

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

LIETUVOS RAUDONOJOJI KNYGA

UDK 502(474.5)
Li305

LIETUVOS RAUDONOJI KNYGA
RED DATA BOOK OF LITHUANIA

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA
MINISTRY OF ENVIRONMENT OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA

BOTANIKOS INSTITUTAS
INSTITUTE OF BOTANY

VILNIAUS UNIVERSITETO EKOLOGIJOS INSTITUTAS
INSTITUTE OF ECOLOGY OF VILNIUS UNIVERSITY

Vyr. redaktorius

Editor-in-chief

VALERIJUS RAŠOMAVIČIUS

Redakcinė kolegija

Editor board

JONAS AUGUSTAUSKAS, POVILAS IVINSKIS, JURGA MOTIEJŪNAITĖ,
SELEMONAS PALTANAVIČIUS, LIUTAURAS RAUDONIKIS

Lietuvių kalbą redagavo

Editors of Lithuanian language

RASA LAJIENĖ, INESA ORANSKYTĖ

Anglų kalbą redagavo

Editor of English language

ALBINA STRUNGA

Maketavo

Layout

MINDAUGAS KIRSTUKAS

© Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija
© Botanikos institutas
© Vilniaus universiteto Ekologijos institutas

ISBN 978-9955-692-71-3

Leidykla LUTUTĖ, 2007
LUTUTĖ, Publishing Company, 2007

Gerbiamas skaitytojau,

Tavo rankose – itin svarbi, itin reikalinga knyga. Reikalinga ir žmonėms, ir gamtai, o ypač visiems joje aprašytiems grybams, augalams, gyvūnams. Raudona spalva tarsi perspėja, kad tik nuo mūsų priklauso tolesnis šių retų ir nykstančių rūšių likimas, kad tik mūsų rūpesčiu gali pagerėti jų būklė.

Nors Raudonosios knygos samprata jau senokai tapo įprasta sąvoka, tačiau pačiai knygai, kurią inicijavo žymiausi pasaulio gamtininkai, tėra tik 40 metų. Per tuos keturis dešimtmečius nuveikta didelių darbų – išsaugotos kai kurių visame pasaulyje nykstančių rūšių populiacijos, sudarytos sąlygos joms išlikti ir gyvuoti. Deja, ir Raudonoji knyga nėra visagalė – nemažai rūšių tebėra ties išnykimo riba. Dėl to nerimauja ne tik mokslininkai, bet ir visa tarptautinė bendruomenė.

Lietuvos raudonoji knyga yra kiek jaunesnė. Ji tik ką perkopė trisdešimtmetį. Pirmoji nacionalinė Raudonoji knyga, patvirtinta 1976 metais, labiausiai pasitarnavo joje įrašytiems augalams ir gyvūnams. Ji ne tik padėjo apsaugoti nuo sunaikinimo vertingas pelkes, upelius ir jų slėnius, pievas ir girias, bet ir paskatino tirti retąsias rūšis, jų būklę bei gyvenamas vietas. Gerokai pailgėję vėlesni Lietuvos raudonosios knygos sąrašai liudija anaipol ne prastėjančią būklę, o tai, kad gausėja žinių ir duomenų.

Knyga, kurią dabar laikote savo rankose, yra daugelio žmonių triūso vaisius. Jos rengėjus ir autorius sutelkė bendras tikslas – pagerinti retųjų rūšių būklę, atkurti ar stiprinti gresiančias išnykti populiacijas. Ir mūsų mokslo bendruomenė, ir valstybė skiria daug dėmesio bei pastangų retoms bei nykstančioms grybų, augalų ir gyvūnų rūšims išsaugoti.

Dėl šių rūšių ir jų gyvenamų vietų ateities galėsime būti visiškai ramūs tik tada, kai Raudonosios knygos keliami tikslai taps visuomenės poreikiu. Gamtosauga, kad ir kaip paradoksaliai skamba šie žodžiai, skirta saugoti gamtą nuo žmogaus. Svarbiausias dalykas, ką turime padaryti, kad šis santykis pasikeistų, kad jokia grybų, augalų ar gyvūnų rūšis nebūtų pasmerkta išnykti, – leisti gamtai gyventi pagal jos dėsnius ir netaikyti jai savųjų. Raudonoji knyga turėtų tapti kasdieniu priminimu kiekvienam iš mūsų, kad norėdami grožėtis ir džiaugtis gamta, ją turime ne tik mylėti, gerbti, bet ir saugoti.

Turinys

Autoriai	5
Įvadas	6
Leidinio struktūra	9
Padėkos	11
Lietuvos raudonosios knygos rūšių sąrašas	12
Literatūra ir dokumentai	20
Karalystė Gyvūnai <i>Animalia</i>	21
Tipas Žieduotosios kirmėlės <i>Annelida</i>	22
Tipas Moliuskai <i>Mollusca</i>	24
Tipas Nariuotakojai <i>Arthropoda</i>	30
Tipas Chordiniai <i>Chordata</i>	155
Literatūra	272
Karalystė Augalai <i>Plantae</i>	273
Skyrius Raudondumbliai <i>Rhodophyta</i>	274
Skyrius Rudadumbliai <i>Phaeophyta</i>	276
Skyrius Maurabragūnai <i>Charophyta</i>	278
Skyrius Samanos (Brijūnai) <i>Bryophyta</i>	289
Skyrius Pataisūnai <i>Lycopodiophyta</i>	383
Skyrius Asiūklūnai <i>Equisetophyta</i>	387
Skyrius Šertvūnai <i>Polypodiophyta</i>	389
Skyrius Spygliuočiai (Pušūnai) <i>Pinophyta</i>	398
Skyrius Žiediniai augalai (Magnolijūnai) <i>Magnoliophyta</i>	400
Literatūra	616
Karalystė Grybai <i>Fungi</i>	617
Skyrius Aukšliagrybūnai <i>Ascomycota</i>	618
Skyrius Papėdgrybūnai <i>Basidiomycota</i>	633
Skyrius Aukšliagrybūnai <i>Ascomycota</i>	
Kerpės (<i>Ascomycetes lichenisati</i>)	731
Lietuviškų vardų rodyklė	790
Lotyniškų vardų rodyklė	795

Autoriai

TEKSTŲ AUTORIAI

Gyvūnai

Dalia Aidukaitė, Jonas Augustauskas, Kazimieras Baranauskas, Petras Bluzma, Gediminas Brazaitis, Eduardas Budrys, Egidijus Bukelskis, Mindaugas Dagys, Dalius Dapkus, Deivis Dementavičius, Eugenijus Drobėlis, Romas Ferenca, Gediminas Gražulevičius, Albertas Gurskas, Povilas Ivinskis, Vytautas Jusys, Rimvydas Juškaitis, Algirdas Kaupinis, Vytautas Kesminas, Mindaugas Mačiulis, Virginijus Monsevičius, Selemonas Paltanavičius, Žydrūnas Preikša, Liutauras Raudonikis, Rimas Repečka, Jolanta Rimšaitė, Saulis Skuja, Grita Skujienė, Jurgita Sorokaitė, Vitas Stanevičius, Bronius Šablevičius, Giedrius Švitra, Rimgaudas Treinys, Tomas Ūsaitis, Vytautas Uselis, Gintautas Vaitonis, Giedrius Vaivilavičius, Algirdas Vilkas.

Augalai

Raimondas Čiuplys, Zigmantas Gudžinskas, Ilona Jukonienė, Birutė Karpavičienė, Jolanta Kostkevičienė, Mindaugas Lapelė, Dalytė Matulevičiūtė, Jonas Remigijus Naujalis, Daiva Patalauskaitė, Valerijus Rašomavičius, Mindaugas Ryla, Zofija Sinkevičienė, Domas Smaliukas, Jolanta Stankevičiūtė, Jūratė Tupčiauskaitė.

Grybai

Reda Iršėnaitė, Ernestas Kutorga, Jonas Kasparavičius, Jurga Motiejūnaitė.

ILIUSTRACIJŲ AUTORIAI

Jonas Augustauskas, Wolfgang Alexander Bajohr, Kazimieras Baranauskas, Romualdas Barauskas, Valdonė Bručienė, Eduardas Budrys, Kęstutis Čepėnas, Eugenijus Drobėlis, Romas Ferenca, Gediminas Gražulevičius, Zigmantas Gudžinskas, Povilas Ivinskis, Renatas Jakaitis, Justinas Janulaitis, Lina Jasiukonytė, Ilona Jukonienė, Vytautas Jusys, Rimvydas Juškaitis, Zsolt Kalotás, Saulius Karalius, Gediminas Karosas, Birutė Karpavičienė, Rimvydas Kinduris, Mindaugas Kirstukas, Gábor Kovács, Ernestas Kutorga, Sándor Maros, Jurga Motiejūnaitė, Remigijus Noreika, Darius Norkūnas, Laurynas Novikas, Kęstutis Obelevičius, János Olán, Juozas Padolskis, Selemonas Paltanavičius, Dainius Haroldas Pauža, Žydrūnas Preikša, Mátyás Prommer, Valentas Ramonas, Valerijus Rašomavičius, Kęstutis Raulinaitis, Jolanta Rimšaitė, Mindaugas Ryla, Zofija Sinkevičienė, Žydrūnas Sinkevičius, Lina Snitkienė, Sergejus Solianskis, Darius Stončius, Bronius Šablevičius, Talvydas Špiliauskas, Ramutė Šukevičienė, Giedrius Švitra, Vincentas Urbonas, Vytautas Uselis, Ülo Väli, Thomas Witt.

Authors

TEXT AUTHORS

Animals

Dalia Aidukaitė, Jonas Augustauskas, Kazimieras Baranauskas, Petras Bluzma, Gediminas Brazaitis, Eduardas Budrys, Egidijus Bukelskis, Mindaugas Dagys, Dalius Dapkus, Deivis Dementavičius, Eugenijus Drobėlis, Romas Ferenca, Gediminas Gražulevičius, Albertas Gurskas, Povilas Ivinskis, Vytautas Jusys, Rimvydas Juškaitis, Algirdas Kaupinis, Vytautas Kesminas, Mindaugas Mačiulis, Virginijus Monsevičius, Selemonas Paltanavičius, Žydrūnas Preikša, Liutauras Raudonikis, Rimas Repečka, Jolanta Rimšaitė, Saulis Skuja, Grita Skujienė, Jurgita Sorokaitė, Vitas Stanevičius, Bronius Šablevičius, Giedrius Švitra, Rimgaudas Treinys, Tomas Ūsaitis, Vytautas Uselis, Gintautas Vaitonis, Giedrius Vaivilavičius, Algirdas Vilkas.

Plants

Raimondas Čiuplys, Zigmantas Gudžinskas, Ilona Jukonienė, Birutė Karpavičienė, Jolanta Kostkevičienė, Mindaugas Lapelė, Dalytė Matulevičiūtė, Jonas Remigijus Naujalis, Daiva Patalauskaitė, Valerijus Rašomavičius, Mindaugas Ryla, Zofija Sinkevičienė, Domas Smaliukas, Jolanta Stankevičiūtė, Jūratė Tupčiauskaitė.

Fungi

Reda Iršėnaitė, Ernestas Kutorga, Jonas Kasparavičius, Jurga Motiejūnaitė.

ILLUSTRATIONS

Jonas Augustauskas, Wolfgang Alexander Bajohr, Kazimieras Baranauskas, Romualdas Barauskas, Valdonė Bručienė, Eduardas Budrys, Kęstutis Čepėnas, Eugenijus Drobėlis, Romas Ferenca, Gediminas Gražulevičius, Zigmantas Gudžinskas, Povilas Ivinskis, Renatas Jakaitis, Justinas Janulaitis, Lina Jasiukonytė, Ilona Jukonienė, Vytautas Jusys, Rimvydas Juškaitis, Zsolt Kalotás, Saulius Karalius, Gediminas Karosas, Birutė Karpavičienė, Rimvydas Kinduris, Mindaugas Kirstukas, Gábor Kovács, Ernestas Kutorga, Sándor Maros, Jurga Motiejūnaitė, Remigijus Noreika, Darius Norkūnas, Laurynas Novikas, Kęstutis Obelevičius, János Olán, Juozas Padolskis, Selemonas Paltanavičius, Dainius Haroldas Pauža, Žydrūnas Preikša, Mátyás Prommer, Valentas Ramonas, Valerijus Rašomavičius, Kęstutis Raulinaitis, Jolanta Rimšaitė, Mindaugas Ryla, Lina Snitkienė, Zofija Sinkevičienė, Žydrūnas Sinkevičius, Sergejus Solianskis, Darius Stončius, Bronius Šablevičius, Talvydas Špiliauskas, Ramutė Šukevičienė, Giedrius Švitra, Vincentas Urbonas, Vytautas Uselis, Ülo Väli, Thomas Witt.

Įvadas

Mūsų gamtoje daugelis rūšių gyvuoja dešimtis milijonų metų. Tačiau kiekviena rūšis egzistuoja tam tikrą laiką – jam baigiantis, ji išnyksta arba tampa pagrindu naujoms rūšims atsirasti. Kadaise šiuos procesus lėmė tik natūralūs veiksniai, dabar svarbi retėjimo bei nykimo varomoji jėga – žmogaus veiklos tiesioginė ar netiesioginė įtaka. Pati seniausia tokios įtakos rūšis – medžioklė, tikslinis žvėrių ir paukščių, o kai kur ir kitų gyvūnų grupių gaudymas ar šaudymas. Dar labiau rūšių nykimui įtakos turi kraštovaizdį žeidžianti ir naikinanti žmogaus veikla. Per kelis pastutinius šimtmečius buvo iškirstos didžiosios girios, dvidešimtajame amžiuje nusaustos didžiausios pelkės, ištiesintos upės ir upeliai, sunaikinti laukų želdiniai. Savo buveinių neteko tik tam tikromis aplinkos sąlygomis egzistuojančios rūšys: tilvikai, uksiniai paukščiai, pelėdos. Intensyviai naudojamuose ir gausiai lankomuose miškuose neišliko lokiai, lūšys, kiti plėšrieji žvėrys. Daugelyje Europos valstybių išnyko baltieji gandrai, sakalai keleiviai, kurtiniai ir teterviniai, ūdros ir vilkai.

Lietuvoje vienos rūšys, pavyzdžiui, vilpišys (laukinė katė) ir voverė skraiduolė, išnyko labai pakitus gamtinėms sąlygoms, kitas (tarpanus, taurus) išnaikino besaikės medžioklės ir miško plotų mažėjimas. Dvidešimtajame amžiuje išnyko žvyrės (baltieji teterviniai), kuoduotieji vieversiai, nustojo perėti sakalai keleiviai, gyvatėdžiai, labai retos pasidarė pilkosios startos. Mūsų šalies miškuose retos tapo lūšys, prie vandens – ūdros, o europinės audinės visai išnyko įveisus joms biologiškai artimas kanadines audines.

Tarptautinė gamtos apsaugos sąjunga 1948 m. įsteigė Retųjų ir nykstančių rūšių komisiją, į kurios sudėtį įėjo žymiausi to meto mokslininkai, ekologai ir gamtosaugininkai. Jie atliko milžinišką darbą ir per penkerius metus surinko duomenis apie retas, rečiausias ir prie išnykimo ribos esančias rūšis bei pradėjo rengti Raudonąją faktų knygą. Iki 1966 m. į šią knygą buvo įrašyta 211 žinduolių rūšių bei porūšių, taip pat 312 paukščių rūšių ir porūšių. 1973 m. išleista nauja Tarptautinė raudonoji knyga, kurios I tome buvo 236 žinduolių rūšys (ir 292 porūšiai), II – 287 paukščių rūšys (341 porūšis), III – 36 varliagyvių rūšys bei 119 roplių rūšių ir porūšių.

Lietuvoje apie retųjų objektų apsaugą jau buvo kalbama 1959 m. priimtame Gamtos apsaugos įstatyme. 1962 m. patvirtintas saugotinių augalų sąrašas, kuriame buvo 176 retos ir nykstančios augalų rūšys. 1976 m. Ministrų Taryba patvirtino Lietuvos raudonosios knygos są-

Introduction

A great many species have existed for tens of millions of years. However, each species has its own certain period of existence – when that reaches an end they either become extinct, or undergo some form of transformation, thus leading to the creation of new species. Once these processes were determined solely by natural factors, yet these days increasing rarity and eventual extinction due to direct and indirect human activity has proven to be the main driving factor. The oldest form of this type of impact is hunting, whether of certain animals or birds, or in some cases, the capture and shooting of whole fauna groups. Even more influential in species extinction is the impact of human activity, both damaging and destroying various landscapes. Over the last few centuries entire forest massifs have been cleared, in the 20th century our largest wetlands have been drained, rivers and streams have been straightened, and natural meadows have been destroyed. Certain species, such as waders, hollow-nesting birds and owls, have lost their habitats. Forests that are actively exploited and visited no longer sustain bears, lynxes or other carnivorous animals. White storks have disappeared from many European countries, as have peregrines, capercaillies and black grouse, otters and wolves.

In Lithuania certain species, such as wild cats or flying squirrels, became extinct due to immense changes in the natural conditions, while others (wild horse, aurochs) were wiped out through excessive hunting and the reduction of forest plots. In the course of the 20th century willow grouse and crested larks have disappeared, peregrines and short-toed eagles have ceased nesting, and corn bunting have become extremely rare. Lynx have become a rarity in Lithuania's forests, near water bodies otters have met with a similar fate, while European minks have totally disappeared since the introduction of their biological similar American mink.

In 1948 the International Union for the Conservation of Nature founded the Species Survival Commission which consisted of the most renowned scientists, ecologists and environmentalists of that time. Over a period of five years they carried out the immense task of collecting information about species that were rare, the rarest or close to extinction, and compiled the Red List of Threatened Species. Up until 1966 this included 211 species and sub-species of mammals, as well as 312 species and sub-species of birds. In 1973 the new Red List was released – the first edition contained 236 species and 292 sub-species of mammals. The third edition saw the addition of 36 species of amphibians and 119 species and sub-species of reptiles.

rašus, o 1981 m. Raudonoji knyga išleista atskiru spalvotu leidiniu. Pirmojoje Raudonojoje knygoje buvo 41 paukščių rūšis ir visa kamanių gentis, taip pat 30 induočių augalų rūšių.

1992 m. išleista nauja Lietuvos raudonoji knyga, kurios sąrašuose buvo 210 gyvūnų, 210 augalų bei 81 grybų ir kerpių rūšis. 2003 m. šis sąrašas buvo daug didesnis: 259 gyvūnų, 357 augalų, 134 grybų, 65 kerpių rūšys. Labiausiai džiugina rūšys, įrašytos į 5 kategoriją (kurios yra jau pakankamai gausios (rūšims nekyla pavojus išnykti) ir kurias galime traktuoti kaip išsaugotas): tai stumbras, ūdra, griežlė, perpelė (silkinų būrio žuvis), medicininė dėlė bei 10 gaubtasėklių augalų rūšių.

Lietuvos raudonoji knyga yra juridinis dokumentas, kuriuo remiantis šalyje organizuojama retų ir nykstančių augalų, grybų bei gyvūnų rūšių apsauga. Į Raudonąją knygą rūšys įrašomos siūlant mokslininkams, mokslo institucijoms. Svarbi sąlyga – rūšių gausumo sumažėjimas, ekologinių sąlygų prastėjimas. Kai kurios rūšys gali būti retos dėl jų biologinių savybių.

Lietuvos raudonosios knygos rūšys skirstomos į 5 kategorijas, atitinkančias Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos raudonosios knygos senąsias kategorijas (1976):

- 0 (Ex) – išnykusios ar galbūt išnykusios rūšys;
- 1 (E) – išnykstančios rūšys, kurios yra ties išnykimo riba ir kurias galima išsaugoti tik naudojant specialias apsaugos priemones;
- 2 (V) – pažeidžiamos rūšys, kurių populiacijų skaičius ir individų gausumas populiacijose sparčiai mažėja;
- 3 (R) – retos rūšys, kurių populiacijų mažai dėl jų biologinių ypatybių;
- 4 (I) – neapibrėžto statuso rūšys, kurių dėl duomenų stokos negalima įrašyti į kitas kategorijas;
- 5 (Rs) – išsaugotos rūšys, kurių, anksčiau įrašytų į Raudonąją knygą, gausumas jau atkurtas.

Lietuvos raudonąją knygą tvarko Aplinkos ministerija, prie kurios sudaryta Raudonosios knygos komisija. Ši komisija kasmet apibendrina informaciją dėl rūšių pasiskirstymo į kategorijas, stebi, kaip įgyvendinamos rūšių apsaugos priemonės, ir Aplinkos ministerijai rekomenduoja būtinas konkrečias apsaugos priemones. Viena iš aktualių komisijos darbo kryptių – organizuoti šalies biologinės įvairovės taksonominės sudėties įvertinimą pagal naujuosius Tarptautinės gamtos apsaugos sąjungos kriterijus ir kategorijas (IUCN, 2001, 2003). Tokių kategorijų yra daugiau, jos sumažina subjektyvumo elementą ir pateikia kiekybiniais vertinimais paremtą tikroviškesnį vaizdą apie nykstančių taksonų būklę bei jų išlikimo galimybes: išnykę (EX); išnykę

Concern over the protection of rare species in Lithuania first started to be discussed in 1959, with the Law on Environment Protection. In 1962 a list of protected plants was certified, containing 176 rare and endangered plant species. In 1976 the Supreme Soviet authorised Lithuania's Red Data Book lists, leading to the release of an actual Red Data Book in 1981. This first Red Data Book of Lithuania contained 41 species of birds and the entire bumblebee genus, as well as 30 vascular plant species.

In 1992 a new Red Data Book of Lithuania came out, now with 210 animal, 210 plant and 81 fungi and lichen species. In 2003 this list was extended to cover 259 animal, 357 plant, 134 fungi and 65 lichen species. By far the best news is the range of species included in the 5 (Rs) category (species whose numbers raise no fears of their danger of extinction and can be considered saved) – the European bison, otter, corn crane, twaite shad (a fish of the herrings order), medicinal leech and 10 species of angiosperms.

The Red Data Book of Lithuania serves as a legal document on which the protection of rare and endangered plant, fungi and animal species is based. Species are included in the Red Data Book based on the recommendations of scientists and academic institutions. One important condition for this inclusion is the reduction in species abundance and the deterioration of ecological conditions. Certain species may be considered rare due to their biological characteristics.

Species drawn into the Red Data Book of Lithuania are divided into five categories that follow the same classification used in the IUCN Red List (1976):

- 0 (Ex) – Extinct or possibly extinct species.*
- 1 (E) – Endangered species on the verge of extinction yet can be saved only with the implementation of special conservation measures.*
- 2 (V) – Vulnerable species whose population figures and abundance is rapidly decreasing.*
- 3 (R) – Rare species with a small number of populations due to their biological characteristics.*
- 4 (I) – Indeterminate species, which cannot be included in the other categories due to a lack of data.*
- 5 (Rs) – Restored species once included in the Red List whose abundance has since been restored.*

The Red Data Book of Lithuania is managed by the Red Data Book Commission under the Ministry of Environment. Each year this commission sorts through the information regarding the allocation of species to the correct categories, oversees the implementation of measures for the protection of threatened species, as well as presents the Ministry of Environment with recommendations for necessary protection measures. One of the Commission's directions is the organisation of an evaluation of Lithuania's

gamtoje (EW); išnykę regione (RE); kritiškai grėsmin-
gos būklės (CR); grėsmingos būklės (EN); pažeidžiami
(VU); arti grėsmingos būklės (NT); nekeltantys rūpes-
čio (LC); trūksta duomenų (DD); nevertinami (NA); ne-
įvertinti (NE).

Raudonosios knygos rūšims apsaugoti steigiamos sau-
gomos teritorijos, rengiami ir įgyvendinami buveinių
(gyvenamų vietų) apsaugos projektai. Šios rūšys sau-
gomos ir daugelio konvencijų, tarptautinių susitari-
mų. Raudonąsias knygas turi visos Europos valstybės,
daugelis Azijos, Amerikos valstybių.

Šioje Raudonojoje knygoje aprašytos 767 gyvūnų, au-
galų, kerpių ir grybų rūšys. Lentelėje pateikiama, kaip
rūšys yra pasiskirsčiusios pagal taksonomines grupes
ir Raudonosios knygos kategorijas:

*biological diversity and range of taxa according to new
IUCN criteria and categories (IUCN, 2001, 2003). There
are many such categories, they reduce the element of
subjectivity and present a more realistic indication of the
status of endangered taxa based on qualitative assess-
ments, and their hopes for survival: Extinct (EX); Extinct
in the Wild (EW); Regionally Extinct (RE); Critically En-
dangered (CR); Endangered (EN); Vulnerable (VU); Near
Threatened (NT); Least Concern (LC); Data Deficient (DD);
Not Applicable (NA); Not Evaluated (NE).*

*The protection of species included in the Red Data
Book involves the establishment of protected areas and
the preparation and implementation of habitat conser-
vation projects. These species are also protected by many
conventions and international agreements. Each Euro-
pean country and many Asian and American states
have their own versions of the Red Data Book.*

*This Red Data Book contains descriptions of 767 species
of animals, plants, lichens and fungi. Below is a table
depicting species classification according to their category:*

		0 (Ex)	1 (E)	2 (V)	3 (R)	4 (I)	5 (Rs)	Iš viso In total
Gyvūnai Animals								
1.	Žinduoliai <i>Mammals</i>	3	2	3	6	5	4	23
2.	Paukščiai <i>Birds</i>	3	13	20	31	8	5	80
3.	Ropliai <i>Reptiles</i>	–	2	–	–	–	–	2
4.	Varliagyviai <i>Amphibians</i>	–	–	–	1	2	2	5
5.	Žuvys <i>Fish</i>	2	1	–	1	3	1	8
6.	Moliuskai <i>Molluscs</i>	–	1	–	4	–	–	5
7.	Vorai <i>Spiders</i>	–	–	–	2	–	–	2
8.	Vabzdžiai <i>Insects</i>	9	4	14	63	33	–	123
9.	Vėžiagyviai <i>Crustaceans</i>	1	–	2	–	1	–	4
10.	Dėlės <i>Leeches</i>	–	–	–	–	–	1	1
Iš viso In total		18	23	39	108	52	13	253
Augalai Plants								
1.	Pataisūnai <i>Club mosses</i>	–	1	1	–	–	1	3
2.	Asiūklūnai <i>Horsetails</i>	–	–	–	1	–	–	1
3.	Šertvūnai <i>Ferns</i>	–	5	–	1	2	–	8
4.	Pušūnai <i>Conifers</i>	1	–	–	–	–	–	1
5.	Magnolijūnai (žiediniai augalai) <i>Flowering plants</i>	12	51	63	67	19	9	221
6.	Raudondumbliai <i>Red algae</i>	–	1	–	–	–	–	1
7.	Rudadumbliai <i>Brown algae</i>	–	–	–	–	1	–	1
8.	Maurabragūnai <i>Charophytes</i>	–	2	1	4	3	–	10
9.	Samanos <i>Mosses</i>	1	19	19	26	28	–	93
Iš viso In total		14	79	84	99	53	10	339
Grybai Fungi								
1.	Grybai <i>Fungi</i>	3	27	24	27	31	–	112
2.	Kerpės <i>Lichens</i>	12	30	15	6	–	–	63
Iš viso In total		15	57	39	33	31	–	175
Iš viso In total		47	159	162	240	136	23	767

Pastabas ir pasiūlymus bei kitokią informaciją apie į Lietuvos raudonąją knygą įrašytus gyvūnus, augalus ir grybus, siūskite adresu: Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Gamtos apsaugos departamentas, Biologinės įvairovės skyrius, A. Jakšto g. 4/9, LT-01105 Vilnius, RK@am.lt, www.am.lt.

Leidinio struktūra

Į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų rūšių aprašai gyvūnų, augalų ir grybų karalystėse išdėstyti sistematiškai tvarka, laikantis dažniausiai naudojamų klasifikacinių sistemų. Kiekviena taksonominė grupė (tipas, skyrius) pradedama aprašyti nuo Lietuvoje išnykusiomis laikomų rūšių, kurių aprašai pateikiami pagal tą pačią sistematinę tvarką.

Lietuviški ir lotyniški taksonų pavadinimai pagrindinėse sistematinėse grupėse šiek tiek pakeitus pateikiami: bestuburių gyvūnų – pagal R. Kazlauską (1984), P. Ivinskį (2004), S. Pileckį, V. Monevičių (1995, 1997) stuburinių gyvūnų – pagal J. Virbicką (2000), P. Kurlavičių (2003), S. Paltanavičių (2004), J. Prūsaitę (1988); augalų – pagal Z. Gudžinską (1999), I. Jukonienę (2003), J. E. Paton (1999); grybų – pagal A. Gričių, A. Matelį (1997), E. Kutorgą (2000), J. Mazelaitį (1976, 1982), V. Urboną (1997a, 1997b, 1999, 2001, 2005) ir *Index fungorum*; kerpių – pagal J. Motiejūnaitę (2002). Pavadinimų sinonimai nurodomi tik tais atvejais, jeigu taip rūšis buvo vadinama ankstesniame Lietuvos raudonosios knygos leidime (sąraše).

Dėl nenusistovėjusios kai kurių sistemtinių grupių taksonomijos ir nomenklatūros šiame leidinyje naudojami taksonų pavadinimai gali būti kitokie, nei yra pateikiami oficialiame Raudonosios knygos rūšių sąrašė.

Pateikiami aukštesnio rango taksonų, kuriems priklauso aprašoma rūšis, pavadinimai.

Statusas. Nurodomas pirmojo įrašymo į Lietuvos raudonąją knygą arba saugomų rūšių sąrašus laikas. Pateikiamos nuorodos į tarptautinių dokumentų sąrašus, jeigu taksonas yra įrašytas į Europos Sąjungos Buveinių direktyvą ar Paukščių direktyvą arba tarptautines konvencijas, kurias yra ratifikavusi Lietuva.

Paplitimas. Aprašomas bendras taksono paplitimas (arealas) ir paplitimo ypatumai Lietuvos teritorijoje (pagal administracinę suskirstymą arba geografinius vienetus).

Biologija ir ekologija. Labai trumpai apibūdinami būdingiausi bruožai: dauginimasis, veisimasis, gyvenimo formos, ekologinės formos, sudaromos bendrijos, užimamos augavietės ir buveinės. Individų morfologija paprastai aprašoma tuo atveju, jeigu jos ypatybės lemia individų populiacijų gausumą ar nykimą.

Populiacijų gausumas. Aptariami pagrindiniai šalies populiacijos kiekybiniai ir kokybiniai rodikliai bei tendencijos. Jeigu populiacijų nedaug, pateikiami konkrečių populiacijų būklės vertinimai.

Structure of the book

The descriptions of species from the animal, plant and fungi kingdoms included in the Red Data Book of Lithuania are systematically arranged according to commonly accepted scientific classification systems. Each taxonomic group (phyllum) starts with descriptions of species considered to be extinct in Lithuania, which are presented following the same systematic order.

*The Lithuanian and Latin names for taxa in the main systematic groups are presented as follows: invertebrates according to R. Kazlauskas (1984), P. Ivinskis (2004) and S. Pileckis, V. Monevičius (1995, 1997); vertebrates according to J. Virbickas (2000), P. Kurlavičius (2003), S. Paltanavičius (2004), J. Prūsaitė (1988); plants according to Z. Gudžinskas (1999), I. Jukonienė (2003), J. E. Paton (1999); fungi according to A. Gričius, A. Matelis (1997), E. Kutorga (2000), J. Mazelaitis (1976, 1982), V. Urbonas (1997a, 1997b, 1999, 2001, 2005) and *Index fungorum*; and lichen according to J. Motiejūnaitė (2002). Synonymous species names are only indicated if the species was identified by this name in earlier editions of the Red Data Book. Due to the taxonomy and nomenclature of certain systematic groups being out of date the taxa names used in this edition may be different to those used in the officially approved Red List.*

The higher-level taxonomical ranks, to which the species being described belongs, are presented.

Status. *The period when the species was first included in the Red Data Book of Lithuania or protected species lists is indicated. Links to international document annexes are also presented if the taxon is mentioned in the EU Habitats Directive or Birds Directive, or international conventions that Lithuania has ratified.*

Distribution. *The general distribution (range) and any special characteristics of the taxon's distribution within Lithuania is described (according to administrative divisions or geographical units).*

Biology and ecology. *There are short descriptions of the most characteristic features, such as reproduction, breeding, life forms, ecological forms, existing communities and habitats a species occupies. The morphology of individual species is mentioned if its features determine their population abundance or extinction.*

Population abundance. *The main quantitative and qualitative population indicators and trends are discussed. If there are only a few existing populations, evaluations of the condition of these populations are presented.*

Grėsmės ir apsauga. Apibendrinamos rūšies populiacijų būklės blogėjimo priežastys arba potencialios grėsmės. Nurodomos pagrindinės apsaugos priemonės, būtinos rūšių būklei arba konkrečių populiacijų būklei pagerinti.

Informacijos šaltiniai. Pateikiami pagrindiniai literatūros šaltiniai (duomenų sąvadai, apžvalginiai straipsniai), kuriais buvo remtasi rengiant aprašą ir sudarant paplitimo žemėlapi. Nurodomos oficialiai registruotos kolekcijos, kurių rinkiniai buvo naudojami tam pačiam reikalui (BILAS – Botanikos instituto herbariumas; WI – Vilniaus universiteto herbariumas; HSUD – Marijampolės gamtos tyrimų ir ekologinio švietimo stoties herbariumas; mokslo ir mokymo įstaigų zoologinės kolekcijos). Literatūra, kuri buvo naudojama bendrai rūšių charakteristikai, pateikiama kiekvienos karalystės aprašo paibaigoje.

Summary. Trumpa lietuviško teksto santrauka, paprastai tik paplitimo ir populiacijų būklės vertinimas.

Žemėlapis. Taksonų paplitimas pavaizduotas taškiniu būdu naudojant geografinių koordinačių gardelę, kurios kraštines sudaro 00°06' šiaurės platumos ir 00°10' rytų ilgumos, o kartografavimo žingsnis yra apie 10 km. Žemėlapiai techniškai parengti Botanikos institute. Duomenys pateikti ant Lietuvos geologijos tarnyboje prie Aplinkos ministerijos parengto Lietuvos reljefo modelio©.

Ženkliai:

- duomenys iki 1992 m.
- 1992 m. ir vėlesni duomenys
- × išnykęs (patvirtinta tyrimais)
- ///// ištisinio paplitimo teritorija

Iliustracijos. Spausdinamos originalios nuotraukos arba piešiniai.

Autorius. Pasirašo teksto ir žemėlapio duomenų autorius.

Threats and protection. Generalisations regarding the causes of the deterioration of population status or potential threats are made. The main conservation measures necessary for improving the status of the species as a whole, or specific populations, are mentioned.

Information sources. The main sources (statistical digests, articles) that were used to prepare the descriptions and distribution maps are presented. Officially registered collections that were referred to are indicated as well. (BILAS – the Institute of Botany herbarium; WI – Vilnius University's herbarium; HSUD – the Marijampolė Nature Research and Ecological Education Station's herbarium; and the zoological collections of various research and study institutions). The literature used to formulate general species characteristics is presented at the end of the descriptions of each kingdom.

Summary. A short summary of the Lithuanian text, usually only an evaluation of the distribution and status of the population.

Map. The distribution of taxa is depicted using geographical coordinates with margins of 00°06' north latitude and 00°10' east longitude, while the cartographical interval is 10 km. The maps have been technically prepared at the Institute of Botany. Data is presented on a relief model of Lithuania prepared by the Lithuanian Geological Survey under the Ministry of Environment©.

Legend:

- data up to 1992
- data from 1992 and later data
- × extinct (confirmed by research)
- ///// distribution area

Illustrations. Original photographs or drawings are included.

Author. Author of the text and map data.

Padėkos

Ši knyga yra daugelio Lietuvos organizacijų ir jos piliiečių sėkmingo bendradarbiavimo rezultatas.

Knygos rengėjai dėkoja gamtininkams, pateikusiems savo asmeninių tyrimų ar stebėjimų nepublikuotus duomenis, kurie suteikė informacijos apie nykstančių rūšių paplitimą, jų populiacijų gausą ar iškilusias grėsmes: Egidijui Adomaičiui, Audriui Aliukoniui, Ambrus András, Julii Augliui, Jadvygai Balvočiūtei, Miroslav Baranovskij, Dainiui Baronui, Gintarui Baubliui, Rimantui Butvilai, Krister Castren, Kęstučiui Čepėnui, Arūnui Čerkauskui, Valerij Dambrovskij, Loran Demongin, Vytautui Drūteikai, Juozui Dūdai, Svajūnui Gaiveniui, Gintarei Grašytei, Onutei Grigaitėi, Rimai Gulbinaitėi, Vytautui Inokaičiui, Renatui Jakaičiui, Laurai Janulaitienei, Vytautui Jonaičiui, Miglei Jurkuvieni, Sigitui Juzėnui, Mindaugui Kirstukui, Almantui Kulbiui, Petru Kurlavičiui, Sauliui Lileikiui, Marijonui Mackevičiui, Tautgirdui Masiuliui, Romui Mečionui, Aleksandrui Meržijevskiui, Vladui Naruševičiui, Edmundui Naujikui, Dariui Norkūnui, Sigučiui Obelevičiui, Kęstučiui Obelevičiui, Henrikui Ostrauskui, Antanui Petraškai, Viktorui Pacevičiui, Sauliui Pakalniškiui, Povilui Paukštei, Arūnui Pranaičiui, Aidi Saldaičiui, Jonui Sidaravičiui, Žydrūnui Sinkevičiui, Dariui Stončiui, Jos Stratford, Vaclovui Stukoniui, Vytautui Tamučiu, Tomui Tukačiauskui, Valentui Ramonui, Astai Uselienei, Aušrai Vaitauskaitei, Vytautui Višinskui, Jūratei Zarancaitei, Ramūnui Žydeliui.

Acknowledgements

This book is the result of successful cooperation of many Lithuanian organisations and the wider public.

The compilers of this book would like to thank the naturalists who contributed their unpublished personal research and monitoring data and provided information on the distribution of threatened species, their population abundance and threats to their survival: Egidijus Adomaitis, Audrius Aliukonis, Ambrus András, Julius Auglys, Jadvyga Balvočiūtė, Miroslav Baranovskij, Dainius Baronas, Gintaras Baublys, Rimantas Butvila, Krister Castren, Kęstutis Čepėnas, Arūnas Čerkauskas, Valerij Dambrovskij, Loran Demongin, Vytautas Drūteika, Juozas Dūda, Svajūnas Gaivenis, Gintarė Grašytė, Onutė Grigaitė, Rima Gulbinaitė, Vytautas Inokaitis, Renatas Jakaitis, Laura Janulaitienė, Vytautas Jonaitis, Miglė Jurkuvienė, Sigitas Juzėnas, Mindaugas Kirstukas, Almantas Kulbis, Petras Kurlavičius, Saulius Lileikis, Marijonas Mackevičius, Tautgirdas Masiulis, Romas Mečionis, Aleksandras Meržijevskis, Vladas Naruševičius, Edmundas Naujikas, Darius Norkūnas, Sigutis Obelevičius, Kęstutis Obelevičius, Henrikas Ostrauskas, Antanas Petraška, Viktoras Pacevičius, Saulius Pakalniškis, Povilas Paukštė, Arūnas Pranaitis, Aidis Saldaitis, Jonas Sidaravičius, Žydrūnas Sinkevičius, Darius Stončius, Jos Stratford, Vaclovas Stukonis, Vytautas Tamutis, Tomas Tukačiauskas, Valentas Ramonas, Asta Uselienė, Aušra Vaitauskaitė, Vytautas Višinskas, Jūratė Zarankaitė, Ramūnas Žydelis.

Lietuvos raudonosios knygos rūšių sąrašas*

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir bendrijų įstatymo (Žin., 1997, Nr. 108-2727; 2001, Nr. 110-3987) 5 straipsnio 1 punktu „Raudonosios knygos sąrašus mokslo institucijų bei visuomenės iniciatyva sudaro Raudonosios knygos komisija ir tvirtina Aplinkos ministerija“. Ši komisija rengia ir kasmet peržiūri Raudonosios knygos ir ypač saugomų rūšių sąrašus.

LR aplinkos ministro 2003 m. liepos 3 d. įsakymu Nr. 333 „Dėl Lietuvos raudonosios knygos komisijos sudarymo“ patvirtintą Lietuvos raudonosios knygos komisiją sudaro komisijos pirmininkas habil. dr. Mečislovas Žalakevičius – Vilniaus universiteto (VU) Ekologijos instituto direktorius, komisijos pirmininko pavaduotojas Laimutis Budrys – Aplinkos ministerijos (AM) Gamtos apsaugos departamento direktorius, komisijos sekretorius Jonas Augustauskas – AM Gamtos apsaugos departamento Biologinės įvairovės skyriaus vyr. specialistas bei komisijos nariai: dr. Povilas Ivinskis – VU Ekologijos instituto Entomologijos laboratorijos vadovas, dr. Rimvydas Juškaitis – VU Ekologijos instituto Žinduolių ekologijos laboratorijos vyr. mokslo darbuotojas, dr. Vytautas Kesminas – VU Ekologijos instituto Hidrobiontų ekologijos ir fiziologijos laboratorijos vadovas, dr. Jurga Motiejūnaitė – Botanikos instituto Mikologijos laboratorijos vadovė, prof. habil. dr. Jonas Remigijus Naujalis – VU Gamtos mokslų fakulteto Botanikos ir genetikos katedros vedėjas, Selemonas Paltanavičius – AM Gamtos apsaugos departamento Biologinės įvairovės skyriaus vedėjas, dr. Valerijus Rašomavičius – Botanikos instituto direktorius, Liutauras Raudonikis – VU Ekologijos instituto Paukščių ekologijos laboratorijos jaunesnysis mokslo darbuotojas.

GYVŪNAI

Žinduoliai

0 (Ex) kategorija

1. Europinė audinė – *Mustela lutreola* L.
2. Rudasis lokys – *Ursus arctos* L.
3. Ažuolinė miegapelė – *Eliomys quercinus* L.

1 (E) kategorija

1. Ilgasnukis ruonis – *Halichoerus grypus* Fabricius
2. Lūšis – *Lynx lynx* L.

2 (V) kategorija

1. Didžioji miegapelė – *Glis glis* L.
2. Kūdrinis pelėausis – *Myotis dasycneme* Boie
3. Europinis plačiaausis – *Barbastella barbastella* Schreber

3 (R) kategorija

1. Mažasis nakviša – *Nyctalus leisleri* Kuhl
2. Dvispalvis plikšnys – *Vespertillio murinus* L.
3. Branto pelėausis – *Myotis brandti* Eversman
4. Natererio pelėausis – *Myotis nattereri* Kuhl
5. Miškinė miegapelė – *Dryomys nitedula* Pallas
6. Baltasis kiškis – *Lepus timidus* L.

4 (I) kategorija

1. Šikšniukas nykštukas – *Pipistrellus pipistrellus* Schreber
2. Rudasis ausylis – *Plecotus auritus* L.
3. Šiaurinis šikšnys – *Eptesicus nilssonii* Keyserling et Blasius
4. Beržinė sicista – *Sicista betulina* Pallas
5. Šermuonėlis – *Mustela erminea* L.

5 (Rs) kategorija

1. Vėlyvasis šikšnys – *Eptesicus serotinus* Schreber
2. Rudasis nakviša – *Nyctalus noctula* Schreber
3. Ūdra – *Lutra lutra* L.
4. Stumbras – *Bison bonasus* L.

Paukščiai

0 (Ex) kategorija

1. Gyvatėdis – *Circaetus gallicus* Gm
2. Žvyrė – *Lagopus lagopus* L.
3. Kuoduotasis vieversys – *Galerida cristata* L.

1 (E) kategorija

1. Juodakaklis naras – *Gavia arctica* L.

2. Raguotasis kragas – *Podiceps auritus* L.

3. Smailiauodegė antis – *Anas acuta* L.

4. Rudė – *Aythya nyroca* Gul.

5. Rudasis peslys – *Milvus milvus* L.

6. Didysis erelis rėksnys – *Aquila clanga* Pall.

7. Kilnasis erelis – *Aquila chrysaetos* L.

8. Startsakalis – *Falco columbarius* L.

9. Sakalas keleivis – *Falco peregrinus* Tunst.

10. Juodakrūtis bėgikas – *Calidris alpina* L.

11. Stulgys – *Gallinago media* Lath.

12. Didysis apuokas – *Bubo bubo* L.

13. Žalvarnis – *Coracias garrulus* L.

2 (V) kategorija

1. Juodasis gandras – *Ciconia nigra* L.

2. Urvinė antis – *Tadorna tadorna* L.

3. Pilkoji antis – *Anas strepera* L.

4. Sibirinė gaga – *Polysticta stelleri* Pall.

5. Juodasis peslys – *Milvus migrans* Bodd.

6. Pievinė lingė – *Circus pygargus* L.

7. Žuvininkas – *Pandion haliaetus* L.

8. Pelėsakalis – *Falco tinnunculus* L.

9. Kurtinys – *Tetrao urogalus* L.

10. Avocetė – *Recurvirostra avosetta* L.

11. Dirvinis sėjikas – *Pluvialis apricaria* L.

12. Gaidukas – *Philomachus pugnax* L.

13. Gričiukas – *Limosa limosa* L.

14. Didžioji kuolinga – *Numenius arquata* L.

15. Raudonkojis tulikas – *Tringa totanus* L.

16. Tikutis – *Tringa glareola* L.

17. Mažoji žuvėdra – *Sterna albifrons* Pall.

18. Balinė pelėda – *Asio flammeus* Pontopp.

19. Tripirštis genys – *Picoides tridactylus* L.

20. Meldinė nendrinukė – *Acrocephalus paludicola* Vieill.

3 (R) kategorija

1. Rudakaklis kragas – *Podiceps griseigena* Bodd

2. Juodakaklis kragas – *Podiceps nigricollis* C. L.Brehm

3. Didysis baublys – *Botaurus stellaris* L.

4. Gulbė giesmininkė – *Cygnus cygnus* L.

5. Šaukštasnapė antis – *Anas clypeata* L.

* Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymas Nr. 504 „Dėl Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 100-4506; 2005, Nr. 76-2784; 2007, Nr. 36-1331, Nr. 53-2056).

6. Vapsvaėdis – *Pernis apivorus* L.
7. Jūrinis erelis – *Haliaeetus albicilla* L.
8. Vištvanagis – *Accipiter gentilis* L.
9. Mažasis erelis rėksnys – *Aquila pomarina* C. L. Brehm
10. Sketsakalis – *Falco subbuteo* L.
11. Tetervinas – *Tetrao tetrix* L.
12. Putpelė – *Coturnix coturnix* L.
13. Švygžda – *Porzana porzana* L.
14. Plovinė vištelė – *Porzana parva* Scop.
15. Jūršarkė – *Haematopus ostralegus* L.
16. Jūrinis kirlikas – *Charadrius hiaticula* L.
17. Mažasis kiras – *Larus minutus* Pall.
18. Baltaskruostė žuvėdra – *Chlidonias hybridus* Pallas
19. Juodoji žuvėdra – *Chlidonias niger* L.
20. Uldukas – *Columba oenas* L.
21. Žvirblinė pelėda – *Glaucidium passerinum* L.
22. Uralinė pelėda – *Srix uralensis* Pall.
23. Lututė – *Aegolius funereus* L.
24. Tulžys – *Alcedo atthis* L.
25. Kukutis – *Upupa epops* L.
26. Pilkoji meleta – *Picus canus* Gmel.
27. Žalioji meleta – *Picus viridis* L.
28. Baltnugaris genys – *Dendrocopos leucotos* Bechst.
29. Dirvoninis kalviukas – *Anthus campestris* L.
30. Geltongalvė kielė – *Motacilla citreola* Pall.
31. Ūsuotoji zylė – *Panurus biarmicus* L.

4 (I) kategorija

1. Mažasis baublys – *Ixobrychus minutus* L.
2. Didysis baltasis garnys – *Egretta alba* L.
3. Vidutinis dančiasnapis – *Mergus serrator* L.
4. Liepsnotoji pelėda – *Tyto alba* Scop.
5. Pelėdikė – *Athene noctua* Scop.
6. Mėlyngurklė – *Luscinia svecica* L.
7. Sodinė starta – *Emberiza hortulana* L.
8. Pilkoji starta – *Miliaria calandra* L.

5 (Rs) kategorija

1. Pilkoji žąsis – *Anser anser* L.
2. Didysis dančiasnapis – *Mergus merganser* L.
3. Griežlė – *Crex crex* L.
4. Pilkoji gervė – *Grus grus* L.
5. Plėšrioji medšarkė – *Lanius excubitor* L.

Ropliai

1 (E) kategorija

1. Balinis vėžlys – *Emys orbicularis* L.
2. Lygiažvynys žaltys – *Coronella austriaca* L.

Varliagyviai

3 (R) kategorija

1. Europinė medvarlė – *Hyla arborea* L.

4 (I) kategorija

1. Skiauterėtasis tritonas – *Triturus cristatus* Laur.
2. Žalioji rupūžė – *Bufo viridis* Laur.

5 (Rs) kategorija

1. Raudonpilvė kūmutė – *Bombina bombina* L.
2. Nendrinė rupūžė – *Bufo calamita* Laur.

Žuvys

0 (Ex) kategorija

1. Sturys – *Acipenser sturio* L.
2. Sparis – *Abramis ballerus* L.

1 (E) kategorija

1. Jūrinė nėgė – *Petromyzon marinus* L.

3 (R) kategorija

1. Skersnukis – *Chondrostoma nasus* L.

4 (I) kategorija

1. Ežerinis sykas – *Coregonus lavaretus holsatus* Thienemann

2. Vijūnas – *Misgurnus fossilis* L.
3. Ežerinė rainė *Phoxinus phoxinus* (Pallas)

5 (Rs) kategorija

1. Lašiša – *Salmo salar* L.

Moliuskai

1 (E) kategorija

1. Didysis arionas – *Arion ater* L.

3 (R) kategorija

1. Mažoji suktenė – *Vertigo angustior* Jeff.
2. Keturdantė suktenė – *Vertigo geyeri* Lindh.
3. Pūstoji suktenė – *Vertigo moulinsiana* Dupuy
4. Ovalioji geldutė – *Unio crassus* Rtz.

Vorai

3 (R) kategorija

1. Didysis plūdvoris – *Dolomedes plantarius* Cl.
2. Raudonasis eresas – *Eresus cinnaberinus* Oliv.

Vabzdžiai

0 (Ex) kategorija

1. Didysis puikiažygis – *Calosoma sycophanta* L.
2. Elniavabalis – *Lucanus cervus* L.
3. Didysis ažuolinis ūsuotis – *Cerambyx cerdo* L.
4. Pavasarinis margūnas – *Hamearis lucina* L.
5. Pilkasis baltasprindis – *Lithostegia griseata* D. & S.
6. Taškuotoji kerpytė – *Setina roscida* D. & S.
7. Rudajuostė meškutė – *Arctia festiva* Hfn.
8. Baltamargė meškutė – *Arctia villica* L.
9. Mėlynoji bitė – *Xylocopa valga* Gerst.

1 (E) kategorija

1. Šiaurinis auksinukas – *Lycaena helle* D. & S.
2. Gencijoninis melsvys – *Maculinea alcon* D. & S.
3. Pietinis satyras – *Hipparchia statilinus* Hfn.
4. Raukšlėtoji smėliabitė – *Andrena rugulosa* Stoeckert.

2 (V) kategorija

1. Johansono strėliukė – *Coenagrion johanssoni* Wallengren
2. Šiaurinis laumžirgis – *Aeshna crenata* Hagen
3. Geltonkojis žirgelis – *Gomphus flavipes* Charp.
4. Grakštusis puošniažygis – *Carabus intricatus* L.
5. Niūriaspalvis auksavabalis – *Osmoderma eremita* Scop.
6. Marmurinis auksavabalis – *Liocola marmorata* F.
7. Purpurinis plokščiaavabalis – *Cucujus cinnaberinus* Scop.
8. Pušinis plokščiaavabalis – *Cucujus haematodes* Erich.
9. Ūsuotis dailidė – *Ergates faber* L.
10. Esparcetininis marguolis – *Zygaena loti* D. & S.
11. Taškuotasis melsvys – *Maculinea arion* L.
12. Šiaurinis perlinukas – *Boloria frigga* Thnbg.
13. Stepinis perlinukas – *Brenthis hecate* D. & S.
14. Sieninė gaurabitė – *Anthophora plagiata* Ill.

3 (R) kategorija

1. Mažoji nehalenija – *Nehalennia speciosa* Charp.
2. Žaliasis laumžirgis – *Aeshna viridis* Eversm.
3. Geltonžiedis kordulegastras – *Cordulegaster boltonii* Don.
4. Baltakaktė skėtė – *Leucorrhinia albifrons* Burm.
5. Grakščioji skėtė – *Leucorrhinia caudalis* Charp.
6. Kopinis skėriukas – *Sphingonotus caeruleus* L.
7. Besparnis skėriukas – *Podisma pedestris* L.
8. Kalninė cikada – *Cicadetta montana* Scop.
9. Pajūrio šoklys – *Cicindela maritima* Dej.
10. Žiaurusis puikiažygis – *Calosoma inquisitor* L.
11. Didysis puošniažygis – *Carabus coriaceus* L.
12. Žalvarinis puošniažygis – *Carabus nitens* L.
13. Palinis žvitražygis – *Agonum ericeti* Panz.
14. Keturtaškis maitvabalis – *Dendroxena quadripunctata* L.
15. Šiaurinis elniavabalis – *Ceruchus chrysomelinus* Hoch.
16. Margasis grambuolys – *Polyphylla fullo* L.

17. Aštuoniataškis auksavabalis – *Gnorimus variabilis* L.
 18. Raudonasis pievasprakšis – *Anostirus purpureus* Poda
 19. Didysis skydvabalis – *Peltis grossa* L.
 20. Šneiderio kirmvabalis – *Boros schneideri* Panz.
 21. Pjūklausis kelmagraužis – *Prionus coriarius* L.
 22. Pietinis marguolis – *Zygaena angelicae* Och.
 23. Raudonžiedis marguolis – *Zygaena ephialtes* L.
 24. Ažuolinis stiklasparnis – *Synanthedon conopiformis* Esp.
 25. Juodalksninis stiklasparnis – *Synanthedon mesiaeformis* H. – S.
 26. Vapsvinis stiklasparnis – *Synanthedon vespiformis* L.
 27. Juodoji hesperija – *Erynnis tages* L.
 28. Smiltyninė hesperija – *Pyrgus serratulae* Ramb.
 29. Rudmargė hesperija – *Carterocephalus palaemon* Pall.
 30. Juodasis apolonas – *Parnassius mnemosyne* L.
 31. Didysis auksinukas – *Lycaena dispar* Hw.
 32. Žalsvasis melsvys – *Glaucopteryx alexis* Poda
 33. Kraujalakinis melsvys – *Maculinea teleius* Bergstr.
 34. Smiltyninis melsvys – *Polyommatus dorylas* D. & S.
 35. Pietinis perlinukas – *Brenthis daphne* D. & S.
 36. Auksuotoji šaškytė – *Euphydryas aurinia* Rtt.
 37. Baltamargė šaškytė – *Euphydryas maturna* L.
 38. Mažoji šaškytė – *Melitaea aurelia* Nick.
 39. Tamsioji šaškytė – *Melitaea diamina* Lang.
 40. Pievinis satyriukas – *Coenonympha tullia* Müll.
 41. Pelkinis satyras – *Oeneis jutta* Hbn.
 42. Juodamargis pelkinukas – *Macaria carbonaria* Cl.
 43. Gelsvasis pelkiasprindis – *Aspitates gilvaria* D. & S.
 44. Estinė cidarija – *Epirrhoe tartuensis* Moels
 45. Baltajuostis juodsprindis – *Baptria tibiale* Esp.
 46. Vingirinis sprindytis – *Eupithecia thalictrata* Püng.
 47. Pajūrinė kukulija – *Cucullia balsamitae* Bsd.
 48. Dvinulis pelėdgalvis – *Dicycla oo* L.
 49. Pajūrinis stiebinukas – *Mesoligia literosa* Hw.
 50. Pajūrinis dirvinukas – *Agrotis ripae* Hb.
 51. Geltonmargė meškutė – *Hyphoraia aulica* L.
 52. Ilgažandis bembiksas – *Bembix rostrata* L.
 53. Gauruotoji skolija – *Scolia hirta* Schrank
 54. Kopinė smiltvapsvė – *Podalonia luffii* Saund.
 55. Baltijos šilkabitė – *Colletes caspicus* Morawitz
 56. Ilganosė smėliabitė – *Andrena nasuta* Giraud
 57. Katilėlinė smėliabitė – *Andrena curvungula* Thomson
 58. Šverino smėliabitė – *Andrena suerinensis* Friese
 59. Stepinė gauruotakojė bitė – *Dasygaster argentata* Panz.
 60. Tamsiažalė vagabitė – *Lasioglossum prasinum* Smith
 61. Tetralonija – *Tetralonia malvae* Rossi
 62. Stepinė kamanė – *Bombus pomorum* Panz.
 63. Didžiaakė kamanė – *Bombus confusus* Schenck
- 4 (I) kategorija**
1. Rudasparnė efemerėlė – *Eurylophella karelica* Tiens.
  2. Kapnopsis – *Capnopsis schilleri* Rostock
  3. Reliktinis lašalas – *Neophemera maxima* Joly
  4. Mažoji išnura – *Ischnura pumilio* Charp.
  5. Mažasis karališkasis laumžirgis – *Anax parthenope* Selys
  6. Pleištinė skėtė – *Ophiogomphus cecilia* Fourc.
  7. Šarvuotoji skėtė – *Leucorrhinia pectoralis* Charp.
  8. Rudajuostė skėtė – *Sympetrum pedemontanum* Allioni
  9. Smėlinė auslinda – *Libidura riparia* Pall.
  10. Plačioji dusia – *Dytiscus latissimus* L.
  11. Dvijuostė nendradusė – *Graphoderus bilineatus* De Geer
  12. Išdaginis blizgiavabalis – *Melanophila acuminata* De Geer
  13. Liepinis blizgiavabalis – *Ovalisia rutilans* F.
  14. Didysis sprakšis – *Stenagostus rufus* De Geer
15. Ažuolinis skaptukas – *Xestobium rufovillosum* De Geer
 16. Pūzrinis skydvabalis – *Ostoma ferruginea* L.
 17. Kelminis juodvabalis – *Uloma culinaris* L.
 18. Didysis trumpasparnis medkirtis – *Necydalis major* L.
 19. Puošnusis skydinukas – *Cassida margaritacea* Schall
 20. Kalninė apsiuva – *Philopotamus montanus* Don.
 21. Mėlynsparnė apsiuva – *Semblis phalaenoides* L.
 22. Nakvišinis sfinksas – *Proserpinus proserpina* Pall.
 23. Machaonas – *Papilio machaon* L.
 24. Baltajuostis melsvys – *Aricia eumedon* Esp.
 25. Stepinis melsvys – *Polyommatus coridon* Poda
 26. Akiuotasis satyras – *Lopinga achine* Scop.
 27. Rudaakis satyriukas – *Coenonympha hero* L.
 28. Spalvotasis pelkiasprindis – *Chariaspilates formosaria* Eversm.
 29. Smilčiasprindis – *Phibalapteryx virgata* Hfn.
 30. Pušinis keliaujantis kuoduotis – *Thaumethopoea pini-vora* Tr.
 31. Pilkažalis žvilgūnas – *Diachrysis zosimi* Hb.
 32. Retasis ratuotasis pelėdgalvis – *Ipimorpha contusa* Fr.
 33. Raudonsparnė meškutė – *Tyria jacobaeae* L.
- Vėžiagyviai**
- 0 (Ex) kategorija**
1. Pontoporėja – *Monoporeia affinis* Lindstrom
- 2 (V) kategorija**
1. Vasarinis skydvėžis – *Triops cancriformis* L.
  2. Reliktinė mizidė – *Mysis relicta* Loven.
- 4 (I) kategorija**
1. Keturspyglė šoniplauka – *Pallasiola quadrispinosa* (G. O. Sars)
- Dėlės**
- 5 (Rs) kategorija**
1. Medicininė dėlė – *Hirudo medicinalis* L.
- AUGALAI**
- Pataisūnai**
- 1 (E) kategorija**
1. Ežerinė slepišerė – *Isoetes lacustris* L.
- 2 (V) kategorija**
1. Patvankinis pataisiukas – *Lycopodiella inundata* (L.) Holub
- 5 (Rs) kategorija**
1. Statusis atgiris – *Huperzia selago* (L.) Bernh. ex Schrank et Martius
- Asiūklūnai**
- 3 (R) kategorija**
1. Didysis asiūklis – *Equisetum telmateia* Ehrh.
- Šertvūnai**
- 1 (E) kategorija**
1. Šerinė kalnarūtė – *Asplenium trichomanes* L.
  2. Miškinis spyglainis – *Polystichum aculeatum* (L.) Roth.
  3. Šakotasis varpenis – *Botrychium matricariifolium* A. Br. ex Koch.
  4. Mažasis varpenis – *Botrychium simplex* E. Hitch.
  5. Virgininis varpenis – *Botrychium virginianum* (L.) Sw.
- 3 (R) kategorija**
1. Daugiaskiltis varpenis – *Botrychium multifidum* (G. G. Gmel.) Rupr.
- 4 (I) kategorija**
1. Mūrinė kalnarūtė – *Asplenium ruta-muraria* L.
  2. Žalioji kalnarūtė – *Asplenium viride* L.
- Pušūnai**
- 0 (Ex) kategorija**
1. Europinis kukmedis – *Taxus baccata* L.

Magnolijūnai (Žiediniai augalai)

0 (Ex) kategorija

1. Dirvinė nariuotė – *Polycnemum arvense* L.
2. Gulsčioji jonažolė – *Hypericum humifusum* L.
3. Šiaurinė katuogė – *Rubus arcticus* L.
4. Dirvinė mažuolė – *Aphanes arvensis* L.
5. Plūduriuojantysis agaras – *Trapa natans* L.
6. Volfgango putokšlė – *Polygala wolfgangiana* Besser ex Ledeb.
7. Kaufmano glindė – *Pedicularis kauffmannii* Pinzger
8. Širdžialapė kaldezija – *Caldesia parnassifolia* (L.) Parl.
9. Tankialapė grenlandija – *Groenlandia densa* (L.) Fourr.
10. Lobelio čemerys – *Veratrum lobelianum* Bernh.
11. Pelkinis kardelis – *Gladiolus palustris* Gaudin
12. Gelsvasis saidrenis – *Pycnus flavescens* (L.) P. Beauv. ex Rchb.

1 (E) kategorija

1. Trilapė bligna – *Isopyrum thalictroides* L.
2. Gauruotasis gvazdikas – *Dianthus armeria* L.
3. Puošnusis gvazdikas – *Dianthus superbus* L.
4. Beržas keružis – *Betula nana* L.
5. Tyrulinė erika – *Erica tetralix* L.
6. Pajūrinė pienzažolė – *Glaux maritima* L.
7. Griovinė našlaitė – *Viola persicifolia* Schreb.
8. Gulsčiasis karklas – *Salix repens* L.
9. Pūslėtoji aldrūnė – *Aldrovanda vesiculosa* L.
10. Mažalapė saulašarė – *Drosera intermedia* Hayne
11. Pražangiažiedė plunksnalapė – *Myriophyllum alterniflorum* DC.
12. Pelkinė raistenė – *Hydrocotyle vulgaris* L.
13. Pajūrinė zunda – *Eryngium maritimum* L.
14. Gebenė lipikė – *Hedera helix* L.
15. Pelkinis ratenas – *Succisella inflexa* (Kluk) Beck
16. Trižiedis lipikas – *Galium triflorum* Michx.
17. Siauralapis gencijonas – *Gentiana pneumonanthe* L.
18. Pelkinė gencijonėlė – *Gentianella uliginosa* (Willd.) Börner
19. Pajūrinė širdažolė – *Centaurium littorale* (Turner ex Sm.) Gillmour
20. Vandeninė plaumuonė – *Nymphoides peltata* (S. G. Gmel.) Kuntze
21. Karališkoji glindė – *Pedicularis sceptrum-carolinum* L.
22. Miškinė glindė – *Pedicularis sylvatica* L.
23. Vaistinė raitinytė – *Gratiola officinalis* L.
24. Raudonžiedis berutis – *Teucrium scordium* L.
25. Melisalapė medumėlė – *Melittis melissophyllum* L.
26. Miškinė žiomenė – *Dracocephalum ruyschiana* L.
27. Ežerinė lobelija – *Lobelia dortmanna* L.
28. Trispalvis astras – *Aster tripolium* L.
29. Gelsvasis pūkelis – *Gnaphalium luteoalbum* L.
30. Paprastoji muskrėslė – *Pulicaria vulgaris* Gaertn.
31. Lankstusis plukenis – *Najas flexilis* (Willd.) Rostk. et W. L. E. Schmidt
32. Mažasis plukenis – *Najas minor* All.
33. Siūlinė plūdė – *Potamogeton trichoides* Cham. et Schldtl.
34. Taurinė pudmė – *Tofieldia calyculata* (L.) Wahlenb.
35. Belapė antbarzdė – *Epipogium aphyllum* Sw.
36. Kardalapis garbenis – *Cephalanthera longifolia* (L.) Fritsch
37. Raudonasis garbenis – *Cephalanthera rubra* (L.) Rich.
38. Plačialapė gegūnė – *Dactylorhiza majalis* (Rchb.) P. F. Hunt et Summerh.
39. Raiboji gegūnė – *Dactylorhiza cruenta* (O. F. Müll.) Soó
40. Smulkiažiedė gegužraibė – *Orchis ustulata* L.
41. Vienagumbis medauninkas – *Herminium monorchis* (L.) R. Br.

42. Musinis ofris – *Ophrys insectifera* L.
  43. Kvapusis plauretis – *Gymnadenia odoratissima* (L.) Rich.
  44. Miškinė plikaplaiskė – *Neottianthe cuculata* (L.) Schltr.
  45. Druskinis vikšris – *Juncus gerardii* Loisel.
  46. Pelkinis vikšris – *Juncus stygius* L.
  47. Liekninė viksva – *Carex davalliana* Lam.
  48. Raistinė viksva – *Carex magellanica* Lam.
  49. Rusvasis vikšrenis – *Schoenus ferrugineus* L.
  50. Stačioji dirsuolė – *Bromopsis erecta* (Huds.) Fourr.
  51. Europinis miežvienis – *Hordelymus europaeus* (L.) Harz
- ### 2 (V) kategorija
1. Vėjalandė šilagėlė – *Pulsatilla patens* (L.) Mill.
  2. Rėpliojantysis vėdrynas – *Ranunculus reptans* L.
  3. Tuščiaviduris rūtenis – *Corydalis cava* (L.) Schweigg. et Körte
  4. Smiltyninis gvazdikas – *Dianthus arenarius* L.
  5. Žalsvoji naktižiedė – *Silene chlorantha* (Willd.) Ehrh.
  6. Dirvinė raugė – *Agrostemma githago* L.
  7. Siauralapė smiltė – *Arenaria saxatilis* L.
  8. Smiltyninė druskė – *Salsola kali* L.
  9. Liekninis beržas – *Betula humilis* Schrank
  10. Mažoji šimtūnė – *Centunculus minimus* L.
  11. Raktažolė pelenėlė – *Primula farinosa* L.
  12. Laplandinis karklas – *Salix lapponum* L.
  13. Smiltyninis laibenis – *Alyssum gmelinii* Jord.
  14. Pelkinė uolaskėlė – *Saxifraga hirculus* L.
  15. Dygioji slyva – *Prunus spinosa* L.
  16. Smulkioji seradėlė – *Ornithopus perpusillus* L.
  17. Plikažiedis linlapis – *Thesium ebracteatum* Hayne
  18. Melsvasis linlapis – *Thesium linophyllum* L.
  19. Kalninis auksveitis – *Seseli annuum* L.
  20. Melsvasis gencijonas – *Gentiana cruciata* L.
  21. Pievinė gencijonėlė – *Gentianella amarella* (L.) Börner
  22. Mėlynasis palemonas – *Polemonium caeruleum* L.
  23. Baltijinė linažolė – *Linaria loeselii* Schweigg.
  24. Didžioji džioveklė – *Orobancha elatior* Sutton
  25. Paprastoji tuklė – *Pinguicula vulgaris* L.
  26. Didžiažiedė juodgalvė – *Prunella grandiflora* (L.) Scholler
  27. Iečialapė kalpokė – *Scutellaria hastifolia* L.
  28. Stačioji vaisgina – *Ajuga pyramidalis* L.
  29. Boloninis katilėlis – *Campanula bononiensis* L.
  30. Įvairialapė usnis – *Cirsium heterophyllum* (L.) Hill
  31. Kalninė arnika – *Arnica montana* L.
  32. Juodgalvė bajorė – *Centaurea phrygia* L.
  33. Driskioji kiaulpienė – *Taraxacum lacistophyllum* (Dahlst.) Raunk.
  34. Švedinė kiaulpienė – *Taraxacum suecicum* G. E. Haglund
  35. Menturlapė ežerutė – *Hydrilla verticillata* (L. f.) Royle
  36. Pajūrinė narytžolė – *Triglochin maritimum* L.
  37. Didysis plukenis – *Najas marina* L.
  38. Paprastasis kardelis – *Gladiolus imbricatus* L.
  39. Sibirinis vilkdalgis – *Iris sibirica* L.
  40. Dirvinis česnakas – *Allium vineale* L.
  41. Širdinė dviguonė – *Listera cordata* (L.) R. Br.
  42. Vienalapis gedutis – *Malaxis monophyllos* (L.) Sw.
  43. Dėmėtoji gegūnė – *Dactylorhiza maculata* (L.) Soó
  44. Siauralapė gegūnė – *Dactylorhiza traunsteineri* (Saut.) Soó
  45. Mažoji gegužraibė – *Orchis morio* L.
  46. Šalmuotoji gegužraibė – *Orchis militaris* L.
  47. Vyriškoji gegužraibė – *Orchis mascula* (L.) L.
  48. Nariuotoji ilgalūpė – *Corallorhiza trifida* Ch.
  49. Plačialapė klumpaitė – *Cypripedium calceolus* L.
  50. Pelkinė laksva – *Hammarbya paludosa* (L.) Kuntze
  51. Žalioji plateivė – *Coeloglossum viride* (L.) Hartm.
  52. Pievinis plauretis – *Gymnadenia conopsea* (L.) R. Br.

53. Dvilapis purvuolis – *Liparis loeselii* (L.) Rich.
54. Tamsialapis skiautalūpis – *Epipactis atrorubens* (Hoffm.) Besser
55. Kupstinė kūlingė – *Trichophorum cespitosum* (L.) C. Hartm.
56. Šakotoji ratainytė – *Cladium mariscus* (L.) Pohl
57. Rusvoji saidra – *Rhynchospora fusca* (L.) W. T. Aiton
58. Lieknasis švylys – *Eriophorum gracile* W. D. J. Koch ex Roth
59. Gauruotoji viksva – *Carex tomentosa* L.
60. Miškinė dirsuolė – *Bromopsis benekenii* (Lange) Holub
61. Melsvasis mėlitas – *Sesleria caerulea* (L.) Ard.
62. Lietuvinė monažolė – *Glyceria lithuanica* (Gorski) Gorski
63. Sibirinė visgė – *Trisetum sibiricum* Rupr.
- 3 (R) kategorija**
- Mažažiedė lūgnė – *Nuphar pumilum* (Timm) DC.
  - Gležnalapė nertis – *Ceratophyllum submersum* L.
  - Tarpinis rūtenis – *Corydalis intermedia* (L.) Mérat
  - Smulkiažiedė glažutė – *Cerastium brachypetalum* N. H. F. Desp. ex Pers.
  - Borbašo gvazdikas – *Dianthus borbasii* Vandas
  - Bekotis ažuolas – *Quercus petraea* L. ex Liebl.
  - Pajūrinis sotvaras – *Myrica gale* L.
  - Kalninė jonažolė – *Hypericum montanum* L.
  - Plaukuotoji jonažolė – *Hypericum hirsutum* L.
  - Mėlynialapis karklas – *Salix myrtilloides* L.
  - Lėnkščioji kartenė – *Cardamine flexuosa* With.
  - Svogūninė kartenė – *Cardamine bulbifera* (L.) Crantz
  - Paprastasis rėžiukas – *Nasturtium officinale* W. T. Aiton
  - Kvapioji dirvuolė – *Agrimonia procera* Wallr.
  - Ilgagalvis dobilas – *Trifolium rubens* L.
  - Penkialapis dobilas – *Trifolium lupinaster* L.
  - Geltonžiedis pelėžimis – *Lathyrus laevigatus* (Waldst. et Kit.) Gren.
  - Žirnialapis pelėžimis – *Lathyrus pisiformis* L.
  - Krūmelinis vikis – *Vicia dumetorum* L.
  - Pavasarinis vikis – *Vicia lathyroides* L.
  - Žirnialapis vikis – *Vicia pisiformis* L.
  - Lininė žarotūnė – *Radiola linoides* Roth
  - Blizgantysis snaputis – *Geranium lucidum* L.
  - Didžioji astrantija – *Astrantia major* L.
  - Prūsinis begalis – *Laserpitium prutenicum* L.
  - Pelkinė guostė – *Cnidium dubium* (Schkuhr) Thell.
  - Plaukuotasis gurgždis – *Chaerophyllum hirsutum* L.
  - Torinė maludė – *Conioselinum tataricum* Hoffm.
  - Balandinė žvaigždūnė – *Scabiosa columbaria* L.
  - Pavasarinė kimbara – *Cruciata glabra* (L.) Ehrend.
  - Plačialapis lipikas – *Galium rubioides* L.
  - Dirvinė šerardija – *Sherardia arvensis* L.
  - Daugiametis patvenis – *Swertia perennis* L.
  - Vaistinis kietagrūdis – *Lithospermum officinale* L.
  - Siauralapė plautė – *Pulmonaria angustifolia* L.
  - Blizgančioji veronika – *Veronica polita* Fr.
  - Gebenlapė veronika – *Veronica hederifolia* L.
  - Blyškioji džioveklė – *Orobancha reticulata* Wallr.
  - Stačioji notra – *Stachys recta* L.
  - Pievinis šalavijas – *Salvia pratensis* L.
  - Rudeninė praujenė – *Callitriche hermaphroditica* L.
  - Šiurkštusis katilėlis – *Campanula cervicaria* L.
  - Gauruotoji žilė – *Senecio congestus* (R. Br.) DC.
  - Šiurkščioji kudlė – *Pilosella echiooides* (Lumn.) F. W. Schultz et Sch. Bip.
  - Gorskio pūtelis – *Tragopogon gorskianus* Rchb. f.
  - Lancetinis dumbliailaiškis – *Alisma lanceolatum* With.
  - Siauralapis dumbliailaiškis – *Alisma gramineum* Lej.
  - Meinshauzeno plūdė – *Potamogeton × meinshauzenii* Juz.
  - Pelkinė vandensargė – *Zannichellia palustris* L.
  - Pievinė vištapienė – *Gagea pratensis* (Pers.) Dumort.
  - Kampuotasis česnakas – *Allium angulosum* L.
  - Porinis česnakas – *Allium scorodoprasum* L.
  - Gelsvoji gegūnė – *Dactylorhiza ochroleuca* (Wüstnei ex Boll) Holub
  - Galvinis vikšris – *Juncus capitatus* Weigel
  - Pajūrinis liūnmeldis – *Bolboschoenus maritimus* (L.) Palla
  - Šerinis meldelis – *Isolepis setacea* (L.) R. Br.
  - Liūninė viksva – *Carex heleonastes* Ehrh.
  - Pievinė viksva – *Carex buxbaumii* Wahlenb.
  - Protarpinė viksva – *Carex distans* L.
  - Vakarinė viksva – *Carex pseudobrizzoides* Clavaud
  - Palaiplinė viksva – *Carex rhizina* Blytt ex Lindblom
  - Miškinis eraičinas – *Festuca altissima* All.
  - Delavinio kelerija – *Koeleria delavignei* Czern. ex Domin
  - Eraičininė nendrūnė – *Scolochloa festucea* (Willd.) Link
  - Pievinė poavižė – *Helictotrichon pratense* (L.) Besser
  - Ankstyvoji smilgenė – *Aira praecox* L.
- 4 (I) kategorija**
- Paprastoji vandens lelija – *Nymphaea alba* L.
  - Šaltininė menuva – *Montia fontana* L.
  - Miškinė glažutė – *Cerastium sylvaticum* Waldst. et Kit.
  - Lietuvinė naktižiedė – *Silene lithuanica* Zapał.
  - Riestasėklė vandenė – *Elatine hydropiper* L.
  - Laiboji vyrskydė – *Androsace filiformis* Retz.
  - Miškinė mėta – *Mentha longifolia* (L.) Huds.
  - Aukštoji našlaitė – *Viola elatior* Fr.
  - Liūninė našlaitė – *Viola uliginosa* Besser
  - Smailialapė plūdė – *Potamogeton acutifolius* Link
  - Aukštoji gegūnė – *Dactylorhiza fuchsii* (Druce) Soó
  - Žalsvažiedė blandis – *Platanthera chlorantha* (Custer) Rchb.
  - Ežinė viksva – *Carex muricata* L.
  - Laibastiebė viksva – *Carex ligerica* J. Gay
  - Paprastoji bekmanija – *Beckmannia eruciformis* (L.) Host
  - Smėlyninis eraičinas – *Festuca psammophila* (Hack. ex Čelak.) Fritsch
  - Miškinė monažolė – *Glyceria nemoralis* (R. Uechtr.) R. Uechtr. et Körn.
  - Juosvavarpis pašiaušėlis – *Alopecurus arundinaceus* Poir.
  - Miškinė šunažolė – *Dactylis polygama* Horv.
- 5 (Rs) kategorija**
- Daugiametė blizgė – *Lunaria rediviva* L.
  - Pelkinė šindra – *Peplis portula* L.
  - Plačialapis begalis – *Laserpitium latifolium* L.
  - Miškinė varnalėša – *Arctium nemorosum* Lej.
  - Meškinis česnakas – *Allium ursinum* L.
  - Baltijinė gegūnė – *Dactylorhiza longifolia* (Neuman) Aver.
  - Raudonoji gegūnė – *Dactylorhiza incarnata* (L.) Soó
  - Rudoji viksvuolė – *Cyperus fuscus* L.
  - Retaziėdė miglė – *Poa remota* Forselles
- Dumbliai**
- Raudondumbliai**
- 1 (E) kategorija**
- Purpurinė bangija – *Bangia atropurpurea* (Roth) C. Agardh
- Rudadumbliai**
- 4 (I) kategorija**
- Pūslėtasis guveinis – *Fucus vesiculosus* L.
- Maurabragūnai**
- 1 (E) kategorija**
- Šiurpinis žvakidumbliis – *Lychnothamnus barbatus* (Meyen) Leonh.

2. Atžalinis dumblabragis – *Tolypella prolifera* (A. Braun) Leonh.

2 (V) kategorija

1. Smailiaviršūnis menturdumblis – *Nitella mucronata* (A. Braun) Miq.

3 (R) kategorija

1. Pilkšvasis maurabragis – *Chara canescens* Desv. et Loisel.

2. Baltijinis maurabragis – *Chara baltica* (Fr.) Wahlst.

3. Lizdiškasis dumblabragis – *Tolypella nidifica* (O. Müll.) Leonh.

4. Blizgantysis menturdumblis – *Nitella syncarpa* (Thuill.) Chevall.

4 (I) kategorija

1. Šluotelinis maurabragis – *Chara baueri* A. Braun

2. Lieknasis menturdumblis – *Nitella gracilis* (Sm.) C. Agardh

3. Kurklinis menturdumblis – *Nitella confervacea* (Bréb.) A. Braun

Samanos

0 (Ex) kategorija

1. Tiesialapė bartramija – *Bartramia ithyphylla* Brid.

1 (E) kategorija

1. Rutės duoja – *Leiocolea rutheana* (Limpr.) Müll. Frib.

2. Tįsioji frulanija – *Frullania tamarisci* (L.) Dumort.

3. Lajelio žvynuotė – *Pallavicinia lyellii* (Hook.) Carruth.

4. Belapis sėmainis – *Buxbaumia viridis* (Moug. Ex Lam. et DC) Brid. ex Moug. Et Nestl

5. Arnoldo skeltadantė – *Fissidens arnoldii* Ruthe

6. Raukšlėtoji dvyndantė – *Dicranum drummondii* Müll. Hal.

7. Žalioji dvyndantė – *Dicranum viride* (Sull. et Lesq.) Lindb.

8. Vaiskioji uolenė – *Dichodontium pellucidum* (Hedw.) Schimp

9. Plunksninė švitrelė – *Schistostega pennata* (Hedw.) Web. et Mohr

10. Šleicherio brija – *Bryum schleicheri* Schwaegr.

11. Brandenburginė versmenė – *Philonotis marchica* (Hedw.) Brid.

12. Lajelio šepšė – *Orthotrichum lyellii* Hook. et Taylor

13. Mažoji nertvė – *Fontinalis dalecarlica* Bruch et Schimp.

14. Karoklinė skliautenė – *Antitrichia curtipendula* (Hedw.) Brid.

15. Smailiašakis tensmenis – *Pterigynandrum filiforme* Hedw.

16. Ričardsono dygė – *Calliergon richardsonii* (Mitt.) Kindb.

17. Pataisinė drepanė – *Drepanocladus lycopodioides* (Schwaegr.) Warnst.

18. Tundrinė liūnsamanė – *Warnstorfia tundrae* (Arnell) Loeske

19. Šikšninė kerėža – *Rhytidiadelphus loreus* (Hedw.) Warnst.

2 (V) kategorija

1. Pūkuotoji apukė – *Trichocolea tomentella* (Ehrh.) Dumort.

2. Lieknoji barzdenė – *Barbilophozia attenuata* (Mart.) Loeske

3. Helerio pilelė – *Anastrophyllum hellerianum* (Nees ex Lindenb.) R. M. Schust.

4. Kvapioji žemtaurė – *Geocalyx graveolens* (Schrad.) Nees

5. Plačialapė plikūnė – *Porella platyphylla* (L.) Pfeif.

6. Paprastoji plojenė – *Lejeunea cavifolia* Lindb.

7. Minkštasis kiminas – *Sphagnum molle* Sull.

8. Plačialapis kiminas – *Sphagnum platyphyllum* (Lindb. ex Braithw.) Sull. ex Warnst.

9. Vulfo kiminas – *Sphagnum wulfianum* Girg.

10. Žvilgantysis kiminas – *Sphagnum subnitens* Russow et Warnst.

11. Ilgalapė sukutė – *Paraleucobryum longifolium* (Hedw.) Loeske

12. Tribiaunė mezija – *Meesia triquetra* (Richter) Ångstr.

13. Pataisinė nertvė – *Fontinalis hypnoides* Hartm.

14. Plunksninė pliusnė – *Neckera pennata* Hedw.

15. Uolinė ežerė – *Rhynchostegium murale* (Hedw.) Bruch et Schimp.

16. Paupinė bukasnapė – *Amblystegium fluviatile* (Hedw.) Schimp.

17. Rinčiuotoji bukasnapė – *Amblystegium tenax* (Hedw.) C. E. O. Jensen

18. Vingiastiebė dygė – *Calliergon trifarium* (Web. et Mohr) Kindb.

19. Žvilgančioji riestūnė – *Hamatocaulis vernicosus* (Mitt.) Hedenäs

3 (R) kategorija

1. Tridantė bazanija – *Bazzania trilobata* (L.) Gray

2. Grandinėlinė cefalozija – *Cephalozia catenulata* (Huebener) Lindb.

3. Barzdotoji barzdenė – *Barbilophozia barbata* (Schmidel ex Schreb.) Loeske

4. Įkirptoji tritomarija – *Tritomaria exsectiformis* (Bridl.) Loeske

5. Šiaurinė merkija – *Moerckia hibernica* (Hook) Gott.

6. Vingiutoji rikardija – *Riccardia chamaedryfolia* (With) Grolle

7. Siauralapė kemsą – *Atrichum angustatum* (Brid.) Bruch et Schimp.

8. Mažasis zuikrugis – *Pogonatum nanum* (Hedw.) P. Beauv.

9. Skiauterėtoji skeltadantė – *Fissidens dubius* P. Beauv.

10. Ilgakaklė driušė – *Trematodon ambiguus* (Hedw.) Hornsch.

11. Garbanotoji dvyndantė – *Dicranum spurium* Hedw.

12. Plikoju trupsamanė – *Dicranodontium denudatum* (Brid.) E. Britton

13. Trapioji linkė – *Tortella fragilis* (Hook. et Wilson) Limpr.

14. Laiboji peikštė – *Gyroweisia tenuis* (Hedw.) Schimp.

15. Brijinė potija – *Pottia bryoides* (Dicks.) Mitt.

16. Garbanotoji veisija – *Weissia squarrosa* (Nees et Hornsch.) Müll. Hal.

17. Pūpsančioji žilutė – *Pterygoneurum subsessile* (Brid.) Jur.

18. Lieknoji teilorija – *Tayloria tenuis* (With.) Schimp.

19. Funko brija – *Bryum funckii* Schwaegr.

20. Melsvoji polija – *Pohlia cruda* (Hedw.) Lindb.

21. Baumgartnerio pokrepis – *Zygodon baumgartneri* Malta

22. Mažoji tujinutė – *Thuidium minutulum* (Hedw.) Bruch et Schimp.

23. Vingiualapė pažulnutė – *Plagiothecium undulatum* (Hedw.) Schimp.

24. Šliaužiančioji rumbainė – *Callicladium haldanianum* (Grev.) H. A. Crum.

25. Kreivoji drišką – *Homomallium incurvatum* (Brid.) Loeske

26. Riestasis ktenidis – *Ctenidium molluscum* (Hedw.) Mitt.

4 (I) kategorija

1. Pearsono lepidozija – *Lepidozia pearsonii* Spruce

2. Alpinė skiautenė – *Lophozia collaris* (Nees) Dumort.

3. Kunzės skiautenė – *Lophozia kunzeana* (Huebener) Evans

4. Akytoji stieblapė – *Fossombronina foveolata* Lindb.

5. Vondračeko stieblapė – *Fossombronina wondraczekii* (Corda) Dumort.

6. Plūduriuojantysis sklenduonis – *Ricciocarpos natans* (L.) Corda

7. Rausvoji ričija – *Riccia canaliculata* Hoffm.

8. Hiubenerio ričija – *Riccia huebeneriana* Lindenb.

9. Gražusis kiminas – *Sphagnum pulchrum* (Braithw.) Warnst.

10. Tankusis kiminas – *Sphagnum compactum* Lam. et DC.

11. Alavijinis zuikrugis – *Pogonatum aloides* (Hedw.) P. Beauv.

12. Smulkioji skeltadantė – *Fissidens exilis* Hedw.

13. Durpyninė dvyndantė – *Dicranum leioneuron* Kindb.

14. Smailioji kuplė – *Distichium capillaceum* (Hedw.) Bruch et Schimp.
15. Kalkinė didenė – *Didymodon tophaceus* (Brid.) Lisa
16. Apskritalapė brija – *Bryum cyclophyllum* (Schwaegr.) Bruch et Schimp.
17. Netikroji gaurenė – *Rhizomnium pseudopunctatum* (Bruch et Schimp.) T. J. Kop.
18. Balkšvoji drėgva – *Amblyodon dealbatus* (Hedw.) Bruch et Schimp.
19. Ilgakotė mezija – *Meesia longiseta* Hedw.
20. Pelkinė mezija – *Meesia uliginosa* Hedw.
21. Velėninė versmenė – *Philonotis caespitosa* Jur.
22. Bruožuotoji šepšė – *Orthotrichum striatum* Hedw.
23. Garbanotoji pliusnė – *Neckera crispa* Hedw.
24. Pelkinė auksotė – *Campyllum elodes* (Lindb.) Kindb.
25. Pievinė auksotė – *Campyllum protensum* (Brid.) Kindb.
26. Vislioji auksotė – *Campyllum polygamum* (Schimp.) J. Lange et C. E. O. Jensen
27. Liekninė bukasnapė – *Amblystegium humile* (P. Beauv.) Crundw.
28. Švelnioji purlainė – *Hygrohypnum mole* (Hedw.) Loeske

GRYBAI

0 (Ex) kategorija

1. Kopinis mėšlagrybis – *Coprinus dunarum* Stoll.
2. Ilgakotė mikrostoma – *Microstoma protracta* (Fr.) Kanouse
3. Paprastasis taukius – *Sarcosoma globosum* (Schmidel) Casp.

1 (E) kategorija

1. Blyškasis baravykas – *Boletus impolitus* Fr.
2. Kislusis baravykas – *Boletus pulverulentus* Opat.
3. Kartusis baravykas – *Boletus radicans* Pers.
4. Baltasis godūnas – *Choiromyces meandriformis* Vittad
5. Kimininis žemlielys – *Geoglossum sphagnophilum* Ehrenb.
6. Didysis kuokas – *Gomphus clavatus* (Pers.) Gray
7. Auksaspalvis minkštenis – *Hapalopilus salmonicolor* (Berk. et M.A.Curtis) Pouzar
8. Geltonžvynė guotė – *Hygrophorus chrysodon* (Batsch) Fr.
9. Kietoji guotė – *Hygrophorus penarius* Fr.
10. Juosvoji guotė – *Hygrocybe ovina* (Bull.) Kühner
11. Kamštinis skylenis – *Inonotus dryadeus* (Pers.) Murrill
12. Nuosėdinė žvynabudė – *Lepiota cortinarius* J.E.Lange
13. Juodažvynė žvynabudė – *Lepiota hystrix* F.H.Møller et J. E. Lange
14. Rausvarudė žvynabudė – *Lepiota fuscovinacea* F.H.Møller et J.E.Lange
15. Lelijinė žvynabudė – *Lepiota lilacea* Bres.
16. Balsvoji žvynabudė – *Lepiota subalba* Kühner ex P.D. Orton
17. Trispalvė meškabudė – *Leucopaxillus compactus* (Fr.) Neuhoff
18. Juosvasis minkštūnis – *Melanoleuca turrita* (Fr.) Singer
19. Šuniškoji poniabudė – *Mutinus caninus* (Huds.) Fr.
20. Šmiltyninis ausūnis – *Peziza ammophila* Durrieu et Mont.
21. Hadriano poniabudė – *Phallus hadriani* Vent.
22. Ažuolinis pintonis – *Piptoporus quercinus* (Schrad.) P. Karst.
23. Tikrasis juodbaravykis – *Porphyrellus porphyrosporus* (Fr. et Hök) E.-J.Gilbert
24. Dubioji laibė – *Pseudoomphalina compressipes* (Peck) Singer
25. Gyslotoji krempliabudė – *Rhodotus palmatus* (Bull.) Maire
26. Šiurkštusis grybliežuvis – *Trichoglossum hirsutum* (Fr.) Boud.
27. Aitrusis baltikas – *Tricholoma ustaloides* Romagn.

2 (V) kategorija

1. Dulkančioji krenklė – *Asterophora lycoperdoides* (Bull.) Gray
  2. Pilkoji baravykpintė – *Boletopsis grisea* (Peck) Bondartsev et Singer
  3. Bronzinis baravykas – *Boletus aereus* Bull.
  4. Fechtnerio baravykas – *Boletus fechtneri* Velen.
  5. Ryškioji gražiataurė – *Caloscypha fulgens* (Pers.) Boud.
  6. Pilkoji voveraitė – *Cantharellus cinereus* (Pers.) Fr.
  7. Lazdyninis kelmenis – *Dichomitus campestris* (Quél.) Do-mański et Orlicz
  8. Žalsvoji gijabudė – *Entoloma incanum* (Fr.) Hesler
  9. Melsvoji gijabudė – *Entoloma madidum* (Fr.) Gillet
  10. Trogo virvuotė – *Funalia trogii* (Berk.) Bondartsev et Singer
  11. Apskritasporis bobausis – *Gyromitra sphaerospora* (Peck) Sacc.
  12. Rausvoji šeriapintė – *Junghuhnia collabens* (Fr.) Ryvarden
  13. Aitriakvapis piengrybis – *Lactarius acerrimus* Britzelm.
  14. Juodasis piengrybis – *Lactarius lignyotus* Fr.
  15. Skroblyninis raudonviršis – *Leccinum carpini* (R.Schulz.) M.M.Moser ex D.A.Reid
  16. Kelminis žaliakaktis – *Melanophyllum eyrei* (Masse) Singer
  17. Geltonasis kiškiaausis – *Otidea onotica* (Pers.) Fuckel
  18. Tamsiarudė kempinė – *Phellinus nigrolimitatus* (Romell) Bourdot et Galzin
  19. Šakotoji skylėtbudė – *Polyporus umbellatus* (Pers.) Fr.
  20. Medūzgalvė trapiabudė – *Psathyrella caput-medusae* (Fr.) Konrad et Maubl.
  21. Auksaspalvis šakočius – *Ramaria aurea* (Schaeff.) Ouél.
  22. Salierinis baltikas – *Tricholoma apium* Jul.Schäff.
  23. Bačo baltikas – *Tricholoma batschii* Gulden
  24. Parazitinis aksombaravykis – *Xerocomus parasiticus* (Bull.) Quél.
- ### 3 (R) kategorija
1. Dvisluoksnis vingiaporis – *Abortiporus biennis* (Bull.) Singer
  2. Dėmėtasis baravykas – *Boletus erythropus* Pers.
  3. Melsvoji balteklė – *Calocybe ionides* (Bull.) Donk
  4. Piestinis pirštūnis – *Clavariadelphus pistillaris* (L.) Donk
  5. Ažuolinė kepena – *Fistulina hepatica* (Schaeff.) With.
  6. Rausvoji pintainė – *Fomitopsis rosea* (Alb. et Schwein.) P.Karst.
  7. Tikrinis blizgutis – *Ganoderma lucidum* (Curtis) P.Karst.
  8. Kuokštinė grifolė – *Grifola frondosa* (Dicks.) Gray
  9. Krokis minkštenis – *Hapalopilus croceus* (Pers.) Donk
  10. Korališkasis trapiadyglis – *Hericium coralloides* (Scop.) Pers.
  11. Ūmėdinė guotė – *Hygrophorus russula* (Fr.) Kauffman
  12. Ažuolinis skylenis – *Inonotus dryophilus* (Berk.) Murrill
  13. Didysis kukurdvelkis – *Langermannia gigantea* (Batsch) Rostk.
  14. Puslaisvis briedžiukas – *Morchella semilibera* DC.
  15. Vientisasis skylutis – *Perenniporia medulla-panis* (Jacq.) Donk
  16. Plunksninis raukšliagrybis – *Phlebia centrifuga* P. Karst
  17. Skaisčioji raudonpintė – *Pycnoporellus fulgens* (Fr.) Donk
  18. Auksaviršė ūmėdė – *Russula aurata* (With.) Fr.
  19. Raukšlius kopūstgalvis – *Sparassis crispa* (Wulfen) Fr.
  20. Putlioji odapintė – *Spongipellis spumeus* (Sowerby) Pat.
  21. Karpotoji kempė – *Trametes gibbosa* (Pers.) Fr.
  22. Kvapnioji kempė – *Trametes suaveolens* (L.) Fr.
  23. Krateriškasis taurūnis – *Urnula craterium* (Schwein.) Fr.
  24. Bohemiškasis aukšliavarpis – *Verpa bohemica* (Krombh.) J. Schröt.
  25. Pirštuotasis aukšliavarpis – *Verpa conica* (O. F. Müll.) Sw.

26. Raudonkepuris aksombaravykis – *Xerocomus rubellus* (Krombh.) Quél.
  27. Kurapkinis storplutis – *Xylobolus frustulatus* (Pers.) Boidin
- 4 (I) kategorija**
1. Gelsvarudis pievagrybis – *Agaricus augustus* Fr.
  2. Didysis pievagrybis – *Agaricus langei* (F.H.Møller et Jul. Schäff.) Maire
  3. Suaugtinė dirvapintė – *Albatrellus confluens* (Alb. et Schwein.) Kotl. et Pouzar
  4. Keturskiautis žvaigždinis – *Geastrum quadrifidum* DC.
  5. Didysis žvaigždinis – *Geastrum triplex* Jungh.
  6. Stambioji karteklė – *Gymnopilus spectabilis* sensu A.H. Smith
  7. Tiulianų hidnotrija – *Hydnotrya tulasnei* Berk. et Broome
  8. Mėsingasis dyglutis – *Hydnum rufescens* Pers.
  9. Juosvoji guotė – *Hygrophorus atramentosus* Secr. ex H.Haas et Haller
  10. Purpurinė guotė – *Hygrophorus erubescens* (Fr.) Fr.
  11. Kislusis piengrybis – *Lactarius repraesentaneus* Britzelm.
  12. Gelsvasis piengrybis – *Lactarius resimus* (Fr.) Fr.
  13. Geltonasis piengrybis – *Lactarius scrobiculatus* (Scop.) Fr.
  14. Piengrybis jautakis – *Lactarius volemus* (Fr.) Fr.
  15. Atskiroji lentarija – *Lentaria byssiseda* Corner
  16. Meškinis dantūnelis – *Lentinellus ursinus* (Fr.) Kühner
  17. Lapinis dantūnelis – *Lentinellus vulpinus* (Sowerby) Kühner et Maire
  18. Baltoji žvynabudė – *Lepiota alba* (Bres.) Sacc.
  19. Kiunerio žvynabudė – *Lepiota kuehneri* Huijsman
  20. Pilkšvarudė stirnabudė – *Lepista luscina* (Fr.) Singer
  21. Melsvakotė stirnabudė – *Lepista personata* (Fr.) Cooke
  22. Gumbuotasis baltuosėdis – *Leucocortinarius bulbiger* (Alb. et Schwein.) Singer
  23. Juodkotis mažūnis – *Marasmius alliaceus* (Jacq.) Fr.
  24. Kvapusis skiautenis – *Panus suavissimus* (Fr.) Singer
  25. Švytruojančioji minkštapiantė – *Physisporinus vitreus* (Pers.) P.Karst.
  26. Baltoji skydabudė – *Pluteus pellitus* (Pers.) P. Kumm.
  27. Raukšlėtasis trimitėlis – *Pseudocraterellus sinuosus* (Fr.) Corner
  28. Tikroji raudonpintė – *Pycnoporus cinnabarinus* (Jacq.) Fr.
  29. Kvapioji ūmėdė – *Russula grata* Britzelm.
  30. Plaušabudinis baltikas – *Tricholoma inocyboides* Corner
  31. Kislusis elniagyrbis – *Xylaria polymorpha* (Pers.) Grev.
- Kerpės**
- 0 (Ex) kategorija**
1. Rudoji blakstienė – *Anaptychia runcinata* (With.) J. R. Laundon
  2. Išcentrinis kežas – *Arctoparmelia centrifuga* (L.) Hale
  3. Šeriuotoji žiovenė – *Chaenotheca hispidula* (Ach.) Zahlbr.
  4. Putlioji šiurė – *Cladonia turgida* Hoffm.
  5. Juostinis plynkežis – *Hypogymnia vittata* (Ach.) Parrique
  6. Užlinkusioji nefroma – *Nephroma resupinatum* (L.) Ach.
  7. Karpuotoji meškapėdė – *Peltigera aphthosa* (L.) Willd.
  8. Gyslotoji meškapėdė – *Peltigera venosa* (L.) Hoffm.
  9. Baltagyslė meškapėdė – *Peltigera degenii* Gyeln.
  10. Šiurkštusis taškuotkežis – *Punctelia subrudecta* (Nyl.) Krog
  11. Akytoji solorina – *Solorina spongiosa* (Ach.) Anzi
  12. Clotnioji kedenė – *Usnea glabrata* (Ach.) Vain.
- 1 (E) kategorija**
1. Ažuolinė baktrospora – *Bactrospora dryina* (Ach.) A. Massal.
  2. Žaliagalvė taurenė – *Calicium adpersum* Pers.
  3. Ažuolinė taurenė – *Calicium quercinum* Pers.
  4. Melsvoji žiovenė – *Chaenotheca cinerea* (Pers.) Tibell
  5. Lieknoji žiovenė – *Chaenotheca gracillima* (Vain.) Tibell

6. Kupstinė šiurė – *Cladonia caespiticia* (Pers.) Flörke
  7. Parazitinė šiurė – *Cladonia parasitica* (Hoffm.) Hoffm.
  8. Glebioji gleiviakerpė – *Collema flaccidum* (Ach.) Ach.
  9. Pilkoji miltpuodė – *Cyphelium inquinans* (Sm.) Trevis.
  10. Geltonoji miltpuodė – *Cyphelium tigillare* (Ach.) Ach.
  11. Skėtrioji briedragė – *Evernia divaricata* (L.) Ach.
  12. Kintančioji briedragė – *Evernia mesomorpha* Nyl.
  13. Flotovo gijalekta – *Gyalecta flotowii* Körb.
  14. Guobinė gijalekta – *Gyalecta ulmi* (Sw.) Zahlbr.
  15. Šilinė puvėseklė – *Icmadophila ericetorum* (L.) Zahlbr.
  16. Latakinis gleivytis – *Leptogium corniculatum* (Hoffm.) Minks
  17. Adatiškasis gleivytis – *Leptogium teretiusculum* (Wallr.) Arnold
  18. Diskinė plokštkerpė – *Lopadium disciforme* (Flot.) Kullhem
  19. Smulkialakštis juodkežis – *Melanelia panniformis* (Nyl.) Essl.
  20. Kraujaspalvis mikoblastas – *Mycoblastus sanguinarius* (L.) Norman
  21. Miltuotoji nefroma – *Nephroma parile* (Ach.) Ach.
  22. Gulsčioji meškapėdė – *Peltigera horizontalis* (Huds.) Baumg.
  23. Plonašakė ramalina – *Ramalina thrausta* (Ach.) Nyl.
  24. Tamsioji brylytė – *Sclerophora coniophaea* (Norman) J. Mattsson et Middelb.
  25. Miltuotoji brylytė – *Sclerophora farinacea* (Chevall.) Chevall.
  26. Šviesiagalvė brylytė – *Sclerophora peronella* (Ach.) Tibell
  27. Dantytoji telotrema – *Thelotrema lepadinum* (Ach.) Ach.
  28. Ruduojančioji kedenė – *Usnea fulvoreaegens* (Räsänen) Räsänen
  29. Šiurkščioji kedenė – *Usnea scabrata* Nyl.
  30. Mužo auksakežis – *Xanthoparmelia mougeotii* (Schaer. ex D. Dietrich.) Hale
- 2 (V) kategorija**
1. Dviguboji artonija – *Arthonia didyma* Körb.
  2. Baltakraštė artonija – *Arthonia leucopellaea* (Ach.) Almq.
  3. Vyninė artonija – *Arthonia vinosa* Leight.
  4. Žalsvoji kežytė – *Cetrelia olivetorum* (Nyl.) W. L. Culb. et C. F. Culb.
  5. Raukšlėtasis geltonkežis – *Flavoparmelia caperata* (L.) Hale
  6. Gūbriuotoji pūsliakerpė – *Lasallia pustulata* (L.) Mèrat
  7. Blyškioji lekanora – *Lecanora albella* (Pers.) Ach.
  8. Kerpiškasis gleivytis – *Leptogium lichenoides* (L.) Zahlbr.
  9. Placioji platužė – *Lobaria pulmonaria* (L.) Hoffm.
  10. Skylėtoji menegacija – *Menegazzia terebrata* (Hoffm.) A. Massal.
  11. Žvynuotoji meškapėdė – *Peltigera lepidophora* (Nyl. ex Vain.)
  12. Raudonvidurė žiauberuotė – *Phaeophyscia endophoenicea* (Harm.) Moberg
  13. Juodai žaliasis rizokarpas – *Rhizocarpon viridiatrum* (Wulfen) Körb.
  14. Suodinoji saitakerpė – *Umbilicaria deusta* (L.) Baumg.
  15. Daugialakštė saitakerpė – *Umbilicaria polyphylla* (L.) Baumg.
- 3 (R) kategorija**
1. Žalsvoji žiovenė – *Chaenotheca chlorella* (Ach.) Müll. Arg.
  2. Lakštuotoji šiurė – *Cladonia foliacea* (Huds.) Willd.
  3. Samaninis diplošistis – *Diploschistes muscorum* (Scop.) R. Sant.
  4. Alksninė hipotrachina – *Hypotrachyna revoluta* (Flörke) Hale
  5. Skylėtoji spuoguotė – *Pertusaria pertusa* (Weigel) Tuck.
  6. Baltijinė ramalina – *Ramalina baltica* Lettau

Literatūra ir dokumentai

Literatūra

Balevičius K. (red.), 1992: Lietuvos raudonoji knyga. – Vilnius.

Gricius A., Matelis A., 1997: Lietuvos grybai. Afiloforiečiai (*Aphylophorales*), 6 (2). – Vilnius.

Index fungorum. – <http://www.indexfungorum.org/Names/Names.asp>.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. Annotated catalogue. Institute of Ecology of Vilnius university. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Kurlavičius P., 2003: Vadovas Lietuvos paukščiams pažinti. – Vilnius.

Kutorga E., 2000: Lietuvos grybai. Ausūniečiai (*Pezizales*), 3 (5). – Vilnius.

Lešinskas A., Pileckis S., 1967: Vadovas Lietuvos vabzdžiams pažinti. – Vilnius.

Lietuvos TSR raudonoji knyga, 1981. – Vilnius.

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforiečių eilės grybai. – Vilnius.

Mazelaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Paton J. E., 1999: The liverwort flora of the British isles. – Oxford.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškosios ir krūmiškosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius.

Paltanavičius S., 2004: Vakarų Palearktikos paukščių vardynas. – Vilnius.

Pileckis S., Monsevičius V. (red.), 1995: Lietuvos fauna. Vabalai, 1. – Vilnius.

Pileckis S., Monsevičius V. (red.), 1997: Lietuvos fauna. Vabalai, 2. – Vilnius.

Prūsaitė J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. Žinduoliai. – Vilnius.

Urbonas V., 1997a: Kempniečiai (*Polyporales*), žvynbaravykiečiai (*Strobilomycetales*), baravykiečiai (*Boletales*), guoteniečiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Urbonas V., 1997b: Baltikiečiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.

Urbonas V., 1999: Agarikiečiai (*Agaricales*), gijabudiečiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius.

Urbonas V., 2001: Musmiriečiai (*Amanitales*), ūmediečiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius.

Urbonas V., 2005: Nuosėdiečiai (*Cortinariales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.

Virbickas J., 2000: Lietuvos žuvis. – Vilnius.

Dokumentai

Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir bendrijų įstatymas (Žin., 1997, Nr. 108-2727; 2001, Nr. 110-3987).

Informacinis laiškas, 1962: Gamtos apsaugos komitetas prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos. – Vilnius.

Balevičienė J., Balevičius K., Jankevičienė R., 1984: Lietuvos TSR saugomų augalų rūšių sąrašas. – Vilnius.

Lietuvos TSR raudonosios knygos gyvūnų, augalų ir grybų sąrašas, 1989: Lietuvos TSR Gamtos apsaugos komitetas. – Vilnius.

Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos departamento įsakymas „Dėl rūšių, įrašytų į Lietuvos raudonąją knygą, sąrašo tvirtinimo“, 1991 m. vasario 7 d. Nr. 14.

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos įsakymas „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų rūšių gyvūnų, augalų ir grybų sąrašo“, 1998 m. vasario 24 d. Nr. 37 (Žin., 1998, Nr. 22-562).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos įsakymas „Dėl 1998 02 24 įsakymo Nr. 37 „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų rūšių gyvūnų, augalų ir grybų sąrašo“ dalinio pakeitimo“, 1998 m. rugpjūčio 7 d. Nr. 142 (Žin., 1998, Nr. 73-2121).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“, 2000 m. liepos 20 d. Nr. 306 (Žin., 2000, Nr. 66-1998).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“, 2003 m. spalio 13 d. Nr. 504 (Žin., 2003, Nr. 100-4506).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Dėl aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymo Nr. 504 „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo, 2005 m. birželio 14 d. Nr. D1-301 (Žin., 2005, Nr. 76-2784).

Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas Dėl aplinkos ministro 2003 m. spalio 13 d. įsakymo Nr. 504 „Dėl į Lietuvos raudonąją knygą įrašytų saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo, 2007 m. kovo 23 d. Nr. D1-174 (Žin., 2007, Nr. 36-1331).

Threatened Plants Committee Secretariat, 1976: How to use IUCN Red Data Book Categories. – Kew.

IUCN, 2001: IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. IUCN Species Survival Commission. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.

IUCN, 2003: Guidelines for Application of IUCN Red List Criteria at Regional Levels: Version 3.0. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.

Birds Directive, 1979: Council Directive 79/409/EEC of 2 April 1979 on the conservation of wild birds, O.J. L103, 25.04.79.

Habitats Directive, 1992: Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora, O.J. L206, 22.07.92.

Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds.

Agreement on the Conservation of Bats in Europe.

Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitat (Bern convention).

Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals (Bonn Convention).

Convention on the International Trade in Endangered Species of Fauna and Flora (CITES).

KARALYSTĚ

GYVŪNAI

ANIMALIA

Tipas
Pieduotosios kirmēlēs
Annelida

Medicininė dėlė

Hirudo medicinalis Linnaeus, 1758

DEIMA VANDENYJE GYVENANĖIOS DĖLĖS (*HIRUDINIDAE*)
BŪRYS BESTRAUBLĖS DĖLĖS (*ARHYNCHOBDELIDA*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 1989 m. Āraūyta Ā ES Buveiniū direktyvos V, CITES II priedus.

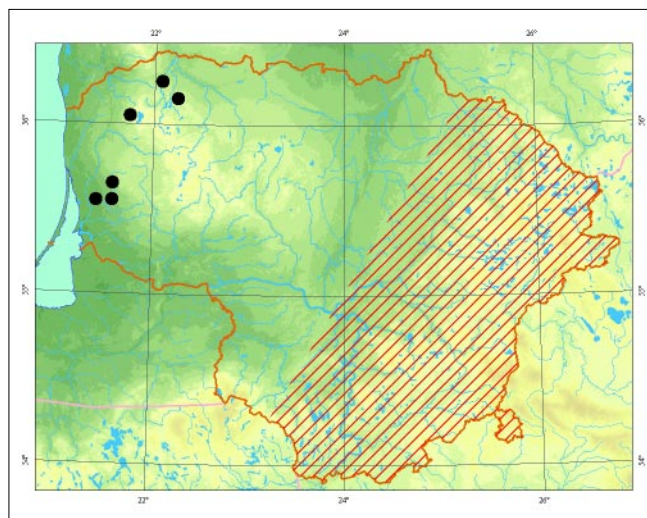
Paplitimas. Europoje iki Uralo ir Vidurpemie jūros ōaliū, Turkijoje, Gruzijoje, Uzbekistane. Lietuvoje aptikta Trakū, Varėnos, Lazdijū, Alytaus, Vilniaus, Molėtū, Utenos, Zarasū, Panevėpio, Rokiūtkio, Mažeikiū, Āilutės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena nedideliuose, gerai ōdy-lanėiuose gėlo vandens telkiniuose su dumbliū dugnu, gausia vandens ir pakrantės ōoline augalija. Dpiū-s-tant vandens telkiniui ōsirusia Ā dumbliū. Iūlieka tik tuose telkiniuose, kur gyvena varliagyviai. Veisiasi vienā kartā per sezonā, birpeliū– rugpjūēio mėn. Hermafroditai. Kokonā su kiauūiniais deda Ā dumbliū, drėg-nā gruntā pakrantės zonoje. Jaunos dėlės iūsirita po 30– 45 dienū. Medicininės dėlės yra laikini ektopa-razitai, mintantys ōiltakraujū ir ōaltakraujū gyvūnū krauju. Jaunos dėlės gali misti tik varliagyviū krauju, suaugusios – ōinduoliū ir ōuvū.

Populiacijū gausumas. Rūdiēs gausumas netirtas. Pa-grindinēs radavietēs yra Rytū, Pietū Lietuvoje. Āiuo metu ōinoma daugiau kaip 50 radavieēiū. Pastaruojū metu aptinkamos naujos radavietēs, ōinomose rada-vietēse gyvena pastovios populiacijos. Palyginti su XX a. viduriu, pastebimas ypaē sumāpė-jās populiacijū gausumas. Pastarūjū deūimtmeēiū gau-

Jono Augustausko nuotrauka

sumo ir paplitimo pokyēius sunku apibrēpti dēl duo-menū stokos.

Grėsmės ir apsauga. Cheminiū medōiagū naudojimas pėmēs ōkyje, sausinimas, vandens ir pakranēiū auga-lijos tvarkymas, nuosėdū (dumblo) ōalinimas, krantū betonavimas, didelē vandens telkiniū eutrofizacija. Āiuo metu gyvūnū rinkimas ōtakos populiacijai neturi, ta-ēiau yra viena iū potencialiū grėsmiū.

Informacijos ōaltiniai

Zapkvienė D., Petrauskienė L., 2000: Medicininė dė-lė. – Vilnius.

Mackevičius M., 2000: Retū gyvūnū stebėjimai Trakū rajone 2000 metais. – Raudoni lapai, 7: 12– 13.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimūdaitė J., 2004: Nauji duo-menys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni la-pai, 8: 8– 15.

Summary

This ectoparasite of vertebrate species lives in eutrophic, well-heated water bodies. In the early 20th century it was very abundant, later its abundance and distribution fell. Currently found in many suitable habitats.

Apraūē Jolanta Rimūdaitė

Tipas
Moliuskai
Mollusca

Maþoji suktenė

Vertigo angustior Jeffreys, 1830

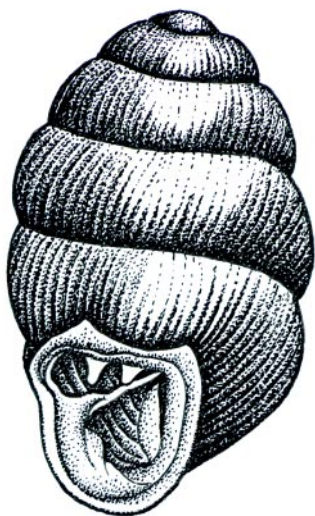
ÐEIMA SUKTENĖS (*VERTIGINIDAE*)
BŪRYS PLAUTINIAI (*PULMONATA*)

3 (R) kategorija

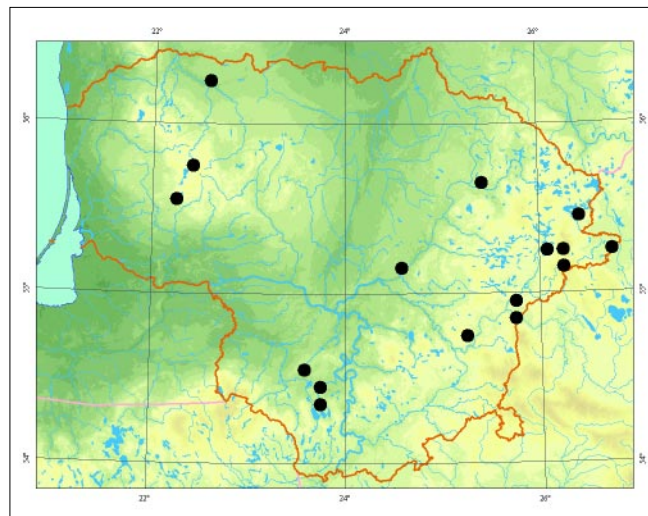
Statusas. Lietuvoje rŭdis saugoma nuo 2003 m. Åraðyta á ES Buveiniø direktyvø II priedà.

Paplitimas. Plaèiai paplitusi visoje Europoje nuo Portugalijos iki Kaspijos jūros, á ðiauræ – iki 60°. Neaptingama tik pieèiausiose Europos dalyse. Á rytus paplitusi iki Uralo kalnø, registruota ðiaurinėje Irano dalyje. Lietuvoje aptinkama kalvotose vietovėse, kur didesnis eþeringumas. Yra þinoma 20 radavieèiø 11 administraciniø rajonø.

Biologija ir ekologija. Gyvena paðlapusiose kalvø daubose ir ðaltiniuotose, apypelkiø ir apyþerisø ðlapiose pievose su veðlia þoline augalija: kupstiniais viksvynais (*Caricetum cespitosae*), vingiorykðtiniiais snaputytais (*Filipendulo-Geranium palustris*) ir kupstiniais ðluotsmilgynais (*Deschampsietum cespitosae*). Daþniausiai aptinkamas kupstinis ðluotsmilgis (*Deschampsia cespitosa*) kupstuose. Dauginasi pavasará– vasaros pradþioje. Kiauðinius (nuo 0,3 iki 0,6 mm skersmens) deda pavieniui, ant suirusiø augalø liekanø. Inkubacinis periodas trunka 7– 11 dienø. Minta mikroflora – bakterijomis ir grybais, kurie auga ant pŭvanisø ir gyvø augalø. Maþoji suktenė, kaip ir daugelis kitø sausumos moliuskø, suaktyvėja lyjant lietui. Palijus pradeda lipti augalø stiebais ir lapais. Ant vieno augalo stiebo aptinkama po 2– 3 individus. Piemoja augalø paðaknėse.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Populiacijø gausumas. Didþiausios populiacijos rastos Punþemio, Vaukðtelio ir Dideðkos eþerø ðlapiose pakranisø pievose ir ádubose tarp kalvø, Ðutø kaimo apylinkėse, Saloèio eþero apypelkiuose (Ðvenisø r.). Nemaþa populiacija aptikta prie Lŭksto eþero (Telðis r.), Bilionisø pievoje (Ðilalės r.).

Grėsmės ir apsauga. Pavasarinis þolės deginimas, pievø sausinimas, intensyvus ganymas, ðienavimas, natŭrali buveiniø kaita (uþaugimas krŭmais ir medþiais). Bŭtina iðlaikyti esamà hidrologinà reþimà, ekstensyviai ganyti, iðkirsti þelianisus krŭmus, medþius.

Informacijos ðaltiniai

Schlesch H., Krausp C., 1938: Zur Kenntnis der Land- und Susswassermollusken Lithauens. – Archiv fur Molluskenkunden, 73– 125.

Valius M., 1947: Metelisø eþerø Pupillidae ðeimos sraigės. – VVU mokslo darbai, 1: 201– 231.

Summary

In Lithuania about 20 isolated populations are known. Not widely distributed, but localised to hilly areas, slightly more abundant in laky meadows (hill valleys, spring rich wet meadows surrounding wetlands and lakes) with lush, grassy flora.

Apraðė Giedrius Vaivilavius

Keturdantė suktenė

Vertigo geyeri Lindholm, 1925

DEIMA SUKTENĖS (*VERTIGINIDAE*)
BŪRYS PLAUTINIAI (*PULMONATA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 2003 m. Árađyta á ES Buveiniø direktyvos II priedà.

Paplitimas. Skandinavijoje tarp 60° ir 62° lygiagrečių, Alpėse, Britø salose, Ėekijoje ir Slovakijoje. Buvo registruota Belovežo girioje (Baltarusijoje).

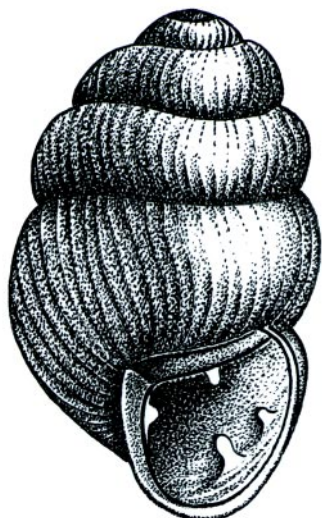
Lietuvoje žinomos 2 radavietės: prie Platelio, Siberijos pelkėje (Plungės r.) ir Vaukðtelio ežero pelkėje (Đvenėionio r.).

Biologija ir ekologija. Aptiktas samanose ir ant augalø liekanø, kur labai drėgna, þemapelkėse, kurios susidariusios tarpukalvėse, daubose, prie uppelkėjusių ežerø, kur auga laibieji viksvynai (*Caricetum lasiocarpae*) su puplaiðkiais (*Menyanthes trifoliata*) ir pelkinėmis sidabrapolėmis (*Potentilla palustris*). Dauginimosi biologija nėra žinoma. Minta mikroflora – bakterijomis ir grybais, kurie auga ant pūvanėiø ir gyvø augalø. Aptinkamas ðliauþiantis ant pūvanėiø upmirkusių augalø lapø. Piemoja augalø kupstuose, paðaknėse.

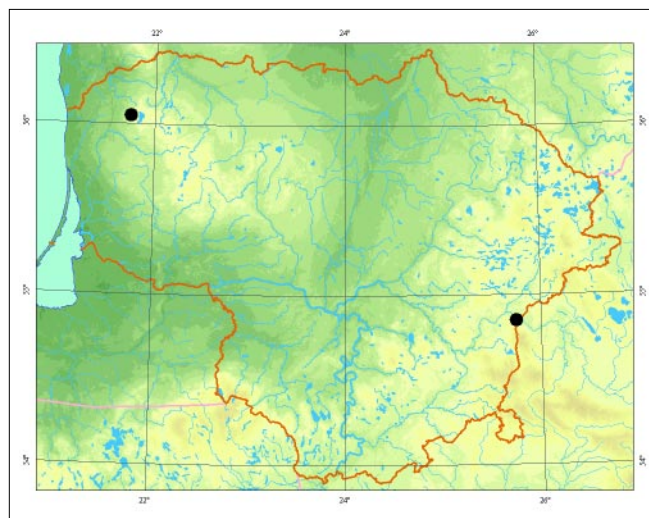
Populiacijø gausumas. Nepakankamai iðtirta rūðis. 1938 m. 1 egzempliorius aptikas Mauðės pelkėse, pietiniame Obelijos ežero gale. Vėliau, 1946 m., 1 egzempliorius aptikas Buckūnø kaimo pievose, ðiauriniame Metelio ežero gale.

Remiantis tø laikø sistematika, buvo priskiriama *Vertigo genesii geyeri* porūðiui. Dabar tai 2 skirtingos rūðys: *Vertigo genesii* ir *Vertigo geyeri*.

Lietuvoje žinomos 2 negausios populiacijos.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Natūrali buveiniø kaita (uþaugimas krūmais ir medþiais, pelkiø mineralizacija). Populiacijai gali pakenkti plynieji miðkø kirtimai aplink ežerus, sukeliantys staigius buveinės pokyčius, pelkiø sausinimas.

Svarbu iðsaugoti esamas buveines, kontroliuoti hidrologinà reþimà, riboti apaugimà medþiais ir krūmais, pelkiø apsaugos zonoje nekirsti miðkø.

Informacijos ðaltiniai

Schlesch H., Krausp C., 1938: Zur Kenntnis der Land- und Susswassermollusken Lithauens. – Archiv fur Molluskenkunden, 73– 125.

Valius M., 1947: Metelio ežerø *Pupillidae* ðeimos srailgės. – VVU mokslo darbai, 1: 201– 231.

Summary

Only two localities are known in Lithuania, near Lake Platelis (Plungė district) Siberija wetlands and in Lake Vaukðtelis wetlands (Đvenėionys district). It is found in bogs formed in hill depressions and near swampy lakes.

Apraðė Giedrius Vaivilaviėius

Pūstoji suktenė

Vertigo moulinsiana (Dupuy, 1849)

DEIMA SUKTENĖS (*VERTIGINIDAE*)
BŪRYS PLAUTINIAI (*PULMONATA*)

3 (R) kategorija

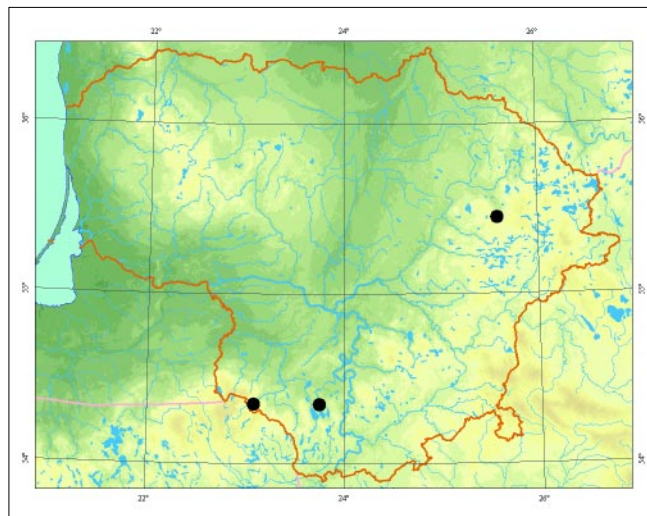
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m. Árađyta á ES Buveinių direktyvos II priedà.

Paplitimas. Pietų Europoje nuo Pirėnų iki Uþkaukazės; áiaurėje – iki áiaurinės Didþiosios Britanijos, Danijoje, pietinėje Ðvedijoje.

Lietuvoje aptikta: Cigoniðkėse prie Obelijos eþero (Alytaus r.), Buckūnuose prie Metelytės upės (Lazdijų r.), Juodeliuose (Marijampolės r.), prie Skaistelių eþero, Deguliuose prie Kigio ir Kigelio eþerų (Utenos r.) ir prie Rūþo eþero (Ignalinos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena eutrofinių eþerėlių liūnuose su aukðtaisiais hidrofitiniais augalais, taip pat didelė eþerų nendrynuose ir didþiuosiuose viksvynuose (paprastų nendrynų (*Phragmitetum communis*), paprastų ajerynų (*Acoetum calami*), papartuolinių nendrynų (*Thelypteridi-Phragmitetum*)). Moliuskas aptinkamas ant nendrių, viksvų, viksvameldþių stiebų (iki 60 cm aukðei), taip pat tarp minėtų augalų liekanų prie pat þemės, kur labai drėgna ar net telkðo vanduo. Minta mikroflora – bakterijomis ir grybais. Aktyvus lyjant lietui, ir po lietaus pradeda lipti augalų stiebais ir lapais. Ant vieno augalo stiebo aptinkama po 4–5 individus. Þiemoja tarp augalų lapų, prie pat þemės.

Populiacijų gausumas. Nepakankamai iðtirta rūdis. 1937 m. aptikta Metelytės upelyje prie Buckūnų ir pietiniame Obelijos eþero gale prie Mauðės pelkių pakraðei. 1945 m. aptiktas 1 egzempliorius Vaickū-

nų upelio pakraðtyje prie pietinio Metelių eþero galo. Yra duomenų, kad rūdis rasta Rietavo parke.

2001–2005 m. tyrimais, didþiausios populiacijos yra Buckūnuose prie Metelio eþero (Alytaus r.) ir Cigoniðkėse prie Obelijos eþero (Lazdijų r.) – aptikta <50 ind./m².

Grėsmės ir apsauga. Natūrali buveinių kaita (uþaugimas krūmais ir medþiais). Populiacijai gali pakenkti hidrologinio reþimo pakitimas, cheminė tarða, plynieji miðkų kirtimai aplink eþerus, sukeliantys staigius buveinės pokyčius.

Moliuskų gyvenamose buveinėse būtina palaikyti esamà hidrologinà reþimà, iðkirsti uþauganėjus medþius ir arti vandens telkinių nenaudoti cheminių medþiagų.

Informacijos šaltiniai

Schlesch H., Krausp C., 1938: Zur Kenntnis der Land- und Süsswassermollusken Lithauens. – Archiv für Molluskenkunde, 73–125.

Valius M., 1947: Metelių eþerų Pupillidae šeimos sraigės. – VVU mokslo darbai, (1): 201–231.

Summary

Distributed in five localities in southern Lithuania, in districts with an abundance of lakes. Found in the marshes of eutrophic lakes among tall hydrophytic vegetation.

Apraðė Giedrius Vaivilavičius

Linos Jasiukonytės pieðinys

Juodasis arionas

Arion ater (Linnaeus, 1758), (sin. *Arion empiricorum* Férrussac, 1819)

DEIMA ARIONIDAI (ARIONIDAE)
BŪRYS PLAUTINIAI (PULMONATA)

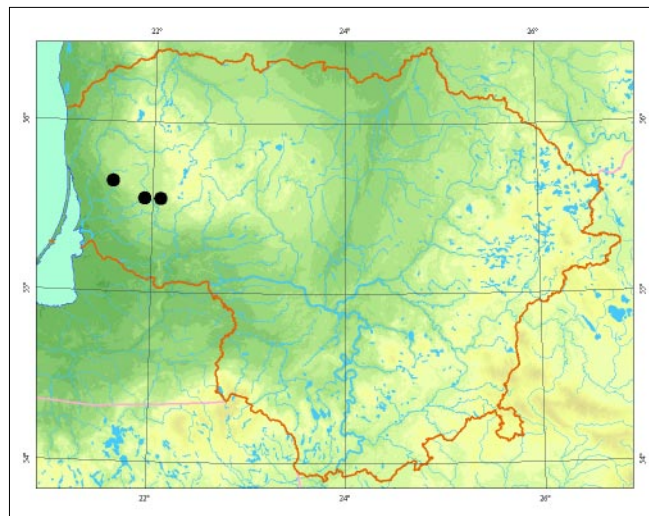
1 (E) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Atskiros populiacijos aptinkamos šiaurinėje Vakarø ir Vidurio Europos dalyje. Aptinkama Vokietijoje, Didþiojoje Britanijoje, Airijoje, Norvegijoje, Danijoje, Farerø salose. Visur yra apyretë ar reta rūdis. Lietuvoje rasta tik Upitos, Veivirþos (Klaipëdos r.) ir Jūros (Þilalës r.) upiø slëniuose.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje iðgyvena 1– 1,5 metø. Viena karta per metus. Kiauðinius (nuo 17 iki 50– 90) deda rugpjûeio pabaigoje– rugsëjo mën. keliomis dëtimis, kas vienà– keletà dienø. Juos paslepia lapø paklotëje bei po trûnijanëiø medþiø nuokritomis. Padëjæ kiauðinius ðliuþai þûsta. Þiemoja kiauðiniai ar iðsiritæ jaunikliai. Iðsiritæ ðliuþai bûna 5– 6 mm dydþio, balsvai gelsvai rausvos, kremiñes spalvos. Kiek ùgtelëjæ, siekiantys centimetrà ðliuþai pradeda po truputà tamseti: pilkëja, praranda rausvà atspalvã. Jie bûna ávairiø gelsvai pilkø atspalviø su juodais èiupikliais. Þliuþai subræsta vasaros pabaigoje, liepos– rugpjûeio mën. Suaugæ bûna visiðkai juodi, tik vidurinioji pado juosta pilkøva. Minta þoliniais augalais, grybais, þûvanëia organika. Gyvena drëgnose vietose su retais nitrofiliniais lapuoëiais medþiais, krûmokðniais bei su tankia þoline augalija (*Salicion albae*, *Alno–Padion*, *Caricetalia davalliana*). Lietingomis bei apsiniaukusiomis dienomis gali bûti aptinkami ir atviresnëse pievelëse (*Artemisietea*), ypaè jei jose yra karviø mëðlo.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas nebuvo vertintas. Tinkamose buveinëse randama po 1– 3 ind./m². Upitos upelio slënyje ties Ðukaiëiø kaimu (Klaipëdos r.),

Jūros upës pakrantëje, Kvëdarnos miestelio apylinkëse (Þilalës r.) ðiø ðliuþø buvo priskaiëiuota 100– 150.

Grësmës ir apsauga. Buveiniø keitimas kertant medþius, melioruojant upelius.

Labai svarbu iðsaugoti pagrindines buveines: jose negalima árengti specialiø poilsio zonø, nes tai galëtø paकेिsti esamà buveinæ; ir toliau gali bûti ganomi gyvuliai.

Informacijos ðaltiniai

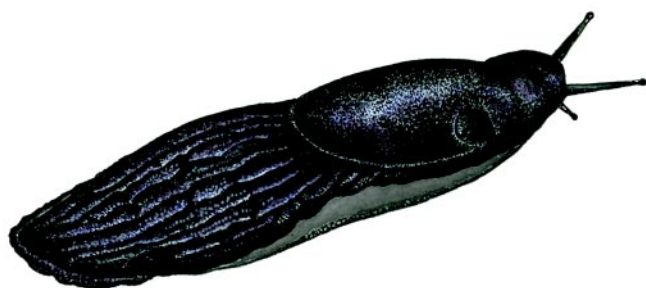
Skujienë G., 2004: Lietuvos ðliuþø (*Gastropoda: Arionoidea, Limacoidea*) sistematika ir paplitimas. – Vilniaus Universitetas. Daktaro disertacija. Biomedicinos mokslai, zoologija (05B).

Kolekcija: VU GMF Zoologijos muziejus, Èiurlionio g. 21/27.

Summary

In Lithuania only a few isolated populations have been registered. The abundance of the breeding population is not low (1–3 ind./m²), but the population area is small. Abundance fluctuates significantly depending on the climatic conditions of the breeding habitat in a particular year. There has been a considerable decrease in population size, mostly due to transformation, natural plant succession of habitats and disturbances in their living-breeding areas.

Apraðë Grita Skujienë

Linos Jasiukonytës pieðinys

Ovalioji geldutė

Unio crassus (Philipsson, 1788)

ĖEIMA SIAUROSIOS GELDUTĖS (*UNIONIDAE*)
BŪRYS RAUSIANĖIOSIOS GELDUTĖS (*UNIONIDA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Palearktikoje.

Lietuvoje randama visø didþiøjø upiø baseinuose.

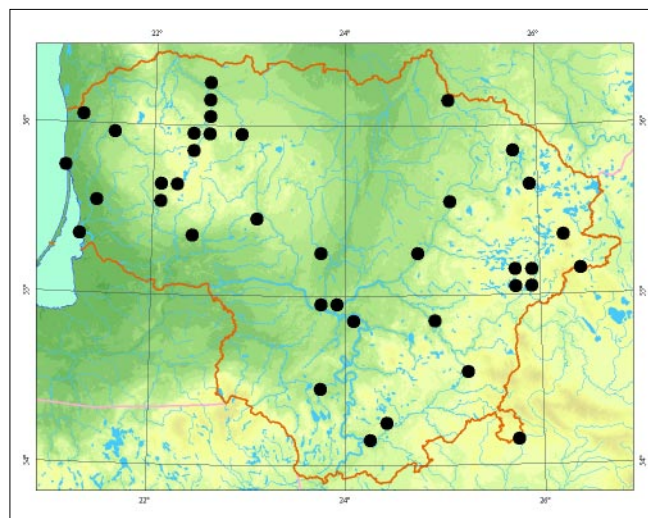
Biologija ir ekologija. Gyvena negiliuose, ðvariuose, tekanèiuose vandenyse su smèlio arba smulkaus þvyro dugnu. Pasitaiko eþeruose, turinèiuose platø ir smèlètà atabradà. Moliuskas minta planktonu filtruodamas vandenà. Skirtalytis. Nerðia geguþës mèn. Vislumas apie 130 000 kiauðiniø. Embrionai 3– 4 mèn. vystosi motinino individo þiaunose. Á vandenà iðleistos lervos parazituoja ant þuvø þiaunø. Po mènėsio jauni moliuskai nukrinta ant dugno. Gali iðgyventi iki 80 metø ir uþaugti iki 11 cm ilgio. Jautrus vandens cheminės sudètės pokyèiams, planktono kiekiø, þuvø skaièiaus maþėjimui.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Lietuvoje, kaip ir visame areale, nyksta. Gausesnės populiacijos iðlikusios vidurupiuose ir aukðtupiuose.

Grėsmės ir apsauga. Vandens hidrocheminio rėpimo pasikeitimas, ypaè vandens tarða, upiø uþtvenkimas, natūraliø vagø keitimas. Þuvø bendrijø rūðinės sudètės maþėjimas riboja dauginimosi ir plitimo galimybes. Svarbiausiose buveinėse reikia saugoti vandens telkinius nuo tarðos, nestatyti hidrotechniniø árenginiø, nekeisti upiø vagø. Sureguliuoti þvejybà taip, kad nebūtø nuskurdintos þuvø bendrijos.

Informacijos ðaltiniai

Lazauskienė L., Grigelis A., Kisilienė V., 1988: Uionidae ðeimos moliuskø pasiskirstymas Lietuvos TSR van-

dens telkiniuose. – Acta hydrobiologica Lituanica, 7: 25– 37.

Zettler V. I., Zettler A., Daunys D., 2005: Bemerkenswerte Süßwassermollusken aus Litauen. Aufsammlungen vom September 2004. – Malakologische Abhandlungen, B. 23, S. 27– 40.

Summary

A Palearctic species formerly common in Lithuania, but now disappearing from its whole distribution range. Populations can still be found scattered across all of Lithuania. The species is susceptible to changes in water chemistry, the alteration of natural river valleys due to the construction of hydrotechnical infrastructure, and changes in ichthyofaunal composition.

Apraðė Albertas Gurskas

Povilo Ivinskio nuotrauka

Tipas
Nariuotakojai
Arthropoda

Pontoporėja

Pontoporeia affinis (Lindstrøm, 1855)

ŪEIMA GAMMARIDAE (GAMMARIDAE)
BŪRYŠ ĐONIPLAUKOS (AMPHIPODA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Ðiaurės Europos eþeruose.
Lietuvoje rūðis buvo aptikta tik Dusios ir Ilgo eþeruose.

Biologija ir ekologija. Gyvena ledyninės kilmės eþerø giluminės zonos priedugnėje (maþiausias iðtirpusio deguonies kiekis – 4,5 mg/l). Daþniausiai vėþiagyvis aptinkamas + 1,6– 8,4 °C vandens temperatūroje. Visaėdis. Dauginasi þiemà. Vislumas iki 50 kiauðiniø. Jautrus rŭgðtingumo didėjimui. Lietuvoje galbūt iðnykæs.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas Lietuvoje netirtas. Buvo pagaunami pavieniai vėþiagyviai.

Grėsmės ir apsauga. Eutrofizacija, vandens tarða.

Informacijos ðaltiniai

Gringelis A. I., 1980: BENTOSNYE LEDNIKOVYE RELIKTOVYE RAKOVBRAZNYE V LEDINOKOVYKH OZERAKH LITOVSKOJ SSR V 1952– 1978 G. Tr. AN Lit. SSR, 2 (90): 69– 76.

Grigelis A., Lenkaitis R., Nainaitė O., Pukaitė E., 1981: Peculiarities of distribution of cold-stenotherms hydrobionts in lakes of the National Park of the Lithuanian SSR. – *Verh. Internat. Verein. Limnology*, 2.

Summary

Only single specimens have been found in the Dusia and Ilgai lakes. It is declining mainly due to eutrophication.

Apraðė Gintautas Vaitonis

Didysis puikiapygis

Calosoma sycophanta (Linnaeus, 1758)

ŪEIMA ÞYGIAI (CARABIDAE)
BŪRYŠ VABALAI (COLEOPTERA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, Ðvedijoje, Sibire, Vakarø Azijoje, Ðiaurės Afrikoje. Rŭðis aklimatizuota Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje praėjusiamė ðimtmetyje rūðis aptikta Juodkrantėje. 1977 m. aptikta Paðilės girininkijoje (Ukmergės r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena ðviesiuose plaėialapiø miðkuose. Vabalai þiemoja miðko paklotėje. Poruojasi geguþės– birþelio mėn. Lerva ir lėliukė vystosi apie 2 mėn. Vabalai ritasi rugþjŭeio– rugsėjo mėn. Lervos ir suaugėliai plėðrŭs. Medþioja tiek þemės pavirðiuje, tiek ant medþiø. Minta drugiø vikðrais ir lėliukėmis. Vysty mosi trukmė – 1 metai. Gyvena 2– 3 metus.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu naujø duomenø apie radavietes Lietuvoje nėra. Rŭðis laikytina iðnykusia.

Grėsmės ir apsauga. Gausumà riboja brandþiø medynø kirtimas ir pesticidø naudojimas miðkuose. Gyvenamose vietose siŭloma nekeisti esamos miðko struktūros, riboti miðko iðtekliø naudojimą, senuose àpuoly nuose nenaudoti cheminiø miðko apsaugos priemoniø.

Informacijos ðaltiniai

Lentz F. L., 1879: Catalog der Preussischen Käfer. Beiträge zur Naturkunde Preussens. – Königsberg.
Pileckis S., Monsevičius V., 1995: Lietuvos fauna. Vabalai, 1. – Vilnius.

Summary

This is a predatory beetle, living in open broadleaved forests. The most important threats to its survival are the felling of mature trees and the use of chemical plant protection agents. Not currently found in Lithuania.

Apraðė Jolanta Rimðaitė

Elniavabalis

Lucanus cervus (Linnaeus, 1758)

ŪEIMA ELNIAVABALIAI (LUCANIDAE)
BŪRYŠ VABALAI (COLEOPTERA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1976 m. Áraðyta á Berno konvencijos III, ES Buveiniø direktyvos II priedus.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, Pietø Anglijoje, Skandinavijoje, Ukrainoje, Rusijoje, Ðiaurės Afrikoje.

Lietuvoje naujų duomenų apie radavietes nėra. Per pastaruosius 60 metų aptiktos dšios radavietės: Kauno ąpuolyne, Labūnavoje (Kėdainių r.), prie Stakliūkių (Priėnų r.), prie Piepmarių (Kaišiadorių r.), prie Anėios (Lazdijų r.), Ukmergės r. ir Mergepėryje (Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Plaėialapių miūdkų, daėniausiai ąpuolynų gyventojas, gali gyventi parkuose. Lervų buveinė – trūnijantys lapuoėiai medėiai, kelmai, rąstai. Suaugėliai gyvena apie mėnesį, minta medėių sultimis. Aktyvūs vakare ir naktį. Patinams būdinga kovoti. Poruojasi birpėlio– liepos mėn. Patelės deda apie 30 kiauėinių. Lervinė stadija trunka apie 4– 6 metus, lėliukės – apie 3– 6 savaites. Lervos minta humusu, trūnijanėia mediena, gyvena dideliuose trūnijanėiuose rąstuose, keltuose. Lerva suformuoja lėliukės kokoną, kuriame rudenį iėsi-vysto suaugęs vabalas. Vabalas kokone perėiemoja.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje pastaraisiais deėimtmeėiais neaptiktas, ęinomi tik seni duomenys.

Grėsmės ir apsauga. Brandėių đviesių ąpuolynų su palikta gausia trūnijanėia mediena (kelmais, nukritusiais rąstais) trūkumas.

Informacijos ąaltiniai

Pileckis S., Monseviėius V., 1995: Lietuvos fauna. Vabalai, 1. – Vilnius.

Summary

A saproxylic species, associated with deciduous trees, mainly oaks, growing in warm places. Over the last 60 years eight localities have been found, yet there is no current data on these areas. The main reason for the decline of this species is a lack of suitable habitats.

Apraėė Jolanta Rimėaitė

Didysis ąpuolinis ūsuotis

Cerambyx cerdo (Linnaeus, 1758)

ĐEIMA ŪSUOėIAI (*CERAMBYCIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūėis saugoma nuo 1989 m.

Ąraėyta í Berno konvencijos II, Buveinių direktyvų II ir IV priedus.

Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje, í điaurė – iki pietinės Đvedijos, Baltarusijoje, Ukrainoje, Kaukaze, Artimuosiuose Rytuose.

Lietuva yra điauriniame rūėies arealo pakraėtyje. Lietuvoje aptikti tik 4 vabalai: Palangoje (1936), Merkinėje (Alytaus r., 1937), Ėepkelių rezervate (Varėnos r., 1985), Dubravos miūke (Kauno r., 1988).

Biologija ir ekologija. Vabalai vystosi negyvoje ąpuolė medienoje. Vystymosi trukmė – 3 metai. Suaugę vabalai pasirodo birpėlio– liepos mėn. Aptinkami đviesiuose, brandėiuose ąpuolynuose. Aktyvūs priėblandoje.

Populiacijos gausumas. Neįėirtas, visose radavietėse aptikta tik po 1 vabalą.

Grėsmės ir apsauga. Brandėių ąpuolynų kirtimas, senų, pavienių, đpiūstanėių ir nudėiūvusių ąpuolų ąalinimas. Būtina riboti brandėių ąpuolynų kirtimą, palikti miūkuose pavienių nudėiūvusių ąpuolų. Vabalų gyvenamose vietose aplink nudėiūvčius ąpuolus ąalinti pomiūka.

Informacijos ąaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Paceviėius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdėius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaėiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.

LPŪŪ kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A very rare and vanishing species, found in old, mature oak forests. Larvae develop in dead oak wood.

Apraėė Romas Ferenca

Pavasarinis margūnas

Hamearis lucina (Linnaeus, 1758)

ĐEIMA MELSVIAI (MĖLINUKAI) (*LYCAENIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūėis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje.

Lietuvoje rūėis aptikta pietvakarinėje Vilniaus dalyje.

Biologija ir ekologija. Patelės kiaušinėlius po vieną ar kelis deda apatinėje aukštųjų raktapolių (*Primula elatior*) lapų pusėje. Vikšrai maitinasi naktį, dieną slepiasi po augalų liekanomis. Suaugę vikšrai siekia 15 mm ilgį. Lėliukėmis virsta tarp augalų liekanų, polių. Piemoja lėliukės. Drugiai skraido gegužės–birželio pradžioje pietinės ekspozicijos miškų pakraščiuose.

Populiacijų gausumas. Išnykusi ar labai reta rūšis. Burbiškio, Vilkpėdės ir Panerių (Vilniaus m.) apylinkėse buvo randama nuo 1933 m. Nuo 1998 m. nebuvo rasta.

Grėsmės ir apsauga. Pamiškio užaugimas krūmais ir pavasarinis žolės deginimas.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Prüffer J., 1947: Studia nad motylami Wileńszczyzny. – Toruń.

Summary

Only known to have been found in the Vilnius City area, yet has not been observed at all over the last years.

Aprašė Povilas Ivinskis

Pilkasis baltasprindis

Lithostege griseata

(Denis & Schiffermüller, 1775)

DEIMA SPRINDINIAI (*GEOMETRIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Centrinėje Azijoje iki Kaukazo, Mažosioje Azijoje. Europos dalyse reta rūšis. Aptikta Vilniaus, Trakų ir Marijampolės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vikšrai birželio–rugpjūčio pradžioje maitinasi paprastųjų poklių (*Descurainia sophia*), smalkinių tvertikų (*Erysimum cheiranthoides*) ankštaramis. Piemoja lėliukės žemėje. Drugiai skraido nuo gegužės vidurio iki birželio pabaigos. Skrenda į dvi vietas šalt-

nius, pakyla pabaidyti dienos metu. Gyvena atvirose, sausose, gerai išdormose vietovėse su reta augalija.

Populiacijų gausumas. Išnykusi ar labai reta rūšis.

Grėsmės ir apsauga. Atvirų plotų užaugimas krūmais, apsodinimas mišku ir pavasarinis žolės deginimas.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Prüffer J., 1947: Studia nad motylami Wileńszczyzny. – Toruń.

Summary

Not observed in Lithuania in the last 20 years.

Aprašė Povilas Ivinskis

Taškutoji kerpytė

Setina roscida

(Denis & Schiffermüller, 1775)

(sin. *Endrosa kuhlweini* Hübner, 1827)

DEIMA MEDKUTĖS (*ARCTIIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, Dvedijoje, Ukrainoje, Kryme, Kaukaze, Centrinėje Azijoje, Sibire, Primorėje (Rusijoje). Aptikta Lenkijoje, Latvijoje.

Lietuvoje R. Kazlauskas šią rūšį aptiko Paluknio, Pirėjų miškuose.

Biologija ir ekologija. Vikšrai nuo liepos mėn. maitinasi *Parmelia* ir kitų rūšių kerpėmis. Piemoja vikšrai. Gegužės pradžioje retame, permatomame kokone virsta lėliuke. Drugiai skraido gegužės–birželio mėn. Gyvena spygliuočių miškų degimuose, kirtavietėse. Drugiai aptinkami vystymosi vietose ir pamiškėse, sausose miškų aikštelėse. Dienos metu galima pabaidyti.

Populiacijų gausumas. Išnykusi ar labai reta rūšis.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės nenustatytos, tačiau neabejotina, kad buveinių pokyčiai iškirtus mišką ar jam išdegtus drugiams yra lemtingi.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Was observed in Rūdninkai forest, but has not been seen for over 30 years.

Aprašė Povilas Ivinskis

Rudajuostė meškutė

Arctia festiva (Hufnagel, 1766)

DEIMA MEDKUTĖS (*ARCTIIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje, Azijoje iki Mandžiūrijos.

Lietuvoje keli individai aptikti Kauno, Lazdijų, Marijampolės, Varėnos, Vilniaus rajonuose. Lietuva yra Europos populiacijos tolimesnis rytinio arealo pakraštys.

Biologija ir ekologija. Patelės kiaušinius deda krūvelėmis, po du–tris ūmus. Iš viso padeda apie 2 000 kiaušinių. Vikšrai visaėdžiai, maitinasi žviesiu paros metu kraujažolėmis (*Achillea*), žiobreliais (*Thymus*), karpažolėmis (*Euphorbia*), rūgūtynėmis (*Rumex*) ir kt. augalais. Piemoja vikšrai. Drugiai skraido nuo gegužės vidurio iki birželio pabaigos. Patinė galima aptikti prie žviesos šaltinių, patelės beveik neskraido. Jos aptinkamos tarp augalų. Drugių galima pamatyti gerai šildomose, sausose, atvirose pamiškio aikštelėse, pietinės ekspozicijos smėlėtuose šlaituose.

Populiacijø gausumas. Galbūt išnykusi ar labai reta rūdis. Pirmą kartą Lietuvoje aptikta 1922 m. Iki 1945 m. rasta tik keletas individų. Nuo 1974 m. Lietuvoje neaptikta.

Grėsmės ir apsauga. Tinkamø rūdžiai vietø ūpsodini-mas ar savaiminis ūpaugimas mišku, gaisrai.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Karalius S., Manikas A., Pacevičius V., Dvitera G., 1988: 1 new and 76 rare to the Lithuanian SSR

Lepidoptera species found in 1954–1987. – New and rare for Lithuanian SSR insect species. Records and descriptions of 1988.

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Palionis A., 1932: ūdėlis Lietuvos drugiams papinti. – Kaunas.

Prüffer J., 1947: Studia nad motylami Wileńszczyzny. – Toruń.

Summary

Was observed in five districts, but has not been observed for the last 30 years.

Aprašė Povilas Ivinskis

Baltamargė meškutė

Arctia villica (Linnaeus, 1758)

DEIMA MEDKUTĖS (*ARCTIIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietinėje Palearktikos dalyje iki Indijos, Vakarø ir Pietø Europoje, regione aplink Juodąją jūrą, pietinėje Afrikos dalyje.

Lietuvoje keli individai aptikti Kauno, Marijampolės, Plungės ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Patelė kiaušinius deda krūvelėmis. Pirmø ūgiø vikšrai laikosi drauge. Jie visaėdžiai, maitinasi žviesiu paros metu paprastosiomis kiaulpienėmis (*Taraxacum*), kraujažolėmis (*Achillea*), gysločiais (*Plantago*), dilgėlėmis (*Urtica*) ir kt. augalais. Piemoja vikšrai. Lėliukėmis virsta apatinėje augalø dalyje, prie žemės. Drugiai skraido nuo gegužės vidurio iki birželio pabaigos. Patinė galima aptikti prie žviesos šaltinių, patelės beveik neskraido. Jos aptinkamos tarp augalų. Drugių galima pamatyti gerai šildomose miškø šlaituose, priemiesčių parkuose, daržuose.

Populiacijø gausumas. Aptinkama sporadiškai, lokaliai. Vilniuje ir jo apylinkėse rasta nuo 1923 m. ir apibūdinta kaip nereta rūdis, nuo 1976 m. neaptikta. 1971 m. ir 1976 m. Kauno priemiestyje sugauta keletas individų.

Grėsmės ir apsauga. Miestø plėtra ir gaisrai.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Karalius S., Manikas A., Pacevičius V., Dvitra G., 1988: 1 new and 76 rare to the Lithuanian SSR Lepidoptera species found in 1954–1987. – New and rare for Lithuanian SSR insect species. Records and descriptions of 1988.

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (Lepidoptera). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Prüffer J., 1947: Studia nad motylami Wileńszczyzny. – Toruń.

Summary

In some localities this species was not considered rare, but has not been observed since 1976.

Aprašė Povilas Ivinskis

Mėlynoji bitė

Xylocopa valga Gerstaecker, 1872

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, šiaurės Afrikoje, Mažosioje Azijoje, Kaukaze, Pietų Sibire, Centrinėje Azijoje. XX a. pirmoje pusėje arealas Europos šiaurėje siekė net Pietų Suomiją ir Ladogos ežero pakrantes. Šiuo metu neaptinkama Latvijoje, Lietuvoje. Lenkijoje išliko tik pietrytinėje šalies dalyje.

Lietuvoje pinnomos pavienės radavietės: Medynoje (Vilniaus r., 1918, 1929), Pėvėryne (Vilniuje, 1918, 1919), Marijampolio apylinkėse (Vilniaus r., 1927, 1929), Augustavo ir Naujadvario apylinkėse (Panevėžio r., 1934–1939) V. Strašėvičiaus pagavo net 25 individus. Paskutinį kartą Lietuvoje stebėjo R. Kazlauskas Mazgaigalio kaime (Panevėžio r., 1944), kur veisėsi medinio kluono sienoje ir lankė vaistinio putoklio pėdus.

Biologija ir ekologija. Aptinkama nuo gegužės pradžios iki rugpjūčio pabaigos. Visame areale lanko dau-

gelio augalø pėdus, taėiau vengia smulkiø pėdø. Lankomiausi yra pupiniai, notreliniai, erøkėtiniai ir kitø ūeimø stambiaiapėdžiai augalai. Didelė dalis lankomø augalø yra krūmai arba medžiai, tarp jø daug kultūrinø ir introdukuotø pietiniø rūšiø. Lietuvoje buvo aptinkama daugiausia prie senø gyvenviečių, kur buvo daug mediniø pastatø, tvorø, stulpø, iðdėiuvusiø medėiø. Ið dalies sinantropinė rūšis. Lizdus daro negyvoje sausoje medienoje iðgrauptuose urvuose, kurie būna iki 30 cm ilgio. Vienam lizde būna iki 10–15 akeliø. Nauja karta iðsivysto ir lizdus palieka liepos pabaigoje– rugpjūčio mėn. Pėmoja suaugėlio stadijos supuvusiuose kelmuose ar statiniø sienose.

Populiacijø gausumas. Šalyje nerandama, taėiau sprendžiant ið Panevėžio apylinkėse surinktos kolekcinės medėiagos, ten būta gausios mėlynøjø biėiø populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Iðnykimo priežastys nėra visiškai aiškios. Pakitus šmonio gyvenimo būdui, smarkiai sumažėjo negyvos senos medienos. Iðnyko daug mediniø, rąstiniø pastatø, tvorø, elektros ir telefono stulpø, pavieniø sausø medėiø. Galima neabejoti, kad tai prisidėjo prie biėiø iðnykimo. Graupdamos urvus bitės labai gadina medinius statinius, todėl galėjo būti intensyviai naikinamos. Be to, natūralias pievas ir ganyklas keičiant kultūrinėmis, gerokai sumažėjo mitybinio augalø. Jeigu būtų vėl aptikta biėiø, pirmiausia reikėtų iðsaugoti veisimosi vietas.

Informacijos šaltiniai

Adolph W., 1934: Materjaly do znajomosci fauny pszczol Wilenszczyzny. – Prace Towarzystwa przyjaciol nauk w Wilnie. Wydzial nauk matem. i przyr., 8: 217–254.
Giedrimienė V., Ivinskis P., 2004: V. Strašėvičiaus rinkti plėviasparniai, saugomi Panevėžio kraštotyros muziejuje. – Raudoni lapai, 8: 17–20.

Summary

In the first half of the 20th century the species was found in several localities in the country. Some populations were rather large. It was last caught in 1939 and the last recorded sighting of this species was in 1944. The main limiting factors are believed to be a lack of suitable breeding areas (old wooden buildings, fences, electricity and telephone line-posts and dead trees). Its disappearance may have been intensified by the destruction of nests and changes in floral composition.

Aprašė Virgilijus Monsevėčius

Vasarinis skydvėpis

Triops cancriformis (Bosc, 1801)

DEIMA LAPAKOJAI (*TRIOPSIDAE*)
BŪRYS SKYDVĖPIAI (*NOTOSTRACA*)

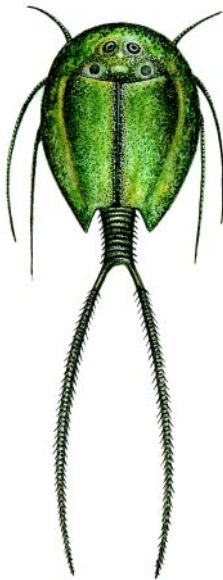
2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1991 m.

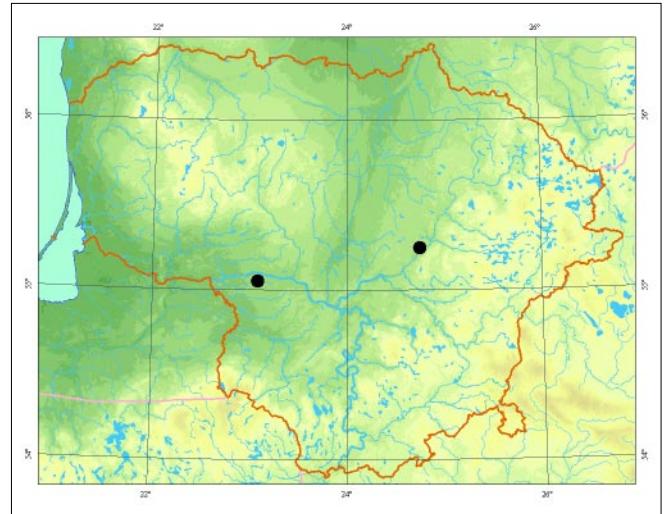
Paplitimas. Europoje, Azijoje iki Vidurinio Rytø ir Indijos.

Lietuvoje þinomos radavietės Voniðkiø k. (Ðakiø r.) ir Dukstynos entomologiniame draustinyje (Ukmergės r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena kũdrose, senvagėse, kuriose nėra þuvø ir kurios vasarà daþnai iðdþiũsta. Didþiãjà metø dalã bũna ramybės bũsenos. Visaėdis. Ið kiauðiniø iðsiritã geguþės mėn. pradþioje, subrãsta per 2 savaites. Dauginasi iki rugsėjo mėn. Iðdþiũvusiame dumble kiauðiniai iðlieka gyvybingi kelerius metus. Minta dumble esanėiomis augalinėmis liekanomis, taip pat þuvø ikrais ar varliø kurkulais.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas netirtas. Paplitimo vietose rasta daug vėþiagyviø.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarða, þemiø ádirbimas ir sausinimas.

Bũtina iðsaugoti rũðies gyvenamus vandens telkinius.

Informacijos ðaltiniai

Urania Tierreich, 1969: Wirbellose Tiere. Bd. 2. – Leipzig– Jena– Berlin.

Summary

The species is known to exist in only several localities, but the number of populations is rather high.

Apraðė Gintautas Vaitonis

Reliktinė mizidė

Mysis relicta Loven, 1862

DEIMA SKELTAKOJAI (*MYSIDAE*)
BŪRYS MIZIDĖS (*MYSIDACEA*)

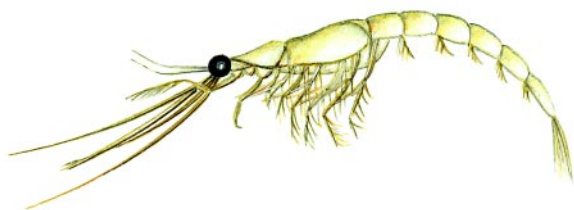
2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 1989 m.

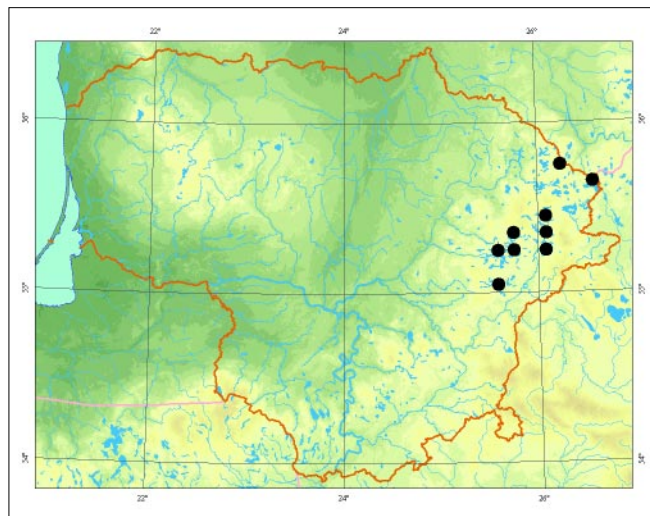
Paplitimas. Ėiaurės Europos ir Amerikos eperuose. Lietuvoje gyvena ledyninės kilmės giliuose eperuose. Lietuva yra pietinė Ėios rūdies paplitimo riba. Lietuvoje buvo Ėinoma 15-oje eperø (Dusios, Aiseto, Asalnø, Asvejos, Baluoðø, Baluoðo, Drūkðio, Ėeimenø, Zaraso, Baltøjø Lakajø, Luokesos, Lūðio, Perðokðnø, Siesarëio, Ėakarvø), taėiau pastaruoju metu kai kuriuose ið jø jau nebeaptinkama.

Biologija ir ekologija. Gyvena ledyninės kilmės eperø giluminės zonos priedugnėje, kur pastovi Ėema temperatūra ir yra dideliu iðtirpusio deguonies kiekis. Mažiausias iðtirpusio deguonies kiekis – 3,5– 4,0 mg/l. Dauginasi Ėiemà. Visaėdis vėĖiagyvis. Vislumas iki 20 kiauðiniø. Aptinkamas + 1,6– 8,4 °C vandens temperatūroje (slenkstinė temperatūra yra + 16 °C), tik esant neutraliai arba silpnai Ėarminei vandens reakcijai. Lietuvoje nyksta. Pastaruoju metu iðnyko Dusios, Baltøjø Lakajø, Siesarëio eperuose.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas netirtas. Gausios populiacijos randamos Ėakarvø, Lūðio, Asvejos ir Baluoðø eperuose.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Eutrofizacija, vandens tarða. Svarbu apsaugoti eperø ekosistemas nuo tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Gringelis A. I., 1980: Bentosnye lednikovye reliktovyje rakoobraznye v ledinokovykh ozerakh Litovskoj SSR v 1952– 1978 g. Tr. AN Lit. SSR, 2 (90): 69– 76.

Gringelis A., Lenkaitis R., Nainaitė O., Pukaitė E., 1981: Peculiarities of distribution of cold-stenotherms hydrobionts in lakes of the National Park of the Lithuanian SSR. – *Verh. Internat. Verein. Limnology*, 2.

Summary

The species was reported in 15 lakes. Its abundance varies from year to year. Eutrophication is one of the main causes of species extinction.

Apraðė Gintautas Vaitonis

Palasėja

Pallasiola quadrispinosa (Sars, 1867)

DEIMA SKIRTINGASKIAUĖIAI (GAMMARIDAE)
BŪRYS ĐONIPLAUKOS (AMPHIPODA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Arktinio klimato zonoje.

Lietuva yra pietinė rūdies paplitimo riba. Aptikta 8iuose eperuose: Dusios, Galsto, Metelio, Seirijo, Avilio, Aisetos, Akmenos, Alauđo, Asalnø, Asvejos, Balto, Baluodø, Baluodø, Bebrusø, Vievio, Vencavo, Gavio, Galvės, Dringio, Drūkđio, Dusetos, Piezdro, Peimenø, Zarasaiėio, Zaraso, Ilgo, Baltøjø Lakajø, Juodøjø Lakajø, Luokesos, Lukos, Luodpio, Lūđio, Perđokđnø, Rađio, Samavo, Siesarėio, Skaisėio, Smalvo, Tauragno, Ukajo, Ūsio, Đakarvø, Đvento, Viđtyėio.

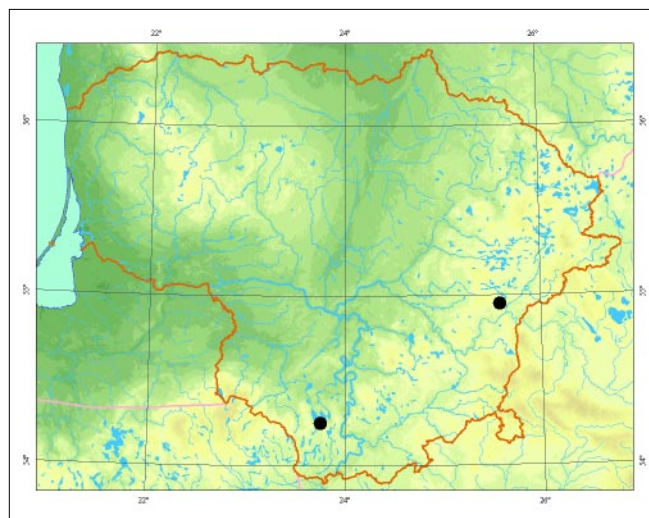
Biologija ir ekologija. Gyvena eperø profundalinės zonos dugne. Đalėiamėgė, stenoterminė, mažiausiai oksifilinė rūdis iđ reliktniø aukđtesniøjø vėpiagyviø. Mažiausias iđtirpusio deguonies kiekis – 2,0 mg/l. Kopuliuoja rudenā, jaunikliai iđsirita kovo mėn. Vislumas – 20– 50 kiauđiniø.

Populiacijø gausumas. Āvairiuose eperuose populiacijø gausumas labai nevienodas, vidutiniđkai aptinkama 12– 56 ind./m².

Grėsmės ir apsauga. Eutrofizacija, vandens tarđa. Svarbu apsaugoti eperø ekosistemas nuo tarđos.

Linos Jasiukonytės pieđinys

Informacijos ŗaltiniai

Gringelis A. I., 1980: Bentosnye lednikovyje reliktovyje rakoobraznye v ledinokovykh ozerakh Litovskoj SSR v 1952– 1978 g. Tr. AN Lit. SSR, 2 (90): 69– 76.

Grigelis A., Lenkaitis R., Nainaitė O., Pukaitė E., 1981: Peculiarities of distribution of cold-stenotherms hydrobionts in lakes of the National Park of the Lithuanian SSR. – *Verh. Internat. Verein. Limnology*, 2.

Vaitonis G., 1994: Vėpiagyviø kompleksø formavimasis Lietuvos vandenyse ir jø reikđmė biocenozėse. Daktaro disertacija (*rusø kalba*). – Vilnius.

Summary

The species was found in 44 lakes. Population amounts vary. The main damaging factor is increasing eutrophication.

Aprađė Gintautas Vaitonis

Borūpinis storagalvis (sin. Raudonasis eresas)

Eresus cinnaberinus (Olivier, 1789)

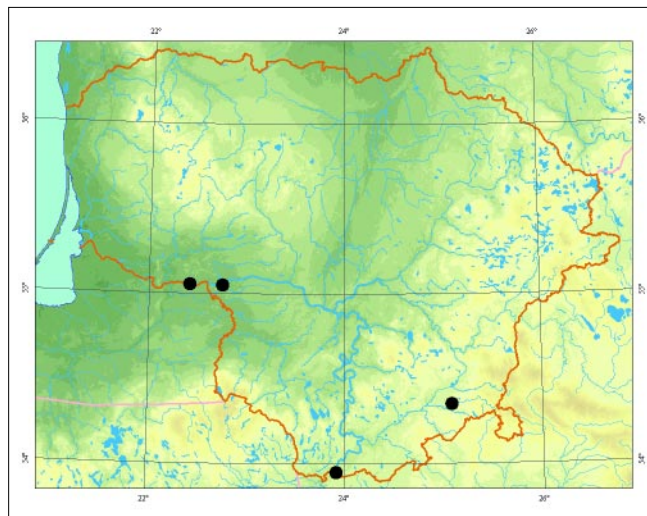
DEIMA STORAGALVINIAI (*ERESIDAE*)
BŪRYS DIDPIAPILVIAI (*ARANEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, dažnesnė pietiniuose rajonuose (Pirėnų pusiasalyje). Šiauriniuose rajonuose labai reta (Danijoje, Vokietijoje, Olandijoje, Ėvedijoje). Nuo 1979 m. Didžiojoje Britanijoje pinnoma tik 1 radavietė. Rusijoje rūdis aptinkama iki Altajaus, Kinijoje. Lietuvoje aptikta Jurbarko r. (1999, 2002), Gerdažiuose (Lazdijų r., 2000), Rūdninkų poligone (Ėlėnininkų r., 2006).

Biologija ir ekologija. Patelė urvelyje deda vieną apie 8–10 mm skersmens kokoną su 80 kiaušinėliu. Dieną šį kokoną išneša iš urvelio, kad sušiltų saulės atokaitoje, o vakarop jį vėl parneša. Išsiritusius jauniklius maitina iš burnos į burną suvirškintu maistu. Jaunikliai perpiemoja urvelyje kartu su patele. Per šį laiką voraiukai neriasi 6 kartus. Pavasarį patelė būsta ir tampa papildomu maistu savo jaunikliams. Vorai gyvena 3 metus. Patelė 15–20 mm, juoda, aksominė, apaugusi blizgančiais plaukeliais. Patinėlis apie 10 mm; galvkrūtinė juoda su juodais, baltais ir raudonais plaukeliais. Pilvelis ugninio raudonumo, su keturiomis didelėmis juodomis dėmėmis ir dviem mažais juodais taškėliais. Kojos su ūviesiais priedeliais. Patinėliai sugeba ūuoliuoti. Pėmėje jis šisirengia verpalais išklotą (iki 10 cm ilgio ir 1 cm skersmens) urvelą, kurio piltuvėlio pavidalo anga yra dirvos paviršiuje. Ji uždengta verpalų kilimėliu. Nuo šiaurės ir visos pusės driekiasi susipynusios gaudomosios gijos. Surasti tokius gerai upmaskuotus urvelius yra sun-

ku. Medžioja dažnai didelius, tvirtu chitininu sluoksniu vabalus (mėlavabalius, ūoklius). Tik subrendę patinai pastebimi rugpjūčio– rugsėjo ir gegužės mėn., kai ieško patelių. Gyvena apsaugotose nuo vėjo, gerai išdomose lengvo dirvošėmio buveinėse.

Populiacijų gausumas. Iš viso aptikti 3 patinai ir 1 patelė. Vienas patinas rastas tarp Jurbarko ir Smalininkų, ties Pašvenėio girininkijos 69 kv. Antras aptiktas Viešvilės rezervate, Kalvelių girininkijos 151 kv. pietinėje dalyje, jauno sauso pušyno retapolyje aikštelyje, šalia keliuko. Patelė pagauta 1,5 km šiauriau nuo šios radavietės, ardančią seną pušinių rąstų pavėsinę po pamatiniu, kiek susmegusiu šėmę, rąstu. Trečias patinas pastebėtas elektros perdavimo juostoje Gerdažių miško kirtavietėje. Ketvirtoji radavietė Rūdninkų poligono retame virpyne.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių kaita dėl natūraliai augančių ar sodinamų miškų, pavasariniai gaisrai. Svarbu išsaugoti vorų gyvenamas buveines, nesodinti miško ir šalinti natūraliai augančius medžius ir krūmus.

Informacijos šaltiniai

Summary

An extremely rare species. Only four individuals of Eresus cinnaberinus have been found.

Aprašė Algirdas Vilkas

Linos Jasiukonytės piešinys

Didysis plūdvoris

Dolomedes plantarius (Clerck, 1758)

DEIMA GUOLININKAI (PISAURIDAE)
BŪRYS DIDPIAPILVIAI (ARANEAE)

3 (R) kategorija

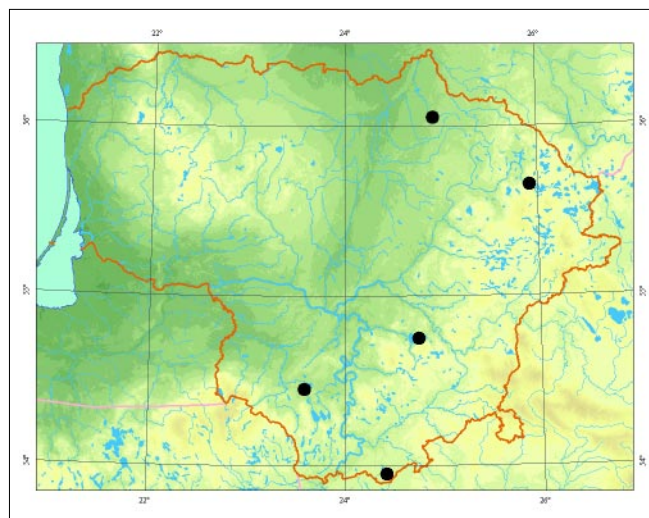
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Paplitimas neaiškus, nes ilgą laiką rūdis buvo maišoma su juostuotuoju plūdvoriu (*Dolomedes fimbriatus*). Pietiniuose Europos rajonuose neaptikta, šiauriniuose ir centrinuose aptikta Norvegijoje, Suomijoje, Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Olandijoje, Danijoje, Prancūzijoje, Ėkijoje, Ėveicarijoje, Slovakijoje ir Vengrijoje. Lietuvoje žinomos 4 radavietės: Vabalninke (Biržų r.), Vievio apylinkėse (Trakų r.), Puvočių apylinkėse (Varėnos r.), Puvinto rezervate (Alytaus r.).

Biologija ir ekologija. Kiaušinėlių kokonas rudas, jame būna iki 350 kiaušinėlių. Iš pradžių patelė kokoną nešiojasi chelicėmis. Prieš išsiritant jaunikliams, gėrokai padidėjusį kokoną patelė pakabina prie augalų ir apžėga retu kupolo pavidalo voratinkliu. Išsiritę jaunikliai pirmąją savaitę laikosi kartu, sudarydami purų kamuolį. Paaugę voruokai išplinta voratinkliais, kurie sujungti su kokono apvalkalu, bet išgėsdinti vėl susirenka į kamuolėlį; patelė laikosi ūalia. Lytiškai subręsta antraisiais metais. Pavasarį dar galima aptikti abi amžiaus grupes: lytiškai subrędusius vorus ir praėitą vasarą ar rudens išsiritusius jauniklius. Dalis jauniklių rudens išplinta voratinkliais, patenka ant augalų, ūvairių medžių ir krūmų ir ten praleidžia pirmuosius savo gyvenimo metus. Gyvena prie vandens telkinių, pelkėtuose miškuose, kur auga viksvos, vikšriai, ūvendrai. Mėgsta ūviesesnes ir išretėjusias vietas, kur daug beržynų ir alksnynų, griovių ir balų, ilgai stovinčio vandens. Vikšriai bėgioja vandens paviršiumi. Gre-

Linos Jasiukonytės piešinys

siant pavojui paneria. Gaudo į vandenį akritusius nariuotakojus. Kartais patelė ūpuola ir suėda patiną. Labai panašus į juostuotąjį plūdvorį (*Dolomedes fimbriatus*), bet ūviesesnis ir su neryškiomis juostomis. Patelės epigyna centrinėje dalyje be ūviesių plaukelių. Vorų kūnas rudas, su grafiu ūilkiniu blizgesiu ir keletu mažų baltų taškelių.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Pavieniai individai aptikti birželio– rugpjūčio mėn.

Grėsmės ir apsauga. Nedidelio, pelkinio vandens telkinio sausinimas ir natūralus nykimas.

Būtina išsaugoti tinkamus biotopus: griovius, kanalus ir kitus mažus pelkėtus telkinius.

Informacijos šaltiniai

Ramodkaitė R., 1994: Vėpriškų žemėlankio vorai. – Lietuvos mokslievių gamtininkų mokslinės konferencijos pranešimai. – Vilnius.

Vaickutė J., 1960: Lietuvos vorų faunos tyrimai. – Diplomatinis darbas. – Vilnius.

Valenta V., Kažarskytė R., 1990: Lietuvos pušynų vorai (*Aranei*). – Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų darbai, 29: 7.

Zhukauskiene J., 1968: Paukiai (*Araneidae*) poberežja ožera Puvintas. – Zapovednik Puvintas. – Vilnius.

Summary

The species has been registered in only a few localities. The main restricting factor is lack of suitable habitats.

Aprašė Algirdas Vilkas

Rudasparnė efemerėlė

Eurylophella karelica Tiensuu, 1935

DEIMA EPHEMERELLIDAE (EPHEMERELLIDAE)
BŪRYS LAŽALAI (EPHEMEROPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Lenkijoje, Vengrijoje, Slovėnijoje bei diaurinėje Rusijos dalyje.

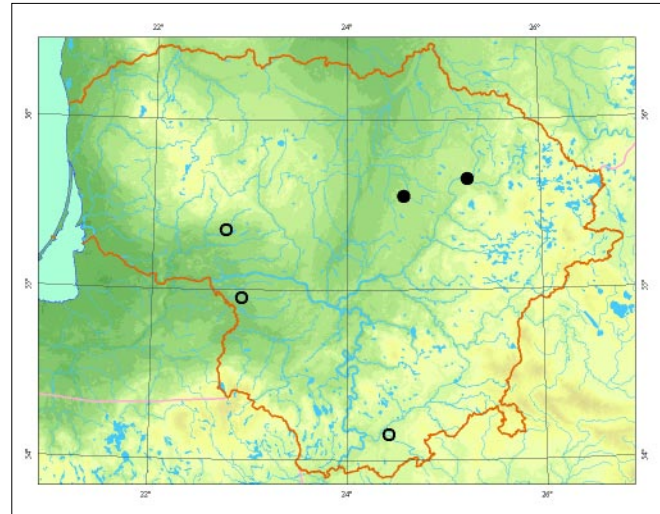
Lietuvoje aptikta Ūloje prie Zervynø, Jaroje prie Svėdasø (Ėiukø k.), Ėeđuvyje, Nevėbio aukđtupyje ir Siesartyje (Ėeđupės int.).

Biologija ir ekologija. Lervos gyvena upėse bei upeliuose, tekančiuose kalvotose vietovėse ir lygumose. Daugiausia aptinkamos atviruose plotuose, rečiau – miško ūptamsintuose tekančiuose vandens telkiniuose. Pasirenka lėtos tėkmės upes arba mažus ūputėkius, stiprios srovės upes ar upelius su įvyruotu gruntu. Dėpniausiai lervos surenkamos nuo paskendusio *Cyperaceae* ir *Poaceae* polinio augalø arba į vandenį panirusio medžio ūaknø ir ūakø. Visas vystymosi ciklas trunka 1 metus. Lervos aptinkamos nuo rugpjūčio iki birželio mėn. pradpio. Subimagai išsivysta vakare ir po 1–2 parø viršta suaugėliais. Suaugėliai skraido nuo gegužės vidurio iki birželio vidurio. Gyvena iki 3 dienø.

Populiacijø gausumas. Rūdiiai būdingas nevientisas paplitimas, apsiribojantis mažais ploteliais. Kai kur rūdis jau išnykusi. Tai yra viena iš europinio lažalø rūdiø, kuriai labiausiai gresia išnykimas. Gausi buvo tik Jaro populiacija, kur per dieną buvo galima aptikti dėmtus lervø. Ėi populiacija sunaikinta. Siesartyje

Linus Jasiukonytės piešinys

taip pat nebeaptinkama. Ūloje buvo labai reta, bet yra tikimybė, kad dar gyvena aukđėiau Zervynø.

Grėsmės ir apsauga. Upiø tarđa, jø patvenkimas.

Svarbu saugoti rūdiies buveines nuo tarđos, arti upiø nenaudoti pesticidø.

Informacijos ūaltiniai

Kazlauskas R., 1959: Indėlis Lietuvos lažalø faunai papinti. – Vilniaus universiteto mokslo darbai, 23 (6): 157–174.

Kovacs T. and Ambrus A., 1999: *Eurylophella karelica* Tiensuu, 1935 in the Carpathian Basin (*Ephemeroptera: Ephemerellidae*). – Fol. Hist.-nat. Mus. Matr., 23: 153–156.

Summary

Eurylophella karelica has a remarkably disjunct distribution, being confined to small patchy areas. It has become extinct in several localities and this is one of the species of European mayfly most threatened with extinction. Larvae were found in five localities in Lithuania, however due to water pollution, it is presumed that only those in the Ūla River have survived.

Aprađė Giedrė Viđinskienė

Reliktinis laðalas

Neophemera maxima (Joly, 1870)

ÐEIMA NEOEPHEMERIDAE (NEOEPHEMERIDAE)
BÛRYS LAÐALAI (EPHEMEROPTERA)

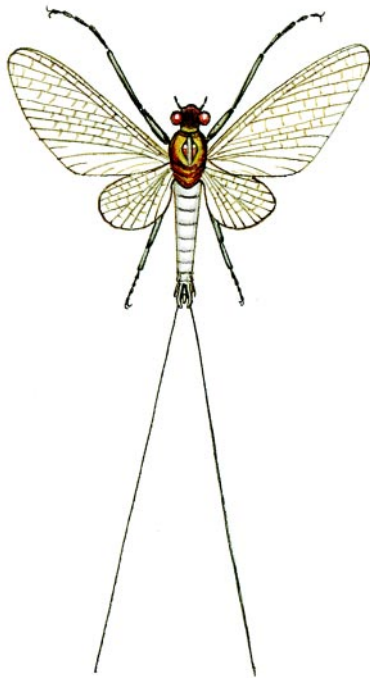
4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 1989 m.

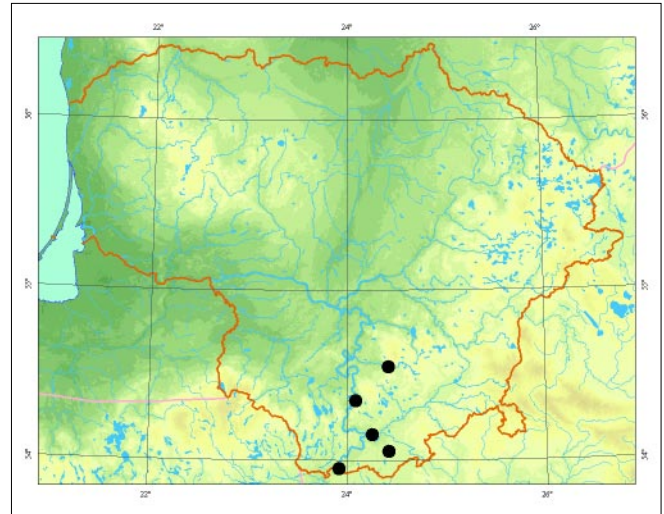
Paplitimas. Lenkijoje, Prancûzijoje, Makedonijoje, Bulgarijoje.

Lietuvoje gausios populiacijos buvo þinomos Merkio intake Grûdoje (prie Kaðëtø) ir Verknėje (prie Stakliðkiø). Pavieniø lervø aptikta Merkio þemupyje, Ratnyëëlėje (Druskininkuose) ir Nemune aukðèiau Alytaus.

Biologija ir ekologija. Lervos gyvena nuo rugpjûèio iki kitø metø birþelio pabaigos tarp vandens samanø ir sànaðø ðvariose upëse, kur daug deguonies, ant smëlëto ar þvirgpdëto dugno, ant nuskendusio ðakø. Srovës greitis – 0,4–0,6 m/s. Suaugëlio stadijos patinai skraido negausiais bûreliais aukðtai tarp medþiø. Gyvena apie 2–3 paras.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas netirtas. Daug lervø buvo randama Grûdoje ir Verknėje. Kitur aptikti pavieniai individai. Nebeaptinkama Grûdoje, Merkyje ir Nemune, Ratnyëëlėje.

Grësmës ir apsauga. Pagrindinë grësmë rûðiai kelia vandens tarða, patvankos.

Labai svarbu apsaugoti upes nuo tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Kazlauskas R., 1959: Indëlis Lietuvos laðalø faunai papinti. – Vilniaus universiteto mokslo darbai, 23 (6): 157–174.

Summary

Abundant populations were found in the Grûda and Verknë rivers. Single larvae have been found in the Merkys, Ratnyëëlë, and Nemunas rivers upriver from Alytus, yet it is no longer found in the Merkys, Ratnyëëlë, Grûda and Nemunas rivers these days.

Apraðë Giedrë Viðinskienë

Kapnopsis

Capnopsis schilleri (Rostock, 1892)

ŪEIMA CAPNIIDAE (CAPNIIDAE)
BŪRYŠ ANKSTYVĖS (PLECOPTERA)

4 (I) kategorija

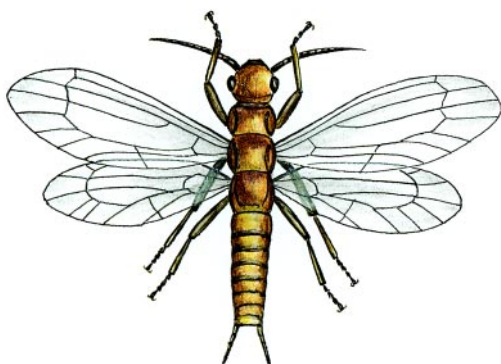
Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Didesnėje Europos ir Azijos dalyje. Lietuvoje lervos aptiktos rytinėje dalyje upėtakinio tipo upėse ir upeliuose: Vilnelėje, Peimenos intakuose Meroje ir Sarioje. Suaugėliai aptikti Vakarø Lietuvoje, Vieðvilės upelio þemupyje.

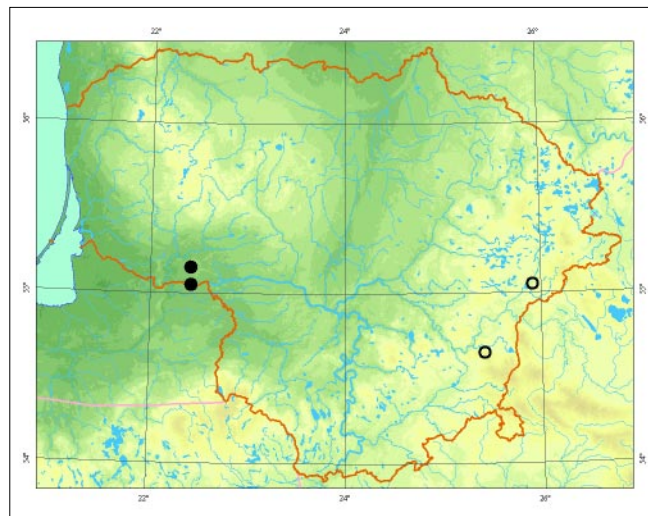
Biologija ir ekologija. Lervos gyvena nedidelėse lygumø ir neaukðtø kalnø ðaltavandenėse, ðaltiniuose, srauniose (apie 0,5 m/s) upėse bei upėtakiniuose upeliuose, apaugusiuose miðku, kur vandens temperatūra vasarà ðyla iki 17 °C. Gruntas smėlėtas, þvyruotas, akmenuotas. Uþ akmenø, nuskendusio meþio ir ðakø susidaro sãnaðø ploteliai, kur ir gyvena lervos. Vabzdþiai skraido nuo balandþio mėn. pradþios iki birþelio pabaigos.

Populiacijø gausumas. Tik Sarioje (vidurupyje) lervos buvo gausios. Kitur aptiktos pavienės lervos. Padidėjus Meros uþterðtumui, prie Paþeimenės nebeaptinkama. Gausūs suaugėliai stebėti Vieðvilės þemupyje nuo balandþio 15 iki birþelio 29 d.

Grėsmės ir apsauga. Upiø tarða, jø patvenkimas. Svarbu saugoti rūdies buveines nuo tarðos, arti upiø nenaudoti pesticidø.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Kazlauskas R., 1962: Kai kurie duomenys apie Lietuvos ankstyves (Plecoptera). – LTSR aukðtøjø mokyklø mokslo darbai. Biologija, 2.

Summary

Larvae were found in the southern part of Lithuania, and fully developed imagoes have been observed in western Lithuania. Larvae were abundant only in the Saria River, with only single individuals found elsewhere. Mature imagoes are abundant in the lower reaches of the Vieðvilė River.

Apraðė Giedrė Viðinskienė

Mažoji išnūra

Ischnura pumilio (Charpentier, 1825)

DEIMA MĖLYNOSIOS STRĖLIUKĖS (ODONATA)
BŪRYS PIRGELIAI (COENAGRIONIDAE)

4 (I) kategorija

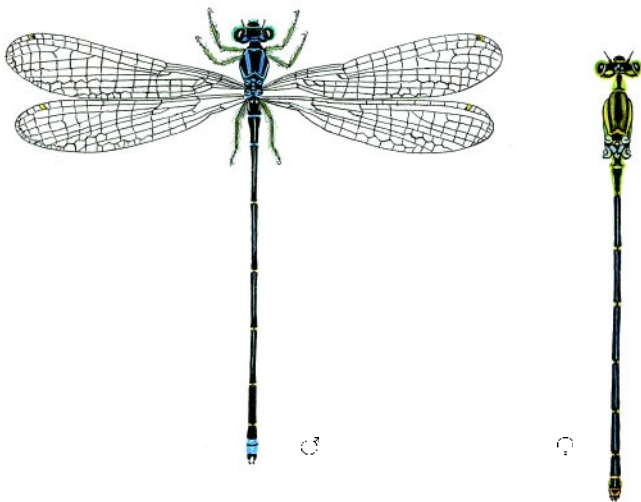
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Visoje Europoje, tačiau gausesnė pietinėje Europos dalyje, šiaurės Vakarų Afrikoje, Kaukaze, Viduriniuose Rytuose, Vidurio bei Vakarų Sibire, Centrinėje Azijoje.

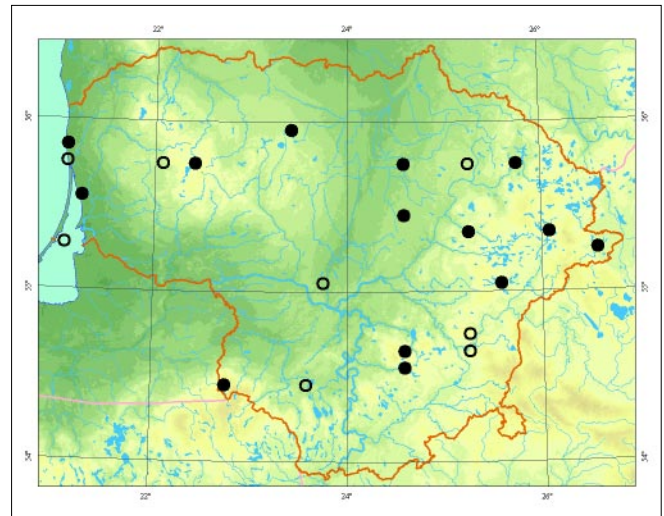
Lietuvoje rūdis aptikta: Ignalinos, Kauno, Klaipėdos, Molėtų, Rokiškio, Šiaulių, Švenčionių, Telšių, Trakų, Varėnos, Vilkaviškio r., Kuršių nerijoje.

Biologija ir ekologija. Rūdis gyvena negiliuose grioviuose, balose, lėtos tėkmės pelkėtose upeliuose pakraščiuose, žlapiuose žaltiniuose pievose, negiliuose dirbtiniuose vandens telkiniuose su negausia augalija. Lervos toleruoja silpnai rūgštų negilų pelkų ir ežerų stovintį vandenį. Būtina sąlyga – turtingas neorganinių junginių vanduo ir dumblinai substratas. Gali įsikurti laikinose buveinėse, bet po kelerių metų pakitus sąlygoms išnyksta. Patelės kiaušinius deda ant monopolio (*Glyceria*), paūšelių (*Alopecurus*) ir pelkinių duonių (*Eleocharis palustris*) augalų stiebų. Lervos vystosi 1 metus. Skraido nuo gegužės pabaigos iki rugsėjo vidurio, skraidymo pikas birželio viduryje.

Populiacijų gausumas. Populiacijos gausumas netirtas. Radavietėse rasti pavieniai individai.

Linus Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Dėl buveinių kaitos negiliuose vandens telkiniuose suveži sparčiai augančios augalų rūšys: plačialapiai žvendrai (*Typha latifolia*) ir vikoriai (*Juncus*). Dėl gausios augalijos vandenyje mažėja deguonies kiekis, patenka mažiau ūviesos ir žemėja vandens temperatūra. Buveinė tampa netinkama gyventi. Rūdis nyksta ir dėl nedidelių vandens telkinių nykimo, sausinimo darbų, cheminių medžiagų naudojimo žemės ūkyje.

Labai svarbu gausesnėse radavietėse žalinti vandens augalus.

Informacijos šaltiniai

Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (Odonata) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect species, 50– 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

Ischnura pumilio is distributed across all of Lithuania, yet only single individuals have been observed in its localities.

Aprašė Dalia Aidukaitė

Johansono strėliukė

Coenagrion johannsoni (Wallengren, 1894)

DEIMA STRĖLIUKĖS (COENAGRIONIDAE)
BŪRYS PIRGELIAI (ODONATA)

2 (V) kategorija

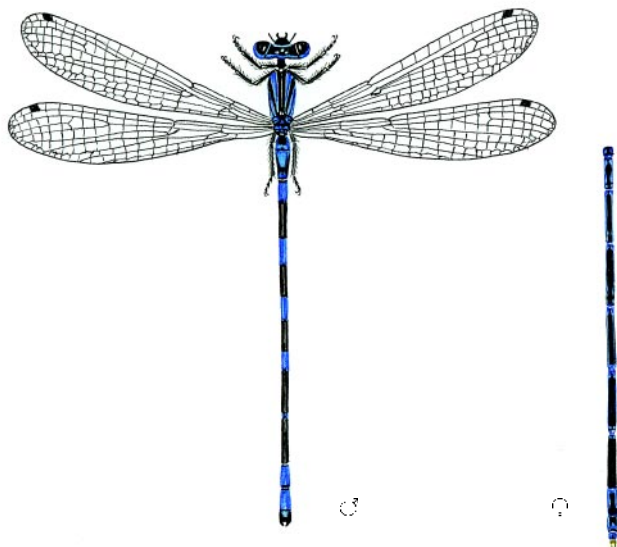
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2005 m.

Paplitimas. Ėiaurės Eurazijos rūdis. Paplitusi Skandinavijoje, iðskyrus Danijà, Ėiaurės Baltarusijoje, Latvijoje, Rusijoje, Sibire, Korėjoje.

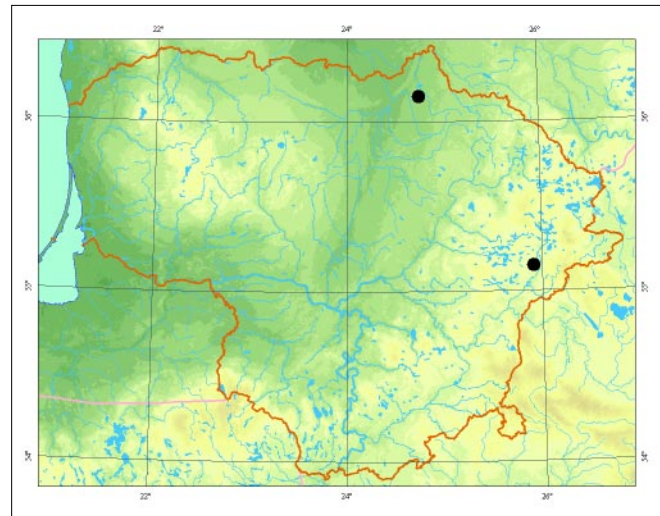
Lietuvoje rūdis aptikta Labanoro regioninio parko Girutiðkio rezervate (Ėvenėioniø r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena nedideliuose distrofiniuose ėperėliuose, aukðtapelkėse. Tokiems ėperams būdingas rūgðėios reakcijos, neturtingas mineralinø medžiagø vanduo. Ėiuose ėperuose auga pavieniai arba nedidelius sąpalynus sudarantys augalai. Daþniausiai aptinkama ant kiminø, kitø samanø, viksvø, pludūrlapiø þiediniø augalø. Neskraido virð atviro vandens, skraido þemai tarp augalijos. Patelės kiauðinius deda á vandens augalø stiebus. Kiauðiniai vystosi mėnesà. Lervos vystosi 1–2 metus. Skraido nuo birþelio iki rugpjūðio vidurio.

Populiacijø gausumas. Þinoma tik 1 radavietė Girutiðkio rezervato Akutės ėperėlyje. Ankstesni duomenys kelia abejoniø, nes nurodoma netipinga rūðiai buveinė.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarða, hidrologinio reþimo pakitimai.

Informacijos ðaltiniai

Bernard R., 2002: *Coenagrion johannsoni* (Wallengren) in Lithuania (*Zygoptera: Coenagrionidae*). – *Notulae Odonatologicae*, 5 (10): 117– 121.

Summary

The species has only one known locality in the Labanoras Regional Park. Lithuania marks the southern distribution boundary of this species.

Apraðė Dalia Aidukaitė

Mažoji nehalenija

Nehalennia speciosa (Charpantier, 1840)

DEIMA STRĖLIUKĖS (COENAGRIONIDAE)
BŪRYS PIRGELIAI (ODONATA)

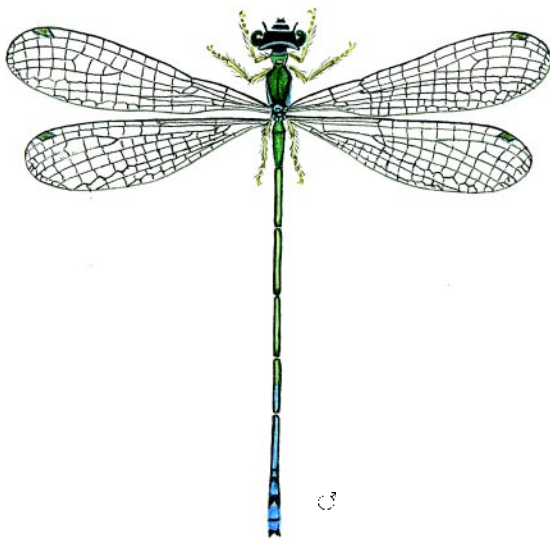
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

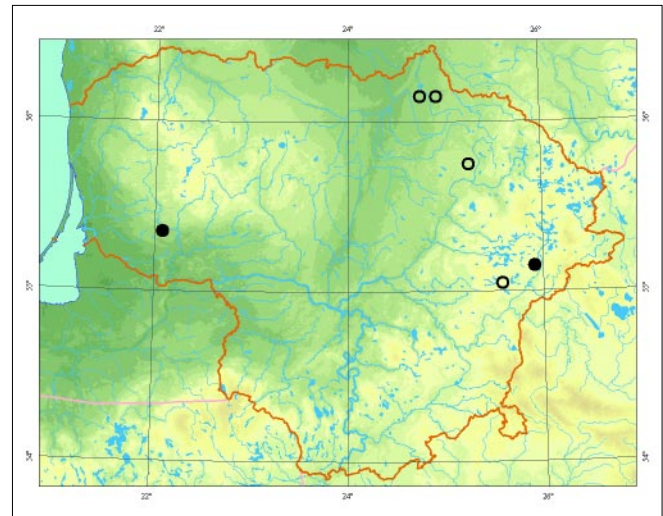
Paplitimas. Šiaurės ir Rytų Europoje, Rusijoje. Ą rytus rūdis paplitusi Sibire iki Japonijos.

Lietuvoje randama: Purvino pelkėje, prie Paðliauðo eþero (Ðvenëioniø r.), Labanoro regioninio parko Girutiðkio rezervate, Akutës eþere (Ðvenëioniø r.), Verkiuose (Vilniaus r.), Birþø ir Vilkaviðkio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena buveinëse, kuriose vyrauja negilūs mezotrofiniai vandens telkiniai, pelkiø bendrijos, taip pat aukðtapelkëse bei tarpinio tipo pelkëse. Lervos gyvena ir laikinuose vandens telkiniuose. Gali iðverti vandens telkinio iðdþiuvimà vasarà ir àðalà þiemà. Tai stenotopinë rūdis, kurios paplitimas susijæs su viksvomis (*Carex*). Daþniausiai skraido plotuose, esanëiuose tarp kiminø juostos ir atviro eþerëliø vandens, reëiau – liùliuojanëiose pelkiø dalyse. Skraido silpnai, lëtai, þemai, daþniausiai tarp vandens augalø. Naktà slepiasi þolëse. Buveinë neturtinga mineraliniø meþiagø, jai būdingas rūgðëios reakcijos vanduo. Rūðies plitimà riboja svyruoklinës (*Carex limosa*) ir laibosios (*Carex lasiocarpa*) viksvos. Tai pati maþiausia Europoje gyvenanti þirgeliø rūðis, kurios

Linos jasiukonytës piedinys

kūno ilgis siekia 22– 24 mm. Skraido nuo birþelio iki rugpjūðio pradþios.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Purvino pelkėje (Ðvenëioniø r.) aptikta ypaè gausi populiacija.

Grësmës ir apsauga. Rūðis nyksta dël besikeiëianëiø ar nykstanëiø biotopø – pelkiø ir ðlapþemiø – sausinimo. Taip pat dël augalijos rūðinës sudëties pokyëiø, ypaè dël kiminø (*Sphagnum*), kurie nustelbia kità augalijà. Dël to kinta vandens trofiðkumas. Rūðiai gyventi tinkamos buveinës yra maþos ir atskirtos.

Informacijos ðaltiniai

Stanionytë A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect species, 50– 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

Only several isolated populations, mostly in eastern Lithuania, are known.

Apraðë Dalia Aidukaitë

Ėiaurinis laumpirgis

Aeschna crenata Hagen, 1856

ĖEIMA LAUMPIRGIAI (*AESHNIDAE*)
BŪRYS PIRGELIAI (*ODONATA*)

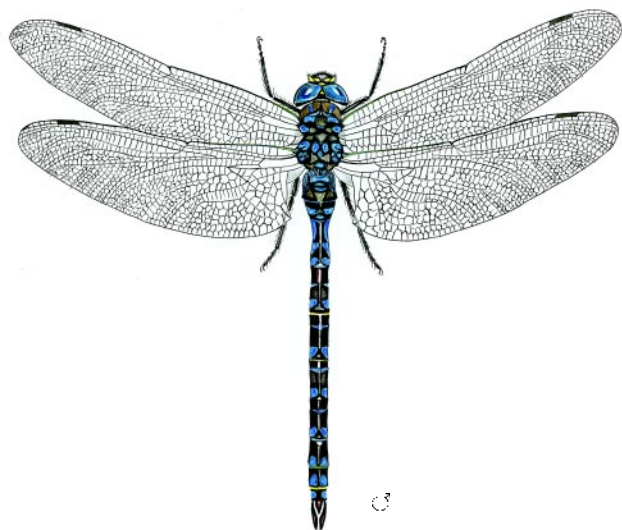
2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2005 m.

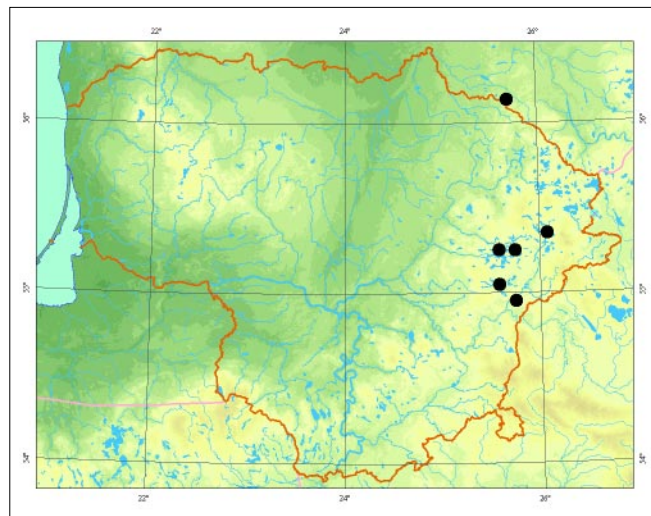
Paplitimas. Tipinga sibirinė rūdis, gyvenanti taigoje ir pelkėse. Paplitusi Ėiaurės Rusijoje, Suomijos pietuose, Latvijoje, Mongolijoje, Japonijoje.

Lietuvoje aptikta 3 vietose Ėvenėionių ir Ignalinos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Lervos gyvena avairiuose miðkų eþeruose, eþerų uþutėkiuose tarp tankios povandeninės augalijos. Vandens telkinys turi būti gausiai apaugęs vandens augalija. Lervos minta þuvų mailiumi, varlių buoþgalviais, smulkiais bestuburiais. Suaugėliai minta apsiuvomis (*Trichoptera*), dvisparniais (*Diptera*), drugiais (*Lepidoptera*) ir kitais þirgeliais. Patelės kiauðinius deda ant negyvos vandens augalijos. Neriasi ant kranto, nutolę nuo vandens iki 2,5 m. Kartais neriasi ir naktá. Iðsiritę jauni þirgeliai skrenda á sausas ir saulėtas vietas – toliau nuo vandens. Nutupia ant medþių kamienų 8– 10 m aukðtyje. Jei nėra aukðtų medþių, nutupia ant krūmų. Tupi tol, kol sustiprėja. Skrydis staigus. Rudená, ieðkodami maisto, palieka vandens telkinius. Galí nuskrusti didelius atstumus. Nakvoja ant medþių, bet ne daugiau negu 10 m aukðtyje. Jei nutupia ant kamieno, tai tik storų ðakų saulė-

Linos Jasiukonytės pieðinys

toje pusėje. Persekioja ir iðstumia ið eþerų kitas þirgelių rūdis: *Aeschna juncea*, *A. grandis*, *A. viridis*. Skraido liepos– rugsėjo mėn.

Populiacijų gausumas. Populiacijos gausumas nepinomas. Pinomos tik kelios radavietės. Radavietėse stebėti suaugėliai, surinkta beveik 50 iðnarų.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių pokyčiai, plynieji kirtimai, miðkų gaisrai, tarða.

Svarbu apsaugoti distrofinius eþerus nuo tarðos ir svarbiausiose Ėiaurinių laumpirgių gyvenamose vietose stabdyti vykstančius aplinkos pokyčius.

Informacijos šaltiniai

Bernard R., 2002: First records of *Aeschna crenata* Hagen, 1856 in Lithuania with selected aspects of its biology (*Odonata: Aeshniidae*). – *Opuscula zoologica fluminescensia*, 202: 1– 21.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

Abundance and distribution are restricted to the southern boundary of the species distribution area. A few localities are known with only several individuals found.

Apraðė Dalia Aidukaitė

Paliasis laumpirgis

Aeshna viridis Eversmann, 1836

DEIMA LAUMPIRGIAI (*AESHNIDAE*)
BŪRYS PIRGELIAI (*ODONATA*)

3 (R) kategorija

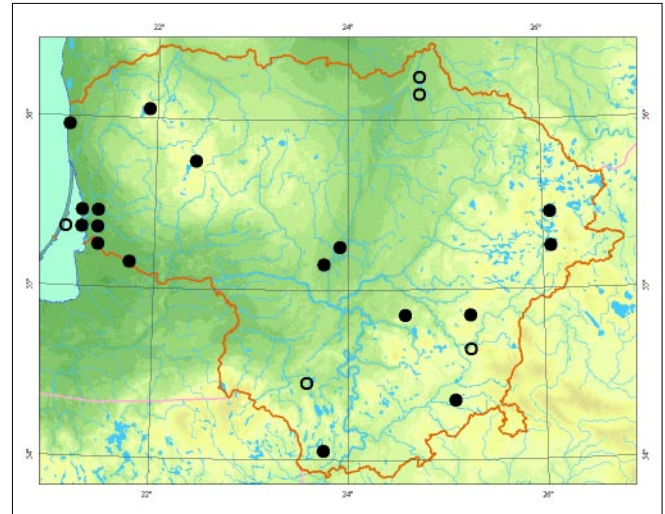
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m. Árađyta á Berno konvencijos II ir Buveiniø direktyvø IV priedus.

Paplitimas. Vakarø Palearktikos borealinėje ir vidutinio klimato juostoje. Rytuose paplitusi iki Altajaus kalnø. Vakarø Europoje reta rūdis, gausesnė Rytø Europoje, Karpatuose, Rusijoje.

Tikriausiai paplitusi didesnėje Lietuvos dalyje, taėiau negausiai. Anksėiau buvo rasta Alytaus, Birþø, Vilniaus r. ir Kurdiø nerijoje, neseniai aptikta Ignalinos, Kauno, Plungės, Œilutės ir Telðiø r., Pagėgiø sav.

Biologija ir ekologija. Lervos aptinkamos nerūgðėiuose, santykinai ðvariuose stovinėio vandens telkiniuose, daþniausiai alijoðiniø aðtriø (*Stratiotes aloides*) lapø rozetėse. Patelės paprastai deda kiauðinius ant pusiau á vandená panirusiø ðio augalo lapø, kartais ir ant ðiurpiø (*Sparganium*) ar ðvendrø (*Typha*) lapø. Kiauðiniai þiemoja, lervos iðsirita pavasará. Jos plėðrios, minta vandens bestuburiais, þuvø mailiumi ir buoþgalvais. Subręsta antraisiais arba treėiaisiais vystymosi metais. Suaugėliai iðsirita birþelio pabaigoje– liepos mėn. ir skraido iki rudens. Jie paprastai laikosi pelkėse ir pievose netoli nuo veisimosi vietø. Plėðrūs, minta ore medþiodami skraidanėius vabzdþius. Pakitus veisimosi buveinei, nukonkuruojami kitø laumþirgiø rūðiø.

Populiacijø gausumas. Tinkamuose veistis vandens telkiniuose gali bŷti gana gausūs: Nevėþio senvagė-

je, netoli Babtø (Kauno r.), suaugėliø ritimosi metu iðnarø tankumas siekė 1–4 ind./m². Suaugėliai paprastai aptinkami pavieniui, taėiau tinkamiausiose buveinėse gali bŷti gausūs: Nemuno deltoje buvo stebima apie 30 vienu metu skraidanėiø individø.

Grėsmės ir apsauga. Vandens telkiniø tarða, jø eutrofizacija, þuvø áveisimas juose, augalijos ðalinimas, valymas ar gilinimas rengiant poilsivietes ir kitoks buveiniø keitimas.

Bŷtina iðsaugoti buveines, arti veisimosi vietø nenaudoti cheminiø medþiagø, ypaė fosforo traðø ir pesticidø.

Informacijos Œaltiniai

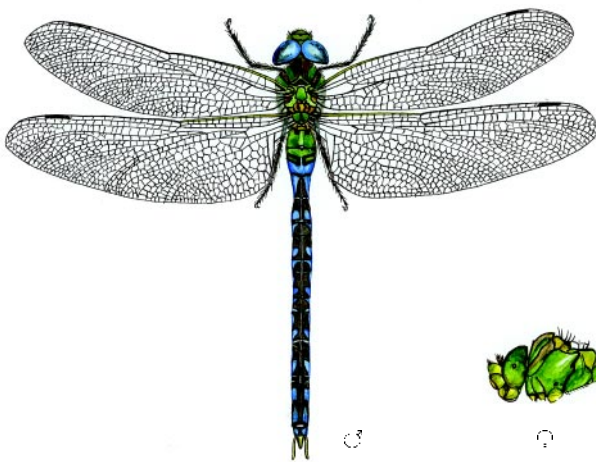
Stanionytė A., 1988: Dragon-flies (*Odonata*) in the protected territories of the Lithuanian SSR. – Acta entomologica Lituonica, 9: 20–26.

Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1993, 50–60.

Summary

This species is distributed throughout all of Lithuania, yet in small numbers. In most suitable breeding habitats, the observed exuvia density reached 1–4/m². The main threats to its survival are changes in breeding habitats and water body eutrophication and acidification.

Apraðė Eduardas Budrys

Linos Jasiukonytės pieðinys

Mažasis karališkasis laumpirgis

Anax parthenope (Selys, 1839)

DEIMA LAUMPIRGIAI (AESHNIDAE)
BŪRYS PIRGELIAI (ODONATA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

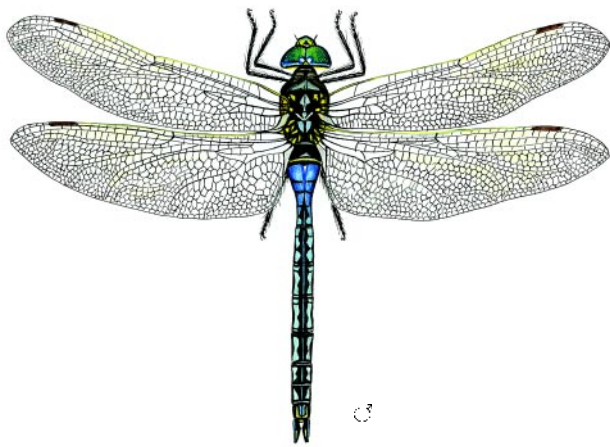
Paplitimas. Nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno ir Kanarø salose. Žiaurės Afrikoje, Viduriniuose Rytuose, Uppkavkazėje, Mažojoje ir Centrinėje Azijoje, Pakistane, žiaurinėje Indijoje, Kinijoje, Japonijoje. Atskirtos populiacijos aptinkamos Kaukazo ir Altajaus kalnuose. Rūdis rasta Vidurio ir Pietø Europoje.

Lietuvoje rūdis aptikta Ignalinos, Lazdijø, Molëtø, Prienø, Ŗvenëioniø, Trakø, Ukmergës, Varënos, Vilkaiviø rajonuose.

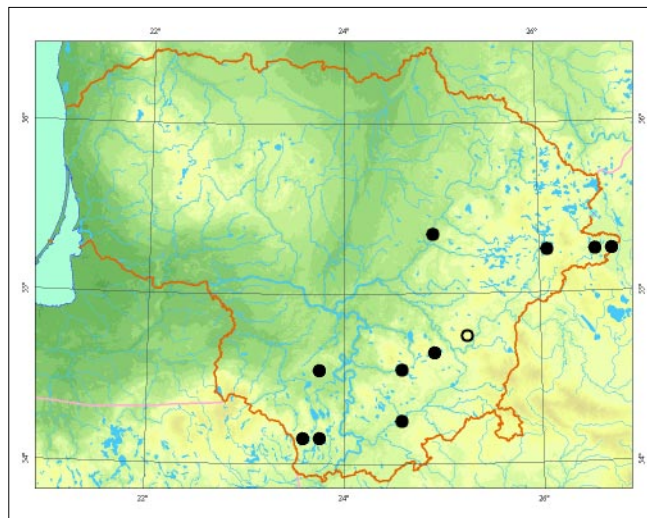
Biologija ir ekologija. Patelë kiauðinius deda á vandens augalø stiebus. Kai patelë deda kiauðinius, patinas visada būna Ŗalia. Lervos gyvena tarp vandens augalijos stovinëio ir tekanëio vandens telkiniuose. Lervø vystymasis priklauso nuo vandens temperatūros ir trunka 1– 2 metus. Skraido nuo geguþës pabaigos iki rugpjūðio mėn. Randama prie miðkø eþerø, tvenkinio. Jei rūðies buveinëse gyvena ir *Anax imperator*, tai jø patinai dažnai iðstumia mažuosius karaliðkuosius laumpirgius ið vandens telkinio.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas nepinomas. Ypaè gausi populiacija rasta Glëbo eþere (Varënos r.), Liubelio eþere (Lazdijø r.). Kitose radavietëse aptikti pavieniai individai.

Grësmës ir apsauga. Pagrindinæ grësmæ kelia vandens tarða ir aktyvus poilsiavimas rūðio buveinëse.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Būtina apsaugoti pagrindines buveines nuo tarðos, neárengti vandens turizmo takø, riboti aktyvø poilsiavimà rūðies buveinëse.

Informacijos Ŗaltiniai

Stanionytë A., 1993: The check-list of dragonflies (Odonata) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect species, 50– 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

This species is found in eastern and southern Lithuania. Single individuals have been observed in most localities.

Apraðë Dalia Aidukaitë

Geltonkojis pargelis

Gomphus flavipes (Charpentier, 1825)

DEIMA UPINIAI PARGELIAI (*GOMPHIDAE*)
BŪRYS PARGELIAI (*ODONATA*)

2 (V) kategorija

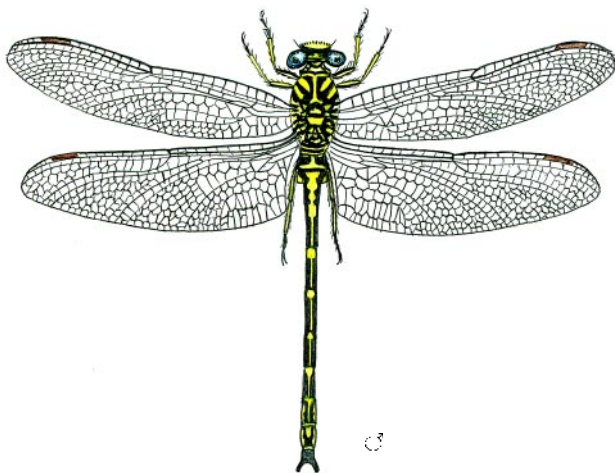
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2005 m. Ąrađyta á Buveinių direktyvos IV priedá.

Paplitimas. Vakarų Europoje, Artimuosiuose Rytuose, Rusijoje, Sibire.

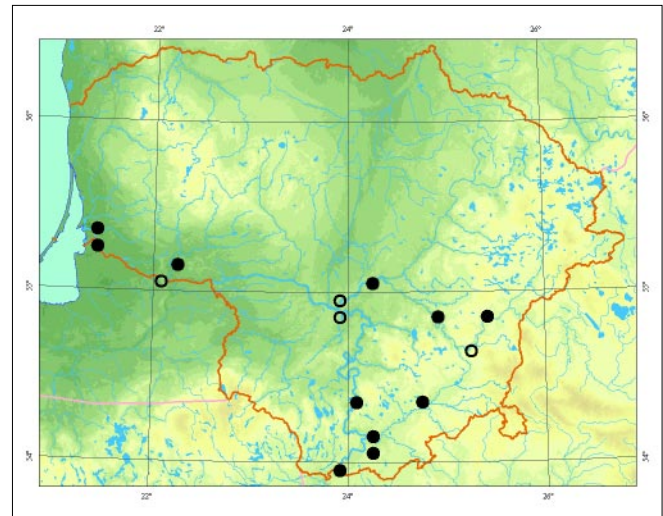
Lietuvoje rūdis aptikta Alytaus, Jonavos, Kauno, Lazdijų, Ńilutės, Varėnos, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena lėtos tėkmės negiliose upėse, kurioms būdingas smėlėtas substratas su dumblo sluoksniu. Upių krantai smėlėti, saulėti, apaugę augalais. Lervos gyvena smėlyje arba ant dumblo, vystosi 3 metus. Lervos daugiausia minta dumble gyvenanėiais oligochetais. Patelė padeda 450– 500 kiauđinių. Patekė ant substrato kiauđiniai prisitvirtina juoste. Patinai nelydi patelės dėti kiauđinių. Neriasi ant kranto, nutolė nuo vandens 1– 1,5 m. Skraidydami dažnai nutupia ant žolės ir žemės. Skraido nuo birželio vidurio iki rugsėjo pirmos pusės.

Populiacijų gausumas. Jūroje, Nemune (ties Alytumi ir Merkinė), Neryje (ties Jonava) nustatytas didelis gausumas. Kitose radavietėse aptikti pavieniai individai.

Linos Jasiukonytės pieđinys

Grėsmės ir apsauga. Rūdis jautri vandens tarđai. Pakitus upės substratui rūdis gali išnykti. Būtina rūdies gyvenamose upėse išlaikyti esamą rešimá, jė netvenkti, saugoti nuo terđalų patekimo.

Informacijos Ńaltiniai

Stanionytė A., 1988: Dragon-flies (Odonata) in the protected territories of the Lithuanian SSR. – Acta entomologica Lituanica, 9: 20– 26.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

This species is widely found in the Jūra, Merkys, Neris, Nemunas, and Peimena rivers. Abundant populations have been recorded in localities in the Jūra and Nemunas rivers near Alytus and Merkinė, and in the Neris River near Jonava.

Aprađė Dalia Aidukaitė

Pleiðtinis þirgelis

Ophiogomphus cecilia (Fourcroy, 1785)

ÐEIMA UPINIAI ÞIRGELIAI (*GOMPHIDAE*)
BŪRYS ÞIRGELIAI (*ODONATA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2003 m. Áraðyta á Berno konvencijos II priedà, taip pat Buveiniø direktyvø II ir IV priedus.

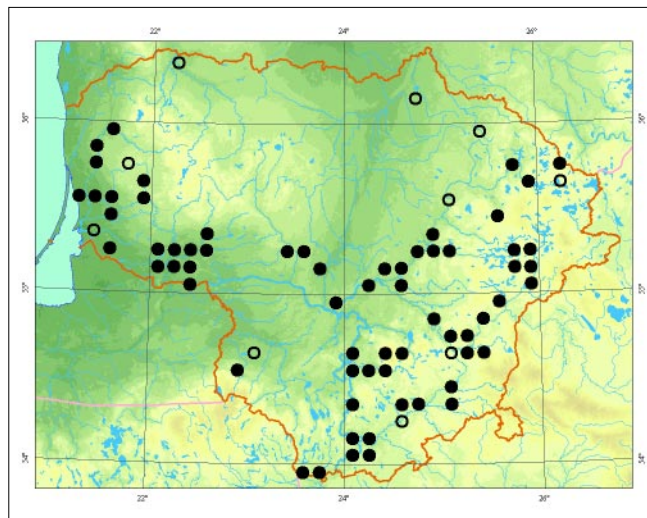
Paplitimas. Visoje Palearktikoje, nuo Europos iki Toli-møjø Rytø. Vakarø Europoje paplitusi sporadiðkai. Rūðis gausesnè Rytø Europoje, Rusijoje, Centrinèje Azijoje. Lietuvoje gyvena visur, kur yra vidutinio dydþio ir didesniø upiø su þvyringo ar smèlingo dugno sraunumomis. Aptikta 24 rajonuose, daugiausia radavieèiø yra pietvakarinèje, pietinèje ir rytinèje Lietuvos dalyse.

Biologija ir ekologija. Lervos plèðrios, minta smulkiais vandens bestuburiais. Vystosi 3– 4 metus ðvariose vidutinio dydþio ir didelèse upèse. Lervoms tinkamiausios buveinès – sraunesni, tiesiogiai saulès apðvieèiami upiø ruopai, kuriø didþiàjà dugno dalà sudaro þvirgþdas, kuriuose nedaug vandens augalø ir nèra dumblo. Birþelio pradþioje– liepà suaugusios lervos iðlipa ant kranto ir prisitvirtina prie àvairiø augalø. Iðsinèræ suaugèliai migruoja á miðkø aikðtes, kirtavietes, netankius miðkus, nesusivèrusias smiltpieves. Pasimaitinæ suaugèliai gràpta á veisimosi vietas prie upiø.

Populiacijø gausumas. Tinkamose buveinèse gana gausūs. Suaugèliø ritimosi metu tinkamiausiose veistis Neris, Ðventosios, Merkio upiø ruopuose iðnarø tanku-

Jolantos Rimðaitès nuotrauka

mas gali siekti 60 vnt. 10 m kranto linijos, o tinkamiausiose iðsinerti kranto vietose – 20 iðnarø/m². Didþiausias pastebètas suaugèliø tankumas maitinimosi buveinèse Puvoèiø apylinkèse (Varènos r.) 100 m ruopè siekè 8 individus.

Grèsmès ir apsauga. Upiø patvenkimas, vandens tarða bei intensyvi þemdirbystè arti upiø, sukelianti upiø eutrofizacijà, upþèlimà ir upðdumblèjimà. Bûtina iðlaikyti tinkamas veistis upiø buveines, visø pirma jø neupvenkti, taip pat jø neteròti, prie tekanèio vandens telkiniø nenaudoti tràðø ir pesticidø.

Informacijos ðaltiniai

Stanionytè A., 1988: Dragon-flies (Odonata) in the protected territories of the Lithuanian SSR. – Acta entomologica Lituanica, 9: 20– 26.

Stanionytè A., 1993: The check-list of dragonflies (Odonata) of Lithuania. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1993, 50– 60.

Summary

The species is distributed throughout Lithuania, rather abundantly in some localities. In suitable river habitats, the highest observed density of exuvia on the river bank was 20 spec./m². The main threats to its survival are river damming, eutrophication and other changes to its breeding habitats.

Apraðè Eduardas Budrys, Dalius Dapkus

Geltonpiedis kordulegastras

Cordulegaster boltonii (Donovan, 1807)

DEIMA KORDULEGASTRAI (CORDULEGASTRIDAE)
BŪRYŠ PIRGELIAI (ODONATA)

3 (R) kategorija

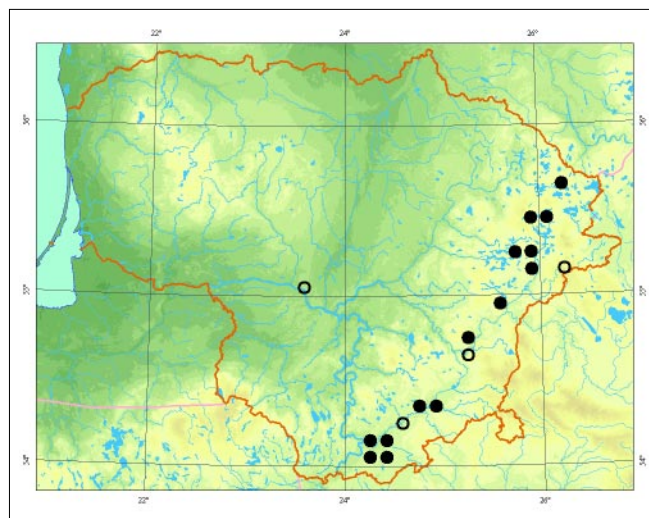
Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje nuo Portugalijos iki Suomijos, rytuose – iki Vakarø Sibiro. Aptinkama Œiaurës Afrikoje palei Vidurpemio jūrà. Daþnesnë kalnuose, lygumose paplitusi sporadiškai.

Lietuvoje aptikta tik rytinëje ir pietrytinëje dalyje: anksëiau buvo randama Kauno, Œvenëioniø, Varënos ir Vilniaus rajonuose, neseniai rasta Ignalinos ir Zarasø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Stenotopinë, reobiontinë rūšis. Veisimosi buveinës yra nedidelës (daþniausiai 3– 7 m ploëio) sraunios upës smëlëtu, tiesiogiai saulës apðvieëiamu ir nepriþëlusiu augalø dugnu. Lervos plëðrios, minta daugiausia kitø vabzdþiø lervomis, kuriø tyko ásiraususios á dugno smëlà. Jø vystymasis trunka 4– 5 metus. Pirmieji suaugëliai pasirodo geguþës pabaigoje, dauguma iðsirita birþelio mën. ir skraido iki rugpjûëio pradþios. Laikosi netoli upës vagos, meþpioja skraidanëius vabzdþius virð vandens ar pakrantës augalijos. Patinai saugo savo teritorijà nuo konkurentø. Patelës sekliuose uputëkiuose pakimba prie pat vandens pavirðiaus, pilvelio galà ámerkia á vandenà ir pasiekusios dugnà sudeda kiauðinius. Dël ilgai truncanëio lervø vystymosi, kordulegastrø populiacijos labai lëtai atsikuria.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Paprastai pastebimi pavieniai suaugëliai, taëiau tinka-

miausiose buveinëse kordulegastrai gali bŪti gana gausūs: Skroblaus þemupyje, 50 m ruoþe, vienu metu buvo pastebëti 6 skraidantys kordulegastrai. Suaugëliø ritimosi metu 100 m Ūlos kranto ruoþe aptikta iki 9 iðnarø.

Grësmës ir apsauga. Upiø ir upeliø patvenkimas, vandens tarða, slëniuose esanëiø pievø trãðimas ir intensyvi þemdirbystë aukðtupiuose lemia veisimosi buveiniø eutrofizacijà.

BŪtina iðlaikyti esamà upeliø hidrologinà reþimà, visø pirma jø neupntvenkti, taip pat nenaudoti trãðø ir pesticidø arti tekanëio vandens telkiniø.

Informacijos Œaltiniai

Stanionytë A., 1988: Dragon-flies (*Odonata*) in the protected territories of the Lithuanian SSR. – Acta entomologica Lituonica, 9: 20– 26.

Stanionytë A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1993, 50– 60.

Summary

A rare, stenotopic species, distributed only in eastern and south-eastern Lithuania. In rivulets suitable for breeding, the maximum observed density of exuvia was 9 per 100 m of watercourse. The main threats are eutrophication and river damming.

Apraðë Eduardas Budrys

Selemono Paltanaviëiaus nuotrauka

Baltakaktė skėtė

Leucorrhinia albifrons (Burmeister, 1839)

DEIMA RAÐTUOTOSIOS SKĖTĖS (*LIBELLULIDAE*)
BŪRYS ÞIRGELIAI (*ODONATA*)

3 (R) kategorija

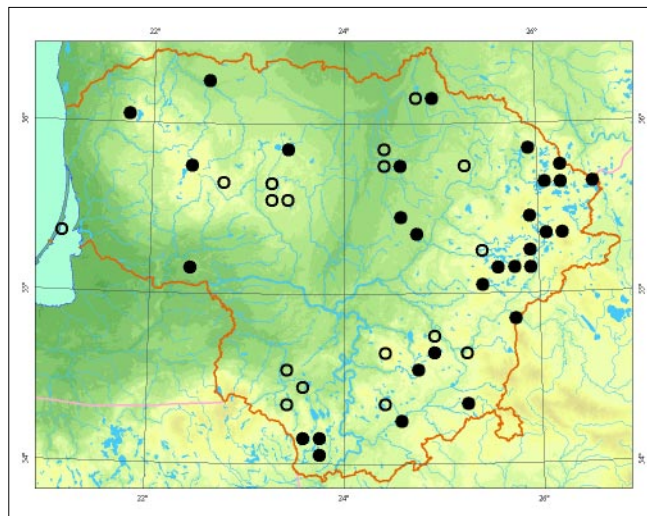
Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2003 m. Áraðyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvos IV priedus.

Paplitimas. Ðiaurės ir Vidurio Europoje. Vakarø Europoje aptinkama pavienėse atskirtose populiacijose, Uralo, Altajaus kalnuose. Dėl klimato pokyèiø rūðies arealas pleèiasi á ðiaurinius regionus.

Lietuvoje rūðis aptikta Alytaus, Birþø, Ignalinos, Kelmės, Lazdijø, Marijampolės, Molėtø, Panevėpio, Radviliðkio, Ðvenėioniø, Trakø, Varėnos, Vilniaus, Zarasø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena vidutiniðkai turtinguose ir neturtinguose maisto medþiagø eþeruose, taip pat silpnai rūgðėiuose vandenyse (pH 4– 6,5). Lervos vystosi 2 metus. Jos gyvena tarp gausiai vedinėios povandeninės augalijos. Suaugusios lervos nuo geguþės vidurio iki liepos pradþios lipa ant kranto, prisitvirtina prie augalø ar kelmø 1– 2,5 m aukðtyje ir neriasi. Suaugėliai laikosi netoli savo iðsiritimo vietø. Nakvoja miðke, daþniausiai ant puðø. Poruojasi nuo birþelio pabaigos iki liepos pradþios. Poravimasis trunka 10– 17 valandø. Suaugėliai gyvena vidutiniðkai 42 dienas. Yra duomenø, kad suaugėliai patinai kovoja dėl teritorijos su bronzinėmis kordulijomis (*Cordulia aenea*). Pastebėta, kad baltakaktėmis skėtėmis minta *Libellula*, *Anax* genties þirgeliai. Skraido nuo geguþės pabaigos iki rugpjūèio pradþios.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Liūnelio eþere (Lazdijø r.) nustatyta gausiausia populiacija Lietuvoje. Gausios populiacijos nustatytos Glėbo eþere (Varėnos r.), Girutiðkio rezervate (Ðvenėioniø r.) ir prie Aukðlinio eþero. Kitose radavietėse aptikti pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Dėl eutrofizacijos smarkiai upelia vandens telkinio krantai. Rūðis yra silpna kolonizatorė, todėl jà nukonkuruoja kitos rūðys. Pakitus buveinei maþos ir atskirtos populiacijos iðnyksta. Labai svarbi tinkamø biotopø tinklo apsauga.

Informacijos ðaltiniai

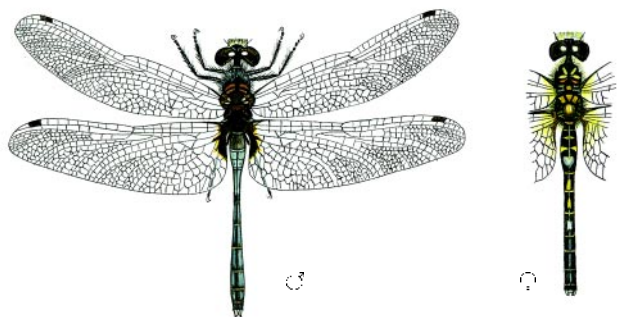
Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect species, 50– 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

Eight localities are known in Lithuania. An especially abundant population was found in Liūnelis Strict Nature Reserve.

Apraðė Dalia Aidukaitė

Linòs Jasiukonytės pieðinys

Grakðëioji skëtë

Leucorrhinia caudalis (Charpentier, 1840)

ÐEIMA RAÐTUOTOSIOS SKËTËS (*LIBELLULIDAE*)
BÛRYS ÞIRGELIAI (*ODONATA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2005 m. Áraðyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvos IV priedus.

Paplitimas. Rytø Europoje, Vakarø ir Vidurio Europoje, Rusijoje, Baikalo eþero, Altajaus ir Uralo kalnø regionuose.

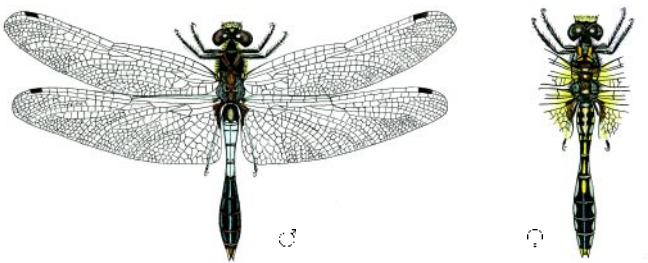
Lietuvoje rûðis aptikta Alytaus, Ignalinos, Prienø, Ðvenëioniø, Trakø, Varënos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Lervos gyvena mezotrofiniuose ir eutrofiniuose vandens telkiniuose, taip pat rûgðëios reakcijos vandens telkiniuose, kur gausu viksvø (*Carex*) ir plûduriuojanëiø augalø – Ielijø (*Nymphaeae*), lûgniø (*Nuphar*), nerëiø (*Potamogeton*). Patelës, dëdamos kiauðinius, skraido ratalis virø vandens telkinio, kartais nuleidþia kiauðdëtá á vandená. IIsisi ant þolës ar krûmuose. Nuo vëjo slepiasi miðkuose ant gluosniø, karklø, ievø. Lervos vystosi 2 metus tarp vandens augalijos.

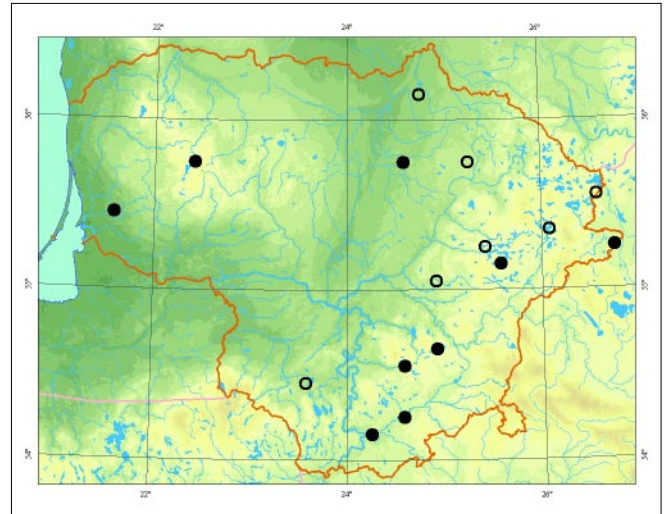
Skraido nuo geguþës vidurio iki liepos mën.

Populiacijø gausumas. Rûðies gausumas netirtas. Buveinëse aptikti pavieniai individai.

Grësmës ir apsauga. Hidrologinio reþimo pakitimas, tarða.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Stanionytë A., 1993: The check-list of dragonflies (Odonata) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect species, 50– 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

This species is distributed in southeastern Lithuania. Only single individuals of Leucorrhinia caudalis have been observed in its localities.

Apraðë Dalia Aidukaitë

Ėarvuotoji skėtė

Leucorrhinia pectoralis (Charpentier, 1825)

ĖEIMA RAĖTUOTOSIOS SKĖTĖS (*LIBELLULIDAE*)
BŪRYS ÞIRGELIAI (*ODONATA*)

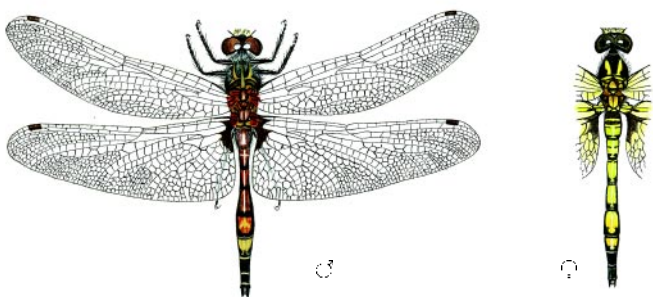
4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rŭdis saugoma nuo 2003 m. ĀraĖyta ĩ Berno konvencijos II, Buveiniŭ direktyvos II ir IV priedus.

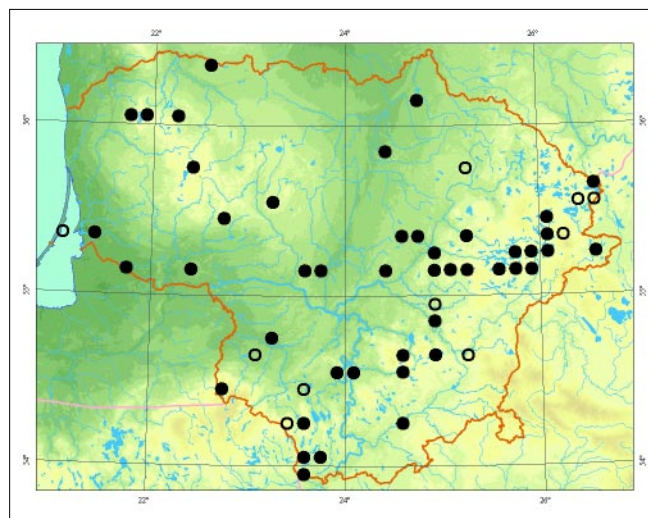
Paplitimas. Suomijos pietuose, Ėiaurės Italijoje, Olandijoje, Prancŭzijoje, Kaukaze, Turkijoje, Sibire. Lietuvoje rŭdis aptikta Akmenės, Alytaus, Birþø, Ignalinos, Kauno, Lazdijø, Panevėpio, Raseiniŭ, Ėilutės, Ėirvintø, Ėvenėioniŭ, Trakø, Ukmergės, Varėnos, Vilkaviðkio, Vilniaus, Zarasø r. ir Kurðiŭ nerijoje.

Biologija ir ekologija. Gyvena maþuose mezotrofiniuose, eutrofiniuose ir rŭgðtiniuose eþerėliuose, taip pat kars-tinės kilmės eþeruose, maþuose kanaluose, kuriuose auga ðvendrai (*Typha*) ir viksvos (*Carex*). Lervos vystosi 2 metus tarp vandens augalijos. Neriasi ant kran-to, prisitvirtinæ prie augalø 5– 10 cm aukðtyje. Poruo-jasi prieð saulei patekant. Minta avairiais smulkiais vabðpais. Ėi rŭdis viena pirmøjø pradeda ilsėtis ant lapuoėiŭ ar spygliuoėiŭ. Nakėiai dþniausiai pasi-renka berþus. Dienà ilsisi ant ið vandens kyðanėiŭ augalø. Nuo vėjø slepiasi miðkuose. Skraido nuo ba-landþio pabaigos iki liepos mėn.

Populiacijø gausumas. Rŭdies gausumas netirtas. Gau-sios populiacijos nustatytos Glėbo, Gilŭto (Varėnos r.)

Linos Jasiukonytės pieðinys

bei Labanoro regioninio parko Girutiðkio rezervato eþeruose, Paukðteliðkėse, Ėkilietø eþerø apylinkėse (Trakø r.). Kitose radavietėse rasti pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Hidrologinio rėþimo pakitimas, tarða.

Informacijos űaltiniai

Stanionytė A., 1993. The check-list of dragonflies (*Odo-nata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania Insect species, 50– 60.

VU Ekologijos instituto kolekcija.

Summary

Leucorrhinia pectoralis is widely distributed in Lithuania, being found in 16 localities. Abundant populations have been recorded in Lake Glėbas, Lake Gilŭtas, and in dystrophic lakes in Girutiðkis reserve in Paukðteliðkės.

Apraðė Dalia Aidukaitė

Rudajuostė skėtė

Sympetrum pedemontanum (Allioni, 1766)

DEIMA SKĖTĖS (LIBELLULIDAE)
BŪRYS PIRGELIAI (ODONATA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2005 m.

Paplitimas. Palearktikos vidutinio klimato zonoje. Lokaliai aptinkama Vakarø ir Vidurio Europoje, Balkanø dalyse, Alpėse, Karpatuose, paplitusi Rusijos miðkastepiø ir stepiø zonoje, Pietø Sibire iki Tolimøjø Rytø ir Japonijos.

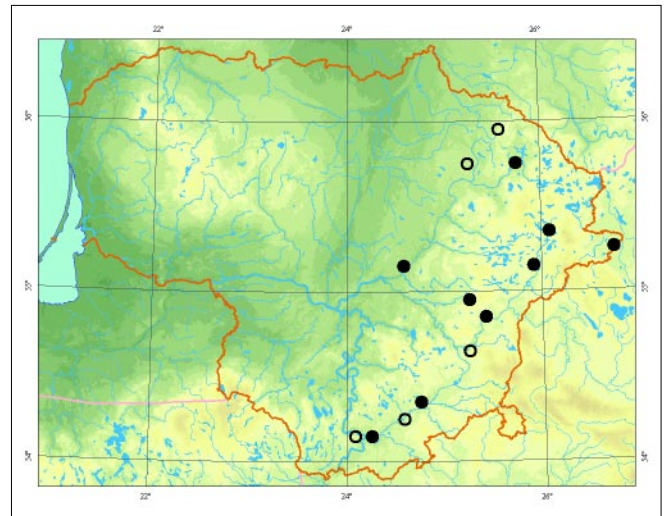
Lietuvos populiacijos yra ties ðiaurine rŭdies arealo riba, kuri siekia ir Latvijà. Aptikta tik rytinėje ir pietrytinėje Lietuvos dalyje. Anksėiau buvo randama Rokiðkio, Varėnos ir Vilniaus r., neseniai aptikta Ignalinos, Jonavos ir Zarasø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Lokaliai paplitusi rŭdis. Lervos gyvena negiliuose, gerai ðildomuose stovinėio ir lėtai tekanėio vandens telkiniuose, kuriuose gausu vandens augalø. Jos laikosi dugne, gali àsirausti à dumblà ir iðtverti trumpalaikà vandens telkinio iðdþiŭvimà. Plėðrios, minta smulkiais vandens bestuburiais. Lervos þie-moja; manoma, kad jos iðsivysto per 1 metus. Suaugėliai pasirodo liepos viduryje ir skraido iki rugpjŭėio pabaigos. Jie paprastai laikosi viksvynuose ir drėgnose pievose, netoli veisimosi vietø. Plėðrŭs, minta smulkiais skraidanėiais vabzdþiais. Patelės kiauðinius deda à dumblà vandens telkiniø pakrantėse.

Populiacijø gausumas. Negausi, lokaliai paplitusi rŭdis. Lietuvoje populiacijø gausumas ir jo pokyėiai nėra àvertinti. Veisimosi ir maitinimosi vietose paprastai pastebimi tik pavieniai individai. Tinkamiausiose buveinėse

Jolantos Rimðaitės nuotrauka

gali būti aptinkami gana gausiai: Varėnos r., Spenglos upelio slėnyje, 100 m ruoþe rasta iki 10 suaugėliø.

Grėsmės ir apsauga. Natŭraliø buveiniø keitimas: veistis tinkamø nedideliø vandens telkiniø sausinimas ar valymas, kai rengiant poilsiavietes iðkasamas dumblas ir paðalinama augalija.

Norint rŭðà iðsaugoti, negalima keisti veisimosi buveiniø.

Informacijos ðaltiniai

Stanionytė A., 1993: The check-list of dragonflies (*Odonata*) of Lithuania. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1993, 50– 60.

Summary

A rare species, distributed only in eastern Lithuania. At one of its breeding sites, the observed density of imagoes was 10 individuals per 100 m transect. The main threats to its survival are anthropogenous changes to its breeding habitats.

Apraðė Eduardas Budrys, Giedrius Ðvitra

Kopinis skėriukas

Sphingonotus caeruleus (Linnaeus, 1767)

ĐEIMA SKĖRIUKAI (*ACRIDIDAE*)
BŪRYS TIESIASPARNIAI (*ORTHOPTERA*)

3 (R) kategorija

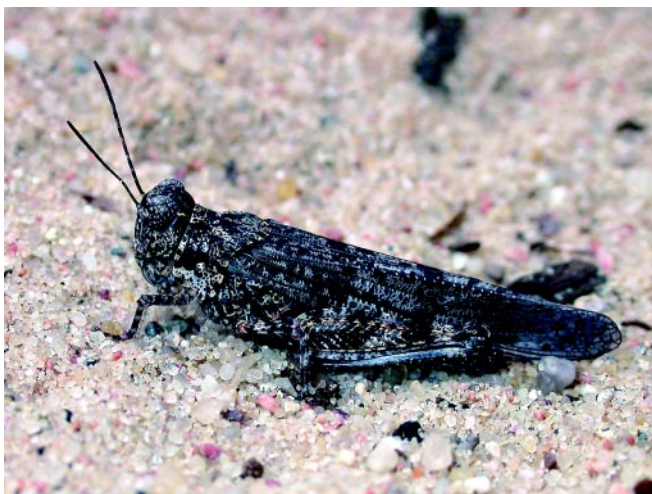
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Lokaliai paplitusi visoje Europoje, ėiaurėje – iki Suomijos, rytuose – palei Juodąją jūrą iki Kaukazo, taip pat Ėiaurės Afrikoje palei Vidurpėmio jūrą.

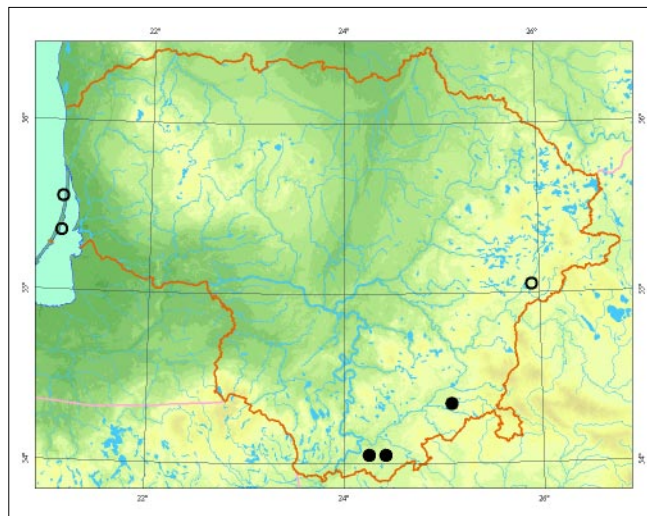
Lietuvoje XX a. pradpioje buvo aptikta Pabradės apylinkėse. Dabar randama Kurėiø nerijos Nagliø rezervato pilkosiose kopose, buvusiamė Rūdninkø kariame poligone (Đalėininkø r.) ir Dzūkijos nacionaliniame parke (Varėnos r.). Nepatikrintais duomenimis, dar aptikta Druskininkø sav. (Gerdaėiø apyl.).

Biologija ir ekologija. Po keliolika bendru apvalkalu apgaubtø kiauėiniø deda á smėlā. Piemoja kiauėiniai. Pavasarā iėsirītā skėriukai minta varpinio augalø – ėepetukø, eraiėinø, kelerijø ir kitø – lapais. Sėslūs, nuo iėsirıtimo vietø vidutiniėkai migruoja tik apie 100 m. Suaugėliai pasirodo liepos pradpioje, gyvena iki rudens. Patinai saugo savo teritorijas nuo konkurentø. Poruojasi su upklydusiomis patelėmis. Patinø skleidpiamas garsas tylus, kiek metalinio skambesio ėirenimas. Laikosi pajūrio pilkosiose kopose ir nesusivėrusiose smiltpievėse, susiformavusiose ant þemyninio kopø. Buveinėms upaugus miėku, populiacijø likuėiai kurā laikā aptinkami keliukø pakraėėiuose, smėlio karjeruose.

Populiacijø gausumas. Tinkamose buveinėse gali būti gausūs: Puvoėiø apylinkėse esanėioje miėko gaisravietėje su eroduojanėiomis nesusivėrusiomis smilt-

Eduardo Budrio nuotrauka

pievėmis 100 m ruoþe buvo aptinkama iki 16 individø, o visos populiacijos, gyvenanėios maþdaug 2,5 ha plote, gausumas, ávertintas þymėjimo– paleidimo– pakartotinio sugaudymo metodu, siekė 621– 697 suaugusius individus.

Grėsmės ir apsauga. Pilkøjø kopø ir nesusivėrusio smiltpieviø upšodinimas ar natūralus sukcesinis upaugimas miėku, veiksnio, sukurianėiø tinkamas buveines, stoka. Kopinio skėriuko buveinėse negalima sodinti miėko, aktyviai poilsiauti. Vykstant natūraliai sukcesijai, siūloma atkurti buveines – iėkirsti ir iėveþti upauganėius medþius.

Informacijos šaltiniai

Budrys E., Budrienė A., Pakalniškis S., 2004: Population size assessment using mark-release-recapture of 12 species of Orthoptera, Diptera and Hymenoptera: a comparison of methods. – Latvijas entomologs, 41: 32– 43.

Summary

A rare species, distributed only along the shores of the Baltic Sea and in the southeast of Lithuania. In suitable continental dune habitats, the observed density was up to 16 imagoes per 100 m transect. The main threats to its survival are habitat afforestation and a lack of disturbances.

Apraėė Eduardas Budrys

Besparnis skėriukas

Podisma pedestris (Linnaeus, 1758)

DEIMA SKĖRIUKAI (ACRIDIDAE)

BŪRYS TIESIASPARNIAI (ORTHOPTERA)

3 (R) kategorija

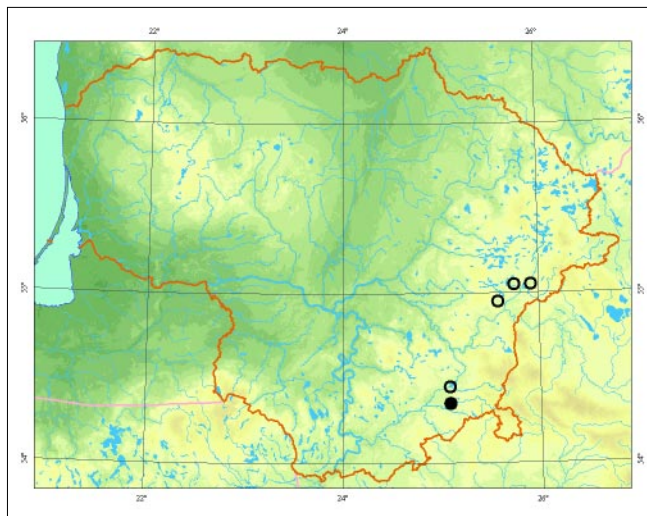
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Rūdis paplitusi Vakarø Palearktikos borealinės zonos lygumose nuo Skandinavijos iki Jakutijos, taip pat Pietø Palearktikos ir Europos kalnuose. Lietuvoje XX a. pradžioje buvo aptinkama Ūvenėioniø, Vilniaus ir Ūalėininkø r., Maþalotės ir Pabradės apylinkėse, Pailgėje, Rūdninkuose. Ūiuo metu gyvena buvusiam Rūdninkø kariniame poligone, ieðkotina buvusio karinio poligono ir pajurio kopø virþnyuose, varnaugonyuose.

Biologija ir ekologija. Stenotopinė rūdis, aptinkama sausuose virþnyuose su smiltpieviø intarpais. Þiemoja kiauðiniai, kuriuos patelė porcijomis deda á smėlá. Jaunikliai iðsirita pavasará, suaugelio stadijá pasiekia liepos mėn. Minta varpinio augalø lapais. Tiek patinai, tiek patelės su rudimentiniais sparnais, neskraido, toli nemigruoja. Dėl ūios prieþasties, vykstant natūraliai miðkø sukcesijai, populiacijos á naujas buveines plinta lėtai, o iðnykusios – sunkiai atsikuria.

Populiacijø gausumas. Populiacijos gausumas ir jo pokyčiai Lietuvoje nėra ávertinti. Rūdninkø poligone 100 m ruoþe rasta iki 4 individø.

Grėsmės ir apsauga. Tinkamø buveiniø – susiformavusio virþyno – uþsodinimas bei natūralus uþaugi-

mas miðku, taip pat veiksnio, sukurianio tinkamas buveines, stoka.

Besparnio skėriuko gyvenamose vietose negalima sodinti miðko, reikia kirsti atþelianius jaunuolynus.

Informacijos ūaltiniai

Szeliga-Mierzeyewski W., 1927: Die Geradflügler (Orthoptera) der Umgegend von Wilno. – Polskie pismo entomologiczne, 6 (1/2): 59– 68.

Summary

A rare species, distributed in southeastern Lithuania. In suitable habitats, the observed density of imagoes was up to 4 individuals per 100 m transect. The main threats to its survival are afforestation and lack of disturbances that maintain habitats of this species.

Apraðė Eduardas Budrys

Jono Augustausko nuotrauka

Smėlinė auslinda

Labidura riparia (Pallas, 1773)

DEIMA SMĖLINĖS AUSLINDOS (*LABIDURIDAE*)
BŪRYS AUSLINDOS (*DERMAPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1991 m.

Paplitimas. Visame pasaulyje. Aptinkama smėlėtose pakrantėse, kopose.

Lietuvoje rūdis paplitusi: Juodeliø karjere (Marijampolės r.), Graupiniø karjere (Vilkaviðkio r.), Gaiþiũnø poligone (Jonavos r.) ir Kurðiø nerijoje.

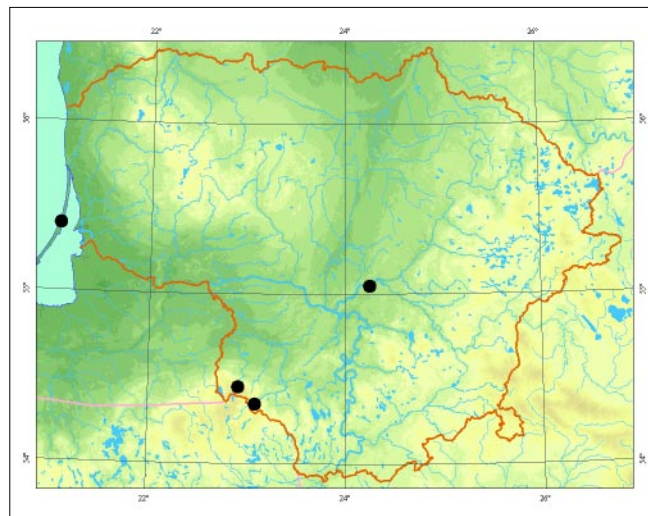
Biologija ir ekologija. Gyvena atvirose lengvo, smėlėto grunto buveinėse. Daþnai aptinkamos po kelmiais, augalø ðaknimis, lentgaliais, kur smėlis yra kiek drėgnesnis. Tũno smėlyje paèiø iðraustuose urveliuose. Buvimo vietà þymi smėlio kauburėlis. Juose vasarà krūvelėmis deda kiauðinius, po 60–70. Kiauðinius ir iðsiritusius jauniklius saugo iki pirmo nėrimosi. Minta negyvais ir gyvais smulkiais vabzdþiais ar kitais gyvũnais. Piemoja lervos ir suaugėliai.

Populiacijø gausumas. Rũdies gausumas netirtas. Ðiuo metu þinoma tik apie 10 radavieèiø, didþioji jø dalis Kurðiø nerijoje. Dėl slapto gyvenimo aptinkami daþniausiai pavieniai individai. Gausiausia populiacija Kurðiø nerijoje. Populiacijos nemaþėja, per pastaruosius 10 metø aptikta naujø radavieèiø.

Grėsmės ir apsauga. Paplitimas ir gausumas priklauso nuo tinkamø buveiniø bũklės. Pagrindinė grėsmė –

Jono Augustausko nuotrauka

buveiniø upaugimas krūmais, þolynais. Karjerø þeldinimas, buveiniø kopose iðtrypimas. Bũtina saugoti pagrindines buveines nuo iðtrypimo, nuo savaiminio apaugimo ar apsodinimo miðku.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevièius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaèiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21–25.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvũnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8–15.

Ðablevièius B., 2000: Smėlinė auslinda (*Labidura riparia* Pall.) Kurðiø nerijoje. – Raudoni lapai, 7: 29.

Ðvitra G., 2001: Jonavos rajono vabzdþiai. – Baltasis gandras, 1 (24): 13–15.

Summary

A locally distributed species, preferring only specific sandy open habitats. About ten localities are known in Lithuania, mostly on the Curonian Spit.

Apraðė Jolanta Rimðaitė

Kalninė cikada

Cicadetta montana (Scopoli, 1772)

DEIMA GIEDANĖIOSIOS CIKADOS (*CICADIDAE*)
BŪRYS LYGIASPARNIAI (*HOMOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europoje, Kaukaze, Pietų Urale.

Šiuo metu Lietuvoje žinomos 2 radavietės: Jiesios kraštovaizdžio draustinyje (Kauno r., 1981–2005), Nemuno pakrantėse, ypač Kauno (Netonių apyl., 2001). XX a. ketvirtajame dešimtmetyje buvo aptikta Vilniuje.

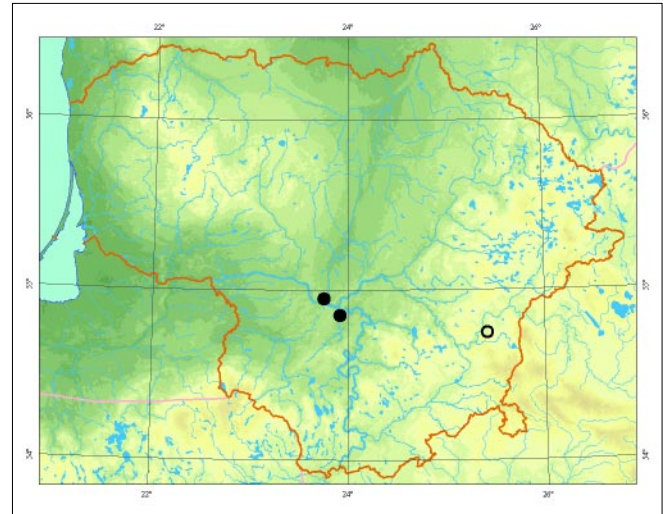
Biologija ir ekologija. Cikadė buveinė – molingi, atviri, sausi, gerai saulės šildomi pietinės ekspozicijos šlaitai, apaugę žoline augalija ir pavieniais medžiais ar krūmais. Suaugę vabzdžiai gyvena medžių lajoje ar ant aukštesnių krūmų. Lervos vystosi žemėje, mįsdamos įvairių augalų šaknimis. Pagrindinis mitybinis augalas – melsvoji melvenė (*Molinia caerulea*). Vystymosi trukmė – 4–6 metai. Suaugę vabzdžiai pasirodo gegužės pabaigoje–birželio pradžioje ir gyvena apie 20 dienų.

Populiacijų gausumas. Gausumas neištirtas. Nuo 1981 m. populiacijos kasmet randamos Jiesios pakrantėse atodangose, 2001 m. gausi populiacija aptikta Nemuno šlaituose, ypač Kauno.

Grėsmės ir apsauga. Cikadė gyvenamose vietose apaugimas mišku, šlaitų ardymas, smarki vėjo ar vandens keliamas erozija, šlaitų nuodilaužos.

Selemo Paltanavičiaus nuotrauka

Norint išsaugoti vabzdžių buveines, joms gyvenamose vietose reikia iškirsti dalį krūmų.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Pakalniškis S., Ferenca R., 1997: Nauji duomenys apie vabzdžius. – Raudoni lapai, 5: 20–21.

Ivinskis P., Pakalniškis S., Rimšaitė J., Ferenca R., 2000: Reti gyvūnai, stebėti 1999 metais. – Raudoni lapai, 7: 34–35.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimšaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8–15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A thermophilic, relic cicada species found only in well-heated, open slopes with a southern exposure. Only two isolated populations on river slopes are known in Lithuania.

Aprašė Romas Ferenca

Piaurusis puikiapygis

Calosoma inquisitor (Linnaeus, 1758)

DEIMA PYGIAI (CARABIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m. Ątraukta į Kertinių miško buveinių specializuotą rūdžių sąrašą.

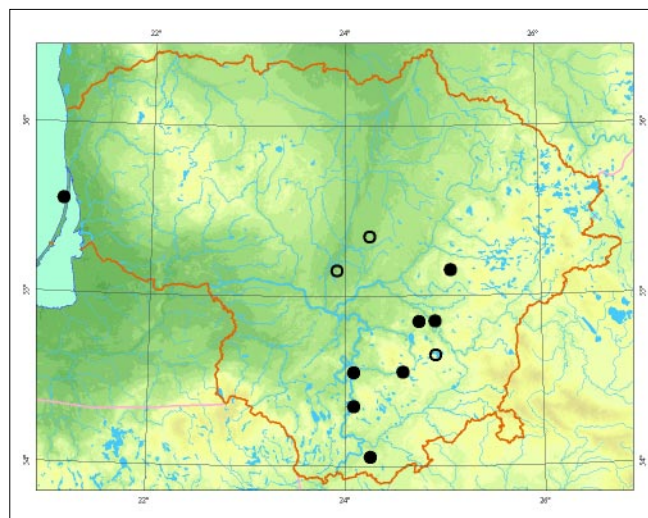
Paplitimas. Europos ir Azijos plačialapių lapuočių miškuose, Mažojoje Azijoje, Irane, Kaukaze. Pavienės populiacijos aptiktos Rytų Sibire ir Japonijoje.

Lietuvoje žinomos šios radavietės: Medynoje (Vilniaus r., 1918), Varnikų miške (Trakų r., 1953), Lanėiūnavos girininkijoje (Kėdainių r., 1964), Labūnavos girininkijoje (Kėdainių r., 1965), Pašilės miške (Ukmergės r., 1977, 2004), Dūkūtų apuolyne (Vilniaus r., 1979), Vidzgiryje ir Punios ūile (Alytaus r., 2003), Dūkūtų apuolyne (Vilniaus r., 2003), Ėipiūnuose (Trakų r., 2004), Gervaraisėio miške (Elektrėnų sav., 2004), Juodkrantės apylinkėse (2004), Juodkrantėje (Kurdžių nerijoje, 2005).

Biologija ir ekologija. Ekologiškai susijęs su plačialapių lapuočių miškais, lervos ir suaugę vabalai minta apuolinių lapsukių, žiemsprindžių, pelėdgalvių ir kitų drugių vikūrais. Vabalai ir lervos aptinkami gegužės–birželio mėn. ant medžių kamienų ir ūakų, paklotės – ten, kur iedko grobio. Lėliukėmis virsta žemėje. Išsiritę vabalai lieka žiemoti lėliukių lopūliuose. Dažniausiai aptinkamas medžių lapus graužiančių vikūrų židiniuose.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Gausumas nepastovus, susijęs su žiemsprindžių ir neporinių verpikų židinių susidarymu. Šių drugių židiniuose vabalų ir lervų būna labai daug. Toliau nuo židinių aptinkami tik pavieniai vabalai.

Grėsmės ir apsauga. Brandžių lapuočių miškų, ypač apuolynų, kirtimas, pesticidų naudojimas miškuose. Vabalų gyvenamose vietose būtina riboti brandžių medynų kirtimą, nenaudoti pesticidų.

Informacijos šaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (Coleoptera) species registered in 1978–2004. New and rare for Lithuania insects species. – Records and descriptions, 16: 11–22.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. Kamanų rezervato kolekcija. LPŪU kolekcija.

Summary

A rare relic species, sporadically found in broad-leaf deciduous forests among other Lepidoptera species.

Aprašė Romas Ferencas

Didysis puoðniapygis

Carabus coriaceus Linnaeus, 1758

ÐEIMA ÐYGLIAI (CARABIDAE)
BÛRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Arealas apimà visà Europà, iðskyrus ðiaurinius rajonus, Britø salas, Suomijà ir Pirènø pusiasalà. Pietuose siekia Vidurþemio jûros baseinà, Maþàjà Azijà. Rytuose rûðis paplitusi iki Dono ir Volgos. Lietuvoje gausesnè Vidurio Lietuvos þemumoje ir Pietrytè Lietuvoje.

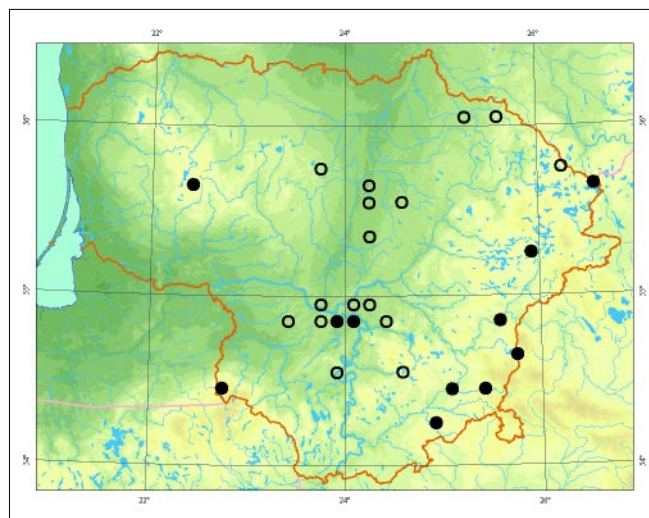
Biologija ir ekologija. Grobuonis, lervos ir suaugèliai minta sausumos moliuskais, sliekais, drugjø vikðrais. Tai miðkø rûðis, gyvenanti sunkiuose, moliuguose dirvøþemiuose. Aptinkama lapuoètø ir miðriuose miðkuose, taip pat eglynuose, puðnyuose. Vabalai aktyvûs tamsiu paros metu, dienà slepiasi miðko paklotèje, po medþiø iðvartomis. Vystymosi trukmè – 1 metai. Þiemoja dirvoje. Suaugæ vabalai gyvena 2– 3 metus, aptinkami geguþès– spalio mèn.

Populiacijø gausumas. Gausumas iðtirtas nepakankamai. Gausiausias ir stabilios populiacijos gyvena Jiesios kraðtovaizdþio draustinyje, Kamðos botaniniame-zoologiniame draustinyje, Viðtytgirio miðke, Medvègalyje. Kitose radavietèse aptikti pavieniai vabalai.

Grèsmès ir apsauga. Miðkø kirtimas, vèjavartø ir vèjalauþø ðalinimas, pesticidø naudojimas su miðkais besiribojanèiuose laukuose, miðkø gaisrai. Bûtina iðsaugoti buveines: riboti senø brandþiø miðkø kirtimà ir pesticidø naudojimà su ðiais miðkais besiribojanèiuose dirbamuose laukuose.

Romo Ferencos nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevièius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaèiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.
Ivinskis P., Pakalniðkis S., Ferenca R., 1997: Nauji duomenys apie vabzdþius. – Raudoni lapai, 5: 20– 21.
Ivinskis P., Pakalniðkis S., Ferenca R., Rimðaitè J., 1998: Nauji duomenys apie retas vabzdþiø rûðis. – Raudoni lapai, 6: 24– 25.
Ivinskis P., Pakalniðkis S., Rimðaitè J., Ferenca R., 2000: Reti gyvûnai, stebèti 1999 metais. – Raudoni lapai, 7: 34– 35.
Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitè J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvûnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.
Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus rinkiniai. VU Ekologijos instituto rinkiniai.

Summary

A rare and vanishing species mostly observed in mature deciduous and mixed forests. The main threats to its survival are forest felling and pesticide use.

Apraðè Romas Ferenca

Grakštusis puođniapygis

Carabus intricatus Linnaeus, 1761

ĐEIMA ĐYGAIAI (CARABIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje. Ėiaurinė arealo riba eina per Pietø Đvediją, Latviją. Rytuose arealas siekia Baltarusiją ir Ukrainą.

Lietuvoje tai reliktinė atlantinio periodo rūdis. Pīnomos tik 2 radavietės: 1980 m. aptikta Kaukinės miške (Kaiđiadorio r.), nuo 1996 m. nuolatose stebima Ringovės entomologiniame draustinyje (Kauno r.).

Biologija ir ekologija. Rūdis ekologiškai susijusi su plaėialapiø lapuoėiø miðkais. Vabalai gyvena brandpiuose lapuoėiø, miðriuose miðkuose, po nudpiūvusio medpiø pieve ir trūnijanėioje medienoje. Lervos ir suaugę vabalai plėdrūs, minta ūliuþais, medpioja naktā. Vystymosi trukmė – 2 metai.

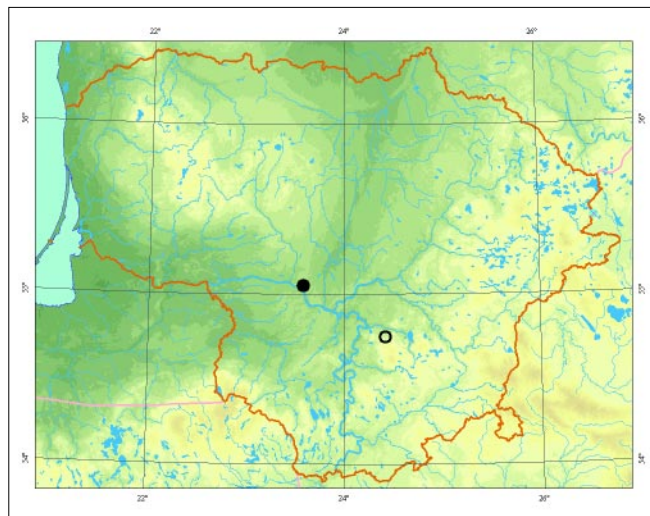
Populiaciø gausumas. Kaukinės miške aptiktas tik 1 vabalas. Ringovės entomologiniame draustinyje yra gausi ir stabili populiacija, kur vabalai rasti 1996– 2006 m.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø, nudpiūvusio medpiø ir pomiðkio ėalinimas.

Vabalø gyvenamose vietose būtina riboti dþiūstanėiø ir nudpiūvusio medpiø kirtimą, palikti iðvirtusio senø medpiø.

Informacijos ŗaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Rimđaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Ferenca R., 1997: Nauji duomenys apie vabzdþius. – Raudoni lapai, 5: 20– 21.

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Ferenca R., Rimđaitė J., 1998: Nauji duomenys apie retas vabzdþiø rūdis. – Raudoni lapai, 6: 24– 25.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus rinkiniai.

Summary

One of the rarest varieties of this species in Lithuania. A relic from the Atlantic period ecologically associated with old deciduous and mixed forests. Only two localities are known in Lithuania.

Apraðė Romas Ferenca

Jono Augustausko nuotrauka

Palvarinis puoðniapygis

Carabus nitens Linnaeus, 1758

ÐEIMA ÐYGLIAI (CARABIDAE)
BÛRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Ðiaurës ir Vidurio Europoje, nuo poliarinio rato Ðiaurėje iki Airijos, Olandijos, Vokietijos, Èekijos pietuose. Visame areale labai reta, nykstanti rûðis. Lietuvoje daþnesnis rytinėje Ðalies dalyje ir Vidurio Lietuvos þemumoje.

Biologija ir ekologija. Plëðrus, minta drugiø vikðrais ir kitø vabzdþiø lervomis. Aptinkamas virþinëse aukðtapelkëse, durpynuose. Aktyvus dienos metu.

Populiacijø gausumas. Gausumas neiðtirtas. Gausiausia populiacija þinoma Baluoðos aukðtapelkėje (Ðvenëioniø r.). Kitose radavietëse aptikti pavieniai individai.

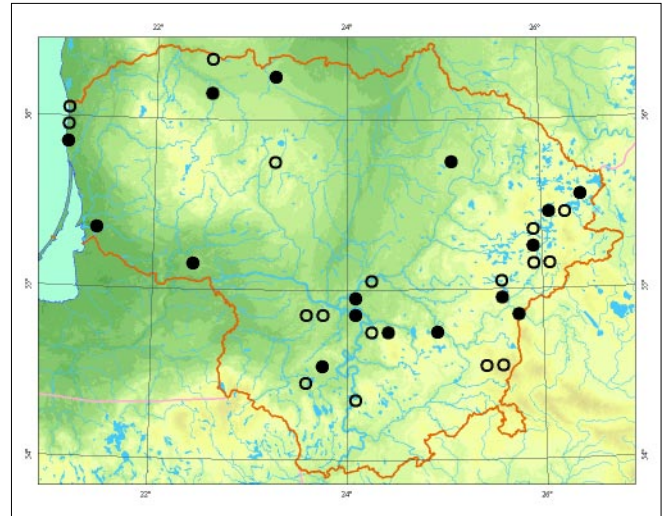
Grësmës ir apsauga. Aukðtapelkiø melioravimas, mechanizuotas durpiø kasimas, durpynø gaisrai. Bûtina saugoti esamas buveines, palaikyti pastovø hidrologinà reþimà.

Informacijos Ðaltiniai

Dapkus D., 2004: Retos vabalø rûðiø radimvietës. – Raudoni lapai, 8: 20.

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevièius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaèiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitë J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvûnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Ferenca R., 1997: Nauji duomenys apie vabzdþius. – Raudoni lapai, 5: 20– 21.

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Rimðaitë J., Ferenca R., 2000: Reti gyvûnai, stebëti 1999 metais. – Raudoni lapai, 7: 34– 35.

Merpijevskis A., 2004: Nauji duomenys apie retas vabzdþiø rûðis Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 16.

Obelevièius S., 1994: Naujos retøjø vabzdþiø radimvietës vidurio Lietuvoje. – Raudoni lapai, 2: 18– 19.

Obelevièius S., 1995: Ðalvarinio puoðniapygio (*Carabus nitens* L.) radimvietë netikëtoje vietoje. – Raudoni lapai, 3: 22– 23.

Ostrauskas H., 1994: Dar viena Ðalvarinio puoðniapygio (*Carabus nitens* L.) radimvietë. – Raudoni lapai, 2: 22.

Pankevièius R., 2000: Retø rûðiø vabalø stebëjimai Kupiðkio ir Anykðeiø rajonuose. – Raudoni lapai, 7: 35– 36.

Ðablevièius B., 1994: Retøjø rûðiø vabalø (*Coleoptera*) naujos radimvietës Rytø Lietuvoje. – Raudoni lapai, 2: 19.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus rinkiniai.

Valstybinio Kamanø rezervato rinkiniai.

LPÛU rinkiniai.

Summary

A very rare vanishing species, with only single individuals found in Lithuania.

Apraðë Romas Ferenca

Selemono Paltanavièiaus nuotrauka

Pajūrio ūoklys

Cicindela maritima (Dejean in Latreille & Dejean, 1822)

ŪEIMA ŪYGIAI (CARABIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

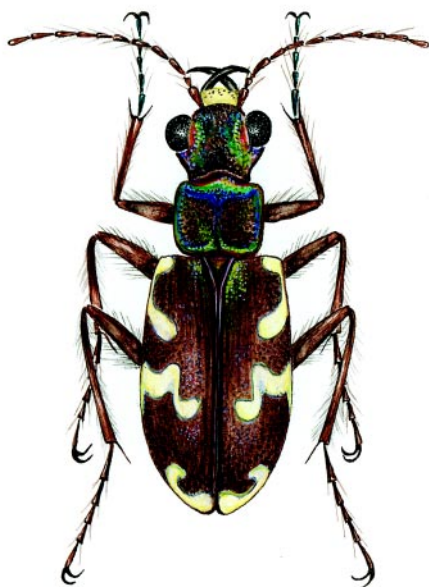
Paplitimas. Ūiaurinės Palearktikos dalyje.

Lietuvoje rūdis paplitusi Baltijos pajūryje ir Kurdiū nerijoje, tik 1 radavietē pinoma rytinėje dalyje. Aptikta Palangoje (1926, 1987), Nidoje (1961, 1990), Kriva-salyje (Ignalinos r., 1974), Kurdiū nerijoje (1987), Juodkrantėje (1988), Nemirsetoje (Klaipėdos r., 2005).

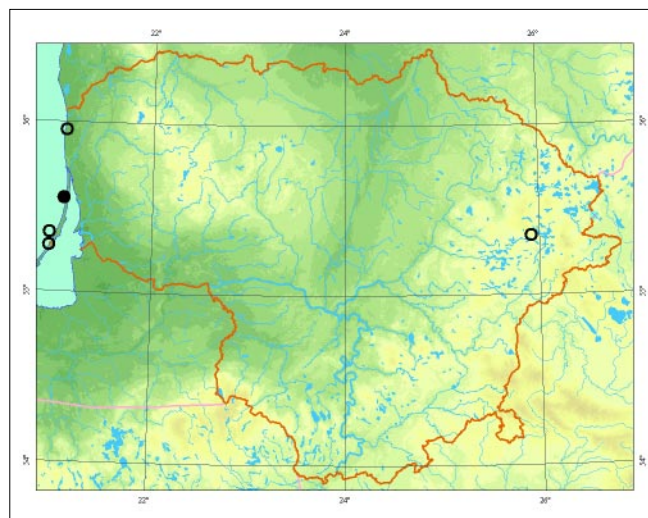
Biologija ir ekologija. Vabalai gyvena dideliū vandens telkiniū, dabniausiai jūre, rečiau – dideliū eferū pakrantėse. Lervos laikosi palvėje drėgname, kietai suspaustame smėlyje iūraustuose urveliuose. Vystymosi trukmē – 1 metai. Ūiemoja lėliukēs. Vabalai plėdrūs, minta kitais vabzdžiais, aptinkami birpelio mėn. atvirose smėlėtose aikštelėse, ant pajūrio kopū keliukū. Ūiltomis saulėtomis dienomis vabalai vikriai bėgioja medžiodami grobā, o pabaidyti staigiai skrenda tolyn nuo trikdytojo.

Populiacijū gausumas. Rūdiēs gausumas netirtas, Baltijos pajūryje aptinkami pavieniai vabalai.

Grėsmės ir apsauga. Poilsiautojai pajūryje. Dideli poilsiautojū srautai sutrypia lervū urvelius. Grėsmē ke-

Linos Jasiukonytės piešinys

lia buveiniū, esanēiū Pajūrio regioniniame parke, ūpaugimas medžiais ir krūmais. Vabalū gyvenamose vietose reikētū riboti ūmoniū lankymāsi, kirsti medžius ir krūmus.

Informacijos ūaltiniai

Ūableviūius B., 1995: Retū vabalū rūdiū naujos radimvietēs. – Raudoni lapai, 3: 19–20.

Kamanū rezervato kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

LPŪU kolekcija.

Summary

The species is rare and vanishing, only an isolated population along the Baltic Sea coast has been observed. The population is restricted mainly due to the destruction of habitats from intense human traffic and afforestation.

Aprađē Romas Ferencas

Palinis švitrašygis

Agonum ericeti (Panzer, 1809)

ŠEIMA ŠYGIJAI (CARABIDAE)

BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje ir šiaurinėje Azijos dalyje iki Ramiojo vandenyno.

Lietuvoje rasta: Varnių regioniniame parke (Dilalės r., 1976), Ėepkelių rezervate (Varėnos r., 1976, 1999), Kamanų rezervate (Akmenės r., 1980, 1984, 1990), Švinto rezervate (Alytaus r., 1980), Jūrės apylinkėse (Marijampolės r., 1985), Girkanėiuose (Joniškio r., 1991), Viešvilės rezervate (Tauragės r., 1998), Baluožuose (Švenčionių r., 1999), Laukėnuose ir Kertužuose (Ukmergės r.), Algirdėnuose ir Gelednėje (Švenčionių r., 2001), Aukštumalos pelkėje ir Palgirių miške (Dilutės r., 2002).

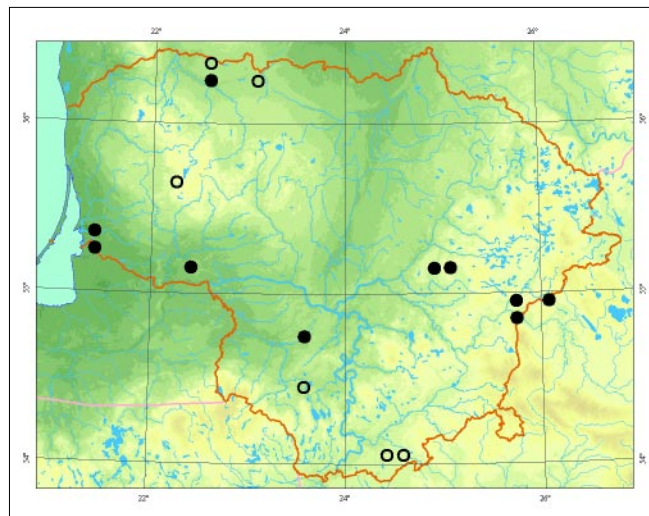
Biologija ir ekologija. Rūdis ekologiškai susijusi su aukštapelkėmis ir durpynais. Vabalai plėdrūs, minta smulkių vabzdžių lervomis.

Populiacijų gausumas. Nenustatytas, gausesnė didelėse aukštapelkėse.

Grėsmės ir apsauga. Aukštapelkių melioravimas, jų užaugimas mišku, durpynų gaisrai.

Linos Jasiukonytės piešinys

Svarbu vabalų gyvenamose vietose palaikyti esamą hidrologiną režimą, šalinti užaugančius medžius.

Informacijos šaltiniai

Dapkus D., 2004: Retos vabalų rūšių radvietės. – Raudoni lapai, 8: 20.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimšaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8–15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. Kamanų rezervato kolekcija.

Summary

This species is hard to spot in bogs, but is quite common in big bogs.

Aprašė Romas Ferenca

Dvijuostė nendriadusė

Graphoderus bilineatus (De Geer, 1774)

DEIMA DUSIOS (DYTISCIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

4 (I) kategorija

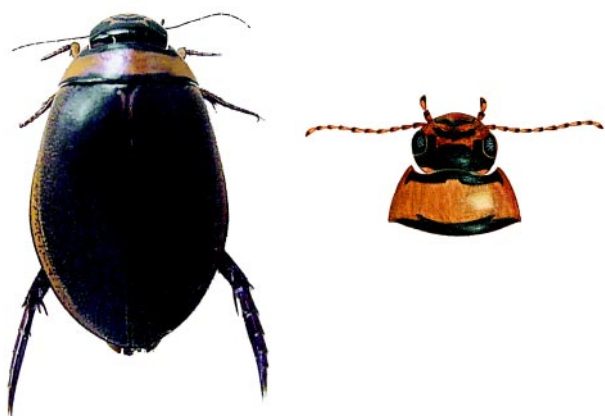
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m. Árađyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Nuo Ispanijos, Prancūzijos iki Pietø Skandinavijos, Vakarø Sibire.

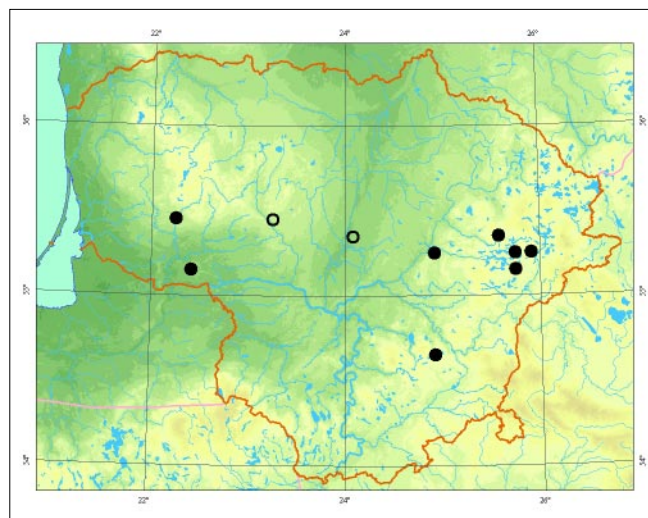
Lietuvoje pavienės radavietės þinomos Vakarø, Vidurio ir Rytø Lietuvoje. Aptikta Lūksto eþere (Telðio r.) – tai vienintelė radavietė Vakarø Lietuvoje. Rūdis rasta Dumbliuko, Liūnelio ir Krakiniuko eþeruose (Molėto r.), Ilgio, Liedþio ir Vainiðkiø eþeruose (Ðvenėioniø r.), Akies, Ðirmuko eþeruose (Trakø r.), Dukstynos miðke (Ukmergės r.), Ðventosios upės senvagėje.

Biologija ir ekologija. Tiek suaugę vabalai, tiek jø lervos daþnai aptinkami nedideliuose ir negiliuose stovinėio vandens telkiniuose, kuriø pakranėio zona gausiai apaugusi vandens augalija. Labiau mėgsta saulėtas vietas. Kiauðinius deda ant virð vandens iðsikiðusio augalø stiebø vasaros pradþioje. Lervos vystosi vasarà. Vabalai ir jø lervos plėðrios. Þiemoja suaugėliai. Vabalai vandens telkiniuose pastebimi ðil-tuoju metø laiku, aktyviausi balandþio– birþelio mėn.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Iki 1990 m. ji buvo uþregistruota tik keletà kartø. Vėliau uþregistruota apie 10 dvijuostės nendriadusės radavie-ėio – Lietuvoje ði rūdis gali būti paplitusi daug pla-ėiau. Daþniau aptinkami pavieniai suaugę individai.

Romo Ferencos nuotrauka, Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Vandens telkiniø tarða, vandens augalijos kaita. Intensyvus þemės ūkis ðalia veisimosi buveiniø taip pat gali neigiamai veikti rūðà.

Būtina saugoti veisimosi vietas. Siūloma saugoti ne tik vandens telkinà, bet ir pakrantės juostà 100 m atstumu nuo telkinio. Nenaikinti pakrantėse vandens augalijos. Iðsaugoti aplink esanėius maþus iðdþiuvan-ėius vandens telkinius kaip galimas vabalø þiemovie-tes. Riboti ūkinę veiklą aplink vandens telkinius, ska-tinti ekologiðkà ūkininkavimà. Nenaudoti pesticidø arėiau kaip per 100 m nuo vandens telkinio. Iðsaugo-ti telkiniuose esamà vandens lygà. Neàrengti vandens telkiniø pakrantėse poilsiavieėio.

Informacijos šaltiniai

Pileckis S., Monsevičius V., 1995: Lietuvos fauna. Va-balai, 1. – Vilnius.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

An insufficiently studied species in Lithuania. It is found in lakes in western, central and eastern Lithuania. Populations are not abundant, and only single indi-viduals are found.

Apraðė Dalius Dapkus

Plaëioji dusia

Dytiscus latissimus Linnaeus, 1758

ÐEIMA DUSIOS (*DYTISCIDAE*)
BÛRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2003 m. Áraðyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

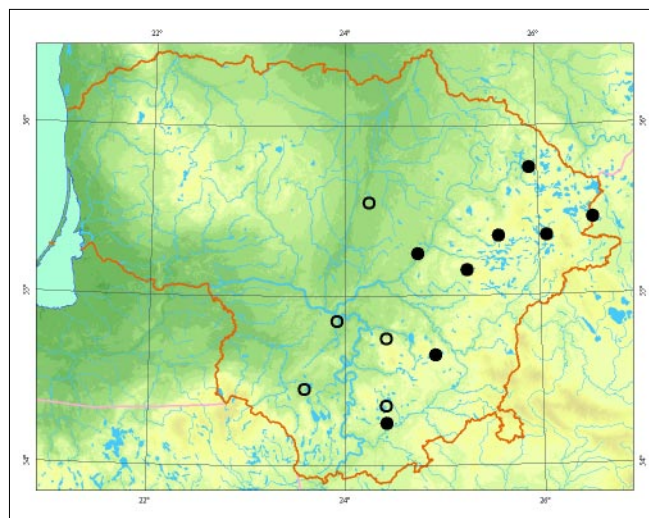
Paplitimas. Nuo Vidurio iki Ðiaurës Europos. Ðiaurinë arealo riba siekia Ðiaurinë Skandinavijos dalá (Laplandijà); á rytus arealas tæsiasi per europinë Rusijos dalá iki Vakarø Sibiro.

Aptinkama Vidurio, Rytø ir Pietø Lietuvoje. Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejuje saugomi 1925–1939 m. Alytaus, Marijampolës, Panevëpio r. ir Kauno mieste aptikti 9 plaëiosios dusios individai. 1978 m. aptiktas 1 individas Kaukinës miðke (Kaiðiadoriø r.). Nuo 1990 m. nustatytos naujos radavietës: Ruþo ir Kavinës eþeruose (Ignalinos r.), Liûnelio eþere (Molëtø r.), Akmenos eþere (Trakø r.), Adomiðkio miðke ir Dirvonø eþerëliuose (Ukmergës r.), Eþeriekø ir Medvëkø eþeruose (Varënos r.), Ilgio eþere (Zarasø r.).

Biologija ir ekologija. Ðapniausiai gyvena dideliuose ðvariuose ar ðiek tiek distrofiniuose stovinëio vandens telkiniuose (eþeruose, tvenkiniuose), taip pat aukõtapelkiø eþerëliuose. Vabalai aptinkami tankiai vandens augalais (viksvomis, asiùkliais, nendrëmis, Ðiurpiaiais, ðvendrais) apaugusiose vandens telkiniø zonos, retai – sausumoje. Piemoja suaugæ vabalai, todël juos galima aptikti iðkirtus eketes. Vabalai poruojasi rudená, o kiauðinius deda pavasará. Lervos vystosi vasarà, minta apsiuvø lervomis.

Valdonës Bruëienës nuotrauka

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas netirtas. Ðapniausiai aptinkami pavieniai suaugæ individai. Populiacijos negausios, rasta tik po 1–2 individus.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmæ kelia vandens telkiniø cheminë tarða ir vandens telkiniø upaugimas, þvejø tinklai bei buëiai. Á juos pakliuvæ vabalai þusta.

Siekiant iðsaugoti populiacijø stabilumà, aplink vandens telkinius, kuriuose gyvena plaëioji dusia, reikëtø nustatyti 100 m apsaugos zonà. Joje turëtø bûti ribojamas trãðø ir pesticidø naudojimas. Skatintinas ekologidþkas úkininkavimas. Radavietëse reikëtø drausti þvejoti buëiais ir tinklais, kuriø akiø dydis maþesnis nei 40 mm. Nekeisti teritorijos hidrologinio rëpimo.

Informacijos ðaltiniai

Pileckis S., Monsevièius V., 1995: Lietuvos fauna. Vabalai, 1. – Vilnius.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

Locally distributed in lakes in central, eastern and southern Lithuania. Only single individuals have been observed in all the localities.

Apraðë Dalius Dapkus, Romas Ferencá

Keturtaðkis maitvabalis

Dendroxena quadrimaculata (Scopoli, 1772)

ÐEIMA MAITVABALIAI (*SILPHIDAE*)
BÛRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, iðskyrus Pirënø pusiasalà ir ðiaurinæ Skandinavijos dalà, Kaukaze.

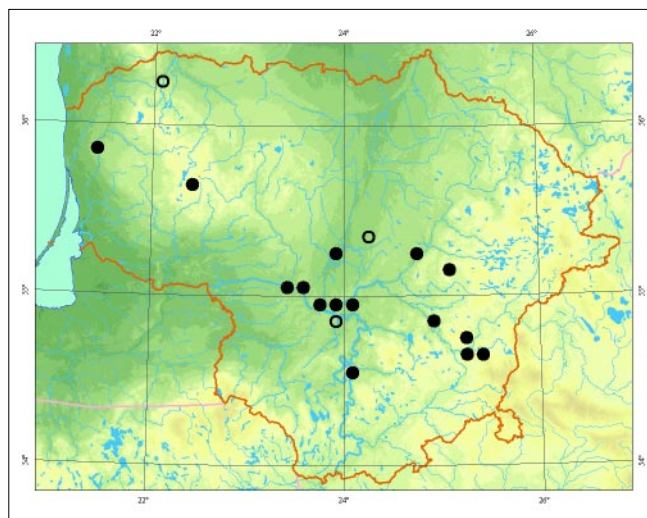
Lietuvoje þinomos ðios radavietës: Labûnavoje (1964), Lanëiûnavos girininkijoje (Këdainiø r., 1964), Paðilës miðke (Ukmergës r., 1977, 2004), Dûkõtø àpuolyne (Vilniaus r., 1979, 1999), Kaune (1988), Jiesios kraðtovaizdþio draustinyje (Kauno r., 1988), Ringovës entomologiniame draustinyje (Kauno r., 1990, 1998), Dûmaiëiuose (Mapeikiø r., 1991), Visoriuose (Vilniaus r., 1993), Paðilïø miðke (Këdainiø r., 1994), Neveronyse ir Palemone (Kauno r., 1997), Lokës miðke (Ukmergës r., 1998), Pûëkoriuose (Vilniaus r., 1998), Kleboniðkyje (Kauno r., 2000), Kartenalës draustinyje (Kretingos r., 2003), Tervydoniuose (Ðakiø r.), Mikytuose (Ðilutës r.), Medvëgalyje (Ðilalës r., 2005).

Biologija ir ekologija. Plëðrus, lervos ir suaugëliai minta àvairiø drugiø, daugiausia àpuoliniø lapsukiø ir þiemsp-rindþiø vikðrais. Vabalai aptinkami geguþës pabaigoje– birþelio mën. ant àvairiø medþiø kamienø ir ðakø, kur medþioja vikðrus. Ðapnesnis lapuoëiø miðkuose, ypaè àpuolynuose, kur atsiranda lapsukiø þidiniø.

Populiacijø gausumas. Gausumas neiðtirtas, jis tiesiogiai priklauso nuo lapus grauþianëiø vikðrø þidiniø

Jolantos Rimðaitës nuotrauka

susidarymo. Þidiniuose rûðis aptinkama gausiai, kitur nepastebima.

Grësmës ir apsauga. Lapuoëiø miðkø, ypaè àpuolynø, kirtimas, pesticidø naudojimas miðkuose.

Vabalø gyvenamose vietose kovai su kenkëjais naudoti biologinius preparatus, riboti miðkø kirtimà.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Ferenc R., Pacevièius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaèiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.

Ostrauskas H., 2000: Naujos retø rûðiø vabalø radimvietës Vilniuje. – Raudoni lapai, 7: 36.

Kamanø rezervato kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

LPÛU kolekcija.

Summary

A predatory beetle, living in open broad-leaf woods. Most often observed among mass appearances of other moth species. The most important threats are the felling of old trees and the usage of chemical plant protection agents.

Apraðë Romas Ferenc

Margasis grambuolys

Polyphylla fullo (Linnaeus, 1758)

DEIMA PLOKŠTĖTAŪSIAI (*SCARABAEIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Reta rūdis, paplitusi Pietø ir Vidurio Europoje, Kaukaze, Pietø Sibire.

Lietuva yra ðiauriniame rŭdies arealo pakraðtyje. Randa smëlëtose Nemuno, Neries ir Merkio pakrantëse, Kurðio nerijoje. Kurðio nerijoje yra didþiausia Lietuvoje margøjø grambuoliø populiacija.

Biologija ir ekologija. Lervos vystosi smëlyje, minta ávairiø sumedėjusiø augalø, daugiausia karklø ir jaunø puðaièiø ðaknimis. Vystymosi trukmë – 4–5 metai. Suaugæ vabalai skraido birþelio– liepos mën., aptinkami lengvose smëlio ir priesmëlio dirvose auganëiuose puðynuose, smëlëtose upiø pakrantëse.

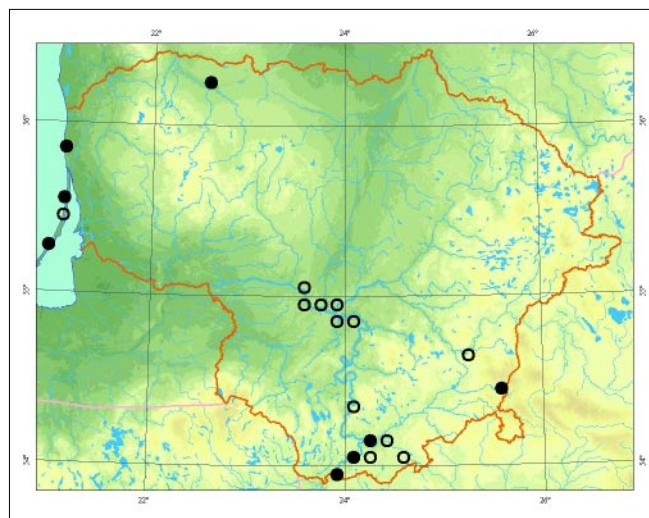
Populiacijø gausumas. Rŭdies gausumas netirtas. Lietuvoje rŭdis paplitusi lokaliai, smëlëtose Nemuno ir Neries terasose ir Baltijos pajûrio kopose. Gausiausia populiacija yra Kurðio nerijoje, kitur aptinkami tik pavieniai vabalai.

Grësmës ir apsauga. Atvirø smëlëtø pievø úpsodinimas miðku ar savaiminis miðko úpaugimas, iðtrypimas yra prapûtingi ðiai rŭðiai.

Labai svarbu iðsaugoti vabalø gyvenamas vietas: reikia priþiurëti, kad neásigalëtø sumedëjæ augalai, reguliuoti poilsiautojø srautus.

Gedimino Graþulevièiaus nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Dapkus D., 2004: Retos vabalø rŭðiø radimvietës. – Raudoni lapai, 8: 20.

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevièius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaèiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitë J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvûnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Monsevièius V., 1997: Naujos retø vabzdþiø rŭðiø radimvietës. – Raudoni lapai, 5: 19– 20.

Ostrauskas H., 1995: Kai kurios naujos retø vabzdþiø radimvietës. – Raudoni lapai, 3: 22.

Skeiveris R., Paplauskis E., 1998: Nauji duomenys apie retas ir saugomas gyvûnø rŭðis pajûrio regioniniame parke 1997– 1998 metais. – Raudoni lapai, 6: 28– 29. Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LpŪU kolekcija.

Summary

A rare termophilic species distributed only along the shores of the Baltic Sea and the sandy riverbanks of the Nemunas and Neris rivers.

Apraðë Romas Ferenca

Marmurinis auksavabalis

Liocola lugubris (Herbst, 1786) (sin. *Netocia lugubris* Herbst, 1786)

DEIMA PLOKĖTĖTAŪSIAI (SCARABAEIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, Sibire, šiaurinėje Kinijos dalyje. Europoje šiaurinė arealo dalis eina per Skandinaviją.

Lietuvoje rūdis rasta beveik visoje teritorijoje išskyrus Pietų Pėmaitiją.

Biologija ir ekologija. Lervos vystosi trūnijančiuose senų lapuočių medienoje arba humusingoje dirvoje, prie puvančių medžių ūkanų, taip pat skruzdžių *Campanotus herculeanus* ir *Formica rufa* skruzdėlynuose. Vystymosi trukmė – 2 metai. Vabalai skraido birželio– liepos mėn. Ėdintomis, saulėtomis dienomis aptinkami prie tekančių lapuočių medžių sulčių, taip pat ant avarijų augalų pėdų.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Visur aptinkami pavieniai vabalai, tik Strėvininkų miške rasta per dvi dešimtis kokonų.

Grėsmės ir apsauga. Brandžių lapuočių medžių su pažeminėmis ertmėmis ėalinimas, senų parkų ir sodų nykimas.

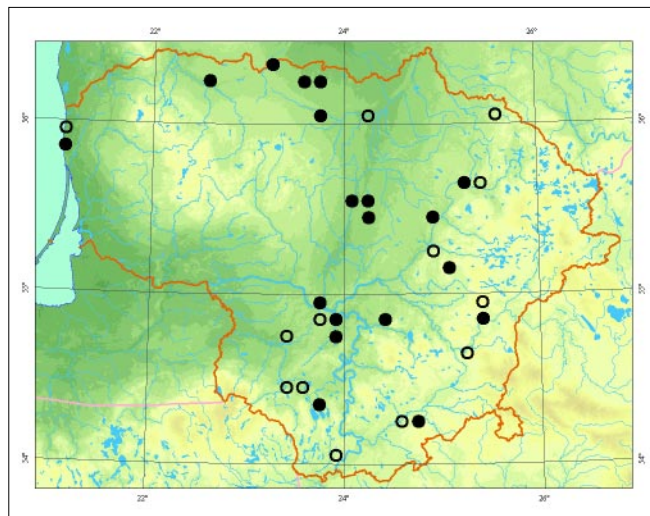
Vabalų gyvenamose vietose būtina išsaugoti senus drevėtus lapuočius – ąžuolus, klevus.

Informacijos šaltiniai

Auglys J., 1994: Retos vabzdžių rūdys Aukštaitijoje 1987– 1993 m. – Raudoni lapai, 2: 20.

Valdonės Bruėienės nuotrauka

Auglys J., 1996: Retos gyvūnų rūdys Krekenavos regioniniame parke. – Raudoni lapai, 4: 10– 12.

Ivinskis P., Ferenc R., Pacevičius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdžius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privačiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.

Ivinskis P., Ferenc R., Rimdaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Ostrauskas H., Ūselis D., 1994: Marmurinis auksavabalis (*Netocia lugubris* Herbst.) Vilniaus rajone. – Raudoni lapai, 2: 22.

Kamanų rezervato kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPŪU kolekcija.

Summary

A rare, yet widely distributed species. Abundant populations have only been observed in Strėvininkai forest in the Kaišiadorys district.

Apraėė Romas Ferenc

Niūriaspalvis auksavabalis

Osmoderma eremita (Scopoli, 1763)

DEIMA PLOKĖTĖTAŪSIAI (SCARABAEIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m. Árađyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvø II ir IV priedus.

Paplitimas. Vidurio Europoje – á ðiauræ iki pietinës Skandinavijos, rytuose arealas siekia Bađkirijà. Lietuvoje didþioji dalis radavieèiø yra Vidurio Lietuvos lygumoje. Pavienës radavietës aptiktos kituose Lietuvos regionuose.

Biologija ir ekologija. Lervos vystosi trûnijanëioje senø drevëtø áþuolø, tuopø, klevø, liepø medienoje. Vystymosi trukmë – 2– 3 m. Suaugæ vabalai aptinkami geguþës– rugpjûèio mėn. ant medþiø kamienø ar drevëse, ant ávairiø augalø þiedø. Vabalai tame paèiame medyje gali gyventi 10– 20 metø.

Populiacijø gausumas. Rûðies gausumas netirtas. Dapniausiai aptinkami pavieniai vabalai. Didþiausias þinomos populiacijos yra Kauno áþuolyne (Kauno r.) ir Neries regioniniame parke (Vilniaus r.).

Grësmës ir apsauga. Brandþiø lapuoèiø miðkø kirtimas ir senø, drevëtø lapuoèiø – áþuolø, klevø, liepø – ðalinimas yra pagrindinis rûðies gausumà ribojantis veiksnys.

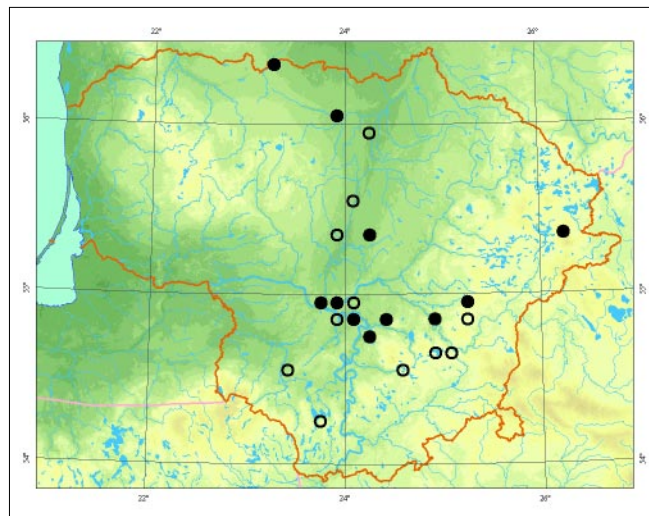
Vabalø gyvenamose vietose būtina iðsaugoti senus drevëtus lapuoèius, aplink ðiuos medþius ðalinti pomiðkà.

Informacijos ðaltiniai

Auglys J., 1994: Retos vabzdþiø rûðys Aukøtaitijoje 1987– 1993 m. – Raudoni lapai, 2: 20.

Valdonës Bruèienës nuotrauka

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (*Coleoptera*) species registered in 1978– 2004. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions, 16: 11– 22.

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevièius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaèiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.

Inokaitis V., 2004: Naujos ir retos Lietuvos entomofaunos vabalø (*Coleoptera*) rûðys, aptiktos 2004– 2003 metais. – Naujos ir retos Lietuvos vabzdþiø rûðys. Praneðimai ir apraðymai, 16: 7– 10.

Merþijevskis A., 2004: Nauji duomenys apie retas vabzdþiø rûðis Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 16.

Strazdienë V., 1998: Niūriaspalvis auksavabalis (*Osmoderma eremita* Scop.) Ekologijos instituto kolekcijoje. – Raudoni lapai, 6: 13.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LpŪU kolekcija.

Summary

A rare, vanishing species ecologically associated with old, mature oak forests. From an environmental protection perspective, this is one of the few priority insect species under protection across the whole habitat range.

Apraðë Romas Ferenca

Aðtuoniataðkis auksavabalis

Gnorimus variabilis Linnaeus, 1758

ÐEIMA PLOKÐTÐTAÐSIAI (SCARABAEIDAE)
BÐRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje á ðiauræ iki pietinës Skandinavijos.

Lietuvoje þinomos ðios radavietës: Pabradëje (Ðvenëioniø r., 1930), Seirijuose (Lazdijø r., 1930), Uþulënyje (Ukmergës r., 1934), Kleboniðkyje (Kauno r., 1956), Varënos apylinkëse (1959), Druskininkø apylinkëse (1961), Smalininkuose (Jurbarko r., 1962), Birþø apylinkëse (1964), Èepkeliø rezervate (Varënos r., 1976, 1985), Margionyse (Varënos r., 1976), Puvøiuose (Varënos r., 1978, 2004), Lateþeryje (Druskininkø sav., 1981, 2003), Marcinkonyse (Varënos r., 1989), Varënos apylinkëse (1989), Lavysø eþere (Varënos r., 1995), Puvinto apylinkëse (Alytaus r., 1996), Gerdaðiuose (Lazdijø r., 2000), Zervynose (Varënos r., 2000), Maksiuose (Varënos r., 2001), Romainiuose (Kaune, 2006), Vieðvilës rezervate (Tauragës r., 1999).

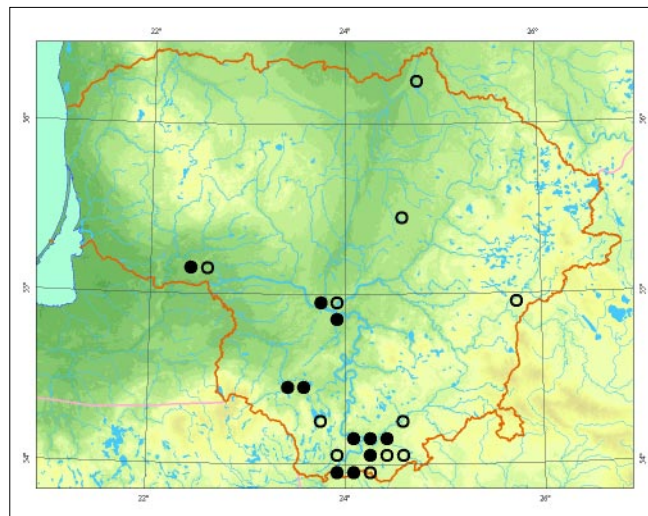
Biologija ir ekologija. Gyvena miðriuose ir lapuoëiø miðkuose, lervos vystosi trûnijanëioje senø lapuoëiø bei puðø medienoje, senuose medþiø kelmuose. Vystymosi trukmë – 2– 3 metai. Suaugæ vabalai aptinkami miðkø aikðtelëse, pamiðkëse ant ávairiø augalø þiedø.

Populiacijø gausumas. Rûðies gausumas netirtas. Gausesnë pietinëje Lietuvos dalyje.

Grësmës ir apsauga. Brandþiø miðkø kirtimas, senø nudþiûvusio medþiø ðalinimas ir miðkø gaisrai yra pagrindiniai gausumà ribojantys veiksniai.

Valdonës Bruëlenës nuotrauka

Vabalø gyvenamose vietose būtina riboti senø medþiø ðalinimà, vëjavartø iðveþimà.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Ferenc R., Rimðaitë J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvûnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Kamanø rezervato kolekcija.

LPÛU kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

Rare species observed in mature deciduous and mixed forests, often in southern Lithuania. Larvae develop in old, dried-out trees and stumps.

Apraðë Romas Ferenc

Ėiaurinis elniavabalis

Ceruchus chrysomelinus (Hochenwart, 1785)

ĖEIMA ELNIAVABALIAI (*LUCANIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūĖis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Ėiaurės Europoje, Vidurio ir Pietø Europos kalnø rajonuose, Sibire, Ėiaurinėje Ėiaurės Amerikos dalyje.

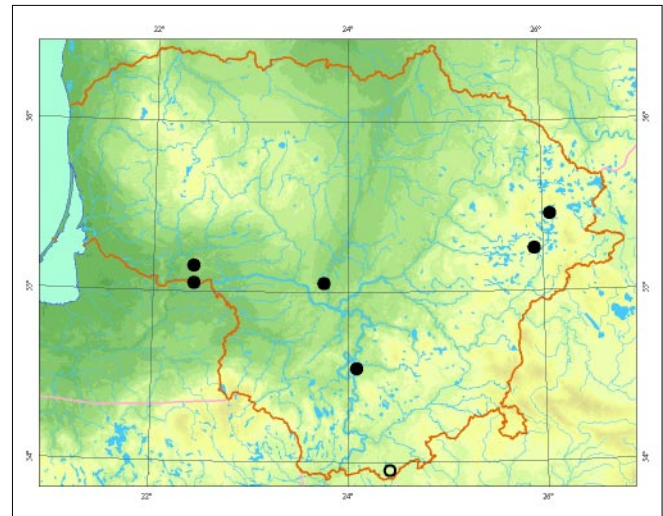
Lietuvoje Ėinomos Ėios radavietės: Ėepkeliø rezervate (Varėnos r., 1975), Kalveliø girininkijoje (Jurbarko r., 1980), VieĖvilės rezervate (Tauragės r., 1991), AĖvinėiø girioje (Ignalinos r., 1994), Punios Ėile (Alytaus r., 2003), Padauguvos miĖke (Kauno r., 2005).

Biologija ir ekologija. Gyvena drėgnuose, pavėsinuose lapuoėiø ir miĖriuose miĖkuose, eglynuose. Lervos vystosi trūnijanėiuose eglėiø ir berĖø kelmuose ar ant Ėemės gulinėiuose kamienuose. Vystymosi trukmė – 2–3 metai. Vabalai aptinkami geguĖs–rugpjūėio mėn. trūnijanėiuose medienoje.

Populiacijø gausumas. Paplitimas Lietuvoje iĖtirtas nepakankamai, didĖiausios populiacijos gyvena VieĖvilės rezervate ir Punios Ėile.

Valdonės Bruėienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. MiĖkø kirtimas, sausinimas, senø, trūnijanėiø medĖiø Ėalinimas.

Vabalø gyvenamose vietose būtina palikti senø eglėiø, berĖø, taip pat ant Ėemės gulinėiø Ėiø medĖiø kamienø.

Informacijos Ėaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (*Coleoptera*) species registered in 1978–2004. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions.

Ėableviėius B., 1995: Retø vabalø rūĖiø naujos radimvietės. – Raudoni lapai, 3: 19–20.

Kamanø rezervato kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A relic, insufficiently studied species, lives in shady, damp forests. Larvae develop in the decaying wood of spruce and birch. Only several isolated populations are known. The main limiting factor is the drainage of fens and swamp forests, and shortages of fallen norwegian spruce or birch stumps.

ApraĖė Romas Ferenca

Didysis sprakðis

Stenagostus rufus (De Geer, 1774)

ÐEIMA SPRAKÐIAI (*ELATERIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

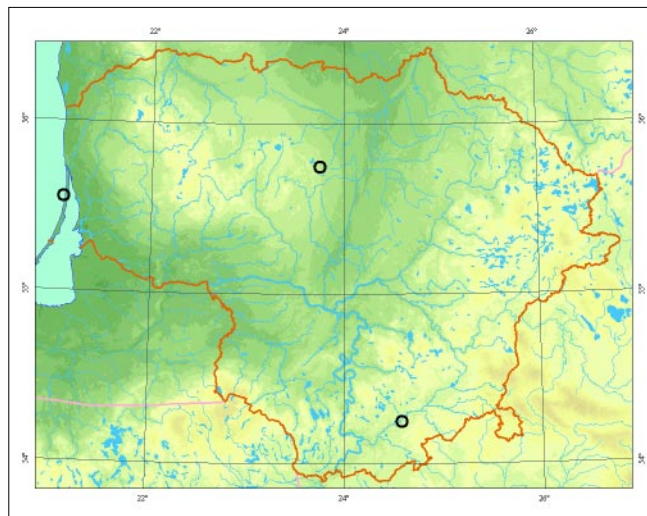
4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, iðskyrus Pirėnø ir Balkanø pusiasalius. Pietinė arealo riba eina per Prancūzijà, Italijà, Bulgarijà, ðiaurėje siekia pietinæ Skandinavijà. Lietuvoje rūðis gausesnė Baltijos pajūrio ir Pietryėiø Lietuvos puðynuose. Pinomos ðios radavietės: Ðeduvoje (Radviliðkio r., 1958), Juodkrantėje (1970), Varėnos apylinkėse (1984).

Biologija ir ekologija. Ðilumomėgė rūðis, gyvena ðviesiuose, retuose puðynuose, lervos vystosi storose, nudþiūvusiose puðyse, rečiau eglėse, taip pat senuose spygliuoėiø kelmuose ar ràstuose. Vystymosi trukmė – 5 metai. Vabalai aptinkami birþelio– liepos mėn. senuose brandþiuose medynuose.

Grėsmės ir apsauga. Brandþiø puðynø kirtimas, senø nudþiūvusio puðø ir eglio ðalinimas, miðkø gaisrai. Būtina vabalø gyvenamose vietose riboti senø bran-

þiø puðynø kirtimà, palikti pavienes nudþiūvusias puðis pietinės ekspozicijos miðkø pakraðėiuose ir miðkø aikøtelėse.

Informacijos ðaltiniai

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.
LPŪU kolekcija.

Summary

A rare, termophilic species, found in mature pine forests. It is more abundant in coniferous forests on the Baltic Sea coast and in Lithuania's south-east. Lithuania is on the edge of its northern distribution boundary.

Apraðė Romas Ferencas

Valdonės Bruėienės nuotrauka

Raudonasis pievasprakðis

Anostirus purpureus (Poda, 1761)

ÐEIMA SPRAKÐIAI (*ELATERIDAE*)
BÛRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje á ðiauræ iki Danijos ir Latvijos. Lietuvoje þinoma tik 1 radavietë Jiesios kraðtovaizdþio draustinyje (Kauno r.). Rûðis ëia nuolatos randama nuo 1984 m.

Biologija ir ekologija. Lervos plëðrios, gyvena dirvoje, saulëtose vietose: pamiðkëse, miðkø aikøtelëse. Suaugæ vabalai aptinkami geguþës– birþelio mën. ant ávairiø augalø piedø, medþiø kamienø.

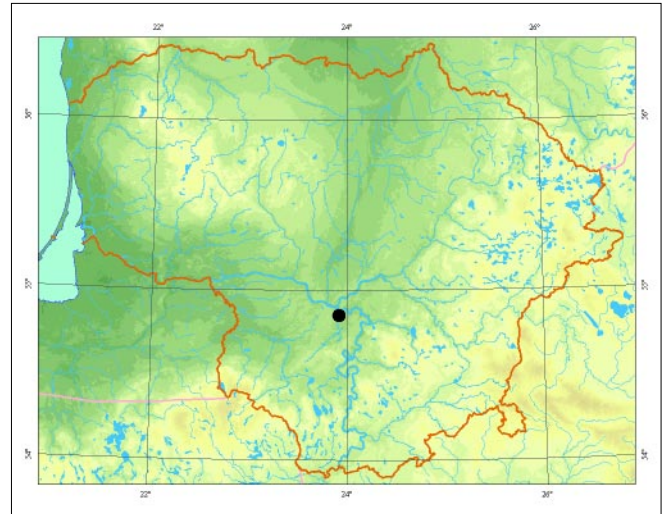
Populiacijø gausumas. Neiðtirtas, þinoma tik 1 populiacija.

Grësmës ir apsauga. Svarbiausias plitimà ribojantis veiksnys – tinkamø buveiniø trûkumas, vabalø gyvenamø vietø – pietinës ekspozicijos ðlaitø ir pamiðkiø apaugimas krûmais.

Vabalø gyvenamose vietose reikëtø ðalinti pomiðká.

Valdonës Bruëienës nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Ferenca R., 1997. Nauji duomenys apie vabzdþius. – Raudoni lapai, 5: 20– 21.

Ivinskis P., Pakalniðkis S., Rimðaitë J., Ferenca R., 2000. Reti gyvûnai, stebëti 1999 metais. – Raudoni lapai, 7: 34– 35.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitë J., 2004. Nauji duomenys apie retus gyvûnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A rare, minimally investigated species, only one locality in Lithuania is known, in central Lithuania.

Apraðë Romas Ferenca

Iðduginis blizgiavabalis

Melanophila acuminata (De Geer, 1774)

ÐEIMA BLIZGIAVABALIAI (*BUPRESTIDAE*)
BÛRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Eurazijoje, spygliuoèiø ir miðriuose miðkuose. Lietuvoje aptikta: Kaune (1918), Panevèpio apylinkèse (1927) ir Prienø ðile (Prienø r., 2003, 2004).

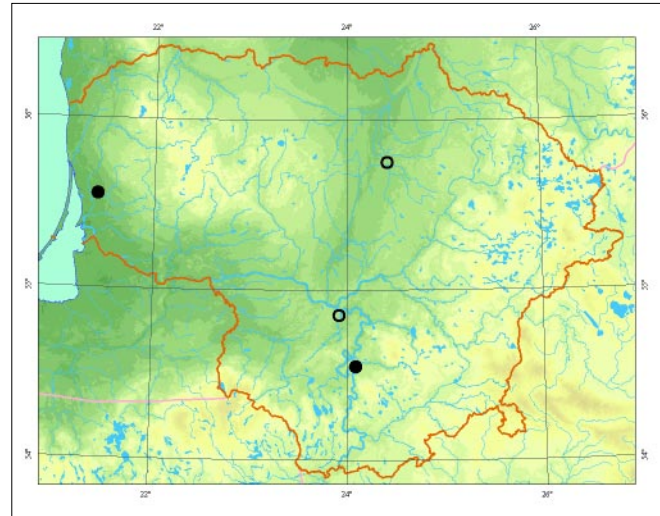
Biologija ir ekologija. Rûðis biologiðkai susijusi su spygliuoèiø miðkø gaisravietėmis. Patelès deda kiauðinius á apdegusio puðø, reèiau – eglisø þievės plyðius. Iðsiritusios lervos ásigraupia po medþiø þieve. Vabalai lengvai aptinka miðko gaisravietes, nes apatinèje jø kûno dalyje yra infraraudonøjø spindulio jutimo receptoriai, kurie gali nustatyti miðko gaisro þidiná 12 km atstumu. Suaugæ vabalai aptinkami birþelio– rugpjûèio mėn. gaisravietèse ant apdegusio medþiø kamienø.

Populiacijø gausumas. Rûðies gausumas netirtas. Aptinkami tik pavieniai vabalai, dabniausiai miðkø gaisravietèse.

Grèsmės ir apsauga. Apdegusio spygliuoèiø medþiø ðalinimas ið gaisravieèiø yra pagrindinè prièpastis, ribojanti populiacijos gausumà ir paplitimà.

Valdonės Bruèienės nuotrauka

Gaisravietèse būtina palikti pavieniø apdegusio spygliuoèiø.

Informacijos ðaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (*Coleoptera*) species registered in 1978– 2004. New and rare for Lithuania insects species. – Records and descriptions, 16: 11– 22.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A very rare species, found in fire-damaged coniferous and mixed forests where the larvae develop in the burned wood, usually pine wood.

Apraðė Romas Ferencas

Liepinis blizgiavabalis

Ovalisia rutilans (Fabricius, 1777)

DEIMA BLIZGIAVABALIAI (*BUPRESTIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

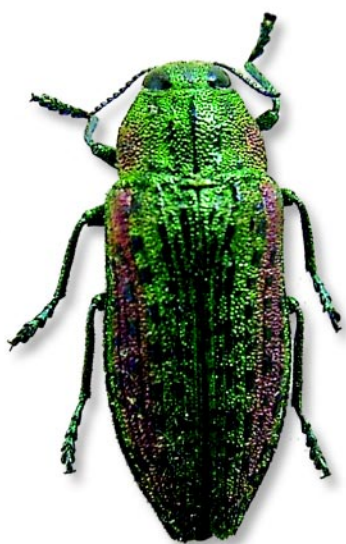
Paplitimas. Paplitimo arealas apima ėiaurės Afriką, Pietø ir Vidurio Europà, á ėiauræ – iki pietinës Skandinavijos.

Per Lietuvà eina ėiaurinë arealo riba. Lietuvoje rūdis pirmà kartà aptikta Romainiuose (Kauno apyl., 1966). Taip pat rasta: Kamðos miðke (Kauno r., 1995), Kaune (2000), Jiesios kraðtovaizdþio draustinyje (Kauno r., 2001, 2002 ir 2005), Ðvenëioniø r. (2004).

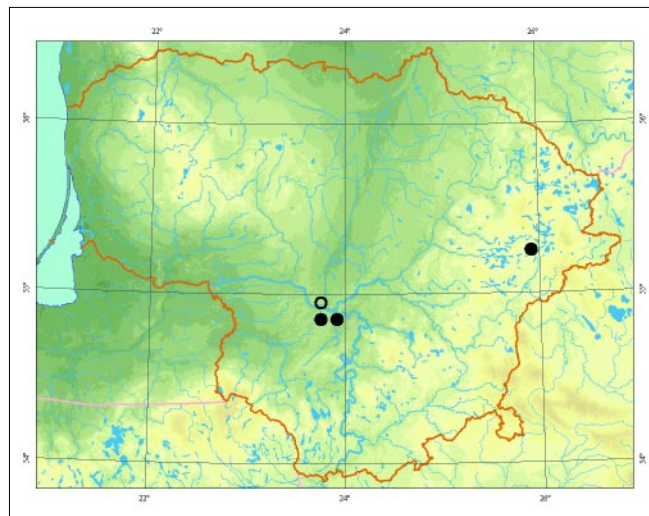
Biologija ir ekologija. Lervos vystosi po dþiùstanëiø liepø ðakø þieve ir medienoje. Suaugæ vabalai aktyvûs tik ðiltomis, saulëtomis dienomis. Skraido aukðtai tarp medþiø lajø arba vikriai ropoja liepø kamienais. Aptinkami birþelio– liepos mën. saulëtose pamiðkëse, kur yra senø, dþiùstanëiø liepø.

Populiacijø gausumas. Rûdies gausumas netirtas, Lietuvoje iki ðiol aptikta Kauno apylinkiø lapuoëiø medynuose, auganëiuose pietinës ekspozicijos Nemuno ir Jiesios upiø ðlaituose bei Ðvenëioniø rajone.

Grësmës ir apsauga. Grësmæ kelia senø, dþiùstanëiø liepø ðalinimas.

Valdonës Bruëienës nuotrauka

Bûtina vabalø gyvenamose saulëtose vietose palikti senø liepø.

Informacijos ðaltiniai

Ferenca R., 2003: Retos ir naujos Lietuvos entomofaunos Vabalø (*Coleoptera*) rûðys, rastos 1997– 2002 metais. – Naujos ir retos Lietuvos vabalø rûðys. Praneðimai ir apraðymai, 15: 32– 36.

Inokaitis V., 2004: Naujos ir retos Lietuvos entomofaunos vabalø (*Coleoptera*) rûðys, aptiktos 2004– 2003 metais. – Naujos ir retos Lietuvos vabzdþiø rûðys. Praneðimai ir apraðymai, 16: 7– 10.

Ivinskis P., Ferenc R., Rimðaitë J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvûnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus rinkiniai. LÐÛU kolekcija.

Summary

A rare thermophilic species living on old, dry linden trees. Its northern distribution boundary cuts across Lithuania.

Apraðë Romas Ferenc R.

Ąpuolinis skaptukas

Xestobium rufovillosum (De Geer, 1774)

ĐEIMA SKAPUKAI (ANOBIIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

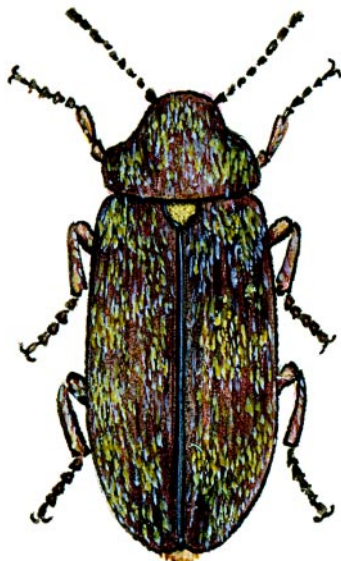
Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje á diauræ iki pietinës Skandinavijos.

Lietuvoje þinomos ðios radavietës: Jiesios kraðtovaizdþio draustinyje (Kauno r., 1996, 2001), Neries regioniniame parke (Vilniaus r., 2003), Vaiguvo miðke (Kaiðiadoriø r.), Vidzgirio draustinyje (Alytaus r.), Romainiuose (Kaune, 2006), Satkûnø miðke (Joniðkio r., 2001, 2002), Nemeikðiø miðke (Joniðkio r., 2004).

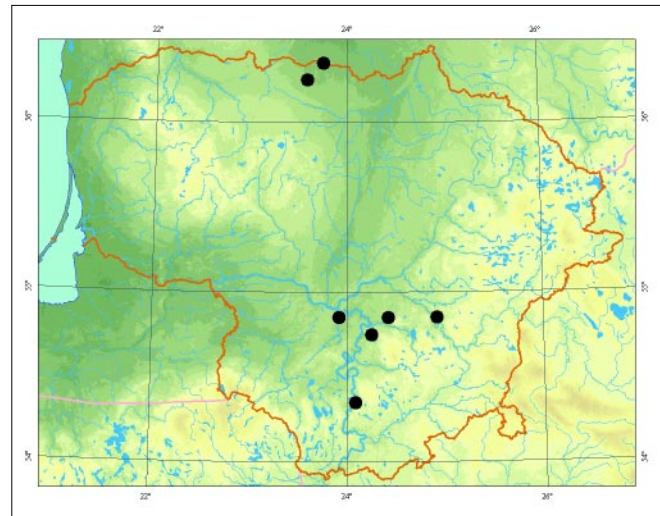
Biologija ir ekologija. Lervos vystosi sausoje senø, nudþiûvusio ąpuolø medienoje, vabalai aptinkami birþelio mën. ant nudþiûvusio ąpuolø kamienø. Skaptukø veisimosi vietos aptinkamos pagal bûdingas angas medienoje.

Populiacijø gausumas. Neiðtirtas, daþniausiai aptinkami pavieniai vabalai. Daþnesni brandþiuose lapuoëiø ir miðriuose miðkuose, kur yra senø nudþiûvusio ąpuolø.

Grësmës ir apsauga. Senø nudþiûvusio ąpuolø ðalini-mas.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Brandþiuose lapuoëiø ir miðriuose miðkuose bûtina palikti pavieniø nudþiûvusio ąpuolø.

Informacijos ðlatiniai

Ferenca R., 2003: Retos ir naujos Lietuvos entomofaunos vabalø (*Coleoptera*) rūðys, rastos 1997–2002 metais. – Naujos ir retos Lietuvos vabzdþiø rūðys. Praneðimai ir paraðymai, 15: 32–36.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A rare, insufficiently studied species, found on old dry oaks.

Apraðë Romas Ferencas

Didysis skydvabalys

Peltis grossa (Linnaeus, 1758)

DEIMA SKYDVABALIAI (*TROGOSITIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Šiaurės Europoje: Skandinavijoje, Karelijoje, Vidurio ir Pietų Europos kalnų rajonuose, Sibire. Lietuvoje rūdis paplitusi beveik visoje šalies teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Gyvena senuose brandžiose eglynuose ar mišriuose miškuose. Lervos vystosi senų trūnijančių eglių medienoje. Vabalai aptinkami gegužės– rugpjūčio mėn. po atžokusia seną, nudžiūvusią eglių pievą, taip pat ant nudžiūvusios medžių augančiose kempinėse. Tame pačiame medyje vabalai gali gyventi ilgiau nei 20 metų.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Gausiausios populiacijos pinnamos Jūrės apylinkėse Ėepkelio ir Vieðvilės rezervatuose, Punios dyle. Kitose radavietėse aptikti pavieniai vabalai.

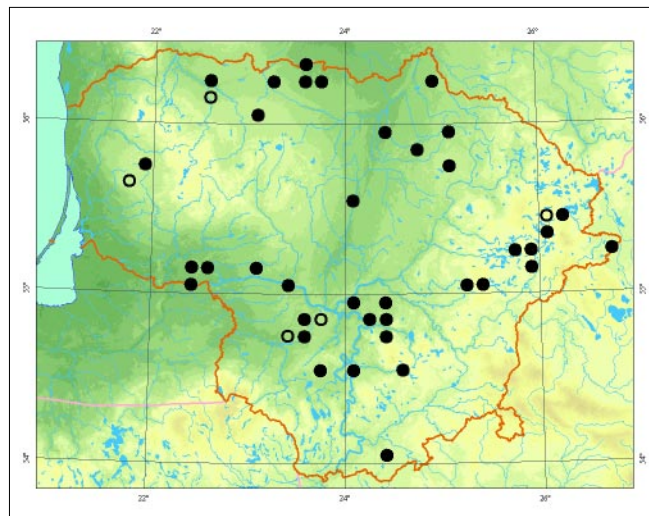
Grėsmės ir apsauga. Senų eglynų kirtimas, džiūvančių ir nudžiūvusios medžių dalinimas. Vabalų gyvenamose vietose būtina saugoti brandžius eglynus, palikti pavienių nudžiūvusios eglių, vėjavartų.

Informacijos šaltiniai

Auglys J., 1994: Retos vabzdžių rūdys Aukštaitijoje 1987– 1993 m. – Raudoni lapai, 2: 20.

Selemono Paltanavičiaus nuotrauka

Ivinskis P., Pakalniškis S., Ferenca R., 1996: Retos gyvūnų rūdys, stebėtos 1996 metais. – Raudoni lapai, 4: 19– 20.

Ivinskis P., Pakalniškis S., Rimšaitė J., Ferenca R., 2000: Reti gyvūnai, stebėti 1999 metais. – Raudoni lapai, 7: 34– 35.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimšaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Merpijevskis A., 2004: Nauji duomenys apie retas vabzdžių rūdys Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 16.

Đablevičius B., 1995: Retų vabalų rūdžių naujos radavietės. – Raudoni lapai, 3: 19– 20.

Kamanų rezervato kolekcija.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

LPŪU kolekcija.

Summary

Only isolated individuals have been found, the species range is under threat of intensive economic activities in forests that remove dry spruce.

Aprašė Romas Ferenca

Pûzrinis skydvabalis

Ostoma ferruginea (Linnaeus, 1758)

ÐEIMA SKYDVABALIAI (*TROGOSITIDAE*)
BÛRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

4 (I) kategorija

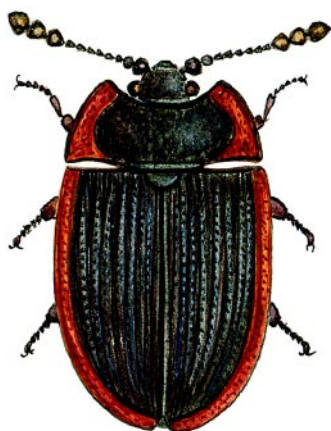
Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Vidurio ir Ðiaurės Europoje, Sibire. Lietuvoje þinomos ðios radavietės: Vilniuje (1911), Ėepkeliø rezervate (Varėnos r., 1984, 2005), Pivonijos miðke (Ukmergės r., 1986), Ringovės entomologiniame draustinyje (Kauno r., 1990, 1996, 2003, 2005), Pajiesio miðke (Kauno r., 1992, 1994, 1999), Laikðėse (Kelmės r., 1992), Dubravos miðke (Kauno r., 1992, 2003, 2005), Eieio girininkijoje (Tauragės r., 1993), Novaraistyje (Ðakiø r., 2000), Gelednėje (Ðvenėioniø r., 2001), Juðkinės miðke (Ðakiø r., 2003), Vaiguvos miðke (Kaiðiadoriø r., 2003), Vieðvilės rezervate (Tauragės r., 2004).

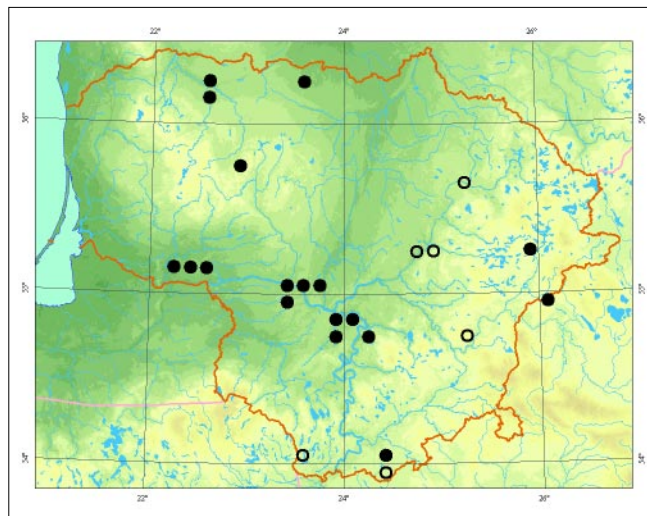
Biologija ir ekologija. Gyvena senuose brandþiuose miðkuose, lervos vystosi trūnijanėioje, grybø papeis-toje eglė, puðø, alksniø, berþø, drebuliø medienoje. Vabalai aptinkami po atðokusia þieve, ant medþiø stuobriø, kelmø, drevėse. Lervos gali vystytis ir senø mediniø statiniø konstrukcijose.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Aptinkami pavieniai vabalai. Gausios populiacijos aptiktos Dubravos miðke, Ėepkeliø rezervate ir Ringovės entomologiniame draustinyje.

Grėsmės ir apsauga. Ðþiūstanėio ir nudþiūvusiø medþiø ðalinimas.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Būtina vabalø gyvenamose vietose riboti ávairiø dþiūstanėio ir nudþiūvusiø medþiø ðalinimà, palikti pavienes vėjavartas ir vėjalaupas.

Informacijos ðaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (*Coleoptera*) species registered in 1978– 2004. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions, 16: 11– 22.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A rare species, ecologically associated with decaying, fungi-affected trees. Often found in mature forests.

Apraðė Romas Ferencas

Purpurinis plokðeiavabalis

Cucujus cinnaberinus (Scopoli, 1763)

ÐEIMA PLOKÐEIAVABALIAI (*CUCUJIDAE*)
BÛRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

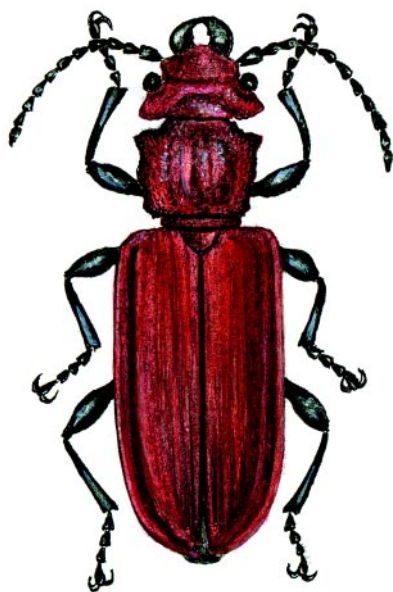
2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2003 m. Áraðyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

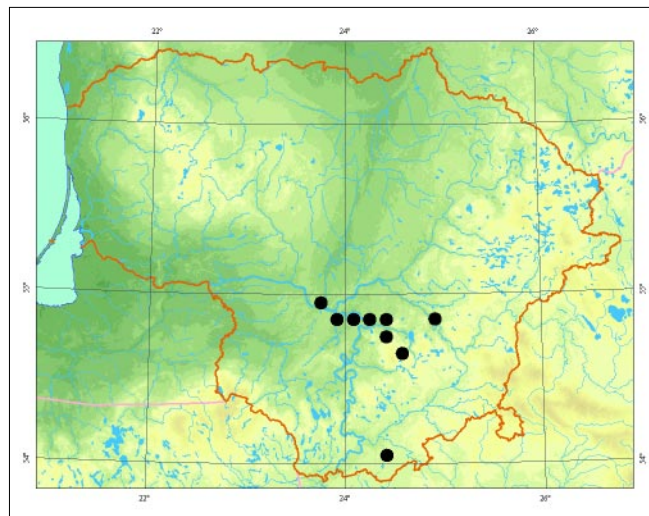
Paplitimas. Europoje. Nuo Vidurþemio jûros pietuose iki Suomijos ir Karelijos ðiaurėje, Kaukaze.

Lietuvoje þinomos ðios radavietės: Semeliðkėse (Elektrėnø sav., 1993), Jiesos kraðtovaizdþio draustinyje (Kauno r., 2003), Gastilionø miðke, Gudienoje (Kaiðiadoriø r., 2003), Neries regioniniame parke (Vilniaus r., 2003), Dubravos miðke (Kauno r., 2004), Valkininkø miðkø urėdijoje (Varėnos r., 2002), Strėvininkø miðke (Kaiðiadoriø r., 2006).

Biologija ir ekologija. Gyvena po dþiustanėiø ir nudþiuvusiø lapuoėiø – æpuolø, tuopø, alksniø – þieve, suaugėliai kartais slepiasi po spygliuoėiø medþiø þieve. Lervos grobuonės, minta ávairiø po þieve besivystanėiø vabzdþiø lervomis. Vystymosi trukmė – 2 metai. Suaugæ vabalai aptinkami geguþės– birþelio mėn. po medþiø þieve, ant kamienø ir rãstø.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Populiacijø gausumas. Neiðirtas, dabniausiai aptinkami pavieniai vabalai.

Grėsmės ir apsauga. Nudþiuvusiø ir dþiustanėiø medþiø ðalinimas, sanitariniai kirtimai, gaisrai. Svarbu vabalø gyvenamose vietose palikti dþiustanėiø ir nudþiuvusiø lapuoėiø medþiø, neiðvepti ið buveiniø nuvirtusiø medþiø.

Informacijos ðaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (*Coleoptera*) species registered in 1978– 2004. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions, 16: 11– 22.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A rare species, protected in many countries in Europe. Beetles develop under the drying and dried-out bark of deciduous trees. The largest populations are in Jiesia and Kamða (Kaunas district) reserves.

Apraðė Romas Ferencas

Puðinis plokðëiavabalis

Cucujus haematodes (Erichson, 1845)

ÐEIMA PLOKÐËIAVABALIAI (*CUCUJIDAE*)
BÛRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje.

Lietuvoje þinomos tik 2 radavietës: Èepkeliø rezervate (Varënos r., 1999 m.) ir Marcinkonyse (Varënos r., 2004).

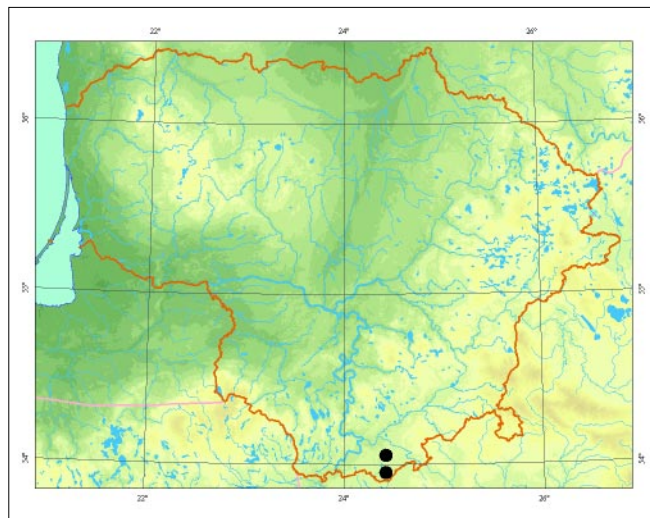
Biologija ir ekologija. Lervos vystosi po senø nudþiðvusiø puðø þieve. Grobuonës, minta po þieve gyvenanëiø vabzdþiø kiauðinëliais ir lervomis. Vabalai aptinkami puðynuose ir miðriuose miðkuose, kur yra senø nudþiðvusiø puðø.

Populiacijø gausumas. Neißirtas, þinomos tik 2 radavietës Varënos rajone.

Grësmës ir apsauga. Brandþiø puðynø kirtimas, senø dþiðstanëiø ir nudþiðvusiø puðø ðalinimas. Vabalø gyvenamose vietose reikëtø palikti senø nudþiðvusiø puðø.

Informacijos ðaltiniai

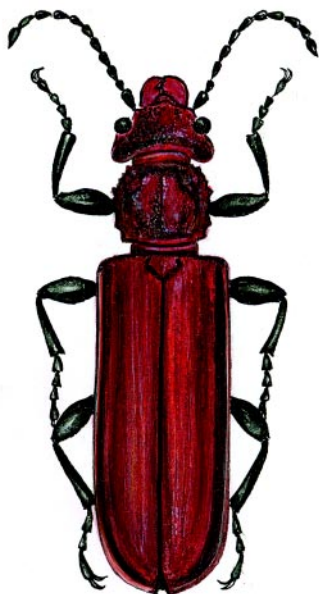
Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.

Summary

A rare, poorly studied species. Found in old, mature pine forests. Develops under dry pine bark.

Apraðë Romas Ferenc

Linos Jasiukonytës pieðinys

Ðneiderio kirmvabalis

Boros schneideri (Panzer, 1795)

ÐEIMA KIRMVABALIAI (*BORIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m. Áraðyta á Buveiniø direktyvos II priedà, KMB specializuotø rŭðiø sàraðà.

Paplitimas. Europoje, Sibire.

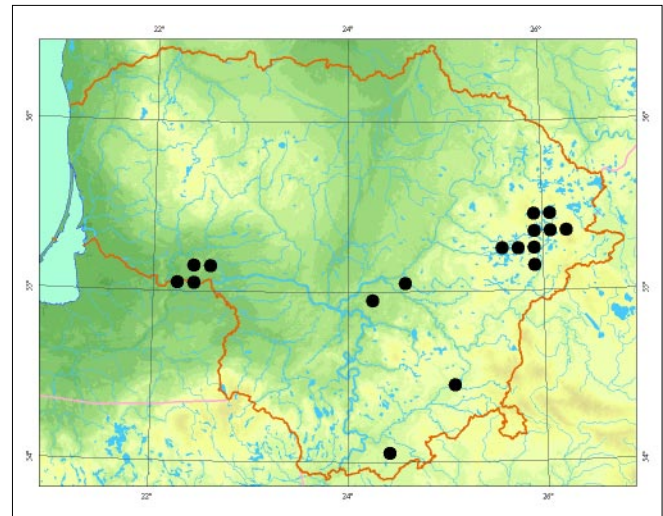
Lietuvoje rŭðis daugiau paplitusi rytinèje dalyje. Pino- mos ðios radavietès: Smalininkø girininkijoje (Jurbar- ko r., 1970), Èepkeliø rezervate (Varènos r., 1984), Berpaloto pelkèje (Ðvenèioniø r., 1987, 1990 ir 2001), Lyneþeryje (Varènos r., 1992), Pravieniðkèsè (Kaiðia- dorio r., 1992), Aþvinèiø girioje (Ignalinos r., 1996, 2000 ir 2002), Minèios miðke (Utenos r.), Prŭdiðkiø ir Antaliedès girininkijose (Ðvenèioniø r., 1997), Linkmenø girininkijoje (Ignalinos r., 1998), Kiauneliðkyje (Ðven- èioniø r., 1998 ir 2000), Stirniuose (Molètø r., 1999), Dringio èþere (Ignalinos r.), Vieðvilès rezervate (Jur- barko r., 2001), Rŭdninkø girioje (Ðalèininkø r., 2004) ir Èepkeliø rezervate (Varènos r.).

Biologia ir ekologija. Brandþiø miðkø rŭðis. Vystosi po nudþiuvusiø spygliuoèiø, daþniausia puðø, reèiau – lapuoèiø medþiø þieve. Lervos plèðrios, minta po þieve gyvenanèiø vabzdþiø lervomis. Lèliukèmis virsta ant- roje vasaros pusèje– rugpjŭèio mèn. Rudenà iðsirità vabalai lieka þiemoti medþiø plyðiuose, trŭnijanèioje medienoje ar po atðokusia þieve.

Populiacijø gausumas. Gausiausios populiacijos yra Pietryèiø Lietuvos puðynuose, kitur aptinkami tik pa- vieniai vabalai.

Valdonès Bruèienès nuotrauka

Grèsmès ir apsauga. Miðkø kirtimas, senø, nudþiuvu- siø medþiø ðalinimas. Reikètø vabalø gyvenamose vietose palikti senø dþiŭs- tanèiø ir nudþiuvusiø puðø.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Pacevièius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir priva- èiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitè J., 2004: Nauji duo- menys apie retus gyvŭnus Lietuvoje. – Raudoni la- pai, 8: 8– 15.

Merþijevskis A., 2004: Nauji duomenys apie retas vabz- dþiø rŭðis Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 16.

Ðablevièius B., 1998: Raudonosios knygos gyvŭnø rŭ- ðys Rytø Lietuvoje. – Raudoni lapai, 6: 12– 13.

Ðablevièius B., 2003: New and rare for Lithuania beetle (*Coleoptera*) species. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions, 15: 11– 24. Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPŪU kolekcija.

Summary

A relic species, disappearing from mature forests. De- velops under the bark of dried-out mature trees. More common only the southeastern parts of Lithuania.

Apraðè Romas Ferenca

Kelminis juodvabalīs

Uloma culināris (Linnaeus, 1758)

DEIMA JUODVABALIAI (*TENEBRIONIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, á ðiauræ – iki pietinës Skandināvijos, Kaukaze.

Lietuvoje þinomos ðios radavietës: Jiesios kraðtovaizdþio draustinyje (Kauno r., 1978, 1981, 1983), Noreikiðkëse (Kauno r., 1983), Eþerëlyje (Kauno r., 1984), Alytuje (2003), Punios ðile (Alytaus r., 2003), Èepkeliø rezervate (Varënos r., 2004), Vieðvilës rezervate (Tauragës r., 2004).

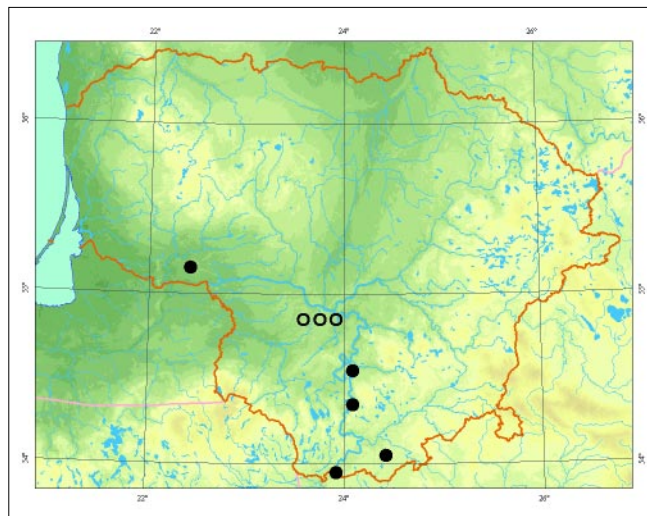
Biologija ir ekologija. Vystosi trūnijanëioje, grybø paþeistoje puðø medienoje, senuose kelmuose, taip pat senose spygliuoëiø pjuvenø krūvose.

Populiacijø gausumas. Neiðtirtas, randami tik pavieniai vabalai.

Grësmës ir apsauga. Puðø vëjavartø ir vëjalaupø, taip pat senø, nudþiūvusio puðø ðalinimas.

Valdonës Bruëienës nuotrauka

Būtina brandþiuose puðynuose palikti pavieniø senø, nudþiūvusio puðø.

Informacijos ðaltiniai

Ferenca R., 2004: New and rare for Lithuania beetle (*Coleoptera*) species registered in 1978– 2004. – New and rare for Lithuania insects species. Records and descriptions, 16: 11– 22.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPŪU kolekcija.

Summary

A rare, insufficiently studied species, found in six localities. Larvae develop in decaying pine wood.

Apraðë Romas Ferencā

Ūsuotis dailidė

Ergates faber (Linnaeus, 1761)

DEIMA ŪSUOĖIAI (CERAMBYCIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietø Europoje, Turkijoje, Kaukaze, Ėiaurės Afrikoje.

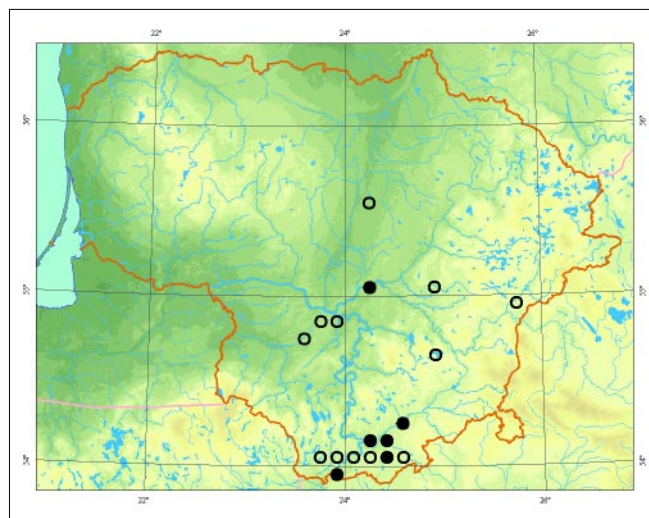
Pastaraisiais metais Lietuvoje daugiausia aptinkama tik pietinėje dalyje. Per Lietuvà eina rūdies arealo Ėiaurinė riba. Ėinomos Ėios radavietės: Varþupyje (Kauno r., 1933), Varėnoje (1933), Kaune (1937), Vilniaus apylinkėse (1939), Ramygalos girininkijoje (Panevėpio r., 1956), Jūrės girininkijoje (Marijampolės r., 1956), Veisiejø apylinkėse (Lazdijø r., 1958), Druskininkø apylinkėse (1959), Ėirvintø apylinkėse (1960), Trakø girininkijoje (Trakø r., 1960), Randamonyse (Varėnos r., 1962), Ratnyėios k. (Varėnos r., 1968), Pabradėje (Ėvenėionio r., 1978), Puvoėiuose (Varėnos r., 1978, 2001), Ėepkeliø rezervate (Varėnos r., 1986), Lyneþeryje (Varėnos r., 1990), Gaiþiunø miðke (Jonavos r., 1993), GerdaĖiuose (Lazdijø r., 1996), Þiuruose (Varėnos r.), Varėnos apylinkėse (1997), Marcinkonyse (Varėnos r., 2002).

Biologija ir ekologija. Lervos vystosi storø nudþiuvusio puðø, reėiau – eglio kamienuose ir kelmuose. Pirmaisiais metais lervos gyvena po medþio þieve, vėliau medienoje iðgraupia ilgus (iki 2 cm skersmens) takus. Vystymosi trukmė – 2– 4 metai. Vabalai aptinkami liepos– rugpjūėio mėn. Aktyvūs prieblandoje ir naktà.

Populiacijø gausumas. Neávertintas, dþpniausiai aptinkami tik pavieniai vabalai. Daugiau vabalø randa ma brandþiuose Pietryėio Lietuvos puðynuose.

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senø nudþiuvusio puðø, vėjavartø ir vėjalaupø Ėalinimas; naujo miðko sodinimas senuose pietinės ekspozicijos Ėlaitø kirtimuose naiki na tinkamas rūðiai buveines.

Vabalø gyvenamose vietose būtina palikti storø nudþiuvusio puðø, kirtimuose palikti neapsodintø aikøtelio.

Informacijos Ŗaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Paceviėius V., 1996: Kai kurie duomenys apie retus vabzdþius, saugomus ekologijos instituto, T. Ivanausko zoologijos muziejaus ir privaėiose kolekcijose. – Raudoni lapai, 4: 21– 25.

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitė J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Merþijevskis A., 2004: Nauji duomenys apie retas vabzdþio rūðis Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 16.

Obeleviėius S., 1994: Naujos retøjø vabzdþio radimvietės vidurio Lietuvoje. – Raudoni lapai, 2: 18– 19.

Ėableviėius B., 2000: Naujos retø rūðio vabalø radimvietės Lietuvoje. – Raudoni lapai, 7: 30– 32.

Summary

Rare, vanishing species ecologically associated with mature pine forests. The northern distribution border of this species cuts across Lithuania.

Apraðė Romas Ferenca

Pjûklaûsis kelmagraupis

Prionus coriarius (Linnaeus, 1758)

ÐEIMA ŪSUOËIAI (CERAMBYCIDAE)
BŪRYS VABALAI (COLEOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, Kaukaze, Turkijoje, Irane, Ðiaurës Afrikoje.

Lietuvoje þinomos ðios radavietës: Juodupëje (Rokiðkio r., 1926), Kaune (1928), Eþerëlyje (Kauno r.), Dubravos miðke (Kauno r., 1977), Gervënuopyje (Kauno r., 1980), Papaislyje (Kauno apyl., 1983), Puvøiuiose (Varënos r., 1995), Gerdaðiuose (Lazdijø r., 2000), Vidzgirio draustinyje (Alytaus r., 2001), Èepkeliø rezervate (Varënos r., 2001), Strëvoje (Trakø r., 2002), Ðimonio girioje (Kupiðkio r., 1998).

Biologija ir ekologija. Gyvena brandþiuose miðkuose. Lervos vystosi senø, dþiûstanëiø lapuoëiø – àþuolø, bukø, guobø, alksniø, berþø, drebuliø, reëiau spygliuoëiø – puðø, eglïø medienoje. Lervos gali vystytis ir negyvose medþiø ðaknyse. Vystymosi trukmë – 3– 4 metai. Vabalai aptinkami birþelio– rugpjûëio mën., aktyvûs prieblandoje ir naktá.

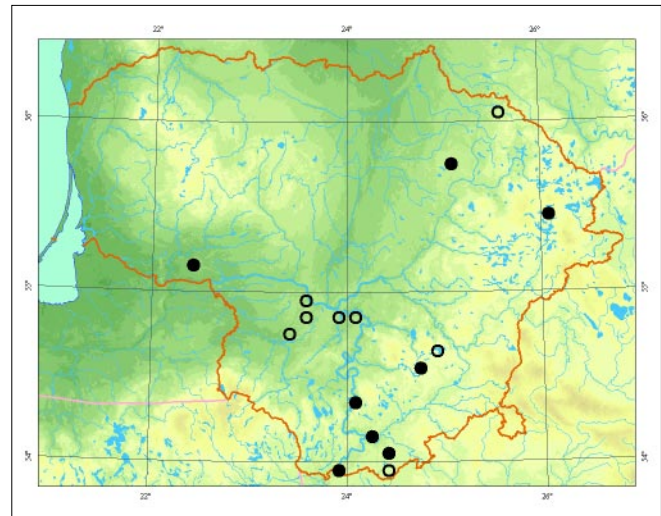
Populiacijø gausumas. Rûdies gausumas neþinomas, aptinkami tik pavieniai vabalai. Gausesnë rûdis pietinëje Lietuvos dalyje.

Grësmës ir apsauga. Brandþiø miðkø kirtimas, senø dþiûstanëiø medþiø ðalinimas.

Vabalø gyvenamose vietose reikëtø palikti senø dþiûstanëiø medþiø.

Romo Ferencos nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Dapkus D., 2004: Retos vabalø rûdiø radimvietës. – Raudoni lapai, 8: 20.

Ivinskis P., Ferenc R., Rimðaitë J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvûnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPÛU kolekcija.

Summary

A rare, vanishing species mostly distributed in the southeastern part of Lithuania. Larvae develop in the wood of old, dry deciduous and coniferous trees.

Apraðë Romas Ferenc

Didysis trumpasparnis medkirtis

Necydalis major Linnaeus, 1758

DEIMA ŪSUOĖIAI (*CERAMBYCIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus Britø salas, Azijoje. Lietuvoje rūdis rasta: Iðlauþe (Prienø r., 1958), Merkinėje (Varėnos r., 1959), Jūrės apylinkėse (Marijampolės r., 1984), Margininkuose (Kauno r., 1997), Kaune (2003), Slydþiuose (Ðiauliø r., 2004), Vieðvilės rezervate (Tauragės r., 1999).

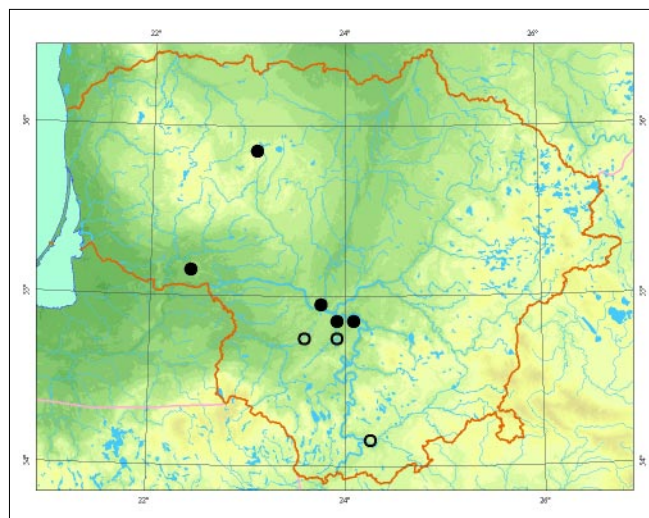
Biologija ir ekologija. Vystosi senø nudþiūvusio lapuoëio – alksnio, berþo, blindþio, drebulio, retai – obelø medienoje. Vystymosi trukmė – 3 metai. Vabalai aptinkami birþelio– liepos mėn. miðkø aikðtelėse, pamiðkėse ant ávairio augalø.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Aptinkami pavieniai vabalai.

Grėsmės ir apsauga. Senø nudþiūvusio lapuoëio dalinimas yra viena pagrindinio grėsmio.

Romo Ferencos nuotrauka

Būtina palikti senø nudþiūvusio lapuoëio saulėtose pamiðkėse, miðkø aikðtelėse.

Informacijos ðaltiniai

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija.
LpŪU kolekcija.

Summary

A rare, insufficiently studied species. Larvae develop in the wood of dried-out deciduous trees, such as alder, birch, willow and asp.

Apraðė Romas Ferencas

Puoðnūsis skydinukas

Cassida margaritacea (Schaller, 1783)

ÐEIMA LAPGRAUPIAI (*CHRYSOMELIDAE*)
BŪRYS VABALAI (*COLEOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, á ðiauræ – iki Danijos ir Latvijos.

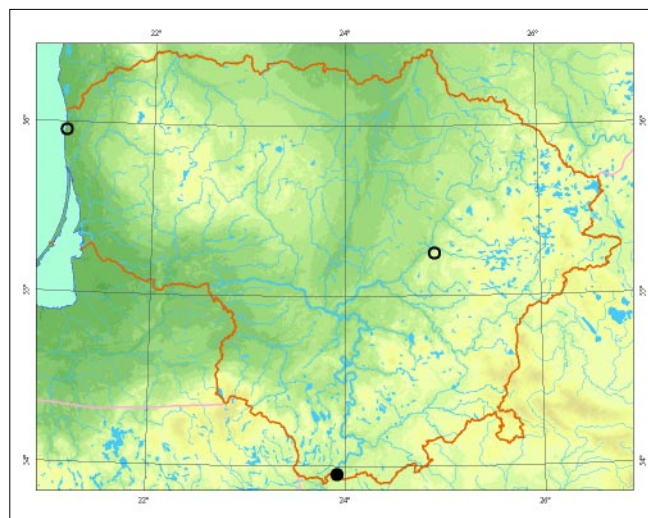
Lietuva yra ðiauriniame rūðies arealo pakraðtyje. Þinomos ðios radavietës: Palangoje (1983), Vidiðkiuose (Ukmergës r., 1984), Gerdaðiuose (Lazdijø r., 1996, 1999, 2002).

Biologija ir ekologija. Gyvena saulëtose pamiðkëse, miðkø aikðtelëse, natūraliose pievose. Lervos minta þolinio augalø – vaistinio putokliø (*Saponaria officinalis*) ir naktipiedþio (*Silene vulgaris*) – lapais. Suaugæ vabalai aptinkami antroje vasaros pusëje, liepos–rugpjūëio mën., ant mitybinio augalø. Piemoja dirvoje, po ávairio augalø liekanomis.

Populiacijø gausumas. Rūðis iðtirta nepakankamai, gausiausia populiacija rasta Gerdaðio entomologiniame draustinyje, Gerdaðio apylinkëse (Lazdijø r.).

Jono Augustausko nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Intensyvus ganymas, pavasarinis þolës deginimas, ðienavimas.

Vabalø gyvenamose vietose reikëtø riboti ðienavimà, palikti nenuðienautø rëþio, ekstensyviai ganyti.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Ferenca R., Rimðaitë J., 2004: Nauji duomenys apie retus gyvūnus Lietuvoje. – Raudoni lapai, 8: 8– 15.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus kolekcija. LPŪU kolekcija.

Summary

A rare insufficiently studied species. These beetles live in bright, sun-warmed forest edges, clearings and in natural meadows. The largest population was found in Gerdaðiai entomological reserve.

Apraðë Romas Ferenca

Kalninė apsiuva

Philopotamus montanus (Donovan, 1813)

DEIMA PHILOPOTAMIDAE (*PHILOPOTAMIDAE*)
BŪRYS APSIUIVOS (*TRICHOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Vakarų Europoje.
Lietuvoje žinoma tik 1 populiacija – Nerėpos upelyje (prie Kulautuvos).

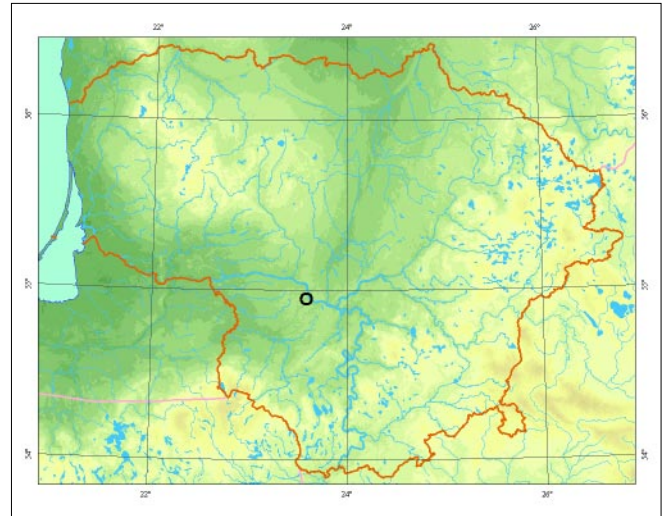
Biologija ir ekologija. Gyvena mažuose (0,5– 1 m pločio), sekliuose (0,1– 0,3 m gylio), šaltiniuose upeliuose, kur vandens temperatūra vasarą yra apie 10– 13 °C, o srovės greitis – 0,3 m/s. Pakrantės miškingos, stačiais, apaugusiais vežliais žoliniais augalais šlaitais. Lervos aptinkamos nuo vasaros pabaigos iki kitų metų gegužės mėn. ant skenduolių medžių ar akmenų, kartais apaugusių samanomis. Suaugėliai skraido nuo gegužės vidurio iki birželio vidurio.

Populiacijų gausumas. Nerėpos upelyje lervos retos, o suaugėliai matyti tik kartą.

Grėsmės ir apsauga. Upelių tarša, pakrantėse miškingumo sumažėjimas.
Svarbu saugoti rūdies buveines nuo taršos, išsaugoti buveines supančius miškus.

Informacijos šaltiniai

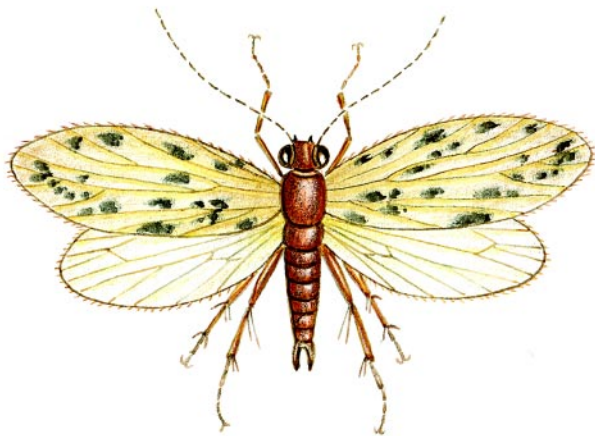
Kazlauskas R., 1960: Kai kurie duomenys apie Lietuvos TSR upių apsiuvas (*Trichoptera*). – Vilniaus valstybinio V. Kapsuko vardo universiteto mokslo darbai, 36 (7): 179– 193.

Summary

Only one small population is known in Lithuania – in the Nerėpa stream near Kulautuva.

Aprašė Giedrė Viðinskienė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Mėlynsparnė apsiuva *Holostomis phalaenoides* (Linnaeus, 1758) (sin. *Semblis phalaenoides* (Linnaeus, 1758))

DEIMA PHRYGANEIDAE (PHRYGANEIDAE)
BŪRYS APSIUIVOS (TRICHOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Ėiaurinėse Palearktikos srityse.

Lietuvoje aptikta Merkio aukštupyje ir Ėalėios vidurupyje, Peimenoje netoli Paėeimenės ir Meroje, ėemiau Daumilø k. (Ėvenėioniø r.), prie Ėventosios upės (Ukmergės r.).

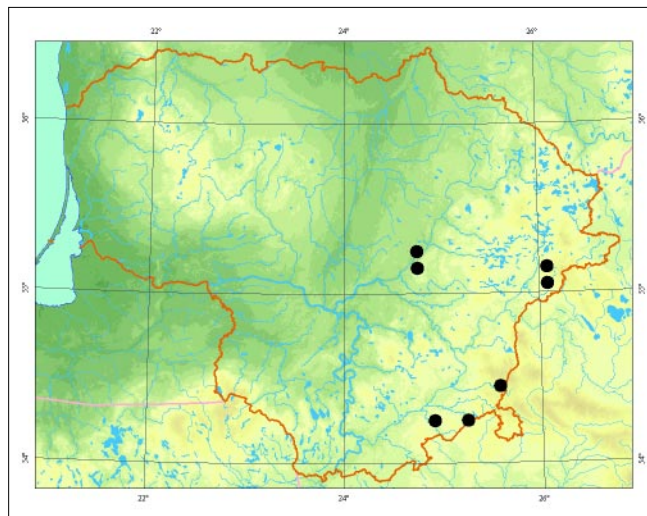
Biologija ir ekologija. Lervos daėniausiai gyvena 2–7 m ploėio, lėtos tėkmės upėse ir upeliuose su smėlėtu, akmenuotu gruntu bei gana tankia augalija (*Potamogeton*, *Myriophyllum*, *Carex*) ir samanomis. Kartais aptinkamos ir stovinėiame vandenyje. Smėlėtas dugnas gali bŷti apneėtas dumbļu ar sėnaėomis. Bŷdingas ŗvarus, humusingas, deguonies prisotintas ir ėiek tiek rūgėtus vanduo. Lervos aptinkamos nuo rudens pradėios iki geguėės mėn. Suaugėliai pastebėti ėalia lėtos tėkmės upiø. Apsiuva skraido geguėės pabaigoje ir birėelio mėn.

Populiacijø gausumas. Lervos buvo gausios Merkyje, maėame aukėtupio ruoėe, bet dabar mėlynsparnės apsiuvos visur labai retos, nes jautrios vandens tarėai. Ėinoma radavietė Visinėios upėje.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarėa ir kitokie ėmonio sulkelti vandens reėimo pokyėiai (upiø tiesinimas, pavertimas kanalais).

Informacijos ėaltiniai

Kazlauskas R., 1960: Kai kurie duomenys apie Lietuvos TSR upiø apsiuvas (*Trichoptera*). – Vilniaus vals-

tybinio V. Kapsuko vardo universiteto mokslo darbai, 36 (7): 179– 193.

Raciacka M., 1931: Chróuciki (*Trichoptera*) póuocno-wschodniej Polski ze szczególnem uwzglėdnieniem obszaru wileńsko-trockiego. – Prace Towarzystwa przyjacióu nauk w Wilnie, 7: 83– 116.

Berglind S.-Å., Engblom E. & Lingdell P.-E., 1999: Naturligt sállsynta, hotade eller förbisedda? Nattsländorna *Semblis phalaenoides* och *S. atrata* i Sverige. [Naturally rare, threatened, or overlooked? *Semblis phalaenoides* and *S. atrata* (*Trichoptera: Phryganeidae*) in Sweden.] – Ent. Tidskr., 120 (1– 2): 1– 16.

Summary

A north-Palaearctic species. Larvae commonly live in slow flowing rivers and streams with clear, humus-coloured, oxygen rich and slightly acidic water with a stony sand riverbed rather densely overgrown with vegetation and mosses.

Apraėė Giedrė Viėinskienė

Povilo Ivinskio nuotrauka

Pietinis marguolis

Zygaena angelicae Ochsenheimer, 1808

DEIMA MARGUOLIAI (ZYGAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio, Rytø ir Pietø Europoje. Vidurio ir Rytø Rusijoje, Kaliningrado srityje.

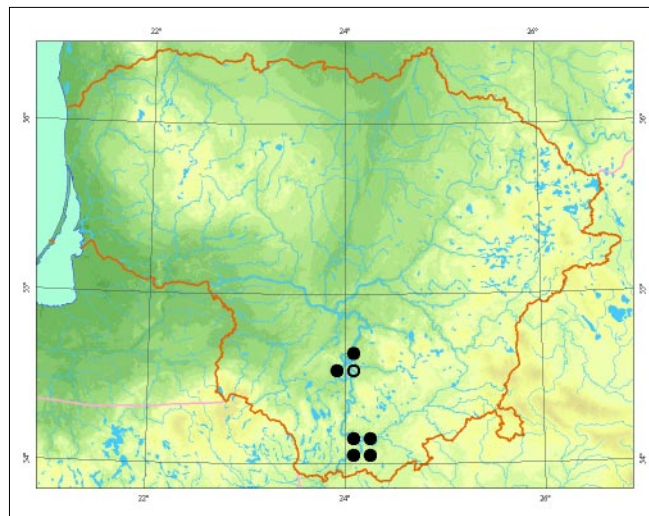
Lietuvoje þinoma tik apie 10 radavieðiø pietinøje dalyje, Nemuno slønyje (Varėnos, Alytaus, Prienø r.).

Biologija ir ekologija. Pietiniai marguoliai aptinkami atskirtomis populiacijomis tik labai gerai saulės ðildomuose atviruose Nemuno, Merkio slėniø ðlaituose, nebenaudojamuose karjeruose, puðynø proskynose su labai skurdþia þemaþole augalija. Nepakenëia, kai buveinës uþtamsinamos. Drugiai skraido nuo liepos mėn. pradþios iki rugpjûeiø antros pusės dienos metu. Viena karta per metus. Vikðrai nuo rugpjûeiø mėn. pabaigos iki birþelio pradþios minta dvispalviø rapeniø (*Securigera varia*), paprastøjø gargþdeniø (*Lotus corniculatus*) lapais. Kaip mitybiniai augalai nurodomi dobilai (*Trifolium*), plaukuotieji drugiðiai (*Oxytropis pilosa*). Þiemoja vikðrai. Drugiai pasiþymi gana dideliu migraciniu aktyvumu, jø plitimà riboja tinkamø buveiniø stoka.

Populiacijø gausumas. Tinkamose buveinøse gali bûti gausūs – L. Pakalniðkienė nurodo, kad 1983 m. liepos viduryje Jonioniø karjere pietiniø marguoliø populiacijà sudarė daugiau nei 2 000 individø. Dėl pastaràjà deðimtmetà prasidėjusio þemės naudojimo pokyðiø, tinkamø buveiniø smarkiai sumaþėjo ir pietiniø marguoliø populiacijoms iðkilo grėsmė iðnykti.

Thomas Witt nuotrauka

Dabartiniu metu tinkamose buveinøse 100 m ruoþe randama nuo keliø iki keliasdeðimties individø.

Grėsmės ir apsauga. Nutrūkæs tradicinis buveiniø naudojimas – ekstensyvus ganymas ir ðienavimas. Dėl to atviri kseroterminiai upiø slėniø ðlaitai uþauga krūmais ir medþiais, gausialapiais lubiniais (*Lupinus polyphyllus*), kurie ne tik uþgoþia mitybinius augalus, bet ir praturtina dirvà azotu. Grėsmæ kelia nebenaudojamø þvyro karjerø rekultivavimas uþsodinant miðku. Bûtina drugiø buveinøse iðkirsti krūmus ir medþius pietinës ekspozicijos ðlaituose, ekstensyviai ganyti ar ðienauti.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.
Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Lithuania is on the northern border of the distribution area of Zygaena angelicae, therefore this species is currently found only in the southern part of the country. Populations are decreasing mostly due to the rapid overgrowth of open xerothermic slopes. Proper management of habitats is needed.

Apraðė Giedrius Ðvitra

Raudonpiedis marguolis

Zygaena ephialtes (Linnaeus, 1767)

DEIMA MARGUOLIAI (ZYGAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

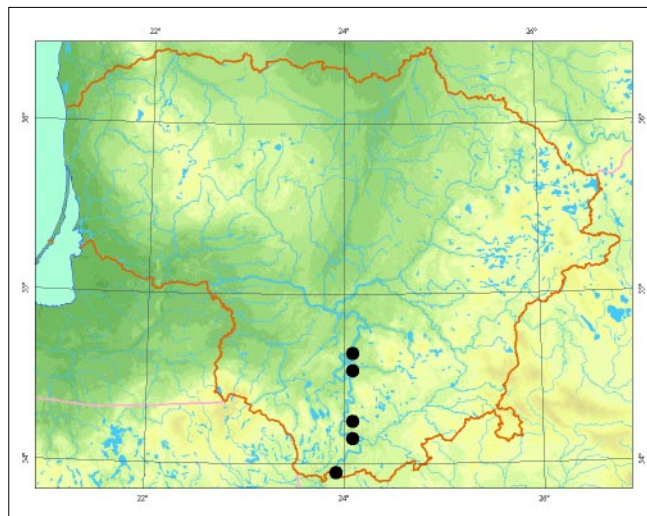
Paplitimas. Europoje, Mažojoje Azijoje.
Lietuvoje rūdis aptinkama Nemuno upės pakrantėse, nuo Gerdažių iki Kauno.

Biologija ir ekologija. Kiaušinėlius deda ant mitybinio augalo dvispalvio rašenio (*Securigera varia*). Piemoja jauni vikšrai. Lėliukės sidabrinės spalvos, blizgančiuose kokonuose aptinkamos ant mitybinio ar greta augančių augalų, dažnai ant apatinių nulinkusių iki žemės pušų ūkų. Drugiai skraido liepos– rugpjūčio mėn. Jie aktyvūs saulėtomis dienomis, lanko įvairius graižapiedpius. Ūkanotomis dienomis ramiai tupi ant bajorių, įvairių pūdnio pėdynų. Gyvena gerai šilumomė, saulėtose pušynose pakraščiuose, atvirose smėlėtose pievose.

Populiacijų gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Aptinkami pavieniai individai. Gerdažiuose, Merkinės apylinkėse, kur rūdis stebima ilgiau nei 30 metų, per pastarąjį dešimtmetį populiacijos sumažėjo kelis dešimtus kartų. Buvusios gausios populiacijos sumažėjo iki minimumo. Stabili, tačiau negausi populiacija išlikusi Birštono atodangos rajone.

Grėsmės ir apsauga. Rūdis nyksta dėl atvirų, gerai šilumomė plotų užaugimo mišku, blogos mitybinio augalų būklės ir gaisrų.

Rūdies gyvenamose vietose būtina kirsti krūmus, nesodinti miško, retinti žolinius augalus, stelbiančius dvispalvius rašenius, saugoti buveines nuo gaisrų.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is distributed on the southern slopes of the Nemunas River valley from Druskininkai to Birštonas. Over the last two decades a marked decrease in the population has been observed.

Aprašė Povilas Ivinskis

Thomas Witt nuotrauka

Esparcetinis marguolis

Zygaena loti (Denis & Schiffermüller, 1775), (sin. *Z. achilleae* Esper, 1780)

DEIMA MARGUOLIAI (ZYGAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 iki 2000 m. ir nuo 2005 m.

Paplitimas. Didesnėje Europos dalyje, išskyrus Airiją, Daniją, Ėvediją, Norvegiją, Suomiją, Estiją ir Latviją išiaurėje. Nėra Portugalijoje, Olandijoje. Rytuose siekia Vidurio ir Rytų Rusiją.

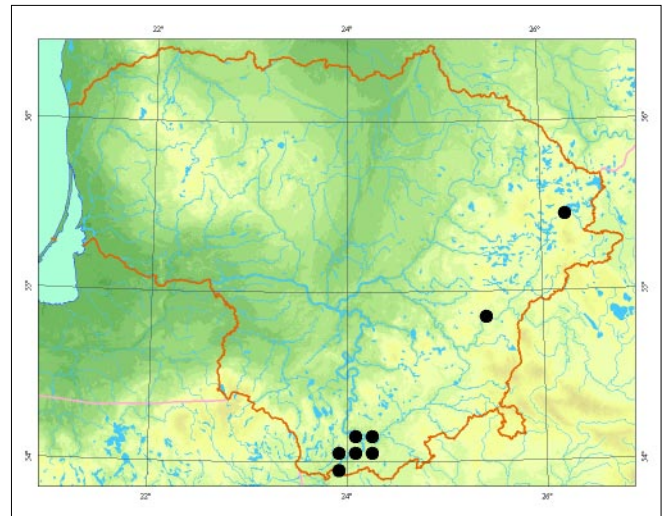
Lietuva yra išiauriniame arealo pakraūtyje, ūnoma tik apie 10 radaviečių pietinėje ir rytinėje dalyje (Varėnos, Lazdijų, Vilniaus, Ignalinos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena atskirtomis populiacijomis tik labai gerai saulės išildomuose atviruose Nemu- no, Merkio slėnių, piliakalnių ūlaituose, nebenaudojamo- se karjeruose, puūdynų proskynose su labai skurūpia ūemąpole augalija. Nepakenčia, kai buveinės ūptamsinamos. Suaugėliai skraido nuo liepos pradūios iki rugūjūčio pradūios dienos metu. Viena karta per metus. Vikūrai nuo rugūjūčio mėn. iki gegūbės pradūios minta paprastųjų gargūdenių (*Lotus corniculatus*), dvispalvių rapenių (*Securigera varia*) lapais. Kaip mitybinis augalas nurodomas ir sėjamasis esparcetas (*Onobrychis viciifolia*). Piemoja vikūrai. Drugiai pasiūymi gana dideliu migraciniu aktyvumu, jų plitimā riboja tinkamų buveinių stoka.

Populiacijų gausumas. Tinkamose buveinėse gausūs – 100 m ruoūe gali būti iki keliasdešimties individų. Dėl pastarąją dešimtmetā prasidėjusio ūemės naudojimo pokyčių, esparcetiniam marguoliams tinkamų buveinių smarkiai sumąūėjo.

Thomas Witt nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Atvirų kseroterminių ūpių slėnių ūlaitų, piliakalnių ūpaugimas krūmais ir medūiais, ūolinės dangos kaita dėl išigalinėjų svetimpemėjų gausialapių lubinų (*Lupinus polyphyllus*), kurie ne tik ūpgopia mitybinius augalus, bet ir praturtina dirvā azotu. Azotas skatina aukūtapulės augalijos vedėjimą. Grėsmā kelia nebenaudojamų ūvyro karjerų rekultivavimas ūpsodinant miūku.

Būtinā ūkirsti krūmus ir medūius buveinių pietinės ekspozicijos ūlaituose, ekstensyviai ganyti ar ūienauti.

Informacijos ūaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.
Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.
Pakalniūkienė L., 1985: Merkinės apylinkių drugių tyrimai. Diplominis darbas.

Summary

Lithuania is on the northern border of the distribution area of Zygaena loti, therefore this species is currently found only in the southern part of the country. Populations are decreasing mostly due to the rapid overgrowth of open xerothermic slopes. Proper management of habitats is needed.

Apraūė Giedrius ūvitra

Ąpuolinis stiklasparnis

Synanthedon conopiformis (Esper, 1782)

ĐEIMA STIKLASPARNIAI (*SESIIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, Vakarø Azijoje. Lietuvoje rūdis aptikta: Paneriuose (Vilniaus apyl.), Dūkøtø girininkijoje (Vilniaus r.), Naujojo Lentvario apylinkøse (Trakø r.), Piepmariø ir Grabuèiðkiø apylinkøse (Kaiðiadoriø r.), Sausinøje, Baptuose ir Kleboniðkiø miðke (Kauno r.), Đetos apylinkøse (Kèdainiø r.), Kiduliø girininkijoje (Đakiø r.).

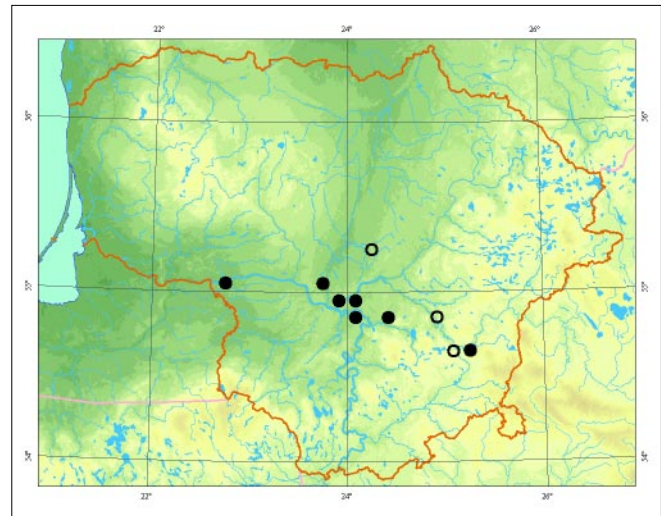
Biologija ir ekologija. Gyvena miðkuose ir parkuose, kur yra senø atvirose, saulès ðildomose vietose auganèiø ąpuolø. Drugiai skraido birþelio– liepos mèn., ðiltà pavasarà – jau geguþès pabaigoje. Kiauðinius deda papeistose ąpuolø kamienø vietose. Vikðrai 2 metus gyvena savo iðgrauþtuose tuneliuose, po þieve. Geguþès pirmoje pusøje þievøje iðgrauþia rutulio formos kameras su plonu būsimos iðþjimo angos dangteliu ir ið þievès „þjuvenø“ pagamina rudà kokonà, kuriame virsta lèliuke. Drugiai ritasi saulètà rytà.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Visose tyrimo vietose labai reta rūðis. Seniausiai þinoma gyvybinga populiacija yra Vilniuje, Paneriuose.

Grèsmès ir apsauga. Veistis tinkamø vietø stoka, senø papeistø ąpuolø ðalinimas. Svarbu iðsaugoti senus ðimtameèius papeistus ąpuolus, ypaè miðkø pakraðèiuose.

Thomas Witt nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.
Būda V., 1994: Å Raudonàja knygå áraðytø rūðiø – *Synanthedon vespiformis* ir *Synanthedon conopiformis* – paplitimas Lietuvoje. – Lietuvos entomologø draugijos metinès konferencijos medþiaga. – Vilnius, 1993 kovo 12 d.

Summary

This species has ten known localities, and is found locally and in small numbers. It is restricted by a lack of suitable habitats.

Apraðè Vidmantas Karalius

Juodalksninis stiklasparnis

Synanthedon mesiaeformis (Herrich-Schäffer, 1846)

DEIMA STIKLASPARNIAI (*SESIIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Vakarinėje Palearktikoje. Europoje pino-
mos tik kelios radavietės, gausiausia – Suomijoje.

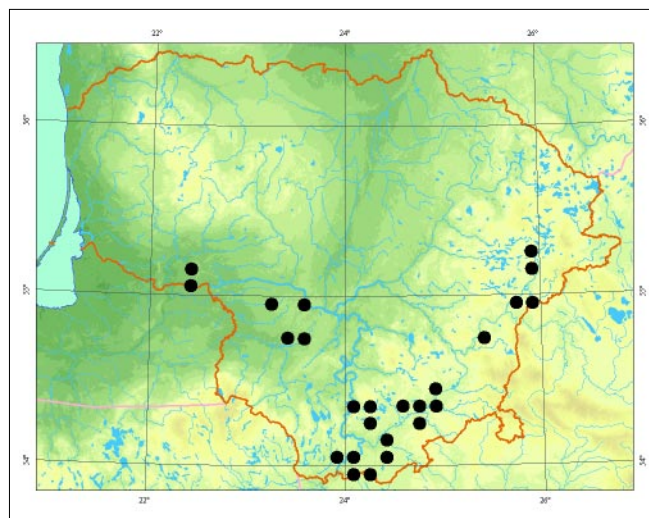
Lietuvoje (naudojant specifinius lytinius atraktantus)
aptikta: Kairėnuose (Vilniuje); prie Pravalos ežero (Vil-
niaus r.) Maceliuose, Dargučiuose, Valkininkuose, Bab-
riūkėse, Liūkiavoje, Subartonyse, Margionyse, Marcin-
konyse, Manėiagirėje, Piūruose, Voriūkėse, Krūminiuo-
se, Valkininkuose (Varėnos r.); Baltažiūkėje, Latepėry-
je (Druskininkø sav.), Dauguose, Dušnionyse (Aly-
taus r.), Gudeliø miške, Åpuolø Būdoje ir Jūrėje (Kaz-
lø Rūdos sav.), Kurakaimyje (Kauno r.), Liepalotø apy-
linkėje (Åakiø r.), Eiëiø apylinkėje, Vieðvilės rezerva-
te (Tauragės r.), Vieðvilės slėnyje (Jurbarko r.). Pabra-
dės apylinkėse (Baliuliuose, Ðvenëionëliuose, Kal-
tanënuose) (Ðvenëioniø r.) rasta senø rūdies veiklos
pëdsakø.

Biologija ir ekologija. Gyvena biotopuose su senais
papeistais juodalksniais, daugiausia auganëiais ant
smëlëto grunto.

Drugiai skraido birþelio– liepos mën. saulëtomis die-
nomis. Kiauðinius deda á senø juodalksniø storos þie-
vės átrūkumus 0– 2 m aukðtyje nuo þemės pavirðiaus.
Vikðrai iðgraupia netaisyklingus tunelius tarp þievės ir
medienos, kur du kartus þiemoja. Suaugæ vikðrai ge-
guþės pabaigoje pragraupia takà iki þievės pavirðiaus,
iðorėje palikdami plonà jos sluoksnelà. Tako gale ið
þievės pjuvenø pasigamina kietà ovalø kokonà.

Thomas Witt nuotrauka

Populiacijø gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Dru-
giø gausumas skirtingais metais gerokai svyruoja. Vieð-
vilės upės baseino ir Pietryëiø Lietuvos populiacijos yra
gyvybingos ir gana gausios, pagal esamus duomenis –
vienos gausiausiø visame rūdies areale.

Grësmės ir apsauga. Veistis tinkamø vietø mapëji-
mas, senø papeistø juodalksniø ðalinimas.

Bûtina iðsaugoti senus ligotus juodalksnius paupiuo-
se, paeþerëse ir kitose smëlilingose vietovëse, ypaè
drugjø buveinëse.

Informacijos ðaltiniai

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.
Karalius V., Būda V., 2006: The investigation of *Syn-
anthedon mesiaeformis* and *S. flaviventris* (Lepidoptera,
Sesiidae) distribution in Lithuania using sex attracta-
nts. – Acta Zoologica Lituhanica, 16 (3): 2004– 2009.

Summary

The species was recently reported in 29 localities in
groupings of three probable populations: the Vieðvilė
River basin, the southeast of Lithuania and in the Kazlø
Rūda forests. Available data shows that the first two
populations seem to be dynamic and relatively large.
The abundance of the Kazlø Rūda forests population
is not clear.

Apraðë Vidmantas Karalius

Vapsvinis stiklasparnis

Synanthedon vespiformis (Linnaeus, 1761)

DEIMA STIKLASPARNIAI (*SESIIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø bei Vidurio Europoje, Pietvakariø Azijoje.

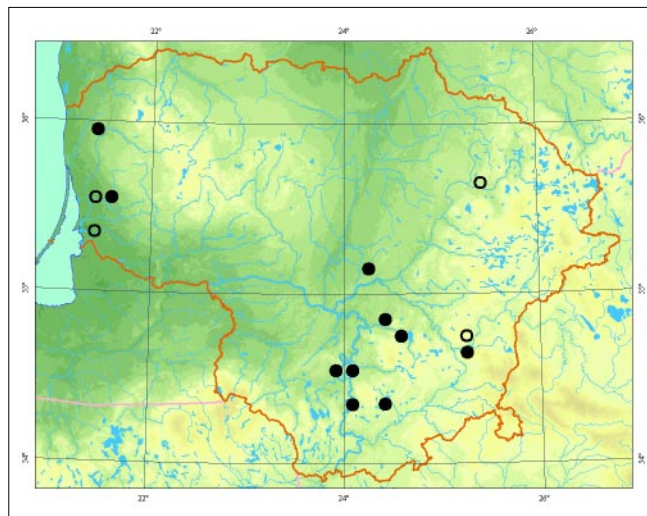
Lietuvoje rūdis aptikta: Verkiø, Paneriø ir Vingio parko àpuolynuose (Vilniuje), Andriũnuose (Varėnos r.), Alytuje, Punios ðile (Alytaus r.), Balbieriðkyje (Prienø r.), Bækoniø ir Pieþmariø apylinkėse (Kaiðiadoriø r.), Ðilø apylinkėse (Jonavos r.), Svėdasuose (Anykøeiø r.), Stankaièiuose (Ðilutės r.), Bilvieèiø miðke ir Ðarkiðkiø apylinkėse (Klaipėdos r.), Kartenos ir Kulũpėnø apylinkėse (Kretingos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena àpuolynuose, kur yra vėpio papeistø àpuolø. Àpuolø amþius àvairus, svarbu, kad àpuolynas bũtø ðviesus, su aikðtelėmis. Drugiai skraido nuo geguþės pabaigos iki rugpjũeiø pradþios. Kiauðinius deda ant vėpio ar kitaip papeistø àpuolø kamienø apatinio daliø ar ðvieþiø kelmø. Tarp þievės ir medienos, papeistose vietose, kur susidaro naujas brazdo audinys, vikðrai iðgrauþia netaisyklingus tunelius. Piemoja du kartus. Suaugæ vikðrai tako pabaigoje ið pjuvenø pasigamina ovalø kokonà.

Populiacijø gausumas. Daugelyje vietoviø aptiktas naudojant specifinius lytinius atraktantus. Visur labai retas, nes yra maþai vikðrams tinkamø vietø.

Grėsmės ir apsauga. Veistis tinkamø vietø trũkumas, papeistø àpuolø ðalinimas.

Labai svarbu iðsaugoti senus ligotus ar supalotus àpuolus. Palikti þievėtø àpuolø kelmø.

Informacijos ðaltiniai

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Bũda V., 1994: Å Raudonàja knygà áraðytø rūðiø – *Synanthedon vespiformis* ir *Synanthedon conopiformis* – paplitimas Lietuvoje. – Lietuvos entomologø draugijos metinės konferencijos medþiaga. – Vilnius, 1993 kovo 12 d.

Summary

The species has 16 known localities, it is found locally and in small numbers. It is restricted by a lack of suitable habitats.

Apraðė Vidmantas Karalius

Thomas Witt nuotrauka

Nakviðinis sfinksas

Proserpinus proserpina (Pallas, 1772)

ÐEIMA SFINKSAI (*SPHINGIDAE*)
BÛRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 2003 m. Áraðyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvos IV priedus.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, Centrinėje ir Vakarø Azijoje, Ðiaurės Afrikoje.

Lietuvoje rūðis aptikta rytinėje dalyje – Pailgyje, Pakretuonėje, Kaltanėnuose (Ðvenėioniø r.).

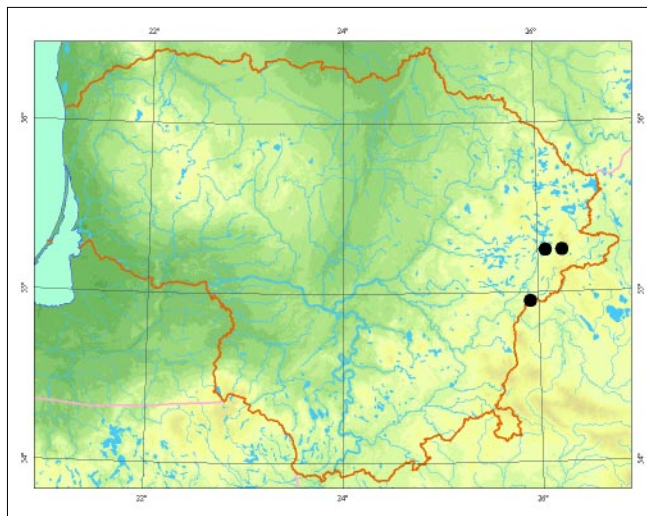
Biologija ir ekologija. Lietuvoje drugiai skraido nuo birþelio mėn., kiauðinėlius deda iki liepos vidurio. Vikðrai aptinkami nuo birþelio vidurio iki rugpjûelio pradþios saulėkaitoje, nuo vėjo apsaugotose aikðtelėse, ant pavieniø ar auganėø grupėmis nakviðø (*Oenothera*), oþkaropiø (*Epilobium*), raudokliø (*Lythrum*). Jø vystymosi ciklas trunka apie 15 dienø – priklauso nuo oro temperatūros. Þiemoja lėliukės. Viena karta per metus.

Populiacijø gausumas. 2000– 2004 m. rastos 3 atskiros radavietės, ið viso – 17 vikðrø. Stabilios vietinės populiacijos nesusiformavusios. Lietuvà pasiekia ið pietø atskridæ drugiai, kurie veisiasi, bet, atrodo, þūsta þiemodami, bûdami lėliukiø stadijos. Todėl rastoje gausioje vikðrø radavietėje kitamet jø gali nebūti.

Grėsmės ir apsauga. Mitybiniai augalai auga dirvuojanėiose, apleistose þemėse, geleþinkelio pylimuose (nakviðos), uþpelkėjusiose ðlapumose, eþerø ar upiø pakrantės (raudoklės, oþkaropės), todėl grėsmės dėl ūkinės veiklos poveikio nėra.

Thomas Witt nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.
Ðableviėius B., 2004: Sfinksai. – Kaunas.
Ðableviėius B., 2004: Nauja nakviðinio sfinkso radimvietė Lietuvoje 2004 m. – New and rare for Lithuania insect species, 16: 42– 43.

Summary

The species has been observed in eastern Lithuania, in the Ðvenėionys district in 2000, 2003 and 2004. The 17 caterpillars were all found on *Oenothera biennis*. A local population has not yet formed. Moths that have been recorded do breed, however their pupae do not survive the winter. They feed on plants in deserted fields and near railway embankments.

Apraðė Bronius Ðableviėius

Juodoji hesperija

Erynnis tages (Linnaeus, 1758)

DEIMA STORGALVIUKAI (*HESPERIIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Mažosioje ir Centrinėje Azijoje iki Amūro.

Lietuvoje aptikta Paneriuose, Verkiuose (Vilniuje), Meðkerinėje, Gelednėje (Ėvenėionių r.), Gerdažiuose, Bugiedoje (Lazdijų r.), Marcinkonyse, Merkinėje (Varėnos r.), Vidzgiryje (Alytaus r.), Lazdėnuose, Pvyryne (Trakų r.), Ėnieriðkėse (Molėtų r.).

Biologija ir ekologija. Kiauðinėlius deda ant mitybinio augalø – gargþdenio (*Lotus*), rapenio (*Securigera*), liucernø (*Medicago*) ir kitø pupiniø. Iðsiritæ vikðrai maitinasi tarp susuktø lapø. Suaugæ vikðrai ant mitybinio augalo pina kokonà, kuriame þiemoja. Lėliukėmis virsta pavasará. Drugiai skraido geguþės mėn. Aptinkami atvirose, gerai ðildomose, þole apaugusiose pievose, laukymėse ðalia miðriø miðkø, puðynø. Mėgsta tupėti ant atvirø þemės lopinėliø.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Aptiktos kelios atskirtos populiacijos. Jose rasta po kelis individus. Kasmet aptinkamos naujos radavietės su pavieniais individualais.

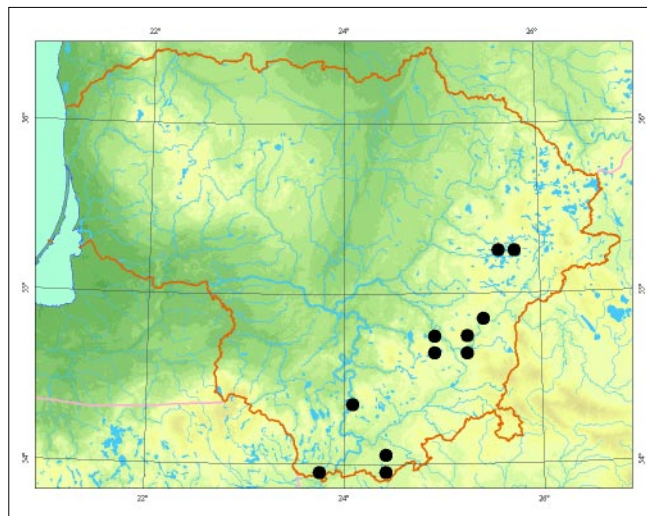
Grėsmės ir apsauga. Atvirø, gerai ðildomø plotø uþaugimas miðku, intensyvus ganymas ir pavasariniai gaisrai. Būtina saugoti pagrindines buveines nuo uþaugimo krūmais, miðku ir nuo pavasarinio gaisrø.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Jono Augustausko nuotrauka

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Only some small, isolated populations are known in southeastern Lithuania.

Apraðė Povilas Ivinskis

Smiltyninė hesperija

Pyrgus serratulae (Rambur, 1839)

DEIMA HESPERIJOS (STORGALVIUKAI) (*HESPERIIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

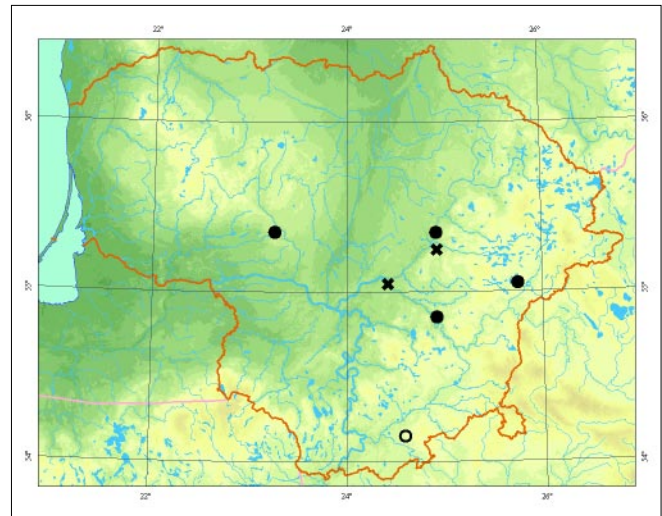
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus Šiaurę, Mažojoje Azijoje, Kazachstane, Vidurio ir Pietų Urale, Pietų Sibire, Mongolijoje.

Lietuvoje aptinkama smėlingose dirvožemio regionuose. Pūnos radavietės Vidurio (Šventosios, Dubysos, Neris upių slėniuose), Pietų ir Rytų Lietuvoje (Pabrados kariniame poligone, Dzūkijoje, Rytų Lietuvos pušynuose). Nuo 1992 m. rastos kelios gyvybingos populiacijos.

Biologija ir ekologija. Gyvena karbonatingose smiltinėse ir stepinėse pievose, augančiose gerai išdriekuose atviruose upių slėnių ūlainuose ir terasose, ūviesių sausose pušynų aikštelėse, keliuose, geležinkelio sankasose, karinių poligonų teritorijose plytinčiuose smėlynuose. Vikarūs mitybiniai augalai: smiltyninės sidabrapolės (*Potentilla arenaria*), rasakilos (*Alchemilla*). Lietuvoje viena karta per metus. Drugiai skraido nuo gegužės antros pusės iki birželio pabaigos. Kiaušinėlius deda pavieniui apatinėje mitybinio augalo dalyje. Vikarai

rai piemoja pasiekę priešpaskutiną ūgą. Balandžio mėn. virsta lėliukėmis. Išsiritę drugiai aktyviai skraido, gali migruoti į gretimas buveines.

Populiacijų gausumas. Populiacijos lokaliai ir negausios. Net ir tinkamose buveinėse individų randama nedaug – nuo kelių iki keliolikos individų hektare. Dalis anksčiau gyvybingų populiacijų išnyko dėl buveinių kaitos.

Grėsmės ir apsauga. Neįdienaujamos ir negaunamos sauspievių užaugimas krūmais ir medžiais; miško aikštelių, smėlynų užsodinimas ir savaiminis apaugimas mišku. Negalima drugių buveinių apsodinti mišku, reikia iškirsti užaugančius medžius ir krūmus. Ypač svarbu išsaugoti atviras kserotermines buveines pietinės ekspozicijos ūlainuose – tai galima padaryti ekstensyviai ganant ar dienaujant.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is very locally distributed in Lithuania. Regions with sandy soil are preferred. Populations are rapidly decreasing mostly due to the rapid disappearance of dry sloped meadows and open grasslands. Proper habitat management is urgently needed.

Aprašė Giedrius Žvitra

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Rudmargė hesperija

Carterocephalus palaemon (Pallas, 1771)

DEIMA STORGALVIUKAI (*HESPERIIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Kaukaze, Sibire iki Ramiojo vandenyno.

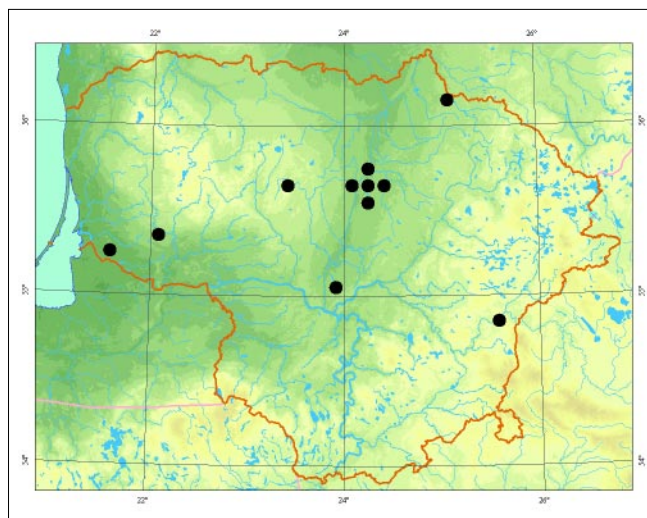
Lietuvoje rūdis aptikta daugelyje rajonų, išskyrus šiaurinę dalį.

Biologija ir ekologija. Kiaušinėlius deda ant mitybinių augalų – dirsių (*Bromus*), lendrūnų (*Calamagrostis*), strugių (*Brachypodium*). Išsiritę vikšrai maitinasi ir čiemoja tarp susuktų lapų. Lėliukėmis virsta pavasarį. Drugiai skraido gegužės pabaigoje – birželą. Aptinkami aukšta žole apaugusiose pamiškėse, paupio pievose, miškų aikštelėse, ant kvartalų linijų, kirtimuose. Mėgsta drėgnas ūksmingas vietas.

Populiacijų gausumas. Rasta keliolikoje vietose po kelis individus. Kasmet aptinkamos naujos radavietės su pavieniais individualais.

Grėsmės ir apsauga. Tinkamose gyventi vietose ūpaugimas miškų, vandens reikimo pakitimas, plynasis miškų kirtimas.

Būtina saugoti pagrindines rūdies buveines nuo ūpaugimo miškų, palaikyti esamą hidrologiną reikimą.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

This species is not abundant, but widely distributed in small localities across all of Lithuania.

Aprašė Povilas Ivinskis

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Juodasis apolonas

Parnassius mnemosyne (Linnaeus, 1758)

DEIMA BŪRIUOTOJAI (*PAPILIONIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

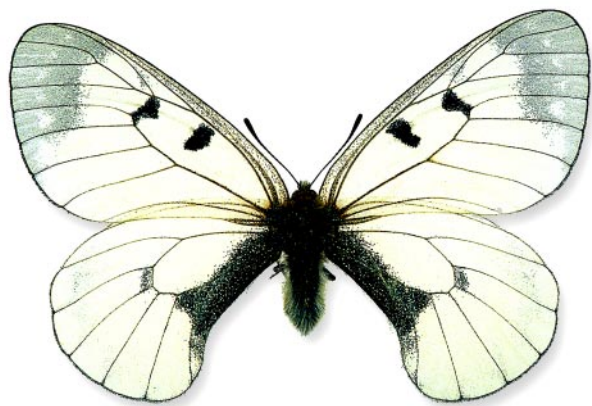
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1976 m.

Paplitimas. Europoje, Mažojoje ir Centrinėje Azijoje. Lietuvoje rūdis aptinkama nuo Nevėpio upės (prie Raudondvario) á vakarus iki Kretingos ir á áiaurá iki Skuodo.

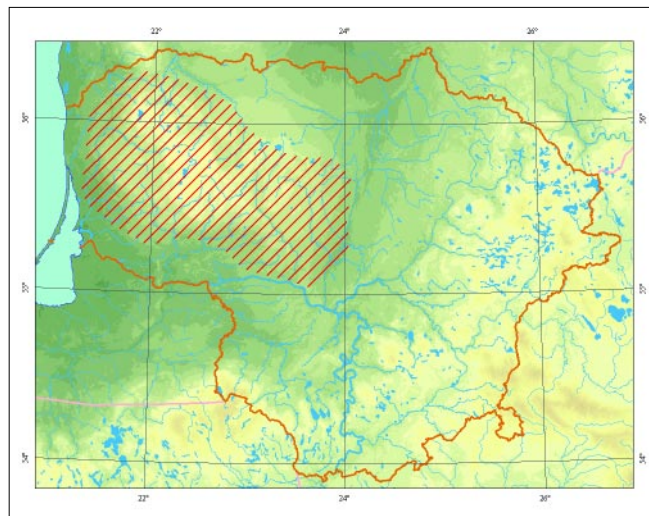
Biologija ir ekologija. Kiauðinélius, po vienà, deda ant apvytusio mitybinio augalo rútenio (*Corydalis*) lapø, stiebø. Susiformavæs vikðras þiemoja kiauðinio apvalkale ar jo iðorėje. Pavasará vikðrai pradeda maitintis, aktyvūs naktá. Drugiai skraido birþelio mën. Skraidymo pradþioje aptinkami vystymosi buveinëse, vëliau pláèiai pasklinda po apylinkes. Per pastaruosius du deðimtmeèius pastebima arealo plitimo tendencija.

Populiacijø gausumas. Rúðies gausumas netirtas. Aptikta keliolika atskirtø populiacijø. Daugumoje jø rasta po kelis individus, taèiau kai kuriose Varniø regioninio parko vietose buvo galima pamatyti iki 50 drugiø vienu metu, o visà populiacijà sudarë apie 300 individus. Kasmet aptinkamos naujos radavietës su pavieniais individualais.

Grësmës ir apsauga. Atvirø, gerai ðildomø plotø uþaugimas miðku, intensyvus ganymas, pavasariniai gaisrai.

Jono Augustausko nuotrauka

Pagrindinëse rūðies gyvenamose buveinëse būtina neleisti suveðėti krûmams, neuþsodinti buveiniø miðku, saugoti nuo pavasarinio gaisrø. Pastebëta, kad rūðis pradeda gausëti buveinëse praretinus medþius, suformavus atvirø aikðteliø.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Distributed most widely in western Lithuania, in recent years the species has expanded its range and become more abundant.

Apraðë Povilas Ivinskis

Machaonas

Papilio machaon Linnaeus, 1758

DEIMA SKLANDŪNAI (PAPILIONIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

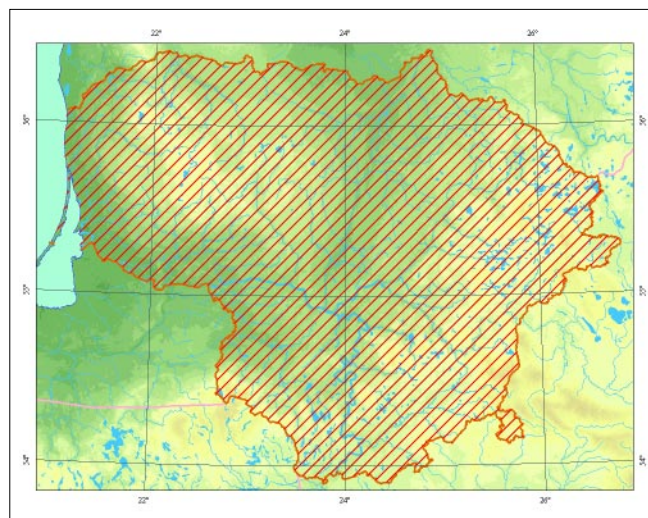
Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Afrikoje, vidutiniū platumū ir Azijos paatogrāpiū rajonuose, Ėiaurės Amerikoje.

Randama visoje Lietuvoje, kiek dāpnesnė pietinēje dalyje.

Biologija ir ekologija. Kiaudinėlius, po 1– 3, deda ant āvairiū skėtiniū augalū: paprastūjū morkū (*Daucus carota*), paprastūjū krapū (*Anethum graveolens*), paprastūjū garūvū (*Aegopodium podagraria*), paprastūjū kmy-nū (*Carum carvi*), maūjū oūiāpoliū (*Pimpinella saxifraga*), pelkiniū salia-vū (*Peucedanum palustre*), kartais randami ir ant rūtū (*Ruta*). Vikūrai ūali, juodai pieduoti ir su raudonomis karpomis. Gyvena atvirai, maitinasi skėtiniū augalū lapais ir ūiedynais. Vikūrai turi oranūines savito kvapo liaukas, kurias sujudinti iūverēia ā kūno pavirūiū. Lėliukėmis virsta ant mitybiniū augalū. ūie-moja lėliukės. Aptinkami āvairiose atvirose vietovēse: pievose, pamiūkēse, miūkū aikūtelēse, pakelēse, palau-kēse, kirtimuose, soduose, darūuose. Dvi kartos per metus. Pirmos kartos drugiai skraido gegūjū– birūelio mėn., antros – liepos– rugpjūēio mėn.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijū gausumas. Rūdiēs gausumas netirtas. Dāpniausiai aptinkami pavieniai drugiai. Gausesni Pietū Lietuvoje.

Grėsmė ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dēl ūkinės ūmogaus veiklos: poilsio zonū plėtros, intensyvaus galvijū ganymo, pievū deginimo ir suarimo, herbicidū ir pesticidū naudojimo.

Tankiai apgyvendintuose rajonuose reikētū āsteigti nedideliū draustiniū, kuriuose ūis drugys galētū gyventi.

Informacijos ūaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare, vanishing species. More frequently found in the southern part of the country, only solitary individuals have been observed elsewhere. The main threat to its survival is caused by human economic activities.

Apraūė Tomas Ūsaitis

Didysis auksinukas

Lycaena dispar (Haworth, 1802)

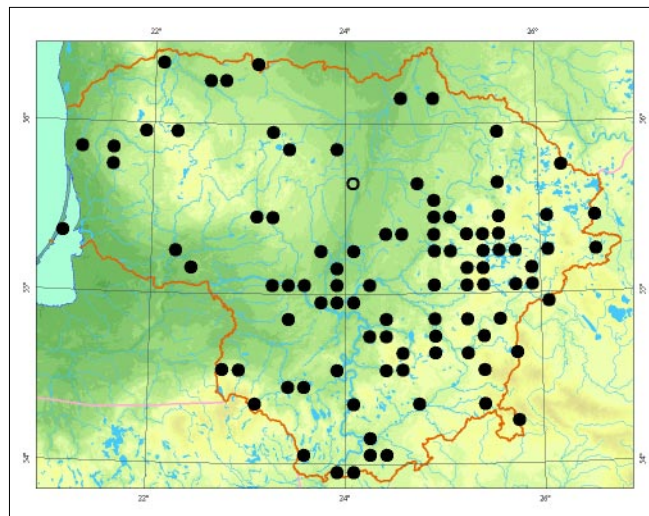
DEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, išilgai Azijos iki Kinijos. Lietuvoje rūdis aptinkama visur, gal kiek gausesnė Vidurio ir Pietryčių Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Kiaušinėlius deda po vieną ar po kelis ant mitybinių augalų – vandeninių rūgūtynių (*Rumex aquaticus*), rūgūtynių gudapolių (*Rumex hydro-lapathum*). Išsiritę vikšrai gyvena apatinėje lapų pusėje, išgraužia avirus dydžio angas. Piemoja vikšrai paklotėje, prie mitybinių augalų. Kelis mėnesius jie gali praleisti po vandeniu. Pavasarį vėl pradeda maitintis. Pasiekę apie 20 mm ilgį, prisitvirtina prie mitybinio augalo stiebo apatinės dalies ir virsta lėliukėmis. Drugiai skraido birželio– liepos mėn. Kartais galima pamatyti daliną antrą kartą rugpjūčio– rugsėjo mėn. Laikosi žlapiose pievose, paupiuose, kanalizuojuose upių

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

pakrantėse, paeberėse, drėgnose pamiškėse. Suaugęliai kartais toli nuklęsta nuo veisimosi vietų.

Populiacijų gausumas. Visur aptinkamas negausiai, sudaro ūdaras populiacijas. Jose rasta po kelis ar keliolika individų. Labai gausios populiacijos aptiktos Staniuliškėse (Prienų r.), vakarinėje Skaisčio ežero dalyje (Trakų r.). Kasmet aptinkamos naujos radavietės su pavieniais individais. Pastebima populiacijų gausėjimo tendencija.

Grėsmės ir apsauga. Melioracija ir pesticidų naudojimas.

Svarbi ekstensyvi ūkinė veikla žlapiose pievose (pievos neapauga krūmais), vėlyvas melioracijos griovių dienavimas.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare and not abundant species, with single individuals found all over the country, yet a trend of growing abundance has been observed in recent years.

Aprašė Povilas Ivinskis

Ėiaurinis auksinukas

Lycaena helle (Denis & Schiffermüller, 1775)

ĖEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

1 (E) kategorija

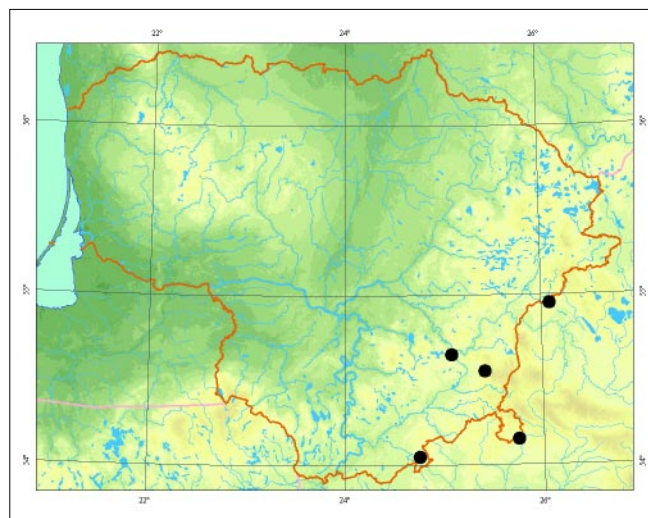
Statusas. Lietuvoje rūĖis saugoma nuo 1991 m. ĀraĖyta Ā BuveiniŖ direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Vidurio ir Ėiaurės Europoje, VakarŖ Rusijoje, PietŖ Sibire, Mongolijoje.

RŖĖis aptinkama tik RytŖ ir PietŖ Lietuvoje. Pinomos 5 radavietės: Gaujos slėnyje (ĖalėininkŖ r.), palei Meros upė (ĖvenėioniŖ r.), Ėalia Moluvenės upelio (TrakŖ r.), Stojuose (Varėnos r.) ir Rudaminos upės slėnyje (Vilniaus r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena atskirtomis populiacijomis Ėaltiniuose, Ŗpelkėjusiose pievose palei nedideles upes, kuriose gausiai auga gyvatŖoliŖ (*Bistorta major*). Suaugę drugiai skraido nuo geguĖės vidurio iki birĖelio pabaigos. Lietuvoje Ėapniausiai aptinkami vienos kartos drugiai, nors liepos mėn. galima pamatyti ir antros kartos drugius. Liepos– rugpjŖĖio mėn. vikŖrai minta gyvatŖolės lapais. Ėiemoja lėliukės Ėalia Ėemės pavirĖiaus.

PopuliacijŖ gausumas. RŖĖies gausumas netirtas. 1987 m. aptikta nedidelė populiacija Ėalia Gelednės. 2000 m. rastos nedidelės populiacijos Stojuose ir Ėalia Moluvenės upelio, kuriose dienos metu galima matyti po keliolika drugiŖ. Gausiausia ĖiauriniŖ auksinukŖ

populiacija aptinkama nuo 1996 m. pievose palei Rudaminos upelā: tinkamu metu galima pamatyti iki 100 drugiŖ per dienā. Dar viena nedidelė auksinukŖ populiacija aptikta 2005 m. Gaujos upės slėnio pievose.

Grėsmės ir apsauga. RŖĖies populiacijos yra labai papeidĖiamos. Nyksta Ėėl Ŗpelkėjusio pievŖ ir ĖemapelkiŖ sausinimo, natŖralios bendrijŖ kaitos (drėgnŖ pievŖ Ŗpaugimo krŖmais ir medĖiais).

Siekiant iĖsaugoti rŖĖā, draudĖiama buveines sausinti, ardyti velėnā, Ŗpsodinti miĖku, trāĖti, deginti. Negalima leisti buveinėms virsti miĖku – bŖtina Ėalinti sumedėjusią augaliją. Skatintinas dalinis buveiniŖ Ėieнавimas ir nuĖienautos Ŗolinės augalijos iĖveĖimas Ŗp buveinės ribŖ.

Informacijos Ėaltiniai

Ivinskis P., 1998: Butterflies (*Lepidoptera, Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – Acta Zoologica Lituania, 8 (3): 9– 22.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Currently five isolated populations located in wet meadows along small rivers in eastern and southern Lithuania are known.

ApraĖė Dalius Dapkus

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Stepinis perlinukas

Brenthis hecate (Denis & Schiffermüller, 1775)

DEIMA PLEŲTEKĖS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietinėje Europoje, Mažosioje ir Centrinėje Azijoje, Kazachstane, Pietų Urale, Vakarų Sibiro stepėse, Altajuje, Vakarų Sajanuose.

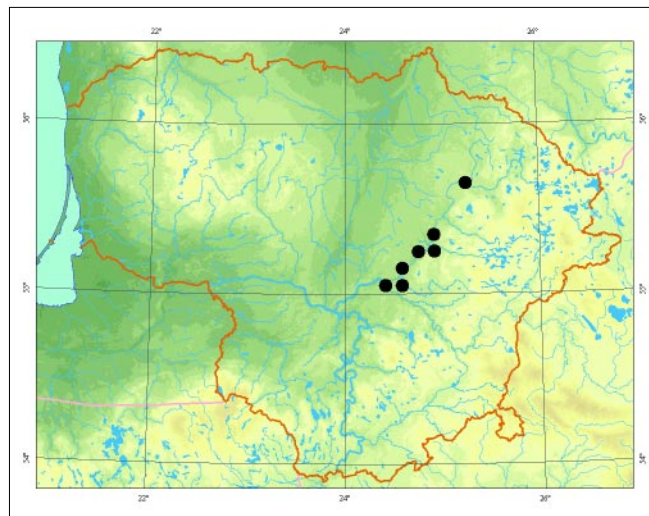
Lietuvos populiacijos nuo pagrindinio arealo atitrūkusios 800– 1 000 km.

Lietuvoje rūdis aptikta tik Ūventosios, Siesarties, Jaros, Ūdivintos ir Mūdiuos upiū slėniuose. Dabartiniu metu gyvybingos tik 2 populiacijos Ukmergės r.

Biologija ir ekologija. Gyvena natūraliose, gerai űdylanėiose stepinėse pievose, upiū slėniuose. Lietuvoje viena karta per metus. Drugiai skraido nuo birželio antros pusės iki rugpjūčio pradžios. Po kelis kiauđinėlius deda apatinėje mitybinio augalo pievinės vingiorykūtės (*Filipendula vulgaris*) dalyje. Piemoja kiauđinėliai. Vikđrai lėliukėmis virsta ant aukđtesniū stiebeliū. Dėpnai nukenėia nuo parazitiniū plėviasparniū. Drugiai prieraidūs vystymosi buveinėms.

Populiacijū gausumas. Priklausomai nuo klimato sąlygū individū tankumas tinkamose buveinėse skirtingais metais svyruoja nuo keliū deđimėiū iki 100– 300 ind./ha. Taėiau degraduojanėiose buveinėse tankumas sumaėja iki vos keliū individū hektare.

Grėsmės ir apsauga. Buveiniū űpaugimas krūmais, žolinės augalijos sudėties kaita, prasidėjusi nutrūkus tradici-

ciniam buveiniū naudojimui – ekstensyviai ganymui ir űienavimui, nenaudojamū pievū apsodinimas miđku ar jū pavertimas intensyviai űėmės űkio naudmenomis, pievū deginimas, poilsiavieėiū űrengimas upiū slėniuose, pesticidū naudojimas, trėdiimas, buveiniū suskaidymas ir atskyrimas. Tai mašina natūralaus populiacijū atsikūrimo galimybes. Netinkamas buveiniū tvarkymas, pvz., űienavimas anksėiau negu liepos 15 d. ar intensyvus ganymas, sunaikina drugiū lervines stadijas. Siūloma atskirus pievū plotus űienauti kas antri metai. Norint rūđai iđsaugoti, būtina atkurti degradavusias buveines.

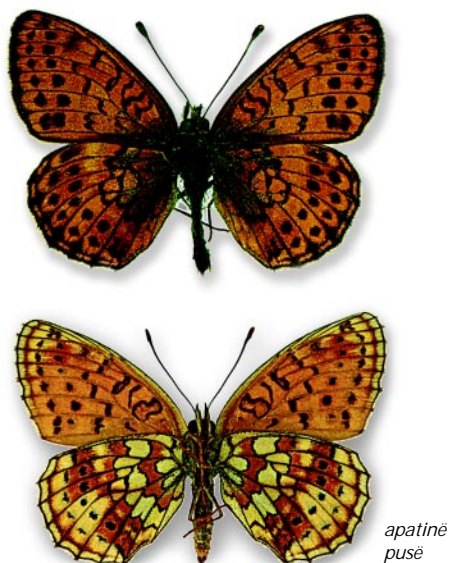
Informacijos űaltiniai

Ūvitra G., 1995: *Brenthis hecate* D.&S. (Lepidoptera, Nymphalidae) – a Boreo-Montane species in Lithuania: notes on its distribution, ecology, early stages and state. – In: I. Valovirta, P. T. Harding & D. Kime (eds), Threatened species and bioindicators at the Pan-European level. Proceedings of the Ninth International Colloquium of the European Invertebrate Survey, Helsinki 3– 4 September 1993:129– 134. – Helsinki.

Summary

The species is distributed in southern Europe and Asia. Only a few viable populations are currently known in Lithuania. Population numbers are catastrophically decreasing due to rapid natural steppe grassland destruction. Proper management of habitats is needed.

Aprađė Giedrius Ūvitra

Jono Augustausko nuotraukos

Palsvasis melsvys

Glaucopsyche alexis (Poda, 1761)

DEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

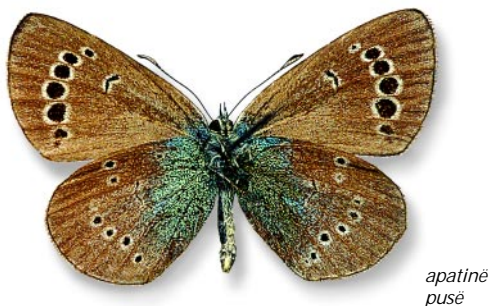
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Pietø Ispanijos iki Pietø Skandinavijos (rūdis neaptinkama Didþiojoje Britanijoje), Centrinėje Azijoje iki Kinijos, Ðiaurės Afrikoje. Aptinkama Vidurio, Pietø ir Rytø Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Gyvena sauspievėse palei upes (pvz., Merkà, Nemunà), gerai saulės apðviestose Dzūkijos puðynø aikðtelėse, puðynø pakraðèiuose, virþynuose. Drugiai skraido nuo geguþės pabaigos iki liepos vidurio. Jie tupia ant àvairø þiediniø augalø. Vikðrai liepos– rugpjùeio mėn. minta pupiniø ðeimos augalais: kulkðnėmis (*Astragalus*), vikiais (*Vicia*), rapeniais (*Securigera*), liucernomis (*Medicago*), barkūnais (*Melilotus*). Piemoja lėliukės.

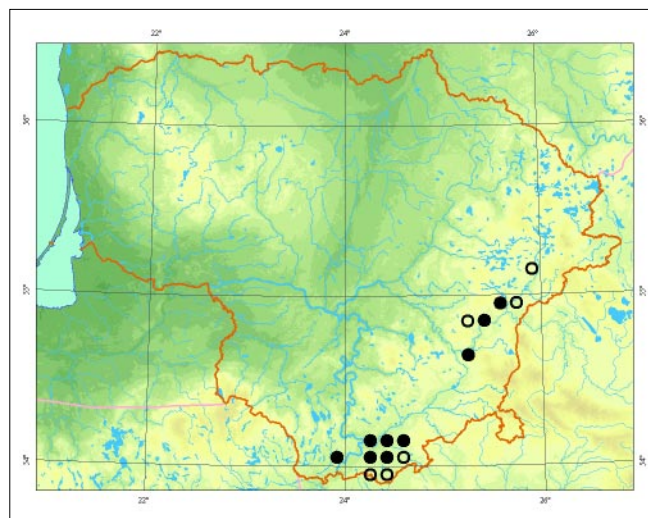
Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Aptinkamos nedidelės atskirtos populiacijos. Uþregistruota apie 20 radavieèiø Lietuvoje. Pavieniai individai pasiskirstà didelėje erdvėje. Populiacijos nestabilios dël pastaràjà dẽðimtmetà greitėjanėios buveiniø kaitos.

Grėsmės ir apsauga. Sauspieviø, puðynø aikðteliø nykimas: dël nutrūkusios tradicinės þemėnaudos uþaugimas sumedėjusia augalija, uþsodinimas miðku.

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Palsvojo melsvio buveinėse siūloma ekstensyviai ganyti gyvulius ir periodiðkai ðalinti sumedėjusia augalija, neuþsodinti radavieèiø miðku.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 1998: Butterflies (*Lepidoptera, Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – Acta Zoologica Lituanica, 8 (3): 9– 22.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius. Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Very rare and local species distributed in small populations inhabiting dry meadows in central, southern and eastern Lithuania. Populations are unstable due to rapid natural plant succession occurring in open habitats.

Apraðė Dalius Dapkus

Gencijoninis melsvys

Maculineaalcon (Denis & Schiffermüller, 1775)

DEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

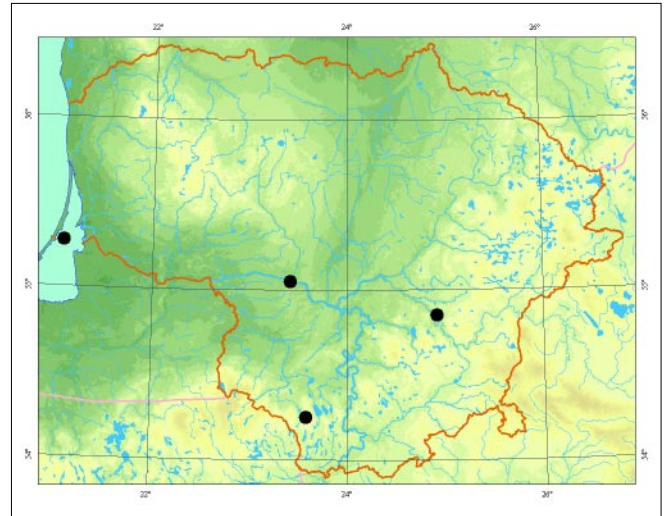
1 (E) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Centrinėje Azijoje. Lietuvoje rūdis aptikta Jurbarko, Lazdijų, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Patelės kiaušinius deda ant melsvøjø gencijonø (*Gentiana cruciata*). Vikðrai minta þiedais ir lapais. Po treëio nërimosi nustoja maitintis augalu. Tolesnis jø vystymasis susijæs su skruzdëlėmis. Vikðrus turi susirasti *Myrmica schenki* skruzdëlës, kuriø lizduose vikðrai baigia vystytis. Skruzdëlyne gencijoniniø drugiø vikðrus skruzdëlës maitina kaip savo lervas. Geguþës pabaigoje vikðrai virsta lëliukėmis. Iðsiritæ drugiai skuba palikti skruzdëlynà, nes gali bûti puolami savo ðeimininkjø. Drugiai skraido nuo birþelio vidurio iki liepos vidurio. Drugiai laikosi netoli mitybinio augalo ir nuo savo buveinës nenutolsta.

Pastaruoju metu manoma, kad rūdis *M.alcon* turëtø bûti traktuojama kaip dvi rūdys – *M.alcon* ir *M.rebeli*. Iðoriðkai jos maþai skiriasi, taëiau *M.alcon* mitybinis augalas yra siauralapis gencijonas (*Gentiana pneumo-*

nanthe), skruzdëlë ðeimininkë *Myrmica ruginodis*, o *M.rebeli* mitybinis augalas – melsvasis gencijonas (*Gentiana cruciata*), skruzdëlë ðeimininkë *Myrmica schenki*. Ði nuomonë nėra visuotinai priimta. Lietuvoje melsviai aptikti melsvøjø gencijonø augavietëse, tad galëtø priklausyti *M.rebeli* rūðiai.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Aptinkama lokaliai. Populiacijos atskirtos, melsvøjø gencijonø augavietëse aptikta po kelis drugius.

Grësmës ir apsauga. Buveiniø uþaugimas krûmais, intensyvus ganymas ir gaisrai.

Bûtina þinomas radavietes saugoti nuo savaiminio apaugimo krûmais, medþiais, neapsodinti miðku.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 2004: New and rare for the Lithuanian fauna *Lepidoptera* species collected in 1978– 2004. – New and rare for Lithuanian insect species. Records and descriptions, 16: 47– 50.

Summary

The species is locally found amid Gentiana cruciata. Four localities are known, indicating that the distribution of this species is clearly spreading.

Apraðë Povilas Ivinskis

apatinë
pusë

Jono Augustausko nuotraukos

Tađkuotasis melsvys

Maculinea arion (Linnaeus, 1758)

ĐEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

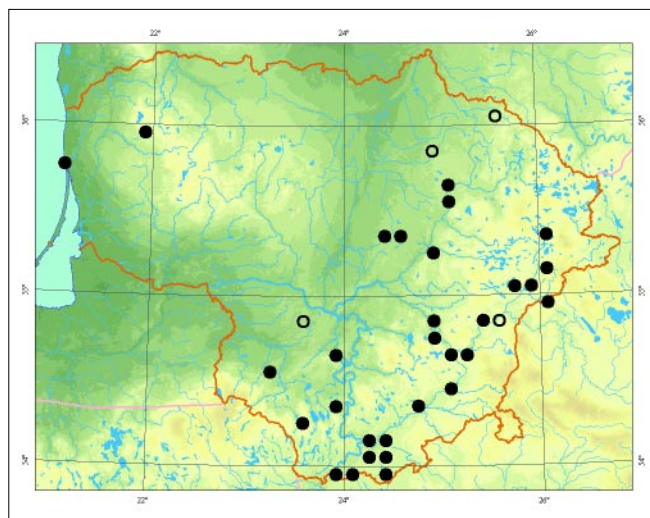
2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje. Azijoje rūdis paplitusi iki Kinijos. Lietuvoje dažniausiai aptinkama pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Kiauđinėlius, po vienà, deda á mitybinio augalo éiobrelio (*Thymus*) uđdaras galvutes. Kelios patelės gali padėti kiauđinėlius á tà paèià galvutæ. Išsiritæ vikðrai pasiųpymi kanibalizmu – ilgainiui vienoje galvutėje lieka tik vienas vikðras. Pasiekæ tre-èià úgá vikðrai palieka mitybiná augalà ir ant þemės laukia, kol juos susiras *Myrmica scabrinodis* ar *Myrmica sabuleti* skruzdėlės. Vikðrai išskiria saldø skystá, kuris traukia skruzdes. Radusios vikðræ skruzdėlės ne-ðasi já á skruzdėlynà. Jame vikðrai minta skruzdþiø lervomis. Viename skruzdėlyne gyvena iki 5 vikðrø. Þiemoja vikðrai. Pavasará jie dar maitinasi ir pasiekæ 15 mm ilgá virsta lėliukėmis. Drugiai skraido birþelio–liepos mėn. Aptinkami sausose, saulėtose, smėlingose pamiðkėse, miðkø aikðtelėse, pakelėse. Prie þydinėiø éiobrelieø paprastai suskrenda drugiai iš visos apylin-kės (papildomai maitinasi). Jie lengvai pastebimi.

Populiacijø gausumas. Visur aptinkamas negausiai, sudaro uđdaras populiacijas. Jose rasta po kelis ar

keliolika individø. Visame rūdies paplitimo areale ma-toma populiacijos mažėjimo tendencija.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø aikðteliø, ðlaitø uþsodini-mas, natūralus uþaugimas miðku, intensyvus gany-mas, gaisrai.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Kata-logas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is mainly distributed in the southeast of the country. Over the last two decades its abundance has continually decreased.

Apraðė Povilas Ivinskis

♂

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Kraujalakinis melsvys

Maculinea teleius (Bergsträsser, 1779)

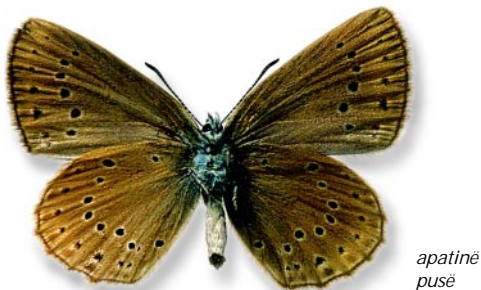
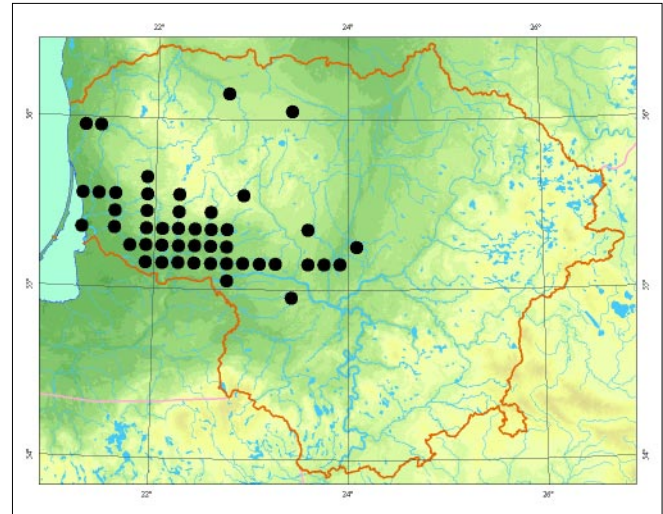
DEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje. Azijoje paplitusi iki Japonijos. Lietuvoje rūdis dažniausiai aptinkama vidurio ir vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Kiaudinėlius, po vieną, deda į mitybinio augalo kraujalakės (*Sanguisorba officinalis*) pėdø galvutes. Vikðrai maitinasi pėdø galvutėse iki trečio ūgio. Vėliau nukrinta ant žemės ir laukia, kol juos susiras skruzdėlės (*Myrmica scabrinodis*, *Myrmica rubra*). Vikðrai išskiria saldø skystą, kuris traukia skruzdėles. Radusios vikðrą skruzdėlės nešasi į skruz-

Jono Augustausko nuotraukos

dėlyną, kur vikðrai minta jø lervomis. Viena skruzdėlyne gyvena iki 4 vikðrø. Piemoja vikðrai. Pavasarį jie dar maitinasi ir pasiekæ 15 mm ilgá virsta lėliukėmis. Drugiai skraido nuo liepos mėn. iki rugpjūčio vidurio. Gyvena drėgnose žemapelkinėse pievose, paupiuose, prie melioracijos kanalø, pamiškėse.

Populiacijø gausumas. Sudaro uþdaras, atskirtas populiacijas. Ðalies populiacija stabili, nenyksta. Kai kuriose vietose yra vyraujanti drugjø rūdis.

Grėsmės ir apsauga. Aikðteliø, ðlaitø uþsodinimas ir natūralus uþaugimas miðku, intensyvus ganymas, gaisrai.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Widely distributed in central and western Lithuania along the boundaries of river and stream networks. The population is stable, and in some areas this species is dominant.

Apraðė Povilas Ivinskis

Baltajuostis melsvys

Aricia eumedon (Esper, 1780)

DEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m.

Paplitimas. Vidutiniø platumø Europos ir Azijos rajonuose, nuo Ispanijos iki Tolimøjø Rytø.

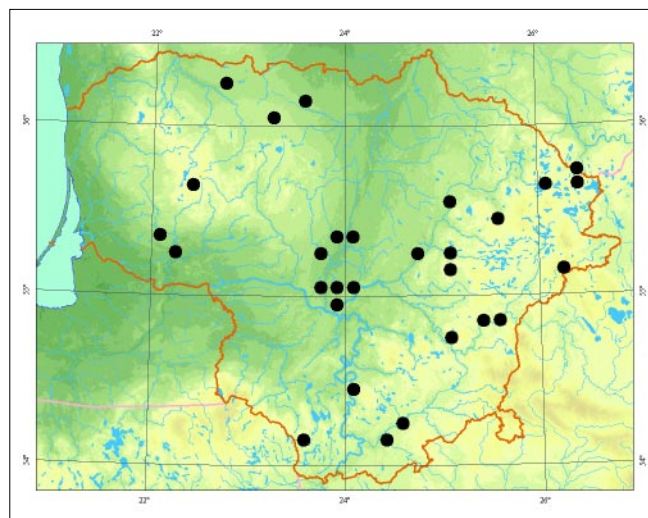
Lietuvoje rasta: Akmenės, Alytaus, Anykščių, Biržų, Joniškio, Lazdijų, Šiaulių, Tauragės, Zarasų rajonuose, Pavejuonyje (Kauno r.), Staviškėių miške (Kauno r.), Varlūvos miške (Kauno r.), Kunionių ir Lepdynės miškuose (Kėdainių r.), Ūdovės upės slėnyje (Kėdainių r.), Kochanovkoje (Ūvenėionių r.), Sėtikėje (Ūvenėionių r.), Labanore (Ūvenėionių r.), Ūvenėionėliuose (Ūvenėionių r.), Gedlėnėje (Ūvenėionių r.), Kaltanėnuose ir Lapkalnyje (Šilalės r.), Paluknyje (Trakų r.), Dėteikiuose (Plungės r.), Bendrinėje (Ukmergės r.), Grūpuose (Ukmergės r.), Pėlvoje (Ukmergės r.), Uppaliuose (Utenos r.); Medinuose, Nemenėinėje, Šilėnuose, Verkiuose, Dėveicaruose, Panėriuose, Pavilnyje, Rudaminoje, Dūkėtose (Vilniaus r.); Puvoėiuose ir Margionyse (Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena drėgnose buveinėse: krūmingose miškų pievose, paupių pievose, pamiškėse, laukymėse, nors kartais aptinkami ir sausose skurdpiuose pievose. Drugiai skraido birželio–liepos mėn. Kiaušinėlius, po vienà, deda ant snapuėiø (*Geranium*) piedø ar viršutinėje lapø pusėje. Piemoja vikðrai.

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

vikðrai. Vikðrai lėliukėmis virsta pasiekð 12 mm ilgà, tarp paėemės augalø ar paklotėje.

Populiacijø gausumas. Rūdiės gausumas netirtas. Daėniausiai randami pavieniai drugiai. Vietomis gali bŷti ir nereti.

Grėsmė ir apsauga. Drugio gyvenamø vietoviø nusausinimas, intensyvus ganymas, pavasariniai gaisrai. Bŷtina drugio gyvenamame plote iðsaugoti nenusausintas pievas, nedeginti þolės.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Found in many districts of Lithuania, in damp grassland habitats. Most sightings have been of solitary individuals. The main threat to its survival is caused by drainage of its habitat and intensive grazing.

Apraðė Tomas Ūsaitis

Stepinis melsvys

Polyommatus coridon (Poda, 1761)

DEIMA MELSVIAI (LYCAENIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

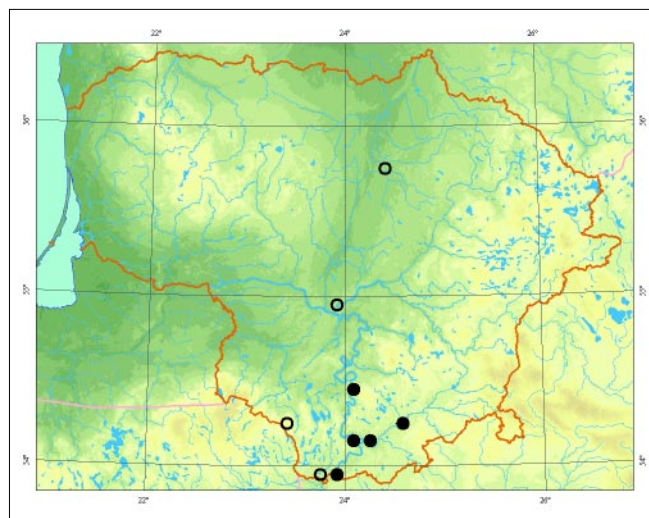
4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Nuo Ąiaurės Ispanijos iki Uralo, nuo pietinės Baltijos jūros pakrantės iki Vidurio Italijos.

Lietuva yra Ąiauriniame arealo pakraūtyje. Rasta: Vidzgiryje (Alytaus r.), Rumūiūkėse (Kauno r.), Gerdaūiuose ir Varviūkėje (Lazdijū r.), Jonioniū karjere (Varėnos r.), Merkinėje (Varėnos r.), Netiesose (Varėnos r.), Marijampolės, Panevėpio, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena sausose, smėlėtose stepinio pobūdžio pievose, smėlio karjeruose. Drugiai skraido liepos– rugpjūeiū mėn. Kiauūinėlius, po vieną, deda ant dvispalviū rapeniū (*Securigera varia*). Kartais kiauūinėlius padeda ant ūmės ar akmenū, netoli mitybinio augalo. Kiauūinėliai piemoja. Vikūrai melsvai ūali, su dviem eilėmis gelsvū gumburū ant nugaros ir linijomis ūonuose, iūdirita balandžio– geguūpės mėn. Vikūrai iū tam tikrū nugarinėje kūno pusėje esanėiū liaukū iūskiria saldū sekretū, todėl

juos nuolat lanko ir nuo kitū vabzdžio gina skruzdėlės. Lėliukėmis virsta ant ūmės, kur jas suranda skruzdėlės ir nusineūa į skruzdėlynū.

Populiacijū gausumas. Rūdiės gausumas netirtas. Populiacijos dabniausiai nedidelės, ūsikuria keliū hektarū plote. Gerdaūiū (Varėnos r.) populiacija viena gausiausiū – jū sudaro apie 300 individū.

Grėsmė ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dėl antropogeninės ūmogaus veiklos.

Reikia iūsaugoti sausas Nemuno slėnio pievas. Nesuarti ir nedeginti pievū, neleisti apaugti joms miūku.

Informacijū ūaltiniai

Ivinskis P., 1998: Butterflies (*Lepidoptera*, *Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – Acta Zoologica Lituanica. Entomologia, 8 (3): 9– 21.

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Lithuania is on the northern boundary of this species' habitat range. Mostly found in the southern part of the country. The preservation of dry steppe grasslands in southern Lithuania is crucial to the survival of this species.

Apraūė Tomas Ūsaitis

♂

♀

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotrauka

Smiltyninis melsvys

Polyommatus dorylas (Denis & Schiffermüller, 1775)

DEIMA MELSVIAI (*LYCAENIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

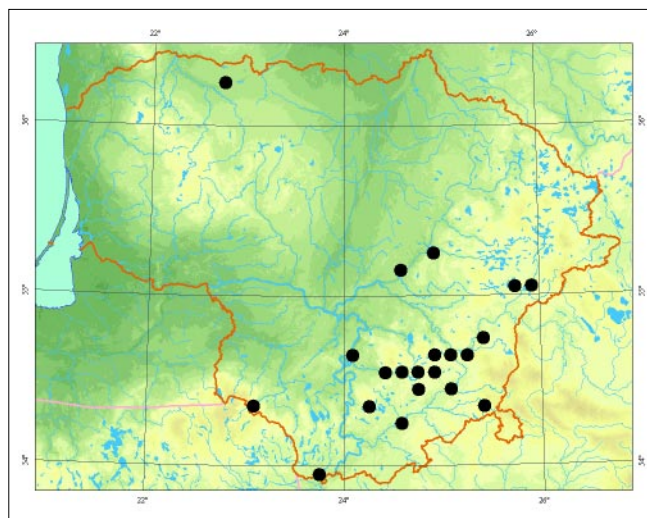
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Mažojoje Azijoje.
Lietuvoje rūdis dažniausiai aptinkama pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Kiaušinėlius, po vieną, deda ant mitybinių augalų – ešobrelės (*Thymus*), perluošės (*Antihyllis vulneraria*). Piemoja paskutinio ūgio vikšrai. Pavasarį jie dar maitinasi ir pasiekę 15 mm ilgą paklotę, ant žemės ar tarp mitybinių augalų ūglių, virsta lėliukėmis. Drugiai skraido birželio– liepos mėn. Aptinkami sausose, saulėtose, smėlingose pušynų pamiškėse, miškų aikštelėse, pakelėse, apleistuose pyro karjeruose.

Populiacijų gausumas. Visur aptinkami pavieniai individai. Pastebima populiacijų mažėjimo tendencija.

Jono Augustausko nuotraukos

Grėsmės ir apsauga. Aikštelių, ūlaitų upso dinimas, natūralus upaugimas mišku, intensyvus ganymas, gaisrai. Drugiai išsiskiria dėl naujai nutiestų kelių, apleistuose pyro karjeruose, tad kraštovaizdžio kaita sukuria tinkamas sąlygas rūdžiai plisti.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare, local species, distributed in the country's south-east.

Aprašė Povilas Ivinskis

Pietinis perlinukas

Brenthis daphne ([Denis & Schiffermüller], 1775)

DEIMA PLEŲTEKĖS (*NYMPHALIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

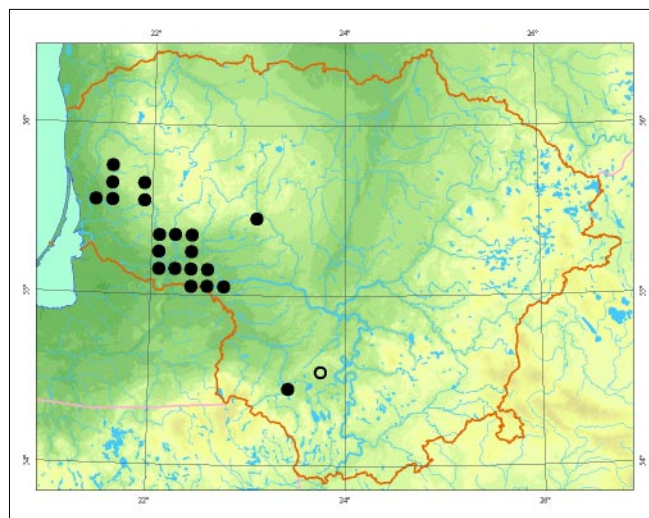
Paplitimas. Nuo Pietø ir Vidurio Europos per Pietø Rusijà ir Centrinà Azijà iki Kinijos ir Japonijos. Per Lietuvà eina ðiaurinė arealo riba. Aptinkama pietvakarinėje ðalies dalyje – Pietø Þemaitijoje, Suvalkijoje. Pirmà kartà aptikta 1975 m. Jurbarko rajone.

Biologija ir ekologija. Viena karta per metus. Skraido nuo birþelio pabaigos iki rugpjūcio pradþios. Po vienà ar po keletà kiauðineliø deda ant mitybinio augalø bei ðalia jø. Vikðrai minta avieciø ir gervuogiø (*Rubus*) lapais. Þiemuoja kiauðineliai arba neuþaugø vikðrai. Suaugèliai aptinkami miðkø supamose natūraliose pievelėse, laukymėse, pamiðkėse. Lietuvoje dažniausiai matomi gana drėgnose vietose, neretai ir durpynø pakraðèiuose, kelios populiacijos rastos sausø puðynø pakraðèiuose, smiltpievėse.

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Populiacijø gausumas. Þinoma apie 10 stambesniø radavieciø (Karðuvos girioje, Tyrelio, Þagramanèio ir kt. miðkuose), taèiau geriau iðtyrus jø gali bŷti gerkai daugiau. Virðutine sparnø puse drugiai panaðūs à dažnai aptinkamus stambiuosius *Argynnis* genties perlinukus, todël ne visada à juos atkreipiamas dëmesys. Populiacijos dažniausiai pasklidusios dideliuose masyvuose. Tinkamose buveinėse bŷna gana gausios.

Grësmės ir apsauga. Grësmė kelia dabartinė intensyvi miðko þemiø naudmenø kaita. Gausumà riboja pievø ir laukymio stoka, jø uþsodinimas ar savaiminis apaugimas medþiais ir krūmais.

Tokias buveines reikia saugoti, skatinti miðkø pievø, kurios svarbios suaugèliø maitinimuisi, ðienavimà.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species was first discovered in 1975, and is dispersed in Lithuania's southwestern forests, along its northern border of distribution.

Apraðė Vytautas Uselis

Ėiaurinis perlinukas

Boloria frigga (Thunberg, 1791)

ĖEIMA PLEĖTEKĖS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūĖis saugoma nuo 1976 m.

Paplitimas. ĖiaurĖs Airijoje, ĖiaurĖs Amerikoje (Kolorado kalnuose), Fenoskandijoje, nedidelis Ŗidiny s yra Baltarusijoje.

Lietuvoje aptikta ĖĖpkeliø rezervate (VarĖnos r.) ir Musteikos apylinkĖse. RadavietĖs Baltarusijoje ir Lietuvoje yra nevientiso rūĖies arealo pietinis pakraĖtys.

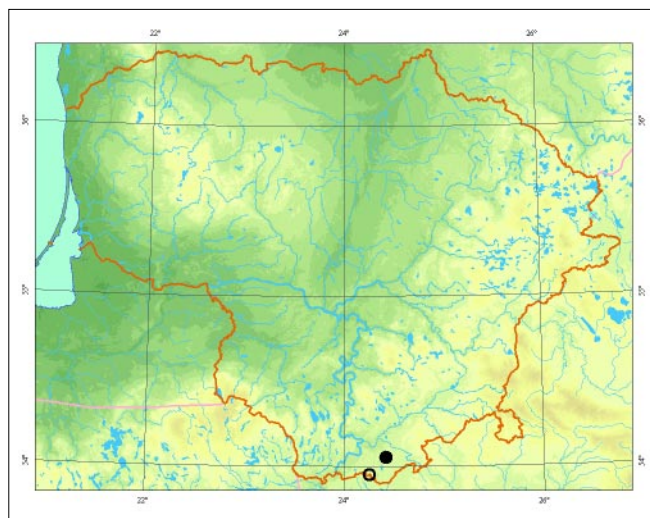
Biologija ir ekologija. Europos ĖiaurĖje mitybinis augalas yra tekĖĖ (*Rubus chamaemorus*), taĖiau drugiø gyvenamose vietose Ėiø augalø neaptikta. Tikriausiai Lietuvoje minta kitø rūĖiø avietĖmis. KiauĖinĖlius, po vienà, deda ant mitybinio augalø. Iðsirità vikĖrai maitinasi, virsta lĖliukĖmis. LĖliukĖs Ŗiemoja. Drugiai pasirodo geguŖĖs mĖn. pabaigoje– birŖelio pradŖioje. Gyvena didelĖse aukĖtapelkĖse, ið buveinĖs neiðskrenda.

Populiacijø gausumas. Populiacija gyvuoja ilgiau nei 30 metø. Gausumo svyravimo pokyĖiø nepastebĖta. Per visà stebĖjimo laikotarpà randami tik pavieniai individai.

apatinĖ
pusĖ

Jono Augustausko nuotraukos

GrĖsmĖs ir apsauga. AukĖtapelkiø hidrologinio reŖimo pakitimai, buveiniø Ŗpaugimas miðku.

Informacijos Ŗaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Only one small population is known, located in ĖĖpkeliai mire and the nearby raised bog.

ApraĖĖ Povilas Ivinskis

Auksuotoji ąađkytė

Euphydryas aurinia (Rottemburg, 1775)

ĐEIMA PLEĐTEKĖS (*NYMPHALIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūđis saugoma nuo 2000 m. Ārađyta á Berno konvencijos II, Buveinių direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Europoje, Maroke, Alpyre, Turkijoje, Azijoje (išskyrus điaurinađ dalá) iki Korėjos. Lietuvoje paplitusi lokaliai, řinoma apie 80– 100 ávairaus senumo radavieėių. Dařniau aptinkama Vidurio ir Rytų Lietuvoje.

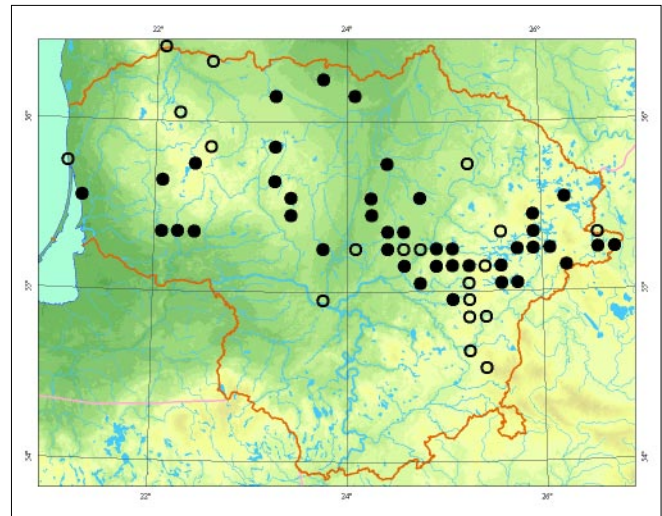
Biologija ir ekologija. Gyvena natūraliose ir pusiau natūraliose, drėgnose, gerai đildomose pamiđkių, krūmuotose pievose, smulkiaviksvinėse ir đarmingose řemapelkėse. Pietryėių Lietuvoje aptinkama ir sausose pievose. Vikđrų mitybiniai augalai: pievinė miegalė (*Succisa pratensis*), balandinė řvaigpđūnė (*Scabiosa columbaria*), dirvinė buořainė (*Knautia arvensis*), gysloėiai (*Plantago*), veronikos (*Veronica*). Drugiai skraido nuo geguřės pabaigos iki liepos pradřios. Viena karta per metus. Kiauđinėlius deda grupėmis, išsiritę vikđrai kartu řiemoja đilko siūlais apsuktuose mitybinių augalų lapuose. Pavasará išsiskirsto ir baigia vystytis.

Populiacijų gausumas. Rūđies gausumas netirtas. Populiacijos labai suskaidytos. Suaugėlių tankumas tinkamose buveinėse gali siekti kelias deđimtis individų hektare.

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Grėsmės ir apsauga. Nebenaudojamų pievų apsodinimas miđku ar natūralių pievų vertimas intensyvaus řemės ūkio naudmenomis, ekstensyvaus ganymo bei đienavimas stoka. řemapelkėse gyvenanėioms populiacijoms didřiausia grėsmė kelia buveinių sausinimas. Kitos grėsmės: pievų deginimas, pesticidų naudojimas, trėđimas, mindymas, buveinių suskaidymas ir atskyrimas. Netinkamas buveinių tvarkymas, pvz., iđtisinis đienavimas ir intensyvus ganymas sunaikina ne tik mitybinius augalus, bet ir vikđrus.

Siūlomas ekstensyvus ganymas (ne daugiau nei 1 galvijų 2 ha pievos), dalinis buveinių đienavimas. Būtina saugoti tinkamas buveines, jŃ neuřsodinti miđku, periodiškai đalinti uřpaganėius medřius ir krūmus.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is widely but locally distributed in Lithuania. Populations are decreasing mostly due to the rapid destruction of natural meadows. Proper management of habitats is needed.

Aprađė Giedrius Đvitra, Dalius Dapkus, Vytautas Uselis

Baltmargė ɔaɔkytė

Euphydryas maturna (Linnaeus, 1758)

ɔEIMA NIMFALIJS (*NYMPHALIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

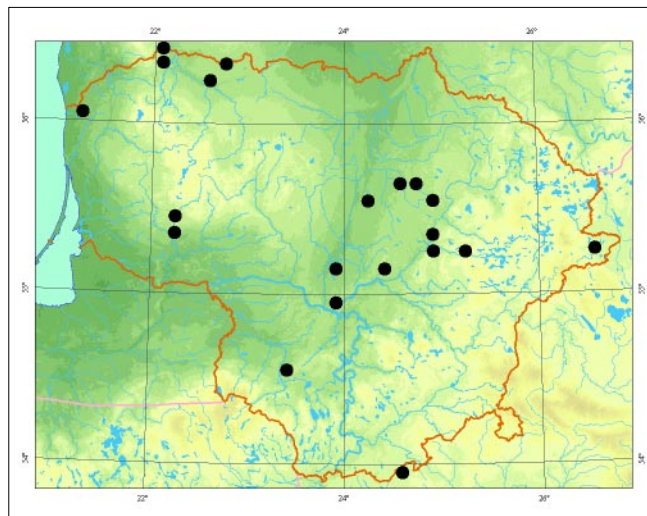
Statusas. Lietuvoje rŭdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, vidutinio klimato juostoje Azijoje iki Altajaus kalnŭ.

Lietuvoje atskiri ūidiniai aptinkami beveik visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Kiauɔinėlius grupėmis deda ant uosio (*Fraxinus excelsior*). Iɔsiritė vikɔrai gyvena po bendru dangalu. Antro ūgio vikɔrai ūiemoja tvirtame lizde iɔ lapŭ, apraizgytŭ ɔilko siŭlais. Pavasarė vikɔrai iɔsiskirsto, tik vienas kitas lieka ant pradinio mitybinio augalo. Dauguma minta avairiais ūoliniais augalais – kupoliais (*Melampyrum*), veronikomis (*Veronica*) ar sumedėjusiomis drebulėmis (*Populus*), gluosniais (*Salix*), sausmedūiais (*Lonicera*). Lėliukėmis virsta ant ūolinio augalŭ, krŭmŭ. Drugiai skraido birpelio mėn. Gyvena drėgnuose lapuoėio miɔkuose. Aptinkami pamiɔkėse, prie miɔkŭ keliŭ, kvartalŭ linijŭ, miɔkŭ pievelėse.

Populiacijŭ gausumas. Populiacijos bŭklė stabili. Atskirose vietose populiacijos dydis svyruoja. Daugely-

je vietŭ aptinkami pavieniai individai, kai kuriose vietose gausiai. Skraidymo piko metu per valandė galima pamatyti deɔimtis drugiŭ.

Grėsmės ir apsauga. Miɔkŭ iɔkirtimas buveinėse, hidrologinio reūimo, augalŭ struktŭros pokyėiai ir miɔkŭ laukymio ūpsodinimas.

Informacijos ɔaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

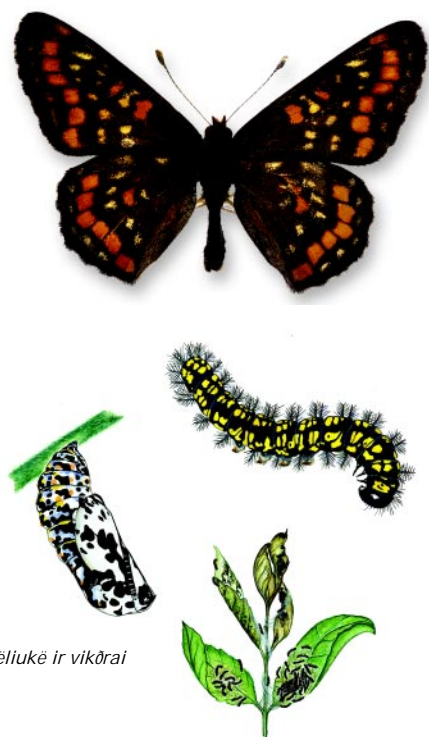
Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A species growing in abundance that can be found in many areas in Lithuania. Populations are stable.

Apraɔė Povilas Ivinskis

lėliukė ir vikɔrai

Jono Augustausko nuotrauka, Linos Jasiukonytės pieɔiniai

Maþoji ðaþkytë

Melitaea aurelia Nickerl, 1850

ÐEIMA PLEÐTEKËS (*NYMPHALIDAE*)
BÛRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

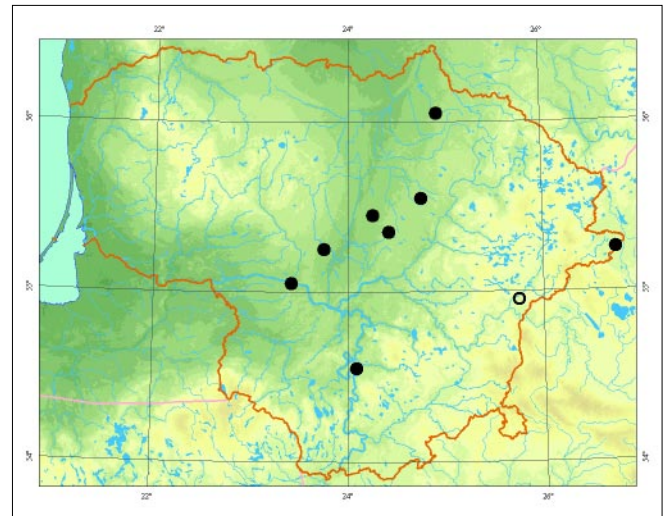
Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytø Europoje, Maþojoje Azijoje, Kazachstane, Pietø Urale, pietinëje Vakarø Sibiro dalyje.

Lietuvoje þinoma apie 20 radavieèiø vidurio, ðiaurës, rytø dalyje. Paplitimas iðtirtas nepakankamai. Stabiliø populiacijos yra Menteliø pievose (Anykðeiø r.), Padvilikiø pievose (Ukmergës r.), Antanuose (Ðvenëioniø r.), Paðilëliø pelkëje (Këdainiø r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena miðkingose vietovëse, natûraliose þemapolëse miðkapielvëse, ðienaujamosiose mezofitø pievose, reèiau – sauspievëse. Vikðrø mitybiniai augalai: siauralapiai gysloëiai (*Plantago lanceolata*), veronikos (*Veronica*), kûpoliai (*Melampyrum*), barðkuëiai (*Rhinanthus*), rusmenës (*Digitalis*). Drugiai skraido nuo birþelio vidurio iki liepos antros pusës. Lietuvoje viena karta per metus. Kiauðinëlius deda grupëmis, iðsiritæ vikðrai kartu maitinasi ir þiemoja õilko siùlais apsuktuose mitybiniø augalø lapuose. Pavasará iðsikirsto ir baigia vystytis. Lëliukëmis virsta ant mitybiniø augalø, netoli þemës.

Populiacijø gausumas. Rûðies gausumas netirtas. Individualø tankumas net ir tinkamosiose buveinëse labai nedidelis. Pavyzdþiui, Padvilikiø pievose (7 ha) vienu metu galima stebëti vos apie 10– 15 drugiø. Individualai gali bûti susitelkæ vienoje buveinës dalyje. Ðël pasta-

ràjà deðimtmetá prasidëjusio þemës naudojimo pokyèio, daugumai populiacijø iðkilo iðnykimo grësmë.

Grësmës ir apsauga. Populiacijoms grësmæ kelia ne-naudojamø pievø uþsodinimas miðku arba savaiminis uþþëlimas krûmais, medþiais, deginimas; buveiniø vertimas intensyvaus þemës ūkio naudmenomis, insekticidø naudojimas.

Norint rûðá iðsaugoti, bûtina palaikyti tradiciná pieviniø buveiniø naudojimą – ekstensyvø ganymá (ne daugiau kaip 1 galvijá 2 ha pievos) atskirus pievø plotus ðienaujant kas antri metai. Buvëinëse reikëtø paðalinti auganëius krûmus, medþius.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 1998: Butterflies (*Lepidoptera*, *Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – *Acta Zoologica Lituanica*, 8 (3): 9– 22.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is very rare in Lithuania. Locally distributed in the central, northern and eastern parts of the country. Populations are decreasing mostly due to the rapid disappearance of extensively used natural meadows. Proper habitat management is needed.

Apraðë Giedrius Ðvitra

apatinë
pusë

Jono Augustausko nuotraukos

Tamsioji ɔaɔkytė

Melitaea diamina (Lang, 1789)

ɔEIMA PLEɔTEKĖS (*NYMPHALIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rŭdis saugoma nuo 2000 m.

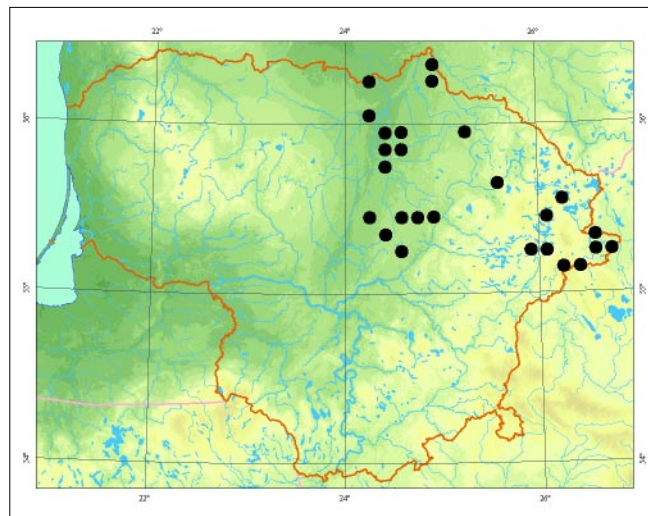
Paplitimas. Nuo Ispanijos per Vidurio, Rytø Europà, vidutinio klimato juostà Azijoje iki Ramiojo vandenyno. Lietuvoje pirmà kartà aptikta 1994 m. ir sparėiai iɔplito ɔiaurės, ɔiaurės rytø, rytø ir vidurio ɔalies ɔalyse. 2005 m. buvo ɔinoma apie 60 radavieėiø Anykɔėiø, Birpø, Ignalinos, Joniɔkio, Kėdainiø, Kupiɔkio, Panevėpio, Pasvalio, Rokiɔkio, Ŕvenėioniø, Ukmergės, Utenos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena drėgnose, aukɔtapolėse, pelkėtose pievose, ɔapniausiai uppelianėiose krŭmais (gluosniais, kadagiais), derlingø lapuoėiø miɔkø pakraɔėiuose, palei miɔko kelius. Mėgsta nedideles upɔaras pievas. Vikɔrø mitybiniai augalai: gysloėiai (*Plantago*), veronikos (*Veronica*), vaistiniai valerijonai (*Valeriana officinalis*), kŭpoliai (*Melampyrum*), paprastosios gyvatpølės (*Bistorta major*). Lietuvoje viena karta per metus. Skraido nuo birpelio pradpios iki liepos pradpios. Kiauɔinėlius deda grupėmis, iɔsiritæ vikɔrai kartu maitinasi ir ɔiemoja ɔilko siŭlais apsukuose mitybiniø augalø lapuose. Pavasarà iɔsiskirsto ir baigia vystytis. Lėliukėmis virsta ant mitybiniø augalø, netoli ɔemės.

Populiacijø gausumas. Populiacijos labai lokalias, jos susiskaidpūsios á susisiekanėias mikropopuliacijas. Tinkamose buveinėse populiacijø tankumas gali bŭti

Jono Augustausko nuotraukos

gana didelis, pvz., Birpø girioje 100 m ruope *Melitaea diamina* santykinė gausa siekia 11 individø.

Grėsmės ir apsauga. Nenaudojamø pievø savaiminis uppėlimas krŭmais arba jø upšodinimas miɔku, buveiniø sausinimas, vertimas intensyvaus ɔemės ūkio naudenomis, insekticidø naudojimas.

Norint rŭdà iɔsaugoti, bŭtina palaikyti tradicinà pieviniø buveiniø naudojimą – ekstensyvø ganymà ar dalinà ɔienavimą, atskirus pievos plotus ɔienauti kas antri metai. Svarbu neupšodinti nenaudojamø pievø miɔku, stabdyti buveiniø kaità – periodiðkai ɔalinti upauginėius medpūs ir krŭmus.

Informacijos ɔaltiniai

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Ŕvitra G., 2004: *Melitaea diamina* (Lang, 1789) (*Lepidoptera*, *Nymphalidae*) plinta Lietuvoje. – New and Rare for Lithuania Insect Species, 16: 37– 41.

Summary

Melitaea diamina has spread in northern, northeastern, eastern and central Lithuania since its first discovery in 1994. In suitable habitats *Melitaea diamina* can form abundant and viable populations.

Apraðė Giedrius Ŕvitra

Akiuotasis satyras

Lopinga achine (Scopoli, 1763)

DEIMA NIMFALIJS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2003 m. Árađyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvø IV priedus.

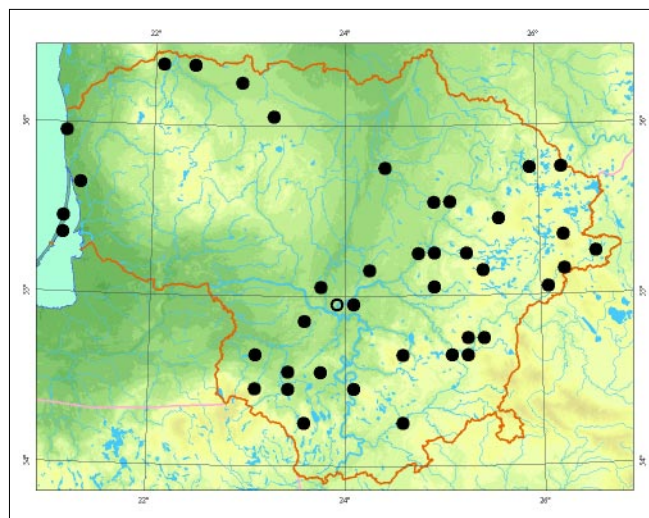
Paplitimas. Nuo Prancūzijos iki Tolimøjø Rytø, Japonijos. Aptinkama Pietø Skandinavijoje, Ðiaurės Azijoje. Lietuvoje rūdis rasta: Alytaus, Ignalinos, Jonavos, Klaipėdos, Lazdijø, Panevėpio, Ðiauliø, Utenos, Varėnos rajonuose, Kamanose (Akmenės r.), Troðkūnuose (Anykšėiø r.), Þagarėje (Joniðkio r.), Lamankos miðke (Kauno r.), Eþerėlyje (Kauno r.), Staviðėiø ir Varlupos miðkuose (Kauno r.), Pavejuonyje (Kauno r.), Kaėerginėje (Kauno r.), Paparėiuose (Kaiðiadoriø r.), Palangoje (Kretingos r.), Nidoje ir Pervalkoje (Kurðiø nerijoje), Buktoje (Marijampolės r.), Daukðiuose (Marijampolės r.), Juodeliuose (Marijampolės r.), Ðakime (Molėtø r.), Ápuolijos miðke (Maþeikiø r.), Dautarø botaniniame-zoologiniame draustinyje (Maþeikiø r.), Gedvyde (Maþeikiø r.), Ðeðuoliuose (Ðirvintø r.), Antanuose (Ðvenėioniø r.), Labanore (Ðvenėioniø r.), Pabradėje (Ðvenėioniø r.), Gednėje (Ðvenėioniø r.), Èiþiūnuose (Trakø r.), Paukðteliðkėse (Trakø r.), Varninkuose (Trakø r.), Vaisgėliðkyje (Ukmergės r.), Zujuose (Ukmergės r.); Verkiuose, Naujojoje Vilnioje, Paneriuose, Rudaminoje, Rieðėje, Þaliuosiuose eþeruose, Skersabaliuose ir Dūkòtose (Vilniaus r.); Viðtytgirio miðke (Vilkaviðkio r.), Dusetose (Zarasø r.), Milaðaiėiuose (Raseiniø r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena lapuoėiø, miðriuose miðkuose, pamiðkėse – toliau nuo miðko nutolsta labai

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

retai. Gausenis ápuolynuose, kur yra lazdynø. Drugiai skraido geguþės pabaigoje– liepos pradþioje. Tupia daþniausiai ant medþiø lapø, reėiau – ant þoliniø augalø. Kiauðinėlius deda ant svidriø (*Lolium*), valkūnø (*Agropyron*), ðunapoliø (*Dactylis*). Piemoja vikðrai. Lėliukėmis virsta ant mitybiniø augalø ar paklotėje.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Þinomos atskirtos populiacijos, kai kurios jø gausios.

Grėsmė ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dėl miðkø kirtimo, pavasarinio gaisrø pamiðkėse. Gausiausiose akiuotojo satyro gyvenamose vietose būtina iðsaugoti brandþius lapuoėiø ir miðrius miðkus.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 1998: Butterflies (*Lepidoptera, Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – Acta Zoologica Lituanica. Entomologia, 8 (3): 9– 21.

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Found in many districts of Lithuania, in deciduous and mixed forest habitats. Local, in some places abundant. The main threat to its survival is deforestation and spring forest edge fires.

Apraðė Tomas Ūsaitis

Rudakis satyriukas

Coenonympha hero (Linnaeus, 1761)

DEIMA PLEĐTEKĖS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m. Árađyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktyvos IV priedus.

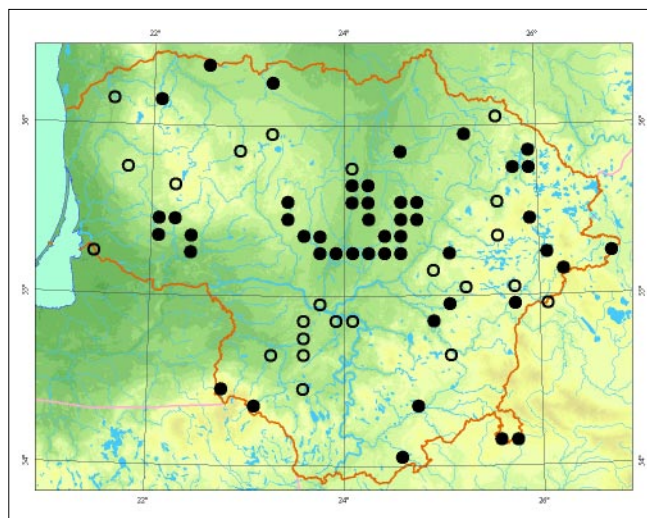
Paplitimas. Nuo Ðiaurës Prancūzijos ir Pietø Skandināvijos per Vidurio ir Rytø Europà, vidutinio klimato Azijà iki Japonijos ir Korėjos. Vakarø Europoje sparėiai nykstanti rūdis.

Lietuvoje rūdis gyvena daugelyje rajonø. Labai reta arba visai neaptinkama nederlinguose smėlingø dirvø pemio regionuose ir labai sukultūrintuose rajonuose.

Biologija ir ekologija. Drugiai skraido nuo gegupės pabaigos iki liepos pradžios. Viena karta per metus. Kiaudinėlius deda po vienà ant mitybiniø augalø – kupstiniø ðluotsmilgiø (*Deschampsia cespitosa*), eraiėinø (*Festuca*), lendrūnø (*Calamagrostis*) ir kitø migliniø. Piemoja paaugæ vikðrai. Lėliukėmis virsta ant þoliø ar paklotėje. Gyvena atskirtomis populiacijomis, drėgnose krūmuotose natūraliose pievose, medþiais apaugusiose ganyklose ir pan.

Populiacijø gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Þinoma per pusðimtà radavieėiø. Kiek daugiau populiacijø yra derlingame ir miðkingame Vidurio Lietuvos regione – Panevėþio, Kėdainiø, Ukmergės rajonuose. Tinkamose buveinėse populiacijos gali būti gausios – iki keliasdeðimties ar daugiau individø.

Grėsmės ir apsauga. Daugumai populiacijø grėsmæ kelia nutrūkæs tradicinis jø buveiniø naudojimas –

ekstensyvus ganymas ir ðienavimas. Apleistos buveinės uppelia krūmais, miðku arba apþeldinamos. Buveinės gali būti sunaikintos, pavertus jas intensyvaus þemės ūkio naudmenomis – arimais, kultūrinėmis ganyklomis ir pan. Kai kurios radavietės sunaikinamos ar smarkiai paþeidþiamos rengiant poilsivietes ir kitus poilsio objektus.

Norint rūdà iðsaugoti, būtina palaikyti tradicinà buveiniø naudojimą, iðsaugoti natūralias miðkø pievas.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is distributed in local, isolated populations. There are quite few localities, but most are in danger because of the disappearance of extensively used meadows.

Apraðė Vytautas Uselis, Giedrius Ðvitra

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Pievinis satyriukas

Coenonympha tullia (Müller, 1764)

DEIMA PLEĐTEKĖS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2005 m.

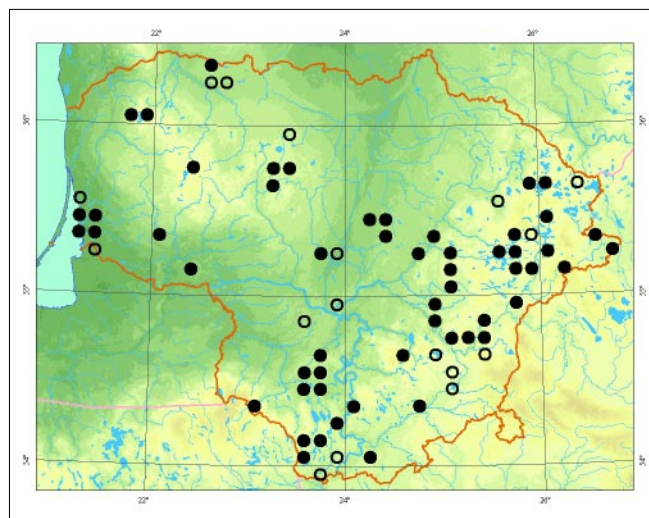
Paplitimas. Sporadiškai paplitusi Šiaurės ir Vidurio Europoje, vidutinio klimato Azijoje, Šiaurės Amerikoje. Visoje Lietuvoje lokaliai paplitusi rūdis.

Biologija ir ekologija. Drugiai vienos kartos, skraido nuo birželio pradžios iki liepos vidurio. Kiaušinius deda ant baltųjų saidrų (*Rhynchospora alba*), kupstinių ډvylių (*Eriophorum vaginatum*), siauralapių ډvylių (*E. angustifolia*), viksvė (*Carex*). Vikšrai aptinkami nuo rugpjūčio mėn. ant mitybinių augalų. Perpiemėje vikšrai pavasarį baigia vystytis ir ant žolinių augalų virsta lėliukėmis. Drugiai gyvena upelkėjusiose pievose, žemapelkėse, tarpinio tipo pelkėse, aukštapelkėse.

apatinė
pusė

Povilo Ivinskio nuotraukos

Populiacijų gausumas. Pinoma per 100 radaviečių vi-soje Lietuvos teritorijoje. Rūdis gyvena nedidelėmis populiacijomis, nors tinkamose buveinėse galima aptikti keliasdešimt drugių. Populiacijų būklė stabili, bet keičiantis žemėnaudai kyla jų nykimo grėsmė.

Grėsmės ir apsauga. Rūdis nyksta dėl žlapšėmių sau-sinimo ir jų užaugimo mišku. Būtina išlaikyti esamą buveinių hidrologiną režimą, pievinio satyriuko rada-vietėse šalinti sumedėjusią augaliją. Skatintinas dalinis buveinių žėnavimas ir nužėnau-tos žolinės augalijos išvežimas už buveinės ribų.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 1998. Butterflies (*Lepidoptera, Rhopalocera*) of Lithuania: fauna, distribution and protection. – Acta Zoologica Lituanica, 8 (3): 9– 22.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.
Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is widespread throughout Lithuania, but quite local. Populations are not abundant and can be found in different types of wetlands. Individual populations could decrease due to changes in landuse.

Aprašė Dalius Dapkus, Giedrius Žvitra

Pietinis satyras

Hipparchia statilinus (Hufnagel, 1766)

DEIMA NIMFALIJS (*NYMPHALIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

1 (E) kategorija

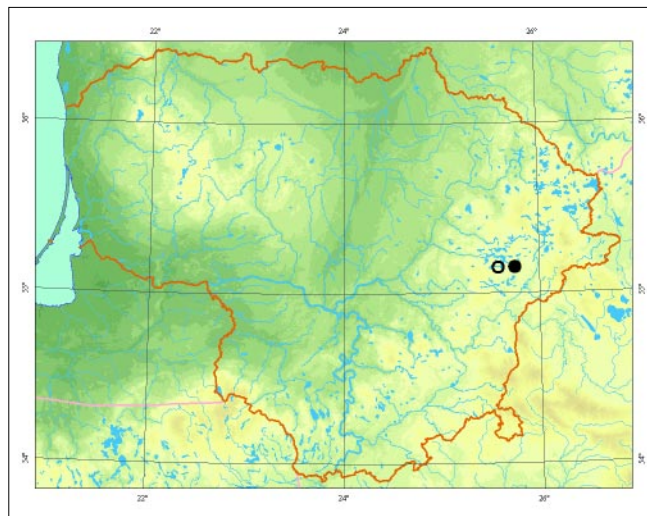
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Ąiaurės Afrikoje, Maġojoje Azijoje. Lietuvoje rūdis aptinkama Pabradės apylinkėse, kari-
nio poligono teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Kiauġinėlius deda ant mitybi-
nių augalų – dirsių (*Bromus*), miglių (*Poa*), eraiėnų
(*Festuca*). Piemoja vikġrai. Lėliukėmis virsta paklotė-
je. Drugiai skraido liepos– rugpjūġio mėn. saulėto-
mis dienomis jaunų puġynų pakraġėiuose, atviruose
smėlynuose su samanų, kerpių danga. Drugiai lanko
ġydinėių ġiobrelėių plotelius, kartais uġklysta ġ puġy-
nus, kur laikosi miġko aikġtelėse, prie kelėių.

Populiacijų gausumas. Populiacija negausi, randami pa-
vieniai individai. Pabradės apylinkėse rūdis aptinkama
ilgiau nei 30 metų. Gausumo pokyġių nepastebėta.

Grėsmės ir apsauga. Atvirų, gerai ġildomų plotų uġ-
augimas miġku, samanų, kerpių paklotės ardymas la-
bai kenkia ġiai rūġiai.

Pietrytinius atvirus Pabradės poligono pakraġėius rei-
kėtų saugoti nuo uġaugimo miġku.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Kata-
logas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Only one locality in the Pabradė military territory is
known. This population is small but has been stable
for over 30 years.

Apraġė Povilas Ivinskis

apatinė
pusė

Jono Augustausko nuotraukos

Pelkinis satyras

Oeneis jutta (Hübner, 1806)

DEIMA NIMFALIJS (NYMPHALIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1976 m.

Paplitimas. Rytø Europoje, Sibire iki Aliaskos. Lietuvoje rūdis aptinkama ávairaus dydþio aukðtapelkëse, daugiausia Pietryèiø Lietuvoje.

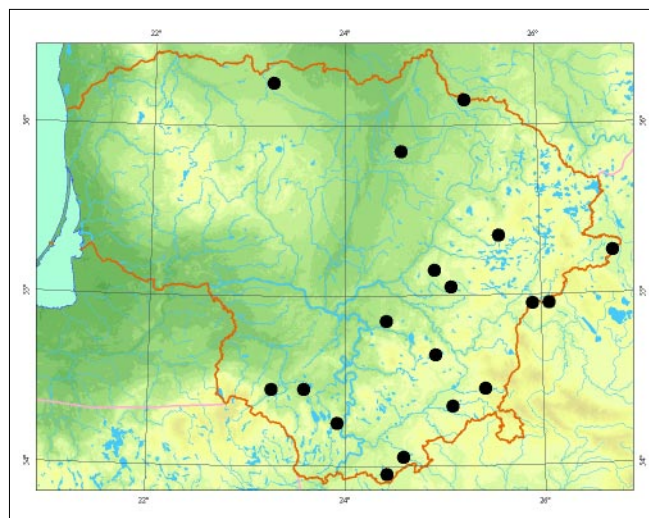
Biologija ir ekologija. Drugiai skraido aukðtapelkëse, mëgsta tupëti ant puðø kamienø. Patelës kiauðinëlius, po 1– 3, deda ant ávairiø migliniø (*Poaceae*). Iðsiritæ vikðrai þiemoja. Maitinasi tik naktá.

Populiacijø gausumas. Rūdiës gausumas netirtas. Kai kuriose buveinëse per dienà galima pamatyti ðimtus individø: Þaliosios girioje (Panevëþio r.), Rūdninkø girioje prie Kernavo (Þalëininkø r.). Po 2000 m. gaisro Aduþiðkio aukðtapelkëje ið gausios populiacijos liko tik pavieniai individai.

Grësmës ir apsauga. Aukðtapelkiø hidrologinio reþimo pokyèiai, buveiniø upaugimas miðku, gaisrai.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (Lepidoptera). Katalogas. – Vilnius.

Ivinskis P., Augustauskas J., 2004: Lietuvos dieniniai drugiai. – Kaunas.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Consistently found in raised bogs of various sizes. The most abundant populations are in the eastern and southeastern parts of the country.

Apraðë Povilas Ivinskis

apatinë
pusë

Jono Augustausko nuotraukos

Juodmargis pelkinukas

Macaria carbonaria (Clerck, 1759)

DEIMA SPRINDPIAI (GEOMETRIDAE)

BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

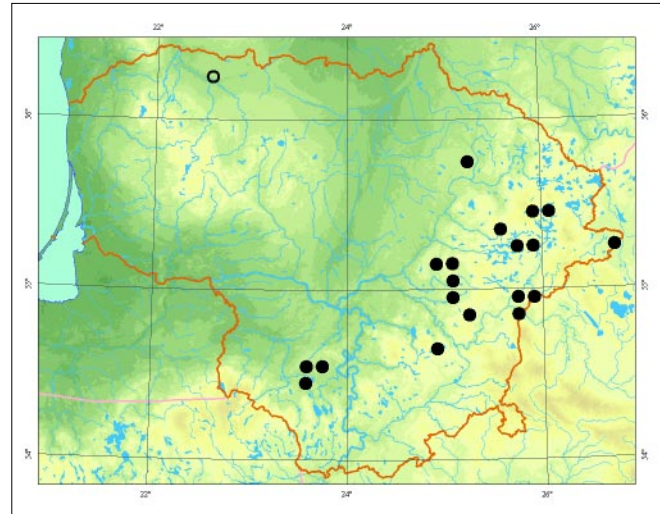
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Eurazijoje. Vidurio Europose kalnuotose vietovėse aptinkamos atskirtos ir negausios populiacijos, o Ąiaurės Europoje gana plaėiai paplitusi rūdis. Ąios rūdies arealas Ą rytus siekia Sibirą.

Aptinkama Vidurio, Rytø ir Ąiaurės Lietuvos pelkėse.

Biologija ir ekologija. Aukøtapelkiø rūdis. Gyvena nepaþeistose aukøtaplynėse ir atviruose gailiniuose puønyuose, kur gausiai auga øvyliai ir siauralapės balþuvos. Tankiuose gailiniuose puønyuose, pelkiø pakraðėiuose ar apypelkiuose neaptinkama; iønyksta sausėjant pelkei. Drugiai skraido nuo geguþės mėn. iki birþelio pradþios. Aktyvūs dienos metu, pabaidyti pakyla nuo pelkiniø augalø. Drugiams bŪdingas labai greitas skrydis – paskridę keliolika metrø, vėl tupia ant þoliniø augalø. Suaugėliai maitinasi siauralapiø balþuvø piedø nektaru. Vikørai minta pelkiniø augalø (balþuvø, varnaugioø) lapais birþelio– liepos mėn. Þiemoja lėliukės.

Populiacijø gausumas. RŪdies gausumas netirtas. Gyvena negausiomis atskiromis populiacijomis. Didesnėse aukøtapelkėse pavieniai individai bŪna pasklidę

dideliame plote. Mapesnėse aukøtapelkėse (iki 50 ha) tinkamu metu gali bŪti aptinkama keliolika individø (pvz., Berþaloto I pelkėje, Ukmergės r., 100 m ruoþe galima aptikti iki 10 individø). Dabartinėse radavietėse populiacijø bŪklė stabili, bet ūpaugant aukøtaplynėms, populiacijos gali nykti.

Grėsmės ir apsauga. Aukøtapelkiø sausinimas ir jø apaugimas miøku.

BŪtina iðaiakyti stabilø pelkiø hidrologinį reþimà, atvirø ir apaugusio puðimis plotø santykà pelkėse; siŪlo ma þiemà aukøtaplynėse ðalinti jaunus medþius.

Informacijos øaltiniai

Ivinskis P., 1993: Check-list of Lithuanian Lepidoptera. Lietuvos drugio sàraðas. – Vilnius.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The tyrphobiontic species is quite local and has a limited distribution in raised bogs in central, eastern and northern Lithuania. Populations are isolated and small (up to 10 spec. per 100 m transect). They are found in open raised bogs and sparse pine bogs.

Apraðė Dalius Dapkus

Povilo Ivinskio nuotrauka

Spalvotasis pelkiasprindis

Chariaspilates formosaria (Eversmann, 1837)

DEIMA SPRINDĖIAI (*GEOMETRIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje. Randama Rytø Lenkijoje, Baltarusijoje, bet ðiauriau Lietuvos nëra aptinkama. Lietuvoje rūdis aptinkama tik Èepkeliø valstybiniame rezervate ir Þuvinto biosferos rezervate.

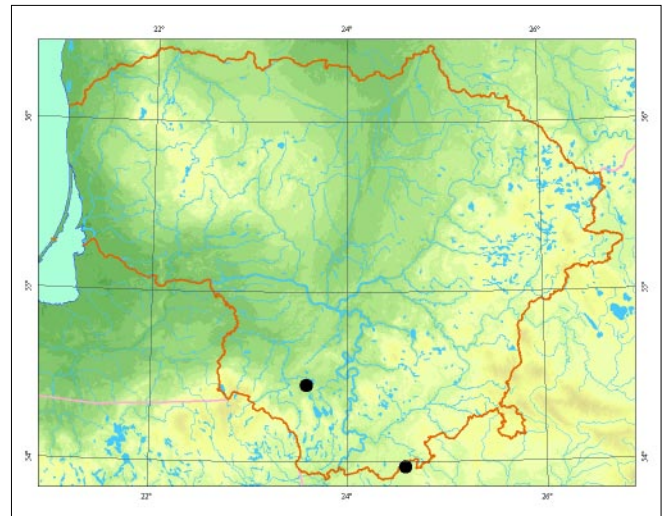
Biologija ir ekologija. Vienos kartos drugiai skraido nuo birþelio vidurio iki liepos vidurio nakties metu. Gyvena þemapelkëse ir uppelkëjusiose pievose. Rugpjûeiø– geguþës mën. vikðrai minta ðilingëmis (*Lysimachia*).

Populiacijø gausumas. Duomenø apie populiacijas nëra daug. Pirmà kartà Lietuvoje rūdis rasta 1974 m. Þuvinto rezervate. Antroji radavietë aptikta 1998 m. Èepkeliø rezervate. Abi populiacijos ðiuo metu gyvybingos. Dãniausiai drugiø aptinkama Katros upës slënio uppelkëjusiose pievose ir Þuvinto apyberës þemapelkëse, kur jø tankumas gali siekti kelis ðimtus individø, o á aplinkines buveines migruoja tik pavieniai drugiai. Ðiuo metu populiacijø bŭklë stabili.

Grësmës ir apsauga. Grësmæ kelia ðlappemiø apaugimas sumedëjusia augalija, nutrûkus natŭraliai þemënaudai (pvz., spartus uppelkëjusio pievø upaugimas

Povilo Ivinskio nuotrauka

krūmais ir medþiais Katros upës slënyje), taip pat ðlappemiø sausinimas.

Spalvotojo pelkiasprindþio radavietëse būtina ðienauti dalimis, periodiðkai ðalinti sumedëjusia augalija, iðlaikyti pastovø buveiniø hidrologinà rëþimà.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 1993: Check-list of Lithuanian Lepidoptera. Lietuvos drugiø sàraðas. – Vilnius.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is locally found in Lithuania. There are only two localities, in Èepkeliai Strict Nature Reserve and Þuvintas Biosphere Reserve. The species prefers fens and wet meadows. Population size can reach several hundred individuals in suitable habitats.

Apraðë Dalius Dapkus

Gelsvasis pelkiasprindis

Aspitates gilvaria (Denis & Schiffermüller, 1775)

DEIMA SPRINDPIAI (*GEOMETRIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 1991 m.

Paplitimas. Eurazijoje. Aptinkama Vidurio Europoje. Iš šiaurės Europos dalies gyvena tik Suomijoje. Lietuvoje pūnomos 3 radavietės: Ėepkelio, Kamanø valsťybiniuose rezervatuose ir Pūvinto biosferos rezervate.

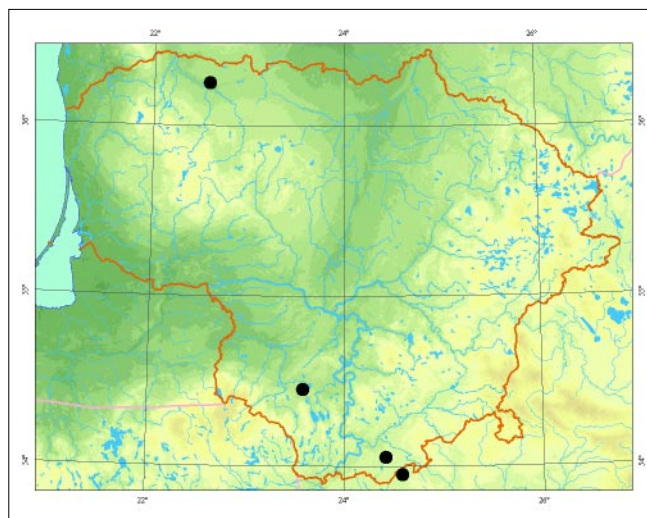
Biologija ir ekologija. Drugiai skraido birpelio pabai-goje– liepos mėn. Aktyvūs dienā ir naktā. Vidurio Eu-ropos dalyse gyvena āvairiose kseroterminėse buveinė-se. Lietuvoje aptinkami tiek aukōtapelkėse, tiek ksero-terminėse buveinėse. Gyvena Ėepkelio raiste ir jo apy-linkio puōdynø aikōtelėse, Pūvinto palio aukōtaplynėse bei paeperės ŗemapelkėse. Dienā tupi ant ōvylio, o pabaidyti pakyla. Vikōrai minta āvairiais pelkio auga-lais – siauralapėmis balpūvomis, juodosiomis varnau-ogėmis, vaivorais – rugpjūčio– birpelio mėn.

Populiacijø gausumas. Populiacijos negausios, pla-ėiai išsisklaidęsios po Ėepkelio raisto ir Pūvinto palio aukōtapelkio masyvus. Dėpniausiai aptinkami pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Aukōtapelkio ir apypelkio bu-veiniø sausinimas bei aukōtaplynio ŗpaugimas sume-dėjusia augalija.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Siūloma palaikyti pastovø aukōtaplynio ir gailinio pu-ōdynø santykā Ėepkelio raiste ir Pūvinto paliose, ŗie-mā periodiškai iōkirsti plynėse jaunos medpūius. Pa-laikyti pastovø hidrologinā pelkio rėpimā.

Informacijos ōaltiniai

Dapkus D., 2001: Macrolepidoptera of Lithuanian pe-atbogs. – Norwegian Journal of Entomology, 48: 161–166.

Ivinskis P., 1993: Check-list of Lithuanian Lepidopte-ra. Lietuvos drugio sārādas. – Vilnius.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A species living in Ėepkeliai mire and Pūvintas Palios open raised bog. Populations are not abundant but stable.

Aprađė Dalius Dapkus

Smilėiasprindis

Phibalapteryx virgata (Hufnagel, 1767)

DEIMA SPRINDIAI (*GEOMETRIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Visoje Europoje, Kaukaze, europinėje Rusijos dalyje, Urale, Kazachstane, Pietø Sibire, Altajuje, Amūro baseine, Pietø Primorėje, Turkijoje, Ėiaurės Mongolijoje.

Lietuvoje rūdis rasta tik pajūryje: Klaipėdoje, Ėaipiuose (Klaipėdos r.), Ėventojoje (Kretingos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena atvirose, gerai Ėildomose, smėlėtose vietovėse su Ėema augalija: sausose pievose, pajūrio kopose, palvėse, sausuose Ėlaituose. Dvi kartos per metus. Pirmos kartos drugiai skraido geguėės– birėelio mėn., antros – liepos– rugpjūėio mėn. Drugiai aktyvūs vakarais, juos lengva pabaidyti dienā. Kiauėinėlius deda ant lipikø (*Galium*), Ėiobrelieø (*Thymus*), krunieø (*Asperula*) ir kitø Ėolinieø augalø. Vikėrai randami birėelio, vėliau – rugpjūėio– rugsėjo mėn. Lėliukėmis virsta Ėemėje. Piemoja lėliukėse.

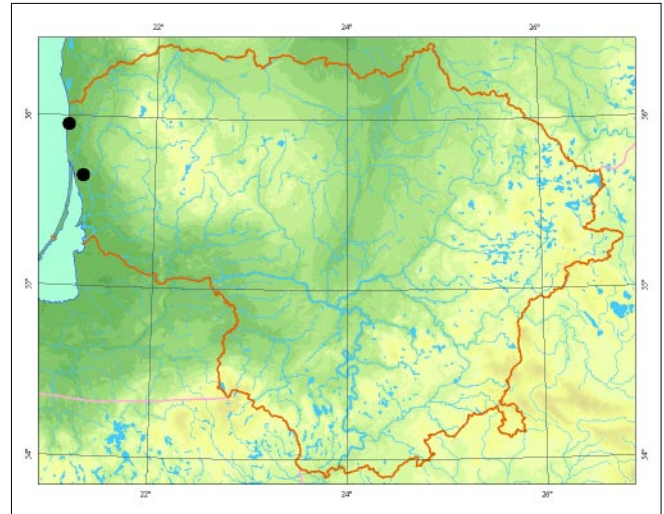
Populiacijø gausumas. Rūėies gausumas netirtas. Gyvena lokaliai, savo buveinėse nereti.

Grėsmė ir apsauga. Gyvenamø vietø iėtrypimas ir pajūrio pievø ūpaugimas miėku.

Lietuvoje yra labai nedaug rūėiai tinkamø buveinieø, todėl ten, kur rastas drugys, svarbu iėsaugoti buveines.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Informacijos Ėaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

The species is distributed only in very dry sandy areas on the Baltic Sea coast. Not rare in these specific habitats, however, in Lithuania, there are very few areas fit for the species.

Apraėė Tomas Ūsaitis

Estinė cidarija

Epirrhoe tartuensis Möls, 1965

ŽEIMA SPRINDPĖIAI (*GEOMETRIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos borealinio miško zonoje, nuo Suomijos šiaurėje iki šiaurinės Lenkijos pietuose, Vidurio, Šiaurės ir Šiaurės Vakarų Rusijoje. Rytuose randama iki Vakarų Sibiro.

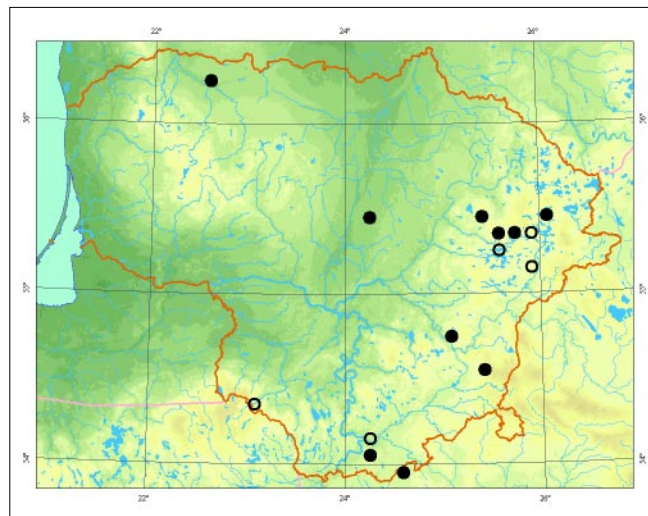
Lietuvoje pūnoma apie 20 radaviečių: Akmenės, Ignalinos, Kėdainių, Marijampolės, Šiaulių, Dvenionių, Trakų, Utenos, Varėnos, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena krūmuotose pėmapelkėse, tarpinio tipo pelkėse, ūlapiose, pelkėtose pievose. Suaugėliai skraido nuo birželio vidurio iki rugpjūčio pradžios. Viena karta per metus. Vikšrai minta pelkiniais lipikais (*Galium palustre*) bei kitomis lipikų rūšimis. Piemoja lėliukės. Drugiai retai išskrenda už buveinės ribų.

Populiacijų gausumas. Tinkamose buveinėse estinės cidarijos sudaro gausias populiacijas, pvz., R. Kazlauskas nurodo, kad 1997 07 02 Rudaminos slėnyje, ties Dveičarų kaimu (Vilniaus r.), per naktį prie dviesos gaudyklės atskrido apie 50 drugių. Panašaus gausumo populiacijos pastebėtos Skroblaus slėnyje, ties Dubininku, Kapiniškiais (Varėnos r.), pelkėje prie Vitkūnų piliakalnio (Utenos r.).

Povilo Ivinskio nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia pelkinio buveinio sausinimas. Kitos grėsmės: nenaudojamų pievų savaiminis uppėlimas krūmais arba jų upšodinimas mišku, pesticidų naudojimas, buveinio suskaidymas ir atskyrimas.

Labai svarbu išlaikyti esamą hidrologiną režimą. Pievose siūlomas ekstensyvus ganymas (ne daugiau kaip 1 galvijų 2 ha pievos).

Informacijos šaltiniai

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Summary

The species is very local, distributed mainly in the eastern part of Lithuania. Isolated populations inhabit wet meadows and transitional mires. Drainage of habitats is considered to be the main threat to the populations.

Aprašė Giedrius Dvitra

Baltajuostis juodsprindis

Baptria tibiale (Esper, 1791)

DEIMA SPRINDIAI (*GEOMETRIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Eurazijos lapuočių miškų zonoje: Europoje – nuo Ispanijos pietuose iki Norvegijos ir Suomijos šiaurėje, Estijoje, Latvijoje; Azijoje – á rytus iki Sachalino, Korėjoje ir Japonijoje.

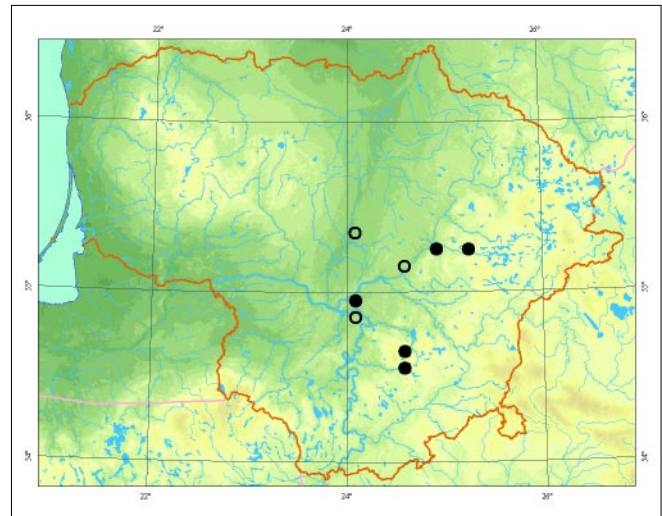
Lietuvoje labai reta rūdis, iki 2005 m. rasta tik Laumėnų miške, Ūventosios slėnyje nuo Dukstynos miško iki Siesarties pėmupio, ūalia Mikutiškių kaimo (Ukmergės r.), Vilainių miške (Kėdainių r.), Lapėse ir Dubravos miške (Kauno r.), Kalvių ir Mackantiškių miškuose (Trakų r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena ūksminguose plaėialapių lapuoėių ir miėriuose miškuose, miėku apaugusiuose upių slėnių ar kalvų ūlaituose, griovose. Viena karta per metus. Suaugėliai skraido nuo birėelio pradžios iki liepos vidurio. Drugiai aktyvūs dienā. Vikėrai minta varpotėjė juodėolių (*Actaea spicata*) lapais. Pie-moja lėliukės.

Populiacijų gausumas. Rūdiės gausumas netirtas. Pėnoma iki 10 radavieėių. Visur rasti tik pavieniai individai. Net ir tinkamose buveinėse, pvz., Dukstynos miške (Ukmergės r.), kur populiacija aptinkama nuo 1978 m., visame plote pastebimi tik pavieniai (1– 3) individai.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Grėsmė gali kelti plynieji kirtimai rūdiės buveinėse. Dėl jė nukentėtė ar bėtė sunaikinti mitybiniai augalai.

Informacijos ūaltiniai

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Summary

Baptria tibiale is a very rare species in Lithuania. Populations are scarce even in suitable habitats. Clear-felling would appear to be the main threat for this species.

Apraėė Giedrius ūvitra

Vingirinis sprindytis

Eupithecia thalictrata (Püngeler, 1902)

DEIMA SPRINDPĖIAI (*GEOMETRIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Italijos, Āveicarijos, Austrijos, Lenkijos, Ukrainos, Āiaurės Kazachstano ir Rusijos (iki Uralo) stepinėse buveinėse. Sibire ir Tolimuosiuose Rytuose gyvena kitas porūdis.

Lietuvoje rūdis aptinkama Āventosios upės slėnyje Dukstynos entomologiniame draustinyje (Ukmergės r.), Bajoriūkėse (Jonavos r.) ir Neries slėnyje, Lapėse (Kauno r.).

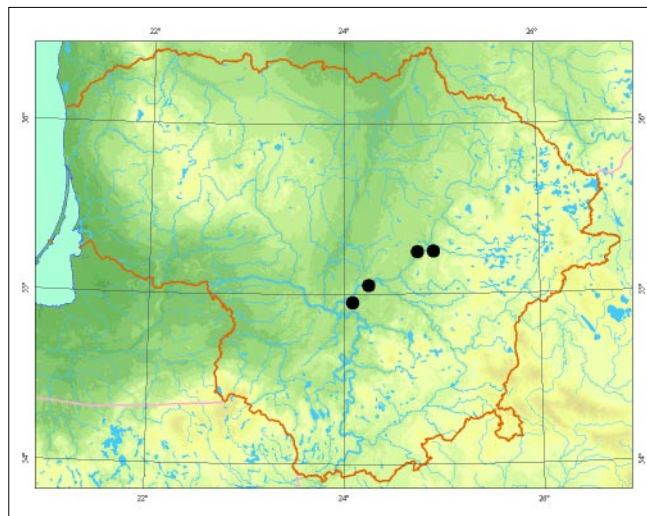
Biologija ir ekologija. Miūkastepėms būdingas drugys. Gyvena upiūk slėniuose, paupiūk, miūkūk pievose, kseroterminiuose ūlaituose. Daūniausiai pastebimi vikūrai. Jie gyvena tarp vingiriūk piedūk, pasiūpymi slepiamūja spalva. Minta vingiriūk piedais. Drugiai skraiduoja nuo geguūpės pabaigos– birūelio mėn. Ā ūviesū skrenda nenoriai. Piemoja lėliukės.

Populiacijūk gausumas. Rūdiės gausumas netirtas. Gyvena negausiomis atskirtomis populiacijomis Dukstynos entomologinio draustinio ir greta esanūiose pievose, Bajoriūkū ir Lapiūk apylinkėse. Dukstynos draustinyje 1 m² aptinkami 1– 2 vikūrai, o visame draustinyje populiacijū sudaro apie 100 individūk.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinės grėsmės – paupiūk pievūk apaugimas miūkū ir pavasariniai gaisrai. Duks-

Povilo Ivinskio nuotrauka

tynos entomologinio draustinio apylinkėse yra ir daugiau tinkamūk vietūk rūdiūi gyventi, taėiau ūioms buveinėms kenkia didelis poilsiautojūk srautas. Siūloma iūsaugoti nepakitusias pagrindines buveines, būtina iūlaikyti atvirūk bei apaugusiūk medūpiais plotūk santykū.

Informacijos ūaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius. Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius. *Ūsaitis T.*, 2006: Kauno rajono Lapiūk apylinkiūk naktiniai makrodrugiai. – *Pmogaus ir gamtos sauga*: 211– 212.

Summary

A local species of limited distribution, found only in central Lithuania in the Āventoji and Neris river valleys. Populations are isolated and not abundant, and can be found along forest edges and in clearings.

Apraūė Povilas Ivinskis

Puðinis keliaujantis kuoduotis

Thaumetopoea pinivora (Treitschke, 1834)

ÐEIMA KUODUOÐIAI (*NOTODONTIDAE*)
BÛRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rûðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje: Vokietijoje, Danijoje, pietinėje Ðedijoje, Lenkijoje, Rusijoje (Kurðio nerijoje).

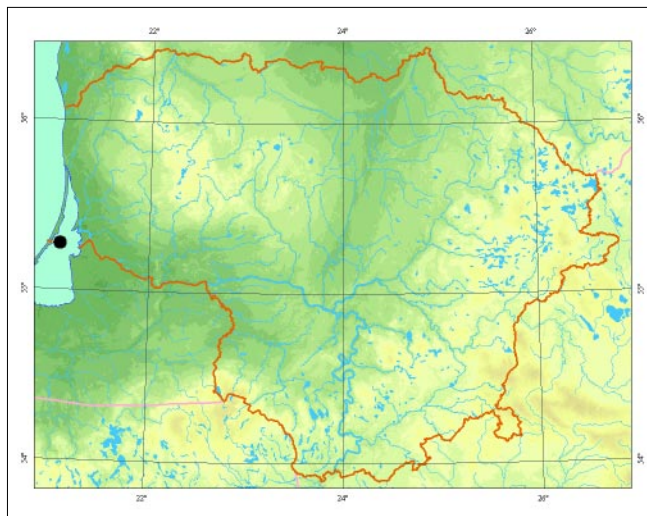
Lietuvoje rûðis aptinkama tik Nidos apylinkëse (Kurðio nerijoje).

Biologija ir ekologija. Gyvena ant kalniniø puðø gerai ðildomose kopose. Drugiai kiauðinëlius deda ant kalniniø puðø (*Pinus mugo*) spygliø. Visas spyglys bûna padengtas kiauðinëliais ir atrodo kaip iðlukðtenta kukurûzo burbuolë. Iðsiritæ drugiai gyvena kartu. Pradþioje jie bûna ir maitinasi po bendru dangalu. Kai paauga, dienà tûno prie kamieno ar stambesniø ðakø, o vakare vienas paskui kità ropoja per ðakas ir grauþia spyglius. Rugpjûeio viduryje vikðrai suauga ir leidþiasi nuo medþiø. Dienà jie vienas paskui kità keliauja ieðkodami maisto ir vietos kokonui susukti. Lëliukëmis virsta kokonuose, smëlyje po kerpëmis, þoliø ðaknimis. Þiemoja lëliukës. Drugiai skraido birþelio– liepos mën. Puðinio keliaujanëio kuoduoëio vikðrai labai nuodingi. Jø kûnà dengiantys plaukeliai uþpildyti nuodingu skysëiu. Pakliuvæ ant odos sukelia skausmingà uþdegimà.

Populiacijø gausumas. Per pastaruosius 30 metø Kurðio nerijoje (Lietuvos dalyje) populiacijos gausumas nepakito. Ði rûðis reta ir aptinkami tik pavieniai indi-

Thomas Witt nuotrauka

vidai. Taëiau vos uþ 10 km esanëioje Rybaëj gyvenvietëje (Rusijoje) ji kelia problemø, nes aptinkama labai gausiai. Daugybë ore plaukiojanëiø plaukeliø sukelia þmonëms kvëpavimo takø alergijà. Pastaruoju metu puðiniai keliaujantys kuoduoëiai pradëjo kenkti Ðvedijoje. Gali bûti, kad ðià unikalià rûðà (kaip kenkianëià) ateityje turësime iðbraukti ið Lietuvos raudonosios knygos.

Grësmës ir apsauga. Kalniniø puðø plotø apsauga, miðkø gaisrai.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Consistently found only in the Nida area (on the Curonian Spit). Rare.

Apraðë Povilas Ivinskis

Pilkapalis pvilgūnas

Diachrysia zosimi (Hübner, 1822)

DEIMA PELĒDGALVIAI (NOCTUIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

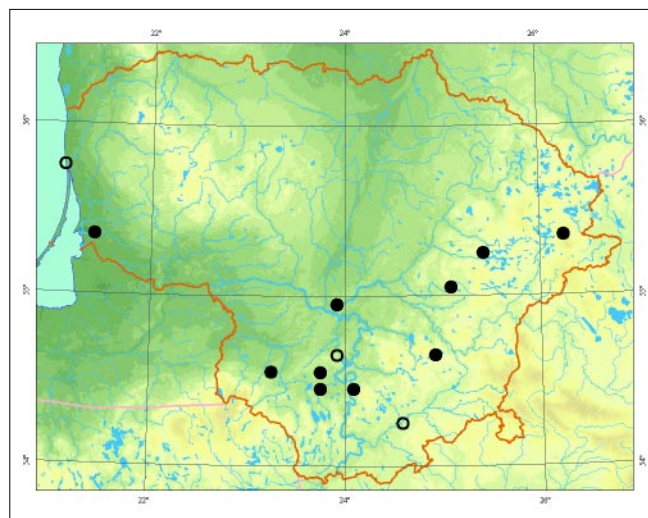
Paplitimas. Baltijos dalyse, Austrijoje, Pietų Šveicarijoje, šiaurės Italijoje, Rytų Lenkijoje, Ėekijoje, Slovakijoje, Vengrijoje, Rumunijoje, šiaurės Bulgarijoje, šiaurės Balkanuose, Ukrainoje, europinėje Rusijos dalyje, Pietų Urale, Kaukaze, Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Kinijoje, Korėjoje, Japonijoje.

Lietuvoje rūdis rasta: Kauno, Klaipėdos, Prienų, Diltės, Trakų rajonuose, Puvinto (Alytaus r.), Dvėdriškėje (Ignalinos r.), Piepmariuose (Kaišiadorių r.), Krosnoje (Lazdijų r.), Karkliškėse (Marijampolės r.), Bagotojoje (Marijampolės r.), Videniškiuose (Molėtų r.), Jauniūnuose (Dirvintų r.), Medinuose (Vilniaus r.), Katroje (Varėnos r.), Zervynoje (Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Gyvena aukštapelkių pakraščiuose ir didesnėse pemapelkėse. Drugiai skraido birželio– rugpjūčio mėn. naktimis. Kiaušinėlius deda ant vaistinių kraujalakių (*Sanguisorba officinalis*) ir kitų polinių erškėtinių (*Rosaceae*) šeimos augalų, rečiau – ant pelkinių mandraunikių (*Parnassia palustris*). Patelė apatinėje mitybinio augalo lapo pusėje padeda iki 150 kiaušinėlių. Išsiritę vikšrai pradėjęje skeletuoja apatinės lapo pusės audinius ir tik kelis kartus išsinerę nuo krašto pradeda graužti lapus. Pie-moja vidutinio ūgio vikšrai. Lėliukėmis virsta retuose kokonuose, tarp mitybinio augalo lapų.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Populiacijų gausumas. Kiek gausesni Puvinto rezervate, kitur rasti tik pavieniai drugiai.

Grėsmė ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dėl pelkių nusausinimo, užaugimo. Svarbu išsaugoti šio drugio buveines.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Found on the edges of raised bogs and in larger sedge fens. More abundant in the Puvintas Biosphere Reserve, with only solitary individuals found elsewhere. The main threat to its survival is caused by wetland drainage.

Aprašė Tomas Ūsaitis

Pajūrinė kukulija

Cucullia balsamitae (Boisduval, 1840)

DEIMA PELĒDGALVIAI (*NOCTUIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje: Austrijoje, Vengrijoje, Lenkijoje, Baltarusijoje, Rusijoje.

Lietuvoje aptinkama pajūryje, daugiausia Kuršių nerijoje ir Rūdninkų poligone Ąalėininkų rajone.

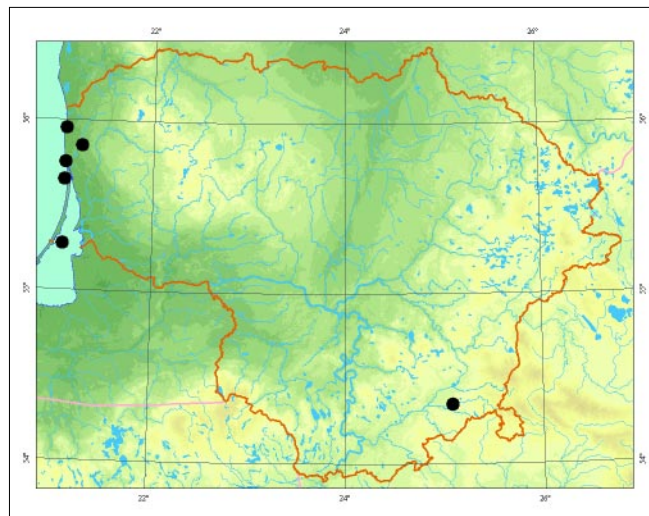
Biologija ir ekologija. Apie rūdies biologiją duomenų labai mažai. Vikėrai minta vanagėmis (*Hieracium*), saliavais (*Peucedanum*). Piemoja lėliukės mėmėje. Drugiai skraido nuo liepos mėn. iki rugpjūčio vidurio. Tai stepinė rūdis – visame paplitimo areale aptinkamos atskirtos populiacijos. Plitimą riboja ir mikroklimato sąlygos. Tipingos buveinės – atviri smėlėti mėmės plotai su skurdžia augalija. Drugiai pastebimi prie ūviesos ąaltinių.

Populiacijų gausumas. Per pastaruosius 30 metų populiacijos būklė nepakito. Rūdis labai reta. Aptinkami pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Atvirų plotų upšodinimas mišku, iđtrypimas.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Informacijos ąaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare, halophilic species, found only in the Baltic Sea coastal dune and sand flat zones.

Aprađė Povilas Ivinskis

Retasis ratuotasis pelėdgalvis

Ipimorpha contusa (Freyer, 1849)

DEIMA PELĖD GALVIAI (*NOCTUIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø Norvegijoje, Pietø Suomijoje, Baltijos ūalyse, Vidurio Europoje, europinėje Rusijos dalyje.

Lietuvoje rūdis rasta: Raudondvaryje (Kauno r.), Lapėse (Kauno r.), Krosnoje (Lazdijø r.), Buktos miðke (Marijampolės r.), Suginėiuose (Molėtø r.), Bijutiðkyje (Molėtø r.), Ðeduvoje (Radviliðkio r.), Kertuðo pelkėje (Ukmergės r.), Kėdainiø, Ðakiø ir Zarasø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena lapuoèiø ir miðriø miðkø pakraðèiuose, kirtavietėse, apaugusiose jaunomis drebulėmis. Drugiai skraido liepos mėn. naktimis. Kiauðinėlius deda ant drebuliø (*Populus tremula*). Kiauðinėliai þiemoja. Vikðrai iðsirita birþelio mėn. tarp õilko siūlais sutrauktø drebulės lapø. Ten pat virsta lėliukėmis.

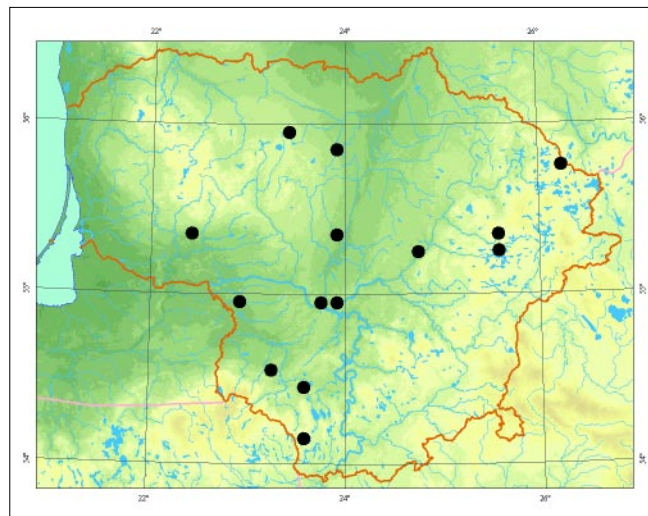
Populiacijø gausumas. Gauseni tik Buktos miðke, kitur rasti pavieniai drugiai.

Grėsmė ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dėl miðkø kirtimo.

Miðkuose reikia palaikyti medþiø bioáavairovę.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Informacijos ūaltiniai

Dapkus D., 2003: Rare Macrolepidoptera species found in Lithuanian raised bogs in 1997– 2002. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions, 15: 37– 45.

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Found in deciduous and mixed forests, and forest edges. More abundant in the Buktos forest, with only solitary individuals found elsewhere. The main threat to its survival is deforestation.

Apraðė Tomas Ūsaitis

Dvinulis pelėdgalvis

Dicycla oo (Linnaeus, 1758)

DEIMA PELĖD GALVIAI (*NOCTUIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Visoje Europoje, išskyrus diaurinius rajonus.

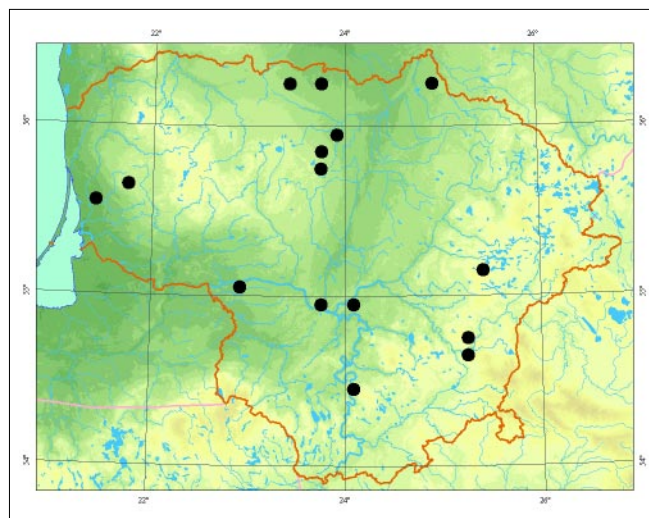
Lietuvoje gyvena Alytaus, Joniškio, Kauno, Pakruojo, Radviliškio, Ąakio ir kituose rajonuose.

Biologija ir ekologija. Geguėės– birėelio mėn. vikėrai minta ąpuolė (*Quercus*) lapais. Lėliukėmis virsta mitybos vietose, tarp susuktė lapė, kartais paklotėje. Drugiai skraido liepos– rugpjūėio mėn. Kiauėinėlius de da ant ąpuolė Ąakuėiė, Ąalia pumpurė. Pėmoja kiauėinėliai. Rūdis aptinkama tik brandėiuose ąpuolynuose. Pagrindinė gyvenimo sąlyga – senė ąpuolynė buvimas.

Populiacijė gausumas. Populiacijos bŭklė stabili. Rūdis reta. Ąalyje pamąpu gausėja ir plinta.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senė ąpuolynė iėkirtimas.

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare and locally distributed species, solitary individuals can be found in mature oak forests.

Apraėė Povilas Ivinskis

Pajūrinis stiebinukas

Mesoligia literosa (Howorth, 1809)

DEIMA PELĒDGALVIAI (*NOCTUIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

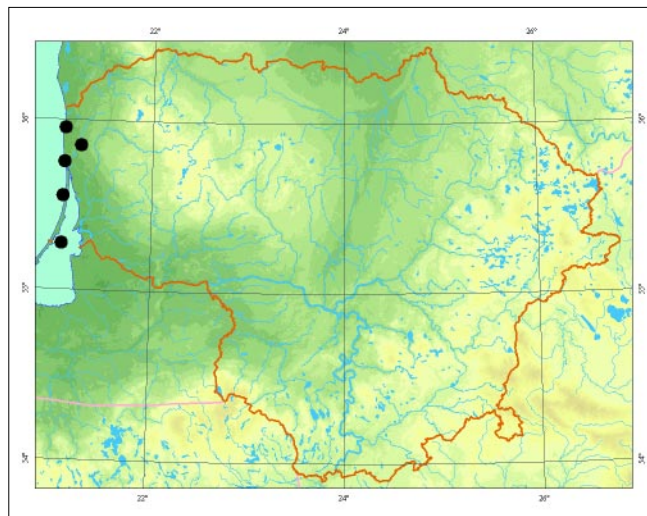
Paplitimas. Europoje.

Lietuvoje rūdis aptinkama pajūryje.

Biologija ir ekologija. Vikōrai nuo rugpjūčio iki birželio mėn. vystosi įvairių miglinių augalų – smiltlen drių (*Ammophila*), rugiaveidžių (*Leymus*), eraiėnų (*Festuca*) ir kt. stiebuose. Piemoja vikōrai. Lėliukėmis viršta mitybos vietose. Drugiai skraido liepos– rugpjūčio mėn. Tai rūdis, aptinkama sausose, atvirose buveinėse, pajūrio kopose, smėlėtose pievose.

Populiacijø gausumas. Populiacijos būklė stabili. Rūdis reta, kasmet aptinkama tik po kelis drugius.

Grėsmės ir apsauga. Kopø upšodinimas, ištrypimas.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare, halophilic species, solitary individuals can be found in coastal dune and sand flat zones.

Aprašė Povilas Ivinskis

Pajûrinis dirvinukas

Agrotis ripae (Hübner, 1823)

DEIMA PELĒDGALVIAI (*NOCTUIDAE*)
BŪRYS DRUGIAI (*LEPIDOPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės ir Vidurio Europoje. Lietuvoje aptinkama pajūryje: Ėventojeje, Nemirsetoje, Juodkrantėje, Nidoje.

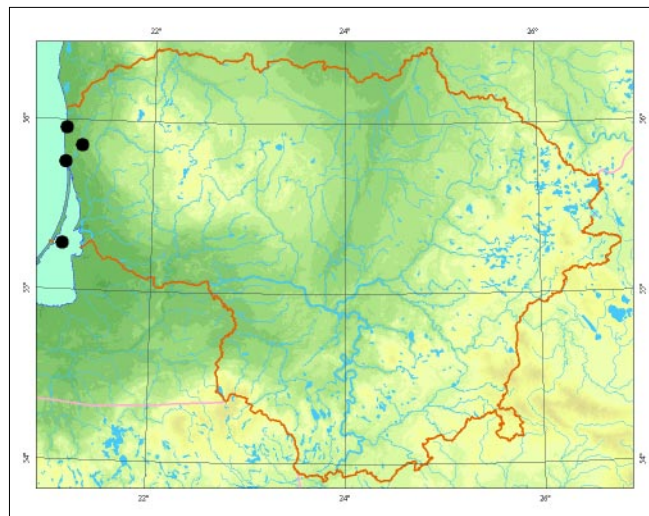
Biologija ir ekologija. Vikðrai nuo rugpjūeio iki spalio mėn. vystosi ant baltijiniø stokliø (*Cakile baltica*). Naktimis apgraupia stiebus, lapus, ankðtaras. Dienà netoli augalo tūno upsikasa á smėlá. Uþaugæ vikðrai þiemoja ðilko kokonuose, smėlyje. Esant nepalankiems metams, ne visai suaugæ vikðrai perþiemojæ dar maitinasi iki birþelio mėn. Lėliukėmis virsta pavasará. Drugiai skraido birþelio– liepos mėn. Tai halofilinė rūdis, gyvenanti nesusivėrusiose pajūrio kopose.

Populiacijø gausumas. Populiacijos bŭklė stabili. Rūdis nėra reta, labai priklauso nuo baltijinės stoklės bŭklės. Ant beveik visø atvirame smėlyne auganėiø pavieniø augalø yra ðios rūdies drugiø vikðrø.

Grėsmės ir apsauga. Kopø upšodinimas, iðtrypimas.

Povilo Ivinskio nuotrauka

Informacijos šaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

A rare, trophically specialised species. Found on the seashore and in the Curonian Spit coastal dunes.

Apraðė Povilas Ivinskis

Geltonmargė meškutė

Hyphoraia aulica (Linnaeus, 1758)

DEIMA MEŠKUTĖS (ARCTIIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Centrinėje Azijoje, Sibire, Toluosiuose Rytuose, Kaukaze.

Lietuvoje keli individai aptikti Ėalėininkė, Trakė, Ėilalėš ir Ukmergėš rajonuose.

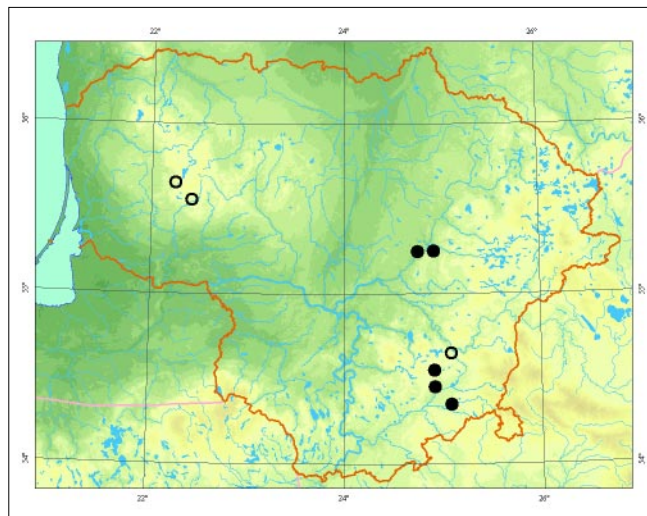
Biologija ir ekologija. Vikėrai visaėdėiai, minta kiaulpienėmis (*Taraxacum*), kraujapolėmis (*Achillea*), gysloėiais (*Plantago*), sidabraėolėmis (*Potentilla*) ir kt. augalais. Piemoja vikėrai. Lėliukėš randamos tarp augalė, prie ėemėš. Drugiai skraido nuo geguėpėš pabaigos iki birėelio pabaigos. Patinai aktyvėš dienos metu, skraido labai greitai. Patelėš beveik neskraido ir aptinkamos tarp augalė. Gyvena gerai ėildomose pamidėkėse, dykynėse.

Populiacijė gausumas. Populiacijė gausumas nėpinoamas. Labai reta rūdis, aptinkama atsitiktinai.

Grėsmėš ir apsauga. Pavasariniai gaisrai, buveiniė upšodinimas.

Thomas Witt nuotrauka

Informacijos ėaltiniai

Ivinskis P., 2004: Lietuvos drugiai (*Lepidoptera*). Katalogas. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Prűffer J., 1947: Studia nad motylami Wileńszczyzny. – Toruń.

Summary

Solitary individuals have been found in several districts.

Apradė Povilas Ivinskis

Raudonsparnė meðkutė

Tyria jacobaeae (Linnaeus, 1758)

DEIMA MEÐKUTĖS (ARCTIIDAE)
BŪRYS DRUGIAI (LEPIDOPTERA)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Palearktikoje paplitusi rūðis. Aptinkama visoje Europoje, Vakarø Azijoje ir Sibire. Å Australijos ir Ðiaurės Amerikos þemynus buvo introdukuota, siekiant sumapinti þiliø (*Senecio*) populiacijas.

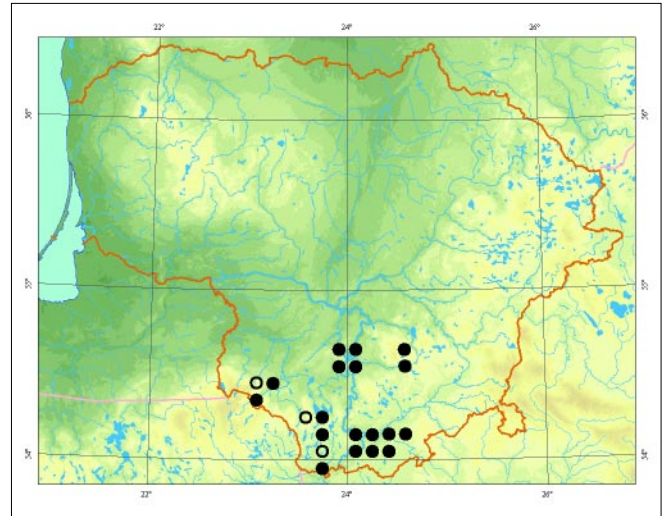
Daþniausiai aptinkama Pietø Lietuvoje: Lazdijø, Marijampolės, Varėnos, Trakø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena upiø slėniø, pamiðkiø sausose pievose, kuriose gausiai auga vikðrø mitybinis augalas pievinė þilė (*Senecio jacobaea*). Suaugæ drugiai skraido geguþės pabaigoje– birþelio mėn. Aktyvūs naktá, atskrenda á ðviesos ðaltinius. Dienà pabaidyti pakyla nuo þolinės augalijos ir paskridæ kelis metrus vėl tupia ant augalø. Vikðrai ryðkūs, geltonos spalvos, su juodais þiedais. Aptinkami birþelio– liepos mėn. ant pieviniø þiliø. Jauni vikðrai minta þiliø lapais, paugæ – þiedais. Literatūros duomenimis, vikðrai aptinkami ir ant ðalpusniø (*Tussilago*) bei ðaukðeiø (*Petasites*). Vikðrai gyvena grupėmis, atvirai, jø hemolimfa nuodinga, tad priedø, iðskyrus parazitinius vabzdþius, jie neturi. Piemoja lėliukės, kokonuose, kuriuos vikðrai supina tarp nudþiuvusiø augalø.

Populiacijø gausumas. Aptinkama ávairaus gausumo populiacijø. Kiek gausesnės Dzūkijos paupio, puþynø pakraðeiø sausose pievose, kur vasarà nedideliam plote ant pieviniø þiliø galima aptikti iki keliø ðimtø vikðrø. Suaugėliø randama reëiau, daþniausiai

Thomas Witt nuotrauka

aptinkami pavieniai drugiai. Rūðies bŭklė ðiuo metu yra stabili.

Grėsmės ir apsauga. Savaiminis pievø upaugimas arba upšodinimas miðku, pernelyg intensyvus upiø slėniø pievø, kuriose gyvena ði rūðis, ganymas, deginimas. Bŭtina iðsaugoti sausas pievas: ðienauti dalimis ar neintensyviai ganyti, periodiðkai ðalinti ið pievø krūmus ir medþius.

Informacijos ðaltiniai

Ivinskis P., 1993: Check-list of Lithuanian Lepidoptera. Lietuvos drugiø sàraðas. – Vilnius.

Ivinskis P., 2004: Lepidoptera of Lithuania. – Vilnius.

Kazlauskas R., 1984: Lietuvos drugiai. – Vilnius.

Summary

Small populations of this species are mainly distributed in the dry meadows of southeastern Lithuania located along rivers and the edges of pine forests. Sometimes it is possible to find up to a hundred caterpillars on Tansy Ragwort (*Senecio jacobaea*).

Apraðė Dalius Dapkus

Baltijos ūilkabitė

Colletes caspicus Morawitz, 1874

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Baltijos jūros regione (Šiaurės Vokietijoje, Lenkijoje, Kaliningrado regione, Baltarusijoje), Juodosios jūros regione (Ukrainoje, pietrytinėje europinės Rusijos dalyje) ir Kaspijos regione nuo Azerbaidžano iki Kazachstano ir Vidurio Sibiro. Pastaraisiais metais atsirado nuorodų apie radavietes Vidurinėje jūros regione. Baltijos regione daugelis radinių datuojami XX a. pradžia. Lenkijoje paskutinį kartą buvo aptikta beveik prieš 50 metų.

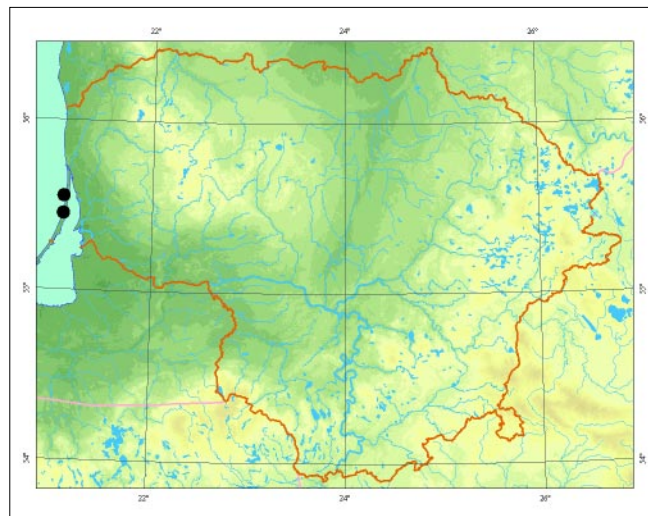
Lietuvoje aptikta tik Kuršių nerijoje: Juodkrantėje (1906), Pervalkoje (1912), prie Juodkrantės (1995, 1998).

Biologija ir ekologija. Biologija mažai ištirta. Bitės skraido nuo birželio pabaigos iki rugpjūčio pradžios siauroje palvės juostoje pajūryje bei pilkosiose kopose prie marių. Lietuvoje aptikta ant kalninių austėjų (*Jasione montana*), atriųjų ūilokų (*Sedum acre*), baltapiedžių barkūnų (*Melilotus albus*), baltųjų dobilų (*Trifolium repens*) ir neidentifikuoto krypapedžių šeimos augalo. Lizdai neįnominai, bet tikriausiai panašūs į kitų ūilų genties rūdžių. Jie įrengiami gerai saulės šildomuose ūlaituose išraustuose urveliuose.

Populiacijų gausumas. Rūdis gausumas neįnominas. 1995 m. pastebėta keliasdešimt individų.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietų kaita pilkosios kopos apaugant mišku. Buveinėse reikėtų periodiškai šalinti jaunas pušis, palikti tik pavienius medelius ar mažas jų grupes, kad jų lajose dengiamas paviršiaus plotas neviršytų 10–20 proc.

Informacijos šaltiniai

Moeschler A., 1938: Ein Beitrag zur Bienenfauna in Ostpreussen, insbesondere der Kurischen Nehrung. – Schriften der physikalisch-ökonomischen Gesellschaft zu Königsberg in Preussen, 70 (2): 143–288.

Monsevičius V., 2004: First supplement to the fauna list of Lithuanian wild bees (*Hymenoptera, Apoidea*). – Acta Zoologica Lituanica, 14 (3): 3–9.

Summary

The only rather abundant population was found in 1995 on the Curonian Spit near Juodkrantė. Today the Curonian Spit is the only known habitat of this species in the Baltic Sea region. The main threat to the survival of this species is the overgrowth of grey dunes with pines.

Aprašė Virgilijus Monsevičius

Katilėlinė smėliabitė

Andrena curvungula Thomson, 1870

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1991 m.

Paplitimas. Europoje nuo Ąiaurės Ispanijos iki BaĄkrijos ir nuo Ąiaurės Italijos, Graikijos iki Pietė Œvedijos, Latvijos, Vakarė Rusijos. Aptinkama Turkijoje, Ūpkaukazėje, Vakarė Kazachstane.

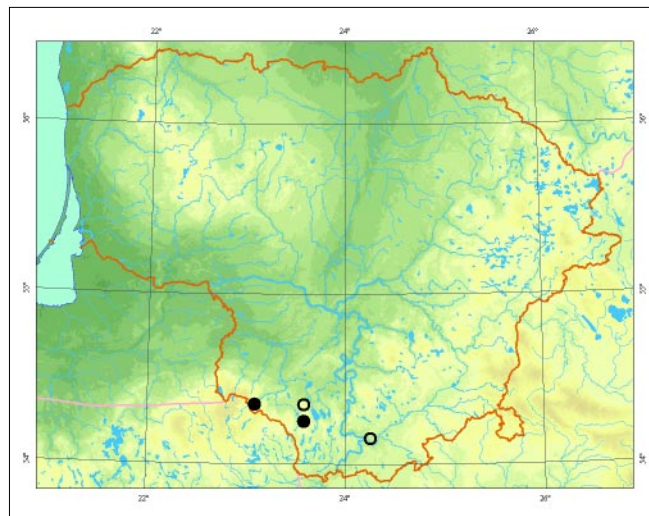
Lietuvoje Ąinomos kelios radavietės: prie Mardasavo (Varėnos r., 1985), prie Dusios eĄero ir prie BakĄiė (LazdiĄjė r., 1991, 1994), prie Liubavo (Marijampolės r., 2000).

Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo geguĄės pabaigos iki liepos vidurio sausokė kalvė Œlaituose, pamiĄkėse, upiė slėniuose. DaĄniausiai lanko tik avairė katilėliė (*Campanula*) Ąiedus. Lietuvoje daĄgiausia biėiė aptikta ant pakrėminiė katilėliė (*Campanula rapunculoides*). Viena karta per metus. Veisiasi lengvame dirvėpemyje iĄraustuose urveliuose, sudaro kolonijas.

Populiacijė gausumas. Rūdiės gausumas nėpinomas. Visur aptikta negausiai – iĄ viso pagauta tik keliolika individė.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietė kaita dėl buveiniė apsodinimo miĄku arba jė savaiminio apaugimo medĄiais ir krėmais.

Labai svarbu saugoti buveines su gausiomis katilėliė bendrijomis, periodiĄkai Œalinti jaunus medĄius ir krė-

mus. Buveinėms palaikyti yra naudingas ekstensyvus ganymas.

Informacijos Œaltiniai

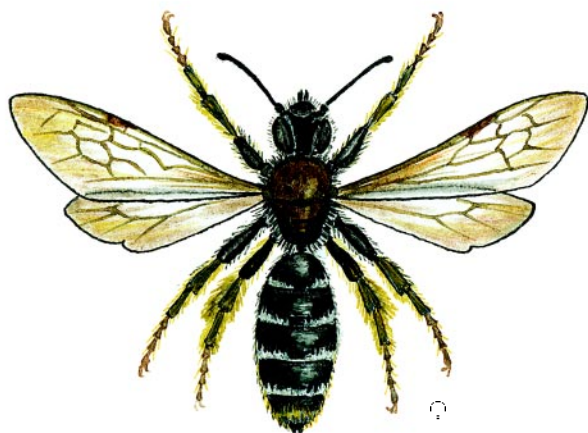
Monseviėius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994– 1995, 7– 144.

Monseviėius V., 2004: Saugomė laukiniė biėiė rūdiė naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26– 34.

Summary

The species has only been found in a few localities in southern Lithuania, occurring in small numbers. The main threat to its survival is habitat changes due to afforestation.

ApraĄė Virgilijus Monseviėius

Linos Jasiukonytės pieĄinys

Ilganosė smėliabitė

Andrena nasuta Giraud, 1863

ÐEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūðis saugoma nuo 1989 m.

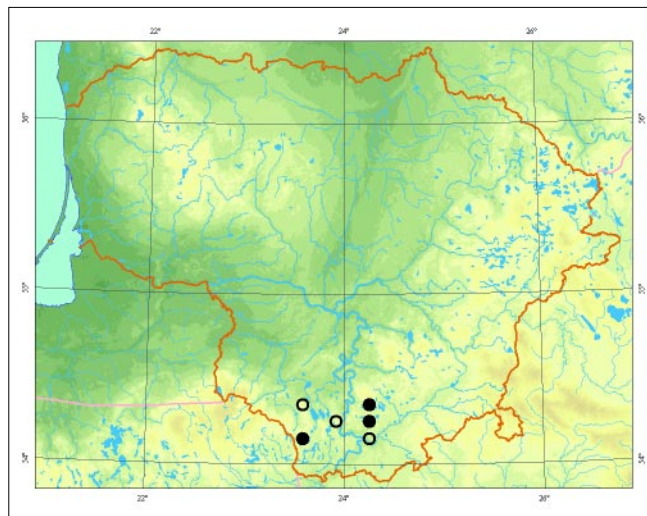
Paplitimas. Europoje nuo Ðveicarijos, Vokietijos iki europinės Pietø Rusijos ir nuo Italijos, Graikijos iki Lietuvos, Vakarø Rusijos; Armėnijoje, Turkijoje.

Per Lietuvà eina ðiaurinė arealo riba. Lietuvoje rasta: Obelijos eþero apylinkėse (Alytaus r., 1980), prie Krikðtoniø ir Mangaroto (Lazdijø r., 1986), prie Gudakiemio ir Puvoèiuose (Varėnos r., 1987), prie Laukininkėliø (Varėnos r., 1992), prie Gegutės ir Padusio (Lazdijø r., 1994) bei prie Kudariðkiø ir Karliðkiø (Alytaus r., 1997, 1998).

Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo birþelio pradþios iki liepos vidurio kalvø ðlaituose, dykvietėse tarp dirbamø laukø su þvyringo priemolio dirvoþemiais, apleistuose laukuose, þvyro karjeruose. Lanko vien tik vaistiniø godø (*Anchusa officinalis*) þiedus. Þvyringo priesmėlio ar priemolio su reta þoline danga dirvoje iðraustuose urvėliuose per metus iðsivysto tik viena karta. Kolonijø nesudaro.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Dėl gyvenimo būdo ypatumø negausi. Keliolikoje radvieèiø ið viso pagauta tik per 30 individø.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietø kaita dėl buveiniø apsodinimo miðku arba jø savaiminio apaugimo medþiais ir krūmais. Daugybė apleistø lau-

kø sudaro palankias sąlygas mitybiniams augalams augti. Taèiau ateityje, pakitus þemėnaudai, ðiø augalø gali sumapėti.

Būtina saugoti tinkamas buveines, stabdyti buveiniø kaità – periodiðkai ðalinti uþauganėius medþius ir krūmus. Buveinėms palaikyti yra naudingas ekstensyvus ganymas.

Informacijos ðaltiniai

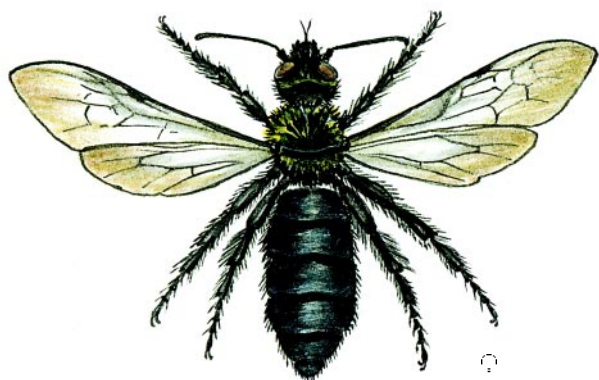
Monsevičius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994–1995, 7–144.

Monsevičius V., 2004: Saugomø laukiniø bièiø rūðiø naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26–34.

Summary

The species has been found in ten localities in southern Lithuania. It occurs in small numbers. The main threat to its survival is habitat loss from forest encroachment.

Apraðė Virgilijus Monsevičius

Linos Jasiukonytės pieðinys

Raukšlėtoji smėliabitė

Andrena rugulosa Stoeckhert, 1935

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

1 (E) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje nuo Prancūzijos iki Krymo ir nuo Italijos, Graikijos iki Ėekijos; Turkijoje, Vakarų Rusijoje.

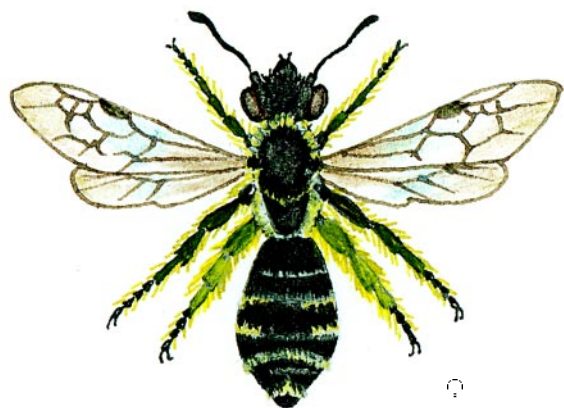
Lietuvoje pinomos tik 2 per kilometrą viena nuo kitos nutolusios radavietės Kapiniškių kaime (Varėnos r.) ir Šalia jė.

Biologija ir ekologija. Bitė skraido nuo balandžio vidurio iki gegužės pabaigos sausose karbonatingose smiltpievėse su smiltyniniais laibeniais (*Alyssum gmelini*). Pagrindiniame areale dvi kartos per metus. Lietuvoje aptikti tik pirmos kartos vabzdžiai. Smėliabitės lanko daugiausia smiltyninių laibenių pėdus. Lizdus šisirengia 10–15 cm gylyje smėlio dirvopemyje išraustuose urveliuose.

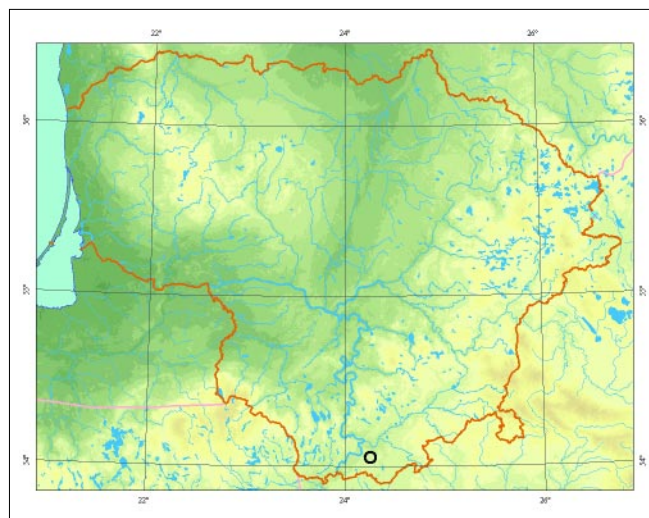
Populiacijė gausumas. Rūdies gausumas netirtas. Prieš 10–15 metų populiacija buvo pakankamai gausi, kad išliktė, tačiau vėliau dėl dalies buveinių kaitos gerokai sunyko. Dabartinė būklė neįinama.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietė kaita dėl buveinių apšodinimo mišku arba jė savaiminio apaugimo medžiais ir krūmais. Lizdai yra negiliai pėmėje, todėl bet koks pėmės dirbimas gali sunaikinti ne tik buveiną, bet ir pėčius lizdus.

Būtina saugoti visas tinkamas buveines Kapiniškių kaime. Reikėtė periodiškai šalinti jaunus medžius ir krūmus, nearti pėvė.

Linos Jasiukonytės piešinys

Informacijė šaltiniai

Monseviėius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994–1995, 7–144.

Summary

The species has only been observed in one locality in southern Lithuania. Since 1992 some of its habitats have been afforested, resulting in a population decrease. The main threat to its survival is habitat change from further afforestation or natural plant succession.

Aprašė Virgilijus Monseviėius

Ėverino smėliabitė

Andrena suerinensis Friese, 1884

ĖEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

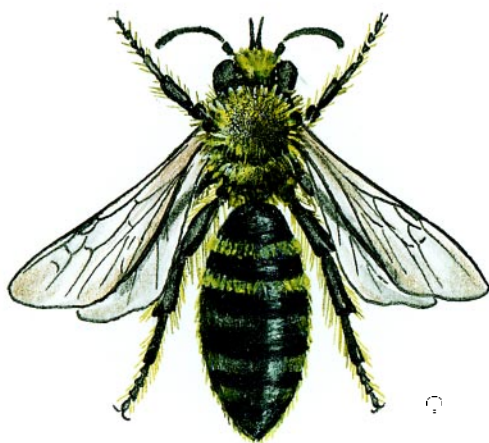
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje nuo Portugalijos iki Pietø Rusijos ir nuo Ėveicarijos, Vengrijos iki Ėiaurės Vokietijos.

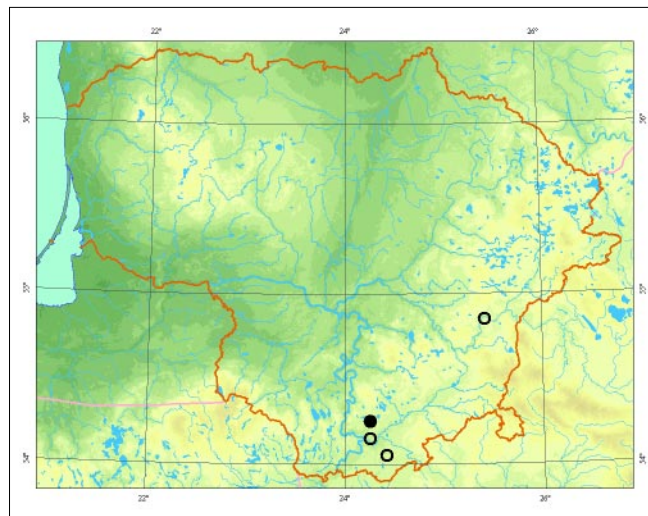
Per Lietuvà eina Ėiaurinė arealo riba. Lietuvoje pino-mos pavienės radavietės: Ėiaurrytinėse Vilniaus apy-linkėse (1977), Marcinkonyse prie gelepinkelio san-kasos (1980), Grūdos upės slėnyje ties Marcinkoni-mis (1983), prie Gudakiemio (Varėnos r., 1987) ir prie Ilgininkø ir Laukininkėlių Ilgio epero pakrantėse (Va-rėnos r., 1992).

Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo geguþės vi-durio iki liepos pradþios. Viena karta per metus. Lan-ko àvairiø augalø þiedus. Lietuvoje daugiausia biėiø aptikta ant pavasarinio þiliø (*Senecio vernalis*), kiaul-pieniø bei pievinio þuteliø (*Tragopogon pratensis*), reėiau – ant bastutiniø augalø. Gyvena sausø õilø pakraðėiuose, pakelėse ir gelepinkelio pylimuose, mið-ku neapaugusiuose upiø slėniuose ir paeþerėse. Kurà laikà gali gyventi õiuos plotus apsodinus miðku, ta-ėiau medþiø lajoms susivėrus pasitraukia á kitas vie-tas arba iðnyksta. Veisiasi smėlio dirvopemyje iðraus-tuose urveliuose, sudaro nedideles kolonijas.

Populiacijø gausumas. Rūdiės gausumas netirtas. Tik 2 radavietėse prie Ilgio epero aptikta gausi populiaci-ja, ten pagauta apie 40 individø, kitur – pavieniai individai. Deja, prie Ilgio epero biėiø buveinės upau-go miðku ir tapo netinkamos gyventi.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietø kaita dël buveiniø savaiminio apaugimo medþiais ir krū-mais ar apsodinimo miðku.

Būtina tinkamas buveines saugoti, neleisti apaugti medþiais ir krūmais. Buveinėms palaikyti yra naudin-gas ekstensyvus ganymas.

Informacijos ðaltiniai

Monseviėius V., 1995: A check-list of wild bee speci-es (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994– 1995, 7– 144.

Monseviėius V., 2004: Saugomø laukinio biėiø rūdiø naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26– 34.

Summary

The species has been found only in a few localities, mostly in southern Lithuania. Only single individuals have been observed, with the only abundant popula-tion recorded on the shores of Lake Ilgis. Yet even this habitat is now likely to have disappeared following afforestation.

Apraðė Virgilijus Monseviėius

Tamsiapalė vagabitė

Lasioglossum prasinum (Smith, 1848)

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1991 m.

Paplitimas. Vakarø, Pietvakariø ir Vidurio Europoje á rytus iki Lietuvos ir Vakarø Rusijos. Aptinkama ir Ðiaurės Afrikoje.

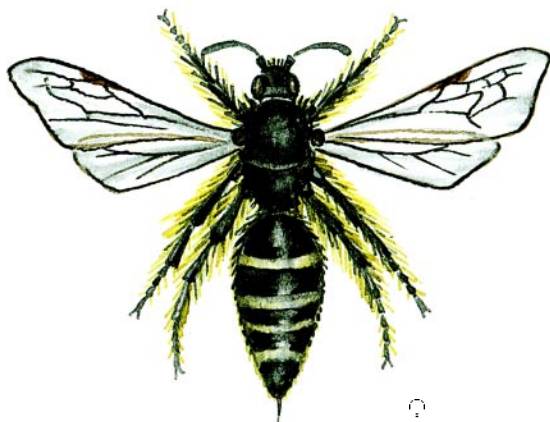
Lietuvoje rasta tik Dainavos smėlėtoje lygumoje: Ėepkelio rezervate, Marcinkoniø, Lyneþerio, Musteikos ir Kapiniøkiø apylinkėse (Varėnos r., 1974– 2003 m.).

Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo geguþės vidurio iki rugpjūčio vidurio sausose miðkø aikštėse, paraisėio þemyninio kopø atvirose gerai saulės ðildomuose ðlaituose. Lanko ávairiø augalø þiedus: Lietuvoje aptikta ant 6 augalø rūðiø, tarp jø ir ant bruknės (*Vaccinium vitis-idaea*). Veisiasi smėlio dirvoþemyje iðraustuose urveliuose.

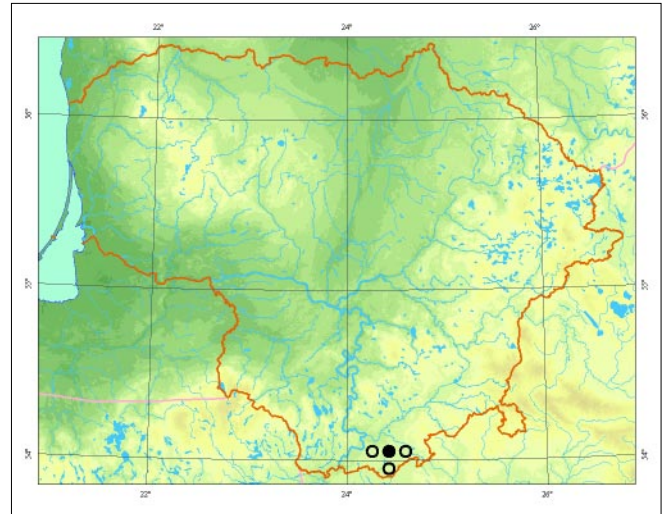
Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Ðiðpioji dalis (14 individø) surinkta iki 1985 m., ir tik 3 individai rasti vėliau, nors pastaraisiais metais tyrimø apimtyje labai iðaugo.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietø kaita dėl buveiniø apsodinimo miðku arba jø savaiminio apaugimo medþiais ir krūmais.

Ūkininkaujamuose miðkuose siūloma palikti bent dalá plynø kirtaviečių, kad savaime atþeltø. Tai pailgina vagabitei tinkamø buveiniø egzistavimo laiká. Ėep-

Linos Jasiukonytės pieðinys

keliø rezervate būtina bent ið dalies atkurti ðimtmečius egzistavusią miðkø ir sauspieviø pusiausvyrà.

Informacijos ðaltiniai

Monsevičius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. — New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994– 1995, 7– 144.

Summary

The species has been found in small numbers in a few localities not far from each other in southeast Lithuania. Since 1985 only three individuals have been found. The main threat to its survival is habitat change due to afforestation or natural plant succession.

Apraðė Virgilijus Monsevičius

Stepinė gauruotakojė bitė

Dasypoda argentata Panzer, 1809

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje nuo Ispanijos iki europinės Pietø Rusijos ir nuo Italijos, Bulgarijos iki Lietuvos, Vakarø Rusijos. Aptinkama Kaukaze, Turkijoje, Sirijoje, Irane. Per Lietuvà eina ðiaurinë arealo riba. Lietuvoje rasta tik Nemuno slėnyje ir arti jo: 1974–2000 m. palei upà nuo Varviðkės (Lazdijø r.) iki Uosos (Prienø r.) aptiktos 8 radavietės.

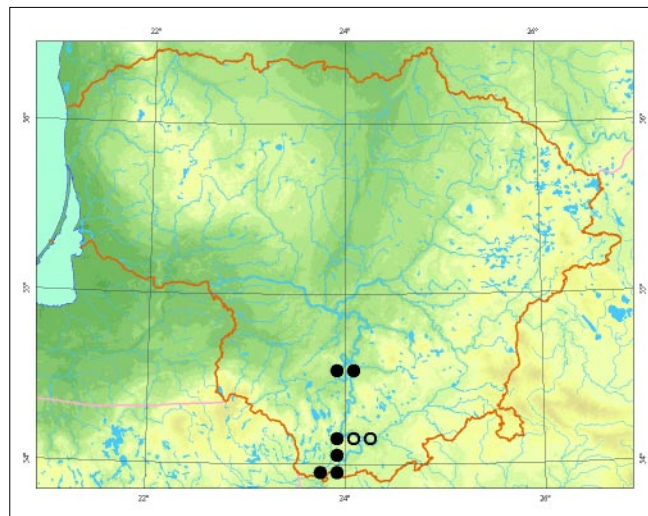
Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo liepos vidurio iki rugpjūðio vidurio gerai saulės ðildomuose þvyringuose smėlio ðlaituose su labai skurdþia þoline augalija. Viena karta per metus. Veisiasi þvyringame smėlyje iðraustuose iki 50 cm gylio urveliuose. Sudaro àvairaus dydþio kolonijas. Lietuvoje lanko tik geltonþiedþiø þvaigþdūniø (*Scabiosa ochroleuca*) pėdus.

Populiacijø gausumas. Rūðies gausumas netirtas. Atskirose vietose prie Gerdaðiø (Lazdijø r.) ir prie Maksimø (Varėnos r.) pastebėtos labai gausios populiacijos – per 100 individø.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietø praradimas dël buveiniø apsodinimo miðku arba jø savaiminio apaugimo medþiais ir krūmais. Rūdis yra jautri aplinkos pokyèiams. Veisimosi vietoms gali pakenkti ir sutankėjusi þolinės augalijos danga.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Būtina saugoti buveines su gausiais geltonþiedþiø þvaigþdūniø sàpalynais. Periodiðkai ðalinti jaunus medþius ir krūmus. Lizardø sankaupø vietose pavasarà ar rudenà galima iðrauti per daug sutankėjusius þolinius augalus. Buveinėms palaikyti yra naudingas ganymas.

Informacijos ðaltiniai

Monsevičius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994–1995, 7–144.

Monsevičius V., 2004: Saugomø laukiniø bièiø rūðiø naujos radvietės. – Raudoni lapai 8: 26–34.

Summary

Local populations of *Dasypoda argentata* (some quite large) were found along the Nemunas River in southern Lithuania. The main threat to its survival is habitat change due to afforestation or natural plant succession of trees and shrubs or dense grassy vegetation.

Apraðė Virgilijus Monsevičius

Sieninė gaurabitė

Anthophora plagiata (Illiger, 1806)

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

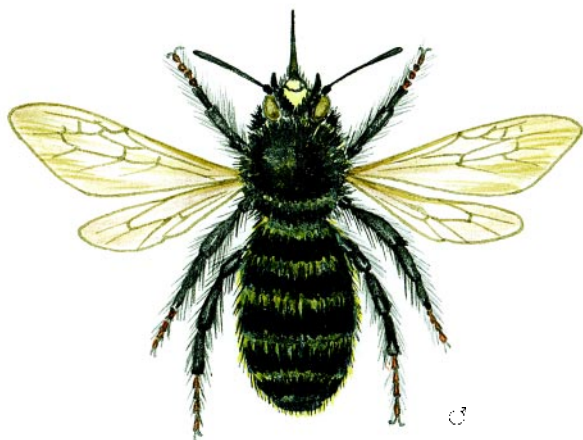
Paplitimas. Europoje nuo Ispanijos iki Pietø Rusijos ir nuo Italijos iki Danijos ir Lietuvos. Aptinkama Ąiaurės Afrikoje, Azijoje – iki Indijos.

Lietuvoje ĳinomos kelios rūdies radavietės: prie ĄeĄelgiŃkiŃ (dabartiniame Vilniaus r., 1932), prie GesalŃ (Skudo r., 1976), prie RŃpiŃkiŃ (Vilniaus r., 1979), prie Obelijos eĄero (Alytaus r., 1986) ir prie KudariŃkiŃ (Alytaus r., 1998).

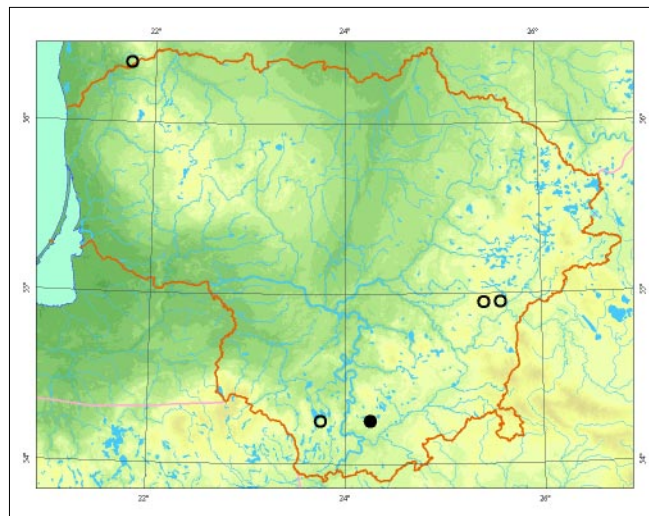
Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo birĄelio pradĄios iki liepos vidurio. Viena karta per metus. Lanko daugelio rūdiŃ augalus, taėiau mėgstamiausi yra raudonieji dobilai, vaistiniai godai ir kiti ilgus vamzdeliŃkus vainikėlius turintys augalai, kuriŃ nektarą sugeba paimti tik ilgalieĄuvės bitės. Veisiasi staėiuose molio ar priemolio Ńlaituose bei moliniŃ pastatŃ sienose. Sudaro kolonijas. LizardŃ urveliai turi iki 4 cm ilgio nulinkusius aėjimo vamzdelius, sulipdytus iĄ molio trupinėliŃ.

PopuliacijŃ gausumas. Visur aptikti tik pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. TinkamŃ buveiniŃ – moliniŃ pastatŃ sunykimas kaimuose, kitŃ veistis tinkamŃ vietŃ kaita (molio ir molingo Ąvyro karjerŃ, griovŃ Ńlaitu Ńpsodinimas ar savaiminis Ńpaugimas miŃku).

Linos Jasiukonytės pieĄinys

BŃtina saugoti molinius statinius, kuriuose aėikŃrusios sieniniŃ gaurabiėŃ kolonijos. Nesodinti medĄiŃ ir krŃmŃ molio karjerŃ, upiŃ, griovŃ pietinės ekspozicijos Ńlaituose ir arti jŃ. Valyti apauganėius Ńlaitus, jei ten aėikŃrė gaurabiėŃ kolonijos. SiŃloma statyti specialius molio statinius – stulpus ar sienas.

Informacijos Ńaltiniai

Adolph W., 1934: Materjaly do znajomosci fauny pszczol Wilenszczyzny. – Prace Towarzystwa przyjaciol nauk w Wilnie. Wydzial nauk matem. i przyr., 8: 217– 254.

Monseviėius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994– 1995, 7– 144.

Monseviėius V., 2004: SaugomŃ laukiniŃ biėŃ rūdiŃ naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26– 34.

Summary

Only single individuals of Anthophora plagiata have been caught. The main cause of their decrease in numbers is the disappearance of clay buildings in the countryside as well as changes in its natural habitats.

ApraĄė Virgilijus Monseviėius

Dedešvinė tetralonija

Tetralonia malvae (Rossi, 1790) (sin. *T. macroglossa* Illiger, 1806)

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1989 m.

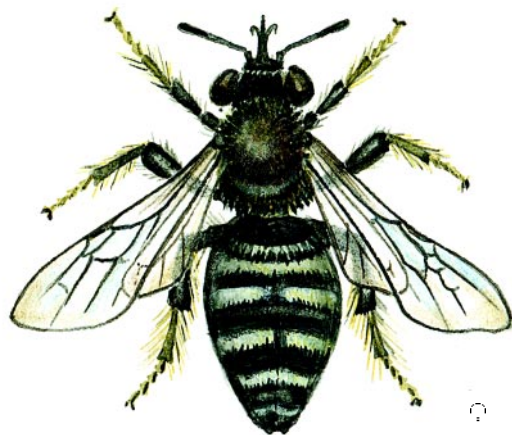
Paplitimas. Europoje nuo Ispanijos iki Baškirijos ir nuo Italijos iki Lietuvos ir Vakarø Rusijos, Centrinėje Azijoje.

Lietuvoje pinomos tik kelios radavietės pietinėje dalyje: prie Zervynø (Varėnos r., 1976), prie Margioniø (Varėnos r., 1986) ir prie Pilvièø (Lazdijø r., 1996).

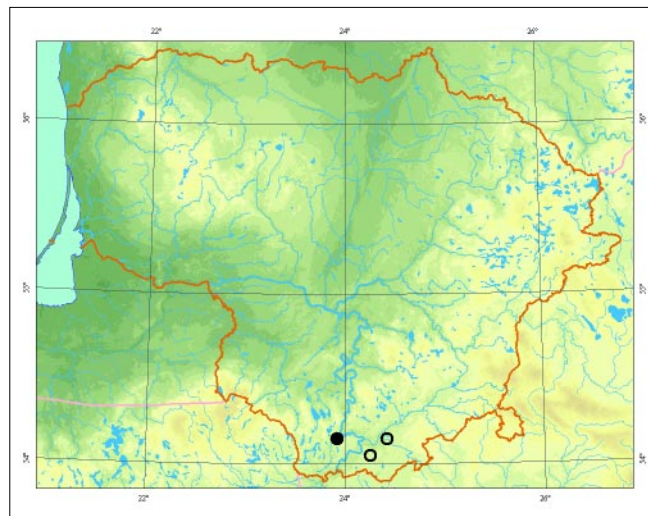
Biologija ir ekologija. Bitės skraido nuo liepos vidurio iki rugpjūčio vidurio. Viena karta per metus. Gyvena gyvenvietėse, pakelėse ir kitose ruderalinėse buveinėse bei sausuose, gerai apdviestø kalvø ðlaituose, kur savaimė auga ar yra auginamos àvairiø rūdiø dedešvos. Lanko tik àvairiø rūdiø dedešvø (*Malva*) þiedus. Vystosi priesmėlio ar priemolio dirvøpemyje iðraustuose (iki 15 cm gylio) urveliuose. Sudaro àviraus dydþio kolonijas.

Populiacijø gausumas. Ið viso pagauta keliolika individø. Gausiausia populiacija buvo aptikta prie Margioniø kaimo (Varėnos r.).

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinis gausumà ribojantis veiksnys – mitybiniø augalø ir veisimosi vietø stoka. Sparèiai nykstant seniesiems kaimams, labai sumaþėjo kadaise gausiai darþeliuose augintø dedešvø. Buvėnės su savaimė auganèiomis dedešvomis, kaip ir veistis tinkamos gerai apdviestos sauspievės, nyksta

Linos Jasiukonytės pieðinys

dėl miðkø sodinimo ar savaiminio apaugimo medþiais ir krūmais.

Būtina saugoti mitybinius augalus ir tinkamas buveines. Buvėnėms palaikyti yra naudingas ekstensyvus ganymas.

Informacijos ðaltiniai

Monsevièius V., 1995: A check-list of wild bee species (*Hymenoptera, Apoidea*) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994– 1995, 7– 144.

Monsevièius V., 2004: Saugomø laukiniø bièiø rūdiø naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26– 34.

Summary

Some individuals of Tetralonia malvae were caught in southern Lithuania. The main limiting factor has been a lack of suitable plants to feed on and a lack of habitats.

Apraðė Virgilijus Monsevièius

Didpiaakė kamanė

Bombus confusus Schenck, 1859

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

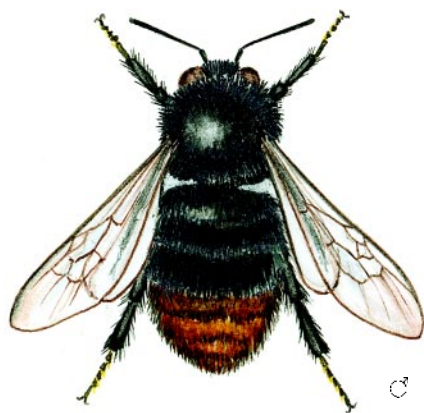
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1976 m.

Paplitimas. Europoje nuo Ispanijos iki Pietø Rusijos ir nuo Italijos iki Latvijos.

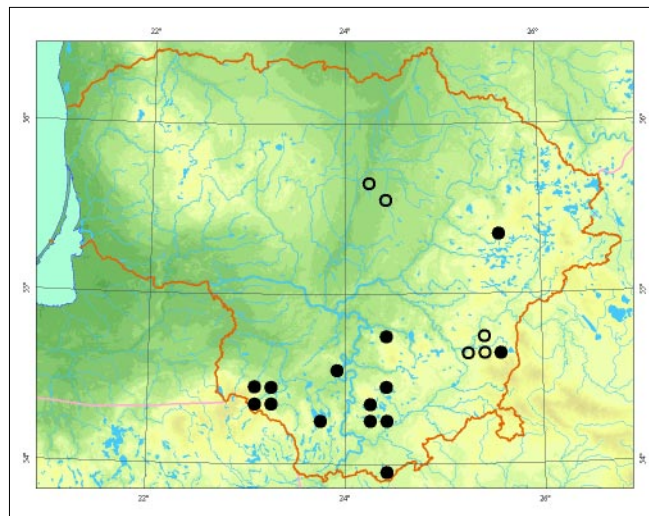
Lietuvoje rūdis rasta: Alytaus, Kaišiadorių, Lazdijų, Marijampolės, Molėtų, Panevėžio, Prienų, Varėnos ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Perpiemojusios patelės pasirodo gegužės pradžioje. Pirmos darbininkės Lietuvoje aptiktos birželio pabaigoje, pirmi patinai – liepos pabaigoje. Gyvena sausokose natūraliose ar stipriai sulaukėjusiose kultūrinėse pievose, ypač esančiose kalvų, upių slėnių ar paeperio žlaituose. Lanko įvairių augalų žiedus, tačiau pirmenybą teikia raudoniešiams dobilams (*Trifolium pratense*), vaistiniams godams (*Anchusa officinalis*). Patinai skiriasi nuo kitų kamanų neįprastai didelėmis akimis, o vikrumu labiau primena paibidkai skraidančias muses, o ne bites. Labai mėgsta tupėti ant perpydėjusių ir baigiančių nudžiūti bajorių stiebų viršūnių ir atidžiai stebėti aplinką. Vos tik arti pasirodo kitas patinas, jis bemažtą nuvejamas.

Populiacijų gausumas. Iš viso pagauta per 50 individų, tačiau, išskyrus Marijampolės r. ir senus rinkinius iš Panevėžio r., visur aptikta pavieniui. Pirmenybą teikia agrokraštovaizdžiui, su vyraujančiais sunkiais dirvožemiais. Pastaraisiais metais pastebimas pagausėjimas, bet neaišku, ar tai lemia natūrali populiacinė dinamika, ar permainos, susijusios su žemėnauda.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietų kaita dėl buveinių apsodinimo mišku arba jų savaiminio apaugimo medžiais ir krūmais, mitybinių augalų trūkumo. Būtina iš tinkamų buveinių išdalinti jaunas medžius ir krūmus, ekstensyviai ganyti. Norint pagerinti bičių mitybą, galima auginti raudonus dobilus.

Informacijos šaltiniai

Giedrimienė V., Ivinskis P., 2004: V. Straševičiaus rinkti plėviasparniai, saugomi Panevėžio kraštotyros muziejuje. – Raudoni lapai, 8: 17–20.

Monsevičius V., 1995: A check-list of wild bee species (Hymenoptera, Apoidea) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994–1995, 7–144.

Monsevičius V., 2004: Saugomų laukinių bičių rūšių naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26–34.

Summary

The species is found in several localities mainly in the southern and central parts of country. The only abundant population was discovered in southwestern Lithuania in the Kalvarija area in the Marijampolė district. The main limiting factor is believed to be a lack of suitable habitats and a lack of feeding plants.

Aprašė Virgilijus Monsevičius

Stepinė kamanė

Bombus pomorum (Panzer, 1805)

DEIMA BITĖS (APIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdīs saugoma nuo 1976 m.

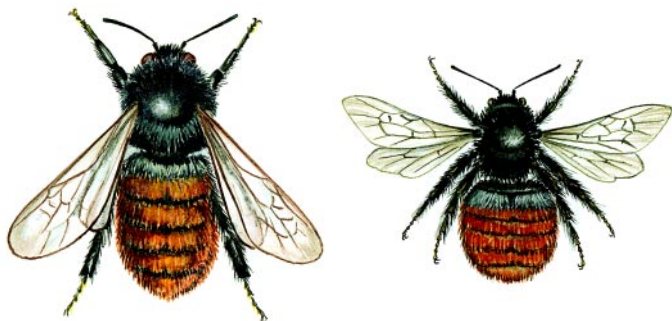
Paplitimas. Europoje nuo Ispanijos iki Pietø Uralo ir nuo Albanijos iki Danijos, Pietø Ŗvedijos, Latvijos, Vakarø Rusijos; Turkijoje.

Lietuvoje rūdā pirmā kartā aptiko V. StraŖeviūius 1935–1939 m. prie Augustavo ir Naujadvario (Panevėpio r.). Panevėpio kraŖtotyros muziejuje yra paties kolekcininko apibūdinta daugiau nei 20 individø kolekcija. Vėliau rasta prie Obelijos epero (Alytaus r., 1980), prie Seirijø (Lazdijø r., 1986), net keliose vietose tarp Kalvarijos bei Lietuvos ir Lenkijos sienos (Marijampolės r., 1999–2000 m.).

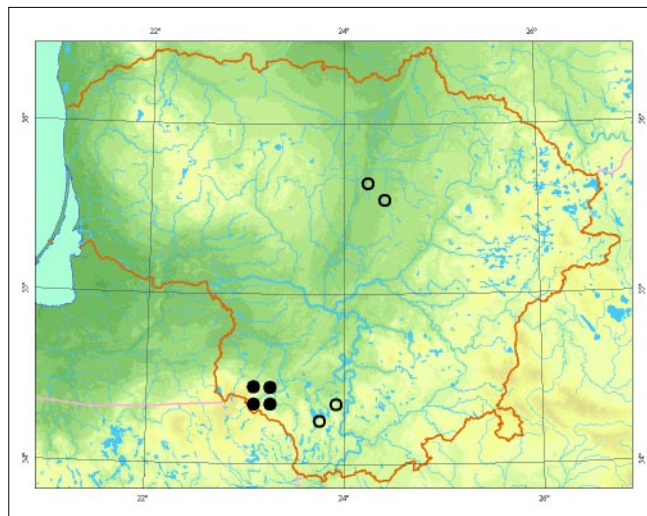
Biologija ir ekologija. Perpiemojusios patelės pavasarā pasirodo gana vėlai – gegužės antroje pusėje. Patinai ūpauga liepos pabaigoje ir kartu su darbininkėmis aptinkami iki rudens. Gyvena sausokose natūraliose ar stipriai sulaukėjusiose kultūrinėse pievose, ypač esanėiose kalvø Ŗlaituose. Lanko ūvairiø augalø ūiedus, taėiau daŖniau nutupia ant epeininio Ŗimos augalø: vaistinio godø (*Anchusa officinalis*), paprastøjø epeinio (*Echium vulgare*) bei raudonøjø dobilø (*Trifolium pratense*). Lizdai poėeminiai, kartais pelinio grauŖikø urvuose būna gana giliai. Ŗeimø dydis siekia iki 50–70 individø. Kaip ir kitø kamanio rūdīø, ūiemoja tik apvaisintos patelės.

Populiacijø gausumas. Kalvarijos apylinkėse (Marijampolės r.) pagauta ið viso per 20 individø, kitur aptikta tik pavieniui. Spėjama, kad Ŗiuo metu dar gyvena ū vakarus nuo Kalvarijos iki Viðtyėio epero.

Grėsmės ir apsauga. Veisimosi ir mitybos vietø kaita dël buveiniø apsodinimo miðku arba jø savaiminio

Linos Jasiukonytės pieðinys

apaugimo medŭiais ir krūmais. Intensyvios ūemdirbystės vietovėse bitės gali stokoti maisto, dël to Ŗimos labai nusilpsta ir ūpaugina maŭai palikuoniø. Būtina ið tinkamø buveiniø Ŗalinti jaunus medŭius ir krūmus, ekstensyviai ganyti. Norint pagerinti biėio mitybā, galima auginti raudonusius dobilus.

Informacijos Ŗaltiniai

Giedrimienė V., Ivinskis P., 2004: V. StraŖeviūiaus rinkti plėviasparniai, saugomi Panevėpio kraŖtotyros muziejuje. – Raudoni lapai, 8: 17–20.

Monseviūius V., 1995: A check-list of wild bee species (Hymenoptera, Apoidea) of Lithuania with data to their distribution and bionomics. – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1994–1995, 7–144.

Monseviūius V., 2004: Saugomø laukinio biėio rūdīø naujos radvietės. – Raudoni lapai, 8: 26–34.

Summary

The species is found in a few localities, with only one abundant population observed in the Kalvarija area in the Marijampolė district in the south-west of the country. The main limiting factor is believed to be a lack of suitable habitats and a lack of feeding plants.

Apraðė Virgilijus Monseviūius

Ilgapandis bembiksas

Bembix rostrata (Linnaeus, 1758)

DEIMA PIEDVAPSVĒS (*CRABRONIDAE*)
BŪRYS PLĒVIASPARNIAI (*HYMENOPTERA*)

3 (R) kategorija

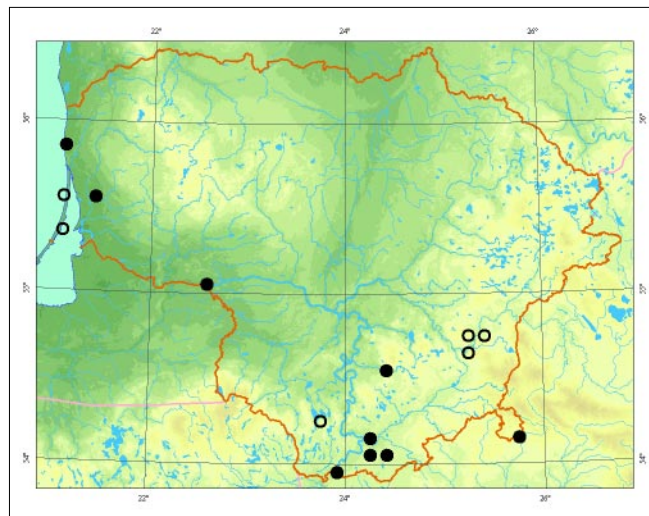
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 2000 m.

Paplitimas. Vakarø Palearktikoje, nuo Vakarø Europos iki Rusijos Irkutsko srities, Altajaus ir Mongolijos. Ūiaurės Europoje rūdis reta ir lokali, aptinkama iki Suomijos, gausesnė Vidurio ir Pietø Europoje.

Aptikta pietinėje Lietuvos dalyje ir pajūryje: Klaipėdos, Lazdijø, Prienø, Ūalėininkø, Ūilutės, Varėnos, Vilniaus r. ir Kurđiø nerijoje.

Biologija ir ekologija. Stenotopinė rūdis, būdinga nesusivėrusiø smiltpieviø ir smėlynø pievø buveinėms. Suaugėliai aptinkami lizdø kolonijose ir ant piedø. Turi ilgà straubliukà, todėl gali misti augalø su giliu vainikėliu – lūpaþiedþiø, ankøtiniø, gvazdikiniø – nektaru. Lizdø kolonijas àkuria miðkø gaisravietėse, smėlingose ganyklose ar nestaėiuose ūlaituose, kur dėl erozijos ar periodiðko gyvuliø trempimo ið dalies suardoma þolės danga. Patelė iðrausia lizdà, urvelà, à jà atneða àgėlimu paralyþiuotà musà ir padeda kiauðinà. Kai iðsiritusi lerva musà suėda, patelė atneða kità, ir taip maitina, kol lerva uþauga. Baigusi vystytis lerva pina kokonà, kuriame þiemoja. Pavasarà virsta lėliuke, ið kurios birþelio pabaigoje– liepos pradþioje iðsirità suaugėlis. Kadangi kiekvienà lervà patelė maitina palaiþsniui, retai uþaugina daugiau nei 10 palikuoniø. Dėl tokio maþo vislumo iðnykusios bembiksø populiacijos sunkiai atsikuria.

Populiacijø gausumas. Lietuvos populiacijos gausumas ir jo pokyčiai nėra àvertinti. Tinkamiausiose bu-

veinėse Ūalėininkø ir Varėnos r. 100 m ruoþe aptikta iki 2 bembiksø kolonijø, o didþiausioje kolonijoje vienu metu rasta per 100 individø.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl buveiniø uþsodinimo ar natūralaus uþaugimo miðku.

Norint iðsaugoti ilgapandþiø bembiksø ir kartu su jais gyvenanėiø kitø psamofiliniø vabzdþiø populiacijas, jø buveinėse negalima sodinti miðko, tvirtinti erozijos ardomø ūlaitø. Smėlingas pievas, kuriose gyvena bembiksai, siūloma ekstensyviai ganyti, o jose atþelianėius jaunuolynus – iðkirsti.

Informacijos ūaltiniai

Budrys E., 1992: Digger wasps (*Hymenoptera, Sphecidae*) of Lithuania: check-list of species. – In V. Jonaitis (ed.) New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1992, 20– 39.

Summary

Uncommon species, mostly distributed in southern Lithuania and the Curonian spit. The highest observed density of nest colonies was 2 colonies per 100 m transect. The main threats are afforestation and lack of disturbances.

Apraðė Eduardas Budrys, Jolanta Rimðaitė

Eduardo Budrio nuotrauka

Kopinė smiltvapsvė

Podalonia luffii (Saunders, 1903)

DEIMA SMILTVAPSVĖS (*SPHECIDAE*)
BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (*HYMENOPTERA*)

3 (R) kategorija

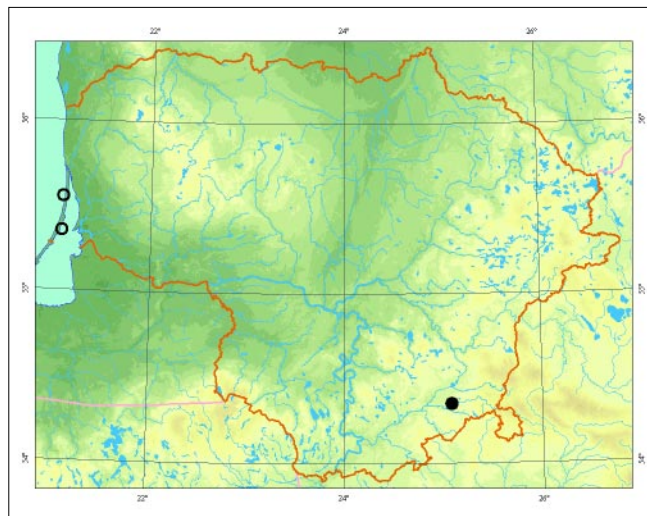
Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1991 m.

Paplitimas. Vakarø Palearktikoje. Gyvena Vakarø Europoje, palei Atlanto vandenyno, Ėiaurės ir Baltijos jūrø pietines pakrantes, taip pat Vidurio Europos, Ukrainos, Rusijos ir Kazachstano stepėse.

Lietuvoje rūdis gyvena Kurėiø nerijoje, Juodkrantės ir Nidos apylinkėse, taip pat aptikta buvusiamė Rūdninkø kariniame poligone (Ėalėininkø r.).

Biologija ir ekologija. Stenotopinė rūdis, būdinga pilkøjø kopø buveinėms, taip pat aptinkama ant þemyniniø kopø miðko gaisrø vietoje susiformavusiose nesusivėrusiose smiltpievėse. Patinai ir patelės paprastai pasirodo birpeliø treėioje dekaðoje, patinai skraidø iki liepos vidurio, patelės – iki rugpjūėio pabaigos. Suaugėliai judrūs, palei keliukus ar proskynas gali migruoti á miðkø aikøtes, kirtavietes ar retmiðkius, taėiau ten nesiveisia. Suaugėliai minta nektaru, aptinkami ant gvaizdþiø, zundø, gubojø ir kitø smėlynø augalø. Lervø maistui patelės medþioja drugiø, dąpniausiai pelėdgalviø, vikðrus. Ágėlimais paralyþiavusi grobá, patelė netoli iðrausia urvelá, kuriame já paslepia. Ant grobio padėjusi kiauðiná, urvelá uþkasa. Iðsiritusi lerva suėda vikðrà, po to urvelyje supina kokoná, kuriame þiemoja. Pavasará virsta lėliuke, ið kurios netrukus iðsirta suaugėlis.

Populiacijø gausumas. Gausumas ir jo pokyėiai Lietuvoje nėra iðtirti, tinkamose buveinėse paprastai aptinkami tik pavieniai individai. Suaugėliø skraidymo pra-

ðpioje pilkøjø kopø buveinėse Nagliø rezervate 100 m ruoþe rasta iki 5 individø.

Grėsmės ir apsauga. Natūraliø kopø buveiniø naikinimas dėl poilsiautojø veiklos, kopø sutvirtinimo, apšodinimo miðku, o þemyniniø kopø buveinėse – natūralus apaugimas miðku.

Norint iðsaugoti kopiniø smiltvapsviø populiacijas, negalima jø buveiniø uþsodinti miðku, uþstatyti ar naudoti poilsiauti tokius būdus, kurie pakeistø vyraujanėios augalijos sudėtá. Vykstant natūraliai miðko sukcesijai, buveines siūloma atnaujinti iðkertant uþauganėius medþius.

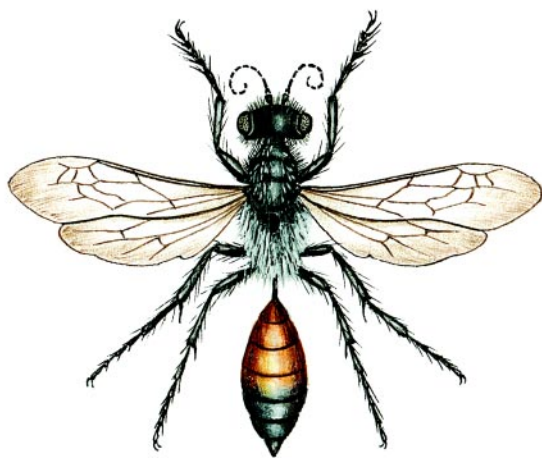
Informacijos šaltiniai

Budrys E., 1992: Digger wasps (*Hymenoptera, Sphecidae*) of Lithuania: check-list of species. In V. Jonaitis (ed.) – New and rare for Lithuania insect species. Records and descriptions of 1992, 20– 39.

Summary

A rare species, distributed only along the shores of the Baltic Sea and locally in the southeast of Lithuania. On the grey dunes of the Curonian Spit, the observed density was 5 imagoes per 100 m transect. The main threats to its survival are recreation and habitat afforestation.

Apraðė Eduardas Budrys

Linòs Jasiukonytės pieðinys

Gauruotoji skolija

Scolia hirta (Schrank, 1781)

DEIMA SKOLIJOS (SCOLIIDAE)

BŪRYS PLĖVIASPARNIAI (HYMENOPTERA)

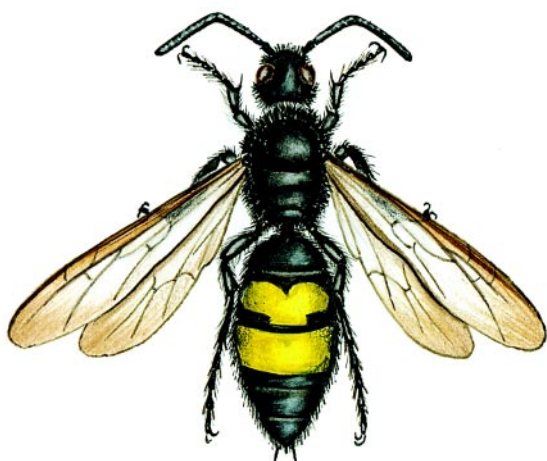
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1991 m.

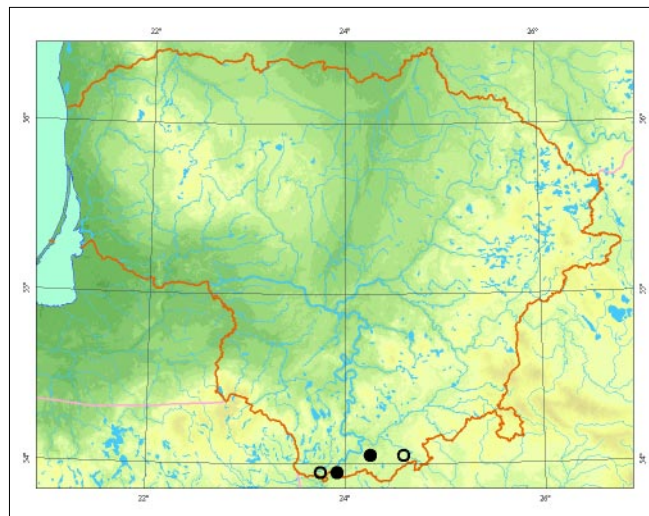
Paplitimas. Vakarø Palearktikos miðkastepiø ir stepiø zonoje. Rytuose aptinkama iki Baikalo.

Pietø Lietuvoje eina ðiaurinė rūðies arealo riba. Gauruotøjø skolijø populiacijos aptiktos Druskininkø sav., Varėnos r., Gerdaðiø, Sventijansko, Lyneþerio ir Puvø-èiø apylinkëse.

Biologija ir ekologija. Suaugëliai minta nektaru ir aptinkami ant þydinèiø augalø. Jie pasirodo liepos mën. antroje pusėje, patinai skraido 2– 3 savaites, patelës – iki rugpjùeiø antros pusës. Patelës rūpinasi palikuonimis. Jos savo lervas aprûpina maistu – paralyþiuotomis plokðtëtaûsiø vabalø (auksavabaliø *Cetonia* bei þiediniø grambuoliø *Anomala dubia*) lervomis, kurias medþioja rausdamos smëlá. Paralyþiavusi grobá ágëlimalis, patelë ant jo padeda kiauðiná. Aplink kiekviená sumedþiotá grobá skolija árengia nedidelá popëminá kamerá, kurioje vystosi iðsiritusi lerva. Per 5– 8 dienas lerva suëda grobá ir daro kokoná, kuriame þiemoja. Kitá pavasará virsta lëliuke, ið kurios vasará iðsiritá suaugëlis. Kadangi patelë rūpinasi palikuonimis, jos vislumas nedidelis. Gauruotoji skolija gyvena stepëse. Lietuvoje tai stenotopinë, jautri buveinës pokyèiams rūðis, gyvenanti nesu-

Linos Jasiukonytës pieðinys

sivërusiose smiltpievëse, taip pat ekstensyvaus ganymo palaikomose sausose stepinëse pievose, kuriose yra atvirø, saulës ðildomø smëlio lopinëliø.

Populiacijø gausumas. Gausumas ir jo pokyèiai nėra ávertinti. Lietuvoje tinkamose buveinëse aptikti tik pavieniai individai.

Grësmës ir apsauga. Nesusivërusiø smiltpieviø ir sausø stepiniø pievø uþsodinimas miðku ar natūrali sùkcesija – pievø uþaugimas miðku nustojus jose ganyti gyvulius, taip pat ðlaitø tvirtinimas.

Siekiant iðsaugoti gauruotøjø skolijø populiacijas, negalima jø buveinëse sodinti miðko, tvirtinti eroduojanèiø ðlaitø, naudoti pesticidø. Vykstant natūraliai buveiniø sùkcesijai, buveiniø bûklæ siūloma palaikyti ekstensyviai ganant ar iðkertant auganèius krūmus, medþius.

Informacijos ðaltiniai

Summary

A rare species, distributed only in southern Lithuania. Only solitary individuals have been observed in breeding sites. The main threats are habitat afforestation and a lack of extensive grazing.

Apraðë Eduardas Budrys

Tipas
Chordiniai
Chordata

Sturys

Acipenser sturio Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS ŽUVYS (*OSTEICHTHYES*)
DEIMA ERDKETINĖS (*ACIPENSERIDAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos II, ES Buveinių direktyvos II ir IV ir Bonos konvencijos II priedus.

Paplitimas. Ðiaurinėje Atlanto vandenyno dalyje, Juodojoje, Vidurpėmio ir Baltijos jūrose. Áplaukdavo nerðti á Baltijos jūros baseinui priklausiančias didþiasias upes: Reiną, Oderą, Elbą, Vyslą, Nevą ir jos baseino eþerus (Ladogą, Onegą). Didesnėje arealo dalyje beveik iðnykusi rūdis, gausesnės populiacijos iðlikusios tik Rionio upėje (Gruzijoje) bei upėse, átekančiose á Biskajos álan­kà (Prancūzijoje). Baltijos jūros rytinėje dalyje paskutiná kartà supvejeta Rygos álankoje ties Muhu sala 1996 m. XIX a.– XX a. pradþioje Lietuvoje atplaukdavo nerðti á Nemunà iki Druskininkø ir Nerá. Remiantis oficialiais ðaltiniais, paskutiniai sturiai Lietuvoje supvejoti: 1939 m. Nemune ties Vilkija (2,5 m ilgio, 122 kg svorio); 1955 m. Kurðio mariose ties Nida (2,54 m ilgio, 120 kg svorio ikringta patelė); 1960 m. Baltijos jūroje ties Nida (2,1 m ilgio, 82 kg svorio patinas). Vėliau Lietuvos vandenyse sturiø sugauta nebuvo.

Biologija ir ekologija. Þuvis praeivė. Suaugusios þuvis gyvena jūrose, ðelfo zonoje, o per migracijà ir nerðta – upėse. Geguþės pabaigoje– birþelio pradþioje nerðti plaukia á upes. Patinai subręsta 7– 9, patelės – 8– 14 metø. Nerðia giliose (2– 10 m) ir srauniose upiø vietose ant akmeningo ar þvyringo grunto, kai vandens temperatūra pakyla iki + 14 °C. Vislumas – 0,2– 5,7 mln. juodø, lipniø ikreliø. Iðnerðæ grąpta á jūrà, o jaunikliai iki 3 metø gyvena upėse. Auga greitai. Uþauga iki 3– 6 m ilgio ir 200– 400 kg svorio, gyvena iki 100 metø. Minta dugniniais gyvūnais (moliuskais, vėþiagyviais, daugiaðerėmis kirmėlėmis) ir smulkiais þuvimis.

Populiacijø gausumas. XIX a.– XX a. pradþioje dar buvo dąpna þuvis Nemuno baseine. Per pastaruosius 40 metø nei Kurðio mariose, nei Nemune nesugauta, taėiau Baltijos jūroje dar gali pasitaikyti suaugusio

þuvø ir jaunikliø. Jeigu maþės vandens tarða ir pavyks Vokietijoje pradėti sturiø atkūrimo darbai, ateityje sturiø populiacija turėtø atsikurti.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia neigiamà poveikà turėjo Baltijos jūros priekranėio, Kurðio mariø ir Nemuno vandens tarða, intensyvi verslinė þvejyba ir laivyba, sànaðø kaupimasis ir Nemuno deltos seklėjimas. Ðiuo metu grėsmæ kelia ir Kauno HE uþtvanka, uþkirtusi kelià á buvusias sturiø nerðtavietes Nemuno vidurupyje. Norint atkurti ðià rūdá, būtina maþinti Baltijos jūros priekranėio, Kurðio mariø ir Nemuno vandens tarða; nebestatyti naujø uþtvankø Nemuno þemupyje, gilinti Nemuno deltos atðakas, ásijungti á sturiø populiacijos atkūrimo programas.

Informacijos ðaltiniai

Gaigalas K., Gerulaitis A., Kesminas V., Milerienė E., Repeþka R., Valuðienė V., Piliukas V., Piliukienė V., 1992: Lietuvos retosios þuvis. – Vilnius.

Bacevičius E., 2002: Retos jūrinės þuvis – ekologinis fenomenas Lietuvos priekrantėje. – Þuvininkystė Lietuvoje, 4: 109– 132.

Summary

The species was commonly found in the Nemunas River basin in the 19th and in the beginning of the 20th century. No information about catches in Lithuania for over the last 40 years. The last specimen was caught in 1960. The main reasons for extinction: water pollution, intensive commercial fishery, dam construction.

Apraðė Rimantas Repeþka

Sparis

Abramis ballerus Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS ŽUVYS (*OSTEICHTHYES*)
DEIMA KARPINĖS (*CYPRINIDAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Ðiaurės, Baltijos, Kaspijos, Juodosios, Azovo jūrø baseinuose: Elbės, Oderio, Volgos, Uralo, Do-

no, Dunojaus upiø þemupiuose. Baltijos jūros baseine rūðis buvo daþnai aptinkama XIX a.– XX a. pradþioje. Ðiuo metu pastebima tik didþiuosiuose Ðvedijos eþeruose (Malareno, Varneno ir kt.), Oderio baseine, Ðeëcino álankoje, Denbieno eþere (Lenkijoje). Kitur labai reta. Palyginti neseniai buvo supþvejota Latvijoje: ant Dauguvos upės árengtose Kegumo (1969) ir Pliavinės (1984) vandens saugyklose.

Lietuvoje XIX a. pabaigoje buvo daþna rūðis Kurðio mariose ir Nemune. Vėliau iðnyko.

Biologija ir ekologija. Tipiðka didþiøjø upiø þemupiø, vandens talpyklø, dideliø pratakio eþerø ir apysuriø jūros pakraðeiø þuvis. Panaði á karðá ir plaká, taèiau nuo jø skiriasi pailga kūno forma, priekine burna ir didesniu analinio peleko spinduliø skaièiumi. Subræsta 4– 5 metø, kai būna 18– 20 cm ilgio. Nerðia nuo balandþio pabaigos iki birþelio vidurio, kai vandens temperatūrai pasiekia + 7 °C sekliose vietose, senvagėse ant povandeniniø augalø. Vislumas – 4– 25 tūkst. ikreliø. Lervutės iðsirita po 12– 13 d. Jaunikliai minta zooplanktonu, suaugusios þuvys – zooplanktonu ir bentosiniais vėþiagyviais. Auga lėtai. Uþauga iki 45 cm ilgio ir 500 g svorio, bet daþniausiai būna 30– 35 cm.

Populiacijø gausumas. XIX a. pabaigoje Kurðio mariose sparis buvo verslinė þuvis, sugaunama ir Nemune. Nuo XX a. pradþios ðiuose vandenyse iðnyko, taèiau gali pasitaikyti Baltijos jūros priekrantėse.

Grėsmės ir apsauga. Smarkiai sumaþėjusio spariø gausumo Baltijos jūros baseine ir jø iðnykimo prieþastys Lietuvoje neaiðkios, taèiau galėjo būti susijusios su þmogaus veikla: padidėjusia vandens tarða, uostø statyba, suintensyvėjusia laivyba.

Būtina maþinti Nemuno þemupio ir Kurðio mariø vandens tarða.

Informacijos ðaltiniai

Gaigalas K., Gerulaitis A., Kesminas V., Milerienė E., Repeška R., Valuðienė V., Piliukas V., Piliukienė V., 1992: Lietuvos retosios þuvys. – Vilnius.

Summary

In the end of the 19th century the species used to be caught for commercial purposes in the Curonian Lagoon and the Nemunas River, yet it has been extinct since the beginning of the 20th century.

Apraðė Rimantas Repeška

Gyvatėdis

Circaetus gallicus Gmelin, 1788

ÐEIMA VANAGAI (*ACCIPITRIDAE*)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKÐĖIAI (*ACCIPITRIFORMES*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygà rūðis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles rūðies lizdai saugomi net ir ūkiniuose miðkuose.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Vakarø Mongolijos. Ðiaurėje arealas siekia Sankt Peterburgo sritá, Ðiaurės Kazachstanà, pietuose – Indijà, Maþàjå Azijà, Vidurþemio jūrà, Ðiaurės Afrikà.

Lietuvoje XX a. pradþioje rūðis aptikta perinti Rūdinkø ir Gudø giriose. Vėliau, iki aðtuntojo deðimtmeèio, retai buvo pastebimi pavieniai paukðėiai. Pastaraisiais metais per veisimosi sezonà rūðis matoma Kazlø Rūdø miðkuose, Rūdinkø, Labanoro ir Gudø giriose bei Nemuno deltoje. Taip pat matyta Adutiðkio, Antazavės, Rietavo miðkuose, prie Mūðos Tyrelio.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje daþniausiai gyvena didelės pelkės supanėiuose miðkø masyvuose. Ásikuria nuoðalesnėse, maþai lankomose vietovėse, kur yra pakankamai pagrindinio ðios rūðies grobio – gyvaèiø ir þalėiø, daþniausiai aukðtapelkiø pakraðėiuose. Lizdai sukami puðø, ið kuriø gerai matyti apylinkės, vainiko virðutinėje dalyje, daþnai ant ðoniniø ðakø, taèiau nuo þemės visada sunkiai matomi. Parskrenda balandþio mėn., áðilus þemei. Uþima didelės individualias teritorijas, daþnai po keliasdeðimt kvadratinø kilometrø. Perėti pradeda geguþės pradþioje. Deda tik vienà kiauðinà. Peri 45– 47 dienas. Jauniklis pradeda skraidyti tik 70– 75 dienø amþiaus. Minta daþniausiai ropliais, reèiau varliagyviais, smulkiais þinduoliais, paukðeiø jaunikliais, kartais vabzdþiais. Rudeninė migracija prasiðveda rugsėjo mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Patvirtintø duomenø apie perėjimà nėra nuo 1915 m., kai Ropėjos miðke buvo rastas lizdas su jaunikliu. Per paskutinius dvideðimt metų keliuose ðalies miðkø masyvuose ðie paukðėiai bu-

vo reguliariai registruojami veisimosi metu, todėl pavienės poros galėjo perėti, kelis kartus stebėti dviejų paukščių tuoktuviniai skrydžiai. 1999–2000 m. Rūdninkų girioje laikėsi net dvi šios rūšies poros. Ėepkelių rezervato apylinkėse paukščiai kasmet aptinkami apie 20 metų.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausios grėsmės yra maitinimosi vietų pokyčiai (pelkių nusausinimas) ir brandžių medynų iškirtimas. Piemovietėse ir perskridimo vietose – pelkių sausinimas, paukščių trikdymas (persekiojimas), sausros.

Veisimosi vietose būtina palikti brandaus miško plotą, išsaugoti natūralias ir pusiau natūralias ąlapias, riboti žmonių lankymąsi.

Informacijos šaltiniai

Ivanauskas T., 1959: Lietuvos paukščiai, 2. – Vilnius.

Summary

Extinct as a breeding species since 1915. However, regular registration made during the nesting season may indicate that single pairs probably breed in the Gudų, Rūdninkai and Labanoras forests. The main threats to its survival are associated with wetland drainage and intensive forestry in its breeding sites.

Aprašė Liutauras Raudonikis

Ūvyrė

Lagopus lagopus Linnaeus, 1758

DEIMA TETERVINIAI (TETRAONIDAE)
BŪRYS VIŠTINIAI PAUKŠČIAI (GALLIFORMES)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Š Lietuvos raudonąja knyga rūšis išrašyta nuo 1992 m.

Išrašyta š Berno konvencijos III priedą.

Paplitimas. Eurazijoje užima šiaurinius regionus, išplitusi nuo Britų salų iki Beringo sąsiaurio. Pietuose siekia Mongoliją, Baltarusiją, Lietuvą.

Iki XX a. vidurio Lietuvoje dar buvo aptinkama kai kuriose šiauriniuose ir rytiniuose rajonuose pelkėse, tačiau beveik visur išnyko. XX a. pabaigoje aptikta tik 2 aukš-

tapelkėse Švenčionių r. Čia rasti 6 juvė individai. Čalyje gali išsikurti š kaimyninėse Baltarusijos atklydėse paukščiai. Tokie būreliai pasienyje (Zalavo apyl. ir kt.) buvo aptinkami prieš kelis dešimtmečius.

Biologija ir ekologija. Veisimosi periodo pradžia sutampa su sniego dangos tirpimu pelkėje. Tuokvietės ir lizdų vietos būna pastovios. Lizdus krauna ant žemės. Kiaušinius (5–12, iki 20) deda gegužės mėn. Pakartotinos dėty pasitaiko vasaros pirmoje pusėje. Peri 21–22 dienas. Jaunikliai skraidyti pradeda 9–10 dienų, laisvai skraido 14–15 dienų amžiaus. Suauga iki rugpjūčio mėn. Rudenį susirenka š būrius ir kartu žiemoja. Šėslus ir klajojantis tundrų, miškatundrų, stepių paukštis. Lietuvoje laikosi panašiu biotopu – miškingose aukštapelkėse. Jose būtinai turi augti berpeliai, pelkiniai karkliai, virpiai, spanguolės, vaivorai. Vasarą minta pelkės uogomis, uogienojais, vabzdžiais, žiemą – augalų pumpurais.

Populiacijos gausumas. Populiacija, jei dar gyvuoja, nestabili. Joje galėtų būti tik apie 9–12 suaugusių individų. Per paskutinius du dešimtmečius buvo aptinkami 2–6 individų būreliai. 1984 m. rasti paukščiai toje pat vietoje laikėsi visą dešimtmetį.

Grėsmės ir apsauga. Dėl vėlavai susiformuojančios sniego dangos žiemos pradžioje baltus paukščius lengvai pastebi plėdrūnai: vištvanagiai, kiaunės, lapės. Mažas individų skaičius riboja populiacijos augimą. 2 atskiros populiacijos praeitame amžiuje išnyko aukštapelkėse pradėjus kasti durpes.

Populiaciją galima atkurti arba išsaugoti tik š laisvą išleidus daugiau paukščių.

Informacijos šaltiniai

Potapov R., 1987: Bielaja kuropatka. SSSR pticy. *Galliformes, Gruiformes*. – Moskva. – 197–217.

Sinkevičius S., 1990: The Willow grouse in Lithuania. – *Acta ornithologica Lituanica*, 3: 134–135.

Šablevičius B., 1997: The Willow grouse still living in Lithuania. – *Acta Zoologica Lituanica*, 6: 133–134.

Summary

This species almost became extinct in Lithuania in the 20th century, and survived in only two locations in eastern Lithuania. The population is unstable, with possibly 9–12 adults. Lately there has been no evidence of nesting.

Aprašė Bronius Šablevičius

Kuoduotasis vieversys

Galerida cristata Linnaeus, 1758

DEIMA VIEVERSNIAI (ALAUDIDAE)
BŪRYS PVIRBLINIAI PAUKĖIAI (PASSERIFORMES)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭdis àraðyta nuo 1989 m.

Àraðyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ðiaurës Rytø Kinijos. Ðiaurėje arealas siekia pietinæ Ðvedijà, Volgos vidurupà, Mongolijos Altajø; pietuose tàsiasi iki Vidurio Kinijos, Indostano pusiasalio, Vidurþemio jŭros pakranèiø, tarp jø ir Ðiaurës Afrikos.

XX a. pradþioje Lietuvoje perėjo daugelyje miestø ir miesteliø. 1970– 1980 m. paukðeiai dar rasti Kaune, Alytuje, Klaipèdoje, Merkinėje, Kazlø Rŭdoje, Ðilutës r. Rŭdis laikoma iðnykusia, nes perinti neberandama jau daugiau nei 20 metø. Paskutinà kartà perėjusi pora registruota 1986 m. Alytaus priemiestyje. Pavieniai paukðeiai pastaruosius deðimt metø aptikti Ðvenionèliuose, Kèdainiuose, Kazlø Rŭdos ir Palangos apylinkèse.

Biologija ir ekologija. Istoriðkai tai stepinè rŭdis, vèliau àsikŭrusi urbanistinèse buveinèse. Lietuvoje sèsliai gyvenø gyvenvieèiø pakraðèiuose, turgavietèse, neretai pàèiose gyvenvietèse. Kitose mŭsø ðalies platumos vietose dalinai migruodavo. Sèslisø populiacijø giesmës girðimos rudenà ir þiemà. Lizdà (panaðø dirvinio vieversio) suka ant þemës. Peri 12– 13 dienø. Jaunikliai lizdà palieka jau 10 dienø amþiaus. Palikuonimis rŭpinasi abu poros nariai. Iðveda 2 vadas. Minta miðriu maistu.

Populiacijø gausumas. Nors paskutinius 20 metø duomenø apie ðios rŭdies perėjimà Lietuvoje nėra, dar tikètina aptikti negausiai iðlikusius paukðeius. Ðalies populiacija vertinama 0– 10 perinèiø porø.

Grèsmës ir apsauga. Populiacijos bŭklæ lemiantys veiksniai nepinomi. Rŭdis nyksta paplitimo arealo pakraðtyje. Ðaltos þiemos tikriausiai buvo papildomas neigiamas veiksnys.

Informacijos ðaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipèdos kraðto perinèiø paukðeiø atlasas. – Vilnius.

Summary

Extinct in Lithuania. There has been no data indicating this species has nested in Lithuania for the last 20 years. The last registration of a breeding pair was in 1986 in Alytus.

Apraðė Selemonas Paltanavièius, Liutauras Raudonikis

Àpuolinè miegapelè

Eliomys quercinus Linnaeus, 1766

DEIMA MIEGAPELINIAI (GLIRIDAE)
BŪRYS GRAUPIKAI (RODENTIA)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭdis àraðyta nuo 1989 m.

Àraðyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Didesnėje Europos dalyje, á Ðiauræ – net iki Karelijos, á rytus – iki Uralo kalnø. Taèiau Vidurio ir Ðiaurës Europoje retai aptinkama, tik pavienës radavietës þinomos ir kaimyninèse ðalyse.

Lietuvoje þinoma tik 1 radavietè Perlojos girininkijoje (Varènos r.), kur 1957– 1959 m. ðios rŭdies miegapeliø buvo aptikta paukðeiams iðkeltuose inkiluose.

Biologija ir ekologija. Àpuolinè miegapelè mægsta miðkingas vietoves su uolètu ar akmenuotu reljefu. Lyginant su kitø rŭdiø miegapelėmis, ji daugiau bėgioja þeme. Suaugusios miegapelës sèslios, turi individualias teritorijas. Aktyvios sutemus ir naktà. Minta gyvŭnais (vabzdþiais ir kitais bestuburiais, taip pat smulkiaisiais þinduoliais, paukðeiais), èda ir augalinà maistà (àvairius vaisius, uogas, sèklas). Ðiaurinėje arealo dalyje veda 1 vadà, kurioje darpniausiai bŭna 4– 6 jaunikliai, o þiemà praleidþia miegodamos. Jø amygis trunka apie 7 mènesius.

Populiacijø gausumas. 1957– 1959 m. Perlojos girininkijoje àpuolinës miegapelës buvo 4 kartus aptiktos inkiluose su 4– 6 jaunikliais. Tada populiacija buvo gyvybinga, nors gyveno labai nebŭdingoje buveinèje: gryname puþyne, kuriame dar augo kadagiø, o þemæ dengè kerpës ir samanos. Praėjusiame deðimtmetyje keliose Perlojos girininkijos vietose buvo ièdkoma àpuolinø miegapeliø: buvo ièkelta inkilø, taèiau juos patik-

rinus apuolinio miegapelio neaptikta. Spėjama, kad ten apuolinės miegapelės galėjo išnykti.

Grėsmės ir apsauga. Apuolinės miegapelės nyksta visoje Vidurio ir Šiaurės Europoje, nors vis dar dažnai aptinkamos Vakarų ir Pietų Europoje. Nykimo priežastys didelėje dalyje rūšies arealo dalyje yra neaiškios.

Informacijos šaltiniai

Ezerskas L. I., 1961: Postorionie obitateli dupljanok v lesakh Litovskoj SSR i ikh vlijanie na ptic-duplog-nezdnikov. — Ekologija i migracii ptic Pribaltiki: Trudy IV Pribaltijskoj ornitologičeskoj konferencii. Riga: 123–128.

Juškaitis R., 2001: Ar retos Lietuvoje miegapelės? — *Theriologia Lituania*, 1: 73–80.

Summary

E. quercinus was observed only in southern Lithuania, in the Varėna district, in 1957–1959. These dormice were found in nest-boxes four times, with 4–6 juveniles. In spite of searching for *E. quercinus* in recent years, these dormice have not been found in this locality, and they are thus believed to be extinct.

Aprašė Rimvydas Juškaitis

Rudasis lokys

Ursus arctos Linnaeus, 1758

DEIMA LOKINIAI (*URSIDAE*)
BŪRYS PLĖDRIEJI (*CARNIVORA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Ši Lietuvos raudonąja knyga rūšis išrašyta nuo 1989 m.

Išrašyta šio Berno konvencijos III, Buveinių direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Eurazijos, Šiaurės Amerikos miškų ir iš dalies miškatundrių zonose ir kalnuose. Daugelyje Europos dalių (išskyrus šiaurinę Rusijos dalį) išnykusi rūšis arba išlikusi tik nedidelės atskirtos populiacijos, dažniausiai kalnuose. Nuolatos gyvena Latvijoje, Baltarusijoje, Lenkijoje.

Ši Lietuva iš gretimų dalių retkarčiais užklusta tik pavieniai individai.

Biologija ir ekologija. Mėgsta didelius mišrus miškus su upeliais, aikštėmis, pelkėmis, krūmynais ir uogynais. Piemai užmiega irštvose, arengtose nuodaliuose vietose po vėjavartomis, dažnai krūvomis, eglaičių tankmėse. Gyvena pavieniui, išskyrus veisimosi ir jaunikių auginimo laiką. Ruoja dažniausiai gegužės–birželio mėn. Nėštumas trunka 6–8 mėn. Patelė irštvėje veda 1–4 (dažniausiai 2) jaunikius sausio–vasario mėn. Pindo iki 4 mėn. Pavasarį jie jau gali sekti paskui motiną. Auginanti jaunikius patelė neberuoja. Kitą pavasarį jaunikiai praleidžia kartu su motina, o savarankiškai pradeda gyventi tik antraisiais metais. Lytiškai subręsta būdami 3–5 metų. Minta labai įvairiu augaliniu bei gyvuliniu maistu — sultingomis augalų dalimis, vaisiais, uogomis, žakniastiebiais, apuolų gilėmis, riešutais, skruzdėlėmis ir jų perais, kirminais, vabzdžiais ir jų lervomis, paukščių kiaušiniams ir jaunikiams. Mėgsta maitintis avižų ir kukurūzų pasėliuose. Neretai papjauna ir stambių laukinių švėrių, naminių gyvulių, išplėdžia bičių avilius.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje išnykęs XIX a. antroje pusėje, dabar nuolatos negyvena. Per pastaruosius 3–4 dešimtmečius pavieniai užkludę individai buvo pastebėti Biržų, Panevėžio, Ukmergės, Utenos, Ignalinos, Alytaus, Dvėnionių, Varėnos, Vilniaus, Jurbarko rajonuose.

Grėsmės ir apsauga. Svarbiausios išnykimo Lietuvoje priežastys buvo medžioklė ir lokiams tinkamų gyventi plotų trūkumas. Užkludę švėrys kartais būna agresyvūs, todėl ir sumedžiojami. Dalį jų nušauna brakonieriai.

Informacijos šaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juškaitis R., Ulevičius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos pinduolių, varliagyvių ir roplių atlasas. — Vilnius.

Prūsaitė J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. Pinduoliai, 1. — Vilnius.

Summary

Extinct in Lithuania since the second half of the 19th century due to over-hunting and a lack of suitable habitats. At present single individuals sometimes wander over from Belarus and Latvia.

Aprašė Petras Bluzma

Europinė audinė

Mustela lutreola Linnaeus, 1761

ŪEIMA KIAUNINIAI (*MUSTELIDAE*)
BŪRYS PLĖDRIEJI (*CARNIVORA*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŪdis årađyta nuo 1989 m.

Årađyta å Berno konvencijos II, Buveiniŵ direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Mikropopuliacijos aptinkamos PrancŪzijoje, Ispanijoje, Rumunijoje, Estijoje, Baltarusijoje ir Rusijos europinės dalies pietinės taigos zonoje.

Lietuvoje rŪdis nėra pastebėta jau apie tris dešimtmečius.

Biologija ir ekologija. Œeđko dydžio pusiau vandens ŗvėrelis. Jo ekologija đalyje nėra gerai ištirta. Gyvena prie vandens. Slepiasi urvuose, bebrŵ trobelėse. Aktyvesnis tamsiuoju paros metu. Gerai plaukioja ir nar-do. Maisto ieđko vandenyje ir priekrantės zonoje. Pasigauna ŗuvies, varliagyviŵ, vėpiŵ, kitŵ bestuburiŵ, vasarå ir paukđėiŵ jaunikliŵ. Dėl maisto iđ dalies konkuruoja su kanadine audine, ūdra ir juoduoju Œeđku. Poruojasi vasario– kovo mėn., jauniklius veda balandžio– birželio mėn. Jais rūpinasi tik patelė. Subręsta

antraisiais gyvenimo metais. Pastebėta, kad ten, kur europinė audinė jau 50 metų gyvena greta kanadinės audinės, pirmosios masė dabar vidutiniškai yra dešimtdaliu didesnė nei anksčiau.

Populiacijŵ gausumas. Đalyje europinė audinė jau išnykusi. Paskutiniai ŗvėreliai pastebėti 1978– 1979 m. Pietŵ Lietuvoje, Merkiŵ baseine.

Grėsmės ir apsauga. Manoma, kad Europoje europinės audinės nykimå lemia giminingo, bet điek tiek didesnio, vislesnio, mažiau išrankaus maistui ir agresyvesnio ŗvėrelio – kanadinės audinės, išplitimas. Kadangi Europoje yra jau susiformavusiŵ stambesniŵ europinės audinės mikropopuliacijŵ, gebanėiŵ išgyventi kartu su kanadine audine, prasminga svarstyti jos populiacijos atkŪrimo đalyje galimybes, t. y. veisti ir reiklimatizuoti konkurencingas europines audines.

Informacijos ŗaltiniai

PrŪsaitė J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. Pinduoliai. – Vilnius.

Summary

*This species has not been observed in Lithuania for over 30 years. As there are larger micropopulations of this species elsewhere in Europe which manage to co-exist alongside the *Mustela vison*, the possibility of regenerating this species in Lithuania is worthy of consideration. That is, to attempt breeding and relictimating the competing *Mustela lutreola*.*

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Jūrinė nėgė

Petromyzon marinus Linnaeus, 1758

KLASĖ NĖGINIAI APSKRITAPIOMENIAI (CEPHALASPIDOMORPHI)
ĖEIMA NĖGINĖS (PETROMYZONTIDAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

ĀraĖyta Ā Berno konvencijos III ir ES BuveiniĖ direktivos II priedus.

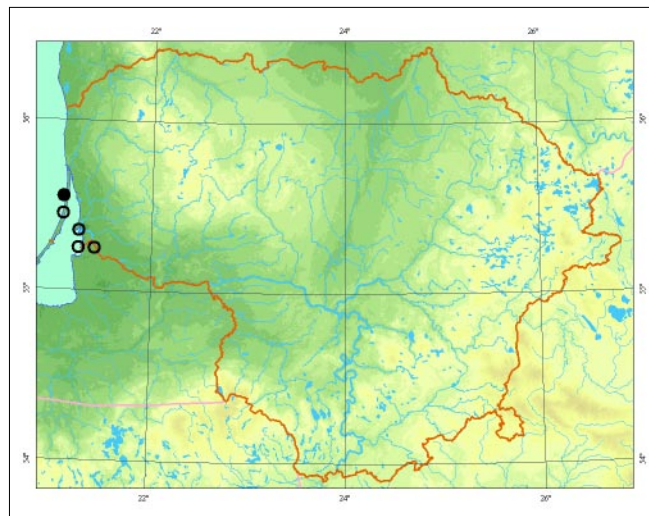
Paplitimas. Ėiaurinėje Atlanto vandenyno dalyje, Ėiaurės Amerikos ir Europos jūrose. Europos Ėemyne – nuo Murmansko Ėiaurėje iki Adrijos jūros pietuose. Baltijos jūroje retai sugaunama.

Lietuvoje labai reta rūĖis. Oficialiais Ėaltiniais, per pastarājā deĖimtmetā tik 2001 m. supĖejota KurĖiĖ mariose ties Juodkrante. Ankstesniais metais Lietuvoje sugauta tik keletas nėgiĖ: 1957 m. Atmatos upėje, prie ĖyĖos ĖioėiĖ; 1961 m. KurĖiĖ mariose, EĖios r., pagautos trys nėgės; 1990 ir 1991 m. mariose ties Kintais pagauta po vienā Ėuvā.

Biologija ir ekologija. Ėuvis praeivė, subręsta 8– 9 gyvenimo metais, kai būna 60– 75 cm ilgio. Nedidelėmis grupėmis migruoja iĖ jūros ir pavasarā, kovo– geguĖės mėn., poromis nerĖia upiĖ Ėemupiuose ant smėlėto grunto. Abu reproduktoriai po nerĖto Ėūsta. Vislumas – 200– 300 tūkšt. ikreliĖ. Vingiliai upiĖ dumblyje gyvena 2– 5 metus. DaĖniausiai minta mikroorganizmais ir detritu. Po metamorfozės migruoja Ā jūrā ir pradeda parazituoti – prisisiurbia prie stambiĖ ĖuvĖ (laĖiĖ, menkiĖ, rykliĖ ir kt.), banginiĖ ir minta jĖ krauju. UĖauga iki 1 m ilgio ir 3 kg svorio.

PopuliacijĖ gausumas. KurĖiĖ mariose ir Nemuno baseine labai reta rūĖis, taėiau, neoficialiais duomenimis, Ėvejai unguninėmis gaudyklėmis ĖiĖ apskritapiomeniĖ sugauna beveik kiekvienais metais. TikslėniĖ duomenĖ apie populiacijos gausumā nėra. Manoma, kad kasmet Ā Nemuno Ėemupā gali atplaukti ne daugiau kaip keliasdeĖimt jūrinė nėgiĖ.

Grėsmės ir apsauga. Nemuno Ėemupio ir KurĖiĖ mariĖ vandens tarĖa, Ėvejyba unguninėmis ir nėginėmis gaudyklėmis migracijĖ keliuose, grunto kasimas Klaipėdos sāsiauryje ir Nemuno Ėemupyje, laivyba nėgiĖ nerĖto metu.

ReikėtĖ maĖinti Nemuno Ėemupio ir KurĖiĖ mariĖ vandens tarĖa; riboti grunto kasimo darbus ir laivybā Nemuno deltoje pavasario mėnesiais.

Informacijos Ėaltiniai

Gaigalas K., Gerulaitis A., Kesminas V., Milerienė E., Repeėka R., Valuėienė V., Piliukas V., Piliukienė V., 1992: Lietuvos retosios Ėuvys. – Vilnius.

Repeėka R., Bukelskis E., Kesminas V., 1998: Baltijos Ėuvys. – Vilnius.

Summary

Extremely rare species in Lithuania, only three individuals have been caught in the Curonian Lagoon since 1990. Several dozen marine lamprey migrate to the Nemunas River basin annually. More abundant populations are limited, mostly due to water pollution, commercial eel and lamprey net-fishing in migratory pathways, dredging works and motor-boat traffic during spawning periods in the Klaipėda Strait and the lower Nemunas River.

ApraĖė Rimantas Repeėka

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Laðiða

Salmo salar Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS ÞUVYS (*OSTEICHTHYES*)
ÐEIMA LAÐIDINĖS (*SALMONIDAE*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûdis áraðyta nuo 1981 m.

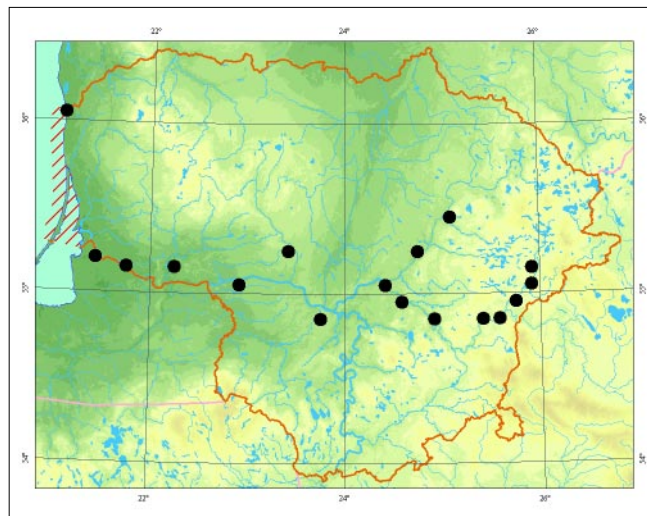
Áraðyta á Berno konvencijos III ir Buveiniø direkyvos II priedus.

Paplitimas. Ðiaurinėje Atlanto vandenyno dalyje, rytuose – iki Karos jûros, vakaruose – iki Hadsono álankos, pietuose – iki Portugalijos. Dideliuose eþeruose gyvena sėsli laðiðø forma.

Lietuvoje aptinkama Baltijos jûroje, Kurðiø mariose, Nemune iki Kauno hidroelektrinės, Neryje, Þeimenoje, Ðventojoje, Baltijos Ðventojoje. Áveista Dubysoje, Vilnioje, Vokėje, Siesartyje, Virintoje. Pavieniø þuvø gali bûti Minijos, Jûros, Bartuvos ir Ventos upiø baseinuose.

Biologija ir ekologija. Þuvis praeivė – suaugusios laðiðos gyvena jûroje, o nerðti plaukia á upes. Uþauga iki 1–1,5 m ilgio ir iki 40 kg svorio. Subræsta 2–3 gyvenimo jûroje metais, daþniausiai bûdamos 50–55 cm kûno ilgio. Nerðtinė migracija á upes prasideda birþelio–liepos mën., taèiau masiðkai migruoja rugsėjo–spalio mën. Nerðia spalio–lapkrièio mën., kai vandens temperatûra pasiekia +6–8 °C. Vislumai – iki 30–40 tûkst. (daþniausiai 8–10 tûkst.) ikreljø. Ikrus upkasa upiø rëvose ar sraunuose nuvalytu þvyru arba smulkiu gargþdu. Po nerðto grãpta á jûrà. Per gyvenimà nerðia 2–3, reèiau 4–5 kartus. Uþaugusios iki 10–15 cm ir daþniausiai bûdamos 2 metø iðplaukia á jûrà. Jaunos laðiðaitės minta makrobestuburiø lervomis, á vandenà nukritusiais vabzdþiais, driftine fauna, o paaugėjusios – vëþiagyviais ir þuvimis.

Populiacijø gausumas. Per pastaràjà deðimtmetà á Nemuno baseinà kasmet vidutiniðkai migruoja apie 4 800 laðiðø (nuo 3 400 iki 7 800). Natûrali rituoliø produkcija laðiðinėse upése svyruoja nuo 4,3 iki 20 tûkst. vienetø. 2004 m. laðiðinėse upése buvo apie 10,3 tûkst. jaunikliø, ir 4,3 tûkst. rituoliø. Didþiausias jaunikliø tankumas Þeimenos upėje yra 9,7 ind./100 m², (vidutiniðkai 4,6 ind./100 m²), kitose upése tankumas maþesnis.

Grësmės ir apsauga. Upiø tarða, uþtvankø be þuvitakiø statyba, brakonieriavimas ir þvejyba. Nemaþai laðiðø iðgaudoma jûroje, migracijos keliuose, nerðtavietyse.

Pagal Laðiðø iðtekliø atkûrimo ir apsaugos Lietuvos vandenyse programà, nuo 1998 m. laðiðos veisiamos specializuotame veislyne prie Þeimenos upės (kasmet apie 100 tûkst. maþø laðiðaièiø iðleidþiama á laðiðinio tipo upes). Statomi þuvitakiai, laðiðos saugomos nerðto metu.

Informacijos ðaltiniai

Kesminas V. ir kt., 2000: Baltijos laðiða Lietuvoje. – Vilnius.

Kesminas V., Virbickas T., Repeþka R., 2003: The present state of salmon (*Salmo salar* L.) in Lithuania. – Acta Zoologica Lituanica, 13 (2), Vilnius.

Summary

The abundance of salmon populations is determined by river pollution, dam construction and the intensity of fishing in the Baltic Sea and along migratory pathways. Since the commencement of a salmon regeneration and protection program in 1998 the state of the salmon population has improved remarkably. Salmon is artificially bred and released into rivers in Lithuania. The annual salmon population in the Nemunas River basin is estimated to be 4 – 5 thousand individuals. The main spawning grounds are in the Neris and Peimena rivers.

Apraðė Vytautas Kesminas

Linos Jasiukonytės pieðinys

Eperinio syko Platelio epero populiacija

Coregonus lavaretus Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS ŽUVYS (*OSTEICHTHYES*)
ŠEIMA SYKINĖS (*COREGONIDAE*)

4 (I) kategorija

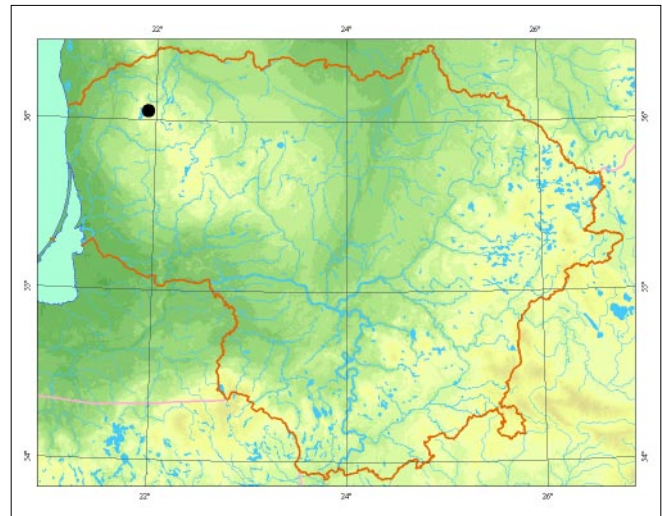
Statusas. Á Lietuvos raudonąja knyga rūdis árašyta nuo 1976 m.

Árašyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Šiaurės Amerikos ir Eurazijos gėluosiuose vandenyse, rečiau – jūrose. Europoje gyvena upėse, eperuose ar jūrose nuo Alpių regiono iki Baltosios jūros.

Biologija ir ekologija. Sykai sudaro labai daug ekologinių grupių ir būna ávairių formų. Išskiriama sykų praeivių grupė, kuriai priklauso Baltijos sykas, bei eperinių ir upinių sykų grupė, prie kurios priskiriama ir Platelio sykų populiacija. Šios grupės dar skirstomos pagal žuvų formà ir þiauninà koðtuvèlà (tankø ar retà). Platelio eperė sykai vasarà laikosi daugiau nei 12 m gylyje, vèlai rudenà (lapkrièio antroje pusėje– gruodžio pradžioje) nerðti telkiasi priekrantėse, þiemà pasklida po visà akvatorijà. Minta vèþiagyviais, moliuskais, vabzdþiø lervomis, rečiau þuvø mailiumi. Platelio sykas – maþaspaigliukinis (19– 27 spaigliukai, vidutiniðkai – 22,4), tuo skiriasi nuo visø kitø eperinių sykø, gyvenanèiø Lietuvos eperuose. Lyginant su kitomis sykø formomis ir populiacijomis, Platelio eperė auga lètai: pirmàjà vasarà uþauga iki 10– 30 g, septyneriø metø – iki 37 cm ilgio ir 450 g svorio. 1995 m. lapkrièio mèn. sugautas didþiausias sykas (patelė) buvo 15 metø, 2,4 kg svorio ir 52 cm ilgio. 2005 m. vasarà vidutinis sykø ilgis buvo 31 cm, svoris – 280 g.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje eperinis sykas natūraliai gyvena tik Platelio, Galadusio ir Viðtyèio eperuose. 2005 m. gyvybingos sykø populiacijos buvo Asalnø, Asvejos, Galvės, Lūðiø, Ðakarvø ir Vievio eperuose. Platelio sykai introdukuoti á Akmenos, Asvejos, Spindþiaus, Verniejaus eperus. Nuo 2000 m. sykø augimo tempas Platelio eperė smarkiai sulètėjø, suma-

þėjo vyresnio amþiaus þuvø, taèiau populiacija gerokai pagausėjo. 2005 m. vasarà giluminėje Platelio eperø dalyje vidutinis sykø gausumas buvo 345 ind./ha.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinè grėsmè kelia iðgaudymas veršlinėmis ir nelegaliomis tinklinėmis þvejybos priemonėmis, þvejyba nerðtavietėse traukiamaisiais tinklais rudenà ir þiemà. Grėsmè gali sukelti nerðtavièiø bŭklės blogėjimas – suveðėjusi povandeninè augalija, dugno uþdumblėjimas. Neigiamai paveikti gali eperø vandens kokybės blogėjimas, taip pat kai kuriø mitybos objektø gausumo maþėjimas.

Bŭtina uþtikrinti viso eperø vandens kokybės stabilumà, svarbiausiose nerðtavietėse riboti plaukiojimà valtimis nuo spalio mèn. 15 d. iki uþðalant.

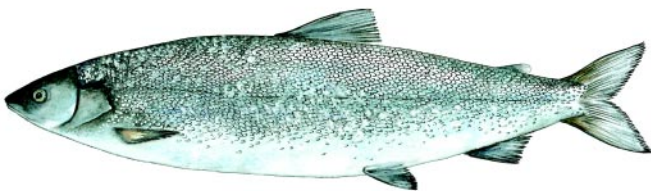
Informacijos ðaltiniai

Virbickas J., 2000: Lietuvos þuvis. – Vilnius.

Summary

Whitefish (*Coregonus lavaretus*) are naturally found only in the Plateliai, Galadusys and Vistytis lakes. The whitefish found in Lake Plateliai is sparsely rakered, and thus unique among all other whitefish in Lithuania. The main threats to its survival are over-fishing and deterioration of its spawning grounds. Changes in the lakes' water quality may also have a negative effect on the population.

Apraðė Egidijus Bukelskis

Linos Jasiukonytės pieðinys

Eperinė rainė

Eupallasella percnurus Pallas, 1814

KLASĖ KAULINĖS ŽUVYS (*OSTEICHTHYES*)
ĖEIMA KARPINĖS (*CYPRINIDAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Lietuvoje pirmą kartą rūdis rasta ir aprašyta 2006 m. Ą Lietuvos raudonąjį knygą rūdis Ąrašyta nuo 2007 m.

Paplitimas. Eurazijoje – nuo Vidurio Europos vakaruose iki Japonijos rytuose. Arealas nevientisas: neaptinkama nuo Dnepro iki Volgos upiū. Europoje gyvena mažuose ir sekliuose, izoliuotuose distrofiniuose ar eutrofiniuose eperuose.

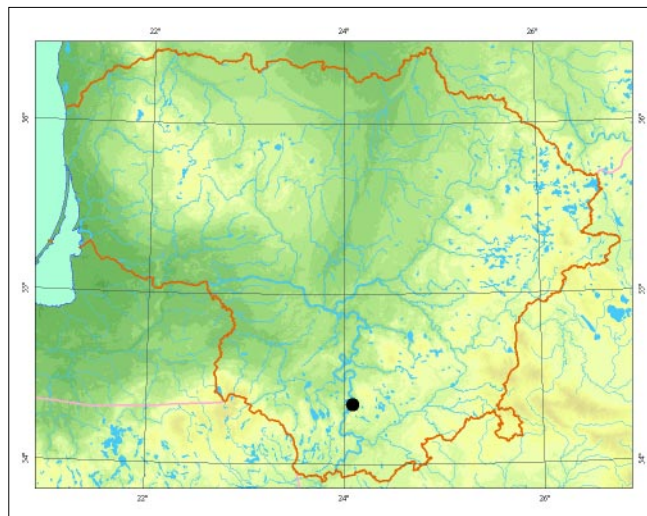
Biologija ir ekologija. Trumpaamplė (gyvena iki 6 metū) smulki žuvis (uþauga iki 13 cm). Burna nedidelė, galinė. Kūnas iūmargintas smulkiomis juodomis ar rudomis dėmėmis. Eperinei rainei būdingas didelis morfologinis kintamumas, todėl anksėiau buvo iūskiriami 7 porūđiai. Lietuvoje pagautū žuvū ilgis buvo 59– 77 mm, svoris – 2– 5 g.

Gyvena priedugniniame eperėliū sluoksnyje. Piemā uþsirausia giliai Ą dumblā ir āminga. Minta smulkiomis moliuskais, vabzdžiū lervomis, kirmėlėmis, taip pat ėda ir kitū žuvū ikrus. Subręsta 2 metū, kai kūno ilgis siekia 6 cm, o svoris – 3,5 g. Nerđia geguþės– birpelio mėn., kai vandens temperatūra 9– 11 °C. Nerđia porcijomis (3– 4 kartus), vislumas – 19– 26 tūkst. ikreliū. Ikrai lipnūs, vystosi vandens augalijoje 10– 15 parū. Kai lervuėiū ilgis pasiekia 15 mm, dar pried trynio maiđelio rezorbcijā jos pradeda maitintis planktoniniais vėþiagyviais.

Eperinės rainės gali gyventi vienos arba gyvena kartu su paprastaisiais karosais (*Carassius carassius*) ir (arba) lynais (*Tinca tinca*). Lietuvos eperėlyje su eperinėmis rainėmis gyvena ir sidabriniai karosai (*Carassius auratus gibelio*).

Linos Jasiukonytės pieđinys

Populiacijū gausumas. Kol kas žinoma tik 1 radavietė Pietū Lietuvoje, netoli Alytaus miesto esanėiame bevardpiame eperėlyje.

Grėsmės ir apsauga. Lenkijoje pastaruju metu eperinė rainiū populiacijos sparėiai nyksta dėl antropogeninės veiklos, pirmiausia maþū, sekliū ir uþaugusiū eperėliū sausinimo ar kitokio jū naikinimo.

Informacijos ŗaltiniai

Kaupinis A., 2006: Lake minnow (*Eupallasella percnurus* (Pallas, 1814)) in Lithuanian inland waters. – Acta Zoologica Lituanica, 16 (4).

Ber L. S., 1949: Ryby presnykh vod SSSP i sopredel'nykh stran, 2. – Moskva– Leningrad.

Summary

Only one population is known to exist in Lithuania. Ten were caught near the town of Alytus in a nameless shallow lake densely overgrown with aquatic vegetation in southern Lithuania in 2006. Populations are rapidly declining due to anthropogenic impact, primarily due to the drainage of small, shallow lakes overgrown with aquatic vegetation.

Aprađė Algirdas Kaupinis

Skersnukis

Chondrostoma nasus Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS ŽUVYS (*OSTEICHTHYES*)
ŠEIMA KARPINĖS (*CYPRINIDAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 2000 m.

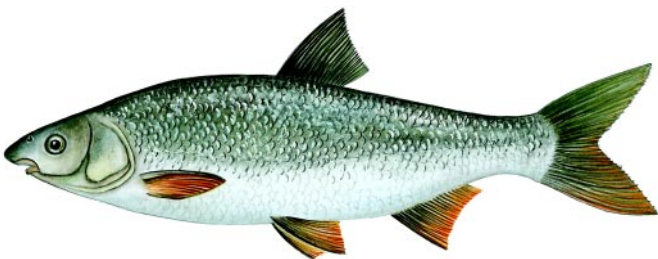
Áraðyta á Berno konvencijos III priedā.

Paplitimas. Europoje nuo Vidurio Prancūzijos iki Nevos upės. Gyvena srauniose upėse, átekanėiose á Ðiaurės, Baltijos, Juodosios, Kaspijos jūras.

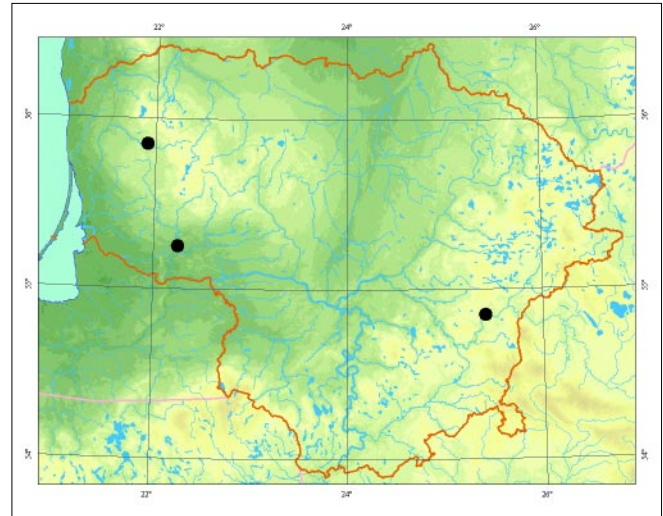
Lietuva – Ðiaurinė arealo riba. Mūsø vandenyse rūðis yra ties išnykimo riba. Anksėiau buvo nuolatos aptinkama didesnėse upėse – Nemune, Neryje, Ðventojyje, Merkyje, Jūroje, Minijoje ir kt. Pastaruoju metu labai reta. 1997 m. skersnukio patelė sugauta Neryje, aukðėiau Vilniaus, o 2003 m. skersnukio jauniklis sugautas Minijos vidurupyje ties Babrungo intaku.

Biologija ir ekologija. Tai dugninė upiø þuvis, męgstanti smėlingā ir akmenuotā dugnā. Laikosi vidurupiuose, þiemoja duobėse, telkiasi á tuntus. Skersnukiai vengia stovinėio vandens ir labai stiprios srovės. Lytiðkai subręsta 4– 5 metø, kai būna 20– 25 cm ilgio. Nerðia balandþio pabaigoje arba geguþės pradþioje, kai vandens temperatūra pasiekia + 6– 10 °C akmenuotose ir þvirgþdėtose vietose. Jaunikliai minta planktonu, vėliau bentosu, suaugę yra stenofagai ir iðtistus metus minta vien tik perifitonu ir detritu. Gali sverti iki 2,5 kg, taėiau mūsø vandenyse gyvenantys skersnukiai retai sveria daugiau nei 1 kg, daþniausiai būna 700– 800 g.

Populiacijø gausumas. XX a. antroje pusėje þvejai Nemune, Neryje ir kitose upėse suþvejojavo po keletā ðimtø kilogramø skersnukiø. Dabar labai reta rūðis. Per pastarąjā deðimtmetā upregistruoti tik 3 atvejai, kai buvo sugauta skersnukio – Dubysoje, Neryje ir Minijoje. Kartais jø sugauna þvejai męgėjai, taėiau ðie atvejai daþniausiai lieka tinkamai neupregistruoti. Skersnukio gali būti Nemuno, Neries, Minijos, Jūros, Dubysos ir Ðeðupės upėse.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Skersnukiø populiacijos maþėjimas siejamas su 1960 m. pastatyta Kauno HE. Didþiøjø Lietuvos upiø uþtvankos – Jūros, Minijos, Ðventosios, Ðeðupės ir kt., taip pat sumaþino jø paplitimo arealā, apribojo nerðtines migracijas, atskyrė nerðtavietes nuo atsiganymo plotø. Vandens uþterðtumo didėjimas buvo viena iš prieþasėiø, dėl kurios sumaþėjo skersnukio.

Informacijos ðaltiniai

Bukelskis E., Kesminas V., Repeška R., 1998: Gėlavandens þuvis. – Vilnius.

Summary

A catastrophic decrease in the abundance of this species was first noticed in the second half of the last century due to dam construction and river pollution. At present nase is extremely rare in Lithuania. Over the last decade there have been only three registered cases of nase being caught – in the Dubysa, Neris and Minija rivers. Nase might still be present in the Neris, Minija, Jūra and Ðeðupė rivers.

Apraðė Vytautas Kesminas

Vijūnas

Misgurnus fossilis Linnaeus, 1758

KLASĖ KAULINĖS ŽUVYS (*OSTEICHTHYES*)
ĖEIMA VIJŪNINĖS (*COBITIDAE*)

4 (I) kategorija

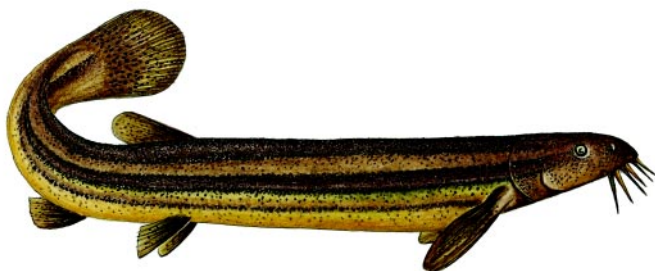
Statusas. Ā Lietuvos raudonāā knyāā rūāis āraāyta nuo 2000 m.

Āraāyta ā Beruo konvencijos III priedā ir Buveiniū dirktyvos II priedā.

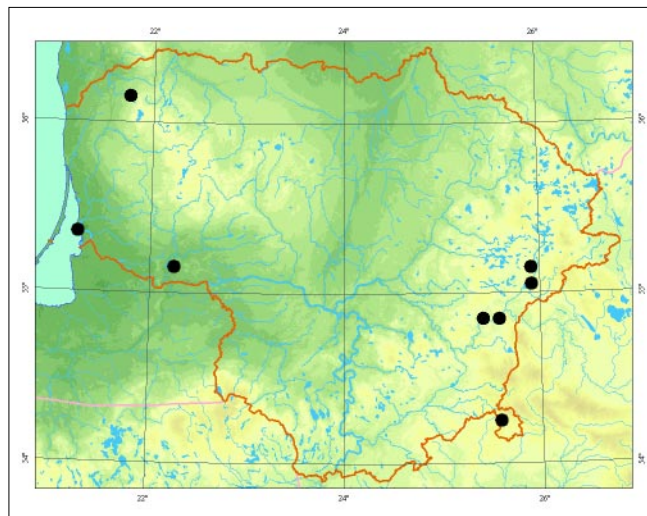
Paplitimas. Europoje nuo āiaurinės Prancūzijos iki Nevos upės, rytuose – iki Volgos. Vijūnū nėra upėse, ātekanėiose ā Arkties vandenynā, taip pat Didžiojoje Britanijoje, Skandinavijoje, Kryme, Italijoje ir Graikijoje. Lietuvos vandenyse vijūnū populiacijū katastrofiākai sumapėjo. Pastaraisiais metais pavienū ūvū rasta āatos, Lakajos, Meros, Gaujos, Bezdonės upėse, Kurāiū mariose ties Vente, Nemuno ūmupio polderiuose, kai kuriuose eperuose ir tvenkiniuose. Kiek daugiau vijūnū sugauta Buveiniū eperė ir Arvydū ūvininkystės tvenkiniuose. Lietuvoje nepakankamai iātirta rūāis, taėiau akivaizdu, kad yra reta.

Biologija ir ekologija. Gyvena lėtos tėkmės upėse, senvagėse, dumbliuose eperuose, tvenkiniuose ir laikinai iādpiūstanėiuose vandens telkiniuose, kuriuose gausu detrito ir vandens augalū. Iā kitū vijūninū ūvū iāsisiskiria 10 aplink ūiotis esanėiū ūseliū. Ūpauga iki 25– 30 cm ilgio. Subrāsta 2 metū. Nerāia ant augalū, jū āaknū, kai vanduo suāyla iki + 16 °C. Viena patelė gali iānerāti iki 15 tūkst. ikreliū. Mėgsta dumblietas detrito sluoksnio padengtas vietas. Vandens augalija yra vijūnū nerāto substratas, taip pat suteikia prieglobstā nuo plėdrūnū. Minta smulkiais bestuburiais ir detritu. Sėslūs, laikosi pavieniui, būriuojasi tik nerāto metu. Dapnai gyvena izoliuotuose vandens telkiniuose, taėiau potvyniū metu suaktyvėja ir jei yra galimybė patraukia ā kitus vandens telkinius. Vijūnai geba iāgyventi iādpiūstanėiuose vandens telkiniuose ūpsikasdami dumble ir aplink kūnā sudarydami gleivinā dangalā.

Populiacijū gausumas. Daugelyje radavieėiū gausumas nėra didelis. 2004– 2005 m. daugiau vijūnū rasta

Linos Jasiukonytės pieāinys

tik Vieāvilės rezervato Buveiniū eperė (vidutinis tankumas 6– 9 ind./ha).

Grėsmės ir apsauga. Vijūnū nykimo prieāstys gali būti kelios. Jū populiacijos mapėjimas sutapo su intensyvia upiū melioracija ir vandens tarāos didėjimu XX a. antroje pusėje. Nepaisant didelio atsparumo deguonies trūkumui, āios ūvys yra jautrios tarāai, ypaė sintetinėms medūiagoms ir sunkiesiems metalams.

Negali būti atliekami sausinimo ar kiti darbai, galintys turėti ātakos hidrologiniam reūimui ar tiesiogiai paveikti vijūnū buveines. Neigiamos ātakos vijūnū gausumui turi didelis plėdriūjū ūvū tankumas. Vijūnams apsaugoti skirtos 4 „Natura 2000“ teritorijos: Lakajos upė, āvenėiaus, Stavarygalos eperai, Krokū lanka.

Informacijos āaltiniai

Bukelskis E., Kesminas V., Repeėka R., 1998: Gėlavandenės ūvys. – Vilnius.

Summary

Pond loach, formerly abundant and widespread in Lithuania, has become extremely rare in inland waters over the last decades. The decrease in the abundance and distribution of pond loach has coincided with intensive irrigation and water pollution in the second half of the last century. The largest population of 9–15 individuals (average density 6–9 individuals/ha) was recorded in Lake Buveiniai (Vieāvilė Strict Nature Reserve).

Apraāė Vytautas Kesminas

Skiauterėtasis tritonas

Triturus cristatus (Laur.)

DEIMA SALAMANDROS (*SALAMANDRIDAE*)
BŪRYS UODEGUOTIEJI VARLIAGYVIAI (*URODELA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árađyta nuo 1991 m.

Árađyta á Berno konvencijos II, ES Buveiniø direktivos II ir IV priedus.

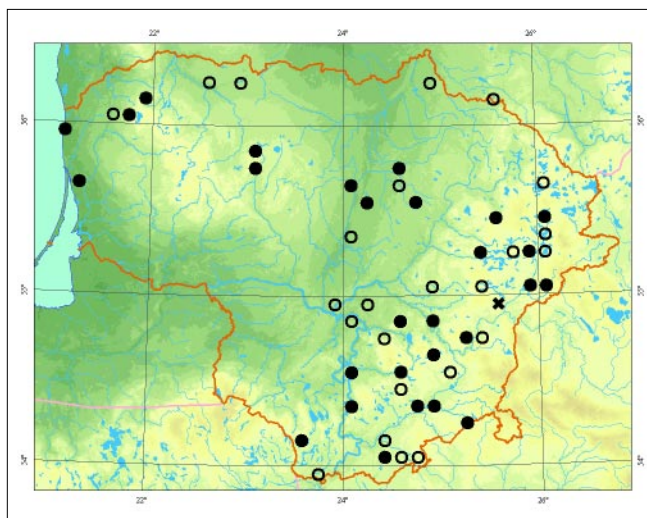
Paplitimas. Ðiaurės ir Vidurio Europoje iki Alpiø, á vakarus – iki Rytø ir Vidurio Prancúzijos, á rytus – iki Vidurio Rusijos.

Lietuvoje rūdis paplitusi netolygiai, tinkamose buveinėse aptinkama visoje šalies teritorijoje. Rasta Akmenės, Klaipėdos, Kretingos, Panevėpio, Ðiauliø, Plungės, Anykščių, Alytaus, Lazdijø, Ðvenioniø, Ðalėininkø, Kaiðiadoriø, Molėtø, Utenos, Varėnos, Skuodo, Vilniaus, Ðirvintø, Trakø rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena vidutinio gylio ir giliose stovinėio vandens balose, kūdrose, kurios yra pamiðkėse, miðkø laukymėse, parkuose. Pavasarā, nuo balandpio mėn. iki liepos vidurio, praleidpia vandenyje, nuo liepos vidurio iðlipa á sausumą, ten gyvena ávairiose slėptuvėse: po nuvirtusiais trūnijanėiais medþiais, kelmiais, urveliuose. Sausumoje nuo nerðtaviėiø gali nueiti iki 1 km, paprastai iki 300– 500 m. Veisiasi balandpio– geguþės mėn. Patelė iðnerðia apie 200 kiauðiniø (retai iki 600) ir po vienà ar kelis prikljuoja prie vandens augalø lapø. Suaugėliai ir lervos plėrūs, minta ávairiais bestuburiais. Lervinė stadija tæsiasi iki liepos pabaigos, rugpjũeiø mėn. Ðievoja sausumoje, ávairiose slėptuvėse.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Apie rūdies paplitimā, ypaė gausumā, trūksta duomenø, nes nebuvo atliekami iðsamūs tyrimai. Dabar, turimais duomenimis, Lietuvos populiacijā gali sudaryti 3 000– 5 000 suaugusiø gyvũnø. Nors pastaraisiais metais jie iðnyko ið kai kuriø radavieėiø, taėiau kasmet aptinkamos 3– 5 naujos radavietės.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarða, tarða þemės ir miðkø ūkyje naudojamomis cheminėmis medþiagomis, þuvø áveisimas nedideliuose vandens telkiniuose, nerðtaviėiø sausinimas, nerðtaviėiø eutrofizacija, maþø vandens telkiniø iðþiũvimas, negyvos medienos, kelmø ðalinimas, vandens telkiniø gilinimas, dugno valymas, pakranėiø krūmijimas.

Informacijos ðaltiniai

Balėauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

This species has a scattered distribution across all of Lithuania, often found in ponds in forests and parks. Major threats to its survival are water pollution, the introduction of fish in ponds and water body evaporation, as well as qualitative changes such as deepening, cleaning and planting on the shores of water bodies.

Apraðė Jolanta Rimðaitė

Europinė medvarlė

Hyla arborea (Linnaeus, 1758)

DEIMA MEDVARLĖS (*HYLIDAE*)

BŪRYS BEUODEGIAI VARLIAGYVIAI (*ANURA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis árašyta nuo 2000 m.

Árašyta á Berno konvencijos II ir ES Buveiniø direktyvos IV priedus.

Paplitimas. Vidurio ir Pietø Europoje á rytus iki Kaukazo, Turkijoje. Ðiaurinė arealo riba – Danija, Ðvedija, Lietuva, Baltarusija.

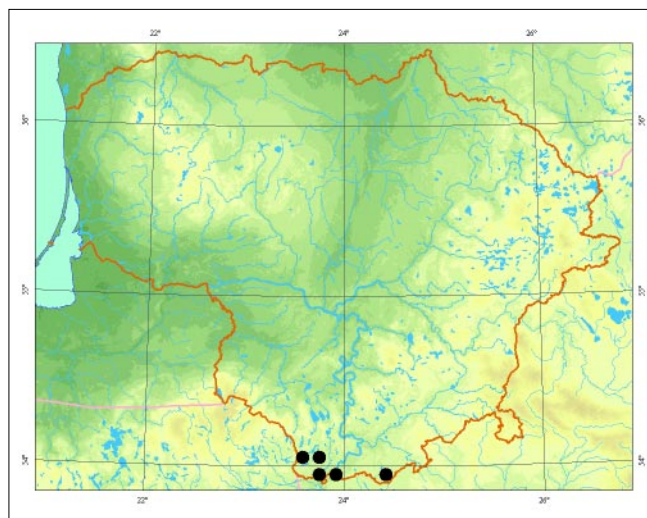
Lietuvoje rūðis aptinkama lokaliai (Lazdijø, Varėnos r., Druskininkø sav.). Duomenys apie radavietæ Mapeikiø r. nepatvirtinti. 1928 m. nurodyta radavietė Vilniuje.

Biologija ir ekologija. Gyvena lapuoèiø, miðriø miðkø, ávairiø þeldiniø pakraðèiuose, pievelėse prie vandens telkiniø. Pirmieji ið þiemovieèiø pasirodo patinai (balandþio pabaigoje). Á nerøtavieties varliagyviai susirenka balandþio pabaigoje– geguþės mėn. Nerøtavietės – gerai saulės áðildomi vandens telkiniai, kũdros prie miðkeliø su gausia vandens ir pakrantės þoline augalija. Patelės iðnerðia apie 800– 1 000 ikreliø, porcijomis, nedideliais gumuliukais, ir prikljuoja juos prie dugno augalijos. Buopgalviai baigia metamorfozæ ir iðlipa á krantà antroje liepos pusėje– rugpjũeio mėn. Gyvena pavieniui, daþniausiai tũno ant ávairiø þemø krũmokðniø, aukðtø þoliø. Minta ávairiais bestuburiais, daugiausia vabzðþiais. Þiemoja sausumoje, ávairiuose urveliuose, plyðiuose, ásraisia po nukritusiais lapais.

Populiacijø gausumas. Pagrindinės populiacijos yra Bugiedoje (2– 5 ind./m² suaugèliø veisimosi metu, 5– 7 ðiømetukai 1 m² po metamorfozės), Gerdaðiuose, Kapèiamiestyje. Populiacijø gausumas skirtingais sezonais priklauso nuo temperatũros, hidrologiniø pokyèiø. Lietuvos populiacija vertinama 1 500– 2 000 gyvũnø.

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Gausumo svyravimai priklauso nuo hidrologiniø sàlygø nerøtavietyse. Buopgalviø gyvybingumui, nerøtavietyø ir sausumos buveiniø kokybei diðþiulæ átakà daro þemės ūkyje naudojamos cheminės medþiagos bei vandens telkiniø uþaugimas. Neigiamà átakà gali turėti ir gyvũnø gaudymas bei rinkimas.

Informacijos ðaltiniai

Szeliga-Mierzeyewski W., Ujasiewicz. W., 1931: Piazý i gady pow. moiodeczanskiego. Triton intermedius nov. for. Prace towarzystwa przyjaciø nauk w Wilnie. – Wydziañ nauk matematycznych i przyrodniczych, 4: 8.
Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.
Drobėlis E., 2004: Retieji ropliai ir varliagyviai Varėnos rajone. – Raudoni lapai, 8: 24– 25.
Sidaraviėius J., Sidaraviėienė V., 2004: Medvarliø radvietės Veisiejø regioniniame parke. – Raudoni lapai, 8: 21.

Summary

A locally distributed species in southern Lithuania, in the Lazdijai and Varėna districts and the Druskininkai municipality. Population abundance depends on meteorological and hydrological conditions. The current national population is estimated at 1500–2000 individuals. Its greatest threat is destruction and degradation of spawning grounds

Apraðė Jolanta Rimðaitė

Raudonpilvė kūmutė

Bombina bombina (Linnaeus, 1758)

DEIMA KŪMUTĖS (*BOMBINATORIDAE*)
BŪRYS BEUODEGIAI VARLIAGYVIAI (*ANURA*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis áraðyta nuo 1989 m.

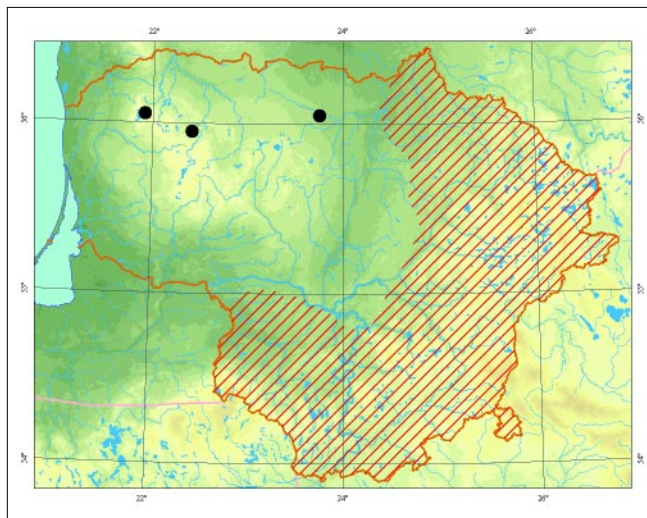
Áraðyta á Berno konvencijos II, ES Buveiniø direktivos II ir IV priedus.

Paplitimas. Vidurio ir Rytø Europoje. Vakarinë arealo riba siekia Danijā ir Pietø Ðvedijā, rytinë – Uralā, o pietinë – Dunojaus baseinā.

Lietuvoje rūðis paplitusi netolygiai. Daþna arba labai daþna vidurio, pietinëje ir rytinëje dalyse. Labai reta arba visai neaptinkama vakarinėje Lietuvos dalyje.

Biologija ir ekologija. Gyvena sekliuose, gerai ðildo-muose vandens telkiniuose: ávairiose kũdrose, updum-blėjusiose senvagėse, þemapelkiø balose, upþelianėiuose ar þolėtuose þuvininkystės tvenkiniuose, kanaluose. Pa-vasarā, daþniausiai balandþio pradþioje, iðlenda ið þie-movieėiø. Vandeniui suðilus iki 13– 14 °C prasideda kũmuėiø nerðtas. Porcijomis (po 2– 5 ikreliaus) nerðia sekliose þolėtose vietose. Ikreliaus pritvirtina prie po-vandeniniø augalø. Nerðtas tæsiasi iki liepos mėn., viena patelė padeda iki 300 kiauðinėliø. Minta daugiausia ávairiais vandens bestuburiais. Spalio mėn. iðlipa ið vandens ir per þiemā slepiasi sausumoje: urveliuose, po medþiø ðaknimis, akmenimis, drėgnuose giliuose rũsiuose.

Populiacijø gausumas. Didþiausios populiacijos gyve-na þuvininkystės tvenkiniuose: Arvydø, Arnioniø, Bal-tosios Vokės, Simno, Ðilavoto, Iðlauþo ir kt. Kũdrose, balose gyvena nedidelės gyvũnø grupės. Lietuvoje ga-

li bũti apie 300– 400 ávairaus didumo radavieėiø, ku-riose gali gyventi apie 20 000– 50 000 gyvũnø.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė grėsmė yra natũraliø buveiniø pasikeitimas, ypaè dël melioracijos. Þuvi-ninkystės ūkiuose didþioji populiacijos dalis gali su-nykti arba bũti sunaikinta pakeitus ūkininkavimo bũ-dus ar veiklos profilā. Dalis populiacijos þũsta per pavasarines ir rudenines migracijas.

Svarbu iðsaugoti natũralias, kad ir negausias popu-liacijas.

Informacijos Űaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskiėnė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

The species has a scattered distribution and is very rare in western Lithuania, but common in the rest of the country. Population decrease may be caused by draining, and overgrowth of breeding and other habitats.

Apraðė Jonas Augustauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Palioji rupūpė

Bufo viridis (Laurenti, 1768)

DEIMA TIKROSIOS RUPŪPĖS (*BUFONIDAE*)
BŪRYS BEUODEGIAI VARLIAGYVIAI (*ANURA*)

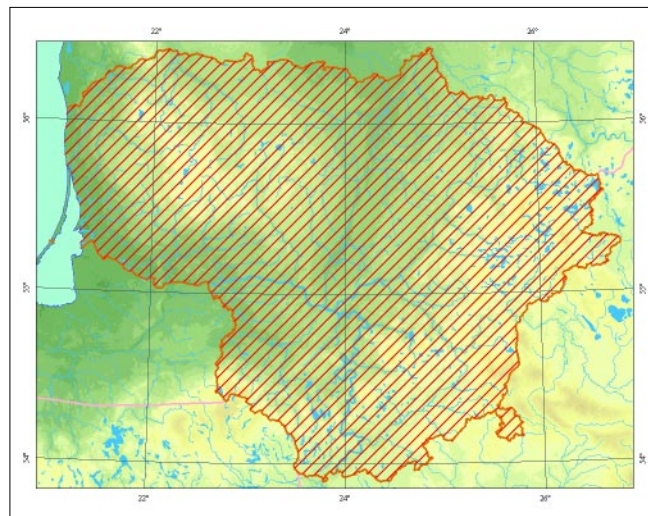
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąja knygà rŭdis árađyta nuo 2007 m.

Árađyta á Berno konvencijos II ir ES Buveiniø direktyvø IV priedus.

Paplitimas. Vakarø Europoje á rytus nuo Reino. Ðiaurinė arealo riba siekia Pietø Ðvedijà, Estijà, Latvijà, Ðiaurinę Vidurio Rusijos dalà, Udmurtijà. Rytinė arealo riba siekia Vakarø Kinijà, Mongolijà. Paplitusi Vakarø ir Centrinėje Azijoje, Ðiaurės Afrikoje nuo Maroko iki Libijos, taip pat Vidurpemio jūros salose (Balearø salose, Korsikoje, Sardinijoje ir kt.). Lietuvoje plačiai paplitusi rŭdis, taèiau daugelyje regionø negausi ar visai neaptinkama. Ðapnesnė Pietø, Pietvakariø ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Tai stepinė rŭdis, todël pasiþymi dideliu atsparumu sausrai, karðeiui ir ðalèiui. Á þimovietes traukia rugsėjo– spalio mën. Þimovoja sausumoje, giliuose urveliuose, po akmenimis, pastatø pamatais, rŭsiuose. Nerðti renkasi á gerai áðylanèius, negilius (ðapniausiai iki 50 cm), nedidelius stovinèio vandens telkinius. Nerðto metu balandþio pabaigoje– birþelio mën. patinai skleidþia melodingus garsus, jø kurkimas primena kurklio balsà. Patelės iðnerðia 2 000– 10 000 kiauðiniø, ilgo kaspino formos porcijomis. Suaugèliai aktyvūs vèlai vakare ir naktà. Dienà tŭno ávairiose slèptuvėse: urveliuose, po akmenimis, statiniø pamatais ir pan. Mėgstamos sausumos buveinės – gerai áðylanèios, atviros ar pusiau atviros teritorijos su negausia þoline

augalija, dykvietės. Ðapnai randamos urbanizuotuose teritorijose: miesteliuose, kaimuose, parkuose, darþuose, soduose. Daugelyje vietø kultŭriniame kraðtovaizdyje ðapnesnės nei natŭralioje gamtoje.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas neiðtirtas, daugelyje vietø mapėja. Gausesnės populiacijos Pietvakariø, Vidurio Lietuvoje.

Grėsmės ir apsauga. Nerðtavieèiø trŭkumas ir jø tarða, þuvø áveisimas nerðtavietėse. Pesticidø, herbicidø naudojimas. Buveiniø uþaugimas aukða þole, krŭmokðniais. Migracijø kelio saardymas.

Informacijos ðaltiniai

Balèiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Ulevièius A., Balèiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

Widely distributed across Lithuania, however it occurs only in small numbers or not at all in several districts. It is more common in southern, southwestern and central Lithuania. Often found in urbanised areas, such as towns, villages, parks and gardens, usually more frequently than in the wild. It favours dry habitats that are well-heated, open or semi-exposed territories with grassy plants that can be otherwise barren. It spawns in shallow, well-heated water bodies.

Apraðė Jolanta Rimðaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Nendrinė rupūpė

Bufo calamita (Laurenti, 1768)

DEIMA TIKROSIOS RUPŪPĖS (*BUFONIDAE*)
BŪRYS BEUODEGIAI VARLIAGYVIAI (*ANURA*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąja knyga rūdis árašyta nuo 1976 m.

Árašyta á Berno konvencijos II ir ES Buveiniø direktyvos IV priedus.

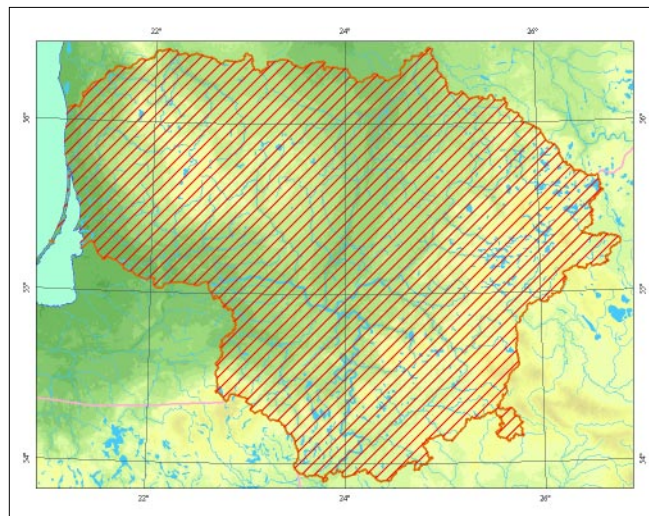
Paplitimas. Vakarø Europoje iki Pietø Ðvedijos ir Pietø Anglijos, iðskyrus Italijà ir Balkanø pusiasalà. Netolygiai paplitusi visoje Lietuvoje, daþna – Kurdiø nerijoje ir Pajŭrio regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Gyvena smėlio ir þvyro karjeruose, pajŭrio buveinèse, durpynuose, darþuose, soduose. Daþnesnė lengvø smėlingø dirvøpemiø buveinèse netoli vandens telkiniø. Dienà slepiasi dirvøpemyje, urveliuose, po kelmiais, nuvirtusiais medþiais, akmenimis. Aktyvi tamsiuoju paros metu. Skirtingai nuo kitø varliagyviø, greitai bėgioja. Geguþės mėn. þoliø, krūmø priþėlusiuose sekliuose vandens telkiniuose patelės iðnerðia iki 3 000– 4 000 ikreliø, kurie bŭna viena eile iðsidestæ iki 1,8 m ilgumo kaspinuose. Ið ikreliø iðsiritæ buoþgalviai vandenyje vystosi apie 50 parø. Liepos– rugpjŭeio mėn. jaunikliai iðlipa ið vandens ir paplinta aplinkinèse teritorijose. Tada jie bŭna aktyvŭs visà dienà. Minta vabzdþiais ir kitais sausumos bestuburiais. Rugsėjo mėn. þiemoti uþsirausia dirvøpemyje, slepiasi giliuose urveliuose.

Populiacijø gausumas. Tinkamose buveinèse nereta. Atskirø populiacijø gausumas svyruoja nuo keliø deþimetiø iki keliø ðimtø gyvŭnø. Gausiausios populiacijos Lietuvos pajŭrio buveinèse: kopose, tarpkopėse,

Jono Augustausko nuotrauka

baigtuose eksploatuoti, su gausiais vandens telkiniais smėlio ir þvyro karjeruose.

Grėsmės ir apsauga. Tinkamø buveiniø sunaikinimas, nerðto vietø nusausedimas ar uþterðimas, ypaè þvyro karjerø nusausinimas, apsodinimas miðku.

Populiacijø bŭklæ pagerintø naujø veisimosi vietø árengimas: kŭdrø, tvenkiniø su sekliomis pakrantėmis iðkasimas, baigtø eksploatuoti ir naudojamø þvyro ir smėlio karjerø rekultivavimas á ávairaus gylio vandens telkinius.

Informacijos ūaltiniai

Balėauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

A widespread species common in the southern and central parts of Lithuania. Found around sand pits, shrubby dunes and other dry open places. Decreasing due to natural plant succession in suitable habitats and breeding sites.

Apraðė Jonas Augustauskas

Balinis vėplys

Emys orbicularis (Linnaeus, 1758)

DEIMA BALINIAI VĖPLIAI (*EMYDIDAE*)
BŪRYS VĖPLIAI (*CHELONII*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1976 m.

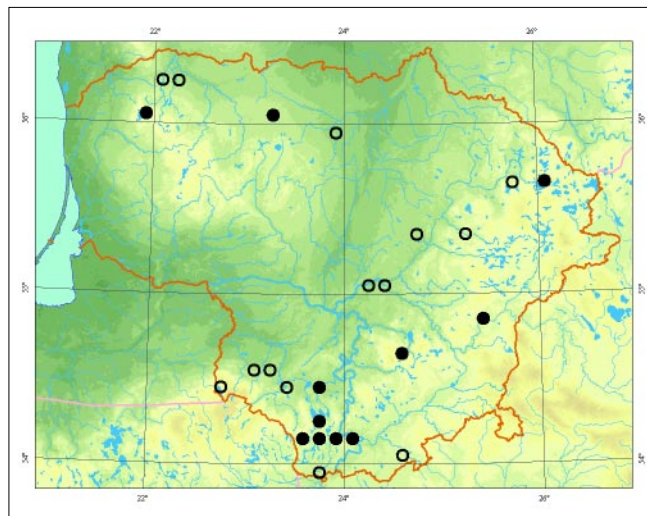
Áraðyta á Berno konvencijos II ir ES Buveiniø direktyvos II ir IV priedus.

Paplitimas. Pietø ir Vidurio Europoje, Vakarø Azijoje ir Ðiaurinė Vakarø Afrikoje. Ðiaurinė arealo riba eina per Latvijā ir vidurine Baltarusijos dalimi.

Lietuvoje rūðis paplitusi netolygiai, daugiausia pietinėje dalyje: Alytaus, Varėnos, Lazdijø, Marijampolės, Prienø rajonuose. Kitur labai reta arba visai neaptinkama.

Biologija ir ekologija. Gyvena nedideliuose, sekliuose, uždumblėjusiuose eþeruose, kūdrose, pelkėse, senvagėse, durpynø duobėse. Vandenyje minta vabzdþiais ir jø lervomis, vėþiagyviais, moliuskais, buoþgalviais, tritonais, maþomis varlėmis, þuvimis, kartais dumbliais ar kitais vandens augalais. Sausumoje gauda ávairius bestuburius. Nuo spalio iki kovo mėn. þiemoja vandens telkinio dumblyje. Geguþės mėn. smėlėtoje, sausoje, gerai saulės õildomoje dirvoje netoli vandens telkinio patelė uþpakalinėmis kojomis iðrausia iki 10 cm gylio duobutė, á kuriā padeda 7– 20 baltos spalvos pailgø kiauðiniø. Padėjusi kiauðinius patelė kruopðėiai uþrausia ir uþlygina kiauðiniø dėjimo vietā. Kiauðiniai vystosi 2– 3 mėn. Iðsiritę jaunikliai lieka þiemoti þemėje ir á pavirðiu iðlenda tik kitø metø pavasarā. Subręsta 6– 8 metø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje gyvena apie 500– 600 vėpliø. Didþiausias jø populiacijos yra Lazdijø r.: Kuculiðkiø baliniø vėpliø draustinyje yra apie 160, Straeiuðnø vėpliø draustinyje – apie 20, Meteliø regioniniame parke – apie 70, Bestraigiðkėse – apie 20, Krikøtonyse – apie 25 vėpliø. Veisiejø regioniniame

parke yra apie 150 vėpliø. Negausios, bet pakankamai gyvybingos populiacijos aptinkamos Varėnos, Marijampolės, Jonavos rajonuose. Kitur gyvena tik pavieniai seni gyvūnai, iðlikę dėl savo ilgaamþiðkumo.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė grėsmė yra buveiniø nykimas dėl nusausėjimo ir apaugimo sumedėjusia augalija. Neðienaujami ar neganomi pietinės ekspozicijos õlaitai apauga aukõta þole, krūmais ir medþiais. Taip vėþliai praranda tinkamas vietas dėti kiauðinius ir veistis. Ilgas kelias iki kiauðiniø dėjimo vietø gyvūnams, ypač jaunikliams, pavojingas dėl plėðrūnø.

Þemėje esančias dėtis reikia uþdengti retu vielos tinklu. Nuo migracijø keliu ið þiemojimo á veisimosi ir gyvenamas vietas iðvalyti priþėlusius karklus ir kitus sumedėjusius augalus. Pagilinti ir iðvalyti seklius þiemojimo ir gyvenamus vandens telkinius.

Informacijos õaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

A locally distributed rare species. About 500–600 specimens occur in approx. 40 localities where in most cases only individual older specimens have been reported. The most abundant populations occur in southern Lithuania.

Apraðė Jonas Augustauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Lygiapvynis þaltys

Coronella austriaca (Laurenti, 1768)

ÐEIMA ÐALËIAI (*COLUBRIDAE*)
BÛRYS ÐVYNAROPLIAI (*SCAMATA*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rûðis åraðyta nuo 1976 m.

Åraðyta å Berno konvencijos II ir ES Buveiniø direktivos IV priedus.

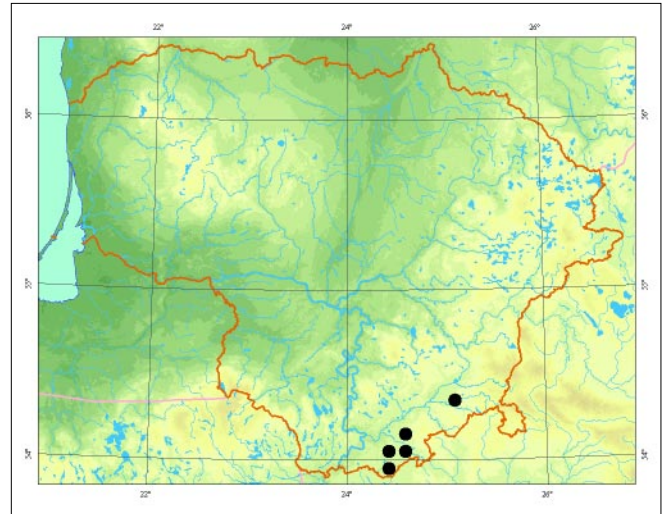
Paplitimas. Arealas apima didþiåjå dalå Europos (iðskyrus Airijå) iki Pietø Skandinavijos.

Lietuvoje aptikta tik Èepkeliø rezervate ir Rûdninkø girioje.

Biologija ir ekologija. Gyvena sausuose puðnyuose, þemyninëse apypelkiø kopose, saulëtose, reta augalija apaugusiuose virþnyuose. Kovo– balandþio mën. palieka þiemovietes. Pusiau gyvavedys. Ruggþjûëio– rugsëjo mën. patelë atveda iki 15 jaunikliø, kurie pradeda maitintis driepø jaunikliais. Suaugëliai minta driepais, pelënaiss, kirstukais, ant þemës perinëø paukðëiø jaunikliais, kartais vabzdþiais. Þiemoja nuolatinëse slëptuvëse graupikø urveliuose, po medþiø ðaknimis, poþeminëse kelmø ertmëse, po perpuvusio ðakø ar råtø krûvomis.

Populiacijø gausumas. Populiacijos dydis Lietuvoje neþinomas. Labai retas gyvûnas Rûdninkø girioje bei Èepkeliø rezervate, kur þinomos 4 gyvenamos vietos.

Grësmës ir apsauga. Rûðis yra ðiaurinëje arealo paplitimo dalyje, todël natûraliai negali bûti gausi. Didþiausia grësmë yra natûralus ar dirbtinis gyvenamø

vietø pakeitimas: atvirø plotø apþeldinimas miðku, kelmø, ðakø krûvø paðalinimas, dirvoþemio suarimas. Þinomose veisimosi vietose bûtina årengti åvairiø ilgalaikiø slëptuviø, kuriose suaugæ þalëiai ir jaunikliai galëtø ramiai perþiëmoti ir jas naudoti kaip nuolatinës slëptuves.

Informacijos ðaltiniai

Balëiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviëius A., Balëiauskiënë L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Summary

A locally distributed and extremely rare species. Reported only in a few localities in southern and eastern Lithuania. Decrease in species numbers is caused by the transformation of habitats and declining lizard populations.

Apraðë Jonas Augustauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Juodakaklis naras

Gavia arctica Linnaeus, 1758

DEIMA NARINIAI (GAVIIDAE)

BŪRYS NARINIAI PAUKĖIAI (GAVIIFORMES)

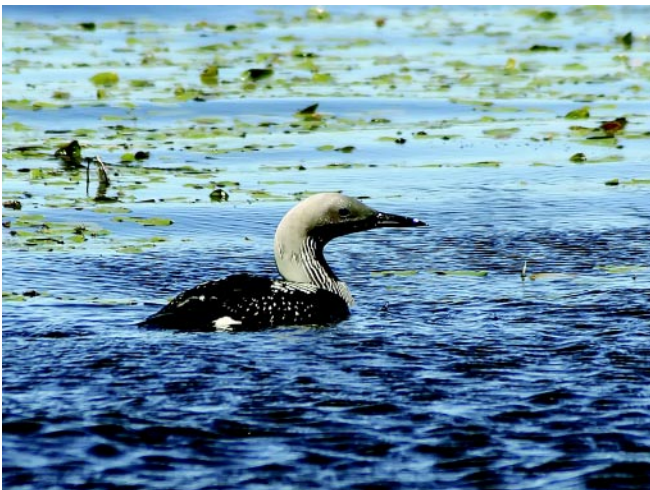
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1981 m.

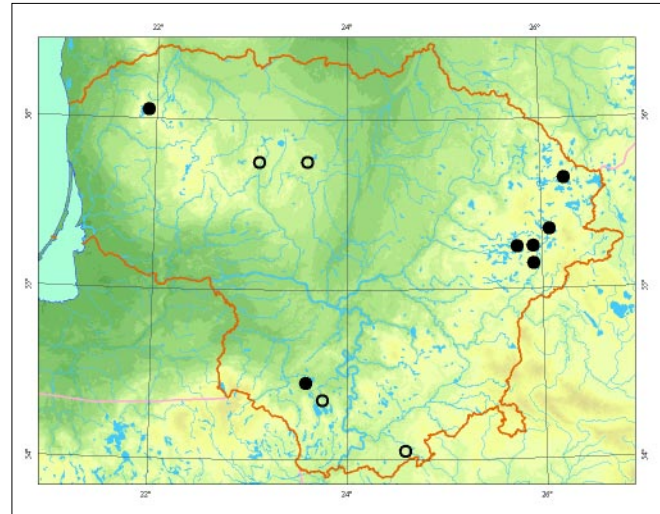
Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir Paukðeiø direktyvos I priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje – pagal visà Arkties vandenyno pakrantæ. Pietuose arealas siekia Ðiaurinę Lenkiją, Volgos vidurupá, Kazachstanà, Amûro upës baseinà. Lietuvoje rŭðis matoma daugelyje rajonø, taèiau reguliariai peri tik Rytø Aukðtaitijos miðkais apsuptuose eþeruose (Zarasø, Ignalinos ir Ðvenëioniø r.). Pavieniai veisimosi faktai þinomi Alytaus, Lazdijø, Plungës rajonuose. Reguliariai þiemoja Baltijos pajûryje.

Biologija ir ekologija. Perëti pasirenka þuvingus ir ðvarius, bet nuoðalius eþerus miðkingose vietovëse. Lizdus krauna atvirose eþerø pakrantëse bei salelëse, daþnai ant didesnø kupstø. Tuose paëiuose eþeruose peri daugelá metø. Kiauðinius (2) deda geguþës mën. Jaunikliai iðsirita birþelio mën. Ðeimos kartu gyvena iki rugsëjo mën. Iðauga 1– 2 jaunikliai. Per migracijas sudaro nedideles grupes ir pasirodo ávairiuose eþeruose. Maitinasi þuvimi, kurià pasigauna nardydami. Perëjimo metu labai baikðtūs ir atsargūs. Neperintys paukðëiai pakenëia þmoniø kaimynystæ. Veisimosi periodu taip pat mægsta sudaryti bendrus bûrelius su klajojanëiais gentainiais.

Romualdo Barausko nuotrauka

Populiacijos gausumas. Ðalies populiacija vertinama 8– 10 perinëiø porø. Reguliariai veisiasi Ignalinos, Ðvenëioniø ir Zarasø rajonuose. Kitur perinëios poros rastos kelis kartus: Þuvinto eþere perëjo 1986– 1992 m., Simno eþere – 1986 m., panaðiu metu buvo aptikti Plateliø eþere bei Molëtø r. Populiacijos dydá riboja per Lietuvà besidriekianti pietinë rŭðies arealo riba.

Grësmës ir apsauga. Rŭðis yra labai paþeidþiama: pakliúva á þvejø tinklus, jà trikdo þvejai ir poilsiautojai, kenëia nuo plëðrŭnø (krankliø, nendrinø lingiø, paprastøjø ir sidabrinø kirø).

Realio ir veiksmingø apsaugos priemoniø yra maþai: naikinti plëðrŭnus, riboti stovyklavimà ir þvejybà tinklais perëjimo vietose. Papildoma priemonë – árengti dirbtines platformas lizdams krauti.

Informacijos ðaltiniai

Flint E., 1982: Chernozobaja gagara. SSRS pticy. Gagary, poganki, trubkonosyje. – Moskva.

Summary

The current population in Lithuania is estimated at 8–10 nesting pairs. It regularly nests in the highly forested lake regions of eastern Lithuania. The main threats to its survival are entanglement in nets, disturbance and predators.

Apraðë Bronius Ðableviëius

Rudakaklis kragas

Podiceps griseigena Boddaert, 1783

DEIMA KRAGAI (*PODICIPEDIDAE*)

BŪRYS KRAGINIAI (*PODICIPEDIFORMES*)

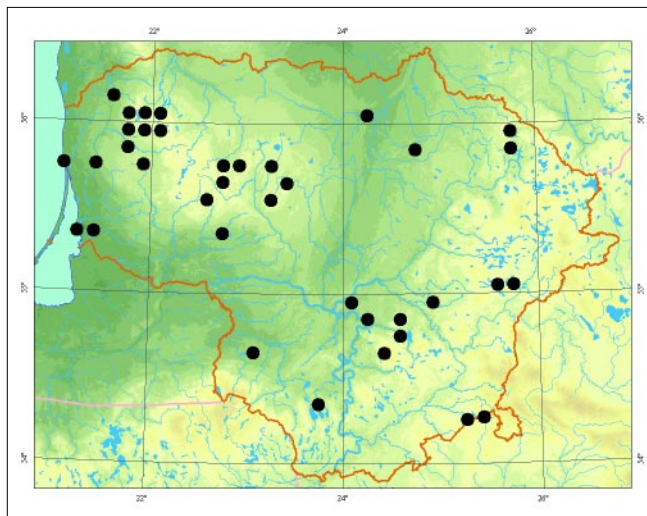
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWÁ II priedus ir Paukðeio direktivos I priedā.

Paplitimas. Rūðis paplitusi Palearktikoje. Arealas neventisas. Vakariné arealo dalis driekiasi nuo Olandijos ir Danijos per Vidurio Europā iki Uralo ir Obės rytuose bei Kolos pusiasalio áiaurėje. Á pietus driekiasi iki Syrdarjos slėnio, Uþkaukazės, Bulgarijos. Pavieniai perėjimo atvejai registruoti pietinése Europos ðalyse. Lietuvoje paplitusi sporadiðkai, populiacijos pasiskirstymā lemia þuvininkystės tvenkiniø iðsidėstymas.

Biologija ir ekologija. Veisiasi nedideliuose ir sekliuose (daþnai ne gilesniuose nei 1,5 m) vandens telkiniuose. Peri tik vandens telkiniuose su veðlia antvandenine plūduriojanėia ir dugno augalija, taip pat tuose, kuriuose gausios bestuburiø gyvūnø bendrijos. Lietuvoje aptinkamas þuvininkystės tvenkiniuose, eia kartais peri nedidelėmis kolonijomis. Ásikuria nedideliuose eþeruose, baigtuose eksploatuoti durpynuose ar net þvyro karjeruose. Kartais peri ir didesniuose eþeruose, pvz., Metelyje, Obelijoje. Monogamas. Parskrenda ba-

landþio mėn. Lizdus krauna ir kiauðinius (4– 5) deda balandþio pabaigoje– geguþės mėn. Lizdas plokðėias, panaðus á ið vandens augalø sukrautā plaustā. Peri 20– 23 dienas. Maitinasi daugiausia vandens vabzdþiais ir jø lervomis, reėiau þuvimis.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 150– 200 perinėio porø. XX a. antroje pusėje greiėiausiai pagausėjo dėl þuvininkytės tvenkiniø tinklo kūrimo. Tokiuose vandens telkiniuose peri ne maþiau kaip 50 proc. visos Ðalies populiacijos. Gausiausiai peri Ðilo Pavėþupio þuvininkystės ūkyje (iki 20 porø), Sulinkio durpyne (7– 10), Rusnės ir Ðilalės ūkiø tvenkiniuose (po 5– 10), Birþulio ir Stervo pelkiø eþeruose (ne maþiau kaip 5), Kauno mariose (3).

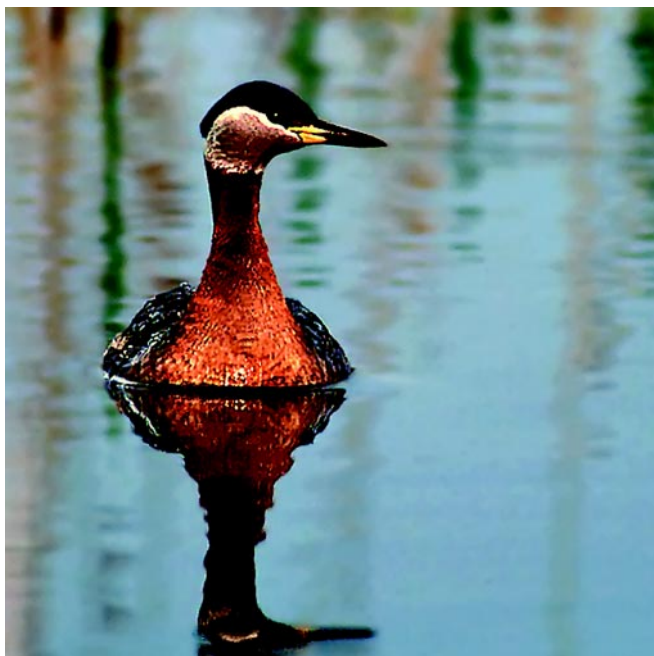
Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė kelia pilkosios varnos ir nendrinės lingės, kurios iðplėðia dėtis, kai perinėjus paukðėjus daþnai baido perėjimo vietose besilankantys þvejai ar poilsiautojai. Antvandeninės augalijos sunaikinimas taip pat gali būti þalingas.

Informacijos ðaltiniai

Summary

A sporadically distributed species that is obviously associated with fish ponds, where the larger part of the population nests. It is estimated at 150–200 nesting pairs and is considered stable.

Apraðė Vitas Staneviėjus

Gábor Kovács nuotrauka

Raguotasis kragas

Podiceps auritus Linnaeus, 1758

DEIMA KRAGAI (*PODICIPEDIDAE*)
BŪRYS KRAGINIAI (*PODICIPEDIFORMES*)

1 (E) kategorija

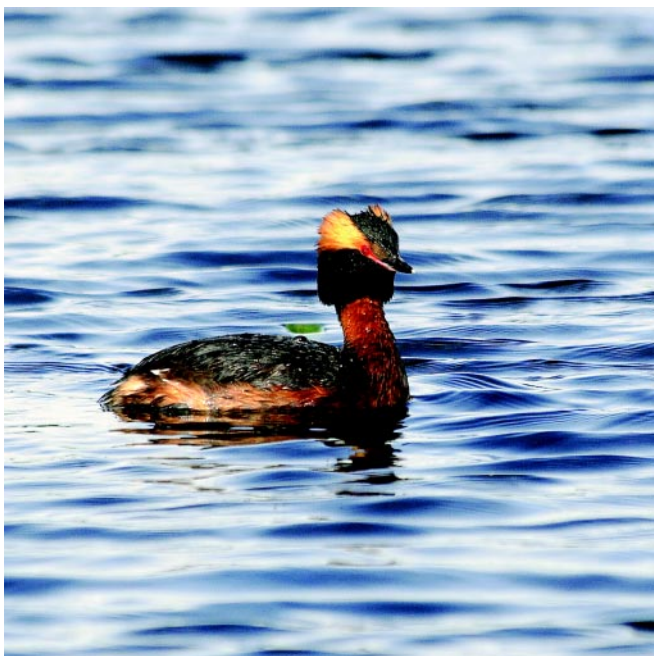
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 2007 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus bei Paukðeio direktivos I priedà.

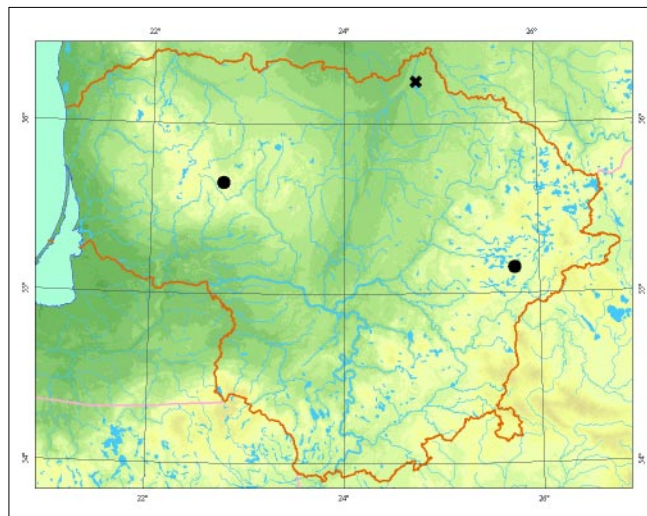
Paplitimas. Eurazijoje nuo Ðkotijos, Skandinavijos ðalio iki Ochotsko jūros. Ðiaurėje arealas siekia Botnijos álankà, Onegos eþerà, Jenisejaus vidurupà. Á pietus paplitusi iki Amuro baseino, Ðiaurinio Kazachstano, Ðiaurės Rytø Ukrainos, pietinio Pabaltijo. Gyvena Islandijoje.

Per Lietuvà driekiasi pietinë rūðies paplitimo riba. Pirmà kartà rasta perint 1974 m. Birþø r. Po keliasdeðimties metø pertraukos aptikta Miðkinio eþere (Kelmės r.), kur perėjo kelerius metus ið eilės. Taip pat dvejus metus ið eilės perėjo Liúnuko eþerelyje (Ðvenëioniø r.).

Biologija ir ekologija. Mėgsta seklius, apaugusius vidaus vandenis. Daþniausiai peri maþuose uppelkėjusiuose eþerėliuose. Lietuvoje paskutinės 2 perėjimo vietos buvo nedideliuose distrofiniuose aukðtapelkiø eþerėliuose su reta aukðtąja antvandenine augalija. Monogamas. Parskrenda kovo pabaigoje– balandþio mėn., daþnai jau susiporavę. Kiauðinius (4– 5) deda

Renato Jakaiëio nuotrauka

gegupės pabaigoje– birþelio mėn. Lizdas panaðus á plaustà, sukrautas ið pūvanëio augalø daliø, dumblo ir durpiø, pritvirtintas prie meldø, ðvendrø ar nendriø stiebø. Veda 1 vadà, taëiau þuvus pirmai dëëiai peri pakartotinai. Abu poros nariai peri 22– 25 dienas, pradėdami nuo pirmojo kiauðinio, todėl jaunikliai ritasi ne vienu metu. Subręsta antraisiais gyvenimo metais. Minta ávairiais bestuburiais, daþniausiai vabzdþiais ir jø lervomis, reëiau smulkiomis þuvytėmis. Rudeninė migracija prasideda rugsėjo mėn. Baltijos pajūryje kasmet negausiai þiemoja.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma tik 1 poros nuolatinė perėjimo vieta Kelmės r. Kitur gali perėti tik pavienės poros. Manoma, kad Ðalies populiacija galëtø būti vertinama ne daugiau kaip 10 perinëio porø.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės sunku ávertinti dėl rūðies retumo. Ðalà gali daryti paukðeio trikdymas perėjimo metu.

Informacijos šaltiniai

Summary

Currently only the regular nesting site of one pair is known. Other single pairs may also nest in Lithuania. Abundance is limited by the species' southern distribution range boundary which crosses Lithuania.

Apraðė Liutauras Raudonikis

Juodakaklis kragas

Podiceps nigricollis CL Brechm, 1831

DEIMA KRAGAI (*PODICIPEDIDAE*)

BŪRYS KRAGINIAI (*PODICIPEDIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III priedā.

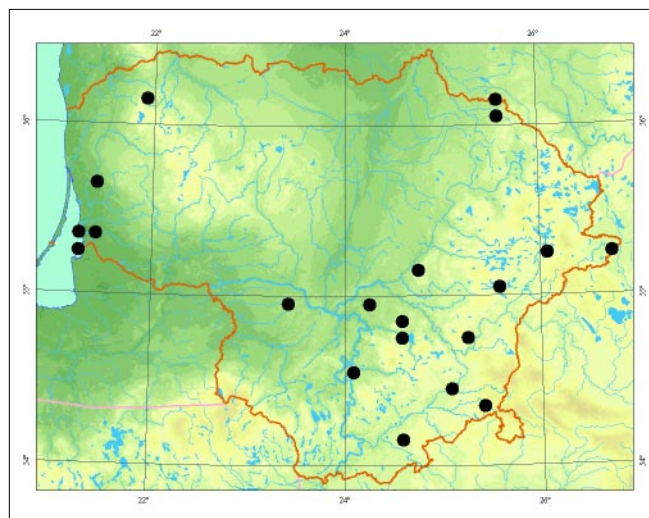
Paplitimas. Arealas nevientisas. Vakariniėje Eurazijoje rūðis paplitusi nuo Skandinavijos iki Vakarø Sibiro: ðiaurėje arealas siekia pietinę Skandinaviją, Volgos vidurupā. Á Pietus paplitusi iki Amudarjos, Uþkaukazės, Maþosios Azijos, Pirėnø pusiasalio, Ðiaurės Afrikos.

Lietuvoje rasta perint Rusnės, Birvėtos, Kietaviðkės, Arnioniø, Buivydiðkiø, Bebruliðkės, Vizbarø þuvininkystės tvenkiniuose, Janavo, Kaðoniø, Èedasø, Eiki niðkio eþeruose, Kalviø, Gargþdø karjeruose, Nova raisėio durpyne, Kniaupės álankoje ir kt.

Biologija ir ekologija. Peri sekliuose, vandens augalija apþelusiuose stovinėio vandens telkiniuose. Parskrenda kovo pabaigoje. Monogamas. Peri kolonijomis, taėiau pasitaiko ir pavieniø porø. Kiauðinius (3– 4) deda balandþio– birþelio mėn. Lizdas panaðus á plaustā, sukrautas ið pūvanėiø augalø daliø, dumblo ar purvo priemaiðø, pritvirtintas prie virø vandens iðkilusio augalø daliø. Veda 1 vadā. Peri apie 21 dienā, perėti pradama padėjus pirmā kiauðinā, todėl jaunikliai ritasi ne visi ið karto. Minta dāþniausiai bestuburiais – vėþiagyviais ir vabzdþiø lervomis, moliuskais, reėiau smulkiais þuvytėmis. Rudeninė migracija prasideda rugþiùio mėn.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Dabartinė dalies populiacija vertinama 150– 200 perinėiø porø. Didþioji jos dalis susitelkusi Klaipėdos apskrityje: Rusnės þuvininkystės tvenkiniuose ir Kniaupės álankoje peri 15– 25 poros. Gargþdø, Kalviø karjeruose – 10– 15 porø. Gausesnės perėjimo vietas rastos Buivydiðkiø (7– 8 poros), Kietaviðkės (6– 8) ir Arnioniø þuvininkystės tvenkiniuose (5– 9). Kaðoniø eþere peri 2– 7 poros. Kitose vietose aptinkamos pavienės poros ar po kelias poras.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra vandens telkiniø uþaugimas helofitais, paukðėiø trikdymas. Perėjimo metu dalā lizdø sunaikina varniniai paukðėiai. Svarbiausiose veisimosi vietose būtina riboti þmoniø lankymasi, reguliuoti varniniø paukðėiø skaiėiø.

Informacijos šaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Graþuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinėiø paukðėiø atlasas. – Vilnius.

Summary

The population in Lithuania is estimated at 150–200 nesting pairs. Most of these (up to 50 pairs) nest in the Klaipėda region. The main threats to its survival are the disturbance of nesting birds and the overgrowth of shallow waters with helophytes.

Apraðė Mindaugas Maėiulis

Didysis baublys

Botaurus stellaris Linnaeus, 1758

DEIMA GARNIAI (ARDEIDAE)

BŪRYS GANDRINIAI PAUKĖIAI (CICONIIFORMES)

3 (R) kategorija

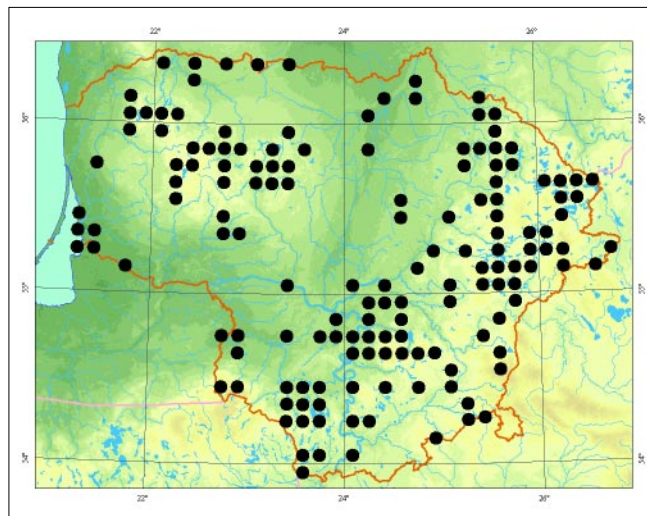
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðeiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Palearktinë rŭdis. Paplitusi nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurëje arealas siekia pietinà Ðvedijà ir Suomijà, Obës vidurupà, Kolymos baseinà. Á pietus paplitusi iki Japonijos, Mongolijos, Irano, Juodosios ir Vidurpiemio jŭrø pakraðeiø. Europoje rŭdis paplitusi vietomis, gausëja rytø ir ðiaurës rytø kryptimi, pradedant Vengrija, Rytø Vokietija, Lenkija ir baigiant Baltijos ðalimis.

Lietuvoje gausiausia pietuose ir rytuose, Nemuno þemupyje, Þemaitijos aukðtumos eþeruose.

Biologija ir ekologija. Bŭdinga nendrynø paukðeiø rŭdis. Daug reëiau ásikuria ūvendrynuose. Peri buveinëse, kur vandens gylis siekia 30 cm, o maitinasi vietose, kur vandens gylis siekia 25– 75 cm ir gali áplaukti þuvys, todël ásikuria nevientisuose sàþalynuose, besikaitaliojanëiuose su atvirais vandens plotais. Minimalus atviro vandens plotas vandens telkinyje turi bŭti bent 1– 2 ha, o aukðtosios augalijos – 0,5– 1 ha. Lietuvoje daþniausiai peri ávairaus dydþio eutrofiniuose eþeruose, þuvininkystës tvenkiniø kompleksuose, Kurðiø mariose, dideliuose mezotrofiniuose eþeruose, uþtvindytuose durpnyuose. Poligamas. Peri ir jaunikliais rŭpinasi tik patelë. Parskrenda kovo antroje pusëje. Peri geguþës mën., nuo pirmo padëto kiauðinio 25– 26 dienas. Jaunikliai skraidyti pradeda po 50– 55 dienø. Minta daugiausia þuvimis, priklausomai nuo gyvenamos vietos gali misti ir varlëmis, vëþiais, vabzdþiais ar net smulkio þinduoliø

ir paukðeiø jaunikliais. Rudeninë migracija bŭna rugsëjà– spalio pradþioje.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacijà sudaro 800– 1 000 patinø, ji didëja dël vandens telkiniø eutrofizacijos, þuvininkystës tvenkiniø tinklo susiformavimo XX a. antroje pusëje. Svarbios naujos buveinës atsirado uþtvindytuose durpnyuose. Gausiausiai peri Nemuno deltos regione (40– 60 patinø), Þuvinto eþere (15), Kauno mariose (7– 15), Birþulio ir Stervo pelkiø komplekse (10), Drŭkðiø (10), Kretuono ir Dysnø ir Dysnykðeiø (po 8) eþeruose. 5– 10 patinø aptinkama Birvëtos, Arnioniø, Ðilo Pavëþupio ir kituose þuvininkystës tvenkiniuose.

Grësmës ir apsauga. Grësmës Lietuvoje maþai þinomos. Gali bŭti nendrynø plotø seklëjimas, iðtisinis jø nuðienavimas ar iðdeginimas þiemà. Kitose ðalyse pavojø lizdams ir jaunikliams kelia mangutai ir ðernai. Bŭtina iðsaugoti vandenyje auganëiø nendrynø plotus.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukðeiø svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Fairly commonly found in regions in Lithuania where there is an abundance of lakes, around the lower reaches of the Nemunas River and fishing dams. The breeding population is increasing and is currently estimated at 800–1000 nesting males.

Apraðë Vitas Staneviëius

Jono Augustausko nuotrauka

Mažasis baublys

Ixobrychus minutus Linnaeus, 1766

DEIMA GARNIAI (ARDEIDAE)

BŪRYS GANDRINIAI PAUKĖIAI (CICONIIFORMES)

4 (I) kategorija

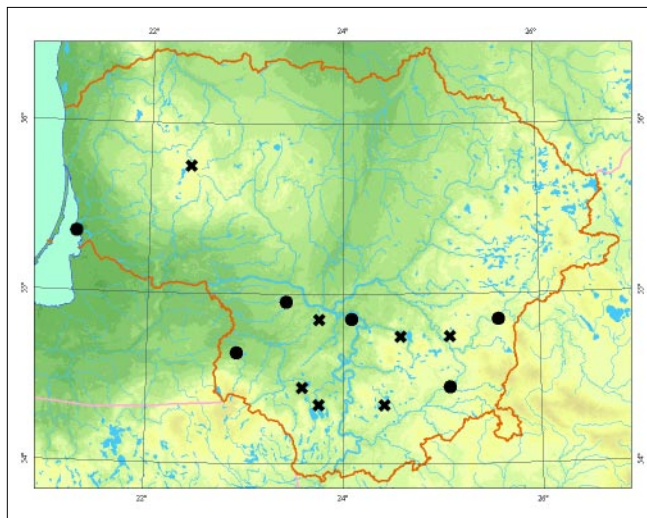
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árađyta nuo 1989 m.

Árađyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWIA II priedus ir Paukđeio direktivos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Pirėnų pusiasalio ir rytinės Baltijos pakrantės iki Obės baseino ir Nepalo. Ėiaurėje iki Sankt Peterburgo gubernijos, Obės aukštupio. Pietuose iki Mažosios Azijos, Vidurpėmio jūros pakranėio.

Apie rūdies paplitimą Lietuvoje duomenų nedaug. Per paskutinius 30 metų išnyko Birpulio ir Stervo pelkio komplekse, Ūvinto rezervate, Elektrėnų vandens saugykloje, Metelių ešere, Vilniaus apylinkėse. Paskutiniu metu aptikta tik Novaraisėio ir Baltosios Vokės durpynuose, Baltosios Vokės ir Arvydų Ūvininkystės tvenkiniuose, Kauno mariose, Nemuno deltoje.

Biologija ir ekologija. Peri nedideliuose vandens telkiniuose (karjeruose, Ūvininkystės tvenkiniuose, kūdrosė), apaugusiuose antvandenine augalija, krūmais. Sunkiai pastebimas paukūtis, nes juda laipiodamas augalijos stiebais ir retai rodo si atviroje aplinkoje. Aktyvus naktā ir sutemus. Lizardā krauna iš nendrių stiebų ir medžių ōakelių Ūemuose krūmuose ar ant išgulsių nendrių, reėiau – ant viksvų kupsto. Kiauđinius (5– 6, bal-tus) deda gegužės pabaigoje– birpėlio mėn. Peri 17– 19 dienų (naktā patelė, diena patinas). Jaunikliai, kuriais rūpinasi abu tėvai, lizdā palieka 17– 18 dienų ampiaus. Veda 1 vadā. Minta vandens vabzdžiais, jė lervomis, kitais bestuburiais, mažomis Ūvimis. Rudeninė migracija prasideda rugpjūdeio– rugsėjo mėn. Tolimasis migrantas.

drių, reėiau – ant viksvų kupsto. Kiauđinius (5– 6, bal-tus) deda gegužės pabaigoje– birpėlio mėn. Peri 17– 19 dienų (naktā patelė, diena patinas). Jaunikliai, kuriais rūpinasi abu tėvai, lizdā palieka 17– 18 dienų ampiaus. Veda 1 vadā. Minta vandens vabzdžiais, jė lervomis, kitais bestuburiais, mažomis Ūvimis. Rudeninė migracija prasideda rugpjūdeio– rugsėjo mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijų gausumas. XX a. antroje pusėje rūdis beveik išnyko visoje dalyje. Ėalies populiacija vertinama ne daugiau kaip 10 perinėio porų. Mažā perinėios populiacijos gausumą lemia tai, kad Lietuva yra Ėiauriniame rūdies paplitimo pakrađtyje.

Grėsmės ir apsauga. Realiai grėsmes sunku āvertinti dėl rūdies retumo. Palā gali daryti paukđeio trikdy-mas perėjimo metu ir buveinių keitimas.

Informacijos ōaltiniai

Staneviėius V., Ėvažas S., Raudonikis L., Dagys M., 2002: Waterbirds of large fish ponds in Lithuania. – In: Waterbirds of large fish ponds of Belarus and Lithuania. – Vilnius.

Summary

In the second half of the 20th century the species had virtually disappeared from Lithuania altogether. In recent years single pairs had been found in only a few sites. The total national nesting population is estimated to be less 10 pairs.

Aprađė Liutauras Raudonikis

Sándor Maros nuotrauka

Didysis baltasis garnys

Egretta alba Linnaeus, 1758

DEIMA GARNIAI (ARDEIDAE)

BŪRYS GANDRINIAI PAUKĖIAI (CICONIIFORMES)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 2007 m.

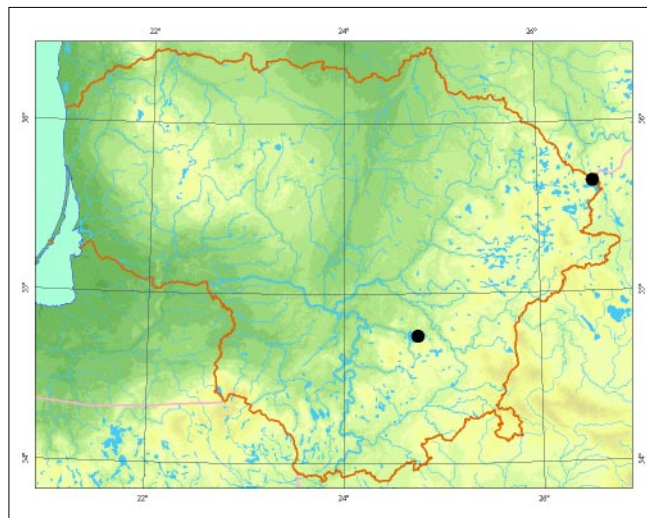
Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeio direktyvos I priedà.

Paplitimas. Rŭdis kosmopolitè (pietinè). Eurazijoje peri nuo Pietø Èekijos, Vakarø Austrijos ir Po upès deltos Italijoje vakaruose iki Ramiojo vandenyno rytuose. Area-las susiskaidytas. Europoje daþnesnè Vengrijos lygumoje, Dunojaus, Dniestro, Volgos ir Uralo upiø þemupiuose. Lietuvoje perėjimo faktas patvirtintas tik 2005 m. ir kol kas þinomos tik 2 viena nuo kitos nutolusios veisimosi vietos. Ne perėjimo metu aptinkama daugumoje þuvininkystès tvenkiniø.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje perèti pradèjo 2005 m. Europoje peri didelèse vandeningose nendrèmis ir kar-klø krŭmais apþelusiose pelkèse, esanèiose ðalia van-dens telkiniø, paeþeriø, paupiø, daþnai apsemtuose miðkuose, kartais sudaro bendras kolonijas su kitais gar-niais ar irklakojiniais paukðeiais. Lietuvoje perèjo van-dens saugyklos puðimis apaugusioje saloje bei miðria-me puðø ir berþø paeþerès miðke. Abiejose vietose pil-køjø garniø kolonijoje. Lizdus krauna ið nendriø stiebø, medþiø ðakeliø ant iðgulusiø nendriø, neretai medþiuo-se ir krŭmuose. Peri 25– 26 dienas. Garniukai pradeda risti geguþès pradþioje, o lizdus palieka sulaukæ 52– 56 dienø amþiaus. Baikøtus paukðtis, maitinasi atvirose vietose, ið kuriø gerai matyti apylinkès. Minta daugiausia þuvimis, varliagyviais, vandens vabzdþiais ir jø lervomis, kitais vandens bestuburiais. Pirmieji paukðeiai parskrenda jau balandþio pradþioje. Rudenà pavieniai paukðeiai dar gali bŭti aptinkami visà spalio mèn.

Vytauto Jusio nuotrauka

Populiacijø gausumas. Bendras populiacijos gausumas visame Europos areale didèja. Pastaruosius 12– 15 me-tø rŭdis stebètinai sparèiai plinta Lietuvoje. Per 20 metø ðalyje ðios rŭdies statusas pasikeitè ið atsitiktinai up-klystanèios á perinèià rŭdà. 2005– 2006 m. pavieniai pe-rintys paukðeiai aptikti tik 2 ðalies vietose – Elektrènø vandens saugykloje ir Drŭkðiø eþere. Vasaros metu nuo kelio iki keliasdeðimt paukðeio aptinkami beveik vi-suose didesniuose Lietuvos þuvininkystès tvenkiniuose.

Grèsmès ir apsauga. Veisimosi metu paukðeiai gali bŭti iðbaidomi, nes peri greta kormoranø kolonijø, kurios yra specialiai trikdamos. Maitinimosi vietose (þuvininkystès ūkiuose) paukðeiai yra baidomi kartu su pilkaisiais garniais ir kormoranais.

Informacijos ðaltiniai

Castren K., 2004: The expansion of Great White Egret *Egretta alba* in Lithuania. – *Ciconia* (9): 41– 42.

Stanevièius V., Ðvapas S., Raudonikis L., Dagys M., 2002: Waterbirds of large fish ponds in Lithuania. – In: Waterbirds of large fish ponds of Belarus and Lithuania: 53– 111. – Vilnius.

Summary

Rapid species expansion into Lithuania is underway. It has been nesting in Lithuania since 2005, though as yet only two nesting sites are known. In summer, non-breeding birds gather around fishing dams.

Apraðè Vitas Stanevièius

Juodasis gandras

Ciconia nigra Linnaeus, 1758

DEIMA GANDRINIAI (*CICONIIDAE*)

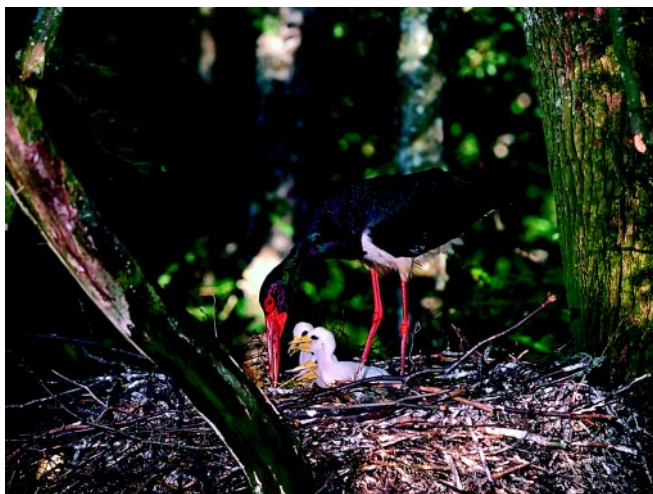
BŪRYS GANDRINIAI PAUKĖIAI (*CICONIIFORMES*)

2 (V) kategorija

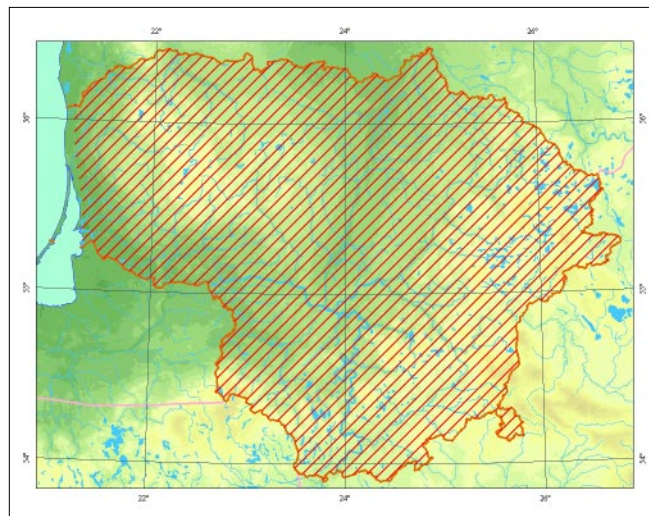
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rūðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Átraukta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeioð direktivos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Pirėnø pusiasalio iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Suomio álankà, Jenisejaus aukðtupà ir Amūro baseinà, pietuose tæsiasi iki Kinijos, Maðosios Azijos ir Balkanø pusiasalio. Lietuvoje rūðis aptinkama beveik visoje ðalies teritorijoje. Ðapnesnė Vidurio Lietuvoje. Neperi Kurðio nerijoje.

Biologija ir ekologija. Ðapniausiai apsigyvena dideliuose miðriuose, derlinguose miðkuose. Renkasi ūmirkusius, ðalia ūpelkėjusio vietø auganėius, natūraliai praretėjusius miðrius spygliuoèioð ir lapuoèioð medynus. Maitinasi ðalia miðkø esanėiuose vandens telkiniuose, drėgnose pamiðkėse, miðko atvirumose. Monogamas, poros pastovios būna visà gyvenimà. Á lizdavietes gràpta kovo mėn. Kiauðinius (2– 4, reèiau 5) deda balandþio mėn. Peri savo sukrautuose arba ūpima kitø plėðriøjø paukðeioð lizdus àpuoluose, juodalksniuose ir drebulėse. Veda 1 vadà. Peri 30– 35 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 65 dienø ampiaus. Subræsta treèiaisiais gyvenimo metais. Lesa smulkias þuvis, vandens bestuburius, buoþgalvius, varliagyvius. Pievose susiranda pelinioð grauþikø, smulkioð paukðeioð jauniklio. Rudeninė migracija prasideda rugpjūeio mėn. Tolimasis migrantas.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. 1998 m. perinti populiacija ávertinta 450– 600 perinėioð porø. 2001 m. duomenimis, populiacijà sudarė 600– 800 perinėioð porø. Reikðminga populiacijos dalis saugoma Birþø, Paliojoje, Ðimonio ir Vainuto giriuose bei Dotnuvos– Josvainio ir Tautjėnø– Ūpulėnio miðkuose. Retas paukðtis pietinės ir rytinės ðalies dalies nederlingø puðynø masyvuose.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra intensyvi miðkø ūkio veikla, dėl to maþėja medynø su stambiais ir senais medþiais, tinkamais lizdai sukti. Kitos grėsmės – hidrologinio reþimo pokyèiai, perinėioð paukðeioð trikdymas.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmės paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Abundance of the breeding population in Lithuania was estimated at 450–600 breeding pairs in 1998 and at 600–800 breeding pairs in 2001, distributed across almost all of Lithuania's territory. More frequent in central Lithuania.

Apraðė Saulis Skuja

Gulbė giesmininkė

Cygnus cygnus Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĖIAI (ANSERIFORMES)

3 (R) kategorija

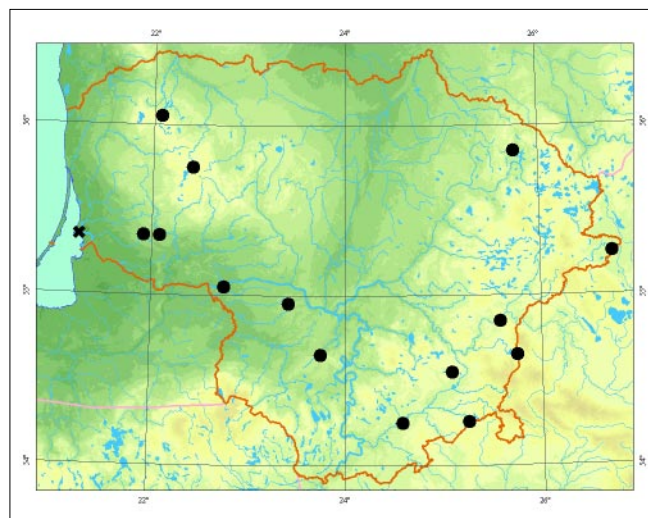
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

ĀraĖyta ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir PaukĖiø direktyvos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Anadyrio slėnio ir Kamėiatkos. Ėiaurėje paplitimo riba tāsiasi nuo Kolos pusiasalio ir Poliarinio Uralo per Jenisejaus deltā iki Lenos ėemupio. Ā pietus aptinkama iki Ėiaurės Rytø Kinijos, Ėiaurės Kazachstano, Volgos aukĖtupio, Lietuvos, pietinės Ėvedijos.

Lietuvoje paplitusi sporadiškai, bet daėnesnė rytinėje dalyje. Reėiausiai aptinkama Ėiaurinėje Lietuvoje. Tai susijā su tvenkininės ėvininkystės ūkiø pasiskirstymu. XX a. ĖeĖtajame deėimtetyje pirmas perėjimo atvejis ŗregistruotas Nemuno deltoje. Per paskutinius 10 metø perinti populiacija Lietuvoje plinta. Ėiuo metu peri 9 ėuvø ūkiuose, 4 apleistuose durpynuose, keliuose tvenkiniuose.

Biologija ir ekologija. Didesnėje arealo dalyje – tai miĖkatundrės kraĖtovaizĖpio paukĖtis. Tikriausiai iėĖkodamas ramybės, Lietuvoje Ėis baikĖtus paukĖtis daėniausiai pasirenka ėvininkystės tvenkinius. Neretai apsigyvena apleistuose, apsemtuose durpynuose, reėiau ŗĖpėlusiuose karjeruose, eėeruose ar pan. Parskrenda kovo mėn. jau susiporavę. Monogamas. Labai aktyviai gina savo teritorijā, iĖveja net stambesnes gulbes nebyles. KiauĖinius (4– 6, kartais 7) deda balandėpio mėn. Lizdus slepia antvandeninės augali-

jos sāpalynuose. Peri tik patelė 30– 40 dienø. Jaunikliai su tėvais laikosi iki pasitraukiant ā ėiemovietes. Minta āvairiais vandens augalais ir smulkiais bestuburiais. Vidutinio nuotolio migrantas, nors pavieniai paukĖiai ėiemoja Lietuvoje.

Populiacijø gausumas. Lietuvos populiacija 2001 m. vertinta 15– 20 perinėiø porø, bet Ėiuo metu ji yra gerokai gausesnė. Vizbarø ėvininkystės tvenkiniuose 2005 m. perėjo daugiau kaip 10 porø. Birvėtos ir Baltosios Vokės tvenkiniuose kasmet peri daugiau kaip 5 poros. Ėiuo metu Ėalyje veisiasi ne maėiau nei 30 porø.

Grėsmės ir apsauga. Didėiausiā grėsmė kelia trikdymas, plėdrūnai ir perėti tinkamø buveiniø pokyėiai. Būtina tvarkyti bent svarbiausias dabartines perėjimo vietas.

Informacijos Ŗaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., PoĖkus A., Graėuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraĖto perinėiø paukĖiø atlasas. – Vilnius.

Raudonikis L., 2004: Europos Sājungos reikĖmės paukĖiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Sporadically distributed in Lithuania, but more common in the east, and rarest in northern Lithuania. This is associated with the distribution of fish ponds. Currently there are at least 30 pairs that nest in Lithuania.

ApraĖė Liutauras Raudonikis

Jono Augustausko nuotrauka

Pilkoji pàsis

Anser anser Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BÛRYS PÀSINIAI PAUKÐEIAI (ANSERIFORMES)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

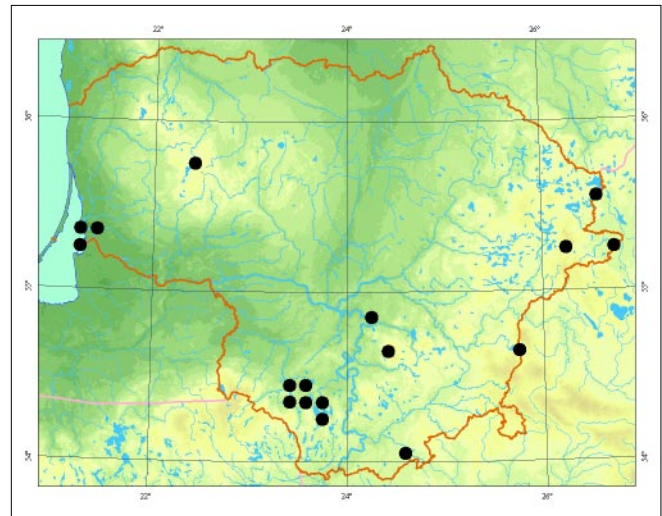
Áraðyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Islandijos, Britø salø, Skandinavijos iki Ramiojo vandenyno. Visur pasiskirsèiusi netolygiai. XX a. pabaigoje labai pagausèjo daugumoje Vakarø Europos ðaliø.

Lietuvoje rûðis gausiausia Pietø ir Pietvakariø Lietuvoje, Nemuno þemupyje, rytiniame Kurðiø mariø pakraðtyje.

Biologija ir ekologija. Peri vandens telkiniuose su plaèiomis pakrantès helofitø juostomis, ypaè jeigu juose yra salø ar plovø, taip pat gretimose pelkèse. Parskrenda kovo mèn., kartais vasario pabaigoje ar balandþio pradþioje. Ðapniausiai peri pavienėmis poromis. Deda 4– 6, reèiau 3– 12 kiauðinius. Perèti pradeda paprastai balandþio viduryje. Peri tik patelè 27– 28 dienas. Jauniklius vedþioja abu tøvai. Jaunikliai skraidyti pradeda 50– 60 dienø amþiaus. Su tøvais laikosi pirmà rudená ir þiemà. Maitinasi daugiausia sausumoje: kultûrinèse ir natûraliose pievose, þelmenø ar nupjautø javø laukuose. Minta vegetatyvinėmis þoliiø dalimis, kultûriniiø ir laukiniø augalø sèklomis. Rudeninè migracija prasideda rugsèjo pabaigoje.

Populiacijø gausumas. Paskutiniiais duomenimis, ðalies populiacijà sudaro 100– 150 porø. Gali bûti, kad pastaraisiais metais populiacija gausèjo. Gausiausia Ne-

muno Deltoje ir rytiniame Kurðiø mariø pakraðtyje (iki 100 perinèiø porø ir 300– 500 vasarøjanèiø nesiveisianèiø paukðeiø), Þuvinto eþere (25 ir 100) ir Meteliø regioninio parko eþeruose (iki 10 porø). Pavienès poros peri Birþulio, Paltyèio, Amalvo ir kituose eþeruose, Kauno mariose, Kenos, Birvètø ir kituose þuvininkystès tvenkiniuose.

Grèsmès ir apsauga. Ankstesniais metais didþiausia grèsmè buvo medþioklè. Apie dabartines grèsmes maþai þinoma. Daugiausiai þalos greièiausiai daro trikdymas, nendrynø deginimas, nendrynø naudojimas (kirtimas) ir ðernø veikla.

Veisimosi vietose perèjimo metu būtina riboti þmoniø lankymàsi ir atitinkamai reguliuoti nendrynø kirtimà.

Informacijos ðaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipèdos kraðto perinèiø paukðeiø atlasas. – Vilnius.

Summary

The species resumed nesting in Lithuania over 25 years ago. Its population is increasing and is currently estimated at 150 pairs. The population is concentrated in the Nemunas River Delta Regional Park, in the Þuvintas Biosphere Reserve and Meteliai Regional Park.

Apraðè Vitas Stanevièius

Jono Augustausko nuotrauka

Urvinė antis

Tadorna tadorna Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĀĒIAI (ANSERIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonāā knjgā rūāis āraāyta nuo 1989 m.

Āraāyta ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

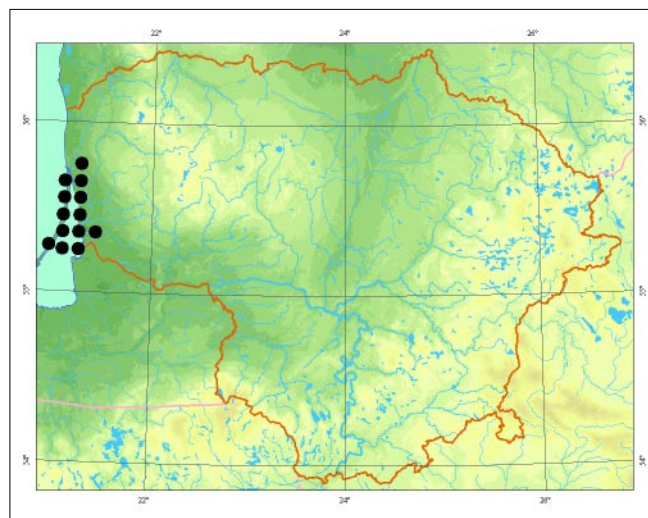
Paplitimas. Europoje āvairiā jūrā pakrantēse. Lietuvoje rūāis aptinkama tik Kurāiā mariā pakraāēiuose ir Nemuno deltoje. Daānesnē Kurāiā nerijos pakranēiā seklumose. Kiek reāiau peri rytinēje Kurāiā mariā pusēje. Ne kasmet pavienēs perinēios poros aptinkamos āemyninēs dalies vandens telkiniuose: Slengiā ir Kalviā āvvyro karjeruose (Klaipēdos r.), Nemuno pēs pakrantēse.

Biologija ir ekologija. Pirmenybā teikia sekliems su smēlētāis krantāis vandens telkiniams, taēiau beveik iāimtinai peri jūrā ar jā lagūnā pakrantēse. Lizdus suka smēlio kopose, medynā sāpalynuose, kartais arti vandens (daāniausiai iāplautā āaknā ertmēse), nemaāai paukāēiā peri po pastatais ir āvērīā urvuose. Lizdā krauna patelē. Peri (8– 12 kiauāiniā) 27– 29 dienas. Jaunikliai āpauga per 2 mēnesius. Lytiākai subrēsta antrāisiais gyvenimo metais. Monogamas. Minta gyvuliniau (āvairiaais vandens vabzāāiais, jā lervomis, smulkiāis moliuskāis) ir augaliniu maistu (vandens augalā sporomis, sēklomis ir minkātosiomis augalā dalimis).

Populiacijos gausumas. Daļies populiacijā sudaro 30– 50 perinēiā porā, iā kuriā daugiau nei 80 proc. peri Kurāiā nerijoje, kitos – rytinēje Kurāiā mariā pakrantēje.

Renato Jakaiēio nuotrauka

Grēsmēs ir apsauga. Grēsmā kelia Kurāiā nerijos pakranēiā tvirtinimo darbai (pakranēiā seklumā āpsodinimas nendrynais), padidējās lapiā ir kitā plēdrūnā gausumas.

Populiacijai pagausinti bŪtina ārengti dirbtines lizdavietes.

Informacijos āaltiniai

Grāpuleviēius G., 1994: Didysis kormoranas (*Phalacrocorax carbo*) ir urvinē antis (*Tadorna tadorna*) Kurāiā mariose. – *Ciconia*, 2 (1– 2): 62– 66.

Jusys V., Maēiulis M., Meēionis R., Poākus A., Grāpuleviēius G., Petrāitis A., 1999: Klaipēdos kraāto perinēiā paukāēiā atlasas. – Vilnius.

Ivanauskas T., 1959: Lietuvos paukāēiai, 2. – Vilnius.

Summary

This species breeds exclusively in the Curonian Lagoon area. The current national population is estimated at 30–50 nesting pairs, of which over 80% are found around the Curonian Lagoon.

Apraāē Gediminas Grāpuleviēius

Pilkoji antis

Anas strepera Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĀĒIAI (ANSERIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonajā knygā rūdis ārađyta nuo 1989 m.

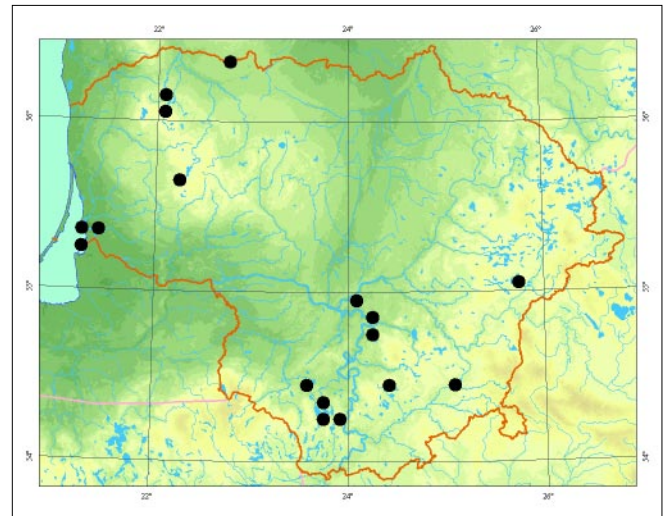
Ārađyta ā Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir AEWIA II priedus.

Paplitimas. Peri Palearktikoje ir Nearktikoje, dađniausiai kiek pieėiau nei kitos upiniø anėiø rūđys. Eurazijoje paplitusi nuo Vakarø Europos ā rytus per Kazachstano ir Vakarø Sibiro stepes iki Āiaurės Rytø Kinijos. Āiaurinė paplitimo riba driekiasi per pietinę Skandinaviją. Ā pietus paplitusi iki Balkanø ir Pirėnø pusiasaliø. Lietuvoje rūdis aptinkama sporadiškai, dađnesnė pietinėje šalies dalyje.

Biologija ir ekologija. Pirmenybā teikia didesniems, sekliems, eutrofiniams vandens telkiniams, kuriuose gausu antvandeninės ir plūduriuojanėios augalijos. Mėgsta žolėiø augalija apaugusias ežerø ir upiø salas, kartais lizdus krauna ant iđkilusiø vandens augalø. Nereitai peri rudagalviø kirø ar upiniø ūvėdrø kolonijose. Lietuvoje gausiau peri Nemuno ūmupio upliejamose pievose ir polderiuose, ūvininkystės tvenkiniuose. Parskrenda kovo pabaigoje– balandžio pradžioje. Lizdas – žolėmis iđklota duobutė. Kiauđinius (dađniausiai 6– 11) deda visā gegužės mėn. Dėtis pridengiama tamsiais pūkais. Patelė peri 26– 28 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 55 dienø amžiaus. Dađniausiai minta augalinės kilmės maistu. Tolimasis migrantas. Rudeninė migracija vyksta rugsėjo– spalio mėn.

Selemo Paltanaviėiaus nuotrauka

Populiacijø gausumas. Šalies populiacijā sudaro 100–150 perinėiø porø. Rūdis niekada nebuvo gausi. Nemuno deltos regioniniame parke, āskaitant Rusnės ūvėdrø tvenkinius, peri iki 25 porø, Daugø ūvininkystės ūkyje – 7– 10 porø, Biržulio ir Stervo ežeruose – 3– 4 poros. Po kelias poras peri daugelyje ūvininkystės tvenkiniø.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia plėdrūnai ir perėti tinkamø buveiniø pokyėiai. Perėjimo vietose būtina iđlaikyti tinkamas buveines ir reguliuoti plėdrūnø skaiėiø.

Informacijos šaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Pođkus A., Gražuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krašto perinėiø paukđėiø atlasas. – Vilnius.

Summary

A sporadically distributed species, more common in the lower reaches of the Nemunas River and in fish ponds. The current population in the country is estimated at around 100–150 mating pairs. Their numbers may also fluctuate due to changes in their breeding habitats.

Aprađė Vitas Staneviėius

Smailiauodegė antis

Anas acuta Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKDĒIAI (ANSERIFORMES)

1 (E) kategorija

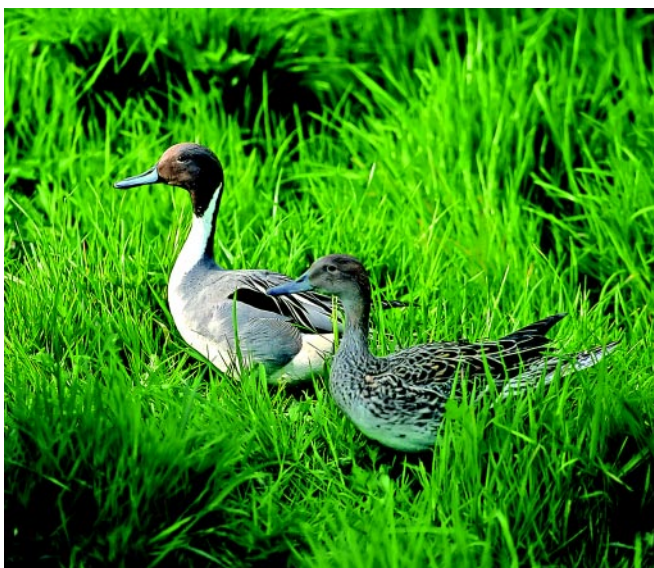
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdis ārađyta nuo 1989 m.

Ārađyta ā Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

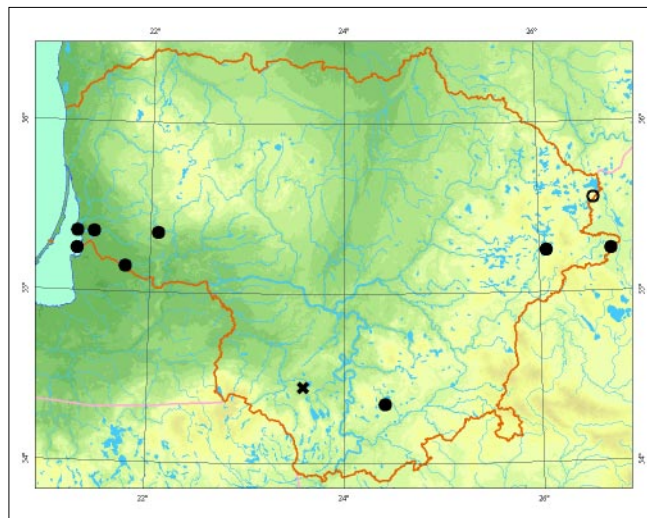
Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Āiaurēje arealas siekia arktinā pakrantē. Ā pietus rūdis paplitusi iki pietinēs Primorēs, Kazachstano, Vengrijos, āiaurinės Italijos, Ispanijos.

Lietuvoje veisimosi metu rūdis paplitusi sporadiškai. Reguliariai aptinkama Nemuno deltoje. Perint rasta rytinēje ir pietinēje āalies dalyje (Birvėtos ālapemėse, Kretuono ir Drūkdiū eperū salose, ūvinto, Metelio, Obelijos eperuose, Daugū ūvininkystēs ūkyje) ir vakariniuose pakrađėiuose (Kalviū karjere, Senosios Rusnēs ornitologiniame draustinyje). Daūna, vietomis viena gausiausū rūdiū migracijū metu, aptinkama daugelyje āalies vandenū.

Biologija ir ekologija. Peri didesniuose vandens telkiniuose, vengia miūkingū vietoviū. Mēgsta seklius vandenis telkinius su gausia augalija ir ālapiomis pievomis pakrantēse ar salose. Parskrenda kovo mėn. pabaigoje. Kiauđinius (6– 11) deda balandūio pabaigoje– geguūpēs mėn. Peri 22– 23 dienas. Minta āvairiu maistu, daūniausiai augaliniu. Maisto iēdko seklumose, pelkėtuose pakrađėiuose, ālapiose pievose. Rudeininē migracijos metu aptinkama tiek apsemtose pievose, tiek āvairaus tipo sekliuose vandenyse.

Selemono Paltanaviēiaus nuotrauka

Populiacijū gausumas. Dabartinē āalies populiacija vertinama 5– 20 perinēiū porū. Didūioji jos dalis susitelkusi Nemuno deltoje ir gretimose teritorijose (Senosios Rusnēs ornitologiniame draustinyje, Kalviū karjere). Pavienēs poros peri kai kuriuose ūvininkystēs ūkiuose (Vizbarū, Birvėtos, Daugū), Pietū Lietuvos eperū (ūvinto, Metelio, Obelijos) ūpelkėjusiose pakrantēse ir nuo seno ūvininkystēse perėjimo vietose – Kretuono ir Drūkdiū eperū salose.

Grēsmeis ir apsauga. Didūiausia grēsma kelia veisimosi buveiniū praradimas pievoms ūpaugant krūmais ir aukđtāja ūoline augalija. Didelē ūalā populiacijai daro intensyvi gyvulininkystē, ankstyvas ūpliejamū pievū āienavimas, ganyklū vertimas ā ariamā ūemā. Veisimosi vietose skatinti ekstensyviā gyvulininkystē ir vėlyvā āienavimā, prireikus tvarkyti tinkamas buveines.

Informacijos āaltiniai

Jusys V., Maēiulis M., Meēionis R., Pođkus A., Graūleviēius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krađto perinēiū paukđėiū atlasas. – Vilnius.

Summary

Sporadically distributed in Lithuania. This species has in the last decades relatively regularly nested around the Nemunas River and delta by Lake Kretuonas. Currently there are 5–20 nesting pairs in the country. The main threats are changes to its breeding habitats.

Aprađē Liutauras Raudonikis

Ėaukėtasnapė antis

Anas clypeata Linnaeus, 1758

ĖEIMA ANTINIAI (*ANATIDAE*)

BĖRYS PĀSINIAI PAUKĖĖIAI (*ANSERIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĀraĖyta nuo 1989 m.

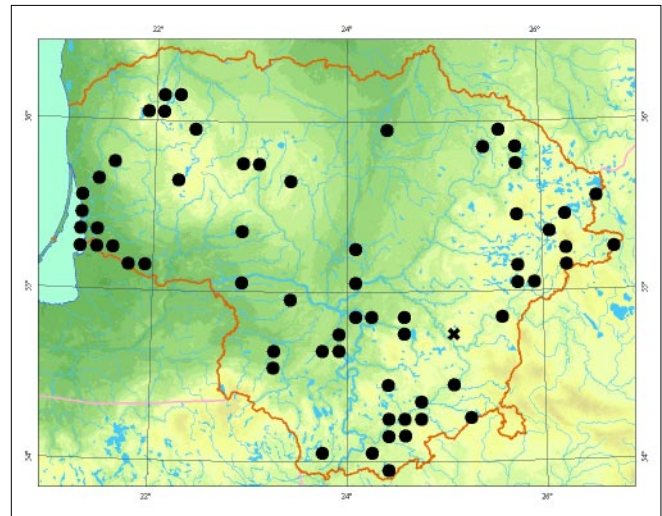
ĀraĖyta Ā Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno pakrantės. Ėiaurėje arealas siekia Botnijos Ālankā, Baltājā jūrā, Sibiro didėiėjė upiė Ėemupius, pietuose – Primorė, Kazachstanā, Juodājā jūrā, Balkanus, Prancūzijā.

Lietuvoje rūĖis aptinkama didesnėje dalyje, taėiau paplitusi netolygiai – gausnė Nemuno Ėemupyje, rytinėje KurĖiė mariė pakrantėje, atskirose Pietė ir Rytė Lietuvos bei Ėemaitijos vietose. Pasiskirstymas dalyje atspindi upliejamė pievė, Ėuvininkystės tvenkiniė, sekliė eutrofiniė vandens telkiniė iėsidėstymā.

Biologija ir ekologija. Mėgsta upliejamas pievas, atviras, su nedidelėmis pelkutėmis sekliė eėerė pakrantes, atviras salas. Daug buveiniė buvo sunaikinta XX a. antroje pusėje, Āgyvendinant visuotinā melioracijos programā. Ėiuo metu gyvena prie atvirė sekliė vandens telkiniė, Ėuvininkystės ūkiė tvenkiniuose, iėlikusiose upliejamose pievose. Gali perėti ir toliau nuo vandens. KiauĖinius (daėniausiai 10– 12) deda ant Ėemės, tarp Ėoliė Ārengtame lizde, balandėio pabaigoje– geguėės pradėioje. Peri 22– 24 dienas. Anėiukai jau pirmomis dienomis labai vikrūs, gerai nardo. Jie pradeda skraidyti maėdaug 50 dienė amėiaus. Ā Ėiemovietes iėskrenda iki rugsėjo pabaigos. Tolimasis migrantas.

Populiacijė gausumas. RūĖis tapo reta XX a. antroje pusėje, Ėalyje masiėkai nusausinus nedideles pelku-

tes, iėtiesinus upelius – buvo prarastos pavasarinio potvynio metu apsemiamos pievos. Palankios veistis buveinės lokaliai susiformavo Ārengus Ėuvininkystės tvenkinius. Didėiausias tankumas yra Nemuno Ėemupio pievose. Paskutinā deėimtmetā Ėalies populiacija buvo stabili. Ji Āvertinta 150– 300 perinėiė porė.

Grėsmės ir apsauga. RūĖies bŭklei daugiausia Ātakos turi veisimosi buveiniė pokyėiai – Ėlapiė pievė ir pelkuėiė bei vandens telkiniė pakranėiė upaugimas krŭmais, jė sausinimas ar savaiminis sausėjimas. Dėtys nukenėia nuo plėėrŭnė.

Bŭtina iėsaugoti atviras veisimosi buveines. Siŭlomos plėėrŭnė gausumo reguliavimo, lizdė apsaugos priemonės.

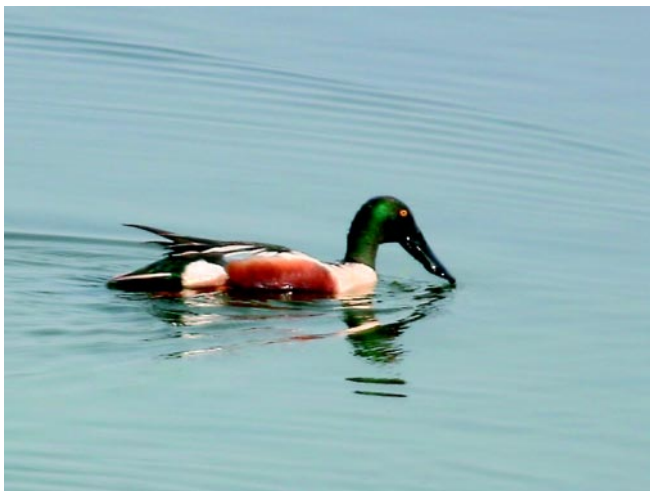
Informacijos Ėaltiniai

Staneviėius V., Ėvaėas S., Raudonikis L., 2003: Population of Garganey and Shoveler in Lithuania. – In: Ėvaėas S., Viksne J., Kuresoo A., Kozulin A. The Garganey *Anas querquedula* and Shoveler *Anas clypeata* in the Baltic States and Belarus: 71– 89. – Vilnius.

Summary

A rare and sporadically distributed species in Lithuania. More common in the Nemunas River and areas surrounding the delta. Currently the breeding population is estimated at about 150–300 pairs. The population is decreasing due to a loss of breeding habitats.

ApraĖė Selemonas Paltanaviėius, Liutauras Raudonikis

Vytauto Jusio nuotrauka

Rudė

Aythya nyroca Gldenstdt, 1770

EIMA ANTINIAI (*ANATIDAE*)

BRYS PSINIAI PAUKEIAI (*ANSERIFORMES*)

1 (E) kategorija

Statusas.  Lietuvos raudonj knyg ris rayta nuo 1989 m.

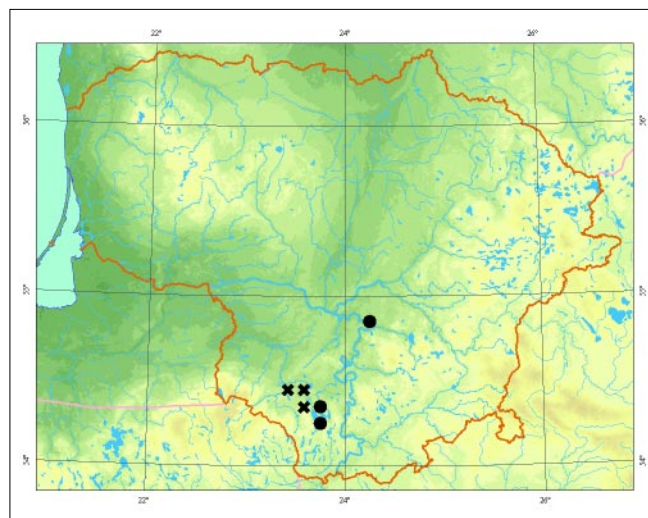
rayta  Berno konvencijos III, Bonos konvencijos I priedus ir Paukeio direktyvos I pried.

Paplitimas. Vakaruose kaip reliktas ris išlikusi nedaugelyje nuošalią vietovi tarp Ispanijos ir Vidurio Europos. Pagrindinis arealas driekiasi nuo Vidurio Europos į rytus Kaspijos ir Juodosios jr link.

Lietuvoje veisimosi metu ris aptikta 13 viet, taiau reguliariai peri tik Metelio ir Obelijos eeruose. Anksiau taip pat veisėsi Puvinto ir Paltyio eeruose, atskirais metais Kretuono eero saloje.

Biologija ir ekologija. Labiau nei kitos nardanioj aneio rys toleruoja plduriojania ir antvandenin augalija uaugusius seklesnius vandens telkinius. Būdingos j perėjimo buveins – apsemtos viksvins pelks, eerai ir þuvininkysts tvenkiniai, kuriuos juosia veli nendri ir viksv juosta su siterpusiomis plovomis ar ikilusio vandens augal akn sluoksniu. Parskrenda balandþio pradþioje. Kiauinius (8–10) deda geguþs–birþelio mn. Veda 1 vad, taiau þuvus pirmajai deiai peri pakartotinai. Peri 23–26 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 55–60 dien amþiaus. Minta augalais, taip pat lesa vandens vabzdþi lervas, reiau moliuskus, vþiagyvius. Paskutiniai paukeiai iskrenda spalio mėn.

Populiacij gausumas. Lietuvoje šiuo metu gali perti ne daugiau kaip 10–30 por. Populiacija maþja. Dau-

giausiai (7–8 poros) peri Metelio ir Obelijos eeruose. Kelios poros gali perti Kauno mari rytiniame pakratyje, o paviens – vairiuose þuvininkysts tvenkiniuose ar Nemuno deltoje.

Grsms ir apsauga. Didel grsm riai kelia plrnai: laps, kanadins audins, pilkosios varnos, nendrins lings. Paukeiai, ypa jaunikliai, gali patekti  venterius. Vietomis veisimosi buveins uauga nendrmis bei krmais ir tampa nebetinkamos.

Informacijos altiniai

Jusys V., Maiulis M., Meionis R., Pokus A., Graþuleviius G., Petraitis A., 1999: Klaipdos krato perinio paukeio atlasas. – Vilnius.

Summary

The current national population is estimated at 10–30 breeding pairs, most of which nest in the Meteliai Regional Park. Reasons for population decrease are as yet unclear. It may be a reflection of an observed general decrease in the abundance of this species across its entire distribution area. Predators threaten the existence of this small population. In some locations, population decrease may be attributed to habitat change, where there is overgrowth with reeds and shrubs, as well as fishing.

Apra Vitas Staneviius

Selemono Paltanaviiaus nuotrauka

Sibirinė gaga

Polysticta stelleri Pallas, 1769

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĖIAI (ANSERIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árađyta nuo 2000 m.

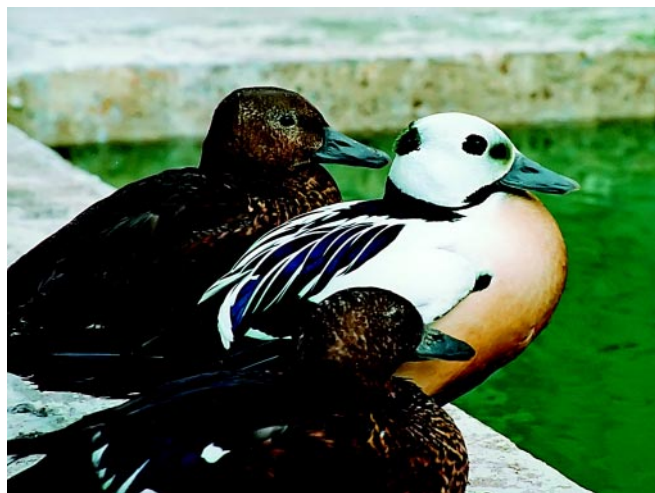
Árađyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos I, AEWA II priedus ir Paukđeio direktivos I priedā.

Paplitimas. Sibiro ir Aliaskos pakrantese. Skiriamos 3 perinios populiacijos – Vakarø ir Rytø Sibiro bei Aliaskos. Vakarø Sibire perintys paukđeiai þiemoja Ðiaurės Norvegijos pakrantese ir Baltijos jūroje. Baltijos jūroje pagrindinės þiemovietės yra prie Saremos salos Estijoje ir Lietuvos priekrantėje.

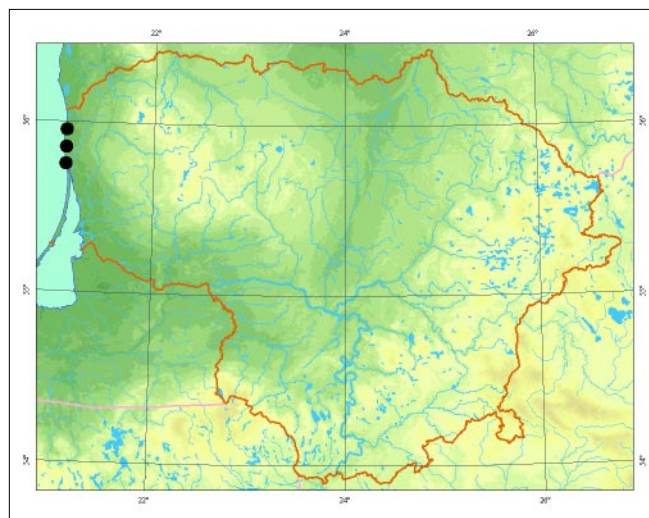
Lietuvoje þiemojanėios sibirinės gagos kasmet aptinkamos priekrantės ruoþe tarp Kunigiðkiaø ir Giruliaø.

Biologija ir ekologija. Peri Ðalia nedidelio tundros epereliø ir kitø gėlo vandens telkiniø. Duomenø apie perėjimā labai maþai – randami tik pavieniai lizdai. Lizdus paprastai krauna atviroje tundroje ar po krūmais netoli vandens. Ne perėjimo laikotarpiu apsistoja sekliose jūrø priekrantese. Minta dāpniausiai vėþiagyviais, moliuskais, rečiau – þuvø ikras, vabzdþiais. Lietuvos pajūryje paprastai pasirodo lapkriėio mėn. ir uþsibūna iki balandþio antros pusės.

Populiacijø gausumas. Pasaulinė rūdies populiacija vertinama 220 000 individø, ið kuriø tik 40 000 paukđeio priskiriami Vakarø Sibiro populiacijai. Pirmieji þiemojantys paukđeiai Lietuvos priekrantėje ties Palanga aptikti 1969 m. Vėliau jø pamapū daugėjo, 1997 m. uþre-

Gedimino Graþulevičiaus nuotrauka

gistruota daugiausiai – daugiau nei 2 000 paukđeio. Nuo 1998 m. þiemojanėio sibirinio gagø skaičius emė sparėiai maþėti, o pastaraisiais metais uþregistruojama tik kiek daugiau nei 200 paukđeio.

Grėsmės ir apsauga. Lietuvos priekrantėje þiemojantiems paukđeiams didþiausia grėsmė kelia jūros tarða naftos produktais ir pastaruøju deðimtmeėiu labai suintensyvėjusi þveþyba statomaisiais tinklais. Siekiant sumaþinti þveþybos keliamā pavojø, þiemojimo laikotarpiu būtina riboti statomøjø tinklø naudojimą þinomose paukđeio þiemovietese.

Informacijos Ðaltiniai

Dagys M., Ðvaþas S., Pydelis R., Raudonikis L., Vaitkuvienė D., 2003: Þiemojanėio vandens paukđeio monitoringas. – Monitoringo ataskaita AAA: 32.

Summary

Steller's Eiders winter in a rather short stretch of Lithuania's Baltic Sea inshore between the Kunigiðkiaiai and Giruliai settlements. The number of wintering birds has been decreasing rapidly in recent years, and now only slightly more than 200 birds are observed. The greatest threats to wintering birds include coastal gillnet fishery and oil pollution.

Apraðė Mindaugas Dagys

Vidutinis danėiasnapis

Mergus serrator Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKDĒIAI (ANSERIFORMES)

4 (I) kategorija

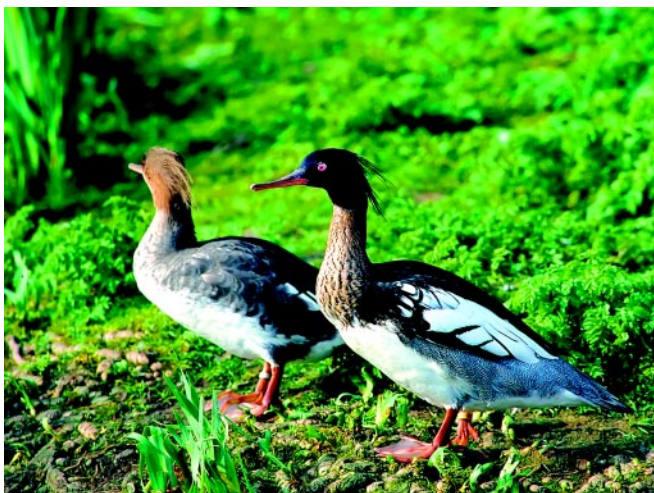
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdis ārađyta nuo 1976 m.

Ārađyta ā Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

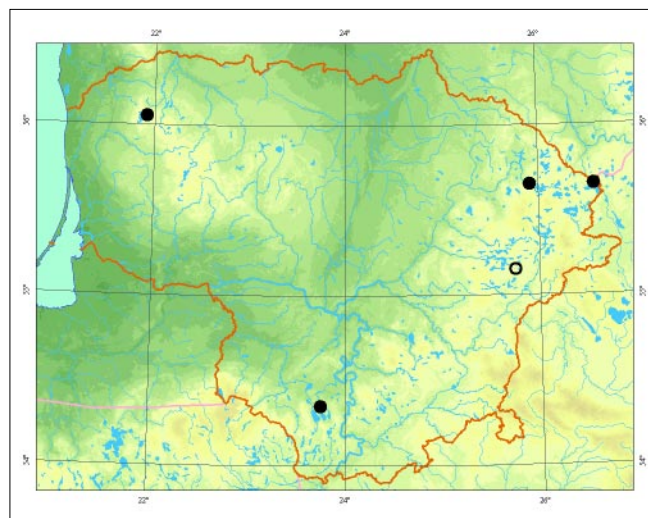
Paplitimas. Ėiaurinēje Palearktikos dalyje, nuo Skandināvijos iki Ochotsko jūros. Pietuose arealo pietinē riba driekiasi per Amūro baseinā, Kazachstanā, pietines Baltijos jūros pakrantes. Peri Britų salose, Islandijoje.

Lietuvoje rūdis reguliariai aptinkama pajūryje piemā. Veisimosi sezono metu labai reta. Pirmākart perinti pastebēta 1966 m. Rađios eĖere (Molētų r.). Vēliau perėjimo faktai nustatyti Antalieptēs tvenkinyje (Zarasų r.), Platelių, Dusios, Drūkđių eĖeruose, Dysnos tvenkinyje ir Kauno mariose. Pavieniai paukđēiai rasti kai kuriuose Rytų Lietuvos eĖeruose.

Biologija ir ekologija. Gyvena labai āvairiose buveinēse: pajūryje, paupiuose ir miđkingose teritorijose su dideliais vandens telkiniais (ypaē turinēiais salų). Monogamas. Lizdā āsirengia ant ŗemēs, tarp aukųtesnių augalų (pvz., virĖių), negiliuose urvuose, pakrūmēsē. Kiauđinius (8– 10) deda dāpniausiai geguĖs mėn. Patelē peri 31– 32 dienas. Jaunikliai auga labai lētai. Gerai nardo. Minta daugiausia ŗuvimi, kuriā pagauna persekioldamas. Vandens vabzđĖiai, moliuskai ir smulkios varlēs sudaro nedidelē maisto dalā. Artimasis migrantas. Lietuvoje tikriausiai ŗiemoja iđ kitur atskridē paukđēiai.

Selemono Paltanaviēiaus nuotrauka

Populiacijų gausumas. Turimais duomenimis, peri nereguliariai. Rytų Aukųtaitijoje gali perēti pavienēs poros, taēiau manoma, kad ųalies populiacijā sudaro ne daugiau kaip 10 porų. MaĖa gausumā lemia tai, kad Lietuvos populiacija yra nutolusi ā pietus nuo pagrindinio paplitimo arealo.

Grēsmēs ir apsauga. Apsaugos priemonēs sporadiškai paplitusiai ir negausiai perinēiai rūđiai numatyti sunku. Gali būti pavojingi ŗveĖų statomi tinklai, todēl rūđies perėjimo vietose būtina apriboti tokā ŗveĖybų būdā. Neigiamā ātakā gali turēti trikdymas.

Informacijos ųaltiniai

Summary

This species does not regularly breed in Lithuania. Over the last years evidence of nesting has been observed in Lake Drūkđiai and in the Dysna River dam. Elsewhere single pairs may nest, however it is believed that the population in Lithuania does not exceed 10 pairs. Abundance is limited by the species' southern distribution range boundary which crosses Lithuania.

Aprađē Selemonas Paltanaviēius, Liutauras Raudonikis

Didysis danėiasnapis

Mergus merganser Linnaeus, 1758

DEIMA ANTINIAI (ANATIDAE)

BŪRYS PĀSINIAI PAUKĖIAI (ANSERIFORMES)

5 (Rs) kategorija

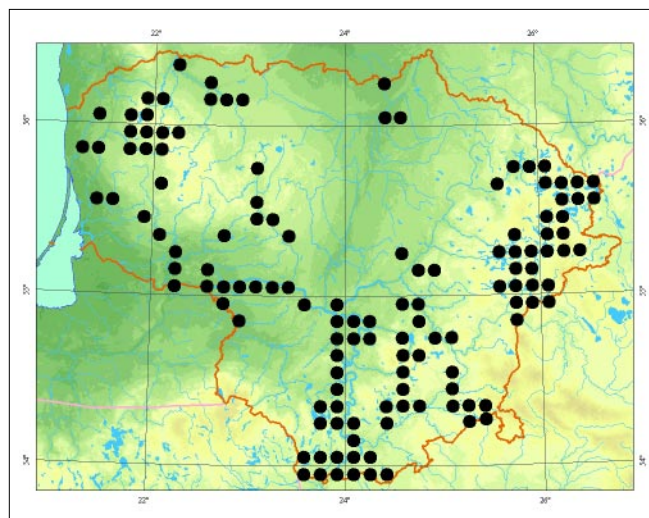
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1991 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Holarktinė rūðis. Palearktikoje paplitusi nuo Prancūzijos rytinio pakraðèio ir Didþiosios Britanijos vakaruose iki Anadyrio baseino, Ochotsko ir Japonø jūros rytuose. Ðiaurėje arealas siekia ðiaurinę Skandinaviją, Barenco jūrą. Pietuose rūðis paplitusi iki Volgos aukðtupio, Ðveicarijos.

Lietuvoje didesnė perinėios populiacijos dalis susitelkusi miðkingoje pietinėje, rytinėje ir pietrytinėje dalyse palei eþerus ir upelius, iðilgai Nemuno ir kitø ðalies didþiøjø upiø, Þemaitijos aukðtumoje.

Biologija ir ekologija. Daþniausiai ásikuria prie didesnio eþerø, vandens saugyklø, upiø, paprastai miðkingose teritorijose. Gali perėti prie maþø upeliø, apleistø nuòðaliø parkø tvenkiniø, taèiau vandens telkinys turi bŷti þvingas. Pastebėta tendencija apsigyventi miestuose: paukðtis sėkmingai ásikūræs Vilniuje ir Trakuose. Lizdus krauna medþiø drevėse, apleistø pastatø plyðiuose, ertmėse tarp akmenø ar suvirtusiø medþiø. Þiemoja Neries, Nemuno Merkio ir kitose neuþðalanėiose upėse, Elektrėnø vandens saugykloje, Drŷkðiø eþere, Baltijos pajūryje. Parskrenda kovo, kartais jau vasario mėn. Kiauðinius (8– 11, iki 13) deda antroje balandþio pusėje–

gegupės pradþioje. Peri Patelė, 30– 32 dienas. Jaunikliai skraidyti pradeda sulaukæ 60– 70 dienø amþiaus. Minta þuvimis, reèiau kitais vandens gyvūnais.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 700– 1 000 perinėio porø. Pastaraisiais metais stabilu. Populiacija labai padidėjo per paskutinius du XX a. deðimtmeèius. Ðiuo laikotarpiu susiformavo ir gausi Þiemojanti populiacija.

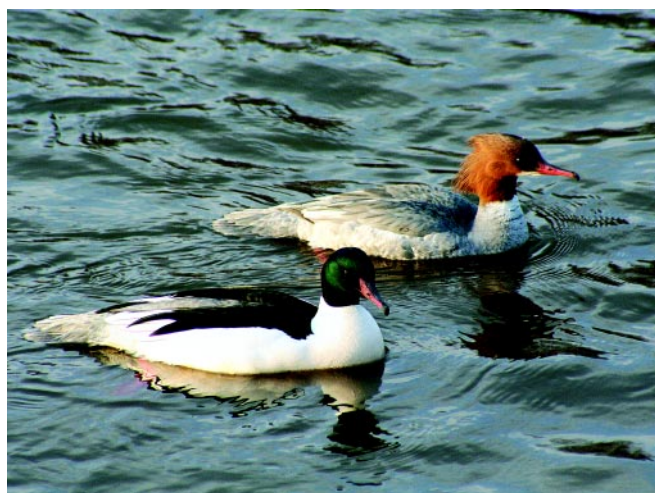
Grėsmės ir apsauga. Senø drevėtø medþiø iðkirtimas ir ankstesnis upiø tiesinimas maþina tinkamø buveiniø skaièiø. Daþnai lankomose vietovėse (Rytø Lietuvos eþeruose) paukðèiams trukdoma maitintis. Reikia iðsaugoti drevėtus ir didelius uoksus turinėjus medþius upiø ir eþerø kaimynystėje. Riboti poilsiautojø srautus pagrindinėse perėjimo vietose.

Informacijos ðaltiniai

Summary

The current national population is estimated at 700– 1000 nesting pairs, most of which nest in the highly forested eastern, southeastern and southern parts of Lithuania, as well as in the Þemaitija highlands. The population is currently stable, however it has increased markedly over the last two decades of the 20th century.

Apraðė Vitas Staneviėjus

Juozo Padolskio nuotrauka

Vapsvaėdis

Pernis apivorus Linnaeus, 1758

ĐEIMA VANAGAI (*ACCIPITRIDAE*)
BŪRYS VANAGINIAI PAUKĐĖIAI (*ACCIPITRIFORMES*)

3 (R) kategorija

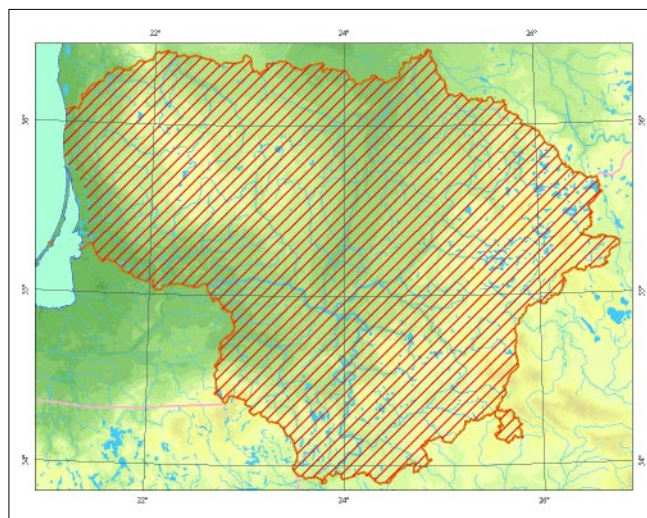
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árašyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miško kirtimø taisykles visi rūdies lizdai saugomi net ūkiniuose miškuose. Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukđėiø direktyvos I priedā.

Paplitimas. Europoje nuo Skandinavijos iki Uralo. Pietuose iki Iberijos pusiasalio, Mažosios Azijos.

Lietuvoje rūdis paplitusi netolygiai. Gausiau peri Rytø, Pietø ir Vakarø Lietuvoje, kur apsistoja ávairaus drėgnumo spygliuoėiø ir mišriø miškø masyvuose bei miškuose đalia pievø, pelkiø. Retesnė derlingose đalies vietose, kur vyrauja nedideli miškai, supami þemės ūkio naudmenø.

Biologija ir ekologija. Ásikuria ávairaus tipo miškø masyvuose, taip pat mėgsta ávairaus dydþio miškus, esančius đalia pelkiø, pievø. Parskrenda geguþės pradþioje. Vidutinio dydþio lizdā krauna medþiø lajoje. Retai kada pakartotinai ásikuria tame paėiame lizde. Perėti pradeda geguþės pabaigoje– birþelio pradþioje. Daþniausia deda 2 (1– 3) kiauđinius. Peri apie 33 dienas. Jaunikliai lizde būna 33– 40 dienø. Minta daugiausia vapsvø lervomis, kurias á lizdā atneđa su visu koriu. Taip pat pasigauna smulkio paukđėiø, varliø. Rudeninė migracija prasideda rugpjūėio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Đalies populiacijā gali sudaryti 1 000– 2 000 perinėiø porø. Apie 10 ir daugiau

porø aptinkama didþiosiose giriose: Vainuto, Rūdninkø, Þaliojoje, Labanoro, Būdos– Pravieniðkiø, Plinkðiø, Taujėnø– Ūpulėnio, Aduėiðkiø miškuose.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės susijusios su intensyvėjanėiu þemės ūkiu ir pesticidø naudojimu. Veisimosi metu þalos daro miškø ūkio veikla, pievø suarimas, uþsodinimas mišku ar savaiminis jø uþþėlimas. Palankiai apsaugos būklei uþtikrinti būtina palaikyti ekstensyvaus naudojimo þemės ūkā, ágyvendinti lizdavieėiø apsaugos priemones miškuose.

Informacijos šaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miškø plėdriėji paukđėiai. – Vilnius.

Glutz von Blotzheim U. N., Bauer K. M. & Bezzel E., 1989: Handbuch der Vogel Mitteleuropas. Band 4, Falconiformes. 2 Aufl. – Aula– Verlag. – Wiesbaden.

Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikðmės paukđėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Population is unevenly distributed and currently totals around 1000–2000 pairs. The main threats to its survival are associated with the intensification of agriculture. Forestry activities in nesting sites and meadow transformation are acute problems as well.

Apraðė Rimgaudas Treinys

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Juodasis peslys

Milvus migrans Boddaert, 1783

DEIMA VANAGINIAI (*ACCIPITRIDAE*)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (*ACCIPITRIFORMES*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1992 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rūðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeiø direktyvø I priedà.

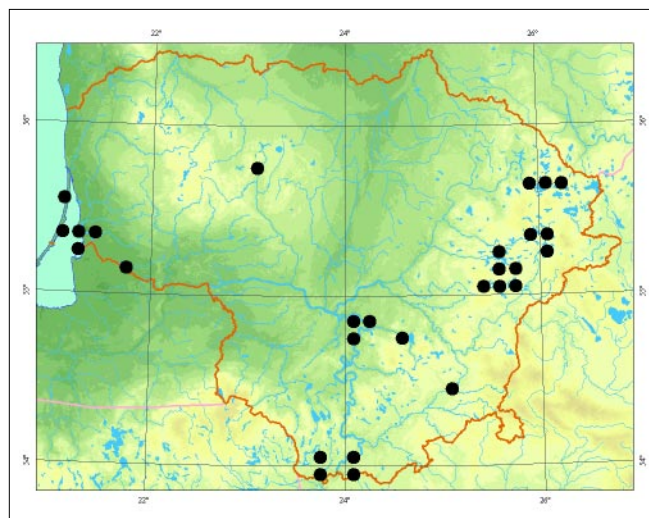
Paplitimas. Eurazijoje nuo Pirėnø iki Jutlandijos pusiasaliø, ðiaurėje siekia Baltąjā jūrā, Lenos vidurupā. Pietuose ūpima teritorijas iki Indijos vandenyno pakranėiø ir Korėjos pusiasalio.

Lietuvoje rūðis pasiskirsėiusi netolygiai. Didþioji populiacijos dalis aptinkama eþeringoje Rytø ir Pietø Lietuvoje, palei Nemunā ir aplink Kurðiø marias. Kitur peri nereguliariai.

Biologija ir ekologija. Lizdus krauna eþerø pakrantėse ar netoli jø, reėiau prie upiø ar þuvininkystės tvenkiniø. Miðkø pagal jø tipus nesirenka. Lizdus krauna ávairiuose medþiuose, daugiausia puðyse (tai greičiausiai lemia ðiø medþiø vyravimas paplitimo vietovėse). Peri atskiro mis poromis arba susiburia á nedideles grupes (greta randami 2– 5 lizdai). Gūptā, be natūraliø medþiagø, kloja popieriumi, polietilenu, skudurais – tai skiriamasis rūðies požymis. Kiauðinius (2– 4, kartais 1– 5) deda geguþės mėn. Peri 28– 32 dienas. Jaunikliai lizdus palieka liepos viduryje. Daþniausiai minta dvėseliena, kuriā renka nuo vandens pavirðiaus. Agrariniame kraðto vaizdyje neretai minta peliniais grauþikais, renka paukðeiø jaunikius, medþioja smulkius gyvūnus nuo þemės.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 50– 80 perinėiø porø. Didþioji jos dalis aptinkama Ignalinos, Ðvenėioniø, Molėtø, Utenos, Zarasø, Varėnos ir Lazdijø rajonuose, prie Kauno mariø ir palei Kurðiø marias. Kitur peri tik pavienės poros. Per pastaruosius 10 metø populiacija smarkiai sumaþėjo.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra labai padidėjæs trikdymas.

Bent veisimosi metu perėjimo vietose riboti þmoniš lankymāsi, nuoðaliose vietose árengti dirbtinius lizdus.

Informacijos ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðėiai. – Vilnius.

Summary

Population size fluctuates between 50–80 nesting pairs. Most of these are concentrated in the lake-rich forests in eastern and southern Lithuania, along the Nemunas River and the Curonian Lagoon. Population decrease has been observed due to greater pressure from recreation along lakeshores.

Apraðė Bronius Ðableviėius

Rudasis peslys

Milvus milvus Linnaeus, 1758

DEIMA VANAGINIAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1989 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rŭdies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeio direktyvø I priedà.

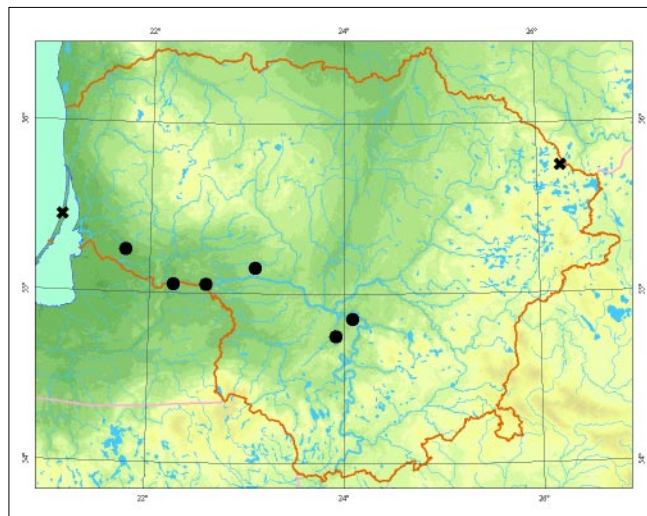
Paplitimas. Tik Vakarø Palearktikoje. Nedidelė populiacijos dalis aptinkama Ðiaurės Afrikoje. Per Lietuvà driekiasi Ðiaurinė rŭdies paplitimo riba, todėl Ðalyje visais laikais buvo laikoma labai reta. Pirmas perėjimo atvejis ūpregistruotas 1981 m. Zarasø r. Vėliau pastebėta Pietø, Pietvakariø bei Vakarø dalyje ir tik du kartus Rytø Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Pievø ir ganyklø paukðtis. Reèiau aptinkamas prie seklieð vandens telkiniø ar atvirø pelkiø. Nevengia þmogaus kaimynystės. Peri dþniausiai lapuoèieð medynuose, ypaè ápuolynuose. Agrariniame kraðtovaizdyje dþniausiai peri nedideliuose miðkeliuose, þeldiniø juostose ar net pavieniuose brandþiuose medþiuose ir jø grupėse.

Kasmet grãpta á buvusias perėjimo vietas, dþnai pasirenka tà patà ar netoli esantà lizdà. Veisimosi teritorijoje pasirodo balandþio pradþioje. Deda 1– 3 (5) kiauðinius, kuriuos peri iki 38 dienø Jaunikliai lizdà palieka 48– 50, reèiau 60– 70 dienø amþiaus. Dþniausiai minta paukðeiais, þuvies lesa labai nedaug. Intensyvios gyvulininkystės rajonuose didelė maisto dalà sudaro dvėseliena. Tolimasis migrantas.

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma viena nuo 1999 m. reguliariai perinti pora Kavoliø miðke (Pagėgiø sav.). Kasmet veisimosi metu Ðios rŭdies paukðeiai matomi Nemuno upės slėnio pievose (Tauragės ir Jurbarko r., Pagėgiø sav.), todėl spėjama, kad pavienės poros peri ir Nemuno þemupá supanėiuose miðkuose. Atskiros poros gali perėti Pietø Lietuvoje ir Nemuno vidurupyje.

Grėsmės ir apsauga. XX a. pirmoje pusėje didþiausia grėsmė buvo tiesioginis paukðeio persekiojimas, dėl to populiacija labai sumaþėjo. Ðiuo metu grėsmė kelia maitinimosi vietø nykimas, þemės ūkio chemizavimas. Reikia plėtoti ekologinè þemdirbystè, taikant eksten-syvias ūkininkavimo technologijas.

Informacijos šaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinèieð paukðeio atlasas. – Vilnius.

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðeiai. – Vilnius.

Summary

This species has always been rare, as its distribution range boundary crosses Lithuania. One pair has regularly nested here since 1999, yet the national population is clearly larger, as these birds are observed around the Nemunas River valley every year during the breeding season.

Apraðė Liutauras Raudonikis

Jūrinis erelis

Haliaeetus albicilla Linnaeus, 1758

DEIMA VANAGINIAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

3 (R) kategorija

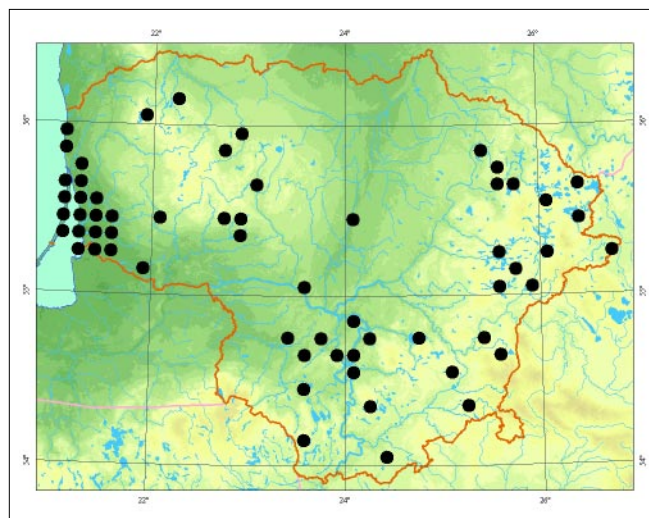
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árađyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miđko kirtimø taisykles visi rūdies lizdai saugomi net ūkiniuose miđkuose. Árađyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos I priedus ir Paukđeio direktivos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Grenlandijos, Skandinavijos, Balkanø pusiasalio iki Ramiojo vandenyno. Ūiaurėje arealas siekia Barenco jūrā, Jenisejaus ŗiotis, Œiukėio pusiasalā. Pietuose paplitusi iki Korėjos pusiasalio, Ūiaurės Mongolijos, Mařosios Azijos.

Visoje Lietuvos teritorijoje rūdis aptinkama iđtistus metus. Veisiasi prie didesniø vandens telkinio.

Biologija ir ekologija. Peri āvairaus dydžio ir rūdinės sudėties miđkuose, esanėiuose netoli tinkamø vandens telkinio – jūros, mariø, didesniø upio, eperø, ŗuvininkystės tvenkinio, kur yra geros maitinimosi sąlygos. Suaugę paukđeiai veisimosi teritorijø apylinkėse laikosi iđtistus metus. Lizdus krauna medčiuose. Kiauđinius (1– 3) deda vasario pabaigoje– kovo mėn. Peri 35– 42 dienas. Iđauga 1– 3 jaunikliai, kurie lizdā palieka mařdaug po 70 dienø. Jauni paukđeiai – artimieji migrantai. Subręsta ketvirtaisiais– penktaisiais gyvenimo metais. Minta ŗuvimis, vandens paukđeiais, vidutinio dydžio ŗinduoliais, dvėseliena.

Populiacijø gausumas. Manoma, kad Lietuvoje jūrinio erelio pradėjo gausėti nuo praeito đimtmeėio pabaigos. Pirmieji lizdai rasti 1987 m. 1998 m. galėjo perėti 40– 50 porø. Dabartinė šalies populiacija verti-

nama 70– 80 perinėio porø. Didžiausias perinėio porø tankumas prie Kurđio mariø ir Nemuno deltoje. Kitoje šalies vietose peri pavienės poros.

Grėsmės ir apsauga. Neigiamā atakā populiacijai gali turėti ŗmogaus ūkinė veikla: iđkertami perėjimui būtini brandūs medynai, perėjimo vietose paukđeio trikdymas miđko darbø metu, plėtojant poilsinę veiklą. Palos daro brakonieriai, kiauđinio kolekcininkai. Reikia riboti kirtimo darbus prie lizdø veisimosi metu (vasario– rugpjūėio mėn.), iđsaugoti tinkamas maitinimosi ir perėjimo buveines, riboti ŗmoniø lankymāsi perėjimo vietose, kelti dirbtinius lizdus.

Informacijos šaltiniai

Meėionis R., Dementaviėius D., 1999: Jūrinio erelio (*Haliaeetus albicilla*) monitoringas Lietuvoje. – Ciconia, 7: 24– 26. – Vilnius.

Summary

Found throughout all of Lithuania the whole year round. It breeds near larger bodies of water where a suitable food source is ensured. The current national population is estimated at 70–80 nesting pairs. The population is stable.

Aprađė Deivis Dementaviėius

Vytauto Jusio nuotrauka

Pievinė lingė

Circus pygargus Linnaeus, 1758

DEIMA VANAGINIAI (*ACCIPITRIDAE*)
BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (*ACCIPITRIFORMES*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir Paukðeio direktyvos I priedus.

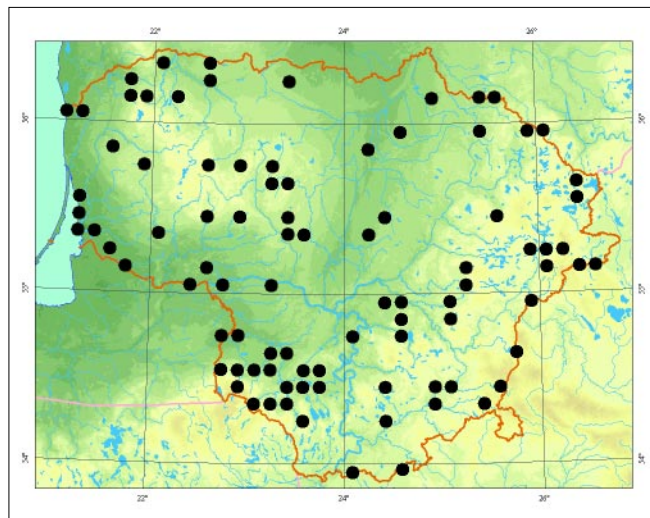
Paplitimas. Eurazijoje aptinkama nuo Atlanto iki Altajaus. Ðiaurėje arealas siekia pietinę Ðvediją, Maskvos sritá. Pietuose aptinkama iki Maþosios Azijos, Vidurþemio jūros.

Lietuvoje rūðis randama beveik visuose rajonuose, iðskyrus Kurðio neriją. Retesnė Vidurio, Ðiaurės ir Pietvakariø Lietuvoje, kur beveik visos pelkėtos vietovės sukultūrintos, taip pat miðkingoje Rytø Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Ásikuria atvirose pelkėtose vietovėse ar ðalia jø. Pirmenybæ teikia klampioms tarpinio tipo pelkėms, uppelkėjusioms eþerø ir upiø pakrantėms. Negyvena miðkingose teritorijose. Vengia sukultūrintø ir intensyviai naudojamø atviro kraðtovaizdþio plotø. Kartais apsigyvena apleistose kultūrinėse pievose, ganyklose ar net paėiose kultūrose. Á Lietuvà sugrãpta kovo– balandþio mėn. Kartais peri nedidelėmis kolonijomis. 1996 m. Varėnos r. ties Nedzinge aptiktos gretimai perinėios 3 poros. 2001 m. panaði paukðeio grupė rasta prie Kamanø pelkės. Kiauðinius (daþniausiai 3– 5) deda geguþės mėn. antroje pusėje. Peri apie 30 dienø. Jaunikliai gūþtoje iðbūna maþdaug mēnesá. Dar nemokėdami skraidyti jie palieka lizdà ir slapstosi þolėse. Minta smulkiais þvirbliniais paukðeiais, didesniø paukðeio jaunikliais, smulkiais þinduoliais, ropliais ir varliagyviais. Tolimasis migrantas.

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Populiacijø gausumas. Rūðies populiacija Lietuvoje vertinama 200– 300 perinėio porø. XX a. pradþioje perinėio paukðeio rasta tik ties Þuvintu ir kitur Alytaus apskrityje. Vėliau vėl aptikta perint Ėepkeliø ir Þuvinto rezervatuose. Paskutiniaisiais metais ðalies populiacija didėjo, kasmet buvo surandama vis naujø perėjimo vietø: aptiktos keturiolikoje ðalies rajonø. Gausiau telkiasi ties Þuvintu (Alytaus r.), Radviliðkio r., Nemuno deltoje.

Grėsmės ir apsauga. Pavojø kelia uppelkėjusio pauþio, paeþerio, ðlapiø pievø ir laukø sausinimas, plėdrinø gausumas. Neigiamà átakà daro ðlapiø pievø bei pelkiø upaugimas sumedėjusia augalija. Perėjimo vietose būtina iðlaikyti hidrologiná reþimà, o prireikus organizuoti specialius tvarkymo darbus.

Informacijos šaltiniai

Ivanauskas T., 1959: Lietuvos paukðeiai, 2. – Vilnius.
Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðeiai. – Vilnius.

Summary

The national population is estimated at 200–300 pairs. The species is distributed over most of the country, however it is rare throughout. More commonly found near swampy lakes, rivers or open bogs and deserted meadows.

Apraðė Eugenijus Drobelis

Viðtvanagis

Accipiter gentilis Linnaeus, 1758

DEIMA VANAGINIAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

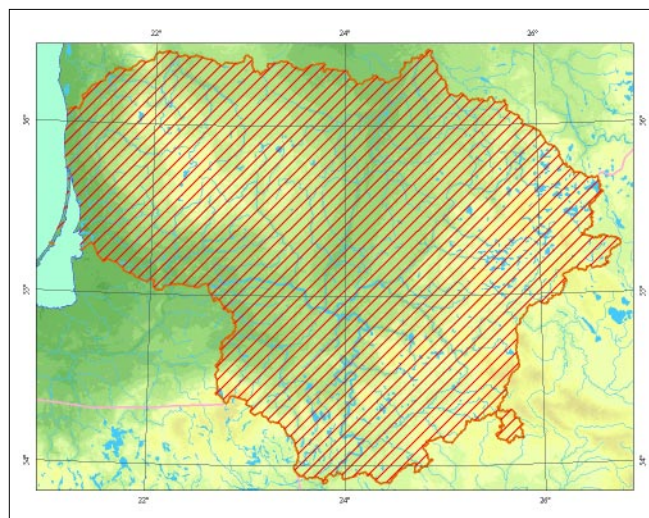
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis áraðyta nuo 2000 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rūðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II ir Bonos konvencijos II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje rūðis aptinkama nuo Vidurþemio jūros iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Ðiaurinę Skandinaviją, Jenisejaus, Kolymos þemupius. Pietuose paplitusi iki Mongolijos, Kazachstano, Pietø Uralo, Maþosios Azijos.

Lietuvoje rūðis aptinkama visuose rajonuose. Retesnė pietinėje ir rytinėje dalyje auganėiuose vientisuose sausø puðynø masyvuose.

Biologija ir ekologija. Paukðtis þiemoja mûsø kraðte, bet klajodamas gali nuklysti toli nuo lizdavieteiø. Gyvena didesniuose miðkø masyvuose, nors yra duomenø, kad perėjo vos 8 ha dydþio miðkelyje. Miðriuose vidutiniðkai 90 metø eglynuose randama beveik 40 proc. lizdø. Neretai apsigyvena miðriuose puðynuose ir lapuoèiø medþiø medynuose. Daugiau kaip pusø visø lizdø krauna eglėse, taèiau jø randama ir puðyse, berþuose, drebulėse, juodalksnuose, àþuoluose. Gali apsigyventi kitø plėðriøjø paukðeiø, juodøjø gandrø ir dirbtiniuose lizduose. Monogamas. Lizdavietėse pasirodo jau vasario pradþioje. Kiauðinius (daþniausiai 3– 4) deda nuo kovo pabaigos iki balandþio pabai-

gos. Peri apie 35 dienas. Daþniausiai iðauga 2– 3 jaunikliai, kurie lizdus palieka apie 42 dienø amþiaus. Minta daugiausia smulkiais ir vidutinio dydþio paukðeiais, reèiau smulkiais þinduoliais.

Populiacijø gausumas. Daþniausiai 100 km² miðko plotui tenka 1– 5 perinèios poros. Paukðtis daþniau aptinkamas medynuose, kuriuose vyrauja eglės. Paskutiniai Europos paukðeiø gausumo suvestinės duomenimis, Ðalies populiacija vertinama 500– 800 perinèiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausià grėsmæ kelia tinkamø perėti medynø ir medþiø su lizdais iðkirtimas, brakonieriaavimas ir Ðiø paukðeiø naikinimas. Nuo vasario 1 d. iki rugpjųeio 1 d. apie lizdavietes reikia nutraukti visus medienos ruoðos darbus. Perėjimo vietose visai atsisakyti pagrindiniø kirtimø.

Informacijos ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðeiai. – Vilnius.

Summary

Estimated population is up to 800 couples. The species occurs throughout the whole country, rarer in pine woods. Species abundance is currently stable.

Apraðė Eugenijus Drobelis

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Mapasis erelis rėksnys

Aquila pomarina CL Brechm, 1831

ĐEIMA VANAGAI (*ACCIPITRIDAE*)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĐEIAI (*ACCIPITRIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árašyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisyklės visi rūdies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeio direktivos I priedā.

Paplitimas. Rūdis paplitusi nuo Estijos ðiaurėje, iki Graikijos pietuose, Vokietijoje vakaruose ir Ukrainos bei Rusijos rytuose.

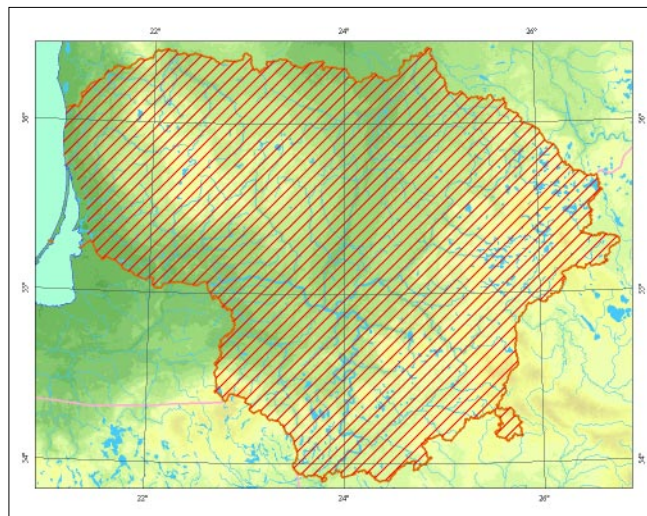
Lietuvoje peri visuose rajonuose, nerasta tik Kurðio nerijoje ir pajūryje. Paplitusi netolygiai, gausiausiai peri derlinguose, ðlapiuose Vidurio, Ðiaurės Lietuvos miðkuose. Daþna miðriuose Rytø, Ðiaurės Rytø, Vakarø, Ðiaurės Vakarø Lietuvos medynuose. Reta nederlingø puðynø masyvuose.

Biologija ir ekologija. Peri brandþiame, bręstanėiame miðke, maitinasi atviruose plotuose: pievose, laukuose, kirtavietėse, miðko aikštėse, pelkėse. Monogamas, turi individualiā teritorijā, kuriā ūpima daugybė metų. Parskrenda balandþio mėn. Kiauðinius (1– 2, iðimtiniais atvejais 3) deda balandþio gale– geguþės pradþioje. Peri 37– 41 dienā. Iðsiritę jaunikliai lizde būna apie 56 dienas. Minta smulkiais þinduoliais, varlėmis, paukðeiais, vabzdþiais. Rudeninė migracija prasideda rugsėjo viduryje. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 1 500– 1 800 perinėio porø, tai sudaro apie 8 proc. rū-

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

ðies pasaulinės populiacijos. Gausiausias (daugiau nei 10 porø) perinėios populiacijos aptiktos Birþø ir Ðimonio giriose, Gedþiūnø, Gubernijos, Taujėnø– Ūpulėnio, Dotnuvos– Josvainio, Būdos– Pravieniðkiø miðkuose.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės susijusios su veisimosi buveiniø pokyčiais dėl suintensyvėjusio miðko kirtimø (ypaè privaėiuose miðkuose), intensyvaus þemės ūkio, pievø ir laukø apsodinimo miðku bei savaiminio jø uþþėlimo. Taip pat þalos daro trikdymas ir tiesioginis paukðeio naikinimas. Būtina riboti miðkø ūkinę ir poilsinę veiklą aplink lizdavietes, maitinimosi vietose iðlaikyti ekstensyvø þemės ūkį.

Informacijos šaltiniai

Meyburg B-U., Haraszthy L., Stazds M. & Schäffer N., 2001: European Species Action Plans for Greater and Lesser Spotted Eagles. – In: Schäffer N. & Gallo-Orsi U. (eds), European Union action plans for eight priority bird species. – Luxembourg.

Summary

Abundance of the breeding population is currently estimated at 1500–1800 pairs which are very unevenly distributed across the country. The main threats are associated with intensive forestry in nesting sites and landuse intensification in feeding habitats.

Apraðė Rimgaudas Treinys

Didysis erelis rėksnys

Aquila clanga Pallas, 1811

DEIMA VANAGAI (ACCIPITRIDAE)

BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭdis árađyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miđko kirtimø taisykles visi rŭdies lizdai saugomi net ūkiniuose miđkuose. Árađyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos I priedus ir Paukđeio direktyvos I priedå.

Paplitimas. Europoje peri Lenkijoje, Baltijos đalyse, Baltarusijoje, Rusijoje, Ukrainoje.

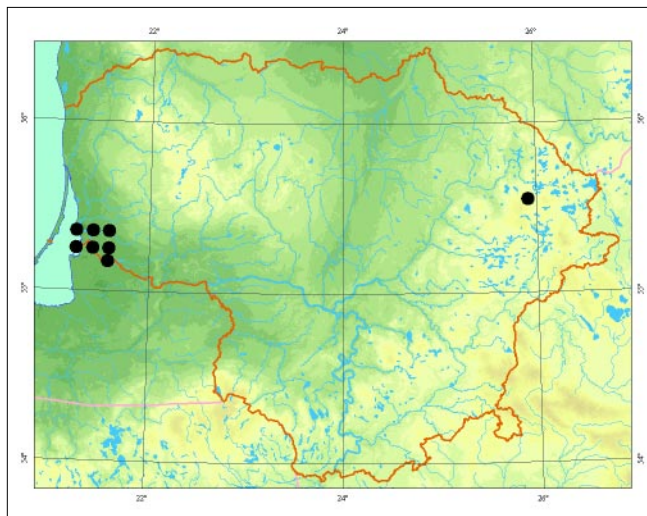
Veisimosi metu buvo pastebėta Nemuno deltoje, Zarasø ir Varėnos rajonuose, gali bŭti aptikta ir kitose đalies vietose prie didelio đlapemio kompleksø.

Biologija ir ekologija. Iđvaizda, elgsena ir genetiđkai paukđtis labai artimas mařajam ereliui rėksniui. Su đia rŭdimi sudaro miđrias poras ir iđaugina tarprŭdinius miđrŭnus. Peri đlapiamė miđke, maitinasi plaėiose ūpliejamose pievose, pelkėse, paupiuose ir paeberėse. Monogamas. Turi dideles individualias teritorijas, kuriose laikosi daugelå metø. Parskrenda kovo gale– balandpio pradpioje. Kiauđinius (1– 2, labai retai 3) deda balandpio antroje pusėje. Peri 42– 44 dienas. Iđsiritå jaunikliai lizde bŭna apie 63 dienas. Minta didesniais gyvŭnais nei mařasis erelis rėksnys: smulkiais ir vidutinio dydpio ūinduoliais, paukđeiais, varlėmis. Rudeninė migracija prasideda spalå. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Labai retas, gali perėti pavienės poros. Veisimosi metu paukđtis nuolat aptinkamas

Ūlo Våli nuotrauka

Nemuno deltoje ir Rytø Lietuvoje, taėiau patvirtintø duomenø apie perėjimå nėra. Manoma, kad đalies populiacija ne didesnė nei 5 poros. Iki 15 đios rŭdies paukđeio gali sudaryti miđrias poras su mařaisiais ereliais rėksniais.

Grėsmės ir apsauga. Didpioiausios grėsmės yra maitinimosi vietø pokyėiai (đlapemio sausinimas ir jø naudojimo pakeitimas), perėjimo vietø sunaikinimas (ypaė ūkiniuose miđkuose). Rŭdis labai jautri trikdymui. Potenciali grėsmė gali bŭti miđriø porø sudarymas. Bŭtina iđsaugoti natŭralias ir pusiau natŭralias đlapemes ir lizdavietes, palaikyti jose ramybæ veisimosi metu.

Informacijos đaltiniai

Vali U. & Lohmus A., 2000: The Greater Spotted Eagle and its conservation in Estonia. – Hirundo Supplementum, 3: 50. – Tartu.

Summary

Currently only solitary pairs are registered on a regular basis during the breeding season, however, breeding has not been confirmed in the last 40 years. The national population does not exceed five pairs, although there are potentially up to 15 mixed pairs breeding with the Lesser Spotted Eagle. The main threats to its survival are associated with wetland drainage, a reduction in breeding sites and disturbances from intensive forestry activities.

Apraðė Rimgaudas Treinys

Kilnūsis erelis

Aquila chrysaetos Linnaeus, 1758

DEIMA VANAGAI (ACCIPITRIDAE)
BŪRYS VANAGINIAI PAUKĖIAI (ACCIPITRIFORMES)

1 (E) kategorija

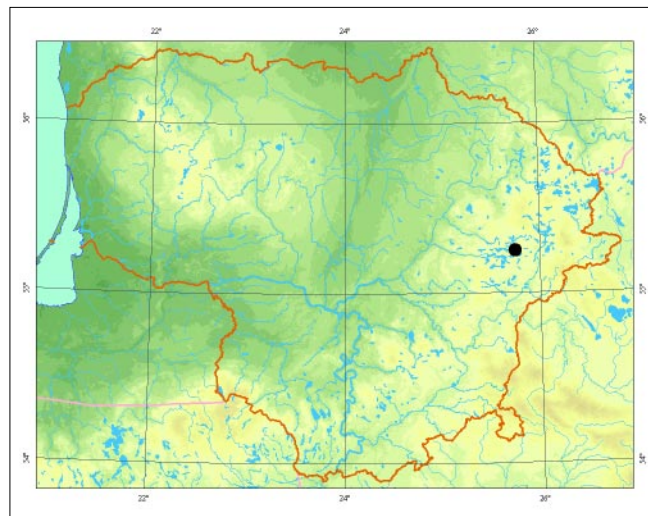
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árašyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miško kirtimo taisyklės visi rūdies lizdai saugomi net ūkiniuose miškuose. Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukėiø direktivos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje peri nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno, áiaurėje iki Kolos pusiasalio, Jenisejaus þemupio ir Kamėiatkos. Pietuose rūdis aptinkama iki Birmos, Irano, Vidurpiemio jūros. Peri Áiaurės Afrikoje. Lietuvoje aptinkama þiemā ir migracijø metu beveik visoje šalies teritorijoje. Iki diol þinomas tik vienas bandymas perėti Rytø Lietuvoje, taėiau veisimosi metu neretai buvo pastebėta Rūdinkø girioje, Nemuno deltoje.

Biologija ir ekologija. Áiaurės ir Rytø Europoje veisiasi dideliuose aukštapelkiø, tarpiniø pelkiø, spygliuoėiø miškø masyvuose. Monogamas. Turi didelę individualiā teritorijā, prie kurios paukūtis labai prisiriðæs. Suaugę paukėiai dþniausiai sėslūs, þiemoja netoli veisimosi teritorijos. Vasario gale stambø lizdā krauna dþniausiai brandþios puðies virðutinėje lajos dalyje. Kiauðinius (1–3) deda kovo viduryje. Peri 43–45 dienas. Iðsiritę jaunikliai lizde iðbūna 65–67 dienas. Dėl kanibalizmo ið vados dþniausiai iðauga tik 1 jauniklis. Subręsta penktaisiais gyvenimo metais, taėiau poras gali sudaryti ir

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

jaunesni paukėiai. Minta stambiais ir vidutinio dydþio paukėiais, vidutinio dydþio þinduoliais.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje ypaė reta rūdis. 1843–2004 m. laikotarpiu patvirtintø duomenø apie jos veisimāsi nėra, taėiau pavienės poros galėjo perėti. 2005 m. aptiktas suaugęs paukūtis, kraunantis lizdā Ðvenėionio r. Ðalyje gali parėti tik pavienės poros.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra maitinimosi vietø pokyėiai (pelkiø sausinimas, perėjimo vietø sunaikinimas (ypaė veistis tinkamø medþiø iðkirtimas), trikdymas. Rūdis labai jautri bet kokiai þmogaus veiklai.

Būtina iðsaugoti natūralias ir pusiau natūralias pelkes bei brandþiø miškø plotus apie jas.

Informacijos šaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miškø plėðrieji paukėiai. – Vilnius.

Summary

Very rare, with only individual pairs possibly breeding. The main threats to its survival are wetland drainage, intensive forestry in breeding areas and disturbances.

Apraðė Rimgaudas Treinys

Þuvininkas

Pandion haliaetus Linnaeus, 1758

ÐEIMA ÞUVININKINIAI (*PANDIONIDAE*)
BÛRYS VANAGINIAI PAUKÐËIAI (*ACCIPITRIFORMES*)

2 (V) kategorija

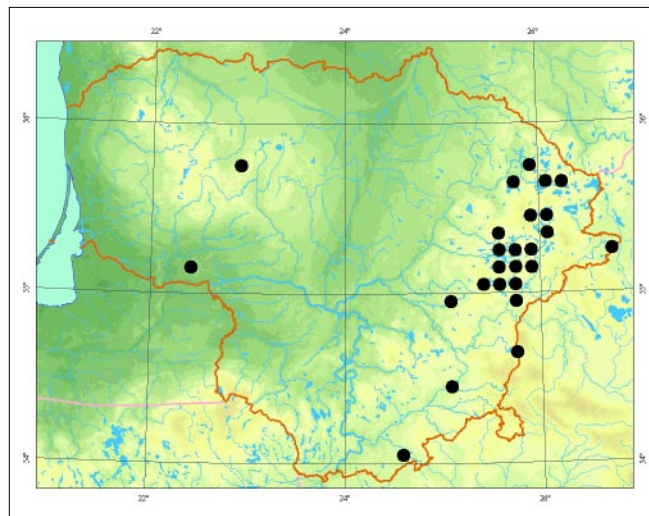
Statusas. Á Lietuvos raudonájà knygà rûðis áraðyta nuo 1981 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rûðies lizdai saugomi net ùkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeiø direktyvø I priedà.

Paplitimas. Rûðis kosmopolitë. Eurazijoje iðplitusi nuo Skandinavijos ir Vidurio Europos iki Ochotsko ir Geltonosios jûrø.

Lietuvoje gyvena Zarasø, Utenos, Ignalinos, Molëtø, Ðvenëioniø, Ðirvintø, Varënos ir Lazdijø rajonuose. Pavieniai perëjimo faktai þinomi Vilniaus, Ðalëininkø, Kelmës, Rokiðkio, Tauragës rajonuose. Kitur apsilanko tik perskrisdami.

Biologija ir ekologija. Lizdus krauna eþeringø miðkø vietovëse ir netoli þuvininkystës tvenkiniø. Prie lizdø poros gyvena nuo kovo pabaigos iki rugsëjo pradþios. Rinkdamiesi vietà lizdai paukðëiai neiðrankûs. Lietuvos sàlygomis natûraliai lizdai kraunami senose puðyse, taip pat ant neaukðtø pelkiniø puðaiëiø. Perëjimo vieta gali bûti nutolusi nuo maitinimosi plotø per keliolika kilometrø. Kiauðinius (2– 4) deda balandþio pabaigoje. Peri 36– 38 dienas. Jaunikliai auga 50– 55 dienas ir lizdus palieka liepos mën. Suaugæ paukðëiai kasmet upima tuos paëius lizdus, o jauni ið þiemovieëiø sugrãpta tik sulaukæ 2 metø amþiaus, kai laisvai klajoja. Minta tik þuvimi. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama ne daugiau nei 45– 55 perinëiomis poromis, kurios beveik visos susitelkusios eþeringuose miðkø masyvuose Aukð-

taitijoje ir Pietø Lietuvoje. Kitur atskirais metais aptinkamos tik pavienës poros. Didþiausia perinti populiacija yra Labanoro girioje (ne maþiau kaip 15 porø).

Grësmës ir apsauga. Didþiausios grësmës yra padidëjæs poilsiautojø srautas miðkingose paeþerëse ir intensyvus miðkø kirtimas. Iðkirtus brandþias puðis paukðëiai netenka vietø lizdams krauti, o veisimosi metu poilsiautojai juos iðbaido ið lizdø.

Tinkamose vietose (paeþerëse ir netoli eþerø) būtina iðsaugoti brandþias puðis, riboti poilsiavieëiø skaiëiø. Valstybiniuose miðkuose árengti dirbtinius lizdus. Panaikinti neáteisintas poilsiavietes eþerø krantuose.

Informacijos ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plëðrieji paukðëiai. – Vilnius.

Ðableviëius B., 1988: Erelis þuvininkas. – Vilnius.

Ðableviëius B., 2001: The past and present status of the Osprey *Pandion haliaetus* in Lithuania. Die Wogelwelt: 122. – Wiebelsheim: 219– 221.

Summary

The national population is estimated at 45–55 nesting pairs, of these over 80% are located in eastern Aukøtaitija. The largest nesting population is in Labanoras forest (at least 15 pairs). The most important threats to its survival are disturbance due to greater recreational activities and intensive forestry.

Apraðë Bronius Ðableviëius

Selemono Paltanaviëiaus nuotrauka

Pelėsakalis

Falco tinnunculus Linnaeus, 1758

DEIMA SAKALINIAI (FALCONIDAE)

BŪRYS SAKALINIAI PAUKĖIAI (FALCONIFORMES)

2 (V) kategorija

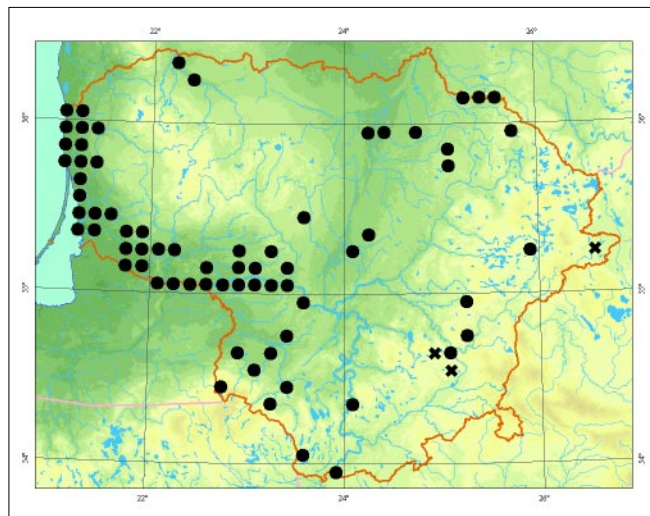
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeio direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Ðiaurinę Skandinaviją, Baltąją jūrà. Pietuose rūðis paplitusi iki Irako, Vidurþemio jūros pakranėio.

Lietuvoje aptinkama visoje teritorijoje, bet paplitusi sporadiškai. Daþnesnė vakarinėje ir vidurinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Lizdus krauna maþose laukø giraitėse, rečiau miðko pakraðeuose. Kartais ásikuria apsauginėse medþio juostuose, parkuose ar net miestuose. Kelerius metus gyvena toje paëioje vietovėje, taëiau kasmet upima naujà, paprastai varniniø paukðeio lizdà. Kartais apsistoja gyvenamøjø namø pastogėse ar net inkiluose. Klaipėdos mieste peri kolonijomis (12– 20 porø) gyvenamøjø pastatø niðose. Á perėjimo vietas sugrąpta kovo pabaigoje– balandþio pradþioje, taëiau lizdus upima tik geguþės mėn. Deda 4– 6 kiauðinius. Peri 28– 30 dienø. Jaunikliai lizdà palieka 30– 35 dienø ampiaus, dar nemokėdami gerai skraidyti. Ðeimos kartu laikosi apie mėnesà. Veda 1 vadà. Minta daugiausia peliniais grauþikais, rečiau ropliais, smulkiais paukð-

ėiais, vabzdþiais. Tolimasis migrantas, taëiau lengvesnėmis þiemomis aptinkamas pajurio regione.

Populiacijø gausumas. Perinėios populiacijos gausumas svyruoja priklausomai nuo mitybinio sàlygø. Dabartinė Ðalies populiacija vertinama 150– 300 perinėio porø, ið kuriø 80– 100 peri Klaipėdos kraðte. Kitur aptinkamos pavienės poros. Iki praėjusio Ðimtmeëio vidurio pelėsakaliø populiacija buvo gausiausia ið plėðriøjø paukðeio. Vėliau daugelyje vietø iðnyko. Paskutiniaisiais metais aptinkamos vis naujos perėjimo vietos.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra natūralio buveinio sunaikinimas ir pesticidø naudojimas. Reikėtø skatinti ekstensyvø ūkininkavimą, iðsaugant pievø, ganyklø plotus, árengti dirbtines lizdavietes, inkilus.

Informacijos Ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðeiai. – Vilnius.

Grąpulevičius G., 1996: Pelėsakaliai (*Falco tinnunculus*) Klaipėdos mieste. – Ventės ragas, 3. – Klaipėda.

Jusys V., Maëiulis M., Meëionis R., Poðkus A., Grąpulevičius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinėio paukðeio atlasas. – Vilnius.

Summary

Found all over Lithuania, but more common in western and central Lithuania. During milder winters wintering birds have been observed in coastal regions.

Apraðė Gediminas Grąpulevičius

Sauliaus Karaliaus nuotrauka

Startsakalis

Falco columbarius Linnaeus, 1758

DEIMA SAKALINIAI (*FALCONIDAE*)

BŪRYS SAKALINIAI PAUKĖIAI (*FALCONIFORMES*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árađyta nuo 1989 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rūdies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Árađyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeiø direktyvø I priedā.

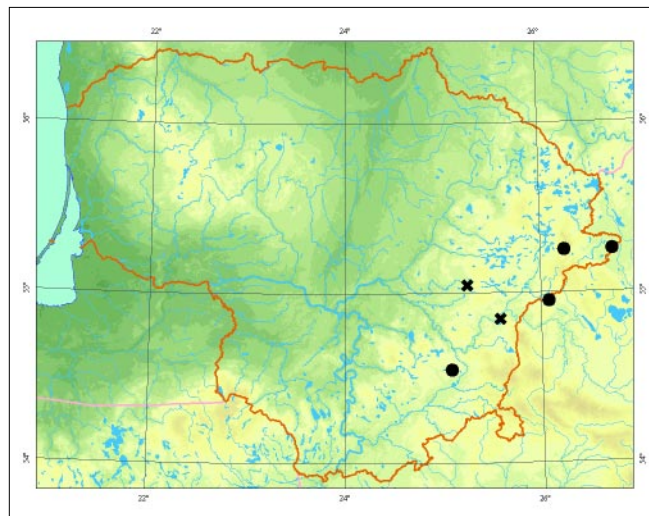
Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas driekiasi per tundros zonā, o pietuose siekia Amūro þemupā, Vidurio Rusijā, Baltarusijā ir Lietuvā.

Lietuvoje visada buvo labai reta rūdis. Pirmas perėjimo atvejis upregistruotas 1954 m. Ðirvintø r. Vėliau beveik visos veisimosi vietos aptiktos Rytø Lietuvoje: 1981–1990 m. perėjo Ignalinos r. Ðalia Palūðės, 1982 m. – Molėtø r., 1984 m. – prie Þeimenos ir Neries santakos. Po 1990 m. kelios poros sėkmingai iðperėjo Ðvenėioniø (Aduþiðkio ir Baltasamanės pelkėse, Akmeniðkės miðke) ir Vilniaus (Baltosios Vokės durpyne) rajonuose, ėia daþniausiai ásikurdavo kelerius metus ið eilės. Rudenies migracijos metu rūdis aptinkama reguliariai.

Biologija ir ekologija. Tai tipiðkas miðkatundrės paukðtis, vidurio platumose apsigyvenantis aukðtapelkėse ar vietovėse, kur atviri plotai kaitaliojasi su nedideliais miðriais miðkeliais ar grynais puðynėliais. Vengia iðtisinio miðko masyvø. Migracijos ar þiemos metu paukðtis daþnai aptinkamas atviruose laukuose ar net gyvenvietėse. Pastovios poros kasmet grāpta á buvusias perėjimo vietas, daþnai pasirenka tā patā ar netoli esantā lizdā. Lietuvoje upima kitø paukðeiø gūptas

János Olán nuotrauka

(daþniausiai kranklio ar varnos), Ðiaurinėse platumose ar net kaimyniniø Ðaliø aukðtapelkėse, lizdus suka ir ant þemės. Parskrenda balandþio pradþioje, taėiau peri tik antroje geguþės pusėje. Deda 3–4, (1–6) kiauðinius. Patelė pakaitomis su patinu peri 26 dienas. Jaunikliai lizdā palieka 26–32 dienø amþiaus, savarankiðki tampa po mēnesio. Iðaugina 1 vadā. Be paukðeiø, kurie sudaro didþiājā maisto dalā, pasigau-na peliniø grauþikø, didesniø vabzdþiø.

Populiacijø gausumas. Dabartinė Ðalies populiacija vertinama 5–10 perinēiø porø. Nuolatinės perėjimo vietos nepinomos, taėiau paukðtis reguliariai aptinkamas Rytø Lietuvoje. Pavienės poros gali perėti ir kituose regionuose, ypaė palei didesnes Ðalies pelkes. Maþa populiacijos dydā lemia tai, kad Ðalis yra rūdies arealo pakrađtyje.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė greiėiausiai yra natūraliø veisimosi buveiniø sunaikinimas.

Informacijos Ðaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðėiai. – Vilnius.

Ivanauskas T., 1959: Lietuvos paukðėiai, 2. – Vilnius.

Summary

First observed as nesting in Lithuania in 1954. The national population is currently estimated at 5–10 pairs, mainly concentrated in districts in eastern Lithuania.

Apraðė Liutauras Raudonikis

Sketsakalis

Falco subbuteo Linnaeus, 1758

DEIMA SAKALINIAI (*FALCONIDAE*)

BŪRYS SAKALINIAI PAUKĖIAI (*FALCONIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2000 m. Pagal pagrindines miško kirtimo taisykles kertant medynus birpėse reikalaujama palikti medpius su ūios rūdis lizdais.

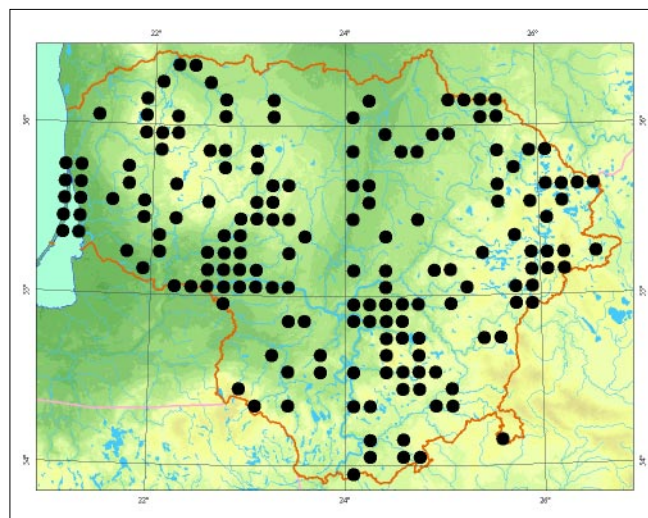
Árašyta á Berno konvencijos II ir Bonos konvencijos II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje gyvena nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia pietinę Skandinaviją, Lenos þemupius. Pietuose rūdis aptinkama iki Afganistano, Maþosios Azijos ir Vidurþemio jūros. Lietuvoje randama beveik visuose þalies rajonuose, tarp jø ir Kurðio nerijoje. Ðapniau aptinkama pietinėje ir rytinėje þalies dalyje, ypač Kazlø Rūdos, Kapėiamiesėio, Dainavos, Rūdninkø, Lavoriðkiø, Labanoro, Aþvinėio, Ðimonio giriose, kur vyrauja dideli puðynø plotai.

Biologija ir ekologija. Gyvena tiek dideliuose miðkø masyvuose þalia kirtavieėio, pelkiø, didesnio laukymio, tiek pamiðkėse, nedidelėse giraitėse, parkuose. Paukðtis Ðapniausiai ásikuria brandþiuose puðynuose, bet kartais aptinkamas ir miðriuose ar net lapuoėio medynuose. Lizdø pats nekrauna, Ðapniausiai pasirenka krankliø gūptas. Kartais peri didþiuliuose jūrinio erelio lizduose ar apsigyvena dirbtinėse lizdavietėse. Beveik visada lizdai yra aukðėiausio brandþio medþio virðūnėse. Á Lietuvą sugrąpta balandþio mėn. Kiauðinius (Ðapniausiai 2–3) deda geguþės pabaigoje– birþelio mėn. pradþioje. Peri apie 28 dienas. Minta smulkiais þvirbliniais paukðiais

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

ir stambiais skraidanėiais vabzdþiais, Ðapniausiai laumþirgiais. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Paskutiniais Europos paukðio gausumo suvestinės duomenimis, þalies populiacija vertinama 400–700 perinėio porø. Rytø ir Pietø Lietuvoje 100 km² miðko ploto tenka maþdaug 1 pora. Kurðio nerijoje gyvena apie 5 poras. Ið kitur duomenø apie perinėios populiacijos pasiskirstymo ypatumus nėra.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė kelia ūkiniai miðko darbai veisimosi vietose – perinėio paukðio trikdymas ir brandþio aukðtø medþio kirtimas. Pavojø kelia padidėjæs krankliø skaičius.

Lizdavietėse nuo geguþės 1 d. iki rugsėjo 1 d. reikia sustabdyti visus medienos ruoðos darbus.

Informacijos šaltiniai

Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðėiai. – Vilnius.

Summary

The national population is estimated at 400-700 pairs. It is more common in eastern and southern Lithuania, as well as in other forest expanses where large pine woods predominate.

Apraðė Eugenijus Drobelis

Sakalas keleivis

Falco peregrinus Tunstall, 1771

DEIMA SAKALINIAI (*FALCONIDAE*)

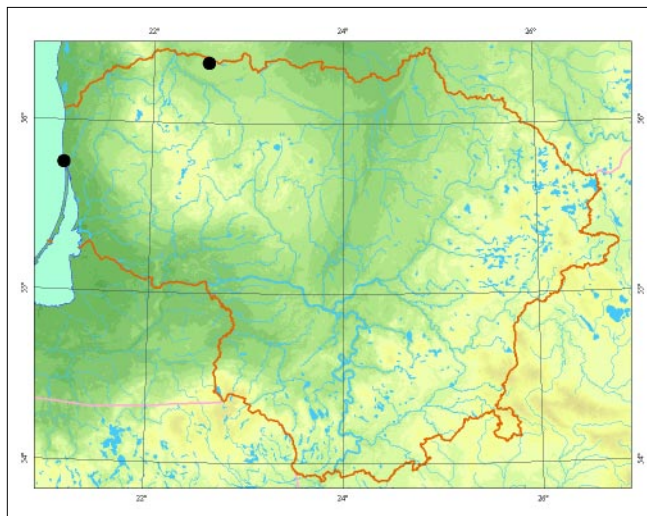
BŪRYS SAKALINIAI PAUKĖIAI (*FALCONIFORMES*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rūðies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II bei Paukðeioð direktivos I priedus.

Paplitimas. Rūðis kosmopolitė. Eurazijoje paplitusi netolygiai, yra srièiø, kuriose ði rūðis neaptinkama. XX a. pradþioje lizdø aptikta Rūdninkø girioje, netoli Vievio, ðalia Anykðeioð eþero, Prienø r. miðkuose. XX a. pabaigoje migracijø laikotarpiais ar net veisimosi sezonais ðie paukðeiai reguliariai stebėti Vakarø Lietuvoje, Þuvinto rezervate, Rūdninkø girioje ir Ðvenèioniø r. 1996 m. sakalo keleivio lizdas rastas Klaipėdoje esanèiame aukðtame statinyje. Migracijø metu ir þiemà aptinkama daþniau.

Biologija ir ekologija. Natūraliai renkasi miðrius spygliuoèiø miðkus ar grynus puðynus. Mėgstamiausias biotopas – plaèios aukðtapelkės su kūpsanèiomis salomis ir didelėmis plynėmis. Mūsø ðalies platumoje lizdavietėms pasirenka senus medynus. Aukðtapelkėse kartais peri ant þemės. Tankiai apgyvendintose ðalyse neretai peri parkuose, miestø statiniuose. Poros pastovios. Kasmet grąpta á tà paèià vietà ir peri tame paèiame ar netoli esanèiame lizde. Lizdø nekrauna, o uþima kitø paukðeioð gūptas (kranklio, varnos ar suopio). Perėjimo teritorijoje pasirodo kovo mèn. Kiauðinius (3– 4, reèiau 2 ar 5) deda balandþio mèn. Peri 28– 29 dienas, jauniklius maitina abu tėvai. Jau-

nikliai lizde iðbūna 35– 42 dienas. Tipiðkas ornitofagas, medþioja ávairius paukðeius. Seni paukðeiai gyvena sėsliai, klajoja daþniausiai jaunikliai.

Populiacijø gausumas. Manoma, kad ðiuo metu ðalyje gali perėti pavienės poros, ið kuriø 1– 3 Klaipėdos kraðte.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinë rūðies nykimo prieþastis buvo tiesioginis paukðeioð persekiojimas. Natūraliose buveinėse ásikūrusiai populiacijai neigiamà átakà daro trikdymas.

Pastaraisiais metais gausėja kai kuriose Vakarø Europos ðalyse, nes ten buvo sėkmingai vykdomos rūðies veisimo ir paleidimo á laisvæ programos.

Informacijos ðaltiniai

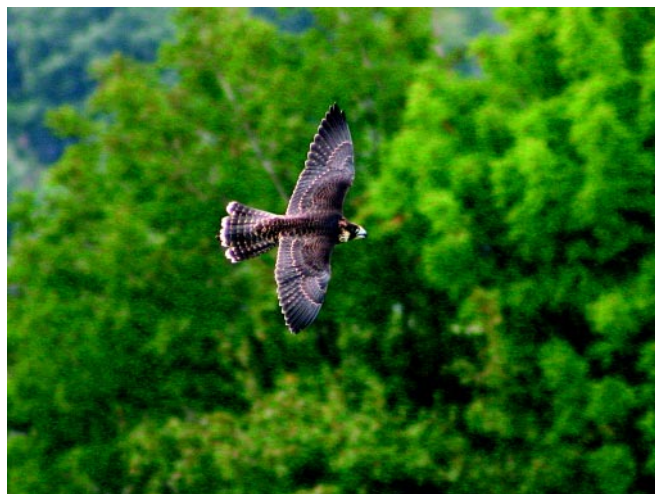
Drobelis E., 2004: Lietuvos miðkø plėðrieji paukðeiai. – Vilnius.

Grąpulevièius G., 1996: Sakalas keleivis (*Falco peregrinus*) vėl peri Lietuvoje. – Ventės ragas, 3. – Klaipėda. *Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Grąpulevièius G., Petraitis A.*, 1999: Klaipėdos kraðto perinèioð paukðeioð atlasas. – Vilnius.

Summary

More often observed during migration periods and in winter, especially in western Lithuania. Nesting was confirmed in 1996 in Klaipėda, and currently there may be single nesting pairs.

Apraðė Gediminas Grąpulevièius

Mátyás Prommer nuotrauka

Tetervinas

Tetrao tetrix Linnaeus, 1758 (sin. *Lyrurus tetrix* Linnaeus, 1758)

DEIMA TETERVININIAI (*TETRAONIDAE*)
BŪRYS VIÐTINIAI PAUKĖIAI (*GALLIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III priedà.

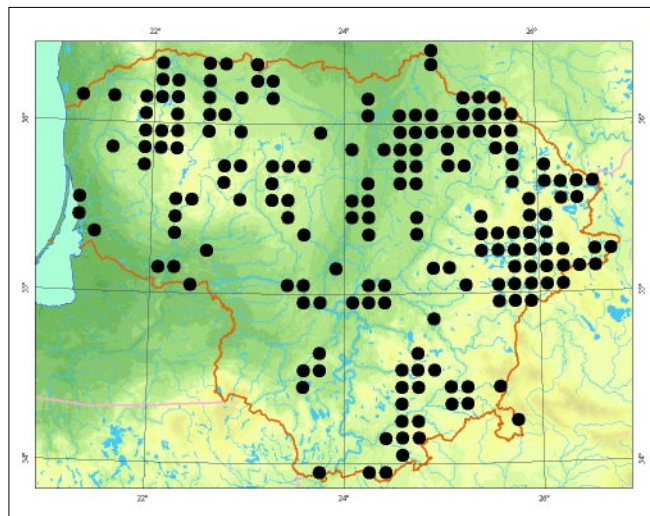
Paplitimas. Nuo Britø salø, Skandinavijos iki Tolimøjø Rytø. Ðiaurėje arealas siekia Kolos pusiasalà, Poliarinà Uralà, pietuose – Mongolijà, Tian Ðaná, Karpato ir Alpiø kalnus.

Lietuvoje paplitimas sumapėjo XX a. antroje pusėje, ypaè pradėjus eksploatuoti didesnes pelkes. Rŭðis aptinkama visuose Ðalies regionuose. Gausesnė Rytø ir Pietryèiø Lietuvoje, Ðiauliø apskrityje. Gausiausias vietinės populiacijos susiformavo Èepkelio, Þuvinto, Kamanø apylinkése, Rŭdninkø girioje.

Biologija ir ekologija. Miðko pakraðeiø, atvirø pelkiø kompleksø paukðtis. Paprastai gausenis aukðtapelkése, kraðtovaizdyje, kuriame daug medynø ar krŭmynø, pamiðkės berþynuose, degimuose, retesnis krŭmais apaugusiose pievose. Didesnè laiko dalà praleidþia ant þemės, nors þiemà maitinasi medþiuose, ypaè berþuose. Poligamas. Þiemoja pulkais, pavasarà pasirinktose vietose vyksta tetervinø tuoktuvės, á kurias burbuliuojantys patinai privilioja pateles. Kiauðinius (8–10) ant þemės deda balandþio pabaigoje– geguþės mèn. Patelė peri 24–28 dienas. Jaunikliai savaitės amþiaus jau pradeda skraidyti. Vadoje laikosi daugiau nei mènesà, kartais iki vasaros pabaigos. Jaunikliai minta vabzdþiais, suaugè paukðèiai lesa augalinà maistà. Lietuvoje gyvena sėsliai.

Selemono Paltanavièiaus nuotrauka

Populiacijø gausumas. 1961 m. Lietuvoje gyveno 21 000 tetervinø, 1971 m. – 13 000, 1981 m. – 5 800. Ðalies populiacija 1999–2001 m. vertinama 2–3 tŭkst. tetervinø patinø. Kadangi daugelyje vietiniø populiacijø patinai sudaro daugiau nei 70 proc. bendro paukðeiø skaièiaus, Lietuvoje gali gyventi apie 5 000 tetervinø.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmè kelia plėðrŭnai: krankliai, kiaunės, mangutai. Pavojingas trikdymas tuoktuvio metu. Daug kur nuolatinės tuokvietės negali formuotis dėl per maþo patinø skaièiaus. Svarbus miðko darbø ribojimas tuokvieèiø bei aplinkinése teritorijose veisimosi metu, atvirø plotø pamiðkése iðsaugojimas, taip pat plėðrŭnø gausumo reguliavimas.

Informacijos Ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmės paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

A relatively rare, sporadically distributed species in Lithuania. There are 2000–3000 nesting pairs. The population, which had been gradually disappearing has stabilised over the last decade, however some mating areas still disappear every year.

Apraðė Selemonas Paltanavièius, Liutauras Raudonikis

Kurtinys

Tetrao urogallus Linnaeus, 1758

DEIMA TETERVININIAI (*TETRAONIDAE*)
BŪRYS VIÐTINIAI PAUKÐĖIAI (*GALLIFORMES*)

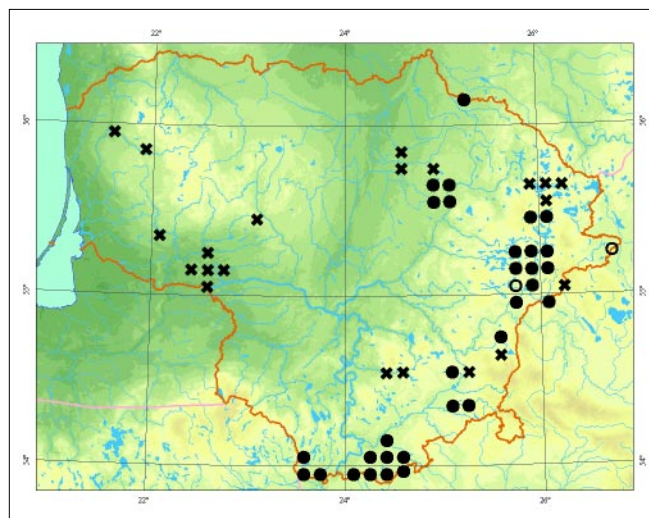
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III ir Paukðeiø direktyvos I priedus.

Paplitimas. Borealiniuose Eurazijos miðkuose nuo Skandinavijos vakaruose iki Rytø Sibiro rytuose ir nuo Pirėnø pusiasalio pietuose iki Kolos pusiasalio ðiaurėje. Europoje gyvenanėios populiacijos labai suskaidytos. Rūðis aptinkama Pietø ir Rytø Lietuvoje: Suvainiðkio miðke (Rokiðkio r.), Ðimoniø girioje, keliose Aukðtaitijos nacionalinio parko girininkijose, Labanoro girioje, Pabradės miðkuose, Taurijos miðke (Vilniaus r.), Rūdninkø ir Gudø giriose, Druskininkø apylinkėse bei Veisiejø urėdijos miðkuose.

Biologija ir ekologija. Tai brandþiø borealinø miðkø paukðtis, mėgstantis ðviesius puðynus, besiribojanėius su pelkėmis ir gausia puskrūmiø, ypaè mėlyniø, danga. Lietuvoje paplitęs sporadiðkai, pirmiausia dël netolygaus puðynø pasiskirstymo, taip pat dël tinkamø buveiniø nykimo. Poligamas. Tuokvietės paprastai nesikeièia daugelā metø. Tuoktuvės vyksta kovo– balandþio mėn. Kiauðinius (daþniausiai 7– 9) deda ant þemės balandþio pabaigoje– geguþės pradþioje. Peri patelė 26– 29 dienas. Ðiemā pagrindinis maistas yra puðø,

reèiau eglieø, spygliai. Kitais sezonais lesa daug kito kio augalinio maisto. Jaunikliai pirmomis savaitėmis maitinasi ávairiais bestuburiais. Sėslus paukðtis.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 300– 400 patinø. Gausiausios kurtiniø populiacijos Lietuvoje aptinkamos Ėepkeliø rezervate ir jo apylinkėse, Labanoro ir Rūdninkø giriose, Pertako, Karaviðkiø, Gelednės miðkuose.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė grėsmė kyla dël intensyvios miðkø ūkio veiklos: formuojami tankūs, vienaarūðiai medynai, ásivyrauja jauni miðkai, todėl nyksta tinkamos buveinės. Didelė þalā daro trikdymas. Plėðrūnai ir ðernai sunaikina kurtiniø dėtis, niokoja miðko paklotā, kuri yra itin svarbi ðiems paukðėiams. Pagrindinės apsaugos priemonės – ūkinės veiklos ir lankymo ribojimas tuokvietėse ir lizdavietėse veisimosi metu, taip pat plėðrūnø ir ðernø skaièiaus reguliavimas.

Informacijos šaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikðmės paukðėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Breeding population is estimated at 300–400 pairs. It is distributed in the large forests of eastern and south-eastern Lithuania.

Apraðė Mindaugas Dagys

Jono Augustausko nuotrauka

Putpelė

Coturnix coturnix Linnaeus, 1758

DEIMA FAZANINIAI (*PHASIANIDAE*)
BŪRYS VIŠTINIAI PAUKĖIAI (*GALLIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos III ir Bonos konvencijos II priedus.

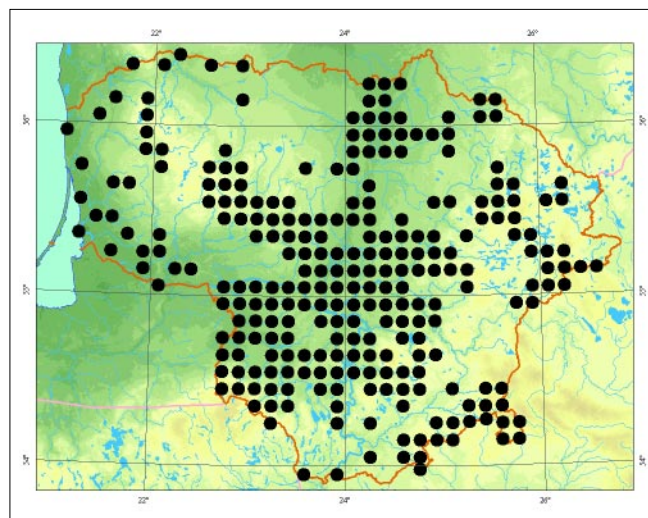
Paplitimas. Nuo Atlanto vandenyno iki Baikalo, Asamo. Ðiaurėje arealas siekia pietinę Skandinaviją, Lenos aukštupį, o pietuose paplitusi iki Indostano pusiasalio, Maþosios Azijos. Gyvena Afrikoje.

Pastaraisiais metais rūdis aptinkama visoje Ðalies teritorijoje, bet nevienodai gausi. Daþnesnė Vidurio ir Pietvakariø Lietuvoje, atskiruose pietiniuose, rytiniuose ir Ðiauriniuose rajonuose. Daug retesnė vakarinėje dalyje ir miðkinguose Rytø ir Pietø Lietuvos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena neÐlapiuose pievose ir ganyklose, dirvonuose, rečiau dirbamuose laukuose. Stepinio kraðtovaizdþio paukðtis, pirmenybæ teikia didelėms atviroms erdvėms ir derlingai þemei. Laikosi þolėje, retai kyla, taëiau jo buvimo vietas iðduoda gerai girdimas balsas. Patinai gyvena poligamiðkai. Patelės kiauðinius (7– 12) deda tankios þolės priedangoje susuktame lizde birþelio mėn. Patelė peri 16– 21 dienā. Jaunikliai greit palieka lizdā. Būdami 3 savaièiø jau gerai skrenda ir gyvena savarankiðkai. Jaunikliai minta gyvūniniu maistu, suaugæ – miðriu. Tai priklauso

Jānos Olān nuotrauka

nuo sezono. Rudeninė migracija prasideda rugpjūèio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. XX a. antroje pusėje gausumas nuolat maþėjo. 1977– 1986 m. Lietuvoje buvo randama tik pavieniø paukðeiø. Vėliau, suirus kolūkinei santvarkai ir sumaþėjus þemės ūkio intensyvumui, rūdis vėl ėmė gausėti. Per paskutinius du deðimtmeèius perinti populiacija iðaugo iki 1 000– 2 000 porø.

Grėsmės ir apsauga. Daugybė putpelieø þūsta migracijø metu – iki Ðiol jas smarkiai medþioja pietinėse Ðalyse. Perėjimo vietas nyksta pievas ir ganyklas verëiant á ariamā þemæ. Lizdai ir jaunikliai sunaikinami Ðienaujant greitaikeigę technika nuo lauko pakraðeiø. Neigiamā atakā populiacijos bŭklei tikriausiai turėjo ir pesticidø naudojimas.

Rūðies bŭklæ pagerinti gali ekstensyvus ir ekologiðkas þemės ūkis, Ðienavimo bŭdo keitimas (Ðienaujant nuo lauko vidurio á pakraðeius).

Informacijos Ðaltiniai

Summary

Although rare in Lithuania, this species is found in all administrative districts. Over the last two decades the nesting population has increased to 1000–2000 pairs.

Apraðė Selemonas Paltanavièius, Liutauras Raudonikis

Ėvgybda

Porzana porzana Linnaeus, 1766

DEIMA VIÐTELINIAI (*RALLIDAE*)

BŪRYS GERVINIAI PAUKĖIAI (*GRUIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭdis árađyta nuo 1989 m.

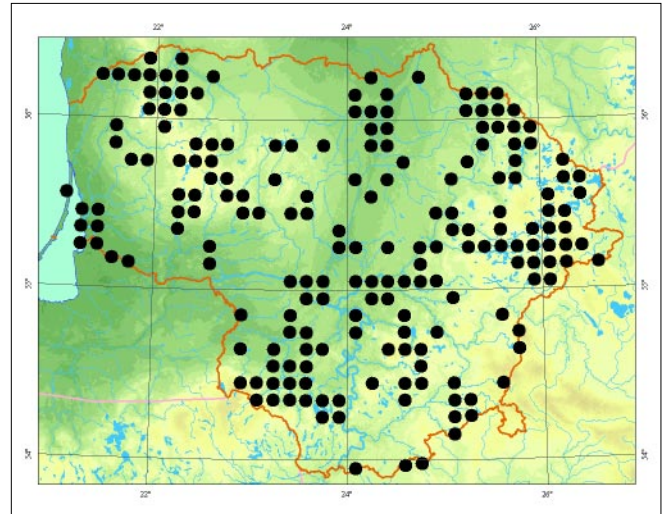
Árađyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir PaukĖiŭ direktyvos I priedå.

Paplitimas. Arealas driekiasi nuo vakariniŭ Europos pakranĖiŭ iki centrinĖs Sibiro dalies rytuose. ÐiaurĖje arealas siekia Baltåjå jŭrå, ObĖs þemupå. Á pietus paplitusi iki Mongolijos, Juodosios ir Vidurþemio jŭrŭ pakrađiŭ. Aptinkama visoje Lietuvoje. Gerokai retesnĖ intensyviai naudojamuose Vidurio ir ÐiaurĖs Lietuvos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Renkasi ūpelkĖjusias vietas su åvairiomis viksvomis. Vietose, kur pavasarå ilgai nenu-slŭgsta vanduo (þemiau 10– 30 cm), åsikuria vĖlai, kartais tik birþelio mĕn. PakenĖia krŭmŭ kaimynystæ, bet ne jŭ priedangå. Lietuvoje daþniausiai gyvena ūpliejamose paeþeriŭ ir paupiŭ pievose, þemapelkĖse ir tarpinĖse pelkĖse, apsemtuose durpynuose. Lizdå susuka iđ pernykĖ-iŭ ūvendrŭ, nendriŭ ir viksvŭ stiebŭ bei lapŭ. Kiauðinius (7– 11) deda geguþĖs mĕn. Peri 24 dienas. Kartais iđveda 2 vadas. Jaunikliai skraidyti pradeda 25 dienŭ amþiaus. Minta vandens bestuburiais. RudeninĖ migracija prasideda spalio mĕn. Tolimasis migrantas.

Sándor Maros nuotrauka

Populiacijŭ gausumas. Ðalies populiacija stabili arba ne-daug maþĖjanti, vertinama 1 000– 1 500 perinĖiŭ porŭ. Daugiausiai perinĖiŭ porŭ aptikta Nemuno deltos regioniniame parke (daugiau nei 170), Puvinto biosferos rezervate (20– 30), Birþulio ir Stervo pelkiŭ komplekse (iki 25), Meteliŭ regioninio parko eþeruose (20), EþerĖlio ūpelkĖ-jusiose pievose (25), BirvĖtos ūlapþemio komplekse (20).

GrĖsmĖs ir apsauga. Iki XX a. paskutinio deðimtmeĖio didþiausia grĖsmĖ buvo pelkuĖiŭ ir vandens telkiniŭ sausinimas. Veisimosi vietas, nustojus ganyti ar ðienauti, daug kur ūþauga krŭmais ar nendrĖmis ir sunyksta. Svarbiose perĖjimo vietose reikia neleisti plisti aukĖtajai augalijai, palaikyti esamå hidrologinå reþimå, kur åmanoma – atkurti buvusåjå.

Informacijos ūaltiniai

Jusys V., MaĖiulis M., MeĖionis R., Poðkus A., GraþuleviĖius G., Petraitis A., 1999: KlaipĖdos krađto perinĖ-iŭ paukĖiŭ atlasas. – Vilnius.

Raudonikis L., 2004: Europos Såjungos reikŭmĖs paukĖ-iams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

A sporadically distributed species throughout all of Lithuania. The nesting population, estimated at 1000– 1500 pairs, is stable or decreasing slightly. The main threats are changes to the hydrological regime and habitat degradation.

ApraðĖ Vitas StaneviĖius

Plovinė vištelė

Porzana parva Scopoli, 1769

DEIMA VIŠTELINIAI (RALLIDAE)
BŪRYS GERVINIAI PAUKĖIAI (GRUIFORMES)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąja knyga rūdis árašyta nuo 1976 m.

Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðeio direktyvos I priedà.

Paplitimas. Nuo Pirëno pusiasalio iki Obës aukòtupio, taèiau gausiausia stepio zonoje. Ðiaurinë arealo riba driekiasi per Estijà, Kazanës apylinkes, pietinë – per ðiauriná Afganistanà, Uþkaukazæ, Maþàjà Azijà, europines Vidurþemio jūros pakrantes.

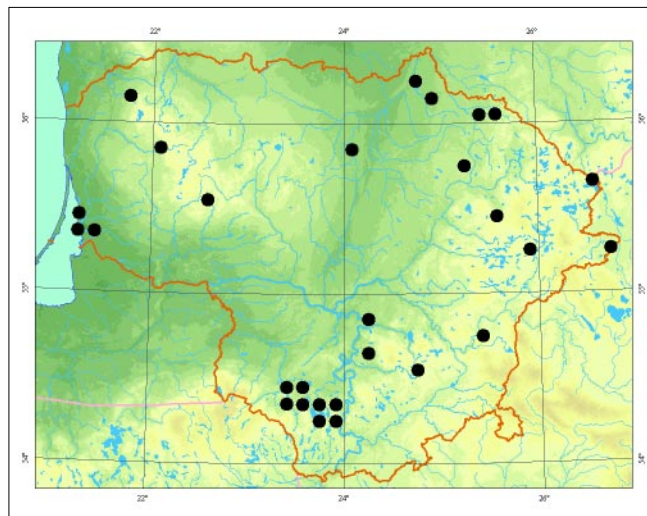
Lietuvoje paplitusi sporadiðkai. Ðiuo metu þinoma ke-liasdeðimt perëjimo vietø.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje ásikuria ávairaus dydþio eutrofiniuose vandens telkiniuose, kuriø pakrantës visiðkai ar dalinai uppelkëjusios ir apaugusios helofitø juosta. Peri tik gerai apsemtose (ne seklesnëse nei 50 cm) vietose, kur vyrauja aukòtieji helofitai – nendrës ar ðvendrai. Būdingi veisimosi buveiniø poþymiai – pernykðeio augalijos stiebeliø ir lapø sluoksnis, plūduriuojantis tarp ið vandens kylanëio augalø, tankūs vandens lelijø ar lūgniø lapø sąpalynai. Lizarda suka ið meldø ar nendriø. Kiauðinius (6– 8) deda balandþio mën. Peri 20– 21 dienà. Per vasarà iðaugina dvi vadas. Minta vandens bestuburiais ar augalø ūgliais. Tolimasis migrantas. Rudeninë migracija prasideda rugsëjo mën. antroje pusëje.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 250– 400 perinëio porø ir yra palyginti stabili. Svarbiausios veisimosi vietos yra Nemuno deltos regionai-

Jono Augustausko nuotrauka

nis parkas (50– 100 porø), Puvinto rezervatas (iki 50), Metelio ir Obelijos eþerai (kartu apie 10– 15), Kauno marios, Birþulio ir Stervo eþerø apylinkës.

Grësmës ir apsauga. Grësmës nėra pakankamai aiðkios. Prapūtingas helofitø juostos sunaikinimas nendriø ruoðos metu ar jø sudeginimas. Dëtims pavojingos pilkosios varnos ir nendrinës lingës.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikðmës paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipëdos kraðto perinëio paukðeio atlasas. – Vilnius.

Summary

The species has a sporadic distribution. The nesting population is stable and estimated at 250–400 pairs.

Apraðë Vitas Stanevièius

Grieplė

Crex crex Linnaeus, 1758

DEIMA VIÐTELINIAI (*RALLIDAE*)
BŪRYS GERVINIAI PAUKĖIAI (*GRUIFORMES*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1989 m.

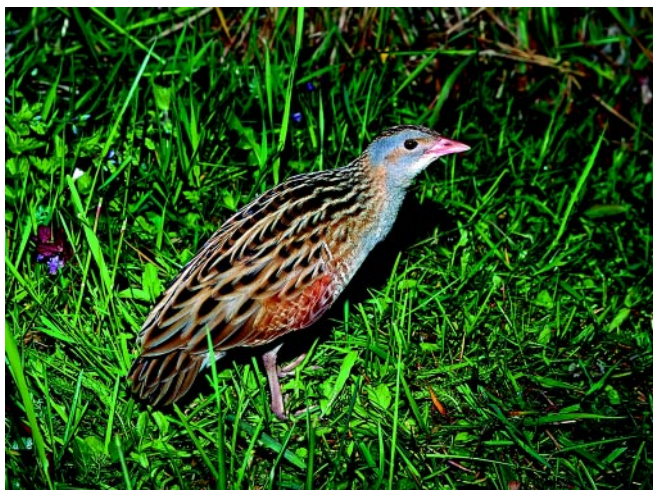
Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWIA II priedus ir Paukðeiø direktyvos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Pirėnø pusiasalio ir Britø salø vakaruose iki Angaros rytuose; nuo pietinės Skandinavijos ir Obės vidurupio ðiaurėje iki Irano, Vidurþemio jūros pakranėiø pietuose.

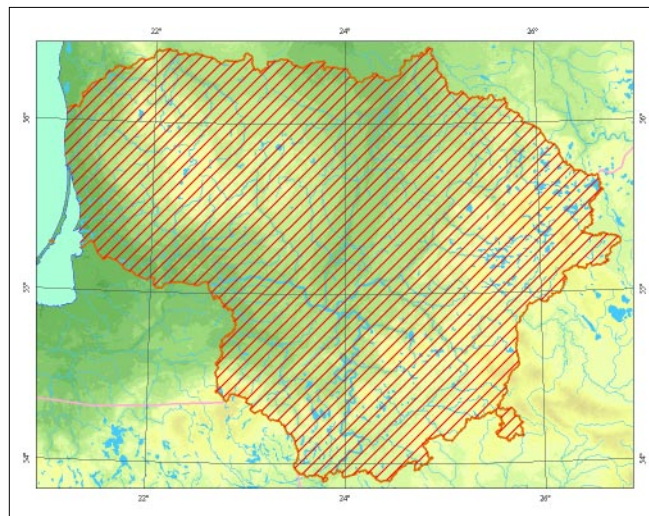
Lietuvoje rūðis aptinkama visoje teritorijoje. Gausesnė nemiðkinguose regionuose, kur plėtojamas neintensyvus þemės ūkis. Negausi didesnėje Suvalkijos, Vidurio ir Ðiaurės Lietuvos dalyje.

Biologija ir ekologija. Agrarinio kraðtovaizdþio paukðtis. Gyvena pievose su aukðta þoliø danga, taèiau vengia sausø augavieèiø, ūpmirkusio plotø. Taip pat aptinkamas kultūrose, reèiau þemapelkėse, naujose miðko kirtavietėse. Monogamas. Parskrenda geguþės mėn. Lizdā krauna ant þemės tarp þoliø. Kiauðinius (5– 10) deda geguþės pabaigoje. Iðaugina 1 vadā. Peri 16– 19 dienø. Jaunikliai pradeda skraidyti 5 savaièiø amþiaus. Minta ávairiais vabzdþiais, moliuskais, augalø sėklomis. Rudeninė migracija prasideda rug-sėjo pradþioje. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Perinėios populiacijos gausumas labai priklauso nuo konkreèiø metø klimato, o ypāè hidrologiniø sàlygø. Ilgalaikiams populiacijos pokyèiams didþiausia átakā daro þemės ūkio intensyvumo pokyèiai. Dabartinė ðalies populiacijā sudaro 25 000– 30 000 grie-

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

þianėiø patinø. Gausiausia populiacijos dalis aptinkama Nemuno deltoje, Ðiaurės Rytø Lietuvos dalyje ir didesniø upiø (Nemuno, Nevėþio, Dubysos, Minijos, Jūros, Ventos, Nemunėlio, Dysnos ir kt.) slėniuose.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra intensyvi þemės ūkio veikla: ankstyvas pievø ðienavimas, surimas, intensyvus ganymas, pesticidø naudojimas. Veisimosi buveinėms grėsmė kelia ir ūkinės veiklos nutraukimas, dėl kurio pievos ūþauga sumedėjusia augalija, atviro plotø apsodinimas miðku. Svarbiausiose veisimosi vietose reikia skatinti eksten-syviā, ekologinā þemės ūkio veiklā, vėlinant ðienavimo terminus ir iðsaugant pievø plotus.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmės paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Abundance of the breeding population fluctuates significantly depending on the climatic conditions in a particular year. Long term changes are caused by the intensity of agricultural activities conducted. Current national population is estimated at 25 000–30 000 singing males. The species is more abundant in the western and northeastern parts of Lithuania.

Apraðė Pydrūnas Preikðā

Pilkoji gervė

Grus grus Linnaeus, 1758

DEIMA GERVINIAI (*GRUIDAE*)

BŪRYS GERVINIAI PAUKĖIAI (*GRUIFORMES*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 1976 m.

Árašyta á Berno ir Bonos konvencijø II, AEWA II bei Paukðeio direktyvos I priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Indigirkos slėnio. Ðiaurėje arealas siekia Kolos pusiasalá, Obės þemupá. Pietuose aptinkama iki Altajaus, pietinės Ukrainos.

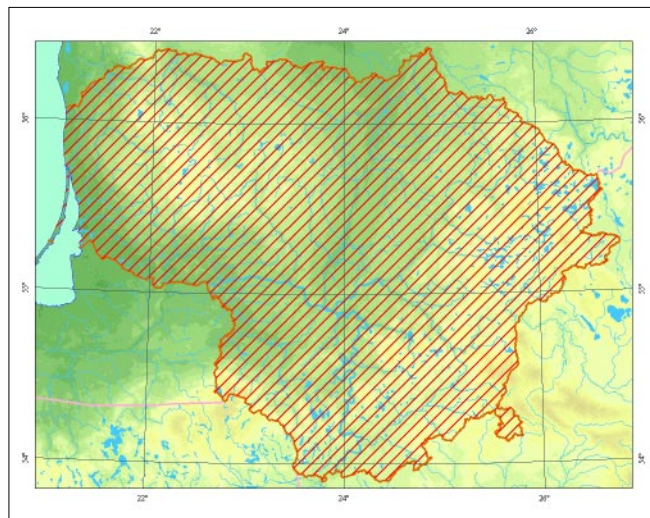
Lietuvoje paplitusi visuose rajonuose. Perinti populiacija didėja, todėl ásikuria vis naujose vietovėse. Rudená migruojantys paukðeiai keliose ádalies vietose telkiasi á tūkstantinius būrius. Svarbiausios jø yra Sulinkio, Tyruelio ir Novaraisio durpynai, Þuvinto rezervatas.

Biologija ir ekologija. Anksėiau perinėio paukðeio buvo randama tik tai dideliuose raistuose, taėiau paskutiniaus deimtmėiais kuriasi ir nedidelėse pelkuteėse, ðlapiuose miðkuose, ypaė kirtavietėse. Ðapniausiai lizdà krauna netoli ankstesnės perėjimo vietos, bet kartais peri ir tame paėiame lizde. Á Lietuvà sugrąpta kovo mėn.– balandþio pradþioje. Kiauðinius (2) beveik visada deda balandþio mėn. Þuvus dėėiai, gali perėti pakartotinai. Peri apie 30 dienø. Minta smulkiais gyvūnais, ávairiu augaliniu maistu. Neperintys paukðeiai vasarà telkiasi á būrius. Tolimasis migrantas. Rugsþiėio pabaigoje prasideda intensyvesnė migracija, kuri uþtrunka iki spalio pabaigos.

Populiacijø gausumas. XX a. pradþioje buvo gausi, bet 7– 8 deimtmetyje lizdai buvo randami tik Lekėėio

Linos Snitkienės nuotrauka

miðkuose prie Kauno ir Ėepkelio raiste; vėliau aptikti Vieðvilės pelkėje, Kamanose, Þuvinte. Apie 1990 m. pastebėtas staigus populiacijos gausėjimas, kuris tebesitęsia iki ðiol. Ėepkelio rezervate gyvena apie 30 porø, Þuvinto – apie 10, Vieðvilės – apie 13, Birþø girioje – apie 20, Nemuno deltoje – apie 25. 2001 m. ádalies populiacija ávertinta 900– 1 200 perinėio porø.

Grėsmės ir apsauga. Ðlapiø pievø ir miðkø sausinimas, atnaujinta durpynø eksploatacija, medienos ruoðos darbai perėjimo vietose, didelis plėðrūnø bei ðernø skaiėius.

Lizdavietėse balandþio– geguþės mėn. būtina sustabdyti medienos ruoðos darbus. Migruojanėio gervio būriø vietose rugsėjo– spalio mėn. būtina uþtikrinti ramybæ paukðeiams.

Informacijos áaltiniai

Ivanauskas T., 1957: Lietuvos paukðeiai, 1. – Vilnius.
Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikðmės paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Estimated population is up to 1200 pairs. The rapid population increase which started 15 years ago continues to this day. Thousands of cranes can be observed in the Sulinkiai and Novaraisis peatbogs during the autumn migration.

Apraðė Eugenijus Drobėlis

Jūrðarkė

Haematopus ostralegus Linnaeus, 1758

ÐEIMA JŪRÐARKINIAI (*HAEMATOPODIDAE*)
BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKÐĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III ir AEWA II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje Atlanto vandenyno pakrantėse, prie Baltijos, Baltosios, Vidurpemie ir Juodosios jŭrŭ, Vidurinėje Azijoje, Obės, Dniepro ir Volgos baseinuose. Kita populiacijos dalis gyvena Ramiojo vandenyno pakrantėje.

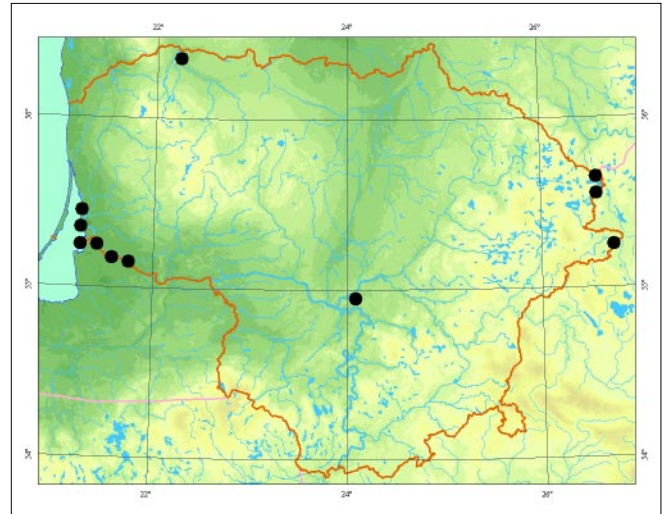
Lietuvoje þinoma tik keletas perėjimo vietŭ. Pagrindinės – Nemuno delta ir Kurðiŭ marios. Rasta perint Kauno mariose, Drŭkðiŭ eþero salose, Birvėtos þuvininkystės tvenkiniuose ir Varduvos tvenkinyje.

Biologija ir ekologija. Peri didesnį vandens telkinį smėlėtose salose, rečiau pakrantėse ar nuleistuose tvenkiniuose, pievose, dirbamuose laukuose. Monogamas. Parskrenda kovo mėn. Kiauðinius (2–3) deda geguþės mėn. Lizdas – negili duobutė grunte. Iðaugina 1 vadā, taėiau þuvus pirmajai dėėiai kiauðinius deda pakartotinai. Peri 26–28 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 34–36 dienŭ amþiaus. Minta vandens bestuburiais, kartais smulkiomis þuvimis. Rudeninė migracija prasideda rugpjŭėio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijŭ gausumas. Pirmā kartā Lietuvoje perinėiŭ paukðeiŭ rasta 1980 m. Kurðiŭ mariŭ smėlio salose ties Atmatos þiotimis. Vėliau pavienės poros perėjo salose prie Skirvytės upės þioėiŭ, Rupkalviŭ pievose, netoli Kintŭ þuvininkystės tvenkiniŭ, Kniaupės alankos smėlio saloje, Rusnės þuvininkystės tvenkiniuose, pievoje netoli Nemuno, pamario smėlyne netoli Drevernos. 1982–1983 m. viena pora laikėsi Drŭkðiŭ eþero Pilies saloje.

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

1984 m. viena pora perėjo to paties eþero Alksnynės saloje. Perint aptikta ir Kauno mariose: po vienā porā perėjo dirbtinėse smėlio salose, antra pora – dirbtinėse smėlėtose pakrantėse. 1989 m., 1990 m. ir 1994 m. viena pora perėjo Maþeikiŭ r. Varduvos tvenkinyje, o 1999–2001 m. – Birvėtos þuvininkystės ūkio tvenkiniuose. Ðalies populiacija vertinama 10–20 perinėiŭ porŭ.

Grėsmės ir apsauga. Viena didþiausiŭ grėsmiŭ yra þmoniiŭ lankymasis perėjimo vietose ir vandens lygio svyravimas Kurðiŭ mariose, perėjimo vietŭ ūþaugimas nendrėmis, krūmais.

Veisimosi vietose riboti þmoniiŭ lankymāsi ir priþiūrėti veisimosi buveines.

Informacijos űaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., Poðkus A., Graþuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraėto perinėiŭ paukðeiŭ atlasas. – Vilnius.

Malinauskas V., Dementaviėius D., 1998: Jŭrinė űarka. – Kaiðiadoriŭ rajono gyvŭnijos atlasas: 108.

Summary

First observed as nesting in Lithuania in 1980. The current national population is estimated at 10–20 nesting pairs, most of which are concentrated in the Nemunas River delta and near the Curonian Lagoon. The population is decreasing mainly due to habitat changes and because birds are disturbed at their nesting sites.

Apraðė Vytautas Jusys

Avocetė

Avosetta recurvirostra Linnaeus, 1758

ŠEIMA AVOCETINIAI (*RECURVIROSTRIDAE*)
BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

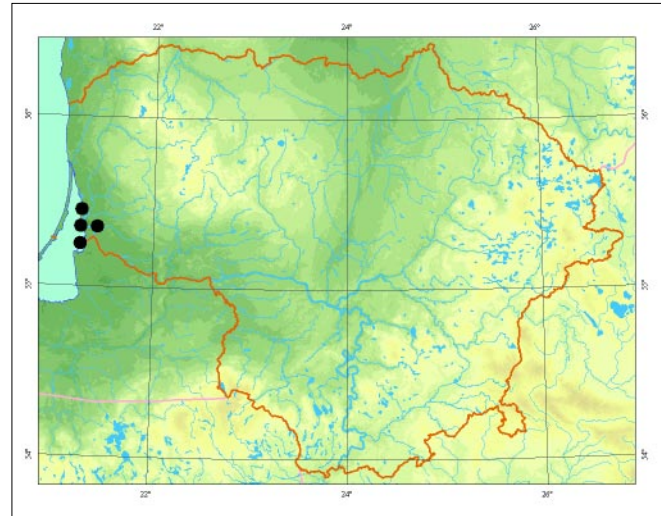
Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II priedus ir Paukðeio direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto vandenyno iki Uþbaikalės. Ðiaurinė arealo riba eina per pietinę Ðvediją, Estiją, Volgos þemupà, Tuvà, pietinę – Vakarinę Indiją, Mapijà Aziją, Pirėnø pusiasalà.

Lietuvoje rūðis pirmà kartà aptikta perint 1993 m. Nemuno deltoje, kur iki ðiol iðliko vienintelė perėjimo vieta.

Biologija ir ekologija. Peri pavienėmis poromis ar nedidelėmis kolonijomis smėlėtose vandens telkiniuose ar nuleistuose þuvininkystės tvenkiniuose. Monogamas. Parskrenda balandþio mėn. Kiauðinius (3– 4) deda geguþės mėn. Lizdas – negili duobutė grunte. Iðaugina 1 vadà. Peri 25– 26 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 28– 30 dienø amþiaus. Minta bestuburiais ir vandens augalø sėklomis. Rudeninė migracija prasideda rugpjūeio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Rusnės þuvininkystės tvenkiniuose 1993 m. perėjo 5– 6, 1994 m. – 6– 7 poros. Iki 3 porø perėjo Kniaupės àlankos saloje, pavienės poros – smėlio saloje prie Atmatos upės þioeio, Rupkalviø pievose, Kintø þuvininkystės tvenkiniuose. Perinèios populiacijos gausumas svyruoja priklausomai nuo hidro-

loginiø sàlygø konkreèiais metais. Dabartinė ðalies populiacija vertinama 5– 15 perinèio porø.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra perinèio paukðeio trikdymas perėjimo vietose ir salø, kuriuose yra veisimosi buveinės, upþelimas þoline ir sumedþusia augalija. Dalis dèeio þusta dël vandens lygio svyravimo Kurðio mariose.

Veisimosi vietose riboti þmoniø lankymàsi ir tvarkyti tinkamas buveines.

Informacijos ðaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinèio paukðeio atlasas. – Vilnius.

Maèiulis M., 1996: Avocetė (*Recurvirostra avosetta*) Avocet. – Ventės Ragas, 3: 35. – Klaipėda.

Meèionis R., 1994: Avocet (*Recurvirostra avosetta*) – a New Breeding Bird Species in Lithuania. – Acta Ornithologica Lituanica, 9– 10: 143. – Vilnius.

Summary

The species was first observed to be nesting in Lithuania in 1993. The current national population is estimated at 5– 15 nesting pairs. The population is threatened by human interference at nesting sites, habitat changes at these sites and changes in water levels.

Apraðė Vytautas Jusys

Jono Augustausko nuotrauka

Jûrinis kirlikas

Charadrius hiaticula Linnaeus, 1758

DEIMA SĖJIKINIAI (*CHARADRIIDAE*)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

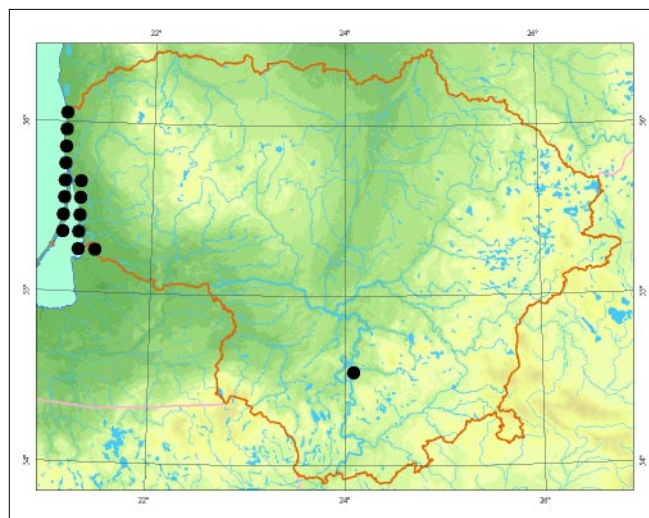
Paplitimas. Ðiaurinėje Eurazijos dalyje nuo Prancūzijos, Airijos, Islandijos, Skandinavijos, palei visà Arkties vandenyno pakrantę iki Ramiojo vandenyno. Lietuvoje peri pajūryje, Kurðio mariø pakrantėse, Nemuno deltoje, kai kuriuose Vakarø Lietuvos karjeruose ir Nemuno upės salose.

Biologija ir ekologija. Peri smėlėtose didesnìø upiø ir kitø vandens telkiniųø salose, kartais pakrantėse, nuleistuose tvenkiniuose ar net pievose, dirbamuose laukuose. Monogamas. Parskrenda kovo mėn. Kiauðinius (4) deda balandþio mėn. Lizdas – negili duobutė grunte, negausiai iðklota akmenukais, kriauklėmis ar ðapeliais. Iðaugina 2 vadas. Peri 23– 27 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 24– 26 dienø amþiaus. Minta smulkiais bestuburiais ir jø lervomis. Rudeninė migracija prasideda rugpjūèio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Gausiausiai peri Nemuno deltoje. Viena gausiausiø perėjimo vietø aptikta Rupkalviø pievoje prie Ðilutės (1988 m. rastos 3– 4 poros, 1991– 1992 m. – 5– 7 poros, 1993– 2004 m. – 2– 5 poros). Kasmet 1– 3 poros peri Kurðio mariø smėlio salose. 1998 m. 5 poros perėjo apsemtø pievø iðkilumose netoli Krokø Lankos eþero. Kurðio nerijos pajūryje kasmet peri 3– 4 poros. 1995 m. pavieniai lizdai rasti Palangoje pajūryje ir Smeltės pusiasalyje. Vakarø Lietuvos karjeruose pirmà kartà aptikti 1984 m.,

Jono Augustausko nuotrauka

kai prie Gargþdø perėjo 2 poros. 1998 m. 2– 3 poros perėjo Klaipėdos r., Kalviø karjere.

Perinėios populiacijos gausumas svyruoja priklausomai nuo hidrologiniø sąlygø. Ðiuo metu populiacijà sudaro 20– 30 porø, didþiausia jos dalis susitelkusi Vakarø Lietuvoje.

Grėsmės ir apsauga. Viena didþiausiø grėsmiø yra trikdymas perėjimo vietose. Dalis dèèiø þusta dël vandens lygio svyravimo. Veisimosi buveinės uþauga nendrėmis bei krūmais ir tampa nebetinkamos perėti. Veisimosi vietose riboti þmoniø lankymàsi ir tvarkyti buveines.

Informacijos ðaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krašto perinėiø paukðeiø atlasas. – Vilnius.

Pareigis V., 1989: Gnezdovanije galstunèikov v Gargþdaiskixh karjerach. – Acta orithologica Lituania, 1: 133– 134.

Summary

The national population is currently estimated at 20– 30 nesting pairs, many of which are concentrated in the Nemunas River delta. The greatest threats to the nesting population are habitat changes due to their overgrowth with reeds and shrubs, as well as disturbances during breeding periods.

Apraðė Vytautas Jusys

Dirvinis sėjikas

Pluvialis apricaria Linnaeus, 1758

DEIMA SĖJIKINIAI (*CHARADRIIDAE*)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis áraðyta nuo 1976 m.

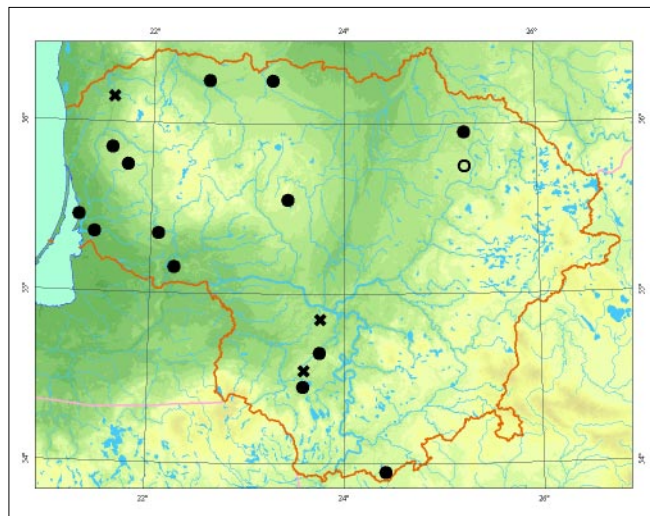
Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðeio direktyvos I priedà.

Paplitimas. Nuo Islandijos vakaruose iki Vidurio Sibiro rytuose. Per Lietuvà driekiasi pietinè paplitimo riba. Lietuvoje rūðis paplitusi pietinèje ir vakarinèje dalyse, kur aptinkama daugumoje didelio (daugiau nei 100 ha) aukðtapelkiø su iðlikusiomis atviromis plynemis. Peri Mũdos tyrelyje, Kamanose, Aukðtajame ir Reiskio tyruose, Vieðvilèje, Þuvinte, Èepkeliuose, Paliø durpyne ir kt. (per pastaràjā deðimtmetà ið viso aptikta 13 pelkiø). Jau neberandama Ðaukliø riedulyne, Amalve, Notigalèje, Aisputiðkio pelkèse. Taip pat iðnyko ir ið Eperelio durpyno, kuris buvo paverstas pramoniniu durpynu.

Biologija ir ekologija. Peri tundriniame kraðtovaizdyje. Lietuvoje daþniausiai ásikuria atvirose ar pusiau atvirose klampiose kimininèse aukðtapelkèse, kuriose daug balø ar eþerokðniø ir vyrauja virþiai, balþuvos, saidros, kupstiniai ðvyliai. Monogamas. Parskrenda kovo mėn. Kiauðinius (4) deda balandþio pabaigoje. Lizdas – duobutè ant þemès tarp virþiø ar þolinès augalijos. Iðaugina 1 vadà, þuvus pirmajai dèèiai peri pakartotinai. Peri 27 dienas. Minta vabzdþiais, uogomis. Rudeninè migracija prasideda rugsėjo mėn. Tuo metu paukðeio bũriai matomi dirbamuose laukuose, ðvieþiai nuleistuose þuvininkystès tvenkiniuose. Tolimasis migrantas.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Perinèios populiacijos gausumas svyruoja nedaug, priklauso nuo hidrologinio sàlygø perėjimo vietose konkreèiais metais. Dabartinè dalies populiacija vertinama 45– 50 perinèiø porø. Gausiausios perėjimo vietos yra Aukðtajame tyre – 7– 8 poros, Reiskio tyre – 6– 7 poros, Kamanose – 6 poros, Èepkeliuose – 5– 6 poros, Vieðvilèje – 5 poros, Mũdos tyrelyje – 4– 5 poros, Paliø durpyne – 3 poros, Aukðtumaloje – 2– 3 poros. Kitose pelkèse peri pavienès poros.

Grèsmès ir apsauga. Didþiausios grèsmès yra perinèiø paukðeio trikdymas lankantis perėjimo vietose ir sausinamosios melioracijos darbai pelkèje ar aplinkinèse teritorijose.

Svarbiausiose veisimosi vietose būtina riboti þmonio lankymàsi ir iðlaikyti tinkamas hidrologines sàlygas.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmès paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Abundance of the breeding population fluctuates insignificantly depending on the hydrological conditions of breeding habitats in a particular year. The current national population is estimated at 45-50 breeding pairs.

Apraðè Þydrũnas Preikðà

Juodakrūtis bėgikas

Calidris alpina Linnaeus, 1758

DEIMA TILVIKINIAI (SCOLOPACIDAE)
BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (CHARADRIIFORMES)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭdis árađyta nuo 1976 m.

Árađyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir PaukĖiø direktyvos I priedå.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Ochotsko jŭros: ŗiaurėje arealas siekia arktinę Eurazijos pakrantę, pietuose tæsiasi iki tundros zonos ribos, Baltijos ir ŗiaurės jŭros pakranėiø.

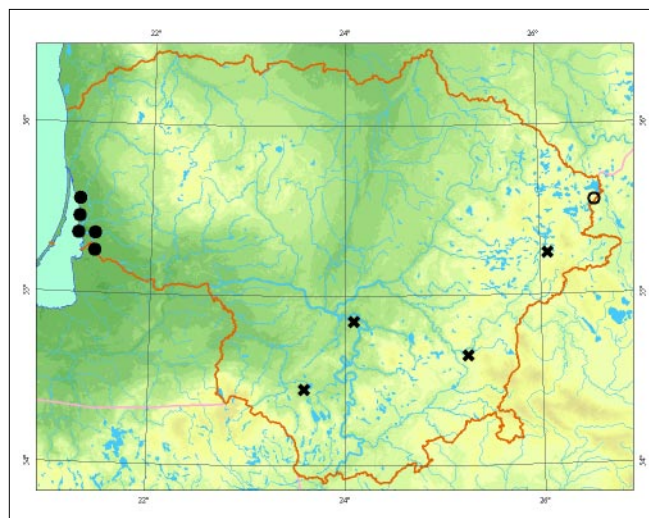
Lietuvoje perėjimo metu rŭdis aptikta ŗuvinto eþero apylinkėse, Kretuono ir DrŭkĖiø eþerø salose, Kauno mariø pakrantėse, Balėio eþerėlyje ir kitur. Pastaraisiais metais reguliariai aptinkama tik Nemuno deltos ŗpliejamose pievose, peri KurĖiø mariø pakraĖeiø ŗpliejamose pievose.

Biologija ir ekologija. Peri ŗlapiuose þemapolėse pievose, ganyklose, polderiuose. Monogamas. Parskrenda balandþio mėn. KiauĖinius (3– 4) deda balandþio–birþelio mėn. Lizdas – negili duobutė pievoje, daþnai þoliø kupstelyje, iĖklotas sausa þole. IĖaugina 1 vadå. Peri 21– 22 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti maþdaug 25 dienø amþiaus. Minta bestuburiais – daþniausiai vabzdþiais ir jø lervomis. Rudeninė migracija prasideda jau liepos mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Dabartinė ŗalies populiacija vertinama 25– 30 perinėiø porø. Didþioji jos dalis

Vytauto Jusio nuotrauka

susitelkusi Nemuno deltoje ir pamario ŗpliejamose pievose: prie Dumblio eþero ir Kniaupės ålankos aptiktos 2– 3 perinėios poros, Uostadvario, Rupkalviø, ir Sausgalviø ŗpliejamose pievose – 8– 10 porø. Klaipėdos r. 5 poros aptiktos netoli Drevernos esanėiose ŗpliejamose pievose.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė populiacijai yra intensyvus ganymas, ankstyvas ŗpliejamø pievø ŗienavimas, ganyklø vertimas á ariamå þemå, ŗlapiø pievø apleidimas. Dalå lizdø sunaikina varniai paukĖiai. Svarbiose veisimosi vietose reikia skatinti ekstensyvå gyvulininkystå ir vėlyvå pievø ŗienavimå, tvarkyti tinkamas buveines.

Informacijø ŗaltiniai

Jusys V., Maėiulis M., Meėionis R., PoĖkus A., Graþuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraĖto perinėiø paukĖiø atlasas. – Vilnius.

Summary

The national population is estimated at 25–30 nesting pairs. Most of these, 10–15 pairs, nest in the wet meadows of the Nemunas River delta. The greatest threats to its survival are intensive agricultural practices and changes in its suitable habitats.

Apraðė Mindaugas Maėiulis

Gaidukas

Philomachus pugnax Linnaeus, 1758

DEIMA TILVIKINIAI (*SCOLOPACIDAE*)
BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

2 (V) kategorija

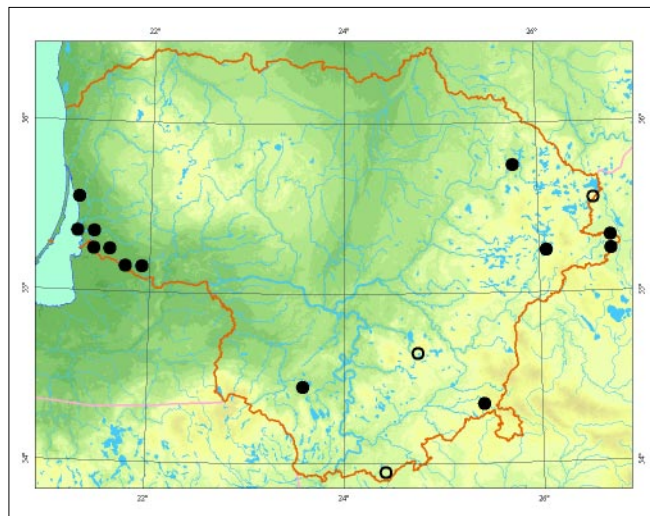
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðeiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Beringo jūros: ðiaurėje arealas siekia Arkties vandenyno pakrantę, pietuose tæsiasi iki Jenisejaus vidurupio, Volgos vidurupio, Dniepro aukðtupio, Lenkijos, Belgijos. Lietuvoje rŭdis gausiausiai aptinkama Nemuno deltos upliejamose pievose. Perinèiø paukðeiø rasta Birvètos ir Dysnos upliejamose pievose, Kretuono ir Drŭkðiø eþero salose. Tuoktuviniai patinø ðokiai stebimi Þuvinto biosferos rezervate, uplietose pievose ties Tyrø pelke, Senrusnės ir Sennemunės eþerø pakranèiø pievose.

Biologija ir ekologija. Peri ðlapiose þemapolėse pievose, ganyklose, polderiuose. Poligamas. Parskrenda balandþio mėn. Kiauðinius (3– 4) deda geguþės– birþelio mėn. Lizdas – negili duobutė pievoje, daþnai þoliø kupstelyje iðklotas sausa þole. Iðaugina 1 vadà. Peri 20– 21 dienà. Minta bestuburiais – daþniausiai vabzðþiais ir jø lervomis. Rudeninė migracija prasideda liepos mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Dabartinė ðalies populiacijà sudaro 100– 200 perinèiø pateliø. Didþioji jos dalis susitelkusi Nemuno deltoje: Uostadvario, Rupkalviø, Saus-

galviø upliejamose pievose. Kitos gausesnės perėjimo vietos yra Birvètos ir Dysnos slėniuose (5– 10 pateliø), Kretuono eþero salose ir pakrantėse (4– 5 patelės).

Grėsmės ir apsauga. Didelė þalà daro intensyvi gyvulininkystė, ankstyvas upliejamø pievø ðienavimas, ganyklø vertimas á ariamà þemę ar apleidimas, ankstyvas polderiø pievø sausinimas pavasará. Dalá lizdø sunaikina varniniai paukðèiai. Veisimosi vietose skatinti ekstensyvià gyvulininkystę, vėlyvà pievø ðienavimà, tvarkyti tinkamas buveines.

Informacijos ðaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinèiø paukðeiø atlasas. – Vilnius.

Summary

The national population is currently estimated at 100– 200 nesting females. Of these, the majority (150 females) nest in wet meadows in the Nemunas River delta. The main threats are changes in its suitable habitats.

Apraðė Mindaugas Maèiulis

Selemono Paltanavièiaus nuotrauka

Stulgys

Gallinago media Latham, 1787

DEIMA TILVIKINIAI (SCOLOPACIDAE)
BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (CHARADRIIFORMES)

1 (E) kategorija

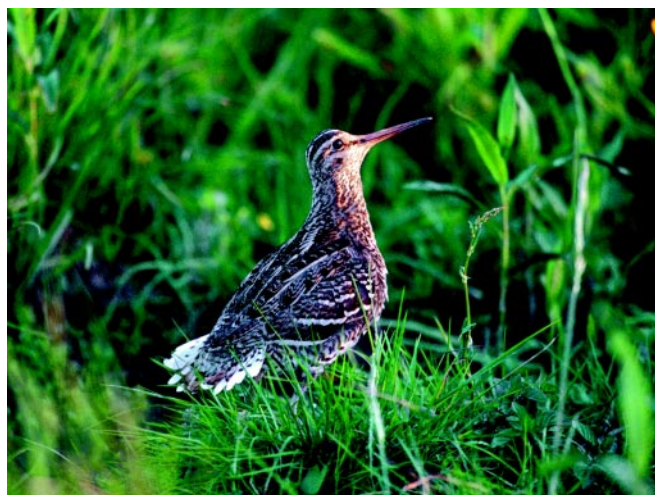
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWIA II priedus ir Paukðeiø direktyvos I priedā.

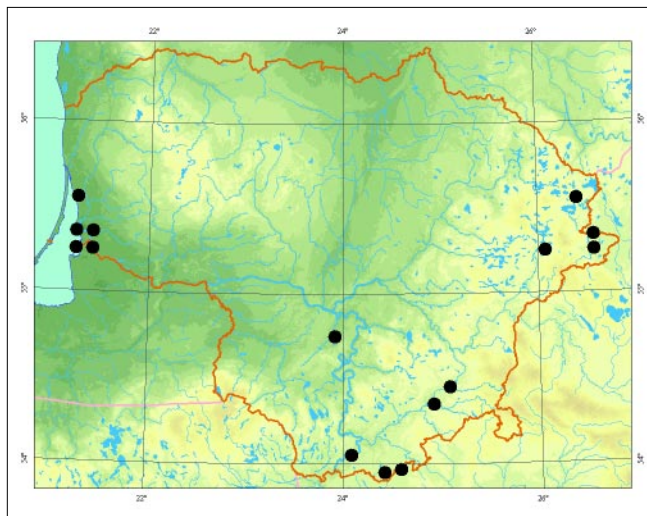
Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Jenisejaus slėnio. Ðiaurėje arealas siekia Barenco, Baltąjā jūras, Obės, Jenisejaus þemupius. Pietuose tāsiasi iki Obės aukðtupio, Volgos þemupio, Karpatø priekalniø, Lenkijos.

Lietuvoje rūðis paplitusi sporadiðkai. Gausiausia perinti populiacija aptinkama Nemuno deltoje ir rytinėje Kurðiø mariø pakrantėje. Anksėiau buvusi svarbi perėjimo vieta Ėepkeliø rezervate pastaraisiais metai sunyko. Tuokvietes taip pat rastos Kretuono kraðtovaizdþio draustinyje, Svylos, Dysnos, Merkio, Visinėios ir Ðalėykðėios upiø slėniuose. Kitur aptinkamos pavienės poros.

Biologija ir ekologija. Peri ðlapiose, uppelkėjusiose vikvinėse upiø slėniø ar kitose upliejamose pievose. Nevengia pamiðkiø, tik svarbu, kad bûtø atviras kraðtovaizdis. Tuoktuvės vyksta sausesnėse atvirose vietose. Parskrenda balandþio pabaigoje. Poligamas. Paukðėiai veisimosi metu susirenka tuokvietes, kuriose bŭna nuo keliø iki keliadesimt patinø. Patelės apvaisinamos tuokvietėje, peri netoli. Kiauðinius (4 (3– 5)) deda geguþės antroje pusėje– birþelio mėn. Lizdas – negili duobutė, negausiai iðklota þole ar samanomis. Peri 22– 24 dienas. Ðapniausiai iðaugina 1 vadā. Jaunikliai pradeda skraidyti 21– 28 dienø amþiaus. Minta āvairiais bestu-

Eugenijaus Drobėlio nuotrauka

buriais, kartais lesa augalø sėklas. Rudeninė migracija prasideda rugpjūeiø mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Dabartinė ðalies populiacija vertinama 200– 300 perinėiø porø. Ðiuo metu gausiausias þinomos tuokvietės yra Nemuno deltos upliejamose pievose, kur susirenka iki keliolikos patinø vienoje tuokvietėje. Manoma, kad ėia peri iki 100 porø. Kitos gausesnės tuokvietės (iki 10 patinø) aptiktos Svylos, Ðetekðnos upiø slėniø, Kretuono eþero pakranėiø pievose.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra veistis tinkamø buveiniø upaugimas aukðta þoline ar sumedėjusia augalija, pasikeitæs hidrologinis rėpimas, taip pat perinėiø paukðeiø trikdymas.

Bŭtina tæsti ekstensyvø ūkininkavimā arba tvarkyti veisimosi buveines.

Informacijos Űaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sājungos reikðmės paukðėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Ðvapys S., Jusys V., Raudonikis L., Pydelis R., 2001: Snipes (*Gallinago gallinago*, *Gallinago media*, *Lymnocyptes minimus*) in Lithuania. – Vilnius.

Summary

The current national population is estimated at 200– 300 nesting pairs. The most abundant population is in the Nemunas River delta. Three large mating sites are known from inland.

Apraðė Liutauras Raudonikis, Jurgita Sorokaitė

Paprastasis griciukas

Limosa limosa Linnaeus, 1758

DEIMA TILVIKINIAI (SCOLOPACIDAE)
BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (CHARADRIIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

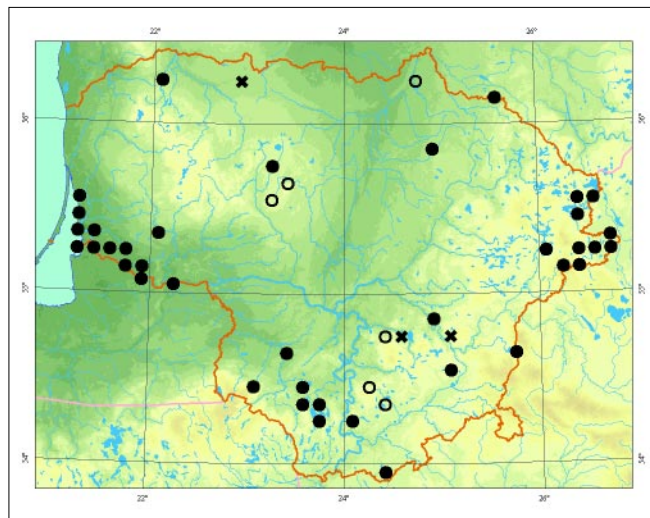
Paplitimas. Rŭdis paplitusi nuo Prancŭzijos iki Obės aukðtupio rytuose, nuo Pietø Ðvedijos ðiaurėje iki Juodosios jŭros ir Italijos pietuose. Peri Britø, Islandijos salose.

Lietuvoje rŭdis aptinkama nuo vakariniø iki labiausiai á rytus nutolusiø vietoviø, taèiau visur peri sporadiškai. Ðiuo metu þinomos 3 didesnės perinèios populiacijos: Nemuno deltoje, Þuvinto biosferos rezervate, Dysnos ir Birvėtos baseine. Stabilios populiacijos yra Kretuono draustinyje, Tyruliø durpyne, Meteliuose.

Biologija ir ekologija. Peri upliejamose pievose, atvirose ðlapiose vandens telkiniø pakrantėse, salose, reèiau aukðtapelkėse bei þemapelkėse. Daug tinkamø buveiniø buvo sunaikinta XX a. antroje pusėje masiškai melioruojant Lietuvos ðlapþemes. Gali perėti ir toliau nuo vandens. Nevengia giminaieš kaimynystės – ten, kur yra gausesni, suformuoja nedideles kolonijas. Monogamas. Atskrenda susiporavęs. Balandþio– geguþės mėn. kiauðinius (4) deda aukðtesniame kupste ar þolėje. Abu poros nariai peri 22– 24 dienas. Kiek apdþiuvę jaunikliai palieka lizdà ir greitai pradeda savarankiškai maitintis. Maþdaug mēnesio amþiaus pradeda skraidyti ir palieka lizdavietes. Paprastai ne vėliau kaip liepos viduryje iðskrenda ið Lietuvos. Minta ávairiais bestuburiais. Tolimasis migrantas.

Selemono Paltanavièiaus nuotrauka

Populiacijø gausumas. Gausumas smarkiai sumapėjo per paskutinius 30 metø. 1971 m. Kretuono eþero saloje perėjo 31 pora, 2006 m. – tik 6 poros. Pagrindinė populiacija telkiasi Nemuno deltoje, kur registruojama beveik pusė ðalyje perinèiø paukðeš – daugiau nei 150 porø. Kitur aptinkama po kelias poras, retai kur iki 10. Ðiuo metu ðalies populiacija vertinama 300– 450 perinèiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia neigiamà poveikà daro ðlapiø pievø upaugimas krŭmais, jø sausinimas. Dėtys nukenėia nuo varniniø paukðeš, nendrinø lingiø. Bŭtina iðsaugoti veisimosi buveines, iðkirsti sumedėjusià augalijà, o pasibaigus perėjimo sezonui ðienauti ar ganyti. Siŭloma reguliuoti plėðrŭnø gausumà. Ðiuo metu atliekami buveiniø tvarkymo darbai Nemuno deltoje, Þuvinte, Kretuone.

Informacijos Űaltiniai

Raudonikis L., 1999: Black-tailed Godwit: bird of 1998 in Lithuania. – Acta Zoologica Lituanica, 9 (1): 215– 218.

Summary

A rare and sporadically distributed species in Lithuania, with a population of 300–450 nesting pairs at present. Over the last 20 years it has either disappeared from many locations or significantly decreased in abundance. The main reason for this is the loss of breeding habitats.

Apraðė Selemonas Paltanavièius, Liutauras Raudonikis

Didpioji kuolinga

Numenius arquata Linnaeus, 1758

DEIMA TILVIKINIAI (SCOLOPACIDAE)
BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (CHARADRIIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1976 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWÁ II priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Britø salø iki Amūro aukðtupio. Ðiaurėje arealas siekia Ðiaurinę Ðvediją, Baltąjā jūrā, Jenisejaus þemupā. Pietuose rūðis paplitusi iki Uþbaikalės, Volgos þemupio, Ðiaurinės Juodosios jūros pakrantės, pietinės Prancūzijos.

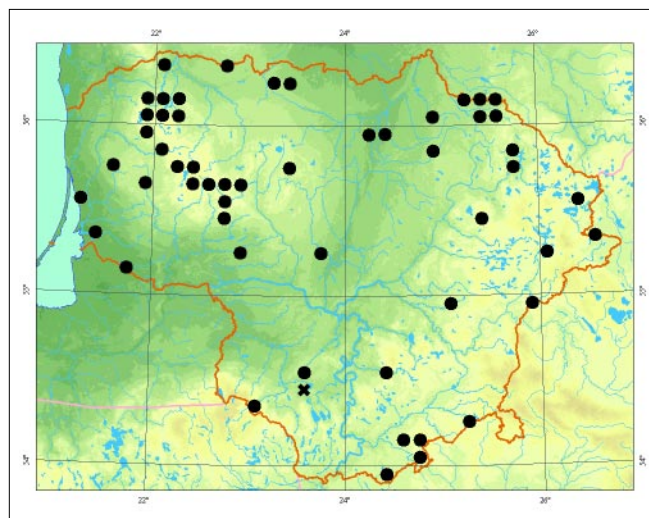
Sporadiðkai gyvena visoje Lietuvoje, daþnesnė vakarinėje dalyje, ypač kalvotoje Þemaitijoje.

Biologija ir ekologija. Būdingas didelio atviro aukðtapelkiø paukðtis. Taip pat peri ávairaus dydþio þemapelkėse, Ðlapiose paeþeriø pievose, atvirose salose, kartais net dirvonuose. Monogamas. Parskrenda kovo mėn. Kiauðinius (4) deda balandþio mėn. Lizdas – duobutė poliø kupste. Iðaugina 1 vadā. Peri 26– 30 dienø. Jaunikliai pradeda skraidyti 5– 6 savaiðiø amþiaus. Minta ávairiais bestuburiais. Rudeninė migracija prasideda liepos pabaigoje. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Perinti populiacija maþėja, daþniausiai rūðiai iðnykstant ið buvusio perėjimo vietø. Dabartinė Lietuvos populiacijā sudaro 300– 400 perinèio porø. Ðiuo metu daþniausiai aptinkamos tik pavienės poros. Atskirais metais gausiau peri tik Amalve – iki 5 porø, Kamanose – iki 3 porø bei Tyruliø durpyne – iki 3 porø.

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra perinèio paukðeiø trikdymas perėjimo vietose, pelkiø sausėjimas dėl gruntinio vandens lygio þemėjimo bei dėl sausavimo darbø, atviro þemapelkiø ir Ðlapiø pievø uþaugimas sumedėjusia augalija.

Veisimosi vietose būtina riboti þmoniø lankymāsi, iðlaikyti tinkamas hidrologines sàlygas, palaikyti atviras Ðlapias pievas ir þemapelkes.

Informacijos ðaltiniai

Summary

Current national population is estimated at 300–400 breeding pairs, mainly concentrated in the Þemaitija highlands. Population decrease is mostly due to a transformation of habitats.

Apraðė Þydrūnas Preikðā

Raudonkojis tulikas

Tringa totanus Linnaeus, 1758

DEIMA TILVIKINIAI (*SCOLOPACIDAE*)
BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus.

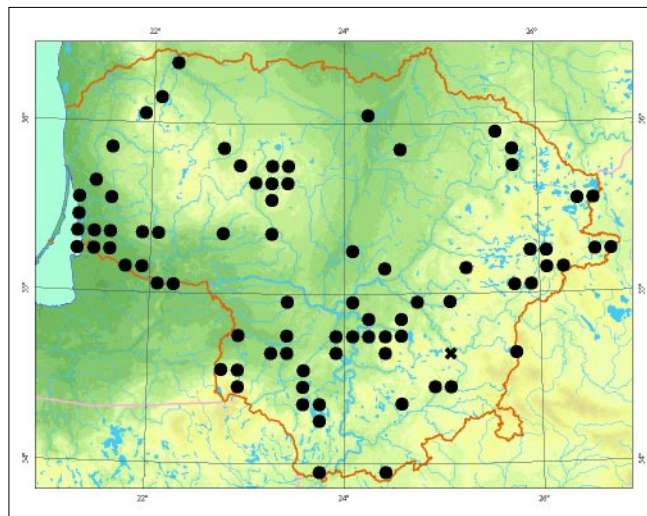
Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno, pietuose – iki Chuanchės, Tian Ðanio, Maþosios Azijos ir Pirėnø pusiasalio, Ðiaurėje – iki Barenco ir Baltosios jŭrø. Gyvena Britø salose, Islandijoje. Visoje Lietuvoje aptinkama rŭðis, taèiau nėra daþna. Reta Ðiauriniuose ir miðkinguose Ðalies rajonuose. Nemuno deltoje tai áprasta rŭðis. Pasiskirstymas Ðalyje atspindi upliejamø pievø, atvirø pelkuèiø iðsidėstymà agrariniame kraðtovaizdyje.

Biologija ir ekologija. Mėgsta upliejamas pievas, þemapelkes, atviras vandens telkinio pakrantes su nedidelėmis pelkutėmis, salas. Daug tinkamø buveiniø buvo sunaikinta XX a. antroje pusėje, masiðkai melioruojant Lietuvos Ðlapþemes. Ásikuria arėiau vandens. Kiauðinius (4) deda duobutėje tarp þoliø balandþio mėn. Patinas ir patelė pakaitomis peri 23 dienas. Jaunikliai per kelias valandas apþiŭvæ palieka lizdà, o 25 dienø amþiaus jau skraido. Braidydami vandenyje lesa bestuburius, jø lervas. Rudeninė migracija prasideda rugsėjo mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Rŭðis tapo reta XX a. antroje pusėje, masiðkai Ðalyje nusauginus nedideles pelkutes, iðtiesinus upelius – buvo prarastos pavasarinio potvynio metu apsemiamos pievos. Perinti populiaci-

Selemono Paltanavièiaus nuotrauka

ja ir toliau mapėja dėl iðlikusiø perėjimo vietø upaugimo aukðtaisiais helofitais ir krŭmais. Kretuono saloje 1969 m. perėjo 18 porø, 1986 m. – 6, 2006 m. – 5 poros. Panaðios tendencijos ir Bivėtos baseine, Puvinto apylinkėse esanėiose perėjimo vietose. Geresnė situacija tik Nemuno deltoje, kur kasmet peri iki 100 porø. Ðalies populiacija 2001 m. ávertinta 600–800 perinèiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Rŭðies bŭklei daugiausia átakos turi veisimosi buveiniø pokyèiai – Ðlapio pievø ir pelkuèiø bei vandens telkinio pakranèiø upaugimas krŭmais ir aukðtaisiais helofitais, sausinimas ar natŭralus sausėjimas dėl gruntinio vandens lygio þemėjimo. Dėty nukenėia nuo varniniø paukðeiø, nendrinio lingio. Bŭtina iðsaugoti veisimosi buveines, jose ekstensyviai ūkininkauti. Siŭloma reguliuoti plėðrŭnø gausumà. Ðiuo metu atliekami buveiniø tvarkymo darbai Nemuno deltoje, Puvinte, Kretuone.

Informacijos ūaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinèiø paukðeiø atlasas. – Vilnius.

Summary

A rare and disappearing species in Lithuania. The national population is estimated at 600–800 pairs, and it decreasing due to a loss of breeding habitats.

Apraðė Selemonas Paltanavièius

Tikutis

Tringa glareola Linnaeus, 1758

DEIMA TILVIKINIAI (SCOLOPACIDAE)
BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (CHARADRIIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWIA II priedus ir Paukðeiø direktyvos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Barenco jūrā, Obės, Lenos þemupā, pietuose – pietinæ Uþbaikalæ, Volgos vidurupā, pietinæ Baltarusijā.

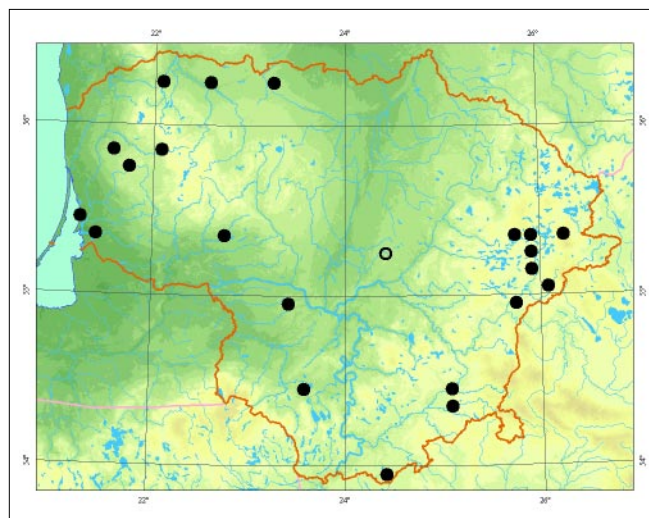
Lietuvoje peri daugelyje didesniø aukðtapelkiø: Èepkeliuose, Kamanose, Aukðtajame ir Reiskio tyruose, Aukðtumaloje, Þuvinte, Mũdos tyrelyje, Rũdninkø ir Labanoro girios pelkëse. Taip pat gyvena Novaraisio ir kituose durpynuose. Migracijos metu rūðis aptinkama visoje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Bũdingas didesniø ðlapiø uppelkėjusio atviro teritorijø, daþniausiai aukðtapelkiø, paukðtis. Peri ir miðko pakraðeiø ðlapiose pievose, atsikurianiuose durpynuose. Monogamas. Parskrenda balandþio mėn. Kiauðinius (4) deda gegupės mėn. Lizdā krauna ant þemės tarp þoliø. Iðaugina 1 vadā. Peri 22– 23 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 30– 35 dienø amþiaus. Minta vandens bestuburiais, daþniausiai vėþiagyviais, vabzdþiais, kirmelėmis. Rudeninė migracija prasideda liepos mėn. Migracijos metu aptinkamas dumbblingose vandens telkiniø pakrantëse. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Perinèios populiacijos gausumas svyruoja priklausomai nuo hidrologiniø sàlygø

Renato Jakaièio nuotrauka

perėjimo vietose konkreèiais metais. Dabartinæ dalies populiacijā sudaro 100– 150 perinèiø porø. Didþioji jos dalis susitelkusi natũralias savybes iðlaikiusiose didesnëse aukðtapelkëse. Gausiausiai gyvena Èepkeliø raiste – apie 20 porø. 1999 m. Novaraisio durpyne perėjo 6, Baltosios Vokės durpyne – 3, Girutiðkio rezervate – 3, Kamanose – 4 poros.

Grësmës ir apsauga. Didþiausios grësmës yra sausnamo darbai pelkëse ar aplinkinëse teritorijose bei gruntinio vandens lygio þemėjimas. Svarbiausiose veisimosi vietose būtina riboti iðlaikyti tinkamas hidrologines sàlygas.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Abundance of the breeding population fluctuates depending on the hydrological conditions at breeding habitats in a particular year. Current national population is estimated at 100–150 breeding pairs, mainly distributed in natural raised bogs.

Apraðė Þydrũnas Preikðā

Mažasis kiras

Larus minutus Pallas, 1776

DEIMA KIRINIAI (LARIDAE)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (CHARADRIIFORMES)

3 (R) kategorija

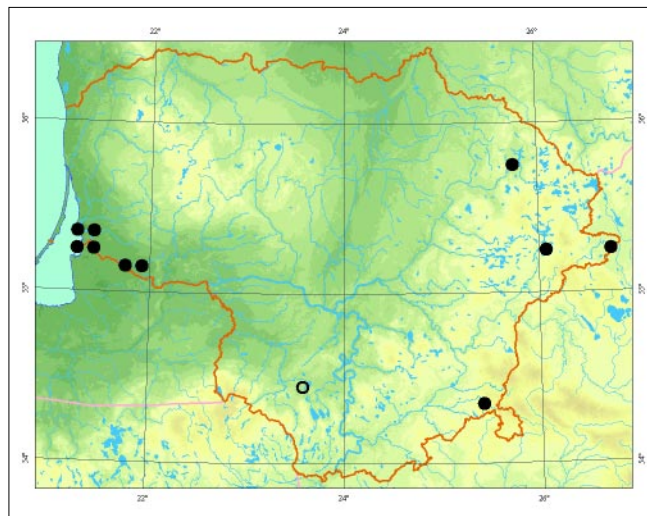
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðeio direktyvos I priedà.

Paplitimas. Arealas nevientisas. Europoje rŭdis paplitusi nuo Ðiaurės jŭros pakranėio iki Kamos baseino, pietuose tàsiasi iki Dniepro, Dono aukðtupio, Lenkijos. Lietuvoje peri Nemuno priekinės deltos àlankose, Dumblio, Senrusnės, Sennemunės ir Kretuono eþeruose, Rusnės, Vasaknø, Birvėtos, reèiau kituose þuvininkystės tvenkiniuose. Periodiðkai àsikuria Nemuno deltos upliejamose pievose.

Biologija ir ekologija. Peri sekliuose, gausiai þemesniàja vandens augalija apþelusiuose stovinèio vandens telkiniuose, Kurðio mariose, ypaè jø àlankose. Monogamas. Parskrenda geguþės mèn. Peri kolonijomis, daþnai sudaro miðrias kolonijas su kitø rŭdø kirais ir þuvėdromis. Kiauðinius (2– 3) deda geguþės– birþelio mèn. Lizdà krauna sausose, atvirose salose arba ant plŭduriuojanėio augalø. Iðaugina 1 vadà, þuvus pirmajai dėèiai kiauðinius deda pakartotinai. Peri 22– 23 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti po 3– 4 savaiėio. Minta smulkiais þuvytėmis, bet daþniausiai bestuburiais. Rudeninė migracija prasideda rugsėjo mèn. Artimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Dabartinė dalies populiacijà sudaro 200– 400 perinėio porø. Didþioji jos dalis susitel-

kusi Nemuno deltoje. Peri Kurðio mariø àlankose: Prŭsinės ir Kniaupės – 35 poros, Dumblio eþere ir Rusnės þuvininkystės tvenkiniuose – 10– 30 porø. Senrusnės ir Sennemunės eþeruose – 20– 30 porø. Periodiðkai 200– 250 porø apsigyvena Rupkalviø ir Sausgalviø upliejamose pievose. Kitur aptinkamos maþos kolonijos (3– 8 poros).

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė Nemuno deltoje yra ankstyvas polderinø pievø sausinimas pavasarà, kitur buveinės prarandamos dël uþaugimo. Didelė þalà daro paukðeio trikdymas perėjimo metu, dalà lizdø sunaikina varniai paukðeiai.

Veisimosi vietose riboti þmoniø lankymàsi, reguliuoti varninø paukðeio skaiėio ir tvarkyti buveines.

Informacijos ðaltiniai

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþuleviėius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos kraðto perinėio paukðeio atlasas. – Vilnius.

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmės paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The national population is estimated at 200–400 nesting pairs. Most of these – between 60 and 200 pairs – nest in the Nemunas River delta. The main threat to its survival is disturbances.

Apraðė Mindaugas Maèiulis

Jono Augustausko nuotrauka

Mapoji þuvėdra

Sterna albifrons Pallas, 1764

ÐEIMA ÐUVĖDRINIAI (STERNIDAE)
BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKÐĖIAI (CHARADRIIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭdis årađyta nuo 1976 m.

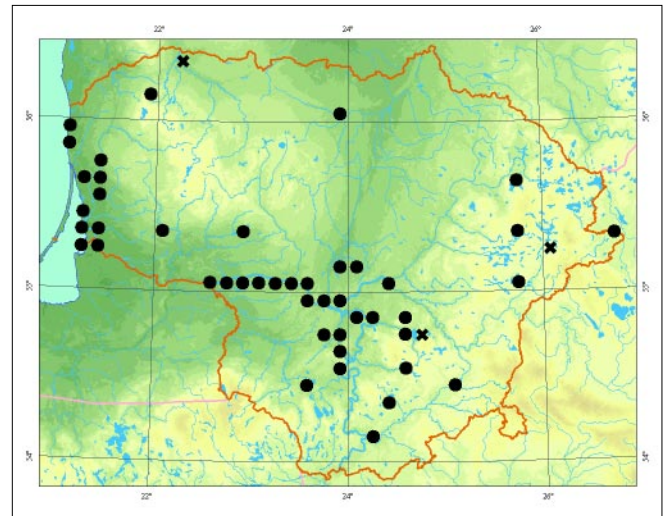
Årađyta å Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, AEWÅ II priedus ir Paukðėiø direktivos I priedå.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Europos, iðskyrus jos ðiauriniå dalå, iki Mandþiurijos ir Indijos.

Lietuvoje peri Nemuno upėje. Pavienės poros aptinkamos Neries þemupyje, uplietuose karjeruose, þuvininkystės ūkiø tvenkiniuose, reėiau jŭros pakrantėje. Anksėiau perėjo Kretuono eþero saloje, Varduvos ir Elektrėnø vandens saugyklose.

Biologija ir ekologija. Peri didesniø upiø ir kitø vandens telkiniø smėlėtose salose, reėiau pakrantėse ar nuleistuose tvenkiniuose. Monogamas. Parskrenda geguþės mėn. Kiauðinius (2– 3) deda birþelio mėn. Lizdas – negili duobutė grunte. Peri 18– 22 dienas. Iðaugina 1 vadå, þuvus pirmajai dėėiai peri pakartotinai. Jaunikliai pradeda skraidyti 15– 17 dienø amþiaus. Minta smulkiomis þuvytėmis ir bestuburiais – dþniausiai vėþiagyviais ir vabzdþiais. Rudeninė migracija prasideda rugpjŭėio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Perinėios populiacijos gausumas labai svyruoja priklausomai nuo hidrologiniø sàlygø konkreėiais metais. Dabartinė ðalies populiacija vertinama 150– 200 perinėiø porø. Didþioji jos dalis susitelkusi palei Nemuno upę. 2003 m. upės ruoþe tarp Kulautuvos ir Smalininkø, salose ties Prienais ir ties Balbieriðkiu, Nemuno deltoje perėjo po 20 porø. Ta-

ėiau atskirais metais deltoje gali perėti iki 100, o Nemune tarp Kulautuvos ir Smalininkø iki 150 porø. Kitur (karjeruose, þuvininkystės ūkiø tvenkiniuose ir kt.) aptinkamos tik pavienės poros ar negausios grupės.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra perinėiø paukðėiø trikdymas, þvejø ar poilsiautojø lankymasis perėjimo vietose. Taip pat Nemuno vagos gilinimo darbai, kai nukasamos sànaðinės salos. Natŭraliai perėjimo vietos sunyksta dėl vandens lygio svyravimø, upþėlimo þoline ir sumedėjusia augalija.

Veisimosi vietose riboti þmoniø lankymasi ir iðsaugoti tinkamas buveines, jas tvarkyti.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmės paukðėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Avdanin V., Viksne J., Zubakin V., Kishchinskij A., Litvinenko H., Lobkov E., Nechaev V., Firsova L., Flint V., Judin K., 1988: Ptyci SSSR. Chaikovyje. – Nauka.

Summary

Abundance of the breeding population fluctuates significantly depending on conditions in breeding habitats in a particular year. The current national population is estimated at 150–200 breeding pairs, mainly distributed along the Nemunas River. There has been a considerable decrease in population mostly due to habitat transformation.

Apraðė Jurgita Sorokaitė

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Baltaskruostė puvėdra

Chlidonias hybrida Pallas, 1811

DEIMA PUVĖDRINIAI (*STERNIDAE*)

BŪRYS SĖJIKINIAI PAUKĖIAI (*CHARADRIIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis árašyta nuo 2007 m.

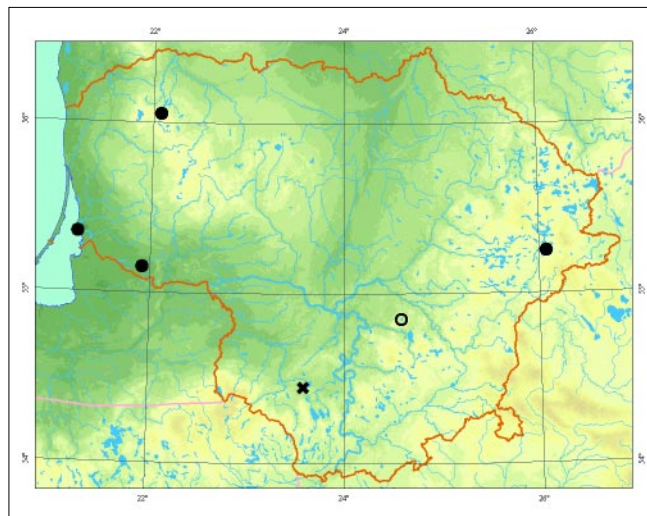
Árašyta á Berno konvencijos II, AEWA II priedus ir Paukðeio direktyvos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje peri nuo Pirėnø pusiasalio iki Primorės. Ðiaurėje arealas siekia Lenkijā, Lietuvā, Ukrainā, Volgos þemupā, Obės aukðtupā. Pietuose arealas tāsiasi iki Indostano pusiasalio, Irano, Vidurþemio jūros pakranėio.

Lietuvoje rūðis aptikta perint pietinėje ir vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Peri ramiuose pelkėtuose ávairio vandens telkiniø uputėkiuose, álankose ir alijoðiniiais adþriais upaugusiuose plotuose. Neretai ásikuria kartu su juodosiomis þuvėdromis. Greiėiausiai monogamas. Parskrenda geguþės pradþioje. Kiauðinius (2– 3) deda geguþės pabaigoje– birþelio mėn. Lizdā krauna ið senø vandens augalø daliø ant plūduriuojanėio augalø sáþalynø, plovø. Peri 18– 20 dienø. Iðaugina 1 vadā, þuvus pirmajai dėėiai peri pakartotinai. Jaunikliai pradeda skraidyti 23 dienø amþiaus. Minta vabzdþiais, jø lervomis ir kitais vandens bestuburiais, smulkiais þuvytėmis. Rudeninė migracija prasideda rugpjūėio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 5– 20 perinėio porø. Gausumas svyruoja kiekvienais metais. Gausiausiai aptinkama Nemuno deltoje, kur kasmet peri iki 15 porø. Ne kasmet randamos pavie-

nės poros Pasruojos þuvininkystės ūkiø tvenkiniuose, Kretuono draustinyje ir kitur. 2005 m. gausi kolonija (apie 20 porø) aptikta Senrusnės eþere (Pagėgiø sav.).

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra perėjimo buveiniø pokyčiai dėl sparėios vandens telkiniø eutrofizacijos. Didelė þalā perintiems paukðėiams daro trikdymas, ypaė plaukiojimo priemonėmis. Perėjimo vietoms kenkia vandens lygio svyravimai. Perėjimo vietose riboti þmoniø lankymāsi veisimosi metu ir iðlaikyti palankø hidrologinā reþimā.

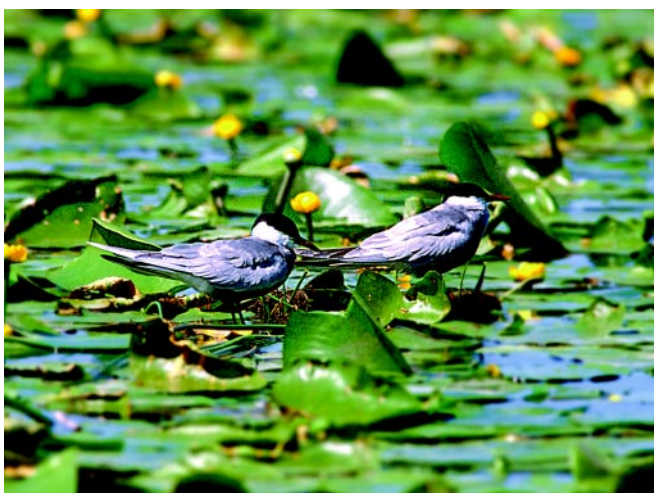
Informacijos ūaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sājungos reikėmės paukðėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The national population is estimated at 5–20 nesting pairs. The species is most abundant in the Nemunas River delta, where up to 15 pairs nest every year. Elsewhere there are single pairs or in some years, larger colonies are formed.

Apraðė Jurgita Sorokaitė

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

Juodoji þuvėdra

Chlidonias niger Linnaeus, 1758

ÐEIMA ÐUVėDRINIAI (*STERNIDAE*)
BŪRYS SėJIKINIAI PAUKÐėIAI (*CHARADRIIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭdis árađyta nuo 2005 m.

Árađyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir AEWA II priedus, Paukđėiø direktivos I priedå.

Paplitimas. Eurazijoje peri nuo Prancūzijos ir Ispanijos Europos pietuose iki Baikalo rytuose.

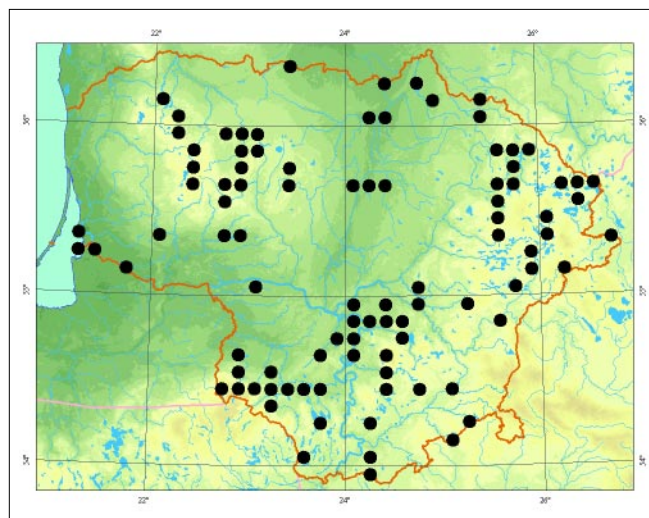
Lietuvoje nuolatinės kolonijos yra Nemuno deltoje, Senosios Rusnės, Birþulio, Ėedaso, Metelio, Obelijos, Þuvinto, Dumblio (Lazdijø r.), Lateþerio, Svirkø, Limino ir kituose eþeruose, Arvydø bei Birvėtos þuvininkystės tvenkiniuose. Paplitimas susijæs su upþelusio vandens telkinio pasiskirstymu.

Biologija ir ekologija. Peri ramiuose vandens telkiniø uþtakuose ties ūvendrynø, ajerynø ir atviro vandens riba arba alijoðiniais aðtriais apaugusiuose plotuose. Monogamas. Parskrenda geguþės pradþioje. Kiauðinius (2– 4) deda geguþės pabaigoje– birþelio mėn. Lizdå krauna ið senø vandens augalø daliø ant plūduriojanėiø augalø sþalynø. Peri 21– 22 dienas. Iðaugina 1 vadå, þuvus pirmajai dėėiai peri pakartotinai. Jaunikliai pradeda skraidyti 19– 25 dienø amþiaus. Minta daugiausia vabzdþiais ir kitais vandens bestuburiais, smulkiomis þuvytėmis. Rudeninė migracija prasideda rugpjŭėio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Dabartinė dalies populiacija sudaro 2 000– 4 000 perinėiø porø. 2000– 2003 m.

Jono Augustausko nuotrauka

tyrimø duomenimis, Nemuno deltoje perėjo apie 500 porø, Senrusnės ir Sennemunės, Birþulio bei Ėedaso eþeruose po 80 porø, Kazimieravo eþere 50 porø, Smalvos hidrografiniame draustinyje, Þuvinto rezervate, Sartø regioniniame parke, Arvydø bei Birvėtos þuvininkystės tvenkiniuose, Dumblio, Metelio, Obelijos eþeruose po 30– 40 porø. Kitose vietose dþniausiai aptinkamos ne didesnės nei 10 porø kolonijos.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė buveinėms yra vandens tarða ir su ja susijusi sparti vandens telkinio eutrofizacija. Didelė þalå perintiems paukđėiams daro trikdymas, ypað dėl plaukiojimo priemoniø. Perėjimo vietoms þalingas vandens lygio svyravimas. Perėjimo vietose riboti þmoniø lankymasi veisimosi metu ir iðlaikyti palankø hidrologinå reþimå.

Informacijos šaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikðmės paukđėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The breeding population (currently estimated at 2000–4000 breeding pairs) is closely related to the distribution of shallow eutrophic waters. It is most abundant in the Nemunas River delta (up to 500 breeding pairs) and in eastern and southern Lithuania.

Apraðė Jurgita Sorokaitė

Uldukas

Columba oenas Linnaeus, 1758

DEIMA KARVELINIAI (*COLUMBIDAE*)
BŪRYS KARVELINIAI PAUKĖIAI (*COLUMBIFORMES*)

3 (R) kategorija

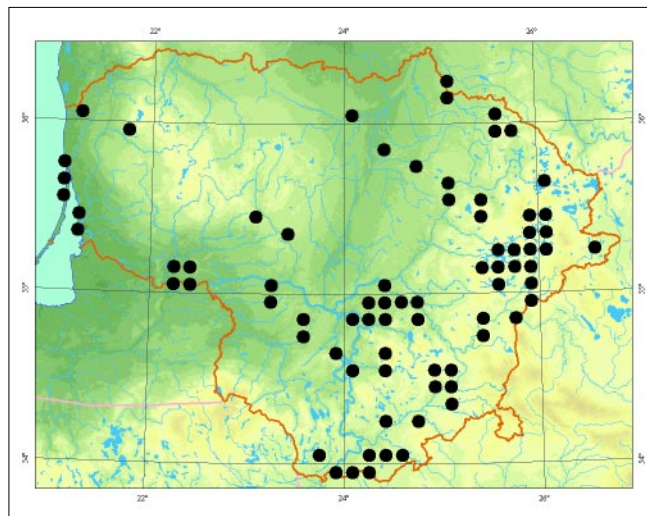
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles kertant medynus reikalaujama palikti birþése medþius su ðios rŭdies paukðeiø lizdais.

Áraðyta á Berno konvencijos III priedà.

Paplitimas. Eurazijoje rŭdis paplitusi nuo Atlanto pakrantës iki Obës aukðtupio. Ðiaurėje aptinkama iki pietinës Norvegijos, Onegos eþero, Kamos vidurupio. Pietuose arealas siekia Ðiauriná Kazachstanà, Volgos þemupá, Maþjà Azijà, Vidurþemio jŭrà.

Lietuvoje nuolatos randama Kurðiø nerijoje ir pamaro puðnyuose, Karðuvos girioje, Kazlø Rŭdos miðkuose. Gausiau paplitusi pietiniuose ir rytiniuose Ðalies regionuose: Kapëiamiesiø, Dainavos, Rŭdninkø, Lavoriðkiø, Labanoro, Aþvinëiø giriose, kur dideliuose miðkø masyvuose vyrauja puðys. Kitur þinomi pavieniai veisimosi atvejai.

Biologija ir ekologija. Apsistoja brandþiuose puðnyuose, miðriuose medynuose. Gyvena vientisuose medynuose ir pamiðkëse, kirtavieëiø pakraðèiuose ar net plynose birþése paliktuose pavieniuose medþiuose. Ðap-

niausiai pasirenka senàsias perėjimo vietas. Kuriasi juodøjø meletø iðkaltuose uoksuose, natŭraliai iðpuvusiose drevëse. Parskrenda kovo mën. Kiauðinius (daþniausiai 2) deda balandþio pabaigoje– geguþës pradþioje. Peri vidutiniðkai 17 dienø. Jaunikliai iðauga maþdaug per 27 dienas. Gali iðauginti 2 ar net 3 vadas. Minta augaliniu maistu. Artimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 400– 600 perinëiø porø. Gausesnë jos dalis aptinkama Èepkeliø rezervate ir miðkuose ties Musteika (apie 20 porø), Rŭdninkuose peri iki 10 porø, Kintø miðke – apie 5 poras, Vieðvilës rezervate – 3 poras.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmë kelia drevëtø sausuoliø medþiø ir brandþiø medynø kirtimas, kiauniø gausumas.

Kertant medynus, net ir plynose birþése būtina palikti medþiø su uoksaus. Svarbu maþinti kiauniø skaiëiø.

Informacijos ðaltiniai

Summary

Estimated population is up to 600 couples. More abundant in the coastal area, and in eastern and southern Lithuania, where pine stands predominate in large wood land. Its abundance in Lithuania is limited by a lack of old forests, as well as a high number of martens.

Apraðë Eugenijus Drobelis

Jono Augustausko nuotrauka

Liepsnotoji pelėda

Tyto alba Scopoli, 1769

DEIMA LIEPSNOTOSIOS PELĖDOS (*TYTONIDAE*)
BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖIAI (*STRIGIFORMES*)

4 (I) kategorija

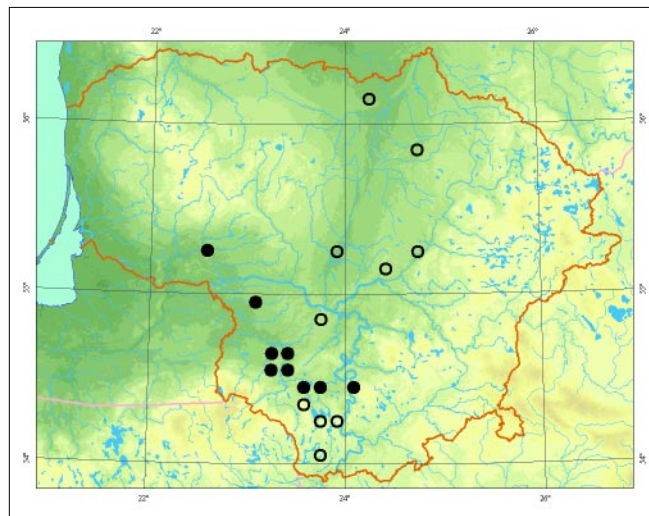
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūđis árađyta nuo 1989 m.

Árađyta á Berno konvencijos II priedā.

Paplitimas. Europoje iki pietinės Ðvedijos ir Latvijos, rytuose – iki Dniepro baseino, Moldavijos, pietuose – iki Vidurpempio jūros, áskaitant jos salas.

Lietuvoje điuo metu randama perinti pietvakarinėje dalyje – Vilkiaviđkio, Marijampolės, Ðakiø, Tauragės, Lazdijø, Alytaus rajonuose. Aptikta Ðilutės r. Prieð kelis deđimtmečius perėjo Pasvalio r., Vidurio Lietuvoje, tačiau nėra jokio þinio ið Rytø Lietuvos, Ðemaitijos.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje gyvena sės liai. Sinantropinis paukðtis, todël laikosi gyvenvietėse, miesteliuose, didesniuose ūkiuose, kuriuose yra senø pastatø, bokðtø. Rečiau peri senø parkø drevėse. Labai taikus, kai kada gyvena balandinėse kartu su balandþiais. Aktyvus tik naktā. Monogamas. Poros pastovios. Lizdā suka sienø

Wolfgang Alexander Bajohr nuotrauka

niðose, pastogėse, kai kada inkiluose. Neretai tenka konkuruoti su namine pelėda. Kiauðinius (8) deda kovo–balandþio mėn. Peri 30–32 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti maþdaug 60 dienø amþiaus. Minta peliniais grauþikais, kai kada gauda smulkius paukðeius, varliagyvius ar vabzdþius. Ðiemoja paplitimo areale.

Populiacijø gausumas. Populiacijos gausumas kinta dėl klimato sąlygø: po ðaltø þiemø iðlieka pavienės poros, o po keleriø metø jø skaičius vėl iðauga. Ðalies populiacija vertinama 30–70 perinčių porø.

Grėsmės ir apsauga. Arealo pakraðtyje esanti populiacija labiausiai kenčia dėl ðaltø þiemø. Ðiemonis nuo ðaltø ir bado þūsta daug liepsnotøjø pelėdø. Kai kada dėtis ar jauniklius gali sunaikinti katės ar kiaunės. Liepsnotosiomis pelėdos būtina kelti specialius inkilus, jø lizdus saugoti nuo plėðrūnø.

Informacijos šaltiniai

Summary

This species is rare in Lithuania, with distribution predominantly in southern and southwestern Lithuania. The national population is estimated at 30–70 pairs. The main factor limiting the species' abundance are cold winters.

Apraðė Selemonas Paltanavičius

Didysis apuokas

Bubo bubo Linnaeus, 1758

DEIMA PELĒDINIAI (*STRIGIDAE*)

BŪRYS PELĒDINIAI PAUKĖIAI (*STRIGIFORMES*)

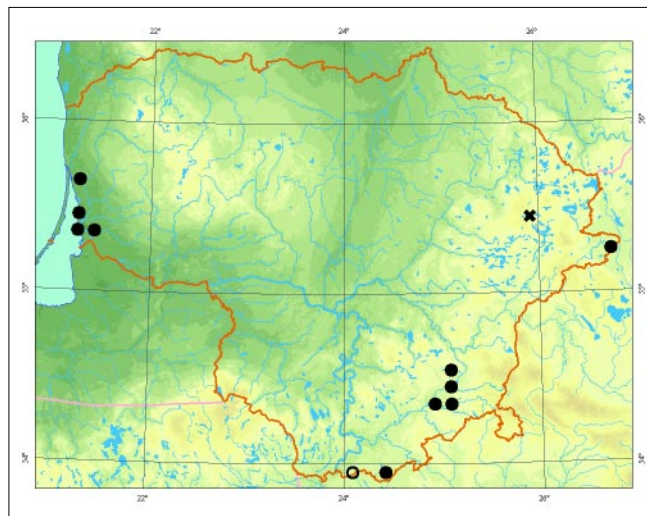
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1976 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles visi rŭdies lizdai saugomi net ūkiniuose miðkuose. Áraðyta á Berno konvencijos II priedà ir Paukðeio di-rektyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Kolos pusiasalà, Jenisejus, Lenos þemupius. Pietuose rŭdis neaptinkama tik Indokinijoje.

Lietuvoje 1955 m. lizdas rastas ties Druskininkais. 1970– 1980 m. laikėsi Aþvinieio girioje. Ðiuo metu ðalyje rŭdis paplitusi sporadiškai. Peri miðkuose tarp Èpekeliø ir Musteikos kaimo, Varėnos ir Rudnios bei Ropėjos miðke. Tuoktuvio balsai girdėti prie Lateþerio, Rŭdninkø girioje netoli Senøjø Maceliø ir Visinèios kaimo, Pirėiupiø girininkijoje, prie Arino eþero. Reguliariai peri Nemuno þemupyje ir pamaryje.

Biologija ir ekologija. Pietø Lietuvoje gyvena sausuose, brandþiuose puðnyuose, lizdus taisosi smėlio kopø ðlaituose ant þemės. Pajūryje gyvena lapuoèiø ir miðriuose miðkuose, ásikuria plėðriøjø paukðeio ar dirbtiniuose lizduose. Kiauðinius (daþniausiai 2– 3) deda vasario pabaigoje– balandþio viduryje. Peri apie 35 dienas. Perėjimo metu labai paukðtis jautrus trikdymui: iðbaidytas, ypaè perėjimo pradþioje, daþniausiai á gŭptà nebesugrãpta. Paprastai ūþauga 2 jaunikliai, ku-

rie gŭptas palieka apie 35– 40 dienø amþiaus nemo-kėdami skraidyti, ir slapstosi netoli lizdo. Ðeimos kartu laikosi iki rugpjŭeio mën. Minta paukðeiais ir smul-kiais þinduoliais. Sėslus paukðtis.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 10– 20 perinèiø porø. Nemuno deltoje ir pamaryje kas-met peri ne maþiau kaip 4 poros. Spėjama, kad Dainavos girioje laikosi 3– 4 poros, dar maþiausiai kelios Rŭdninkø girios– Ropėjos miðkø masyve. Pavienės ðiø paukðeio poros gyvena ir kitose Lietuvos vietose, ypaè netoli þuvininkystės tvenkinio.

Grėsmės ir apsauga. Paukðeiai jautrus trikdymui, to-dėl veisimosi metu prapŭtingas miðko kirtimas, kiti miðkø darbai, pavasarinis grybavimas. Grėsmæ kelia didelis plėðrŭnø ir ðernø gausumas. Paukðeio lizdavietėse nuo vasario 1 d. iki rugpjŭeio 1 d. būtina nutraukti visus medienos ruoðos darbus. Perėjimo vietose atsisakyti pagrindinio kirtimø.

Informacijos ðaltiniai

Ivanauskas T., 1959: Lietuvos paukðeiai, 2. – Vilnius

Summary

The national population is estimated at about 10-20 pairs. Three regular breeding sites are currently known, in the Dainava and Rŭdninkai forests, and the lower reaches of the Nemunas River with the forests on the eastern shore of the Curonian Lagoon.

Apraðė Eugenijus Drobėlis

Eugenijaus Drobėlio nuotrauka

Þvirblinė pelėda

Glaucidium passerinum Linnaeus, 1758

DEIMA PELĖDINIAI (*STRIGIDAE*)

BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖIAI (*STRIGIFORMES*)

3 (R) kategorija

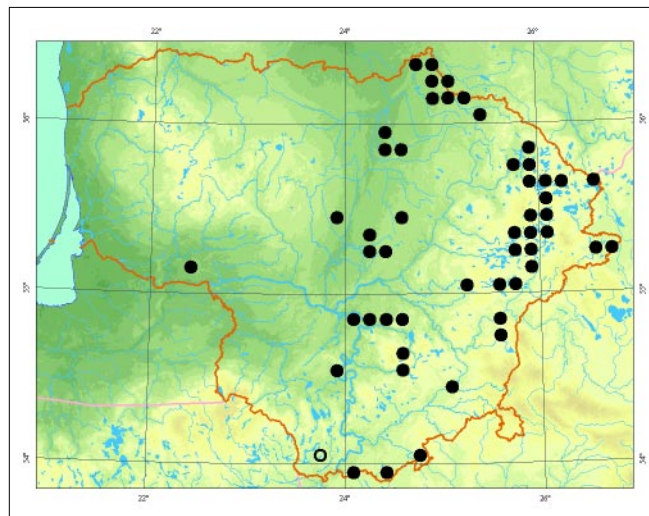
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedā ir Paukðeiø di-rektyvos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Primorės. Ðiaurėje arealas siekia Kolos pusiasalā, Peèioros ir Le-nos vidurupius, pietuose tæsiasi iki Altajaus, Ukrainos bei pietinės Skandinavijos. Atskiros populiacijos ap-tinkamos Rytø Europos kalnø sistemose.

Lietuvoje rūðis daþnesnė Ðiaurės Rytø ir Rytø dalyje. Gana gausi ir Vidurio Lietuvoje miðkuose. Taip pat aptikta Þaliojoje girioje, Vieðvilės rezervate, Ėpkeliø apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Gyvena miðriuose ir spygliuoèiø miðkuose. Renkasi drėgnus brandþius medynus be po-miðkio, miðkø upeliø slėnius, laikosi arti kirtavieèiø, miðko aikðeiø, pievø, kur ir medþioja. Monogamas, poros sudaromos vienam veisimosi sezonui. Tuoktuvės prasideda vasario– kovo mėn. Kiauðinius (4– 7) deda balandþio mėn. Peri geniniø paukðeiø iðkaltuose uok-suose, drevėse. Tame paèiame uokse gali perėti kele-rius metus ið eilės. Lizdas – negili duobutė. Veda 1 vadā. Peri 28– 29 dienas. Jaunikliai pradeda skraidyti 30 dienø amþiaus. Lizdā palikę jaunikliai dar iki vasa-

ros pabaigos laikosi arti lizdo ir juos maitina suaugu-siejį. Vasarā minta daugiausia peliniais grauþikais, o þiemā – ávairiais þvirbliniais paukðeiais. Paukðtis ak-tyvus visā parā. Sėslus.

Populiacijø gausumas. Perinėios populiacijos gausu-mas gali labai svyruoti priklausomai nuo mitybos sà-lygø konkreèiais metais. Dabartinė ðalies populiacijā sudaro 50– 150 perinėiø porø. Didesnė jos dalis susi-telkusi Birþø, Þaliojoje ir Labanoro giriose, Aukðtaiti-jos nacionaliniame parke, Graþutės regioniniame parke, Būdos– Pravieniðkiø miðkuose. Kitur iki ðiol aptiktos pavienės poros.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra intensyvi miðkø ūkio veikla, ypaè sanitariniai kirtimai, dėl ku-riø maþėja brandþiø ir perbrendusiø medynø su se-nais uksiniais medþiais. Taip pat natūraliø atvirø maitinimosi vietø uþsodinimas, paukðeiø, ypaè perin-èiø, trikdymas ir gausios plėðrūnø populiacijos.

Informacijos ðaltiniai

Summary

Current national population is estimated at 50–150 breeding pairs, mainly distributed in the north, north-east and east of Lithuania.

Apraðė Saulis Skuja

Jono Augustausko nuotrauka

Pelėdikė

Athene noctua Scopoli, 1769

DEIMA PELĖDINIAI (*STRIGIDAE*)
BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖIAI (*STRIGIFORMES*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos II priedà.

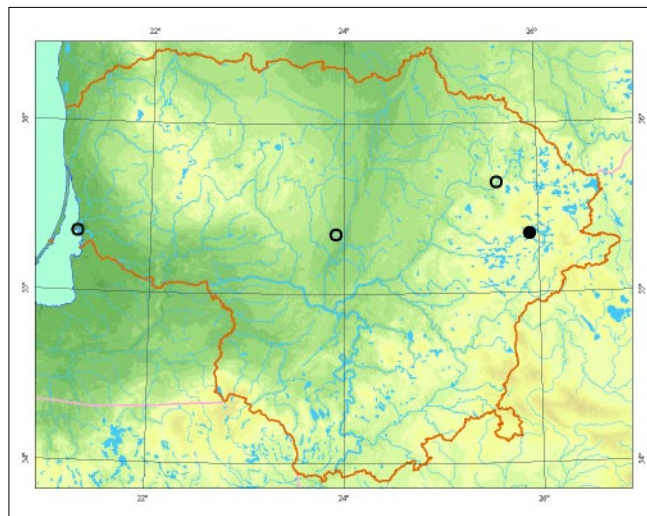
Paplitimas. Eurazijoje nuo Britø salø iki Korėjos pusiasalio. Ðiaurėje arealas siekia Daniją, Latvijà, Pietø Uralà, Uþbaikalæ, o Pietuose – Ðiaurės Afrikà, Arabijos pusiasalà, Vidurio Kinijà.

Lietuvoje XX a. pradþioje buvo nereta pietinėje dalyje. Vėliau patikimø duomenø apie paplitimà ir gausumà nėra. 1984 m. aptikta Kėdainiø r., 1986– 1987 m. – Plungės ir Utenos rajonuose, 1986– 1990 m. Ventės rago ir Juodkrantėje, 1996 m. – Lazdijø r., 1999 m. – Klaipėdos r. Nuolatinė rūðies gyvenama vieta Ignalinos r., ėia rasta 2005 m. Taėiau perėjimo árodymø nėra nė ið vienos radavietės.

Biologija ir ekologija. Sinantropinė rūðis. Daþnai peri miestuose, kaimuose, kur ásikuria pastatø griuvėsiuose, bokøtuose, malūnuose, senø medþiø parkuose. Sutemø paukðtis. Aktyvus temstant, auðtant ir ūkanotà dienà. Veisimosi pradþia kovo– balandþio mėn. Lizdai – sienø niðose, pastogėse, uoksuose, inkiluose, karvelidėse, gali ūpinti ðarkø lizdus. Kiauðinius (4– 8) deda balandþio– geguþės mėn. Peri 28 dienas. Jaunikliai iðsirta vienodo amþiaus ir lizde iðbūna 29– 35 dienas. Ðei-

Jono Augustausko nuotrauka

mos suyra vasaros gale. Suaugæ paukðėiai þiemoja veisimosi vietose, o jaunikliai klajoja tolyn. Minta vabzðþiais, peliniais grauþikais, nuo þemės renka sliekus.

Populiacijø gausumas. Apie ðalies populiacijos dydà nėra pakankamai duomenø. 1984– 2005 m. surinkti tik pavieniai faktai. Visoje ðalyje reikia atlikti specialius tyrimus. Rūðies populiacija Lietuvoje vertinama 5– 10 perinėiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė – konkurencija su naminėmis pelėdomis. Lizdus iðplėðia katės, þiurkės, kiaunės, ðeðkai.

Palėpėse, sodybø, parkø medþiuose reikėtø iðkelti inkilø, apsaugotø nuo plėðrūnø. Kaimuose ir parkuose būtina iðsaugoti uoksinius medþius.

Informacijos ðaltiniai

Mikkola H., 1983: Little owl. Owls of Europe. – Calton.
Pukinskij J., 1977: Domovyj syè. Piznj sov. – Leningrad.

Summary

A very rare species in Lithuania. Exact population size is unknown due to a lack of research. The national population of this species estimated to be 5–10 pairs.

Apraðė Bronius Ðableviėius

Uralinė pelėda

Strix uralensis Pallas, 1771

DEIMA PELĖDINIAI (*STRIGIDAE*)

BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖIAI (*STRIGIFORMES*)

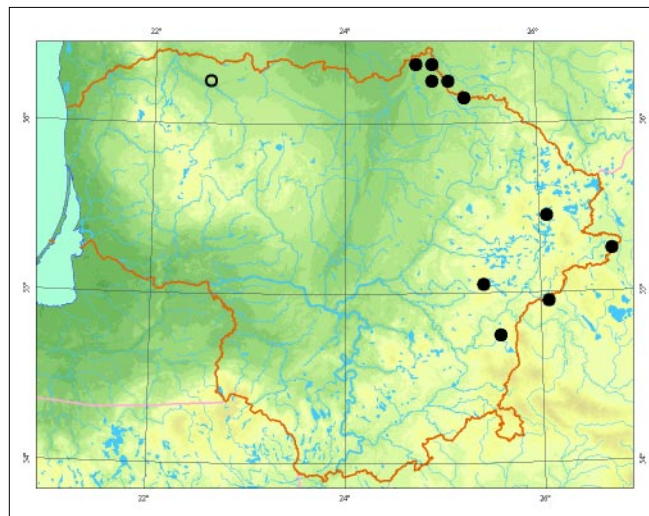
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis áraðyta nuo 1989 m. Pagal Pagrindines miðko kirtimø taisykles birþe reikalaujama palikti medþius su õios rūðies lizdais. Áraðyta á Berno konvencijos II priedà ir Paukðeio di-rektyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Kolos pusiasalà, Pe-èioros þemupà, pietuose tæsiasi iki pietinio Uralo, Balta-rusijos ir Ðvedijos. Atskiros populiacijos aptinkamos Rytø Europos kalnuose.

Lietuvoje rūðis reguliariai aptinkama Birþø girioje, Adutiðkio– Guntauninkø miðkuose bei Suvainiðkio mið-ke. Ūbaujantys patinai girdėti Vilniaus apylinkëse, Asvejos regioniniame parke, Gelednës draustinyje, Ap-vinèio girioje, Kamanø rezervate.

Biologija ir ekologija. Peri didesniuose miðriuose mið-kuose. Renkasi praretėjusius miðrius spygliuoèiø ir lapuoèiø medynus. Medþioja miðko aikðtelëse, kirta-vietëse, pelkiø plotuose ir paèiame miðke. Monoga-mas, poros pastovios. Pavasarà tuoktuvës prasideda kovo mën. Kiauðinius (2– 6) deda kovo– balandþio mën. Peri senuose plëdriøjø paukðeio lizduose, uok-suose, ant nulūþusio stuobriø. Iðaugina 1 vadà. Peri apie 30 dienø. Jaunikliai pradeda skraidyti 40 dienø amþiaus, o lizdà palieka po 24– 35 dienø. Minta dau-giausia peliniais grauþikais, smulkiais ir vidutinio dy-

ðpio paukðeiais, pasigauna þebenkðeio, voveriø. Sës-lus paukðtis.

Populiacijø gausumas. Perinèios populiacijos gau-sumas svyruoja priklausomai nuo maitinimosi sàlygø per-èjimo vietose. Dabartinë dalies populiacija vertinama 15– 30 perinèio porø. Didþioji jos dalis susitelkusi Bir-þø girioje, kur perinti populiacija buvo aptikta 2001 m. Èia registruota iki 14 lizdø teritorijø, 2005 m. rasti 4 lizdai. Adutiðkio– Guntauninkø ir Suvainiðkio miðkuose ásikûrë po kelias poras.

Grësmës ir apsauga. Didþiausia grësmë perinèiai po-puliacijai yra intensyvi miðkø ūkio veikla, dël kurios maþëja brandþio medynø su stambiais ir senais uok-siniais medþiais. Neigiamà átakà turi atvirø maitini-mosi vietø, kurios kompensuoja atvirø pelkiø trûku-mà, uþsodinimas, perinèio paukðeio trikdymas, gau-sios kiauniø populiacijos.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmës paukð-èiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

Current national population is estimated at 15–30 breeding pairs, mainly distributed in the Birþai forest, and also in the Adutiðkio–Guntauninkø and Suvai-niðkis forests.

Apraðë Saulis Skuja

Renato Jakaieio nuotrauka

Balinė pelėda

Asio flammeus Pontoppidan, 1763

ŪEIMA PELĒDINIAI (*STRIGIDAE*)
BŪRYS PELĒDINIAI PAUKĖĖIAI (*STRIGIFORMES*)

2 (V) kategorija

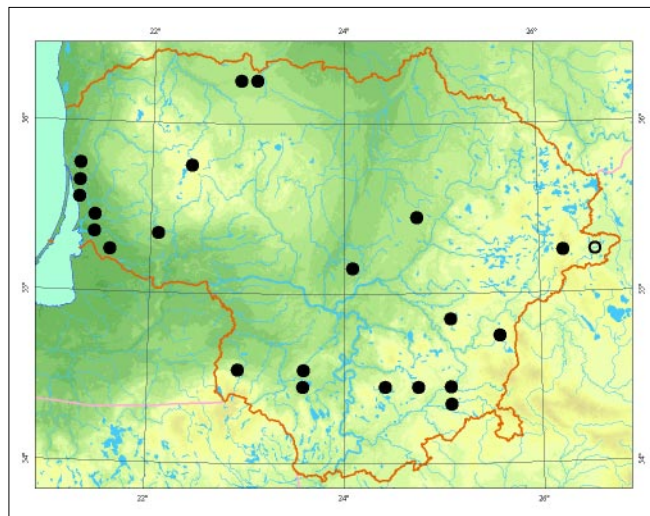
Statusas. Ā Lietuvos raudonāā knjgā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

ĀraĖyta ā Beruo konvencijos II ir PaukĖĖiū direktyvos I priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. ŖiaurĖje iki Arkties vandenyno, pietuose – iki MaĖsios Azijos, VidurĖmio jūros pakranĖiū. XX a. rasta lizdū Vakarū, Vidurio ir Pietū Lietuvoje, o kitur veisimosi metu buvo nuolatos stebimi suaugū paukĖĖiai. PlaĖiau paplinta invazijū metu (paskutinā kartā 1999 m.). Tuomet rasta lizdū Klaipėdos apylinkėse, Kamanose bei kitose Lietuvos vietose.

Biologija ir ekologija. Gyvena atvirame kraĖtovaizdyje: pelkėse, krūmėtose pievose, apleistuose dirvonuose. Aktyvus sutemus ir apsiniaukusiomis dienomis. Monogamas, bet poros nepastovios. Lizdā suka ant Ėmės. KiauĖinius (iki 8– 10) deda ant Ėmės Patelė peri 27 dienas. Lizde jaunikliai iĖbūna 14– 17 dienū, po to slapstosi Ŗolėje. Skraidyti pradeda 30– 33 dienū amĖiaus. Ŗeimomis klajoja iki rugpjūĖio pabaigos. Tai tipiĖkas miofagas. Viena Ŗeima per dienā sugauna iki 2 000 grauĖikū. Retai minta paukĖĖiais, varliagyviais, vabzĖpais. Artimasis migrantas. Rudeninė migracija prasideda spalio– lapkriūio mėn.

Populiacijū gausumas. RūĖiai būdingas invazinis cikliūkumas (rūĖis pagausėja ne daĖniau kaip kas 5– 7

metus). Gausumo nuosmukio metais rūĖis visai neaptinkama. Paskutinio pagausėjimo metais (1999) Klaipėdos r. perėjo iki 30 porū, Ŗvenėioniū r. – 10– 20, Tauragės r. – 5– 10 porū. 1999 m. Lietuvoje perėjo ne maĖiau kaip 100– 150 porū. 2000– 2006 m. Ŗalyje neūregistruotas nė vienas perėjimo atvejis, nors paukĖĖiai ir buvo stebimi. Ŗalies populiacija invazijū metu vertinama 50– 200 perinėiū porū.

Grėsmės ir apsauga. RūĖies gausumas priklauso nuo grauĖikū gausumo kitimo. Ant Ėmės esanėius lizdus naikina lapės, mangutai, lingės.

Galima apsaugos priemonė – plėĖrūnū gausumo reguliavimas baliniū pelėdū veisimosi vietose.

Informacijos Ŗaltiniai

Summary

A rare species in Lithuania with significant fluctuations in abundance in certain years. There was a huge increase in the number of nesting pairs in Lithuania in 1999 when the population was estimated at 100– 150 pairs. However in the following years during the breeding period only single pairs have been observed.

ApraĖ Selemonas Paltanaviėius

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Lututė

Aegolius funereus Linnaeus, 1758

DEIMA PELĖDINIAI (*STRIGIDAE*)

BŪRYS PELĖDINIAI PAUKĖIAI (*STRIGIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis áraðyta nuo 1992 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedā ir Paukðeiø di-rektyvos I priedā.

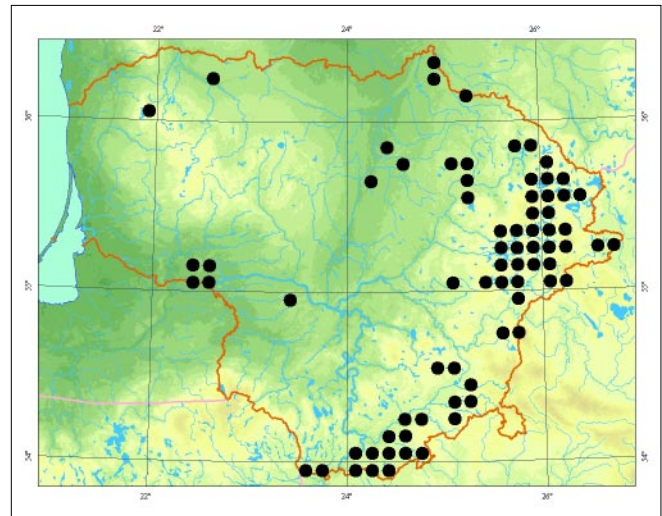
Paplitimas. Arealas tæsiasi nuo Vakarø Europos iki Kamèiatkos pusiasalio. Pietuose siekia Volgos vidu-rupā, Pietø Uralā.

Lietuvoje rūðis iðplitusi netolygiai. Daþniausiai aptin-kama Rytø ir Pietø Lietuvos spygliuoèiø ir miðriuose miðkuose. Reèiau – Anykðeiø, Kupiðkio, Panevèpio, Birþø, Jurbarko rajonuose. Pavieniø paukðeiø/porø aptikta Marijampolės, Kėdainiø, Akmenės, Maþeikiø, Plungės, Rokiðkio, Tauragės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pirmenybæ teikia brandiems spygliuoèiø ir miðriems medynams, vengia lapuoèiø miðkø. Monogamas ar poligamas. Veisimosi periodo pradþia – vasario– kovo mèn. Aktyvus tik sutemus. Patinèlis pasirenka uoksā (daþniausiai iðkaltā juodo-sios meletos) ir tuoktuviniais balsais prisivilioja pate-læ. Kiauðinius (4– 7) deda balandþio viduryje– geguþės mèn. Jaunikliai lizde auga 28– 32 dienas. Ðeimos lai-kosi kartu iki spalio mèn. Suaugæ paukðèiai þiemoja klajodami po apylinkes, o jaunikliai pasitraukia to-lyn. Minta daugiausia peliniais grauþikais, þiemā me-dþioja ir paukðeius.

Kæstuèio Èepëno nuotrauka

Populiacijø gausumas. Didþioji dalis perinèios popu-liacijos (300– 500 porø) telkiasi rytinèje ir pietinèje Lietuvoje, kur vyrauja spygliuoèiø miðkai. Daugiau nei 10 porø peri Dzūkijos ir Aukøtaitijos nacionali-niuose parkuose, Èepkeliø rezervate, Labanoro ir Rūd-ninkø giriose.

Grësmës ir apsauga. Medþiai su uoksais sunaikinami dël intensyvios miðkininkystës. Dëtis naikina miðki-nës kiaunës.

Bûtina iðsaugoti lizdavietes – nekirsti drevëtø me-dþiø, kur jø trūksta – iðkelti inkilus su 9 cm sker-smens landa. Bûtina reguliuoti kiauniø gausumā.

Informacijos ðaltiniai

Mikkola H., 1983: Tengmalm's owl. Owls of Europe. – Calton.

Ðablevièius B., 1993: Tengmalm's owl in the Aukøtaiti-ja National park over the period of 1978– 1992. – Acta ornithologica Lituanica: 7– 8. – Vilnius.

Summary

Quite common in the east and south of the country, where it prefers predominantly coniferous and mixed forests. Population size varies between 300 and 500 pairs. The main threats are the clearing of mature forests as well as an increase in marten numbers.

Apraðë Bronius Ðablevièius

Tulpys

Alcedo atthis Linnaeus, 1758

DEIMA TULPINIAI (*ALCEDINIDAE*)

BŪRYS PALVARNINIAI PAUKĖIAI (*CORACIIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedà ir Paukðeiø di-rektyvos I priedà.

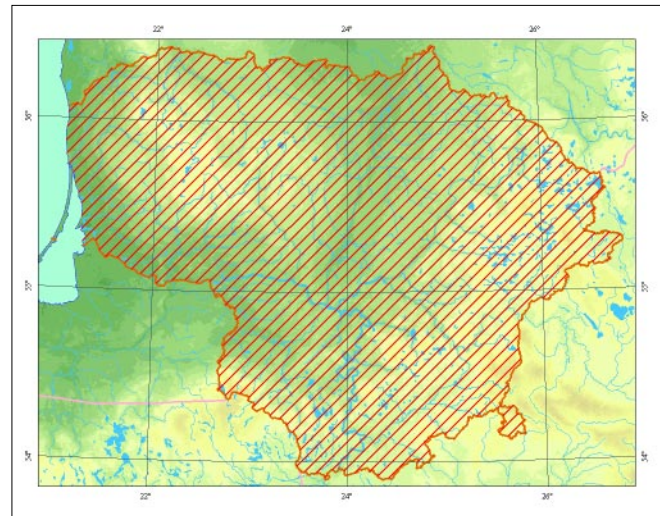
Paplitimas. Eurazijoje rŭðis paplitusi nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno. Ðiaurėje arealas siekia Suomijos pietus, Volgos aukðtupà, pietinà Uralà.

Lietuvoje rŭðis paplitusi visoje teritorijoje, taèiau ne-tolygiai. Ðapnesnė didesnėse ðvariose upėse: Minijo-je, Ventoje, Dubysoje, Ðventojoje, Merkyje, nereta Ne-mune, Neryje, Peimenoje.

Biologija ir ekologija. Peri skaidriavandeniø upiø, eþe-rø ir kitø vandens telkiniø skardingose pakrantėse. Kartais peri iki 1 km atstumu nuo vandens. Staèiuose krantuose ar skardþiuose iðsirusia iki 1 m ilgio urvelà, kurio landa paprastai bŭna iki 2 m aukðtyje virð van-dens. Paprastai pora vienu metu kasa keletà urveliø, bet peri tik viename arba skirtinguose urveliuose veda skirtingas vadas. Per metus gali iðvesti iki 3 vadø. Kai kuriems patinams bŭdinga poligamija. Kiauðinius (5– 7) geguþės– liepos mën. deda tiesiai ant þemės. Peri 20– 21 dienà, jaunikliai lizde iðbŭna 23– 28 dienas. Minta ðapniausiai þuvimis, vandens bestuburiais. Artimasis migrantas, taèiau kasmet dalis paukðeiø þiemoja Lie-tuvoje prie neuþðalanėiø vandens telkiniø.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 700– 1 000 perinėiø porø. Pastaraisiais metais popu-liacija stabili. Daugiausia tulþiø Lietuvoje aptinkama palei Minijà (iki 60 porø), Ðeðuvà ir Jŭrà þemiau Tau-ragės (iki 25 porø), Ventà (iki 20 porø), Dubysà (iki 15 porø).

Grėsmės ir apsauga. Grėsmė kelia upiø hidrologinio reþimo svyravimai, kurie daro átakà krantodaros pro-cesams, vandens kokybei ir þuvø bendrijø bŭklei. Pa-tvenkus upes, sunaikinamos perėjimo vietos. Þalos daro ir intensyvus trikdymas perėjimo vietose. Perėjimo laikotarpiu paukðeiø mėgstamuose pakran-ėiø ruoþuose reikia riboti þmoniø lankymàsi.

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikðmės paukð-ėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The kingfisher is not rare in Lithuania, but its distribu-tion is uneven. It is more common along the Minija, Ðeðuvis, Jŭra, Venta, Dubysa and other clean rivers in Lithuania. The breeding population is estimated at 700– 1000 pairs, which in recent years has remained rather stable.

Apraðė Mindaugas Dagys

Palvarnis

Coracias garrulus Linnaeus, 1758

DEIMA PALVARNINIAI (CORACIIDAE)

BŪRYS PALVARNINIAI PAUKĖIAI (CORACIIFORMES)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II ir Paukðeio direktivos I priedus.

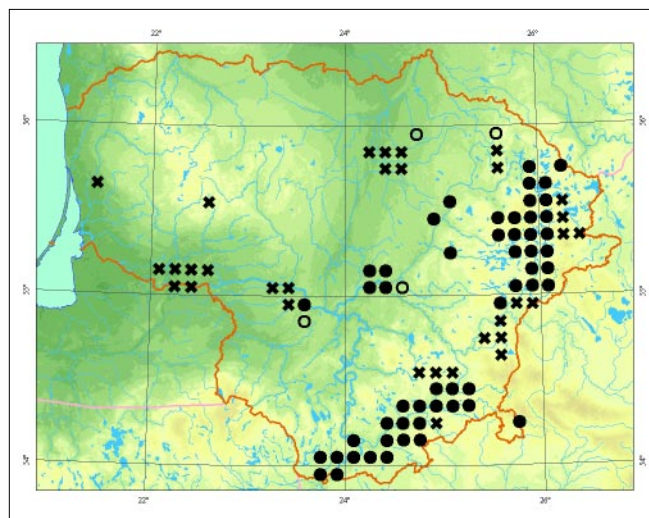
Paplitimas. Nuo Pirėno pusiasalio iki Altajaus, Kaðmyro. Ðiaurėje arealas siekia rytinę Baltijos pakrantę, pietiną Uralą. Pietuose tæsiasi iki Maþosios Azijos, Vidurpempio jūros pakranėio.

Lietuvoje sparėiai maþėja. Ðiuo metu þinomos perėjimo vietos tik Zarasø, Ignalinos, Ðvenėioniø, Ukmergės, Ðalėininkø, Varėnos ir Lazdijø rajonuose, taėiau ir ėia rūðis negausi, paplitusi sporadiðkai. Tikėtina, kad pavienės poros idliko Ðimonio girioje, Gaiþiunuose (Jonavos r.) ir Molėto r. Per paskutinius kelis deðimtmeėius idnyko Tauragės, Jurbarko, Raseiniø, Ðakiø, Alytaus, Trakø, Vilniaus, Ðirvintø, Rokiðkio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje peri miðkuose, parkuose. Daþniausiai ásikuria miðko pakraðėiuose, kur brandūs medynai ribojasi su menkai naudojamomis pievomis. Pirmenybė teikia puðdynams. Perėjimo vietà upsiima geguþės mėn. ir ėia kuriasi daugelá metø. Peri uoksuose, drevėse, noriai upima inkilus, daþniausiai 4– 10 m aukðtyje. Kiauðinius (3– 4) deda birpelio mėn. tiesiai ant trúnėsio. Peri 18– 19 dienø. Jaunikliai gũptose idbūna 26– 28 dienas. Tėvai jauniklius globoja dar 2 savaites. Minta ávairaus dydþio vabalais, þiogais, kurkliais, reėiau dvisparniais ar drugiais. Sugauna ir smulkio stuburiniø. Tolimasis migrantas. Rudeninė migracija prasideda rugpjūėio pabaigoje.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Nors dalies populiacija 2001 m. ávertinta 100– 150 perinėio porø, 2005 m. aptikta ne daugiau kaip 20 perėjimo vietø. Perinti populiacija smarkiai maþėja. 2006 m. ji ávertinta 30 porø. Jei rūðis paplitimas ir gausumas maþės tokiais pat tempais, rūðis mūsų dalyje gali idnykti jau artimiausiais metais.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės nėra aiðkios. Tikriausiai nepalankios sąlygos þiemovietėse, nes gausumas maþėja ávairiuose kraðtuose. Neigiamai veikia ekstensyvaus pievø naudojimo miðko pakraðėiuose nutraukimas arba suarimas. Neigiamà poveiká daro ir senø medþio maþėjimas miðko pakraðėiuose. Populiacijos bũklė galima palaikyti keliant inkilus, kuriø landa 8 cm. Tai patvirtina sėkminga Latvijos patirtis. Neleistina trikdyti perinėio porø.

Informacijos áaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sájungos reikðmės paukðėiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The most rapidly decreasing bird species in Lithuania. The last isolated populations can be found in a few locations in eastern and southeastern Lithuania. The abundance of the nesting population has fallen significantly over the last three decades, however the reason for this is unknown. In 2006 there were no more than 30 nesting pairs.

Apraðė Liutauras Raudonikis

Kukutis

Upupa epops Linnaeus, 1758

DEIMA KUKUTINIAI (UPUPIDAE)
BŪRYS PALVARNINIAI PAUKĖIAI (CORACIIFORMES)

3 (R) kategorija

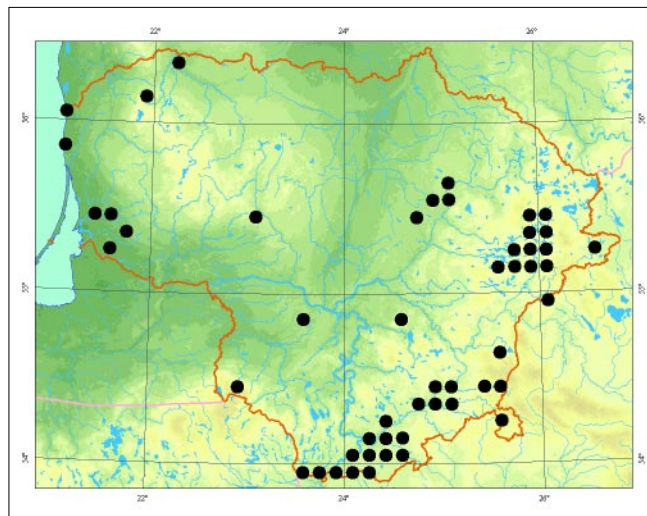
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedà.

Paplitimas. Nuo Atlanto iki Ramiojo vandenyno; ðiaurėje – iki pietinės Ðvedijos, Volgos aukðtupio; pietuose – iki okeaniniø Eurazijos pakranèiø.

Lietuvoje rŭdis paplitusi netolygiai. Daþnesnė Pietø ir Rytø Lietuvoje. Atskiruose, ypaè ðiauriniuose rajonuose ir Ðiaulio apskrityje, perinti neberandama.

Biologija ir ekologija. Ásikuria tiek dideliuose miðko masyvuose su kirtavietėmis, laukymėmis, prie upeliø, pamiðkese, tiek maþose giraitese, laukø þeldiniuose, parkuose, apsuptuose ganyklø. Daþnai gyvena kaimuose. Lizdai randami natŭraliose iðpuvusiose medþiø niðose, didþiøjø margøjø geniø drevese, inkiluose, po pastatø pamatais, akmenø ar malkø krŭvose. Kiaudinius (6– 8, kartais iki 10) deda geguþės mèn. Peri apie 17 dienø. Jaunikliai lizde iðbŭna 3– 4 savaites. Daþniausiai já palieka birþelio antroje pusėje. Lizdo su jaunikliais vietà iðduoda stipri smarvė, susidaranti dël susi-

kaupusiø gausiø iðmatø. Maistà renka atvirose vietose nuo þemės. Minta sliiekais, stambesniais vabalais bei jø lervomis, kurias ið dirvos iðsitraukia ilgu lenktu snapu. Rudeninė migracija prasideda rugpjŭeiø gale– rugsėjo pradþioje. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Prieð 30 metø paukðeiai buvo áprasti Rŭdninkø, Labanoro, Gudø giriose ir jose esanèiuose kaimuose, Kazlø Rŭdos apylinkese. Apie 1990 m. perinti populiacija labai sumaþėjo, taèiau vèliau kukuèiai vël tapo daþnesni. 2001 m. ðalies populiacija ávertinta 200– 300 perinèiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinės kukuèiø nykimo prieþastys: pesticidø naudojimas þemės ūkyje ir pamiðkės pievø praradimas, ðviesiø puðynø nykimas. Maþejant ganomø gyvuliø skaièiui, pablogėjo mitybos sàlygos (maþėja mēðlavabaliø).

Informacijos ðaltiniai

Summary

Distributed in many regions of the country, but usually only single pairs. More common in southern and eastern Lithuania. The national nesting population is estimated at 200–300 pairs.

Apraðė Selemonas Paltanavièius, Liutauras Raudonikis

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Pilkoji meleta

Picus canus Gmelin, 1788

DEIMA GENINIAI (*PICIDAE*)

BŪRYS GENINIAI PAUKĖIAI (*PICIFORMES*)

3 (R) kategorija

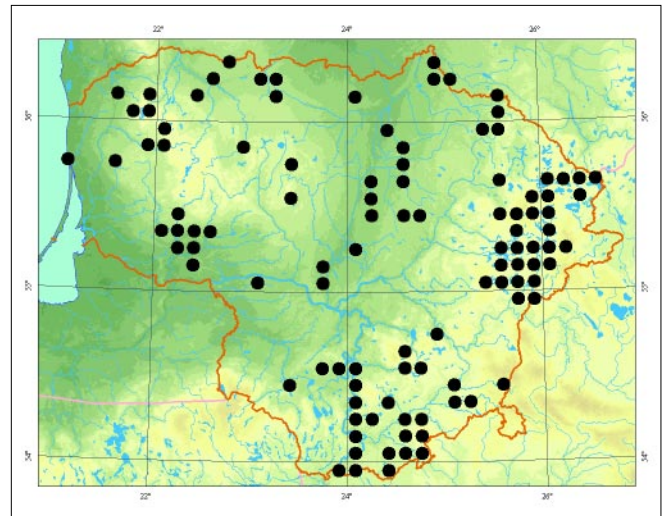
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árađyta nuo 1976 m.

Árađyta á Berno konvencijos II priedā ir Paukđeio direktivos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Prancūzijos iki Ramiojo vandenyno pakranėio. Ėiaurėje arealas siekia pietinā Skandinavijā, Peėioros aukđtupā, Obės vidurupā, ėiaurinė Primorā. Pietuose arealas tāsiasi iki Indokinijos pusiasalio, Balkanø pusiasalio, Prancūzijos.

Lietuvoje rūdis pasiskirsėusi netolygiai. Áprasta rytinėje ir pietrytinėje dalyje. Reta Vakarø ir Ėiaurės Vidurio Lietuvoje, ėia aptinkama grupėmis.

Biologija ir ekologija. Gyvena miđriuose ir lapuoėio miđkuose. Mėgsta pelkiø pakrađeius ar upeliø slėnius. Dañniau ásikuria netoli kirtavieėio, aikđtelio ir pievø. Kartais apsigyvena atvirose vietose, kuriose grupėmis auga seni medþiai, miđko parkuose. Uoksus kala sausuose ar puvinio pabeistuose minkđtøjø lapuoėio medþiuose, ypaė drebulėse. Kiauđinius (6– 7) deda geguþės mėn. Peri patelė ir patinas 17– 18 dienø. Dañniausiai jaunikliai iđsirita birþelio pradþioje. Patelei þuvus, jauniklius globoja patinas. Uokse jaunikliai iđbūna 24– 25 dienas. Birþelio pabaigoje jaunikliai uoksā palieka, bet dar kurā laikā grāpta á jā nakvoti. Dañniausiai maitinasi ant þemės ar netoli jos. Taip pat maisto ieđko

medþio kamienuose ar storesnioø ðakø þievės plyđiuose. Minta skruzdėlėmis, vabzdþio lervomis, voragyviais, retkarėiais uogomis ir vaisiais. Sėslus paukđtis.

Populiacijø gausumas. 2001 m. perinėia populiacija sudarė 500– 700 perinėio porø. Gausiausiai aptinkama Birþø girioje, Ėepkelio rezervate (po 20 porø), Taujėnø– Uþulėnio miđkuose (15 porø). Lanėiūnavos miđke, Plinkđio draustinyje ir jo apylinkėse, Adutiđkio– Guntauninkø miđkuose – 10 perinėio porø, Kamanø valstybiniame rezervate, Rūdinkø ir Þaliosios giriose, Dubingio miđko masyve (Asvejos regioninis parkas), Þemaitijos nacionaliniame parke – 5– 8 poros.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė yra dþiūstanėio ir nudþiūvusio medþio ðalinimas, senø medynø santykinis maþėjimas ir mitybos sąlygø prastėjimas (skruzdėlynø skaiėiaus maþėjimas).

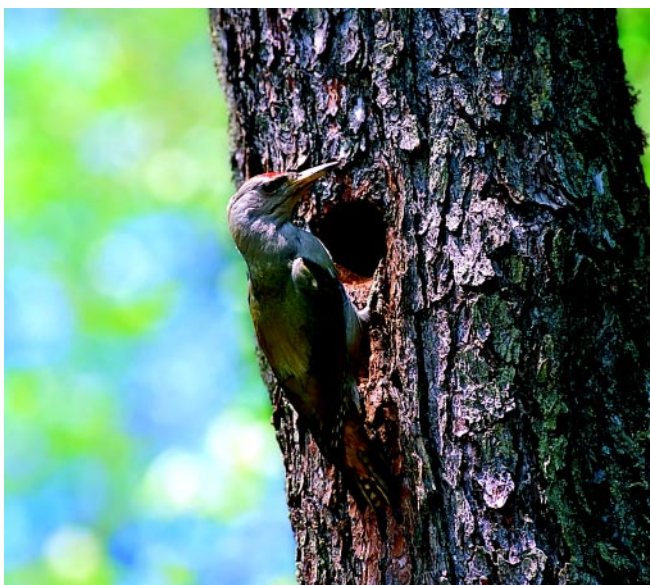
Informacijos šaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikđmės paukđeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The Grey woodpecker has an uneven distribution in Lithuania. It is most abundant in eastern and south-eastern Lithuania, and rarely observed in the west and north of Lithuania. The nesting population is estimated at 500– 700 pairs.

Aprađė Gediminas Brazaitis

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

Palioji meleta

Picus viridis Linnaeus, 1758

DEIMA GENINIAI (*PICIDAE*)

BŪRYS GENINIAI PAUKĖIAI (*PICIFORMES*)

3 (R) kategorija

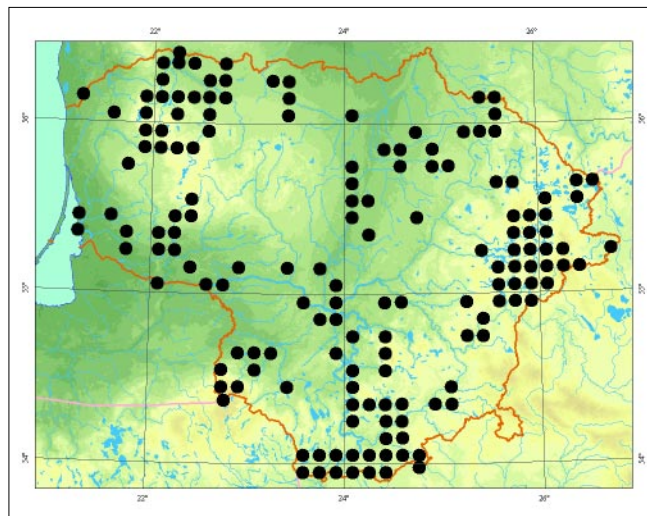
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭdis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II priedà.

Paplitimas. Vakarinièje Eurazijoje nuo Atlanto pakranèiø iki Volgos slènio, Kopetdago. Ðiaurèje arealas siekia pietinæ Skandinavijà; pietuose Maðàjà Azijà, Vidurpémio jŭros pakrantes.

Lietuvoje daugiausiai randama rytinièje ir pietrytinèje dalyje nevientisuose miðko masyvuose. Palyginti daðna rŭdis Ðiaurès Vidurio Þemaitijoje. Kitur reta, aptinkama maðiau derlingo dirvoþémio sausesniuose vidutinio miðkingumo rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena lapuoèiø ir miðriuose miðko sklypuose palei aikòtes, pievas ir upelius. Mègsta paupiø þeldinius. Renkasi pusiau atviras ir atviras vietas su auganèiais pavieniais medþiais. Vengia vienaamþiø tankiø puðynø ir eglynø, taèiau retkarèiais paukðtis aptinkamas ðiø medþiø iðretėjusiuose þeldiniuose. Uoksus kajoja sausuoliuose ar dþiŭstanèiuose sutrŭnijusiuose

Jono Augustausko nuotrauka

medþiuose. Kiauðinius (5– 6) pradeda dèti geguþès pabaigoje. Deda kasdien. Peri abu poros nariai 15– 17 dienø. Jaunikliai lizdà palièka 23– 25 dienø amþiaus. Kiekvienas poros narys globoja po 2– 3 jauniklius. Ðeimyna laikosi netoli uokso. Vèliau paukðèiai klajoja lizdavietès apylinkèse. Maitinasi daugiausia ant þemès skruzdèlėmis, todèl renkasi sausus ir greitai áðildomus dirvoþémius. Taip pat maisto ieðko medþiø kamienø ir ypaè stambesniø ðakø pavirðiuje. Sèslus paukðtis.

Populiacijø gausumas. Nepakankamai iðtirta rŭdis. 2001 m. populiacijà sudarè 300– 500 perinèiø porø. Gausiausia Rytø, Ðiaurès Vakarø ir Pietø Lietuvoje.

Grèsmès ir apsauga. Didþiausios grèsmès yra dþiŭstanèiø ir nudþiŭvusiø medþiø ðalinimas, santykinis senø medynø maþėjimas ir mitybos sàlygø prastėjimas (skruzdèlynø skaièiaus maþėjimas).

Informacijos ðaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sàjungos reikòmès paukðèiams svarbios teritorijos Lietuvoje. — Kaunas.

Summary

The Green woodpecker has an uneven distribution in Lithuania. It is most abundant in eastern and south-eastern Lithuania. It is also fairly common in the north of central Þemaitija. The nesting population is estimated at 300–500 pairs.

Apraðè Gediminas Brazaitis

Baltnugaris genys

Dendrocopos leucotos Bechstein, 1803

DEIMA GENINIAI (PICIDAE)

BŪRYS GENINIAI PAUKĖIAI (PICIFORMES)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 1976 m.

Ārađyta á Berno konvencijos II priedā ir Paukđeiu di- rektyvos I priedā.

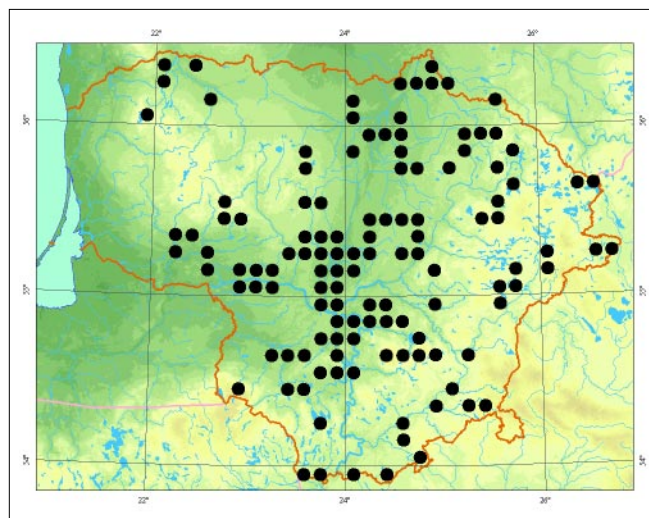
Paplitimas. Eurazijoje nuo Italijos, Austrijos, Skandi- navijos iki Ramiojo vandenyno. Ėiaurėje arealas sie- kia pietinę Skandinaviją, Jenisejaus aukđtupā, Amūro baseinā. Pietuose arealas tāsiasi iki Volgos vidurpio, Balkanų pusiasalio, Mažosios Azijos.

Lietuvoje rūdis gausiausia Vidurio Lietuvoje. Reėiau ir negausiai aptinkama Rytų, Pietryėiu, Pietų ir Pietvaka- rių Lietuvoje. Ėiaurės Vakarų Lietuvoje labai reta, o pajūryje apskritai neaptikta.

Biologija ir ekologija. Didesnių āvairiaampių, natūra- lios sukcesijos miđkų paukđtis. Lietuvoje rūdiai būdin- gos dviejų tipų buveinēs: seni lapuoėiu medynai su āpuolais bei pelkėti juodalksnii ir berpų medynai. Pa- lyginti dađnai apsigyvena kirtavieėiu ir miđko pakrađ- eiuose. Balandpio pirmoje pusėje kala uoksus supuvu- sių berpų, juodalksnii, gluosnių stuobriuose ir dpiūs- tanėiuose medpiuose. Kiauđinius (3– 5) deda balandpio viduryje. Peri apie 15 dienų. Jaunikliai iđsirita gegu- pės pradpioje. Lizde iđbūna 27– 28 dienas. Juos maiti-

Jono Augustausko nuotrauka

na patinas ir patelė. Minta daugiausia vabzdpių vikđ- rais, vabalais ir jų lervomis. Sėslus paukđtis.

Populiacijų gausumas. 2001 m. populiacijā sudarė 900– 1 200 porų. Gausiausias populiacijos yra Taujė- nų– Ūpulinio miđke (35 poros), Buktos miđke (32 po- ros), Babtų– Varlupos miđke (20 porų), Lanėiūnavos (20 porų), Padauguvos (15 porų) miđkuose. Būdos– Pravieniđkių miđko masyve aptinkama 14 porų, Birpų girioje, Balbieriđkių miđke, Asvejės ir Adutiđkių miđko masyvuose po – 10 porų.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausia grėsmė – dpiūs- tanėiu ir nudpiūvusiu medpių dalinimas, santykinis senų medynų maėjimas. Baltnugariams geniams reikia formuoti medynus, kuriuose sausulių yra daugiau nei 10– 20 m³/ha, o tinkamos buveinēs sudaro daugiau nei 10 proc. bendro teritorijos ploto.

Informacijos daltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikđmės paukđ- eiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The White-backed woodpecker is most abundant in central Lithuania, yet rarely observed in eastern, southern and southwestern Lithuania. The nesting population is estimated at 900–1200 pairs.

Aprađė Gediminas Brazaitis

Tripirōtis genys

Picoides tridactylum Linnaeus, 1758

DEIMA GENINIAI (*PICIDAE*)

BŪRYS GENINIAI PAUKĖIAI (*PICIFORMES*)

2 (V) kategorija

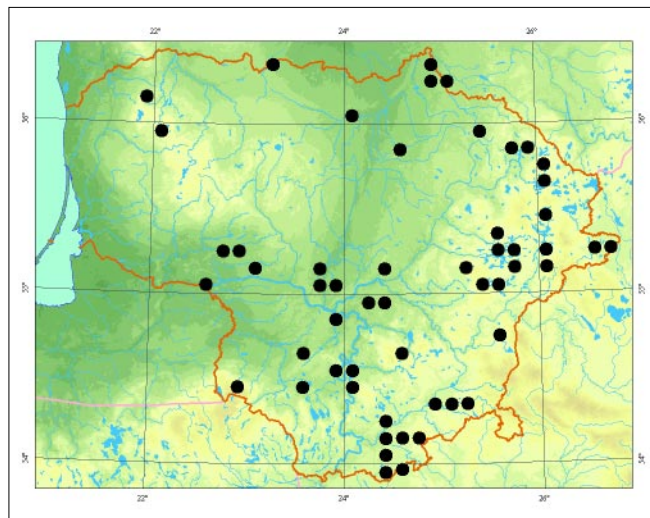
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdis ārađyta nuo 1976 m.

Ārađyta ā Berno konvencijos II priedā ir PaukĖiō di-
rektyvos I priedā.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Alpiō ir Skandinavijos iki Ochotsko jūros. Pietuose arealas siekia Mongolijā, Karpatus ir Balkanō pusiasalā.

Lietuvoje rūdis dađnesnē rytinēje dalyje. Vidurio ir Piet-
vakariō Lietuvoje reta, dađniausiai randama pavieniui ir
nuođaliose vietose.

Biologija ir ekologija. Gyvena dideliuose spygliuoēiō
ir miōriuose miōko masyvuose. Dađniausiai renkasi
miōrius lapuoēiō ir brandpiō eglynō medynus. Ren-
kantis buveinē, labai svarbus dđiūstanēiō medpiō ir
sausuoliō gausumas, vėjavartō kiekis. PaukĖtis aptin-
kamas drēgnose ar pelkētose vietose, senose degavie-
tēse (spygliuoēiō medynai). Uoksus kala sausose ar
sutrūnijusiose senose eglēse, kiek reēiau drebulēse,
juodalksniuose, dađniausiai iđretėjusiuose, papeistuose
miōko sklypuose. Poruojasi balandpiō mėn. Kiauđinius
(4– 5) deda geguđēs mėn. Peri apie 14 dienō. Jaunik-
liai ritasi geguđēs pabaigoje. Lizde iōbūna 18– 20 die-
nō. Jā palieka birpelio antroje pusēje. Maitinasi po spyg-

liuoēiō medpiō pieve ar pievēs pavirđiuje gyvenanēio-
mis vabzdpiō lervomis. Sēslus paukĖtis.

Populiacijō gausumas. 2001 m. populiacija buvo ver-
tinama 150– 200 perinēiō porō. Gausiausias populia-
cijos yra Birpō girioje (30 porō), Būdos– Pravieniōkiō
miōkuose (10 porō), Rūdninkō girioje (8 poros), Pa-
dauguvos miōke (6 poros), Adutiōkiō– Guntauninkō
miōke (6 poros). Rokantiōkiō– Taurijos, Asvejos ir Bab-
tō– Varluvos miōkuose aptiktos 3– 4 poros.

Grēsmēs ir apsauga. Didđiausia grēsmē yra dđiūstan-
ēiō ir nudpiūvusiō medpiō ūalinimas, senō medynō,
ypaē eglynō, santykinis mađėjimas.

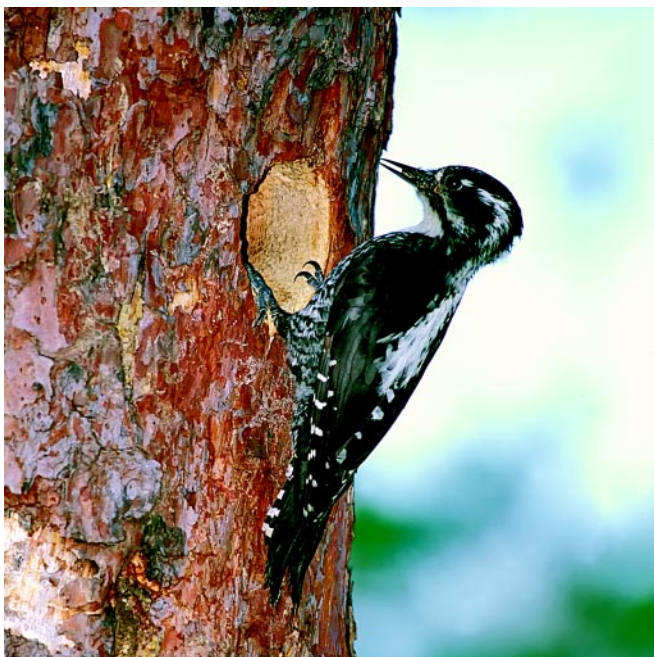
Informacijos ūaltiniai

Raudonikis L., 2004: Europos Sājungos reikōmēs paukĖ-
ēiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Summary

The Three-toed woodpecker is more abundant in the east, while in central and southwestern Lithuania it is observed sporadically and in isolated populations. The nesting population is estimated at 150–200 pairs.

Aprađē Gediminas Brazaitis

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Dirvoninis kalviukas

Anthus campestris Linnaeus, 1758

DEIMA KIELINIAI (MOTACILLIDAE)

BŪRYS PVIRBLINIAI PAUKĖIAI (PASSERIFORMES)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1989 m.

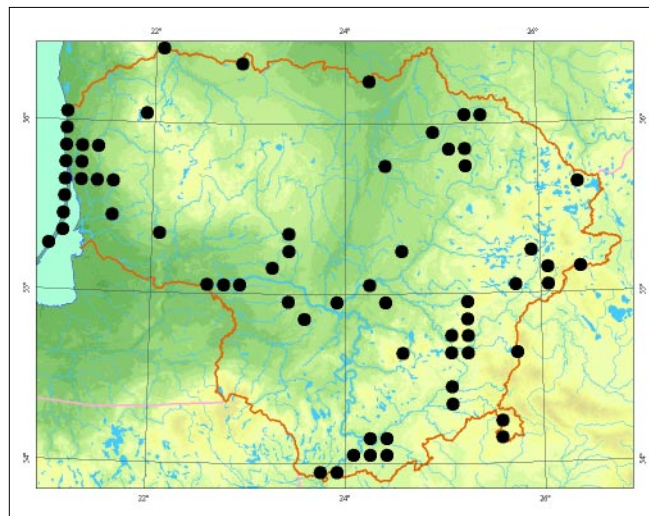
Áraðyta á Berno konvencijos II ir Paukðeio direktyvos I priedus.

Paplitimas. Vakarinėje Eurazijoje nuo Atlanto iki Altajaus. Ðiaurėje arealas siekia pietinę Ðvediją, Jenisejaus aukštupá, pietuose tæsiasi iki Afganistano, Maþosios Azijos, Vidurpempio jūros pakranèio.

Lietuvoje daþniau rūðis aptinkama Kurðio nerijoje, Baltijos pajūryje, Vidurio ir Pietryþeio Lietuvos smėlynuose. Kitur radamos nedidelės atskiros populiacijos.

Biologija ir ekologija. Veisiasi nederlinguose laukuose, atviruose smėlynuose, þmogaus veiklos pabeistose vietose, kuriø þoliø danga suardyta: smėlio ir þvyro karjeruose, naudojamuose durpynuose, kariniuose poligonuose. Parskrenda geguþes mën. Lizardà (ant þemės, duobutėje) krauna geguþes pabaigoje. Deda 4– 5 kiauðinius. Peri 13– 14 dienø. Iðaugina 1 vadà. Jaunikliai palieka lizardà bûdami dviejø savaiþeio amþiaus. Minta vabzdþiais, jø vikðrais, vorais, smulkiomis sliekais, moliuskais. Rudeninė migracija prasideda rugsėjá. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Dabartinė dalies populiacijà sudaro 400– 600 perinèio porø. Didþioji jos dalis susitelkusi Kurðio nerijoje (èia kasmet peri 70– 80 porø) ir Baltijos pajūryje. Klaipėdos krašte peri 200– 300 porø. Po keliolika porø aptinkama Pabradės ir Gaiþiùnø ka-

riniuose poligonuose, buvusiam kariniame poligone Rūdninkø girioje ir agrariniame Kalvarijos apylinkiø kraðtovaizdyje. Pavienės poros peri naudojamuose durpynuose, smėlio ir þvyro karjeruose.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausia grėsmė pajūryje yra paukðeio trikðymas perėjimo laikotarpiu. Perinèiai populiacijai þalà taip pat daro smėlio ir þvyro karjerø rekultivacija arba natūralus smėlynø uþþėlimas. Atviras smėlingas buveines būtina tvarkyti, iðsaugant jø bûdingus bruopus.

Informacijos ðaltiniai

Grąþulevičius G., 1994: Dirvoninis kalviukas (*Anthus campestris*) Lietuvos pajūryje. Raudoni lapai, 2: 15– 16.

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Grąþulevičius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krašto perinèio paukðeio atlasas. – Vilnius.

Summary

The current national population is estimated at 400– 600 breeding pairs. Most are located in the Curonian Spit (70–80 pairs annually), along the Baltic Sea, as well as in the southeastern part of the country. Elsewhere only small, isolated populations can be found.

Apraðė Gediminas Grąþulevičius

Sauliaus Karaliaus nuotrauka

Geltongalvė kielė

Motacilla citreola Pallas, 1776

DEIMA KIELINIAI (*MOTACILLIDAE*)

BŪRYS PŪVIRBLINIAI PAUKĖIAI (*PASSERIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Árašyta á Berno konvencijos II priedà.

Paplitimas. Arealas nevientisas. Viena populiacijos dalis gyvena palei Arkties vandenynà nuo rytinio Baltosios jūros kranto iki Viliujaus aukštupio, o pietuose siekia Obės, Jenisejaus vidurpà. Kita – nuo Maskvos srities iki Uþbaikalės, Himalajø. Arealas nuolatos pleèiasi Vakarø kryptimi.

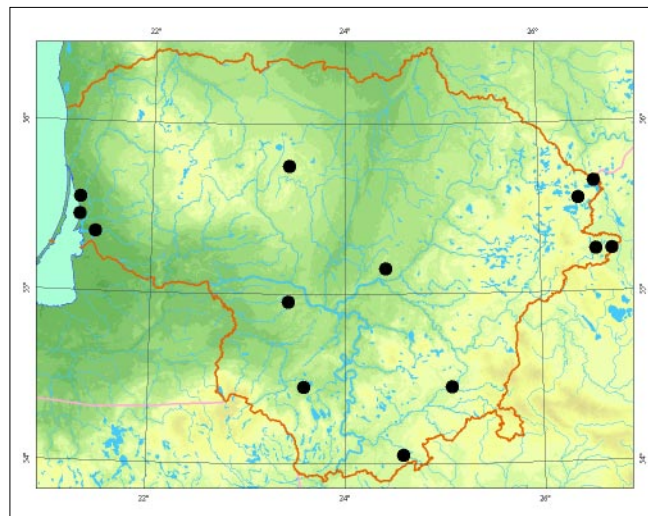
Lietuvoje pirmà kartà rūðis aptikta prieš 20 metø. Svarbiausios perėjimo vietos – Þuvinto ir Ėepkeliø rezervatai, Nemuno delta ir rytinė Kurðiø mariø pakrantė, Baltosios Vokės, Birvėtos þuvininkystės tvenkiniai, Novaraisėio, Sulinkio durpynai.

Biologija ir ekologija. Peri pelkėse ar uppelkėjusiose pievose, durpynuose, vandens telkiniø pakrantėse. Parskrenda balandþio mėn. Paprastai keletas porø peri arti viena kitos. Lizdus suka ant þemės tarp þoliø ir gerai juos paslepia. Kiauðinius (5– 6, reèiau 4 ar 7) deda geguþės mėn. Iðaugina 1 vadà. Peri abu poros nariai 13– 14 dienø. Jaunikliai lizdà palieka maþdaug po dviejø savaièiø. Minta àvairiais bestuburiais, daugiausia vabzdþiais. Rudeninė migracija prasideda liepos mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje pirmà kartà 2 poros pastebėtos 1986 m. Þuvinte. Vėliau kasmet perėdavo 2– 3 poros. 1992 m. vasarà Ėepkeliø rezervate stebėti

Vytauto Jusio nuotrauka

3 patinėliai ir kelios patelės, rastas lizdas su jaunikliais. 1993 m. aptikta Klaipėdos r. pamario pievose ties Tyrø pelke. Vėliau ėia perėjo 1– 3 poros. 1998 m. 4 poros aptiktos netoli Vilniaus, Baltosios Vokės þuvininkystės tvenkiniuose. 1998 m. aptiktos dar Ignalinos r. Drūkėlės upelės slėnyje ir Puðnies pelkėje, Radviliøkio r. Sulinkio durpyne, Rusnės þuvininkystės tvenkiniø teritorijoje. Dabartinė dalies populiacijà sudaro 50– 100 perinėiø porø.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra pavasarinis þolės deginimas perėjimo vietose ir hidrologinio reþimo pokyèiai.

Informacijos šaltiniai

Pranaitis A., 1990: Citrine Wagtail (*Motacilla citreola*) breed in Lithuania Acta ornithologica Lithuanica, 2: 140– 142.

Summary

This bird species has only recently been discovered in Lithuania. The first two pairs were observed in the Þuvintas area in 1986. Later they were discovered nesting in the Ėepkeliiai Strict Nature Reserve, the eastern shore of the Curonian Lagoon, in fishing dams in Baltoji Vokė and Birvėta and elsewhere. The current national population is estimated at 50– 100 nesting pairs.

Apraðė Vytautas Jusys

Mėlyngurklė

Luscinia svecica Linnaeus, 1758

DEIMA STRAZDINIAI (*TURDIDAE*)

BŪRYS PŪVIRBLINIAI PAUKĖIAI (*PASSERIFORMES*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1989 m.

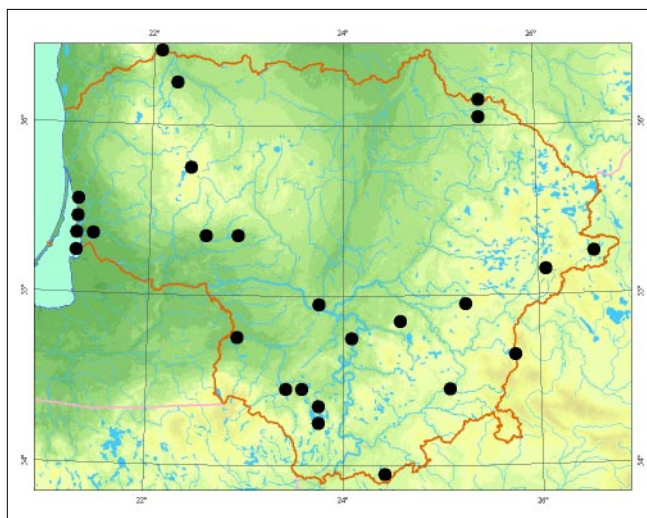
Áraðyta á Berno konvencijos II ir Paukðeio direktivos I priedus.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Pirėnø pusiasalio iki Ochotsko jūros. Ðiaurėje arealas siekia arktinæ Europos pakrantæ, Taimyrà. Pietuose aptinkama iki Afganistano, Uþkaukazės, Vidurio Europos.

Rūðis aptinkama visoje Lietuvos teritorijoje – nuo pat ðiauriniø ir vakariniø iki rytiniø ir pietiniø pakraðeio, taèiau paplitusi sporadiðkai. Ðiuo metu þinoma keliasdeðimt perėjimo vietø.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje daþniausiai ásikuria upiø ar stovinèio vandens telkiniø pakrantėse, ðlapiuose nebeeksploatuojamuose durpynuose, drėgnose, viksvinėse þemapelkėse su krūmais, bet nemėgsta vandens pertekliaus. Teritorijā upima balandþio antroje pusėje. Judrus paukðtis, aktyvus dienā ir naktā. Lizdā suka ant þemės po krūmu ar viksvø kupstu. Kiauðinius (5– 6) deda geguþės pradþioje. Peri 13 dienø, daugiausia patelė. Per vasarā iðaugina 1– 2 vadas. Minta vabzdþiais ir jø lervomis, reèiau moliuskais, kitais bestuburiais. Rudeninė migracija prasideda rugpjūèio mėn. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Ðalies populiacija vertinama 100– 200 perinèio porø. Akivaizdþio rūðies gausumo pokyèio pastaraisiais metais nepastebėta. Svarbiausios

veisimosi vietos yra Nemuno delta (daugiau nei 10 porø), Þuvinto rezervatas (iki 10), Birþulio ir Stervo pelkiø kompleksas (6) Metelio ir Obelijos eþerai (daugiau nei 3), Baltosios Vokės durpynas (daugiau nei 3) ir Kazimieravo ðlapþemės (daugiau nei 3).

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės nėra pakankamai aiðkios. Prapūtingas teritorijos hidrologinio reþimo pakeitimas (tiek sausinimas, tiek apsėmimas), krūmynø sutankėjimas ar nendrynø suveðėjimas atvirose ðlapþemėse, taèiau pavieniai krūmai ir tanki þolinė augalija yra reikalingi. Pavojuø kelia kanadinės audinės.

Informacijos ðaltiniai

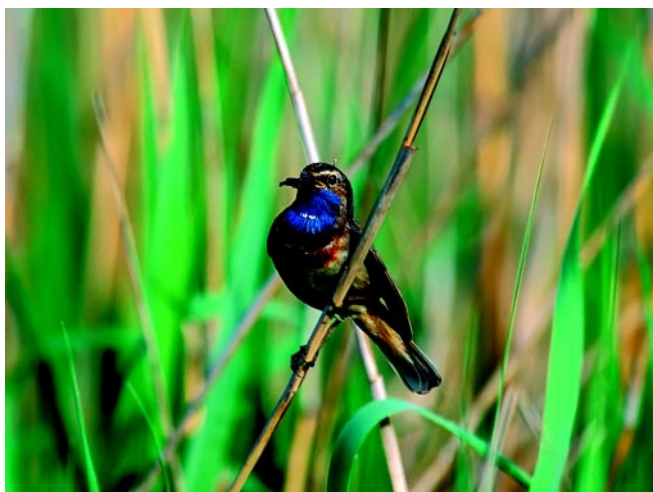
Raudonikis L., 2004: Europos Sąjungos reikðmės paukðeiams svarbios teritorijos Lietuvoje. – Kaunas.

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Graþulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipėdos krašto perinèio paukðeio atlasas. – Vilnius.

Summary

Data regarding its distribution is limited. More often found around the lower reaches of the Nemunas River and south and east of central Lithuania. The nesting population is estimated at 100–200 pairs.

Apraðė Liutauras Raudonikis

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Meldinė nendrinukė

Acrocephalus paludicola Vieillot, 1817

DEIMA DEVYNBALSĖS (SYLVIIDAE)
BŪRYS PŪVIRBLINIAI PAUKĖIAI (PASSERIFORMES)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis áraðyta nuo 1989 m.

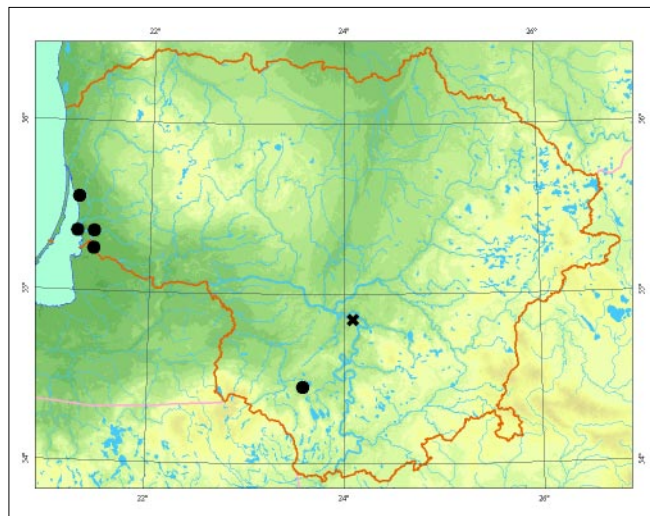
Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos I priedus ir Paukðeio direktyvos I priedā.

Paplitimas. Pastaruoju metu peri 8 pasaulio ðalyse: Vokietijoje, Lenkijoje, Baltarusijoje, Lietuvoje, Latvijoje, Ukrainoje, Vengrijoje, Rusijoje. Eurazijoje rūðis paplitusi siaura juosta nuo rytinės Vokietijos vakaruose iki Obės rytuose.

Lietuvoje rūðis aptinkama prie Puvinto eþero, Nemuno deltoje ir rytinėje Kurðio mariø pakrantėje. Per paskutinius 20 metø sunyko perėjimo vieta Kauno mariø pakrantėje.

Biologija ir ekologija. Peri atvirose, sezoniðkai upliejamoje viksvinėse pievose, atvirose þemapelkėse, kur auga ávairiø rūðiø viksvos, nendriniai dryþuèiai, retos nendrės, pavieniai karklai. Poligamas. Parskrenda geguþės mėn. Lizdā daþniausiai krauna þoliø kupste. Kiauðinius (3– 6) deda geguþės pabaigoje. Iðaugina 2 vadas. Peri 12– 14 dienø. Jaunikliai pradeda skraidyti 15– 16 dienø amþiaus. Minta ávairiais bestuburiais. Rudeninė migracija prasideda liepos pabaigoje. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Perinėios populiacijos gausumas skirtingais metais labai svyruoja, priklauso nuo hidrologiniø sàlygø. 2000 m. ðalies populiacijā sudarė 240 giedanėio patinø, 2002 m. – 160, 2004 m. – 320,

2005 m. – 200. Kai kuriais metais Nemuno deltoje upregistruota 100– 170 giedanėio patinø. Rytinėje Kurðio mariø pakrantėje suskaièiuojama 100– 110 giedanėio patinø. Èia paukðeio skaièius maþėja (per paskutinā deðimtmetā sumaþėjo 2,5 karto). Puvinte upregistruota iki 10 giedanėio patinø.

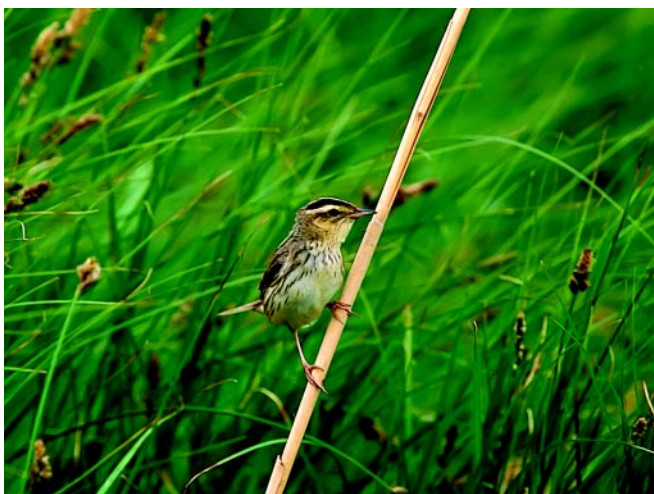
Grėsmės ir apsauga. Didþiausios grėsmės yra natūraliø viksviniø pievø kultūrinimas, ankstyvas ðienavinimas (Nemuno deltoje), intensyvus ganymas. Natūraliai perėjimo vietos upauga sumedėjusia augalija (Puvinto eþ.) bei nendremis (Kurðio mariø pakrantėse). Visose perėjimo vietose būtini specialūs buveiniø tvarkymo darbai.

Informacijos ðaltiniai

Summary

Abundance of the breeding population fluctuates significantly depending on the hydrological conditions in breeding habitats in a particular year. The current national population is estimated at 160–320 singing males, mainly distributed in the Nemunas River delta and the eastern side of the Curonian Lagoon. There has been a considerable decrease in population mostly due to the overgrowth of habitats with woody vegetation and reeds.

Apraðė Þydrūnas Preikðā

Jono Augustausko ir Vytauto Jusio nuotrauka

Ūsuotoji zylė

Panurus biarmicus Linnaeus, 1758

DEIMA TIMALINIAI (*TIMALIIDAE*)

BŪRYS PŪVIRBLINIAI PAUKĖIAI (*PASSERIFORMES*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąja knyga rŪdis árađyta nuo 1976 m.

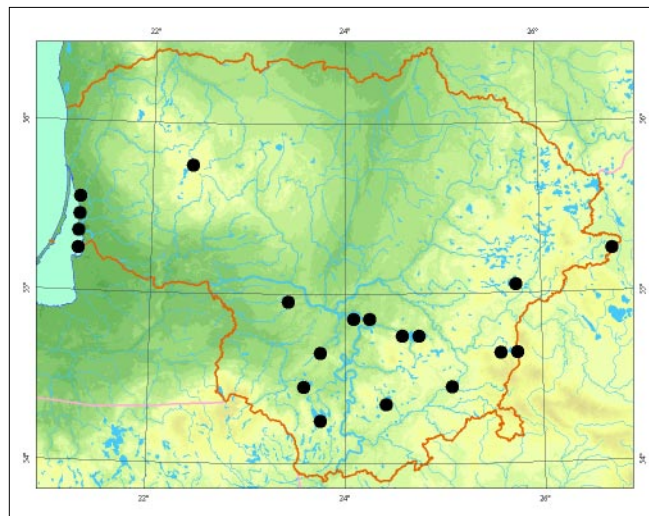
Árađyta á Berno konvencijos II priedà.

Paplitimas. Eurazijoje arealas apima teritorijà nuo Ispanijos vakaruose iki Ramiojo vandenyno rytuose. Ŗiaurinė paplitimo riba eina per pietinà Ŗvedijà, Estijà, Volgos Ŗemupà, pietinè – VidurŖemio, Juodosios, Kaspijos jŪrø pakrantes, MaŖjà Azijà.

Lietuvoje rŪdis rasta perinti Nemuno deltoje, rytinèje KurŖiø mariø pakrantèje, didesnio eŖerø (Puvinto, BirŖulio, Obelijos, Metelio, Dusios) ar vandens saugyklo (Kauno ir Elektrèno mariø) nendrynuose, Ŗvininkystès tvenkiniuose (Baltosios Vokès, Kenos, Daugø, Arnioniø, Bivètø) ar durpnyuose (Novaraisèio).

Biologija ir ekologija. Peri nendrèmis, Ŗvendrais apaugusiose vandens telkinio pakrantèse. Parskrenda kovo mèn. Lizdus suka nendrynuose, daŖniausiai ant Ŗmès ar kupsto netoli vandens. KiauŖinius (4– 6) deda balandŖio pabaigoje– rugpjŪèio mèn. Iðaugina 2– 4 vadas. Peri 10– 12 dienø. Jaunikliai lizdus palieka dar nemokèdami skaidyti – 10– 12 dienø amŖiaus. Minta àvairiais bestuburiais, daugiausia vabzdŖiais, Ŗiemà sèklomis. Rudeninè migracija prasideda rugpjŪèio mèn. Artimasis migrantas, dalis paukðeio Ŗiemøja Lietuvoje.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje pirmà kartà rŪdis aptikta Ŗvinte 1925 m. Nuo 1970 m. iki 1975 m. èia perèjo iki 15 porø. 1973 m. pastebèta BirŖulio eŖere, 1975 m. – Elektrèno vandens saugykloje, 1984 m. 3

poros perèjo Metelio eŖere. Gausiausia Nemuno deltoje ir rytiniame KurŖiø mariø pakrađtyje, kur kasmet peri nuo 100– 150 porø; taèiau ðiame regione jø gausumas svyruoja: 1999 m. ir 2001 m. perèjo iki 400– 500 porø. Visose perèjimo vietose gausumo svyravimus lemia Ŗimos klimato sàlygos. Dabartinè ðalies populiacijà sudaro 100– 600 perinèio porø.

Grèsmès ir apsauga. DidŖiausia grèsmè – natŪralus vandens lygio svyravimas, pavasariniai nendrynø gaisrai ir didelio jø plotø iðpjomimas. BŪtina riboti nendrynø pjovimà.

Informacijos Ŗaltiniai

Gràpulevièius G., 1976: Usataja sinica v Litve. – Materialy IX Pribalt. Ornitol. Konf. – Vilnius.

Jusys V., Maèiulis M., Meèionis R., Poðkus A., Gràpulevièius G., Petraitis A., 1999: Klaipèdos krađto perinèio paukðeio atlasas. – Vilnius.

Summary

The current national population is estimated at 100– 600 pairs. Most of these are concentrated in the Nemunas River delta and along the eastern shore of the Curonian Lagoon. The species is also known to nest on the shores of larger lakes, water reserves and fish ponds with large reed areas. The main threats to its survival are the fluctuation of water levels during breeding periods, spring reed fires and their intensive exploitation.

Apraðè Vytautas Jusys

Vytauto Jusio nuotrauka

Plėdrioji medžarkė

Lanius excubitor Linnaeus, 1758

DEIMA MEDŽARKINIAI (*LANIIDAE*)

BŪRYS PŪVIRBLINIAI PAUKĖIAI (*PASSERIFORMES*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos II priedā.

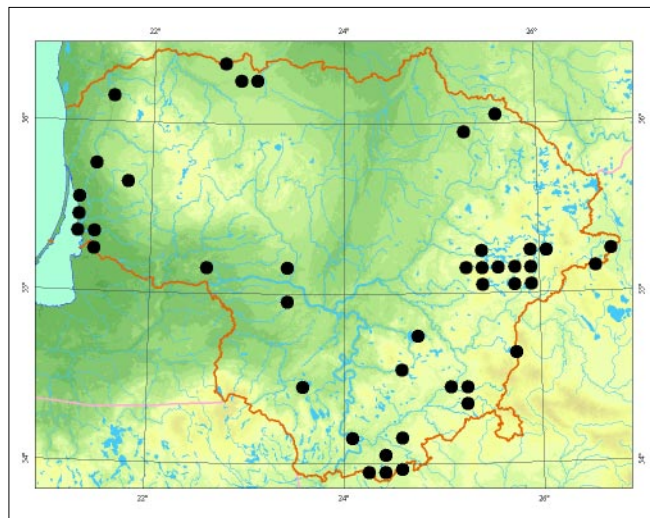
Paplitimas. Nuo Atlanto pakrantės iki Ochotsko jūros rytuose, nuo miškatundrės zonos šiaurėje iki Ušbaikalės, Volgos vidurpio, Karpatų, Balkanų, Pirėnų pusiasalio pietuose.

Paskutinius 15 metų rūdis Lietuvoje plinta ir ásikuria vis naujose teritorijose. Aptinkama beveik visose aukštapelkėse ir apieštuose durpynuose, miškingose teritorijose, net atviro kraštovaizdžio þeldiniuose. Gausesnė Rytų bei Vakarų Lietuvoje. Piemā visur aptinkama atviruose laukuose su pavieniais medþiais, elektros linijomis.

Biologija ir ekologija. Prieš keletā dešimtmečių pavienės poros perėdavo tik aukštapelkėse. Dabar per apieštuose durpynuose, krūmais uþauganėiuose dirvnuose, pamiškėse, paupiuose, miško masyvuose dalia atvirų vietų (birþių, aikštėių). Palyginti masyvų lizdā suka medþiuose, dabniausiai puþyse, 2– 10 m aukštyje. Tuoktuvės prasideda kovo mėn. Kiauðinius (4– 7) deda balandpio antroje pusėje. Peri 16– 17 dienų. Jau nikliai lizde iðbūna iki 20 dienų. Birþelio mėn. pradpioje juos palieka, taėiau dar apie dvi savaites þeimos laikosi apylinkėse. Grobā dabniausiai suseka tupėdamas aukštėsnėse vietose, ið kurių gerai matyti apylinkės. Minta stambiais vabzdþiais, varliagyviais, drieþais, smulkiaisiais þinduoliais, paukðeiais. Artimasis migrantas. Piemoja tikriausiai ið kitur atskridę paukðeiai.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Paskutinius 15 metų rūdis plitęs gausėję ir perinti populiacija. Manoma, kad 1996– 1998 m. gyveno 80– 150 porų. Paskutiniais Europos paukðėių gausumo suvestinės duomenimis, 2001 m. dalies populiacija vertinama 100– 150 perinėių porų.

Grėsmės ir apsauga. Plėdriosiems medžarkėms gali būti svarbūs jų buveinių pokyčiai, ypač atvirų miško vietų, aukštapelkės plynių, pamiškio apaugimas mišku. Prieš gamtoje turi nedaug, kartais kiaunės iðdrasko jų lizdus.

Informacijos šaltiniai

Summary

Over the last 15 years the species has established itself in many new territories. It can be found in almost all raised bogs and deserted peatbogs. There are currently 100– 150 pairs nesting in Lithuania. It is more abundant in eastern and western Lithuania, and comparatively rare in the north of central Lithuania.

Apraðė Selemonas Paltanavičius, Liutauras Raudonikis

Sodinė starta

Emberiza hortulana Linnaeus, 1758

DEIMA STARTINIAI (*EMBERIZIDAE*)

BŪRYS PVIRBLINIAI PAUKĖIAI (*PASSERIFORMES*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąja knyga rūdis árašyta nuo 2000 m.

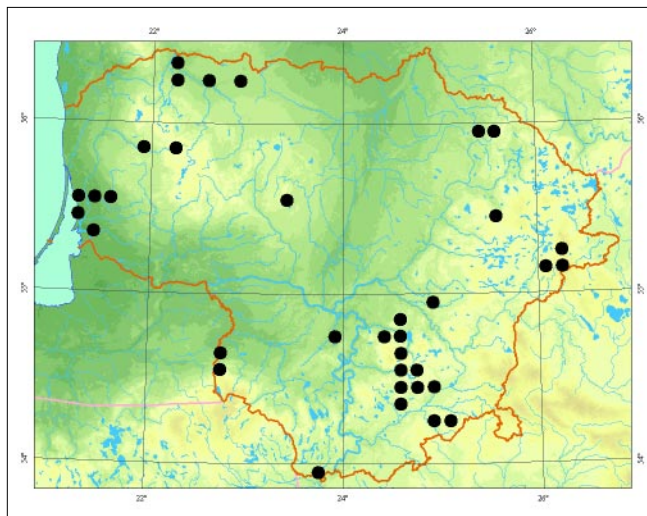
Árašyta á Berno konvencijos III priedà ir PaukĖiø direktyvos I priedà.

Paplitimas. Eurazijoje nuo Skandinavijos iki Rytø Sibiro. Ðiaurėje arealas siekia Baltàjà jūrà, Jenisejaus aukštupà, pietuose tæsiasi iki Altajaus, Maþosios Azijos, Vidurpempio jūros pakrantës.

Lietuvoje rūdis paplitusi labai netolygiai. Nereta pietrytinėje dalyje – Vilniaus, Rūdiðkiø, Onuðkio apylinkëse. Ðapnesnë pamaryje. Kitose Ðalies vietose randamos tik pavienës poros.

Biologija ir ekologija. Gyvena atvirose, ávairaus kraðtovaizdþio ir kalvotose vietovëse, kur á pasëliø, ypaè dobilø, plotus ásiterpia nedideli miðkeliai. Mëgsta ásikurti pamiðkëse. Monogamas. Parskrenda balandþio pabaigoje. Kiauðinius (4– 6) deda geguþës mën. Lizdas – duobutë ant þemës tarp þoliø. Iðaugina 1 vadà. Peri 11– 14 dienø. Jaunikliai pradeda skraidyti 13– 15 dienø amþiaus. Minta vabzdþiø lervomis, vikðrais. Rudenà Ðapniausiai lesa augalø sëklas. Rudeninë migracija prasideda rugpjūèio mën. Tolimasis migrantas.

Populiacijø gausumas. Tikslusnis perinëios populiacijos gausumas ir jo pokyèiai neþinomi. Dabartinæ populiacija

jà sudaro apytiksliai 200– 800 perinëiø porø. Didþioji jos dalis susitelkusi pietrytinėje Lietuvos dalyje – Vilniaus, Trakø ir Varënos rajonuose, maþiau – Nemuno deltoje ir pamaryje. Pavienës poros ar negausios jø grupës randamos visoje Lietuvoje. Pastaraisiais metais kai kuriose vietose rūdis nebeaptinkama, todël manoma, kad perinti populiacija neþymiai maþėja.

Grësmës ir apsauga. Didþiausios grësmës yra pesticidø naudojimas þemës ūkyje ir didelio ploto monokultūrø auginimas, kai iðkertami pavieniai medþiai ar jø grupës, laukuose.

Veisimosi vietose reikia plëtoti ekologinæ þemdirbystæ, iðlaikant kuo ávairesnà kraðtovaizdà.

Informacijos Ðaltiniai

Summary

The current national population is estimated at 200– 800 breeding pairs, mainly concentrated in southeastern Lithuania with a regularly breeding group in the coastal region. Abundance of the breeding population seems to be decreasing slightly, mostly due to an intensification of farming practices.

Apraðë Pydrūnas Preikðà

Zsolt Kalotás nuotrauka

Pilkoji starta

Miliaria calandra Linnaeus, 1758 (sin. *Emberiza calandra* Linnaeus, 1758)

DEIMA STARTINIAI (*EMBERIZIDAE*)

BŪRYS PŪVIRBLINIAI PAUKĖIAI (*PASSERIFORMES*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŪdis àraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III priedà.

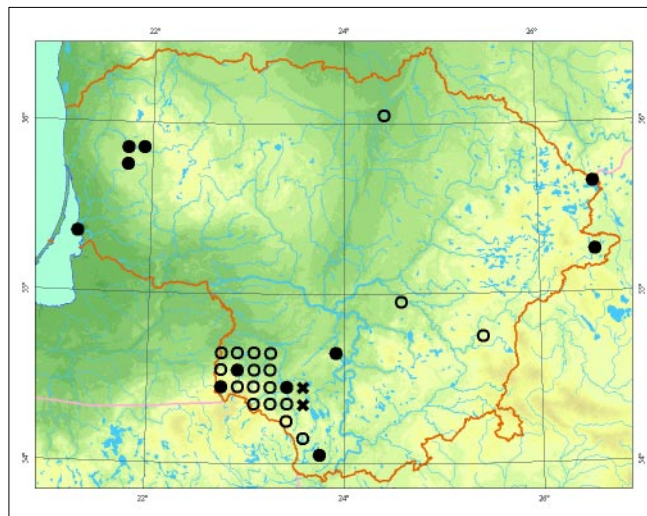
Paplitimas. Nuo Atlanto iki Irtyðiaus. Ðiaurėje arealo riba siekia Pietø Ðvedijà, Latvijà, Vidurio Rusijos aukðtumà, pietuose – Tian Ðaná, Maðàjà Azijà, Vidurþemio jŪros pakrantes.

Iki 1960– 1970 m. Lietuvoje perėjo daugelyje rajonø. Paskutinà deðimtmetà matomos pavienės perinèios poros Alytaus, Lazdijø, Ignalinos, Vilkaviðkio, Plungės, Ðilutės rajonuose. Apie rŪdies paplitimà trŪksta duomenø. Aptinkama nuo rytinės (DrŪkðiø eþ. apylinkiø) iki vakarinės (Ventės k.) Lietuvos.

Biologija ir ekologija. Gyvena atviruose, ypað derlinguose, laukuose su pavieniais medþiais, krŪmais, elektros linijomis. Vengia miðkingø, ðlapio ir didelio visiðkai atviro plotø. Lizardà suka ant þemės (medþio, krŪmo ar þolės kupsto priedangoje) arba ant apatinio krŪmø ðakø iki metro aukðtyje. Kiauðinius (daþniausiai 4– 5) patelė peri 12– 14 dienø. Jaunikliai lizardà palieka 11– 13 dienø amþiaus. Per vasarà uþaugina 2 jaunikliø vadas, nors galimos ir 3 vados. Patinai gieda didesnė vasaros dalà, daþnai pasirenka aukðtesnė vietà, ið kurios gerai matyti apylinkės. Minta miðriu

Zsolt Kalotás nuotrauka

maistu, daugiausia augalø sėklomis. Jauniklius daugiausia maitina vabzdþiais. Lietuvoje dalis populiacijos gyvena sėsliai, dalis klajoja.

Populiacijø gausumas. Perinèios populiacijos gausumas akivaizdþiai sumaðėjo per paskutinius tris deðimtmečius, taèiau to prieþastis neþinoma. 1996– 1998 m. ðalies populiacija buvo àvertinta 20– 50, o 1999– 2001 m. – 10– 30 perinèio porø. Pastaràjà deðimtmetà nykimo tendencijos sulėtėjo.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijos bŪklė lemiantys veiksniai neþinomi. RŪdis yra paplitimo arealo pakrautye, todėl èia pirmiausia pasireiðkia neigiamos paplitimo ir gausumo kitimo tendencijos. Tikriausiai neigiamà poveikà turėjo didelio ploto monokultŪrø, ypað grŪdinio, àsivyravimas XX a. antroje pusėje, taip pat ðaltos þiemos ir pesticidø naudojimas þemės ūkyje. Perėjimo vietose svarbu ekologiðkai ūkininkauti.

Informacijos ðaltiniai

Summary

Considered to be a very rare species in Lithuania. The abundance of nesting populations has decreased over the last three decades. Currently there are 10–30 pairs.

Apraðė Selemonas Paltanavièius, Liutauras Raudonikis

Branto pelėausis

Myotis brandtii Eversmann, 1845

DEIMA LYGIANOSINIAI (VESPERTILIONIDAE)
BŪRYS DIKŪNOSPARNIAI (CHIROPTERA)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktivos IV priedus.

Paplitimas. Nuo pietinës Ðkotijos iki Ðiaurës Korėjos ir Japonijos. Europos Ðiaurėje randama iki 65° ð. p., pietuose – iki Pietryèiø Prancūzijos, Vidurio Italijos ir pietinës Bulgarijos.

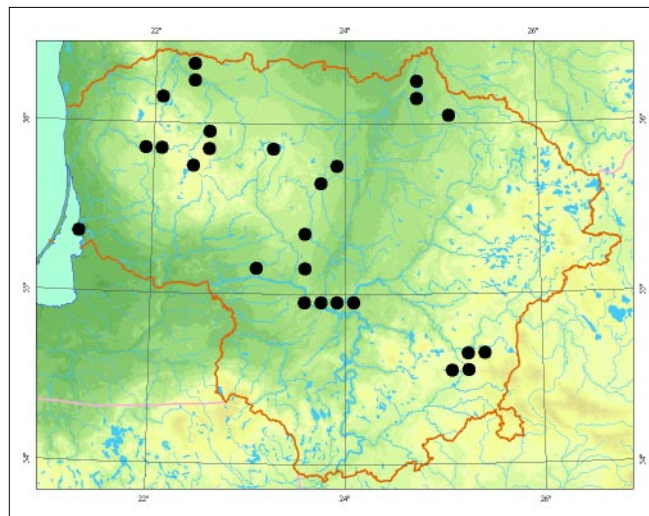
Lietuvoje rūðis paplitusi tik tam tikrose vietose, daþniau aptinkama centrinëse ir pietrytinëse teritorijose.

Biologija ir ekologija. Maþas ðikðnosparnis. Labai panaðus á úsuotąjā pelėausā. Ðiø rūðiø þvėrelius nelengva atskirti – jeigu jø arealai sutampa, jie neretai minimi kartu. Vasarā galima aptikti tik ultragarso detektoriais. Kitø Ðaliø patirtis rodo, kad þvėrelis gyvena miðkingose vietovëse, laikosi arėiau vandens telkiniø, slepiasi pastatuose. Medþioti skrenda anksti, kartais dar visai nesutemus. Vesti jaunikliø patelës buriasi á kolonijas. Veda 1 jauniklā. Piemoja poþemiuose, rūsiuose. Daþniau renkasi drėgnas, Ðiltesnes patalpas. Piemovietėje mėgsta ásikurti atvirose vietose. Neretai piemoja kartu su Natererio ir vandeniniais pelėausiais. Á piemovietes pradeda rinktis jau rugsėjo pradžioje ir jose iðbūna iki geguþës mėn.

Populiacijø gausumas. Ðiltuoju metø laiku retai aptinkami ðikðnosparniai. Pastebėti Ðiauliø, Radviliðkio, Telðiø, Maþeikiø, Plungės, Birþø, Kauno, Kėdainiø ir Trakø rajonuose. Pagrindinës piemovietės yra Kaune.

Jono Augustausko nuotrauka

Èia apsistoja per 100 Ðiø pelėausiø. Piemovanèiø þvėreliø aptikta Panemunėje, o pastaraisiais metais ir Vilniaus piemovietëse.

Grėsmės ir apsauga. Piemovieèiø nykimas dėl pastatø atnaujinimo, plėðrùnø (kiauniø, kaèiø), trikdymas piemovietëse.

Reikėtø vengti trikdyti piemovietëse, árengti saugios vietø slėptis nuo plėðrùnø.

Informacijos Ðaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Ulevièius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Pauþa D. H., Pauþienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44– 65.

Summary

A rare bat species during the warmer months, registered in eight districts. It is more common in wintering areas in central Lithuania. Most individuals (over 100) hibernate in Kaunas, others, either solitary individuals or small groups, hibernate elsewhere.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Kûdrinis pelėausis

Myotis dasycneme Boie, 1825

DEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS ŽIKŪNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

2 (V) kategorija

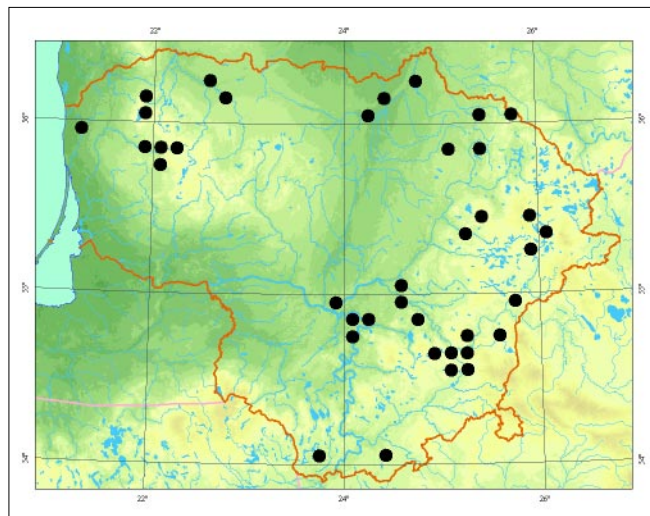
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rŪdis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktyvø II ir IV priedus.

Paplitimas. Palearktikoje: nuo Olandijos ir pietinës Ðvedijos iki centrinio Sibiro; atskiros populiacijos aptinkamos Mandþiurijoje. Europoje veisimosi kolonijos randamos Olandijoje, Ðiaurës Vokietijoje, Danijoje, Pietø Ðvedijoje, Lenkijoje, Baltijos þalyse, Ukrainoje, Moldovoje, Slovakijos ir Vengrijos pasienyje.

Lietuvoje radavietës nutolusios viena nuo kitos deðimtis kilometrø. Vasarà rŪdis aptikta þalia Jogailos kalno (Varėnos r., 1984– 1985) ir Verkiuose (Vilniuje, 1990). Uþregistruota Birþø, Ignalinos, Kretingos, Pasvalio, Rokiðkio, Trakø bei Ðvenëioniø rajonuose (1997– 1998), Trakuose ir Aukðtadvario apylinkëse (2005). Piemà rasta Þagariðkiø, Julijanavos, Rokø, Naujosios Fredos fortuose (Kaune, 1985– 1997), Verkiuose (Vilniuje, 1998), Paneriø tunelyje, Rasø ir Ðeðkinës piemovietëse (Vilniuje, 2000– 2005), Rokø draustinyje (Kaune).

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio ðikŪnosparnis, taèiau didþiausias ið Lietuvos pelėausiø. Sëslus, iëðkodamas tinkamos piemovietës kartais migruoja á netolimas vietas. Ðiltuoju metø laiku slepiasi mediniø pastatø plyðiuose, drevëse, inkiluose, daþniausiai prie vandens telkiniø. Minta vabzdþiais, kuriuos gaudo skraidydama palei vandenà, kartais juos pastveria nuo vandens pavirðiaus. Nuo spalio– lapkriëio mën. iki balandþio pabaigos– geguþës pradþios piemuoja erd-

viuose poþemiuose, kuriuose patalpø temperatūra būna 2– 8 °C.

Populiacijø gausumas. Retas ir ðiltuoju metø laiku, ir piemà. Þinoma tik 1 veisimosi kolonija (Ignalinos r., Kaltanėnuose). Pastaraisiais deðimtmeèiais didþiausias piemojanëiø þvëreliø grupës aptinkamos Vilniuje (apie 60 ind.) ir Kaune (apie 30 ind.).

Grësmës ir apsauga. Piemovieiø nykimas dël pastatø atnaujinimo, plëðrŪnø (kiauniø, kaèiø), trikdymas piemovietëse. Neigiamà átakà turi drevëtø medþiø kirtimas. Reikëtø vengti trikdyti piemovietëse, árengti saugjø vietø slëptis nuo plëðrŪnø, iðsaugoti drevëtus medþius ir árengti naujø slëptuviø prie dideliø vandens telkiniø.

Informacijos ðaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Ulevièius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Pauþa D. H., Pauþienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44– 65.

Summary

A rare species in Lithuania. Of late only one breeding colony is known in Kaltanėnai in the Ignalina district, while individuals or small groups have been registered in eight districts. Wintering groups (around 30–60 individuals) hibernate in wintering areas in Vilnius and Kaunas. The population appears to be stable.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Natererio pelėausis

Myotis nattereri Kuhl, 1817

DEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS DIKŪNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdīs ārađyta nuo 2003 m.

Ārađyta Ā Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø di-
rektyvos IV priedus.

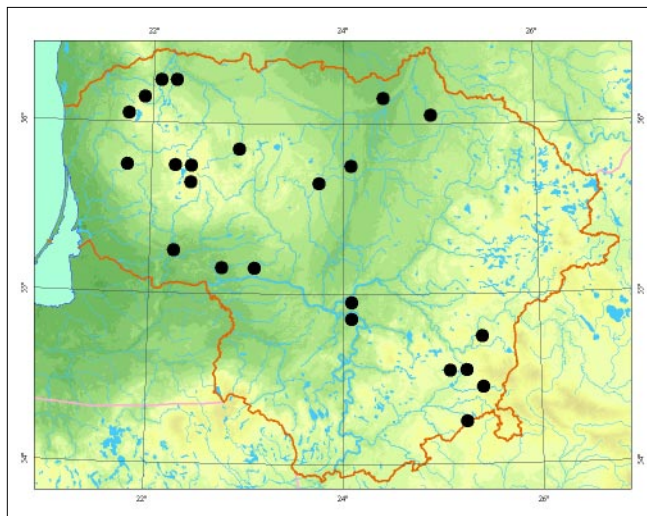
Paplitimas. Nuo Portugalijos, Airijos iki Uralo, Arti-
møjø Rytø ir Turkmėnijos. Randama Āiaurės ir Vaka-
rø Afrikoje. Europoje plaėiai paplitusi rūdīs, taėiau tik
Āiaurinėse teritorijose iki 63° Ā. p.

Lietuvoje pastebėta Birpø, Jurbarko, Āiauliø, Radviliū-
kio, Telšiš, Maėeikiø, Plungės, Trakø, Vilniaus rajo-
nuose ir Kauno fortuose.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydžio dikūnosparnis.
Ekologija Āiltuoju metø laiku Lietuvoje maėai iōtirta,
registruoti tik ultragarso detektoriais. Sėslus, migruoja
tik Ā netolimas vietas. Vasarā patelės buriasi Ā koloni-
jas, po 20– 80. Patinai daėniausiai laikosi pavieniui,
kartais grupelėmis, retsykiais aptinkami ir pateliø ko-
lonijose. Slepiasi medpiø drevėse, inkiluose, po atō-
kusia medpiø ūieve, pastogėse. Maitintis skrenda vi-
siōkai sutemus. Vabzdpius gaudo ore, juos gali rinkti ir
nuo lapø. Jauniklā (1) veda birpelio viduryje. Poruojasi
nuo rudens iki pavasario. Piemoja daėniausiai drėgnø
poėemiø plydiuose, pakibė ant sienø, palubėse, daėnai
kartu su vandeniniais bei Branto pelėausiais. Piemo-
vietėse iōbūna nuo spalio iki balandpio mėn.

Kazimiero Baranausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Plaėiai paplitusi, bet retai ap-
tinkama rūdīs. Nerasta Āiaurės Rytø ir Pietvakariø
Lietuvoje. Daėniau aptinkami Kauno piemovietėse (kas-
met apie 200), kitose piemovietėse pastebėtos maėos
grupelės arba tik pavieniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Piemovieėiø nykimas dėl pasta-
tø atnaujinimo ir plėōrūnø (kiauniø, kaėiø), trikdy-
mas piemovietėse.

Reikėtø vengti trikdyti piemovietėse, ārengti saugios
slėptuviø nuo plėōrūnø.

Informacijos ŀaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juđkaitis R., Uleviėius A.,
Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos ūinduoliø, varliagyviø
ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Paupienė N., 1996: Distribution, status
and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3:
44– 65.

Summary

Found in seven districts during the warmer months,
but only in small numbers. Greater numbers are found
in Kaunas wintering areas (about 200 individuals an-
nually), and elsewhere in smaller groups or only as
solitary individuals.

Aprađė Kazimieras Baranauskas

Ėikėniukas nykėtukas

Pipistrellus pipistrellus Schreber, 1774

ĖEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BĖRYS ĖIKĖNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonėjė knygė rĖėdis Ārėdyta nuo 1989 m.

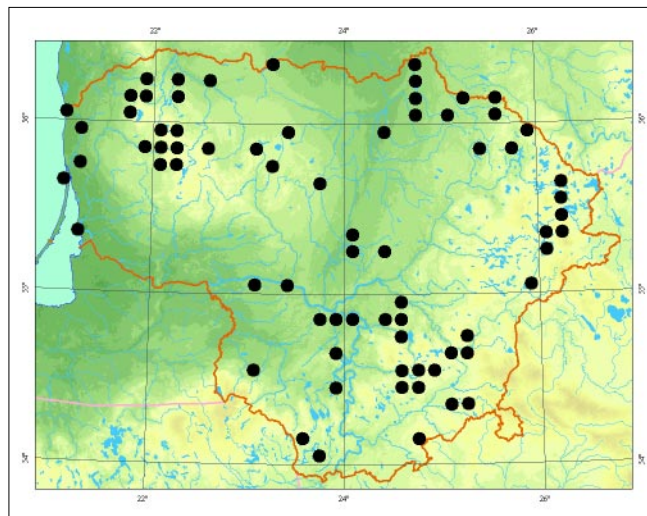
Ārėdyta Ā Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø di-
rektyvos IV priedus.

Paplitimas. Didesnėje Europos dalyje, kai kuriose piet-
vakarinėse Azijos teritorijose bei ėiaurinėje Afrikoje.
Europoje plaėiai paplitusi rĖėdis, ėiaurinėse dalyse –
tik iki 63– 64° ė. p.

Lietuvoje plaėiai paplitusi, aptikta daugelyje rajonø.

Biologija ir ekologija. Maėas ėikėnosparnis. Migran-
tas. Lietuvoje aptinkamas tiktai ėiltuoju metø laiku. Iė
Pietvakariø Europos ėiemovieėiø sugrėpta geguėės pra-
dėioje. Pateliø kolonijos Āsikuria gerai saulės ėildomø
pastatø stogø, sienø ertmėse, uė langø apvadø ir pan.
Neretai laikosi kartu su Natuzijaus ėikėniukais, kitais
ėikėnosparniais. Patinai slepiasi pavieniui arba maėo-
mis grupelėmis. Minta smulkiais vabzdėiais miėkingø
vietoviø pakraėėiuose, vandens telkiniø pakrantėse,
parkuose. Maitintis skrenda tuoju po saulės laidos.
Aktyviai maitinasi ir paryėiais. Atvėsus orams, kaip ir
kiti ėikėnosparniai, tam tikrė laikotarpė praleidėia Āmigė.
Veda 1 (kartais 2) jaunikius. Rudeninė migracija pra-
sideda liepos pabaigoje. Jos metu ir poruojasi.

Populiacijos gausumas. Nors plaėiai paplitęs ėikė-
nosparnis, bet negausus. Dėpniausiai randami pavie-
niai individai arba maėos jø grupelės. Didesnės gru-

pės (iki 500 ind.) aptiktos rudeninės migracijos metu
(Aukėtaitijos nacionaliniame parke).

Grėsmės ir apsauga. Senø pastatø atnaujinimas.

Tose vietose, kuriose lankosi didelės maėøjø ėikėnos-
parniø grupės, reikėtø Ārengti pastatø pastoges imi-
tuojanėiø ar kitokiø slėptuviø.

Informacijos ėaltiniai

*Balėiauskas L., Trakimas G., Juėkaitis R., Uleviėius A.,
Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos ėinduoliø, varliagyviø
ir ropliø atlasas. – Vilnius.*

*Paupa D. H., Paupienė N., 1996: Distribution, status and
protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44 – 65.*

Summary

*Widely distributed across Lithuania and found in many
districts, yet it is not abundant. It is commonly ob-
served alone or in small groups. Groups numbering
up to 500 individuals of this species have been ob-
served during the autumn migration period in south-
eastern Lithuania.*

Aprėė Kazimieras Baranauskas

Kazimiero Baranausko nuotrauka

Mažasis nakviša

Nyctalus leisleri Kuhl, 1817

DEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS DIKŪNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knyga rūdis árađyta nuo 1989 m.

Árađyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktyvø IV priedus.

Paplitimas. Nuo Vakarø Europos iki Pietryðiø Azijos, rytuose – iki Indijos. Aptinkama ir Œiaurēs Vakarø Afrikoje. Randama beveik visoje Europoje, iðskyrus Islandijā, Danijā, Norvegijā, Œiaurinæ Œvedijā, Suomijā, Estijā ir Œiaurinæ Rusijos dalā.

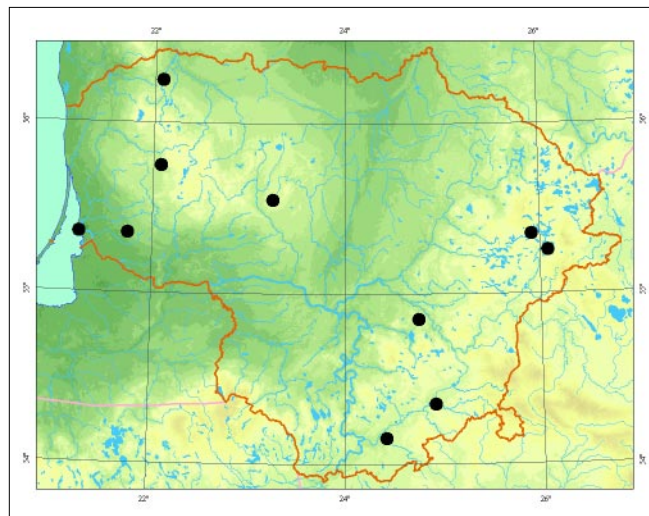
Lietuvoje þinoma vos keletas rūdiēs radavieçiø Ignalinos, Maþeikiø, Trakø, Raseiniø, Œilutēs ir Varėnos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio dikūnosparnis. Migrantas. Ekologija Œalyje menkai iðtirta. Pavasarā grāþæs ið þiemovieçiø Pietø Europoje ásikuria drevēse, uoksuose, inkiluose, pastatuose. Kartais aptinkamas kartu su rudaisiais nakviðomis. Vesti jaunikliø patelēs buriasi á kolonijas, po 20– 40. Patinai linkæ laikytis pavieniui arba maþomis grupelėmis. Maitintis skrenda tuojau po saulēs laidos. Paprastai medþioja du kartus per naktā – valandā ið vakarø ir paryėiais. Minta vabzdþiais virð vandens telkiniø, miðko aikøtelēse, retuose parkuose, senø medþiø alėjose. Paryėiais á slėptuves grāpta pusvalandā priedø saulei patekant.

Populiacijø gausumas. Retas dikūnosparnis Œalyje. Pastebėti tik pavieniai individai arba maþos jø grupelēs. Gausesnēs grupelēs aptiktos Trakø r., Vilniuje migracijos metu rugpjūėio mėn. pabaigoje.

Dainiaus Haroldo Pauþos nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės nepinomos. Neigiamā átakā turi drevėtø medþiø kirtimas ir senø pastatø atnaujinimas.

Saugiai árengtos slėptuvēs didesnø vandens telkiniø pakrantēse tikriausiai leistø pagausinti Œiø retø þvėreliø populiacijā Œalyje.

Informacijos Œaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Ulevičius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Pauþa D. H., Pauþienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44– 65.

Summary

A rare bat species in Lithuania, observed only during the warmer months. Found alone or in small groups in six districts, with larger numbers sighted only during the autumn migration period.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Rudasis nakviða

Nyctalus noctula Schreber, 1774

ÐEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BÛRYS ÐIKÐNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø di-
rektyvos IV priedus.

Paplitimas. Nuo Pirënø pusiasalio iki Kinijos ir Ðiaurës Vietnamo (iðskyrus Europos ðiaurines, o Azijos ðiaurines bei pietines teritorijas).

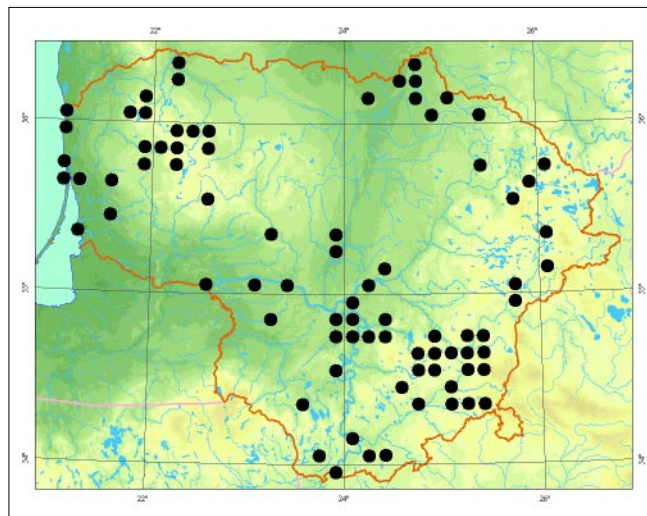
Lietuvoje randama visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Stambus, pats didþiausias mûsø ðikðnosparnis. Migrantas. Pavasará grãþas ið Pietø Europos þiemovieiø ásikuria medþiø drevëse, inkiluose, pastatø stogø ir sienø ertmëse. Patinai laikosi atskirai, pavieniui, gina savo teritorijà nuo kitø. Patelës buriasi á kolonijas, po 20– 40. Maitintis skrenda labai anksti, neretai dar saulei visai nenusileidus. Vabzdþius mëgsta gaudyti virð vandenø 30– 60 m aukðtyje, pastveria stambiø vabalø. Á slëptuves grãpta brëkðtant. Veda 1 (kartais 2 ar net 3) jauniklius. Iðkilus pavojui, patelës jauniklius perneða á kità slëptuvæ. Jaunikliai greitai auga, po mënësio ima skraidyti ir netrukus tampa savarankiðki. Poruojasi rudená migracijos metu. Tuomet patinai slëptuvëse savitais garsais vilioja pateles ir kuria haremus.

Populiacijø gausumas. Daþniau aptinkami pavieniai individai, taèiau daugelyje rajonø galima pamatyti besimaitinanèiø ðikðnosparniø grupes ið keleto ar kelioli-

Kazimiero Baranausko nuotrauka

kos þvëreliø virð gatviø apðvietimo þibintø, ypaè rudenëjant. Pateliø jaunikliø vedimo kolonijos aptiktos Vilniuje ir Tamoðavoje (Trakø r.). Nedideli büreliai rudeni-
nës migracijos metu aptinkami paukðeiø ir ilguose ðikð-
nosparniø inkiluose, uoksuose. Populiacija stabili.

Grësmës ir apsauga. Drevëtø medþiø kirtimas ir senø pastatø atnaujinimas.

Saugiai árengtos slëptuvës didesniø vandens telkiniø pakrantëse, miðkø masyvø migraciniuose koridoriuose leistø pagausinti ðiø stambiausiø Lietuvos ðikðnosparniø populiacijà ðalyje.

Informacijos ðaltiniai

Balèiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Ulevièius A., Balèiauskienë L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Pauþa D. H., Pauþienë N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44– 65.

Summary

A migratory bat found in many districts in Lithuania. Found alone or in small groups, usually when feeding above water bodies. Two colonies producing young are known. During the autumn migration period it can be found in hollows, nesting boxes, and in attics.

Apraðë Kazimieras Baranauskas

Ėiaurinis ėikėnys

Eptesicus nilssonii Keyserling et Blasius, 1839

ĖEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BĖRYS ĖIKĖNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

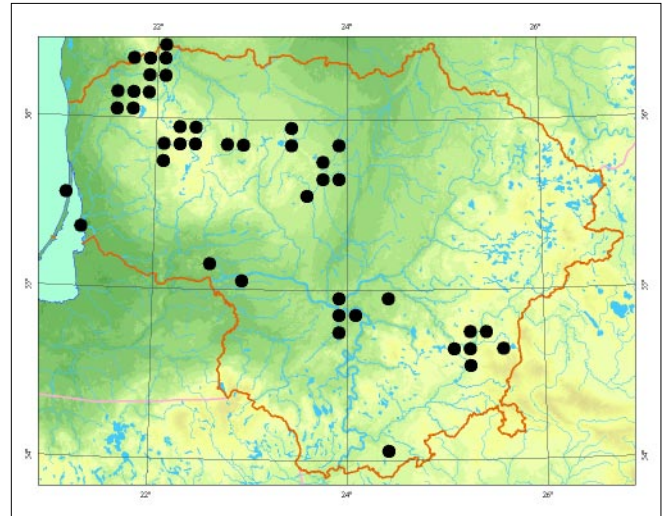
ĀraĖyta ā Berno ir Bonos konvencijė II, Buveiniė direktyvės IV priedus.

Paplitimas. Nuo Vidurio Europos iki Japonijos. Europoje aptinkama centrinėse ir ėiaurinėse teritorijose. Vienintelė ėikėnosparniė rūĖis, randama net prie poliarinio rato.

Lietuvoje plaėiau paplitusi ėiauriniuose, vakariniuose bei rytiniuose rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydĖio ėikėnosparnis. Sėslus. Vesti jaunikliė patelės buriasi ā kolonijas. 20–60 individė kolonijos āsikuria pastatuose. Pavieniai Ėvėreliai slepiasi uoksuose, medĖiė rietuvėse. Maisto iėĖkoti skrenda iėkart po saulės laidos. VabzdĖius mėgsta gaudyti miėkė, sodė, parkė aikėtelėse, virė vandens telkiniė, gyvenvietėse prie apėvietimo lemė. Jauniklius (1– 2) veda antroje birėelio mėn. pusėje. Ā Ėiemovietės pradeda rinktis rugsėjo pabaigoje. Ėiemojā ėaltuose poėemiuose, rūsiuose, pusrūsiuose, kuriuose temperatūra būna 1– 5 °C. Slepiasi plyĖiuose, kartais kabo ant sienė, palubėse, daėnai pavieniui, kartais nedidelėmis grupelėmis su kitė rūĖiė ėikėnosparniais. Ėiemovietės palieka paskutinėmis balandĖio mėn. dienomis arba geguėės pradĖioje.

Populiacijė gausumas. Ėiltuoju metė laiku aptinkami pavieniai Ėvėreliai ar nedidelės jė grupelės maitini-

mosi ir jaunikliė vedimo vietose. Pagrindinėse ėalies ėikėnosparniė Ėiemovietėse jė būna nedaug, po vienā ar kelis.

Grėsmės ir apsauga. Ėiemovietėiė nykimas dėl pastatė atnaujinimo, plėĖrūnė (kiauniė, kaėiė), trikdymas Ėiemovietėse. Neigiamā ātakā turi ir drevėtė medĖiė kirtimas.

Reikėtė vengti trikdyti Ėvėrelius Ėiemovietėse, ārengti saugie vietė slėptis nuo plėĖrūnė ir iėsaugoti drevėtus medĖius.

Informacijos ėaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juėkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskiėnė L., 1999: Lietuvos Ėinduoliė, varliagyviė ir ropliė atlasas. – Vilnius.

Paupā D. H., Paupienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44– 65.

Summary

A locally distributed bat species, more commonly found in the northern, western and eastern territories. In summer, larger groups have been observed only in feeding and rearing areas. Small groups or solitary individuals have been found in the usual wintering areas.

ApraĖė Kazimieras Baranauskas

Jono Augustausko nuotrauka

Vėlyvasis ځikځnys

Eptesicus serotinus Schreber, 1774

ځEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS ځIKځNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūđis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno ir Bonos konvencijø II bei Buveiniø direktyvø IV priedus.

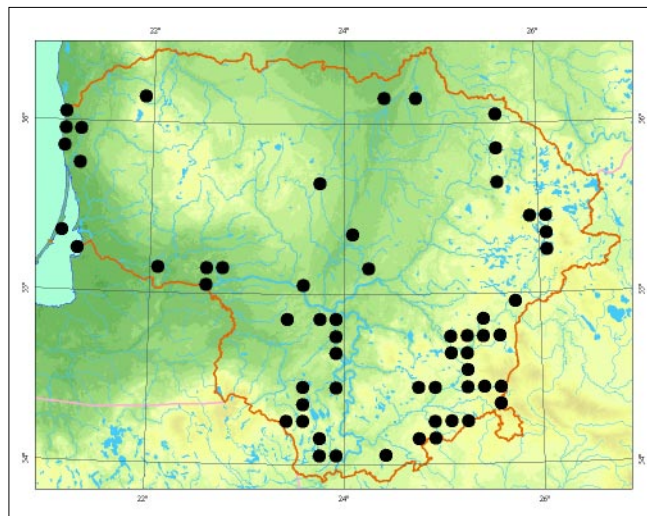
Paplitimas. Visoje Europoje, Azijoje (iðskyrus jø ðiaurines teritorijas, o Azijos ir pietines) bei Ðiaurės Afrikoje. Lietuvoje rūđis randama beveik visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Didelis ځikځnosparnis. Aptinkamas ðiltuoju metu laiku ir þiemā. Vasarā slepiasi pastatø stogø, sienø ertmėse. Pastaraisiais metais pastebimas kolonijø gausėjimas gerai saulės ðildomø sodø nameliø palėpėse. Vesti jaunikliø patelės buriasi á kolonijas, po 100– 200. Patinai tuo metu laikosi pavieniui arba maþomis grupelėmis. Maitintis skrenda tuo jau po saulės laidos. Gaudo stambius vabzdþius, męsta grambuolius. Jauniklā (1) veda birþelio viduryje. Po mėnesio jaunikliai jau pradeda skraidyti. Piemoti áprastinėse ځikځnosparniø þiemovietėse (rūsiuose, poþemiuose) vengia – ásikuria antþeminiuose pastatuose, tikriausiai ir daugiabuėiø namø ertmėse, nes þiemā daþnai patenka ir á gyvenamāsias patalpas.

Populiacijø gausumas. Didþiojoje dalies teritorijoje áprastas ځikځnosparnis. Nors populiacijos dydis nėra tiksliai þinomas, taėiau pastebimas jos gausėjimas. Pastarąjā deðimtmetā Vilniaus apylinkėse vasarā uþfiksuota keletas dideliø, naujai susiformavusio jaunikliø vedimo kolonijø, kuriose suskaiėiuojama ir po 100– 200 þvėreliø.

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Þmoniø nepakantumas didelėms ðiø þvėreliø grupėms gyvenamuosiuose pastatuose. Reikėtø árengti palėpes imituojanėiø slėptuviø netoli ځikځnosparniø kolonijø, uþpuovėjingose, gerai saulės ðildomose vietose.

Informacijos Űaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Pauþienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44– 65.

Summary

This species can be found in many districts in the country. Larger gatherings have been recorded in the southern parts of the country. These bats usually seek shelter in buildings closer to humans, both in winter and during the warmer months. They are rarely found in the usual bat wintering areas.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Dvispalvis plikūnys

Vespertilio murinus Linnaeus, 1758

DEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS DIKŪNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 1989 m.

Ārađyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktivos IV priedus.

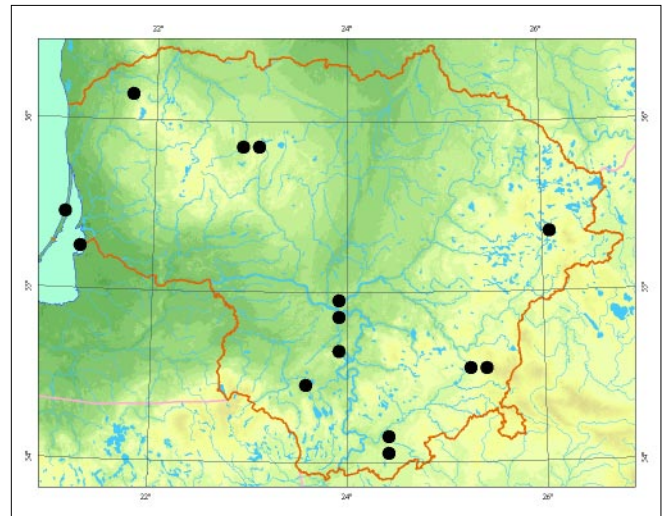
Paplitimas. Palearktikos vidutinio klimato juostoje. Ŗiaurinė arealo riba – apie 60° Ŗ. p. Pietuose rūdis paplitusi iki Ŗiaurinio Irano, Afganistano ir Ŗiaurinio Pakistano. Europoje aptinkama nuo Ŗiaurės Rusijos, Pietø Ŗvedijos, Norvegijos, Rytø Danijos, Ŗiaurės Rytø Vokietijos iki Pietvakariø Prancūzijos, Italijos Alpiø, Graikijos ir Kaukazo.

Lietuvoje vasarā paplitusi lokaliai, daþnesnė pietiniuose ir pietvakariniuose rajonuose. Migracijø metu rūdis aptikta Vilniuje ir Ŗilutės rajone.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio Ŗikūnosparnis. Tolimasis migrantas. Lietuvoje aptinkamas Ŗiltuoju metø laiku. Vilniuje 2006 m. ir þiemā. Ekologija Ŗalyje menkai iðtirta. Pavasarā sugrāþa ið þiemovieiø Pietø Europoje slepiasi aukðtø pastatø stogø ir sienø ertmėse, mediniuose bokðtuose, medþiø drevėse, plyðiuose. Pateliø kolonijose kartais āsikuria ir kitø rūðiø Ŗikūnosparniø. Maitintis skrenda vėlai. Skrydis tiesus, greitas, verþlus. Vabzdþius daþniausiai gaudo virð vandens telkiniø, miðkuose, soduose, gyvenvietėse 10– 20 m aukðtyje. Jauniklius (paprastai 2) veda birþelio antroje pusėje. Poruojasi rudeninės migracijos metu. Patinai, āsikūrā aukðtose slėptuvėse, savitais garsais vilioja praskrendanėias pateles. Kartais āskrenda á gyvenamāsias patalpas.

Kazimiero Baranausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Negausi populiacija. Þinomos tik kelios veisimosi kolonijos (10– 50 ind.). Aptikta Alytaus, Ignalinos, Kauno, Kelmės, Prienø, Ŗiauliø, Ŗilutės, Varėnos ir Vilniaus rajonuose.

Grėsmės ir apsauga. Þvėrelio ekologija tiek Lietuvoje, tiek visoje Europoje maþai þinoma, tad ir galimas grėsmės, ir apsaugā keblu numatyti. Neigiamā atakā gali turėti drevėtø medþiø Ŗalinimas, senø pastatø atnaujinimas.

Reikėtø iðsaugoti brandþiø medþiø medynø. Dideliø miðkø masyvø gaisrø stebėjimo bokðtuose, kituose aukðtuose statiniuose ārengti vietø þvėreliams slėptis.

Informacijos Ŗaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Pauþienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44– 65.

Summary

A rare species in Lithuania. Only one small breeding colony is known. It is more common in southern and southwestern areas. Found in nine districts.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Europinis plaèiaausis

Barbastella barbastellus Schreber, 1774

ÐEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BÛRYS ÐIKÐNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

2 (V) kategorija

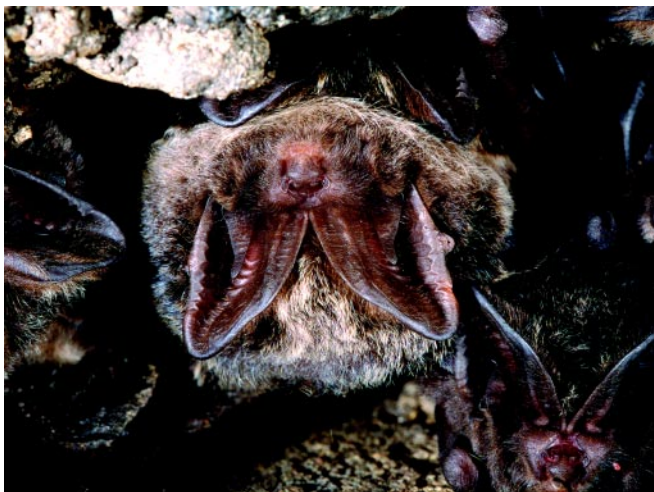
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos II, Buveiniø direktivos II ir IV priedus.

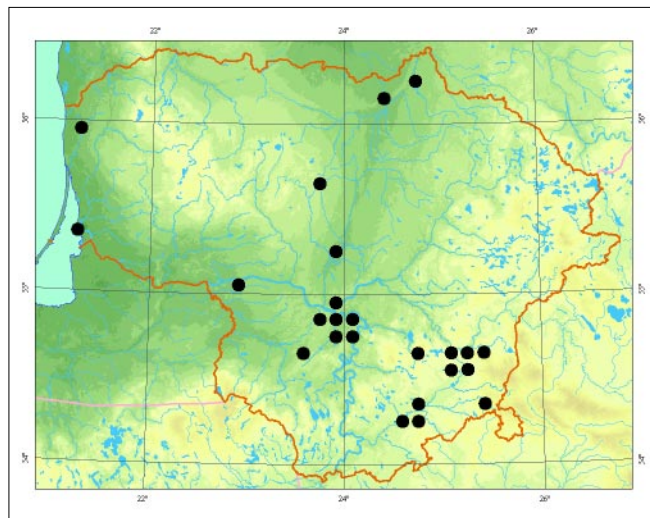
Paplitimas. Nuo Ðiaurës Pirënø ir Vidurþemio jûros salø iki Kaukazo, pietinës Skandinavijos ir Latvijos. Arealas apima beveik visà Europà, iðskyrus Islandijà, Ðiaurës Airijà, Skandinavijos Ðalio Ðiaurines teritorijas ir Estijà.

Lietuvoje Ðiltuoju metø laiku aptikta Radviliðkio, Ðalèininkø, Birþø, Kretingos ir Vilniaus rajonuose, þiemà – Kauno, Panemunës, Pakruojo, Trakø, Vilniaus ir Varënos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio, beveik juodas ÐikÐnosparnis. Jo ekologija Ðiltuoju metø laiku dalyje maþai iðtirta. Lietuvoje vasarà slèptuvëse dar neaptikti. Þvëreliø skleidþiami signalai keletà kartø upfiksuoti tik ultragarso detektoriais. Vabzdþius gaudo miðkingose teritorijose netoli vandens. Manoma, kad slepiasi pastatø plyðiuose, drevëse, inkiluose, po atðokusia àpuolø þieve. Jauniklà (1) veda birþelio pabaigoje. Poruojasi rudená ir þiemà. Þiemoja sausuose poþemiuose, rûsiuose, nevengia apsistoti Ðaltose (0– 4 °C) patalpose. Þiemovietëse paprastai susiburia grupelėmis ant sienø, plyðiuose, pakimba pavieniui palubëse. Ámygis trunka nuo spalio iki balandþio mën.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Ðiltuoju metø laiku populiacijos negausios. Pagrindinës þiemovietës yra Kaune (kasmet þiemoja apie 300) ir Vilniuje (apie 100). Kitose negausiose þiemovietëse aptinkami pavieniai þvëreliai arba jø nedidelës grupelës.

Grësmës ir apsauga. Þiemovietëiø nykimas dël pastatø atnaujinimo, plëðrùnø (kiauniø, kaèiø), trikdymas þiemovietëse. Neigiamà átakà turi drevëtø medþiø, apdþiuvusio àpuolø kirtimas.

Reikëtø vengti trikdyti þvërelius þiemovietëse, árengti saugio vietø slèptis nuo plëðrùnø ir naujø slèptuviø àpuolynuose.

Informacijos Ðaltiniai

Balèiauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Ulevièius A., Balèiauskienë L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paþa D. H., Paþienë N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44– 65.

Summary

This species is rare in Lithuania during the warmer months. More commonly found in the main bat wintering areas (Kaunas and Vilnius). In recent times, the species has been registered in 6–8 districts.

Apraðë Kazimieras Baranauskas

Rudasis ausylis

Plecotus auritus Linnaeus, 1758

DEIMA LYGIANOSINIAI (*VESPERTILIONIDAE*)
BŪRYS ĐIKŪNOSPARNIAI (*CHIROPTERA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūđis árađyta nuo 2003 m.

Árađyta á Berno ir Bonos konvencijø II, Buveiniø direktivos IV priedus.

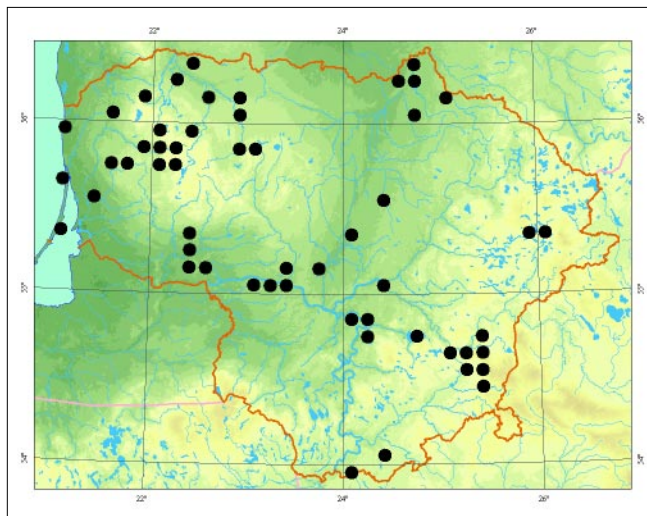
Paplitimas. Beveik visoje Europoje, Britø salose. Pavienės populiacijos aptinkamos Pietø Sibire, Mongolijoje, Ėiaurės Vakarø Kinijoje bei Japonijoje. Europoje plaėiai paplitusi iki Pietø Portugalijos, Italijos ir Graikijos, Ėiaurinėse teritorijose – iki 63– 64° ė. p. Lietuvoje rūđis aptinkama visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydžio, labai ilgomis ausimis ėikūnosparnis. Sėslus. Gyvena miėkuose, parkuose, soduose, gyvenvietėse. Slepiasi medþiø drevėse, inkiluose, palėpėse, sienø plyđiuose, bapnyėiø bokėtuose. Skrydis lėtas, gali laviruoti tarp medþiø ir vabzdþius rinkti nuo lapø. Patinai laikosi pavieniui, patelės buriasi á kolonijas. Poruojasi rudenā, bet poravimosi sezonas gali upsitęsti iki pavasario. Jauniklā (1) veda birþelio mėn. Piemoja pøpemiuose, rūsiuose, dapniausiai pavieniui, retsykais grupelėmis, po 2– 3 individus. Atsparus ėalėiui, nevengia labai drėgnø ar sausø piemovieėiø. Piemoti pradeda spalio pabaigoje– lapkriėio pradþioje. Miegodamas piemos miegu dapniausiai ilgas ausis būna pasikiđęs po sparnais.

Populiacijø gausumas. Plaėiai paplitęs, bet negausus. Điltuoju metø laiku jaunikliø vedimo vietose (inkiluose) aptiktos pateliø grupės (po 20– 30). Piemovietėse randami pavieniai þvėreliai, kartais – 2– 3 þvėreliø grupelės.

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Piemovieėiø nykimas dėl pasta-tø atnaujinimo, plėđrūnø (kiauniø, kaėiø), trikdymas piemovietėse. Neigiamā átakā turi drevėtø medþiø ėalini-mas.

Reikėtø vengti trikdyti piemovietėse, árengti saugio vietø slėptis nuo plėđrūnø ir iđsaugoti drevėtus medþius. Miėkingose vietovėse árengti slėptuviø.

Informacijos šaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., Juđkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Paupa D. H., Paupienė N., 1996: Distribution, status and protection of Lithuanian bats. – Ekologija, 3: 44– 65.

Summary

This bat is widely found throughout Lithuania. It is a common sight in forest areas and around human settlements, yet it does not congregate in larger groups during the warmer months or in wintering areas.

Aprađė Kazimieras Baranauskas

Baltasis kiškis

Lepus timidus Linnaeus, 1758

DEIMA KIŠKINIAI (LEPORIDAE)

BŪRYS KIŠKIAPVĖRIAI (LAGOMORPHA)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

Áraðyta á Berno konvencijos III priedà.

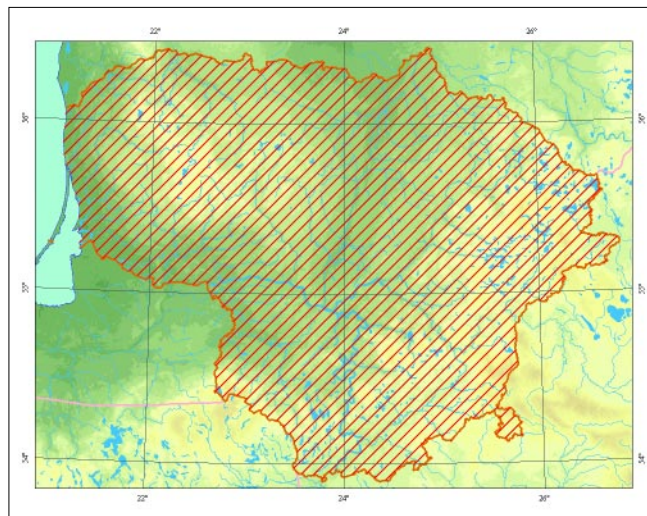
Paplitimas. Eurazijos tundrose, miðkø ir ið dalies miðkasteþiø zonose.

Randama beveik visoje Lietuvoje, bet ne visuose miðkuose. Daþnesnè yra Ðiaurès Rytø ir Pietryèiø Lietuvos bei kai kuriuose Vakarø Lietuvos miðkuose.

Biologija ir ekologija. Gyvena sèsliai spygliuøiø ir miðriuose miðkuose. Mègsta medynus, besikaitaliojanèius su pusiau atvirais plotais ir pomiðkio bei trako tankmèmis. Guolius ásirengia prie medþiø kamienø, iðvartø, ypaè daþnai greta eglaièiø sàþalynø.

Ðeriasi pavasarà ir rudenà. Veisiasi nuo vasario iki liepos ar net iki rugsèjo mèn. Per ðà laikà patelès atveda iki 3, kartais iki 4 vadø. Nèðtumas trunka apie 50 dienø. Vadoje daþniausiai bŭna 2– 4 jaunikliai. Patelè juos þindo apie 30 dienø, bet jau po 10 dienø jaunikliai pradeda èsti ir augalinà maistà. Lytiðkai subræsta 9– 10 mèn. Vasarà minta þoliniais augalais, þiemà – medþiø ir krŭmø ūgliais, ðakelèmis ir þieve. Ypaè mègsta karklus, drebules, berþus.

Populiacijø gausumas. Populiacijos gausumui turi átakos atskirø metø klimato sàlygos, todèl jis nepastovus. Apskaitos duomenimis, daugiausia baltøjø kiðkiø Lietuvoje XX a. antroje pusèje buvo 7– 8 deðimtmeèiais ir antroje paskutinio deðimtmeèio pusèje (apie 5– 7 tŭkst.). Nors vèliau ðiø þvèreliø apskaita nebuvo atlikta, jø skai-

èius pastaraisiais metais vertinamas kaip palyginti stabilus. Vidutinis baltøjø kiðkiø tankumas jø gyvenamuose miðkuose yra apie 6 ind./1 000 ha, o didþiausias tankumas atskiruose masyvuose – iki 20 ind./1 000 ha.

Grèsmès ir apsauga. Tinkamø buveiniø maþèjimas dèl pelkiø ir pelkètø miðkø sausinimo, taip pat kai kuriø plèðrŭnø (lapiø, usŭriniø ðunø, kiauniø) gausa. Svarbu iðsaugoti ðiems þvèreliams tinkamas buveines, sumapinti plèðrŭnø skaièiø.

Informacijos ðaltiniai

Bluzma P., 1999: The mountain hare (*Lepus timidus* L.) in Lithuania: abundance, population dynamics and distribution. – Proceedings of the Latvian Academy of Sciences, Sect. B, 53 (2): 112– 115.

Prŭsaitè J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. Þinduoliai. – Vilnius.

Summary

Prevalent almost throughout all of Lithuania, however, it is more abundant mostly in large coniferous and mixed forests in the northeastern, southeastern and some western parts of the country. Short-term changes in number are determined by varying climatic conditions from year to year. In 2000, the population was estimated at 6500 individuals. Low population density is determined by a lack of suitable habitats, as well as an abundance of predators.

Apraðè Petras Bluzma

Renato Jakaieio nuotrauka

Didpioji miegapelė

Glis glis Linnaeus, 1766

DEIMA MIEGAPELINIAI (*GLIRIDAE*)
BŪRYS GRAUPIKAI (*RODENTIA*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1989 m.

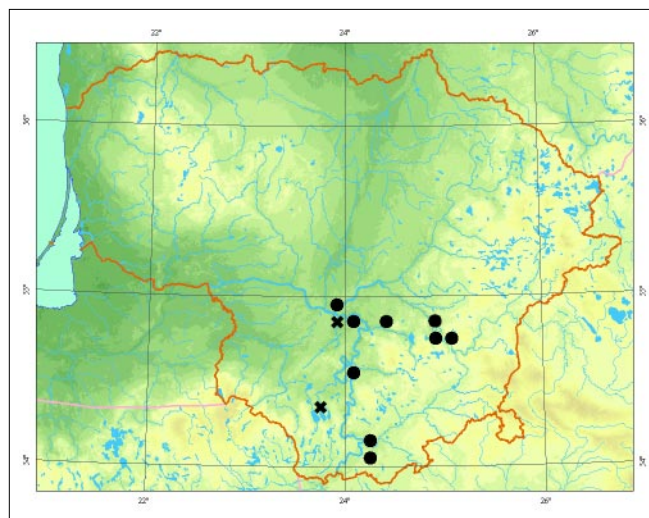
Áraðyta á Berno konvencijos III priedā.

Paplitimas. Didelėje Europos dalyje, Kaukaze ir Maþojoje Azijoje.

Lietuvoje ðiuo metu þinomos 9 populiacijos, daugiausia Nemuno ir Neries upiø bei á jas átekanèiø upeliø slėniuose ar netoli jø. 1990– 2002 m. didþiøjø miegapeliø buvo aptikta Rumðiðkiø, Kleboniðkiø, Subartoniø miðkuose, Stroðiùnø ir Punios ðiluose, Neries regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje daþniausiai gyvena senuose áþuolynuose ir brandþiuose miðriuose miðkuose su senais áþuolais ir lazdynø traku. Aktyvi sutemus ir naktā, dienā praleidþia lizduose, kuriuos daþniausiai daro medþiø uoksuose, mėgsta ásikurti inkiluose. Minta daugiausia augaliniu maistu: pumpurais, uogomis, vaisiais, riedutais, gilėmis, nors ėda ir kiauðinius, jauniklius ar net suaugusius paukðeius. Suaugę individai sėslūs, turi individualias teritorijas. Jauniklius (4– 8) veda rugpjūèio mėn. Þiemā miega. Ámygis trunka nuo rugsėjo pabaigos– spalio pradþios iki geguþės antros pusės.

Populiacijø gausumas. Beveik visose þinomose radavietėse didþiosioms miegapelėms tinkamø gyventi bu-

veiniø plotai yra nedideli, todėl ir populiacijos yra negausios. Pastaraisiais metais gauti inkilø tikrinimo rezultatai rodo, kad didþiøjø miegapeliø sumaþėjo Rumðiðkiø miðke ir Dūkotos upelio slėnyje. Duomenø apie atskirø populiacijø gausā nėra.

Grėsmės ir apsauga. Tikrai iðnyko 2 radavietėse, kuriose jos buvo rastos 1936 m. Gali būti, kad praėjusio amþiaus antroje pusėje iðnyko dar bent keliuose miðkuose. Pagrindinė nykimo prieþastis – miðko kirtimas didþiøjø miegapeliø gyvenamose vietose. Reikėtø uþdrausti pagrindinius miðko kirtimus þinomose radavietėse, iðkelti inkilø.

Informacijos ðaltiniai

Juðkaitis R., 2001: Ar retos Lietuvoje miegapelės? – Theriologia Lituanica, 1: 73– 80.

Juðkaitis R., 2003: New data on distribution, habitats and abundance of dormice (Gliridae) in Lithuania. – Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae, 49 (1): 55– 62.

Summary

At present, *G. glis* has been found in nine localities in Lithuania, mostly along the two largest Lithuanian rivers, the Nemunas and Neris, and their tributaries. Typical habitats are oak forests and mature mixed forests containing old oak and hazel. Clear felling is the greatest threat to this species' survival.

Apraðė Rimvydas Juðkaitis

Rimvydo Juðkaièio nuotrauka

Miðkinė miegapelė

Dryomys nitedula Pallas, 1778

ÐEIMA MIEGAPELINIAI (*GLIRIDAE*)
BŪRYS GRAUPIKAI (*RODENTIA*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rŭðis áraðyta nuo 1989 m.

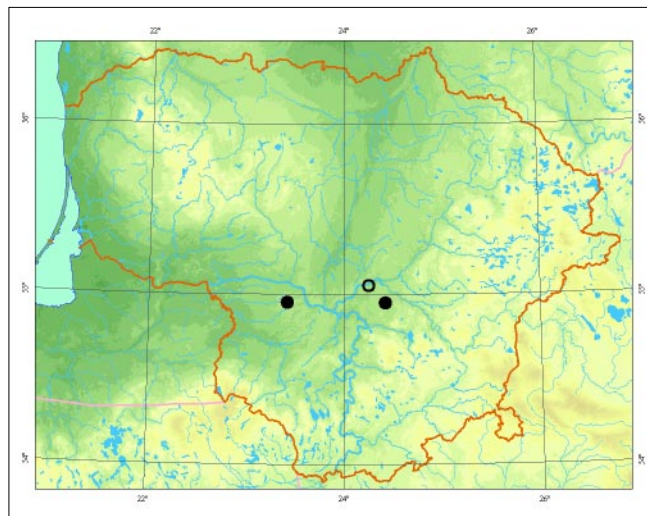
Áraðyta á Buveiniø direktyvos IV, Berno konvencijos III priedus.

Paplitimas. Didelėje Europos dalyje, Azijoje jos arealas suskaidytas á daugelá atskirø daliø.

Lietuvoje ðiuo metu þinomos 2 populiacijos: Ðakiø miðkø urėdijos Ðilagirio girininkijoje ir Kaiðiadoriø miðkø urėdijos Bŭdos girininkijoje. 1934 m. miðkinė miegapelė buvo sugauta Jonavos apylinkėse, bet tikli vieta nepinoma.

Biologija ir ekologija. Gyvena miðkuose, gerai laipioja medþiais. Ðilagirio girininkijoje pirmenybė teikia eglynams arba miðriems medynams su tankiomis eglėmis antrajame arde. Patinka ir jauni tankūs sodinti eglynai. Suaugė individai sėslūs, turi 1– 2 ha dydþio individualias teritorijas. Aktyvi sutemus ir naktá. Pavasará daugiau minta gyvulinės kilmės maistu (vabzdþiais, paukðėiais ir jø kiauðiniais, vasarà ir rudená – miðko uogomis, ápuolo gilėmis. Jauniklius (1– 4, daþniausiai 3– 4) veda birþelio mėn. Rugpjŭeiø pabaigoje– rugsėjo pradžioje ūpmiega þiemos ámygiu, kuris tæsiasi iki balandþio pabaigos.

Populiacijø gausumas. Ðilagirio girininkijoje suaugusiø miðkinio miegapeliø tankumas netgi tinkamoje

buveinėje – miðriame eglyne – yra labai maþas – 3– 6 ind./10 ha. Ðios buveinės visame Kazlø Rŭdos miðkø masyve ūpima palyginti nedidelius plotus, todėl populiacija negali bŭti gausi. Miðkinio miegapeliø populiacija Bŭdos girininkijoje visiðkai netirta.

Grėsmės ir apsauga. Didþiausià grėsmė kelia pagrindiniai miðko kirtimai miegapeliø gyvenamuose medynuose.

Siŭloma iðlaikyti esamà medynø su eglėmis plotà. Tinkamose buveinėse reikėtø iðkelti inkilø. Kad uoksiniai paukðėiai iðvengtø konkurencijos su miðkinėmis miegapelėmis, inkilus reikia kabinti tankiose eglėse.

Informacijos ūaltiniai

Juðkaitis R., 2001: Ar retos Lietuvoje miegapelės? – *Theriologia Lituanica*, 1: 73– 80.

Summary

Two populations of *Dryomys nitedula* are known in Lithuania, but only one has been investigated. However, even in favourable habitats (mixed stands of Norway spruce), dormouse density was very low – 3–6 ind./10 ha.

Apraðė Rimvydas Juðkaitis

Rimvydo Juðkaitiø nuotrauka

Berpinė sicista

Sicista betulina Pallas, 1779

DEIMA ĐOKLINIAI (*DIPODIDAE*)
BŪRYS GRAUPIKAI (*RODENTIA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Buveiniø direktivos IV, Berno konvencijos II priedus.

Paplitimas. Arealas apima Eurazijos miðkø ir miðkas-
tepiø zonā.

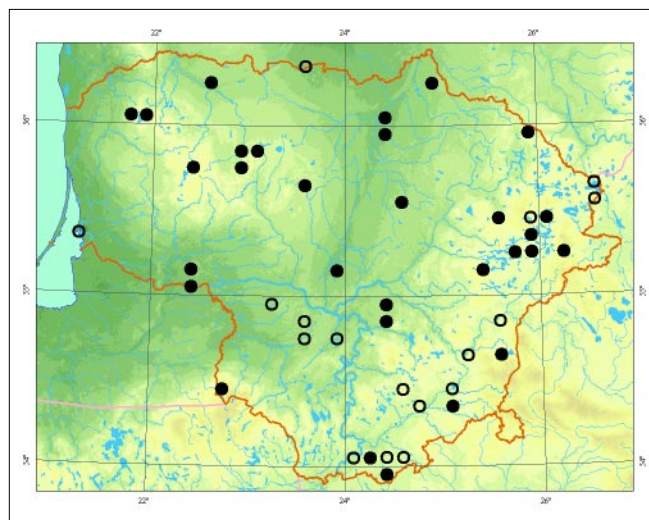
Lietuvoje radavieèiø yra beveik visoje teritorijoje, bet gerokai daugiau rytiniuose ir pietrytiniuose rajonuose. Iðsamesniø duomenø apie rūðies paplitimā surinkta tik tose vietovëse, kur buvo atliekami smulkiojø þinduoliø tyrimai.

Biologija ir ekologija. Tai atvirø vietø miðkuose arba pamiðkëse gyventoja. Lietuvoje sugaunama gana ávairiose buveinëse: miðkø ir pamiðkiø pievose, atþelian-
ëiose miðkø kirtavietëse, ávairiuose medynuose (lapuoèiø, miðriuose ir netgi spygliuoèiø), atvirose þolinëse pelkëse (daþniausiai su retais medeliais ir krūmais), þolėmis ir krūmais apaugusiuose miðkø melioracijos kanaluose. Daþniau aktyvi sutemus, bet aptinkama ir dienā. Minta tiek gyvuliniu (vabzdþiais, kitais bestuburiais), tiek augaliniu maistu (sėklomis, uogomis). Veda 1– 2 vadas, po 2– 6 jauniklius. Spalio– balandþio mėn. miega þiemos ámygiu.

Populiacijø gausumas. Radavieèiø ir sugautø individø skaièius labai priklauso nuo teritorijø iðtirtumo.

Broniaus Ðablevièiaus nuotrauka

Iki ðiol daugiausia sicistø aptikta 4 saugomose teritorijose: Aukøtaitijos nacionaliniame parke, Èepkeliø rezervate, Kamastos kraðtovaizdþio draustinyje ir Kur-
tuvënø regioniniame parke. Pagausėjus smulkiojø þinduoliø tyrimams, radavieèiø skaièius Lietuvoje auga. Ðiuo metu sicistø aptikta daugiau nei 40 radavieèiø. Atskirø populiacijø gausumas nėra þinomas dėl specialio tyrimø stokos.

Grësmës ir apsauga. Berþinës sicistos nėra stenotopiniai gyvūnai, o buveinės, kuriose jos gyvena, nėra nykstanëios. Sicistos gyvena netgi þmoniø pakeistose buveinëse (miðkø kirtavietëse, melioracijos kanaluose pakraðëiuose, rekultivuotuose durpynuose). Grësmæ ke-
lia visiðkas buveiniø sunaikinimas ar sàlygø blogėjimas dėl ūkinës veiklos.

Informacijos ðaltiniai

Juðkaitis R., 2004: Berþinë sicista (*Sicista betulina*) Lietuvoje: situacija 2004 m. — *Theriologia Lituania*, 4: 25– 32.

Summary

Two decades ago *S. betulina* was held to be one of the rarest mammals in Lithuania, however, now it has been found at more than 40 different localities spread through almost all the country, but mostly in eastern and south-eastern Lithuania.

Apraðë Rimvydas Juðkaitis

Ėermuonėlis

Mustela erminea Linnaeus, 1758

ĖEIMA KIAUNINIAI (*MUSTELIDAE*)
BŪRYS PLĖDRIEJI (*CARNIVORA*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygą rūĖis āraĖyta nuo 2003 m.

ĀraĖyta ā Berno konvencijos III priedā.

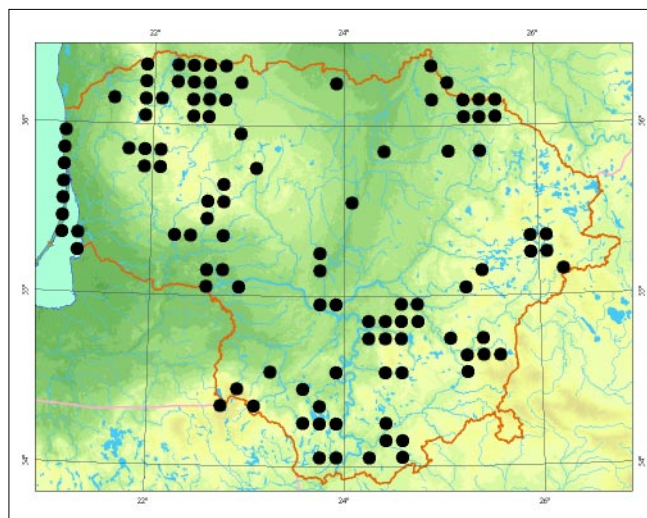
Paplitimas. Beveik visoje Holarktikoje. Ā jos arealā āeina beveik visa Europa. Introdukuota Naujojoje Zelandijoje. Lietuvoje rūĖis aptinkama visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Nedidelis, laibas, juodu uodegos galiuku kiauninis Ŗvėrelis. Aptinkamas miĖkingose, pelkėtose ir atvirose vietovėse. DaŖniau gyvybinės veiklos Ŗymio pastebima kupstynėse, nendrynuose, upio slėniuose, kirtavietėse. Gali būti aktyvus bet kuriuo paros metu. DidŖiājā gyvenimo dalā praleidŖia peliniŖ grauŖikŖ, kurtiŖ urveliuose, kuriuose medŖioja ir ilsisi. Retsykiais medŖioja smulkius stuburinius ir ant Ŗemės, geba āsiropĖti ā paukĖiŖ inkilus. Poruojasi geguŖbės– birŖelio mėn. Veda 5– 12 jaunikliŖ. MaŖyliais rūpinasi tik patelė. Jaunikliai grobā sugeba āveikti būdami 3 mėn. Tokio amŖiaus jie tampa savarankiĖki. Artėjant Ŗiemai rudas vasaros kailiukas keiĖiamas baltu, bet juodas uodegos galiukas iĖlieka.

PopuliacijŖ gausumas. Apie populiacijos gausumā duomenŖ nėra. Gyvybinės veiklos pėdsakŖ daŖniau

Renato Jakaiėio nuotrauka

randama Ŗuvinto apylinkėse, ĖepkeliŖ rezervate, KurĖiŖ nerijoje, AlioniŖ pelkėje.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės neaiĖkios, todėl sunku nurodyti apsaugos priemones.

Informacijos Ŗaltiniai

Balėiauskas L., Trakimas G., JuĖkaitis R., Uleviėius A., Balėiauskienė L., 1999: Lietuvos ŖinduoliŖ, varliagyviŖ ir ropliŖ atlasas. – Vilnius.

PrŖsaitė J. (red.), 1988: Lietuvos fauna. Ŗinduoliai. – Vilnius.

Summary

This species is widely distributed in Lithuania, although population abundance is not known. Signs indicating dynamic populations are more often noticed in the country's larger wetland territories and on the Curonian Spit.

ApraĖė Kazimieras Baranauskas

Ūdra

Lutra lutra Linnaeus, 1758

DEIMA KIAUNINIAI (*MUSTELIDAE*)
BŪRYS PLĖDRIEJI (*CARNIVORA*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1989 m.

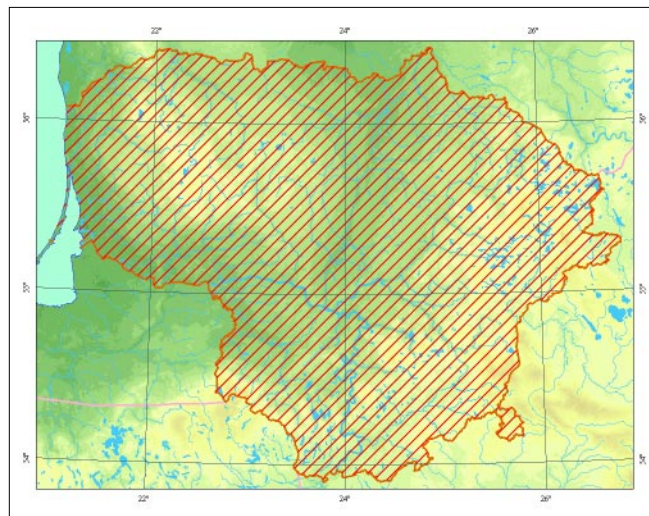
Áraðyta á Berno konvencijos II, Buveiniø direktivos II ir IV priedus.

Paplitimas. Nuo Portugalijos iki Japonijos. Azijoje á pietus arealas nusidriekia iki Indonezijos. Aptinkama Ðiaurës Afrikoje. Populiacija visame areale yra labai nevienodai pasiskirsëusi. Daugelyje Europos valstybiø rûðis jau iðnykusi.

Lietuvoje ji pastebima beveik prie visø didesniø vandens telkinjø.

Biologija ir ekologija. Ilgo, aptakaus, labai lankstaus kūno þvėrelis. Gyvena prie vandens. Aktyvesnis tamsiuoju paros metu. Puikiai plaukioja ir nardo. Slepiasi urvuose, bebrø trobelëse, pakranëiø nendrynuose. Toli nuo vandens nenuklysta. Patinas þymi ir gina apie 50 km ilgio pakranëiø ruopà. Jo teritorijoje ásikuria 1– 2 patelës ir keletas nesubrendusiø, bet jau savarankiðkø jaunikliø. Minta þuvimis, daugiausia létai plaukiojanëiomis. Suëda ir varliagyviø, ðiek tiek paukðëiø, vėþiø. Jauniklius (1– 5, daþniausiai 2– 3) veda pavasará, retkarëiais kitu metu laiku. Jais rūpinasi tik patelë. Labai þaismingas gyvūnas, greitai prijunksta.

Populiacijos gausumas. Áprasta prie daugelio vandens telkinjø, ypaè miðkingose vietovëse. Pastebima ir maþai maistinguose pelkëtuose plotuose. Maþiau gyvūbinës veiklos þymiø aptinkama prie upiø, skalaujanëiø didþiøjø miestø betonuotas ar nutryptas pakran-

tes. Kaip ir daugumai plėdriøjø þinduoliø, ūdroms reikia dideliø medþioklës plotø, todël jø populiacija nebūna labai gausi. Manoma, kad ðalyje gyvena apie 3 000 ūdrø. Populiacija ðiuo metu stabili.

Grėsmės ir apsauga. Ūdra yra gėløjø vandens ekosistemos virðūnėje, todël jos gausumas labai priklauso nuo mitybiniø grandþiø būklës. Galima grėsmė yra vėl aktyvėjantis pusiau vandens þinduoliø (upiniø bebrø, kanadinjø audiniø) populiacijø reguliavimas, kuris gali smarkiai sumaþinti létai atsinaujinanëià ūdrø populiacijà. Būtina ir tolesnė griepta vandens ūpterðtumo kontrolė.

Informacijos ðaltiniai

Balėauskas L., Trakimas G., Juðkaitis R., Uleviėius A., Balėauskienė L., 1999: Lietuvos þinduoliø, varliagyviø ir ropliø atlasas. – Vilnius.

Baranauskas K., Mickeviėius E., 1995: The new data on otters in Lithuania. – Lutreola, 5: 11– 14.

Summary

Otters can be found near almost all larger water bodies in Lithuania. They are more abundant near water bodies in forests and areas rarely disturbed by humans. The population is currently stable. It is believed that there are about 3000 otters in Lithuania.

Apraðė Kazimieras Baranauskas

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

Lūdis

Lynx lynx Linnaeus, 1758

DEIMA KATINIAI (*FELIDEA*)
BŪRYS PLĖDRIEJI (*CARNIVORA*)

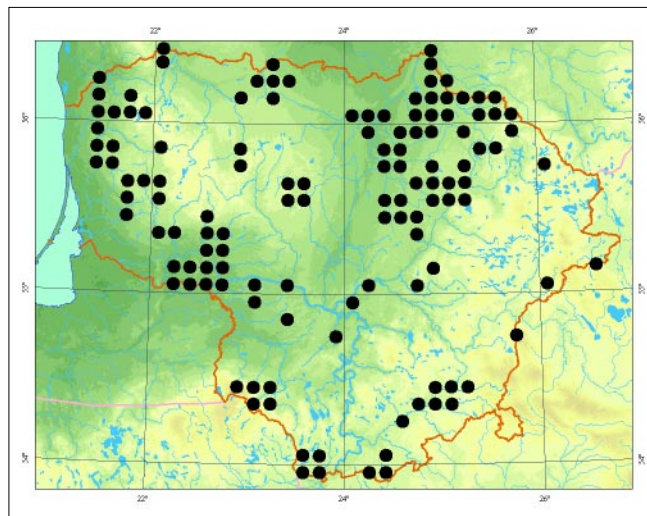
1 (E) kategorija

Statusas. Lietuvoje nemedžiojama nuo 1979 m. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2000 m. Árašyta á Berno konvencijos III, Buveiniø direktivos II ir IV priedus.

Paplitimas. Europos, Mažosios, Ðiaurës ir Centrinës Azijos miðkingose ir kalnuotose srityse. Daugelyje Vakarø Europos ðaliø iðnykusi arba retai aptinkama rūdis. Lietuvoje nuolatos randama tik kai kuriuose miðkø masyvuose (Birþø, Karðuvos, Þaliojoje giriose; Taujønø– Uþulënio, Kuliø, Latvijos pasienyje esanëiuose Rokiðkio r. ir keliuose kituose miðkuose).

Biologija ir ekologija. Mëgstamos lankymosi vietos – spygliuoëiø ir miðrūs miðkai su tankiu pomiðkiu, iðvartomis, pelkëtais plotais. Suaugæ individai didþiàjà metø dalá laikosi pavieniui (neskaitant pateliø su jaunikliais). Ruoja nuo sausio vidurio iki kovo mën. Nëðtumas trunka maþdaug 70 dienø. Nuðaliose vietose, dþpniausiai po iðvartomis, ásirengia guolá. Jauniklius (dþpniausiai 2– 3) jame veda geguþës mën. Jie þindomi beveik 3 mën., o nuo 2 mën. pradeda ësti atneðtà maistá. Vaikðto su patele iki rujos, kai ji lieka bergþdþia – ir ilgesná laiká. Lytiðkai subræsta antraisiais gyvenimo metais. Minta dþpniausiai kiðkiais, stirnomis, reëiau – paukðëiais ir smulkiais grauþikais. Medþioja miðko pakraðëiuose, laukymëse, atþelianëiuose kirtavietëse.

Populiacijø gausumas. XX a. pirmoje pusëje lūðys Lietuvoje buvo beveik iðnykusios. Vëliau, kai pagerëjo apsauga, mitybos sálygos ir sumáþëjo vilkø, lūðiø ëmë

gausëti. Daugiausia jø buvo XX a. 8– 9 deðimtetyje (apie 150– 200 lūðiø). Vëliau lūðiø sumáþëjo beveik dvigubai. Dabartinæ populiacijá sudaro apie 30– 40 þveriø.

Grësmës ir apsauga. Labai padidëjæs lūðiø trikdymas, kai kertamas miðkas, medþiojama, lankomasi ar poilsiaujama jø gyvenamose vietose. Smarkiai kertamuose miðkuose gali pritrūkti tinkamø buveiniø. Nemaþà, bet sunkiai ávertinamà þalá daro brakonieriavimas, ypaè kilpininkavimas. Neigiamà átakà lūðims gali daryti vilkai ir valkataujantys ðunys.

Svarbiausiose lūðiø gyvenamose vietose būtina riboti miðko kirtimá, medþioklæ su varovais, lankymási.

Informacijos ðaltiniai

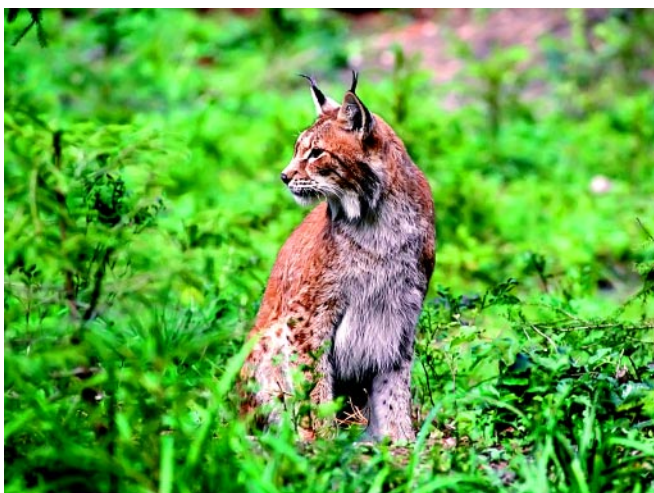
Bluzma P., 1999: Estimation of the state of lynx and wolf populations in Lithuania. – Acta Zoologica Lituanica, 9 (1): 35– 41.

Prūsaitë J. (red.), 1990: Lietuvos fauna. Þinduoliai. – Vilnius.

Summary

Abundance of the lynx population has significantly decreased over the last two decades, mainly due to the increased disturbance of lynx habitats, their transformation, and due to the possible negative influence of poaching and predators (wolves, stray dogs). The current national population is estimated to be about 30–40 individuals.

Apraðë Petras Bluzma

Selemono Paltanaviëiaus nuotrauka

Ilgasnukis ruonis

Halichoerus grypus Fabricius, 1791

DEIMA RUONIAI (*PINNIPEDIA*)
BŪRYS TIKRIEJI RUONIAI (*PHOCIDAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1970 m. Á Lietuvos raudonąjā knyga árašyta nuo 1989 m.

Árašyta á Berno konvencijos II, Bonos konvencijos III, Buveiniø direktivos II priedus.

Paplitimas. Kanados, JAV, Ðiaurës ir Vakarø Europos pakrantëse, tarp jø ir Baltijos jûroje. Èia svarbiausios jaunikliø vedimo vietos yra prie Estijos, Suomijos, Ðvedijos krantø.

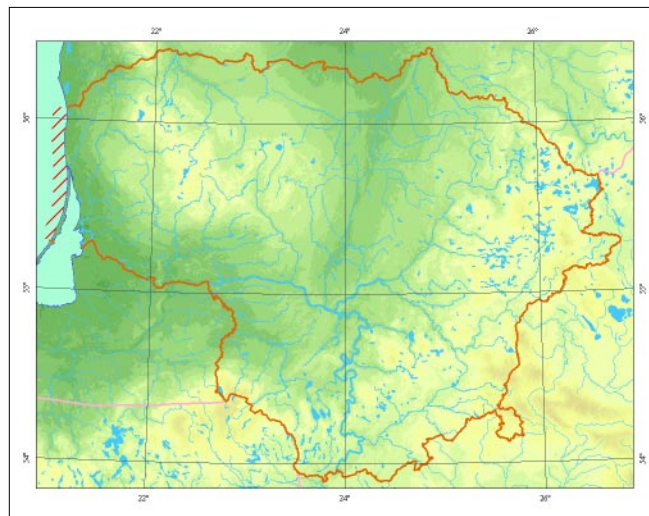
Lietuvos pakrantëse rūdis aptinkama gana reguliariai. Keletà kartø rasta maþø jaunikliø, taèiau reguliariai nesiveisia.

Biologija ir ekologija. Gyvena jûroje, tik atsitiktinai aplaukia á upes ar kitus gëlusius vandenis. Visà laikà keliauja, taèiau turi nuolatinës poilsio ir jaunikliø vedimo vietas. Nuolatinio porø nesudaro. Rujoja vasario– kovo mën. Patelë veda 6– 10 kg sveriantá 1 (labai retai 2) jauniklá kovo mën. Gimæ jaunikliai bûna padengti baltu pûku ir negali plaukti. 2– 3 savaites juos þindo ruonës, po to jaunikliai ðeriasi, o laikinà pûkuotà kailiukà pakeitæ á trumpaplauká tampa savarankiðki. Ruoniai minta jûros þuvimis, reèiau moliuskais bei vëþiagyviais.

Populiacijø gausumas. XX a. ketvirtajame deðimtmetyje Baltijos jûroje buvo apie 20 tûkst. ruoniø, ðeðtajame – 5– 10 tûkst., septintojo deðimtmeèio pradþioje apie 2,5–

Selemono Paltanavièiaus nuotrauka

5 tûkst. ruoniø. Rygos álankoje 1977 m. teliko 100– 150 ruoniø. Sustiprinus apsaugà, jø ëmë daugëti – apie 1990 m. buvo jau apie 1 000.

XX a. antroje pusëje Lietuvos vandenyse ruoniø buvo galima pamatyti nuolatos, bet tik po kelis. Nuo 2000 m. jø aptinkama daþniau, taèiau lygi, be uolø, akmenø ir salø pakrantë jiems netinka. Lietuvos vandenyse laikinai susiformuojanëià populiacijà sudaro 10– 50 ruoniø.

Grësmës ir apsauga. Nemaþai ruoniø þusta ásipainiojæ á þvejø tinklus. Pajûryje nėra jiems tinkamø gulyklø (jûroje esanëiø akmenø ar saleliø) – dėl ðios prieþasties ruoniai neturi kur apsistoti ir vesti jaunikliø. Ilgasnukiai ruoniai veisiami Klaipëdos jûrø muziejuje. Dalis jaunikliø idleidþiama á laisvæ. Èia slaugomi ir pajûryje surasti ligoti ar suþeisti ruoniai.

Informacijos ðaltiniai

Summary

The current unstable population of Halichoerus grypus found along Lithuania's coastline consists of 10–50 individuals. This species is bred at the Klaipëda Sea Museum and 2–3 juveniles are released into the wild every year. A growth in population numbers has been observed.

Apraðë Selemonas Paltanavièius

Stumbras

Bison bonasus Linnaeus, 1758

DEIMA PORAKANOPIAI (*ARTIODACTYLA*)
BŪRYS DYKARAGINIAI (*BOVIDAE*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūdis saugoma nuo 1969 m. Ąrađyta Ą Buveinių direktyvos II ir IV priedus.

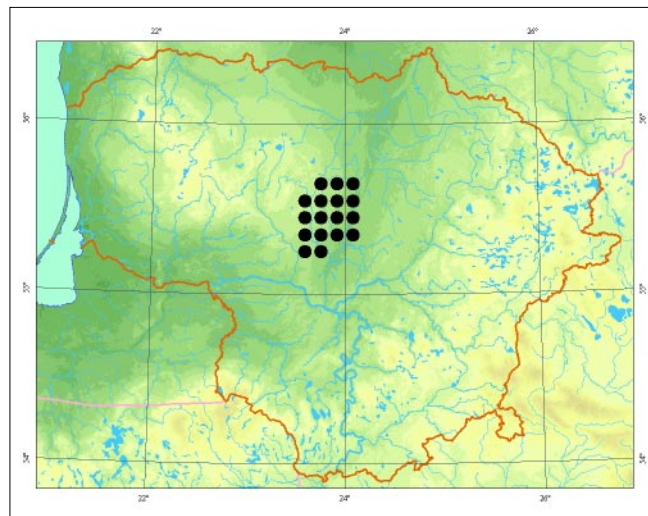
Paplitimas. Europoje natūralios populiacijos išsilaikė Belovežo girioje (Lenkijoje). Dirbtinai suformuotos vietinės populiacijos, kurių dalis yra kontroliuojamoje aplinkoje, voljeruose, pinomos daugelyje valstybių: Lenkijoje, Vokietijoje, Ukrainoje, Rusijoje, Baltarusijoje, Kirgizijoje, Ąiaurės Kaukaze.

Lietuvoje (Panevėžio r., prie Krekenavos) stumbrai Ąkurdinti voljeruose 1969 m. Nuo 1973 m. pirmieji stumbrai paleisti Ą laisvę. Voljeruose laikomos 2 bandos, laisvėje klajojanėios 2–3 bandos pastebimos Panevėžio, Kėdainių, Ukmergės rajonuose. Pavieniai įvėrys, daėniausiai nuo bandos atskirti jauni buliai, aptinkami daugelyje Lietuvos rajonų. Pinoma atvejų, kai stumbrai Ą Lietuvą atklysdavo iš Baltarusijos bei Lenkijos, taėiau nepastebėta, kad jie būtų prisijungę prie laisvėje gyvenanėių vietinių stumbrų bandų.

Biologija ir ekologija. Gyvena lapuoėių bei miėriuose miėkuose su didelėmis aikėtėmis ir pievomis. Gyvena bandomis, kuriose, be buliaus, yra dar keletas patelių bei jauniklių. Trimeėiai patinai iš bandos išvaromi ir ima klajoti. Po beveik 9 mėn. trunkanėio nėđtumo atveda 1, retai 2 jauniklius; Lietuvoje jie daėniausiai atsivedami geguėės– rugsėjo mėn., taėiau kartais

Selemono Paltanaviėiaus nuotrauka

stumbrės vaikuojasi net piemos pradpioje. Vasarą minta tik poliniais augalais, daėnai kultūriniais, piemā didelė maisto dalā sudaro Ąakelės ir medpių pievė.

Populiacijų gausumas. Ą Lietuvā iš Rusijos Paokio terasų rezervato veislyno 1969–1972 m. buvo Ąvepta 10 stumbrų. Stumbrai buvo apgyvendinti Paėiliių stumbryste. Nuo 1973 m. laisvėje gyvenanti stumbrų banda gausėjo pamaėu: 1979 m. buvo 14, 1985 m. – 19 stumbrų. Dabar laisvėje gyvena 3 atskiros bandos po 35–40 gyvūnų. Dar keletas nuo bandos atskirtų jaunų patinų klajoja po gretimus rajonus.

Grėsmės ir apsauga. Laisvėje gyvenanėiai bandai esama aplinka yra netinkama: miėkai per maėi, todėl įvėrys daėnai ieđko maisto jų pakraėėiuose esanėiuose piemės ūkio plotuose. Siekiant apsaugoti piemės ūkio naudmenas, stumbrai nuvejami Ą jiems svetimas teritorijas. Dalis gyvūnų įusta nuo brakonierių. Lietuvoje stumbrus planuojama laikyti tik aptvaruose.

Informacijos šaltiniai

Summary

Bison were reintroduced into Lithuania in 1969. Currently there are 12–18 living in enclosures, and 35–40 in the wild. However, the free-range herd has little chance of survival due to a lack of suitable habitats.

Apraėė Selemonas Paltanaviėius

Literatūra

- Balėiauskas L., Trakimas G., Jučkaitis R., Ulevičius A., Balėiauskienė L.*, 1999: Lietuvos pinduolių, varliagyvių ir roplių atlasas. Antras papildytas leidimas. – Vilnius.
- BirdLife International, 2004: Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. – Cambridge, UK: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No. 12).
- Bukelskis E., Kesminas V., Repeška R.*, 1998: Gėlavandenės žuvys. – Vilnius.
- Cramp S. & Simmons K. E. L.* (eds), 1977: The Birds of the Western Palearctic. Vol. I. Ostriches to Ducks. – Oxford University Press, Oxford.
- Cramp S. & Simmons K. E. L.* (eds), 1980: The birds of the Western Palearctic. Vol. II. Hawks to Bustards. – Oxford University Press, London.
- Cramp S. & Simmons K. E. L.* (eds), 1983: The Birds of the Western Palearctic. Vol. III. Waders to Gulls. – Oxford University Press, Oxford.
- Cramp S.* (ed.), 1985: The birds of the western Palearctic. Vol. IV. Terns to Woodpeckers. – Oxford University Press, Oxford.
- Cramp S.* (ed.), 1988: The Birds of the Western Palearctic. Vol. V. Tyrant Flycatchers to Thrushes. – Oxford University Press, Oxford.
- Cramp S., Brooks D.* (eds), 1992: The Birds of the Western Palearctic. Vol. VI. Warblers. – Oxford University Press, Oxford.
- Cramp S., Perrins C., Brooks D.* (eds), 1993: The Birds of the Western Palearctic. Vol. VII. Flycatchers to Shrikes. – Oxford University Press, Oxford.
- Cramp S., Perrins C., Brooks D.* (eds), 1994: The Birds of the Western Palearctic. Vol. VIII. Crows to Finches. – Oxford University Press, Oxford.
- Cramp S., Perrins C., Brooks D.* (eds), 1994: The Birds of the Western Palearctic. Vol. IX. Buntings to New World Warblers. – Oxford University Press, Oxford.
- Gurskas A.* (sud.), 1997: Lietuvos sausumos sraigės. – Kaunas.
- Hagemeijer E. J. M. and Blair M. J.* (eds), 1997: The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. – T & Poyser, London.
- Hydrobiological Research in the Baltic Countries, 1999: Part I. Rivers and Lakes.
- Prūsaitė J.* (red.), 1988: Lietuvos fauna. Pinduoliai. – Vilnius.
- Logminas V.* (sud.), 1990: Lietuvos fauna. Paukščiai, 1. – Vilnius.
- Logminas V.* (sud.), 1991: Lietuvos fauna. Paukščiai, 2. – Vilnius.
- Kurlavičius P.* (red.), 2006: Lietuvos perinėių paukščių atlasas. – Kaunas.
- Palionis A.*, 1932: Indėlis Lietuvos drugių faunai papinti. – Kaunas.
- Prüffer J.*, 1947: Studien nad motylami Wilenszszyny. – Torun.
- Stanenytė A. P.*, 1988: Strekozy (*Odonata*) na ochraniaemych teritoryjach Litvy. – Acta Entomologica Lituanica, 9.
- Divickis P., 1960: Lietuvos moliuskai ir jų apibūdinimas. – Vilnius.
- Tucker G. M., Evans M. I.*, 1997: Habitats for birds in Europe: a conservation strategy for the wider environment. – Cambridge, U.K.: BirdLife International (BirdLife Conservation Series No. 6).
- Virbickas J.*, 2000: Lietuvos žuvis. – Vilnius.

KARALYSTĖ

AUGALAI

PLANTAE

Skyrius
Raudondumbliai
Rhodophyta

Purpurinė bangija

Bangia atropurpurea (Roth) C. Agardh

SKYRIUS RAUDONDUMBLIAI (*RHODOPHYTA*)
ĖEIMA BANGIJINIAI (*BANGIACEAE*)

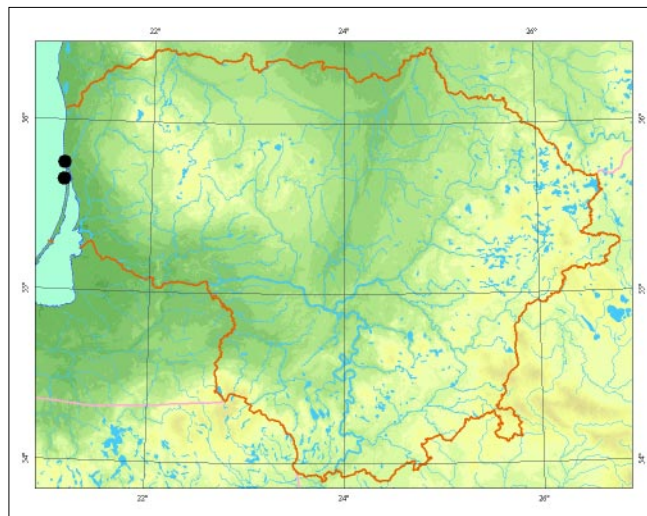
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonájá knygá rúðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Baltijos, Ðiaurės ir Vidurpiemio jūrose, Ðiaurės Atlanto vandenyne. Reta rúðis visoje pietrytinėje Baltijoje, dažna – Ðiaurės jūroje.

Lietuvoje reta, paplitusi Klaipėdos sásiauryje nuo jūros vartø iki Smeltės pusiasalio, auga 0– 0,5 m gylėje. Aptinkama tik vienameiø siūliniø dumbliø bendrijose su *Rhizoclonium implexum*.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 1– 16 cm aukðeiø dumbliis, gniuþulas. Dauginasi monosporomis ir lytiðkai vasario– geguþės mën. Gametofitai makroskopiniai neðakoti siūliniai gniuþulai, sporofitai – mikroskopiniai ðakoti siūliniai gniuþulai. Epilitinë eurihalinë rúðis, auga ant rieduliø, uolø, dirbtiniø substratø (krantiniø, molø).

Populiacijø gausumas. Pinoma tik 1 radavietė Klaipėdos sásiauryje nuo jūros vartø iki Smeltės pusiasalio. Aptikti pavieniai dumbliai, sàþalynø nesudaro.

Grėsmės ir apsauga. Nykimo prieþastys neþinomos.

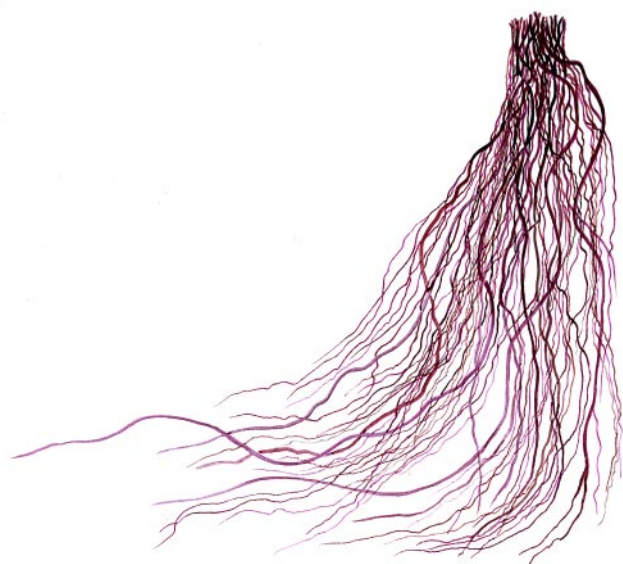
Informacijos ðaltiniai

Labanauskas V., 2000: Baltijos jūros Lietuvos priekrantės bentoso makrofitø bendrijos. – *Botanica Lithuanica*, 6 (4): 401– 413.

Summary

Endangered species, known to exist in one locality.

Apraðė Jolanta Kostkevièienė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Skyrius
Rudadumbliai
Phaeophyta

Pûslėtasis guveinis

Fucus vesiculosus L.

SKYRIUS RUDADUMBLIAI (PHAEOPHYTA)
ĖEIMA GUEVININIAI (FUCACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rûðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Baltijos ir Ðiaurės jûrose, Atlanto vandenyno Ðiaurėje.

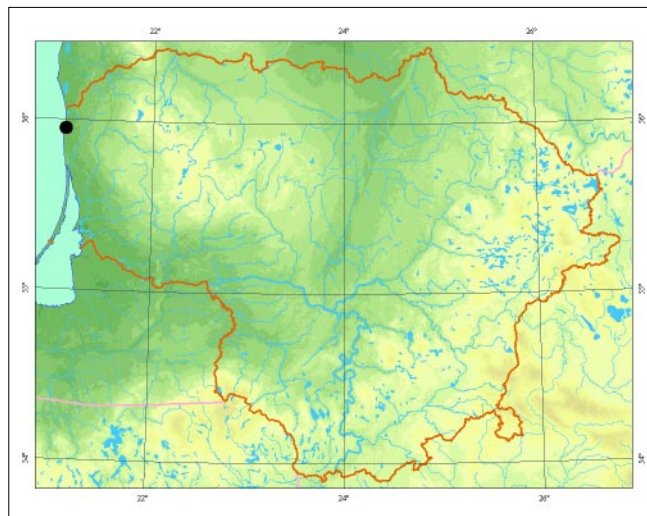
Lietuvoje labai reta rûðis, þinoma 1 radavietė Palangoje prie Råpės þioèiø, auga ant rieduliø 2– 2,3 m gylyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 20– 75 cm aukðeiø ir 0,5– 2 cm ploèiø dumblis, gniuþulai dviðakai Ðakoti. Dauginasi lytiðkai. Gametangės susiformuoja filoidø virðünėse (receptakulėse), specialiose kameroose (koncentakulėse) vėlyvå rudenå. Epilitinė ðviesomėgė jûrinė rûðis, auga ant rieduliø, uolø litoralėje arba sublitoralėje.

Populiacijø gausumas. Þinoma tik 1 radavietė. Palangos populiacijoje aptikti pavieniai individai. Manoma, kad guveiniai gali augti dar keliose vietose ties Kurðiø nerija.

Zigmanto Gudþinsko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens tarðos ir maþėjanèio vandens skaidrumo.

Informacijos ðaltiniai

Labanauskas V., 2000: Baltijos jûros Lietuvos priekrantės bentoso makrofitø bendrijos. – Botanica Lithuanica, 6 (4): 401– 413.

Summary

Endangered species, known to exist in one locality.

Apraðė Jolanta Kostkevièienė

Skyrius
Maurabragûnai
Charophyta

Kurklinis menturdumblis

Nitella confervacea (Bréb.) A. Braun

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (*CHAROPHYTA*)
ĖEIMA MENTURDUMBLINIAI (*NITELLACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭðis áraðyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rŭðis, paplitusi Europoje, Afrikoje (Maroke), Azijoje (Indijoje, Birmoje, Japonijoje, Kazachstane), Australijoje, Naujojoje Zelandijoje, Ðiaurės Amerikoje.

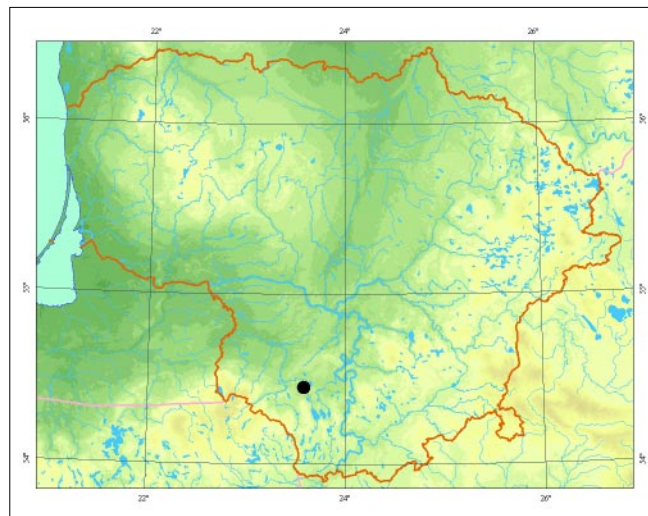
Lietuvoje ðiuo metu þinoma tik 1 radavietė Alytaus rajone.

Biologija ir ekologija. Gėlavandenis dumblis, taėiau kartais auga posŭriø jŭrø álankose. Vienmetis, maþas (iki 5 cm aukðėio), dauginasi oosporomis. Auga sekliuose vandenyse: nuolatinėse ir laikinose balose, kŭdrose, upeliuose, grioviuose, eþerø pakraðėiuose. Aptinkamas tik neupþėlusiuose vandens telkiniuose, nes dėl savo smulkumo negali konkuruoti su stambiais þiediniais augalais. Gali pasirodyti tik vienais metais, subrandinti oosporas ir iðnykti, kol vėl susidarys palankios augimo sàlygos. Biologijos ypatumai Lietuvoje ne tyrinėti. Ðie dumbliai turėtø bŭti paplitę plaėiau, taėiau juos sunku pastebėti dėl maþumo ir efemerioðkumo.

Populiacijø gausumas. 2004 m. birþelio 26 d. Þuvinto eþero pakrantėje ties Þuvintø k., dviejose apie 1 m² ploto balose, aptikta maþdaug 50 fertiliø individø, kai

Mindaugo Rylos nuotrauka

kurie jø buvo su subrendusiomis oosporomis. Antroje vasaros pusėje balos iðþiūvo. Kitais metais dumbliø nerasta, balos upaugo viksvomis ir kitokiais augalais.

Grėsmės ir apsauga. Negali konkuruoti su stambiais daugiameėiais þiediniais augalais. Dumbliams palanki þmogaus veikla: upþėlusio smulkio vandens telkinio valymas paðalinant augalijos pertekliø, nendrynø ðienavimas.

Informacijos ūaltiniai

Minkeviėius A., Trainauskaitė I., 1970: S. Gorskio maurabragainio (*Charophyta*) rinkinys Vilniaus valstybiniame V. Kapsuko vardo universitete. – Lietuvos TSR aukðtøjø mokyklø mokslo darbai, Biologija, 10: 5– 12. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Currently only one new locality of *Nitella confervacea* is known to exist on the shore of Lake Þuvintas in the Alytus district. In June 2004 in two temporary pools of about 1 m² approximately 50 fertile individuals were recorded. The following year algae were not found, but the spore bank might have formed and survived.

Apraðė Zofija Sinkeviėienė

Lieknasis menturdumblis

Nitella gracilis (Sm.) C. Agardh

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (*CHAROPHYTA*)
ĖEIMA MENTURDUMBLINIAI (*NITELLACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭðis åraðyta nuo 1989 m.

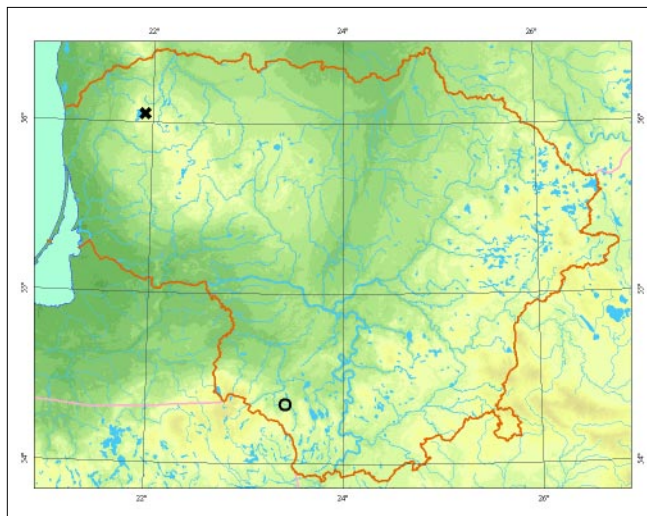
Paplitimas. Beveik kosmopolitinė rŭðis, paplitusi visoje Europoje, bet tik nedaugelyje radavieėiø gausi. Paplitimas Lietuvoje nepakankamai iðtirtas. Literatŭroje nurodomos radavietės Vilniaus apylinkėse, Alytaus ir Plungės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Labai glėpnas vidutinio dydžio povandeninis dumblis. Labai panaðus å smailiavirðŭnå menturdumblå (*Nitella mucronata*), tik daug smulkesnis. Auga sekliuose vandens telkiniuose: nedideliuose eþeruose, grioviuose, tvenkiniuose, karjerø duobėse, kuriø vandens reakcija – nuo rŭgðeios iki ðarminės. Gilesnėse vietose auga kaip daugiametis ir perþiemoja visas gniuþulas. Sekliose vietose gyvuoja kaip vienmetis ir subrandinæs oosporas nunyksta. Manoma, kad subrendusios oosporos gali sudygti bet kuriuo joms palankiu metu. Oosporø dygimo laikas ir sàlygos Lietuvoje netyrinėti.

Populiacijø gausumas. Nuo XX a. vidurio naujø radavieėiø nėra. Nurodomoje radavietėje Piedelio eþere

Linos Jasiukonytės pieðinys

(Plungės r.) rŭðis pakartotinai nerasta, nes eþere auginamos þuvys. Kitose radavietėse populiacijø būklė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Apie ðios rŭðies nykimo prieþastis labai maþai þinoma ne tik Lietuvoje, bet ir kitose åalyse. Gali būti, kad nyksta dėl vandenø tarðos ir upþėlimo kitais vandens augalais. Lietuvoje svarbi ðiø dumbliø iðnykimo prieþastis gali būti þuvø åveisimas maþuose eþeruose.

Bŭtina ieðkoti naujø radavieėiø.

Informacijos ðaltiniai

Trainauskaitė I., 1970: Kharovyje vodorosli (*Charophyta*) v vodojomakh Litovskoj SSR (Avtoreferat dissertacii). – Vilnius.

Summary

The species has not been sufficiently studied in Lithuania. According to record, the localities are situated in the Vilnius area and in the Alytus and Plungė districts, yet Nitella gracilis has not been recently recorded in Lake Piedelis (Plungė distr.) in recent times. Thus, a search for new localities is essential.

Apraðė Zofija Sinkeviėienė

Smaliavirðūnis menturdumblis

Nitella mucronata (A. Braun) Miq.

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (*CHAROPHYTA*)
ĖEIMA MENTURDUMBLINIAI (*NITELLACEAE*)

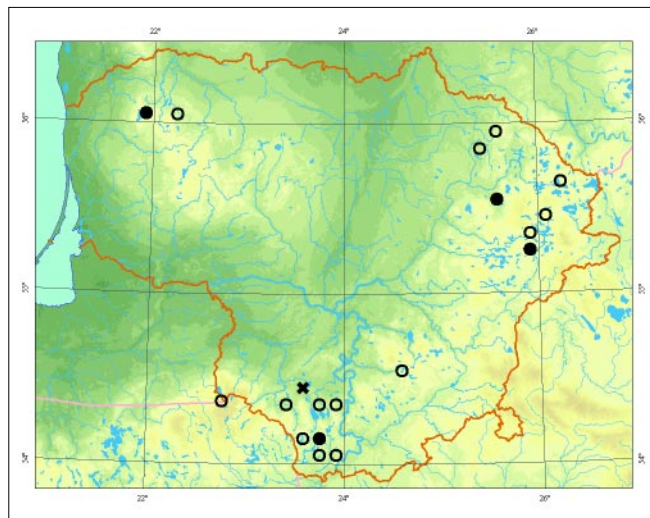
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis āraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Afrikoje, Ðiaurės ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje radavietės aptinkamos eþeringose aukøtuose. Nuo 1992 m. jø rasta labai nedaug.

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio (15–30 cm aukðeio) gėlavandenis povandeninis dumblis. Lietuvoje daþniausiai auga nedideliuose uþdumblėjusiuose eutrofiniuose eþeruose arba didesniø eþerø ālankoje iki 3 m gylio. Kartais aptinkamas dirbtiniuose tvenkiniuose. Giliose vietose auga kaip daugiametis ir perþiemoja visas gniupulas; sekumose rudenā sunyksta ir pavasarā iðauga ið oosporø. Labai retai sudaro nedidelius sáþalynus. Daþniausiai negausiai auga kitø rūðio maurabragūnø ir vandeninio samanø (*Chara hispida*, *C. globularis*, *Drepanocladus aduncus*) bendrijoje, reėiau – tarp þiedinio augalø.

Populiacijø gausumas. Visose ðiuo metu þinomose radavietėse populiacijose negausios. Daugelyje senesniø radavieėiø jø būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl konkurencijos su kitais, ypaė þiediniais vandens augalais.

Būtina saugoti eþerus nuo tarðos, eutrofizacijos ir vandens reþimo pokyėiø, pakranėiø urbanizacijos; riboti intensyvø vandens sportā ir poilsinę veiklą.

Informacijos Űaltiniai

Ðarkinienė I., 1961: Rytø ir Pietø Lietuvos TSR eþerø makrofitø floristinė ir morfologinė-ekologinė analizė. – Lietuvos TSR aukøtøjø mokyklø mokslo darbai. Biologija, 1: 159–194.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Nitella mucronata used to be rather frequent in the lake-rich districts of Lithuania, but the species is no longer found in many of the localities or its state is unknown. The populations are usually not abundant so they decline in lakes affected by anthropogenic eutrophication or lakes heavily overgrown with vascular plants.

Apraðė Zofija Sinkeviėienė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Blizgantysis menturdumblis

Nitella syncarpa (Thuill.) Chevall.

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (CHAROPHYTA)
ĖEIMA MENTURDUMBLINIAI (NITELLACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje.

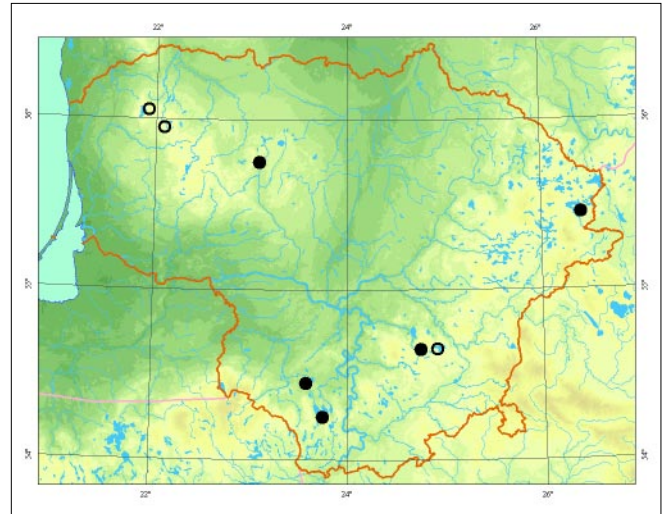
Lietuvoje pavienių radaviečių yra Alytaus, Trakų, Ignalinos, Plungės ir Ŗiaulių rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vienmetis gėlavandenis povandeninis dumblis. Dydis ir iđvaizda priklauso nuo augimo gylio. Dvinamiai, fertilūs moteriški individai nuo vegetuojanėių ir vyriškų individų skiriasi neąakotomis menturių Ŗakomis. Fertilūs individai pastebėti liepos ir rugpjūčio mėn. Dažniausiai auga nedideliuose natūraliuose ir dirbtiniuose, stovinėio ir lėtai tekanėio vandens telkiniuose: kūdrosė, laikinosė balosė, upeliuose, grioviuose, reėiau eperuose. Dirbtiniuose vandens telkiniuose pirmasis metas sudaro tankius sąpalynus. Vėliau, āsigalint daugiameėiams pėdiniais augalams, menturdumblis gausumas mažėja ir jie visai iđnyksta. Dumblingosė nuosėdosė iđlieka oosporų bankas. Oosporų dygimo laikas ir sąlygos Lietuvoje netyrinėti.

Populiacijų gausumas. Natūraliuose vandens telkiniuose populiacijos dažniausiai negausios. Gausesnės populiacijos susidaro pradinėmis dirbtinių vandens telkinių upaugimo stadijomis, kur menturdumbliai padengia apie 80– 100 proc. bendrijų ploto. Vėlesniais metais jų gausumas mažėja tol, kol Ŗie vienmeėiai augalai visai nesudygsta.

Pydrūno Sinkeviėiaus nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Natūraliuose vandens telkiniuose nyksta dėl eutrofizacijos ir tarđos. Negali konkuruoti su stambiais daugiameėiais pėdiniais augalais. Dumbliams palanki įmogaus veikla: nedidelis kūdrosė ārengimas, smulkių upėlusių vandens telkinių valymas pađalinant augalijos perteklių, nendrynų Ŗienavimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

Single localities are distributed throughout the whole country except for the northern part of central Lithuania. In natural water bodies populations are usually sparse, while more abundant populations form in artificial water bodies during initial stages of their overgrowth. Human activities, such as the establishment of small ponds, removal of surplus vegetation from small water bodies and reed cutting are favourable for conservation of the species.

Aprađė Zofija Sinkeviėienė

Lizdiškasis dumblabragis

Tolypella nidifica (O. F. Müll.) Leonh.

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (*CHAROPHYTA*)
ĖEIMA MENTURDUMBLINIAI (*NITELLACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

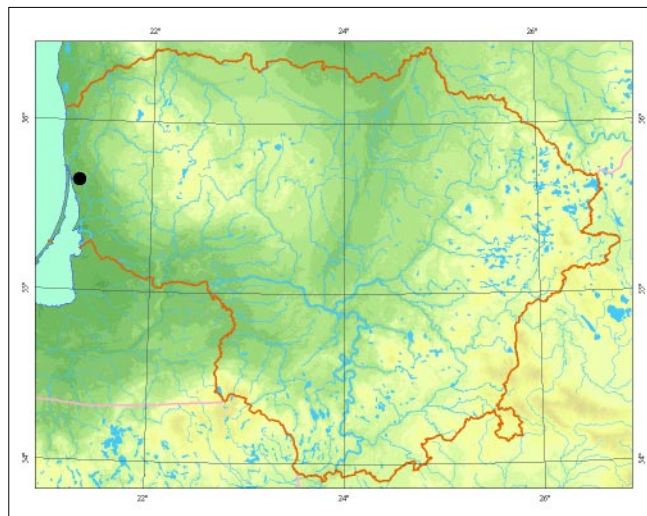
Paplitimas. Ėiaurės pusrutulyje: Europoje, Azijoje, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje. Europoje rūđis aptinkama nuo Pietø Norvegijos ir Anglijos iki Iberijos pusiasalio ir Vidurpemie jūros, dađna Baltijos jūroje. Lietuvoje aptinkama tik Kurđiø mariose. XIX a. augo upiø, ātekanėiø Ā Baltijos jūrā, ŗiotyse.

Biologija ir ekologija. Vienmetis povandeninis dumblis. Sudaro 5– 10 cm aukđėio kerelius. Vienanamis, fertilius đakos sutelktos galvutėse. Auga apysūriuose ŗemyniniuose vandens telkiniuose ir ātekanėiø upiø gėlu vandeniū praskiestuose jūrø pakrađėiuose. Lietuvoje auga Ėiaurrytiniame Kurđiø mariø pakrađtyje, nendriø juostos seklumose, 5– 10 cm gylyje, kitø maurabragūnø (*Charetum asperae*) ir helofitø (*Phragmites australis*) bendrijose. Gali būti, kad giliau neauga dėl mađo vandens skaidrumo. Kadangi mariø vanduo beveik gėlas, kartais pasitaiko nepakankamai iđsi-vysėiusiø augalø. Fertiliūs augalai aptinkami nuo bir-ŗelio iki rugpjūđėio mėn. Jie iđaugina daugybę oospo-rø, kurioms subrendus sunyksta.

Populiacijø gausumas. Aptiktose augavietėse populiacijos dađniausiai negausios. Cenopopuliacijose su vyraujanėiais povandeniniais maurabragūnais ir re-tais helofitais padengia iki 30 proc. bendrijos ploto.

Zofijos Sinkeviėienės nuotrauka

Tankesniuose meldynuose ir nendrynuose gausumas mađėja. Labai tankiuose nendrynuose visai neauga.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens tarđos ir eutrofizacijos, konkurencijos su siūliniais ir planktono dumbliais, augavieėiø ŗpaugimo daugiameėiais ŗie-diniais augalais, ypaė nendrėmis.

Svarbu iđsaugoti augavietes Ėiaurrytiniame Kurđiø mariø pakrađtyje, đioje atkarpoje nevykdyti naftos paieđkos ir gavybos darbø, nestatyti prieplaukø ir kranti-niø. Mađinti visø Kurđiø mariø vandens tarđā, bent vietomis đienauti pamario nendrynus.

Informacijos đaltiniai

Sinkeviėienė Z., 2004: *Charophyta* of the Curonian Lagoon. – *Botanica Lithuanica*, 10 (1): 33– 57. Herbariumo pavyzdŗiai: BILAS.

Summary

The species occurs in the northeastern part of the Curonian Lagoon south of Smeltė peninsula.

Colonisation by emergent vegetation, turbidity caused by nutrient enrichment and the mass development of filamentous algae and blooms of plankton algae are important threat factors.

Aprađė Zofija Sinkeviėienė

Atpalinis dumblabragis

Tolypella prolifera (A. Braun) Leonh.

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (CHAROPHYTA)
ĖEIMA MENTURDUMBLINIAI (NITELLACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonájá knygá rŭdis árađyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Azijos pietuose, Ėiaurės ir Pietø Amerikoje.

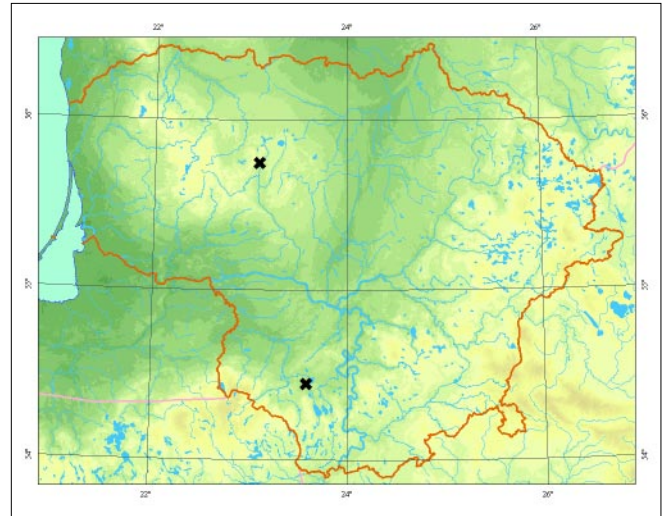
Lietuvoje rŭdis aptikta Alytaus ir Ėiaulio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gana stambus (iki 40 cm aukđ-ėio) vienanamis povandeninis dumblis. Sterilios đakos paprastos, fertilios – đakotos, sutelktos á galvutes. Vienmetis augalas, kurio vystymosi ciklo kaita priklauso nuo klimato sálygø. Subrendusios oosporos sudygsa rudená arba pavasará. Vasará iđsivysto, subrandina oosporas ir sunyksta. Auga sekliuose, lėtai tekanėiuose ir stovinėiuose vandenyse. Puvinto eĖere augo 1,2– 1,5 m gylyje, kartu su plŭdurlapiais (*Nuphar luteum*, *Nymphaea candida*) ir plŭduriuojanėiais (*Stratiotes aloides*, *Lemna trisulca*, *Spirodela polyrrhiza*) augalais, Pabijoėio kaimo kŭdroje – su maurabragŭnais (*Nitella syncarpa*, *Chara vulgaris*, *Chara globularis*) ir piediniais augalais (*Elodea canadensis*, *Potamogeton natans*, *P. berchtoldii*).

Populiacijø gausumas. Abiejose Ŗinomose augavietėse – Puvinto eĖere (Alytaus r., 1960, 1968) ir Pabijoėio kŭdroje (Ėiaulio r., 1996) – aptiktos populiacijos

Linos Jasiukonytės pieđinys

buvo negausios. Kŭdroje 4 m² plote augo 5 individai. Vėlesniais metais, augavietėms upĖeliant piediniais augalais, dumblabragio neiđaugo.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens telkiniø upĖėlimo ir konkurencijos su piediniais augalais, taip pat dėl vandens tarđos ir eutrofizacijos.

Dumblė iđlieka oosporø bankas. Smulkiuose vandens telkiniuose vėl pradeda augti iđvalius piediniø augalø ir dumblo pertekliø – taip reikėtø atkurti ir Pabijoėio kŭdros populiacijá.

Informacijos šaltiniai

Đarkinienė I., 1961: Rytø ir Pietø Lietuvos TSR eĖerø makrofitø floristinė ir morfologinė-ekologinė analizė. – Lietuvos TSR aukđtøjø mokyklø mokslo darbai. Biologija, 1: 159– 194.

Sinkeviėienė Z., 1996: Nauja atpalinio dumblabragio (*Tolypella prolifera*) radimvietė Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 2 (4): 411– 413.

Herbariumo pavyzdŖiai: WI, BILAS.

Summary

Only two localities of *Tolypella prolifera* have been known in Lithuania (Alytus and Ėiauliai distr.), but the species has not been recorded recently. The habitat in Pabijoėiai village could be restored by removing the surplus perennial vascular plants from a pond.

Apraðė Zofija Sinkeviėienė

Ėiurpinis þvakidumblis

Lychnothamnus barbatus (Meyen) Leonh.

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (*CHAROPHYTA*)
ĖEIMA MAURABRAGINIAI (*CHARACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

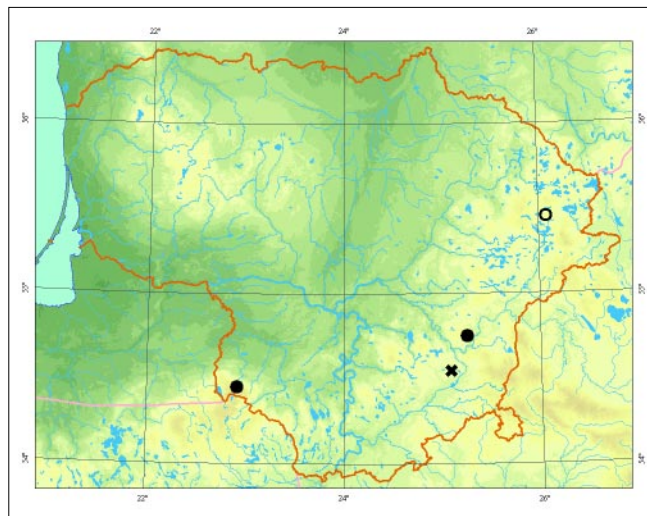
Paplitimas. Arealas nevientisas: yra radavieĖiū Europoje (Prancūzijoje, Italijoje, Vokietijoje, Lenkijoje, Slovakijoje, Vengrijoje, Rumunijoje, Kroatijoje), Australijoje ir Azijoje (Indijoje, Kinijoje). Reta rūĖis visame reale. Lietuvoje auga Ėiauriniame arealo pakraĖtyje, rasta Vilniaus, Trakū, VilkaviĖkio, Ignalinos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gana stambus (15– 80 cm aukĖiū) gĖlavandenis povandeninis dumblis. PagrindinĖs augavietĖs Europoje – Ėvarūs, turtingi karbonatū eþerai. Lietuvoje auga tik eþeruose. Giliose vietose auga kaip daugiametis – þiemoja visas gniūpulas. Seklioje vietose rudenā sunyksta, o pavasarā iĖauga iĖ storĖjusiu stiebo bambliū, rizoidū gumbeliū. Gausiai sporifikuoja birþelio– rugsĖjo mĖn., taĖiau dauginimosi oosporomis nepastebĖta. Auga 0,5– 8 m gylyje. Sudaro tankius sąþalynus.

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu þinomos tik 2 populiacijos Balsio (Vilniuje) ir Vygriu (VilkaviĖkio r.) eþeruose. Gausiausia populiacija yra Balsio eþere, kur þvakidumbliai paplitā beveik visame eþere iki 8 m gylio. Skirtingose cenopopuliacijose Ėiurpiniai þvakidumbliai padengia 30– 100 proc. bendrijū ploto. Vygriu eþero populiacija buvo negausi – Ėiuo metu jau gali bŖti iĖnykusi.

Zofijos SinkeviĖienĖs nuotrauka

GrĖsmĖs ir apsauga. Nyksta dĖl vandens terĖimo, eutrofizacijos, maþĖjanĖio vandens skaidrumo, siūliniu þaliadumbliu suveĖĖjimo.

BŖtina saugoti eþerus nuo vandens reþimo pokyĖiu, tarĖos, pakranĖiu urbanizacijos, intensyvaus vandens sporto ir poilsinĖs veiklos. Galima pabandyti atkurti Ėventininkū eþero populiacijā iĖ oosporū banko arba Balsio populiacijos.

Informacijos Ŗaltiniai

BaleviĖius A., 2001: Distribution of *Lychnothamnus barbatus* community in Lithuania. – *Biologija*, 2: 70– 73.

DarkinienĖ I., 1961: Rytū ir Pietū Lietuvos TSR eþerū makrofitū floristinĖ ir morfologinĖ-ekologinĖ analizĖ. – Lietuvos TSR aukĖtūjū mokyklū mokslo darbai. *Biologija*, 1: 159– 194.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

The species is very rare in Europe. In Lithuania it occurs in two lakes. The most abundant and viable population is in Lake Balsys, but the lake is intensively used for recreation. The population in Lake Vygriai is sparse and declining as the lake is situated in a zone of anthropogenic impact.

ApraĖĖ Zofija SinkeviĖienĖ

Baltijinis maurabragis

Chara baltica Bruzelius

SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (*CHAROPHYTA*)
ŪEIMA MAURABRAGINIAI (*CHARACEAE*)

3 (R) kategorija

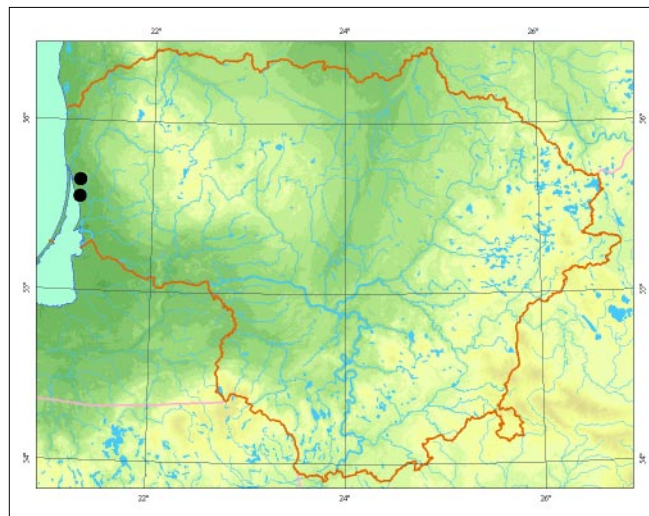
Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭdis årađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Daugiausia paplitusi Baltijos jŭroje. Uþ jos ribø rasta Alþyre, Tunise, Bolivijoje ir Grenlandijoje. Ðiuo metu Lietuvoje rŭdis aptinkama Kurðio mariose, anksðiau galðjo augti upiø, åtekanøio å Baltijos jŭrå, þiotyse.

Biologija ir ekologija. Apysŭriø vandenø povandeninis dumbliis. Kerai 10– 35 cm aukðio. Nuo kitø maurabragiø skiriasi permatomais galiniais ðakø nareliais ir daugialæsiais baltais rizoidø gumbeliais. Vienanamis. Dauginasi oosporomis, rizoidø gumbeliais, augalø dalimis. Gyvi perþiemoja tik gilesnøse vietose augantys augalai. Sekliose vietose gniupulai rudenå sunyksta, pavasarå iðauga ið gumbeliø arba oosporø. Kurðio mariose dumbliai aptinkami iki 50 (70) cm gylio. Ðapniausiai auga seklylose (iki 10 cm) palei nendriø juostå, povandeniniø augalø bendrijose (*Charetum asperae*, *Potamogetonetum pectinati*), retai sudaro monodominantines *Charetum balticae* bendrijas.

Zofijos Sinkeviðienøis nuotrauka

Populiacijø gausumas. Åvairiose cenopopuliacijose ðapniausiai negausŭs. Labai retai sudaro didesnius sàþalynus, kur padengia iki 50 proc. bendrijø ploto.

Grøsmøis ir apsauga. Nyksta dël maþo vandens skaidrumo, siŭliniø þaliadumbliø ir planktono dumbliø suveðþjimo, nendriø plitimo.

Svarbu iðsaugoti natŭralias augavietes ðiaurrytiniame Kurðio mariø pakraðtyje tarp Smeltø pusiasalio ir Tyrø pelkø. Ðiame ruoþe nevykdyti naftos paieðkos ir gavybos darbø, nestatyti prieplaukø ir krantiniø. Maþinti visø Kurðio mariø vandens tarðå ir eutrofizacijå. Ðienauti pakraðio nendrynus.

Informacijø ðaltiniai

Sinkeviðienø Z., 2004: *Charophyta* of the Curonian Lagoon. – *Botanica Lithuanica*, 10 (1): 33– 57. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species occurs only in the northeastern part of the Curonian Lagoon within a 3 km stretch between Smeltø peninsula and Tyrai bog. Chara baltica usually grows in the shallows, in communities of submerged plants or helophytes, and seldom forms monodominant overgrowth. The main threats are water eutrophication and increased turbidity, mass development of filamentous green algae and plankton algae as well as reed spread.

Apraðø Zofija Sinkeviðienø

Ėluotelinis maurabragis

Chara baueri A. Braun

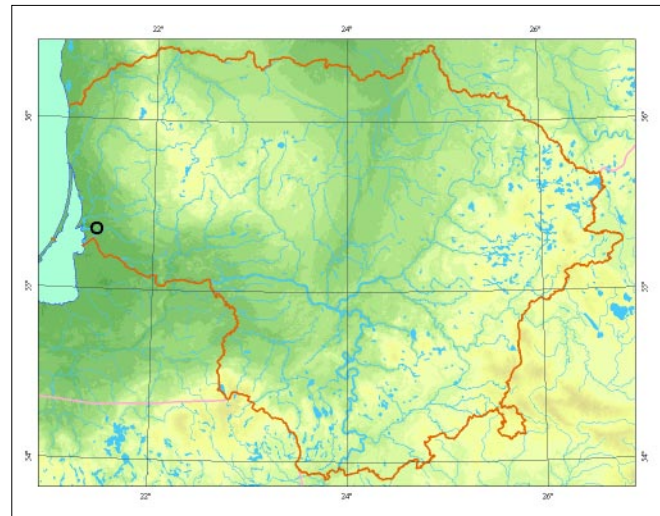
SKYRIUS MAURABRAGŪNAI (*CHAROPHYTA*)
ĖEIMA MAURABRAGINIAI (*CHARACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Pinomos tik kelios senos radavietės Europoje (Vokietijoje, Ėvedijoje). Klasikinėje augavietėje prie Berlyno Ėi rūĖis pakartotinai rasta pirmā kartā nuo 1871 m. Taip pat aptinkama Australijoje ir Naujojoje Zelandijoje, Azijoje (Kazachstane). Literatūros duomenimis, Lietuvoje rasta 1968 m. Ėilutės rajone.

Biologija ir ekologija. Vienmetis arba dvimetis, 8– 15 cm aukĖio povandeninis dumbulis. Nuo kitø maurabragiø (*Chara*) genties rūĖiø skiriasi plikomis (be pievės), ties bambliais persmaugtomis Ėakomis, po dvi arba tris poras viename bamblyje sutelktomis gametangėmis. Auga nedideliuose stovinēio vandens telkiniuose. Dauginasi oosporomis. Lietuvoje rastas 1968 m. Ėilutės r. polderiuose. Labai maĖai iĖtirtas visame pasaulyje. Apie jo biologijā, augavieēio sālygas ir būklę Lietuvoje du-

menø nėra nuo 1968 m. Nėra iĖlikusiø herbariumo pavyzdĖiø.

Populiacijø gausumas. Nėra duomenø.

Grėsmės ir apsauga. Nėra duomenø. Reikia patikrinti senā radavietę ir ieĖkoti naujø.

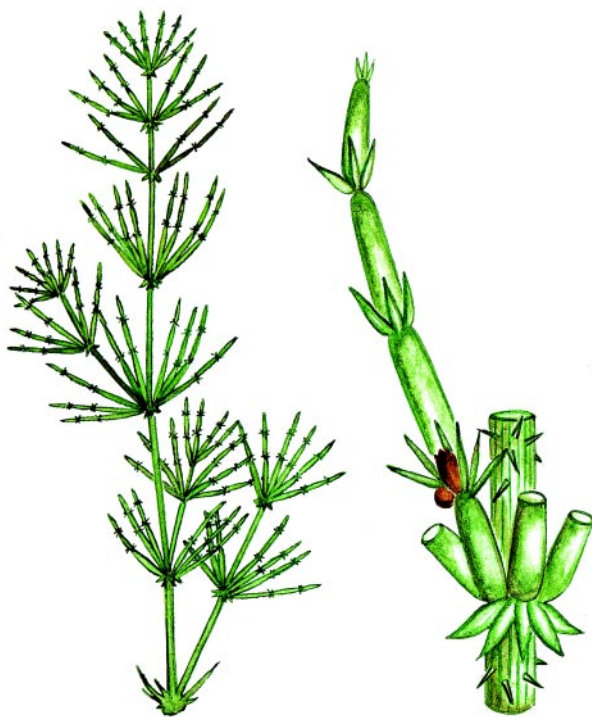
Informacijos Ŗaltiniai

Trainauskaitė I., 1970: Kharovyje vodorosli (Charophyta) v vodojomakh Litovskoj SSR (Autoreferat disertacij). – Vilnius.

Summary

The species has not been sufficiently studied in Lithuania. According to references, Chara baueri has been found in the Dilutė district, however no data on its distribution and condition has been available since 1968.

ApraĖė Zofija Sinkeviēienė

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Pilkõvasis maurabragis

Chara canescens Desv. et Loisel.

SKYRIUS MAURABRAGÛNAI (*CHAROPHYTA*)
ÐEIMA MAURABRAGINIAI (*CHARACEAE*)

3 (R) kategorija

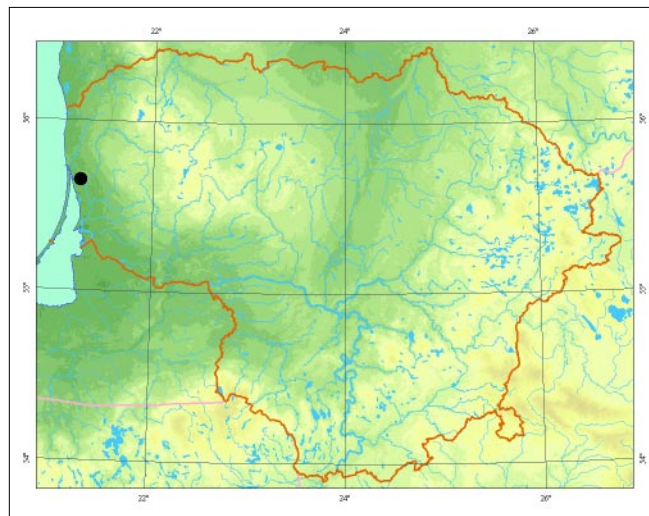
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulyje: Ðiaurës Amerikoje, Europoje, Azijoje, Afrikoje. Vyrìðki augalai tik vietomis aptinkami Prancûzijoje, Rumunijoje, Austrijoje, Vengrijoje, Sicilijoje ir Kaspijos jûroje. Likusioje Europos dalyje ir Baltijos jûroje auga tik moteriðki augalai. Lietuvoje ðiuo metu aptinkama Kurðìø mariose, XX a. augo upiø, átekanèiø á Baltijos jûrà, þiotyse.

Biologija ir ekologija. Apysûriø þemyniniø vandens telkinjø ir jûrø povandeninis dumblis. Vandens druskingumas augavietëse svyruoja nuo 3 iki 21 psu, taèiau gali bûti ir maþesnis. Galì augti iki 4 m gylio, taèiau daþniausiai auga sekluose iki 0,5 m gylio. Sudaro maþus arba vidutinio dydþio kerelius. Dvinamis, taèiau Lietuvoje auga tik moteriðki augalai. Lietuvos sàlygomis tikriausiai dauginasi tik oosporomis, kadangi sekluose augantys augalai þiemà iððàla. Kurðìø mariose fertilùs augalai pastebëti liepos mën. pradþioje. Negausiai auga nendriø juostos retmëse susiformuojanèiose maurabragûnø (*Charetum asperae*) bendrijose.

Zofijos Sinkevièienës nuotrauka

Populiacijø gausumas. Labai maþai paplitæ ðiaurrytinëje Kurðìø mariø dalyje. Cenopuliacijose negausùs, auga pavieniui kitø maurabragûnø bendrijose, nesudaro sàþalynø.

Grësmës ir apsauga. Nyksta dël vandens tarðos ir eutrofizacijos, konkurencijos su siûliniais ir planktono dumbliais, augavieèiø uþaugimo daugiameèiais þiediniais augalais, ypaè nendrëmis.

Svarbu iðsaugoti neurbanizuotas augavietes ðiaurrytiniame Kurðìø mariø pakrautyje. Ðiame ruoþe nevykdyti naftos paieðkos ir gavybos darbø, nestatyti prieplaukø ir krantiniø. Maþinti visø Kurðìø mariø vandens tarðà, bent vietomis ðienauti pamario nendrynus.

Informacijos ðaltiniai

Sinkevièienë Z., 2004: *Charophyta* of the Curonian Lagoon. — *Botanica Lithuanica*, 10 (1): 33– 57. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species occurs in the northeastern part of the Curonian Lagoon south of Smeltë peninsula. Chara canescens grows sparsley in communities of other Charophytes, situated in reed beds. Colonisation by emergent vegetation, turbidity caused by nutrient enrichment, mass development of filamentous algae and blooms of plankton algae are important threat factors.

Apraðë Zofija Sinkevièienë

Skyrius
Samanos (Brijûnai)
Bryophyta

Tiesialapė bartramija

Bartramia ithyphylla Brid.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA BARTRAMIJINIAI (*BARTRAMIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Tiek āiaurės, tiek pietø pusrutulyje, dažniau āalto klimato juostose ir aukōtai kalnuose. Paplitusi daugumoje aukōtøjø Europos kalnø, aptinkama Rytø Afrikoje, Centrinėje ir Pietø Amerikoje, gana dažna Kaukazo ir Sibiro kalnuose, Himalajuose, Centrinėje Azijoje ir Tolimuosiuose Rytuose. Ėemumose aptinkama retai. Arealas nevientisas.

Lietuvoje buvo rasta 1957 m. Kauno rajone.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė Ŗalioji samana. Stiebas 2– 4 cm aukōeio, status. Lapai linijōkai lancetiōki, iki 6 mm ilgio, garbanoti, dantytai kraōtais. Dvinamė samana. Sporogono kotelis tiesus. Sporinė stati arba palinkusi, beveik rutuliōka, netaisyklinga; sausa spornė iōilgai susiraukōlėjusi. Sporos subręsta vasarā. Vėjos melsvai ar gelsvai Ŗalios, āiurkōtokos. Auga ant molio ar smėlio vietose su nesusivėrusia Ŗoliø danga.

Acidofilinė rūdis. Dažniausiai aptinkama augavietėse, kuriø pH 4,6– 5,1, kartais ir ant kalkingo dirvoĖmio. Kalnuose ir āiaurinėje arealo dalyje dažna augavietėse, kuriose vėlai nutirpsta sniegas. Tai viena iō būdingø *Dicranelletea heteromallae* klasės rūdiø. Dažnai sudaro *Bartramietum ithyphylla* bendrijas.

Populiacijø gausumas. 1957 m. rasta Kauno r., Nemuno ālaite, ant smėlio. Ėi vienintelė Ŗinoma radavietė 1959 m. buvo sunaikinta (uĖlieta Kauno mariomis).

Grėsmės ir apsauga. Ėlaitø erozija, atvirø vietø apaugimas, smėlio ir Ŗvyro kasyba.

Informacijos āaltiniai

Andriuāaitytė D., Jukonienė I., 2000: J. Pipinio indėlis ā Lietuvos briofloros tyrimus. – *Botanica Lithuanica*, 6 (1): 23– 52.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ŗaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdŖiai: BILAS.

Summary

In 1957 it was found in the Kaunas region, on sand on the banks of the Nemunas River. This one and only known locality has since been destroyed (flooded to create the Kaunas Lagoon).

Apraōė Ilona Jukonienė

Pūkuotoji apuokė

Trichocolea tomentella (Ehrh.) Dumort.

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA APUOKINIAI (TRICHOCOLEACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1991 m.

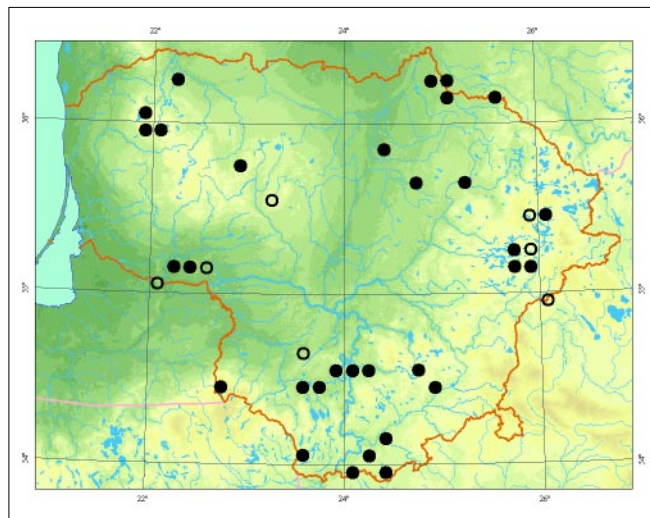
Paplitimas. Subokeaninė montaninė rūđis. Paplitusi điaurės pusrutulyje (Europoje, Azijoje, Điaurės Amerikoje, Điaurės Afrikoje). Aptinkama vakarinėje, centrinėje ir pietinėje Europoje, Balkanuose, Kaukaze, Rusijoje, Didžiojoje Britanijoje, Airijoje. Điaurės đalyse paplitusi tik pietinėse Skandinavijos pusiasalio ir Suomijos dalyse. Azijoje rasta Himalajuose.

Aptinkama āvairiuose Lietuvos regionuose, kiek retesnė Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas iki 15 cm ilgio, 2–3 kartus plunksniškai đakotas. Lapai suskaidyti ā 4–5 blakstienotas skiautes. Labai aiđkiaiai skiriasi kiekvienais metais ūpaugusios ūglio dalys. Dvinamė kerpsamanė. Sporogonai ir lytinio dauginimosi organai aptinkami retai. Dauginasi gniuđulo dalimis. Auga dažniausiai plaėiais grynais patiesalais, kai kada pavieniais stiebeliais āsiterpusi tarp kitų samanų gūđpiuose tamsiuose đlapiuose miđkuose, ypaė pelkiniuose ir đaltiniuotuose egljuose, juodalksnjuose ir miđriuose miđkuose, miđku apaugusio maų

Vytauto Uselio nuotrauka

upelių pakrantėse, rūgđėiuose arba beveik neutraliuose dirvoþemiuose.

Populiacijų gausumas. Populiacijos dažniausiai labai gausios (nuo 1 m² iki iđtisų miđko sklypų ar kvartalų). Samanos labai jautrios buveinės kokybei. Nusausintuose miđkuose (pvz., Birų girioje) populiacijos iđlieka, taėiau maųėja: vejos dažniausiai nedidelės, individai negyvybingi.

Grėsmės ir apsauga. Miđkų kirtimas, vandens lygio reguliavimas.

Informacijos šaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miđkų, pievų ir pelkių samanoms paųinti. – Vilnius.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paųinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Distributed throughout all of Lithuania, but less common in the central region. Populations are in most cases abundant. Populations decline as habitats deteriorate.

Aprađė Ilona Jukonienė

Kunzės skiautenė

Lophozia kunzeana (Huebener) Evans

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĖEIMA JUNGERMANIJINIAI (*JUNGERMANNIACEAE*)

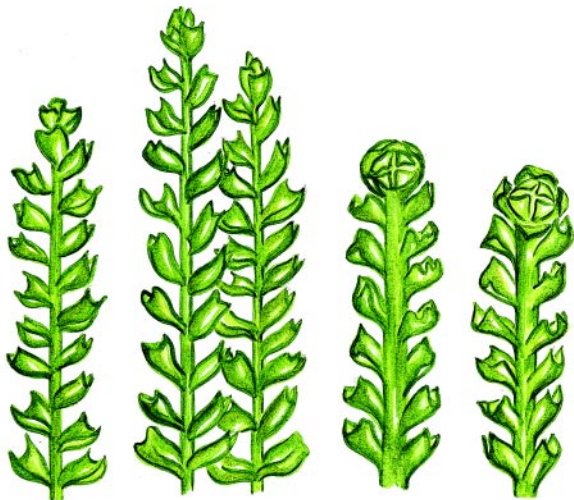
4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdīs ārađyta nuo 2000 m.

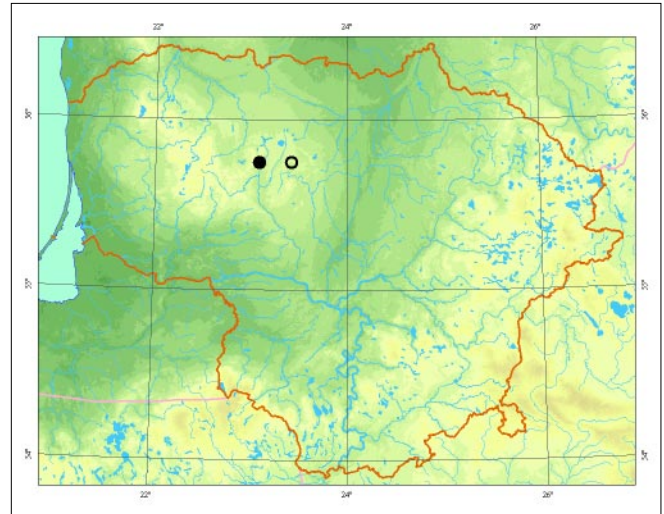
Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio vėsaus ir đalto klimato juostose (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje). Aptinkama tiek þemumose, tiek kalnuose. Vidutinio klimato þemumose aptinkama retai, dažniausiai tik pelkėse. Lietuvoje rasta tik Sulinkio pelkėje (Radviliškio r., 1924) ir Gėluvos eþero pakrantėje (Ėiaulio r., 1993).

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio stuomeninė kerpsamanė. Stiebai kylantys arba statūs, 1– 8 cm ilgio ir 0,7– 1,5 mm ploėio. Lapai gaubti, plaėiai atvirkđėiai kiauđiniški, padalyti Ā 2 ar 3 skiautes. lþpjosvos siekia iki treėdialio ar pusės lapo. Lapø skiautės bukos. Amfigastrijos ryđkios. Dvinamė samana. Sporofitai aptinkami retai. Ant lapø virđūniø arba điek tiek pakitusio vertikalio stiebø virđūniø vasaros pabaigoje pasitaiko gemalinio pumpurėlio, taėiau retai. Auga retais patiesalais arba pavieniais stiebeliais Āsiterpusi tarp kitø samanø ant durpingø dirvoþemiø, rūgđėiø uolø ir akmenø, kartais ant pūvanėios medienos, dažniausiai pelkėse.

Populiacijø gausumas. Duomenø yra tik apie Gėluvos eþero pakrantėje (Ėiaulio r.) aptiktā populiacijā.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Populiacija negausi. Samanos auga nedideliais lopi-
nėliais Āsiterpusios tarp kiminø pelkėtame eþero pa-
krađtyje. 1924 m. duomenys ið Radviliškio r. naujais
rinkiniais nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas, ne-
gyvos medienos đalinimas.

Informacijos šaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

*There is no current data about the population ob-
served in the Radviliškis district in 1924. The popula-
tion in the Ėiauliai district is not abundant. The spe-
cies has patchy growth scattered among other Sphag-
num species.*

Aprađė Ilona Jukonienė

Lieknoji barzdenė

Barbilophozia attenuata (Mart.) Loeske

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĖEIMA JUNGERMANIJINIAI (*JUNGERMANNIACEAE*)

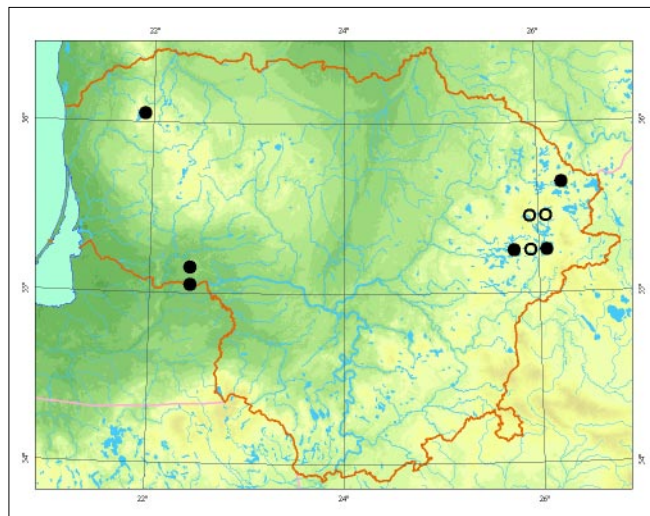
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulyje vėsaus ir vidutinio klimato juostose (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje). Europoje aptinkama ėemumose ir kalnuose iki 800–900 m aukĖio. Azijoje randama Turkijoje, Japonijoje, Taivanyje.

Lietuvoje rasta nedaugelyje vietø. Keletas radavieėiø ėinoma Rytø Lietuvoje: Labanoro apylinkėse (Ėvenėioniø r., 1972), prie Ledaiėio eĖero (Ėvenėioniø r., 1973), Kazitiøkio (Ignalinos r., 1976) ir Minėios (Ignalinos r., 1977) girininkijose, prie RaĖės eĖero (Molėtai r., 1992), prie IlĖiko eĖero (Zarasø r., 1997). Vakarinėje Lietuvos dalyje aptikta VieĖvilės rezervate (Tauragės r., 2003) ir Plateliø apylinkėse (Plungės r., 2003).

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas gulsėias arba kylantis, 1– 3 cm ilgio. Lapai iki treĖdialio suskaidyti Ā 3– 4 skiautes. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami labai retai. Dauginasi daĖniausiai vegetatyviniu būdu. Beveik visuomet su daugybe staėiø Ėakeliø, ant kuriø iĖsidėstę gemaliniai kūneliai. Auga kilimais daĖniausiai ant pūvanėios spygliuoėiø medie-

nos, tamsiuose gūĖpiuose miøkuose, apypelkiuose. Ėiauriniuose regionuose ir kalnuose aptinkama ant nekalcingø uolienø, rieduliø, akmenuotø Ėlaitø, kartais ant plikø durpiø. Ant pūvanėios medienos pradeda augti Ėiek tiek vėliau nei ankstyvieji epiksilai (pvz., Helerio pilelė), taėiau iĖlieka tol, kol mediena visiĖkai suyra. Tuomet jas uĖgopia miøko paklotės samanos.

Populiacijø gausumas. Populiacijos aptinkamos ant pavieniø rāstø.

Grėsmės ir apsauga. Miøkø kirtimas, vėjavartø ir nuĖpiūvusio medĖiø Ėalinimas, augavieėiø suskaidymas.

Informacijos Ŗaltiniai

Kuzas A., 1975: 23 vida i 5 raznovidnostej novykh dla flory patchenochnykh mkhov Litovskoj SSR. – Lietuvos TSR MA darbai, 1 (69): 21– 29.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paĖinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI.

Summary

It has been found in the Ignalina, Molėtai, Ėvenėionys, Plungė and Tauragė districts on single decaying logs.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Barzdotoji barzdenė

Barbilophozia barbata (Schmidel ex Schreb.) Loeske

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĖEIMA JUNGERMANIJINIAI (*JUNGERMANNIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis ĩraðyta nuo 2000 m.

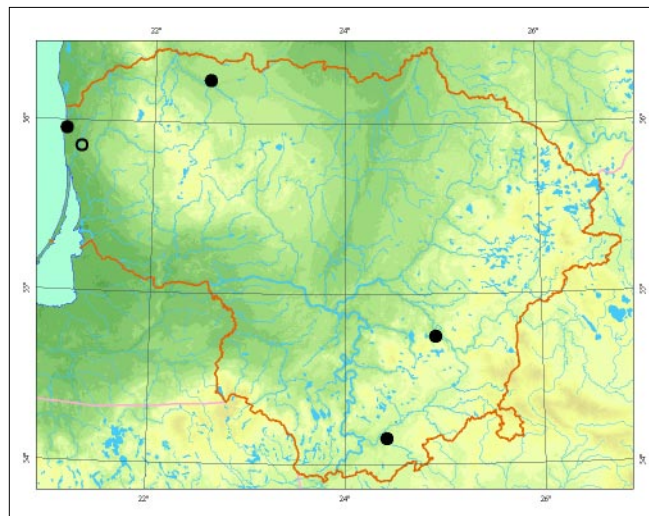
Paplitimas. Ðiaurės pusrutulyje vėsaus klimato juostoje (Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje). Aptinkama tiek þemumose, tiek kalnuose.

Lietuvoje dauguma augaviečių yra vakarinėje dalyje: Palangos apylinkėse (1929, 1995), prie Ðventosios (Kretingos r., 1972) ir Akmenos (Kretingos r., 1929) upių, Kamanø rezervate (Akmenės r., 2004). Taip pat rasta Varėnos (1994) ir Trakø (2004) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas 2– 5 mm ploėio, 3– 8 cm ilgio, paprastas arba padrikai ðakotas. Lapai iki ketvirtadaliø suskaidyti ĩ 4 (kartais 3 ar 5) beveik lygias skiautes. Dvinamė kerpsamanė. Dauginasi sporomis arba vegetatyviniu būdu. Specialiø vegetatyviniø dauginimosi organø neturi. Auga patiesalais miðkuose ant dirvoþemio, ant þemėmis apneðtø akmenø ar rästø. Aptinkama įvairiose augavietėse: sausose ir drėgnose, saulėtose ir pavėsingose. Augaviečių pH artimas neutraliam, taėiau dažnai aptin-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

kama ir ant rūgðieø substratø (pūvanėios medienos), þemiø sluoksniu padengtø rūgðieø uolø.

Populiacijø gausumas. Kamanø rezervate aptikta apie 0,01 m² dydþio barzdotojø barzdeniø populiacija eglyne, ant akmens. Trakø r. rasta taip pat ant akmens, tik drėgnesnėje aplinkoje – upelio vagoje. Palangos apylinkėse ir Varėnos r. ðios samanø augo puðyne, ant dirvoþemio. Duomenys iš Kretingos r. naujais radiniais nepatvirtinti, dabartinė populiacijø būklė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, intensyvi ūkinė veikla miðkuose.

Informacijos šaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanosms paþinti. – Vilnius.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Mostly found in localities concentrated in the western part of Lithuania. The species is found on various substrates – stones, logs, soil.

Apraðė Ilona Jukonienė

Rutės duoja

Leiocolea rutheana (Limpr.) Müll. Frib.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĖEIMA JUNGERMANIJINIAI (*JUNGERMANNIACEAE*)

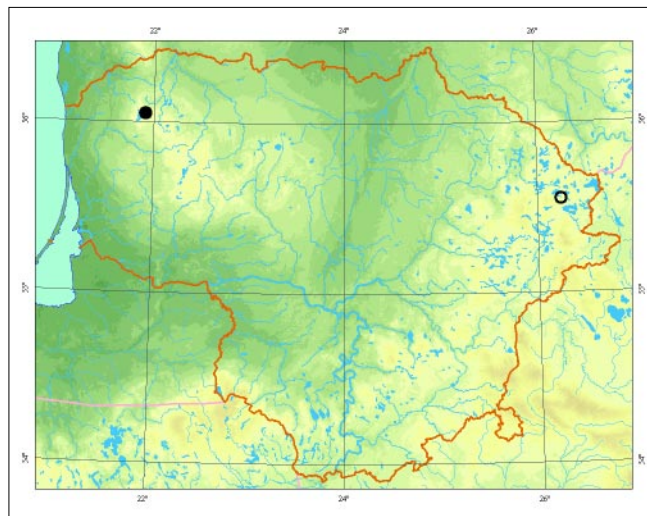
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulyje, daþniausia ðalto klimato juostoje (Europoje, Azijoje, Ðiaurës Amerikoje). Vësaus ir vidutinio klimato juostose Europoje sporadiðkai aptinkama Didþiojoje Britanijoje, Vokietijoje, Lenkijoje, Rusijoje, Norvegijoje, Islandijoje, Baltijos ðalyse. Kiek daþniau – Suomijoje ir Ðvedijoje. Lietuvoje randama tiek rytinëje, tiek vakarinëje dalyje. 1953 m. buvo aptikta Ðukðto apylinkëse (Zarasø r.), 1997 m. – Platieliø apylinkëse (Plungës r.).

Biologija ir ekologija. Gana stambi stuomeninë kerpsamanë. Stiebas 3– 5 mm ploëio, 4– 8 cm ilgio, paprastas arba su pavienëmis ðakelëmis. Lapai þali, kartais rausvi arba rusvi, kiaudiniðkai trikampiðki, negiliai suskaidyti á 2– 3 skiautes. Vienanamë kerpsamanë. Lytinio dauginimosi organai aptinkami daþnai, o sporofitai – retai. Specialiø vegetatyvinio dauginimosi organø nesudaro. Auga ðarmingose þemapelkëse *Caricion lasiocarpae* ir *Caricion davallianae* bendrijose, daþniausiai pavieniais stiebeliais ásiterpusi tarp kitø samanø.

Populiacijø gausumas. Populiacijos Zarasø r. búklë neþinoma, per pastaruosius 50 metø nebuvo patikrin-

ta. Plungës r. populiacija negausi, samanø auga nedidelëje pelkës teritorijoje *Eleocharitetum quinqueflorae* bendrijoje pavieniais stiebeliais ásiterpusios tarp kitø samanø, ið kuriø gausiausias – tarpinës drepanës (*Drepanocladus cossonii*) ir þvaigþdinës aukstotës (*Campylium stellatum*).

Grësmës ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas. Kenkia tiek pelkës nusausëjimas, tiek pernelyg didelis vandens lygio pakëlimas, eutrofizacija.

Informacijos ðaltiniai

Andriuðaitytë D., Jukonienë I., 2000: J. Pipinio indëlis á Lietuvos briofloros tyrimus. – *Botanica Lithuanica*, 6 (1): 23– 52.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It has been found in two rich fens in the Zarasai and Plungë districts. Populations are not abundant.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Alpinė skiautenė

Lophozia collaris (Nees) Dumort.

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)

ĖEIMA JUNGERMANIJINIAI (JUNGERMANNIACEAE)

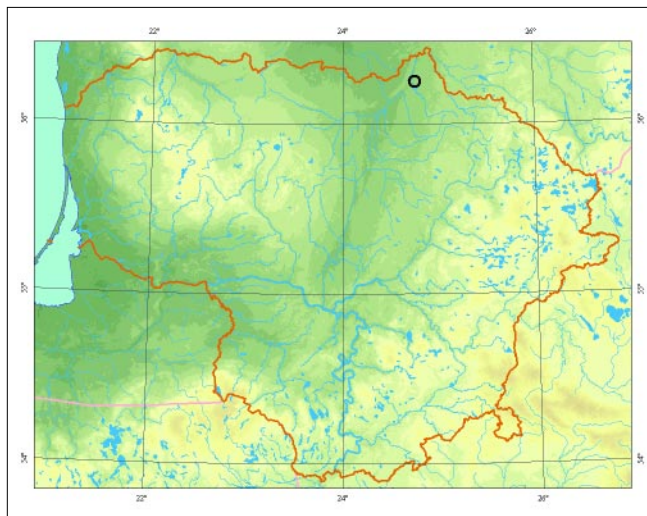
4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis ĩraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio vėsaus klimato juostoje (Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje). Aptinkama beveik visoje Europoje, daþnesnė kalkinguose þemumø regionuose ir kalnuose. Azijoje randama Turkijoje, Sibiro, Taimyro ir Ėiukėiø pusiasaliuose.

Lietuvoje rasta tik Birþø r. (1972) ir Kamanø pelkėje (Akmenės r., 1924 m.).

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas iki 1,5 cm ilgio ir 1– 2 mm ploëio. Lapai 0,4– 0,8 mm ilgio ir beveik tokio pat ploëio, padalyti Ā 2 skiautes. lþpjova siekia iki penktadalio ar treðdalio lapo. Dvinamė samana. Lytinio dauginimosi organai aptinkami daþnai, sporofitai – retai. Auga patiesalais arba pavieniais stiebeliais Āsiterpusi tarp kitø samanø ant kalkingø substratø tiek drėgnose, tiek sausose, daþniausiai pavėsingose vietose. Alpinė skiautenė nuo Lietuvoje daþnesnės, taip pat ant kalkingø substratø auganėios kalkiamėgės skiautenės (*Lophozia badensis*) skiriasi tuo, jog turi amfigastrijas (apatinius lapus).

Populiacijø gausumas. Populiacija Birþø r. negausi. Samanos buvo rastos pavieniais stiebeliais Āsiterpusios tarp kitø samanø (*Distichium capillaceum*, *Lophozia badensis*). Huecko ir Reimerso (1924) duomenys apie Kamanø pelkę kelia abejoniø dėl nebūdingos ðiai rūðiai substrato – pūvanėios medienos.

Grėsmės ir apsauga. Leidimasis Ā urvus, intensyvus turizmas.

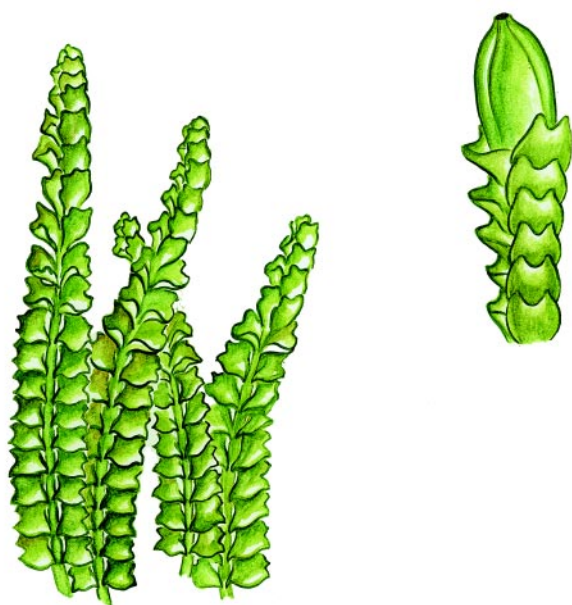
Informacijos ðaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It was found in the Birþai district, yet only in small numbers. The species is scattered among other bryophytes.

Apraðė Ilona Jukonienė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Helerio pilelė

Anastrophyllum hellerianum (Nees ex Lindenb.) R. M. Schust.

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA JUNGERMANIJINIAI (JUNGERMANNIACEAE)

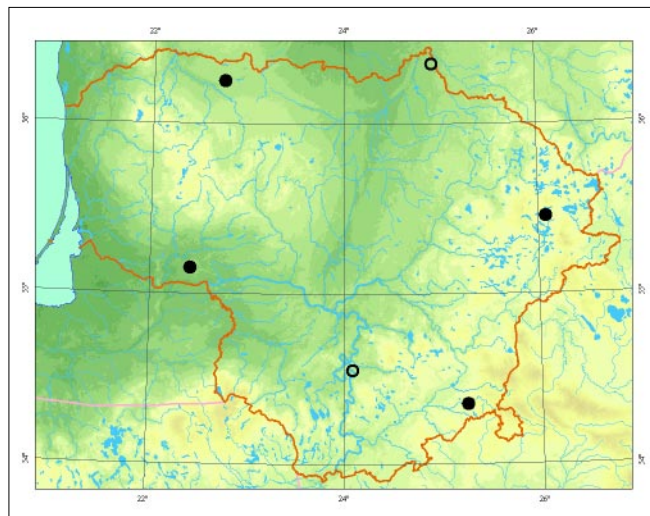
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio vėsaus klimato juostoje, tiek ėemumose, tiek kalnuose (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje). Aptinkama dar ir Ėiaurinėje vidutinio klimato juostos dalyje.

Pinoma keletas radvieėiū āvairiose Lietuvos vietose: Birėo girioje (Birėo r., 1972), Punios ūle (Alytaus r., 1992), Āpvinėo girioje (Ignalinos r., 2002), Vieėvilės rezervate (Tauragės r., 2004), Kamano rezervate (Akmenės r., 2004), Rūdninko apylinkėse (Ėalėininko r., 2004).

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas status arba kylantis, 0,5–0,8 mm ploėio ir 0,2–0,5 (0,8) cm ilgio, neđakotas arba negausiai đakotas. Lapai iki treėdalis suskaidyti ā 2 trikampiđkas skiautes. Dvinamė samana. Dauginasi dąpniausiai vegetatyviniu būdu gemaliniais kūneliais, susitelkusiais ant staėio plonė đakeliū. Auga kilimais arba patiesalais ant stambiū beėviū rāstė pirminėmis jė puavimo stadijomis. Labai retai aptinkama ant ėievės – tai dąpniausiai būna vyriđki, su gemaliniais kūneliais individai. Dąpniausiai auga kartu su kita pūvanėios medienos kerpsamane *Nowellia curvifolia*. Nėra pionierinis, bet vienas iđ anks-tyvesniū epiksilo. Auga ant turtingo humininio rūđėiū substratė, taėiau kai đie pavirsta humusu, neiđlie-

ka. Populiacijos dydis svyruoja, priklauso nuo aplinkos sąlygė: drėgnais metais populiacijos gana gausios, sausais – gali iđ viso sunykti.

Populiacijė gausumas. Visose nurodytose vietovėse rasta ant pavieniū rāstė. Populiacijos dąpniausiai labai maėos – iki 0,04 m², visuomet su gemaliniais kūneliais. Gausesnės populiacijos aptinkamos tik Āpvinėo girioje, kur đie samanė kilimai nukloja iđtirus pradedanėio pūti puđė ir egliū kamienus.

Grėsmės ir apsauga. Miđko kirtimas, vėjavartė ir nuđpiūvusio medėio đalinimas.

Informacijos đaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paėinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

Found in the Birėai, Ignalina, Akmenė, Akmenė, Alytus, Tauragė, and Ėalėininkai districts. Predominantly found on decaying coniferous wood in its early stages of decay. Most populations are small (up to 0.04 m²), except for those in Āpvinėiai forest where they occupy entire logs of spruce and pine.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Ákirptoji tritomarija

Tritomaria exsectiformis (Breidl.) Loeske

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ÐEIMA JUNGERMANIJINIAI (JUNGERMANNIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭdis árađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. ÐiaurĖs pusrutulio vĖsaus klimato juostoje (Europoje, Azijoje, ÐiaurĖs Amerikoje).

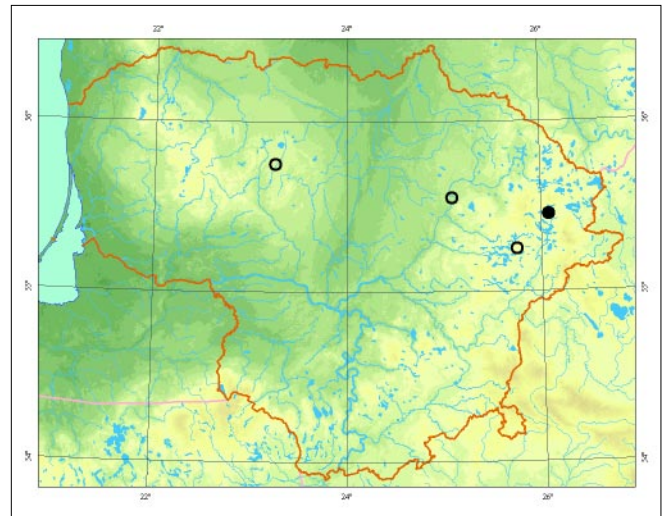
Lietuvoje þinomos 4 radavietĖs: Ðeimyniðkĕliø kaimo apylinkĕse (Anykðĕiø r., 1958), Didþiojoje Plynĕje (Radviliðkio r., 1924), Labanoro miðke (Ðvenĕioniø r., 1972), Aþubalio girioje (Ignalinos r., 1992).

Biologija ir ekologija. Vidutinio dydþio stuomeninĕ kerp samanĕ. Stiebas apie 3 cm ilgio ir 2– 3 mm ploĕio. Lapai lovelio formos, 0,5– 1,2 mm ilgio ir 0,3– 1 mm ploĕio, beveik skersai prisitvirtinæ prie stiebo, dviskiaueiai. SkiautĖs skirtingo dydþio. Priekinĕ skiautĕ nusmailĕjusi ir siekia ðiek tiek aukðĕiau lapo vidurio, uppakalinĖs skiautĖs virðŭnĕ smaili, kartais padalyta á 2 maþas skiauteles. Dvinamĕ samana. Sporogonai aptinkami retai. Ðapniausiai dauginasi gemaliniais kŭneliais. Auga spygliuoĕiø miðkuose patiesalais arba kilimais ant þuvanĕios medienos, kituose kraðtuose aptinkama ir ant þemĕmis apneðtø nekalkingø uolienø ir akmenø. Pradedá augti ðiek tiek vĖliau nei patys pirmieji epiksilai, taĕiau iðlieka tol, kol mediena visiðkai suyra.

Populiacijø gausumas. Visose radavietĖse buvo surinktos nuo pavieniø rástø. Dabartinĕ populiacijø bŭklĕ nepinoma.

Mindaugo Rylos ir Ilonos JukonienĖs nuotrauka

GrĖsmĖs ir apsauga. Miðkø kirtimas, negyvos medienos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Andriuðaitytĕ D., Jukonienĕ I., 2000: J. Pipinio indĕlis á Lietuvos briofloros tyrimus. – Botanica Lithuanica, 6 (1): 23– 52.

Naujalis J., Kalinauskaitĕ N., Grineviĕienĕ M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanĖms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

It is found in single localities in the Anykðĕiai, Radviliðkis, Ðvenĕionys and Ignalina districts. Current population status is unknown.

Apraðĕ Ilona JukonienĖ

Kvapioji pemptaurė

Geocalyx graveolens (Schrad.) Nees

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĖEIMA PĖMPTAURINIAI (*GEOCALYCEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2005 m.

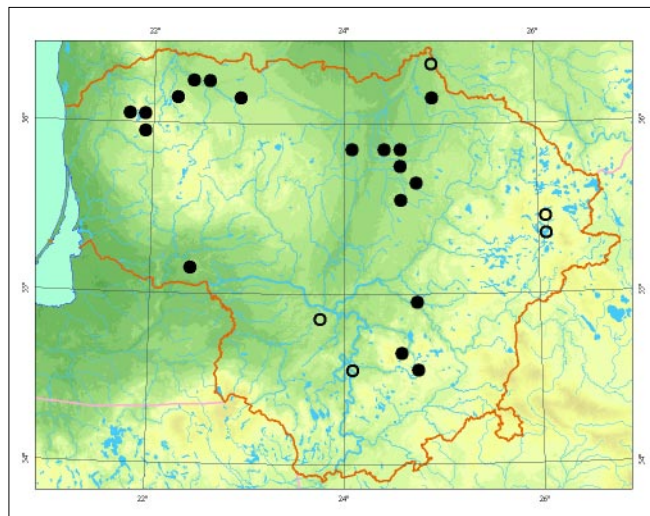
Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio vėsaus klimato juostoje (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Azorų salose Makaronezijoje, Madeiroje). Europoje dažnesnė pemytinė dalyje. Didpjoje Britanijoje ir Airijoje retai aptinkama. Azijoje auga Sibire.

Rasta āvairiose Lietuvos vietose. Kiek dažniau aptinkama Ėiaurvakarinėje Lietuvos dalyje ir Vidurio Lietuvoje. Gali būti, kad paplitimas Lietuvoje menkai ištirtas.

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas 1– 1,5 mm ploėio ir 1– 2 cm ilgio, beveik neąkotas, plokđėias. Ėoniniai lapai su 2 plaėiai trikampiđkomis skiautėmis, siekianėiomis iki treėdalis lapo. Apatiniai lapai panađūs, tik mažesni. Vienanamė samana. Sporogonai aptinkami retai, gemalinių kūnelių nesudaro. Auga plaėiais gelsvai žaliais ar ōviesiai žaliais patiesalais (kartais pavieniais stiebeliais āsiterpusi tarp kitų samanų) tamsiuose drėgnuose eutrofinuose ar mezotrofinuose miđkuose (juodalksnynuose, eglynuose arba miđriuose) ant durpingo dirvųpėmio ar pūvanėios medienos. Iđ kitų kerpsamanių kvapioji pemptaurė iđsiskiria terpentino kvapu.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijų gausumas. Populiacijų kiekis ir dydis priklauso nuo tinkamų buveinių kiekio ir būklės. Gausiausia kvapiojų pempturių populiacija žinoma Vieđvilės rezervate. Ji aptinkama juodalksnynuose ir miđriuose miđkuose, auga gana plaėiais patiesalais. Kituose Lietuvos regionuose žinomos radavietės pavienės, o populiacijos negausios. Ignalinos ir Alytaus r. kvapioji pemptaurė buvo aptikta daugiau nei prieš 30, Kauno r. – daugiau nei prieš 80 metų. Dabartinė populiacijų būklė ōiuose rajonuose nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Miđkų kirtimas, vandens lygio reguliavimas, vėjavartų ir iđdžiūvusių medžių ėalinimas.

Informacijos šaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms pažinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

The species has been found in various parts of Lithuania, growing in moist shady eutrophic and mezotrophic forests on peaty soil or decaying wood. Populations vary in size, the most abundant being in the Vieđvilė Strict Nature Reserve.

Aprađė Ilona Jukonienė

Pearsono lepidozija

Lepidozia pearsonii Spruce

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĖEIMA LEPIDOZIJINIAI (*LEPIDOZIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĀraĖyta nuo 2000 m.

ĀraĖyta Ā Europos samanø raudonājā knygā.

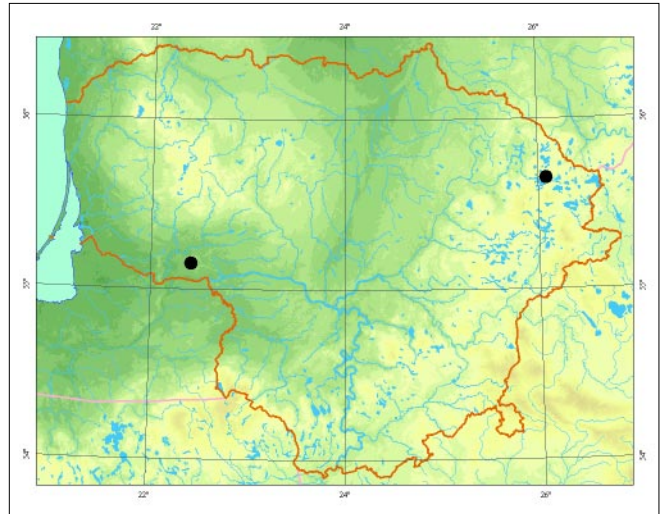
Paplitimas. Okeaninė rūĖis. Europos endemas. Aptinkama Didþiojoje Britanijoje, vakarinėje Norvegijos pakrantėje, vakarø Ðvedijoje.

Lietuvoje aptikta Zarasø (1998) ir Tauragės (1996) rajonuose. Tai labiausiai Ā rytus nutolusios Ėios rūĖies paplitimo vietos.

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas 0,5– 1 mm ploėio, 2– 5 (10) cm ilgio, su retomis Ėakelėmis. Ðoniniai lapai beveik keturkampiai, suskaidyti Ā 3 skiautes; apatiniai lapai panaĖūs, tik maþesni. Dvinamė samana. Lytinio dauginimosi organai aptinkami Ėapnai, o sporogonø nepasitaiko. Dauginasi lengvai lūþtanėiomis Ėakutėmis, susidaranėiomis stiebo virĖūnėje. Auga staėiais pavieniais stiebeliais arba nedidelėmis vejomis Āsiterpusi tarp kiminø, geguþliniø ar kerpsamaniø ant pūvanėios medienos, atvirø durpiø ar humuso, Ėapniausiai drėgnose (upiø ar eþerø pakrantėse) pavėsingose vietose. Ant pūvan-

Linos Jasiukonytės pieðinys

ėios medienos Ėapnai aptinkama Ėliauþianėioji lepidozija, kuri, skirtingai nei Pearsono lepidozija, yra vienanamė, jos stiebas gulsėias, labiau iĖsiĖakojæs. Be to, Ėliauþianėioji lepidozija auga patiesalais.

Populiacijø gausumas. Þinomos 3 radavietės: 2 Zarasø r. ir 1 Tauragės r. Lietuvoje rastos populiacijos negausios. Tauragės r. samanos augo ant plikø durpiø. Abiejose Zarasø r. radavietėse Ėios kerpsamanės aptiktos ant pavieniø pūvanėiø rästø, vienoje vietoje – ir ant plikø durpiø. Samanos, kaip ir kituose regionuose, iĖtisinio vejø nesudarė, augo pavieniais stiebeliais ar nedideliais lopinėliais Āsiterpusios tarp kitø samanø.

Grėsmės ir apsauga. Negyvos medienos Ėalinimas, vandens lygio reguliavimas, medþiø kirtimas.

Informacijos Ėaltiniai

Potemkin A. D., Kalinauskaitė N., 1998: To the knowledge of liverwort flora in the Graþutė Regional Park, North-East Lithuania. – Botanica Lithuanica, 4 (1): 37– 44.

Summary

It was found in the Zarasai (two localities) and Tauragė (one locality) districts on decaying wood and bare peat on the lakeshores. Populations are not abundant.

ApraĖðė Ilona Jukonienė

Tridantė bazanija

Bazzania trilobata (L.) Gray

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA LEPIDOZIJINIAI (LEPIDOZIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

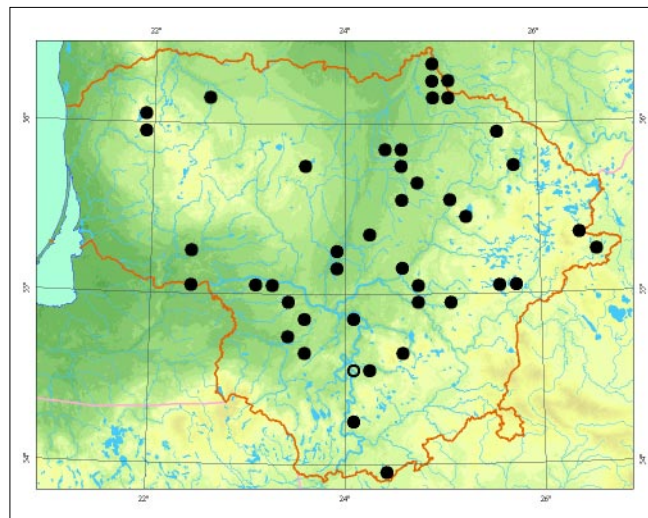
Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio vidutinio klimato juostoje. Ėiaurinėje Europos dalyje reta.

Aptinkama āvairiuose Lietuvos regionuose, dađnesnė Ėiaurės ir Vidurio Lietuvoje. Rasta Panevėpio (1929, 1981, 2001), Kauno (1929, 2001), Alytaus (1970, 1999), Biržų (1972, 1999, 2001), Ėiaulių (1993), Marijampolės (1995, 1997, 2001, 2003), Anykšėių (2001), Ignalinos (2001), Vilkaviđkio (2001), Kėdainių (2002), Mažeikių (2002), Radviliđkio (2002), Rokiđkio (2002), Prienų (2003), Tauragės (2003), Trakų (2003), Ukmergės (2003), Ėakių (2003) ir Vilniaus (2003) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Stambi stuomeninė kerpsamanė. Stiebas status arba gulsėias, iki 10 cm ilgio, dviđakas, tankiai ir lygiai lapuotas. Lapai dideli, plaėiai ovalūs, baigiasi tridante virđūne. Dvinamė kerpsamanė. Sporogonai aptinkami retai. Dađniausiai dauginasi vegetatyviniu būdu, trapiomis đakelėmis. Auga patiesalais, reėiau pavieniais stiebeliais tarp kitų samanų pavėsingose vietose: juodalksnynuose, eglynuose ar miđriuose miđkuose apie medžių kamienus, me-

Vytauto Uselio nuotrauka

đpių kamienų apatinėje dalyje, ant þemių sluoksnio apneđtų akmenų ar pūvanėių kelmų ir rąstų. Ant kalkingų substratų neauga, todėl aptinkama tiktai ant storu humuso sluoksnio padengtų kalkingų uolų.

Populiacijų gausumas. Populiacijos āvairaus gausumo. Daugiausia þinomos pavienės negausios radavietės. Didesnės populiacijos aptiktos Marijampolės, Kėdainių, Vilniaus, Tauragės rajonuose. Biržų girioje đios samanos iđsibarsėiusios visame girios masyve.

Grėsmės ir apsauga. Miđkų kirtimas ir sausinimas.

Informacijos šaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miđkų, pievų ir pelkių samanoms paþinti. – Vilnius.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Known to exist in several locations. The most abundant populations are found in Biržai Forest where the species is widely distributed throughout the whole territory. Other single less abundant localities also exist.

Aprađė Ilona Jukonienė

Grandinėlinė cefalozija

Cephalozia catenulata (Huebener) Lindb.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĖEIMA CEFALOZIJINIAI (*CEPHALOZIACEAE*)

3 (R) kategorija

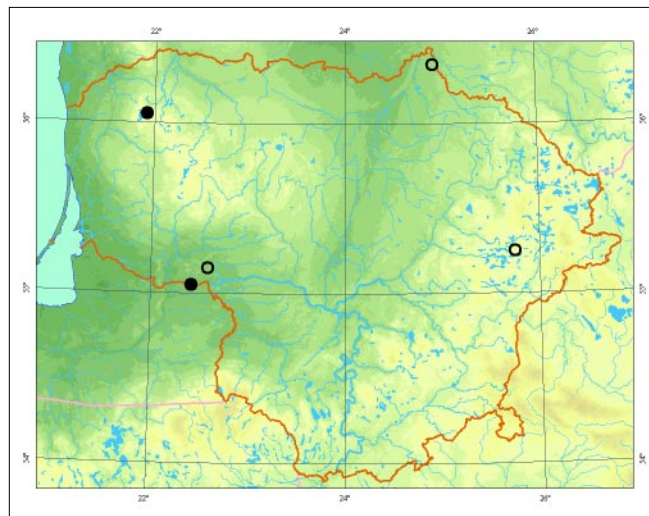
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis āraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Subokeaninė rūðis, paplitusi ðiaurės pusrutulio āvairaus klimato, iðskyrus ðaltojo, juostose (Europoje, Azijoje, Amerikoje).

Lietuvoje rasta Birþø (1972), Ðvenėioniø (1972), Tauragės (1975, 1994, 2003) ir Plungės (2003) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Labai smulki stuomeninė kerp samanė. Stiebas 1,5– 10 mm ilgio ir apie 0,3– 0,6 mm ploėio. Lapai prisitvirtinā āstriþai arba lygiagreėiai stiebo aðies, iki pusės ar treėdalis ilgio skelti ā 2 skiautes. Dvinamė kerp samanė. Dauginasi sporomis arba vegetatyviniu būdu gemaliniais kūneliais, iðsidėsiusiais smulkioø ðoninioø ūgliø virðūnėlėse. Auga patiesalais ant drėgnø spygliuoėio rāstø ar kelmø apytamsėse vietose, daþniausiai aptinkama pradinėmis medienos puvimo stadijomis. Lietuvoje þinomos 7 cefalozijø rūðys. Nuo jø grandinėlinė cefalozija skiriasi tamsiai þalia spalva, stiebu þemyn nenuaugusiais lapais, labai smulkiais storasienėmis lāstelėmis.

Populiacijø gausumas. Populiacijos Ðvenėioniø r. būklė pastaruoju metu neþinoma. Birþø girioje pakartotinioø tyrimø metu (1999) nebuvo aptikta. Plungės r. randama ant pavienioø rāstø. Vieðvilės rezervate (Tauragės r.) po-

puliacija gausi – samanos aptinkamos eglynuose ir miðriuose miðkuose ant medþioø rāstø.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas ir sausinimas, negyvos medienos ðalinimas.

Informacijos Űaltiniai

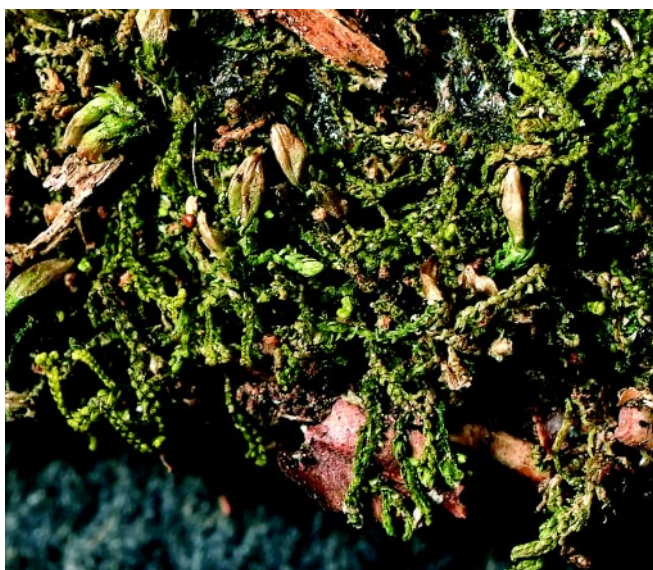
Kuzas A., 1975: 23 vida i 5 raznovidnostej novykh dla flory petchenochnykh mkhov Litovskoj SSR. – Lietuvos TSR MA darbai, 1 (69): 21– 29.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerp samanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Found in four localities in different parts of Lithuania. The most abundant population is in Vieðvilė Strict Nature Reserve.

Apraðė Iлона Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ionos Jukonienės nuotrauka

Plaèialapë plikûnë

Porella platyphylla (L.) Pfeif.

KLASË KERPSAMANËS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ÐEIMA PLIKÛNINIAI (*PORELLACEAE*)

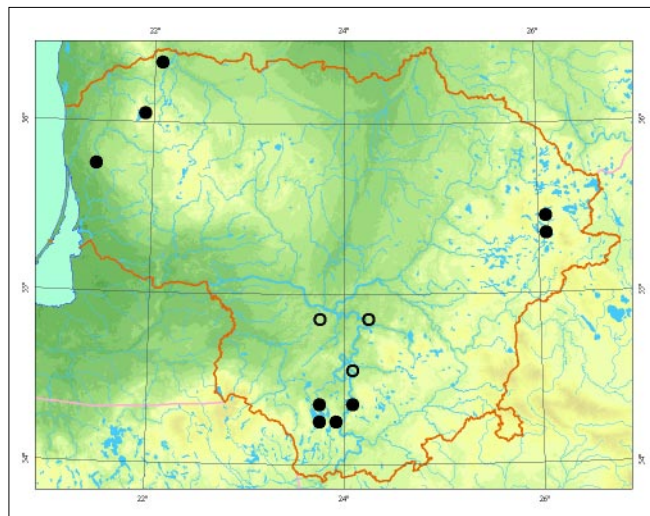
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulio vidutinio klimato spygliuoèiø ir lapuoèiø miðkuose (Europoje, Azijoje, Ðiaurës Amerikoje, Ðiaurës Afrikoje).

Aptinkama ávairiose Lietuvos vietose, daþniausiai pietinëje ir vakarinëje dalyje. Rasta Rumðiðkiø apylinkëse (Kaiðiadoriø r., 1956), Punios ðile (Alytaus r., 1972) ir Obelijos miðke (Alytaus r., 2004), Ápuolynës miðke (Klaipëdos r., 1999), Ðanëiuose (1930), Fredoje (1927) ir Kamðos miðke (Kauno apyl., 1975), Plateliø parke (Plungës r., 2002), Vidzgirio miðke (Alytaus r., 2002), Ðirvinto, Rinkoto ir Basalyko miðkuose (Lazdijø r., 2004). Nepatikrintais duomenimis, taip pat aptinkama Vilniaus, Pakruojo, Panevëpio, Ukmergës rajonuose, Druskininkø apylinkëse.

Biologija ir ekologija. Stuomeninë kerpsamanë. Stiebas 1,8– 3 mm ploèio, iki 8 (10) cm ilgio, netaisyklinagai 2– 3 kartus plunksniðkai ðakotas, standus. Lapai dviskiaueiai, gaubti. Dvinamë samana. Daþniausiai aptinkami vyriðki individai arba samanos su sporogonais. Specialiø vegetatyvinio dauginimosi organø ne-

sudaro. Auga matiniais tamsiai þaliais patiesalais arba vëduoklëmis ant lapuoèiø medþiø þievës, þemëmis apneðtø akmenø, kartais tiesiog ant pliko dirvøpemio ðlaituose. Daþniausiai kartu auga dviðakë skirstë (*Metzgeria furcata*), plokðëioji miltuotë (*Radula complanata*) ir dëmëtoji frulanija (*Frullania dilatata*).

Populiacijø gausumas. Populiacijos ávairaus dydþio. Daugumos bûklë prieð 30 ir daugiau metø aptiktose vietose neþinoma. Plungës r. rasta ant 1 medþio kamieno. Gana daþnai ðios rûðies samanos aptinkamos Lazdijø ir Alytaus r. miðkuose.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, senø medþiø ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

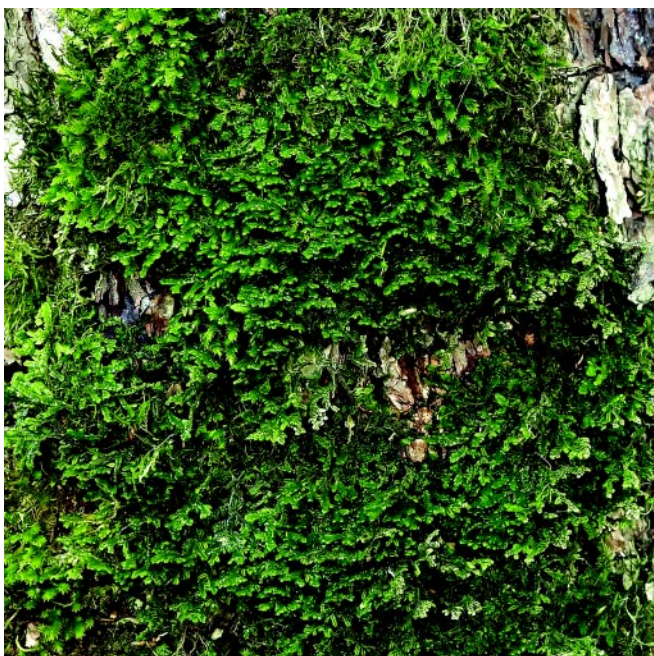
Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, þievø ir pelkiø samanomø papinti. – Vilnius.

Naujalis J., Kalinauskaitë N., Grinevièienë M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanomø papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Can be found throughout Lithuania, the most abundant populations of the species are in the southern part of Lithuania (Prienai and Alytus districts).

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos nuotrauka

Tásioji frulanija

Frullania tamarisci (L.) Dumort.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĐEIMA FRULANIJINIAI (*FRULLANIACEAE*)

1 (E) kategorija

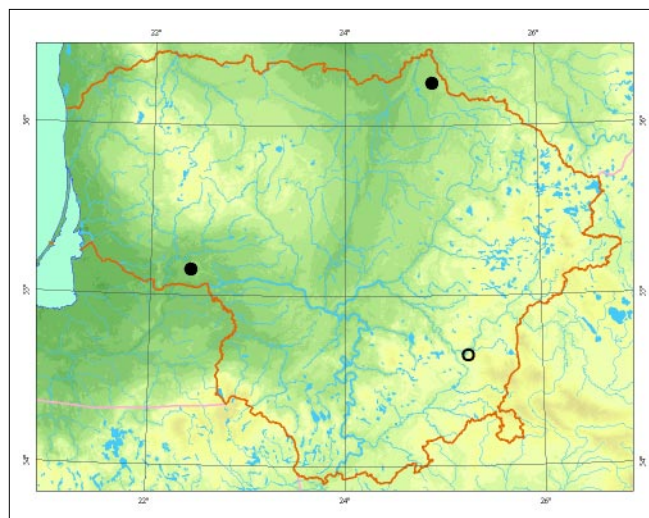
Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭdis árađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidutinio klimato juostos plaėialapiø miðkø zonoje – tiek kalnuose, tiek þemumose. Labai polimorfiðka. Europoje (Islandijoje, Norvegijoje, Pietø Ðvedijoje ir Suomijoje, Airijoje, Didþiojoje Britanijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Vakarø Rusijoje, Balkanuose, Italijoje) aptinkamas porŭdis (*Frullania tamarisci* ssp. *tamarisci*) yra Europos endemas. Ðiaurės Amerikoje ir Japonijoje aptinkami kiti nei Europoje augantys porŭdiai. Lietuvoje rasta Vilniaus apylinkėse (1822, 1938), Birþø girioje (Birþø r., 1998) ir Vieðvilės rezervate (Tauragės r., 2005).

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas 0,9–1,5 mm ploėio ir 3–10 cm ilgio, netaisyklingai plunksniðkai ðakotas. Lapai skiautėti, jø apatinė skiautė smulki, àsotėlio formos; virðutinė – stambi, plaėiai kiauðiniðka. Dvinamė kerpsamanė. Ðapnai su lytinio dauginimosi organais ir sporogonais. Gemaliniø kŭneliø neaptinkama. Auga rausvai rudais patiesalais arba pavieniais stiebeliais ástiterpusi tarp kitø samanø. Aptinkama ant senø lapuoėiø medþiø kamienø, kituose kraðtuose – ir ant uolø, rieduliø. Geriausiai tarpsta drėg-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

no mikroklimato sąlygomis, nors gali pakæsti ir iðdþiŭvimå. Tásioji frulanija yra gerokai stambesnė ūp ðapnai ant lapuoėiø medþiø kamienø auganėiå dēmėtåjå frulanijå (*Frullania dilatata*). Be to, nuo jos skiriasi siauresnėmis ir ilgesnėmis apatinio lapø skiautėmis (jø ilgis beveik 2 kartus virðija plotå).

Populiacijø gausumas. Birþø girioje tásioji frulanija aptikta ant keleto uosiø kamienø. Dabartinė populiacijø bŭklė neþinoma. Vieðvilės rezervate samanos auga ant drebuliø, juodalksniø, liepø kamienø.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, ypaė nepaliekant senø lapuoėiø medþiø, augavieėiø suskaidymas. Birþø girioje smarkiai ūkininkaujama, todėl ðiai populiacija gresia iðnykimo pavojus. Jos bŭklė reikėtø stebėti kasmet ir lyginti su Vieðvilės rezervato populiacija.

Informacijos Űaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It has been found in the forests of the Birþai and Tauragė districts. The first site is under intensive forestry use, the second – under strict protection.

Apraðė Ilona Jukonienė

Paprastoji plojenė

Lejeunea cavifolia (Ehrh.) Lindb.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĖEIMA PLOJENINIAI (*LEJEUNEACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2005 m.

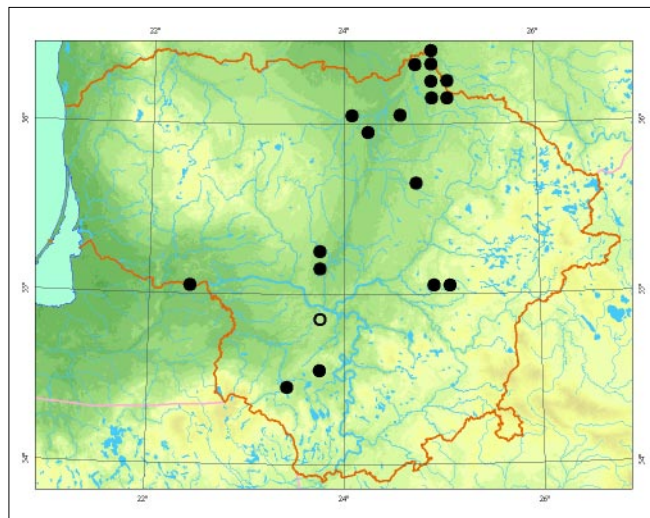
Paplitimas. Subokeaninė, beveik cirkumborealinė rūĖis (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Ėiaurės Afrikoje). Europoje aptinkama Airijoje, Didþiojoje Britanijoje, Portugalijoje, Ispanijoje, Vidurio Europoje, Ėiaurės Rusijoje, Kaukaze, Baltijos Ėalyse, vakarinėje Skandinavijos pusiasalio dalyje, Suomijos pietuose. Azijoje þinoma Turkijoje ir Sibire. Ėiaurės Amerikoje paplitusi rytinėje ir centrinėje dalyje.

Lietuvoje daþniausiai aptinkama Ėiaurinėje dalyje (Birþų girioje). Pavienės radavietės þinomos Vidurio bei Pietø Lietuvoje. Labiausiai Ā vakarus nutolusi radavietė yra VieĖvilės rezervate (Tauragės r.).

Biologija ir ekologija. Stuomeninė kerpsamanė. Stiebas 0,9– 1,3 mm ploĖio, 1– 2 cm ilgio, netaisyklingai plunksniĖkai Ėakotas. Lapai dviskiauĖiai. VirĖutinė skiautė stambi, Ėiek tiek gaubta, apatinė – smulkesnė, iki ketvirtadalio virĖutinės. Amfigastrijos stambios, didesnės uþ apatinės skiautes. Vienanamė kerpsamanė. Sporofitai aptinkami retai. Specialiø vegetatyvinio dauginimosi organø nesudaro. Auga Ėviesiai þaliais ar gelsvai þaliais patiesalais, kartais pavieniais stiebais āsiterpusi tarp kitø samanø ant lapuoĖiø medþiø þievės, kituose kraĖtuose aptinkama ir ant uolø. Daþniausiai auga kartu su *Metzgeria furcata*, *Radula complanata*, *Frullania dilatata*.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Pati gausiausia populiacija Birþų girioje. Paprastoji plojenė aptinkama beveik visame girios masyve, daþniausiai ant senø uosiø kamienø. Tauragės, Ukmergės, Prienø ir Kėdainiø r. rasta ant pavieniø medþiø. Populiacijos Kauno apylinkėse, KamĖ miĖke, dabartinė būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. MiĖkø kirtimas: tiek tiesioginis substratø naikinimas, tiek miĖkø Ėviesinimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Kuzas A., 1975: 23 vida i 5 raznovidnostej novykh dla flory petchenochnykh mkhov Litovskoj SSR. – Lietuvos TSR MA darbai, 1 (69): 21– 29.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., GrineviĖienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species can be found in the Birþai, Prienai, Kaunas, Ukmergė, Taurage and Kėdainiai districts. The most abundant populations are found in Birþai forest, where the species is widely distributed, most often found on the trunks of old ash.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Vingiuotoji rikardija

Riccardia chamaedryfolia (With.) Grolle

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĖEIMA ANEURINIAI (*ANEURACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis āraðyta nuo 2005 m.

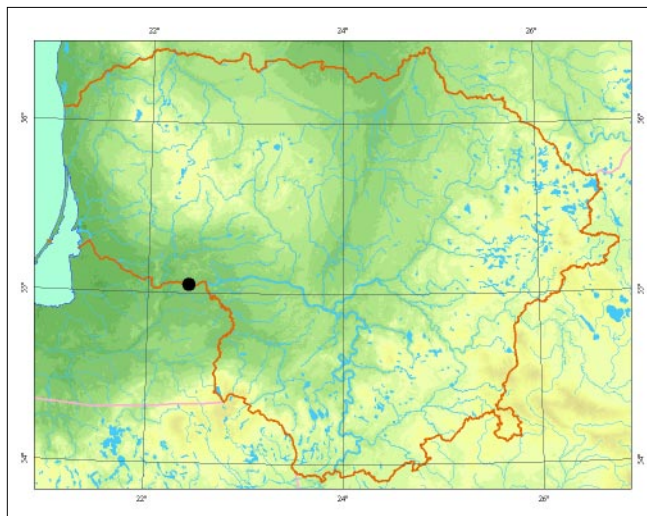
Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio þemumose ir kalnuose (Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje).

Lietuvoje þinoma 1 radavietė Vieðvilės rezervate (Tauragės r.).

Biologija ir ekologija. Gniuþulinė kerpsamanė. Gniuþulas 0,3– 1,6 cm ploëio ir iki 3 (5) cm ilgio, taisyklingai arba netaisyklingai plunksniðkai ðakotas. Vie-nanamė samana. Lytinio dauginimosi organai aptinkami dāþnai, sporofitai – retai. Dauginasi gniuþulo dalimis arba gemalniais kūneliais. Auga retais patiesalais ant drėgnø substratø (dirvoþemio, rāstø, akmenø), skalaujamø tekanëio vandens.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Populiacija labai gausi ir gyvybinga. Samanos þelia ant āvairiø substratø (smėlio, medienos, akmenø).

Grėsmės ir apsauga. Hidrologinio reþimo keitimas, substratø sunaikinimas.

Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Tauragė district in the Vieðvilė Strict Nature Reserve. The species occupies various substrates – stones, logs and soil.

Apraðė Ilona Jukonienė

Lajelio þvynuotė

Pallaviccinia lyellii (Hook.) Carruth.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ÐEIMA ÞVYNUOTINIAI (*PALLAVICCINIACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

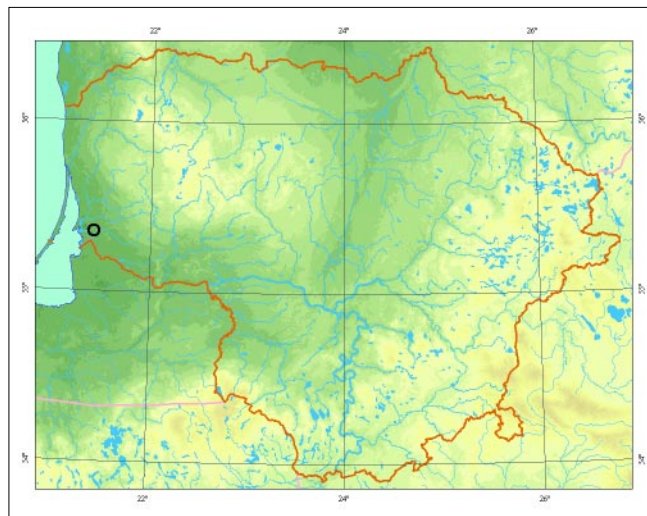
Árašyta á Europos samanø raudonąjā knygå.

Paplitimas. Subokeaninė rūðis, paplitusi nuo vidutinio iki atogrąþø klimato juostø (Europoje, Ðiaurės, Centrinėje ir Pietø Amerikoje, Ðiaurės ir Centrinėje Afrikoje). Europoje aptinkama Airijoje, Didþiojoje Britanijoje, Olandijoje, pietinėje Ðvedijoje, Prancúzijoje, Vidurio Europos dalyse, pietvakarinėje Rusijos dalyje, Kaukaze. Azijoje randama Kinijoje ir Japonijoje. Lietuvoje 1971 m. buvo aptikta Aukðtumos pelkėje (Ðilutės r.). Tai viena iš labiausiai á Ðiauræ nutolusių ðios rūðies arealo Europoje vietø.

Biologija ir ekologija. Gniuþulinė kerpsamanė. Gniuþulas 2–6 mm ploëio ir iki 4 cm ilgio, daþniausiai paprastas, neðakotas, su labai ryðkia gysla. Dvinamė kerpsamanė. Daþnai aptinkama tiek su vyriðkais, tiek su moteriðkais lytiniais organais. Vyriðki individai smulkesni uþ moteriðkus. Sporofitai iðauga retai. Specialiø vegetatyvinio dauginimosi organø nesudaro. Auga patiesalais arba ásiterpusi tarp kitø samanø, daþniausiai ant rûgðeiø (nuo vidutinio rûgðtumo iki labai rûgðeiø), nuolatos drėgnø durpiø pavėsingose, su nesusi-vėrusia þoliø danga vietose. Daþnai tokià paëià niðà uþpima kitos sparėiai auganėios gniuþulinės *Pellia* gen-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

ties kerpsamanės. Lajelio þvynuotė sugeba su jomis konkuruoti, jeigu gausiai gamina sporas. Jai iðlikti padeda sugebėjimas iðgyventi sausros periodà. Ðvieþiai þvynuotei būdingas þuvies kvapas. Pagal jà galima atskirti nuo kitø panaðiø gniuþulinioø *Pellia*, *Moerckia* genėiø kerpsamaniø.

Populiacijø gausumas. Dabartinė populiacijos būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Durpiø kasimas, vandens lygio keitimas, vandens uþterðimas.

Augavietėje būtina uþtikrinti tinkamà drėgmės ir ūksmės reþimà, kuris neleistø jai uþaugti tankia þoliø danga.

Informacijos šaltiniai

Kuzas A., 1975: 23 vida i 5 raznovidnostej novykh dla flory petchenochnykh mkhov Litovskoj SSR. – Lietuvos TSR MA darbai, 1 (69): 21–29.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

In 1971 it was recorded in the Aukðtumulė bog (in the Ðilutė distr.), growing on bare peat. Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Ėiaurinė merkija

Moerckia hibernica (Hook.) Gottsche

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĖEIMA ÞVYNUOTINIAI (*PALLAVICCINIACEAE*)

3 (R) kategorija

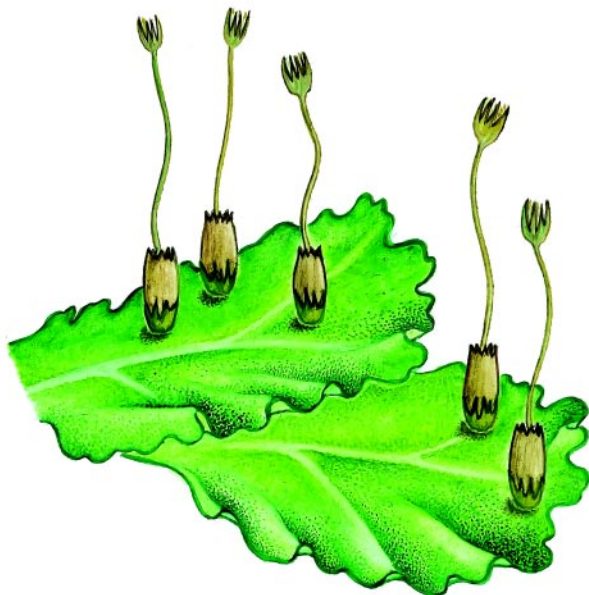
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygå rūðis ĩraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. ĖiaurĖs pusrutulio vĖsaus klimato juostoje (Europoje, Azijoje, ĖiaurĖs Amerikoje).

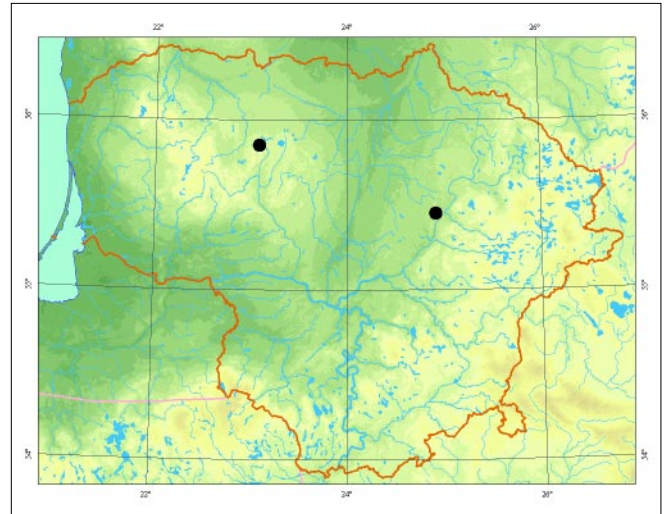
Lietuvoje rasta tik 2 vietose: KaĖerginĖs apylinkĖse (Kauno r., 1936) ir prie Raudoniuko ėpero (Ėiaulio r., 1993).

Biologija ir ekologija. GniuþulinĖ kerpsamanĖ. Gniuþulai 1–3 cm ilgio ir 2–5 mm ploĖio, jø kraðtai ryðkiai banguoti. DvinamĖ kerpsamanĖ. Labai daþnai aptinkama su sporogonais. Gemalinio kûnelio nesudaro. Auga patiesalais ar kilimais ant drĖgnø kalkingø substrato, daþniausiai ðaltiniuotose ar pelkĖtose vietose. Ėiaurinė merkija gali bŭti painiojama su kitomis gniuþulinĖmis kerpsamanĖmis, ypaĖ *Pellia* ir *Pallavicinia* genĖiø. Nuo jø geriausiai atskiriama pagal anatomines stiebo sandaros poþymius. Gyvi Ėiaurinės merkijos gniuþulai skleidþia stiprø nemalonø kvapà.

Populiacijø gausumas. Populiacijos Kauno apylinkĖse dabartinĖ bŭklĖ neþinoma. Ėiaulio r. buvo aptikta ðaltiniuotoje pelkĖje. Nuo 1993 m. duomenys nepatikrinti.

Linos JasiukonytĖs pieðinys

GrĖsmĖs ir apsauga. Hidrologinio rĖpimo keitimas, substrato rŭgðtĖjimas.

Informacijos ðaltiniai

Naujalis J., KalinauskaitĖ N., GrineviĖienĖ M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanĖms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It was found in the Kaunas and Ėiauliai districts. Current population status is unknown.

ApraðĖ Ilona JukonienĖ

Akytoji stieblapė

Fossombronia foveolata Lindb.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĖEIMA KODONIJINIAI (*CODONIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

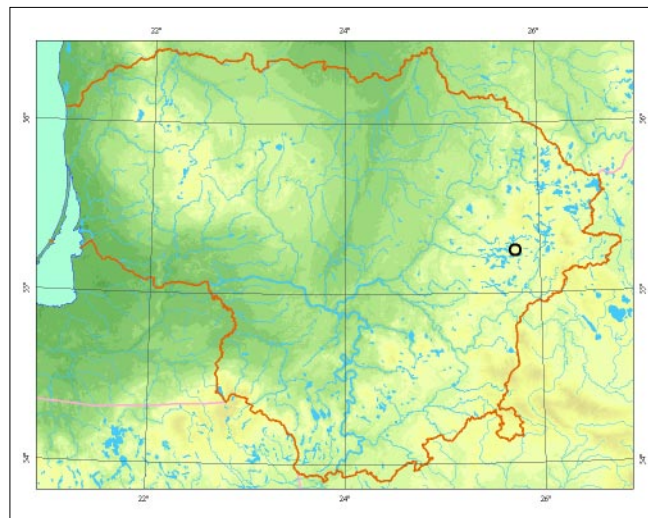
Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio vidutinio klimato juostoje (Europoje, Kaukaze, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje, Islandijoje). Dađnesnė okeaninio klimato veikiamuose regionuose. Aptinkama beveik visoje Europoje. Azijoje rasta Turkijoje.

Lietuvoje ŗinoma tik 1 radavietė Labanoro apylinkėse (Ėvenėionių r., 1972). Kad rūđis aptinkama Rytų Lietuvos pelkėse, buvo paminėta ir 1961 m.

Biologija ir ekologija. Stuomeninė vienanamė vienetė kerpsamanė. Stiebas 0,2– 0,5 (2) cm ilgio. Nuo stiebo auga ā lapus panađios iđaugos. Apatinė stiebo dalis apaugusi violetiniais ar rusvai purpurinės spalvos rizoidais. Sporos gelsvai rusvos, subręsta vėlyvā vasarā ir rudenā. Gemaliniai kūneliai Ėiai samanai nebūdingi. Auga telkinėliais arba āsiterpusi tarp kitų samanų. Kadangi konkurencinės savybės menkos, mėgsta vietas su nesusivėrusia ŗolių ir neiđsivysėiusia samanų danga. Pionierinė drėgnų atvirų rūgđėių dirvų samana. Auga ant drėgnų pelkėtų dirvųpėmių, eđerų pakrantėse, ŗlapiuose kelkrađėiuose, grioviuo-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

se, duobėse, dirbamuose laukuose. Akytoji stieblapė nuo Lietuvoje dađniau aptinkamos Vondraėeko stieblapės skiriasi sporų spalva ir jų pavirđiaus rađtu. Akytosios stieblapės jis tarsi padalytas ā langelius, o Vondraėeko stieblapės – su virviđkais sustorėjimais.

Populiacijų gausumas. Negausi populiacija rasta daugiau nei prieš 30 metų ŗemapelkėje, ant durpių. Dabartinė jos būklė neŗinoma.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija. Iđsaugojus tinkamā buveinā, Ėiai rūđiai egzistuoti uętenka natūralių paŗaidų.

Informacijos ŗaltiniai

Kuzas A., 1975: 23 vida i 5 raznovidnostej novykh dla flory petchenochnykh mkhov Litovskoj SSR. – Lietuvos TSR MA darbai, 1 (69): 21– 29.

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paŗinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdŗiai: BILAS.

Summary

A small population was found in the eastern part of Lithuania. Current status is unknown.

Aprađė Ilona Jukonienė

Vondraėeko stieblapė

Fossombronia wondraczeckii (Corda) Dumort. ex Lindb.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĐEIMA KODONIJINIAI (*CODONIACEAE*)

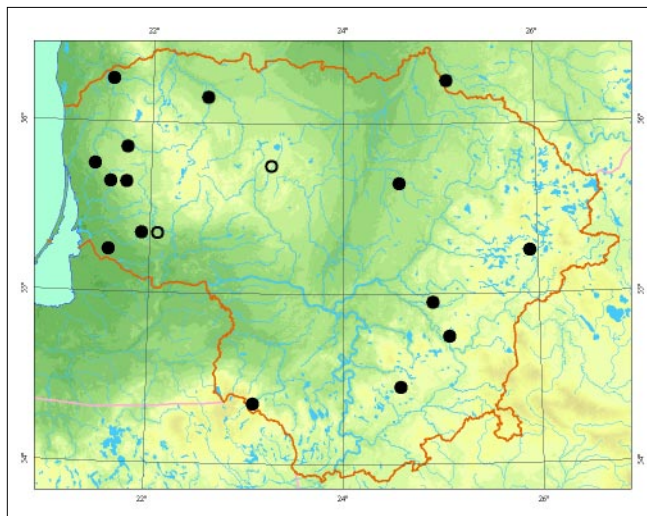
4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūđis Ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Pietinio paplitimo rūđis. Aptinkama ne tik điaurės pusrutulio vidutinio klimato juostoje (Europoje, Azijoje, Điaurės Amerikoje), bet ir Afrikoje, Australijoje. Labiausiai Ā điaurė nutolusios augavietės yra Vakarø Islandijoje ir Rytø Grenlandijoje. Manoma, kad taip toli jā iđplatina migruojanėios įsąys.

Lietuvoje aptinkama Āvairiuose regionuose, daįnesnė vakarinėje dalyje. Rasta Tauragės (1972), Điauliø (1929), Plungės (2000), Panevėpio (2001), Đirvintø (2001), Đvenėioniø (1972, 2001), Akmenės (2000), Klaipėdos (2000), Đilutės (2000), Marijampolės (1999), Biržø (2000), Vilniaus (1999), Skuodo (2000), Đilutės (2000), Trakø (2002) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Smulki stuomeninė kerpsamanė. Stiebas 0,15– 4 cm ilgio. Nuo stiebo auga Ā lapus panađios banguotos, netaisyklingai skiautėtos iđaugos. Vienanamė vienmetė samana. Daįnai su sporogonais. Sporos subręsta vėlai vasarā ir rudenā. Auga telkinėliais arba đviesiai įaliais ar rausvais patiesalais. Pasipymi menkomis konkurencinėmis savybėmis. Pionierinė drėgnø atvirø dirvø (pakeliø, pagrioviø, dirbamø laukø, keliukø) samana. Auga ne tokiose rųgđėiose dirvose kaip akytoji stieblapė, daįniausiai ant molio. Akytoji ir Von-

draėeko stieblapes lengviausia atskirti pagal sporas. Pastarosios sporos tamsiai rudos arba rausvai rudos.

Populiacijø gausumas. Đios rūđies samanos aptinkamos daįniau, nei buvo galvojama iki điol. Populiacijos daįniausiai negausios.

Grėsmės ir apsauga. Eutrofizacija, konkurencija.

Informacijos šaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paįinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdįiai: WI, BILAS.

Summary

It has been found in various sites across Lithuania, though populations are not abundant. Most commonly found in cultivated fields.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Plūduriuojantysis sklenduonis

Ricciocarpos natans (L.) Corda

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ĖEIMA RIĖIJINIAI (RICCIACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

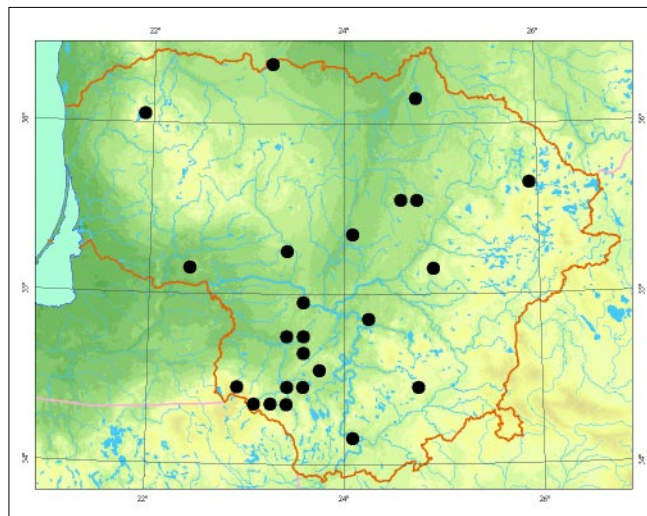
Paplitimas. Vidutinio klimato juostos rūĖis, paplitusi beveik visame pasaulyje. Europoje daĖnesnė pietiniuose regionuose. Kalnuose neaptinkama.

Lietuvoje aptinkama āvairiuose regionuose, daĖnesnė pietvakarinėje dalyje. Rasta Kėdainiū (1994), Tauragės (1994), Marijampolės (1995, 1996, 2004), Lazdijū (1995, 1997), Varėnos (1995), Ukmergės (1996), KaiĖiadoriū (1996), Plungės (1996), BirĖū (1996), Raseiniū (1998), Joniūkiū (1998), Trakū (2000) ir Zarasū (2006) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Gniūpulinė kerpsamanė. Gniūpulai Ėirdiūki, 5– 40 mm ilgio ir 4– 9 mm ploėio, tamsiai Ėali, rudai violetiniais pakraĖėiais, apatinė jū pusė ruda arba violetinė su gausiais pilviniais Ėvyneliais. Pasitaiko 2 Ėios kerpsamanės formos – sausuminės ir vandeninės. Sausuminės auga iĖĖpiūvusiuose ar nusekusiuose vandens telkiniuose arba jū pakraĖėiuose. Vandeninės formos plūdurioja vandens telkinio pavirĖiuje. Sausuminės formos sudaro iki 2 cm skersmens skroteles. Jū pilviniai Ėvyneliai trumpi, apatinėje pusėje iĖaugę gausūs rizoidai. Vandeninės formos be rizoidū, jū pilviniai Ėvyneliai ilgi, linijūki. Vienanamė, kartais dvinamė daugiametė samana. Sporogonai susiformuoja retai. Lietuvoje su sporogonais neaptikta. Dauginasi vegetatyviniu būdu gniūpulo dalimis. Auga telkinėliais stovinėū arba lėtai tekanėū

Broniaus Ėableviėiaus nuotrauka

vandens telkiniū pavirĖiuje. Labai daĖnai randama vandens telkiniū pakrantėse, kartu su *Riccia fluitans*, *Lemna trisulca* ir kt. panaėios ekologijos augalais. Piemā apmirę gniūpulai nusileiĖpia ā dugnā. Pavasarā iĖ iĖlikusiū gyvybingū daliū iĖauga nauji gniūpulai, kurie vėl iĖkyla ā vandens pavirĖiū. IĖ vieno vandens telkinio ā kitā perneĖa paukĖėiai. Lietuvoje daĖniausiai aptinkama ūksmėje esanėiuose vandens telkiniuose.

Populiacijū gausumas. Ėios rūĖies samanos daĖnesnės, nei buvo galvojama iki Ėiol. Populiacijos būna gausios – vietomis dengia net 80– 100 proc. vandens telkinio pavirĖiaus. Tame paėiame vandens telkinyje aptinkamos ne kiekvienais metais. RūĖies daĖnumas ir gausumas taip pat kinta.

Grėsmės ir apsauga. MedĖiū apie vandens telkinius kirtimas. Vandens reĖimo keitimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grineviėienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzĖiai: BILAS, HSUD.

Summary

It has been found in various sites in Lithuania. Populations are abundant, yet it is not found in the same water body every year.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Rausvoji rièija

Riccia canaliculata Hoffm.

KLASĖ KERPSAMANĖS (MARCHANTIOPSIDA)
ÐEIMA RIËIJINIAI (RICCIACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

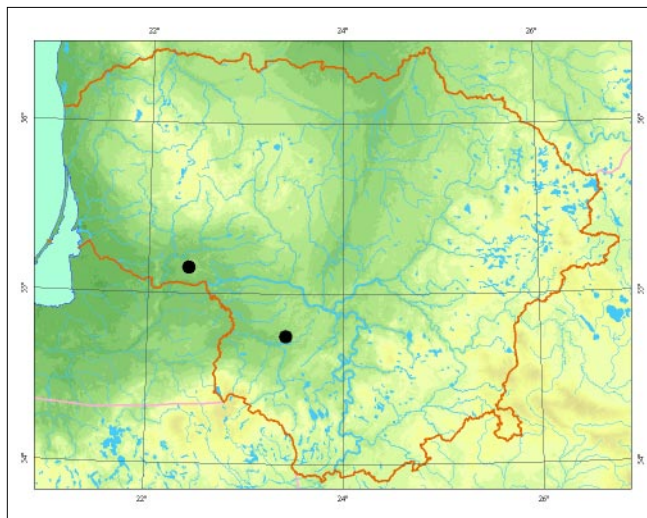
Paplitimas. Temperatinë rûðis, aptinkama Europoje, Azijoje, Ðiaurës Amerikoje, Afrikoje. Ðapnesnë pietiniuose regionuose, ypaè tuose, kur didesnë okeaninio klimato átaaka. Ðiauriausia radavietë Europoje yra Suomijos pietuose.

Lietuvoje þinomos 2 radavietës: Vieðvilës rezervate (Tauragës r., 1995), Kazlø Rûdos apylinkëse (2000).

Biologija ir ekologija. Gniupulinë kerpsamanë. Gniupulai gelsvai þali ar þali, apie 0,5 mm ploëio ir 1– 1,5 cm ilgio, paprastai arba dviðaki. Vienanamë, kartais dvinamë daugiametë kerpsamanë. Ðapnai aptinkama su sporogonais. Sporifikuoti gali ávairiu metø laiku. Auga tankiais patiesalais ant drëgnø dumblëtø humusingø dirvoþemiø, daþniausiai vandens telkiniø pakrantëse, ypaè suveði ðiems nusekus. Bendrijos, kurioms priklauso *Riccia canaliculata*, – efemerinio tipo. Ðapniausiai aptinkama *Riccio cavernosae-Physcomitrilletum* bendrijose arba sudaro monodominantinius sàþalynus. Rausvoji rièija panaði á Lietuvos daþnesnæ panaðiose augavietëse auganëjà vandeninæ rièijà (*Riccia fluitans*). Pastarosios gniupulai palyginti ploni, jø plotis kelis kartus virðija gniupulo storá, o *Riccia canaliculata* gniupulø storis ir plotis yra beveik vienodi.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Populiacijø gausumas. Populiacijos gausios. Tame paèiame vandens telkinyje aptinkama ne kiekvienais metais. Rûðies daþnumas ir gausumas taip pat nėra pastovus. Vieðvilës rezervate augo aðtuoniø arti viena kitos esanëiø baluëiø pakraðëiuose. Vietomis baluëiø pakraðëius buvo apaugusi tankiu sluoksniu. Tiek rug-sëjo, tiek geguþës mën. rasti *Riccia canaliculata* gniupulai buvo su sporogonais. Patikrinus radavietæ po metø, jos būklë nebuvo pasikeitusi. Kazlø Rûdos apylinkëse *Riccia canaliculata* aptikta kûdros pakraðëiuose.

Grësmës ir apsauga. Konkurencija, vandens telkiniø iðdþiúvimas.

Informacijos ðaltiniai

Kalinauskaitë N., Naujalis J., 1997: *Riccia canaliculata* – nauja kerpsamaniø rûðis Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 3 (7): 75– 80.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

It is found in the Tauragë and Kazlø Rûda districts. Populations are abundant.

Apraðë Ilona Jukonienë

Huebenerio riėja

Riccia huebeneriana Lindenb.

KLASĖ KERPSAMANĖS (*MARCHANTIOPSIDA*)
ĖEIMA RIĖIJINIAI (*RICCIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭðis åraðyta nuo 2000 m.

Åraðyta å Europos samanø raudonąjå knygå.

Paplitimas. Temperatinė rŭðis, aptinkama Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Europoje reta, daþnesnė pietiniuose regionuose.

Lietuvoje þinomos kelios radavietės åvairiuose regionuose: Didþiuosiuose Grŭþiuose (Pasvalio r., 1972), Buktos miðke (Marijampolės r., 1972), Prienø miðke (Prienø r., 1934), Juknėnø apylinkėse (Utenos r., 2001).

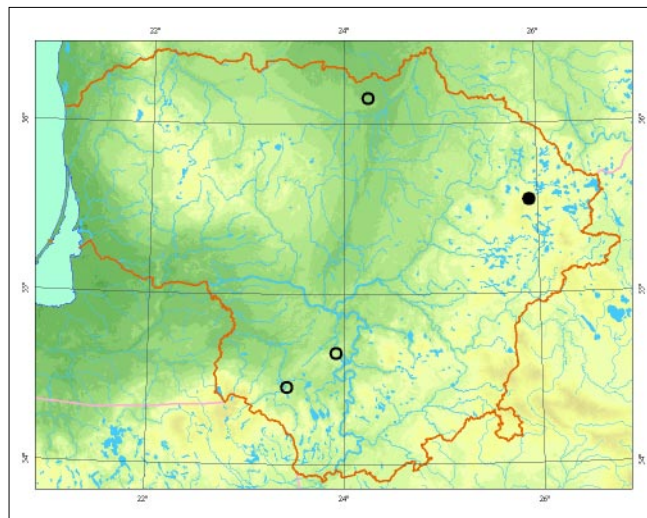
Biologija ir ekologija. Gniuþulinė kerpsamanė. Gniuþulo dalys 2– 3 kartus ðakotos, jø plotis apie 0,5– 1 mm, sudaro 5– 15 mm skersmens skroteles (þalias arba violetines). Vienanamė samana. Daþnai su sporogonais. Auga tankiais patiesalais ant drėgnø substratø, daþniausiai vandens telkiniø pakrantėse, kartais dirbamuose laukuose. Nuo kitø riėijø rŭðiø Huebenerio riėja skiriasi tuo, kad senesni jos gniuþulai daþniausiai yra violetinės spalvos.

Populiacijø gausumas. Daugumos populiacijø dabartinė būklė neþinoma. Pastaraisiais metais aptikta tik Utenos r. Samanos augo negausiai.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, intensyvi þemdirbystė.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Naujalis J., Kalinauskaitė N., Grinevičienė M., 1995: Vadovas Lietuvos kerpsamanėms paþinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It is found in the Marijampolė, Prienai, Utena and Pasvalys districts. The status of most populations is unknown. In the Utena region populations of only some individuals scattered among other bryophytes were found in the last year.

Apraðė Ilona Jukonienė

Vulfo kiminas

Sphagnum wulfianum (Lindb. ex Braithw.) Warnst.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA KIMININIAI (*SPHAGNACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭdis årađyta nuo 2000 m.

Årađyta å ES Buveiniŭ direktyvos IV priedå.

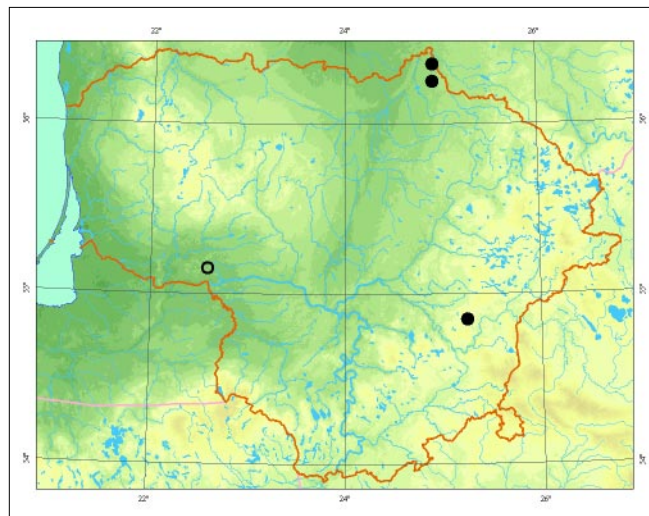
Paplitimas. ÐiaurĖs pusrutulio vĖsaus klimato juostoje. ÐapnesnĖ þemyninio klimato regionuose. Europoje Ðapniausiai aptinkama Skandinavijoje ir Suomijoje, reĖiau – Baltijos Ðalyse, vakarinĖje Rusijos dalyje, rytinĖje Lenkijoje ir ÐiaurĖs Rumunijoje. Neaptinkama rytinĖje Azijos ir centrinĖje Amerikos dalyse. Lietuvoje rŭdis rasta Jurbarko (1931), Birþø (1998) ir Vilniaus (2000) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vejos standþios, þalsvos, rausvos ar rusvos. GalvutĖs rutuliðkos, iðkilusios. ÐakutĖs ant stiebo iðsidĖsĖsiusios tankiomis puokðtelĖmis (po 7– 13 ÐakuĖiŭ vienoje puokðtelĖje), jŭ galai Ðapnai rausvi. Vienanamis ar dvinamis kiminas. MĖgsta ũksmæ. Auga Ðapniausiai lopinĖliais åsiterþas tarp kitŭ samanŭ: smailiaðakio kimino (*Sphagnum capillifolium*), Girgenzono kimino (*S. girgensohnii*), puriosios dvyndantĖs (*Dicranum polysetum*) papelkĖjusiuose eglynuose. Nuo kitŭ kiminŭ lengva atskirti pagal tankias puokðteles.

Populiacijŭ gausumas. Duomenys apie populiacijas Jurbarko r. naujais radiniais nepatvirtinti. Birþø girioje Vulfo kiminas rastas 2 vietose Ðlapiuose eglynuose, nedideliais lopinĖliais åsiterþas tarp kitŭ samanŭ.

Mindaugo Rylos ir Ilonos JukonienĖs nuotrauka

Vilniaus r. Ði samana augo apypelkio eglyne, kur jos iðtisinĖ veja upĖmĖ maþdaug 1 m² plotå.

GrĖsmĖs ir apsauga. Vandens lygio keitimas ir miðkŭ kirtimas, ið esmĖs pakeiĖiantys augavieĖiŭ Ðviesos reþimå ir mikroklimatå.

Informacijos Ðaltiniai

MinkeviĖius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkŭ, pievŭ ir pelkiŭ samanoms paþinti. – Vilnius.

JukonienĖ I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species was found in the Jurbarkas, Birþai and Vilnius districts. In the Vilnius and Birþai districts it is found in isolated localities, growing in spruce forests. Current status of the population in the Jurbarkas district is unknown.

ApraðĖ Ilona JukonienĖ

Pvilgantysis kiminas

Sphagnum subnitens Russow et Warnst.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
DEIMA KIMININIAI (*SPHAGNACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knyga rūðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á ES Buveiniø direktyvos IV priedā.

Paplitimas. Arealas nevientisas. Paplitusi Europoje ir rytinėje Ðiaurės Amerikos dalyje. Yra duomenø apie ðios rūðies paplitimą Azijoje.

Lietuvoje rasta Alytaus (1926), Panevėpio (1926), Klaipėdos (1979), Plungės (1996) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vejos aukðtos, purios, þalsvos ar melsvos, rausvos su violetiniu atspalviu. Sausos vejos blizga kaip metalas. Tuo ðis kiminas skiriasi nuo kitø rausvo atspalvio kiminø. Auga aukðtapelkiø duburiuose ir tarpinėse pelkėse.

Populiacijø gausumas. Plungės r. aptiktas aukðtapelkės duburyje, maþdaug 1 m² plote, vyravo *Caricetum limosae* bendrijos samanø dangoje. Kitø populiacijø būklė pastaruoju metu neþinoma.

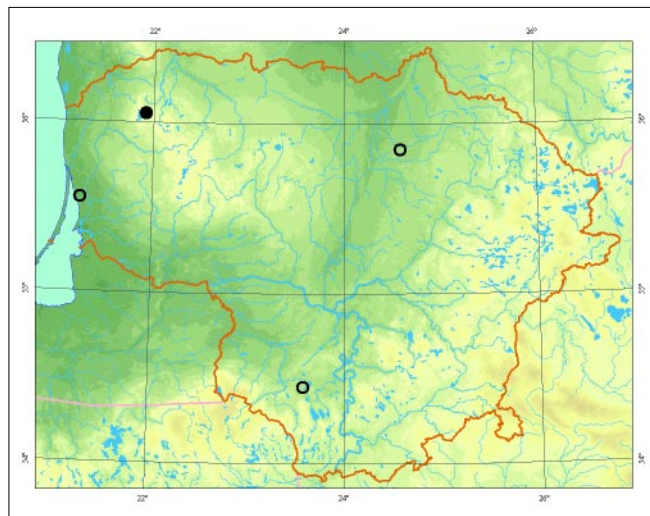
Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio kėlimas.

Informacijos ūaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms þapinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in the Alytus, Plungė, Panevėpys and Klaipėda districts. The population in the Plungė district dominates a *Caricetum limosae* community (about 1 m² in area). Current status of the other populations is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylø ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Minkėtasis kiminas

Sphagnum molle Sull.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĐEIMA KIMININIAI (*SPHAGNACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūđis árađyta nuo 2000 m.

Árađyta á ES Buveiniø direktyvos IV priedā.

Paplitimas. Subokeaninė rūđis. Paplitusi Vakarø ir Vidurio Europoje, Ėiaurės rytinėje Amerikos pakrantėje. Lietuvoje dažniausiai aptinkama vakarinėje dalyje: Svencelės (Klaipėdos r.), Reiskiø tyro (Plungės r.), Aukštumalos, Pleinės (Ėilutės r.), Artosios (Tauragės r.) pelkėse. Taip pat rasta pietinėje Lietuvos dalyje, Ėepkeliai pelkėje.

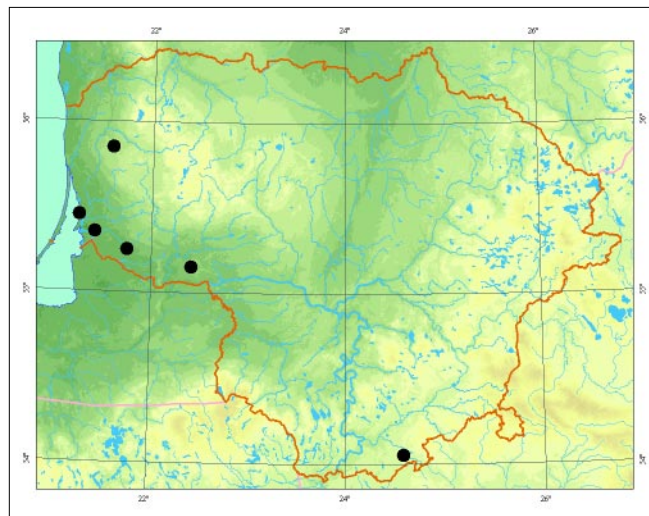
Biologija ir ekologija. Vejos tankios, þemos, 3– 5 cm aukðeio ar Ėiek tiek aukðtesnės, gelsvos, su pavienėmis rausvomis dėmėmis. Silpnai konkuruoja su kitais kiminais, todėl dažnai aptinkamas papeistose aukštapelkėse – po gaisrø ar nusausinimo, iðtryptose vietose. Normaliose augalø bendrijose iðstumiamas kitø kiminø. Lietuvoje retas ir dėl geografinio paplitimo ypatybø.

Populiacijø gausumas. Artosios pelkėje aptinkami pavieniai augalai. Kitose pelkėse populiacijos gausios.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio kėlimas. Ruođiant papeistø pelkiø atstatymo planus, reikėtø atsipvelgti á Ėios rūđies ekologinius poreikius.

Mindaugo Rylø ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species is most commonly found in western Lithuania, in five bogs. Another locality is the Ėepkeliai mire in southern Lithuania. The populations are usually quite abundant.

Apraðė Ilona Jukonienė

Tankusis kiminas

Sphagnum compactum DC

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA KIMININIAI (*SPHAGNACEAE*)

4 (I) kategorija

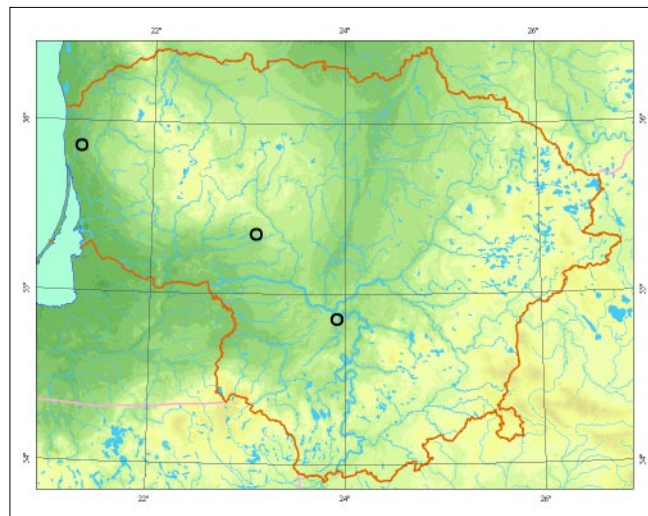
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á ES Buveiniø direktyvos IV priedà.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulyje (Europoje, Azijoje ir Ðiaurës Amerikoje). Aptinkama ir pieèiau – Meksikoje, Havajuose, Madeiroje. Europoje aptinkama tiek þemumose, tiek kalnuose (Vidurio Europoje – iki 2 500 m virø jûros lygio), taèiau daþniausia subalpinėje pietnës arealo dalies zonoje.

Lietuvoje þinoma keletas radavieèiø Kauno (1926), Raseiniø (1928) ir Kretingos (1929) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vejos þemos, gelsvos ar rusvos, greitai subyranèios. Stiebas geltonas arba rausvai rudas. Puokðtelës turi po 4– 5 ðakutes. Puokðtelës tankios, virðutiniø puokðteliø ðakutës nukreiptos á virðø. Stiebo lapai trumpi (0,3– 0,6 mm), o ðakuèiø 3– 6 kartus ilgesni nei stiebo. Auga aukðtapelkëse, uppelkëjusiuose miðkuose. Pasipymi menkomis konkurencinëmis savybëmis, auga papeistose bendrijose. Lengviau nei kiti kiminai pakelia sausrà, todël daþnai aptinkamas nusausintuose miðkuose ar nusausintø pelkiø apypelkiuose, yra vienas ið pirmøjø degusiø pelkiø kiminø.

kiø apypelkiuose, yra vienas ið pirmøjø degusiø pelkiø kiminø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje buvo rastas pelkëtuose miðkuose ir atvirose pelkëse, daþniausiai ðlapiose augavietëse ant kupsteliø. Dabartinë populiacijø bûklë neþinoma. Pastaraisiais metais ðis kiminas nerastas.

Grësmës ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, nusausėjusiø vietø uþaugimas medþiais.

Rengiant nusausėjusiø pelkiø atkûrimo planus, reikëtø atsiþvelgti á savitas ðio kimino augimo sàlygas.

Informacijos ðaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms paþinti. – Vilnius.

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

The species was found in the Kaunas, Raseiniai and Kretinga districts almost 80 years ago. Current status of the populations is unknown.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Plaèialapis kiminas

Sphagnum platyphyllum (Lindb. ex Braithw.) Warnst.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ÐEIMA KIMININIAI (*SPHAGNACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á ES Buveiniø direktyvos IV priedà.

Paplitimas. Sporadiðkai aptinkama ðiaurës pusrutulio ðalto ir vësaus klimato zonose. Pietesniuose Europos regionuose, Kaukaze ir Centrinėje Azijoje auga kalnuose ir tik retai – þemumose.

Lietuvoje rûðis rasta Akmenës (1937, 2005), Kupiðkio (1940), Ignalinos (1976, 1978), Ðiauliø (1978), Plungës (1996), Trakø (1991) ir Varënos (1994) rajonuose.

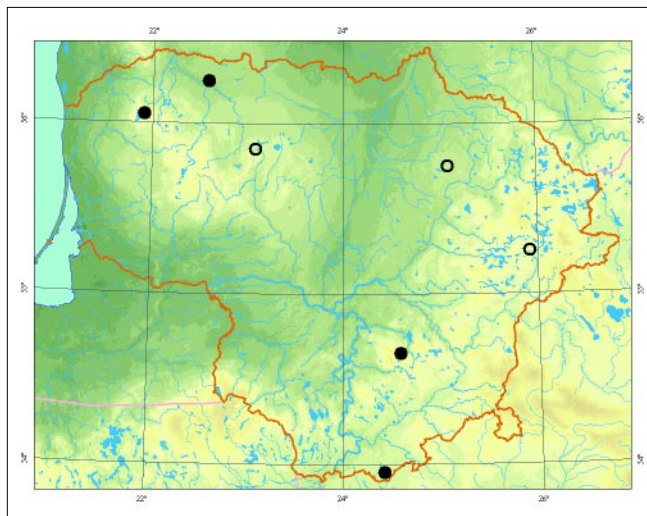
Biologija ir ekologija. Vejos pilkai ar rusvai þalios, kartais gelsvos ar rusvos. Ðakuèiø lapai stambûs, iki 2,2 mm ilgio, kiauðiniðkai lieþuviðki, gaubti, iðsidëstæ labai retai. Ðakuèiø galai riesti. Auga þemapelkëse ir tarpinëse pelkëse.

Populiacijø gausumas. Visuose rajonuose aptiktas pavienëse pelkëse, taèiau beveik visur buvo viena ið vyraujanèiø rûðiø *Caricetum lasiocarpae* bendrijø samanø dangoje.

Grësmës ir apsauga. Vandens lygio keitimas.

Ilonos Jukonienës nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms papinti. – Vilnius.

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Akmenë, Ignalina, Kupiðkis, Plungë, and Varëna districts. The species is usually dominant in Caricetum lasiocarpae communities.

Apraðë Ilona Jukonienë

Grapusis kiminas

Sphagnum pulchrum (Braithw.) Warnst.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)
ĖEIMA KIMININIAI (SPHAGNACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Ārađyta Ā ES Buveinių direktyvos IV priedā.

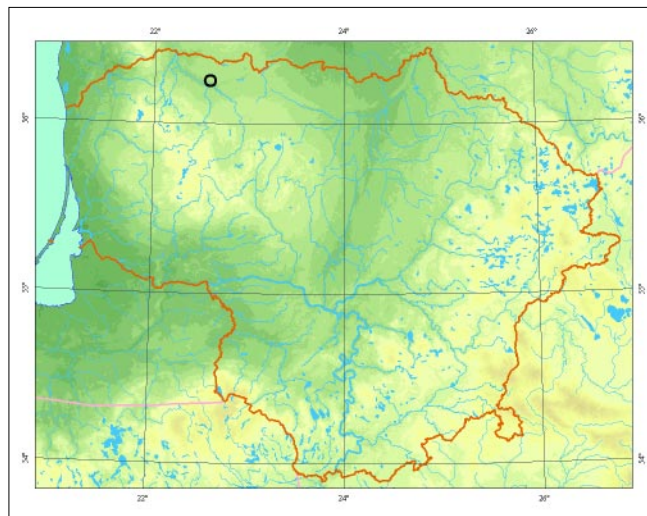
Paplitimas. Europos, Azijos ir Ėiaurės Amerikos Ŗe-
mumų okeaninio klimato regionuose. Aptinkama Ėiaur-
vakarinėje Europos dalyje, toliausiai Ā rytus aptinka-
ma pietinėje Suomijos dalyje ir Rusijoje Baltijos pa-
krantėje.

Lietuvoje rūđis rasta Kamanų pelkėje (1937).

Biologija ir ekologija. Vejos gana aukđtos, gelsvos ar
rusvos. Stiebas tvirtas, rudas. Puokđtelės turi po 4
trumpas ir tvirtas Ŗakutes. Ŗakuėių lapai iđsidėstę la-
bai aiđkiomis 5 eilėmis. Dvinamis kiminas. Auga tan-

Mindaugo Rylas ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

kiomis ar retomis vejomis oligotrofinėse pelkėse. Va-
karinėje arealo dalyje sudaro tankias vejas aukđta-
pelkėse, o rytinėje dalyje dažniau aptinkamas gilių
duburių ir eŖerokđnių pakrađėiuose pelkių plynėse.

Populiacijų gausumas. 1937 m. duomenimis, Kamanų
pelkėje buvo aptinkamas gilesniuose duburiuose kartu
su *Warnstorfia fluitans*. Naujais radiniais Ėie duome-
nys kol kas nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio kritimas, eutrofi-
zacija.

Informacijos Ŗaltiniai

Brunza K., 1937: Kamanos. Hidrografija, stratigrafija
ir augalija. – BŪA metrađtis, 10 (3– 4).

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ŗaliosios sama-
nos. – Vilnius.

Summary

*The species was found in Kamanos bog in 1937. Cur-
rent population status is unknown.*

Aprađė Ilona Jukonienė

Alavijinis zuikrugis

Pogonatum aloides (Hedw.) P. Beauv.

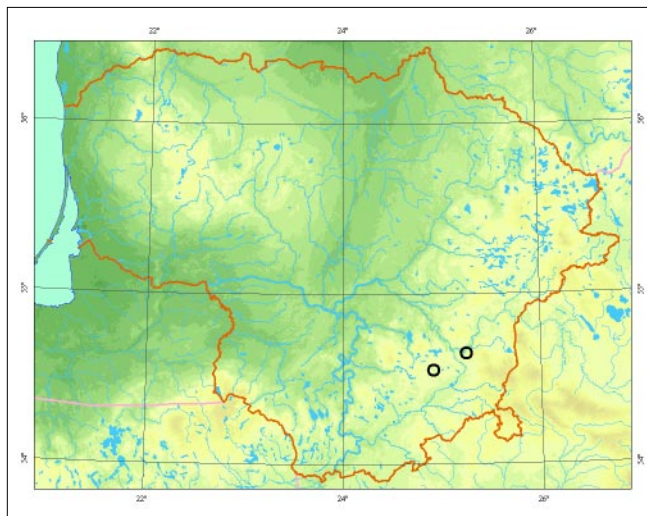
KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA GEGUPLININIAI (*POLYTRICHACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Pietinio paplitimo rūdis. Aptinkama Vidurio Europoje, Azijoje, Afrikoje, Naujojoje Zelandijoje. Literatūros duomenimis, Lietuvoje buvo rasta Vilniaus apylinkėse (1822, 1908).

Biologija ir ekologija. Stiebas iki 2 cm aukđeio. Lapai nuo makđties lancetiđkai smailėjantys, nuo virđūnės iki pusės, kartais ir ėemiau, dantyti. Dvinamė samana. Dađnai su sporogonais. Sporogono kotelis 1– 3 cm ilgio, raudonas. Sporinė cilindriđka, stati arba điek tiek palinkusi. Sporoms iđbyrėjus, jos piotys neiđplatėja – lieka beveik tokio pat ploėio kaip ir pati sporinė. Auga telkinėliais arba pavieniais augalais, iđsivystanėiais iđ ilgai iđliekanėios protonemos, atvirose vietose su ne-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

susivėrusia ėolių danga – kelių, kanalų pakrađėiuose, dykynėse ant rūgđeio dirvėmių. Nuo mađojo zuikrugio (*Pogonatum nanum*) skiriasi dantytais lapais ir sporinės pųpymiais.

Populiacijų gausumas. Literatūros duomenys naujais radiniais kol kas nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kaminai ir pāliosios samanos. – Vilnius.

Summary

According to data from literature, it was found in Lithuania in the Vilnius area (1822, 1908).

Aprađė Ilona Jukonienė

Mapasis zuikrugis

Pogonatum nanum (Hedw.) P. Beauv.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ĖEIMA GEGUPLININIAI (*POLYTRICHACEAE*)

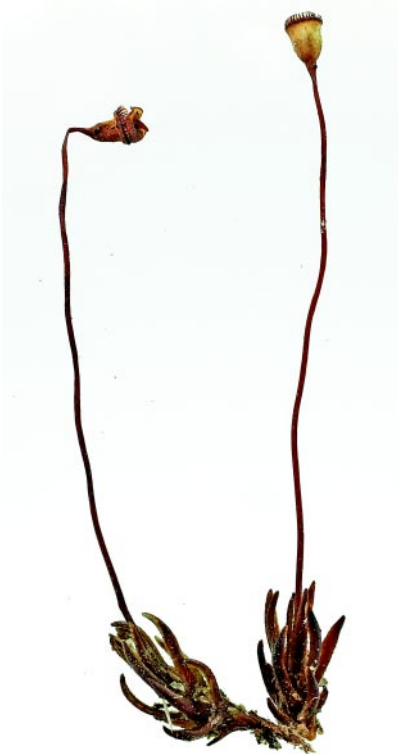
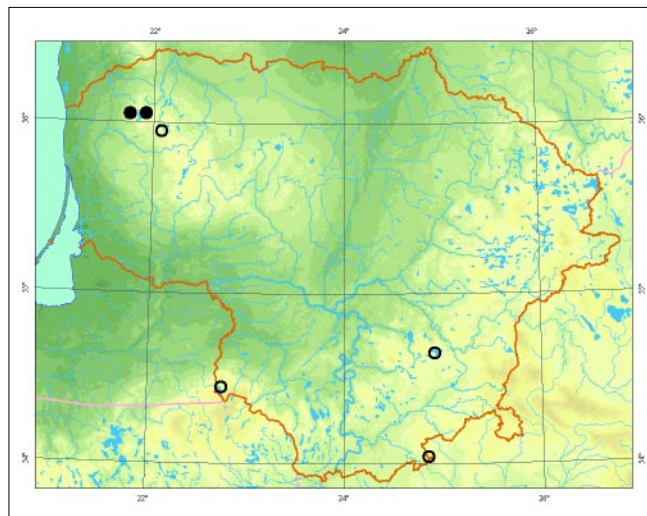
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Daugelyje Europos ŗalių, Ŗiaurės Afrikoje, Makaronezijoje, Turkijoje, Kaukaze. Baltijos ŗalyse re-ta rūĖis.

Lietuvoje rasta TelĖių (1985), Trakų (1951) ir Vilkaviųkio (1991) ir Plungės (1996, 1997) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Smulki akrokarpinė ŗalioji sa-mana. Stiebas iki 1 cm aukĖio. Lapai su makĖtimi, plaėiai lancetiųki, gana buki, tik virĖūnėje ŗiek tiek dantyti. Sporogono kotelis 1– 2,5 cm ilgio, raudonas, status arba ŗiek tiek palinkęs. Sporinė apvaliai kiau-Ėiniųka, sporoms iĖbyrėjus atsiveria plaėiomis ŗioti-mis. Sporos subręsta vėlai rudenā. Auga gana palai-domis vejomis arba telkinėliais atvirose vietose, kur nesusivėrusi ŗolioų danga, daŗniausiai ant rūgĖių dir-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

vopemių. Susiformavusiose bendrijose auga ant natū-ralių ir dirbtinių, nors ir nedidelių, paŗeistų vietų.

Populiacijų gausumas. Populiacijos Trakų r. būklė ne-ŗinoma. Vilkaviųkio ir TelĖių r. pavieniai augalai rasti eglynų keliukų ŗlaiteliuose. Gausiausia ŗinoma popu-liacija Plungės r. Samanos aptinkamos āvairiose auga-vietėse: dirbamų laukų pakraĖėiuose, paŗeistose pievų vietose, daŗniausiai briedgaurynuose. Beveik visi su-rinkti augalai liepos mėn. buvo su sporogonais.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, upau-gimas ŗolioų danga ir krūmais. Teritorijų tvarkymo pla-nuose reikėtų numatyti nuolatinis maŗojo zuikrugio augavieėių, ypaė pievų, prieŗiūros darbus.

Informacijos ŗaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminiai ir ŗaliosios sama-nos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdŗiai: BILAS.

Summary

Small single localities are known in the Telėiai, Trakai and Vilkaviųkis districts. The species is most common in the Plungė district. It is found along the edges of arable fields and meadows.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Siauralapė kemsa

Atrichum angustatum (Brid.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA GEGUPLININIAI (*POLYTRICHACEAE*)

3 (R) kategorija

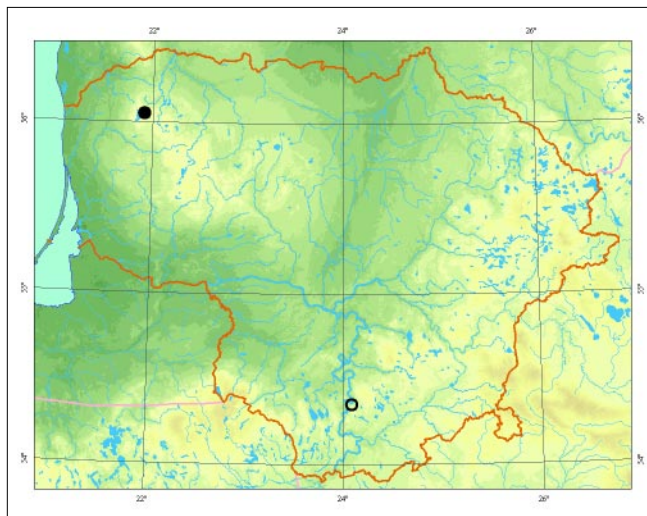
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis ĩraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje, daþnesnė pietinėje dalyje. Ėiaurės Amerikoje paplitusi rytinėje pakrantėje. Yra duomenø, kad Ėi rūĖis rasta Kinijoje. Lietuvoje pirmą kartą buvo rasta 1926 m. Nemunaiėio apylinkėse (Alytaus r.), 1996 m. buvo aptikta Ėarnelės apylinkėse (Plungės r.).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas iki 2 cm aukĖio. Lapai siaurai linijĩkai lancetiĩki, iki 0,6 mm ploėio, buki. Dvinamė samana. Vidutinis atstumas tarp moteriĩkø ir vyriĩkø individø apie 2 cm. Labai daþnai su sporogonais. Sporinė tiesi arba iĖlinkusi, siaurai cilindriĩka. Sporos subręsta vėlai rudenā

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

arba þiemā. Auga telkinėliais arba retomis vejomis, kartais pavieniai stiebai ĩsiterpia tarp kitø samanø. Auga ant dirvøpemio su nesusivėrusia þoliø danga, daþniausiai gerai apĖviestose vietose. Nuo kitø kemsø rūĖiø lengviausia atskirti pagal lapo sandarā.

Populiacijø gausumas. Plungės r. aptikta pavieniais stiebeliais ĩsiterpusi tarp vingialapiø kemsø (*Atrichum undulatum*). Dabartinė populiacijos būklė Alytaus r. neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija.

Informacijos Ŗaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miĩkø, pievø ir pelkiø samanoms papinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It has been found in the Plungė and Alytus districts. The populations are not abundant.

ApraĖ Ilona Jukonienė

Paliasis sėmainis

Buxbaumia viridis (Moug. ex Lam. et DC) Brid. ex Moug. et Nestl.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ĖEIMA LEPIDOZIJINIAI (*LEPIDOZIACEAE*)

1 (E) kategorija

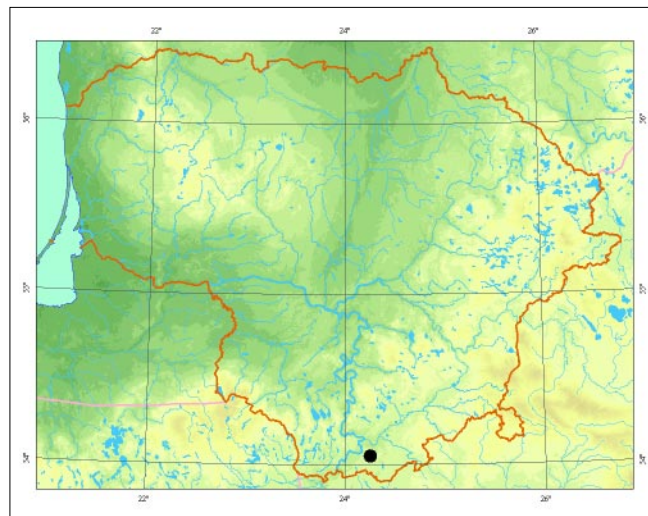
Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭðis åraðyta nuo 2005 m.

Åraðyta å Europos samanø raudonąjå knygå, Berno konvencijos I, Buveiniø direktivos II priedus.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulio þemumø ir kalnø spygliuoèiø miðkuose (Europoje, Ðiaurës Amerikoje, Azijoje). Daugumoje Europos ðalioø reta rŭðis.

Lietuvoje aptikta Rudnios apylinkëse (Varënos r.).

Biologija ir ekologija. Smulki akrokarpinë dvinamë vienmetë þalioji samana su turtinga chloroplastø daugiamente protonema. Stiebas trumpas, apaugæs smulkiais lapais. Lapai nunyksta susiformavus sporogonams. Sporogono kotelis iki 3 mm ilgio. Sporinë neproporcingai stambi. Sporos subræsta vasarå ir iðsibarsto suplyðus kutikulei. Auga pavieniui arba telkinëliais ant stipriai supuvusios beþievës spygliuoèiø medienos. Aptinkama ant stambiø rårstø, drëgnuose ir

ŭksmëtuose miðkuose, daþniausiai sengirëse, kartais ant turtingo humuso rŭgðtaus dirvoþemio. Su kitomis epiksilinëmis samanomis sunkiai konkuruoja, todël daþniausiai auga ten, kur kitø samanø danga nėra labai susivërusi. Lietuvos puðynuose ant smëlio daþnai aptinkamas belapis sėmainis (*Buxbaumia aphylla*), taèiau jis niekuomet neauga tokiose augavietëse, kaip þaliasis sėmainis.

Populiacijø gausumas. Pinoma 1 negausi populiacija Varënos rajone.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas, negyvos medienos, ypaè stambios, ðalinimas, augavietëiø suskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Only one sparse population in the Varėna district is known.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Arnoldo skeltadantė

Fissidens arnoldii Ruthe

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA SKELTADANTINIAI (*FISSIDENTACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonąjā knygā.

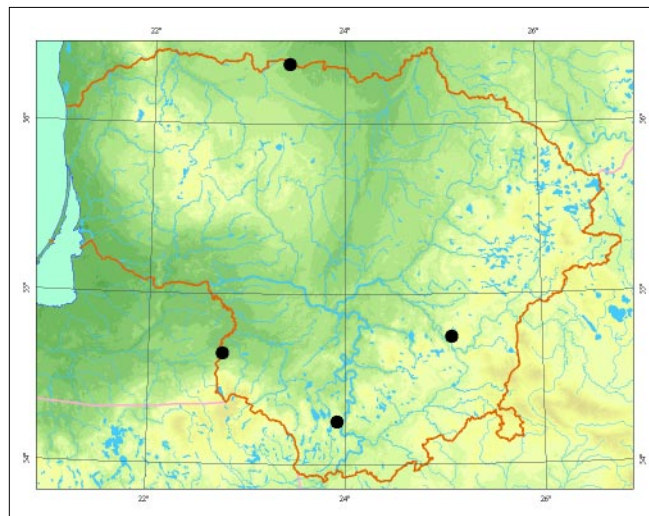
Paplitimas. Europos, Ðiaurės Amerikos ávairiø juostø (nuo vėsaus klimato iki paatogrãpiø) þemumose. Kalnuose neaptinkama. Visoje Europoje reta rūðis. Ðiauriau Lietuvos aptinkama tik Latvijoje. Estijoje ir Fennoskandijoje nerasta.

Lietuvoje aptikta Joniðkio (1997), Alytaus (2003), Vilkiaviðkio (2003) ir Vilniaus (2006) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Smulki akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 2– 3 mm aukðeio, paprastas arba puokðtėtai ðakotas. Lapai ant stiebo iðsidestæ dviem eilėmis. Dvinamė samana. Ðãpnai aptinkama su sporogonais. Sporos subræsta vasarà ir rudenà. Auga telkinėliais arba retomis ðviesiai þaliomis vejomis ant vandens skalaujamø akmenø, ðãpniausiai upeliuose. Gana atspari ðþiüvimui, todël pakenėia didesnius vandens lygio svyravimus. Ið kitø skeltadanėiø rūðiø iðsiskiria

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

smulkumu, o ið kitø smulkijø samanø – lapo forma ir sandara. Arnoldo skeltadantės lapai su iðtisiniu pailgø læsteliø apkraðeiu ir buka lygia virðünėle.

Populiacijø gausumas. Joniðkio r. samanos gausiai augo ant vandens skalaujamø akmenø. Lazdijø, Vilkiaviðkio ir Vilniaus r. rastos ant pavieniø akmenø, nors tinkamø substratø yra pakankamai. Visose radavietėse dauguma individø sporifikavo.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, nuolatinis vandens lygio svyravimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Four populations are known (one in northern, two in southern, and one in eastern Lithuania).

Apraðė Ilona Jukonienė

Smulkioji skeltadantė

Fissidens exilis Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA SKELTADANTINIAI (*FISSIDENTACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

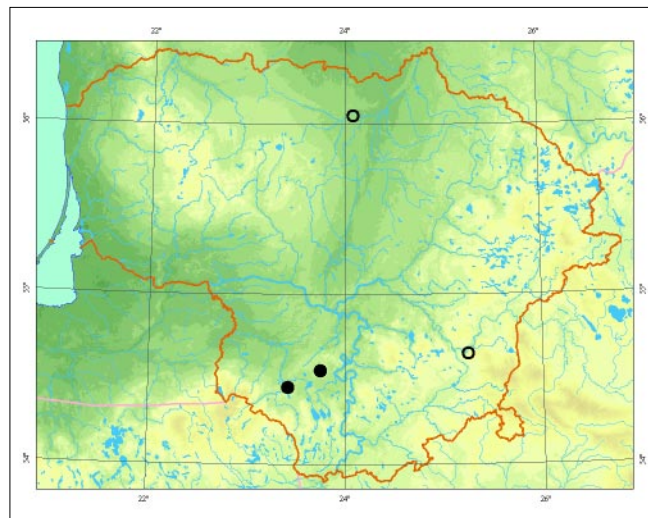
Paplitimas. Pasaulyje paplitusi gana plaėiai. Aptinkama Europoje, Azijoje, Afrikoje, Āiaurės ir Pietø Amerikoje. Daugelyje regionø reta rūđis.

XX a. pradėioje aptikta Vilniaus apylinkėse. 1984 m. buvo rasta Āiaurės Lietuvoje, o pastaraisiais metais Marijampolės rajone.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė ĩalioji samana. Stiebas iki 2 mm aukđeio, su 3–4 lapø poromis. Lapai linijōkai lancetiōki, rinėiuotais arba smulkiais dantytais krađtais. Vyriōki individai smulkio pumpurø pavidalo. Dvinamė arba tariamai vienanamė samana. Labai dāpnai su sporogonais. Sporinė maėa, pailgai kiauđiniōka. Sporos subręsta vasarā. Auga telkinėliais arba retomis vejomis ant kalkingø substratø. Nuo kitø panađaus dydėio skeltadanėio rūđio smulkioji skeltadantė skiriasi anatomine lapo sandara ir morfologija. Jos lapai be apkrađeio, o virđūnė smaili.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Pasvalio r. smulkioji skeltadantė augo nenatūralioje augavietėje – griovio ūlaite, ant molingos dirvos, su nesusivėrusia ĩoliø danga. Marijampolės r. aptikta lapuoėio miđkuose. Visur populiacijos negausios, rasti tik pavieniai augalai. Duomenys apie paplitimā Vilniaus apylinkėse naujais radiniais nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, tarpusavio konkurencija.

Informacijos ūaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir ĩaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, HSUD.

Summary

Several localities in northern and southwestern Lithuania are known. Found in the Vilnius area in the beginning of the 20th century.

Aprađė Ilona Jukonienė

Skiauterėtoji skeltadantė

Fissidens dubius P. Beauv.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA SKELTADANTINIAI (*FISSIDENTACEAE*)

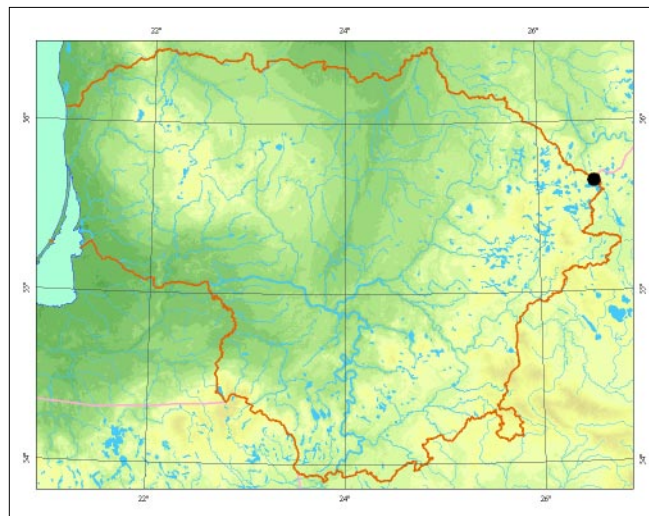
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis ĩraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės ir Centrinėje Amerikoje. Europoje paplitusi nuo pietinės Skandinavijos ĩ pietus. Pėmyniniuose Azijos regionuose neaptingama.

Lietuvoje rūĖis rasta tik prie DrūkĖiø eĖero (Zarasø r., 1982).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė Ŗalioji samana. Stiebas 3–6 cm aukĖio. Lapai plaėiai lancetiĖki, nusmailėjæ, su gelsvu apkraĖiu, kraĖtai nuo virĖūnės beveik iki pat apæios rinėiuoti ir dantyti. Dvinamė, reėiau vienanamė samana. Labai Ėapnai su sporogonais. Sporos subræsta Ėiemā ar anksti pavasarā. Vegetatyviniu būdu dauginasi lengvai lūĖinėjanėiais stiebaus. Auga telkinėiais arba retomis vejomis, kartais

Mindaugo Rylø ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

pavieniais stiebaus ĩsiterpusi tarp kitø samanø ant kalkingø substratø. Skiauterėtoji skeltadantė nuo Lietuvoje Ėapnos paprastosios skeltadantės (*Fissidens adianthoides*) skiriasi anatominė lapo sandara ir jo lĖsteliø dydĖiu. Be to, paprastoji skeltadantė auga ant rŭgĖiø substratø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje aptikta negausiai, ĩsiterpusi tarp kitø samanø. Dabartinė populiacijos bŭklė neĖinoma.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ŗaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

One locality in eastern Lithuania is known. Current population status is unknown.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Ilgalapė sukutė

Paraleucobryum longifolium (Web. et Mohr) Kindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

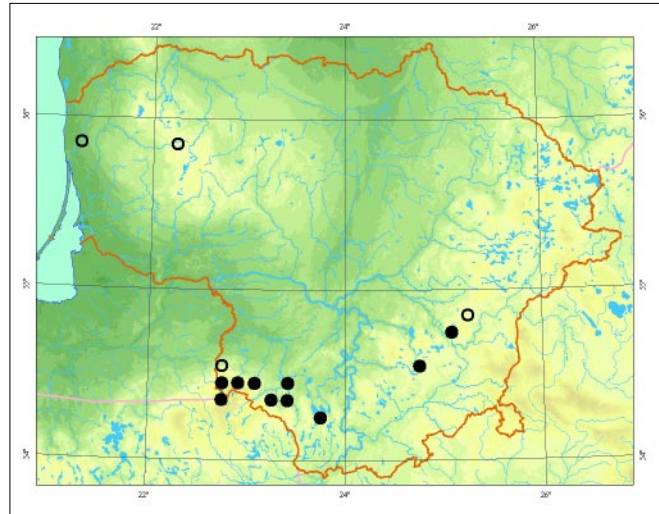
ĖEIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulyje vėsaus ir vidutinio klimato juostose (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje). Daþnesnė ten, kur gausu nekalkingø uolienø ir rieduliø. Arealo Ėiaurėje rūĖis aptinkama ir kalnuose. Daþniausiai randama pietvakarinėje Lietuvos dalyje (VilkaviĖkio ir Marijampolės r.), kiek reėiau – pietrytinėje (Vilniaus ir Trakø r.). Pavienės radavietės þinomos ir Vakarø Lietuvoje: Kretingos (1927) ir TelĖiø (1985) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 2– 5 cm aukĖeio. Lapai smarkiai pjautuviĖkai lenkti, nuo kiaudiniĖko pagrindo pamapu nusmailėjā Ā ilgā ir siaurā vamzdeliu susisukusiā virĖūnā, smulkiai dantyti. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami retai. Auga

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

tankiomis tamsiai þaliomis vejomis ant nekalkingø akmenø ar medþiø kamienø apatinės dalies. Daþniausiai randama miĖkuose, ypaė plaėialapiø. IĖoriĖkai panaĖi Ā kai kurias *Dicranum* genties samanas, taėiau jā lengva atskirti pagal lapo formā ir sandarā. Be to, ilgalapė sukutė auga prisitvirtinusi prie paties akmens ir sunkiai nuo jo atplėĖiama, o *Dicranum* genties samanos auga tik ant þemiø sluoksniu apneĖtø akmenø.

Populiacijø gausumas. Gausiausios populiacijos aptiktos VilkaviĖkio, Marijampolės ir Vilniaus r. miĖkuose.

Grėsmės ir apsauga. MiĖkø kirtimas, substratø sunaikinimas, humuso sluoksniu susikaupimas ant substrato.

Informacijos Ŗaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miĖkø, pievø ir pelkiø samanoms pāpinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Most commonly found in the southwestern part of Lithuania. The most abundant populations are in deciduous forests with many stones.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Durpyninė dvyndantė

Dicranum leioneuron Kindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

4 (I) kategorija

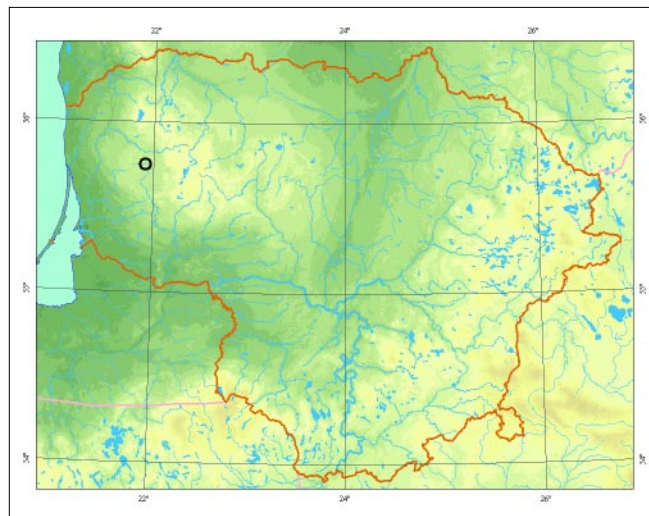
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis ĩraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Sporadiðkai paplitusi ðiaurės pusrutulio ðalto ir vėsaus klimato juostose. Europoje dažniausiai aptinkama Skandinavijoje ir Vidurio Europos kalnuose. Pavienės radavietės þinomos Latvijoje ir Estijoje. Lietuvoje rūðis rasta Plungės r. (1985).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 5– 8 cm aukðeio. Lapai statūs arba atsilenkę, ðiek tiek raukðlėti, buka virðūne; virðutiniai lapai su grąþtiðkai susisukusia virðūne. Kartais stiebo viduryje iðauga trapiø ðakuèiø su trumpais kiauðiniðkai bukais lapais. Jomis samanos dauginasi. Tariamai vienanamė samana. Sporogonø pasitaiko retai. Auga nedidelėmis vejomis aukðtapelkėse.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Dabartinė populiacijos būklė nepinoma. Samanos aptiktos prieš 20 metų aukðtapelkėje – sudarė maþą, tarp kiminø ĩsiterpusį lopinėlą.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, durpiø gavyba.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

The species was found in the Plungė district growing among other peat moss. Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Garbanotoji dvyndantė

Dicranum spurium Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ĖEIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje, Azijos ir Ėiaurės Amerikos rytinėje dalyje.

Lietuvoje rūĖis daĖniausiai aptinkama Pietø ir Rytø Lietuvos puĖynuose. Taip pat rasta Tauragės rajone.

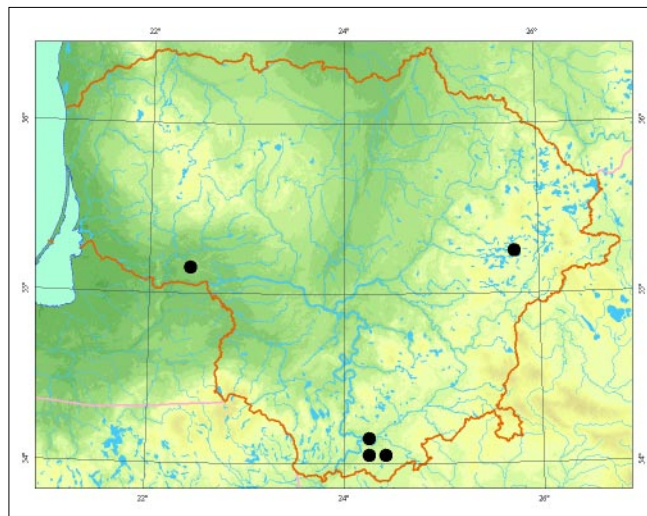
Biologija ir ekologija. Akrokarpinė Ėalioji samana. Stiebas 2– 6 cm aukĖio, apaugæs rizoidais. Lapai 4,5– 7 mm ilgio, banguoti ir labai raukĖlėti, nuo kiauĖiniĖko pagrindo trumpai nusmailėjæ, virĖuje susisukæ vamzdeliu. Tariamai vienanamė samana. Sporogonai pavieniai. Sporos subræsta vasarā. Auga tankiomis nedidelėmis vejomis, ten, kur suardoma samanø danga, todėl daĖna puĖynuose, susiformavusiuose po gaisrø. Ā garbanotājā dvyndantæ panaĖi raukĖlėtoji dvyndantė. Nuo pastarosios skiriasi trumpai nusmailėjusia virĖūne ir virĖutinø lapø lãstelø forma.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje nėra labai gausi – net ir Pietø Lietuvos puĖynuose. DaĖniausiai auga nedideliais lopinėliais ásiterpusi tarp kitø samanø.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija.

Vytauto Uselio nuotrauka

Informacijos Ŗaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

The species has been found in pine forests in southern and eastern Lithuania, as well as in the Tauragė district. The populations are not abundant, growing in small patches among other mosses.

Apraðė Ilona Jukonienė

Raukšlėtoji dvyndantė

Dicranum drummondii Müll. Hall.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

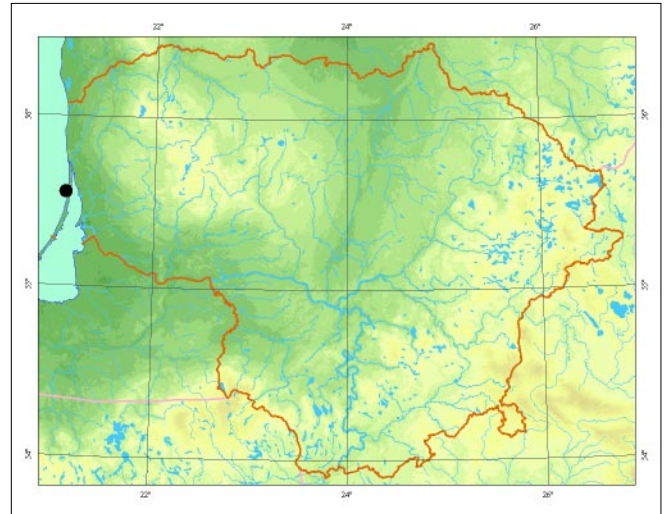
Paplitimas. Europoje (Skandinavijoje, Suomijoje, Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje, điaurinėje Rusijos dalyje), Azijoje (Pietø Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Japonijoje, Korėjoje, Kinijoje). Labiau paplitusi okeaninio klimato regionuose. Iđ Europos đaliø dąpniausiai aptinkama Suomijoje ir Skandinavijoje. Lietuvoje rūđis rasta tik Kurđio nerijoje (1995).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė įalioji samana. Stiebas status, 4– 8 cm aukđeio. Lapai banguoti ir susisukę, 5– 10 mm ilgio, nuo lancetiđko pagrindo pamąpu ilgai nusmailėję. Tariamai vienanamė samana. Sporogonai Lietuvoje neaptikti. Specialiø vegetatyvinio dauginimosi organø nesudaro. Auga atskiriomis vejomis puđnyuose. Ā raukšlėtājā dvyndantė labai panađi taip pat puđnyuose auganti garbanotoji dvyndantė (*Dicranum spurium*). Viena nuo kitos đios samanos skiriasi virđutinio lapø ir jø ląstelio forma. Garbanotoji dvyndantė dąpnesnė pietinėje ir rytinėje Lietuvos dalyje.

Populiacijø gausumas. Aptikta puđyne, nedideliais lopinėliais tarp kitø samanø. Visi augalai be sporogonø.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Didįiausia grėsmė populiacijai – tiesioginis augavietės sunaikinimas. Gali išnykti dėl ūkinės veiklos pakeitus žemės paskirtą.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kaminai ir įaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdįiai: BILAS.

Summary

It was recorded in a pine forest of the Curonian Spit, growing in small patches intermixed with other mosses.

Aprađė Ilona Jukonienė

Palioji dvyndantė

Dicranum viride (Sull. et Lesq.) Lindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ĖEIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

1 (E) kategorija

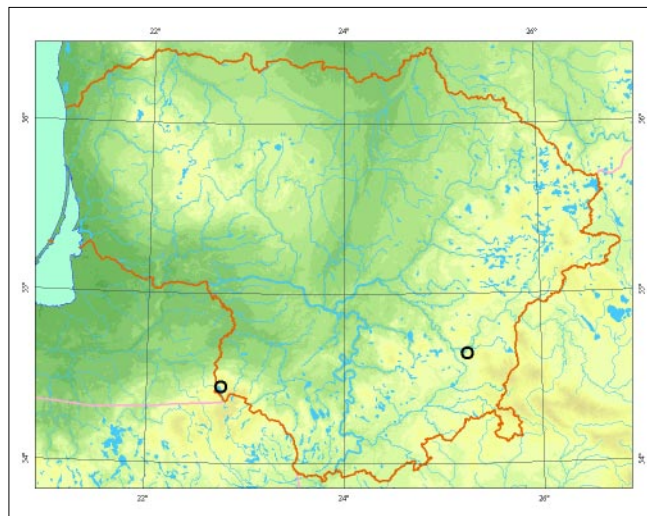
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonąjā knygå, Berno konvencijā ir ES buveiniø direktyvos II priedā.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulyje (Europoje, Ðiaurės Amerikoje, Azijoje). Daþnesnė þemyniniuose regionuose. Arealas nevientisas. Daþniausiai aptinkama Vidurio Europoje, reëiau – Skandinavijos ir Suomijos pietuose, Baltijos ðalyse, Vakarø Rusijoje, Kaukaze. Lietuvoje rūðis rasta tik pietvakarinėje dalyje (Vilkaviðkio r., 1985) ir Vilniaus apylinkëse (1938).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas status, 1– 4 cm aukðëio. Lapai status, gana standūs, 3– 7 mm ilgio, labai trapūs, todėl daþniausiai su nutrupėjusia virðūne. Dvinamė samana. Lietuvoje aptikta be sporogonø. Vegetatyviniu būdu dauginasi nutrupėjusiomis lapø virðūnėmis. Auga kupsteliais ar þemomis vejomis ūksminguose, drėgno mikroklimato lapuoëiø miðkuose ant senø plaëialapiø medþiø kamienø apatinės dalies. Jautri oro ūþterðtumui.

Populiacijø gausumas. Vilniaus apylinkëse samana pakartotinai nebuvo aptikta. Pietvakariø Lietuvoje þi-

noma 1 atsitiktinė radavietė, taëiau jā aptikus nebuvo ávertintas populiacijos gausumas ir būklė. Duomenys naujais radiniais nepatvirtinti, dabartinė populiacijos būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas (substratø naikinimas), augavieëiø suskaidymas, miðkø retinimas ir vandens lygio reguliavimas. Kenkia ne tik medþiø, kaip substrato ant kurio auga samanos, bet ir aplinkiniø medþiø, turinèiø átakos drėgnam mikroklimatui susiformuoti, kirtimas.

Norint rūðiā išsaugoti, būtinas arba rezervatinis, arba draustinio reþimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

It was found in southwestern Lithuania, in the Vilkaviðkis district in 1985, growing on a stump in a deciduous forest. Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylas ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Plikoji trupsamanė

Dicranodontium denudatum (Brid.) E. Britton

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

3 (R) kategorija

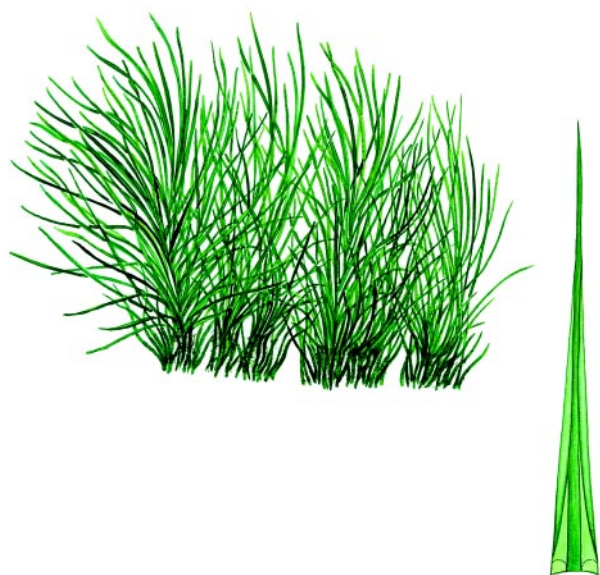
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĀraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio vėsaus ir vidutinio klimato juostose.

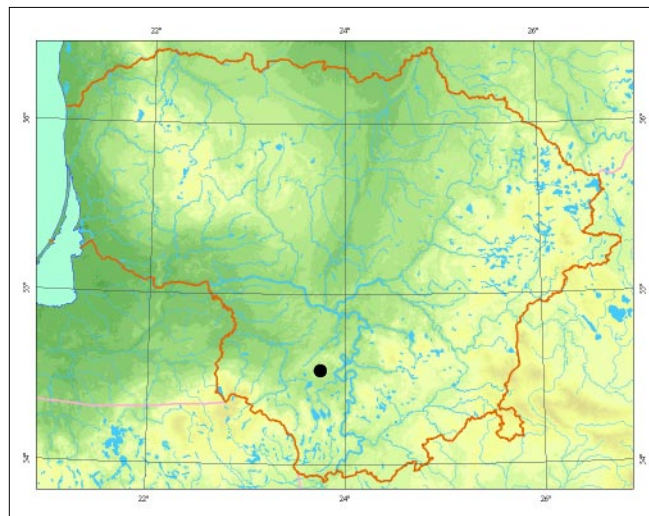
Lietuvoje rasta tik Puvinto rezervate (Alytaus r., 1997).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė Ėalioji samana. Stiebas 2– 10 cm aukĖeio. Lapai statūs arba atspurę, kartais Ā vienā pusę lenkti, iki 7 mm ilgio, labai ilga ir siaura vamzdeliu susisukusia virĖūne. Labai trapūs. Jiems nutrupėjus kartais matyti plikas stiebas. Sporogonai aptinkami retai. Dvinamės samanos vegetatyviniu būdu dauginasi nulūpusiais lapais. Auga vejomis. Aptinkamos Ėapniausiai juodalksnynuose ant drėgnos turtingos maisto medĖiagę dirvos, pūvanėios medienos, Ėemėmis apneĖtę akmenę.

Populiaciję gausumas. Puvinto rezervate aptikta populiacija gausi. Samanos auga prie pelkės prisiĖliejusiame juodalksnynė ant Āvairę substratę (durpię, ant Ā Ėemės pavirĖię iĖlindusię medĖię Ėaknę, pūvanėios medienos).

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Grėsmės ir apsauga. MiĖkę kirtimas, negyvos medienos Ėalinimas, ypaę kenkia augavieęię suskaidymas. Plikoji trupsamanė dauginasi beveik vien tik vegetatyviniu būdu, todėl sunkiai plinta Ā ekologiĖkai tinkamas, taėiau viena nuo kitos nutolusias augavietes.

Informacijos Ėaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

The species is found in Puvintas Strict Nature Reserve. The population is abundant – mosses are found growing on various substrates.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Vaiskioji uolenė

Dichodontium pellucidum (Hedw.) Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

ĖEIMA DVYNDANTINIAI (DICRANACEAE)

1 (E) kategorija

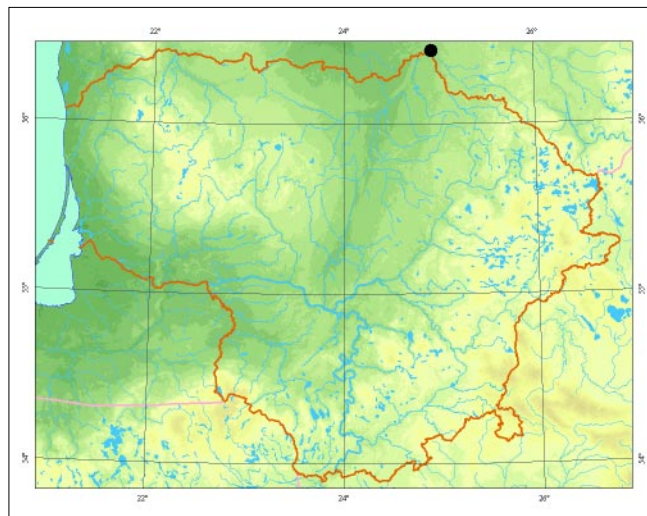
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulyje kalkingø atodangø regionuose (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Ėiaurės Afrikoje). Baltijos regione reta rūđis.

Lietuvoje aptikta tik Birpø r. (1997).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas paprastas arba menkai Ėakotas, 2– 8 cm aukđeio. Lapai atspuræ arba atsilenkæ, susisukæ. Dvinamė samana. Sporofitai iđauga retai. Sporos subræsta rudenā, þiemā arba anksti pavasarā. Vegetatyviniu būdu daugina si gemaliniais kūneliais. Auga puriomis tamsiai ar gelsvai þalioomis vejomis ant drėgnø kalkingø substratø.

Populiacijø gausumas. Aptikta populiacija gana gausi. Samanos paplitusios maþdaug 4 m² plote, lopinė-

liais, ant Ėaltiniø vandens drėkinamos pavėsingos dolomitø atodangos.

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, jø apaugimas kaupiantis humuso sluoksniui, vandens lygio kitimas. Populiacijai gali pakenkti dąpnas laipiojimas atodanga.

Informacijos Ėaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The only existing population in northern Lithuania (Birþai distr.) is found on a dolomite exposure.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Ilgakalė driuėė

Trematodon ambiguus (Hedw.) Hornsch.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĐEIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

3 (R) kategorija

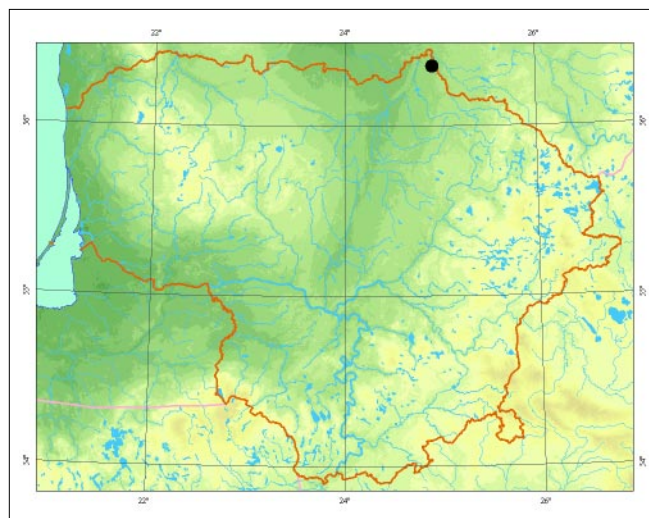
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūėis Āraėyta nuo 2000 m.

Paplitimas. ĖiaurĖs pusrutulyje (Europoje, Azijoje, ĖiaurĖs Amerikoje). Arealas nevientisas. DaėnesnĖ okeaninio klimato veikiamuose regionuose. Aptinkama centrinĖje Europos dalyje, Skandinavijoje, Suomijoje, Baltijos ŗalyse. Retai randama Karpatuose, Bulgarijoje, Rusijoje, Kaukaze ir Ėkotijoje. Plaėiai paplitusi rytinĖje ĖiaurĖs Amerikos dalyje ir labai reta vakarinĖje dalyje. Azijoje aptinkama tik Ramiojo vandenyno pakrantĖje (nuo KamĖiatkos iki Japonijos). Lietuvoje rūėis rasta tik Birėė girioje (Birėė r., 1998).

Biologija ir ekologija. AkrokarpinĖ ėalioji samana. Stiebas trumpas, iki 1 cm aukėio. Lapai iki 4 mm ilgio, nuo plataus pagrindo staiga susiaurĖjā Ā ilgā virėunā. VienanamĖ, reėiau dvinamĖ samana. Labai daėnai su sporogonais. SporinĖ pailga, labai ilgu iėlinkusiu kakleliu. SporinĖs labai spalvingos: urna gelsvai rusva,

Mindaugo Rylos ir Ilonos JukonienĖs nuotrauka

kaklelis purpurinis. Sporos subrĖsta vasarā. Dauginasi ir vegetatyviniu būdu – ant rizoidė aptinkama gemalinio kūnelio. Daėniausiai auga pavieniais augalais Āsiterpusi tarp kitė samanė. Labai retai sudaro purias vejas. Auga ant dirvoėemio (molio, durpio) su nesusivĖrusia ėoliė danga, daėniausiai griovio ir upelio ŗlaituose, pelkĖse, pievose, dirvonuose.

Populiacijė gausumas. Birėė girioje rasta tik vienoje vietoje – melioracinio griovio ŗlaite, taėiau populiacija buvo gana gausi. Samanos augo maėdaug 50 m² plote Āsiterpusios tarp kitė samanė (*Blazia pussila*, *Anthoceros agrestis*, *Funaria hygrometrica*). Dauguma individė liepos mėn. buvo su sporogonais. Populiacijos bėklĖ po 10 metė neėinama.

GrĖsmĖs ir apsauga. Tarpusavio konkurencija. Sudarant teritorijos tvarkymo planā, reikĖtė numatyti melioracinio griovio ŗlaitė valymo darbus.

Informacijos ŗaltiniai

JukonienĖ I., 2003: Lietuvos kiminai ir ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

10 years ago an abundant population was discovered in the Birėė district. Current population status is unknown.

Apraėė Ilona JukonienĖ

Smailioji kuplė

Distichium capillaceum (Hedw.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ĖEIMA DVYNDANTINIAI (*DICRANACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė samana. DaĖniausiai aptinkama kalnuose ir kalkinguose Ėemumø regionuose. Ėiaurės pusrutulio Ėalto ir vidutinio klimato juostose arealas iĖtisinis. Pietiniuose Ėiaurės pusrutulio regionuose aptinkama visuose kalnuose. Pietø pusrutulyje taip pat daĖnai aptinkama rūĖis.

Lietuvoje Ėinoma tik 1 radavietė BirĖø rajone.

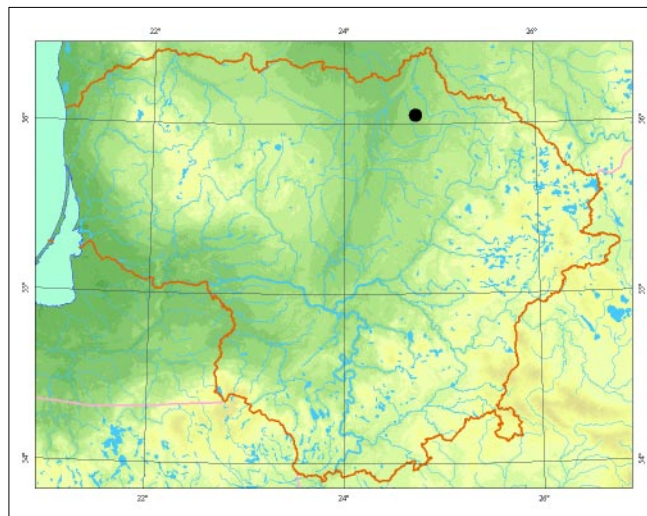
Biologija ir ekologija. Akrokarpinė Ėalioji samana. Stiebas status, iki 5 cm aukĖio, dvieiliĖkai lapuotas. Lapai 2– 4 mm ilgio, atsilenkė, nuo plaėios balsvos makĖties staiga nusmailėjė Ā ilgā dantyā virĖūnė. Vienamė samana. Labai daĖnai su sporogonais. Sporogono kotelis 0,5– 2 cm ilgio, raudonas. Sporinė cilindrėka, tiesi. Sporos subrėsta vasarā. Auga vejomis ant kalkingø substratø.

Populiacijø gausumas. Vejos plaėios, samanos gausiai sporifikuoja.

Grėsmės ir apsauga. Leidimasis Ā urvus, intensyvus turizmas.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Informacijos Ėaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

The species occurs in the BirĖai district, occupying entire substrate plots, sporophytes are abundant.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Pûpsanèioji þilutė

Pterygoneurum subsessile (Brid.) Jur.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ÐEIMA POTIJINIAI (*POTTIACEAE*)

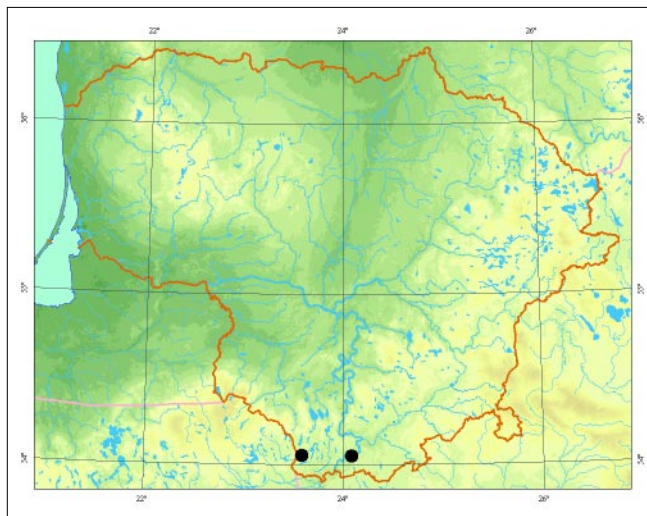
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rûðis åraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Pietø Europoje, Ðiaurės Afrikoje, Artimuosiuose Rytuose, Kaukaze, gana daþna Centrinėje Azijoje, Mongolijoje, Ðiaurės Kinijoje, Jakutijoje, aptinkama Ðiaurės ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje rasta tik Varėnos rajone. Tai Ðiauriausia rûðies paplitimo vieta Europoje.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas iki 5 mm aukðeiio, paprastas arba ðakotas. Lapai èerpiðkai prisiglaudæ prie stiebo, iki 1,7 mm ilgio. Vienanamė samana. Sporogono kotelis labai trumpas, apie 0,2 mm ilgio, tiesus ar sulinkæs. Sporinė beveik rutuliðka, rausvai ruda; tuðeia sporinė su plaèiomis þiotimis. Sporos subræsta anksti pavasarå. Auga þemo-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

mis pilkðvai þaliojis vejomis atvirose vietose ant priemlio ir priemolio dirvøpemiø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje rasta tik 1 kartà dirbamame lauke ant kalkingo dirvøpemio. Pakartotinai populiacija nebuvo stebėta.

Grėsmės ir apsauga. Intensyvi þemdirbystė, tradicinės þemdirbystės sunaikinimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

One small population in an arable field in southern Lithuania is known.

Apraðė Ilona Jukonienė

Brijinė potija

Pottia bryoides (Dicks.) Mitt.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖIŠMA POTIJINIAI (*POTTIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

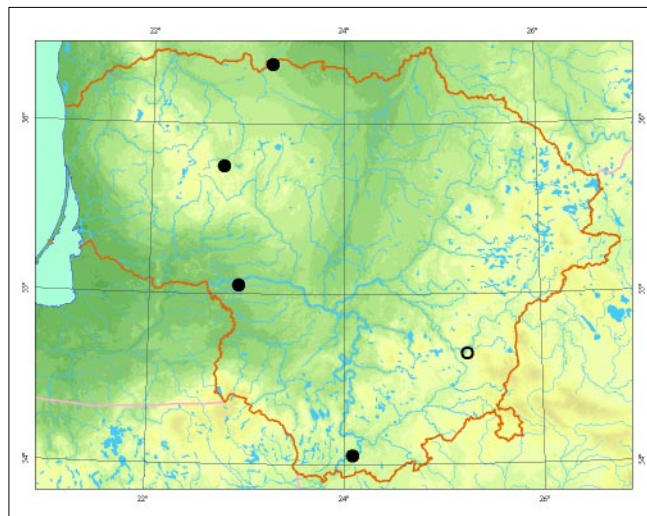
Paplitimas. Europoje, Kanarø salose, Turkijoje, Kaukaze, Artimuosiuose Rytuose, Centrinėje Azijoje, Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rūđis rasta Joniðkio (2000), Jurbarko (2000), Kelmės (2000), Varėnos (2002) rajonuose. XX a. pradžioje buvo rasta Vilniaus apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas iki 1 cm aukðeio. Vienanamė samana. Beveik visuomet su sporogonais. Sporogono kotelis trumpas, 1–3 mm ilgio. Sporinė kiauðiniðka arba elipsoidinė, su nenukrįntanėiu dangteliu, tik ðiek tiek iðkilusi virð pericheto lapeliø. Sporos subręsta pavasarā. Auga telkinėliais arba retomis vejomis dirbamuose laukuose, karjeruose, pakelėse, kur gana kalkingi dirvoþemiai.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Populiacijos negausios. Visos augavietės antropogeninės kilmės. Joniðkio r. pavieniai augalai rasti karjere, Jurbarko, Kelmės ir Varėnos r. – dirbamuose laukuose. Duomenys apie paplitimą Vilniaus r. naujais radiniais nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, intensyvi þemdirbystė.

Informacijos ūaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Recently found in the Joniðkis, Jurbarkas, Kelmė and Varėna districts. Populations are not abundant.

Apraðė Ilona Jukonienė

Kalkinė didenė

Didymodon tophaceus (Brid.) Lisa

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA POTIJINIAI (*POTTIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĩraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Plaėiai paplitusi rūĖis. Aptinkama Europoje, Āzijoje, ĖiaurėĖ Afrikoje, ĖiaurėĖ, Centrinėje ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje Ėinomos tik 3 radavietėĖs. Buvo rasta AkmenėĖs (1927), Klaipėdos (1993) ir Pasvalio (1984) rajonuose.

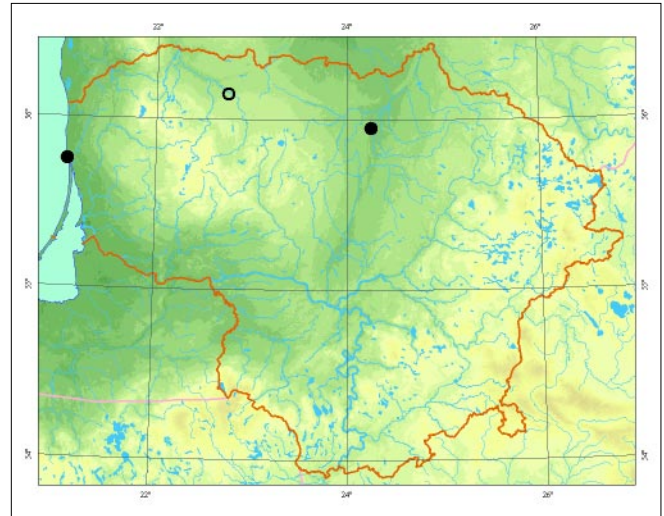
Biologija ir ekologija. Akrokarpinė Ėalioji samana. Stiebas 1–5 cm aukĖėio. Sausi lapai prisiglaudę prie stiebo, truputį susisukę. Dvinamė samana. Labai daėnai su sporogonais. Sporinė stati, cilindriĖka. Sporos subręsta Ėiemā arba anksti pavasarā. Vejos tankios, Ėalios ar rudos, apatinėje dalyje prisotintos kalkėmis. Auga vejomis ant drėgnø kalkingø substratø.

Populiacijø gausumas. Populiacijos negausios, tik Pasvalio r. aptiktos samanos su sporogonais.

GrėsmėĖs ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, substratø sunaikinimas.

Mindaugo Rylas ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Informacijos Ŗaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėbiai: WI, BILAS.

Summary

The species is found in the Pasvalys, Akmenė, and Klaipėda districts. The populations are not abundant.

ApraĖė Iлона Jukonienė

Laiboji peikdėtė

Gyroweisia tenuis (Hedw.) Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA POTIJINIAI (*POTTIACEAE*)

3 (R) kategorija

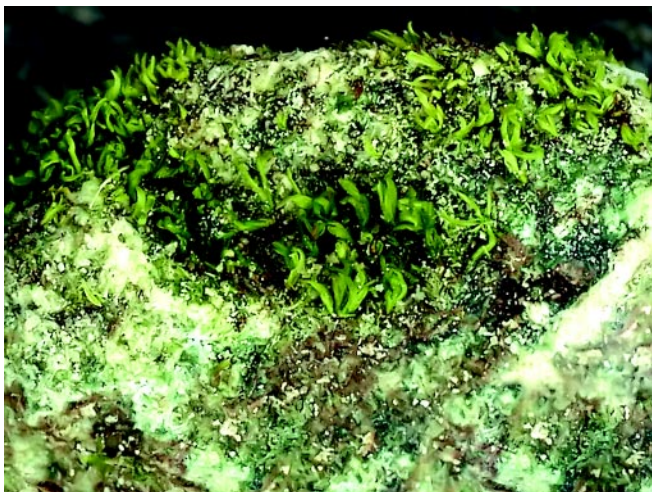
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdīs ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Amerikoje, Rytø Azijoje, Ėiaurės Afrikoje.

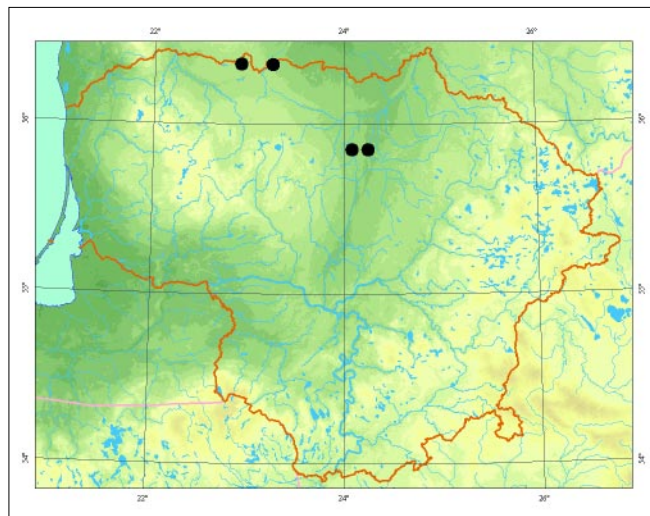
Lietuvoje ėinomos 3 radavietės Ėiaurinėje dalyje: Akmenės, Joniðkio ir Pasvalio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Labai smulki akrokarpinė ėalioji samana. Stiebas 1– 3 mm aukðeio. Lapai iki 1 mm ilgio, platūs, apskrita virðūne ir plokðeiais, dāpniausiai smulkiai rinėiuotais kraðtais. Dvinamė samana. Labai retai su sporogonais. Sporinė stati, pailgai kiauðiniðka. Sporos subręsta vėlai vasarā arba rudenā. Ant rizidø beveik visuomet gausu gemaliniø kūneliø, padedanėiø ūpimti naujus plotus. Auga telkinėliais arba retomis vejomis ant kalkingø substratø.

Populiacijø gausumas. Visose radavietėse populiacijos pavienės, atskiros. Joniðkio ir Pasvalio r. ant dolomitø atodangø rasti pavieniai augalai. Akmenės r. aptikta ant kalkėmis apneðtø eglės ðakø.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, jø pasidengimas humuso sluoksniu ir apaugimas. Ypatingā dėmesā reikėtø skirti ant dolomitø atodangø auganėioms populiacijoms ir saugoti visā joms būdingā retø Lietuvoje samanø kompleksā.

Informacijos ŗaltiniai

Jukonienė I. Lietuvos kiminai ir ėaliosios samanos. Vilnius, 2003.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Single and small populations in three localities in northern Lithuania are known.

Apraðė Ilona Jukonienė

Garbanotoji veisija

Weissia squarrosa (Nees et Hornsch.) Müll. Hal.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA POTIJINIAI (*POTTIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭdis árađyta nuo 2000 m.

Árađyta á Europos samanø raudonąjå knygå.

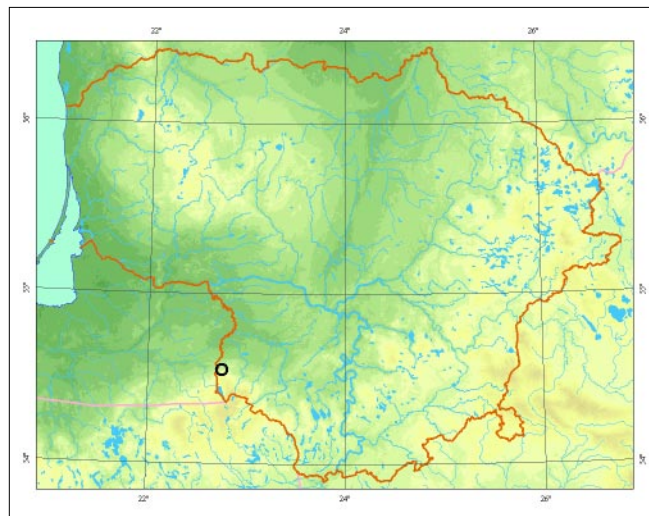
Paplitimas. Tik Europoje (nuo Skandinavijos iki Ispanijos), daþnesnė pietiniuose regionuose. Á điauræ nuo Lietuvos pavienės radavietės þinomos Estijoje ir Pietø Ðvedijoje.

Lietuvoje rŭdis buvo rasta Vilkaviðkio r. (1986).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas gulsčias arba kylantis, đakotas, iki 0,5 cm ilgio. Lapai apie 0,3–0,4 mm ploėio ir 2–2,5 mm ilgio, sausi susisukæ. Vienanamė samana. Labai daþnai su sporogonais. Sporogono kotelis trumpas, apie 3 mm ilgio. Sporinė stati, siaurai elipsoidinė, tamsiai þalia, su rusvu ar violetiniu atspalviu. Nukritus dangteliui, þiotys ilgai bŭna aptrauktos plėvele. Sporos subræsta pavasarå. Auga vejomis atvirose vietose, ypaè ant molio, grioviø pakraðėiuose, pakelėse, dirbamuose laukuose, dirvonuose.

Mindaugo Rylø ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Samanos augo molingame melioracinio griovio đlaite, nedideliais lopinėliais ásiterpusios tarp kitø samanø. Dabartinė populiacijos bŭklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, apaugimas þoliø danga ir krŭmais, đlaitø erozija. Teritorijos tvarkymo plane reikėtø numatyti nuolatinus augavietės prieþiŭros darbus, pvz., grioviø krantø valymå.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A small population was found 20 years ago in the southwestern part of Lithuania (Vilkaviðkis distr.). Current population status is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Trapioji linkė

Tortella fragilis (Hook. et Wilson) Limpr.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖIŠMA POTIJINIAI (*POTTIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje. Ypaė dađna Europos ir Sibiro kalnuose. Lietuvoje rūđis rasta tik Kretingos r. (1929).

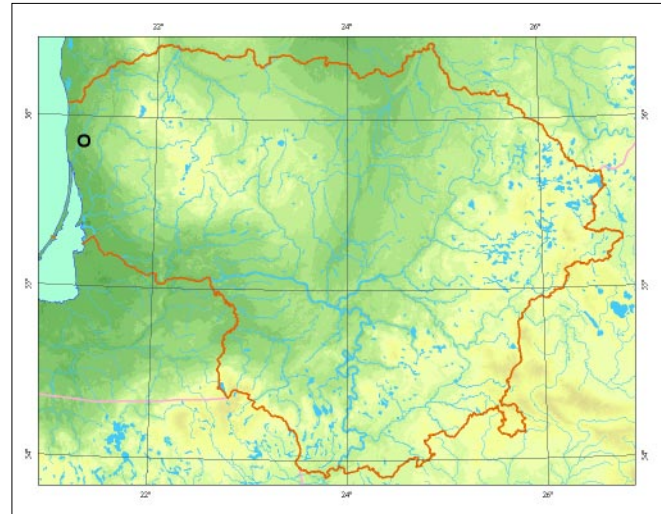
Biologija ir ekologija. Akrokarpinė řalioji samana. Stiebas 1– 6 cm aukđeio, status. Lapai stambūs, iki 8 mm ilgio, labai trapūs, dađniausiai nulūpusiomis virđūnėmis. Sausi lapai sulinkā ir Ėiek tiek susiraitā. Dvinamė samana. Labai retai su sporogonais. Sporinė stati, beveik cilindrioka, tiesi. Sporos subrāsta vasarā. Dađniausiai dauginasi vegetatyviniu būdu nulūpusiomis lapo dalimis. Auga tankiomis vejomis, kartais kupsteliais ant nekalkingų granitinių akmenų, kartais ir ant virtėlių.

Populiacijų gausumas. Samanos buvo rastos ant granitinio akmens. Dabartinė populiacijos būklė neįinama.

Grėsmės ir apsauga. Substratų sunaikinimas, jė savybių pasikeitimas kaupiantis humuso sluoksniui.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir řaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Found in only one locality in the western part of Lithuania. Current population status is unknown.

Aprađė Ilona Jukonienė

Lieknoji teilorija

Tayloria tenuis (Hedw.) Schimp.

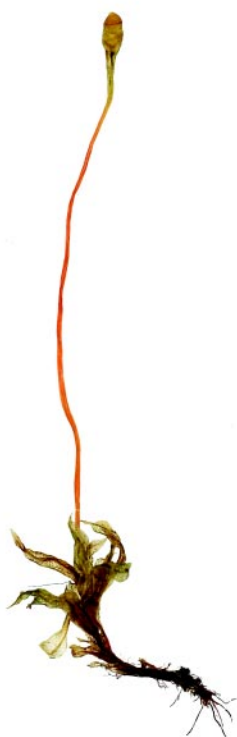
KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA MĖDLINIAI (*SPLACHNACEAE*)

3 (R) kategorija

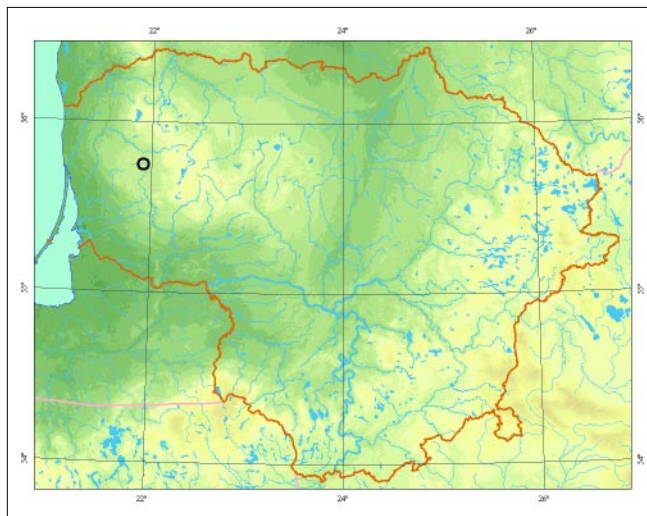
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis ĩraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. ÐiaurĖs pusrutulyje (Europoje, Azijoje, ÐiaurĖs Amerikoje, Grenlandijoje). Ðapniausiai aptinkama ðalto ir vĖsaus klimato juostose, taip pat kalnuose. Vidutinio klimato juostoje reta rūðis. Lietuvoje rasta PlungĖs r. (1985).

Biologija ir ekologija. AkrokarpinĖ þalioji samana. Stiebas status, iki 3 cm aukðeio. Lapai siauru pagrindu, pamau praplatĖjau, vĖliau trumpai nusmailĖjau. VienanamĖ samana. Sporogono kotelis apie 1,5 (4) cm ilgio, ið pradþiø raudonas, po kurio laiko pajuoduoja. SporinĖ juosvai rusva, trumpa, pamau pereinanti ĩ siaurā ir ilgā apofizau; iðbyrĖjus sporoms ji dar labiau sutrumpĖja, matyti plaĖios þiotys. VienmetĖ samana. Dauginasi sporomis, kurios subrĖsta vasarā. Lipnias sporas iðplatina musĖs. Jas privilioja gausiai pro apofizĖs ir kaklelio þioteles iðsiskiriantis nemalonus kvapo skystis. Sporos sudygsta patekusios ant yranĖiø au-

Mindaugo Rylos ir Ilonos JukonienĖs nuotrauka

galinĖs kilmĖs liekanø. Ne maþiau svarbu, kad substratas bûtø pakankamai drĖgnoje aplinkoje (pelkĖje, drĖgname miðke). Lieknoji teilorija dapniausiai aptinkama upiø pakrantĖse ant pūvanĖiø þoliø liekanø ir drĖgnuose miðkuose ant pūvanĖios medienos.

Populiacijø gausumas. PlungĖs r. lieknoji teilorija rasta tik vienoje vietoje: apypelkio eglyne, ant pūvanĖios medienos. Populiacija buvo negausi, jā sudarĖ pavieniai individai. GeguþĖs mĖn. beveik visi augalai buvo su sporogonais. Beveik pusĖs visø sporogonø iðlikau tik koteliai, dauguma iðlikusiø sporiniø su nukritusiais dangteliais ir vos keletas – su gaubtuvĖliais.

GrĖsmĖs ir apsauga. Negyvos medienos ðalinimas, miðkø retinimas, vandens lygio keitimas.

Informacijos ðaltiniai

JukonienĖ I., 2000: Tayloria tenuis – nauja Splachnaceae ðeimos rūðis Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 6 (1): 101– 104.

JukonienĖ I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

20 years ago a small population consisting of single individuals was found in the Plungė district. Current population status is unknown.

ApraðĖ Ilona JukonienĖ

Plunksninė ūvitrelė

Schistostega pennata (Hedw.) Web. et Mohr

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

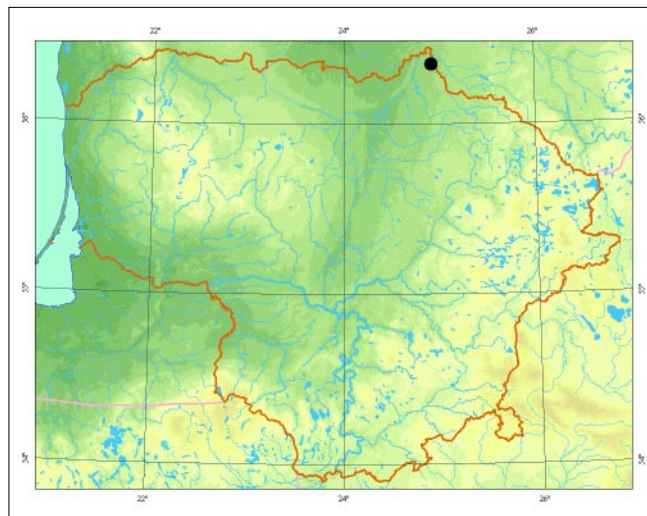
ĖEIMA ŪVITRELINIAI (SCHISTOSTEGACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulyje (Europoje, Ėiaurės Amerikoje, Azijoje). Aptinkama daugelyje Vidurio ir Ėiaurės Europos ŗalių. Kai kuriuose regionuose dađna, reėiau aptinkama ten, kur vyrauja kalkingi dirvoęemiai. Lietuvoje rasta tik Birųų girioje (Birųų r., 1998).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė řalioji samana. Stiebas status, paprastas, iki 1 cm aukđėio, dvieiliđkai lapuotas. Lapų pagrindas prisitvirtinās iđilgai stiebo; apatinis lapo krađtas auga stiebu řemyn, pasiekia řemesnā lapā ir tarsi susilieja su juo. Iđaugus gametofitui, ilgai iđlieka řalia, siųliđka đakota protonema, kurioje gausu ląđio formos ŗviesā atspindinėių ląstelių, todėl samana gali augti tamsiose ŗksmingose vietose. Dvinamė samana (nors priedingos lyties individai gali iđsivystyti ant vienos kito rizoidų). Sporofitai iđauga retai. Sporos subręsta dađniausiai pavasarā. Jos lipnios, ŗviepias jas retai kada iđneđioja vėjas. Tikriausiai prisitaikiusios, kad iđneđiotų gyvūnai. Vegetatyviniu būdu dauginasi gemaliniais kūneliais, iđsivystanėiais ant protonemos. Mėgsta labai ŗksmingas, netgi tamsias vietas. Tokiomis sąlygomis kitos samanos ne labai gali augti, todėl plunksninės ŗvitrelės sudaro

grynus sāpalynus. Auga telkinėliais, dađniausiai ant medųų (ypaė puđų ir eglė) iđvartų, po đaknimis, ant rųgđėios dirvos. Kitose ŗalyse aptinkama ant smiltainio uolienų.

Populiacijų gausumas. Aptikta tik Birųų girioje ir tik vienoje vietoje ant eglės iđvartos đaknų gųđpiame eglyne. Visi individai liepos mėn. buvo be sporogonų.

Grėsmės ir apsauga. Ūksmė – viena iđ būtinių samanos augimo sąlygų, todėl jai labai kenkia miđkų kirtimas, netgi retinimas. Pađalinus miđkų iđvartas, sunaikinami substratai, tinkami điai rūđiai augti.

Informacijos ŗaltiniai

Jukonienė I. Lietuvos kiminai ir řaliosios samanos. Vilnius, 2003.

Herbariumo pavyzdįiai: BILAS.

Summary

A small population was recorded in northern Lithuania (Birųų forest).

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylas ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Melsvoji polija

Pohlia cruda (Hedw.) Lindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA BRIJINIAI (*BRYACEAE*)

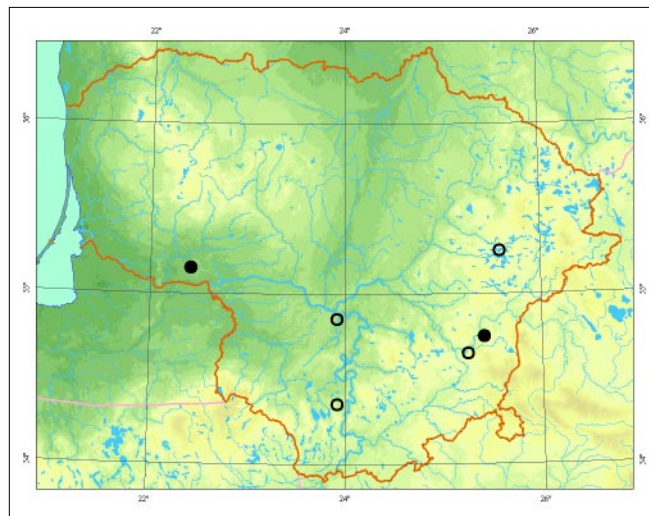
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĀraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Visame ĖiaurĖs pusrutulyje nuo Arktikos iki ĖiaurĖs Afrikos, taip pat aptinkama Himalajuose, Pietø Afrikoje, CentrinĖje ir Pietø Amerikoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje, salose palei Antarktidā. Labai Ėapna kalnø regionuose.

Lietuvoje rūĖis rasta Kauno (1956), TauragĖs (1999) ir Vilniaus (1822, 1938), MolĖtø (1929), Alytaus (1926) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė Ėalioji samana. Stiebas status, 2– 3 cm aukĖio. Lapai lancetiĖki, melsvai Ėali, su metalo blizgesiu. DvinamĖ arba vienanamĖ samana. Sporogonai nĖra labai Ėapni. Sporos subrĖsta vasarā. Auga puriomis, lengvai subyranĖiomis vejomis pakelĖse, Ėlaituose, griovioø pakraĖiuose, Ėap-

niausiai ant smĖlio, ant nekalkingø akmenø. Nuo kitø polijø rūĖiø skiriasi Ėviesiai Ėalia spalva ir metalo blizgesiu.

Populiacijø gausumas. Pastaruoju metu negausi populiacija, kuriā sudaro pavieniai augalai, aptikta VieĖvilĖs rezervate (TauragĖs r.). Kitø anksĖiau aptiktø populiacijø dabartinĖ bŭklĖ nepinoma.

GrĖsmĖs ir apsauga. Tarpusavio konkurencija.

Informacijos Ėaltiniai

MinkeviĖius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miĖkø, pievø ir pelkiø samanoms papinti. – Vilnius.

JukonienĖ I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI.

Summary

Recently only a small population in the TauragĖ district has been found. Current status of the others is unknown.

ApraĖĖ Ilona JukonienĖ

Mindaugo Rylos ir Ilonos JukonienĖs nuotrauka

Ðleicherio brija

Bryum schleicheri Schwaegr.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ÐEIMA BRIJINIAI (*BRYACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rūðis árašyta nuo 1989 m.

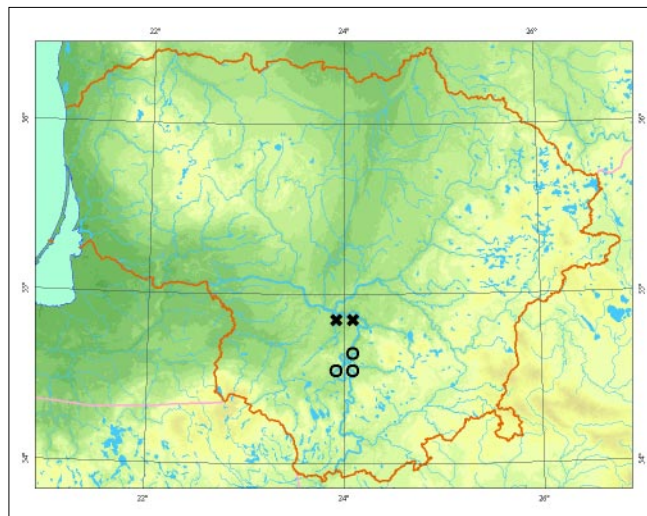
Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio kalnuose (Europoje, Ðiaurės Amerikoje, Centrinėje Azijoje, Ðiaurės Afrikoje). Alpėse paplitusi iki 3 250 m virš jūros lygio. Pavienė samanė rasta Pietų Amerikos kalnuotoje dalyje. Þemumose aptinkama retai.

Lietuvoje aptikta Nemuno pakrantėse (Prienų ir Kauno r., 1954, 1956).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 3–12 cm aukðio. Lapai stambūs, iki 3,5 mm ilgio. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami retai (Lietuvoje neaptikti). Specialiø vegetatyvinio dauginimosi organø nesudaro. Auga tankiomis vejomis, dažniausiai ðaltų kalnų upelių pakrantėse, ðaltiniuose. Þemumose, kaip ir Lietuvoje, randama ðaltiniuose upių ðlaituose. Augavietės – ir rūgðios, ir beveik neutralios.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Dauguma populiacijø buvo aptikta Kauno hidroelektrinės patvankos zonoje. 1959 m. jos buvo sunaikintos. Populiacijos galėtų būti išlikusios tik Birštono apylinkėse. Dabartinė jø būklė nežinoma. Ðleicherio brija galėtų augti palei Nemunà ir kitose panaðiose vietose.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas, ðlaitų erozija.

Informacijos ðaltiniai

Andriuðaitytė D., Jukonienė I., 2000: J. Pipinio indėlis á Lietuvos briofloros tyrimus. – *Botanica Lithuanica*, 6 (1): 23–52.

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkų, pievų ir pelkių samanoms þapinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

In 1954–1955 it was found in four localities (all spring rich banks of the Nemunas River); three have since been destroyed. Recent population status in the Birštonas area is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Apskritalapė brija

Bryum cyclophyllum (Schwaegr.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ŪEIMA BRIJINIAI (*BRYACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūđis ĩrađyta nuo 2000 m.

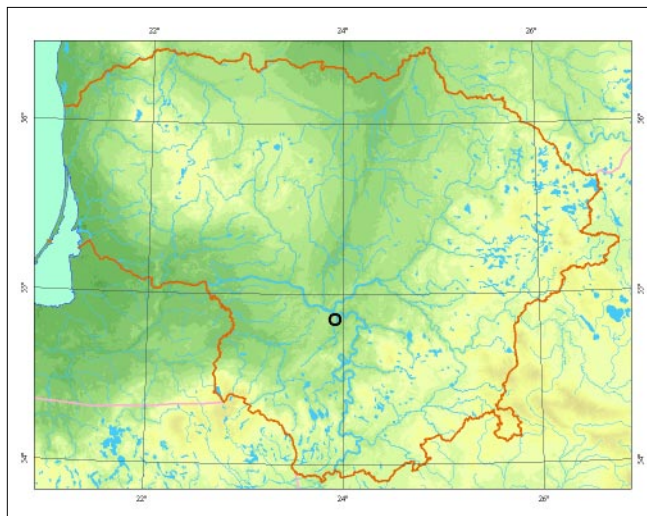
Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio vėsaus klimato juostoje. Daugelyje regionø reta rūđis. Lietuvoje buvo rasta 1927 m. Kauno apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė Ŗalioji samana. Stiebas trumpas, iđ jo apatinės dalies iđaugę ilgi lapuoti ūgliai. Lapai platūs, atvirkđėiai kiauđiniđki arba beveik apskriti, buka ar apskrita virđūne. Vejos purios, virđuje đviesiai Ŗalios, apaėioje – tamsios, beveik juodos. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami retai, daŖniau pasitaiko siūlø pavidalo gemaliniø kūneliø. Auga telkinėliais arba vejomis ant atvirø, drėgnø, daŖniausiai durpingø dirvoŖemiø.

Populiacijø gausumas. Prieđ 80 metø Kauno apylinkėse samanø buvo aptikta laikinoje augavietėje. Dabartinė populiacijos būklė neŖinoma.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija.

Informacijos Ŗaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miđkø, pievø ir pelkiø samanoms paŖinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ŗaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdŖiai: WI.

Summary

The species was found in the Kaunas region in 1927. Current population status is unknown.

Aprađė Ilona Jukonienė

Funko brija

Bryum funckii Schwaegr.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA BRIJINIAI (*BRYACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Eurazijos vidutinio klimato juostoje, Ėiaurės Afrikoje, aptikta Kanarø salose. Reta visame Baltijos regione.

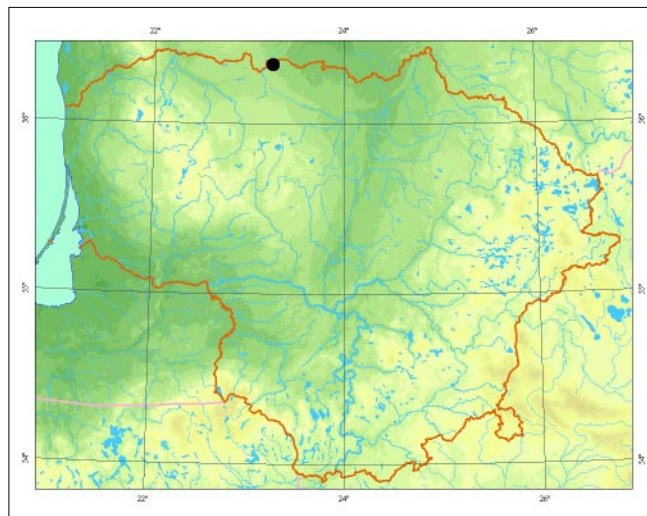
Lietuvoje rūĖis rasta tik Ėagarės apylinkėse (Joniškio r., 1998).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė Ėalioji samana. Stiebas 1– 2 cm aukĖėio. Sterilūs ūgliai trumpi, stori, pumpuro pavidalo arba Ėerpiškai lapuoti. Lapai trumpai nusmailėjusia virĖūne, labai gaubti, stiebo virĖūnėje susitelkø Ā kietā blizgantā pumpurėlā. Dvinamė samana. Sporos subręsta vėlyvā pavasarā arba anksti vasarā. Lietuvoje aptikta be sporogonø. Vegetatyviniu būdu dauginasi nulūpusiais virĖūniniais stiebais. Auga telkinėliais arba vejomis. Kalkiamėgė samana. Dāpniau aptinkama ant kietø, o ne ant puriø substratø.

Populiacijø gausumas. Joniškio r. Ėinoma populiacija negausi. Ant dolomitø atodangos aptikti pavieniai nesporifikuojantys augalai.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Gręsmės ir apsauga. Substratø sunaikinimas, jø pasidengimas humuso sluoksniu.

Informacijos Ŗaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Joniškis district growing in a former dolomite quarry.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Netikroji gaurenė

Rhizomnium pseudopunctatum (Bruch et Schimp.) T. J. Kop.

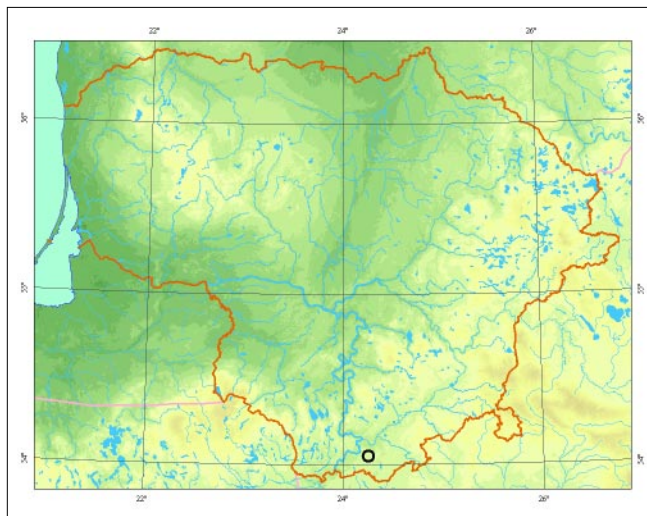
KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA MNIJINIAI (*MNIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis ĀraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio Ėalto klimato juostoje ir vėsaus klimato juostos pietinėje dalyje (Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje). Pieėiau aptinkama sporadiėkai, Ėapniausiai kalnuose, Ėemumose auga retai. Lietuvoje rūĖis rasta tik Varėnos r. (1985).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė Ėalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 10 cm aukĖėio, visas apaugės trumpais rizoidais, su daugybe sterilių ūglių. Lapai atvirkĖėiai kiauĖiniėki, apskrita, kartais Ālinkusia virĖūne, lygiakraĖėiai, su vienasluoksniu apkraĖėiu. Vienanamė samana. Sporinė palinkusi, rutuliėkai kiauĖiniėka. Sporos subrėsta Ėiemā arba pavasarā. Auga nerūgĖėiose Ėemapelkėse, Ėaltiniuotose vietose.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijų gausumas. Varėnos r. pavienės samanos buvo aptiktos Ėaltiniuotoje pelkėje. Dabartinė populiacijų būklė nepinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, aplinkos rūgĖtėjimas.

Informacijos Ėaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

Single individuals were found in the Varėna district in a spring fen.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Pelkinė mezija

Meesia uliginosa Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA MEZIJININIAI (*MEESIACEAE*)

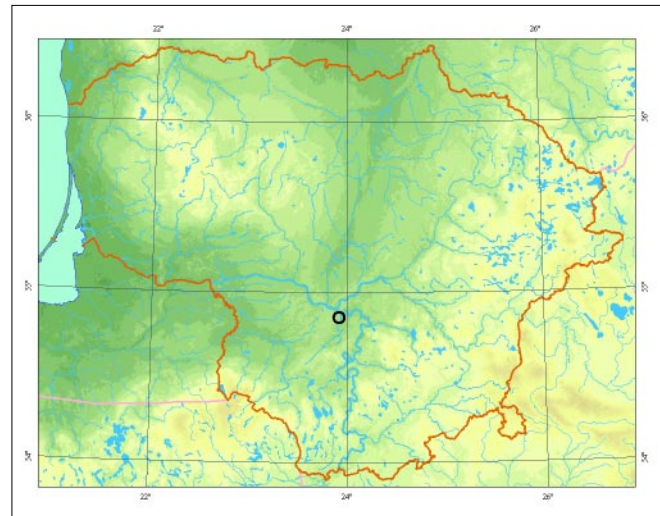
4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio Ėalto ir vėsaus klimato juostose, ypaė kalnuose. Vakarø ir Vidurio Europoje paplitusi sporadiėkai, Alpėse aptinkama iki 2 800 m virø jūros lygio. Azijoje daėniausiai aptinkama Sibire. Keletas Ėios rūĖies radavieėiø Ėinoma ir pietø pusrutulio kalnuose.

Lietuvoje XIX a. pradėioje aptikta Kauno apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė Ėalioji samana. Stiebas status, 1– 4 cm aukĖio, paprastas arba puokĖtėtai Ėakotas. Lapai iĖsidėstā 8 eilėmis, stiebo virĖnės link pamaėu didėjantys, nuo lancetiėko pagrindo pamaėu susiaurėjā, buka virĖune. Vienanamė samana. Labai

Mindaugo Rylø ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

daėnai su sporogonais. Sporogono kotelis 1– 8 cm ilgio, rausvas. Sporinė palinkusi, pailgai kriauĖiėka, suiaromis āstriėomis Ėiotimis. Sporos subrėsta vasarā. Auga vejomis, kartais pavieniais stiebais āsiterpusi tarp kitø samanø Ėemapelkėse ir tarpinėse pelkėse.

Populiacijø gausumas. Nuo XIX a. duomenø apie Ėiā samaną Lietuvoje nėra.

Grėsmės ir apsauga. Durpiø kasimas, vandens lygio keitimas.

Informacijos Ėaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

There has been no data on this species in Lithuania since the 19th century.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Ilgakotė mezija

Meesia longiseta Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA MEZIJININIAI (*MEESIACEAE*)

4 (I) kategorija

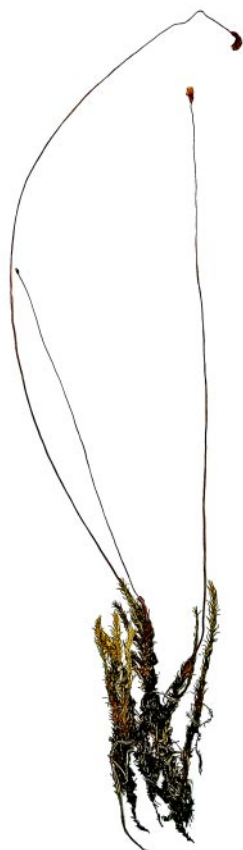
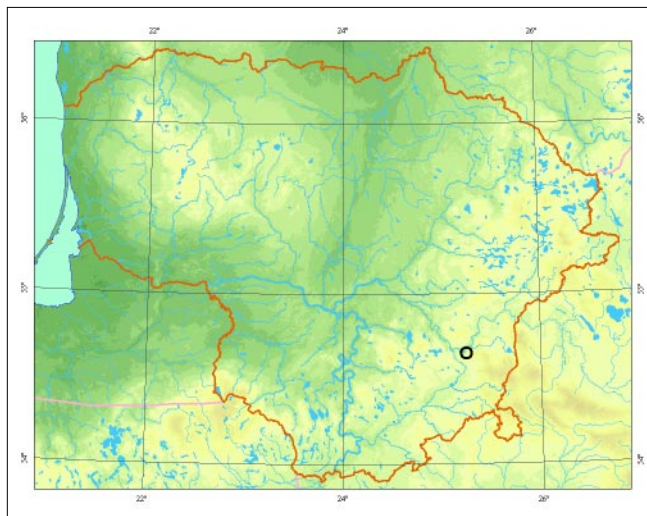
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Ārađyta Ā Europos samanø raudonąjā knygā, ES Buveiniø direktivos II ir Berno konvencijos I priedus.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje. Daugiausiai paplitusi Ėiauriniuose regionuose. Europoje pastaruøju metu arealas siaurėja.

Lietuvoje XIX a. pradpioje rūđis aptikta Vilniaus apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė Ŗalioji samana. Stiebas status, nuo keleto iki 10 cm aukđeio, paprastas arba Ėiek tiek đakotas. Lapai iđsidėtā 6–8 eilėmis, siaurai kiauđiniđku, lancetiđku pagrindu, pamāpu susiaurėjā, trumpa smailia arba buka virđune. Vienanamė samana. Labai đapnai su sporogonais. Sporogono

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

kotelis labai ilgas, siekia 10 cm ir daugiau, rausvas. Sporinė pailgai kriuđiđka, ilgu kakleliu. Sporos subręsta vasarā. Auga āsiterpusi tarp kitø samanø kalkingose Ŗemapelkėse ir tarpinėse pelkėse. Samanø dangoje niekuomet nebūna vyraujanti, auga pavieniais augalais arba tankiø vejø lopinėliais.

Populiacijø gausumas. Nuo XIX a. duomenø apie Ėiā samaną Lietuvoje nėra.

Grėsmės ir apsauga. Durpiø kasimas, vandens lygio keitimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ŗaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

There has been no data on this species in Lithuania since the 19th century.

Aprađė Ilona Jukonienė

Tribriaunė mezija

Meesia triquetra (Richter) Ångstr.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA MEZIJININIAI (*MEESIACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

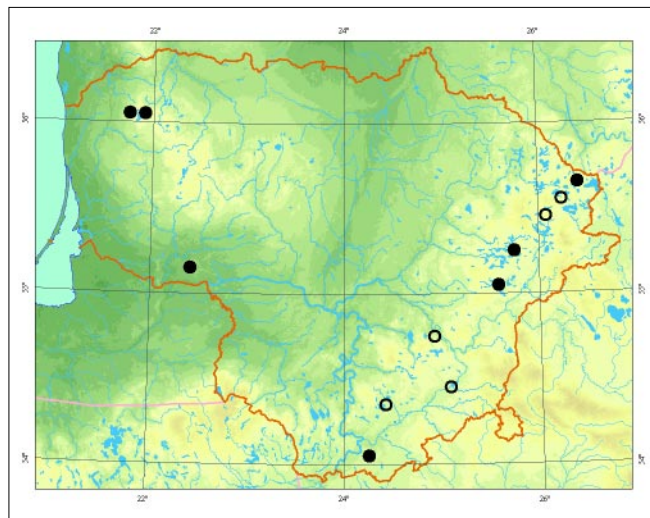
Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio Ėalto klimato juostoje. Taip pat Ėapnai aptinkama vėsaus klimato juostos Ėiaurinėje dalyje ir pietiniū regionū kalnuose. Europoje Ėapniausia Skandinavijos pusiasalyje ir Suomijos Ėiaurėje. Vidurio Europos Ėemumose aptinkama retai – tik kaip ledynmeėio reliktas. Rasta ir pietū pusrutulyje – Naujosios Gvinėjos ir Australijos kalnuose.

Ėapnesnė Ėemaitijoje ir rytinėje Lietuvos dalyje. Pavienės radavietės Ėinomos ir Pietū Lietuvoje: Daugū apylinkėse (Alytaus r., 1956), Kapiniūkiū apylinkėse (Varėnos r., 1998).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė samana. Stiebas 10– 15 cm ilgio. Lapai iūsidėstā 3 eilėmis. Dvinamė samana. Gana Ėapnai su sporogonais. Sporogono kotelis 8– 10 cm ilgio. Sporinė palinkusi, pailgai kriauĖiūka, ilgu kakleliu. Sporos subręsta vasarā. Auga vejomis arba pavieniais stiebais āsiterpusi tarp kitū samanū. Palankiausias augavietės – kalkingos Ėemapelkės, nors aptinkama ir rūgūtesnėje aplinkoje, kur pH 4,6– 6,5. Ėapniausiai randama Ėemapelkiū duburiuose.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijū gausumas. Ėemaitijoje (Plateliū apylinkėse, Plungės r.) ir rytinėje Lietuvos dalyje (Zarasū, Ėvenėioniū r.) populiacijos gausios. Tribriaunė mezija yra viena iū vyraujanėiū rūĖiū *Caricetum lepidocarpae* ir *Caricetum limosae* bendrijū samanū dangoje. Varėnos ir Tauragės r. populiacijos negausios. Anksėiau aptiktū populiacijū Ignalinos, Vilniaus, KaiĖiadoriū, Alytaus r. dabartinė būklė nėpinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas.

Informacijos Ėaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miūkū, pievū ir pelkiū samanoms pāpinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir pāliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been found in various parts of Lithuania. The most abundant populations are in fens in Pėemaitija and eastern Lithuania.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Balkðvoji drėgva

Amblyodon dealbatus (Hedw.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ÐEIMA MEZIJININIAI (*MEESIACEAE*)

4 (I) kategorija

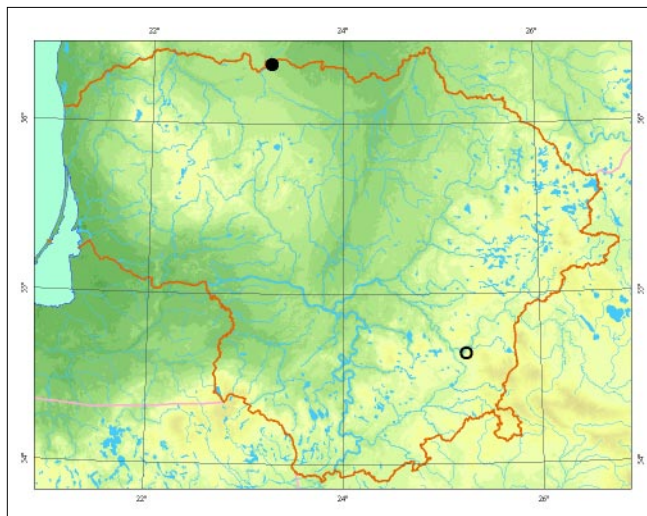
Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭdis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ðiaurės pusrutulio vėsaus klimato juostoje ir kalnuose. Sporadiðkai aptinkama ðalto ir vidutinio klimato juostose. Pagrindinis arealas – Europoje ir Ðiaurės Amerikoje. Azijoje aptinkama reèiau, daþniausiai vidutinio klimato juostos kalnuose. Europoje daþniausia Danijoje ir vakarinėje Skandinavijos pusiasalio dalyje, gana daþna Britø salose. Europos þemyninėje dalyje paplitusi Alpėse iki 2 650 m virð jŭros lygio. XIX a. pradþioje Lietuvoje buvo rasta Vilniaus apylinkėse (1822). Pastaraisiais metais aptikta Joniðkio r. (2000).

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas 1– 1,5 cm aukðei. Lapai gleþni, trumpai nusmailėjæ. Vienanamė samana. Labai daþnai su sporogonais. Sporogono kotelis 2– 4 cm ilgio, raudonas. Spo-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

rinė pailgai kriauðiðka, palinkusi, siauromis þiotimis, ilgu kakleliu. Sporos subręsta vasaros pradþioje. Auga telkinėliais arba retomis vejomis, kartais pavieniai stiebais ásterpia tarp kitø samanø. Kalkiamėgė. Kalnuose aptinkama ant upeliø drėkinamø kalkingø uolienø, þemumose – atvirose kalkingose þemapelkėse, taip pat ant drėgnø, kalkingø, atvirø, su nesusivėrusia þoliø danga dirvø.

Populiacijø gausumas. Joniðkio r. aptikti pavieniai ðios rŭdies augalai. Duomenys Vilniaus r. naujais radiniais nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija, pelkiø ir ðlapiø pievø sausinimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

In the 19th century the species was known to exist in the Vilnius region. A small population has recently been discovered in the Joniðkis district.

Apraðė Ilona Jukonienė

Brandenburginė versmenė

Philonotis marchica (Hedw.) Brid.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ĖEIMA BARTRAMIJINIAI (*BARTRAMIACEAE*)

1 (E) kategorija

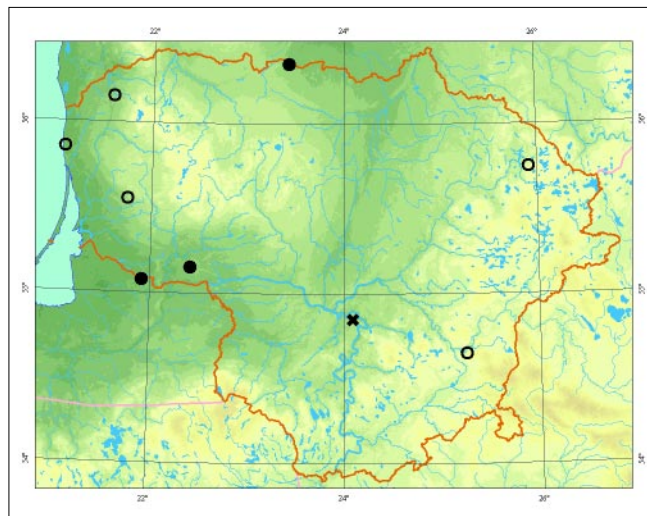
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės, Centrinėje ir Pietø Amerikoje, Ėiaurės ir Rytø Afrikoje āvairaus klimato (nuo atogrąpø iki vidutinio) juostose. Daugelyje Europos Ėaliø reta rūđis.

Aptikta āvairiose Lietuvos vietose: Vilniaus apylinkėse (1822), pajūryje (1936), Kauno (1957), Zarasø (1963), Skuodo (1985), Ėilutės (1985), JoniĖkio (1999) ir Tauragės (1999) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė Ėalioji samana. Stiebas status, daėniausiai 2– 5 cm aukĖio, neĖakotas arba virĖutinėje dalyje su 2– 3 Ėakelėmis. Lapai lancetiĖki. Dvinamė samana. Sporofitai iĖauga retai (Lietuvoje neaptikti). Lapø paėastyse daėnai randama gemalinø pumpurėliø. Auga vejomis arba pavieniais stiebais āsiterpusi tarp kitø samanø Ėemapelkėse, Ėlapiose pievose, daėniausiai beveik neutralios reakcijos dirvø Ėemiuose. Tai smulkiausia iĖ visø Lietuvoje aptinkamø versmeniø. Nuo kitø rūđiø skiriasi lapø lāstelio pøpymiai, kurie pastebimi tik Ėviesiniu mikroskopu.

Populiacijø gausumas. Populiacijos negausios. Skuodo, Ėilutės, JoniĖkio ir Tauragės r. brandenburginė versmenė rasta pavieniais stiebais arba nedideliais lopinėliais āsiterpusi tarp kitø samanø. Anksėiau ap-

tiktos radavietės pakartotinai nebuvo patikrintos ir jø būklė pastaruoju metu neėinama.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, pievø sausinimas, tarpusavio konkurencija.

Informacijos Ėaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miĖkø, pievø ir pelkiø samanoms paėinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in various parts of Lithuania (eight localities). Populations are not abundant, their current status is unknown.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Velėninė versmenė

Philonotis caespitosa Jur.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA BARTRAMIJININIAI (*BARTRAMIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūđis ĩrađyta nuo 2000 m.

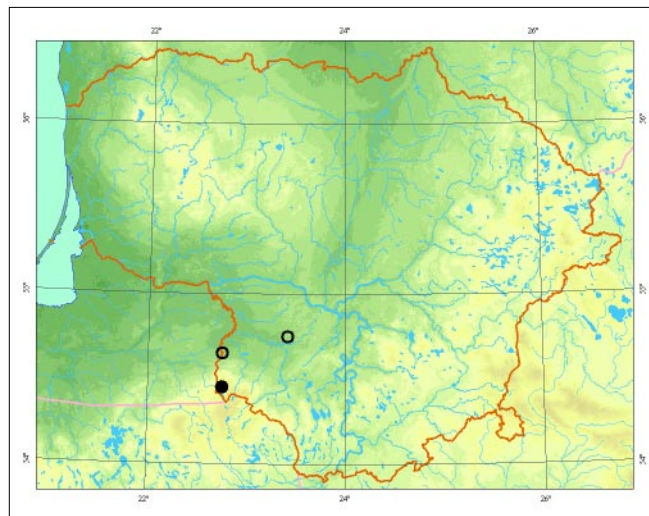
Paplitimas. Sporadiđkai paplitusi điaurės pusrutulio đalto ir vėsaus klimato juostose.

Pinomos 3 radavietės Pietvakarių Lietuvoje: Marijampolės (1929) ir Vilkaviđkio (1985, 1998) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė įalioji samana. Stiebas status, 4– 8 cm aukđėio, beveik neđakotas. Lapai daįniausiai điek tiek įjautuviđkai lenkti. Dvinamė samana. Sporogono kotelis ilgas. Sporinė beveik rutuliđka. Sporos subręsta vasarā. Auga vejomis įemapelkėse, đlapiose pievose, upių ir eįerų pakrantėse. Nuo kitų Lietuvoje aptinkamų versmenių rūđių lengviausia atskirti pagal lapo ląsteles.

Mindaugo Rylas ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijų gausumas. 1929 ir 1985 m. Lietuvoje aptiktos populiacijos buvo negausios, augo nebūdingose điai rūđiai, antropogenuotose vietose – dobilų lauke ir melioracinio griovio đlaite. Dabartinė įų būklė neįpinoma. 1998 m. Vilkaviđkio r. velėninė versmenė buvo rasta natūralioje buveinėje – eįero pakrantėje.

Grėsmės ir apsauga. Tarpusavio konkurencija. Lietuvoje aptiktoms populiacijoms kenkia per daug intensyvi įemdirbystė.

Norint rūđā išsaugoti, teritorijų tvarkymo planuose būtina numatyti išskirtines apsaugos priemones.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir įaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdįiai: BILAS, WI.

Summary

Three small populations are known, two found in anthropogenized habitats and one in a natural habitat.

Aprađė Iona Jukonienė

Baumgartnerio pokrepis

Zygodon baumgartneri Malta

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA ĖEPĖINIAI (*ORTHOTRICHACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Makaronezijoje, ĖiaurĖs Afrikoje, Artimuosiuose Rytuose, Kaukaze, ĖiaurĖs Amerikoje.

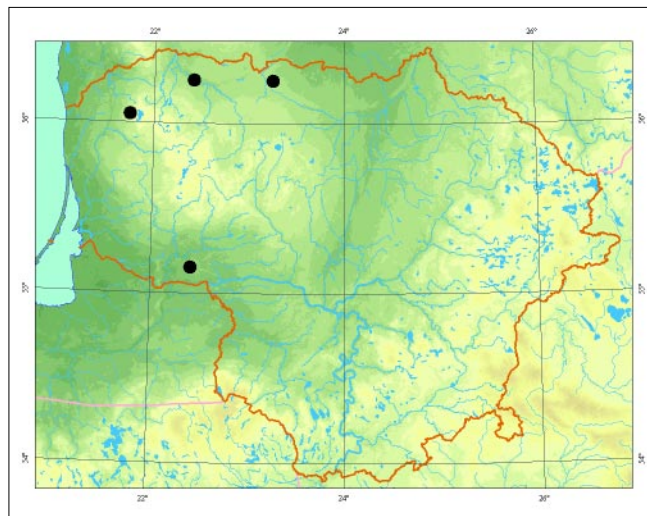
Lietuvoje rūĖis rasta JoniĖkio (1998), PlungĖs (2001), MaĖeikiū (2001), TauragĖs (1999) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Stiebas 1–3 cm ilgio, status arba kylantis, netaisyklingai Ėakotas. Sausi lapai susisukę, lancetiĖki arba liniĖiĖkai lancetiĖki. DvinamĖ samana. Sporogonū pasitaiko retai. Sporogono kotelis ilgas ir laibas. SporinĖ kiauĖiniĖka ar kriauĖiĖka. Lapū papastyse daĖnai iĖauga gemaliniū kūneliū, kuriais samanos dauginasi. Auga gelsvai ar rusvai Ėalioomis vejomis, reĖiau kupsteliais ant lapuoĖiū medĖiū, ypaĖ uosiū, kamienū.

Populiacijū gausumas. MaĖeikiū, PlungĖs ir TauragĖs r. nedideliais lopinĖliais augo ant pavieniū medĖiū (uosiū) kamienū. JoniĖkio r. augo uosyne, 1 dm² plote.

Mindaugo Rylos ir Ilonos JukonienĖs nuotrauka

GrĖsmĖs ir apsauga. Senū medĖiū kirtimas.

Informacijos Ŗaltiniai

JukonienĖ I., 2003: Lietuvos kĖminai ir Ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

It was found in the Joniškis, Mažeikiai, Plungė and Tauragė districts, growing in small patches on single trees.

ApraĖĖ Ilona JukonienĖ

Lajelio dėpė

Orthotrichum Iyellii Hook. et Taylor

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĐEIMA ĐEPĐINIAI (*ORTHOTRICHACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ėrađyta nuo 2000 m.

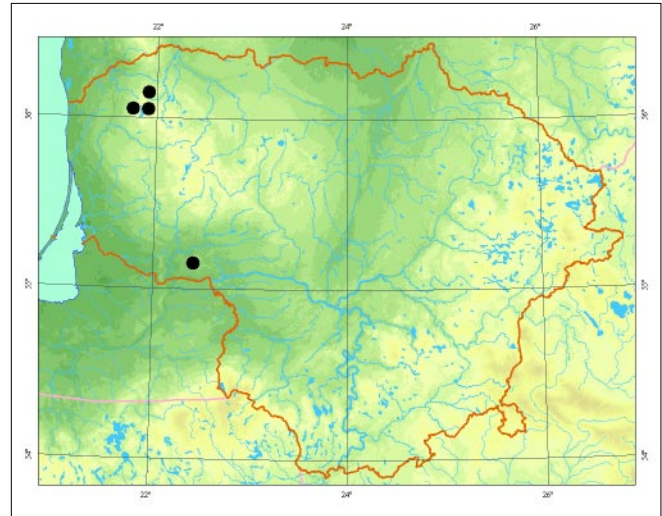
Paplitimas. Điaurės pusrutulyje: Europoje, vakarinėje Điaurės Amerikos dalyje, Centrinėje Amerikoje, Pietryėiø Azijoje, Điaurės Afrikoje. Labiau paplitusi okeaninio klimato regionuose, nors aptinkama ir subkontinentiniuose.

Lietuvoje įinomos 3 radavietės vakarinėje dalyje: Plungės (1996) ir Tauragės (2002) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Palioji samana. Stiebas gulsėias arba kylantis, iki 5, reėiau – 7 cm aukđėio. Lapai linijđkai lancetiđki. Dvinamė samana. Sporinė pasislėpusi tarp pericheto lapeliø arba pusiau iđlindusi. Sporogonai aptinkami retai. Beveik visuomet turi ant lapø iđsidėsėiusius gausius gemalinius kūnelius. Kaip ir kitos vegetatyviniu būdu besidauginanėios samanos, dąpniausiai auga ne kupsteliais, o plaėiomis vejomis, ant lapuoėiø medįiø (pavieniø ir auganėiø miđkuose) kamienø. Gana jautri uđterđtumui sieros dioksidu. Viena iđ stambiausiø dėpđiø genties rūđiø.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Gali būti painiojama su voverine balnadante (*Leucodon sciuroides*), nuo kurios skiriasi gemaliniø kūneliø gausa ir mikroskopiniais lapo ląsteliø pųymiais.

Populiacijø gausumas. Plungės r. rasta ant keleto medįiø (uosiø, klevø) kamienø skirtingose vietose, Tauragės r. – ant pavieniø medįiø.

Grėsmės ir apsauga. Miđkø ir pavieniø senø medįiø kirtimas, oro uđterđtumas.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminiai ir įaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdįiai: BILAS.

Summary

The species has been found in several localities in western Lithuania. In the Plungė district it has been found on several trees, and in the Tauragė district on single trees.

Aprađė Ilona Jukonienė

Bruoþuotoji þepðë

Orthotrichum striatum Hedw.

KLASË LAPSAMANËS (*BRYOPSIDA*)

ÐEIMA ÐEPÐINIAI (*ORTHOTRICHACEAE*)

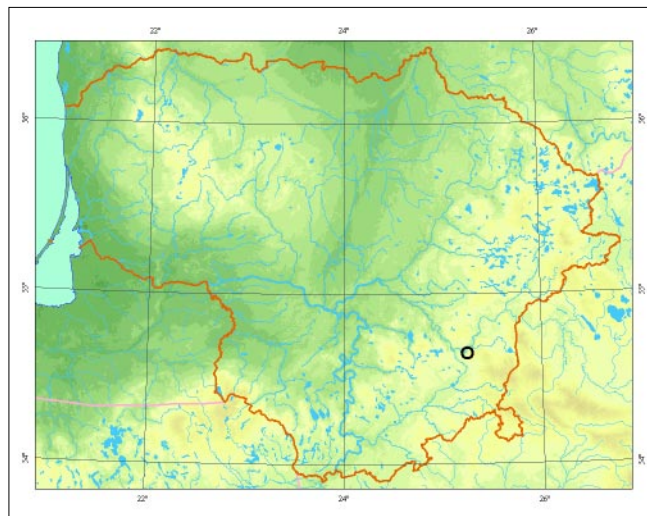
4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Pietiniuose Europos ir Azijos regionuose, vakarinëje Ðiaurës Amerikos dalyje.

Lietuvoje rûðis aptikta XIX a. pradþioje Vilniaus apylinkëse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinë þalioji samana. Stiebas iki 5 cm aukðëio. Lapai pailgai kiauðiniðku pagrindu, pamaþu lancetiðkai nusmailëjæ. Vienanamë samana. Labai daþnai su sporogonais. Sporinë pasislëpusi tarp pericheto lapeliø arba pusiau iðkilusi. Gaubtuvëlis plaukuotas. Sporos subràsta þiemà arba anksti pavasarà. Auga kupsteliais ant lapuoëiø me-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

þpiø kamienø. Tokie pat iðoriniai popymiai bûdingi ir Lietuvoje daþnai aptinkamai panaðiajai þepðei (*Orthotrichum affine*). Nuo jos bruoþuotoji þepðë skiriasi tuo, kad turi 16 vidinio peristomo danteliø, o panaðioji þepðë – tik 8.

Populiacijø gausumas. Nuo XIX a. duomenø apie ðià samanaà Lietuvoje nėra.

Grësmës ir apsauga. Miðkø ir pavieniø senø medþiø kirtimas.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

There has been no data on this species in Lithuania since the 19th century.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mapoji nertvė

Fontinalis dalecarlica Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA NERTVINIAI (*FONTINALACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĀraĖyta nuo 1989 m.

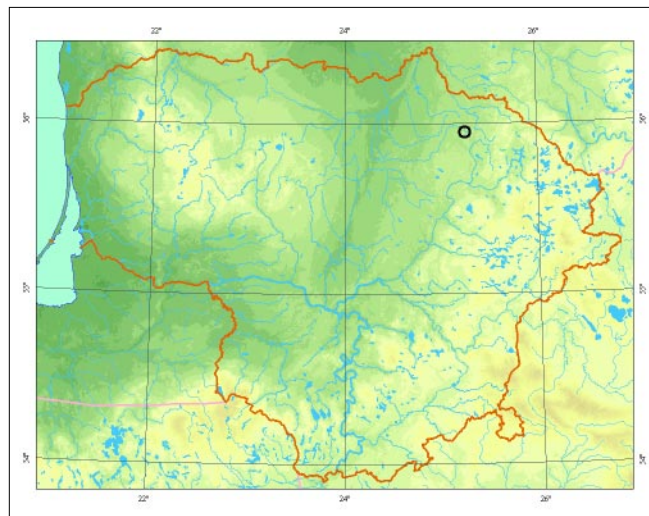
Paplitimas. ĖiaurĖs pusrutulyje vĖsaus ir vidutinio klimato juostose (Europoje, Azijoje, ĖiaurĖs Amerikoje, Grenlandijoje).

Lietuvoje rūĖis aptikta KupiĖkio r. (1929).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė vandens samana. Stiebas 4– 10 cm ilgio, padrikai Ėakotas. Lapai iĖilgai perlinkę, 0,5– 0,7 mm ploĖio, 2– 3 mm ilgio. DvinamĖ samana. Auga vandenyje, daĖniausiai rūgĖiuose neturtinguose maisto medĖiagĖ vandenyse, prisitvirtinusi prie ĀvairiĖ substratĖ (akmenĖ, medienos). Lietuvoje greitai tekanĖiuose karbonatinguose upe-liuose aptinkama *Fontinalis antipyretica* var. *gracilis*. Tokie upeliai maĖajai nertvei augti netinkami.

Mindaugo Rylos ir Ilonos JukonienĖs nuotrauka

PopuliacijĖ gausumas. Naujais radiniais duomenys nepatvirtinti. DabartinĖ populiacijos bŭklĖ nepinoma.

GrĖsmĖs ir apsauga. SubstratĖ sunaikinimas, vandens lygio keitimas, ūptvankĖ statymas.

Informacijos Ŗaltiniai

MinkeviĖius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miĖkĖ, pievĖ ir pelkiĖ samanoms paĖinti. – Vilnius.

JukonienĖ I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ŗaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: WI.

Summary

The species has been found in the KupiĖkis district. Current population status is unknown.

ApraĖĖ Ilona JukonienĖ

Patininė nertvė

Fontinalis hypnoides Hartm.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA NERTVINIAI (*FONTINALACEAE*)

2 (V) kategorija

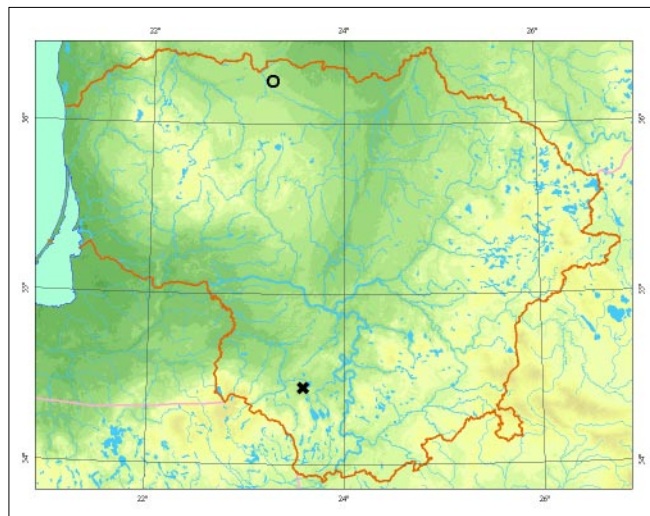
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonàjà knygà.

Paplitimas. Ðiaurës pusrutulio vësaus ir vidutinio klimato juostose. Arktikoje aptikti pavieniai radiniai. Yra duomenø apie ðios rùðies paplitimà pietiniuose Eurazijos regionuose.

Lietuvoje rùðis rasta 2 kartus: Joniðkio (1958) ir Alytaus (1968) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinë þalioji samana. Stiebas apie 10– 15 cm ilgio, padrikai ðakotas. Lapai beveik plokðti. Dvinamë samana. Sporogonai iðauga retai. Vandens samana. Auga stovinëiuose mezotrofiniuose vandenyse, prisitvirtinusi prie avairiø substratø (akme-

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

nø, medienos). Nuo kitø nertviø rùðiø skiriasi neperlinkusiais lapais ir pakraðtinëmis lapo lãstelëmis.

Populiacijø gausumas. Þuvinto eþere pakartotiniø tyrimø metu (1997, 2004) nebuvo aptikta. Populiacijos Joniðkio r. dabartinë būklë nepinoma.

Grësmës ir apsauga. Substratø sunaikinimas, vandens lygio keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Andriuðaitytë D., Jukonienë I., 2000: J. Pipinio indëlis á Lietuvos briofloros tyrimus. – Botanica Lithuanica, 6 (1): 23– 52.

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species was found in the Joniðkis district in 1958. Current population status is unknown. Continued studies over the last 30 years in Þuvintas have not led to any discoveries.

Apraðë Ilona Jukonienë

Karoklinė skliautenė

Antitrichia curtispindula (Hedw.) Brid.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA BALNADANTINIAI (*LEUCODONTACEAE*)

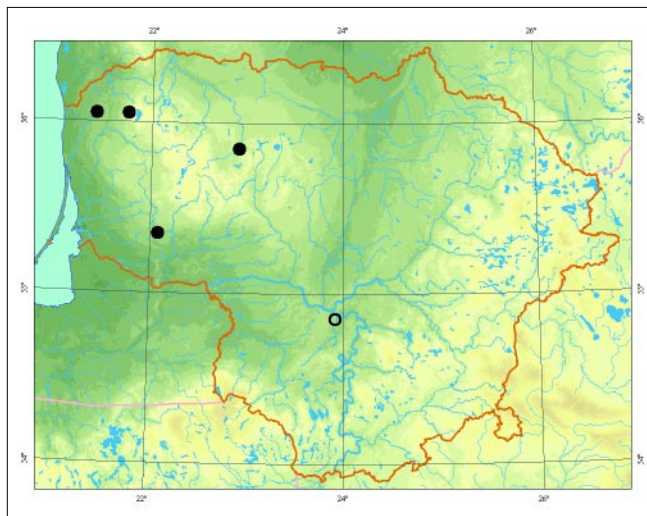
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ĩrađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Amerikoje, Ėiaurės ir Centrinėje Afrikoje. Labiau paplitusi okeaninio klimato regionuose.

Lietuvoje ĩnamos pavienės radavietės. Aptikta Kau-no (1926), Plungės (2002), Ėiauliu (2003), Tauragės (2006) ir Kretingos (2006) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė uodegiđkoji ĩalio-ji samana. Stiebas 10– 20 cm ilgio, tankiai apaugęs prisiglaudusiais lapais, plunksniđkai đakotas. Dvinamė samana. Sporogonai iđauga retai. Sporos subręsta pavasarį. Specialiu vegetatyvinio dauginimosi organu nesudaro. Tankiai apauga mediu kamienus. Kituose krađtuose aptinkama ir ant drėgnu uolų. Labai jautri oro tarđai. Karolinė skliautenė kartais galima supai-nioti su voverine balnadante (*Leucodon sciuroides*). Ėios samanų skiriasi lapo sandara. Balnadantės lapai be gyslų, o karolinės skliautenės – su ilga virđūnėje

uđsibaigianėia pagrindine gysla, apatinėje pusėje – su trumpomis papildomomis đoninėmis gyslomis; lapu krađtai su nusvirusiais lenktais dantukais.

Populiaciju gausumas. Ėiauliu, Plungės, Tauragės ir Kretingos r. auga ant biologiđkai brandiu mediu, gausiai, iki 3– 4 m aukđuio, taėiau populiacijos aptiktos tik ant pavienių mediu. Populiacijos būklė Kau-no r. pastaruoju metu neįinama.

Grėsmės ir apsauga. Senu mediu kirtimas, miđu k retinimas, augavieėiu suskaidymas, oro tarđa.

Informacijos šaltiniai

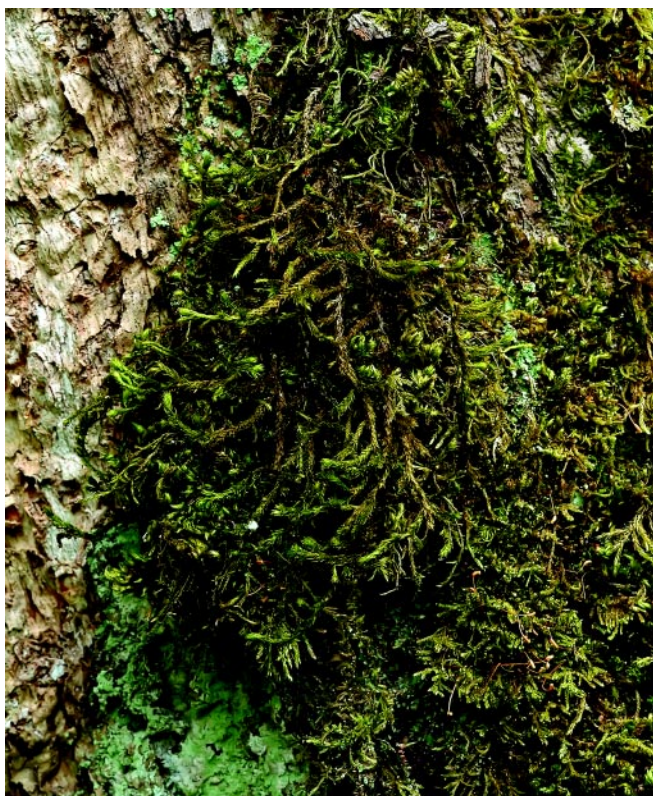
Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir ĩaliosios samanos. – Vilnius.

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miđu k, pievų ir pelkiu samanos papinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI.

Summary

It has been found in five localities on single tree trunks, with abundant populations in the Plungė, Ėiauliai, Kretinga and Tauragė districts. Current population status in the Kaunas region is unknown.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Plunksninė pliusnė

Neckera pennata Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA PLIUSNINIAI (*NECKERACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rŭðis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonàjà knygå.

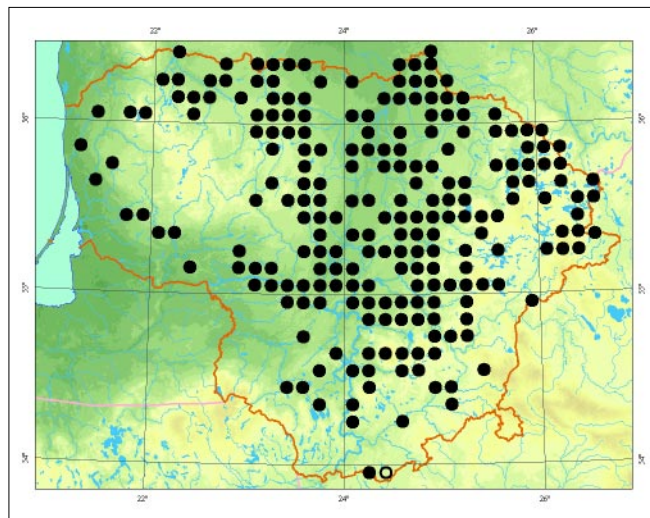
Paplitimas. Europoje, Ðiaurës Amerikoje, Azijoje, Naujoje Zelandijoje. Arealas tæsiasi nuo ðalto iki vidutinio klimato juostø. Pastaruoju metu Europoje ðios rŭðies gausumas maþėja.

Aptinkama beveik visoje Lietuvos teritorijoje. Retesnë Vakarø ir Pietø Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinë þalioji samana. Stiebas 3–6 cm ilgio, 1–3 kartus plunksniðkai ðakotas. Ðakutës iðsidësèiusios vienoje plokðtumoje. Lapai skersai banguoti. Vienanamë samana. Sporinë pasislëpusi tarp pericheto lapeliø. Sporos subræsta vasarà. Ðalto klimato juostoje ir kalnuose dabniausiai aptinkama ant uolø, vësaus klimato juostoje – ant drebuliø, vidutinio – ant plaëialapiø medþiø, ypaë uosio, kamienø. Rŭðiai gyvuoti svarbus mikroklimatas (pavësis, drëgmë). Samana jautri uþterøtam orui, rŭgøtiems lietums.

Ilonos Jukonienës nuotrauka

Populiacijø gausumas. Populiacijos ávairaus gausumo. Vietomis aptinkamos ant daugybës medþiø, dabniau – ant pavieniø. Miðkuose, kuriuose ðios samanø gausios ir kuriuose iðkirtus senus medþius iðlieka tinkamas mikroklimatas, jos auga ant jaunø medþiø, ypaë drebuliø, kamienø. Gausesnës populiacijos Ðiaurës Lietuvoje.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas (retinimas, senø medþiø naikinimas). Atvirose vietose palikus pavienius senus medþius, samanø pamapø nunyksta. Aplink ðios rŭðies gausesnës kolonijas turëtø bŭti numatytos ribotos veiklos zonos. Nors samanø gana plaëiai paplitusios, bet dël smarkiai kertamø miðkø maþėja jø populiacijø kiekis, dydis ir gyvybingumas.

Informacijos ðaltiniai

Minkevièius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms papinti. – Vilnius.

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in various parts of Lithuania, most commonly in the northern and central parts. Due to intensive commercial forestry the abundance and vitality of populations is in decline.

Apraðë Ilona Jukonienë

Garbanotoji pliusnė

Neckera crisper Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA PLIUSNINIAI (*NECKERACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĩraĖyta nuo 2000 m.

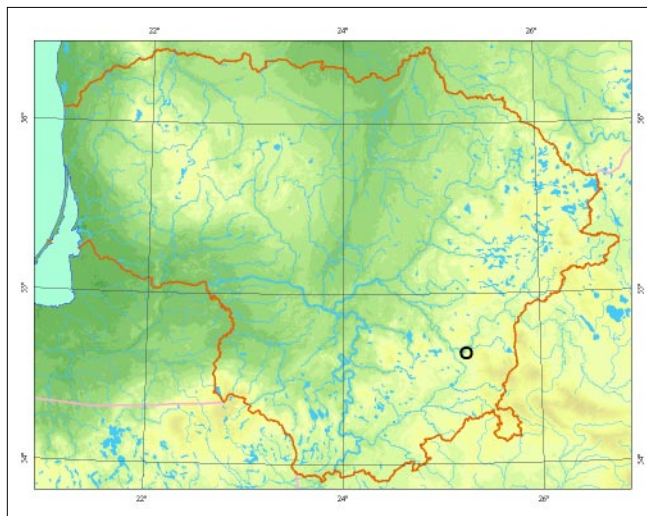
Paplitimas. Labiausiai paplitusi Europoje. Taip pat aptinkama Makaronezijoje, Kaukaze, Centrinėje Azijoje. Daþniausia Vakarø ir Vidurio Europoje – nuo Pirėnø iki Didþiosios Britanijos. Fenoskandijoje aptinkama iki Arktikos. Daþnesnė jūrinio klimato veikiamuose regionuose ir priskiriama subatlantiniam Vidurþemio jūros elementui.

XIX a. pradþioje rūĖis aptikta Kauno apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Akrokarpinė þalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 20 (30) cm ilgio, gana taisyklingai plunksniðkai ðakotas. Vėduokliðka samana, ðakutės ĩdsidėsėiusios vienoje plokðtumoje. Dvinamė. Sporogonø pasitaiko retai. Sporos subręsta pavasarā. Sporogono kotelis 0,8– 1,2 cm ilgio. Sporinė kiauðiniðka, stati, ĩðkilusi virð pericheto lapeliø – tuo ði samana skiriasi nuo garbanotosios pliusnės, kurios sporinės pasislėpusios tarp pericheto lapeliø. Daþniausios augavietės – kalkingos uolienos, reėiau smiltainio atodangos. Þemumose aptinkama ir ant lapuoėiø medþiø kamienø. Ėia jø gausumas smarkiai maþėja dėl oro uþterðtumo ir intensyvaus ūkininkavimo.

Mindaugo Rylas ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Nuo XIX a. duomenø apie ðiā samanā Lietuvoje nėra.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø ir pavieniø senø medþiø kirtimas, substratø sunaikinimas, jø savybiø pasikeitimas kaupiantis humuso sluoksniui.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

There has been no data on this species in Lithuania since the 19th century.

Apraðė Ilona Jukonienė

Smailiaðakis tensmenis

Pterigynandrum filiforme Hedw.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ÐEIMA RIMENINIAI (*LESKEACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

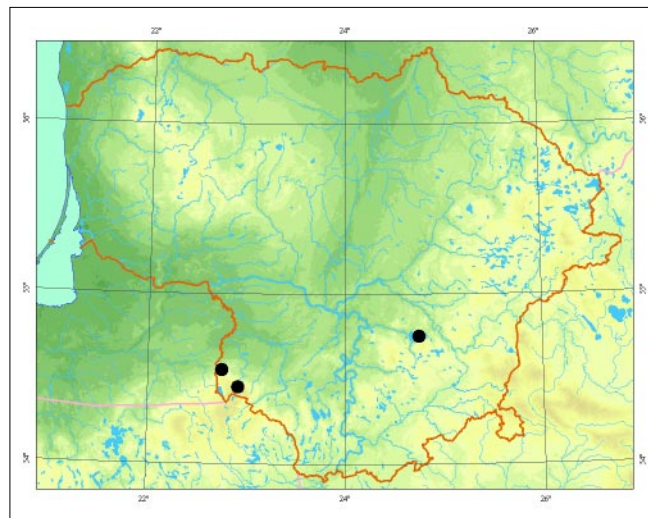
Paplitimas. Ðiaurës pusrutulyje (Europoje nuo Arktikos iki Kanarø salø, Ðiaurës Afrikoje, Turkijoje, Kaukaze, Centrinëje Azijoje, Himalajuose, Tibete, Taivanyje, Centrinëje Amerikoje). Ypaè ðapna kalnø regionuose, þemumose aptinkamas retai.

Lietuvoje rûðis rasta pietinëje dalyje: Trakø (1992) ir Vilkaviðkio (1998, 2001) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinë þalioji samana. Stiebas ðliauþiantis arba kylantis, su daugybe úgliø. Antriniai stiebai siùliðki, apvaliai lapuoti, labai ðapnai iðlinkæ. Dvinamë samana. Sporifikuoja labai retai. Sporos subræsta vasarà. Sporinë cilindriðka, stati. Kartais aptinkami specialûs vegetatyvinio dauginimosi organai – rausvai rudi, pailgi, ant stiebo iðsidëstæ gemaliniai kûneliai. Auga kalnuose ant kalkingø uolø arba lapuoèiø medþiø kamienø. Lietuvoje ðapniausiai aptinkama ant plaèialapiø medþiø kamienø vidutinio drëgnumo miðkuose. Auga tiek pakankamai apðviesotose, tiek úksmëtose vietose. Gana jautri oro uþterðumui. Nuo kitø ðliauþianëiais stiebais samanø skiriasi iðlinkusiomis ðakutëmis, lapø lãsteliø forma, trumpa, paprasta arba dviguba gysla.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Populiacijø gausumas. Lietuvoje aptiktos populiacijos negausios. Abiejose Lietuvos radavietëse smailiaðakiai tensmeniai augo lapuoèiø miðkuose ant pavienio lapuoèiø medþiø kamienø apatinës dalies. Trakø r. ði samana rasta nedidelëje lapuoèiø medþiø giraitëje, ið visø pusio apsuptoje dirbamø laukø. Vilkaviðkio r. – didesniuose miðko masyvuose, taèiau taip pat ant pavienio medþiø.

Grësmës ir apsauga. Senø lapuoèiø medþiø kirtimas, miðkø struktûros keitimas. Ypaè didelë grësmë iðkilusi Trakø r. þinomai populiacijai.

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Two small populations have been found, on single trees in the Trakai and Vilkaviðkis districts.

Apraðë Ilona Jukonienë

Mapoji tujinutė

Thuidium minutulum (Hedw.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA TUJINUTINIAI (*THUIDIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĀraĖyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietø, Centrinėje ir Ėiaurės Amerikoje. Vidurio Europoje gana reta. Pavienės radavietės pino mos Ukrainoje, Baltarusijoje.

Lietuvoje 1931 ir 1980 m. rasta Ėaliojoje girioje (Panevėpio r.). Tai viena Ėiauriausio rūĖies paplitimo vietø.

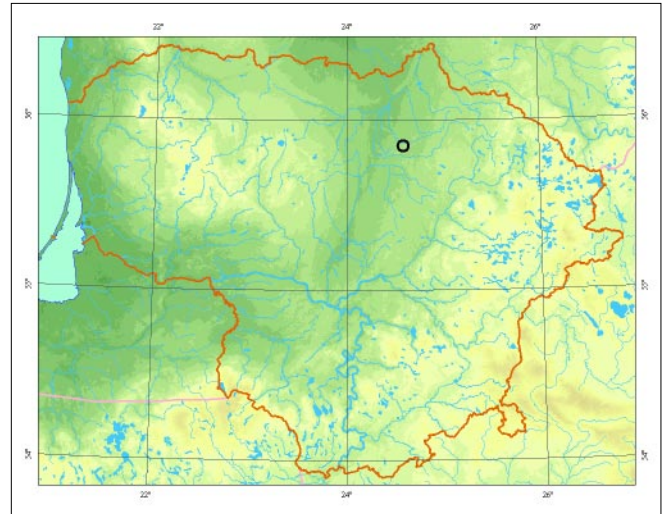
Biologija ir ekologija. Labai smulki pleurokarpinė Ėalioji samana. Stiebas 2– 3 cm ilgio, ĖliauĖiantis, paprastos arba vienākart (kartais 2 kartus) plunksniōkai Ėakotas, apaugęs lancetiōkais ar siūliōkais neĖakotais parafilais. Vienanamė samana. Sporinė ruda, pailga, cilindriōka, horizontali. Auga patiesalais miōkuose apie medĖiø kamienus, ant kelmø ir kalkingø uolø drėgnuose lapuoėiø miōkuose.

Populiacijø gausumas. Populiacijø būklė Ėiuo metu neĖinoma.

Grėsmės ir apsauga. MedĖiø kirtimas, miōkø retinimas, intensyvus ūkininkavimas.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Informacijos Ŗaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miōkø, pievø ir pelkiø samanoms paĖinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: WI.

Summary

A small population was found in the Panevėžys district (1931, 1980). Current population status is unknown.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Pelkinė auksotė

Campylium elodes (Lindb.) Kindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ĖEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùdis áraðyta nuo 2000 m.

Áraðyta á Europos samanø raudonàjà knygà.

Paplitimas. Europoje. Yra duomenø apie radavietes Himalajuose.

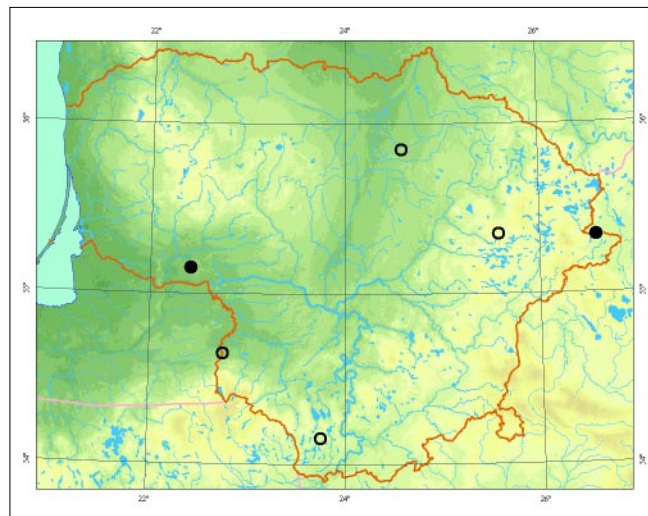
Rasta ávairiose Lietuvos vietose: Panevėpio (1927), Vilkaviðkio (1976), Lazdijø (1983), Molėtø (1985) ir Tau-ragės (1994) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas daþniausiai status, 5– 10 cm aukðeio, netai-syklingai plunksniðkai ðakotas. Stiebo lapai iðsidestà retai, atsilenkà, su gysla ir smulkiai dantytais kraðtais (tuo ði samana skiriasi nuo kitø Lietuvoje aptinkamø auksoeio rùðiø). Dvinamė samana. Sporogonai aptin-kami retai. Auga kilimais ant dirvoþemio, medþiø ka-mienø apatiniø daliø.

Populiacijø gausumas. Visos Lietuvoje aptiktos popu-liacijos negausios. Daugumos jø bûklė neþinoma.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Negyvos medienos ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms paþinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Found in various parts of Lithuania. Current status of most populations is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Pievinė auksotė

Campylium protensum (Lindb.) Kindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygā rūdis árađyta nuo 2000 m.

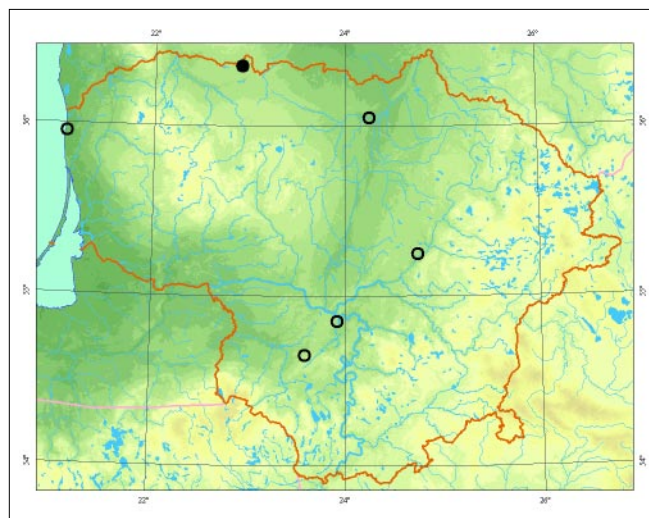
Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio arktiniuose ir kalnø regionuose. Pietiniuose regionuose ir þemumose aptinkama retai.

Lietuvoje rūdis aptinkama ávairiuose regionuose. Rasta Kauno (1927), Pasvalio (1928), Ukmergės (1927), Alytaus (1929), Akmenės (1998) rajonuose ir Palangos (1929) apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas status arba kylantis, iki 15 cm ilgio. Lapai atsilodã, nuo plataus kiauðiniðko pagrindo staigiai nusmailėjã, be gyslos, rudomis kampinėmis lãstelėmis. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami retai. Auga kilimais arba vejomis ant kalkingø substratø þemapelkėse, ðaltiniuose vietose, upiø pakrantėse. Iðoriniai popymiais labai panaði á Lietuvoje daþnesnã þvaigþdinã auksotã (*Campylium stellatum*).

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Daugumos populiacijø dabartinė būklė Lietuvoje nepinoma. Pastaraisiais metais gausi populiacija aptikta Akmenės r., kliniø karjere, ðaltiniuotoje vietoje.

Grėsmės ir apsauga. Kliniø kasimas, substrato sunaikinimas. Akmenės r. radavietė yra smarkiai eksploatuojamoje teritorijoje.

Informacijos ðaltiniai

Minkevičius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanomams þapinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminiai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

Several localities in northern and southern Lithuania are known, yet the population status of most remains unknown. The largest population was found in the Akmenė district in a limestone quarry.

Apraðė Ilona Jukonienė

Vislioji auksotė

Campylium polygamum (Schimp.) J. Lange et C. E. O. Jensen

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ĖEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Plaėiai paplitusi rūĖis. Aptinkama Europoje, Azijoje, Ėiaurės ir Pietø Amerikoje, Naujojoje Zelandijoje.

Rasta āvairiose Lietuvos vietose: Tauragės (2001), Alytaus (1990, 1998, 1999), Marijampolės (1993, 1999), Plungės (1997) ir Kėdainiø (2002) rajonuose.

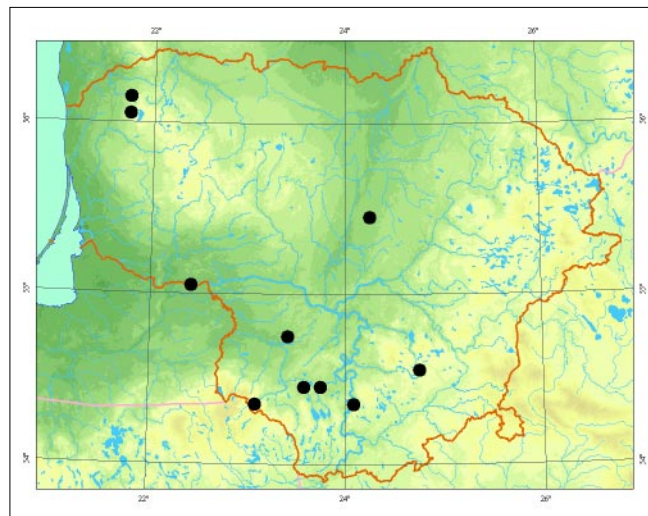
Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė Ŗalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 10 cm ilgio, status, netaisyklingai arba beveik taisyklingai plunksniðkai ðakotas. Stiebo lapai atspurā, pamaþu nusmailėjā, plokĖiais lygiais kraĖtais, su lapo vidurā siekianėia gysla. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami retai. Sporos subręsta vasarā. Auga vejomis nekalkingose tarpinėse pelkėse ir þemapelkėse, kuriø pH beveik neutralus.

Populiacijø gausumas. Daugelyje pelkiø samanø auga gausiai, vyrauja *Caricetum lasiocarpae* bendrijø samanø dangoje. Kėdainiø, Plungės ir Tauragės r. þinomos pavienės radavietės. Pietinėje Lietuvos dalyje (Alytaus ir Marijampolės r.) aptinkama daugelyje pelkiø.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Informacijos Ŗaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms paþinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ŗaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, HSUD.

Summary

Found in various parts of Lithuania, yet it is more common in southwestern Lithuania where most mires support abundant populations.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Paupinė bukasnapė

Amblystegium fluviatile (Hedw.) Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdis Ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Afrikoje, Amerikoje (nuo Kanados iki Patagonijos). Vakarø Europoje dađnesnė nei Rytø Europoje.

Lietuvoje rasta Ėadvainø apylinkėse (Plungės r., 1985), Mikytø apylinkėse (Skuodo r., 1996) ir Dieveniđkiø apylinkėse (Ėalėininkø r., 2001).

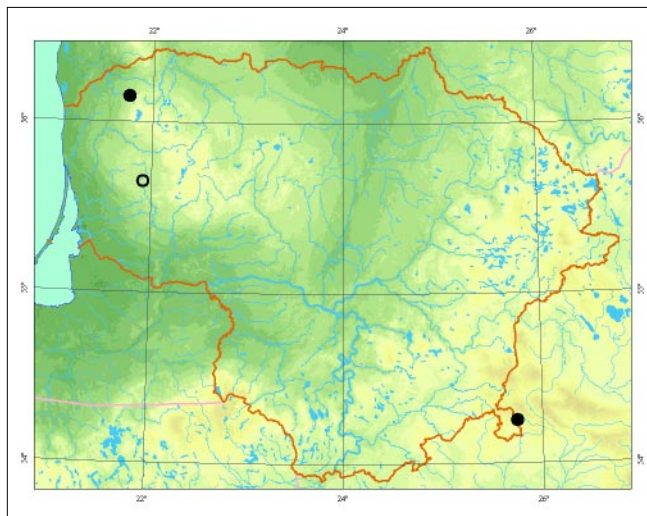
Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė Ŗalioji samana. Stiebas 5– 10 cm ilgio, negausiai padrikai arba puokđtėtai đakotas. Lapai buka virđūne. Jø gysla stambi, baigiasi prieš lapo virđūnė. Vienanamė samana. Sporifikuoja retai. Sporos subrėsta vasarā. Auga grynais kilimais arba Āsiterpusi tarp kitø samanø ant drėgnø, dađniausiai nuolatos vandens skalaujamaø substratø (akmenø, medŖiø kamienø) ūksmėtose vietose. Paupinė bukasnapė panađi Ā rinėiuotājā bukasnapė.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje Ŗinomos populiacijos gana gausios. Plungės ir Skuodo r. samanos auga keliose vietose ant Āvairiø substratø, Ėalėininkø r. – ant pavieniø akmenø.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, substratø sunaikinimas.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Informacijos ūaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ŗaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdŖiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Plungė, Skuodas and Ėalėininkai districts. Populations are quite abundant and can be found on various substrates.

Aprađė Ilona Jukonienė

Rinėuotoji bukasnapė

Amblystegium tenax (Hedw.) C. E. O. Jensen

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ĖEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

2 (V) kategorija

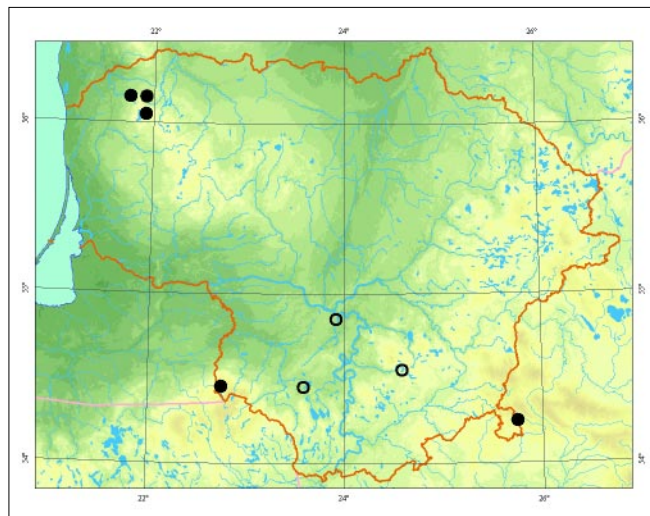
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, ĖiaurĖs, CentrinĖje ir Pietø Amerikoje, Azijoje, ĖiaurĖs Afrikoje. Europoje ĖapnesnĖ pietiniuose regionuose.

Lietuvoje rasta āvairiose vietose: OnuĖkio apylinkĖse (Trakø r., 1927), Kauno apylinkĖse (1927), Puvinto rezervate (Alytaus r., 1968) Skardupiø apylinkĖse (VilkaviĖkio r., 1991), Mikytø, Lioliø, GegrĖnø apylinkĖse (PlungĖs r., 1996), DieveniĖkio apylinkĖse (ĖalĖininkø r., 2001).

Biologija ir ekologija. PleurokarpinĖ Ŗalioji samana. Stiebas 3– 10 cm ilgio, netaisyklingai plunksniĖkai Ėakotas. Lapai smailia virĖūne. Jø gysla stambi, siekia lapo virĖūnø arba iĖsiĖauna. Sporifikuoja retai. Sporos subrĖsta pavasarā ar anksti vasarā. VienanamĖ samana. Beveik visuomet su sporogonais. Auga grynais kilimais arba āsiterpusi tarp kitø samanø ant drĖgnø, Ėapniausiai vandens skalaujamø substratø (akmenø, medŖiø kamienø) ŖksmĖtose vietose. Nuo krantinĖs bukasnapĖs skiriasi lapo forma ir jo gyslos ilgiu.

Populiacijø gausumas. Gausiausios populiacijos aptiktos PlungĖs r. Ėia samanø auga ant upeliø ska-

laujamø akmenø ir medŖiø kamienø. VilkaviĖkio ir ĖalĖininkø r. aptikta ant pavieniø substratø. Kitø populiacijø bŭklĖ pastaruoju metu nebuvo patikrinta, todĖl neŖinoma.

GrĖsmĖs ir apsauga. Vandens lygio keitimas, substratø sunaikinimas. Samanos auga ant vandens skalaujamø akmenø, todĖl populiacijos gali iĖnykti tiek ūpliejuos vandeniui, tiek nukritus vandens lygiui.

Informacijos Ŗaltiniai

MinkeviĖius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miĖkø, pievø ir pelkiø samanoms paŖinti. – Vilnius.

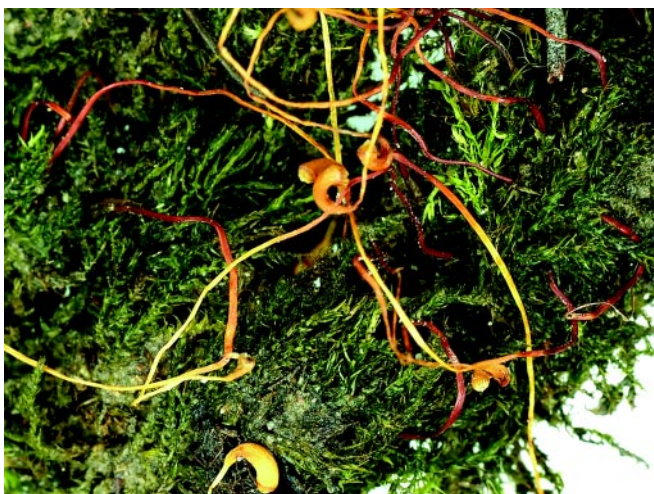
JukonienĖ I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ŗaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdŖiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been found in the Vilkaviškis, Plungė, ĖalĖininkai, Trakai and Alytus districts. The most abundant population is located in the Plungė district, where it is found near small rivulets on various substrates.

ApraĖĖ Ilona JukonienĖ

Mindaugo Rylos ir Ilonos JukonienĖs nuotrauka

Liekninė bukasnapė

Amblystegium humilis (Hedw.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ŪEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Sporadiškai paplitusi visame điaurės pusrutulyje. Taip pat aptinkama Pietø Amerikoje, Papua Naujojoje Gvinėjejoje.

Lietuvoje rūdis rasta tik Trakø r. (1927).

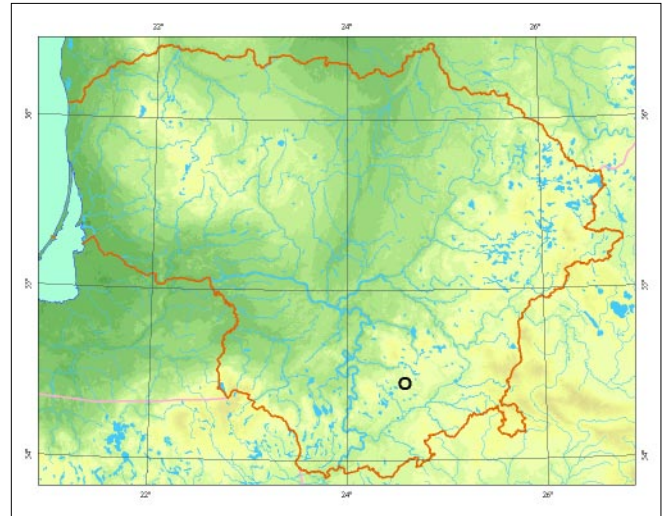
Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė įalioji samana. Stiebas đliauįiantis arba kylantis, padrikai đakotas. Stiebo lapai atsilodę, iki 2 mm ilgio, plaėiai kiauđiniđku ar trikampiđku pagrindu. Iđ kitø Lietuvoje aptinkamø bukasnapio rūdio iđsiskiria: ląstelio ir gyslos ilgiu, lapø forma, kampinėmis ląstelėmis. Vienanamė samana. Labai daįnai su sporogonais. Auga patiesalais arba pavieniais stiebais āsiterpusi tarp kitø samanø. Drėgmiamėgė. Aptinkama vandens ūpliejamose vietose – pievose, eįerø ir ūpio pakrantėse.

Populiacijø gausumas. 1927 m. Lietuvoje aptiktos populiacijos dabartinė būklė neįinama.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas.

Informacijos đaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miđkø, pievø ir pelkiø samanomams paįinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir įaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdįiai: WI, BILAS.

Summary

80 years ago it was observed in the Trakai district. Current population status is unknown.

Aprađė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Pataisinė drepanė

Drepanocladus lycopodioides (Schwaegr.) Warnst.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ĖEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonájà knygà rŭdis árađyta nuo 1989 m.

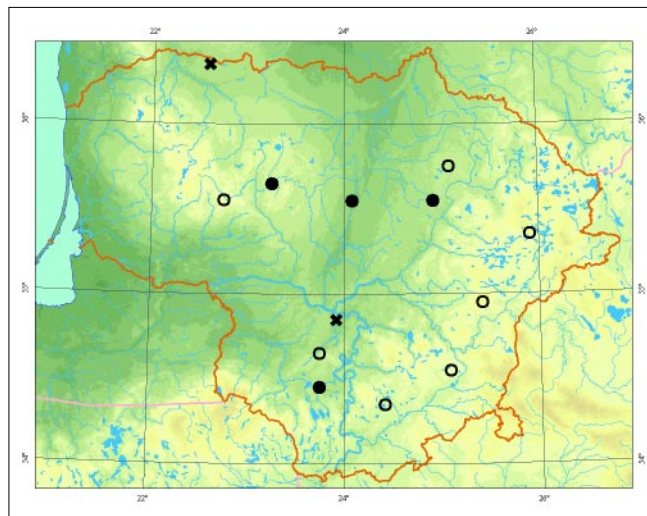
Árađyta á Europos samanø raudonájà knygà.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio vėsaus klimato juostoje. Arealas nevientisas.

Lietuvoje rŭdis aptikta Akmenės (1937), Kupiðkio (1940), Alytaus (1954, 1997), Kauno (1956), Trakø, Ėvenėioniø (1954), Vilniaus (1953), Panevėpio (1996), Kelmės ir Anykðėiø (1997) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 30 cm ilgio, gulsėias, ðliauþiantis arba kylantis, daþniausiai neðakotas, kartais negausiai ir netaisyklingai ðakotas. Dvinamė samana. Sporofitai iðauga retai. Sporos subręsta pavasará ar vasaros pradþioje. Auga vejomis arba pavieniais stiebais ásitepusi tarp kitø samanø þemapelkėse ir tarpinėse pelkėse. Literatŭroje nurodoma, kad pagrindinės augavietės yra kalkingos þemapelkės. Lietuvoje pataisinės drepanės augavieėiø pH buvo apie 6,2.

Populiacijø gausumas. Pastaraisiais metais aptikta tik 2 vietose. Panevėpio r. populiacija gausi, samanos vyrauja visos pelkės *Caricetum lasiocarpae* bendrijø samanø dangoje. Þuvinto apyeþerėje, Kelmės ir Anykð-

ėiø r. populiacijos negausios. Kauno r. þinoma rada-vietė 1959 m. buvo sunaikinta (uþliejo Kauno marios). Kamanø pelkėje vėlesniø tyrimø metu (1989, 2004, 2005) samana nebuvo aptikta. Kitø populiacijø būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas.

Informacijos Űaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanoms paþinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

It has been recorded in various parts of Lithuania. Currently the most abundant population is in the Panevėþys district, the status of most other populations is unknown.

Apraðė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Þvilganėioji riestũnė

Hamatocaulis vernicosus (Mitt.) Hedenäs

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ÞEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

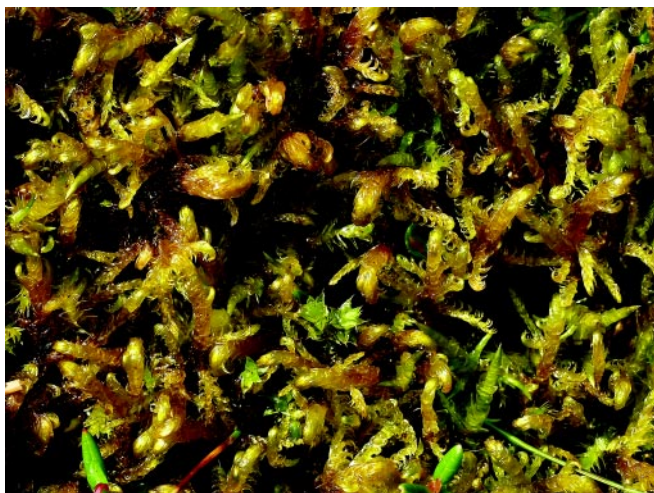
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rũdis árađyta nuo 2000 m.

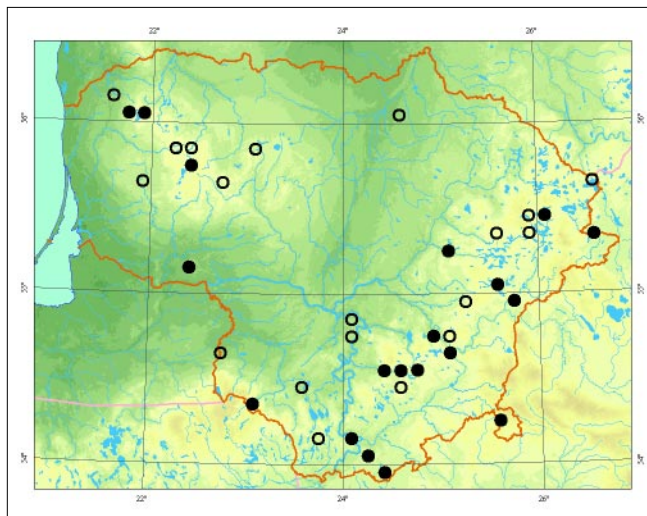
Árađyta á Europos samanø raudonąjå knygå, Berno konvencijos I ir ES buveiniø direktivos II priedus.

Paplitimas. Abiejø pusrutulio tiek vėsiojoje, tiek vidutinio klimato juostose ir pietiniø regionø kalnuose. Europoje dažnai aptinkama Skandinavijoje, Suomijoje, Baltijos dalyse. Vidurio Europoje gana reta rũdis. Lietuvoje dažniausiai randama pietinėje ir rytinėje dalyse, vakarinėje dalyje kiek reėiau. Duomenø ið Vidurio ir Ðiaurės Lietuvos beveik nėra.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė samana. Stiebas status arba apulnus, iki 15 cm ilgio, plunksniðkai ðakotas. Stiebo ir ðakuėiø galai pjautuviðkai lenkti, su ryðkia stambia galvute. Dvinamė samana. Auga vejomis arba pavieniais stiebais ásiterpusi tarp kitø samanø ðaltiniuose þemapelkėse ir tarpinėse pelkėse. Daþniausiai auga kartu su paprastąja marðante (*Marchantia polymorpha*), pelkine tranðe (*Aulacomnium palustre*) ir þvilganėiåja veltene (*Tomentypnum nitens*). Iðoriðkai labai panaði á tarpinæ drepanæ (*Drepanocladus cossonii*), nuo kurios skiriasi iðilgai raukðlėtais lapais.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijø gausumas. Ðaltiniuose þemapelkėse ir paþperiniuose liũnuose þvilganėioji riestũnė auga gausiai, netgi vyrauja samanø dangoje. Tokios populiacijos daþniausiai aptinkamos pietinėje ir rytinėje Lietuvos dalyje. Tarpinėse pelkėse daþniausiai aptinkama vakarinėje Lietuvos dalyje, populiacijos ne tokios gausios, nedideliais lopinėliais ásiterpusios tarp kitø samanø.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas.

Informacijos ðaltiniai

Minkeviėius A., 1955: Vadovas Lietuvos TSR miðkø, pievø ir pelkiø samanomams papinti. – Vilnius.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminali ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in various parts of Lithuania, most commonly in the southern and eastern parts. The most abundant populations are in spring fens and fens near lakes.

Apraðė Ilona Jukonienė

Tundrinė liūnsamanė

Warnstorfia tundrae (Arnell.) Loeske

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ĖEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

1 (E) kategorija

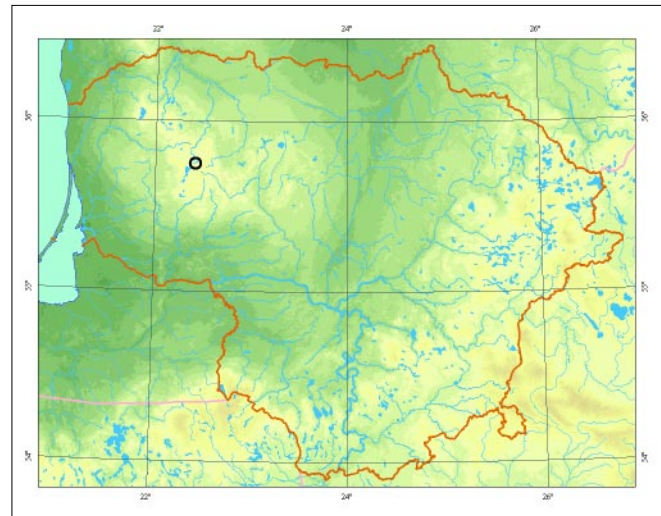
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio vėsaus ir Ėalto klimato juostose (Europoje, Amerikoje, Azijoje). Arealas nevientisas. Kalnuose aptinkama iki 1560 m virė jūros lygio. Skandinavijoje Ėapna rūĖis. Latvijoje ir Estijoje Ėinomos pavienės radavietės. Lietuvoje aptikta Telėiė r. (1985).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė Ėalioji samana. Stiebas plunksniėkai Ėakotas, iki 30 cm ilgio. Stiebo ir Ėakuėiė galai pĖautuviėkai lenkti. Dvinamė samana. Sporofitai iėauga retai. Sporos subręsta vasarā. Palsvai ar gelsvai ruda samana. Nuo kitė liūnsamaniė skiriasi atspalviu – Ėiė samanė vejos niekuomet nebūna rausvos. Be to, jė lapai ilgai ir plāėiai nuaugė stiebu Ėemyn, trumpai nusmailėjusia ir Ėiek tiek lenkta

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

virėūne. Auga eĖerė pakrantėse ir Ėemapelkėse. Augavietės maĖai rūgėėios arba beveik neutralios, gana turtingos maisto medĖiagė.

Populiacijė gausumas. Aptikta tik vienoje vietoje Telėiė r. 1985 m. Dabartinė populiacijos būklė neĖinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas.

Informacijos Ėaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

It was recorded in the western part of Lithuania (Telėiai distr.) in 1985. Current population status is unknown.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Ėvelnioji purslainė

Hygrohypnum molle (Hedw.) Loeske

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis ėraĖyta nuo 2000 m.

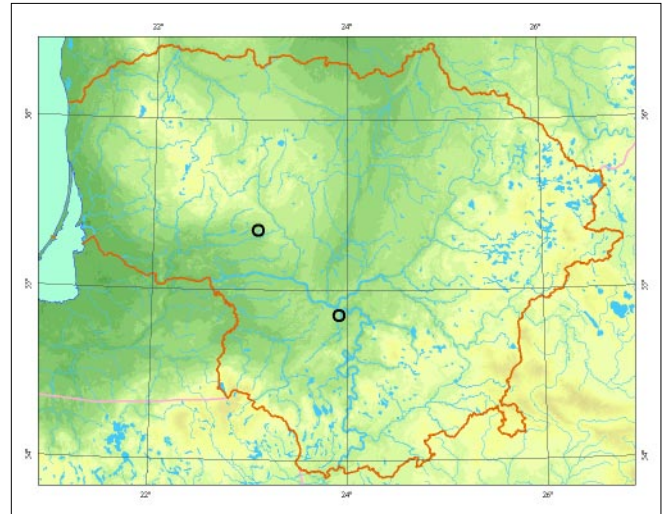
Paplitimas. Europoje, Azijoje (Sibire), Grenlandijoje, Ėiaurės Amerikoje, daþniausiai Ėalto klimato juostose ir kalnuose.

Lietuvoje XIX a. pradþioje rūĖis aptikta Kauno ir Raseiniø apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas Ėliauþiantis, negausiai ir netaisyklingai plunksniðkai Ėakotas, 2– 8 cm ilgio. Ėakutės kylanėios, bukos. Lapai plaėiai kiauðiniðki, buka virðune, trumpa ir dviguba gysla. Vienanamė samana. Sporos subręsta vasarā. Auga kilimais arba vejomis. Drėgmiamėgė. Auga srauniuose upeliuose ant ėvairiø vandens skaulajamø substratø.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Nuo XIX a. Lietuvoje neaptikta. Dabartinė populiacijø būklė neþinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas, up-tvankø statymas.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Summary

The species was found in the areas surrounding Kaunas and Raseiniai in the 19th century.

Apraðė Ilona Jukonienė

Vingiastiebė dygė

Calliergon trifarium (Web. et Mohr) Kindb.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)

ĖEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

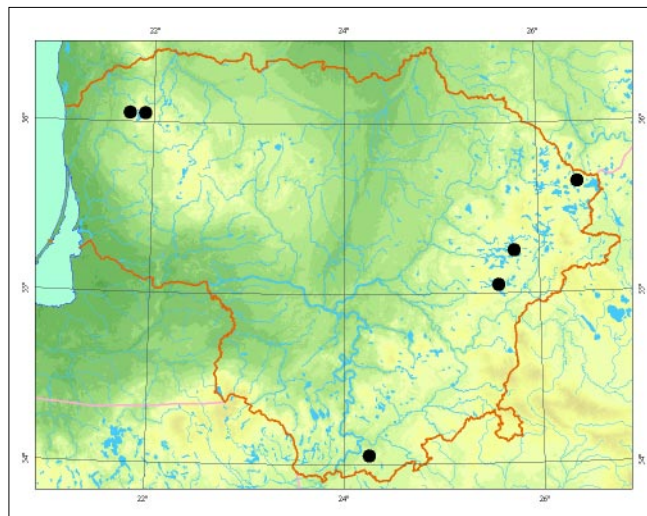
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulio Ėalto ir vėsaus klimato juostose (Europoje, Ėiaurės Amerikoje, Azijoje). Ypaė paplitusi arktiniuose regionuose ir kalnuose. Pieėiau, kaip ledynmeėio reliktas, aptinkama retai. Ėiaurės pusrutulyje rūĖies arealas beveik iėtisinis, o pietė pusrutulyje Ėinomos tik pavienės radavietės. Pietė Amerikoje aptinkama aukėtai kalnuose. Europoje daugiausia auga Skandinavijoje, Suomijoje ir Vidurio Europos kalnuose. Azijoje daėniausiai randama Sibiro Ėiaurėje ir Vidurio Sibiro kalnuose.

Lietuvoje gausiausia rytinėje ir vakarinėje dalyje: Plungės (1996), Ėvenėionio (1999, 2002), Zarasė (1999) rajonuose. Pietė Lietuvoje aptikta tik Varėnos r. (1999).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė Ėalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 30 cm ilgio, status, vingiuotas, beveik neėakotas, tankiai Ėerpiėkai apaugė lapais. Lapai plaėiai kiauėiniėki arba beveik apskriti, gaubti. Dvinamė samana. Sporogonai aptinkami retai. Sporos subrėsta vasarā. Auga vejomis arba pavieniais stiebas āsiterpusi tarp kitė samanė kalkingė Ėemapelkiė duburiuose. Iėtistus metus būna apsemta vandens arba truputė iėkilusi. Daėniausiai auga kartu su vandeninė-

mis vingursamanėmis (*Scorpidium scorpioides*), tribriaunėmis mezijomis (*Meesia triquetra*) ir Ėvaigėdinėmis auksoėmis (*Campylium stellatum*). Augavieėio vandens reakcija – nuo Ėarmingos iki beveik neutralios.

Populiacijė gausumas. Plungės r. ir kai kuriose Rytė Lietuvos Ėemapelkėse populiacijos gausios: samanos paplitusios Ėemapelkiė duburiuose *Utricularia intermedio minoris*, o sausesnėse vietose – *Caricetum lepidocarpae* bendrijose. Varėnos r. aptikta tik vienoje pelkėje ir negausiai.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, pelkiė eutrofizacija, rūgėtėjimas.

Informacijos Ėaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

The most abundant populations are in the rich fens in the Plungė district and the eastern part of Lithuania. The species is most abundant in the hollows of rich fens, less often in drier localities.

Apraėė Ilona Jukonienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Rièardsono dygė

Calliergon richardsonii (Mitt.) Kindb.

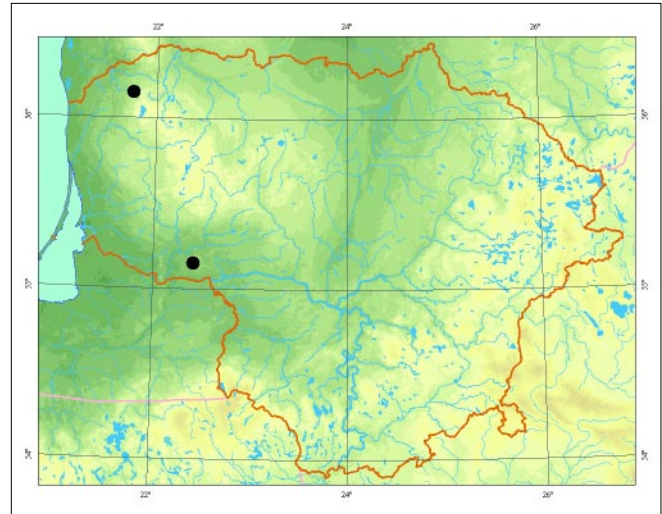
KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA BUKASNAPINIAI (*AMBLYSTEGIACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis ĩraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje ir Azijoje, daþniausia ðalto klimato juostoje. Vėsaus klimato juostoje aptinkama retai. Pėmyne pietuose aptinkama kalnuose. Lietuvoje þinomos 2 radavietės vakarinėje dalyje: Plungės (1996) ir Tauragės (1994) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas nuo keleto iki 10 cm ilgio, neðakotas arba ðiek tiek padrikai ar plunksniðkai ðakotas. Stiebo ir ðakuėio galai smailūs ir dygūs. Tuo ði samana panaði ĩ daþnai panaðiose augavietėse auganėias (kai kada kartu) pelkinė dygutė (*Calliergonella cuspidata*) ir didþiājā dygė (*Calliergon giganteum*). Nuo jø Rièardsono dygė skiriasi lapo sandara – ryðkia, taėiau nesie-

Mindaugo Rylas ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

kianėia lapo virðūnės gysla. Vienanamė samana. Sporofitai iðauga retai. Sporos subrėsta vasaros pradþioje. Auga vejomis arba pavieniais stiebais ĩsiterpusi tarp kitø samanø pelkiø grioviuose ar duburiuose.

Populiacijø gausumas. Aptiktos populiacijos negausios. Kiekvienoje vietoje þinoma tik po 1 radavietė. Plungės r. samanos augo aukøtapelkė juosianėiame griovyje, Tauragės r. – tarpinės pelkės duburyje. Samanos auga pavieniais stiebais ĩsiterpusios tarp kitø samanø.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio reguliavimas.

Informacijos Űaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Plungė and Tauragė districts, yet the populations are not abundant. This moss appears in single shoots intermixed among other moss species.

Apraðė Ilona Jukonienė

Uolinė eperė

Rhynchostegium murale (Hedw.) Bruch et Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (BRYOPSIDA)

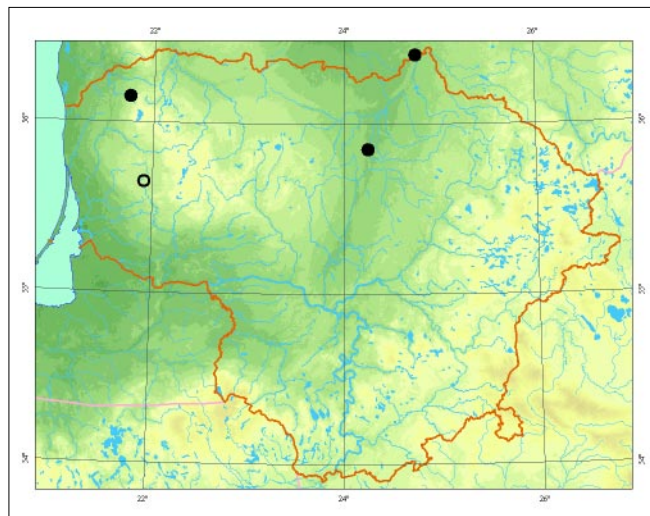
ĖEIMA TRUMPINIAI (BRACHYTHECIACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Afrikoje, Azijoje. Labiau paplitusi pietiniuose Europos regionuose. Skandinavijos pusiasalyje, Suomijoje, Latvijoje ir Estijoje reta rūĖis. Lietuvos rasta Birþø (1995), Pasvalio (1995) ir Plungės (1985, 1996) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė samana. Stiebas ūliauþiantis, 3– 4 cm ilgio, netaisyklingai plunksniūkai ūakotas. Stiebo lapai gaubti, pailgai kiauĖiniūki, su trumpa, buka arba apskrita ir turinėia smaigalā virĖūne. Vienanamė samana. Daþnai su sporogonais. Auga patiesalais ant ūlapiū dolomitū ir kristalinės kilmės akmenū.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijū gausumas. Iū 3 Lietuvoje þinomū ūios rūĖies paplitimo vietū gausiausia populiacija Birþø r. Samanos patiesalais paplitusios ant ūaltiniū drėkinamos dolomitū atodangos. Pasvalio ir Plungės r. aptinkami pavieniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. Vandens lygio keitimas, substratū sunaikinimas, substratū pasidengimas humuso sluoksniu, medþiū aplink ūios rūĖies augavietė retinimas.

Informacijos ūaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

The species can be found in the Birþai, Pasvalys and Plungė districts. The most abundant population is in the Birþai district.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Vingialapė papulnutė

Plagiothecium undulatum (Hedw.) Schimp.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA PAPULNUTINIAI (*PLAGIOTHECIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje ir Azijoje, ypaė daėna okeaninio klimato veikiamuose regionuose.

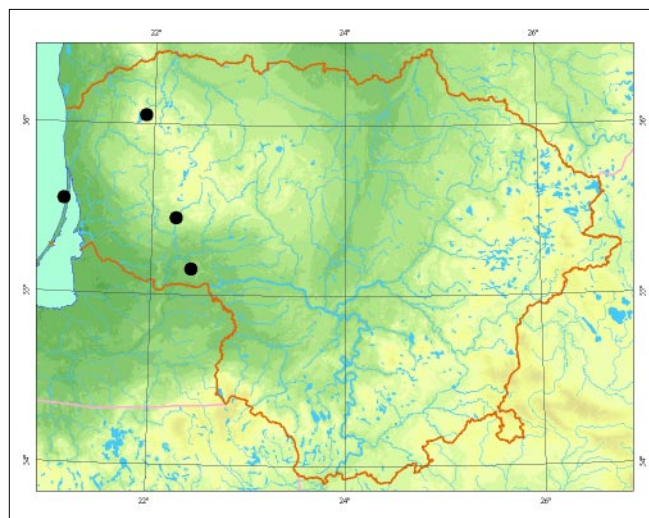
Europoje daėniausiai aptinkama centrinėje ir vakarinėje ęemyno dalyje. Vidurio Europoje daėniausia kalnuose. Ėiaurinėje ęemyno dalyje daėnai randama Danijoje ir pietinėje Skandinavijos pusiasalio dalyje. Ėiaurės Amerikoje jos arealas tāsiasi siaura juosta vakarini ęemyno pakrante.

Lietuvoje ęinoma keletas radavieėiø vakarinėje dalyje: Ėilutės r. (1994), Plungės r. (1997), Kurđiø nerijoje (1997) ir Tauragės r. (2006).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė ęalioji samana. Stiebas iki 15 cm ilgio, gulsėias arba kylantis, plokėėiai lapuotas, beveik neėakotas. Lapai stambūs, 2,5–5 mm ilgio, skersai banguoti. Dvinamė samana. Sporogonus daėniau iėaugina drėgnesnio klimato sąlygomis. Sporas subrėsta pavasarā ir vasarā. Acidofilinė. Auga ęalsvais ar balsvais blizganėiais patiesalais eglynuose, esant drėgnam mikroklimatui.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Populiacijos nevienodo gausumo. Ėilutės, Plungės ir Tauragės r. populiacijos negausios. Samanos auga nedideliais pavieniais lopinėliais āsiterpusios tarp kitø samanø. Kurđiø nerijoje populiacija gausesnė. Āvairaus dyđbio lopinėliais samanos auga eglyne *Eu-Piceetum* bendrijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, vandens reėimo keitimas ir visi kiti veiksniai, turintys ātakos augavietės mikroklimato pokyėiams.

Informacijos ūaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir ęaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

Populations in several localities in western Lithuania are known. The most abundant population is on the Curonian Spit.

Aprađė Ilona Jukonienė

Ėliauþianėioji rumbainė

Callicladium haldanianum (Grev.) H. A. Crum.

KLASė LAPSAMANėS (*BRYOPSIDA*)

ĖEIMA PUSINUKINIAI (*SEMATOPHYLLACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

ĀraĖyta Ā Europos samanė raudonąjā knygā.

Paplitimas. Ėiaurė pusrutulio vėsaus ir vidutinio klimato juostose, pasitaiko ir pietiniuose regionuose.

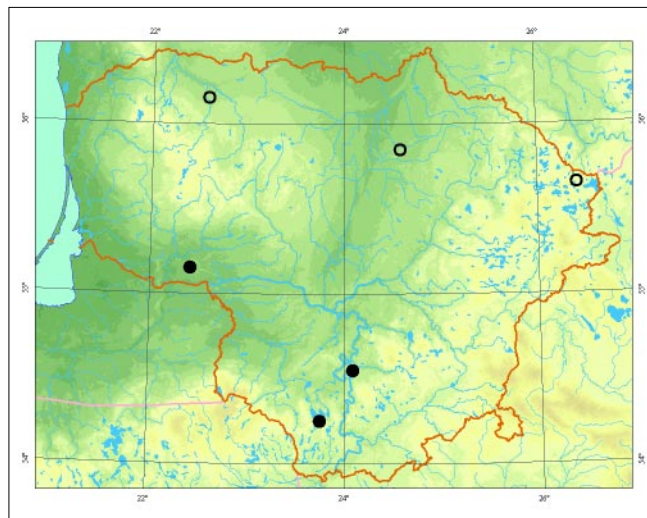
Aptikta āvairiose Lietuvos vietose: Panevėpio (1929), Zarasė (1991), Prienė (1996), Lazdijė (2003) ir Tauragė (1999) rajonuose.

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė þalioji samana. Stiebas Ėliauþiantis, 8–10 cm ilgio, plunksniėkai Ėakotas. Lapai trumpai nusmailėjā, jė gysla trumpa, dviguba arba jos visai nėra. Vienanamė samana. Labai dāþnai aptinkama su sporogonais. Sporinė stati, cilindriėka. Sporos subrėsta pavasarā. Auga kilimais medþiė kamienė apatinėje dalyje ar ant negyvė medþiė (su þieve) kamienė. IĖoriėkai Ėliauþianėioji rumbainė panaĖi Ā kai kurias trumpiė (*Brachythecium*) genties samanas. Nuo jė lengva atskirti pagal stāėiā tiesiā sporinā ir begyslius lapus.

Populiacijė gausumas. Visur radavietė pavienė, populiacijos negausios. Samanos auga ant pavieniė substratė.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Negyvės medienės Ėalinimas, vandens rėþimo keitimas.

Informacijos šaltiniai

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kėminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in various parts of Lithuania. In all localities the populations are sparse.

ApraĖė Ilona Jukonienė

Kreivoji drikða

Homomallium incurvatum (Brid.) Loeske

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ÐEIMA GEGUPLININIAI (*POLYTRICHACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Daugelyje Europos ðaliø, Ðiaurës Afrikoje, Makaronezijoje, Turkijoje, Kaukaze. Baltijos ðalyse reta. Lietuvoje rasta Këdainiø (1926), Ukmergës (1999), Varënos (1999) ir Vilniaus (1999, 2005) rajonuose.

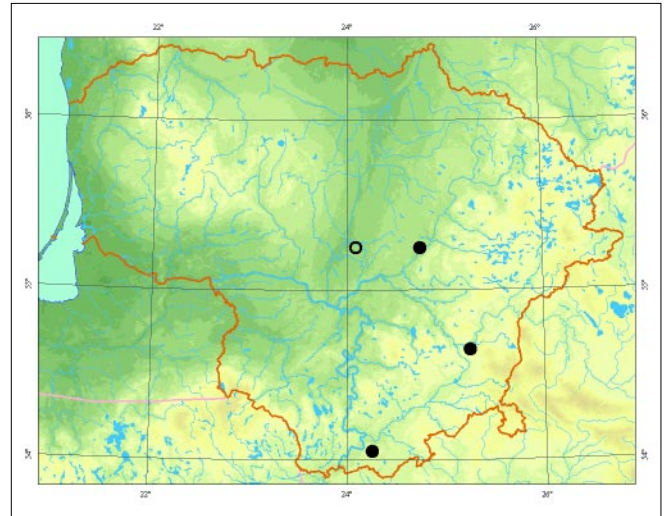
Biologija ir ekologija. Pleurokarpinë þalioji samana. Stiebas ðliauþiantis, 2– 4 cm ilgio, prie substrato prisitvirtinæs rizoidais, netaisyklingai plunksniðkai ðakotas. Ðakutës trumpos, iðlinkusios. Vienanamë samana. Sporinë cilindriðka, palinkusi. Sporos subràsta vasarà. Kalkiamëgë. Auga patiesalais ant kalkingø substratø. Lietuvoje ðapnai aptinkama ant dirbtiniø substratø (betoniniø statiniø).

Populiacijø gausumas. Ukmergës ir Vilniaus r. samana aptikta ant betoniniø statiniø. Varënos r. negausiai aptikta ant kalkingø nuogulø. Këdainiø r. taip pat rasta ant natûraliø akmenø, taëiau dabartinë populiacijos bûklë neþinoma.

Grësmës ir apsauga. Substratø sunaikinimas, jø savybiø pasikeitimas kaupiantis humuso sluoksniui.

Mindaugo Rylos ir Ilonos Jukonienës nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Jukonienë I., 2003: Lietuvos kiminai ir þaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found in the Këdainiai, Ukmergë, Varëna, and Vilnius districts, both on natural calcareous substrates, and on artificial surfaces (concrete buildings).

Apraðë Ilona Jukonienë

Riestasis ktenidis

Ctenidium molluscum (Hedw.) Mitt.

KLASĖ LAPSAMANĖS (*BRYOPSIDA*)
ĖEIMA PATISINIAI (*HYPNACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

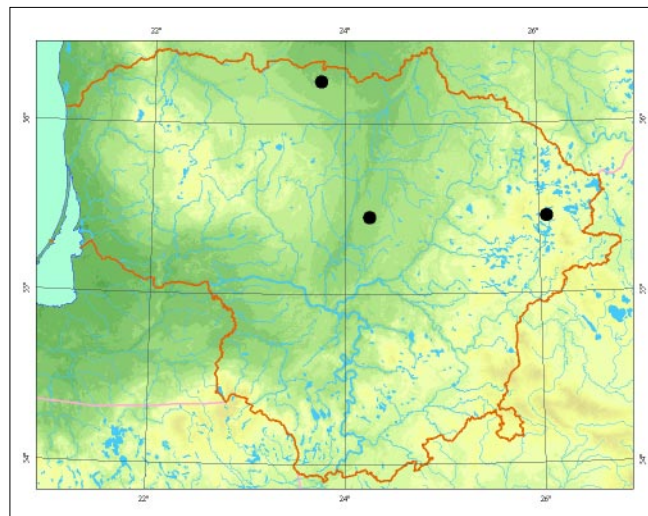
Paplitimas. ĖiaurĖs pusrutulio kalnø regionuose. Ėemose dāpniausiai aptinkama turtinguose kalkingø substratø regionuose.

Lietuvoje rūĖis aptikta Ignalinos (1979), KĖdainiø (2002), Joniøkio (2000) rajonuose.

Biologija ir ekologija. PleurokarpinĖ Ŗalioji samana. Stiebas 3– 5 cm ilgio, gulsĖias, kartais kylantis, tankiai ir taisyklingai plunksniøkai Ŗakotas, apaugæs parafilais. ŖakutĖs stiebo virøunĖs link pamāpu trumpĖja. Lapai pĖautuviøkai lenkti ā vienā pusĖ, su trumpa dviguba gysla. DvinamĖ samana. Sporogonai aptinkami retai. Sporos subrĖsta vasarā. Auga kilimais ant kalkingø substratø.

Mindaugo Rylos ir Ilonos JukonienĖs nuotrauka

Populiacijø gausumas. Visose radavietĖse samanos sudaro plaĖius vienerūĖius kilimus. Ignalinos r. populiacija gausi, riestasis ktenidis dāpniausiai auga samanø dangoje. Joniøkio r. samanos randamos 2 miøko kvartaluose, abiejuose uŖima maŖdaug po 2 dm² plotā. KĖdainiø r. auga ŖemapelkĖs mineralinĖje saloje, apie 2 m² plote.

GrĖsmĖs ir apsauga. Substratø sunaikinimas, tarpusavio konkurencija.

Informacijos Ŗaltiniai

JukonienĖ I., 2003: Lietuvos kiminai ir Ŗaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdŖiai: BILAS.

Summary

The species has been found in the Kėdainiai, Joniškis and Ignalina districts, most abundantly in the Ignalina district.

ApraĖĖ Ilona JukonienĖ

Ėikėninė kerėpa

Rhytidiadelphus loreus (Hedw.) Warnst.

KLASė LAPSAMANėS (*BRYOPSIDA*)
ėEIMA PATISINIAI (*HYPNACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūėis Āraėyta nuo 2000 m.

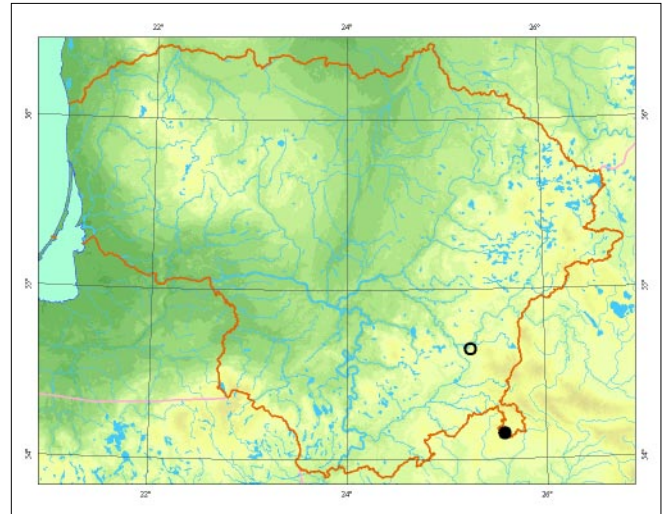
Paplitimas. Subokeaninė rūėis. Paplitusi vėsaus klimato juostoje, dāpniausiai kalnuose ir atlantinio klimato veikiamuose ėemumė regionuose. Pagrindinis arealas – Vakarė ir Vidurio Europoje, kur paplitusi kalnė ir priekalniė regionuose ir tik retai aptinkama ėemumose. Ėiaurė Europoje aptinkama Islandijoje, Didpiojoje Britanijoje, Skandinavijoje, ypaė vakarinėje Norvegijos priekrantėje. Pietė Ėvedijoje reta, dāpnesnė Danijoje. Latvijoje ir Estijoje neaptikta. Nuo Lietuvos labiau Ā pietus nutolusiuose regionuose (Lenkijoje, Ukrainoje) aptinkama kalnuose. Ėiaurė Amerikoje dāpniausia vakarinėje ėemyno dalyje. Rasta ir Azijoje (Tibete, Kinijoje).

XIX a. pradpioje Lietuvoje buvo rasta Vilniaus apylinkėse, 1996 m. aptikta Pietė Lietuvoje (ėalėininkė r.).

Biologija ir ekologija. Pleurokarpinė ėalioji samana. Stiebas gulsėias, netaisyklingai plunksniėkai ėakotas, standus, 10– 30 cm ilgio. Ėakutė kylanėios, lenktais galiukais. Dvinamė samana. Sporofitai iėauga retai. Nuo kitė ėios genties rūėiė Ėikėninė kerėpa iėoriėkai skiriasi pjautuviėkai lenktais stiebo ir ėakuėiė galiukais. Auga stambiomis puriomis vejomis arba patalais eglynuose. Samana prieraidi rūgėtiems dirvoėemiams, nėra atspari dpiovimui. Dāpniausiai auga ūksmėtuose

Mindaugo Rylas ir Ilonos Jukonienės nuotrauka

spygliuoėiė miėkuose (eglynuose). Dāpniausiai kartu aptinkamos samanos yra atėalinė gūptvė (*Hylocomium splendens*), paprastoji ėilsamanė (*Pleurozium schreberi*), vingialapė papulnutė (*Plagiothecium undulatum*), tridantė bazanija (*Bazzania trilobata*).

Populiacijė gausumas. Ėalėininkė r. Ėikėninė kerėpa rasta eglyne, kurio ėoliė dangoje vyravo mėlynė, o samanė dangoje – paprastoji ėilsamanė ir ėilinė plunksnė. Maėos veėlios Ėikėninė kerėpė vejos aptiktos tik vienoje ėemesnėje mikroreljefo vietoje (50 × 50 cm). Sporogonė ar jė liekanė neaptikta.

Grėsmės ir apsauga. Miėkė kirtimas, vandens reėimo keitimas.

Informacijos ėaltiniai

Patalauskaitė D., 2002: Rhytidiadelphus loreus in Lithuania. – Botanica Lithuanica, 8 (4): 387– 390.

Jukonienė I., 2003: Lietuvos kiminai ir ėaliosios samanos. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

In the 19th century it was recorded in the Vilnius area; in 1996 a small population was found in southeastern Lithuania.

Apraėė Ilona Jukonienė

Skyrius
Pataisûnai
Lycopodiophyta

Patvankinis pataisiukas

Lycopodiella inundata (L.) Holub

KLASĖ PATAISAINIAI (*LYCOPODIOPSIDA*)
ĖEIMA PATAISINIAI (*LYCOPODIACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos saugomø augalø sàraðus rûðis àraðyta nuo 1962 m.

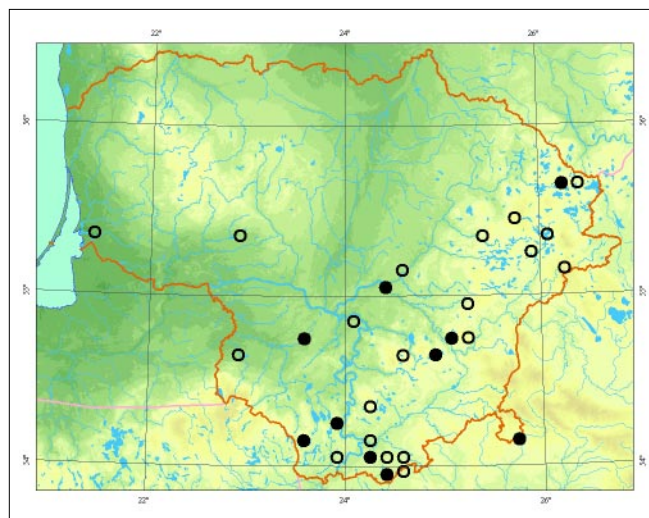
Paplitimas. Cirkumpoliarinė temperatinė okeaninė rûðis. Daugiausia paplitusi Europoje ir rytinėje Ėiaurės Amerikos dalyje. Kitoms sritis bûdingos atskirtos arealo dalys ar pavienės radavietės.

Lietuvoje daugiausia radavieèiø pietinėje ir rytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpu ðliauþianėiu maþai ðakotu stiebu augalas. Kasmet nuo horizontalaus stiebo iðauga dþniausiai po vienà vertikalø iki 10 cm aukðeiò uðlã, kurio virðutinėje dalyje susidaro neryðki sporinė varputė. Plinta sporomis, kurios susidaro varputės sporangėse. Ið sporø iðauga greitai bręstantys lytinės kartos atstovai gametofitai. Vegetatyviniu bûdu dauginasi gemaliniais pumpurais ir stiebø dalimis. Ėviesomėgis. Auga aukðtapelkėse ir tarpinio

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

tipo pelkėse, uþpelkėjusiose paeþerėse, laikinai neapsemtose pakrantėse. Dþniausiai aptinkamas paeistose ar nesuvelėnėjusiose vietose ant durpingo substrato ar ðlapio smėlio. Dėl priariðumo tokioms savitoms augavietėms populiacijos daug kur laikinos.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje retas augalas. Populiacijos gyvybingos, taėiau nestabilios. Palankiomis sàlygomis patvankiniai pataisiukai iðplinta 20– 100 m² dydþio plotuose.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl þmogaus veiklos sukeliamø aplinkos pokyèiø (pelkiø sausinimo, durpiø kasimo) bei gamtiniø biotiniø procesø (nesuvelėnėjusio substrato uþþėlimo).

Bûtina nuolat vertinti populiacijø bûklã.

Informacijos ðaltiniai

Minkeviėius A., 1959: Sporiniai induoėiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkeviėaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18– 81. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Lycopodiella inundata is rare in Lithuania, found commonly in the southern and eastern parts. It commonly grows in reised bogs, waterlogged lakes on peaty substratum or wet sand. Populations are lively, but unstable. Plants occupy areas of 20–100 m² in suitable habitats.

Apraðė Jûratė Tupėiauskaitė

Statusis atgiris

Huperzia selago (L.) Bernh. ex Schrank et Mart.

KLASĖ PATAISAINIAI (*LYCOPODIOPSIDA*)
ĖEIMA PATAISINIAI (*LYCOPODIACEAE*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos saugomø augalø sàraðus rûðis àraðyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Bipoliarinio paplitimo cirkumpoliarinë rûðis. Ðiaurës pusrutulio ðalto, vësaus ir apyvësio klimato zonose aptinkama lygumose, o pieëiau esanëiose srityse auga kalnuose. Prieraði okeaninio klimato sritims.

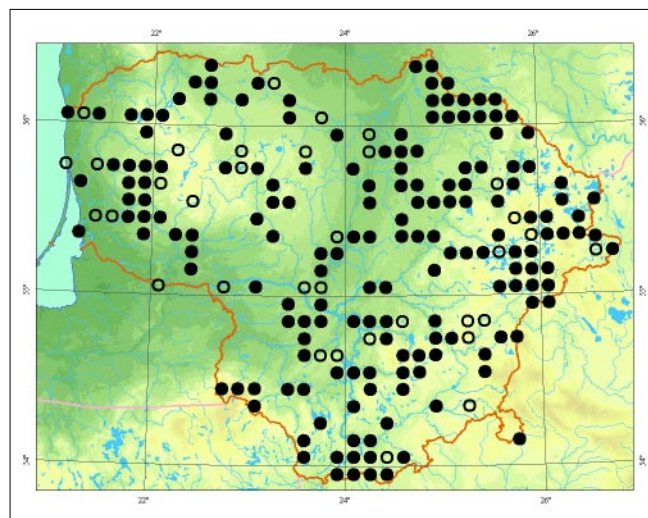
Lietuvoje gana reta, bet aptinkama beveik visuose rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, visþalis, 10– 25 cm aukðëio, dviðakai ðakotu stiebu þolinis augalas. Plinta sporomis, kurios susidaro vegetatyviniø lapø papastyse esanëiose sporangëse. Sporifikuoja birþelio– rugsëjo mën. Ið sporø iðauga daug metø besivystantys lytinës kartos atstovai gametofitai, kuriø Lietuvoje nėra aptikta. Vegetatyviniu būdu dauginasi ūgliø virðünëse susidarantëiais 0,3– 0,5 cm dydþio gemaliniiais pumpurais. Ið nukritusiø gemaliniø pumpurø iðauga nauji augalai. Auga drëgnuose ir pelkëtuose, ypaè ðaltiniotuose, ūksminguose spygliuoëiø ir miðriuose su eglëmis bei juodalksniais miðkuose. Raistuose pasitaiko ant kupstø.

Populiacijø gausumas. Reliktinis, augantis netoli iðtisinio paplitimo arealo pietinës ribos, augalas. Auga pavieniais 10– 100 cm skersmens kerais arba sudaro negausias grupes.

Þydrũno Sinkevièiaus nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Nyksta dël miðkø kirtimo ir sausimo. Populiacijoms þalingas trypimas, uþtemdymas jaunomis eglaitëmis bei dël medþiø iðvartø padidëjæs apðvietimas.

Informacijos ðaltiniai

Naujalis J., 1995: Sporiniai induoëiai kaip augalø bendrijø komponentai. – Vilnius.

Minkevièius A., 1959: Sporiniai induoëiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkevièaitë-Ivanauskienë M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18– 81. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Huperzia selago is found throughout all of Lithuania. The plant grows as a single clone, its diameter ranging from about 10 to 100 cm. It generally comprises of sparse plant groups.

Apraðë Jûratë Tupëiauskaitë

Ėperinė slepiðerė

Isoetes lacustris L.

KLASĖ SLEPIÐERAINIAI (*ISOETOPSIDA*)
ÐEIMA SLEPIÐERINIAI (*ISOETACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos saugomø augalø sàraðus rûðis àraðyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje. Daugiausia rûðis paplitusi subatlantinio klimato srityse. Lietuvoje reta, auga uþ iðtisinio arealo ribos. Rasta Molėtø, Ðvenėioniø, Radviliðkio, Telðiø rajonuose.

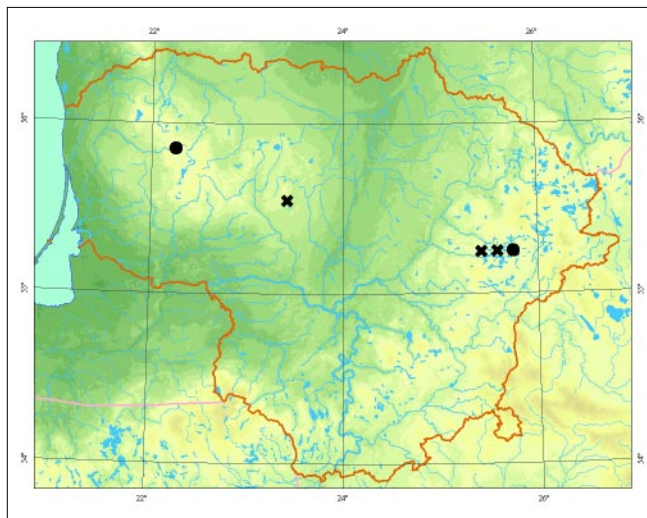
Biologija ir ekologija. Daugiametis, 5– 20 cm aukðei povandeninis augalas. Dauginasi sporomis, kurios ið- auga sporofilø pamatinėje dalyje. Auga skaidriuose maþai mineraliniø ir maisto medþiagø turiniuose – minkðto vandens ėperuose su smėlėtu dugnu, kuriø vandens reakcija silpnai rûgðti arba neutrali. Sudaro àvairaus dydþio sàþalynus 0,5– 3 m gylyje, kartais auga kartu su maurabragiais (*Chara aspera*). Ėperiniø slepiðeriø sudaromos bendrijos priklauso *Littoreletea uniflorae* klasei. Lietuvoje jos niekada neauga kartu su panaðios ekologijos ėperinėmis lobelijomis (*Lobelia dortmanna*).

Populiacijø gausumas. Gausiausia dabar þinoma populiacija yra Ėðerinio ėpere ties Paðarinės kaimu (Ðvenėioniø r.). Kitame Ėðerinio ėpere (Ðvenėioniø r.) populiacijø bûklė neþinoma nuo 1991 m. Pastaruoju metu nerasta Laudingio ir Gulbino (Molėtø r.) ėperuose.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dël ėperø terðimo, eutrofizacijos, rûgðtėjimo ir huminiø medþiagø prietakos ið

Zofijos Sinkeviėienės nuotrauka

aplinkiniø pelkiø. Grėsmæ kelia intensyvus ðio tipo ėperø naudojimas poilsiauti, nebûdingø þuvø àveisimas ir auginimas.

Informacijos ðaltiniai

Lekaviėius A., 1962: Ėperinė slepiðerė (*Isoetes lacustris* L.) Lietuvoje. – Lietuvos TSR MA darbai, Ser. C, 2 (28): 59– 62.

Strazdaitė J., Jankeviėienė R., Lazdauskaitė B., 1976: Baranavos ir Kanio raisto botaniniø-zoologiniø draustinio ėperø augalija. – Lietuvos TSR MA darbai, Ser. C, 3 (75): 21– 27.

Minkeviėius A. ir kt., 1980: Papildymai ir pataisymai „Lietuvos TSR“ I– V tomams. – Kn.: Natkeviėaitė-Ivanauskienė M., Jankeviėienė R., Lekaviėius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 271– 312. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

The plant is very rare in Lithuania, with localities mostly situated in the eastern part of the country. Currently the species is known from Salotas and Ėðerinis lakes. The most abundant population is in Lake Ėðerinis beside the village of Paðarinė (Ðvenėionys distr.), yet it is not found in Laudingis and Gulbinas (Molėtai distr.) lakes.

Apraðė Zofija Sinkeviėienė

Skyrius
Asiûklûnai
Equisetophyta

Didysis asiūklis

Equisetum telmateia Ehrh.

KLASĖ ASIŪKLAINIAI (*EQUISETOPSIDA*)
ĖEIMA ASIŪKLINIAI (*EQUISETACEAE*)

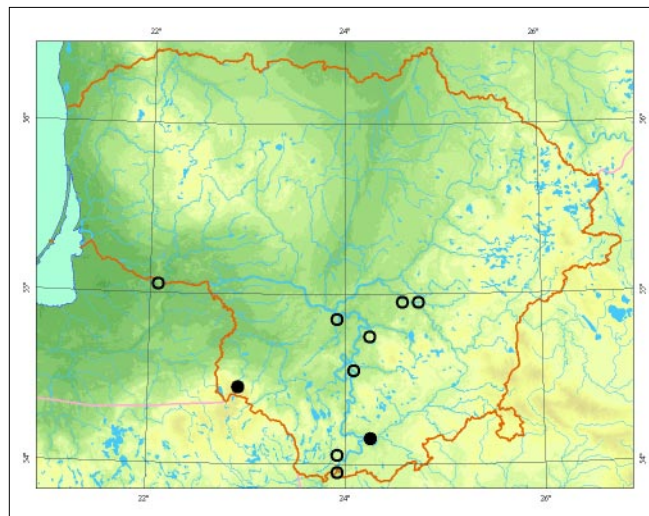
3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvos saugomø augalø sàraðuose nuo 1962 m.

Paplitimas. Daugiausia rŭdis paplitusi Europoje. Dar aptinkama Ŗiaurës Afrikoje, Maþojoje Azijoje, Kaukaze, vakarinėje Ŗiaurës Amerikos pakrantėje. Auga apyvësio ir Ŗilto klimato zonø lygumose, kalnuose. Prie-raiði okeaninio klimato sritims.

Lietuvoje radavietës telkiasi pietinėje dalyje. Ant Ŗiaurrytinës arealo ribos esanti terciaro laikotarpio floros rŭdis.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vasarþalis, ilgu Ŗliauþianëiu Ŗakniastiebiu þolinis augalas. Antþemini-ai ŭgliai dimorfiniai: sporifikuojantys – 20– 50 cm aukðëio, vegetatyviniai – 50– 180 cm aukðëio. Plinta Ŗakniastiebiais ir sporomis, kurios susidaro sporifikuojanëiø ŭgliø virðŭnëse esanëiose sporinëse varputëse. Sporifikuoja balandþio– geguþës mën. Kai sporos iðsibarsto, sporifikuojantys stiebai nunyksta. Ið spo-

rø iðauga lytinës kartos atstovai gametofitai, kuriø Lietuvoje nerasta. Daugiausia aptinkamas Nemuno ir jo intakø slëniuose. Paprastai auga ŭksminguose, Ŗal-tiniuotuose juodalksniais, eglëmis ir ievomis apaugu-siuose humusinguose upiø Ŗlaituose.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje retas augalas. Daþniau-siai sudaro tankius sàþalynus. 1 m² vidutiniðkai auga 5– 20 vegetatyviniø ŭgliø. Sporifikuojantys ŭgliai au-ga pavieniui arba negausiomis grupëmis.

Grësmës ir apsauga. Gali nykti dël medþiø kirtimo, gaisrø, melioracijos. Atvirose vietose ŭgliai nukenëia nuo pavasarinio Ŗalnø.

Informacijos Ŗaltiniai

Minkevièius A., 1959: Sporiniai induoëiai – *Pteridop-hyta*. – Kn.: *Natkevièaitë-Ivanauskienë M.* (red.), Lie-tuvos TSR flora, 1: 18– 81. – Vilnius.

Naujalis J., 1995: Sporiniai induoëiai kaip augalø bendrijø komponentai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Equisetum telmateia is a relic plant, rare in Lithuania. It is distributed in the south of Lithuania, along spring-rich river slopes with *Alnus glutinosa*, spruce and *Padus avium* where it makes up a dense overgrowth. It commonly grows in clusters of 5–20 sprouts per 1 m².

Apraðë Jonas Remigijus Naujalis

Zigmanto Gudþinsko nuotrauka

Skyrius
Ėertvûnai
Polypodiophyta

Ėakotasis varpenis

Botrychium matricariifolium A. Braun ex W. D. J. Koch

KLASĖ DRIEPLIELAINIAI (*OPHIOGLOSSOPSIDA*)
ĖEIMA DRIEPLIELINIAI (*OPHIOGLOSSACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1989 m.

ĀraĖyta ā Berno konvencijos I priedā.

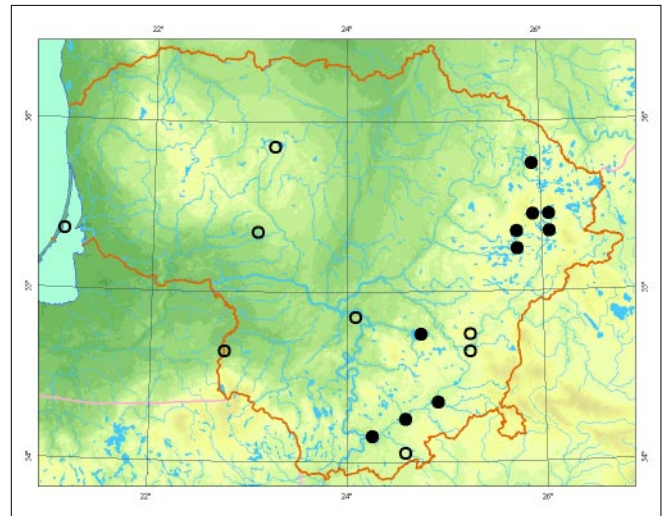
Paplitimas. Euroamerikinė, temperatinė rūĖis. Daugiausia paplitusi Pietø Skandinavijoje ir Vidurio Europoje. Vi-same areale reta, sporadiĖkai aptinkama rūĖis.

Lietuvoje Ėinomos radavietės telkiasi daugiausia pie-tinėje ir rytinėje dalyje. Rasta Ignalinos, Molėtø, Kau-no, Raseiniø, Ėvenėioniø, Varėnos, VilkaviĖkio, Ute-nos, Zarasø rajonuose, Ėiaulio ir Vilniaus apylinkėse, Neringoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vasarpalis, viena-lapis, iki 20 cm aukĖio sporinis augalas trumpu Ėak-niastiebiu. Lapas padalytas ā 1– 2 kartus plunksniĖ-kai skaldytā vegetatyvinė ir 2– 3 kartus plunksniĖkai Ėakotā sporifikuojanėiā dalis. Dauginasi sporomis, ku-rios susidaro rutuliĖkose sporangėse. Sporifikuoja bir-pelio– liepos mėn. Auga nederlingose Ėemapolėse sau-sose pievose, kartais pamiĖkėse.

Broniaus Ėableviėiaus nuotrauka

Populiacijø gausumas. Lietuvoje labai retas augalas. DaĖniausiai aptinkami pavieniai individai, nors kartais susidaro ganėtinai gausios augalø grupės. Augalams būdinga antrinė 2– 3 metus trunkanti ramybės būsenā. UĖklupus ankstyvoms sausroms, augalø atĖpeminės da-lys nunyksta liepos mėn. pirmoje dekaĖoje.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl augavieėiø uĖpėlimo, sukultūrinimo, poilsiautojø.

Būtina nuolat vertinti populiacijø būklā.

Informacijos Ŗaltiniai

Minkeviėius A., 1959: Sporiniai induoėiai – *Pteridop-hyta*. – Kn.: *Natkeviėaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lie-tuvos TSR flora, 1: 18– 81. – Vilnius.

Naujalis J., 1995: Sporiniai induoėiai kaip augalø ben-drijø komponentai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI.

Summary

Botrychium matricariifolium is a very rare pteridophyte in Lithuania. It commonly grows in poor, dry dwarf grasslands in southern and eastern Lithuania. Popula-tions are unstable, and are commonly found sporadi-cally or in sparse groups.

ApraĖė Jonas Remigijus Naujalis

Daugiaskiltis varpenis

Botrychium multifidum (S. G. Gmel.) Rupr.

KLASĖ DRIEPLIELAINIAI (*OPHIOGLOSSOPSIDA*)
ĖEIMA DRIEPLIELINIAI (*OPHIOGLOSSACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos saugomø augalø sàraðus rûðis áraðyta nuo 1962 m.

Áraðyta á Berno konvencijos I priedà.

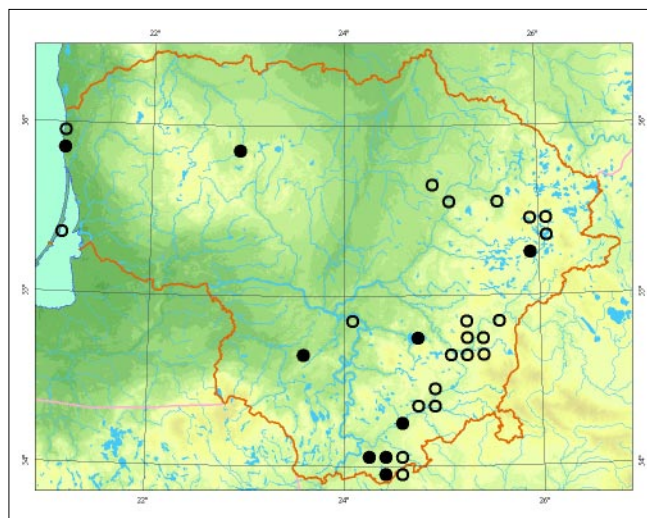
Paplitimas. Cirkumpoliarinë rûðis. Daugiausia paplitusi Ðiaurës ir Vidurio Europoje bei rytinëje Ðiaurës Amerikos dalyje. Kitose Ðiaurës ir pietø pusrutulio dalyse aptinkama sporadiðkai.

Lietuvoje reta rûðis, daugiausia randama pietinëje ir rytinëje dalyje. Rasta Anykðeio, Ignalinos, Kelmës, Marijampolës, Ðvenëioniø, Trakø, Utenos, Varënos, Vilniaus rajonuose, Kauno ir Palangos apylinkëse, Neringoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vienalapis, iki 25 cm aukðeio sporinis augalas trumpu ðakniastiebiu. Tamsiai þalias lapas paprastai turi plaëiai trikampiðkà, plunksniðkà vegetatyvinà dalà ir 1 ðluotelës pavidalo sporifikuojantà fragmentà. Lapo vegetatyvinë dalis þiemojanti. Dauginasi sporomis, kurios susidaro rutuliðkose sporangëse. Sporifikuoja liepos– rugpjûeio mën. Auga sausose þemapolëse pievose, puðnyuose ir jø aikðtelëse.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijø gausumas. Daþniausiai aptinkamos ne-gausios, ávairaus dydþio, paprastai sporifikuojanëio augalø grupës arba pavieniai individai.

Grësmës ir apsauga. Gali nykti dël augavieëio upþëlimo, sukultûrinimo, poilsiautojø. Bûtina nuolat vertinti populiacijø būklæ.

Informacijos ðaltiniai

Minkeviëius A., 1959: Sporiniai induoëiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkeviëaitë-Ivanauskienë M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18– 81. – Vilnius.

Naujalis J., 1995: Sporiniai induoëiai kaip augalø bendrijø komponentai. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Botrychium multifidum is a rare pteridophyte in Lithuania. It commonly grows in dwarf grasslands, pine forests and glades. Populations comprise of single sporificated plants or sparse plant groups.

Apraðë Jonas Remigijus Naujalis

Mapasis varpenis

Botrychium simplex E. Hitchc.

KLASĖ DRIEPLIELAINIAI (*OPHIOGLOSSOPSIDA*)
ĖEIMA DRIEPLIELINIAI (*OPHIOGLOSSACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos saugomø augalø sàraðus rùðis àraðyta nuo 1962 m.

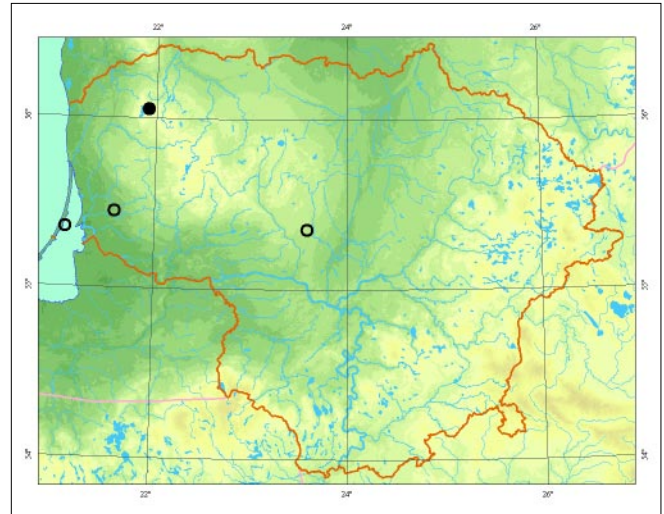
Àraðyta Ā ES Buveiniø direktyvos II, Berno konvencijos I priedus.

Paplitimas. Euroamerikinė rùðis. Daugiausia paplitusi temperatinėje zonoje, prieraiði silpnai okeaninio klimato sritims. Auga ðiaurrytinėje Ðiaurės Amerikos dalyje, Baltijos jūros regione, Vidurio ir ið dalies Pietø Europos kalnuose. Visoje Europoje labai reta. Literatūros duomenimis, ankstesniais metais Lietuvoje augo Neringoje, Inkakliuose (Ðilutės r.) ir Kėdainiø apylinkėse. 1996 m. rasta Ðemaitijos nacionalinio parko teritorijoje, Juodupio ir Uoðnos upeliø santakos slėnyje (Plungės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vasarþalis, vienalapis, iki 10 cm aukðei sporinis augalas trumpu ðakniastiebiu. Geltonai þalias lapas padalytas Ā skiautėta vegetatyvinė ir 1 arba 2 kartus ðakotà sporifikuojan-

Linos Jasiukonytės pieðinys

eià dalis. Dauginasi sporomis, kurios susidaro rutuliðkose sporangėse. Sporifikuoja birþelio– liepos mėn. Auga þemapolėse pievose, tyruliuose, miðkø aikøtelėse, ypaė prie vandens telkiniø.

Populiacijø gausumas. Ðemaitijos nacionaliniame parke negausià populiacijà sudarė tik sporifikuojantys augalai. Populiacijoms gali bũti bũdingas efemeridkumas.

Grėsmės ir apsauga. Vėlyvojo ledynmeėio laikotarpio reliktinė rùðis. Gali nykti dël augavieėiø upþėlimo, sukultũrinimo, poilsiautojø.

Bũtina nuolat vertinti populiacijø bũklė.

Informacijos ðaltiniai

Minkeviėius A., 1959: Sporiniai induoėiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkeviėaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18– 81. – Vilnius.

Lazdauskaitė P., 1996: Maþojo varpenio (*Botrychium simplex* E. Hitch.) radvietė Ðemaitijos nacionaliniame parke. – Raudoni lapai, 4: 48. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Botrychium simplex is a very rare pteridophyte in Lithuania. The only known habitat was observed in Ðemaitija National Park. A sparse sporificated population of plants was found in a stream valley with *Nardus stricta* in dwarf grassland.

Apraðė Jonas Remigijus Naujalis

Virgininis varpenis

Botrychium virginianum (L.) Sw.

KLASĖ DRIEPLIELAINIAI (*OPHIOGLOSSOPSIDA*)
ĖEIMA DRIEPLIELINIAI (*OPHIOGLOSSACEAE*)

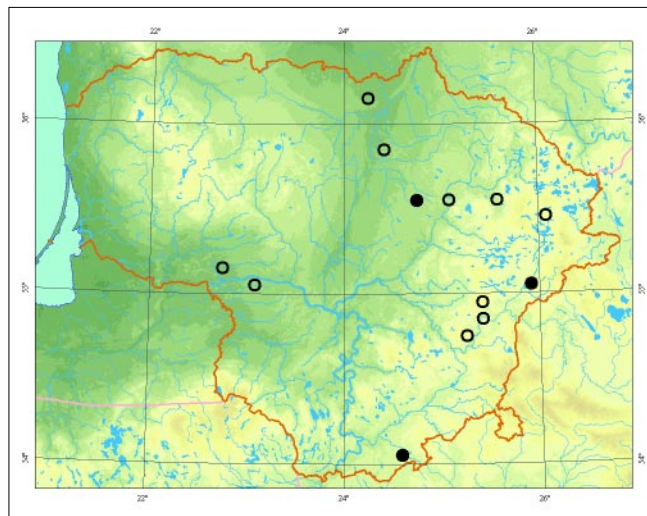
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos saugomø augalø sàraðus rùðis àraðyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinë, temperatinë, kontinentinë rùðis. Paplitusi Ðiaurës ir Rytø Europoje, Alpëse ir Karpatuose, Vakarø Sibire, Himalajuose, Mandþiurijoje, Japonijoje, Ðiaurës Amerikoje. Eurazijoje aptinkama sporadiðkai.

Lietuvoje þinomos radavietës daugiausia telkiasi Ðiaurytinëje dalyje. Rasta Anykðëiø, Ignalinos, Jurbarko, Panevëpio, Pasvalio, Ðakiø, Ðvenëionø, Utenos, Varënos, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vasarþalis, vienalapis, 15– 45 cm aukðëio sporinis augalas trumpu ðakniastiebiu. Lapas padalytas Ā 2– 4 kartus trikam-

Mindaugo Rylos nuotrauka

piðkai plunksniðkà vegetatyvinæ ir 2 arba 3 kartus plunksniðkà sporifikuojanëià dalis. Dauginasi sporomis, kurios susidaro rutuliðkose sporangëse. Sporifikuoja birþelio– rugpjûëio mën. Auga miðriuose ar spygliuoëiø miðkuose, pasitaiko pamiðkëse, miðkø aikðtelëse.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje labai retas augalas. Ðapniausiai aptinkami pavieniai sporifikuojantys individai arba negausios jø grupës.

Grësmës ir apsauga. Gali nykti dël miðkø kirtimo ar sausinimo, augavieëiø pertvarkymo, poilsiautojø. Ðalà augalø sunaikina gyvûnai.

Bûtina nuolat vertinti populiacijø bûklæ.

Informacijos ðaltiniai

Minkeviëius A., 1959: Sporiniai induoëiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkeviëaitë-Ivanauskienë M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18– 81. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Botrychium virginianum is a very rare pteridophyte in Lithuania. It commonly grows in coniferous or mixed forests in the northeast part of Lithuania. Generally single sporificated plants or sparse plant groups can be found.

Apraðë Jonas Remigijus Naujalis

Mûrinė kalnarūtė

Asplenium ruta-muraria L.

KLASĖ ĖERTVAINIAI (*POLYPODIOPSIDA*)
ĖEIMA KALNARŪTINIAI (*ASPLENIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

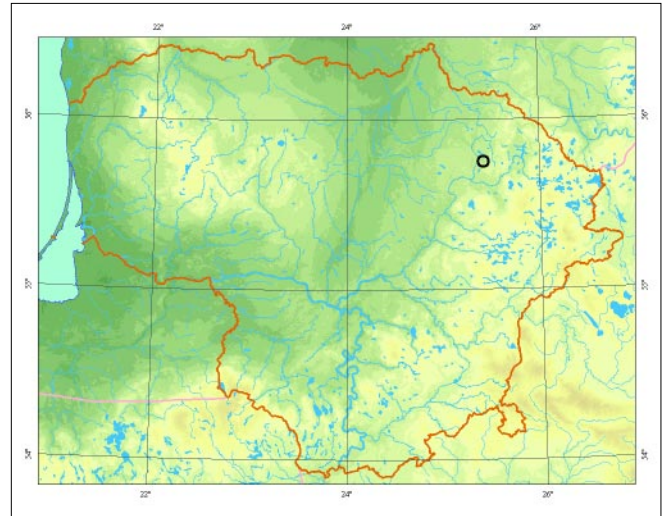
Paplitimas. Cirkumpoliarinė Ėiaurės pusrutulio rūĖis. Daugiausia paplitusi Europoje. Kitur aptinkama temperatines ir pieėiau esanėiū zonū kalnuose. PrieraiĖi okeaninio klimato sritims. Ėapniausiai auga kalnuose, lygumose retesnė.

Lietuvoje labai reta, auga ties rytine arealo riba. Aptikta Svėdasuose (Anykėiū r.), 1995.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, visėpalis, 5– 15 cm aukėiū Ėolinis augalas su horizontaliu Ėakniastiebiu, iĖ kurio iĖauga keli ar keliolika 2– 3 kartus plunksniĖkai suskaldytū odiĖkū lapū. Plinta sporomis, kurios susidaro apatinėje lapū pusėje esanėiose sporangėse. Sporifikuoja birėelio– rugpjūėio mėn. Vegetatyviniu būdu dauginasi Ėakniastiebiais. Ėviesomėgis kalkingū sausū substratū augalas. Natūraliose augavietėse Ėapniausiai aptinkamas uolū plyĖiuose. Antrinėse augavietėse

Mindaugo Rylos nuotrauka

paplitās ant senū mūrinū statiniū, klinėiū karjeruose. Lietuvoje rastas ant senos kapiniū tvoros.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje labai retas augalas. Pinoma 1 radavietė, kurioje ant kapiniū tvoros auga apie 200 daugiausia sporifikuojanėiū kereliū.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti Ėėl akmeninės tvoros savaiminio irimo, tvarkymo ir remonto.

Informacijos Ėaltiniai

Obelevičius S., 1999: Kalnarūtės (*Asplenium* L.) gentis Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 5 (2): 187– 190. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

Asplenium ruta-muraria is a very rare evergreen pteridophyte. 200 individuals can be found growing on an old cemetery fence in the Anykėiai district, in Svėdasai (found in 1995).

ApraĖė Jūratė Tupėiauskaitė

Palioji kalnarûtė

Asplenium viride Huds.

KLASĖ DERTVAINIAI (*POLYPODIOPSIDA*)
ĖEIMA KALNARŪTINIAI (*ASPLENIACEAE*)

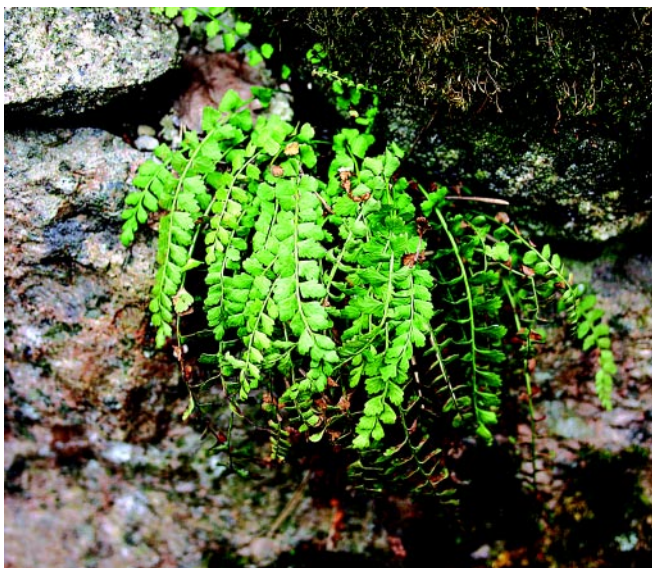
4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis āraðyta nuo 2000 m.

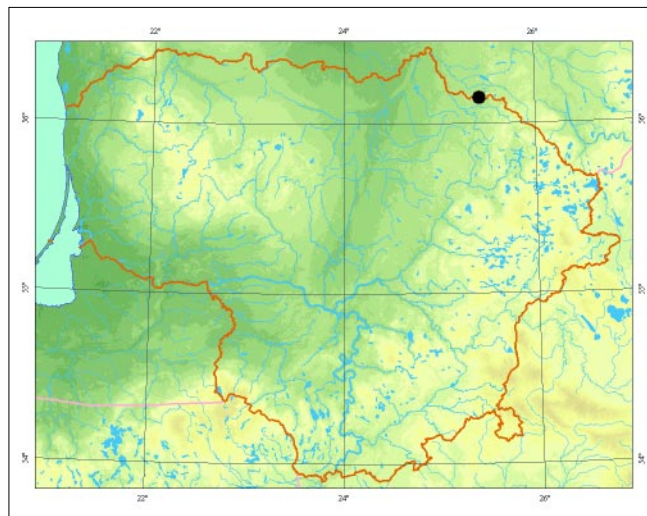
Paplitimas. Cirkumpoliarinė ðiaurės pusrutulio rūðis. Arealā sudaro nedidelės dalys, aptinkamos nuo ðalto iki ðilto klimato zonø. Prieraiði okeaninio klimato sritims. Auga kalnuose, lygumose labai reta. Aptikta Ėedasø apylinkėse (Rokiðkio r., 1997).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vasarpalis, trumpu ðliauþianėiu ðakniastiebiu þolinis augalas. Lapai plunksniðki, 5– 15 cm ilgio. Plinta sporomis, kurios susidaro apatinėje lapø pusėje esanėiose sporangėse. Sporifikuoja liepos– rugpjūėio mėn. Vegetatyviniu būdu dauginasi ðakniastiebiais. Auga uolø plyðiuose, paprastai ganėtinai drėgnose, pavėsingose vietose. Lietuvoje rastas antrinėje augavietėje ant senos ið akmenø kalkiniu skiediniu mūrytos kapiniø tvoros.

Populiacijø gausumas. Aptikta 1 sporifikuojantis, 2 vegetatyviniai ir keletas þuvusiø augalø.

Mindaugo Kirstuko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti dël akmeninės tvoros savaiminio irimo, tvarkymo ir remonto.

Informacijos Űaltiniai

Obelevičius S., 1999: Kalnarūtės (*Asplenium* L.) gentis Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 5 (2): 187– 190. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Asplenium viride is a very rare pteridophyte. Three living and a few dead individuals were found on old cemetery fences in the Rokiškis district, in the Ėedasai area in 1997.

Apraðė Jūratė Tupėiauskaitė

Ėerinė kalnarūtė

Asplenium trichomanes L.

KLASĖ ĖERTVAINIAI (*POLYPODIOPSIDA*)
ĖEIMA KALNARŪTINIAI (*ASPLENIACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos saugomø augalø sàraðus rŪdis àraðyta nuo 1981 m.

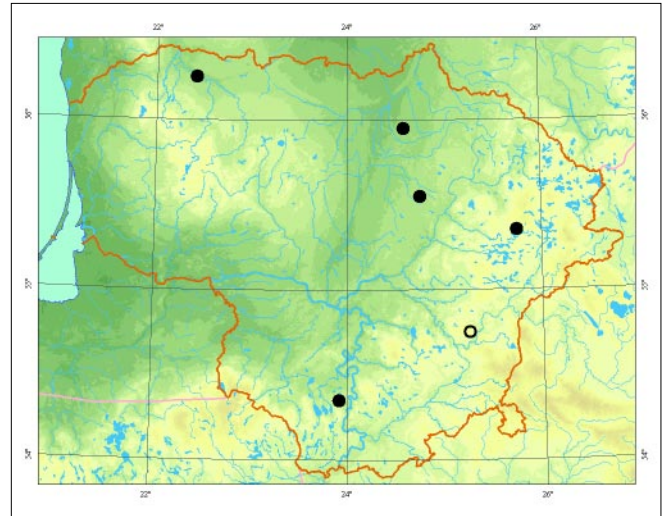
Paplitimas. Cirkumpoliarinë rŪdis, aptinkama visame pasaulyje. Daugiausia paplitusi Europoje ir Ėiaurės Amerikoje. Kitur randamos tik nedidelės arealo dalys. Prieraiði okeaninio klimato sritims. Dãpniausiai auga kalnuose, lygumose reta.

Lietuvoje labai reta rŪdis, auga ties rytine arealo riba. Pirmà kartà rasta 1941 m. Vilniaus apylinkėse, taėiau pastaraisiais deðimtmeėiais ðioje radavietėje neaptinkama. Rasta Pibikuose (Akmenės r.), Balkasodyje (Alytaus r.), Traupyje (Anykðeiu r.), Daujėnuose (Pasvalio r.), Saldutiðkyje (Utenos r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, vispalis, 10– 20 cm aukðeio, ðakniastiebis þolinis augalas. Lapai nuo 3 iki 25 cm ilgio, plunksniðki. Plinta sporomis, kurios susidaro apatinėje lapø pusėje esanėiose sporangėse. Sporifikuoja birþelio– rugpjŪeio mėn. Vegetatyviniu būdu dauginasi ðakniastiebiais. Ėviesomėgis ar pusiau ūksminis uolingø substratø ir ðlaitø augalas. Antrinėse augavietėse randamas ant medþiø ðaknø, senø mŪrinio statinio, klinėio karjeruose. Lietuvoje dãpniausiai auga senø kapinio akmeninio tvorø plyðiuose. Taip pat rastas miðriame miðke, upės ðlaite.

Valerijaus Raðomaviėiaus nuotrauka

Populiacijø gausumas. Kairiojo Nemuno intako Pilyvio ðlaito miðriame miðke rastas tik 1 sporifikuojantis augalas. Ant senø akmeninio tvorø paprastai auga nuo vieno iki keliø ðimtø, dãpniausiai gausiai sporifikuojanėio kereliø.

Grėsmės ir apsauga. NatŪralioje augavietėje gali iðnykti dėl miðko kirtimo ar ðlaito erozijos. Antrinėse augavietėse nyksta dėl akmeninio tvorø savaiminio irimo, jø tvarkymo ir remonto.

Informacijos ðaltiniai

Obelevičius S., 1999: Kalnarūtės (*Asplenium* L.) gentis Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 5 (2): 187– 190.

Minkevičius A., 1959: Sporiniai induoėiai – *Pteridophyta*. – Kn.: *Natkeviėaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 1: 18– 81. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Asplenium trichomanes is a very rare evergreen pteridophyte in Lithuania. A single plant was found on a steep slope in mixed forest. It commonly grows on secondary substratum or in the cracks of old cemetery stone fences.

Apraðė JŪratė Tupėiauskaitė

Miðkinis spyglainis

Polystichum aculeatum (L.) Roth

KLASĖ ÐERTVAINIAI (*POLYPODIOPSIDA*)
ÐEIMA PAPARTINIAI (*DRYOPTERIDACEAE*)

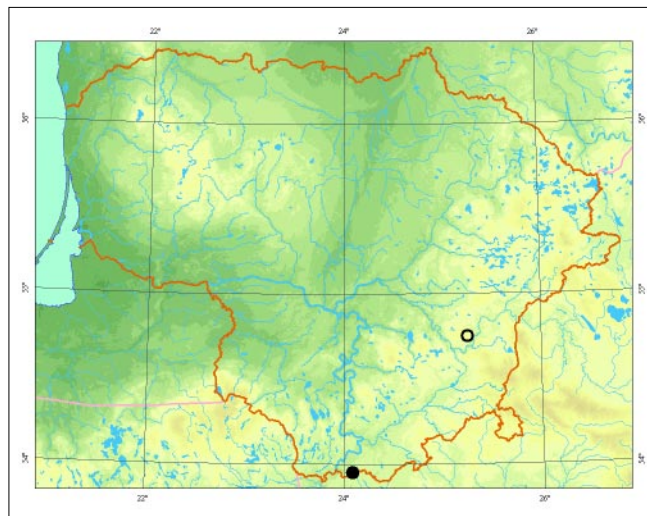
1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis áraðyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė rùðis. Eurazijos apyvėsio klimato zonoje aptinkama kalnuose ir lygumose, apyðil-èio ir ðilto klimato zonose auga tik kalnuose. Prieraiði okeaninio klimato sritis.

Lietuvoje rasta 1821 m. Pilaitėje, Sudervės upelio ðlajte (Vilniaus apyl.), ir 1822 m. Þemaitijoje. Vėliau nebuvo aptinkama ir laikyta iðnykusia. 1996 m. rasta Raigarde (Druskininkø apyl.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, visþalis, 40– 50 cm aukðèio, þolinis ðakniastiebis augalas. Lapai 30– 80 cm ilgio, du kartus plunksniðki. Plinta sporomis, kurios susidaro apatinėje lapø pusėje esanèiose sporangėse. Sporifikuoja rugpjùèio– rugsėjo mèn. Vegetatyviniu būdu dauginasi ðakniastiebiais. Ūksmingø, vidutinio drėgnu-

mo arba drėgnø, derlingø plaèialapiø ir miðriø miðkø augalas, kalnuose auga ant uolø, nuobirynø. Lietuvoje rastas spygliuoèiø miðke.

Populiacijø gausumas. Kol kas rastas vos 1 augalas.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti dėl miðko kirtimo, poilsiautojø, augalø rinkimo.

Informacijos ðaltiniai

Lazdauskaitė B., 1996: Miðkinis spyglainis (*Polystichum aculeatum* (L.) Roth) Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 2 (4): 407– 409.

Jundzili J., 1822: Dolàczamy tu rejestr czæuci herbarza roúlin skrytoplciowych, znalezionych w okolicach Wilna w r. 1821 i 1822. – *Pamiętnik Farmaceutyczny Wileński*, 2 (4): 651– 654.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Polystichum aculeatum is a very rare pteridophyte in Lithuania. The only plant was found in the Raigardas valley in the Druskininkai region in 1996.

Apraðė Jùratė Tupėiauskaitė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Skyrius
Spygliuočiai (Pušūnai)
Pinophyta

Europinis kukmedis

Taxus baccata L.

KLASĖ PUŠAINIAI (*PINOPIIDA*)
ŠEIMA KUKMEDINIAI (*TAXACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Daugiausia paplitusi Europoje. Dar aptinkama Šiaurės Afrikoje, Mažojoje Azijoje, Kaukaze. Apyvėsėje zonoje randama lygumose, apyšilčio ir šilto klimato zonose auga kalnuose. Prieraiši labai okeaninio klimato sritims. Baltijos jūros pakrančių šalyse labai reta rūšis.

Lietuvoje išnykusi.

Biologija ir ekologija. Visžalis, dvinamis (kartais vienanamis), plokščiais spygliais, iki 30 m aukščio medis arba krūmas. Dauginasi sėklomis, kurios būna apgaubtos beveik rutuliško, apie 1 cm skersmens, ryškiai raudonos, rečiau oranžinės spalvos apysėklio. Sėklos dygsta sunkiai, neretai po 2–3 metų. Taip pat gali daugintis vegetatyviniu būdu: atlankomis, kelmų atžalomis. Labai nuodingas (išskyrus apysėklį). Pakantus ūksmei. Dažniausiai auga pavieniui ūksminguose miškuose ant rame medžių arde, o atvirose vietose paprastai esti

daugialiemenis krūmas. Gyvena 1 000–4 000 metų. Mediena viena tvirčiausių ir patvariausių iš visų spygliuočių, gražios tekstūros ir spalvos (raudonmedis). Plačiai auginamas želdynuose, atsparus karpymui. Išvesta daug veislių. Parkuose pasitaiko sulaukėjusių krūmų.

Populiacijų gausumas. XIX a. dar augo Prienų, Raseinių ir Švėkšnos apylinkių miškuose. Dabar Lietuvos miškuose natūraliai neauga.

Grėsmės ir apsauga. Visoje Europoje nykstanti reikštinė terciaro laikotarpio floros rūšis. Lietuvoje išnyko dėl gamtinių abiotinių (klimato keitimosi) ir biotinių (konkurencijos su kitais augalais) veiksnių bei žmogaus veiklos (kirtimo dėl vertingos medienos, ganyamo miškuose, gaisrų).

Informacijos šaltiniai

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. — Kaunas.

Pabrėža A., 1900: Botanika arba taislius Auguminis. — Shenandoah, Pa.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Taxus baccata is a species that is extinct in the wild. It used to grow in forests in the Prienai, Raseiniai and Švėkšna areas in the 19th century. Now it is commonly grown in various gardens with escaped plants occurring in parks.

Aprašė Jonas Remigijus Naujalis

Skyrius
Žiediniai augalai (Magnolijūnai)
Magnoliophyta

Dirvinė nariuotė

Polycnemum arvense L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BALANDINIAI (*CHENOPODIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europoje, Mažonoje Azijoje, Kaukaze, pietinėje Vakarų Sibiro dalyje. Lietuvoje XX a. viduryje rasta Pietryčių Lietuvoje ir Kauno apylinkėse. Archeofitas.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, smulkus, 3–20 cm aukščio augalas. Auga pasėliuose, dykvietėse, šiukšlynuose.

Populiacijų gausumas. Duomenų nėra.

Grėsmės ir apsauga. Intensyvi žemdirbystė. Galimas populiacijų atkūrimas ir palaikymas ekologinės žemdirbystės ūkiuose, saugomų teritorijų žinioje esančiuose žemės ūkio paskirties plotuose.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1961: Balandiniai – *Chenopodiaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 216–254. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species was recorded in the middle of the last century in southeastern and central Lithuania.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Gulsčioji jonažolė

Hypericum humifusum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA JONAŽOLINIAI (*HYPERICACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Pietų Europoje.

Lietuvoje paskutinį kartą rasta XX a. viduryje Varėnos r., netoli buvusios Senovės geležinkelio stoties, ir Druskininkuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis augalas, gulsčiais, 5–15 cm aukščio stiebais. Žydi birželio–spalio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir smulkiais sėklomis. Pagrindiniame areale auga drėgnuose dirvonuose, ariamuose laukuose, kitose suardytos augalų dangos buveinėse (*Isoeto-Nanonjunctea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Nežinomas.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl buveinių keitimosi (dirvonų užžėlimo ir apželdinimo, šlapių žemių melioracijos, intensyvios žemdirbystės). Populiacijas galima atkurti tinkamose buveinėse ir dirbtinai palaikyti.

Informacijos šaltiniai

Vilkevičiūtė N., 1971: Jonažoliniai – *Hypericaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 695–703. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species was last recorded in the middle of the last century in southern Lithuania.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Šiaurinė katuogė

Rubus arcticus L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA ERŠKĖTINIAI (*ROSACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Šiaurės Europoje ir šiaurinėje Azijos dalyje. Lietuvoje rūšis yra už arealo ribos. VU herbariume saugomi 3 pavyzdžiai, surinkti XIX a. Vilniaus apylinkėse, Ukmergės ir Šalčininkų rajonuose. Šiame amžiuje minėtuose rajonuose rūšis nebuvo rasta, tačiau buvo aptikta 1 radavietė Rietavo apylinkių miškuose (Plungės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, 10–30 cm aukščio augalas šliaužiančiu šakniastiebiu, stačiais stiebais. Žydi birželio–liepos mėn. Vaisiai – kvapnūs ir saldūs kaulavaisiai subręsta rugpjūčio mėn. Vaisiai labai gardūs, bet dėl menko derliaus šiaurinė katuogė neveisiama. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Dažniausiai auga retuose pelkėjančiuose spygliuočių ir mišriuose miškuose, miškų aikštelėse. Aptinkami pavieniai augalai arba nedidelės jų grupės.

Populiacijų gausumas. Vienintelė populiacija Rietavo apylinkių miškuose (Plungės r., 1962) nuodugnai nebuvo tirta ir duomenų apie jos būklę nėra.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pakeitus augavietes, dėl intensyvios ūkinės veiklos miškuose, ypač dėl miškų sausinimo.

Informacijos šaltiniai

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Summary

In Lithuania Rubus arcticus is beyond its distribution range. The Herbarium of Vilnius University has three specimens gathered in the 19th century in the Vilnius area, Ukmergė and Šalčininkai districts under preservation. In this century Rubus arcticus has not been found in the above-mentioned districts, but one locality has been recorded in forests in the Rietavas area (Plungė distr.). The population has not been studied, and no data is available.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Dirvinė mažuolė

Aphanes arvensis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ERŠKĖTINIAI (ROSACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Plitimas. Europoje, Mažojoje Azijoje, Šiaurės Afrikoje. Auga kaimyniniuose kraštuose: Latvijoje, Lenkijoje, Baltarusijoje.

Lietuva yra šiaurrytiniame arealo pakraštyje. Vieną kartą rasta Tūbausių geležinkelio stoties aplinkoje (Kretingos r., 1937).

Biologija ir ekologija. Vienmetis arba žiemojantis, 5–20 cm aukščio, stačiu arba kylančiu stiebu augalas. Žydi gegužės–rugsėjo mėn., dauginasi sėklomis. Paplitimo regionuose yra tipinga pasėlių, augančių nerūgščiuose lengvuose dirvožemiuose, piktžolė (*Stellarietea mediae* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Nežinomas.

Grėsmės ir apsauga. Rūšis labai jautri augimo sąlygoms: nyksta intensyvinant žemės ūkį.

Būtina atkurti ir dirbtinai palaikyti populiacijas ekstensyvaus žemės ūkio sklypuose (ekologiniuose ūkiuose, nacionaliniuose parkuose, muziejuose).

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1971: Mažuolė – *Aphanes*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 224–225. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species was once recorded in the vicinity of a railway station in Kretinga district (western Lithuania) in 1937.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Plūduriojantysis agaras

Trapa natans L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA AGARINIAI (TRAPACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I priedą.

Plitimas. Savaiminis arealas apima Europą, Aziją ir atogrąžų Afrikos dalį. Rūšis introdukuota ir natūralizavosi Šiaurės Amerikoje. Šiauriausios populiacijos aptinkamos iki 54–57° šiaurės platumos.

Lietuvoje šiuo metu nerandama rūšis. Manoma, kad Lietuvoje XIX a. savaiame augo arba buvo auginama Kilučių ir Širvenos ežeruose (Biržų r.). Subfosilinių liekanų rasta ežerų ir pelkių poledynmečio laikotarpio nuogulose pietinėje ir šiaurinėje šalies dalyje. Plūduriuojantysis agaras iki šiol auga kaimyninių šalių – Latvijos ir Baltarusijos, ežeruose.

Biologija ir ekologija. Vienmetis vandens augalas. Stiebas iki 2 m ilgio, išsisknijantis arba laisvai plūduriuojantis, su lapų skrotele vandens paviršiuje. Povandeniniai lapai siūliški, greitai nukrintantys. Jų vietoje išauga plunksniškai suskaldyti, fotosintezę atliekantys organai (galbūt pakitę prielapiai). Žiedai plūduriuojančių lapų pažastyse. Žydi birželio ir liepos mėn. Vaisius – kaulavaisis su 4 rageliais ir 1 sėkla. Sėklos dygsta po 4–6 mėn. ramybės periodo, vandens temperatūrai esant +10–12 °C. Dumble išlieka daigios iki 10 (50) metų. Vegetatyviai dauginasi ir plinta atitrūkstančiais stiebais su lapų skrotele. Auga neturtinguose karbonatų, eutrofinuose stovinčiuose ir lėtai tekančiuose vandenyse.

Populiacijų gausumas. Nuo XIX a. duomenų nėra.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarša, apyežerių sausinimas ir kitoks pertvarkymas, vaisių rinkimas. Lietuvoje galėjo išnykti dėl pernelyg gausaus vaisių rinkimo ir nepalankių klimato pokyčių. Kadangi Lietuva yra šiauriniame arealo pakraštyje, galėjo pasitaikyti laikotarpiai, kai vaisiai nesubrėsdavo, iššaldavo ir nesudygdavo žiemojantys vaisiai ir t. t.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1971: Agariniai – *Trapaaceae* – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 779–780. – Vilnius.

Summary

There is no record of the species' current existence in Lithuania. In the 19th century it occurred naturally or was cultivated in the Kilučiai and Širvena lakes (Biržai distr.). Plant subfossil remnants have been found in lake and bog sediments from the post-glacial period in the southern and northeastern parts of the country. It might have become extinct due to extensive fruit gathering or unfavourable climatic changes, which might have disturbed the normal cycle of plant development or affected the germinability of seeds accumulated in bottom sediments. The plant still occurs in the lakes of neighbouring countries such as Latvia and Belarus.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Volfango putokšlė

Polygala wolgangi Bernh.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PUTOKŠLINIAI (*POLYGALACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2004 m.

Paplitimas. Rytinėje Vidurio Europos dalyje ir Rytų Europoje, Vakarų Sibire.

Lietuvoje labai reta rūšis, dabartiniu metu neaptinkama, manoma, kad išnykusi. Rūšis buvo aptikta XIX a. pirmoje pusėje dabartiniuose Paneriuose (Vilniaus r.) ir Paluknyje (Trakų r.). Literatūroje nurodytose vietose Nausėduose (Kretingos r.) ir Skomantuose (Klaipėdos r.) surinkti augalai priklauso kitai rūšiai – paprastajai putokšlei (*Polygala vulgaris*). Literatūroje nurodoma, kad dar buvo rasta Latavėnuose (Ukmergės r.), bet herbariumo pavyzdžių iš minėtos vietos nėra, todėl augalų tapatybės patikrinti negalima.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, nedidelių kerus su keletu stiebų sudarantis, 15–30 cm aukščio augalas. Žiedynas – tanki viršūninė kekė. Vainikėlis šviesiai mėlynas ar rausvai violetinis. Žydi gegužės – birželio mėn. Volfango putokšlė panaši į skiauterėtąją (*Polygala comosa*) ir paprastąją (*Polygala vulgaris*) putokšlės, bet nuo jų skiriasi ilgais (7,5–9 mm ilgio) šoniniais vainiklapiais (kitų dviejų rūšių jie ne daugiau kaip 7 mm ilgio). Užsimezgas vaisiams, dėžutė būna su aiškiu koteliu, o kitų dviejų rūšių augalų dėžutės bekotės. Be to, Volfango, kaip ir paprastosios putokšlės, vainiklapiai dažniausiai mėlyni, kartais rausvi (skiauterėtosios putokšlės jie raudonai violetiniai). Dauginasi ir plinta sėklomis. Auga sausuose pušynuose, viržynuose, krūmuose, šlaituose, stepinėse pievose.

Populiacijų gausumas. Duomenų apie populiacijų būklę ir augalų gausumą nėra.

Grėsmės ir apsauga. Nykimo priežastys neaiškios, tikriausiai nyksta dėl buveinių pokyčių: pievoms užželiant mišku, tankiais krūmais, jas apželdinant spygliuočiais. Būtina patikrinti galimas rūšies buveines, ypač Pietryčių Lietuvoje. Gali būti, kad dėl panašumo į kitas dvi paplitusias rūšis, Volfango putokšlė lieka nepastebėta.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1971: Putokšliniai — *Plygalaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 596—600. — Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Polygala wolfgangiana was recorded in Lithuania in the early 19th century only in Vilnius (Paneriai) and Trakai (Paluknis) districts. This species is probably extinct. A thorough search for this species in potential habitats, such as dry forest edges, heathlands, and open forest areas, is required, especially in southeastern Lithuania.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Kaufmano glindė

Pedicularis kauffmannii Pinzger

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BERVIDINIAI (*SCROPHULARIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietrytinėje Europoje, Ukrainoje, Prieškaukazėje, Pietvakarių Sibire. Rytų Europos ir Vakarų Sibiro miškastepės bei šiaurinės stepės zonų subendemas.

Lietuvoje buvo žinoma tik Pošnios kaime (Lazdijų r., 1976 m.). Vėliau nerasta.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 15–60 cm aukščio augalas su trumpu šakniastiebiu ir kuokštinėmis sutrumpėjusiomis verpstiškomis šaknimis. Stiebas status, tankiai apaugęs garbanotais plaukeliais. Žiedai geltoni, taurelė gyslota, plaukuota. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Žydi birželio—liepos mėn. Auga sausose pievose, atviruose kalvų šlaituose (*Festuco-Brometea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Augo pavieniui, atokiai. Populiacijos gausumas nenurodomas.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia tiek natūralūs, tiek antropogeniniai veiksniai. Ilgainiui keitėsi ekologinės

sąlygos augavietėje. Neigiamą įtaką daro šienavimas netinkamu laiku, intensyvus ganymas, pievų arimas.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Glindė — *Pedicularis*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 461—466. — Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Pedicularis kauffmannii was known to exist in the southern part of the country (1976), with no subsequent recordings.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Širdžialapė kaldezija

Caldesia parnassifolia (L.) Parl.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA DUMBLIALAIŠKINIAI (*ALISMATACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I, ES Buveinių direktyvos II priedus.

Paplitimas. Europoje, Pietryčių Azijoje, Šiaurės Australijoje ir Afrikoje. Europoje labai reta ir nykstanti rūšis. Lietuva yra šiauriniame arealo pakraštyje. Augo Vilniaus apylinkėse, Alytaus ir Lazdijų r. ežeruose. Pastaruoju metu neaptinkama.

Biologija ir ekologija. Drėgnų pakrančių arba seklumų augalas. Daugiametė žolė su trumpu šakniastiebiu ir širdišku lapų skrotele. Lietuvoje buvo randama žydinčių augalų, tačiau jų sėklos tikriausiai nesubręsdavo dėl per daug šalto klimato. Vegetatyviniu būdu dauginasi žiemojančiais pumpurais (turionais), kurie išauga ant panašių į žiedynstiebį, bet trumpesnių stiebų. Auga mezotrofinių vandens telkinių dumblingose pakrantėse. Daugų ežero įlankoje augo iki 1 m gylio plūdurlapių augalų juostoje kartu su lūgnėmis (*Nuphar luteum*), Ilgio ežere — helofitų juostoje, iki 30 cm gylio.

Populiacijų gausumas. Sprendžiant iš herbariumo rinkinių, gausiausia buvusi Verkių apylinkių populiacija. Kitose radavietėse augo tik pavieniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. Rūšis yra arealo pakraštyje ir jos išlikimą (dėl klimato sąlygų) riboja galimybė daugintis tik vegetatyviniu būdu. Svarbi nykimo priežastis – pokyčiai, susiję su natūralia ir antropogenine vandens telkinių eutrofizacija.

Informacijos šaltiniai

Šarkinienė I., 1963: Papliauškiniai – *Alismataceae*. – Kn: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.) – Lietuvos TSR flora, 2: 92–102.

Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

*The species is very rare and endangered throughout the whole of Europe. In Lithuania it is at the northern border of its distribution range. *Caldesia parnassifolia* was recorded in three localities (Verkiai environs, Banduragis bay of Lake Daugai and Lake Ilgis) it has not been found since the middle of the last century.*

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Tankialapė grenlandija

Groenlandia densa (L.) Fourr.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA PLŪDINIAI (*POTAMOGETONACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europos ir Vakarų Azijos vidutinio ir šilto klimato juostose.

Lietuvoje labai reta rūšis. Per Lietuvą eina šiaurinė jos paplitimo arealo riba. Nurodomos 2 savaiminės radavietės: Nemune ties Sovetsku (Šilutės r.) ir Melnytėlės upelyje Druskininkų apylinkėse (Varėnos r.). Manoma, kad buvo dirbtinai įveista Trakų Vokės žuvivaisos tvenkiniuose. Naujų duomenų nėra nuo 1960 m.

Biologija ir ekologija. Daugiametis povandeninis augalas su ilgais šakniastiebiais. Stiebas iki 0,4 m ilgio, su priešniais lapais. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Lietuvoje niekada nerasta žydinčių augalų – dauginasi vegetatyviniu būdu. Auga upėse, upeliuose, ežeruose, tvenkiniuose. Tankialapių grenlandijų sudaromos ben-

drijos priskiriamos *Groenlandietum densae* asociacijai, ji laikoma upių sraunumų bendrijų (*Ranunculion fluitantis* sąjungos) būdinga rūšimi.

Populiacijų gausumas. Pastaraisiais metais galimos rūšies augavietės nepatikrintos.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens taršos, hidrografinio tinklo pertvarkymo.

Būtina patikrinti buvusias radavietes.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1961: Lietuvos TSR *Potamogeton* rūšys ir kai kurie jų hibridai. – LTSR MA Botanikos instituto straipsnių rinkinys, 1: 35–62.

Snarskis P., 1968: Vadovas Lietuvos augalams pažinti. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The northern border of its distribution range crosses Lithuania. Spontaneous habitats were recorded on the Nemunas River beside Sovetsk (Šilutė distr.), Melnytėlė rivulet (Varėna distr., Druskininkai area); it was planted in Trakų Vokė fishery ponds (Trakai distr.). No new data has been available since 1960.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Lobelio čemerys

Veratrum lobelianum Bernh.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MELANTINIAI (*MELANTHIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio, Pietų ir Rytų Europoje, Kaukaze, Sibire, Pietų, Pietvakarių, Centrinėje ir Rytų Azijoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuva yra ties šiaurvakariniu rūšies arealo pakraščiu. XIX a. pabaigoje rūšis buvo aptikta Kauno apylinkėse. Literatūroje nurodoma, kad XX a. pirmoje pusėje rasta Kenoje (Vilniaus r., 1934) ir Gudelių kaime (Trakų r., 1938), o XX a. antroje pusėje – Inkūnų kaime (Anykščių r., 1975 m.) ir Pašulių kaime (Kaišiadorių r., 1984).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpus storus šakniastiebius išauginantis, 50–170 cm aukščio augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Lobelio čemeriams būdingas ilgas brendimo laikotarpis – gamtoje augantys augalai žydėti pradeda tik sulaukę 16–30 metų. Vidutinė individų amžius trukmė apie 50 metų, nors kai kurie gyvena iki 80 metų. Dauginasi ir plinta vėjo nešiojamomis sparnuotomis sėklomis. Nurodoma, kad Lietuvoje Lobelio čemeriai augo pievose. Dėl ankstyvo šienavimo sėklos retai spėdavusios sūbręsti. Tinkamos buveinės yra šaltiniuotos pievos, žemapelkės, miškų aikštelės, pamiškės, krūmynai.

Populiacijų gausumas. Tikslių duomenų apie rūšies populiacijos gausumą Lietuvoje nėra. Sprendžiant iš populiacijų būklės gretimuose kraštuose, jos turėjo būti nedidelės arba labai mažos. 1975 m. nedidelė populiacija buvo aptikta Inkūnų kaime (Anykščių r.). Nurodoma, kad šaltiniuotoje pievoje su snapuotosiomis viksvomis augo keletas individų. Remiantis archyviniais duomenimis, vienas individas turėjo ne mažiau kaip 6 vegetatyvinius ir 3 generatyvinius ūglius. Nuo 1976 m. nurodytoje vietoje Lobelio čemerių nerasta. 1984 m. negausi populiacija aptikta Pašulių kaime (Livintų apyl.), bet po kelerių metų ji sunaikinta sukultūrinus pievą, kurioje augo Lobelio čemeriai.

Grėsmės ir apsauga. Lobelio čemerių populiacijos tikriausiai išnyko dėl buveinių keitimo (pelkėtų pievų ir žemapelkių melioravimo, pievų kultūrinimo). Ypač kenkia ankstyvas šienavimas, nes tada augalai nespėja subrandinti sėklų. Pakitus aplinkos sąlygoms, negausios lėtai augančių ir ilgai bręstančių Lobelio čemerių populiacijos sunyko. Kadangi augalai ilgaamžiai ir geba ištvirti nepalankias sąlygas likdami vegetatyvinės būsenos, galima tikėtis aptikti išlikusių individų tose vietovėse, kuriose anksčiau buvo užregistruota Lobelio čemerių.

Informacijos šaltiniai

Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai – *Liliaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. – Vilnius.

Lazdauskaitė Ž., Lapelė M., Lekavičius A., Jankevičienė R., Jukonienė I., 1986: Projekt vidov rasteņij Krasnoj knigi Litovskoj SSR. – In: *Osnovy okhrany rastitel'nogo pokrova Litovskoj SSR*: 18–96. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania Veratrum lobelianum was recorded at the end of the 19th century in the Kaunas area. During the

20th century this species was recorded in Vilnius (Kena, 1934), Trakai (Gudelkos, 1938), Anykščiai (Inkūnai, 1975) and Kaišiadorys (Pašuliai, 1984) districts. In Lithuania Veratrum lobelianum became extinct due to the transformation of habitats.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Pelkinis kardelis

Gladiolus palustris Gaudin

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VILKDALGINIAI (*IRIDACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II priedą.

Paplitimas. Vidurio Europoje. Pagrindinė arealo dalis apima Prancūzijos pietryčius, šiaurinę Italijos dalį, Albaniją, Bulgariją. Kitose Vidurio Europos šalyse (Čekijoje, Slovakijoje, Lenkijoje, Vokietijoje) rūšis labai reta, išnykstanti.

Literatūroje nurodoma, kad Lietuvoje pelkinių kardelių 1821 m. buvo aptikta Romainiuose (dabar Kauno r.), apie 1885 m. – Lekėčių apylinkėse (dabar Šakių r.). XX a. literatūroje nurodoma, kad pelkinių kardelių buvo rasta Kirtimų, Trakų Vokės ir Žaliųjų ežerų (dabar Vilniuje), Trakų, Rūdninkų (Šalčininkų r.) apylinkėse. Herbariumo pavyzdžių, patvirtinančių minėtas nuorodas, prieinamose kolekcijose nėra.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, gumbasvogūnius išauginantis, 30–60 cm aukščio augalas. Geofitas. Žydi birželio pabaigoje–liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir dukteriniais gumbasvogūniais. Nuo artimos rūšies – paprastojo kardelio (*Gladiolus imbricatus*) skiriasi retu žiedynu, sudarytu iš 2–5 (retai 6) žiedų. Visi žiedai paprastai būna nukreipti į vieną žiedyno pusę. Pelkinis kardelis nuo paprastojo skiriasi pažiedėmis (jos skirtingo ilgio), purka, dėžute (ritiniška, o ne kiaušiniška), taip pat beveik ištiesai grubiai tinkliškai susiskaidžiusiais gumbasvogūnių lukštais.

Literatūroje nurodoma, kad Lietuvoje pelkiniai kardeliai augo pelkėtose pievose, miškų aikštelėse, krūmynuose.

Kitose šalyse jie dažniausi melvenynų (*Molinietalia*) bendrijose, karbonatų turtingame dirvožemyje. Neretai su pelkiniais kardeliais tose pačiose buveinėse aptinkama ir paprastųjų kardelių.

Populiacijų gausumas. Duomenų apie literatūroje minimų pelkinių kardelių populiacijų tuometinę būklę ir individų gausumą nėra.

Grėsmės ir apsauga. Visame areale sparčiai nykstanti rūšis. Labiausiai pelkinių kardelių populiacijoms pakenkė tinkamų buveinių naikinimas. Didelė dalis šios rūšies populiacijų, ypač šiaurinėje arealo dalyje, sunyko dar XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje. Didžiausią įtaką turėjo pelkių sausinimas. Vėlesniu laikotarpiu rūšies nykimą lėmė dėl ūkininkavimo pokyčių vykstanti buveinių kaita (šlapioms pievoms ir žemapelkėms užželiant krūmais). Nemažai žalos jų populiacijoms padaro graužikai ir šernai, nes sunaikina gumbasvogūnius. Lietuvoje būtina kruopščiai ištirti galimas buveines. Pelkinis kardelis gali būti neskiriamas nuo paprastojo kardelio. Jeigu būtų aptikta šios rūšies augalų, jų buveinėms turėtų būti taikomos specialios apsaugos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vilkdalginiai – *Iridaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 555–565. – Vilnius.

Hryniewiecki B., 1933: Tentamen Florae Lithuaniae. – Warszawa.

Summary

Seven localities of Gladiolus palustris in Lithuania had been reported since the 19th century, however, herbarium specimens in the available herbaria are absent and reference information is insufficient to determine their exact localities. This species probably became extinct due to habitat changes. Potential habitats should be carefully examined.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Gelsvasis saidrenis

Pycnus flavescens (L.) P. Beauv. ex Rchb.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Visuose žemynuose atogražų ir vidutinio klimato juostose.

Lietuvos teritorija yra ties šiaurine arealo riba, nuo XX a. vidurio buvo žinomos tik istorinės radavietės Druskinukų, Trakų, Vilniaus, Daugų, Birštono apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 3–20 aukščio, šviesomėgis augalas, sudarantis žemus kupstus. Žydi liepos – rugpjūčio mėn., dauginasi sėklomis. Galėtų augti upių, ežerų, tvenkinių laikinai užliejamose, ekstensyviai trypiamose pakrantėse, išdžiūstančiuose grioviuose. Vakarų Europoje įeina į *Isoeto-Nanojuncetaea* klasės bendrijų sudėtį.

Populiacijų gausumas. Paprastai auga grupelėmis, sudaro nedidelius sąžalynus.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pertvarkant vandens telkinių pakrantes, joms užželiant stambiais nitrofiliniais ir daugiamėčiais augalais.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Saidrenis – *Pycnus*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 304–305. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS,WI.

Summary

Not recorded since the middle of the last century. Historical localities were commonly the banks of the largest rivers.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Paprastoji vandens lelija

Nymphaea alba L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA LŪGNINIAI (NYMPHAEACEAE)

4 (I) kategorija

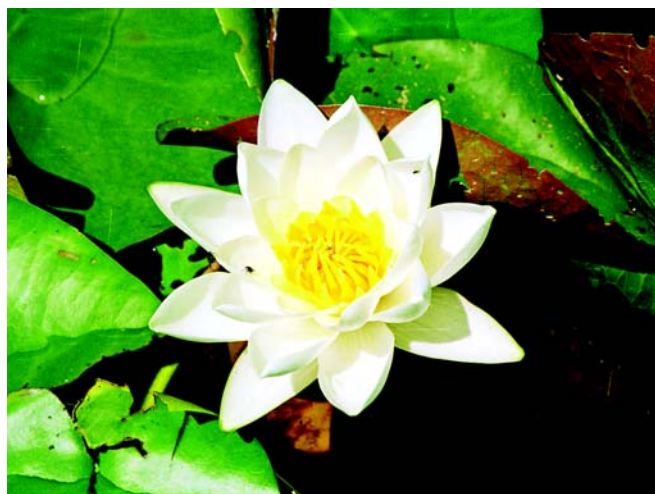
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, Mažonoje Azijoje.

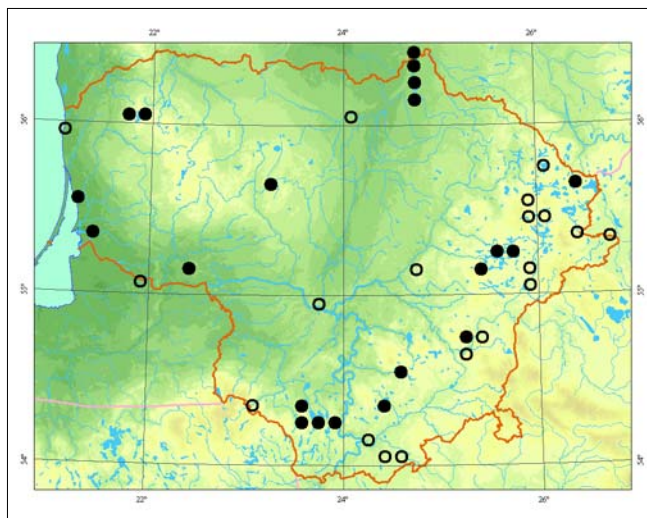
Lietuvoje aptinkama visoje teritorijoje, bet gana reta. Daugiausia radaviečių aukštesniuose ežeruose. Paplitimas nepakankamai aiškus dėl rūšies *Nymphaea alba* panašumo į hibridinę rūšį *Nymphaea × borealis*.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, šakniastiebis vandens augalas, su povandeniniais ir plūduriuojančiais lapais. Žiedai dvilyčiai, balti, su beveik plokščia purka. Žydi birželio–rugpjūčio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis, kurios subręsta po vandenių ašotėlio pavidalo vaisiuje. Jas išplatina vandens srovės ir paukščiai. Sėklos išlieka daigios kelerius metus ir vandens telkiniui išalus iki dugno. Auga stovinčiuose ir lėtai tekančiuose vandenyse: ežeruose, kūdrose, senvagėse, upėse, kanaluose. Dažniausiai auga 1–2 m gilumoje, tačiau gali augti ir sekliu, ir iki 3 m gylio. Didelių ežerų įlankose auga pavieniui. Mažesniuose užželiančiuose ežeruose sudaro vandens lelijų juostą kartu su kitais plūdurlapiais augalais – lūgnėmis, lelijomis, plūdėmis. Bendrijos priskiriamos *Nupharo-Nymphaetum albae* asociacijai. Pelkiniuose ežeruose auga kartu su kiminiais (*Sphagnum cuspidatum*).

Populiacijų gausumas. Naujausiose žinomose radavietėse populiacijos dažniausiai negausios, didelių są-

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

žalynų nesudaro. Daugelyje radaviečių dabartinė būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarša, dugno nuosėdų šalinimas, žiedų skynimas, intensyvus poilsivimas.

Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The species is distributed almost throughout the whole country but is rather rare. The distribution is not clear due to its resemblance to a hybrid species *Nymphaea × borealis*. In the recent localities the populations are usually sparse, forming no large overgrowth. In many localities the current state is unknown.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Mažažiedė lūgnė

Nuphar pumilum (Timm) DC.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA LŪGNINIAI (NYMPHAEACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

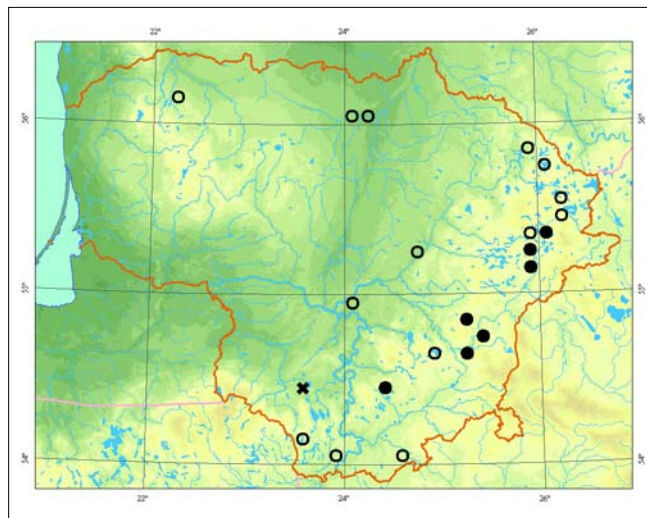
Paplitimas. Eurazijos šalto ir vidutinio klimato juostose. Lietuvoje daugiausia radaviečių rytinėje ir pietrytinėje dalyse. Rasta Ignalinos, Jonavos, Kauno, Lazdijų, Marijampolės, Mažeikių, Molėtų, Pasvalio, Rokiškio, Švenčionių, Trakų, Ukmergės, Varėnos, Vilniaus, Zarasų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, šakniastiebis vandens augalas, su povandeniniais ir plūduriuojančiais lapais. Žiedai dvilyčiai, geltoni. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis, kurios subręsta ašotėlio pavidalo vaisiuje. Auga mažuose, dažniausiai pelkiniuose ežeruose. Būdinga minkšto vandens ežerų rūšis. Auga nedidelėmis grupėmis arba keliolikos metrų ilgio ir 1–2 m pločio juostomis 0,5–3 m gylyje. Toje pačioje augavietėje gali gyvuoti pakankamai ilgai (pvz., Salotės ežere (Vilniaus r.) buvo pakartotinai rastas beveik po 200 metų). Pelkiniuose ežeruose vyrauja monodominantinės *Nupharetum pumili* bendrijos, rečiau kartu auga kiminai (*Sphagnum denticulatum*, *S. cuspidatum*) ar *Batrachospermum* genties raudondumbliai.

Populiacijų gausumas. Gausiausia pastaraisiais metais stebėta populiacija Kaliūkšlio ežere (Trakų r.), kuriame skirtingais metais žydinčių augalų skaičius svyruoja nuo 30 iki 200. Rūšis išnykusi Žuvinto ežere

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

(Alytaus r.), galbūt ir Mėlynajame ežere (Ignalinos r.). Daugelyje radaviečių populiacijų būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarša ir eutrofizacija, pernelyg intensyvus naudojimas poilsiui, apyežerių sausinimas.

Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 2000: *Nupharetum pumili* Oberd. 1957 ex Th. Müller et Görs 1960 – mažažiedis lūgnynas – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 88–89. – Vilnius.

Summary

The species is rare in Lithuania; its localities are concentrated in the eastern and southeastern parts of the country. Very few localities recorded after 1990. In many habitats the state of populations is unknown. The species is extinct in Žuvintas (Alytus distr.) and probably Mėlynasis (Ignalina distr.) lakes. The most abundant currently observed population is in Lake Kaliūkšlis (Trakai distr.).

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Gležnalapė nertis

Ceratophyllum submersum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NERTINIAI (CERATOPHYLLACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

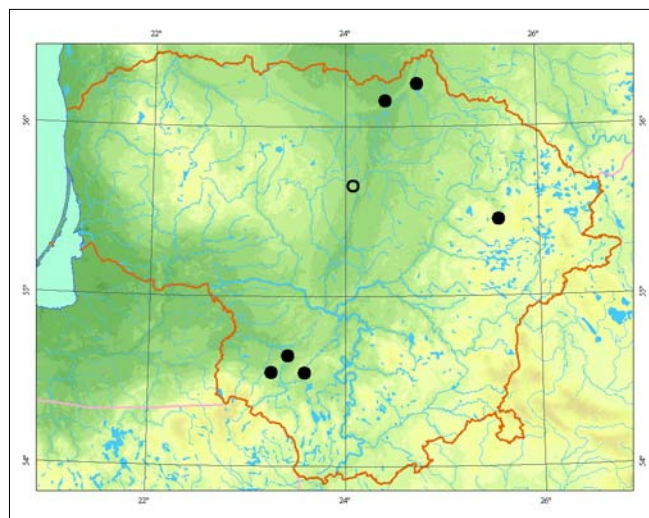
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Afrikoje, Šiaurės ir Pietų Amerikoje.

Lietuvoje rasta Biržų, Panevėžio, Pasvalio, Utenos, Marijampolės rajonuose. Turėtų būti paplitusi plačiau, bet šią rūšį sunku atskirti nuo paprastosios nerties (*Ceratophyllum demersum*).

Biologija ir ekologija. Silpnai išsiskaidantis povandeninis augalas. Stiebas iki 1 m ilgio, su 3 kartus dichotomiškai šakotų lapų menturiais. Derantys augalai Lietuvoje aptinkami retai. Daugiausia dauginasi vegetatyviniu būdu – stiebo dalimis ir žiemojančiais pumpurais (turionais), kurie susidaro vegetacijos pabaigoje, nugrimzta į dugną ir žiemoja. Gali augti ir gėluose, ir posūriuose vandenyse, tačiau iki šiol neaptiktas su jūra susijusiuose vandens telkiniuose. Auga nedideliuose stovinčiuose ir lėtai tekančiuose vandenyse – upėse, senvagėse, kanaluose, tvenkiniuose, kūdrose. Priešingai negu daugelis retų rūšių, gali augti ir labai turtinguose maisto medžiagų vandenyse (buvo rastas sename skystų atliekų saugojimo sąvartyno baseine). Sudaro *Ceratophylletum submersi* bendrijas, auga kitų vandens augalų bendrijose, dažniausiai iki 1 m gylio.

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Populiacijų gausumas. Natūraliose augavietėse populiacijos dažniausiai negausios, sudarytos iš kelių dešimčių individų. Gausiausia iki šiol – pionierinė Mockėnų sąvartyno baseino populiacija (iki 1 000 individų), kuri yra laikina dėl sąvartyno eksploatacijos. Taip pat gausi populiacija aptikta Amalvo ežero polderio kanale.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia smulkių vandens telkinių sausinimas, hidrografinio tinklo pertvarkymas. Taip pat nyksta dėl vandens telkinių užaugimo ir konkurencijos su stambiais šakniastiebiais vandens augalais.

Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

The species is rare and insufficiently studied in Lithuania. The most abundant populations were observed in artificial water bodies such as a dumping ground pool and polder canal. The species can tolerate a high amount of nutrients, but in eutrophic water bodies it disappears due to competition with other aquatic plants.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Trilapė bligna

Isopyrum thalictroides L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA VĖDRYNINIAI (RANUNCULACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

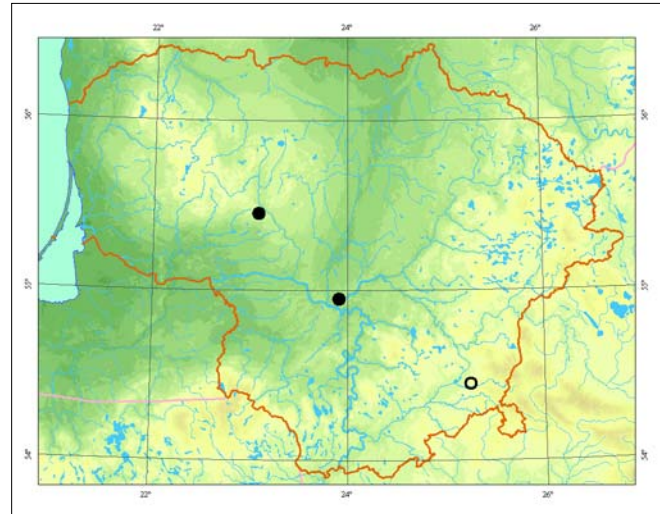
Paplitimas. Rūšies arealas plyti Vidurio Europoje, vidutinio klimato juostoje: nuo Pirėnų kalnų vakaruose iki Vidurio Ukrainos rytuose; nuo Vidurio Italijos ir Balkanų pietuose iki Lietuvos ir Baltarusijos šiaurėje. Lietuvoje žinomos 2 išlikusios augavietės: Kamšos miške (Kaune, Marvelėje) ir Dubysos slėnyje ties Lyduvėnais (Raseinių r.). Anksčiau buvo rasta Jašiūnų apylinkėse (Šalčininkų r.), Vilniuje prie Žaliųjų ežerų, Blinstrubiškių miške (Raseinių r.) ir Marijampolės rajone.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis augalas, pavasarinis efemeroidas. Lapai vieną arba du kartus trilapiai; lapeliai triskilčiai. Žiedai pavieniai, balti. Žydi balandžio mėn. (rečiau – gegužės pradžioje). Dauginasi šakniastiebiais ir sėklomis. Nuodingas, sukaupia daug įvairių alkaloidų ir cianogeninių glikozidų. Auga *Carpinion* ir *Alnion incanae* sąjungų lapuočių miškuose, kuriuose vyrauja liepos, baltalksniai, skroblai, klevai, pasitaiko eglių. Mėgsta derlingus priemolio ir priemolio dirvožemius.

Populiacijų gausumas. Vegetacijos laikotarpiu sudaro sąžalynus po keliasdešimt arba kelis šimtus individų. Literatūroje nurodoma, kad prie Lyduvėnų esančioje populiacijoje augalai subrandina mažai sėklų, o

Kęstučio Obelevičiaus nuotrauka

jaunų individų labai negausu, tačiau kitur atliktų tyrimų duomenimis, palankiausiomis sąlygomis populiacijose vyrauja generatyviniai individai ir daigai. Tinkamomis sąlygomis augalai toje pačioje vietoje ilgai išsilaiko: išlikusi populiacija Kamšos miške pirmą kartą paminėta 1898 m.

Grėsmės. Miškų kirtimas, mindymas, augalų skynimas, dirvožemio erozija.

Informacijos šaltiniai

Jurkuvienė M., 1999: Trilapės blignos (*Isopyrum thalictroides* L.) paplitimas ir augimviečių sąlygos Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 5 (4): 387–392.

Apalia D., 1961: Vėdryniniai – *Ranunculaceae*. – *Natkevičaitė-Ivanauskienė* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 357–444. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania, *Isopyrum thalictroides* has survived in two sites near Kaunas and Lyduvėnai (Raseiniai distr.). The species occurs in broadleaved forests (*Carpinion*, *Alnion incanae*). The plants are vernal ephemeroïds with a short vegetation period, though the populations can survive over a century. The species is threatened by forest clearing, trampling, picking and soil erosion.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Vėjalandė šilagėlė

Pulsatilla patens (L.) Mill.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA VĖDRYNINIAI (RANUNCULACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II, Berno konvencijos I priedus.

Paplitimas. Arealas apima Vidurio Europos rytinę dalį, Rytų Europą ir Vakarų Sibirą.

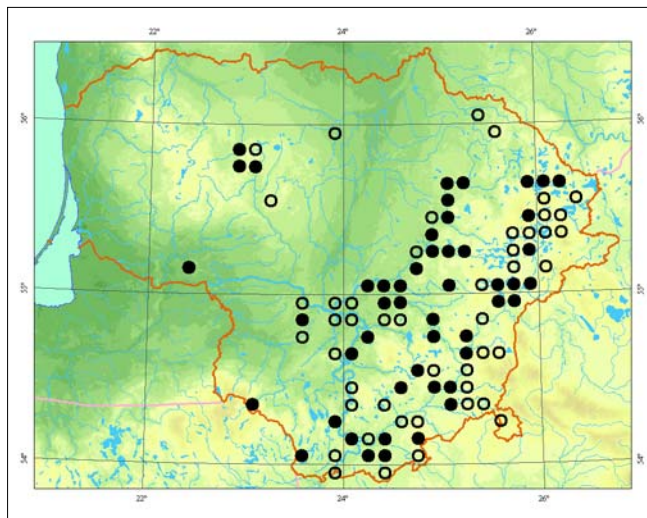
Lietuvoje populiacijos telkiasi pietiniuose ir rytiniuose rajonuose. Pietinėje Pajūrio žemumos dalyje rūšis buvo aptikta tik XIX a.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 35 cm aukščio augalas. Žydi balandžio – gegužės mėn. Dauginasi sėklomis. Šviesomėgis, ūksmės ir konkurencijos nepakenčiantis augalas. Lietuvoje auga sausuose ar apysausiuose smėlio ar priemolio, kartais karbonatų turinčiuose dirvožemiuose, kurių reakcija neutrali arba silpnai šarminė. Vėjalandės šilagėlės sėklos geriausiai dygsta pirmais metais, o 4 metų sėklos tampa visai nedaigios. Subrendusios ir išsibarsčiusios sėklos į dirvožemį įsirausia pačios, sukantis higroskopiškam, akuotą primenančiam vaisiaus snapeliui.

Populiacijų gausumas. Dauguma populiacijų yra nedidelės, jas sudaro pavieniai augalai (paprastai iki 10), aptinkami dideliame plote, arba mažos atskirtos gru-

Jono Augustausko nuotrauka

pelės. Esant palankioms sąlygoms, 1 m² gali būti iki 50 ar daugiau individų. Visas vėjalandžių šilagėlių populiacijų užimamas plotas šalyje gali būti mažesnis kaip 500 ha ir gali būti išlikę nuo 10 000 iki 15 000 individų.

Grėsmės ir apsauga. Tiesioginis augalų naikinimas (žiedų skynimas), buveinių pokyčiai (medynų tankėjimas), ištisinės samanų dangos susidarymas. Kai kuriose buveinėse grėsmę kelia invaziniai augalai, ypač gausialapiai lubinai.

Palankiai populiacijas veikia spyglių ir nuokritų bei samanų paklotės šalinimas, dalinis dirvožemio praaraidymas, pažeminiai gaisrai. Norint veiksmingai organizuoti ir įgyvendinti rūšies apsaugos priemones, reikia pakeisti teisės aktus.

Informacijos šaltiniai

Apalia Dz., Lekavičius A., 1961: Šilagėlė – *Pulsatilla*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 393–402. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania Pulsatilla patens is distributed in the eastern part of the country and isolated populations are known in Šiauliai, Kelmė and Tauragė districts. The most significant decrease of populations has been noted around towns and villages. The picking of flowers and habitat changes threaten this species.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Rėpliojantysis vėdrynas

Ranunculus reptans L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA VĖDRYNINIAI (RANUNCULACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

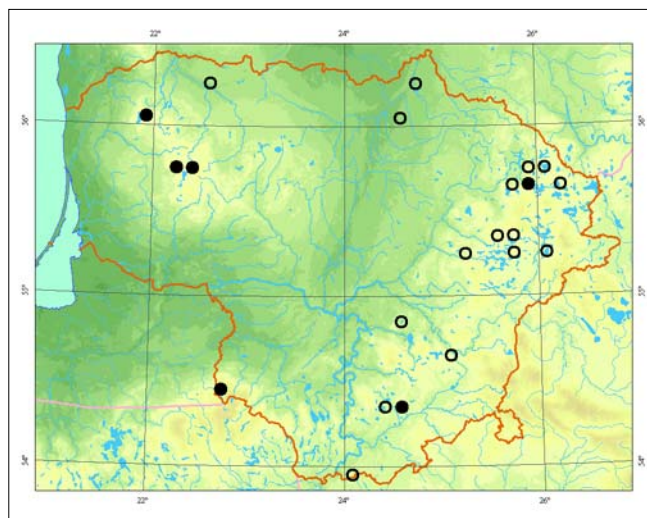
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Šiaurės Amerikoje. Lietuvoje gana reta rūšis. Daugiausia radaviečių rytinėje šalies dalyje, labai mažai – Vidurio Lietuvoje. Dabartinis rūšies paplitimas ištirtas nepakankamai – nuo 1992 m. žinomos tik 6 radavietės.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 5–10 cm aukščio augalas, šliaužiančiais, kiekviename tarpubamblyje įsišaknijančiais stiebais. Smulkūs geltoni žiedai išauga iš kiekvieno tarpubamblio. Žydi nuo birželio iki rugšėjo mėn. Iš vieno žiedo išauga 2–5 vaisiukai, kiti nunyksta. Auga nusekusių ežerų smėlėtuose ir akmenuotuose krantuose, atabrado sekluose, kartais iki 1 m gylio. Rečiau aptinkamas upių pakrantėse, žvyro karjeruose. Kaip pionierinė rūšis kartais sudaro nemažus sąžalynus kitais augalais neapaugusiuose nusekusių ežerų krantuose, dažniau auga nendrių (*Phragmitetum australis*) ir duonių (*Eleocharitetum palustris*) bendrijose. Gilesnėse augavietėse auga su maurabragiais (*Chara aspera*, *Chara contraria*) ir plūdėmis (*Potamogeton* spp.).

Populiacijų gausumas. Visose naujausiose šiuo metu žinomose radavietėse Platelių (Plungės r.), Lūksto (Telšių r.), Vištyčio (Vilkaviškio r.), Pabiezninkių (Varėnos r.), Tauragno (Utenos r.) ežeruose populiacijos yra gana gausios, tačiau joms tinkamų augaviečių tolydžio mažėja.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens taršos, eutrofizacijos, pernelyg intensyvus pakrančių naudojimas poilsiui, pakrančių ir atabrado seklu užaugimo kitais augalais.

Rūšiai išlikti padėtų pakrančių nendrynų šalinimas.

Informacijos šaltiniai

Apalia Dz., Lekavičius A., 1961: Kurklė – *Batrachium*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 409–414. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The species is recorded almost throughout the whole country but is rather rare. Most of the localities are in the eastern part of the country; very few are in central Lithuania. Since 1992 the species has been found in large, usually mesotrophic lakes. Although the species is rather abundant in six of the currently known localities, habitats suitable for the species are in decline due to extensive recreation and the overgrowth of lakesides with other plants.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Tuščiaviduris rūtenis

Corydalis cava (L.) Schweigg. et Körte

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ŽVIRBLIARŪTINIAI (FUMARIACEAE)

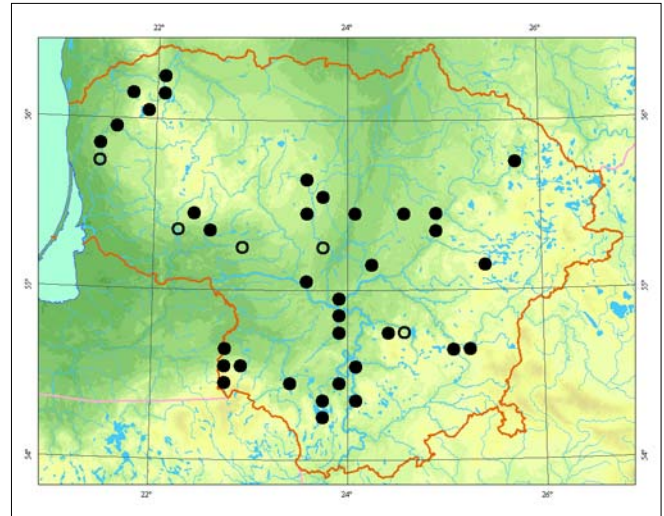
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus šiaur rytinius rajonus ir pietinėje Skandinavijos dalyje.

Lietuva yra ties šiaur rytiniu rūšies arealo pakraščiu. Dažniau randama vakarinėje, pietvakarinėje, vidurinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 0,2–0,3 m aukščio žolinis augalas, pavasarinis efemeroidas, atsargas kaupiantis ir pavasarį išaugantis iš tuščiaavidurio stiebagumbio. Žydi balandžio pabaigoje – gegužės pradžioje, medžiams dar nesulapojus, kol miške būna pusiau šviesomėgiams augalams tinkamas apšvietimas. Žydėjimo metu dažnai vyruoja žolių dangoje, ypač drėgnuose, nerūgščiuose, karbonatinguose, daug perpuvusių nuokritų turičiuose priemolio dirvožemiuose. Dauginasi sėklomis, kurios subręsta vasaros pradžioje. Jas išplatina skruzdėlės. Sėkloms subrendus, sunyksta antžeminė augalo dalis. Medingas. Dekoratyvus. Aptinka-

mas plačialapių (*Quercus-Fagetea* klasės bendrijos) miškuose, krūmuose. Dauguma augaviečių yra mišku apaugusiuose upių slėniuose, raguvose.

Populiacijų gausumas. Auga įvairaus dydžio grupėmis. Tinkamiausiomis sąlygomis, žydėjimo metu sudaro išsistinę dangą.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pakeitus augavietes, dėl miškų gaisrų, dėl kertant miškus išdraskytų dirvožemių, neišvežtų šakų krūvų, skinant ar perkeliančią darželius. Yra duomenų, kad miške po plynųjų kirtimų tuščiaavidurių rūtenių populiacijose smarkiai sumažėja individų skaičius.

Informacijos šaltiniai

Bagdonaitė A., 1961: Rūtenis – *Corydalis*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 472–476.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

In Lithuania the species is at the northeastern border of the distribution range. *Corydalis cava* is more frequent in the western, southwestern and central parts of Lithuania. It is found in broadleaved forests and among shrubs, most frequently in river valleys. *Corydalis cava* grows in groups of various sizes; under optimum growing conditions the species gains entire coverage during flowering.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Tarpinis rūtenis

Corydalis intermedia (L.) Mérat

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ŽVIRBLIARŪTINIAI (FUMARIACEAE)

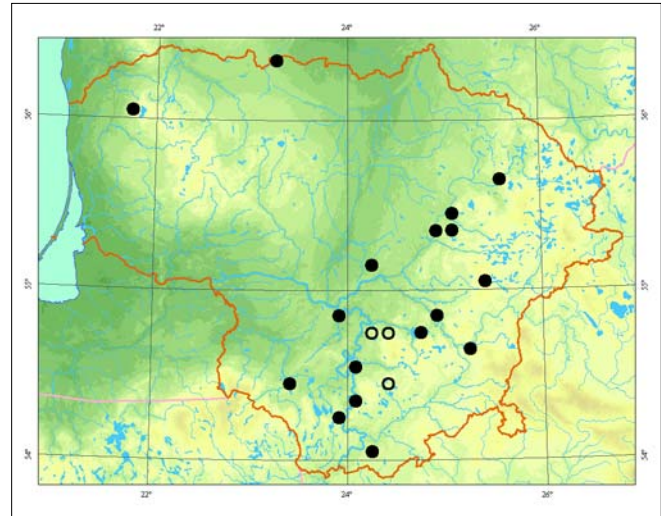
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Šiaurės Europoje.

Lietuva yra ties rytiniu rūšies arealo pakraščiu. Dažniau aptinkama pietinėje, pietrytinėje ir rytinėje dalyse (Alytaus, Anykščių, Kaišiadorių, Kauno, Marijampolės, Molėtų, Trakų, Ukmergės, Utenos, Vilniaus r.), kitur reta, aptikta tik Žagarės apylinkėse ir Stirbaičių miške (Plungės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–15 cm aukščio žolinis augalas. Pavasarinis efemeroidas, atsargas kaupia rutuliškuose, pilnaviduriuose šviesiai ruduose stiebagumbiuose. Žydi balandžio mėn. pabaigoje – gegužės pradžioje, medžiams dar nesulapojus. Dauginasi sėklomis, kurioms subrendus (pirmoje vasaros pusėje) sunyksta antžeminė augalo dalis. Sėklos turi baltus mėsingus priedėlius, viliojančius skruzdėles, kurios išnešioja sėklas ir taip išplatina augalus. Auga pačialapių ar mišriuose miškuose (*Quercus-Fageteta*

klasės bendrijos), krūmuose, pamiškėse. Ypač mėgsta miškingus upių slėnių šlaitus, raguvas, kuriose arti paviršiaus yra karbonatų arba mergelių.

Populiacijų gausumas. Auga įvairaus dydžio grupėmis, tačiau ištisinio susivėrusio žolyno paprastai nesudaro. Vienoje didesnių populiacijų, esančioje Anykščių r. ir užimančioje 0,5 ha plotą, 1 m² suskaičiuota apie 30 augalų, kitoje – 1 m² 50 juvenilinių augalų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pakeitus augavietes, dėl miškų gaisrų, dėl kertant miškus išdraskytų dirvožemių, ant populiacijos suvertus šakų krūvas. Jeigu toje pačioje vietoje auga paprastasis rūtenis (*Corydalis solida*), nyksta dėl hibridizacijos.

Informacijos šaltiniai

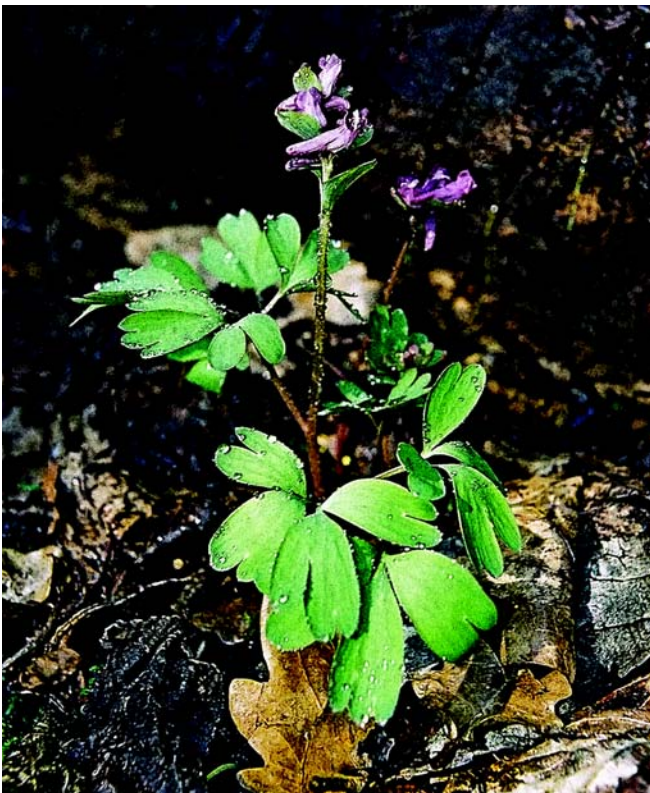
Bagdonaitė A., 1961: Rūtenis – *Corydalis*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 472–476.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Corydalis intermedia is most frequent in the southern, southeastern and eastern parts of Lithuania; elsewhere it is rare. The species grows in broadleaved or mixed forests, among shrubs and along forest edges, forming groups of different sizes.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Žydrano Sinkevičiaus nuotrauka

Šaltininė menuva

Montia fontana L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PORTULAKINIAI (*PORTULACACEAE*)

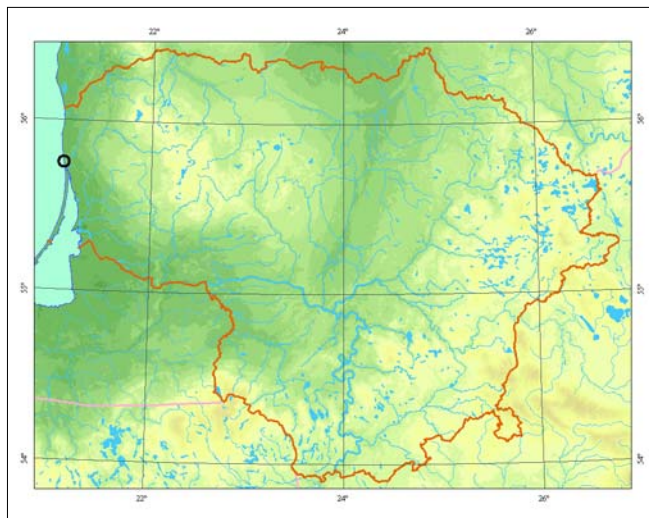
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje, rytinėje Šiaurės Amerikos dalyje.

Lietuvoje žinoma 1 radavietė prie Kalotės ežero (Klaipėdos r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 0,1–0,25 m aukščio žolinis augalas plūduriuojančiais ar besidriekiančiais pažeme stiebais. Žydi gegužės–liepos mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Šiaurinėje Kalotės ežero dalyje augo dumblingame ežero krante, netoli atabrado, keleto kvadratinių metrų plote, kartu su kitais augalais sudarydamas išsistinę dangą. Pakartotinių tyrimų metu neaptiktas. Šiauriniame ežero krante susiformavęs brandus juodalksnynas, kuris plyti iki pat vandenyje augančios nendrių juostos, ir nebėra augalais neapžėlusiu dumblingu pakrančių bei atabrado. Kadangi šaltininė menuva plinta ne tik vegetatyviniu būdu, bet ir sėklomis, susidarius palankioms sąlygoms, gali išaugti iš išlikusio sėklų banko.

Populiacijų gausumas. Vienintelėje radavietėje 1974 m. šaltinių menuvų buvo aptikta keleto kvadratinių metrų plote.

Grėsmės ir apsauga. Gali sunykti pasikeitus augavietei, suintensyvėjus ūkinei ar poilsinei veiklai (renigiant poilsia vietas, dėl trypimo).

Informacijos šaltiniai

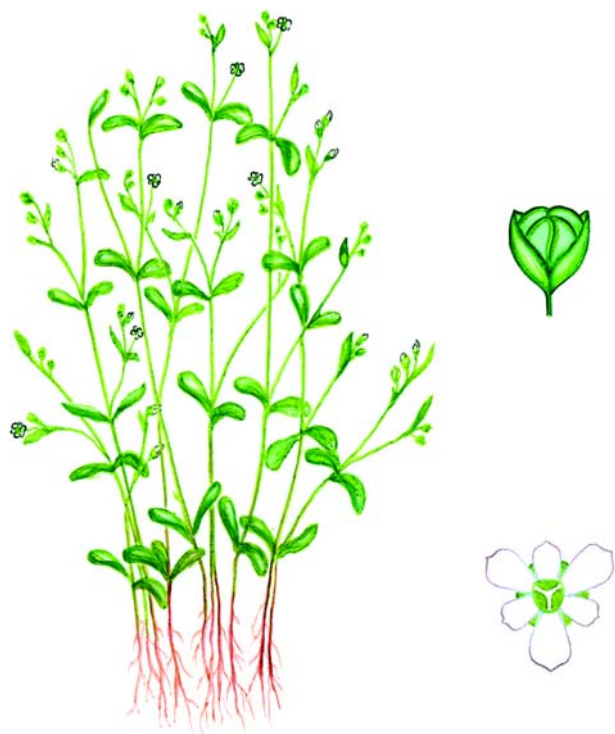
Aleksandravičiūtė B., 1961: Menuva – *Montia*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 266–267.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The only locality in Lithuania is known to exist beside Lake Kalotė in Klaipėda district. In 1974 Montia fontana grew on a silty lakeshore beside the shallows on an area of several square metres forming an entire coverage with other plants.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Linos Jasiukonytės piešinys

Siauralapė smiltė

Arenaria saxatilis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

2 (V) kategorija

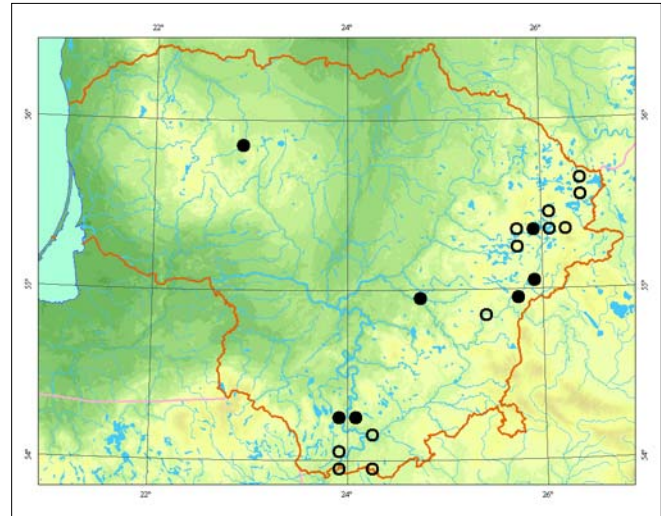
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rytų ir Pietų Europoje, Sibire, Centrinėje Azijoje. Kontinentinė stepių rūšis.

Lietuvoje paplitusi pietrytinėje dalyje: Žaliųjų ežerų apylinkėse (Vilniaus r.), Varėnos, Lazdijų, Švenčionių, Ignalinos, Zarasų rajonuose. Pavienės radavietės yra Kauno (Girionys), Raseinių ir Kelmės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 20–40 cm aukščio augalas, su šeriškų lapų kuokštais pamatuose. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Žydi birželio–liepos mėn. Dekoratyvus. Auga sausuose pušynuose, šlaituose, sausose pievose. Būdinga *Koelerion glaucae* sąjungos rūšis. Neretai auga retuose pušynuose, *Peucedano-Pinetum* bendrijose.

Populiacijų gausumas. Tinkamose augavietėse populiacijos gausios. Ignalinos ir Varėnos r. gausios popu-

liacijos ir monodominantiniai sąžalynai plyti pušynų aikštelėse, retmėse ir pamiškėse. *Arenaria saxatilis* sudaro tankias vejas ir kerus su vegetatyviniais ir generatyviniais ūgliais. Pavieniai individai ar jų grupelės (5–8 individai) aptinkami ir nebūdingose šiemis augalams *Quercus-Fagetum* bendrijose. Pasitaiko gausių, tačiau trumpalaikių populiacijų naujai išartose ir apleistose smėlėtose pamiškėse.

Grėsmės ir apsauga. Augalas retas dėl tinkamų augaviečių stokos. Augavietės tiek natūraliai, tiek dėl ūkinės veiklos nuolat keičiamos. Pagrindinės nykimo priežastys yra netinkamas ganymas (gyvulių skaičius, ganymo laikas), pavasarinis žolės deginimas, natūralus atvirų plotų užaugimas.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Smiltė – *Arenaria*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 292–294 – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This continental species has a rather limited distribution in southeastern Lithuania. It occurs mainly in dry pine forests. The decline of localities has been observed due to changes in forest management.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Smulkialapė glažutė

Cerastium brachypetalum N. H. F. Desp. ex Pers.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

3 (R) kategorija

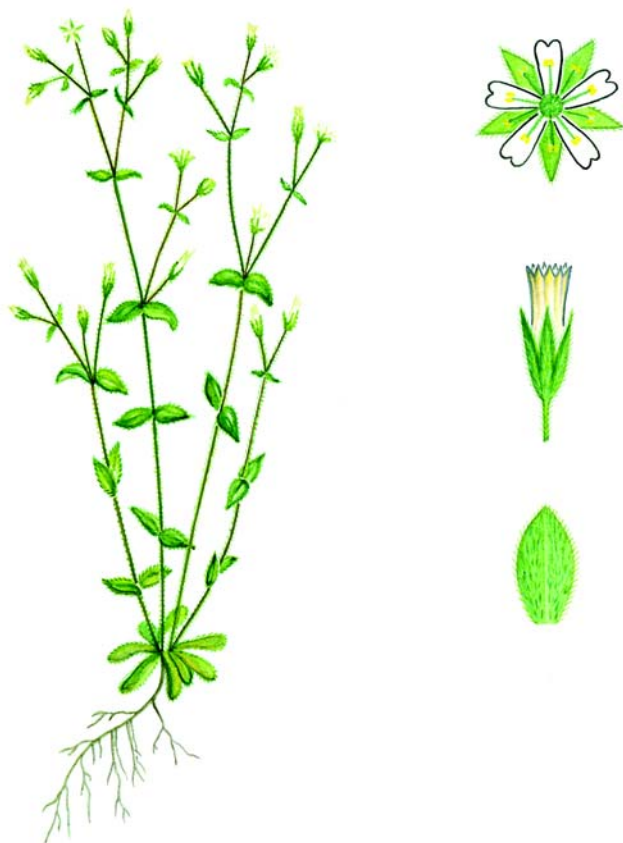
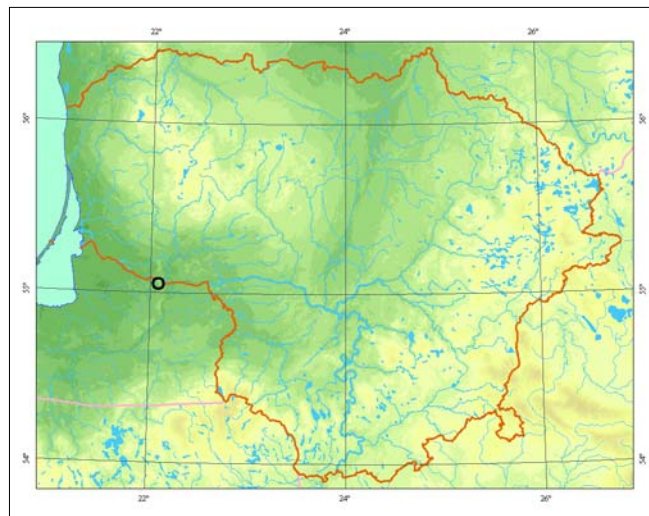
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Pietų Europoje, Kaukaze, Kryme.

Lietuvoje rūšies paplitimas neištirtas: yra 1 herbariumo pavyzdys iš Rambyno regioninio parko (Šilutės r.). Literatūroje nurodoma, kad rasta Kauno apylinkėse, tačiau tikslesnių nuorodų apie radavietę nėra.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 7–20 cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis. Žydi gegužės–birželio mėn. Terofitas. Auga smiltpievėse, pakelėse.

Populiacijų gausumas. Populiacijų būklė ir gausumas Lietuvoje nežinomi.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pasikeitus augavietės ekologinėms sąlygoms, dėl natūralios augalijos kaitos, užželiant smiltpievėms.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Glažutė – *Cerastium*. – In.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 280–286. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Cerastium brachypetalum was registered in only one locality in the Rambynas Regional Park. There is insufficient information on its distribution and present day situation.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Miškinė glažutė

Cerastium sylvaticum Waldst. et Kit.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje.

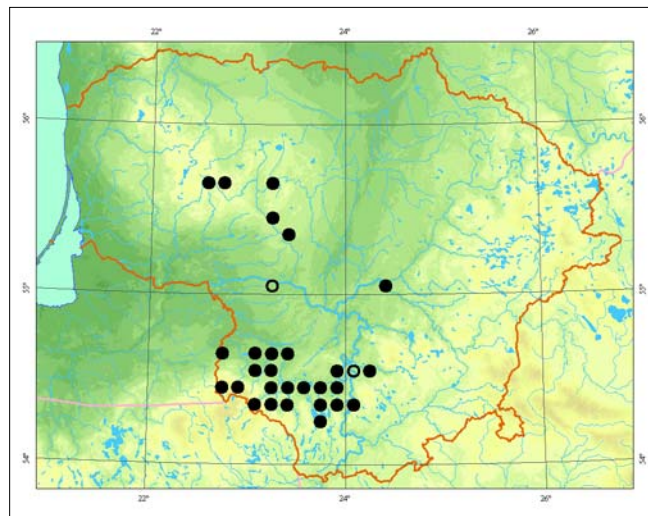
Aptinkama daugiausia Pietvakarių Lietuvoje: Alytaus, Marijampolės, Prienų, Šakių rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis arba dvimetis žolinis augalas. Stiebas kylantis, gležnas, plaukuotas. Žydi birželio – liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga lapuočių miškuose (dažniausiai *Tilio-Carpinetum betuli* bendrijose), derlinguose drėgnuose molio ir priemolio dirvožemiuose. Pakenčia ūksmę, tačiau dažniausiai auga pamiškėse, miškų retmėse, prie kelių arba kvartalų linijų.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis. Cenopopuliacijos dažniausiai trumpaamžės: susivėrus medynui ir krūmams išnyksta ir pasirodo kitoje vietoje.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Plynieji kirtimai, sausinimas. Populiacijos priklausomos nuo vietinių pažaidų. Gali reikėti retinti krūmus ir medynus, kirsti egles.

Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The sites of *Cerastium sylvaticum* are mainly found in the southwestern part of Lithuania. The species is associated with broadleaved forests (*Tilio-Carpinetum betuli*) and prefers habitats with fresh clayey soils. Plants are shade tolerant, but prefer more open sites. Populations are short-lived and dependant on small-scale forest disturbance. Forest clear felling and draining pose the main threat to its survival and populations can be restored by thinning out forest canopies.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Dirvinė raugė

Agrostemma githago L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Centrinėje Azijoje, Sibire, Toliuosiuose Rytuose.

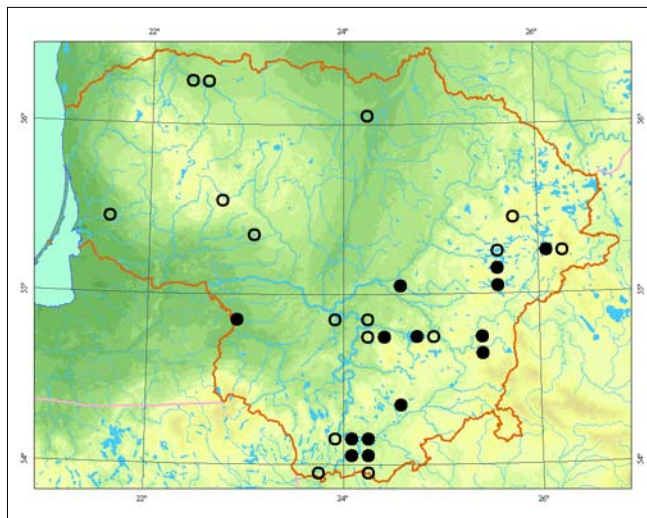
Lietuvoje rūšis dažniausiai aptinkama pietiniuose ir pietrytiniuose rajonuose, beveik nerandama derlingų dirvožemių Vidurio lygumoje, mažai duomenų iš vakarinių rajonų.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, dažniausiai peržiemojantis, 50–100 cm aukščio, stačiais, gana tvirtais stiebais augalas. Žydi nuo birželio iki rugpjūčio mėn. Sėklos labai daigios (net iki 10 metų). Auga javuose, dažniausiai rugių pasėliuose, ant ežių, dirvonuose, dykvietėse (*Stellarietea mediae* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Rūšies paplitimas ir gausumas visiškai priklauso nuo krašto žemdirbystės kultūros lygio. Literatūroje yra nuorodų, kad praėjusio amžiaus pirmoje pusėje ji buvo viena iš vyraujančių piktžolių. Kolūkinės santvarkos klestėjimo laikais (XX a. 9-ajame dešimtmetyje) rūšis buvo beveik išnykusi. Žemės reformos pradžioje (paskutiniame praėjusio amžiaus dešimtmetyje) dirvinė raugė vėl tapo dažna piktžole rugių pasėliuose, kurie būdavo įveisiami mažuose sklypuose kasmet naudojant vietoje išaugintą ir nevalytą sėklą.

Valerijaus Rašomavičiaus nuotrauka

Pastaruoju metu pietinėje ir pietrytinėje šalies dalyje dar pasitaiko pakankamai gausių dirvinių raugių populiacijų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl pažangių javų auginimo technologijų – sėjama kruopščiai išvalyta sėkla (tai tipiška su sėklomis plintanti piktžolė), sudygusioms piktžolėms naikinti naudojami cheminiai preparatai, ištobulinta pasėlių struktūra.

Populiacijas šalyje galima išsaugoti atkuriant ir jas dirbtinai palaikant ekstensyvaus žemės ūkio sklypuose (ekologiniuose ūkiuose, nacionaliniuose parkuose, muziejuose) ir botanikos soduose.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – *Caryophyllaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.

Regelis K., 1939: Medžiagą Lietuvos piktžolėms pažinti. – VDU Botanikos sodo raštai, 6: 41–93.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

*The species was almost extinct in the 1990s. After land reform which changed land use and ownership, populations have recovered and there are still small rye fields with an abundance of *Agrostemma githago* in the southern and southeastern parts of the country.*

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Žalsvoji naktižiedė

Silene chlorantha (Willd.) Ehrh.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rytų ir Vidurio Europoje, Kaukaze, Sibire, Centrinėje Azijoje.

Lietuvoje rūšis aptinkama pietiniuose ir pietrytiniuose rajonuose: Alytaus, Ignalinos, Lazdijų, Prienų, Šalčininkų, Vilniaus, Varėnos.

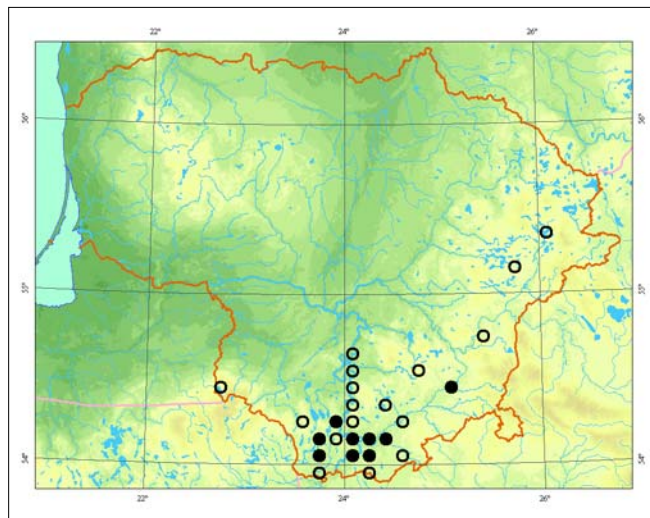
Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio, vienastiebis arba daugiastiebis augalas. Hemikriptofitas. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Dauginasi sėklomis. Šviesomėgis. Auga sausuose, šviesiuose pušynuose, miškų aikštelėse, šlaituose, viržynuose, pakelių sankasose. Gerai auga ir dera kaip kultūrinis augalas.

Populiacijų gausumas. Auga nedidelėmis grupėmis po kelis ar keliolika augalų ir pavieniui.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinis pavojus yra atvirų aikštelių užsodinimas mišku ar jų savaiminis užaugimas.

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Būtina išlaikyti atviras aikšteles ir pamiškes, prireikus retinti medynus (iki 0,5 skalsumo) ar pamiškėse iškirsti savaiminukus. Surinkus sėklas iš vietinių populiacijų, galima suformuoti sėklų banką ir panaudoti jį atkuriant nykstančias populiacijas.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – Caryophyllaceae. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Localities are concentrated in southern and southeastern Lithuania, mainly in dry pine forests. A decrease in known populations is caused by the overgrowth of open habitats.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Lietuvinė naktižedė

Silene lithuanica Zapal.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (*CARYOPHYLLACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rytų Europoje. Per Lietuvą eina šiaurvakarinė arealo riba.

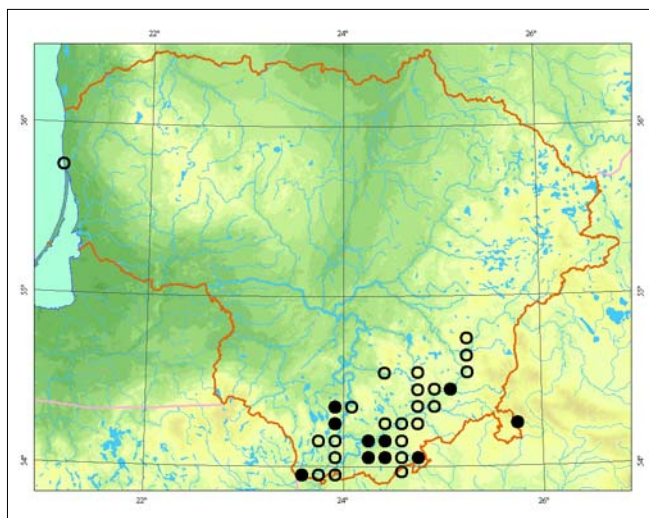
Lietuvoje rūšis aptinkama pietiniuose rajonuose: Alytaus, Lazdijų, Šalčininkų, Trakų, Varėnos, Vilniaus. Daugiausia radaviečių smėlėtoje Dainavos lygumoje.

Biologija ir ekologija. Vienmetis arba dvimetis, 20–45 cm aukščio augalas. Terofitas. Žydi gegužės–rugsėjo mėn. Dauginasi sėklomis. Auga sausuose pušynuose, pamiškėse, viržynuose, dirvonuose, atviruose upių skardžiuose, lengvose smėlio dirvose. Aptinkamas ir antrinėse augavietėse: pakelėse, kirtimuose, ant kvartalų linijų.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba grupelėmis, dažniausiai atvirame smėlyje. Susivėrus augalų dangai išnyksta. Kai kurios populiacijos nuolat ardomuose upių skardžiuose išsilaiko keliolika metų.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Augalas jautrus sukcesijai: augaviečių užžėlimui, šlaitų erozijai. Gerai dauginasi, todėl galimas populiacijų atkūrimas naudojant vietinių populiacijų sėklas.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – *Caryophyllaceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Localities in Lithuania are on the northwestern border of the distribution area. It occurs mainly in the southeastern part of the country on the Dainava sandy lowlands. Populations are mostly associated with open habitats with a naturally disturbed plant cover.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Smiltyninis gvazdikas

Dianthus arenarius L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Tipinis porūšis *Dianthus arenarius* subsp. *arenarius* įrašytas į Buveinių direktyvos II priedą.

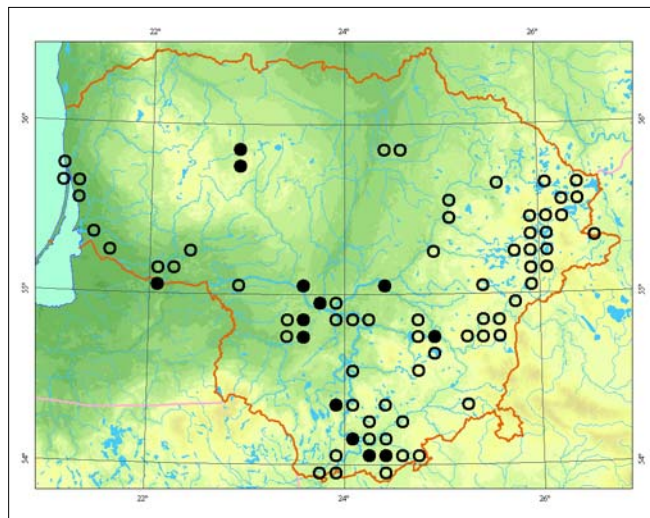
Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Skandinavijoje. Lietuvoje rūšis paplitusi pietryčių ir pietiniuose rajonuose, dar aptikta Kauno, Jurbarko, Pagėgių, Palangos ir Raseinių apylinkėse, Stumbriškėse (Panevėžio r.). Lietuvoje paplitęs borusinis porūšis subsp. *borussicus* Vierh., tipinis porūšis subsp. *arenarius* pasitaiko labai retai.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, sudarantis gana tankius daugiastiebius kerus, 15–30 cm aukščio augalas. Hemikriptofitas. Žiedai kvapūs, giliai plunksniškai suskaldytai vainiklapiais. Žydi birželio–rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Dekoratyvus. Tipinio porūšio nežydintys ūgliai sudaro tankią pagalvėlę, žydinčių ūglių viršūnėje būna po 1, retai po 2 baltus žiedus. Borusinio porūšio žydintys ūgliai šakoti, su 2–5, dažniausiai rausvais žiedais. Auga sausose pušynų pamiškėse ir miškų aikštelėse smėlėtuose dirvožemiuose: ir silpnai rūgščiuose, ir šarminiuose.

Populiacijų gausumas. Rytinėje ir pietinėje Lietuvoje gana retas, vakarinėje – retas augalas, vidurio ir šiauriniuose rajonuose randamos tik atskirtos populiacijos. Dauguma jų negausios, užima nedidelius plotus.

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė grėsmė populiacijoms – tinkamų buveinių trūkumas dėl miško auginimo metodų pokyčių. Intensyvėjant miškų naudojimui ir atkūrimui, mažėja miškų aikštelių ir retmių plotai. Reikalingi išsamūs porūšių paplitimo ir ekologijos tyrimai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2003: Pasiūlymai ir pastabos dėl į Lietuvos raudonąją knygą įtrauktų augalų sąrašo. Botanica Lithuanica, 5: 19–24.

Gudžinskas Z., 2006: Augalai. Europos Sąjungos Buveinių direktyvos saugomos rūšys. – Kaunas.

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – Caryophyllaceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This species is quite rare in the eastern and southern parts of Lithuania, and rare in the west; in other parts only isolated populations have been found. Most are sparse and cover small areas. Typical subsp. arenarius is found only in southern Lithuania.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Gauruotasis gvazdikas

Dianthus armeria L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

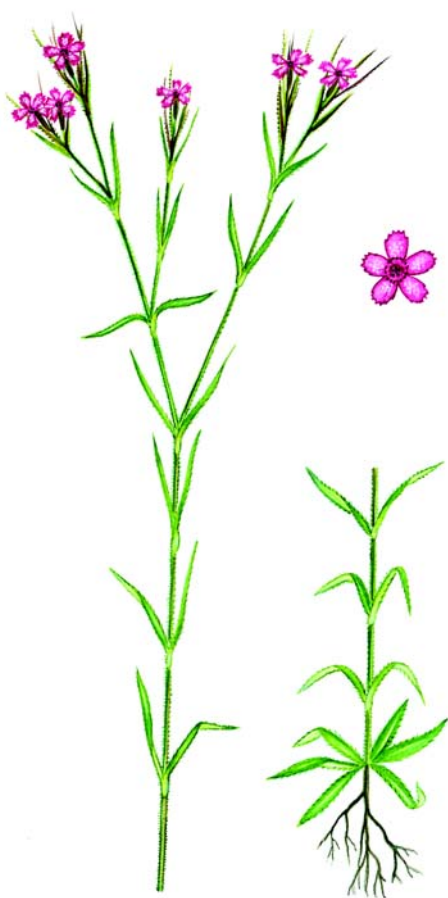
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

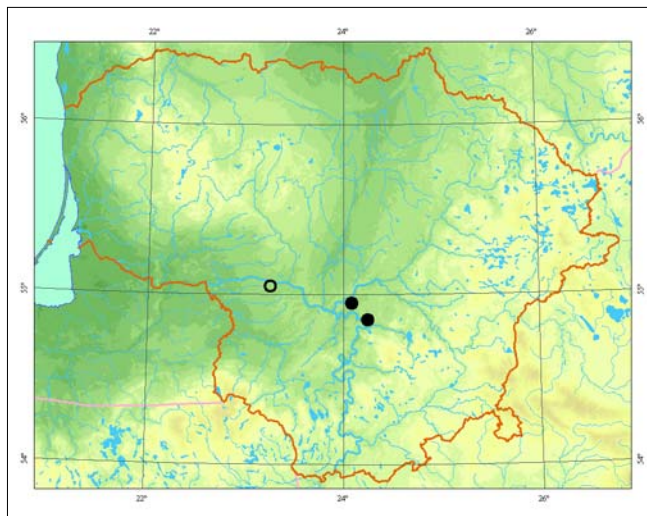
Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje iki Pietų Švedijos ir Rytų Ukrainos.

Lietuvoje rūšis auga už šiaurinės ištisinio arealo ribos, rasta tik Kauno apylinkėse ir Ilguvoje (Šakių r.).

Biologija ir ekologija. Vienmetis ar dvimetis, 30–50 cm aukščio augalas, dažniausiai daugiastiebis, stiebai statūs, viršutinėje dalyje plaukuoti. Hemikriptofitas. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Žiedai maži, purpuriniai. Dauginasi sėklomis. Auga pamiškėse arba pievose, dažniausiai nesaulėtose, bet šiltuose šlaituose stepinių pievų (*Mesobromion* sąjungos) bendrijose.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui ar nedidelėmis grupėmis.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijoms grėsmė kyla dėl buveinių mindymo, naudojimo poilsiui, užaugimo (dėl sukcesijos) ar užsodinimo mišku.

Būtina išsaugoti buveines, reguliariai stebėti populiacijų kaitą, tirti rūšies biologiją. Ypač svarbu, kad augalai sunokintų sėklas.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – *Caryophyllaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The small populations of Dianthus armeria are known to exist in only three localities in central Lithuania, beyond the border of its northern distribution area.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Borbašo gvazdikas

Dianthus borbasii Vandas

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

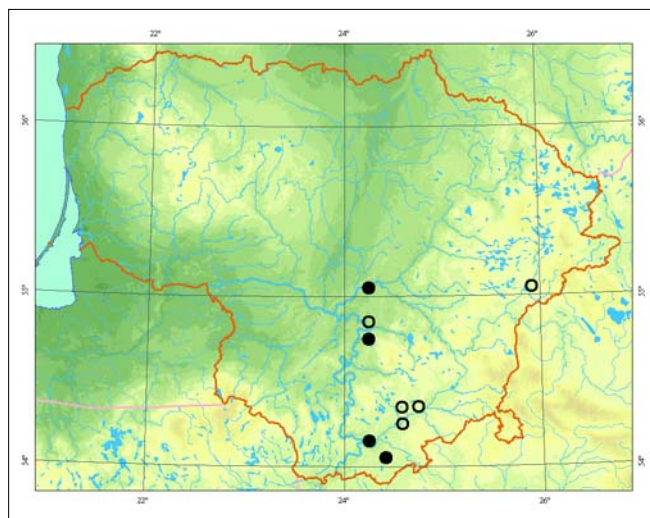
Paplitimas. Pietų, Vidurio ir Rytų Europoje, nuo Krymo iki Lietuvos.

Lietuvoje rūšis rasta Kruonyje, Gastilionyse (Kaišiadorių r.), Pažeimenėje (Švenčionių r.), Babriškėse, Marcinkonyse, Merkinėje, Pamerkiuose, Varėnoje (Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–50 cm aukščio stiebais augalas. Žiedynai mažžiedžiai, purpuriniais vainiklapiais. Žydi birželio – rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis. Dekoratyvus. Auga sausose pievose upių salpose ir kalvose, sausuose pušynuose ir pamiškėse. Kai kurios radavietės yra antrinėse buveinėse – pakelėse.

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Populiacijų gausumas. Populiacijos negausios, didelių plotų neužima. Stebimose radavietėse jų būklė stabili.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinis pavojus yra buveinių užaugimas medžiais. Buveinėms kenkia poilsiautojai, įsirengiantys stovyklavietes ir mindantys augalus. Būtina išlaikyti tradicinį buveinių naudojimą (ekstensyvų ganymą ar šienavimą), saugoti jas nuo savaiminio užaugimo ar užsodinimo mišku.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – *Caryophyllaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Localities known to exist are concentrated in southern Lithuania, mainly in the Varėna district. Populations are small, covering small areas.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Puošnūs gvardikas

Dianthus superbus L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GVAZDIKINIAI (CARYOPHYLLACEAE)

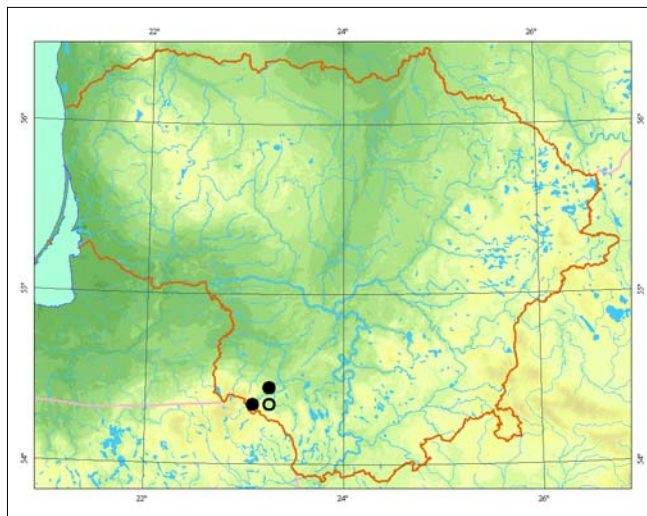
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje (išskyrus pietinį ir vakarinį pakraščius), Azijoje (išskyrus atogrąžas).

Lietuvoje rūšis rasta pietinėje dalyje. Herbariumo pavyzdžiais patvirtintos radavietės tik Kalvarijoje ir Daugirdiškėse (Trakų r.). Literatūroje nurodomos radavietės Druskininkuose, Varėnoje, Vilniaus apylinkėse, Vilkaviškio r., Eišiškėse (Šalčininkų r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–60 cm aukščio, sumedėjusiu šakniastiebiu augalas. Hemikriptofitas. Žydi nuo birželio iki rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu, tačiau negausiai. Dekoratyvus. Auga laikinai pertekliškai drėkinamose, kar-

Linos Jasiukonytės piešinys

tais durpinėse pievose, dažniausiai pamiškėse, *Molinion* sąjungos bendrijose.

Populiacijų gausumas. Auga negausiai, pavieniais kerais.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių keitimasis dėl savaiminio apaugimo medžiais, poilsiautojų, turistų.

Būtina stebėti visų žinomų populiacijų būklę ir kaitą, tvarkyti buveines, saugoti jas nuo apaugimo mišku.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1961: Gvazdikiniai – *Caryophyllaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 268–342. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

At present this species is known to exist in only two localities in southern Lithuania, in the Kalvarija district. Populations are small.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Smiltyninė druskė

Salsola kali L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BALANDINIAI (CHENOPODIACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vakarų Europos pajūriuose, Baltijos pajūryje. Natūralizavosi pietinėje Šiaurės Amerikos dalyje. Griežtai okeaninio paplitimo.

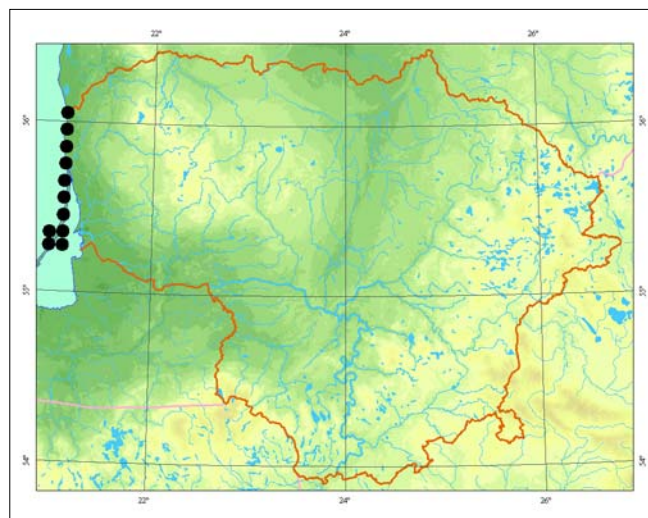
Lietuvoje rūšis aptikta tik pajūryje: Kuršių nerijoje ir žemyninėje pajūrio dalyje.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 10–60 cm aukščio augalas. Stiebas nuo pat pamato šakotas, padengtas plokštelių pavidalo šereliais. Žydi liepos – rugsėjo mėn. Sėklos subręsta rugsėjo – spalio mėn. Dauginasi tik sėklomis. Vienas augalas subrandina iki milijono sėklų, kurios išlieka daigios kelerius metus. Platina vėjas. Halofitas. Auga neturtingame maisto medžiagų smėlyje, labai rūgščioje ir druskingoje dirvoje. Lietuvos pajūryje auga pajūrio ir pamario paplūdimiuose, vakariniame pajūrio apsauginio kopagūbrio šlaite. Aptinkamas tik užuomazginių pustomų kopų ir baltųjų kopų buveinėse.

Populiacijų gausumas. Populiacijos negausios, didelių plotų neužima, tačiau aptinkamos visame Lietuvos pajūryje. Auga grupėmis, po 5–10 individų, 20–50 m² dydžio paplūdimio plotuose. Auga atokiai, paplūdimio zonoje vyrauja generatyviniai individai, ant apsauginio

Valerijaus Rašomavičiaus nuotrauka

pajūrio kopagūbrio – vegetatyviniai ir juveniliniai. Labai retai ir ne kasmet pavienių augalų aptinkama Kuršių marių paplūdimio zonoje.

Grėsmės ir apsauga. *Salsola kali* neatspari vėjo ir vandens erozijai, dirbtiniam mechaniniam augavietės keitimui, todėl rimta grėsmė – netinkamas paplūdimio, pajūrio baltųjų kopų naudojimas ir tvarkymas. Nyksta, nes labai mažai tinkamų augti plotų.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1961: Druskė – *Salsola*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 251–254. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species occurs only in coastal regions. The populations are not abundant and do not cover large areas, but *Salsola kali* has been recorded along the whole Lithuanian coastline. *Salsola kali* is sensitive to wind and water erosion and artificial mechanical habitat change; therefore, inappropriate use and management of the beach and coastline white dunes poses a serious threat to species' survival.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Bekotis ažuolas

Quercus petraea (Matt.) Liebl.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BUKINIAI (FAGACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje, Kryme, Kaukaze.

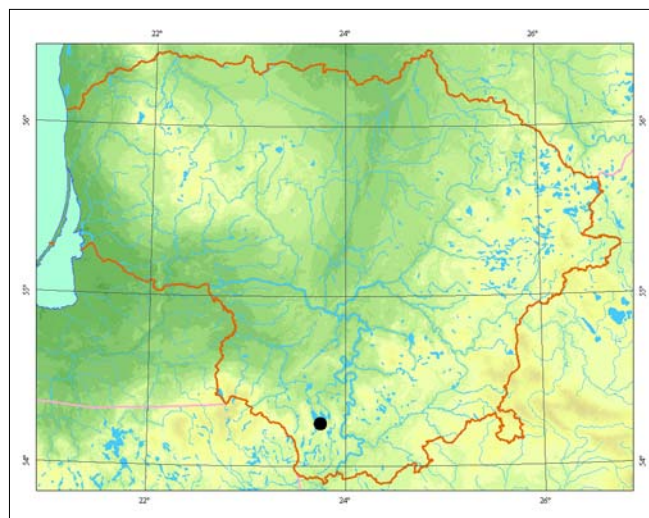
Lietuvoje yra už šiaurinės arealo ribos. Lietuvos pietinėje dalyje esantys šio tipo ažuolynai yra holoceno šiltojo subborealinio laikotarpio liekanos. Pietų Lietuvoje esanti radavietė yra arealo sala, nutolusi nuo įpiečiau esančio pagrindinio arealo. Natūraliai auga Trako miške (Lazdijų r.), sodinta – Ažuolijos miške (Utenos r.), Rambyno, Begėdžių miškuose (Šilutės r.).

Biologija ir ekologija. Iki 35–45 m aukščio medis. Žydi ir lapus skleidžia gegužės mėn. Vėjadulkis. Vaisiai – gilės, žalios krinta rugsėjo pabaigoje – spalio pradžioje; paruduoja nukritusios. Dauginasi šaknų atžalomis ir gilėmis, kurias išplatina paukščiai ir žinduoliai, kartu jie stabdo bekočio ažuolo plitimą, nes gilėmis minta. Lietuvoje žinoma 1 radavietė plačialapių arba mišriame miške, kur aptinkamas visuose miško arduose, tačiau pomiškyje – labai menkai.

Populiacijų gausumas. Trako miške populiacija užima apie 70 ha plotą. Vietom bekočiai ažuolai sudaro gryną medyną, kai kur auga kartu su paprastaisiais ažuolais, kitais plačialapiais medžiais, paprastosiomis pušimis. Šioje teritorijoje aptinkama bekočių ir paprastųjų ažuolų hibridų.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, intensyvus ūkininkavimas miškuose, gyvūnai, mintantys gilėmis.

Informacijos šaltiniai

Baliuckas V., 2000: Paprastojo (*Quercus robur*) ir bekočio (*Q. petraea*) ažuolo rūšių introgresija Trako miške. – *Botanica Lithuanica*, 6 (4): 375–388.

Čibiras L., 1961: Ažuolas – *Quercus*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 114–121.
Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania Quercus petraea is beyond the northern border of its distribution range. The population covers an area of 70 ha where the species forms pure stands or grows together with Quercus robur, and other broadleaved trees, Pinus sylvestris. Hybrids of Quercus petraea and Quercus robur occur in this area.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Liekninis beržas

Betula humilis Schrank

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BERŽINIAI (BETULACEAE)

2 (V) kategorija

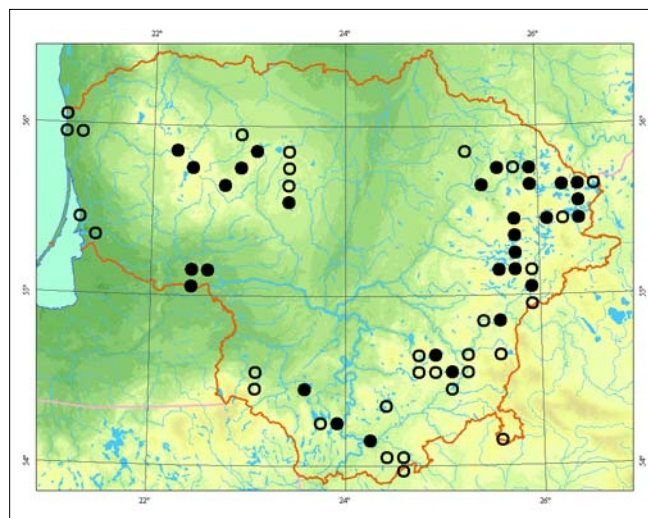
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas plyti Vidurio ir Rytų Europoje iki Alpių prieškalnių, Karpatų ir Pietvakarių Sibire. Rūšies paplitimas susijęs su pelkėmis. Dažniau aptinkama Aukštaičių ir Pietų Lietuvos aukštumose, Vidurio Žemaičių aukštumoje, Rytų Žemaičių plynaukštėje ir nerasta šiaurinėje ir vidurinėje Lietuvos dalyje.

Biologija ir ekologija. Augalas mėgsta vidutinio rūgštumo durpinius dirvožemius. Auga lėtai, iki 3 m aukščio, atsparus šalčiams. Žydi pavasarį, skleidžiantis lapams. Apdulkina vėjas. Vaisius – smulkius riešutėlius su 2 sparneliais – rudenį ir žiemą platina vėjas, pavasarį – polaidžio vandeniu. Šviesomėgis. Aptinkamas tarpinėse pelkėse, kartais šaltiniuose ar sudarančiose mozaiką su žemapelkėmis. Pasitaiko atvirose ir mišku apaugusiose pelkėse. Liekniniai beržai auga pavieniui, grupėmis arba sudaro sąžalynus su jaunais plaukuotaisiais beržais, o pelkių pakraščiuose – su karklais.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Populiacijos įvairaus gausumo – nuo pavienių augalų iki tankiai suaugusių įvairaus dydžio grynų arba mišrių sąžalynų su jaunais plaukuotaisiais beržais, karklais.

Grėsmės ir apsauga. Dėl siauros ekologinės amplitudės yra jautrus antropogeniniam poveikiui. Nyksta pakeitus ekologines sąlygas augavietėse, dažniausiai nusiausinus pelkes, pakeitus vandens lygį.

Informacijos šaltiniai

Čibiras L., 1961: Beržas – *Betula*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 92–102.
Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.
Gostynska-Jakuszczyńska M., Lekavičius A., 1989: Selected Boreal and Subboreal species in the flora of Poland and Lithuanian SSR. Part I. – *Fragmenta Floristica et Geobotanica*, 34 (3–4): 299–314.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Betula humilis is more frequent in the eastern and southeastern parts of the country, and is not found in the northern and central parts of Lithuania. The species mainly occurs in transitional mires sometimes in springy fens. The populations are of variable abundance.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Beržas keružis

Betula nana L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BERŽINIAI (BETULACEAE)

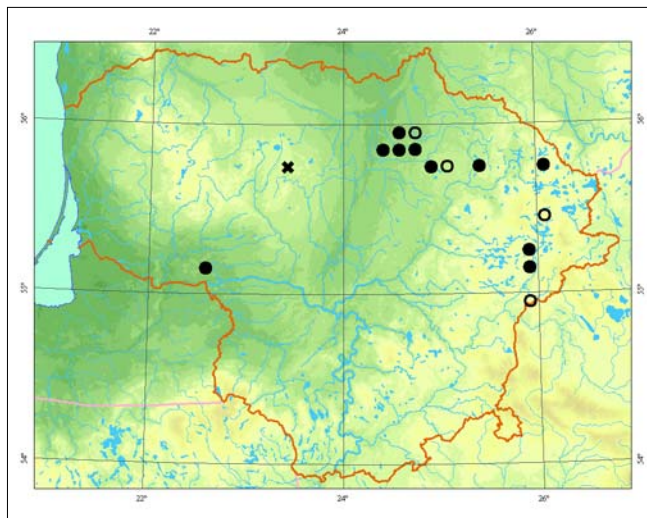
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, Sibire, Šiaurės Amerikoje. Už ištisinio arealo yra žinomos arealo salos Europos kalnuose – Alpėse, Karpatuose, centrinėje Vokietijos dalyje. Lietuvoje ši rūšis yra ledynmečio reliktas. Aptinkama šiaur rytinės dalies aukštapelkėse (Anykščių, Kupiškio, Panevėžio, Švenčionių, Utenos rajonuose), vakarinėje dalyje žinoma tik 1 vieta Viešvilės rezervate. Sulinkių durpyne (Radviliškio r.) buvusioje augavietėje neberandama.

Biologija ir ekologija. 0,2–1,2 m aukščio krūmas kylančiomis šakomis, tamsiai ruda žieve. Mėgsta rūgščius nederlingus durpių dirvožemius, auga lėtai. Žydi pavasarį, skleidžiantis lapams. Vaisiai – smulkūs riešutėliai su 2 siaurais sparneliais. Platina vėjas, polaidžio vanduo. Šviesomėgis. Aptinkamas aukštapelkių plynraisčiuose ir raistuose. Viešvilės rezervate aptiktas netipingame biotope – tarpinio tipo pelkėje, apaugusioje krūmais. Čia beržas keružis nežydi ir nedera.

Populiacijų gausumas. Populiacijos labai įvairios. Pasitaiko pavienių augalų, tačiau dažniausiai auga nedi-

delėmis grupėmis, po keletą ar keliolika individų. Retai išauga guotais iki 1 000 augalų. Kai kur sudaro juostas palei aukštapelkių ežerus, ant kvartalų linijų, durpynų pakraščiuose, plynraisčių ir raistų paribiuose.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pakeitus ekologines sąlygas, sunaikinus augavietes, ypač dėl pelkių sausimo, durpių kasimo.

Informacijos šaltiniai

Čibiras L., 1961: Beržas – *Betula*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 92–102.
Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Gostynska-Jakuszevska M., Lekavičius A., 1989: Selected Boreal and Subboreal species in the flora of Poland and Lithuanian SSR. Part I. – Fragmenta Floristica et Geobotanica, 34 (3–4): 299–314.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Betula nana is a relic of the glacial period; it has been recorded in raised bogs in northeastern Lithuania while in the west only one locality is known. The populations are highly variable, from solitary individuals to entire belts beside lakes in raised bogs, on forest quarter lines, peatbog edges.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Pajūrinis sotvaras

Myrica gale L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SOTVARINIAI (MYRICACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Atlantinėje Europoje, Rytų Azijoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuva yra rytiniame rūšies arealo pakraštyje. Natūralus arealas apima tik vakarinę Lietuvos dalį, kur pastaruoju metu aptinkama tik Klaipėdos ir Šilutės r. Verkių apylinkėse (Vilniaus r.) esanti pajūrinių sotvarų populiacija antropogeninė – šioje vietoje augalai buvo pasodinti 1962 m.

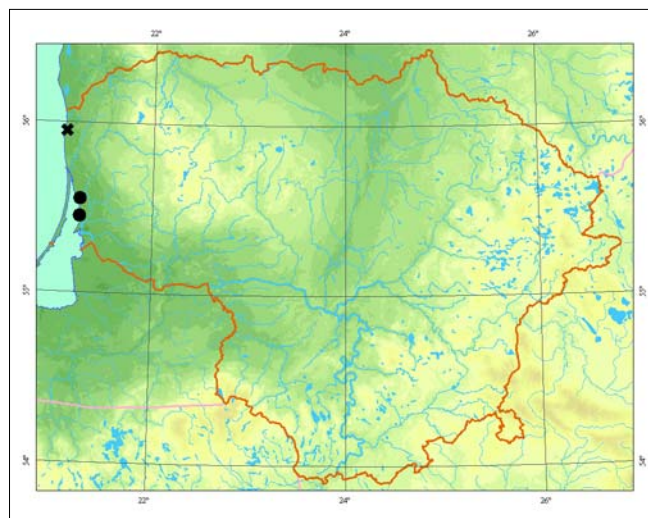
Biologija ir ekologija. Dvinamis krūmas. Auga žemapelkėse ir tarpinio tipo pelkėse bei užpelkėjusiose pamario pievose, rečiau – aukštapelkėse. Drėgnais metais augavietėse vanduo slūgso dirvožemio paviršiuje. Sudaro *Myricetum gale* bendrijas, kuriose paprastai vyrauja krūmų arde.

Populiacijų gausumas. Tyrų ir Svencelės pelkėse pajūriniai sotvarai yra gausūs ir sudaro išsiskiriančius sąžalynus. Verkių apylinkėse (Vilniaus r.) pelkėtoje apyžerėje 1962 m. keletas pasodintų augalų prigijo ir išplito apyžerėje. Šiuo metu čia suskaičiuota apie 300 individų. Jie aptinkami apie 0,5 ha plote.

Grėsmės ir apsauga. Pajūrinio sotvaro buveinės dažniausiai sunaikinamos kasant durpes. Didelę grėsmę

Jono Augustausko nuotrauka

kelia ir pelkių sausinimas: pakitus hidrologinėms sąlygoms, pablogėja pajūrinio sotvaro augimo sąlygos, suvešėję medžiai ir krūmai sudaro jam itin didelę konkurenciją.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1961: Sotvaražiedžiai – *Myricales*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 74–76. – Vilnius.

Sinkevičienė Z., 2000: *Myricetum gale* Jonas 1932 – pajūrinis sotvarynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 43–45. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The natural range of *Myrica gale* covers the western part of Lithuania. These days this species occurs in the Klaipėda and Šilutė districts. A locality in the Vilnius area is anthropogenic, appearing when some *Myrica gale* plants were planted here in 1962.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Plaukuotoji jonažolė

Hypericum hirsutum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA JONAŽOLINIAI (HYPERICACEAE)

3 (R) kategorija

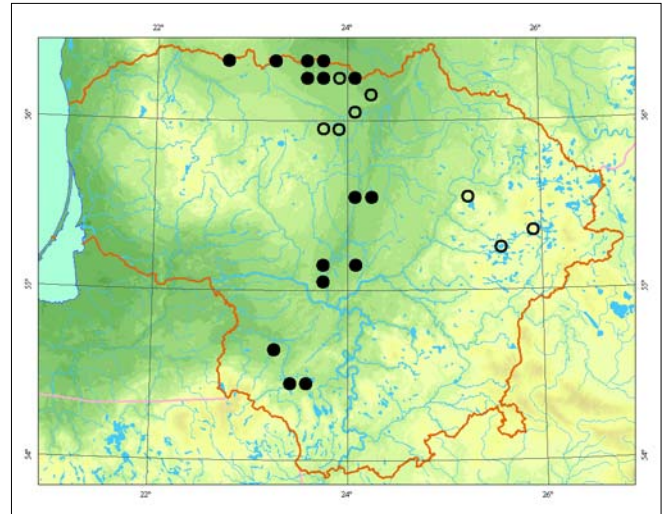
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Didelėje Europos dalyje (išskyrus kraštinius šiaurės rytų ir pietų regionus), Kaukaze, Vakarų ir Rytų Sibire, Centrinėje Azijoje, Šiaurės Afrikoje. Lietuvoje rasta Raseinių, Anykščių, Pasvalio, Joniškio, Pakruojo, Molėtų, Marijampolės, Panevėžio, Kauno, Akmenės rajonuose. Esama senų duomenų apie šių augalų radavietes Švenčionių ir Varėnos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas. Nuo Lietuvoje aptinkamų kitų rūšių jonažolių skiriasi minkštais plaukeliais apaugusiu apvaliu stiebu. Žiedai susitelkę į pailgą šluotelę, šviesiai geltoni. Žydi nuo birželio mėn. vidurio iki liepos. Žiedus apdulkina vabzdžiai; kai kada savidulkiai. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Auga įvairaus drėgnumo lapuočių ir mišriuose miškuose. Augalai gana reiklūs šviesai, todėl dažnai auga miškuose su išretėjusiais medynais, ant kvartalų linijų ir griovių krantuose, miškų aikštelėse, pamiškėse, pakrūmėse, kirtavietėse. Ūksmėje augantys augalai dažniausiai nežydi arba nesubrandina sėklų. Plaukuotosios jonažolės mėgsta derlingus, turtingus karbonatų priemolio arba molio dirvožemius.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba gana tankiais, tačiau nedidelio ploto (1–15 m²) sąžalynais, kuriuos sudaro nuo keliolikos iki kelių dešimčių individų. Pastaruoju metu aptikta daugiau šių augalų radaviečių.

Grėsmės ir apsauga. Augalai priklauso nuo vietinių buveinių pažaidų ir gali išnykti susiveriant medynui bei krūmams.

Kad populiacijos išliktų, gali reikėti retinti medynus, kirsti krūmus, šienauti, saikingai ganyti.

Informacijos šaltiniai

Vilkevičiūtė N., 1971: Jonažoliniai – *Hypericaceae*. – Kn.: *Natkevičiūtė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 695–703. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Hypericum hirsutum sites are distributed in central, northern, southwestern, and eastern Lithuania. The species is connected to broadleaved and mixed forests and prefers lime-rich clayey fertile soils. In shaded sites the plants usually do not flower. Individuals grow solitary or in small groups. Populations usually benefit from small-scale habitat disturbances and may require tree and shrub thinning, mowing or low intensity grazing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Kalninė jonažolė

Hypericum montanum L.

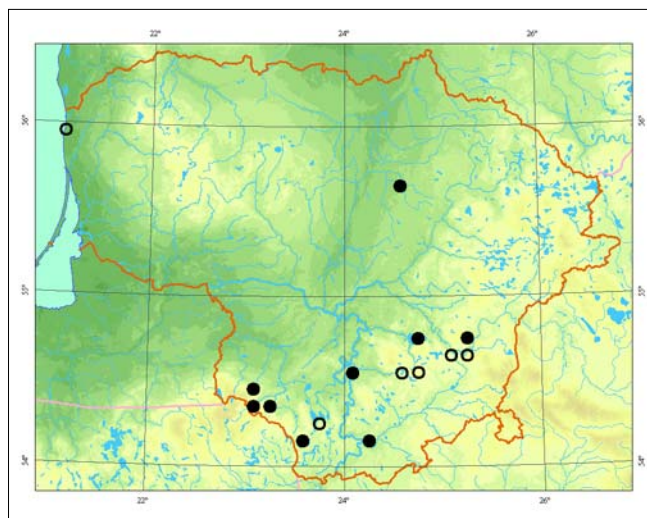
KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA JONAŽOLINIAI (HYPERICACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Nuo Ispanijos vakaruose iki Vidurio Rusijos rytuose, nuo Italijos ir Korsikos pietuose iki Suomijos šiaurėje; taip pat aptinkama Kryme, Vakarų Kaukaze. Dauguma žinomų radaviečių telkiasi Pietų Lietuvoje (Alytaus, Lazdijų, Marijampolės, Panevėžio, Trakų, Vilniaus r.). Esama senesnių duomenų apie radavietes Kauno apylinkėse ir Palangoje.

Biologija ir ekologija. Nuo kitų Lietuvoje paplitusių šios genties augalų skiriasi pliku apvaliu nebriaunotu stiebu. Žiedai geltoni, sukrauti į viršūninius galvutės pavidalo žiedynus. Lapai kiaušiniški, su negausiomis juodomis liaukutėmis. Žydi nuo birželio mėn. pabaigos iki rugpjūčio. Dauginasi sėklomis, rečiau – vegetatyviniu būdu. Žiedus apdulkina vabzdžiai. Sėklas rudenį išbarsto vėjas; jos sudygsta pavasarį. Dirvožemio derlingumui nereiklus, tačiau dažniausiai aptinkamas sausose šilto-

se saulėtose vietose. Auga mišriuose miškuose (*Tilio-Carpinetum*, *Quercu-Pinetum*), šlaituose, pamiškėse ir miškų aikštelėse (*Trifolio-Geranietaea* klasės bendrijose), pasitaiko kirtavietėse, prie miško kelių, kvartalų linijų.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba grupėmis, po keliolika augalų. Nepakankamai šviesiose augavietėse augalai nežydi ir nesubrandina sėklų.

Grėsmės ir apsauga. Augalai gali išnykti dėl plynujų kirtimų arba pernelyg susiveriant medynams ir krūmams.

Kad populiacijos išliktų, gali reikėti retinti medynus, kirsti krūmus, šienauti, saikingai ganyti.

Informacijos šaltiniai

Vilkevičiūtė N., 1971: Jonažoliniai – *Hypericaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 695–703. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Sites of Hypericum montanum are concentrated in southern Lithuania. The species occurs in mixed and broadleaved forests (Tilio-Carpinetum, Quercu-Pinetum), on slopes, along forest edges and in clearings, usually in communities of the Trifolio-Geranietaea. In shaded sites plants often do not flower. Populations are threatened by clear felling and the encroachment of canopy cover or shrubs.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linos Jasiukonytės piešinys

Riestasėklė vandenė

Elatine hydro Piper L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA VANDENINIAI (ELATINACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europos ir Vakarų Azijos šalto ir vidutinio klimato juostose.

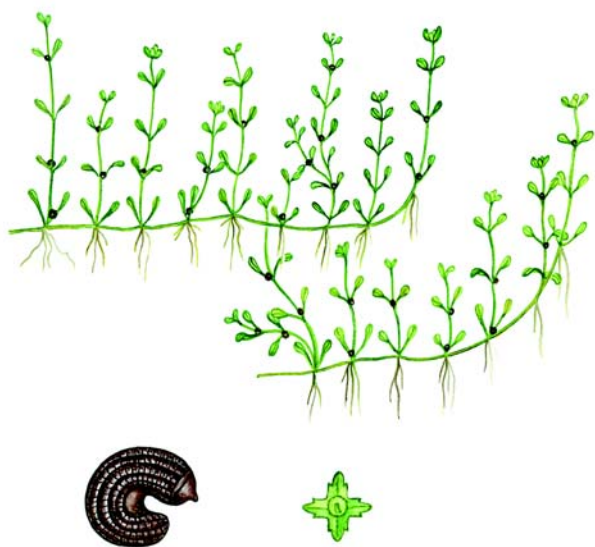
Lietuvoje labai reta rūšis, paskutinį kartą rasta 1988 m. Bitėnų apylinkėse (Šilutės r.). Paplitimas ištirtas nepakankamai, nes dėl mažumo augalus sunku pastebėti.

Biologija ir ekologija. Labai smulkus, vienmetis vandens ir šlapių pakrančių augalas. Stiebai 1–4 cm ilgio, siūliški, ties bambliais išsišaknijantys. Pavieniai žiedai auga lapų pažastyse. Žydi birželio – rugsėjo mėn. Dauginasi sėklomis. Smulkios riestos sėklos sunoksta keturlizdėse dėžutėse. Sėklų dygimo laikas ir sąlygos netyrinėtos. Gali būti, kad augalai išauga ne kiekvienais metais. Auga nusekusių vandens telkinių pakraščiuose ir sekluose, iki 0,5 m gilumos. Smulkiųjų terofitų bendrijų (*Cyperetalia fuscii* eilės) diagnostinė rūšis.

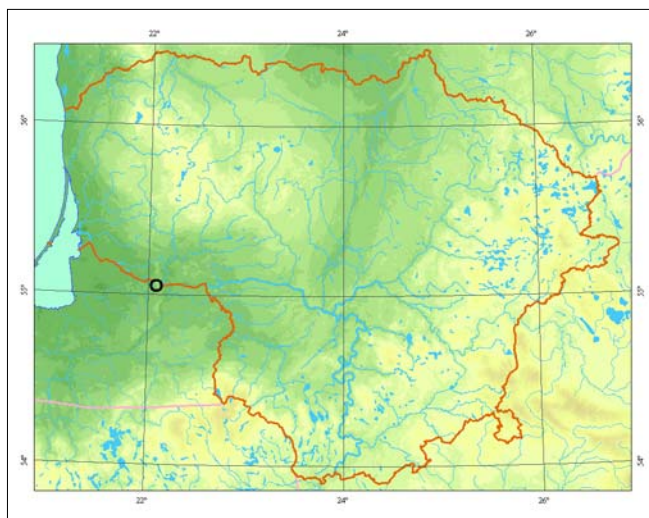
Populiacijų gausumas. Žinomoje radavietėje augo netaisyklingai. Populiacijų gausumas ir kitimo priežastys neištirtos. Dabartinė populiacijos būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta sausinant ar kitaip pertvarkant vandens telkinių pakrantes ir joms užželiant stambiais pakrančių augalais.

Būtina patikrinti senas ir ieškoti naujų radaviečių.

Linos Jasiukonytės piešinys

Informacijos šaltiniai

Ribokaitė B., 1971: Vandeniniai – *Elatinaceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 730–731. – Vilnius.

Summary

A very rare species in Lithuania, last recorded in 1988 in the Bitėnai area (Šilutė distr.). The species is probably more widely distributed, but plants are hardly noticeable due to their exceptionally small size. In the known locality the plant was not abundant; the current state of the population is unknown. It is essential to check earlier localities and search for new ones.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Tyrulinė erika

Erica tetralix L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ERIKINIAI (ERICACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Paplitimas. Pietinėse Baltijos jūros pakrantėse, taip pat Šiaurės jūros ir Atlanto vandenyno pakrantėse; rytuose išstinio paplitimo arealas tęsiasi iki Gdansk-o. Žinomos pavienės radavietės Rusijos Kaliningrado srityje ir Latvijoje; Estijoje išnykusi.

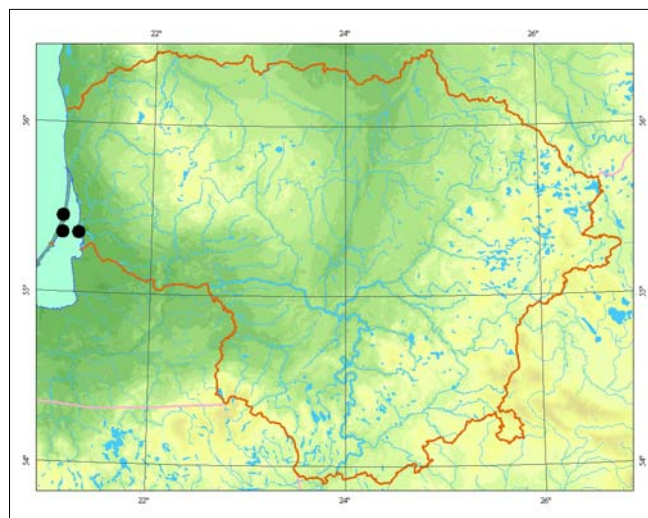
Lietuvoje rūšis rasta Preilos girininkijoje ties Pervalka (Kuršių nerijoje, 1976) ir Aukštumalos pelkėje (Šilutės r., 2000).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 0,5 m aukščio krūmokšnis. Lapai tankiai apaugę stiebą, po 4 išsidėstę menturiais. Rausvi žiedai susitelkę viršūniniuose galviškuose skėčiuose. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Žiedai savidulkiai arba juos apdulkina smulkūs vabzdžiai. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Mėgsta drėgnas arba pelkėtas augavietes. Pietinėje Baltijos pakrantėje ir Kuršių nerijoje aptinkama drėgnuose palvių pušynuose, dažnai ten, kur auga daug beržų (*Empetro nigri-Pinetum*). Aukštumalėje tyrulinė erika aptikta auganti užkrūmijusiam pelkės pakraščio varnauogyne.

Populiacijų gausumas. Auga tankiais sąžalynais arba grupelėmis. Kuršių nerijoje žinomos bent 6 subpopuliacijos, iš kurių didžiausia užima apie 150 m² plotą;

Gedimino Gražulevičiaus nuotrauka

Aukštumalės populiacija užima apie 1,5 m². Visos populiacijos gana gyvybingos – augalai žydi ir subrandina vaisius.

Grėsmės ir apsauga. Pelkių ir miškų sausinimas, medynų ir krūmų ardo susivėrimas, smarkus augalų mindymas ir skynimas, augaviečių eutrofizacija.

Norint pagerinti populiacijų būklę, gali reikėti retinti sutankėjusius medynus, kirsti krūmus; nusausintose pelkėse – atstatyti ankstesnę hidrologinį režimą.

Informacijos šaltiniai

Čiuplys R., 2001: Nauji duomenys apie tyrulinės erikos (*Erica tetralix*) paplitimą Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 7 (3): 307–311.

Purvinas E., 1976: Erikiečiai – *Ericales*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 98–133. – Vilnius

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania, Erica tetralix sites are distributed in the Curonian Spit and the Aukštumala bog. The species prefers moist peaty substrates and occurs in coastal pine forests (Empetro-Pinetum) and moist heaths. The main threats to its survival are drainage, overgrowth, trampling, picking of plants, and habitat eutrophication.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Raktažolė pelenėlė

Primula farinosa L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA RAKTAŽOLINIAI (PRIMULACEAE)

2 (V) kategorija

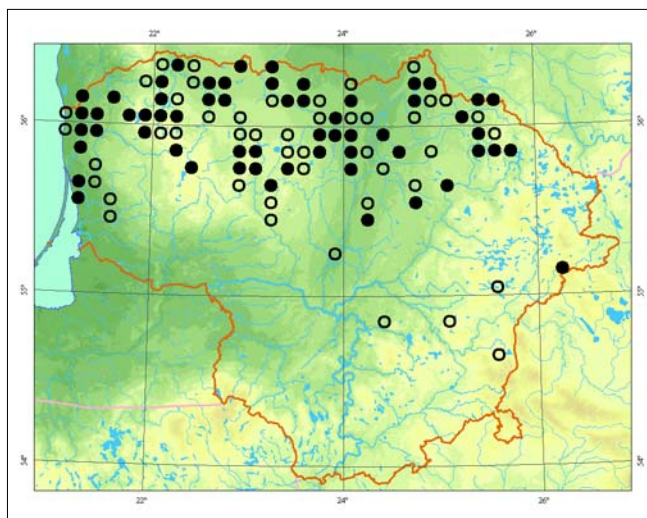
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi per Skandinaviją, Šiaurės Vakarų Rusiją iki Vidurio Europos, Karpatų. Lietuvoje rūšis aptinkama šiauriniuose ir vakariniuose rajonuose, kitur reta arba neauga.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpu šakniastiebiu, skroteliniais lapais, 10–20 cm aukščio žolinis augalas. Žydi gegužės–birželio mėn. Dauginasi sėklomis, kurios išbyra palinkus dėžutei. Po 1–2 mėn. sėklos praranda daigumą. Platina skruzdėlės. Dekoratyvus. Auga drėgnose ir šlapiose, kartais šaltiniuose pievose, ypač ten, kur paviršiuje yra karbonatų. Tinkamiausios sąlygos augti susidaro *Caricion davallianae* bendrijose. Gausus Vakarų Lietuvai būdingose melsvųjų mėlitynų (*Seslerietum uliginosae*) bendrijose, nusausintose pievose – pavieniai augalai. Kadangi geros sąlygos sėkloms dygti susidaro suardžius velėną, randamas ir antropogenizuotose augavietėse, ypač melioracijos griovių šlaituose.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Populiacijos labai skirtingos – nuo pavienių augalų iki įvairaus dydžio grupių. Tinkamiausiomis sąlygomis 1 m² auga 20–30 augalų.

Grėsmės ir apsauga. Savaimė sunyksta pievoms užaugus mišku. Nyksta dėl ūkinės veiklos keičiant augavietes, sausinant ir ariant pievas, perkeltiant į darželius.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Raktažolė – *Primula*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 145–148.

Balevičienė J., 2000: *Seslerietum uliginosae* (Palmg. 1916) Soó 1941 – melsvasis mėlitynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 103.

Balevičienė J., 2000: *Primulo-Shoenetum ferruginei* Du Rietz 1925 – raktažolinis vikšrenynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 48. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

In Lithuania the species is recorded in the northern and western districts; elsewhere it is rare or absent. Primula farinosa grows in humid and damp, sometimes springy meadows, also on the slopes of reclamation ditches. The populations are very different – from solitary individuals to groups of various sizes.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Laiboji vyrskrydė

Androsace filiformis Retz.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)

ŠEIMA RAKTAŽOLINIAI (PRIMULACEAE)

4 (I) kategorija

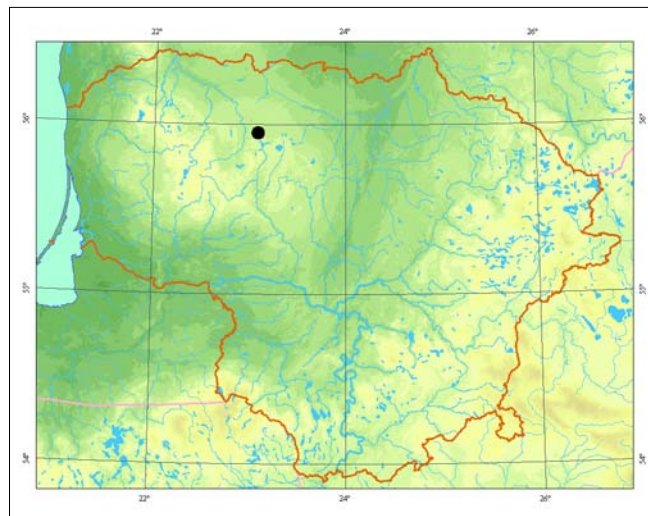
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Rytų Europoje, Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Centrinėje Azijoje, Mongolijoje, Japonijoje, Kinijoje, Himalajuose.

Lietuvoje žinoma tik 1 radavietė Lukšių apylinkėse (Šiaulių r.).

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 5–15 cm aukščio žolinis augalas. Lapai susitelkę skrotelėje, o smulkūs balti žiedai – skėtiškuose žiedynuose ilgais stipiniais. Žydi liepos – gegužės mėn. Dauginasi sėklomis. Auga pelkėtose ir užliejamose pievose, ežerų ir upių pakrantėse, išretėjusiuose šlapiuose miškuose ir krūmuose.

Populiacijų gausumas. Vienintelė Lietuvoje žinoma negausi populiacija auga ant šlapio miško keliuko Švendrės valstybiniame botaniniame draustinyje. 2001 m. draustinio teritorijoje ant kvartalų linijų, keliukų su praardyta žolių danga aptikta apie 300 augalų.

Grėsmės ir apsauga. Populiacija auga antropogeninės kilmės augavietėse – ant miško kvartalų linijų, keliukų praardytose vietose. Ji gali sunykti, pradėjus per daug trypti keliukus arba leidus jiems visiškai užželti.

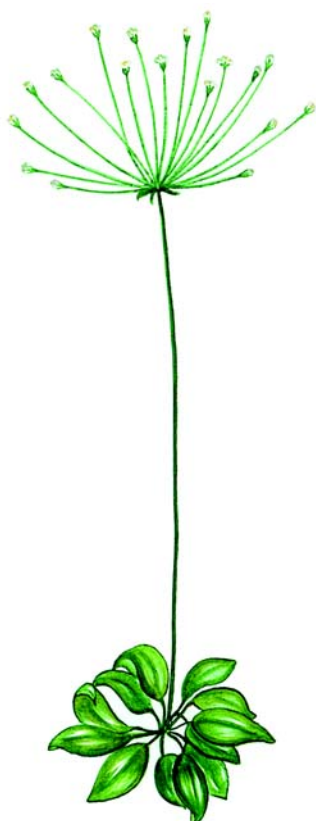
Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The only locality in Lithuania is known in the Lukšiai environs (Šiauliai distr.). The population is established in anthropogenic habitats – on forest quarter lines and disturbed pathways. About 300 plants have been found.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Linos Jasiukonytės piešinys

Pajūrinė pianažolė

Glaux maritima L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA RAKTAŽOLINIAI (*PRIMULACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Šiaurės Amerikoje. Litoralinė rūšis.

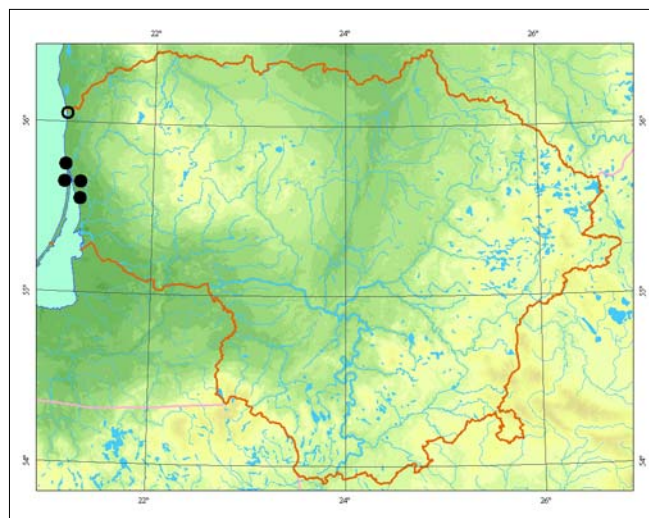
Lietuvoje auga tik ties Klaipėda (Smeltėje, Lūžijoje). Ne kiekvienais metais pavienių individų aptinkama ties Juodkrante. Kitos literatūroje nurodomos radavietės – ties Giruliais (1976) ir Šventosios žiotimis (1978) – nepatikrintos.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 5–15 cm aukščio augalas. Dauginasi vegetatyviniu būdu. Sėklų subrendimas ir dauginimasis sėklomis netirtas. Žydi birželio–liepos mėn. Halofitas. Auga drėgnose, druskingose, smėlėtose ir akmenuotose jūros ir jos įlankų pakrantėse. Būdinga *Juncetum gerardii* bendrijų rūšis. Lietuvos pajūryje aptinkami labai maži, netipingos sudėties bendrijų fragmentai.

Populiacijų gausumas. Lietuvos pajūryje nėra tinkamų sąlygų šios rūšies augalams augti. Negausi ir nevientisa populiacija yra išlikusi tik Smeltės pusiasalyje. Po 1987 m. avarijos didelė dalis populiacijos buvo užlieta mazutu, o renkant išsiliejusį mazutą – sunaikinta. *G. maritima* išliko tik rytinėje pusiasalio pakrantėje ir gausiai augo tarp akmenų, kuriais grįs-

Selemono Paltanavičiaus nuotrauka

tas marių krantas. Vėliau, statant Tarptautinę jūrų perkėlą, populiacijos užimamas plotas dar sumažėjo, o 1996–1997 m. duomenimis, po marių kranto tvirtinimo darbų liko nedidelės, atokiai augančios grupelės. Tarp akmenų *G. maritima* sudaro gana tankias vejas. Mažos negausios populiacijos aptinkamos Lūžijos botaniniame draustinyje. Čia dažniau pasitaiko tarp nendrių ir meldų augančių pavienių individų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl urbanizacijos ir užželdintų marių pakrantėms.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Pianažolė – *Glaux*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 139–140.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Glaux maritima occurs along the shores of the Curonian Lagoon only. The main threat is probably associated with construction activities on the shores.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Mažoji šimtūnė

Centunculus minimus L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA RAKTAŽOLINIAI (PRIMULACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

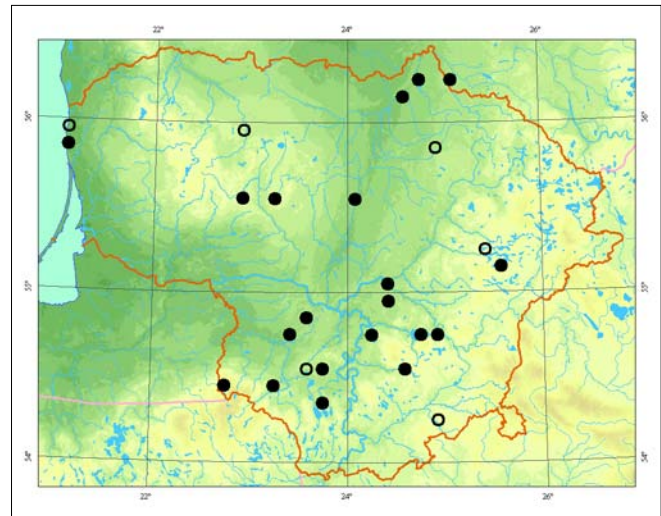
Paplitimas. Europoje, Šiaurės Afrikoje, Mažonoje Azijoje, Amerikoje.

Lietuvoje pasitaiko visoje teritorijoje. Radaviečių gali būti daugiau, nes augalas labai smulkus ir gali būti nepastebėtas.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 2–8 cm aukščio, stačiu, kartais šakotu stiebu augalas. Žiedai pavieniai, labai smulkūs ir neišvaizdūs, išsiskleidžia tik vidurdienį. Žydi ir brandina sėklas visą vasarą. Sėklos labai smulkios. Auga drėgnuose, lengvo dirvožemio dirbamuose laukuose, palaukių vagose, lauko kelių išdžiūstančiose lomose, pagrioviuose, vandens telkinių pakrantėse.

Populiacijų gausumas. Augavietėse pakankamai gausus.

Grėsmės ir apsauga. Kadangi svarbiausios buveinės yra grūdinių kultūrų pasėliai, tinkamų augaviečių labai sumažėjo nusausinusi ir išlyginusi dirbamas žemes.

Nyksta intensyviai dirbant žemę ir piktžolės naikinant cheminėmis priemonėmis.

Būtina atkurti ir dirbtinai palaikyti populiacijas ekstensyvaus žemės ūkio sklypuose (ekologiniuose ūkiuose, nacionaliniuose parkuose, muziejuose).

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Raktažoliniai – *Primulaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 133–150. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

This species occurs throughout the whole of Lithuania. While rather abundantly found at the sites, the number of suitable habitats decreased considerably as farmland was drained and leveled. The main threats are intensive land use and weed control using chemical products.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Linos Jasiukonytės piešinys

Aukštoji našlaitė

Viola elatior Fr.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA NAŠLAITINIAI (*VIOLACEAE*)

4 (I) kategorija

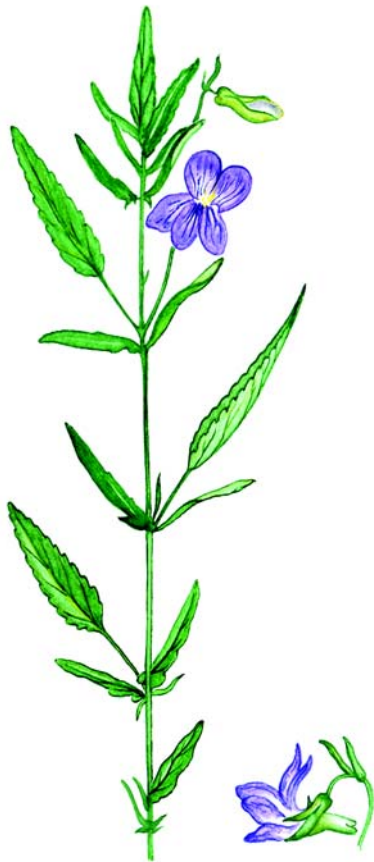
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Atlantinėje, Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Azijoje.

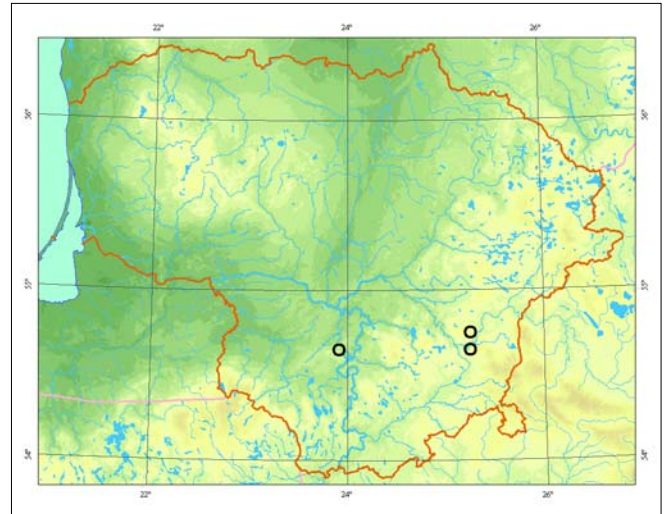
Lietuvoje aptikta Prienų apylinkėse. Literatūroje nurodomos dar 3 radavietės Vilniaus miesto teritorijoje, bet herbariumo duomenimis jos nepatvirtintos.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Aukštoji našlaitė rasta upės salpoje, pamiškėje. Literatūros duomenimis, taip pat auga drėgnuose paupių miškuose ir krūmuose.

Populiacijų gausumas. Tikslus populiacijų skaičius ir dabartinė jų būklė yra nežinoma, nes duomenys yra seni (herbariumo pavyzdys surinktas 1972 m., literatūros duomenys skelbti 1971 m.) ir neišsamūs, 3 iš 4 radaviečių herbariumo pavyzdžiais nepatvirtintos.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės susijusios su buveinių naikinimu ir jų ekologinių sąlygų keitimu: miškų kirtimu ir sausinimu, upių slėnių keitimu.

Apsaugoti įmanoma tik žinant tikslias radavietes ir jų būklę. Būtina patikrinti visas žinomas radavietes ir įvertinti jų sąlygas bei aukštųjų našlaičių populiacijų būklę.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1971: Našlaitiniai – *Violaceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 704 – 727. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The only specimen of Viola elatior in Lithuania was collected in 1997, on the forest edge in a flood plain. Data about three localities of this species in the Vilnius area can not be confirmed by herbarium specimens. The current status of Viola elatior in Lithuania is unclear due to the absence of new data.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Griovinė našlaitė

Viola persicifolia Schreb. (sin. *Viola stagnina* Kit.)

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NAŠLAITINIAI (VIOLACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Pietų Skandinavijoje, Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, Vakarų ir Rytų Sibire.

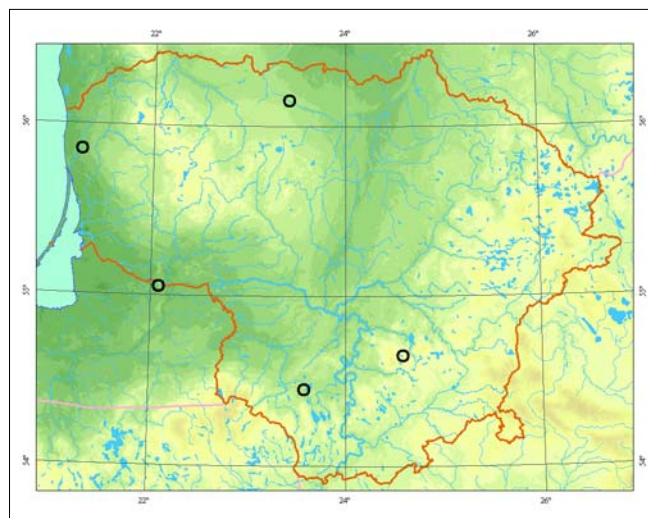
Lietuvoje labai reta rūšis. Aptikta Žuvinte (Alytaus r.), Jauniūnuose (Joniškio r.), Bajoruose (Kretingos r.), Aukštadvaryje (Trakų r.) ir Bitėnuose (Pagėgių sav.). Pastutinį kartą rūšis aptikta Žuvinto rezervate (1991 m.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, bet trumpaamžis, iki 25 cm aukščio šviesiai žalias augalas be pamatinių lapų skrotelės. Hemikriptofitas. Žydi gegužės – liepos mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis. Sėklos subręsta birželio – rugpjūčio mėn. Dežutėje vidutiniškai subręsta 18 sėklų. Jas nedideliu atstumu aplink augalą išsvaido atsidaranti dežutės, toliau išnešioja skruzdėlės. Sėklos sudygsta tik tose vietose, kur truputį pažeista velėna.

Auga drėgnose ir užpelkėjusiose pievose, žemapelkėse ir jų pakraščiuose. Dirvožemis turi būti derlingas, nuolat drėgnas, rudenį ir ankstyvą pavasarį gali būti užtvindytas. Pusiau šviesomėgis augalas, pakenčiantis nedidelį pavėsį.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Anksčiau aptiktose populiacijose augalai augo pavieniui arba nedidelėmis grupelėmis. Duomenų apie dabartinę populiacijų būklę ir augalų gausumą nėra. Šios rūšies populiacijoms būdingos fliuktuacijos.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl žemapelkių ir pievų melioracijos, kultūrinimo, buveinių pokyčių – joms užžėlus tankiais krūmais ir medžiais arba aukštaūgėmis azotamėgėmis žolėmis.

Būtina ieškoti griovinių našlaičių populiacijų tose teritorijose, kur jų buvo aptikta ir kitose galimose vietose. Reikėtų atlikti intensyvią stebėseną, augalų žydėjimo ir derėjimo, populiacijų sudėties ir raidos tyrimus.

Pažeistose, gerokai apsausėjusiose buveinėse griovinių našlaičių populiacijoms grėsmę gali kelti kryžminimasis su kitų rūšių, ypač šuninių našlaičių (*Viola canina*), augalais.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1971: Našlaitiniai – *Violaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 704–727. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania Viola persicifolia is known to exist in five localities. The present state of populations is unknown. The last record of this species in Lithuania dates to 1991.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Liūninė našlaitė

Viola uliginosa Besser

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NAŠLAITINIAI (VIOLACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

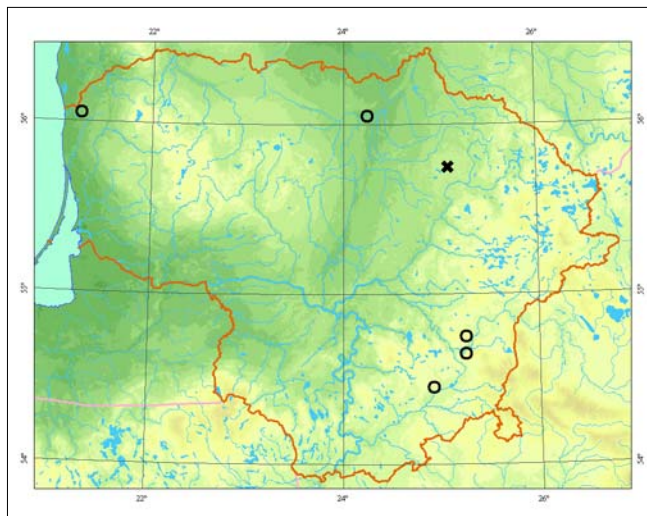
Paplitimas. Atlantinėje, Vidurio ir Rytų Europoje. Lietuvoje rasta tik Darbėnų apylinkėse (Kretingos r.) ir Vilniuje. Literatūroje nurodomos radavietės Joniškėlio apylinkėse (Pasvalio r.), Paluknio apylinkėse (Trakų r.), Šepetos durpyne (Kupiškio r.) ir dar 1 radavietė Vilniuje, bet visos jos herbariumo duomenimis nepatvirtintos. Taip pat yra nuorodų, kad Šepetos durpyne rūšis jau išnykusi.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas ilgų, plonų, šliaužiančių šakniastiebiu ir požeminėmis palaipomis. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga pelkėtuose miškuose ir drėgnose pamiškėse, durpingose pievose ir pelkėse.

Populiacijų gausumas. Tikslus populiacijų skaičius ir jų būklė nėra žinomi, nes esami duomenys yra seni

Mindaugo Rylos nuotrauka

(herbariumo pavyzdžiai yra surinkti 1940 ir 1946 m., kitos radavietės literatūroje skelbtos 1971 ir 1986 m.) ir gali neatspindėti dabartinės situacijos. Herbariumo pavyzdžiais yra patvirtintos tik 2 radavietės.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės yra susijusios su jų buveinių naikinimu ir keitimu: miškų kirtimu ir sausiniu, šlapių pievų ir pelkių sausiniu bei tarša. Tačiau reali apsauga įmanoma tik žinant tikslas radavietes ir įvertinus jų ir liūninių našlaičių populiacijų būklę.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1971: Našlaitiniai – *Violaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 704–727. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The exact number of localities and the current status of populations are not known due to the absence of new data. Only two localities (in Vilnius and in the Kretinga district) can be confirmed by herbarium specimens, however, they are rather old, being collected in 1940 and in 1946. Other localities (another in Vilnius, in Trakai and in the Pasvalys distr.) were recorded in 1971 and in 1986. According to the available data, Viola uliginosa is extinct in the Kupiškis district.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Laplandinis karklas

Salix lapponum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GLUOSNINIAI (SALICACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europos ir Azijos miškų ir miškatundrės zonoje.

Per Lietuvą eina vakarinė paplitimo riba. Daugiausia augaviečių pietinėje ir rytinėje šalies dalyje: Alytaus, Ignalinos, Lazdijų, Švenčionių, Trakų, Varėnos, Vilniaus ir Zarasų rajonuose. Šiaurinėje Lietuvoje auga Akmenės ir Mažeikių rajonuose.

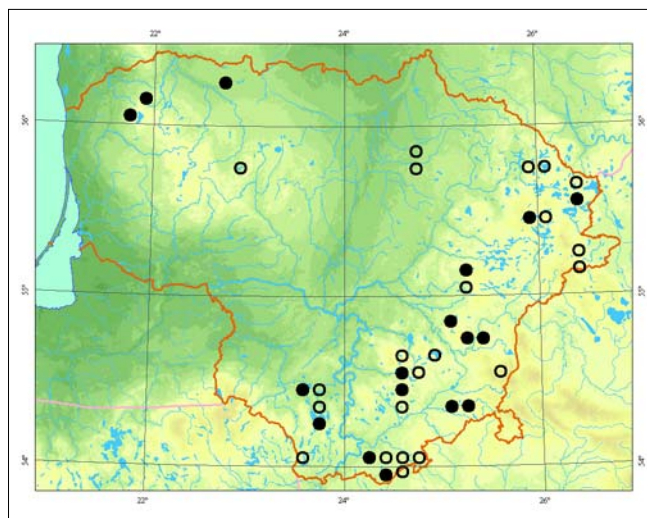
Biologija ir ekologija. 0,5–1,0 m aukščio krūmas. Laja netaisyklinga, išsidraikiusi. Žydi lapams skleidžiantis, gegužės mėn. pabaigoje. Sėklos prinoksta birželio mėn. pabaigoje. Plinta iš šliaužiančio šakniastiebio išaugančiais ūgliais. Mėgsta rūgščius durpinius dirvožemius. Šviesomėgis. Atsparus šalčiams ir šalnoms. Auga žemapelkėse ir tarpinio tipo pelkėse. Dažniausiai randamas *Caricetum limosae* ir *Caricetum lasiocarpae* asociacijų bendrijose. *S. lapponum* kryžminasi su tose pačiose augavietėse augančiomis karklų rūšimis (*S. myrtilloides*, *S. aurita*).

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis, negausiai. Populiacijų gyvybingumas pakankamas, jauni krūmai populiacijose sudaro apie 50 proc. Lapus pažeidžia lapgraužiai vabzdžiai ir ligos.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta keičiantis aplinkos sąlygoms ir augaviečių hidrologiniam režimui.

Jono Augustausko nuotrauka

Siekiant išlaikyti normalią hidrologinę augaviečių būklę, būtina visų augaviečių apsauga. Reikia stebėti populiacijų kaitą.

Informacijos šaltiniai

Marcinkevičienė J., Navasaitis A., 1961: Gluosnis – *Salix*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 33–74. – Vilnius.

Smaliukas D., 1997: Willow (*Salix* L.) taxa at the areal border in Lithuania. – Botanica Lithuanica, 1: 41–47.

Smaliukas D., 1996: Lietuvos gluosniai (*Salix* L.). – Vilnius.

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Salix lapponicum is distributed in the southeast of Lithuania. It is also found in northern Lithuania (Akmenė and Mažeikiai distr.). Its main habitats are the margins of raised bogs, transitional bogs and fens. Populations decrease due to the drainage of peatlands. The protection of all the localities of this species is necessary.

Aprašė Domas Smaliukas

Mėlynialapis karklas

Salix myrtilloides L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GLUOSNINIAI (SALICACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

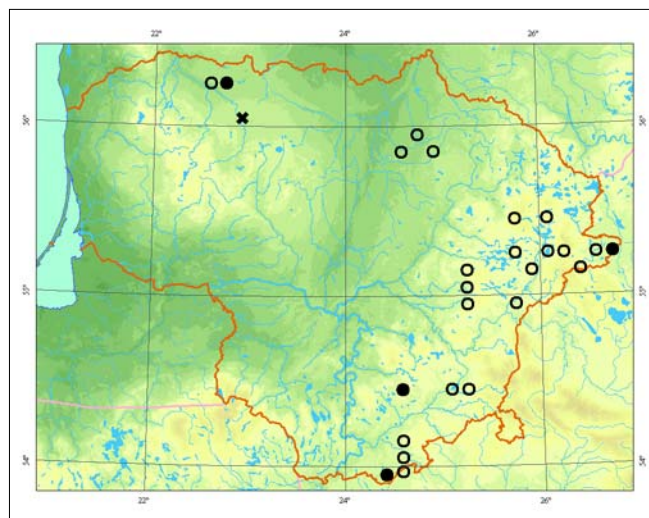
Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje, Skandinavijoje, europinėje Rusijos dalyje, Rytų Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Šiaurės Mongolijoje, Šiaurės Rytų Kinijoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje augavietės yra pietinėje ir pietrytinėje dalyse. Per Lietuvą eina vakarinė rūšies arealo riba. Už arealo ribos rūšis rasta Dautartų miške ir Šernynės aukštapelkėje (Mažeikių r.) bei Kamanų rezervate (Akmenės r.).

Biologija ir ekologija. 0,5–0,7 (1,0) m aukščio krūmas. Dauginasi sėklomis. Sėklos prinoksta birželio mėn. Plinta šliaužiančiais įsišaknijančiais stiebais. Stiebus nupjovus, išauga atžaliniai ūgliai. Nedidelės mėlynialapių karklų grupės dažniausiai auga pelkėse. *S. myrtilloides* kryžminasi su tose pačiose augavietėse augančiomis karklų rūšimis. Rasti tokie hibridai: *S. x rugulosa* Anderss. (*S. aurita* × *S. myrtilloides* Wimm.); *S. x versifolia* Wahlenb. (*S. lapponum* × *S. myrtilloides* Wimm.).

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Auga nedidelėmis grupėmis, negausiai. Populiacijų gyvybingumą neigiamai veikia lapgraužiai vabzdžiai ir ligos.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta sausinant ir eksploatuojant pelkes.

Siekiant išsaugoti rūšį, būtina išlaikyti *S. myrtilloides* augaviečių natūralų vandens režimą ir nepažeisti jų mechanškai. Stebėti populiacijų kaitą.

Informacijos šaltiniai

Marcinkevičienė J., Navasaitis A., 1961: Gluosnis – *Salix*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 33–74. – Vilnius.

Smaliukas D., 1997: Willow (*Salix* L.) taxa at the areal border in Lithuania. – Botanica Lithuanica, 1: 41–47.

Smaliukas D., 1996: Lietuvos gluosniai (*Salix* L.). – Vilnius.

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Salix myrtilloides is mainly distributed in southeastern Lithuania. It is also found in northern Lithuania. The species is distributed in small populations in fens and transitional bogs. Populations decrease due to the drainage of habitats.

Aprašė Domas Smaliukas

Gulsčiasis karklas

Salix repens L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GLUOSNINIAI (SALICACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Šiaurės Europoje (Alpėse iki 1700–1800 m.), Baltijos pajūrio (Kaliningrado srities, Lietuvos, Latvijos, Estijos) smėlynuose ir Estijos salose.

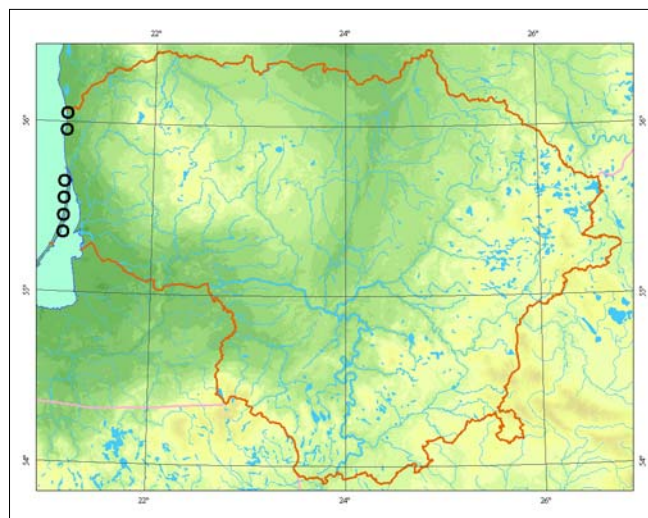
Lietuvoje auga pajūrio smėlynuose, dažnesnė Kuršių nerijoje. Per Vakarų Lietuvos pajūrį eina rytinė rūšies paplitimo riba.

Biologija ir ekologija. 0,3–0,6 (1,0) m aukščio krūmas. Laja netaisyklinga, išsidraikiusi, šliaužianti. Dauginasi sėklomis. Sėklos prinoksta gegužės mėn. Plinta iš šliaužiančio šakniastiebio išaugančiais ūgliais. Mėgsta atviras arba vos užtemdytas, smėlingas augavietes. Auga pajūrio smėlynuose, *Elymo-Ammophiletum* asociacijos bendrijose, kartu su pajūriniais gluosniais ir pelkiniais karklais. *Salix repens* kryžminasi su *Salix rosmarinifolia*, todėl *S. repens* augavietėse aptinkama didelė hibridinių palikuonių įvairovė.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba sudaro nedidelius sąžalynus. Gana polimorfiška rūšis. Skiriasi lapų forma, dydžiu, plaukuotumu, žiedynų ilgiu ir forma bei piestelės spalva. Išsiskiria 2 populiacijos: vienos viršutinė lapų pusė plika arba beveik plika, 4–6 (8) lapų gyslų poros, mezginė plika; antros – lapai abipus plaukuoti, 5–8 lapų gyslų poros, mezginė plaukuota. Augalus pažeidžia kenkėjai ir ligos. Populiacijų gyvybingumas patenkintinas.

Remigijaus Noreikos nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. *Salix repens* augavietes būtina saugoti nuo poilsiautojų. Stebėti, kokį poveikį daro sutankėjęs miškas, populiacijų būklę ir kaitą.

Informacijos šaltiniai

Marcinkevičienė J., Navasaitis A., 1961: Gluosnis – Salix. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 33–74. – Vilnius.

Smaliukas D., 1997: Willow (Salix L.) taxa at the areal border in Lithuania. – Botanica Lithuanica, 1: 41–47.

Smaliukas D., 1996: Lietuvos gluosniai (Salix L.). – Vilnius.

Navasaitis M., Ozolinčius R., Smaliukas D., Balevičienė J., 2003: Lietuvos dendroflora. – Kaunas.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Salix repens is a very rare and decreasing species. It prefers open or slightly shadowed habitats. It is found in the sandy habitats of the Baltic coastline together with *Salix daphnoides* and *Salix rosmarinifolia* in *Elymo-Ammophiletum* communities. Recreation activities have a negative impact on populations of *Salix repens*.

Aprašė Domas Smaliukas

Paprastasis rėžiukas

Nasturtium officinale L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BASTUTINIAI (*BRASSICACEAE*)

3 (R) kategorija

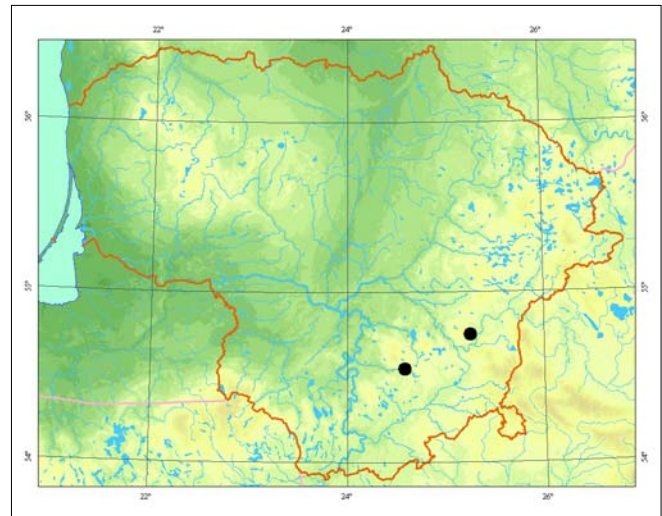
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje (išskyrus šiaurines sritis), Mažajoje Azijoje, užnešta į Šiaurės Ameriką ir Afriką. Lietuvoje labai reta rūšis, XIX–XX a. buvo aptikta keliose vietose, daugiausia Vilniaus apskrityje. Pastaraisiais metais randama tik Verknės pakrantėse Aukštadvaryje (Trakų r.) ir Verkių dvarvietės tvenkinių pakrantėse (Vilniuje).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, šakniastiebis, 15–60 cm aukščio augalas. Stiebai kylantys, prie pamato iššaknijantys, lapai kiek mėsingi. Pradeda žydėti gegužės mėn. ir žydi iki vėlyvo rudens. Dauginasi vegetatyviu būdu ir sėklomis. Vaistinis, prieskoninis. Auga vėsmėtose ir šiaip šlapiose vietose, upių ir upelių, tvenkinių krantuose (*Montio-Cardaminetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Verknės upės pakrantėje ties Aukštadvariu paprastasis rėžiukas sudaro juostos pavidalo sąžalyną, tačiau per pastaruosius 20 metų populiacijos užimamas plotas sumažėjo kelis kartus. Pavieniai augalai auga kelis kilometrus pasroviui (žemiau Paverknės miško). Verkių populiacija labai menka – kol kas aptikti tik keli individai tvenkinio pakrantėse, tačiau labai svarbi istoriniu požiūriu: pirmos nuorodos apie čia augantį paprastąjį rėžiuką siekia XX a. pirmą pusę.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijos prie Verknės upės susilpnėjimo priežastis – aukštaūgių ir velėnų suda-

rančių pakrantės augalų suvešėjimas ir šešėlių sukūriamųjų medžių pagausėjimas. Šie buveinės keitimosi procesai prasidėjo sunykus pakrantėje buvusiais ekstensyviai gyvulių girdyklai. Verta stebėti populiacijos būklę ir prireikus naudoti dirbtines kitų augalų konkurenciją mažinančias priemones.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1961: Kryžmažiedžiai – *Cruciferae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 477–586. – Vilnius.

Rašomavičius V. (red.), 1994: Aukštadvario apylinkių augmenija. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In the 19th and 20th centuries the plant was found in several places (mainly in the southeastern part of the country), but now only two populations exist. A very abundant population once found near the Verknė River is now in decline due to the prolific growth of tall and sward-forming littoral plants.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Talvydo Špiliausko nuotrauka

Svogūninė kartenė

Cardamine bulbifera (L.) Crantz (sin. *Dentaria bulbifera* L.)

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BASTUTINIAI (BRASSICACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvos saugomų augalų sąrašuose rūšis nuo 1962 m.

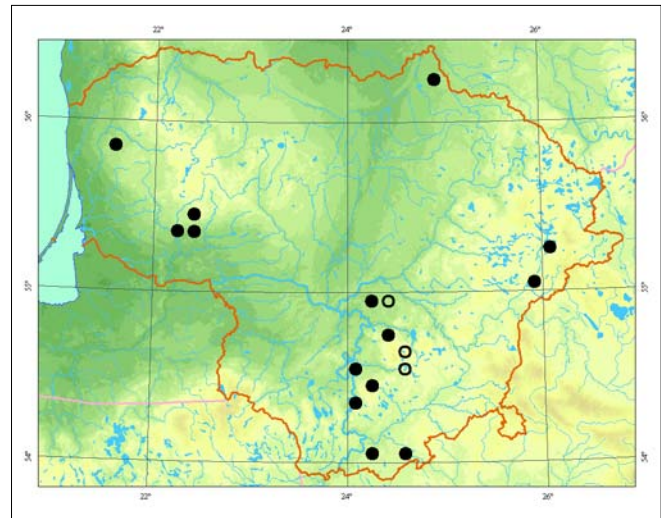
Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, Kaukaze, Pietvakarių Azijoje.

Rūšis paplitusi pietinėje Lietuvos dalyje, tik pavienės atskirtos populiacijos rastos Biržų, Plungės, Tauragės ir Švenčionių rajonuose. Lietuva yra šiaurrytiniame rūšies arealo pakraštyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 40–60 cm aukščio, augalas. Sėklos užsimezga labai retai ir būna ne daigios. Žydi gegužės mėn. Pavasarinis efemeroidas. Dauginasi viršutinių lapų pažastyse susidarančiais gemalniais pumpurais. Auga lapuočių ir mišriuose miškuose, dažniausiai derlinguose, vidutinio drėgnumo velėniniuose karbonatiniuose dirvožemiuose. Palankiausias sąlygos svogūninėms kartenėms augti yra brandžiuose lapuočių miškuose, kuriuose susidaro natūrali medžių lajų ir atvirų aikštelių mozaika.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Šiaurės Lietuvoje (Biržų girioje) esanti svogūninių kartenių populiacija negausi, ją sudaro kelios dešimtys individų. Nemaža populiacijų santalka yra Tauragės r. lapuočių miškuose. Kitur šių augalų populiacijos gana gausios arba gausios, po kelis šimtus individų, arba jos sudaro nemažus sąžalynus.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę svogūninių kartenių populiacijoms kelia medžių tankumo didinimas, spygliuočių plantacijų veisimas iškirstų lapuočių plotuose, plynieji kirtimai.

Būtina išsaugoti medynų sudėtį, negalima veisti arba buveinių plotuose ugdyti eglynų. Šakniastiebius išknisa ir suėda šernai. Nemažai žalos dygstantiems ūgliams padaro augalėdžiai moliuskai.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1961: Kryžmažiedžiai – *Cruciferae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), 1961: Lietuvos TSR flora, 3: 477–586. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Populations of Cardamine bulbifera are concentrated in the southern part of Lithuania, and several separate populations are known to exist in Biržai, Plungė, Tauragė, and Švenčionys districts. This species is threatened by changes in the structure of deciduous forests and clear-felling. Populations are sometimes damaged by wild boars.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Lanksčioji kartenė

Cardamine flexuosa With.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BASTUTINIAI (BRASSICACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje į rytus iki Baltarusijos ir Ukrainos, išskyrus Egėjo jūros regioną ir Šiaurės Rytų Skandinaviją. Atskiros populiacijos yra Rusijos vakaruose.

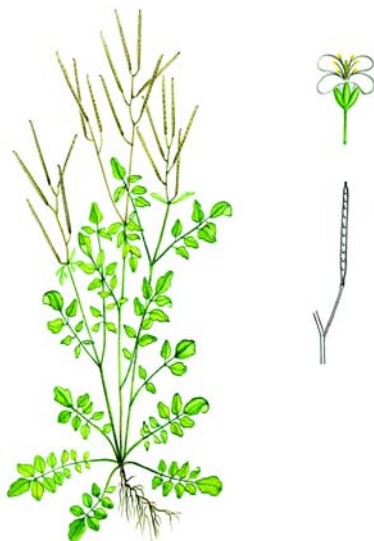
Lietuvoje žinomos 4 populiacijos Kaišiadorių, Plungės, Tauragės ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Dvimetis arba vienametis, (4) 10–20 cm aukščio žolinis augalas. Žydi visą vasarą. Dalis sėklų sudygsa iš karto ir augalai žydi dar tais pačiais metais, o likusios sudaro ilgalaikį dirvožemio sėklų banką.

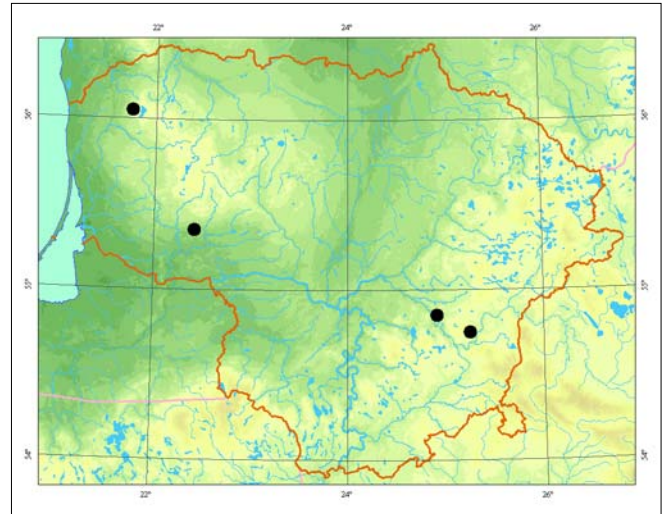
Auga šlapiuose spygliuočių, mišriuose ir lapuočių miškuose, ant šlapių miško bei pamiškių kelių, dažniausiai rupūžinių vikšrių (*Juncus bufonius*) sudaromose terofitų bendrijose.

Augalas gali būti painiojamas su pavėsinėmis karčiosios kartenės (*Cardamine amara*) formomis arba gėlynuose kartais pasitaikančiu adventyvinu augalu gauruotąja kartenė (*Cardamine hirsuta*). Lanksčioji kartenė nuo gauruotosios skiriasi tuo, kad turi 6, o ne 4 kuokelius.

Populiacijų gausumas. Populiacijos gana gausios, bet nepastovios. 1997 m. Beržoro apyl. eglyne prie Žiedelio ež.

Linos Jasiukonytės piešinys

(Plungės r.) rasta populiacija buvo labai gausi, sudaryta iš kelių tūkstančių individų. Išretinus mišką ir pasausėjus dirvožemiui bei suvešėjus žolių dangai, 1999 m. eglyne lanksčiųjų kartenių gausumas smarkiai sumažėjo. Panašūs pokyčiai vyko ir Dambrovos miške (Kaišiadorių r.). Ožkagirio miške (Tauragės r.) lanksčiųjų kartenių populiacija negausi. 2004 m. gana gausi populiacija aptikta Dūkštų ažuolyne (Vilniaus r.).

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia staigūs miško buveinių pokyčiai dėl kirtimų.

Būtina išsaugoti brandžius šlapius miškus, kuriuose daugiamečių žolinių augalų danga natūraliai dera su periodiškai užtvindomais ir plikais dirvožemio plotais.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2000: *Cardamine flexuosa* With. (Brassicaceae) in Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 6 (2): 221–226.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania four rather large, but fairly unstable populations of Cardamine flexuosa are known to exist in the Kaišiadorys, Plungė, Tauragė and Vilnius districts. Significant short-term fluctuations of the number of individuals were recorded in two populations. It is necessary to maintain mature stands of wet coniferous, mixed and broadleaved trees.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Daugiametė blizgė

Lunaria rediviva L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BASTUTINIAI (*BRASSICACEAE*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

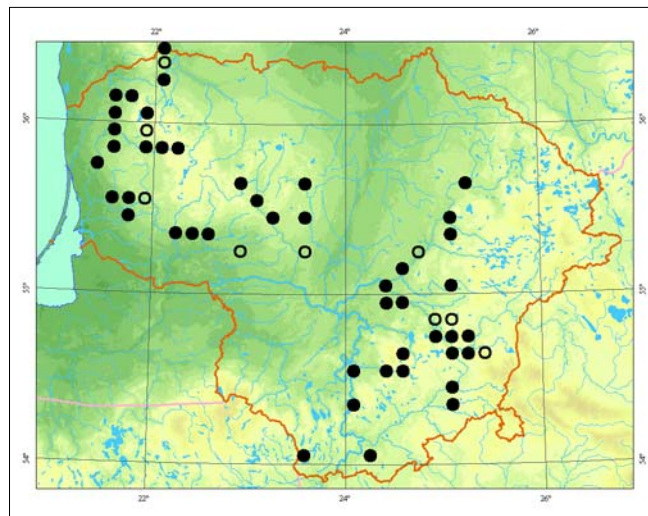
Paplitimas. Arealas plyti beveik visoje Europoje, išskyrus arktines sritis ir stepių zoną. Holoceno epochos Atlančio periodo plačialapių miškų reliktas. Lietuvoje aptinkama daugelyje rajonų, nors yra gana reta rūšis. Šiaurinėje ir rytinėje dalyje nerasta.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 2 m aukščio augalas stambiais lapais ir trumpu šakniastiebiu. Žydi balandžio–birželio mėn. Vaisius – didelė plokščia elipsiška ankštarėlė. Sėkloms išbyrėjus, ankštarėlių pertvarėlės ant stiebų išlieka iki žiemos, kartais net pavasarį galima aptikti sudžiūvusių pernykščių stiebų su ankštarėlių pertvarėlėmis. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis, kurių didelis daigumas. Auga drėgnuose, ūksminguose plačialapių miškuose (*Alnion incanae* sąjungos), velėniniuose karbonatiniuose dirvožemiuose. Dažniausiai aptinkamas upių slėnių, raguvų miškuose palei šaltinius.

Populiacijų gausumas. Pasitaiko pavienių augalų, bet dažniausiai želia ištisinais tankiais sąžalynais. Gausiausiai ir dažniausiai aptinkama Minijos slėnyje, kur ties Dyburių kaimu yra žinoma populiacija, apie 1 ha plote sudaranti ištisinį sąžalyną.

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl intensyvaus ūkininkavimo miškuose (pakeitus augavietes), miškų kirtimo, sausinimo, upelių vagų tiesinimo.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1961: Blizgė – *Lunaria*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 533–536.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species occurs in many districts of Lithuania, except for the northern and eastern parts. *Lunaria rediviva* grows in wet, shady broadleaved forests, most frequently situated in river valleys. Solitary individuals sometimes occur, but usually *Lunaria rediviva* forms entire dense overgrowth.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Smiltyninis laibenis

Alyssum gmelinii Jord.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BASTUTINIAI (BRASSICACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje.

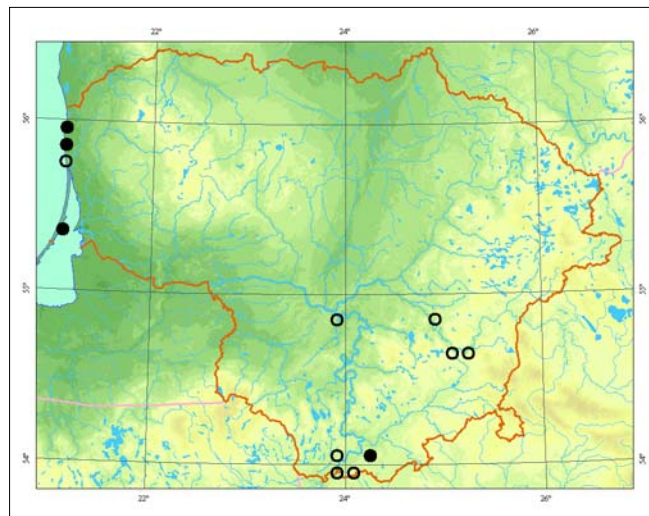
Gana dažna rūšis vakarinėje Lietuvos dalyje: Klaipėdos r., Palangoje, Kuršių nerijoje. Taip pat pietinėje dalyje: Varėnos r. ir Kernavėje (Širvintų r.). Pavieniui aptinkama Vilniaus ir Kauno miestuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–25 cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis. Žydi balandžio – birželio mėn., kai kada dar kartą rudenį. Mėgsta kalkingo priemolio dirvožemius. Auga atvirose vietose, pajūrio ir paupių smėlynuose, dirvonuose ir retuose, šviesiuose pušynuose. Žemyninėje pajūrio dalyje gausiai auga pilkųjų kopų buveinėse.

Populiacijų gausumas. Didžiausios ir gausiausios populiacijos yra žemyninėje pajūrio dalyje: nuo Karklės iki Nemirsetos ir nuo Palangos iki Šventosios. Populiacijose gausu tiek generatyvinių, tiek vegetatyvinių individų, jos užima 50–150 m² plotą. Kuršių nerijoje pavieniai individai ar nedidelės grupelės (5–8) aptin-

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

kami ant didžiojo nerijos kopagūbrio ir ant pajūrio apsauginio kopagūbrio ties Nida. Pietinėje Lietuvos dalyje populiacijos gana gausios, tačiau didelių plotų neužima. Tinkamose augavietėse, atvirose smėlynuose, sudaro beveik monodominantinius sąžalynus, o retuose pušynuose auga pavieniai individai. Vilniuje *Alyssum gmelinii* sulaukėjęs; auga buvusio botanikos sodo teritorijoje.

Grėsmės ir apsauga. Atvirų smėlynų plotų užaugimas krūmais, trako susidarymas atvirose pušynuose, vandens ir vėjo erozija, mechaninis paupių augaviečių pažeidimas per potvynius.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1961: Laibenis – *Alyssum*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 538–542. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species occurs on the shores of the Baltic Sea and in southeastern Lithuania on sandy lowlands. Populations are abundant and flourishing, yet a rapid decrease was caused by recreation and afforestation of glades and clearings.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Pelkinė uolaskėlė

Saxifraga hirculus L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA UOLASKĖLINIAI (SAXIFRAGACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II, Berno konvencijos I priedus.

Paplitimas. Vidurio ir Šiaurės Europoje, Šiaurės Azijoje ir Šiaurės Amerikos šiaurinėje dalyje. Šiaurės Amerikos augalai priskiriami atskiram porūšiui.

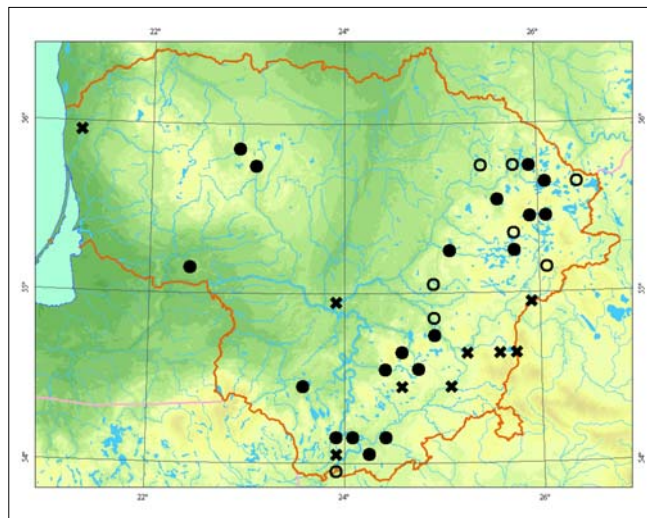
Lietuvoje dabar žinoma apie 30 populiacijų. XX a. Lietuvoje savaime sunyko arba buvo sunaikinta ne mažiau kaip 20 šios rūšies populiacijų.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–30 cm aukščio augalas. Hemikriptofitas. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Vaisiai bręsta nuo rugpjūčio pabaigos iki rugsėjo pabaigos. Sėklos smulkios, jas išnešioja vėjas. Sėklų daigumas labai nedidelis. Populiacijos išsilaiko dėl vegetatyvinio dauginimosi būdo, išsisknijant šliaužiančioms 5–10 cm ilgio palaipomis.

Auga šaltiniuose žemapelkėse ir tarpinėse pelkėse, atvirose vietose. Svarbiausi aplinkos veiksniai yra drėkinimo sąlygos, buveinės būklė ir apšviestumas. Silpnai konkurencingas. Lietuvoje dauguma populiacijų aptinkamos dirvožemyje, kurio reakcija yra artima neutraliai (pH 6,7–7,3). Palankiausios sąlygos augti yra šaltiniuose pelkėse.

Eugenijaus Droblio nuotrauka

Populiacijų gausumas. Dauguma populiacijų užima mažus (nuo kelių iki kelių dešimčių kvadratinų metrų) plotus. Gausiausios populiacijos žinomos Ignalinos, Varenos, Trakų, Zarasų r., jas sudaro po kelis šimtus individų. Apytikriai rūšies populiaciją šalyje sudaro 5 000–8 000, bet ne daugiau kaip 10 000 individų.

Grėsmės ir apsauga. Labiausiai populiacijos nukenčia nuo medžių ir krūmų skverbimosi ir vandens lygio mažėjimo. Svarbi nykimo priežastis yra kryžminimosi stoka ir maža genetinė įvairovė. Kai kurioms populiacijoms grėsmę kelia bebrų veikla. Būtina palaikyti palankią nepažeistų ar mažai paveiktų populiacijų buveinių būklę, atkurti pažeistas buveines.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1971: Uolaskėliniai – *Saxifragaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 36–57. – Vilnius.

Meškauskaitė E., Naujalis J. R., 2006: Structure and dynamics of *Saxifraga hirculus* L. populations. – *Ekologija*, 1: 53–60.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania populations of Saxifraga hirculus are concentrated in the eastern and southern districts. In other parts of the country only a few isolated populations are known or the species is extinct (as in northeast Lithuania).

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Pūslėtoji aldrūnė

Aldrovanda vesiculosa L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA SAULAŠARINIAI (*DROSERACEAE*)

1 (E) kategorija

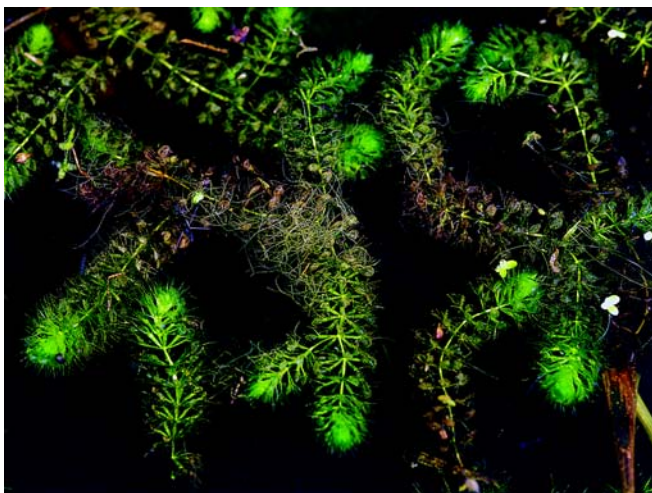
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I, ES Buveinių direktyvos II priedus.

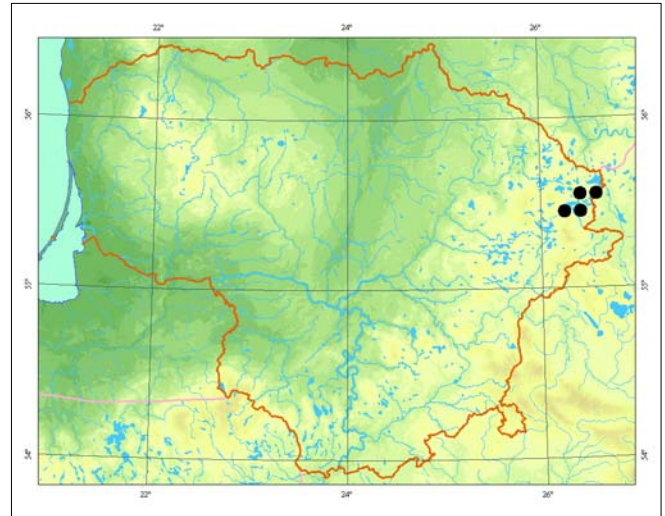
Paplitimas. Europoje, Afrikoje, Azijoje, Šiaurės Australijoje. Pliurizoninė rūšis, paplitusi visų klimato zonų žemyniniuose vandenyse, tačiau reta visame areale, daugelyje vietų išnykusi, vietomis reintrodukuota. Lietuvoje yra šiauriniame arealo pakraštyje. Lietuvoje rasta tik Ignalinos r. ežeruose.

Biologija ir ekologija. Plūduriuojantis vandens paviršiuje, iki 10 (30) cm ilgio vabzdžiaėdis augalas. Vegetatyviniu būdu dauginasi stiebo dalimis. Žiemoja pakitę viršūniniai pumpurai – turionai, kurie rudenį nugrimzta į dumblą. Kad gerai augtų ir vystytųsi, būtinos ekologinės sąlygos: skaidrus vanduo, didelė anglies dioksido koncentracija, aukšta temperatūra, tam tikras huminių rūgščių kiekis. Lietuvoje dėl nepalankių klimato sąlygų išauga ne kiekvienais metais. Auga seklių užpelkėjusių ežerų uždumblėjusiose įlankose ir pratauose tarp ežerų.

Populiacijų gausumas. Didžiausia Lietuvoje yra Rūžo ežero populiacija, kurią sudaro apie 100 000 individų. Tai viena didžiausių populiacijų Europoje. Dysnų, Apvardų ir Alksno ežero populiacijas sudaro apie 2 000 – 4 000 individų.

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Rūšies išlikimą Lietuvoje natūraliai riboja klimato veiksniai ir su tuo susijęs vegetatyvinis dauginimasis. Aldrūnės nyksta ir dėl natūralaus ežerų užaugimo ir rūgštėjimo. Didžiausią grėsmę kelia pokyčiai, susiję su žmogaus veikla: vandens tarša ir eutrofizacija, vandens režimo pokyčiai, vandens ir krantų augalijos pertvarkymas.

Informacijos šaltiniai

Šarknienė I., 1961: Rytų ir Pietų Lietuvos TSR ežerų makrofitų floristinė ir morfoliginė-ekologinė analizė. – Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Biologija, 1: 159–194.

Obelevičius S., 2001: Pūslėtoji aldrūnė (*Aldrovanda vesiculosa*) Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 7 (4): 385–386.

Summary

The species is very rare in the whole distribution range. In Lithuania it is at the northern border of the range. The largest population occurs in Lake Rūžas, with smaller populations in Dysnai, Apvardai and Alksnas lakes (Ignalina distr.). In 2005 in Lake Dysnai the species had been consistently found since 1955.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Mažalapė saulašarė

Drosera intermedia Hayne

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SAULAŠARINIAI (DROSERACEAE)

1 (E) kategorija

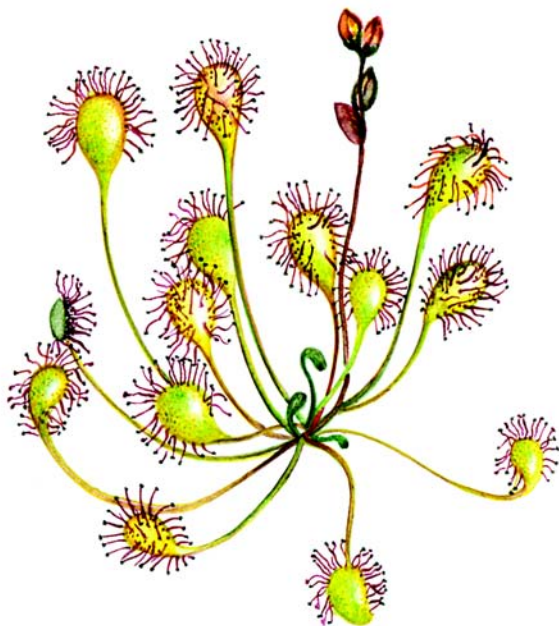
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Atlantinėje, Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Amerikoje.

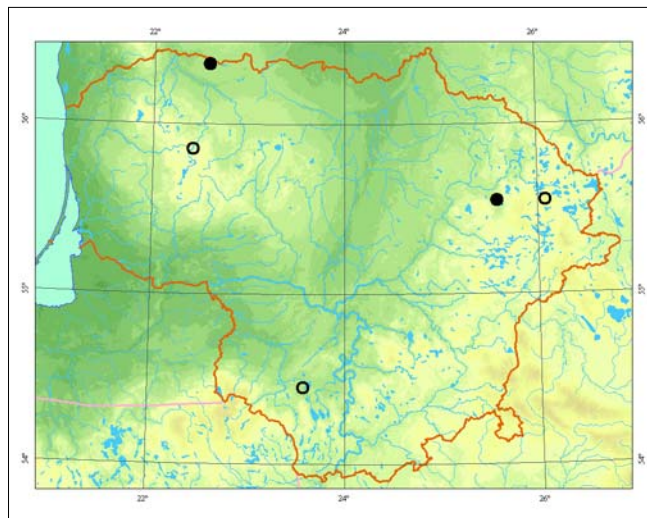
Lietuvoje rūšis aptinkama Kamanų pelkėje (Akmenės r.), Vyžuonų apylinkėse (Utenos r.), Kalniškės apylinkėse (Telšių r.), Salako apylinkėse (Zarasų r.), Žuvinto bei Dėluko apyežerių pelkėse (Alytaus r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, vabzdžiaėdis augalas. Dauginasi sėklomis. Aptinkamas atvirose, šlapiose, saikingai ar vidutiniškai turtingose maisto medžiagų, rūgščios terpės tarpinėse pelkėse ir liūnuose, aukštapelkių klampynėse bei duburiuose. Paprastai auga saidrynuose (*Rhynchosporion albae*) tarp kiminių arba ant atvirų durpių. Literatūros duomenimis, gali augti drėgname vandens telkinių pakrančių smėlyje.

Populiacijų gausumas. Naujesnių duomenų yra tik apie 2 mažalapė saulašarių populiacijas, esančias Kamanų pelkėje (Akmenės r.) ir Vyžuonų apylinkėse (Utenos r.). Jose augalų skaičius nesiekia 100. Būtina patikslinti kitų šios rūšies populiacijų radavietes ir populiacijų būklę.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Buveinės sunaikinamos eksploatuojant ir keičiant pelkes. Grėsmę kelia ir augviečių sasinimas bei eutrofizacija, nes mažalapė saulašarė yra drėgmiamėgė, prie nedidelių maisto medžiagų kiekių prisitaikiusi rūšis. Be to, šie veiksniai turi ir antrinį neigiamą poveikį – apsausintos ir eutrofizuotos pelkės apauga krūmais ir medžiais. Tai mažalapei saulašarei yra pražūtinga, nes ji yra sauliamėgė.

Norint rūšį išsaugoti, būtina nustatyti tikslias visų populiacijų radavietes ir būklę. Tikslinga atlikti populiacijų stebėseną, o prireikus taikyti gamtotvarkos priemones.

Informacijos šaltiniai

Pipinys J., 1961: Saulašariniai – Droseraceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 591 – 596. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

There are six localities of this species in Lithuania, in the Akmenė, Alytus, Telšiai, Utena and Zarasai districts, but new data exists for only two of these. *Drosera intrermedia* plants in these localities are not abundant – the number of individuals does not reach 100.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Kvapioji dirvuolė

Agrimonia procera Wallr.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ERŠKĖTINIAI (ROSACEAE)

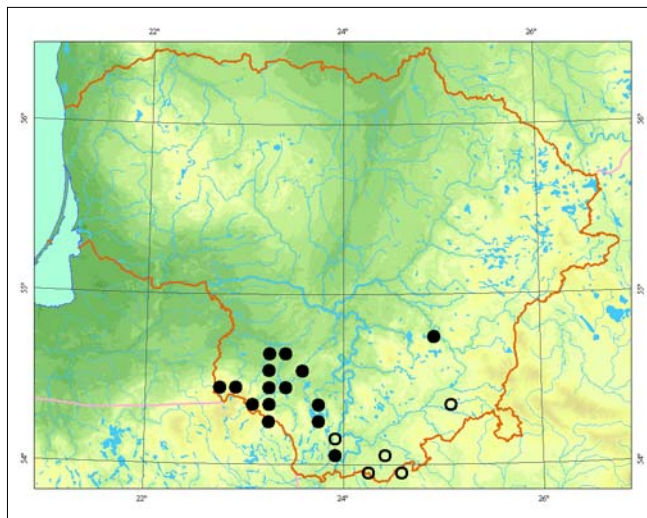
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje. Šiaurėje pasiekia Skandinaviją ir Pietų Suomiją, pietuose – Pirėnų ir Balkanų pusiasalius, vakaruose – Angliją ir Airiją, rytuose – Dniepro vidurupį.

Aptinkama tik pietinėje Lietuvos dalyje, dauguma radaviečių telkiasi pietvakarinėje dalyje. Rasta Lazdėnuose (Trakų r.), Nemuno saloje Druskininkuose, po kelias radavietes žinoma Lazdijų, Marijampolės, Šalčininkų, Varėnos, Vilkaviškio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Šakniastiebis žolinis augalas. Nuo kitų Lietuvoje paplitusių šios genties rūšių skiriasi viršūnėje gana giliai iškirptais vainiklapiais. Subrendusių vaisių išoriniai dygliai nulinkę žemyn. Žydi birželio ir liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Auga šviesiuose lapuočių miškuose, pamiškėse, miškų aikštelėse, upių ir ežerų pakrančių

šlaituose. Dažniausiai aptinkamas *Carpinion* sąjungos lapuočių miškuose ir *Trifolio-Geranietea* bei *Rhamno-Prunetea* klasių bendrijose.

Populiacijų gausumas. Žinomose radavietėse auga pavieniui arba negausiomis grupėmis.

Grėsmės ir apsauga. Pievų užžėlimas medžiais nustoja gynti ir šienauti; miškų želdymas, plynieji miškų kirtimai; arimas.

Gali reikėti retinti medynus, kirsti krūmus, šienauti, gynti.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1971: Erškėtožiniai – *Rosoideae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora*, 4: 94 – 225. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The distribution of Agrimonia procera is limited to southern Lithuania, mostly in its western part. The species occurs in broadleaved forests, at forest edges or in clearings, and on the slopes of rivers and lakes. The main threats are overgrowth after ceasing mowing and grazing, the introduction of forest plantations, clear felling and ploughing. Restoration activities can include canopy thinning, bush cutting, mowing and grazing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linos Jasiukonytės piešinys

Dygioji slyva

Prunus spinosa L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ERŠKĖTINIAI (ROSACEAE)

2 (V) kategorija

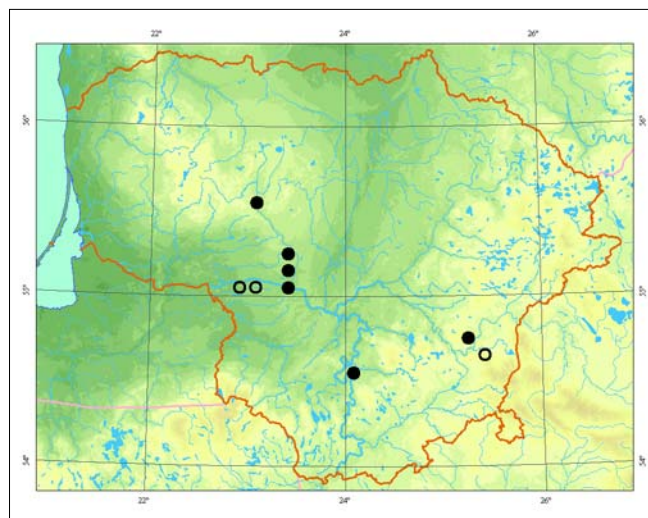
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų ir Rytų Europoje, Skandinavijoje, Viduržemio jūros kraštuose, Kaukaze, Mažajoje Azijoje, Šiaurės Afrikoje, užnešta į Šiaurės Ameriką. Lietuvoje labai retai pasitaiko pietinėje ir vidurinėje dalyje. Pagrindinės radavietės yra Nemuno tarp Seredžiaus ir Skirsnemunės bei jo intakų ir griovų šlaituose.

Biologija ir ekologija. Iki 4 m aukščio krūmas arba medelis, kurio trumposios šakelės baigiasi dygliu. Žydi balandžio – gegužės mėn. labai gausiais baltais žiedais. Vaisiai melsvai juodi, rutuliški, aitrūs, sunoksta rugpjūčio – rugsėjo mėn. Plinta šaknų atžalomis ir sėklomis. Auga upių, upelių bei griovų šlaituose, pakelėse, pamiškių krūmynuose, sausame kalkingame dirvožemyje (*Rhamno-Prunetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Nemuno slėnio šlaituose dygiosios slyvos sudaro kelių tipų buveines, kuriose jų populiacijų struktūra skirtinga: pavieniai, iki 1,5 m aukščio individai, išsibarstę termofilinėse pievose ir stačiuose, stipriai eroduojamuose šlaituose; susivėrę sąžalynai, siekiantys 2–3 m aukštį, kuriuose auga tik pavieniai kiti medžiai; kartu su kitais krūmais sudaromos juostos, supančios lapuočių medžių pavienius guotus.

Grėsmės ir apsauga. Pastaruoju metu pagrindinėse augavietėse vykstanti buveinių kaita yra palanki dy-

giosioms slyvoms – nebešienaujamuose šlaituose jos plinta, tačiau tolesnės sukcesijos metu, susidarant *Quercus-Fagetea* klasės lapuočių bendrijoms, gali būti išstumtos. Siūloma stebėti vykstančius procesus ir prireikus taikyti gamtotvarkos priemones.

Būtina šlaituose kirsti ir šalinti plintančius svetimžemius krūmus, medžius. Ypatingą grėsmę kelia kaukazinės slyvos (*Prunus cerasifera*), kurios jau ankstyvomis sukcesijos stadijomis iš buveinių išstumia dygiašias slyvas.

Informacijos šaltiniai

Urbonas A., 1971: Slyva – *Prunus*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 295–303. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species very rarely occurs in the southern and central parts of the country. The main localities are concentrated on the slopes of the Nemunas River, its tributaries and ravines between Seredžius and Skirsnemunė. The plant forms overgrowths, spreading over slopes that have been left unmowed.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Pelkinė šindra

Peplis portula L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA RAUDOKLINIAI (LYTHRACEAE)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje, Šiaurės Afrikoje, Amerikoje užneštinė.

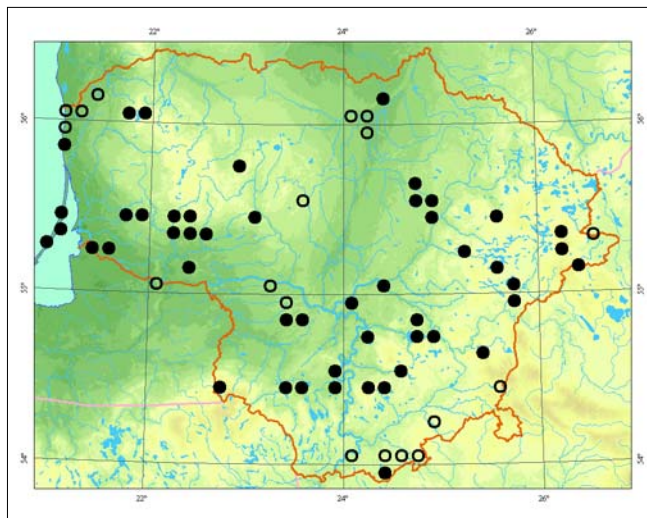
Lietuvoje tinkamose augavietėse pasitaiko visoje teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, kartais žiemojantis augalas. Stiebai gulsti, šakoti, 2–20 cm ilgio, ties bambliais išsišaknijantys. Žiedai lapų pažastyse, neryškūs. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Dauginasi smulkiais gausiomis sėklomis. Prilipusias prie dumblo sėklas gali pernešti vandens paukščiai. Auga dumblingose užliejamose, periodiškai išdžiūstančiose vietose: vandens telkinių (ežerų, tvankinių) pakrantėse, pagrioviuose, laukų ir miškų keliukuose, kirtaviečių balose ir provėžose, dirbamų laukų lomose ir pakraščiuose (*Isoeto-Nanojuncetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Tinkamose augavietėse auga gana gausiai, tačiau nedidelėse buveinėse, pvz., lauko keliukų išdžiūstančiose balose pasitaiko tik po kelis individus.

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Paplitimą bei gausumą riboja augaviečių stoka ir jų laikinumas, nes neišlaiko daugiametinių augalų konkurencijos. Lyginant su kitomis *Isoeto-Nanojuncetea* klasei būdingomis rūšimis, – galviniu vikšriu (*Juncus bufonius*), mažąja šimtūne (*Centunculus minimus*), linine žarotūne (*Radiola linoides*) – pelkinė šindra tinkamose buveinėse yra dažniau aptinkamas augalas. Pastaraisiais metais aptikta nemažai naujų radaviečių, tačiau smarkus jų skaičiaus didėjimas nėra tikėtinas.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1971: Raudokliniai – Lythraceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 748–754. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species occurs in suitable habitats all over the territory; in recent years many new localities have been found. The abundance of populations is highly variable: in suitable habitats the plant is rather abundant, but in small habitats only solitary individuals occur.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Pražangiažiedė plunksnalapė

Myriophyllum alterniflorum DC

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PLUNKSNALAPINIAI (MYRIOPHYLLACEAE)

1 (E) kategorija

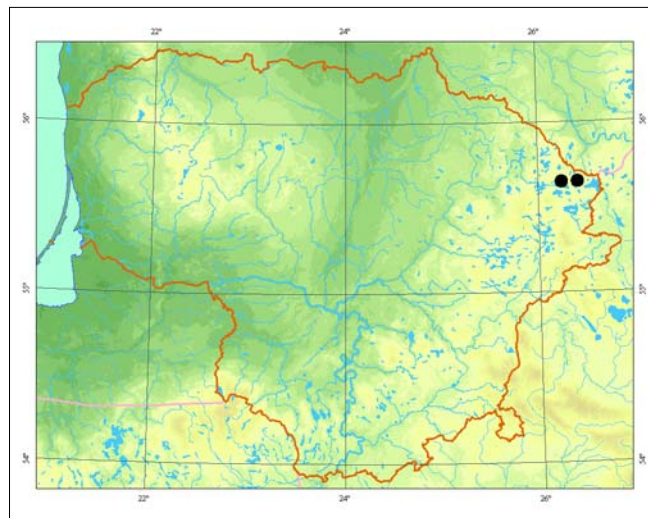
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europos ir Šiaurės Amerikos okeaninėse srityse.

Lietuvoje nuo 1953 m. žinoma 1 radavietė Švento ežere (Zarasų r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, labai gležnas povandeninis augalas. Žiedynas stiebo viršūnėje, žydėjimo metu jis iškeliamas į vandens paviršių. Dauginimasis sėklomis Lietuvoje netyrinėtas – šiuo būdu galėtų daugintis seklumose augantys augalai. Vegetatyviniu būdu dauginasi išsisknijančiomis augalo dalimis. Auga neturtinguose karbonatų, stovinčiuose ir tekančiuose vandenyse. Lietuvoje auga tik ežere. Vegetuojantys individai aptinkami iki 3–4 m gylio, žydintys – seklumose, apie 0,5 m gylyje. 1953 m. pražangiažiedės plunksnalapės daugiausia augo maurabragūnų sudaromose bendrijose. 1998 m. vegetuojantys augalai sudarė grynus sąžalynus.

Populiacijų gausumas. Švento ežero populiacija buvo labai gausi apie 1953 m. Jos gausumo svyravimai buvo susiję su vandens lygio svyravimais. 1973 m. ežerui nusekus, pagrindinės pražangiažiedžių plunksnalapių augavietės atsidūrė sausumoje. 1998 m. paste-

bėtas rūšies pagausėjimas – 1–4 m gylyje daugelyje ežero vietų buvo paplitę vegetuojančių augalų sąžalynai, o šiaur rytinės dalies seklumose (10–50 cm gylyje) žydintys augalai. Pastaruoju metu povandeniniai vegetuojantys augalai daugelyje stebėtų vietų išnyko. Negausu ir žydinčių augalų.

Grėsmės ir apsauga. Vandens eutrofizacija, nendrių išsigalėjimas ežero seklumose.

Informacijos šaltiniai

Bagdonaitė A., 1962: Pražangiažiedė plunksnalapė (*Myriophyllum alterniflorum* DC.) Lietuvos TSR teritorijoje. – Lietuvos TSR MA darbai, ser. C., 3 (29): 77–86. Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

Since 1953 only one locality is known to exist in Lake Šventas (Zarasai distr.). The abundance of the species is closely related with natural fluctuations in the lake's water level. The highest abundance of the species was observed in 1953 and 1998. Currently the population is very sparse.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Smulkioji seradėlė

Ornithopus perpusillus L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

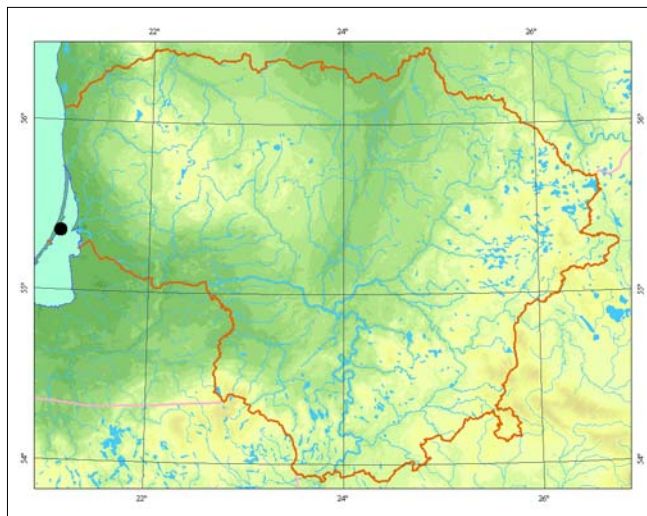
Paplitimas. Okeaninio paplitimo rūšis. Bendras arealas apima Vidurio, Vakarų ir Šiaurės Europą ir šiauriausią Šiaurės Afrikos dalį. Toliausiai už rytinės arealo ribos rasta Kaliningrado srityje.

Lietuvoje rūšis aptikta tik Nidoje (Kuršių nerijoje).

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 5–15 cm aukščio augalas. Išskirtiniai požymiai: įstrižos, plaukuotos, lenktos, iš 5–7 ovalių, tinkliškai gyslotų narelių, 1–2 cm ilgio ir 0,2 cm pločio ankštys, vainiklapiai su raudonomis gyslomis. Žydi gegužės – rugpjūčio mėn., kai kada antrą kartą rudenį. Auga tiek natūraliuose, tiek antropogeniniuose ekotopuose: smiltpievėse, sausose pušynuose ir jų aikštelėse dirvonuose, dirbamuose laukuose.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Žinoma 1 populiacija Kuršių nerijoje ties Nida. Ji auga neturtingame maisto medžiagų eoliniame smėlyje, kurio pH 5,2. Užima nedidelį smiltpievės plotą (10 × 10 m²), iš visų pusių ją supa vešlūs ir tankūs *Calluna vulgaris*, *Empetrum nigrum* sąžalynai su pavieniais *Pinus sylvestris* (iki 1,5 m aukščio) ir *Betula pendula* medžiais. Individų kiekis populiacijoje nepastovus (50–70). Vyrauja vegetatyviniai augalai, žydinčių mažai (10–20).

Grėsmės ir apsauga. Mažėja smiltpievių plotai. Jos užauga krūmokšniais ir medžiais. Būtina taikyti gamtotvarkos priemones.

Informacijos šaltiniai

Stankevičiūtė J., 2002: Ornithopus perpusillus Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*. – 4: 3–9.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species occurs only on the Curonian Spit; the only locality is near Nida. The number of individuals in the population is unstable (varying from 50 to 70). In accordance with sand community succession patterns, an increase in forest species abundance, herb layer density and changes in soil structure are expected. The active implementation of nature conservation measures is essential to species protection.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Penkialapis dobilas

Trifolium lupinaster L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

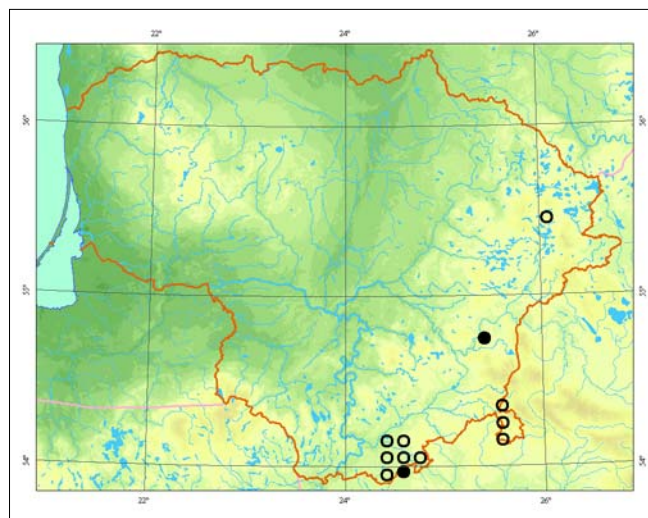
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi Vidurio ir Pietų Europoje, vidutinio klimato juostoje Azijoje.

Lietuvoje auga tik pietrytinėje dalyje. Augavietės telkiasi Varėnos ir Šalčininkų rajonuose. Dar žinoma 1 radavietė Vilniaus r. ir toliausiai į šiaurės rytus nutolusi radavietė Ažvinčių girioje (Ignalinos r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 0,15–0,5 m aukščio žolinis augalas, sudarantis daugiastiebius kerelius. Gelsvi žiedai susitelkę galvutės pavidalo žiedynuose. Žydi birželio–liepos mėn. Vaisius – ankštis su 2–8 sėklomis. Dauginasi sėklomis. Medingas. Dekoratyvus. Šviesomėgis. Auga retuose sausuose *Dicrano-Pinion* są-

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

jungos pušynuose ar mišriuose pušų ir beržų miškuose, kirtavietėse, miškų aikštelėse, pamiškėse, sausuose termofiliniuose šlaituose, palei miškų keliukus. Kadangi plinta sėklomis, suarus kirtavietes, bet nepakeiktus medyno rūšies, atsikuria.

Populiacijų gausumas. Miškuose populiacijos negausios, daugelyje vietų aptinkami pavieniai augalai, išaugę įvairaus dydžio sklypuose. Grupėmis (iki 30 augalų) auga palei miškų keliukus, šviesiuose sausuose termofiliniuose šlaituose.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta keičiant augavietes, apšvietimo sąlygas, dėl žemdirbystės ar intensyvaus ūkininkavimo miškuose, trypimo.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Dobilas – *Trifolium*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 438–468.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species occurs only in the southeastern part of Lithuania. Trifolium lupinaster grows in sparse dry pinewoods and mixed pine and birch forests, cleared areas, forest glades and edges, on dry thermophilous slopes, and beside forest paths. Populations are not abundant; mainly solitary plants are found.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Ilgagalvis dobilas

Trifolium rubens L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PUPINIAI (*FABACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje ir Pietvakarių Azijoje. Lietuvoje rūšis yra ties šiaurine paplitimo riba ir aptinkama pietinėje ir pietrytinėje dalyje. Augavietės randamos Alytaus, Lazdijų, Marijampolės, Trakų, Vilkaviškio, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 20–80 cm aukščio žolinis augalas. Purpuriniai žiedai susitelkę ilgose (4–10 cm ilgio) tankiose galvutėse. Žydi birželio–liepos mėn. Vaisius – vienasėklė ankštis. Dauginasi sėklomis. Šviesomėgis. Medingas. Dekoratyvus. Auga velėniniuose karbonatiniuose dirvožemiuose, esančiuose sausuose šlaituose, sausose pievose, sausuose retuose mišriuose ir lapuočių miškuose, pamiškėse, miškų aikštelėse.

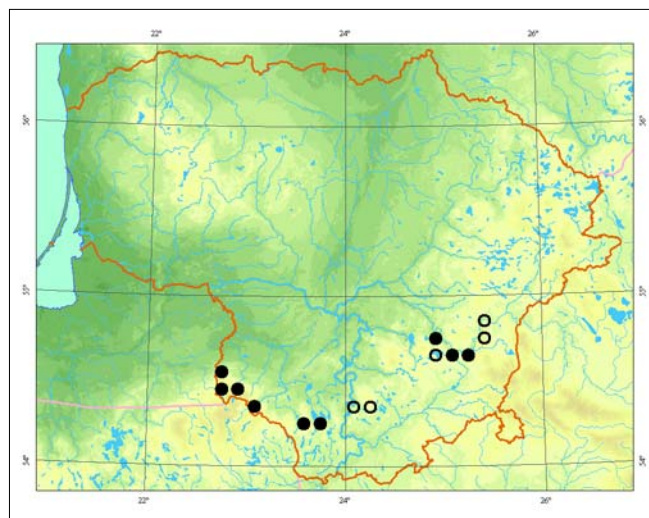
Populiacijų gausumas. Populiacijos įvairaus dydžio, dažniausiai negausios. Įvairaus dydžio plotuose randami pavieniai augalai arba iki 20 augalų grupės, dauguma augalų žydi ir dera.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta keičiant augavietes, per daug intensyviai ganant, per anksti šienaujant, suarus pievas.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Dobilas – *Trifolium*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 438–468.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

In Lithuania Trifolium rubens is at the northern border of the distribution range; it is recorded in the southern and southeastern parts of the country. The species occurs on dry slopes, dry meadows, dry scarce mixed and deciduous forests, forest edges and glades. Trifolium rubens grows alone or in groups of up to 20 individuals.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Jono Augustausko nuotrauka

Geltonžiedis pelėžirnis

Lathyrus laevigatus (Waldst. et Kit.) Gren.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

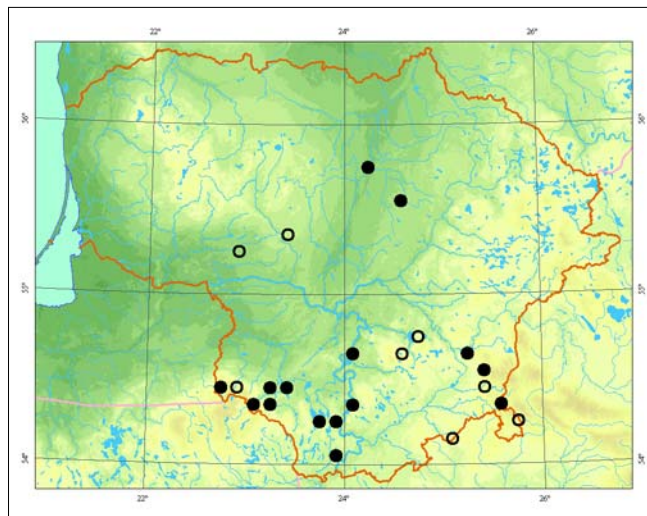
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Balkanuose, Šiaurės Ispanijoje, Apeninuose, Dniepro aukštupyje. Žinomos radavietės yra Pietų Lietuvoje: Alytaus, Jurbarko, Lazdijų, Marijampolės, Panevėžio, Raseinių, Šalčininkų, Trakų, Vilkaviškio, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas. Stiebas status, šakotas, iki 20–60 (160) cm aukščio. Žiedai susitelkę į purias vienašales kekes, šviesiai geltoni, vėliau paruduoja. Žydi gegužės ir birželio mėn. Žiedus apdulkina vabzdžiai. Dauginasi šakniastiebiais ir sėklomis. Auga lapuočių ir mišriuose miškuose (dažniausiai *Carpinion* sąjungos bendrijose), turtinguose rūšių pušynuose (*Quercu-Pinetum*) ir eglynuose (*Melico nutantis-Piceetum*), miško retmėse, pamiškėse, prie miško keliukų. Mėgsta gana derlingus, karbonatų turtingus priemolio ir priemolio dirvožemius.

Populiacijų gausumas. Ūksmėje augalai dažniausiai auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis. Šviesesnėse augavietėse geltonžiediai pelėžirniai kai kada sudaro kelių dešimčių kvadratinį metų ploto tankius sąžalynus. Šilinės miške (Švenčionių r.) tirtose cenopopuliacijose didžiausias vidutinis augalų tankis siekė 1,1 ind./m² (cenopopuliacijos užimamas plotas – apie 60 m²). Geriausiai išsivystę ir gausiausiai žydintys augalai rasti pietinės ekspozicijos šlaituose,

apaugusiuose vidutiniškai susivėrusiais mišriais medynais arba pamiškėse.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia plynieji kirtimai, pernelyg didelis medžių ir krūmų sutankėjimas, trypinimas.

Populiacijos gali būti atkuriamos retinant medynus ir krūmus; kai kada gali reikėti šienauti arba ganyti.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Ankštiniai – *Fabaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 326–537. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Most of *Lathyrus laevigatus* sites concentrate in the southern part of Lithuania. The species prefers broadleaved and mixed forests. It usually occurs along forest edges, on slopes, in clearings or along roads and is associated with fertile and carbonate-rich soils. Some known sites harbour abundant populations. The main threats are clear felling, the encroachment of canopy cover and shrubs, and trampling.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Žirniapolis pelėžirnis

Lathyrus pisiformis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

3 (R) kategorija

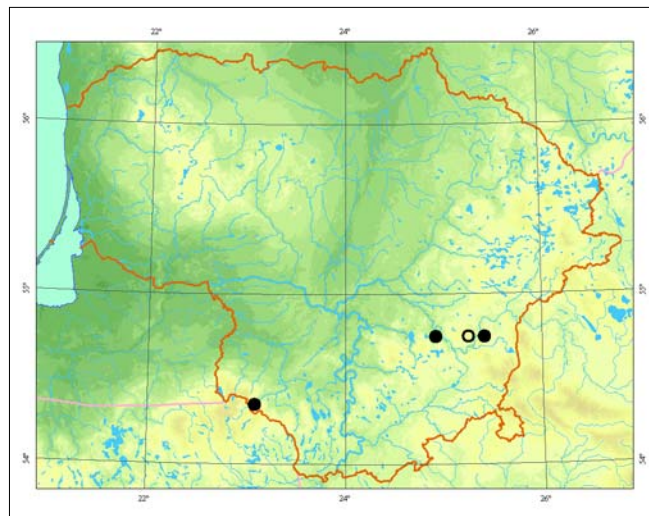
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Sibire, Centrinėje Azijoje.

Lietuvoje labai reta rūšis: rasta prie Žaliųjų ežerų ir Valakampiuose (Vilniuje), Lazdėnų ir Aukštadvario apylinkėse (Trakų r.), Juodelių apylinkėse (Kalvarijos sav.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas, hemikriptofitas. Stiebas status arba kylantis, iki 1 m aukščio. Žiedai vienašalėse kekėse, nešvariai tamsiai raudoni. Žydi gegužės ir birželio mėn., vaisiai subręsta liepos arba rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Mėgsta šviesias sausokas augavietes ir karbonatų turtingus priemolio dirvožemius. Šių augalų buveinės susijusios su *Quercus-Fagetea* klasės lapuočių ir mišriais miškais, tačiau dažniausiai jų aptinkama pamiškėse ir krūmuotuose šlaituose.

Populiacijų gausumas. Populiacijoje prie Žaliųjų ežerų aptikti pavieniai augalai. Grandų botaniniame draus-

tinėje (Kalvarijos sav.) augo apie 10 žydinčių augalų. Vilniuje Sapieginės miške apie 500 m² plote augo apie 100 žydinčių augalų. Bražuolės žemupio slėnyje ties Lazdėnais gausios cenopuliacijos išsidėsčiusios maždaug 7 km ruože.

Grėsmės ir apsauga. Plynieji miškų kirtimai, medyno ir krūmų sutankėjimas, mindymas.

Siekiant atkurti populiacijas, gali būti retinamas medynas ir krūmai.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Ankštiniai – *Fabaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 326–537. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Several sites of *Lathyrus pisiformis* are known to exist in southeastern and southwestern Lithuania. The species is commonly associated with broadleaved forests of the *Quercus-Fagetea* class and is usually found along forest edges or slopes. It prefers habitats with abundant light and carbonate-rich sandy soils. The known populations are of different sizes; some are quite abundant. The main threats are large-scale forest felling, the encroachment of canopy cover and shrubs, and trampling.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linos Jasiukonytės piešinys

Krūmelinis vikis

Vicia dumetorum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

3 (R) kategorija

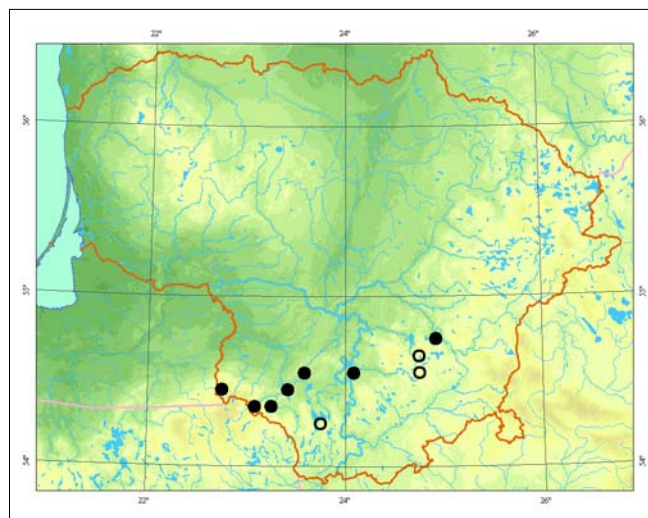
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Arealas apima Rytų, Vidurio ir Pietų Europą, taip pat dalį Vakarų Europos ir Vakarų Sibiro. Vakaruose išplitusi iki Prancūzijos, šiaurėje pasiekia Pietų Skandinaviją, pietuose – Balkanų pusiasalį ir Italiją. Lietuvoje auga Buktos (Marijampolės r.), Grybingirio (Vilkaviškio r.), Statiškės (Lazdijų r.), Strėvos miškuose (Trakų r.), Bražuolės upės slėnyje. Nurodoma, kad augo Vilniuje, Granapolyje (Trakų r.), Šakių ir Ukmergės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, šakniastiebis, 100–200 cm aukščio žolinis augalas, hemikriptofitas. Stiebas šakotas, laipiojantis. Lapai kotuoti, poromis plunksniški, baigiasi šakotu ūseliu. Neseniai išsiskleidę žiedai rausvai violetiniai, vėliau nešvariai geltonai rausvi. Žydi birželio ir liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Mėgsta šiltas pusiau atviras augavietes ir karbonatingus priemolio arba priemolio dirvožemius. Auga mišrių ir lapuočių miškų retmėse, aikštelėse, pamiškėse, šlaituose. Augalams plisti reikia nedidelių augaviečių pažaidų.

Linos Jasiukonytės piešiny

Populiacijų gausumas. Buktos miške sudaro keliolikos kvadratinų metrų ploto sąžalyną miško pakelėje. Bražuolės slėnyje populiaciją sudaro kelios dešimtys augalų, augančių šlaite, po elektros linija.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijoms grėsmę kelia plėnieji miškų kirtimai, taip pat per didelis medynų susivėrimas ir krūmų sutankėjimas augavietėse. Kai kada augalus nuėda laukiniai žvėrys. Atkuriant šių augalų populiacijas, gali reikėti retinti medynus ir krūmus, kai kur mechanškai suardyti dirvožemį.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Ankštiniai – Fabaceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 326–537. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The known sites of *Vicia dumetorum* are concentrated in southwestern Lithuania. The species prefers semi-open sunny habitats and carbonate-rich loam soils. Its main habitats are forest clearings, edges, and slopes. The most abundant populations are found in slightly disturbed sites. Forest clear felling and the encroachment of canopy cover or shrubs pose the main threat to its survival.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Pavasarinis vikis

Vicia lathyroides L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

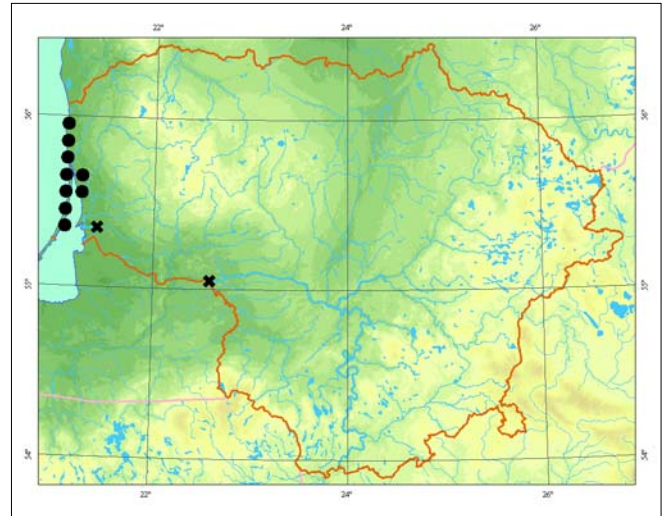
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Pietų Skandinavijoje, Didžiojoje Britanijoje, Vakarų Europoje, vakarinėje Vidurio Europos dalyje, Kryme, Kaukaze, Šiaurės Afrikoje, Sirijoje. Šiaurės Amerikoje atneštinė. Priklauso europinei florai. Lietuvoje rūšis randama ties šiaurrytine arealo riba. Auga tik pajūryje: Kuršių nerijoje ir Klaipėdos r., Palangoje. Patikrinus radavietę ties Smalininkais, pakartotinai neaptikta.

Biologija ir ekologija. Vienmetis arba žiemojantis, 5–20 cm aukščio augalas. Žydi gegužės – birželio mėn., terofitas. Dauginasi sėklomis. Auga tik ant maisto medžiagų neturinčio lengvo priemolio. Kserofitų bendrijose užima savitą fenologinę nišą. Žydi ir sėklas subrandina anksti pavasarį, kol kiti bendrijas sudarantys augalai dar nepradėję vegetuoti. Žydėjimo metu sudaro monodominantinius sąžalynus. Peržydėję sudžiūsta, pradeda vyrauti kiti augalai, todėl vasarą sunkiai aptinkami. Auga pajūrio ir pamario palvėje, smiltpievėse, dykvietėse, sausose pamiškėse, aikštelėse (*Carici arenariae*-*Airetum* bendrijos).

Populiacijų gausumas. Lietuvos pajūryje sudaro gausias populiacijas, kuriose vyrauja generatyviniai au-

galai, gausu juvenilinių. Vegetacijos pradžioje ir žydėjimo metu populiacijoms būdingas rausvas atspalvis, o vasarą augalus sunku aptikti.

Grėsmės ir apsauga. Išskirtinių apsaugos priemonių nereikia. Pagrindinė nykimo grėsmė yra natūralių pajūrio smiltpievių užaugimas, dirbtinis esamų augaviečių naudojimo reglamento keitimas.

Informacijos šaltiniai

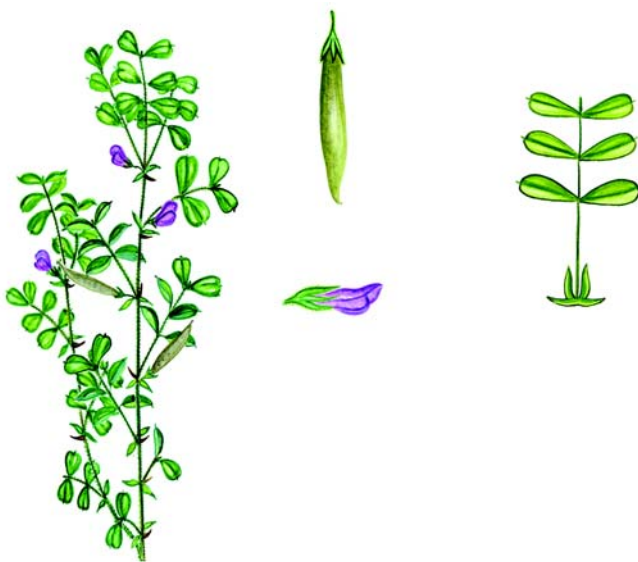
Stancevičius A., 1971: Vikis, pupa – *Vicia*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 470–501. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species occurs only in coastal regions. In Lithuania Vicia lathyroides is on the northeastern border of its distribution range. Seven abundant populations are known with a prevalence of generative and a high number of juvenile plants. The number of localities has decreased due to natural succession.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Žirnia lapis vikis

Vicia pisiformis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PUPINIAI (FABACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

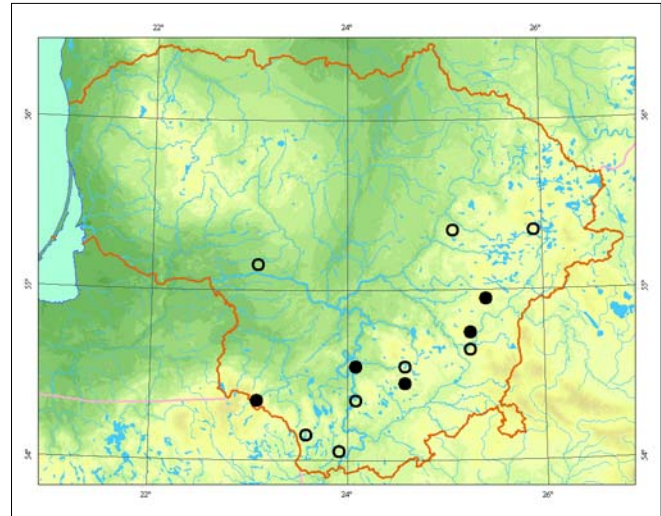
Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje: vakaruose iki Rytų Prancūzijos, rytuose pasiekia Uralą ir Kaukazo priekalnes; šiaurėje išplitusi iki Norvegijos, pietuose – iki Šiaurės Italijos ir Balkanų pusiasalio.

Žinomos radavietės telkiasi pietinėje ir rytinėje Lietuvos dalyje. Rasta Alytaus, Anykščių, Ignalinos, Jurbarko, Kauno, Lazdijų, Trakų, Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas, hemikriptofitas. Stiebas mažai šakotas, laipiojantis. Lapai bekočiai, poromis plunksniški, baigiasi šakotu arba paprastu ūseliu. Žiedai šviesiai geltoni. Žydi nuo birželio iki rugpjūčio mėn., apdulkina vabzdžiai. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Auga mišriuose ir lapuočių miškuose, retmėse, miškų aikštelėse, pamiškėse (*Trifolio-Geranietea* klasės bendrijose). Mėgsta karbonatų turtingus dirvožemius.

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Populiacijų gausumas. Žinomose populiacijose dažniausiai auga nedidelėmis grupėmis. Prie Sužionių (Vilniaus r.) esančioje augavietėje sudaro apie 100 m² sąžalyną.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią pavojų kelia krūmų ir medynų sutankėjimas.

Norint atkurti populiacijas, gali reikėti retinti medynus ir krūmus, ekstensyviai šienauti.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1971: Ankštiniai – *Fabaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 326–537. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The known sites of *Vicia pisiformis* are distributed in southern and eastern Lithuania. The main habitats are broadleaved and mixed forests, their clearings and edges with communities of the *Trifolio-Geranietea* class. The species prefers carbonate-rich soils. Populations mainly consist of small groups of individuals. The largest threat is the encroachment of the canopy and shrub layer. Populations can be restored by thinning out trees and shrubs and limited mowing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Lininė žarotūnė

Radiola linoides Roth

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA LININIAI (*LINACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

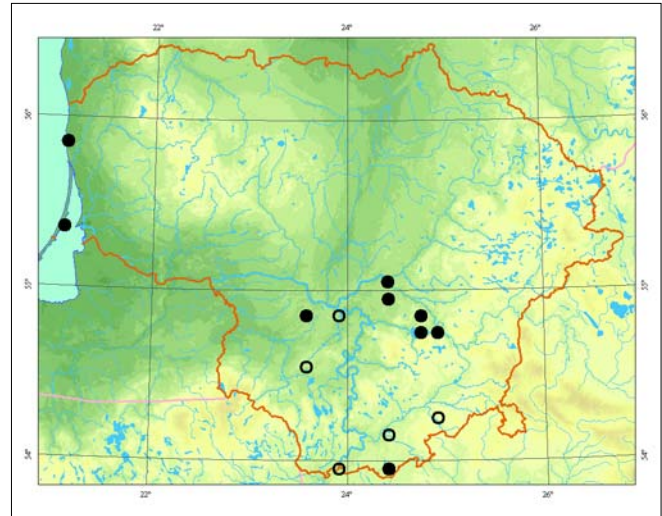
Paplitimas. Rytų, Vakarų ir Vidurio Europoje, Skandinavijoje, Viduržemio pajūryje, Mažojoje Azijoje, Šiaurės bei Vakarų Afrikoje.

Lietuvoje žinomos radavietės aptinkamos pietinėje dalyje ir pajūryje.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 2–10 cm aukščio efemeris. Stiebas siūliškas, beveik nuo pat apačios dvišakiai šakotas. Lapai smulkūs, bekočiai. Žiedai labai maži, šakų viršūnėse gausiai susitelkę į skydelius. Žydi liepos – rugpjūčio mėn., dauginasi sėklomis. Auga drėgnose (laikiniai užliejamose) nedidelėse vandens telkinių pakrančių, laukų, ganyklų, kelių lomose, susijęs su nederlingais drėgnais smėliais arba smėlingais dirvožemiais (*Isoeto-Nanojuncetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Augalo plitimą bei gausumą riboja augaviečių stoka, populiacijų gausumas jose priklauso nuo kasmetinio drėgmės režimo. Tinkamose augavietėse palankiais metais populiacijos labai gausios (augalas labai smulkus).

Grėsmės ir apsauga. Laikinosose augavietėse populiacijos egzistuoja trumpai ir formuojantis pastoviai augalų dangai savaime išnyksta. Dirvoje išlieka gyvybingos sėklos, kurios palankiomis sąlygomis duoda pradžių naujoms populiacijos generatyvinėms kartoms. Pasta-

raisiais metais stebimas aiškus augalo populiacijoms formotis tinkamų augaviečių mažėjimas. Buvusi didžiausia šalyje populiacija buvusiam sovietų armijos Šaipių kariniame poligone visiškai sunyko: dabartinėje Pajūrio regioninio parko Plazės gamtinio rezervato teritorijoje nevažinėjami drėgni keliukai užaugo daugiamete smėlynų augalijos velėna. Mažėjant tikimybei atsirasti tinkamoms augavietėms, būtina atkurti populiacijas anksčiau dokumentuotose radavietėse ir taikyti palaikomąsias gamtotvarkos priemones.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1971: Lininiai – *Linaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 567–576. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Scarcity of habitats limits the spread and abundance of the species; population abundance depends on the annual humidity. In recent years the decrease of habitats suitable for population formation has been noticed. A total decline of the former largest population on the seacoast of the country was registered.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Jono Augustausko nuotrauka

Blizgantysis snaputis

Geranium lucidum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SNAPUTINIAI (GERANIACEAE)

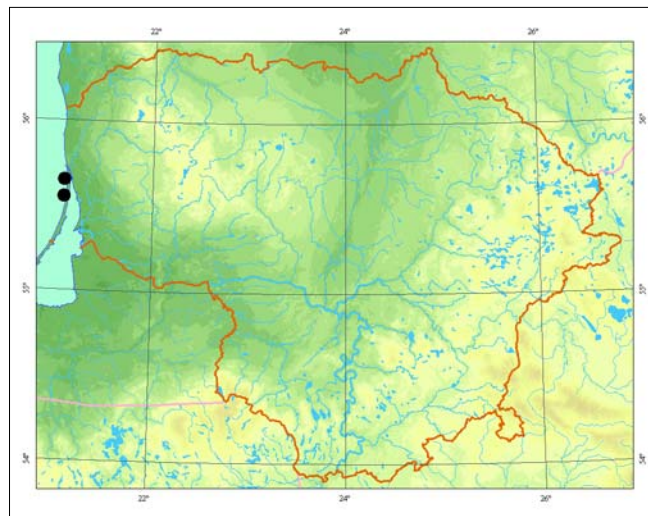
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, pietinėje Skandinavijos dalyje, Viduržemio jūros šalyse, Mažojoje ir Centrinėje Azijoje, Kaukaze. Lietuvoje rūšis paplitusi tik Smiltynėje, Alksnynėje, Juodkrantėje (Kuršių nerijoje).

Biologija ir ekologija. Vienmetis, kartais žiemojantis, 15–25 cm aukščio augalas. Stiebai keli, kylantys, raudoni. Plinta sėklomis, kurias išmėto staigiai atsiverdama dėžutė. Žydi gegužės – birželio mėn. Terofitas. Auga smiltpievėse, pamiškėse, iš dalies ūksminis augalas, auga krūmų pavėsyje. Prieraišus pajūrio smiltpievių, *Thero-Airion* sąjungos bendrijoms.

Populiacijų gausumas. Gausios populiacijos aptinkamos tik Smiltynėje ir Alksnynėje. Šios populiacijos didelių plotų neužima (30–40 m²), tačiau jose labai daug augalų – vyrauja generatyviniai, kurie subrandina ypač daug sėklų. Anksti pavasarį, kol kiti augalai dar nepradėję vegetuoti, *Geranium lucidum* gausiai auga, žydi, sudaro tankius sąžalynus. Ties Juodkrante *Geranium lucidum* auga nebūdingose bendrijose. Šios populiacijos dydis labai priklauso nuo kritulių kiekio ir vandens lygio Kuršių mariose pavasarį. Drėgnais metais didžioji dalis augavietės būna užlieta, todėl *Geranium lucidum* auga tik aukštesnėse

vietose, o sausesniais – pavienių vegetatyvinių ir generatyvinių individų aptinkama 2 ha plote.

Grėsmės ir apsauga. Išskirtinių apsaugos priemonių nereikia. Pagrindinė nykimo grėsmė – natūralių pajūrio smiltpievių užaugimas, dirbtinis esamų augaviečių naudojimo reglamento keitimas.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1971: Snaputis – *Geranium*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 4: 545–563. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been reported only on the Curonian Spit. The number of localities has decreased due to natural succession.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Plikažiedis linlapis

Thesium ebracteatum Hayne

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SANTALINIAI (SANTALACEAE)

2 (V) kategorija

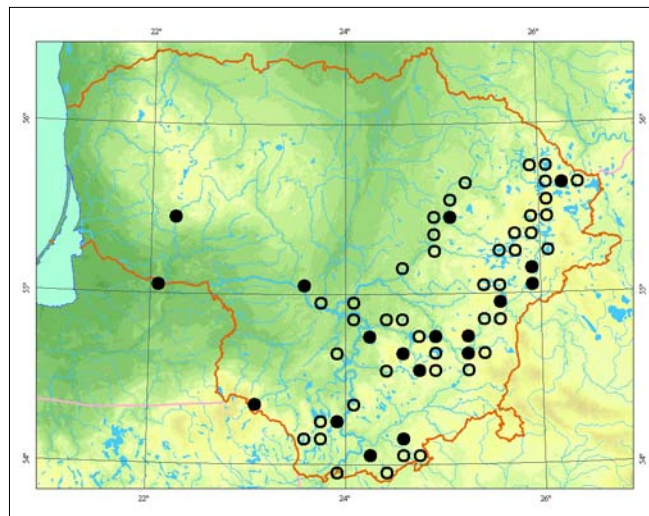
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2004 m.

Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II, Berno konvencijos I priedus.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje.

Lietuvoje rūšis aptinkama pietiniuose ir rytiniuose rajonuose, kitur labai reta, o šiaurinėje ir šiaurvakarinėje šalies dalyje visai neauga.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–30 cm aukščio augalas su gausiai šakotu požeminiu šakniastiebiu, įsi-skverbiančiu iki 10 cm gylio. Pusiau parazitas. Žydi gegužės – birželio mėn. Vaisiai subręsta liepos mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis, kurias išnešioja skruzdėlės. Šviesomėgis ir šilumomėgis augalas. Auga sausuose karbonatingo priemolio, priemolio ar molio dirvožemiuose, į pietus ar pietryčius atsigręžusiuose šlaituose, pamiškių pievose, dažniausiai *Trifolio-Geranietea* ir *Festuco-Brometea* klasių bendrijose. Pievoms užžėlus medžiais ir

krūmais, susidarius pavėsiui (maždaug 40 proc. visiško apšvietimo), augalai nežydi ar beveik nežydi, nustoja daigintis sėklomis, išaugina tik vegetatyvinius ūglius.

Populiacijų gausumas. Dauguma populiacijų nedidelės, užima vos kelių kvadratinį metrų plotą, retai užima daugiau kaip 100 m² plotus. Geros būklės populiacijose generatyviniai ūgliai sudaro 20–30 proc.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta užželiant pamiškių ir šlaitų pievoms krūmais ir medžiais. Kenkia buveinių keitimas (arimas, užželdinimas mišku).

Palankiai populiacijas veikia nuolatinis ar periodiškasis pievų šienavimas ir ekstensyvus galvijų ganymas.

Būtina parengti ir įgyvendinti buveinių tvarkymo planus, atlikti gyvybingų ir pažeistų populiacijų stebėseną, vertinti gamtotvarkos priemonių veiksmingumą.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1961: Santaliniai – *Santalaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 145–148. – Vilnius.

Gudžinskas Z., 2003: Pasiūlymai ir pastabos dėl į Lietuvos raudonąją knygą įtrauktų augalų sąrašo. – *Botanica Lithuanica*, 5: 19–24.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

In Lithuania populations of Thesium ebracteatum are concentrated in eastern and southern districts.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Mindaugo Rylos nuotrauka

Melsvasis linlapis

Thesium linophyllum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SANTALINIAI (SANTALACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 2007 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europoje: nuo rytinės Prancūzijos dalies iki Ukrainos. Lietuva yra ties šiaurvakarine rūšies arealo riba.

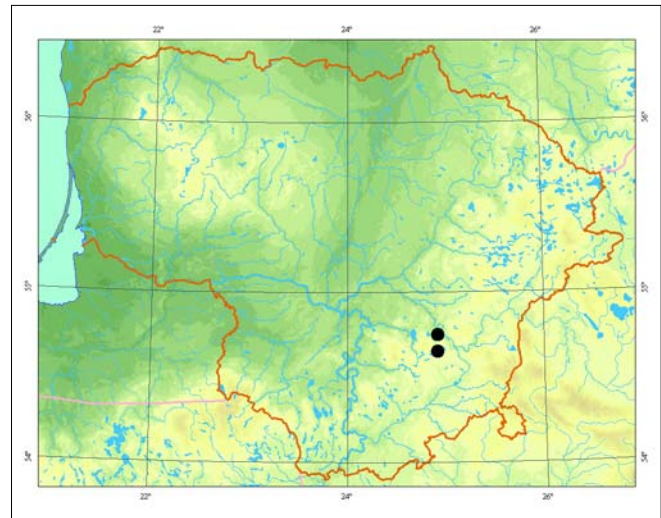
Lietuvoje dabar aptinkama 2 vietovėse Trakų rajone. XVIII a. pabaigoje Ribiškėse (Vilniaus apyl.) rasta rūšies populiacija išnykusi.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–30 cm aukščio, melsvai žalias augalas, išauginantis trumpus šakniastiebius (kartais būna be jų). Stiebai keli arba jų daug, statūs ar pagulę. Lapai siauri, su 1–3 gyslomis. Žiedynas retas, šluotelės pavidalo. Žiedai balti. Ant šaknų ir šakniastiebių yra haustorijos, kuriomis prisitvirtina prie kitų augalų šaknų ir iš jų ima vandenį su mineralinėmis medžiagomis. Pusiau parazitas. Žydi gegužės – birželio mėn. Vaisiai subręsta liepos mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis.

Šviesomėgis ir šilumomėgis augalas. Auga sausuose karbonatingo priemolio ir priemolio dirvožemiuose, stepinių (*Festuco-Brometea* klasės) pievų bendrijose.

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Duomenų apie Ribiškėse (Vilniuje) buvusios populiacijos dydį nėra. Kitos šalyje dabar esančios populiacijos nedidelės, užima po kelis ar kelias dešimtis kvadratinių metrų. Prie Rykantų (Trakų r.) aptikta populiacija buvo negausi, ją sudarė keli žydintys augalai. Didžiausia dabar žinoma populiacija yra Varnikių k. apylinkėse (Trakų r.). Ją sudaro dvi augalų grupės, kuriose 2006 m. iš viso buvo apie 200 augalų. Populiacijoje vyrauja subrendę, gausiai žydintys ir gerai išsivystę augalai, tačiau jaunų labai mažai.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia pamiškių ir šlaitų pievų apaugimas krūmais ir medžiais.

Būtina palaikyti esamą buveinių būklę ir žolyno rūšių sudėtį, negalima tręšti ar dirbtinai želdinti atvirų plotų, kuriuose yra šios rūšies populiacijos.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1961: Santaliniai – *Santalaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 3: 145–148. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania two populations of Thesium linophyllum have recently been recorded in the Trakai district. The species is threatened by changes in habitat conditions, especially the overgrowth of dry sandy meadows with trees and shrubs.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Gebenė lipikė

Hedera helix L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ARALIJINIAI (ARALIACEAE)

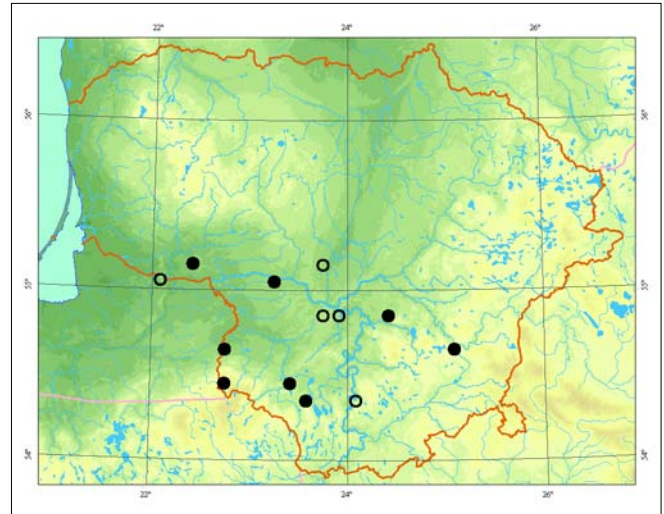
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi per Pietų Skandinaviją, Vakarų, Vidurio ir Pietų Europą iki Kaukazo, Pietvakarių Azijos, Šiaurės Afrikos.

Per Lietuvą eina šiaurinė arealo riba. Savaimė auga pietvakarinėje Lietuvos dalyje: Alytaus, Kaišiadorių, Kauno, Lazdijų, Marijampolės, Šilutės, Tauragės, Vilkaviškio, Vilniaus rajonuose. Labiausiai į rytus nutolusi vieta – Dėdeliškių apylinkėse (Vilniaus r.). Visoje Lietuvos teritorijoje auginamas kaip dekoratyvinis augalas prie namų, kapinėse.

Biologija ir ekologija. Daugiametė, sumedėjusi, visžalė liana su orinėmis kimbamosiomis šaknimis, išaugusiomis ant vegetatyvinių ūglių. Šiomis šaknimis prisitvirtina prie atramų, medžių. Būdinga vegetatyvinių ir generatyvinių ūglių lapų heterofilija. Dekoratyvi. Termofilinė. Lietuvos miškuose natūraliomis sąlygomis nežydi, stebėta žydinti tik auginama prie namų,

pietinėje pusėje. Šaltomis žiemomis virš sniego apšąla, todėl dažniausiai driekiasi žeme. Dauginasi vegetatyviniu būdu. Lietuvoje auga šios rūšies var. *baltica* Rehd. Dažniausiai aptinkama plačialapių miškuose liepinių skroblynų *Tilio-Carpinetum betuli* bendrijose.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui ar po keletą individų, kurie lipa į medžius (medžių kamienais pakyla iki 4 m aukščio) arba driekiasi žemės paviršiumi. Žeme besidriekiantys individai gali užimti keleto kvadratinų metrų plotą. Vištytgirvyje aptinkama gana dideliame plote, tačiau daugelyje kitų miškų – negausiai pavienėse radavietėse.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl intensyvaus ūkininkavimo miškuose, miškų kirtimo, trypimo, perkėlimo į sodybas. Besniegėmis žiemomis gali visiškai iššalti.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Gebenė – *Hedera*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 22–24.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The northeastern border of the distribution range crosses Lithuania. *Hedera helix* naturally grows in the southwestern part of the country, most frequently occurring in broadleaved forests. *Hedera helix* grows alone or in groups of a few climbing or trailing individuals.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Pelkinė raistenė

Hydrocotyle vulgaris L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

1 (E) kategorija

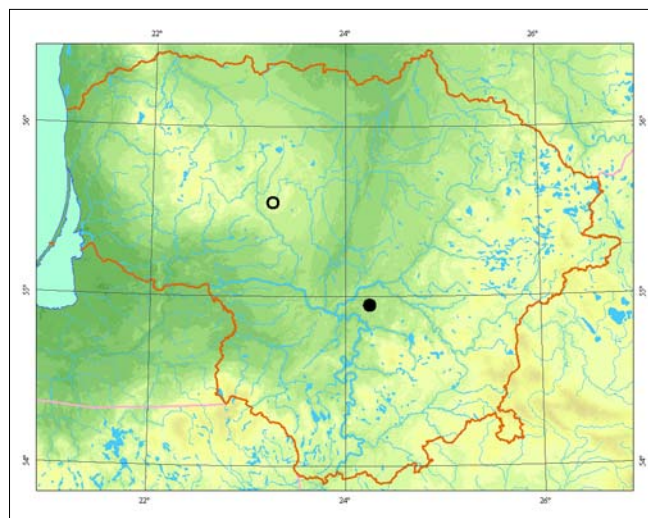
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų, Pietų ir Vidurio Europoje, pietinėje Skandinavijoje. Priskiriama prie subatlantinės floros. Lietuvos teritorija yra už ištisinio arealo rytinės ribos. Literatūroje nurodomos 2 istorinės radavietės: Šimonių girioje (Kupiškio r.) (duomenys herbariumo medžiaga nepatvirtinti) ir Tytuvėnų apylinkėse (Kelmės r.) (augvietė sunaikinta eksploatuojant durpyną). Nauja augvietė aptikta Karčiupio miške (Kaišiadorių r., 2004).

Biologija ir ekologija. Daugiametis arba dvimetis, 10–40 cm aukščio, plonais, pažeme besidriekiančiais ir ties bambliais įsišaknijančiais stiebais augalas. Būdingi apskriti, ties viduriu prie lapkočio prisitvirtinantys lapai. Žiedai po 3–5 susitelkę į galvutes. Žydi liepos–rugpjūčio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Auga šlapiuose viksvynuose, žemapelkėse, durpinėse pievose.

Populiacijų gausumas. Žinoma populiacija Kaišiadorių r. užima apie 20 m² plotą. Ji įsiterpusi tarp nedidelio vandens telkinio ir pamiškės krūmynų. Pelkinė raistenė vyrauja dalyje drėgno briedgauryno, jos lapai vietomis sudaro ištisinę dangą.

Grėsmės ir apsauga. Tikėtina, kad istorinės populiacija sunyko dėl buveinių keitimo. Dabar žinoma augvietė Kaišiadorių r. pradeda užaugti iš gretimos pamiškės plintančiais krūmais ir medžiais, nes men-

kavertė pieva menkai šienaujama. Tuo pat metu yra didelė grėsmė, kad radavietė gali būti sunaikinta fiziškai: ji yra arti gyvenamosios sodybos, kurios savininkai gali pakeisti teritorijos naudojimo pobūdį (pvz., išplėsti vandens telkinį, įrengti kultūrinius žolynus). Teritorija gamtosaugos statuso neturi.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – Umbelliferae. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In reference materials two historical localities are mentioned: one in the Kupiškis district (northeastern Lithuania) that is not confirmed by herbarium data, and another in the Kelmė district that has been destroyed in the course of peatbog exploitation. The habitat in Kaišiadorys district (Central Lithuania) has been known since 2004; it covers an area of about 20 m² and is distinguished by a very viable population.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Kęstučio Obelevičiaus nuotrauka

Didžioji astrancija

Astrantia major L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

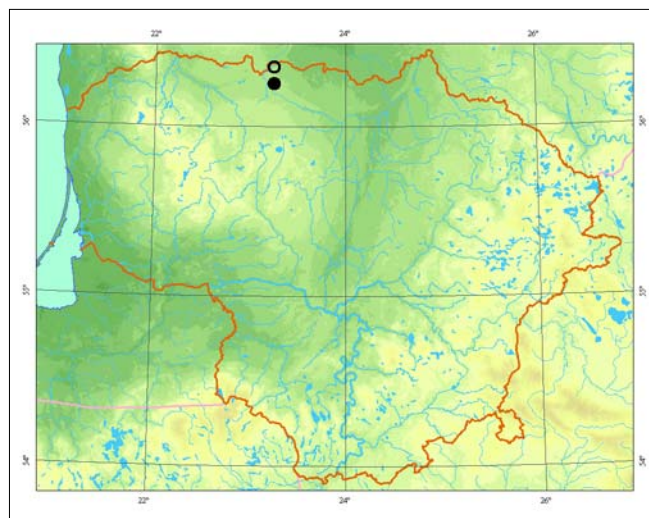
Paplitimas. Vidurio Europoje, rytuose – iki Vakarų Ukrainos. Šiaurėje išstinio paplitimo riba tęsiasi iki Vidurio Lenkijos.

Išstinis rūšies arealas Lietuvos teritorijos nesiekia, o natūraliose buveinėse aptikta tik Žagarės miške (Joniškio r.) ir prie Švėtės upės (Pabalių apyl.). Kai kur auginama ir aptinkama sulaukėjusi. Tikėtina, kad ir Joniškio r. gamtoje aptinkami augalai taip pat gali būti seniai sulaukėję.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis augalas. Lapai plaštakiškai suskaldyti arba skiautėti. Sudėtinių skėčių skėtukai rutuliški arba kiaušiniški; skraistlapiai spalvingi. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Dauginasi šakniastiebiais ir sėklomis. Auga drėgnuose lapuočių ir mišriuose miškuose, *Alnion incanae* sąjungos bendrijose. Šių miškų medynuose vyrauja baltalksniai, uosiai, eglės. Tarpsta derlinguose ir turtinguose karbonatų velėniniuose jauriniuose dirvožemiuose.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Žagarės miške žinomos bent 6 subpopuliacijos, kurias sudaro 10 – 150 individų grupės. Švėtės slėnio populiacijoje auga keli šimtai augalų. Populiacijų būklė gana stabili, jas sudaro įvairių amžiaus tarpsnių individai.

Grėsmės ir apsauga. Medynų kirtimas, sausinimas, spygliuočių medžių įveisimas.

Informacijos šaltiniai

Balevičienė J., 1991: Sintaksonomo-fitogeografičeskaja struktura rastitel'nosti Litvy. – Vilnius.

Balevičienė J., 2000: *Astrantio-Fraxinetum* Oberd. 1953 – astrantinis uosynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos. – Vilnius.

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – *Umbelliferae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania, the two known sites of Astrantia major are outside the main distribution area of the species. The species has probably escaped from cultivation. It prefers moist forests of Alnion incanae in fertile soils rich in carbonate. The largest populations harbour hundreds of individuals. The main threats are forest felling, draining, and the introduction of coniferous trees.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Pajūrinė zunda

Eryngium maritimum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europos jūrų pakrantėse: Viduržemio, Juodosios, Šiaurės ir Baltijos (iki Suomų įlankos). Atlanto vandenyno pakrantėse.

Lietuvoje auga tik Nidoje, Preiloje, Pervalkoje (Kuršių nerijoje) ir Karklėje (Palangos apyl.).

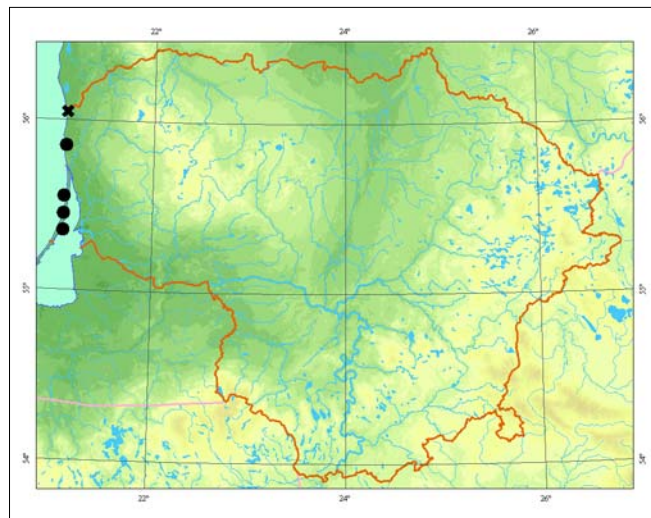
Biologija ir ekologija. Dvimetis ar daugiametis, 20–60 cm aukščio, melsvai žalias, storu stiebu augalas. Šakniastiebis iki 60–80 cm ilgio. Šaknų sistema labai gerai išsivysčiusi, kaupia ypač daug angliavandenių. Savidulkis. Dalis žiedų sterilūs. Žydi liepos–rugsėjo mėn. Sėklos sudygsta per 2–4 savaites, bet esant tik +24 °C ir aukštesnei dirvos temperatūrai, todėl Lietuvos klimato sąlygomis sėklomis dauginasi retai. Auga baltųjų ir pilkųjų kopų buveinėse.

Populiacijų gausumas. Pagrindinė ir gausiausia populiacija yra Kuršių nerijos ruože nuo Pervalkos iki Nidos. 1994 m. duomenimis, šią populiaciją sudarė 6 000 individų, iš kurių 2 500 buvo vegetatyviniai ir 3 500 – generatyviniai.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė retumo priežastis – mažas subrendusių sėklų skaičius ir nepalankios klimato sąlygos sėkloms sudygti. Svarbus nykimo veiksnys – laukiniai graužikai ir šernai. Jie nuėda daug angliavandenių turinčius storus šakniastiebius ir augalai žūsta. Augalai skinami dėl dekoratyvumo. Esamų apsaugos priemonių pakanka.

Selemono Paltanavičiaus nuotrauka

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Zunda – *Eryngium*. – In.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 33–36. – Vilnius.

Eringis K., Pancekauskienė D., 1995: *Eryngium maritimum* L. population dynamics in the Kuršių Nerija national park of Lithuania and total population inventory method. – In: *Gudelis V., Povilauskas R., Roepstoff A.*, (eds) Coastal conservation and management in the Baltic region. – Riga–Klaipėda–Kaliningrad. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is widely distributed along the Baltic coast on sandy dunes. Habitat conservation is still the main method of restoring *Eryngium maritimum* populations. Strict regulation of recreational activities on some parts of the coastal dunes is an urgent issue.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Plaukuotasis gurgždis

Chaerophyllum hirsutum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietryčių Europoje, Vakarų Azijoje.

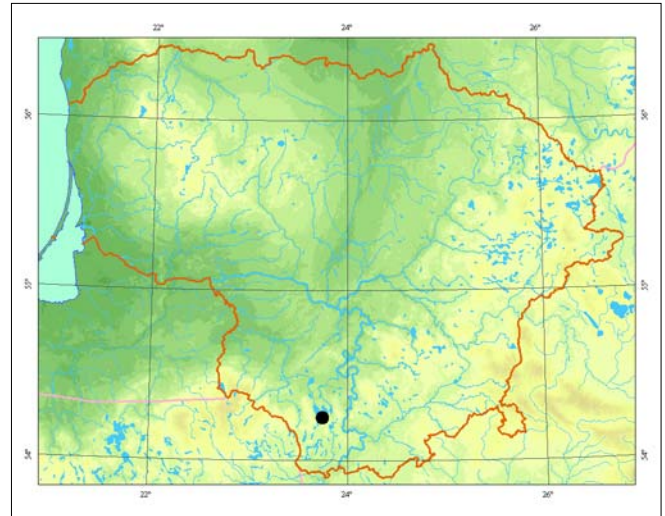
Lietuva yra šiaur rytiniame rūšies arealo pakraštyje. Literatūroje nurodomos apytikslės radavietės Kretingoje ir Kaune, bet jokių tikslių nuorodų ir jas patvirtinančių herbariumo pavyzdžių nėra. 1997 m. plaukuotųjų gurgždžių buvo aptinkama Trako miške (Lazdijų r.). Šiuo metu tai vienintelė herbariumo pavyzdžiais patvirtinta radavietė Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas, dauginasi sėklomis. Literatūros duomenimis, auga drėgnuose lapuočių ir mišriuose miškuose, šlaituose, paupiuose, humusingame dirvožemyje. Trako miške aptiktas danteniniame juodalksnyne (*Circaeo-Alnetum*). Jame medyną sudaro paprastieji uosiai ir juodalksniai, pasitaiko paprastųjų ažuolų. Bendrijoms būdingas palyginti netankūs krūmai, didelis žolių ardo projekcinis padengimas ir reta samanų danga. Dirvožemis augavietėje derlingas, nuolat šlapias. Ji būna užlieta per pavasario polaidžius ar dideles liūtis, bet vanduo ilgai neužsistovi.

Populiacijų gausumas. Vienintelę Lietuvoje žinomą populiaciją 1998 m. sudarė keliolika augalų.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Augalai jautrūs hidrologinių ir apšviestumo sąlygų pokyčiams. Miško sausinimas ir plynieji ar intensyvūs atrankiniai kirtimai, dėl kurių pakinta augavietės apšviestumas ir padidėja žolinių augalų bei krūmų konkurencija, jiems yra pražūtingi.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – *Umbelliferae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Snarskis P., 1954: Vadovas Lietuvos TSR augalams pažinti. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

Only one locality of Chaerophyllum hirsutum that has been confirmed by herbarium specimens is found in Lithuania. It is in Trakas forest in the Lazdijai district. The habitat is a wet deciduous forest that floods in spring or after heavy rains. The soil is rich in nutrients and constantly wet. More than 10 individuals of Chaerophyllum hirsutum were found in 1997 and 1998.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Pievinis auksveitis

Seseli annuum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio, Rytų ir Pietų Europoje.

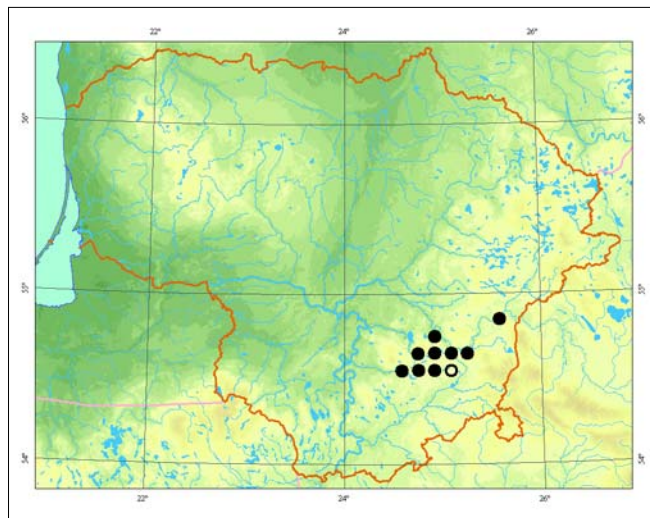
Lietuvoje – šiaurritinis arealo pakraštys. Aptinkama Vilniaus ir Trakų rajonuose. Literatūroje nurodoma, kad rūšis rasta Kulautuvoje (Kaune) ir Baltojoje Vokėje (Šalčininkų r.), bet Lietuvos herbariumuose iš šitų vietų pavyzdžių nėra.

Biologija ir ekologija. Dvimetis, kartais daugiametis, 20–80 cm aukščio augalas. Pirmais metais nežydi, išaugina tik lapų skrotelę. Stiebas stačias, apvalus, smulkiai vagotas, kartais su violetiniu atspalviu. Žydi nuo birželio vidurio iki rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis. Auga kseroterminėse stepinėse pievose, kurios plyti upių salpos centrinės ekologinės juostos aukštuose lygmenyse, prievaginėse rumbėse, upių ir kalvų pietiniuose terasiniuose šlaituose (*Festuco-Brometea* ir *Trifolio-Geranietea* klasių bendrijos). Dirvožemiai būtinai karbonatingi, nerūgštūs, lengvos mechaninės sudėties.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai auga gausiomis populiacijomis, retai pasitaiko pavienių individų. Gausiausiai auga Aukštadvario kalvyne (Trakų r.). Žinoma daugiau nei 40 augaviečių. Ypač gausios populiacijos Alsako ežerą supančioje kalvų grupėje, Jarmališkių, Mustenių, Vievininkų, Varnikų kaimų apylinkėse.

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia tiek natūralūs, tiek antropogeniniai veiksniai. Ilgainiui *Seseli annuum* augavietėse pradeda augti krūmai ir tinkamų atvirų pievų plotai sumažėja. Neigiamą įtaką daro ir augaviečių šienavimas netinkamu laiku, intensyvus ganymas, išėjimas ar kiti mėginimai sukultūrinti šias, ūkiniu požiūriu nevertingas, pievas.

Tikslinga taikyti gamtotvarkos priemones.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Auksveitis – *Seseli*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 64–66. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is found only in a small territory (Vilnius, Trakai distr.) of Lithuania, mainly in the southeast where it is near the northern border of its distribution range. More than 40 localities are known. *Seseli annuum* is sensitive to afforestation and the destruction of dry meadows.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Pelkinė guostė

Cnidium dubium (Schkuhr) Thell.

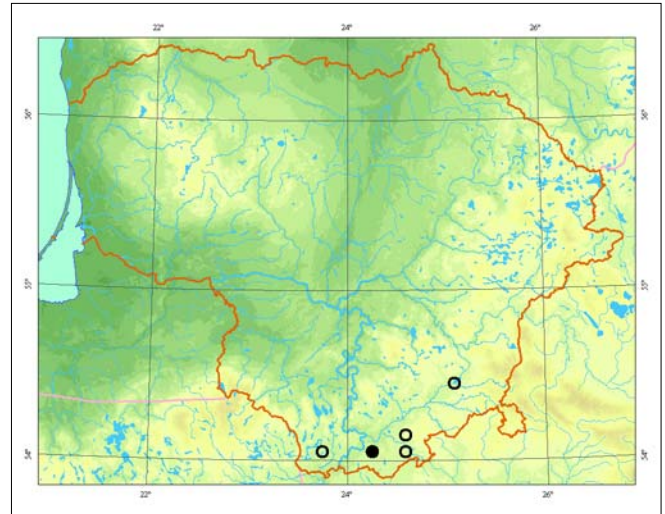
KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Dalyje Šiaurės Europos, Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Vakarų ir Centrinėje Azijoje. Lietuvoje aptinkama tik pietrytinėje dalyje. Pastaruoju metu rūšis rasta: Lynežerio ir Rudnios apylinkėse, Palkabalio ir Rudnios miškuose (Varėnos r.), Baltamiškio miške (Lazdijų r.). Literatūroje nurodoma, kad auga Baltojoje Vokėje (Šalčininkų r.), Ilgučio Karvio, Karklotės ir Meduvio ežerų apylinkėse (Trakų r.), bet tai patvirtinančių herbariumo pavyzdžių ar naujų literatūros duomenų nėra.

Biologija ir ekologija. Dvimetis, kartais daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Auga permainingai šlapiose ar drėgnose buveinėse su vidutinio derlingumo, neutralios reakcijos, humusingu ar dur-

pinii dirvožemiu: pelkėtose pievose ir ganyklose, negiliose žemapelkėse, ežerų pakrantėse, šlapiose kirtavietėse ir miškų aikštelėse.

Populiacijų gausumas. Nors Lietuvoje žinoma 10 pelkinių guosčių radaviečių, tačiau tik apie trijose iš jų esančias populiacijas yra naujų duomenų. Augalų gausumas jose nevienodas: vienos auga tik pavieniai augalai, kitose – iki 200.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių sausinimas ir teršimas bei sumedėjusių augalų konkurencija yra pagrindiniai pelkinių guosčių išlikimui grėsmę keliantys veiksniai. Antropogeninės veiklos paliestose buveinėse būtinos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – *Umbelliferae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Snarskis P., 1954: Vadovas Lietuvos TSR augalams pažinti. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Cnidium dubium is found only in the southeastern part of Lithuania. *Cnidium dubium* occurs in wet meadows and in flat fens, on lakeshore littoral zones, in wet cuttings and forest clearings.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Totorinė maludė

Conioselinum tataricum Hoffm.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

3 (R) kategorija

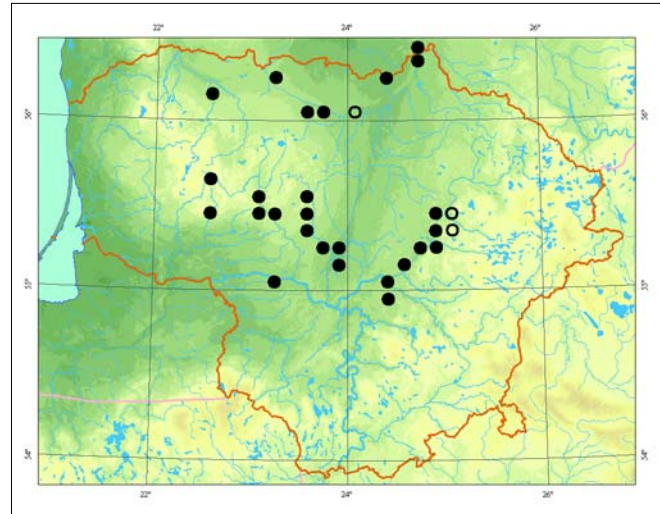
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės, Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Vakarų Azijoje.

Lietuvoje radavietės aptinkamos Šiaurės ir Vidurio Lietuvoje: Airės, Ančios, Apaščios, Dubysos, Kražantės, Lapiškės, Lomenos, Mūšos, Nemunėlio, Nemuno, Siesarties, Šušvės, Šventosios, Tetervės, Vilkijs, Virintos ir Virvyčios slėniuose. Daugiausia radaviečių yra Šušvės ir Šventosios upių slėniuose. Pietų Lietuvoje neaptinkama.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Auga krūmais ir medžiais apaugusiuose ūksmėtuose upių šlaituose, gali augti ir kalkingose atodangose.

Populiacijų gausumas. Nors žinoma apie 40 totorinių maludžių radaviečių, tačiau augalai populiacijose nėra

gausūs – dažniausiai auga grupelėmis (iki 10), nors pasitaiko ir iš iki 50 augalų sudarytų populiacijų.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių keitimas kertant paupių miškus ir krūmynus, tiesiant kelius ir statant tiltus, tiesinant upių vagas.

Informacijos šaltiniai

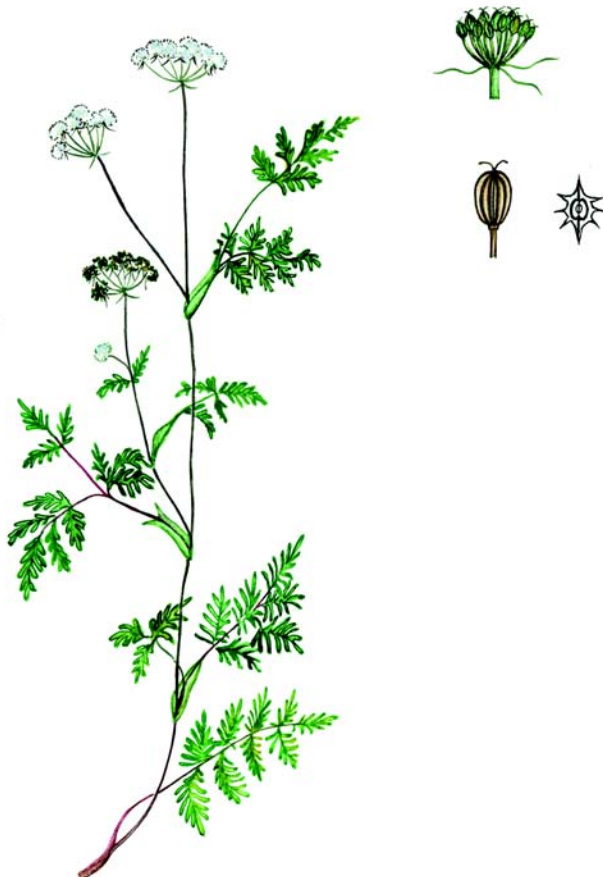
Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – *Umbelliferae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

About 40 localities of *Conioselinum tataricum* are known in Lithuania. They occur on the banks of many rivers in the northern and central parts of the country. Most localities are concentrated alongside the Šušvė and Šventoji rivers. Plants are not abundant in each locality: the number of individuals rarely reaches 10, but sometimes populations are more abundant, reaching 50 individuals of *Conioselinum tataricum*. It is found on the shady slopes of river valleys. Sometimes it grows on calcareous scars.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

*Linos Jasiukonytės piešiny*s

Plačialapis begalis

Laserpitium latifolium L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

5 (Rs) kategorija

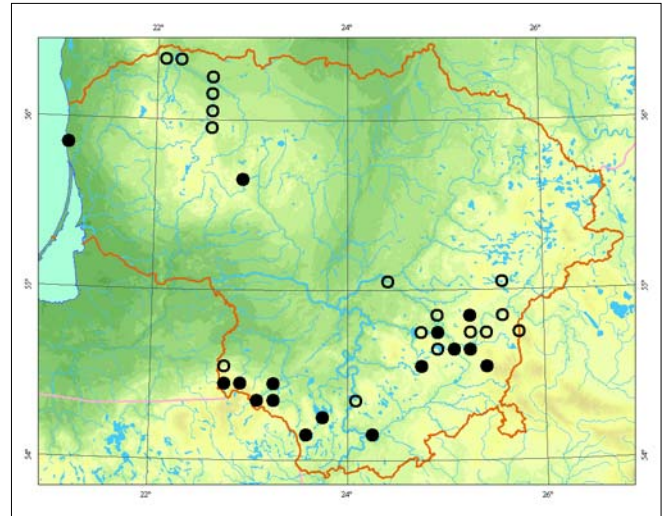
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rūšies arealas apima Vidurio, Vakarų, Rytų ir Šiaurės Europą, išskyrus okeaninio klimato sritis. Šių augalų aptinkama Balkanuose ir Irane.

Lietuvoje žinomos radavietės yra 3 regionuose: šiaurės vakarų – Akmenės, Mažeikių, Telšių r.; pietryčių – Jonavos, Molėtų, Trakų, Vilniaus r.; pietvakarių – Alytaus, Lazdijų, Marijampolės, Vilkaviškio rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis augalas. Žydi liepos mėn. Žiedai savidulkiai arba juos apdulkina vabzdžiai. Dauginasi sėklomis, rečiau – vegetatyviniu būdu; sėklas išplatina vėjas. Dažniausiai auga šviesiuose lapuočių miškuose, pamiškėse, miškinguose šiltuose šlaituose ir mažose lapuočių giraitėse, miškų retmėse ir aikštelėse, medžiais apaugusiose pievose ir ganyklose su gausia ir įvairia žoline augalija. Mėgsta turtingus karbonatų priemolio arba priemolio dirvožemius; vidutinio drėgnumo arba sausokas augavietės.

Populiacijų gausumas. Auga grupėmis, rečiau pavieniui; kai kada sudaro labai gausius, kelis šimtus kvadratinų metrų užimančius sąžalynus, kuriuos sudaro iki tūkstančio ir daugiau individų. Tais pačiais metais žydi ir sėklas subrandina ne visi augalai. Ūksmingose augavietėse vaisius subrandinančių indivi-

dų kiekis dažniausiai būna labai mažas arba jų visai neaptinkama.

Grėsmės ir apsauga. Plačialapių begalių populiacijoms pavojų kelia plynieji miškų kirtimai, augalų rinkimas, pernelyg didelis medynų susivėrimas ir krūmų sutankėjimas, arimas.

Norint pagerinti populiacijų būklę, gali reikėti retinti medynus, kirsti krūmus, ekstensyviai ganyti.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – Umbelliferae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Laserpitium latifolium sites concentrate in southwestern, southeastern and northwestern Lithuania. Populations occur in various woodland habitats, ranging from slopes, forest edges and clearings to broadleaved and mixed forests. The species prefers dry or fresh carbonate-rich soils. Some existing populations are very abundant. The major threats are clear felling, plant picking, ploughing, and the encroachment of canopy cover and shrubs.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linos Jasiukonytės piešinys

Prūsinis begalis

Laserpitium prutenicum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA SALIERINIAI (APIACEAE)

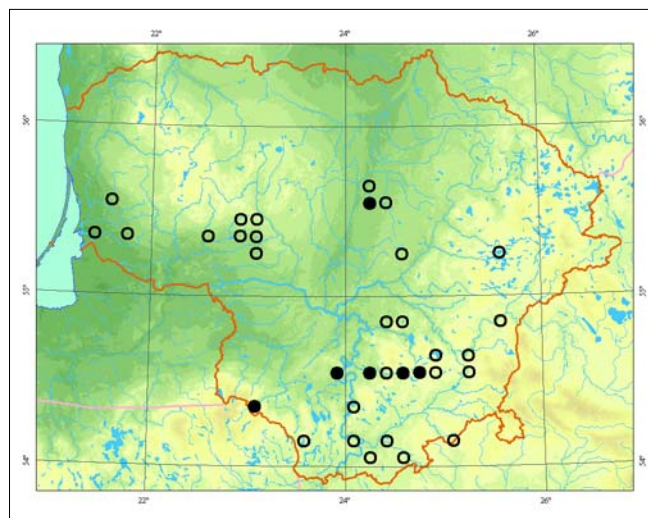
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rūšies arealas apima Rytų ir Vidurio Europą, Balkanus, vakarinę Viduržemio jūros regiono dalį, pasiekia Pirėnų pusiasalį.

Lietuvoje rasta Alytaus, Kaišiadorių, Lazdijų, Marijampolės, Molėtų, Panevėžio, Prienų, Raseinių, Šalčininkų, Šilutės, Tauragės, Trakų, Ukmergės, Varėnos, Vilniaus rajonuose. Šių augalų neaptinkama Lietuvos šiaurės rytuose ir šiaurėje.

Biologija ir ekologija. Dvimetis žolinis augalas. Stiebas status, vagotas. Žydi nuo liepos iki rugpjūčio mėn. Žiedai savidulkiai arba juos apdulkina vabzdžiai. Dauginasi sėklomis. Mėgsta gana šviesias šiltas augavietes ir karbonatingus priemėlius, kai kada su gausia žvyro priemaiša. Dažniausiai auga moreninių kalvų ir upių bei ežerų šlaituose. Pagrindinės buveinės – *Carpinion betuli* sąjungos lapuočių ir mišrūs miškai, turtingi rū-

šių pušynai ir ažuolynai (*Serratulo-Pinetum*, *Quercopinetum* asociacijų bendrijos), šlaitai, pamiškės ir miško retmės su *Trifolio-Geranietea* klasės bendrijomis.

Populiacijų gausumas. Paprastai auga grupėmis po keliolika augalų; didesnių sąžalynų beveik nepasitaiko.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia plynieji miškų kirtimai, pernelyg didelis medynų susivėrimas ir krūmų sutankėjimas.

Populiacijos gali būti atkuriamos ir palaikomos retinant medynus ir krūmus, ganant.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skėtiniai – *Umbelliferae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 24–97. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Several sites of *Laserpitium latifolium* are known to exist in the southern and western parts of Lithuania. The species prefers sunny warm sites with dry carbonate-rich soils and is usually found in broadleaved forests, mixed pine forests, wooded slopes, forest edges and openings with communities of the *Trifolio-Geranietea* class. The main threats are clear felling and the encroachment of canopy cover or shrubs. Restoration can be performed by thinning out shrubs and trees or grazing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linos Jasiukonytės piešinys

Balandinė žvaigždūnė

Scabiosa columbaria L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA KARŠULINIAI (DIPSACACEAE)

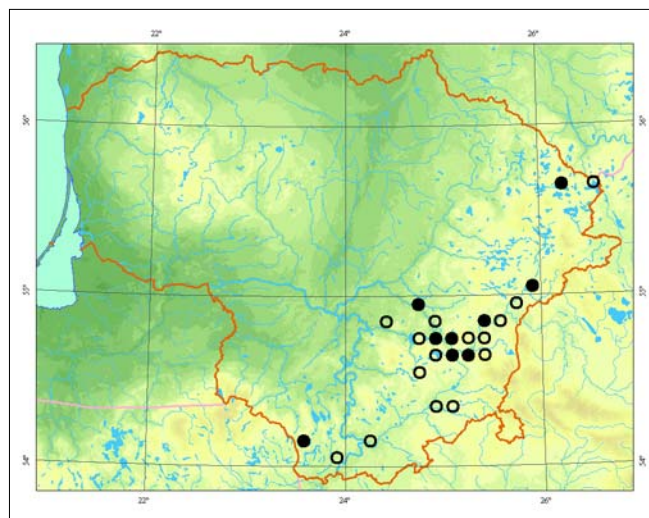
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje, išskyrus rytinę dalį, Kaukaze.

Lietuvoje aptinkama pietinėje ir pietrytinėje dalyje. Dauguma augaviečių aptinkama Vilniaus, Trakų, Švenčionių r., po keletą radaviečių žinoma Lazdijų, Šalčininkų, Varėnos rajonuose. Labiausiai į rytus nutolusios radavietės yra Drūkšių apylinkėse (Ignalinos r.) ir netoli Švento ežero (Zarasų r.), o į vakarus – 2 radavietės Kaišiadorių r.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 0,4–0,8 m aukščio žolinis augalas. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Vaisiai prisitaikę skraidyti, turi plačias plėviškas apvalkalėlio karūnas. Platina vėjas. Šviesomėgis augalas. Dekoratyvus. Medingas. Auga sausuose retuose miš-

kuose, dažniausiai – pušynuose, pamiškėse, miškų aikštelėse, palei miškų keliukus, termofiliniuose šlaituose, sausose pievose. Palankiausios sąlygos balandinėms žvaigždūnėms susidaro sausuose šlaituose.

Populiacijų gausumas. Populiacijos paprastai negausios, augalai dažniausiai auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis.

Grėsmės ir apsauga. Savaimė sunyksta pasikeitus apšvietimui – susidarius unksmei. Sunaikinami pakeitus augavietes, ūkininkaujant ar kertant mišką suardžius dirvožemį, trypiant, skinant.

Informacijos šaltiniai

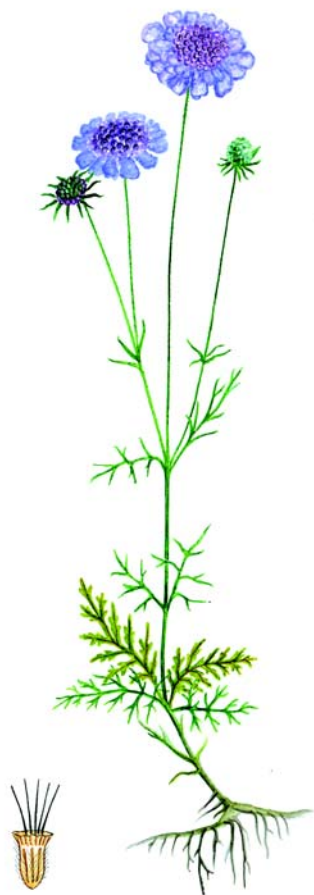
Jankevičienė R., 1976: Žvaigždūnė – *Scabiosa*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 539–542.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been recorded in the southern and southeastern parts of Lithuania. *Scabiosa columbaria* grows in dry sparse forests, usually pinewoods, on forest edges and glades, beside forest paths, on thermophilous slopes, and in dry meadows. The populations are usually scarce; plants frequently grow alone, distributed in plots of different sizes.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Linus Jasiukonytės piešinys

Pelkinis ratenas

Succisella inflexa (Kluk) Beck.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA KARŠULINIAI (DIPSACACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje.

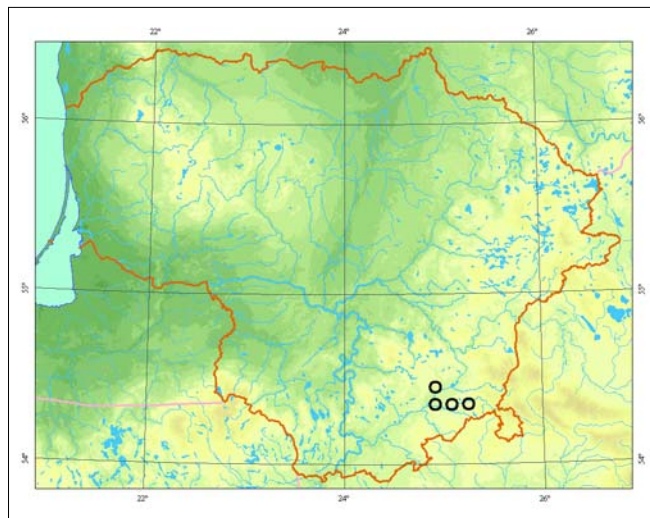
Per Lietuvą eina šiaurinė arealo riba. Lietuvoje labai reta rūšis, esanti ties išnykimo riba. Žinomos tik 4 radavietės Trakų, Varėnos, Šalčininkų r. paribyje. Naujų radaviečių nerasta nuo 1983 m.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, apie 0,5 m aukščio žolinis augalas su žemais vegetatyviniais ir aukštesniais generatyviniais stiebais. Žiedai šviesiai melsvai violetiniai, sudaro rutuliškus žiedynus. Žydi liepos – rugsėjo mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu. Auga upių slėnių drėgnose pelkėjančiose pievose (*Molinietalia* eilės bendrijos), pakrūmėse, pasitaiko apleistose kultūrinėse pievose.

Populiacijų gausumas. Visose žinomose radavietėse – Merkio, Šalčios, Visinčios upių slėniuose – pelkinių ratenų populiacijos buvo labai negausios. Dabartinė jų būklė nežinoma.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Upių slėnių pievų sausinimas, pernelyg intensyvus ganymas, teritorijų užstatymas arba naudojimas sporto ir laisvalaikio įrenginiams. Būtina patikrinti žinomas radavietes, įvertinti dabartinę populiacijų būklę, nuolat ją stebėti ir užtikrinti populiacijų apsaugą.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Karšuliniai – *Dipsacaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 534–543. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is very rare in Lithuania, and close to extinction. The northern border of its distribution range crosses Lithuania. Only four localities are known in Trakai, Varėna and Šalčininkai districts. In all four localities – the valleys of the Merkys, Šalčia and Visinčia rivers – the populations are very sparse. Their current condition is unknown. No new localities have been found since 1983.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Dirvinė šerardija

Sherardia arvensis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA RAUDINIAI (*RUBIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus rytinę dalį Kaukaze, Pietvakarių Azijoje, Šiaurės Afrikoje.

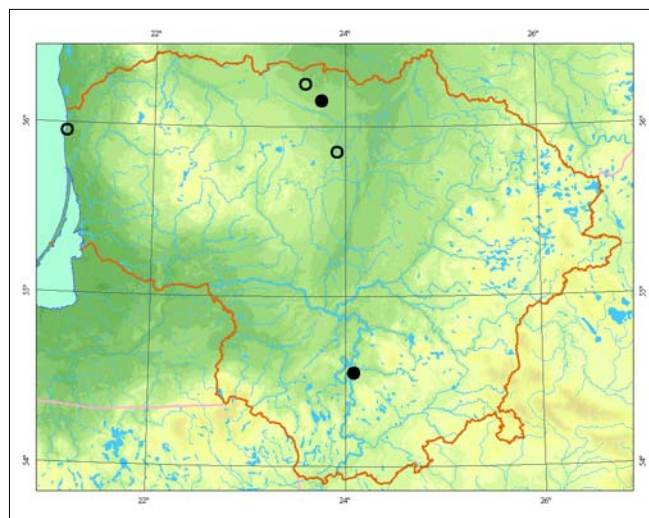
Lietuvoje reta rūšis. Žinomos radavietės Palangoje, Pakruojo, Joniškio, Prienų rajonuose. Ilgą laiką buvo neberandama, tačiau pastaraisiais metais surasta Pakruojo ir Prienų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 5–20 cm aukščio žolinis augalas. Smulkūs blyškiai rožiniai ar alyviniai žiedai susitelkę į menturius. Žydi balandžio–liepos mėn. Vaisius – riešutėlis. Dauginasi sėklomis. Auga derlinguose dirbamuose laukuose, daržuose kaip piktžolė, pasitaiko dirvonuose su nesusivėrusia žolių dangą, palei takelius. Palangoje rasti pavieniai augalai augo palei žvyruotus takelius – nederlingoje augavietėje jie buvo smulkūs. Derlinguose dirbamuose laukuose šie augalai neišauga aukšti, bet būna vešlūs, išaugina keletą stiebų, kurie driekiasi pažeme.

Populiacijų gausumas. Populiacijos labai skirtingos. Palangoje palei takelius ir Birštone baigiančiame užželti dirvone augo pavieniai smulkūs augalai. Pakruojo r.

Valerijaus Rašomavičiaus nuotrauka

buvo surasta didžiausia šių augalų populiacija dirbamo javų lauko pakraštyje. Apie 30 m ilgio ir 0,5 m pločio ruože vietomis vešliai išsikerojusios dirvinės šerardijos sudarė ištisinę dangą. Augalai gausiai žydėjo.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl intensyvaus žemės ūkio, herbicidų naudojimo.

Informacijos šaltiniai

Kizienė B., 1976: Artvenis – *Sherardia*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 190.
Patalauskaitė D., 1997: Dirvinis artvenis (*Sherardia arvensis* L.) Lietuvoje. – Botanica Lithuania, 3 (1):71–74. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Rare in Lithuania. The species was recorded in the Palanga, Pakruojis, Joniškis, and Prienai districts. In Palanga beside paths and in the wasteland in Birštonas solitary plants have been recorded. The largest population of *Sherardia arvensis* has been found in the Pakruojis district on the margin of a crop field where it has formed coverage over an area 30 m long and 0.5 m wide.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Plačialapis lipikas

Galium rubioides Bernh.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA RAUDINIAI (RUBIACEAE)

3 (R) kategorija

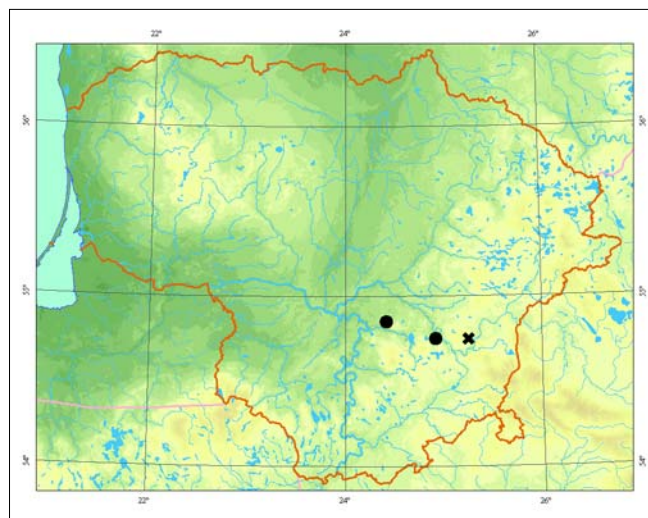
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, pietinėje Rytų Europos dalyje, Kaukaze.

Lietuvoje rūšis aptikta 3 vietovėse. 1922 m. rasta prie Žaliųjų ežerų (Vilniaus apyl.). 1993 m. populiacija aptikta Lazdėnų apylinkėse (Elektrėnų sav.), o 1994 m. – prie Pagirių (Kaišiadorių r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, ilgus laibus šakniastiebius išauginantis, 30–70 cm aukščio augalas. Žydi birželio – rugpjūčio mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis bei šakniastiebiais. Būdingomis buveinėmis reikėtų laikyti mezofitų ir kseromezofitų pievas. Dažniausiai auga karbonatų turtingame dirvožemyje. Plačialapis lipikas truputį panašus į šiaurinį lipiką (*Galium boreale*), bet nuo jo skiriasi plačiais, dažniausiai kiaušiniškais ar pailgai kiaušiniškais, iki 5–7 cm ilgio ir apie 2 cm pločio lapais.

Populiacijų gausumas. 1922 m. Žaliųjų ežerų apylinkėse buvo aptikti tik 2 šios rūšies individai. Vėliau minėtoje vietoje plačialapių lipikų nerasta. Jie galėjo

išnykti eksploatuojant buvusį nedidelį kreidos karjerą. 1993 m. prie Lazdėnų aptikta augalų grupė, užimanti apie 8 m². Nurodoma, kad Pagirių apylinkėse esanti populiacija gana gausi, bet duomenų jos užimamą plotą ir individų tankumą nėra.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia šlaitų ir pamiškių užžėlimas krūmais, jų užsodinimas medžių (ypač spygliuočių) plantacijomis. Rūšies populiacijos gali sunykti dėl statybų, žemės kasimo darbų, naudingųjų iškasenų eksploatavimo.

Informacijos šaltiniai

Stawiński W., 1924: Zielone jeziora pod Wilnem. – Wilno.

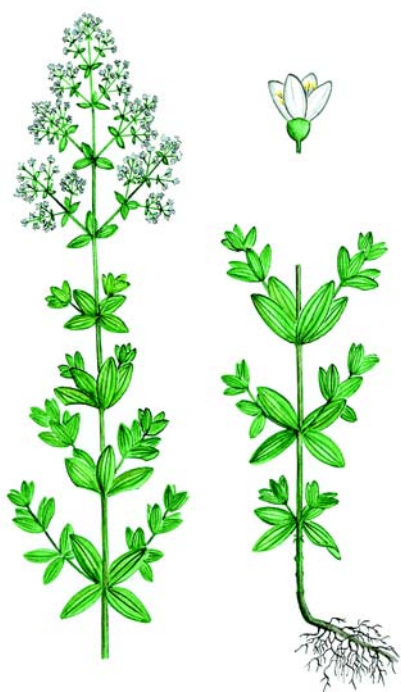
Kizienė B., 1975: Raudiniai – Rubiaceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 189–213. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Galium rubioides was recorded in Lithuania in the vicinity of Vilnius (in 1922), but at present it is extinct in this locality, probably due to chalk excavation. Currently two populations are known to exist in the country. This species is threatened by natural changes to its habitats (overgrowth) and from the planting of coniferous plantations.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Trižiedis lipikas

Galium triflorum Michx.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA RAUDINIAI (RUBIACEAE)

1 (E) kategorija

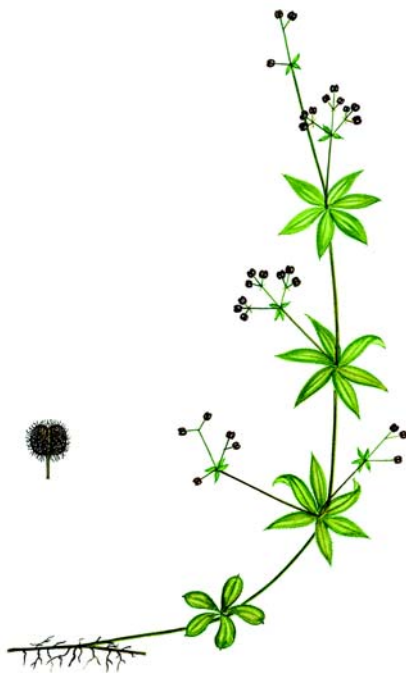
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Šiaurės Amerikos šiaurinėje ir vidurinėje dalyse, atskirtos arealo salos apima Šiaurės Europą ir Vidurio Europos šiaurinę dalį, pietinę ir vidurinę Sibiro dalis.

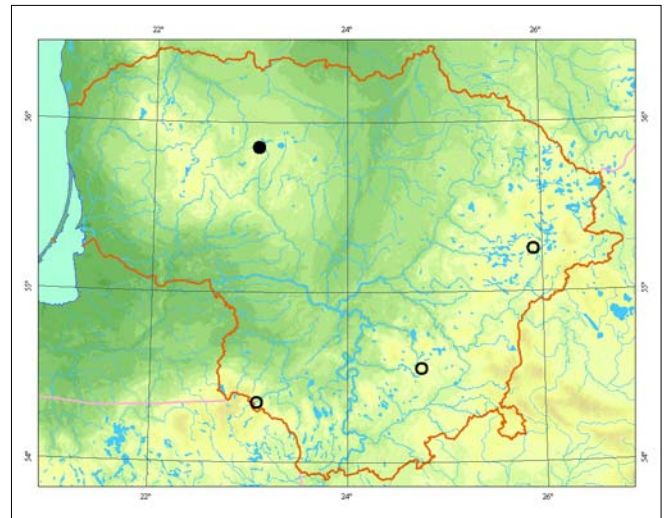
Lietuvoje rūšis reta, iki šiol aptikta 5 vietovėse Trakų, Šiaulių ir Švenčionių r. bei Kalvarijos sav.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, laibus požeminius šakniastiebius išauginantis, 20–50 cm aukščio augalas. Žydi nuo gegužės mėn. pabaigos iki liepos vidurio, kartais ilgiau. Vaisiai kibūs, juos platina gyvūnai. Auga spygliuočių ir mišriuose miškuose, dažniausiai drėgnuose arba vidutinio drėgnumo, gana retuose brandžiuose eglynuose su gana vešlia samanų ir retoka žolių danga.

Populiacijų gausumas. Visos Lietuvoje aptiktos trižiedžių lipikų populiacijos labai mažos. 1984 m. Strėvos miške (Trakų r.) aptikti keli augalai užėmė maždaug 1 m² plotą, vėliau jų aptikti nepavyko. Duomenų apie Liubavo (Kalvarijos sav.) ir Antaliedės apylinkėse (Švenčionių r.) rastų populiacijų būklę nėra.

Linos Jasiukonytės piešinys

Kurtuvėnų regioniniame parke yra 2 trižiedžių lipikų populiacijos. Viena iš jų, aptikta 1985 m. Kurtuvėnų apylinkėse (Šiaulių r.), užėmė apie 1 m² plotą. Antroji, rasta 2002 m., yra Bubių apylinkėse (Šiaulių r.). Kelio-lika individų augo maždaug 0,25 m² plote. Manoma, kad populiaciją Lietuvoje sudaro ne daugiau kaip 100 augalų.

Grėsmės ir apsauga. Labai retai ir negausias populiacijas sudarančiai rūšiai grėsmę kelia ūkinis miškų naudojimas, ypač plynieji kirtimai. Labai svarbu palaikyti palankią buveinių būklę.

Informacijos šaltiniai

Lazauskaitė Ž., Rašomavičius V., 1994: Saugomos augalų rūšys. — Kn.: Rašomavičius V. (red.), Aukštadvario apylinkių augmenija: 100–127. — Vilnius.

Kizienė B., 1975: Raudiniai — Rubiaceae. — Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 189–213. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Galium triflorum has been recorded in Lithuania in five localities. All populations are small, occupying 1 m² or less, and the total number of individuals in Lithuania is unlikely to exceed 100. This species is threatened from the destruction of its habitats due to clear felling.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Pavasarinė kimbara

Cruciata glabra (L.) Ehrend.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA RAUDINIAI (*RUBIACEAE*)

3 (R) kategorija

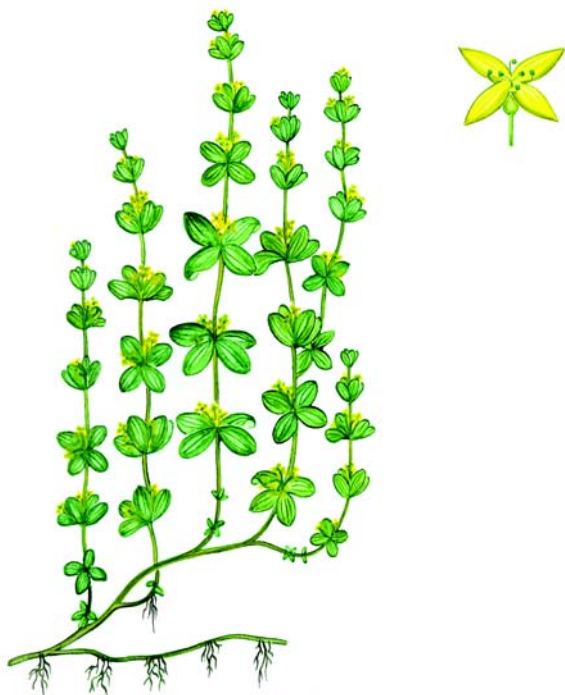
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, Viduržemio jūros regione, Pietvakarių Azijoje. Pavienių atskirtų populiacijų yra vakarinėje Rytų Europos dalyje.

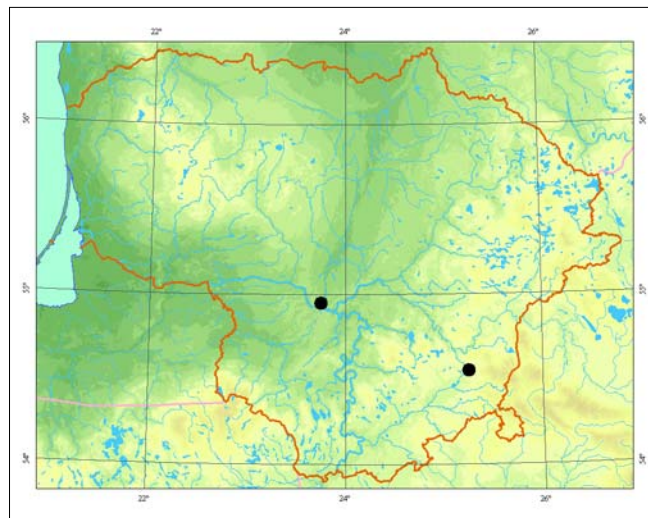
Lietuvoje rūšis labai reta, nes yra už šiaurrytinės ištisinio arealo ribos. Iki šiol šalyje užregistruota 3 vietovėse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, laibus šliaužiančius požeminius šakniastiebius išauginantis, 10–50 cm aukščio augalas. Žydi nuo gegužės vidurio iki birželio pabaigos. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Šviesomėgis arba pusiau šviesomėgis augalas. Auga šviesiuose lapuočių miškuose, miškų aikštelėse, retuose eglėnuose ir pušynuose, pamiškėse. Mėgsta vidutinio drėgnumo ar sausokus, neutralius arba mažai šarmingus dirvožemius. Lietuvoje 1 populiacija rasta pušyne (Romaniuose), kita – lapuočių miške (Juodšiliuose).

Pavasarinė kimbara panaši į kryžminę kimbarą (*Cruciata laevipes*), kuriai būdingi gausiai plaukuoti stiebai ir lapai. Kartais kryžminių kimbarų populiacijose pasitaiko plikų arba beveik plikų individų, kuriuos galima supainioti su pavasarinėmis kimbaromis.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Romainiuose populiacija sunaikinta XX a. aštuntajame dešimtmetyje, išplėtus sanatorijos teritoriją ir ją užstačius statiniais. Kulautuvoje esanti populiacija, auganti pušyne su eglėmis, apie 1970 m. užėmė kelių kvadratinių metrų plotą. 1993 m. šios rūšies populiacija dar gyvavo, bet dėl pavėsio dauguma augalų buvo vegetatyvinės būsenos. Juodšilių apylinkėse esanti populiacija paskutinį kartą stebėta XX a. devintojo dešimtmečio pabaigoje. Tada augalų buvo nedaug.

Grėsmės ir apsauga. Labai retai ir negausias populiacijas sudarančiai rūšiai grėsmę kelia savaiminiai miško bendrijų pokyčiai ir ūkinis miškų naudojimas. Labai svarbu palaikyti palankią buveinių būklę, ypač medynų ir krūmų ardo tankumą.

Informacijos šaltiniai

Kizienė B., 1975: Raudiniai – *Rubiaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 189–213. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Cruciata glabra has been recorded in Lithuania in three localities. All populations are small, occupying areas of a few square metres. Changes to habitats due to natural or human induced succession and the commercial management of forests threaten this species.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Pajūrinė širdažolė

Centaurium littorale (Turner ex Sm.) Gilmour

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GENCIJONINIAI (*GENTIANACEAE*)

1 (E) kategorija

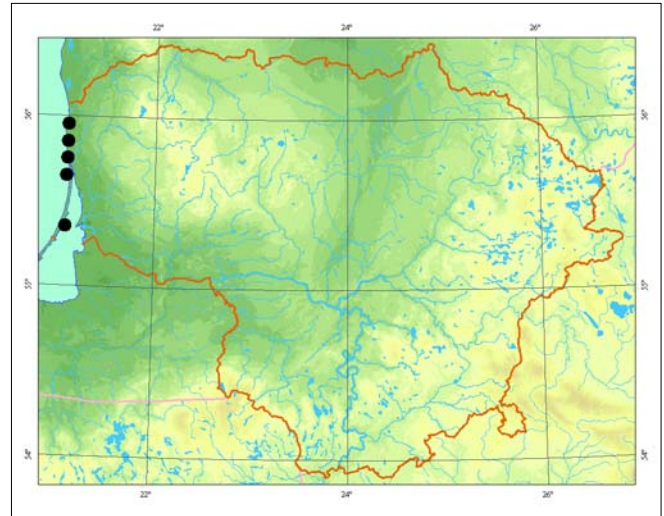
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Šiaurės Vakarų ir Vidurio Europoje. Lietuvoje auga tik pajūryje.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, nedidelis (3–15 cm aukščio), šviesiai žalias augalas. Stiebai nuo vidurio šakoti statūs arba kylantys, turi būdingą pamatinių lapų skrotelę. Žiedai ryškiai rausvi, žydi birželio – rugpjūčio mėn. Dauginasi labai smulkiais sėklomis. Auga pajūrio smėlynų drėgnesnėse lomose. Silpnas halofitas.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui, rečiau grupelėmis, po kelis. Populiacijų gausumas labai priklauso nuo kasmetinių meteorologinių sąlygų: drėgnesniais metais tinkamose augavietėse sudygsa daugiau individų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pajūrio juostoje, nes mažėja tinkamų augaviečių. Tai ypač žymu žemyninio pajū-

rio dalyje tarp Nemirsetos ir Karklės, kur anksčiau vyravę periodiškai ardomų smėlynų plotai per paskutinį dešimtmetį baigia suvelėnėti. Pajūrinės širdažolės labai silpnai konkuruoja ne tik su daugiamete smėlynų augalija, bet ir su stambesniais terofitais, todėl negali išsilaikyti užželiančiose drėgnose smėlynų dubumose. Norint išlaikyti rūšies populiacijas, būtina padidinti tinkamų augaviečių skaičių.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Gencijoniniai – *Gentianaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 167–180. – Vilnius.

Stankevičiūtė J., 2000: Lietuvos pajūrio smėlynų augalų bendrijų sintaksonominė struktūra. – *Botanica Lithuanica*, 6 (2): 175–202.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania the species occurs only on the seacoast. In the course of the last decade, the number and abundance of the populations has considerably decreased due to a reduction of suitable habitats – overspreading of undisturbed wet sandy depressions with perennial sward.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Melsvasis gencijonas

Gentiana cruciata L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GENCIJONINIAI (GENTIANACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje (išskyrus šiaurinę dalį), Kaukaze, Mažojoje ir Centrinėje Azijoje, Vakarų Sibire.

Lietuvoje auga daugelyje rajonų, iki šiol rūšis nepastebėta vakarinėje dalyje.

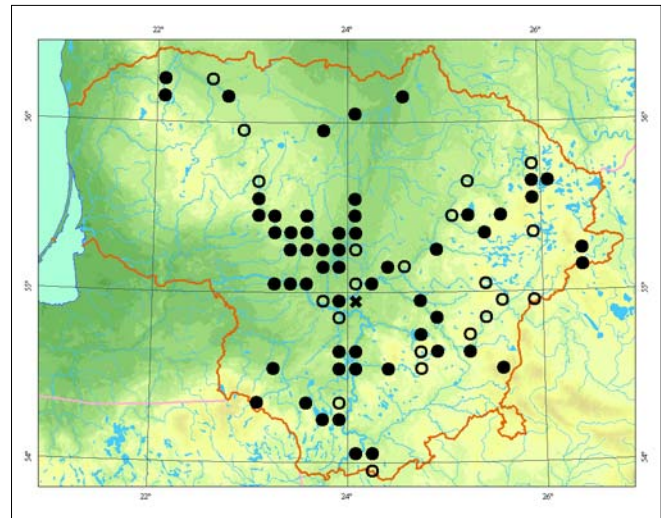
Biologija ir ekologija. Daugiametis, su storu šakniastiebiu, iki 50 cm aukščio augalas. Lapai šviesiai žali, mėsingi, tankūs. Žiedai melsvi, susitelkę į menturius stiebo viršūnėse ir viršutinių lapų pažastyse. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis. Dekoratyvus, vaistinis. Auga sausose pievose, kalvų ar upių ir ežerų sausuose šlaituose, miškų aikštelėse (*Trifolio-Geranietea*, *Festuco-Brometea* klasių bendrijos).

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui ir grupėmis. Retai augavietės užima nemažus plotus, kuriose gali būti keli šimtai augalo kerų.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijų skaičius ir gausumas mažėja keičiantis buveinių sąlygoms – nustojus ganyti ūkiškai mažai vertingus augaviečių žolynus, jos sparčiai užauga medžiais arba tampa aukštažolynais. Poilsiauti patraukliose vietose (ežerų, upių šlaituose) melsvieji gencijonai kenčia nuo tiesioginio fizinio poveikio. Galima grėsmė – ilgalaikis ankstyvas šienavimas.

Jono Augustausko nuotrauka

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Gencijoniniai – *Gentianaceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 167–180. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Gentiana cruciata occurs in many districts growing alone or in groups, but it has not yet been reported in the western part of the country. The number and abundance of the populations decline with changing habitat conditions – when economically unviable grasslands are no longer used (pastured) they rapidly overgrow with trees. It suffers from direct physical impact in areas popular for recreational purposes (lake and river slopes).

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Siauralapis gencijonas

Gentiana pneumonanthe L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA GENCIJONINIAI (*GENTIANACEAE*)

1 (E) kategorija

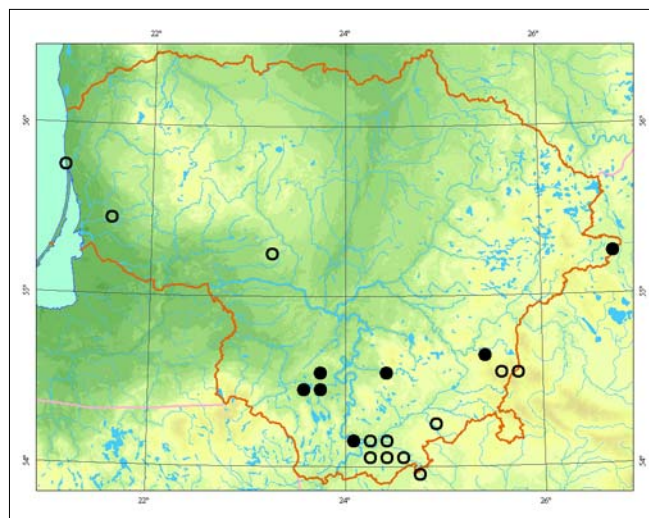
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje (išskyrus salas ir pietinius bei šiaurinius pakraščius), Kaukaze, Vakarų Sibire ir Rytų Sibiro pietuose.

Lietuvoje rūšis buvo rasta pietiniuose, pietrytiniuose ir kai kuriuose vakariniuose rajonuose, tačiau dauguma ankstesnių augaviečių nėra patikrintos.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, su trumpu, storu šakniastiebiu augalas. Stiebai statūs, 25–60 cm aukščio, gausiai lapuoti. Žiedai mėlyni, po vieną arba porą išsidėstę stiebo viršūnėje ir viršutinių lapų pažastyse. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis. Dekoratyvus. Auga durpinėse ir laikinai perteklingai drėgnose pievose ir miškų aikštelėse, žemapelkių pakraščiuose, silpnai ir vidutiniškai rūgščios reakcijos dirvožemiuose (*Molinietalia* eilės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui, rečiau grupelėmis, dažniausiai nedideliame plote. Pastaraisiais me-

tais kiek gausesnė populiacija aptikta Birvėtos slėnyje (Ignalinos r.).

Grėsmės ir apsauga. Ankstesnis populiacijų nykimas siejamas su augaviečių sausimu, pievų kultūrinimu ir kitokia augaviečių bei aplinkinių teritorijų kaita. Stacionarūs stebėjimai Žuvinto biosferos rezervate ir Čepkelių gamtos rezervate rodo, kad neganant ir nešienaujant dabartinės augavietės (krūmuoti pievokšniai, pakrūmės ar pamiškės) visiškai užauga krūmais ir medžiais. Norint populiacijas išsaugoti, būtinos veiksmingos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Gencijoniniai – *Gentianaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 167–180. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been found in the southern, south-eastern and some western districts of Lithuania, but most of the earlier habitats have not been additionally checked. Recently a somewhat more abundant population was found in Ignalina district (eastern Lithuania). Previously population decline was associated with habitat drainage and improvements being made to meadows, as is also the case now where habitats are being overgrown with shrubs and trees.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Jono Augustausko nuotrauka

Pievinė gencijonėlė

Gentianella amarella (L.) Börner

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GENCIJONINIAI (GENTIANACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

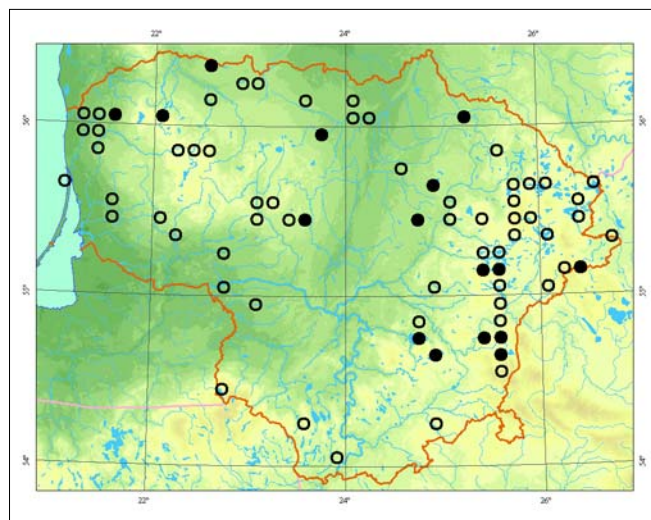
Paplitimas. Europoje, išskyrus pietinę dalį, Kaukaze, šiaurinėje Centrinės Azijos dalyje, Vakarų Sibire ir pietvakarinėje Rytų Sibiro dalyje.

Lietuvoje žinomos radavietės yra rytiniuose ir vakari-niuose rajonuose, labai retai – Pietų Lietuvoje, nepa-stebėta Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Dvimetis, iki 15–40 cm aukščio augalas. Stiebai statūs, kiek šakoti. Žiedų gana daug, jie dažniausiai penkianariai, vainikėlis vamzdiškas, pilkai violetinis arba balkšvas. Žydi nuo birželio mėn. vi-durio iki spalio pradžios. Dauginasi sėklomis. Rūšis labai polimorfinė, būdingos sezoninės rasės. Auga žemažolėse pievose, šlaituose (*Nardetea* klasės bendrijos).

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Radavietės paprastai užima ne-didelius sklypus, augalų skaičius jose svyruoja nuo keleto iki kelių šimtų.

Grėsmės ir apsauga. Dėl smarkaus natūralių pievų kultūrinimo arba pavertimo ariamomis žemėmis, dau-gelį ankstesnių radaviečių reikėtų laikyti jau istori-nėmis. Dabartiniu metu naujų populiacijų aptinkama labai retai. Grėsmių sąrašą papildoma tinkamų augavie-čių apsodinimas mišku. Yra populiacijų, augančių antropogeninės kilmės buveinėse (pvz., senuose karje-ruose Pakruojo r.), kurioms palaikyti būtinos veiks-mingos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R. 1976: Gencijoniniai – *Gentianaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 167–180. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The known localities are concentrated in the eastern and western districts, very rarely – in southern Lithuania; the species has not been recorded in central Lithuania. Due to intensive management of natural meadows or their conversion into arable fields, many earlier localities should be treated as historical. Currently new populations are recorded very rarely.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Pelkinė gencijonėlė

Gentianella uliginosa (Willd.) Börner

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GENCIJONINIAI (GENTIANACEAE)

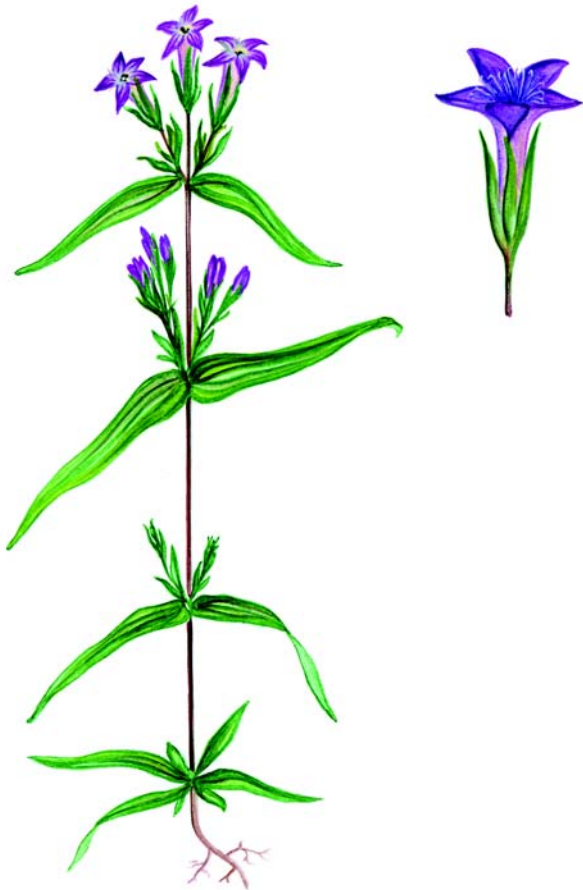
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

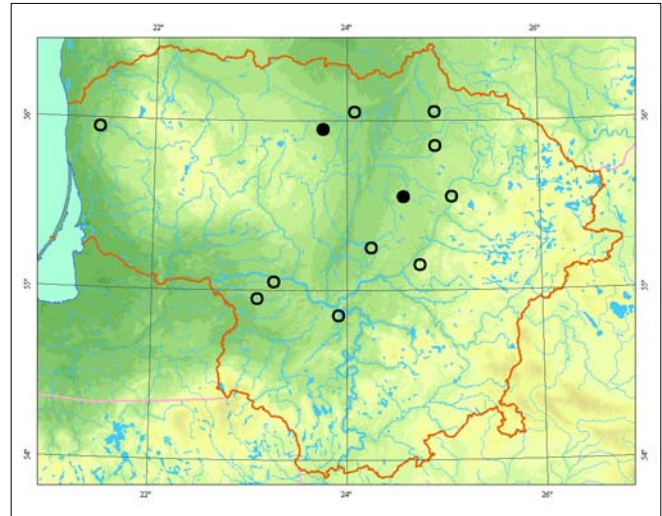
Paplitimas. Vakarų ir Šiaurės Europos atlantinėse srityse, šiaurinėje Vidurio Europos dalyje.

Lietuvoje žinomos kelios radavietės vidurio ir šiaurinėje dalyje. Čia stebėta ir pastaraisiais metais (Pakruojo ir Anykščių r.).

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 5–20 cm aukščio augalas su stačiais, nelabai šakotais stiebais. Žiedų nedaug, jie penkianariai ir keturnariai, vainikėlis vamzdiškas, nešvariai violetinis arba balsvas. Žydi nuo rugpjūčio – spalio mėn. Dauginasi sėklomis. Rūšis labai polimorfinė, būdingos sezoninės rasės. Auga drėgnose žemažolėse pievose, šlaituose, paprastai tose vietose, kur reta žolių danga arba pažeista velėna.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Augavietės paprastai būna nedidelės, augalų skaičius jose svyruoja nuo keleto iki kelių dešimčių.

Grėsmės ir apsauga. Dėl smarkaus natūralių pievų sausinimo, kultūrinimo arba pavertimo ariamomis žemėmis, daugelį ankstesnių radaviečių jau reikėtų laikyti istorinėmis. Dabartiniu metu naujų populiacijų aptinkama labai retai. Viena iš jų yra antropogeninės kilmės buveinėse – senuose karjeruose Pakruojo r., kurie gausiai apauga krūmais, todėl norint populiaciją palaikyti, būtinos veiksmingos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Gencijoniniai – *Gentianaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 167–180. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

A few localities are known in the central and northern parts of Lithuania; they are usually small, the number of plants varies from several individuals to several tens of individuals. Due to intensive drainage and management of natural meadows or their conversion into arable fields, many earlier localities should be treated as historical.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Daugiametis patvenis

Swertia perennis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA GENCIJONINIAI (GENTIANACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

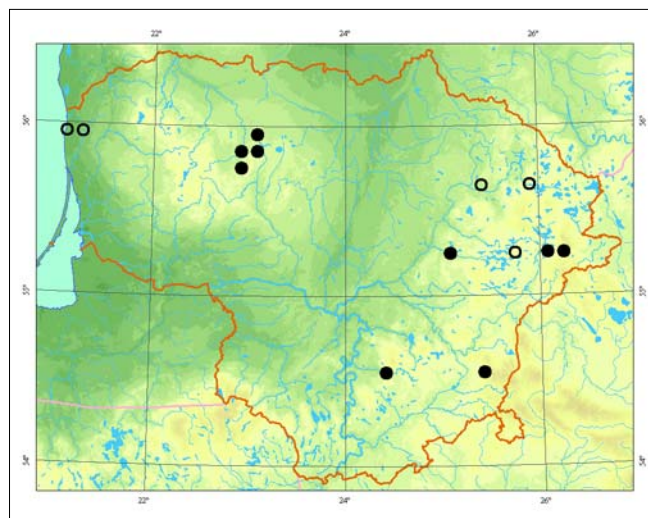
Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rūšis aptinkama Anykščių, Kelmės, Kretingos, Prienų, Šiaulių, Švenčionių, Ukmergės, Vilniaus ir Zarasų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas stambiu šakniastiebiu ir žiemojančia lapų skrotele. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir vegetatyviniu būdu. Daugiametis patvenis yra siauros ekologinės amplitudės – auga žemapelkinėje subneutralios ar neutralios reakcijos, turtingose bazių, neretai karbonatiniuose durpėse, kur aukštas vandens lygis, vegetacijos laikotarpiu būna netoli substrato paviršiaus. Aptinkamas šaltiniuose ir šarmingose žemapelkėse.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Populiacijos paprastai gausios.

Grėsmės ir apsauga. Daugiametis patvenis yra jautrus hidrologinių sąlygų pokyčiams – buveinių ar jas supančių teritorijų sausinimas jam yra pražūtingas. Vandens lygio pažemėjimas turi ir netiesioginių neigiamų pasekmių: apsausintos pelkės sparčiai apauga krūmais, kurie nustelbia nekonkurencingus žolinius augalus, tokius kaip daugiametis patvenis. Didelę neigiamą įtaką daro ir augaviečių eutrofizacija

Norint išsaugoti daugiametis patvenius pažeistose buveinėse, būtinos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Balevičienė J., 2000: *Primulo-Schoenetum ferruginei* Du Rietz 1925 – raktažolinis vikšrenynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 48–50. – Vilnius.
Jankevičienė R., 1976: Patvenis – *Swertia*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 179–180. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Swertia perennis is found in the Anykščiai, Kelmė, Kretinga, Prienai, Šiauliai, Švenčionys, Ukmergė, Vilnius and Zarasai districts. It occurs in springfens and alkaline fens.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Vandeninė plaumuonė

Nymphoides peltata (S. G. Gmel.) Kuntze

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA PUPLAIŠKINIAI (*MENYANTHACEAE*)

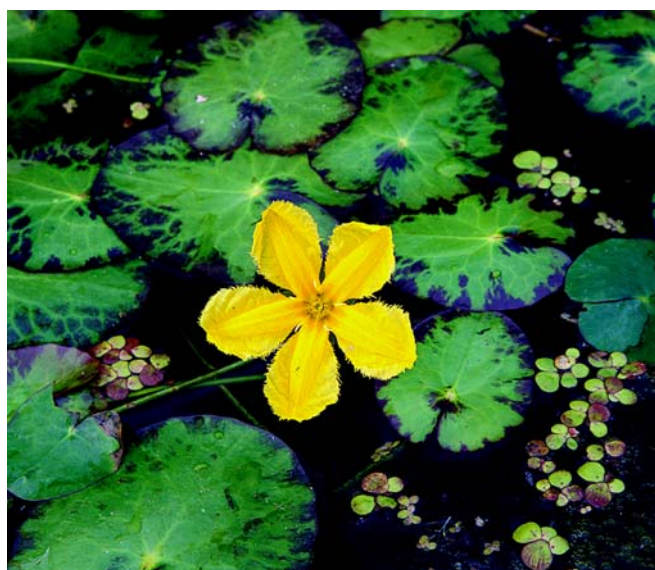
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

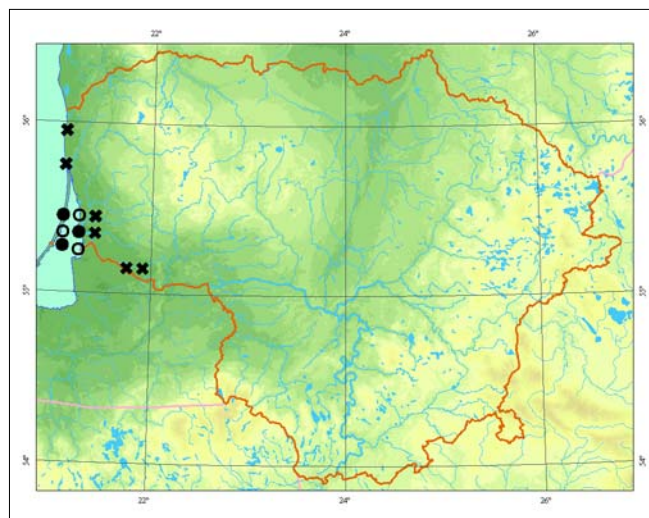
Paplitimas. Europoje ir Azijoje, introdukuota Amerikoje. Gana reta rūšis visame paplitimo areale. Lietuvoje labai reta, nes yra šiauriniame arealo pakraštyje. Aptinkama tik vakarinėje šalies dalyje (Klaipėdos ir Šilutės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 2 m aukščio vandens augalas plūduriuojančiais lapais, išsišaknijantis vandens telkinių dugne. Vegetatyviniu būdu dauginasi stiebo dalimis. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Auga lėtai tekančiuose ir stovinčiuose vandenyse: Krokų Lankos ežere, Kuršių marių įlankose, upių, įtekančių į Nemuną, Baltijos jūrą ir Kuršių marias žemupiuose, žiotyse, senvagėse. Sudaro *Nymphoidetum peltatae* bendrijas, auga kitų vandens augalų bendrijose.

Populiacijų gausumas. Daugelyje senų radaviečių vandeninių plaumuonių populiacijos buvo gausios. Tikriausiai išnykusios Gėgėje ties Gėgininkais ir Vyčiais, Minijoje ties Sakučiais ir Minijos kaimu, Nemune ties Rusne, Rąžės, Danės ir Jūros žemupiuose, Krokų lankos ežere. Periodiškai pasirodo ir išnyksta Kuršių marių Pervalkos, Preilos ir Parnidžio įlankose. Pastaraisiais metais gausiausia populiacija žinoma Kuršių marių Kniaupo įlankoje, kur plaumuonės sudaro sąžalynus įlankos viduryje ir auga kitų augalų bendrijų pakraščiuose.

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandenių taršos ir antropogeninės eutrofizacijos, dėl konkurencijos su kitais stambiais šakniastiebiais augalais – nimfeidais ir helofitais.

Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 1999: Vandeninės plaumuonės (*Nymphoides peltata* (S. G. Gmelin) O. Kuntze) bei jos bendrijų paplitimas Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, (5)3: 219 – 226.

Sinkevičienė Z., 2000: *Nymphoidetum peltatae* (Allorge 1922) Bellot 1951 – vandeninis plaumuonynas – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 90–91. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The species is very rare in Lithuania; here it is at the northern border of its distribution range. The plant is recorded only in the western part of the country (Klaipėda and Šilutė distr.). The largest population is in Kniaupas Bay of the Curonian Lagoon. In many previously known localities the plant has become extinct due to pollution, anthropogenic eutrophication and competition with other aquatic plants – especially nympheids and helophytes.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Mėlynasis palemonas

Polemonium caeruleum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PALEMONINIAI (POLEMONIACEAE)

2 (V) kategorija

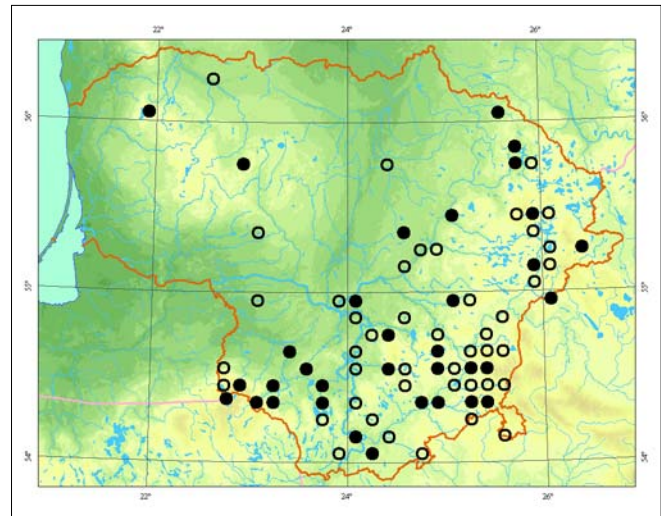
Statusas. Lietuvoje rūšis saugoma nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Skandinavijoje, Kaukaze, Centrinėje Azijoje, Vakarų ir Rytų Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Kinijoje, Korėjoje, Japonijoje, Aliaskoje. Sulaukėję augalai išplitę Vakarų ir Pietų Europoje bei rytinėje Kanados dalyje. Rūšis aptinkama visoje Lietuvoje, tačiau dauguma radviečių telkiasi pietinėje ir rytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas. Stiebas status, 35–120 cm aukščio, viršutinė dalis plaukuota. Žiedai mėlyni, susitelkę šluotelėje stiebo viršūnėje. Žydi birželio–liepos mėn. Žiedai savidulkiai arba juos apdulkina plėviasparniai. Dauginasi sėklomis ir šakniastiebiais. Mėgsta drėgnus rūgštokus durpingus dirvožemius. Dažniausiai auga drėgnose pievose, krūmynuose, upių ir ežerų pakrantėse, drėgnuose lapuočių miškuose. Auginamas darželiuose, kartais sulaukėja.

Selemono Paltanavičiaus nuotrauka

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis; retkarčiais sudaro didelius, kelis šimtus kvadratinį metrų užimančius sąžalynus.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia buveinių sausinimas, arimas, krūmų ir medžių susivėrimas. Gali reikėti kirsti medžius ir krūmus, ekstensyviai šienauti arba ganyti.

Informacijos šaltiniai

Karpuška R., Milaknytė J., Ryla M., 1994: Floristiniai radiniai prie Kančiogino ežero (Švenčionių raj.). – Kn.: Kulbis A. (red.), Floristiniai radiniai. 1993 vegetacijos sezonas. – Vilnius.

Tučienė A., 1976: Palemoniniai – Polemoniaceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 214–220. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The sites of Polemonium caeruleum are concentrated in the southern and western parts of Lithuania. The species prefers wet grasslands and semi-open habitats, usually on moist peaty soils. Sometimes it escapes from cultivation. The habitats can be destroyed by draining, ploughing, or overgrowth with shrubs and trees. Restoration activities may include the cutting of shrubs and trees, regulated mowing and grazing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Vaistinis kietagrūdis

Lithospermum officinale L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA AGURKLINIAI (BORAGINACEAE)

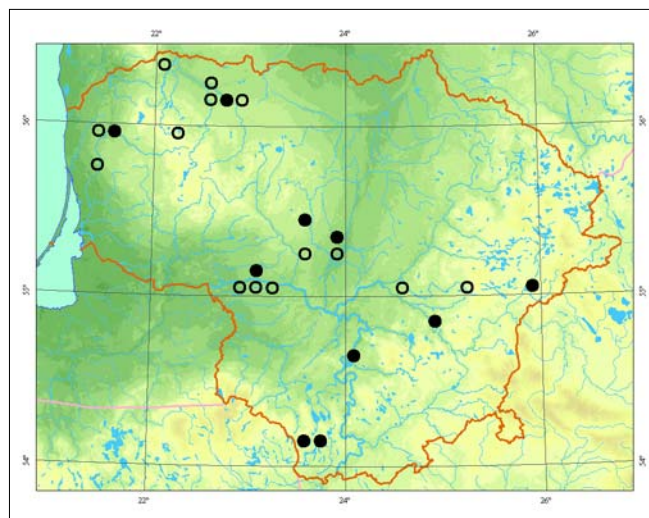
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Šiaurės Vakarų ir Centrinėje Azijoje.

Lietuvoje žinoma apie 30 radaviečių, įvairiose dalyse, išskyrus pietrytinę. Aptinkama Dubysos, Minijos, Nemuno, Obelės, Šventosios, Varduvos, Verknės, Virvytės ir Ventos slėniuose, Pakasų, Snaigyno, Šlavanto ir Šlavantėlio apyežerėse, ant Kernavės piliakalnio (Širvintų r.) ir Varnėnų miške (Švenčionių r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Auga upių slėnių ir ežerų šlaituose, pakrantėse, kalvų šlaituose; tiek atvirose augavietėse, tiek šviesiuose krūmynuose ir miškuose. Vaistinis kietagrūdis prierašus derlingiems, karbonatingiems

Linos Jasiukonytės piešinys

priemolio ir molio dirvožemiams. Dažniausiai auga pamiškių, miško aikštelių ir šlaitų pievų bendrijose.

Populiacijų gausumas. Naujesnių duomenų yra tik apie 8 radavietes. Jose augalų skaičius nevienodas – auga ir pavieniui, ir grupėmis (iki keliasdešimties individų).

Grėsmės ir apsauga. Augaviečių keitimas ir pavėsinimas sutankėjus medžiams ir krūmams.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1961: Ežeininiai – *Boraginaceae*. – Kn.: *Natkevičiūtė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 238–263. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Lithospermum officinale is found in different parts of Lithuania, excluding the southeast where sandy soils prevail. It occurs on the open slopes of river valleys and lakes as well as on the dry riverbanks and lakeshores, on hillslopes, in sunlit bushes and forests. The soils in the habitat are rich in nutrients and carbonate, usually clay or loam. About 30 localities are known to exist but only eight have been confirmed by new data. *Lithospermum officinale* plants are not usually abundant.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Siauralapė plautė

Pulmonaria angustifolia L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA AGURKLINIAI (BORAGINACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi Vidurio ir Rytų Europos miškų zonoje.

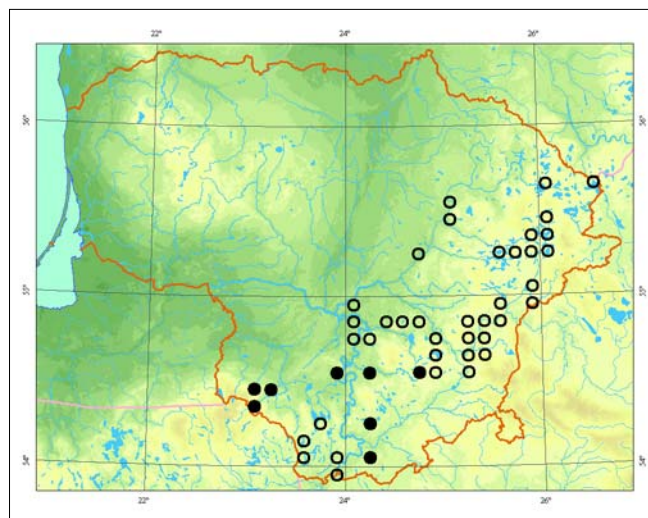
Lietuvoje rūšis aptinkama pietinėje ir rytinėje dalyje. Augavietės yra Ignalinos, Kaišiadorių, Lazdijų, Marijampolės, Molėtų, Prienų, Švenčionių, Trakų, Vilniaus, Zarasų rajonuose. Anykščių, Kauno, Ukmergės r. žinoma tik po 1 radavietę.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpu šakniastiebiu, 0,2–0,3 m aukščio žolinis augalas. Iš pradžių rožiniai, vėliau žydrai mėlyni žiedai sudaro suktukus. Žydi balandžio–gegužės mėn. Vaisiai – riešutėliai, juos platina skruzdėlės. Šviesomėgis. Medingas. Dekoratyvus. Vaistinis. Dažniausiai auga retuose šviesiuose pušynuose ir ažuolynuose su pušimis. Pasitaiso plačialapių miškuose, mišriuose miškuose su gana tankiu lazdynų traku, lazdynais apaugusiuose šlaituose, miškų aikštelėse, palei miškų keliukus, kirtavietėse, pamiškėse, šlaituose.

Populiacijų gausumas. Pamiškėse dažniausiai aptinkami pavieniai individai. Miškuose paprastai auga negausiai, pasklidę gana dideliuose sklypuose. Kai

Jono Augustausko nuotrauka

auga tinkamiausiomis sąlygomis, 1 m² aptinkama po keletą individų. Vienoje didžiausių žinomų populiacijų Labanoro apylinkėse (Švenčionių r.) saliviniame pušyne (*Peucedano-Pinetum* asociacijos bendrijoms) žydėjimo metu gegužės pradžioje bendrijoms suteikia žydrą atspalvį.

Grėsmės ir apsauga. Savaimė sunyksta pavėsyje. Nyksta dėl intensyvaus ūkininkavimo miškuose (pakeitus augavietes), miško paklotės ardymo, trypimo, rinkimo vaistams.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1976: Plautė – *Pulmonaria*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 242–245.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Pulmonaria angustifolia occurs in the southern and eastern parts of Lithuania. The species grows in pinewoods, broadleaved and mixed forests with a rather dense hazel underwood, slopes overgrown with hazel, forest glades, along forest paths, in felled areas, along forest edges and on slopes. Usually solitary individuals or small populations are found.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Vaistinė raitinytė

Gratiola officinalis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BERVIDINIAI (SCROPHULARIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, Azijoje, Vakarų Sibire, Šiaurės Amerikoje.

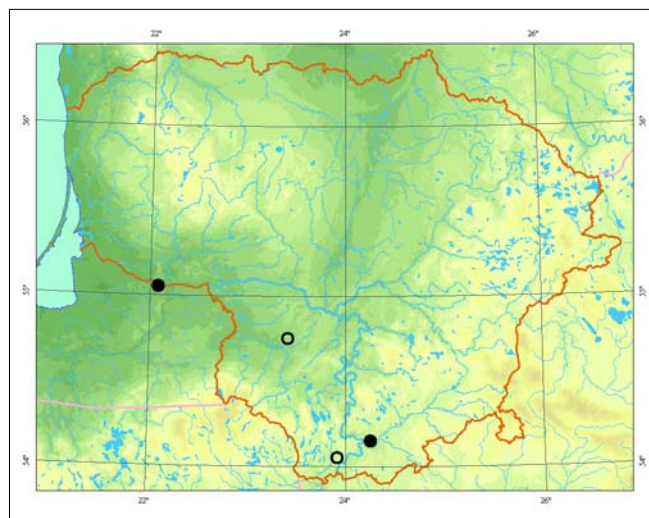
Lietuvoje labai reta rūšis. Rasta prie Nemuno, Merguvos ežero krante ties Bitėnais, Druskininkuose ir Merkinėje (Varėnos r.), Timiniškėse (Marijampolės r.). Subborealio reliktas.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 30 cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis, kurias platina vanduo. Labai retai dauginasi vegetatyviniu būdu. Žydi birželio – rugsėjo mėn. Auga pakrančių krūmynuose, užpelkėjusiuose paupiuose, senvagių krantuose. Nuodingas. Visose augalo dalyse yra gliukozidų (gratsiosido ir gratsiotoksino), kurie sukelia labai stiprų viduriavimą.

Populiacijų gausumas. Visos populiacijos nuskurdusios, kiekvienoje likę tik po keletą individų. Senųjų pavyzdžių, esančių WI herbariume, autoriai nurodo, kad Druskininkuose ir Marijampolės r. *Gratiola officinalis*

Mindaugo Rylos nuotrauka

nalis augo nebūdingose vietose, buvo aptikti vos 3–5 kerai. Merkinėje (Varėnos r.) buvo aptiktas 1 generatyvinis ir keli vegetatyviniai individai, kurie augo palei daržus iškasto ir apleisto tvenkinio pakrantėje. Naujais radiniais šie duomenys nepatvirtinti. Merguvos senupės krante ties Bitėnais atokiai auga 5–7 kerai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta, nes mažėja tinkamų augaviečių plotai. Pagrindinė priežastis – atvirų pakrančių užaugimas nendrėmis ir krūmais. Neigiamą įtaką daro dirbtinis pakrančių tvirtinimas.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Raitinytė – *Gratiola*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 405–407. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This species has been found in only two localities on the banks of the Nemunas River. All populations are impoverished with only a few individuals remaining. The main reason for their extinction is the overgrowth of open banks with reeds and shrubs. Negative impacts are also produced by water erosion, the artificial support of banks, and dam establishment.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Baltijinė linažolė

Linaria loeselii Schweigg.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BERVIDINIAI (SCROPHULARIACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2005 m.

Įrašyta į ES Buveinių direktyvos II priedą.

Paplitimas. Rytinėje Baltijos pajūrio pakrantėje (Latvijoje, Kaliningrado srityje, Lenkijoje). Rytų Baltijos pajūrio smėlynų endemas.

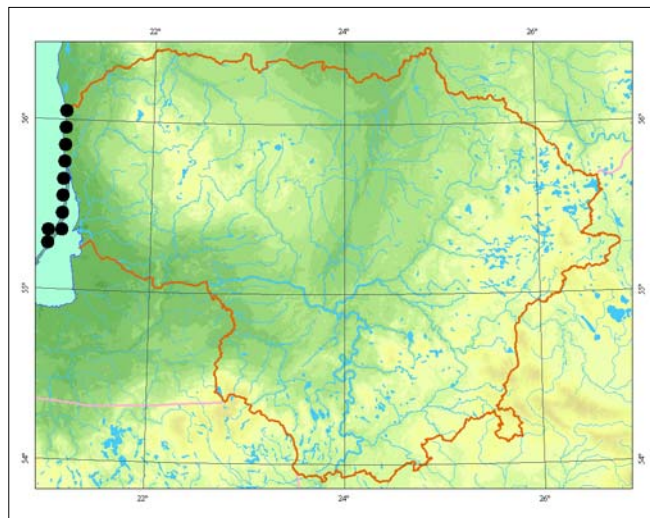
Lietuvoje auga tik pajūryje: Kuršių nerijoje ir žemyninėje pajūrio dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, su šviesiai melsvu apnašu, 10–40 cm aukščio augalas. Lapai ir stiebas padengti plonu vaškiniu sluoksniu. Stiebas kylantis, nešakotas. Sėklos, patekusios į sūrų jūros vandenį, žūsta. Žydi gegužės – rugsėjo mėn., kartais žydi 2 kartus per vegetacijos sezoną. Auga neturtingame maisto medžiagų, eoliniame smėlyje. Pagrindinės augavietės – baltųjų kopų, pilkųjų kopų ir užuomazginių pustomų kopų buveinėse.

Populiacijų gausumas. Populiacijos dydis priklauso nuo ekologinių sąlygų augavietėse. Atviruose smėly-

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

nuose populiacijas sudaro 200–500 individų, o krūmais apaugusiuose, su tankiu žolynu būna tik 10–20 individų. Būdingas ilgas vegetacijos sezonas, todėl populiacijose vyrauja juveniliniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. Kadangi tai silpnai konkuruojanti rūšis, ji nyksta, kai atviros vietos apauga krūmais, smėlyje kaupiasi humusas, netinkamai naudojamos ir tvarkomos baltosios pajūrio kopos.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Linažolė – *Linaria*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 423–428. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species occurs only in coastal regions. It is endemic of the sands of the East Baltic coastline. In Lithuania Linaria loeselii grows only on the seacoast – on the Curonian Spit and on the continental seacoast. The number of localities has decreased due to natural succession. The main threats to its survival are inappropriate use and management of seacoast white dunes.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Gebenlapė veronika

Veronica hederifolia L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BERVIDINIAI (*SCROPHULARIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Lietuvos saugomų augalų sąrašuose nuo rūšis nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, Viduržemio pajūryje, Kaukaze, Kryme, Mažajoje Azijoje, Centrinėje ir Rytų Azijoje. Kitur – užneštinis augalas.

Lietuva yra šiaurrytiniame natūralaus arealo pakraštyje: žinomos tik kelios radavietės.

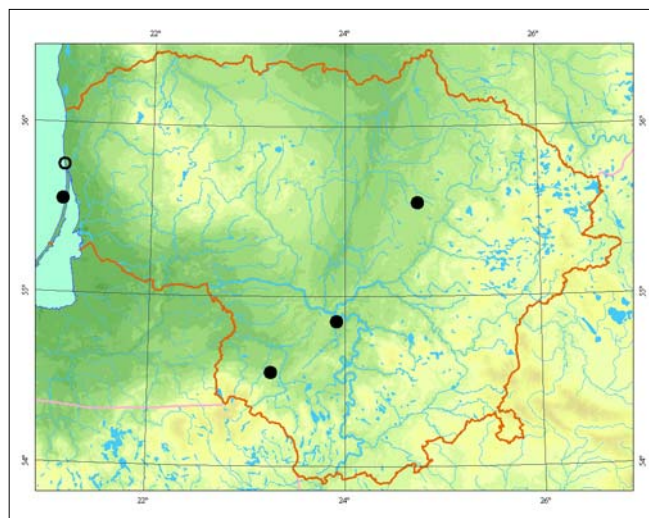
Biologija ir ekologija. Vienmetis, 8–30 cm aukščio žolinis augalas. Stiebai ploni, gulsti ar kylantys, nuo apačios šakoti. Lapai su gana ilgais lapkočiais. Žydi gegužės mėn. nedideliais violetiniais arba melsvais žiedais. Dauginasi sėklomis, kurios gali sudygti tais pačiais metais ir tada augalas žiemoja. Auga daržuose, pakrūmėse, lapuočių miškų aikštelėse, soduose. Vidurio Europoje tai būdinga pavasarinė efemerinė piktžolė kalkingų dirvožemių laukuose (*Stellarietea mediae* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Augavietėse auga gausiai, tačiau pačios populiacijos nėra pastovios.

Grėsmės ir apsauga. Mažėjant antropogeninės veiklos intensyvumui ir stiprėjant daugiamečių augalų konkurencijai, gebenlapių veronikų populiacijos gali susilpnėti arba visai sunykti.

Kęstučio Obelevičiaus nuotrauka

Augavietėse būtina išsaugoti nesusivėrusios augalijos plotelius, daržuose ir pasėliuose naikinant piktžoles nesunaikinti visų gebenlapių veronikų.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Bervidiniai – *Scrophulariaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 403–488. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

A few localities are known. It grows in vegetable gardens, deciduous forest glades and along their edges. The populations are unstable.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Blizgančioji veronika

Veronica polita Fries

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BERVIDINIAI (*SCROPHULARIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje.

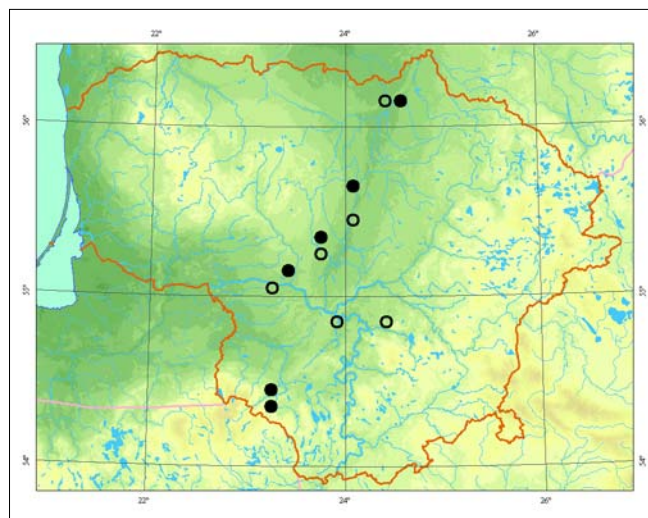
Lietuvoje gausiausios populiacijos yra Vidurio Lietuvos žemumoje: nuo Biržų ir Pasvalio šiaurėje iki Marijampolės pietvakariuose. Archeofitas.

Biologija ir ekologija. Vienmetis arba vienmetis žiemojantis žolinis augalas. Stiebai gulsti ar kylantys, nuo apačios šakoti, 5–25 cm ilgio. Lapai trumpakočiai. Nuo išoriškai labai panašių rūšių – pūdyminės veronikos (*Veronica agrestis*) ir tamsiosios veronikos (*Veronica opaca*) – skiriasi plačiais kiaušiniškais, prie pagrindo kraštais vienas kitą pridengiančiais taurėlapiais ir dviejų tipų plaukeliais (tankiai trumpais paprastais su ilgesniais liaukiniais), apaugusiais vaisiais (dėžutėmis). Žydi gegužės–rugsėjo mėn. nedideliais žydrais arba mėlynais žiedais. Dauginasi sėklomis, kurios gali sudygti tais pačiais metais. Auga daržuose, pasėliuose, dirvnuose, soduose, mėgsta sunkius, karbonatų turtingus molio ir priemolio dirvožemius. Sudaro žemaūges segetalinių piktžolių bendrijas (*Stellarietea mediae* klasės).

Populiacijų gausumas. Tinkamose augavietėse – vasarinių javų pasėliuose, daržuose, kuriuose nėra naudojami herbicidai, rudeninėse ražienose, karbonatų

Linos Jasiukonytės piešinys

turtinguose priemolio arba molio dirvožemiuose gali augti labai gausiai (Panevėžio, Kėdainių, Pasvalio, Marijampolės sav.).

Grėsmės ir apsauga. Rūšis prieraši derlingiems dirvožemiams ir paplitusi intensyvios žemdirbystės rajonuose, todėl kenčia nuo šiuolaikinių pažangių žemdirbystės technologijų ir herbicidų naudojimo. Ilgesniam laikui nepaliekant ražienų, dingsta galimybė susiformuoti rudeninėms populiacijoms.

Galima dirbtinai palaikyti populiacijas ekstensyvaus žemės ūkio sklypuose (ekologiniuose ūkiuose, nacionaliniuose parkuose, muziejuose).

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Bervidiniai – Scrophulariaceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 403–488. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The most abundant populations are concentrated in the central Lithuanian lowlands. The plant grows in vegetable gardens, crop fields, wastelands, gardens; it prefers heavy carbonate-rich clay and loam soils.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Karališkoji glindė

Pedicularis sceptrum-carolinum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA BERVIDINIAI (SCROPHULARIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

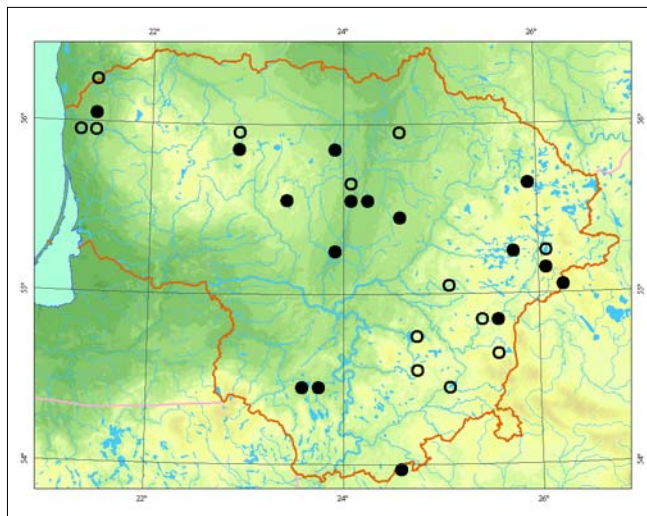
Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje.

Lietuvoje reta rūšis, bet aptinkama daugelyje rajonų: Vilniaus, Trakų, Alytaus, Panevėžio, Skuodo, Varėnos, Pasvalio, Švenčionių, Kelmės, Šiaulių, Kretingos, Kėdainių, Zarasų, Širvintų.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio augalas. Stiebas status. Pamatiniai lapai sudaro skrotelę. Žiedai geltoni, apatinė lūpa raudonu kraštu. Viršutinė lūpa be snapelio ir be dantelių. Dauginasi sėklomis. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Auga durpingose pievose, pelkėtuose miškuose, šarmingose žemapelkėse. Prieraišus *Caricion davallianae* sąjungos žemapelkių bendrijoms.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Populiacijos negausios, bet užima gana didelius plotus. Dažniausiai auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis visoje durpingoje pievoje ar šarmingoje žemapelkėje. Vyrauja generatyviniai augalai. Populiacijos formuojasi įmirkusiose dirvose, kurias maitina gruntiniai ir iš aplinkinių teritorijų atitekantys, dažniausiai kalkingi vandenys. Vandens lygis dažniausiai laikosi lygiai su substratu arba kiek aukščiau jo.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl žemapelkių ir durpingų pievų sausinimo, hidrologinio režimo keitimo aplinkinėse teritorijose. Augalai jautrūs tręšimui.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Glindė – *Pedicularis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.)*, Lietuvos TSR flora, 5: 461–466. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species has been found in many localities sparsely scattered almost throughout all of Lithuania. The populations are not abundant but cover rather large areas. *Pedicularis sceptrum-carolinum* becomes extinct due to the drainage of mires and peaty meadows, and changes in the hydrological regime in adjacent territories; the species is sensitive to fertilisation.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Miškinė glindė

Pedicularis sylvatica L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA BERVIDINIAI (*SCROPHULARIACEAE*)

1 (E) kategorija

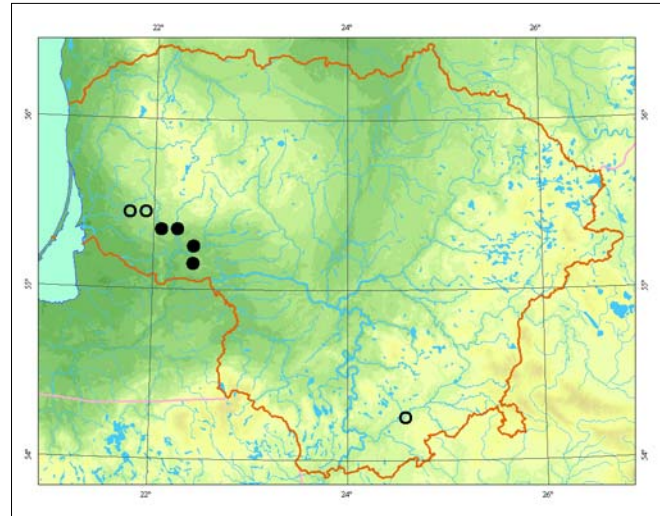
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje. Lietuvoje reta, rasta Tauragės, Šilutės, Šilalės, Varėnos rajonuose.

Biologija ir ekologija. Dvimetis arba daugiametis, 5–15 cm aukščio augalas. Stiebai keli, statūs, nešakoti. Pamatiniai lapai sudaro skrotelę. Žiedai rožiniai, šviesiai purpuriniai, retai – balti. Dauginasi sėklomis. Terofitas. Žydi gegužės – birželio mėn. Auga pelkėtuose pievose, pelkėtuose miškuose, pamiškėse, antropogenizuotose augavietėse, ant miško kelių, miško kvartalų linijų, dažniausiai *Juncetum squarrosi* bendrijose. Dirvožemiai rūgštūs (pH 4,0–4,5), neturtingi maisto medžiagų priemėliai, kartais su plonu durpių sluoksniu.

Populiacijų gausumas. Gausiausiai auga Viešvilės rezervate (Tauragės r.). Didelės (užima apie 1 ha) ir gausios (kelių šimtų individų) populiacijos aptiktos Eičių ir Pužiškės girininkijose. Mažesnių populiacijų aptinkama visoje rezervato teritorijoje. Kituose rajonuose auga pavieniui arba nedidelėmis, iki 15 individų, grupėmis.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė nykimo priežastis yra augavietės ekologinių sąlygų keitimas. Neigiamą įtaką daro hidrologinio režimo keitimas augavietėse ir

aplinkinėse teritorijose – tai skatina bendrijų struktūros kitimą. Ilgainiui žolynas tankėja, daugėja augalų rūšių, pradeda augti krūmai.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1976: Glindė – *Pedicularis* – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 461–466. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Pedicularis sylvatica is known to exist in only four localities. It occurs in swampy forests and wet meadows. Drainage is probably the main reason for species decline.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Žydrano Sinkevičiaus nuotrauka

Didžioji džioveklė

Orobanche elatior Sutton

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA DŽIOVEKLINIAI (OROBANCHACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2007 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje, Rytų Europos pietinėje dalyje, Pietvakarių ir Centrinėje Azijoje.

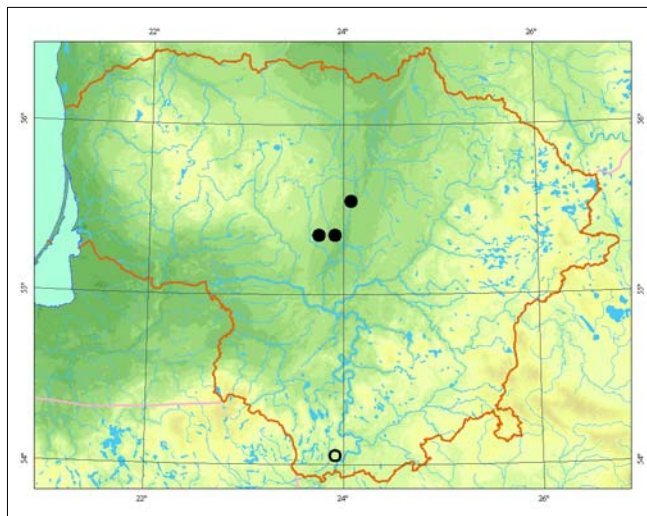
Lietuvoje rūšis reta, nes netoli nuo šiaurinės arealo ribos. XIX a. buvo rasta Paluknio (Trakų r.) apylinkėse, XX a. viduryje – Druskininkuose, bet dabar ten neaptinkama. Dabar žinomos rūšies populiacijos telkiasi Šušvės, Kruosto, Šarkupio slėniuose (Kėdainių r.), Nevėžio ir Liaudės slėniuose (Panevėžio r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–75 cm aukščio, rusvas ar gelsvas, chlorofilo neturintis parazitinis augalas. Lietuvoje įsikuria ant didžiagalvių bajorių (*Centaurea scabiosa*) šaknų. Žydi birželio–rugsėjo mėn., sėklos subręsta rugpjūčio–rugsėjo mėn. Dauginasi ir plinta vėjo išnešiojamomis ir vandens į dirvožemį įterpiamomis sėklomis. Sėklos sudygsta tik patekusios ant parazituojamo augalo šaknų ar ne daugiau kaip už 3 mm nuo jų. Auga sausose ir normalaus drėgnumo, gerai šildomose upių ir upelių šlaitų pievose. Šviesomėgis.

Populiacijų gausumas. Dauguma rūšies populiacijų užima nedidelį, 200–400 m² plotą, o dviejų populiacijų plotas yra apie 2000 m². Apie populiacijų dydį galima spręsti tik iš žydinčių augalų gausumo. Vidu-

Justino Janulaičio nuotrauka

tinis žydinčių augalų tankumas populiacijose – 0,1–0,2 ind./1 m². Daugiausia žydinčių individų aptikta Šušvės upės pakrantėje, Skinderiščio kaime (2004 m. – 286 ind.) ir Nevėžio upės slėnio šlaite, Stuomeniškių kaime (2004 m. – 206 ind.). Didžiosios džioveklės individų tankumas populiacijose tiesiogiai priklauso nuo jas maitinančių augalų – didžiagražių bajorių tankumo.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia sausų pievų pokyčiai. Nešienaujamos ir neganomose pievose susidarius storam nudžiūvusios žolės sluoksniui didžiosios džioveklės negali išaugti ir normaliai žydėti. Padidėjus maisto medžiagų kiekiui dirvožemyje ir suvešėjus aukštaūgiams augalams, nyksta didžiagalvės bajorės, ant kurių šaknų įsikuria didžiosios džioveklės. Būtina parengti buveinių tvarkymo planus ir juos įgyvendinti.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1975: Džiovekliniai – *Orobanchaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 492–497. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Currently five populations of this species are known in the Kėdainiai and Panevėžys districts. The largest populations occupy ca. 2000 m². It is threatened by the alteration of habitat conditions.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Blyškioji džioveklė

Orobanche reticulata Wallr. (sin. *Orobanche pallidiflora* Wimm. et Grab.)

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA DŽIOVEKLINIAI (OROBANCHACEAE)

3 (R) kategorija

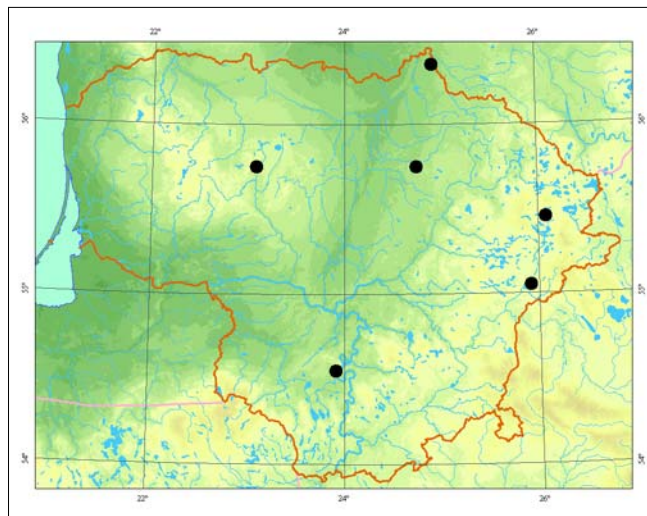
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje, Rytų Europos pietinėje dalyje, Kaukaze, Sibire, Šiaurės Afrikoje. Lietuvoje rūšis reta, populiacijos žinomos Biržų, Ignalinos, Panevėžio, Prienų, Šiaulių ir Švenčionių rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis ar dvimetis, 20–100 cm aukščio, chlorofilo neturintis, rusvai gelsvas parazitinis augalas. Lietuvoje auga ant gelsvalapių usnių (*Cirsium oleraceum*) šaknų. Žiedynas ilgas, kartais sudaro pusę stiebo ilgio. Žydi birželio – rugsėjo mėn., sėklos subręsta rugsėjo – spalio mėn. Dauginasi ir plinta tik vėjo išnešiojamomis ir vandens į dirvožemį įterpiamomis sėklomis. Sėklos sudygta tik patekusios ant parazituojamo augalo šaknų ar ne daugiau kaip už 3 mm nuo jų. Auga pelkėtose pievose, upelių ir šaltinių pa-

Mindaugo Rylos nuotrauka

kraščiuose (*Calthion palustris* sąjungos bendrijose), taip pat drėgnuose ir šlapiuose miškuose, kurie yra gelsvalapių usnių sąžalynuose.

Populiacijų gausumas. Dėl savitos biologijos tiksliai nustatyti populiacijų dydį neįmanoma. Apie jas galima spręsti tik iš žydinčių augalų gausumo. Didžiausia dabar žinoma blyškiųjų džioveklių populiacija yra Biržų girioje, ištiesinto Žemosios Gervės upelio pakrantės apsausėjusioje pievoje. Ji užima beveik 800 m² plotą. 2004 m. aptikta apie 120 žydinčių individų. Pastebėta, kad žydinčių blyškiųjų džioveklių skaičius populiacijose skirtingais metais gali smarkiai kisti.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia plynieji miškų kirtimai rūšies populiacijų buveinėse. Būtina išlaikyti tinkamiausią medyno sudėtį, lajų ir atvirų aikštelių mozaiką.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1975: Džiovekliniai — *Orobanchaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 492–497. — Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Currently six populations of *Orobanche reticulata* are known Lithuania. The largest population, occupying ca. 800 m² is in the Biržai district. The species is threatened by the alteration of habitat conditions.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Paprastoji tuklė

Pinguicula vulgaris L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (*MAGNOLIOPSIDA*)
ŠEIMA SKENDENINIAI (*LENTIBULARIACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

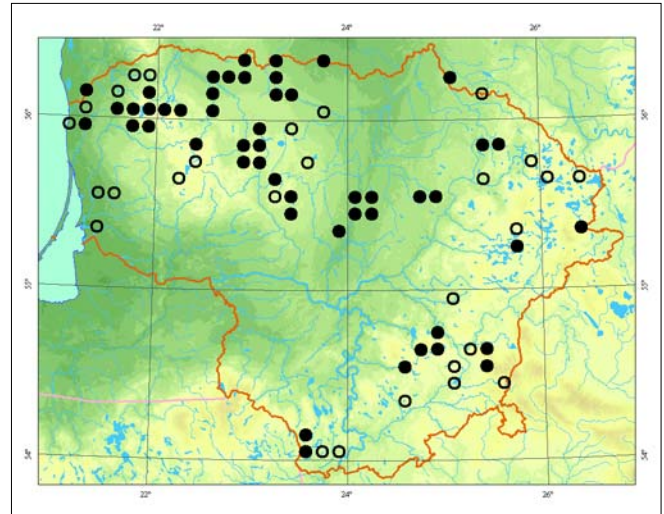
Paplitimas. Šiaurės, Vidurio ir Rytų Europoje, Pietvakarių ir Rytų Azijoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje aptinkama daugelyje rajonų įvairiose dalyse, bet retesnė pietvakarinėje. Žinoma daugiau nei 80 rūšies radaviečių.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, vabzdžiaėdis augalas labai trupu šakniastiebiu. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir vegetatyviniu būdu. Auga atvirose vietose su silpnai rūgščiomis ar silpnos bazinės reakcijos žemapelkinėmis durpėmis. Patinka šaltiniuotos ir šarmingos žemapelkės bei durpingos pievos. Neretai auga ir antropogeninėse buveinėse – durpinguose melioracijos griovių krantuose, drėgnose apleistų smėlio karjerų lomose.

Populiacijų gausumas. Tik apie dalį radaviečių yra naujesnių duomenų. Populiacijos paprastai nebūna labai gausios – dažniausiai augalų skaičius nesiekia 100, bet kartais jų suskaičiuojama iki 250.

Grėsmės ir apsauga. Rūšies retumą lemia saviti ekologiniai poreikiai, todėl ji jautri augavietės sąlygų pokyčiams. Išlikimui grėsmę kelia buveinių naikinimas jas eksploatuojant ir keitimas sausinant bei eutrofizuojant ne tik pačias pelkes, bet ir jų aplinką, kultūrinant durpingas pievas. Pelkėms ir durpingoms pievoms, ku-

riose dėl ūkinės veiklos pokyčių ar sausinimo auga krūmai, būtinos gamtotvarkos priemonės.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1976: Skendeniniai – *Lentibulariaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 497–503. – Vilnius.

Balevičienė J., 2000: *Caricetum davallianae* Dutoit 1924 – liekninis viksvynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 28–30. – Vilnius.

Meškauskaitė E., Naujalis J., 1996: Paprastoji tuklė Kurtuvėnų regioniniame parke. – Kurtuva. Kurtuvėnų regioninio parko metraštis, 2: 57–64.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Over 80 localities are widespread across all of Lithuania. The least number of localities can be found in the southwestern part of the country. The abundance of *Pinguicula vulgaris* in many cases is not high.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Jono Augustausko nuotrauka

Stačioji vaisgina

Ajuga pyramidalis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

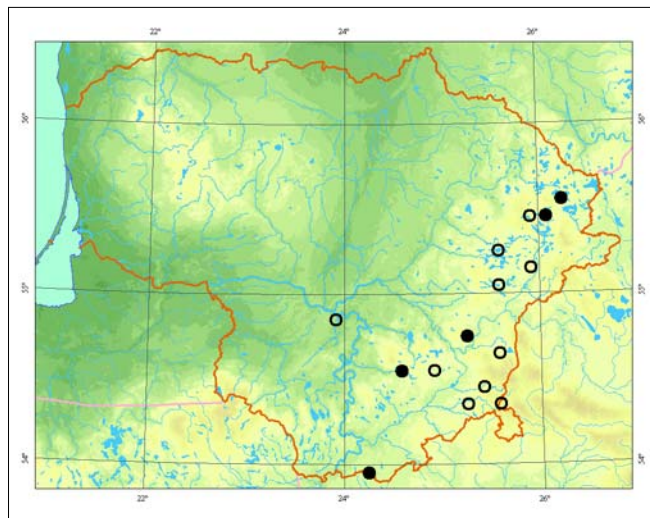
Paplitimas. Europoje – šiaurėje iki Norvegijos; pietuose pasiekia Viduržemio jūros regiono kalnus, Apeninus; vakaruose – Ispaniją, Portugaliją; rytuose – Kaukazą, Ukrainą.

Radavietės yra Rytų ir Pietryčių Lietuvoje. Rasta Kau-no, Molėtų, Šalčininkų, Švenčionių, Tauragės, Trakų, Varėnos, Utenos, Vilniaus, Zarasų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas, palaių neišaugina. Lapai lygiakraščiai arba tik nežymiai rinčiuoti. Pažiedės daug ilgesnės už žiedus; žiedynas gana tankus, kūgiškasis. Žydi gegužės–birželio mėn. Dauginasi sėklomis (mirmekofilai – sėklas platina skruzdėlės). Auga šviesiuose pušynuose (*Dicrano-Pinion* sąjungos bendrijose) ir mišriuose miškuose, taip pat pamiškėse, miškų aikštelėse, ant kvartalų linijų, šlaituose su *Trifolio-Geranietea* klasės bendrijomis.

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Populiacijų gausumas. Žinomose radavietėse auga pavieniui arba grupelėmis po kelis augalus.

Grėsmės ir apsauga. Plynieji kirtimai, nutrūkusi ekstensyvi ūkinė veikla – miškų aikštelių šienavimas ir ganymas; taip pat miškų želdymas, užaugimas krūmais ir medynų sutankėjimas. Mažesnę grėsmę kelia mindymas, augalų skynimas.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1976: Vaisgina – *Ajuga*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 280–287. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Ajuga pyramidalis is known to be concentrated in sites located in eastern and southwestern Lithuania. The species occurs in pinewoods (*Dicrano-Pinion*) and mixed forests, mostly at the edges, in clearings and along the forest block lines. It also grows on slopes, in *Trifolio-Geranietea* communities. The main threats are a cease in traditional management practices, overgrowth with shrubs, and the introduction of forest plantations.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Raudonžiedis berutis

Teucrium scordium L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

1 (E) kategorija

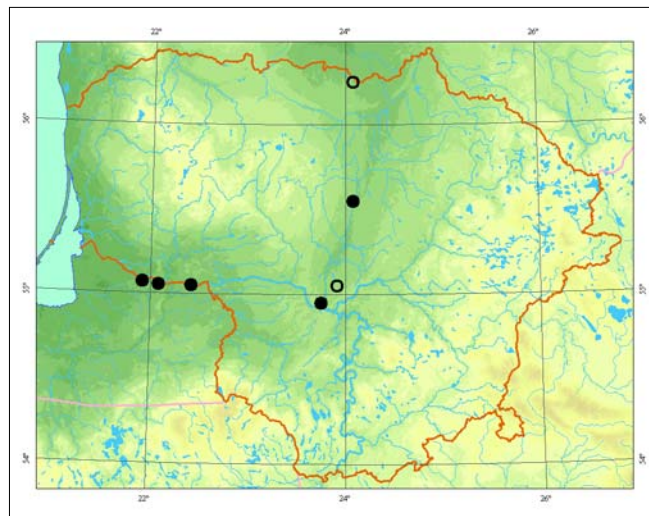
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje (išskyrus šiaurę), Vakarų Sibire, Centrinėje Azijoje. Atlančio reliktas.

Lietuvoje aptiktos radavietės Bitėnuose (Šilutės r.), Viešvilėje (Jurbarko r.), Raudondvaryje (Kauno r.), Panemunėje (Pagėgių r.). Naujai rūšis aptikta Krekenavoje (Panevėžio r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–40 cm aukščio augalas. Stiebas stačias, dažniausiai šakotas, apvalus. Žiedai purpuriniai, kartais balti. Žydi liepos–rugpjūčio mėn. Sėklos subręsta rugsėjo–spalio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga užliejamose pievose, upių bei griovių krantuose, lėkštoje pakrantėse, pakrančių krūmuose.

Populiacijų gausumas. Populiacijos suveši antroje vasaros pusėje. Gausi populiacija yra ties Bitėnais. Ją sudaro 20–25 generatyvinių ir 10–15 vegetatyvinių individų, kurie mažomis grupelėmis auga 20 × 30 m plote. Viešvilės apylinkėse populiaciją sudaro kelios

dešimtys vegetatyvinių individų. Naujai aptikta populiacija ties Krekenava yra gana didelė: ji užima apie 15 arų ir yra gausiausia (sudaro keletas šimtų augalų). Senųjų pavyzdžių, esančių WI herbariume, autoriai nurodo, kad pavieniai augalai augo Nemuno pakrantėje (Kauno r.) nebūdingose vietose. Šios radavietės pakartotinai nebuvo tikrintos, naujais radiniais duomenys nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta, nes mažėja tinkamų augaviečių plotai. Pagrindinė nykimo priežastis – atvirų pakrančių užaugimas nendrėmis ir krūmais. Neigiamą įtaką daro vandens erozija bei dirbtinis pakrančių tvirtinimas, užtvankų įrengimas.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1976: Berutis – *Teucrium*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora: 5: 279–280. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Teucrium scordium occurs in flooded meadows and river banks. The size and structure of populations are unstable. During humid years several dozen vegetative individuals can be recorded; they are distributed on the edges of old riverbeds and in reeds along the Nemunas River. The main reason for species extinction is overgrowth of open banks with reeds and shrubs.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Vytauto Uselio nuotrauka

lečialapė kalpokė

Scutellaria hastifolia L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

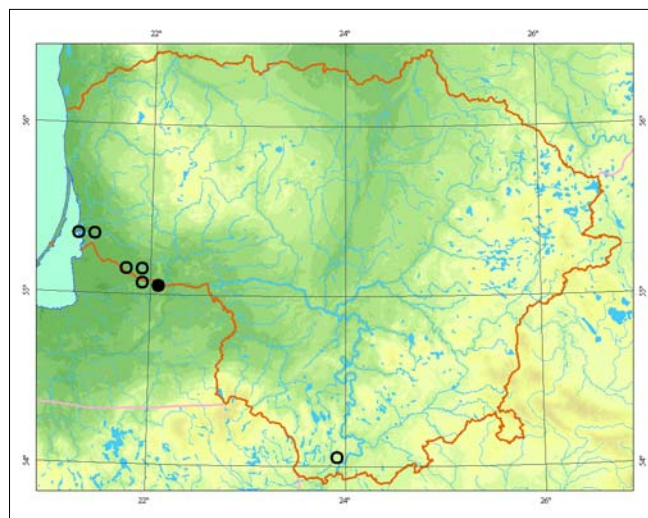
Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje, Vakarų Sibire, Mažojoje Azijoje.

Lietuvoje žinomos radavietės Šilutės r. ir Druskininkuose. Senojoje literatūroje nurodoma, kad augusi Ilguvoje (Šakių r.), J. Jundzilo rasta Vilniaus apylinkėse ir Mickūnuose, tačiau Lietuvos herbariumuose tai patvirtinančių pavyzdžių nėra.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–40 cm aukščio augalas. Stiebas kylantis, briaunos apaugusios trumpais plaukeliais. Žiedai violetiniai, taurelė ir vainikėlis apaugę liaukiniais plaukeliais. Žydi birželio–rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga užliejamose pievose, upių bei griovių krantuose, pakrančių krūmynuose. Svarbiausios sąlygos augti yra turtingas maisto medžiagų dirvožemis ir periodiškai patenkantis paviršinis vanduo. Dažniausiai aptinkama aliuvinių pievų buveinėse.

Valerijaus Rašomavičiaus nuotrauka

Populiacijų gausumas. Lietuvoje šiuo metu žinoma 1 populiacija ties Bitėnais, Merguvos ežero pakrantėse (Šilutės r.). Populiacija gausi, ją sudaro keli šimtai individų. Jų amžiaus struktūra tolygi. Plotuose, kur bendriose vyrauja aukštieji varpiniai, veši vegetatyviniai augalai, o kur žolynas retesnis ir žemesnis – generatyviniai. Kitose ankstesnėse radavietėse aptikti pavieniai *Scutellaria hastifolia* augalai augo nebūdingose vietose. Naujais radiniais šie duomenys nepatvirtinti.

Grėsmės ir apsauga. *Scutellaria hastifolia* išlikimo sąlyga – žmogaus ūkinė veikla. Norint išsaugoti esamą populiacijos būklę, būtina kasmet šienauti pirmąją žolę, ganyti galvijus atole.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1976: Kalpokė – *Scutellaria*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 378–381. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

This species has been found in a single locality. The population is abundant, covering a rather large area (100×200 m) in the flooded meadows along the Nemunas River and consists of a few hundred individuals. In order to preserve the existing state of the population, the first growth of grass has to be mowed every year, with limited subsequent mowing thereafter.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Meliscalapė medumėlė

Melittis melissophyllum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europos kalnų ir lygumų regionuose.

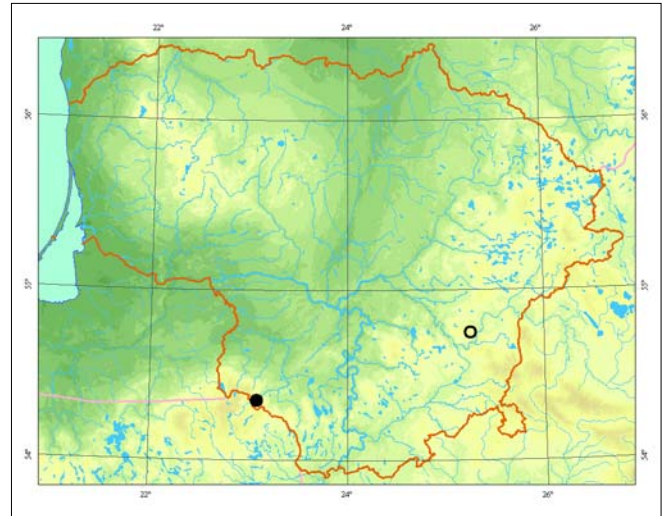
Lietuvoje žinomos 2 reliktinės radavietės, iš kurių pastaruoju metu šios rūšies augalų aptinkama tik vienoje. 1953 m. rasta Vanaginės miške (Vilniaus r.), tačiau pakartotinių tyrimų metu šių augalų neaptikta. Juodelių apylinkėse (Kalvarijos sav.) 1991 m. rasta tebegyvuojanti populiacija. Esama XIX a. duomenų apie radavietę Markučiuose (Vilniaus apyl.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio žolinis augalas trumpu šakniastiebiu; hemikriptofitas. Visas augalas plaukuotas. Žydi stambiais rausvai margais žiedais nuo gegužės pabaigos iki birželio mėn. Žiedus apdulkina vabzdžiai. Paprastai dauginasi sėklomis; retai kada šakniastiebiais. Sėklos subręsta birželio mėn. pabaigoje arba liepos pradžioje. Auga sausuose lapuočių ir mišriuose miškuose ant šlaitų (*Tilio-Carpinetum betuli*), kurių medynuose vyrauja liepos, ąžuolai, beržai, pasitaiko egliai ir pušų. Žolyną sudaro daugiausia žemi augalai.

Populiacijų gausumas. Juodelių apylinkių populiaciją sudaro bent 2 subpopuliacijos, augančios piet-

Jono Augustausko nuotrauka

niuose miškingų kalvų šlaituose, pavieniui arba negausiomis grupelėmis, po 3–5 augalus. Populiaciją sudaro 100–300 individų.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę augalams kelia miškų kirtimas, smėlio ir žvyro kasyba, dirvožemio erozija, augalų rinkimas, krūmų sutankėjimas.

Pernelyg sutankėjusiuose ir užkrūmijusiuose miškuose gali reikėti retinti medynus ir krūmus. Būtina riboti kasybą Juodelių karjere prie medumėlės augaviečių; sutvirtinti karjero šlaitus.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1976: Medumėlė – *Melittis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 330–331. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

The only surviving population of *Melittis melissophyllum* is known to be in southwestern Lithuania. The species occurs in dry broadleaved forests (*Tilio-Carpinetum betuli*) on slopes. The population consists of 100–300 individuals. The major threats are forest clearing, gravel mining, soil erosion, picking and the encroachment of shrubs.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Stačioji notra

Stachys recta L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

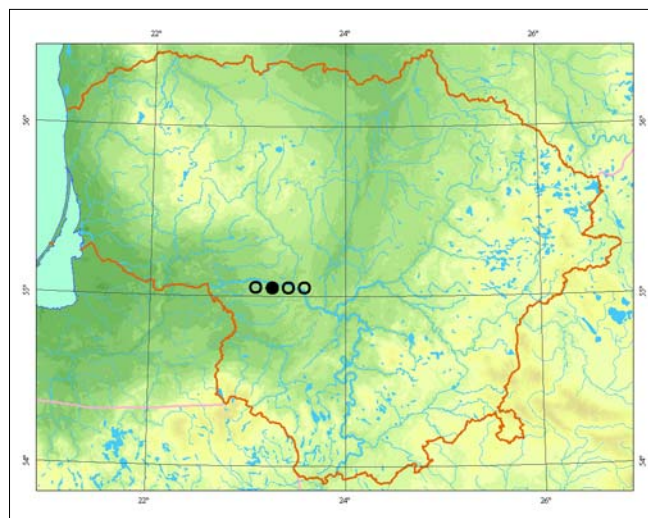
Paplitimas. Pietų, Vidurio ir Rytų Europoje, Mažojoje Azijoje, Kaukaze. Užneštinė Šiaurės Amerikoje. Lietuvos teritorija yra už šiaurinės ištisinio arealo ribos. Pagrindinės radavietės yra Nemuno slėnyje nuo Vilkijos iki Raudonės.

Biologija ir ekologija. Daugiametis augalas su trumpu šakniastiebiu. Stiebai statūs, tvirti, kartais kylančios, 10–50 cm aukščio. Žiedynas ilgas, menturiai viršūnėje sutankėję, prie pagrindo išretėję. Žiedai šviesiai geltoni. Žydi birželio–spalio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Auga sausų saulėtų šlaitų pievose, pakrūmėse, palaukėse (*Trifolio-Geranietea* klasės bendrijos). Galima aptikti antropogeninėse augavietėse. Eroziofilas.

Populiacijų gausumas. Įprastai auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis. Duomenų apie populiacijų kaitą nėra.

Valerijaus Rašomavičiaus nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Realią grėsmę populiacijoms kelia nebenaudojamų šlaitų (nešienaujamų, neganomų) apaugimas krūmais ir aukštaūgėmis žolėmis, ypač smiltyniniais lendrūnais (*Calamagrostis epigejos*). Šis šviesomėgis atvirų vietų augalas nepakenčia pavėsinimo. Būtina svarbiausiose stačiųjų notrų paplitimo vietose – dešiniojo Nemuno slėnio šlaituose – dirbtinėmis priemonėmis palaikyti atvirų erdvių ir dygliuotaisiais krūmynais apaugusių plotų santykį. Taip būtų išlaikomos ir kitų saugomų augalų rūšių buveinės: boloninio katišelio (*Campanula bononiensis*), pievinio šalavijo (*Salvia pratensis*), melsvojo gencijono (*Gentiana cruciata*), vaistinio kietagrūdžio (*Lithospermum officinale*) – pievose; dygiosios slyvos (*Prunus spinosa*) – krūmynuose.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1976: Notra – *Stachys*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 335–342. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The main localities are concentrated on slopes on the right-side of the valley of the Nemunas River mid-section. The plant usually grows alone or in small groups. Actual threat to the populations is caused by the overgrowth of abandoned (not mowed or pastured) slopes with shrubs and tall grasses, especially *Calamagrostis epigejos*.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Miškinė žiomenė

Dracocephalum ruyschiana L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

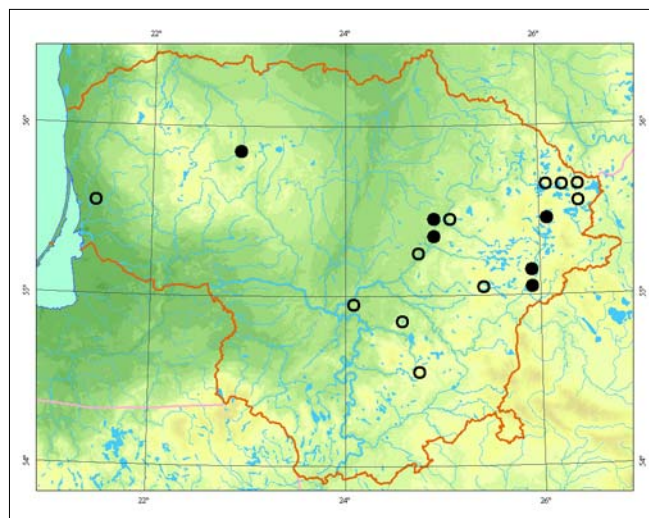
Įrašyta į Berno konvencijos I priedą.

Paplitimas. Iš vakarų į rytus arealas driekiasi nuo Vidurio Europos, Kaukazo, iki Sibiro, šiaurinės Mongolijos. Lietuvoje reta rūšis, dažniau aptinkama rytinėje ir pietrytinėje dalyse (Anykščių, Ignalinos, Kaišiadorių, Kauno, Molėtų, Švenčionių, Trakų, Ukmergės, Utenos, Zarasų rajonuose), o vakarinėje dalyje rasta tik Šilutės ir Kelmės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpašakniastiebis, 0,3–0,6 m aukščio žolinis augalas su keletu stačių stiebų. Žydi liepos–rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Dekoratyvus. Šviesomėgis, nepakelia pavėsio. Aptinkamas retuose grynuose pušynuose arba mišriuose su beržais, miškų aikštelėse, pamiškėse, palei miško keliukus, kartais – atviruose smėlėtuose šlaituose, ypač ten, kur arti paviršiaus karbonatiniai dirvožemiai. Dažniausiai auga *Peucedano-Pinetum* asociacijos bendrijose.

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba grupėmis. Baranavos apylinkėse (Švenčionių r.) žinomoje populiacijoje pavieniai augalai aptinkami apie 0,5 ha plote. Tinkamiausiomis sąlygomis augantys individai būna vešliai išsišakoję ir išsikeroję (1 augalas gali užimti 0,5 × 0,5 m plotą). Aukštaitijos nacionaliniame parke žinomoje didžiausioje populiacijoje sudaro grupes po keliasdešimt augalų.

Grėsmės ir apsauga. Sėklomis menkai plinta, populiacijos ilgą laiką aptinkamos tose pačiose vietose, todėl ypač pavojingas intensyvus ūkininkavimas, miškų kirtimas, trypimas, velėnos ardyimas. Savaimė nyksta pakitus šviesos režimui, kai sutankėjęs miškas pavėsina augavietę. Augalai natūraliose augavietėse gali būti sunaikinti – iškasami sodinti darželiuose.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1976: Žiomenė – *Dracocephalum*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 325–330.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Rare in Lithuania, more frequent in the eastern and southeastern parts of the country. The species occurs alone or in groups in sparse pinewoods or mixed pine and birch forests, forest glades and edges, and beside forest tracks, especially in shallow carbonated soils.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Didžiažiedė juodgalvė

Prunella grandiflora (L.) Scholler

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

2 (V) kategorija

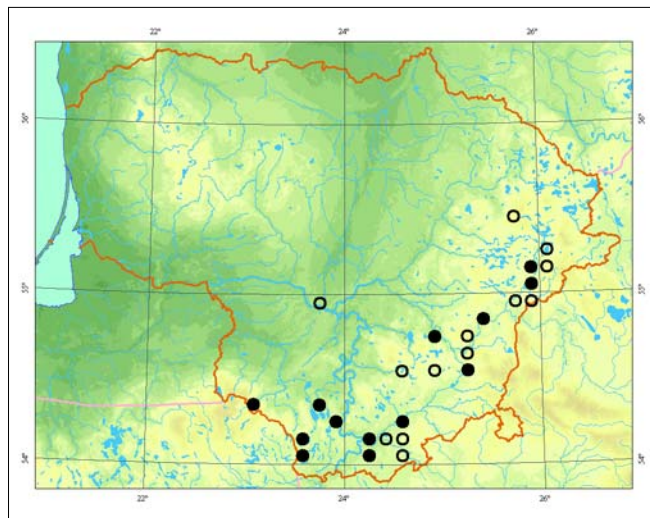
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi per Europą, Kaukazą iki Pietvakarių Azijos.

Lietuvoje rūšis aptinkama pietinėje ir pietrytinėje dalyje, arti šiaurinės arealo ribos. Augavietės telkiasi Lazdijų, Švenčionių, Varėnos, Vilniaus, Trakų rajonuose. Labiausiai į rytus nutolusi radavietė yra Utenos r., į vakarus – Kauno r.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 15–60 cm aukščio žolinis augalas su šakniastiebiu. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Šviesomėgis, pavėsingose augavietėse skursta. Dekoratyvus. Medingas. Kalcifilas. Auga sausose pievose, retuose sausose miškuose, dažniausiai *Dicrano-Pinion* sąjungai priklausančiuose pušynuose, miškų aikštelėse, kirtavietėse, palei kvartalų linijas, miškų keliukus, pamiškėse.

Populiacijų gausumas. Pasitaiko pavienių augalų, bet tinkamose vietose auga įvairaus dydžio grupėmis. Daž-

niausiai grupės užima apie 0,5 m² plotą, tačiau randama iki 2 m² užimančių sąžalynų, kuriuose suskaičiuojama iki 30 augalų, iš kurių tik dalis būna vaisingi. Viena didžiausių populiacijų žinoma Baranavos miške (Švenčionių r.), kur 50 m ilgio ruože suskaičiuota dvylika apie 1 m² dydžio grupių, kuriose du trečdaliai augalų buvo vaisingi.

Grėsmės ir apsauga. Savaiame sunyksta pavėsyje. Nyksta dėl intensyvaus ūkininkavimo miškuose ir pakeiktas augavietes, dėl smarkaus ganymo, trypimo, skynimo, perkėlimo į darželius.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1976: Juodgalvė – *Prunella*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 363–365.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Prunella grandiflora is recorded in the southern and southeastern parts of the country. In Lithuania it is close to the northern border of its distribution range. The species occurs in sparse dry forests, usually pinewoods, forest glades, cleared areas, along forest quarter lines, forest tracks and edges, and dry meadows. Solitary individuals sometimes occur, but in suitable sites it grows in groups.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Eugenijaus Drobelio nuotrauka

Miškinė mėta

Mentha longifolia (L.) Huds.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

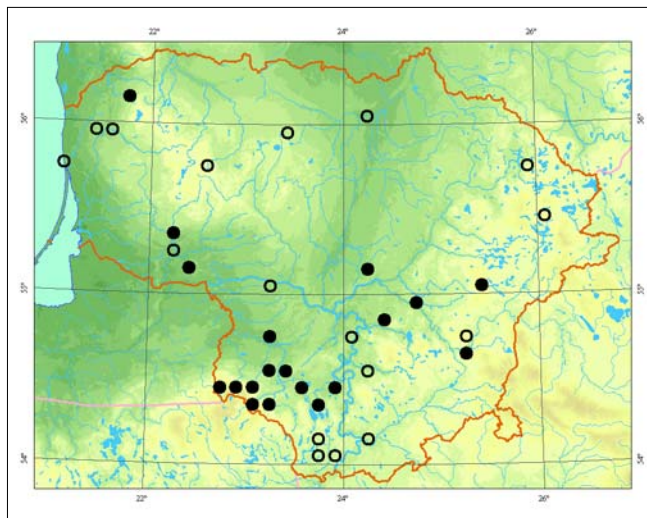
Paplitimas. Beveik visoje Europoje, Kaukaze, Mažonoje ir Centrinėje Azijoje, Afrikoje; Šiaurės Amerikoje užneštinė rūšis.

Aptinkama visoje Lietuvoje, kiek dažniau pietvakarinėje ir vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30 – 100 cm aukščio žolinis augalas. Stiebas status, dažniausiai šakotas. Tankūs žiedynai susitelkę stiebo ir šakų viršūnėse. Augalų išvaizda labai įvairi; jie lengvai kryžminasi su kitų rūšių mėtomis. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Medingas, apdulkina vabzdžiai, daugiausia plėviasparniai, drugiai ir žiedmusės. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Auga įvairiose vidutinio drėkinimo arba drėgnose augavietėse: mišriuose ir lapuočių miškuose, pievose ir pakrūmėse, paupiuose, paežerėse, pagrioviuose, pamiškėse ir pelkių pakraščiuose. Kartais auginamas; sulaukėja ir išplinta natūraliose bei antropogeninėse augavietėse.

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Populiacijų gausumas. Tinkamose augavietėse populiacijos ilgai išsilaiko ir sudaro didelius, keliolikos kvadratinų metrų ploto, kai kada sparčiai plintančius sąžalynus. Nyksta tankėjant krūmams ir žolinei augalijai. Nežinoma, kokią dalį sudaro natūralios ir sulaukėjusių kultūrinių augalų populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Intensyvus sausinimas, arimas, herbicidų naudojimas, natūralių populiacijų kaita sulaukėjusių augalų sąžalynais.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1976: Mėta – *Mentha*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 291 – 303. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Mentha longifolia occurs throughout Lithuania, concentrating mostly in the west and southwest. The species is found in a wide range of habitats, mostly in semi-open wet or damp sites. Some abundant populations are formed by escaping from cultivation. Natural populations are vulnerable to herbicides, ploughing, drainage, and encroaching shrub and tree cover.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Pievinis šalavijas

Salvia pratensis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA NOTRELINIAI (LAMIACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m. (tik *S. pratensis* f. *rubicunda*), nuo 1981 m. – *Salvia pratensis*.

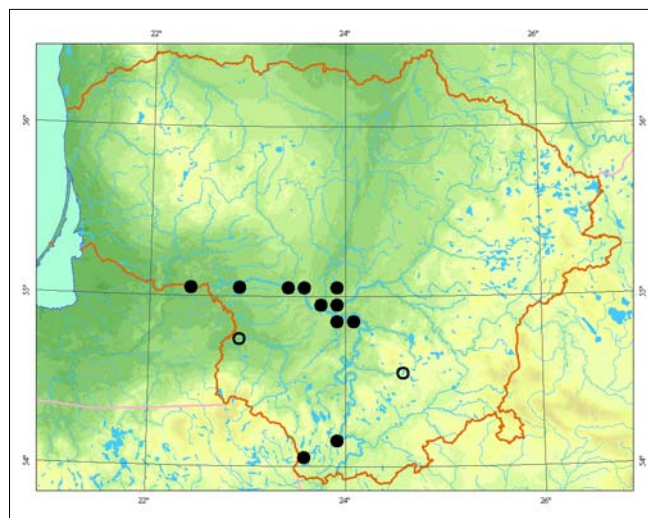
Paplitimas. Europoje. Šiaurės Amerikoje užneštinė. Lietuvoje gausiai auga Nemuno ir Nevėžio upių slėnio šlaituose (Jurbarko, Šakių, Kauno r.) bei Lazdijų r.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio augalas. Stiebas status, plaukuotas, su briaunomis. Žiedai mėlyni arba violetiniai. Žydi gegužės–liepos mėn. Medingas augalas. Auga upių salpų vidurinės ekologinės juostos aukštuose lygmenyse, prievaginiame pylime ant aliuvinių, velėninių karbonatinių priemolio ar priemolio dirvožemių. Taip pat pakrūmėse, nenaudojamosiose ganyklose. Pagrindinės augavietės yra stepinių pievų buveinėse.

Populiacijų gausumas. Auga sąžalynais. Sudaro tankias, gausias populiacijas, kurios užima gana dide-

Romualdo Barausko nuotrauka

lius plotus (50–100 m²). Vyrauja generatyviniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia tiek natūralūs, tiek antropogeniniai veiksniai. Būtina pusiausvyra tarp augaviečių apsaugos ir naudojimo sąlygų. Neigiamą įtaką populiacijoms daro šienavimas netinkamu laiku, intensyvus ganymas, arimas.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1976: Šalavijas – *Salvia*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 368–378. – Vilnius.

Kizienė B., 1998: Klasė *Festuco-Brometea erecti* Br.-Bl. et R.Tx. 1943 stepinės pievos. – Kn. *Rašomavičius V.* (red.) Lietuvos augalija. I. Pevos: 77–94. – Kaunas–Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is known to exist in a few localities most of which are situated in the valley of the Nemunas River. Distribution is restricted due to a lack of suitable habitats. The establishment of a balance between habitat conservation and use is essential as abandoned slopes overgrow with shrubs. Negative impact is also caused by overintensive habitat use: untimely mowing, intensive pasturing and ploughing.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Rudeninė praujenė

Callitriche hermaphroditica L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA PRAUJENINIAI (CALLITRICHACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje ir Šiaurės Amerikoje. Reta visoje Europoje.

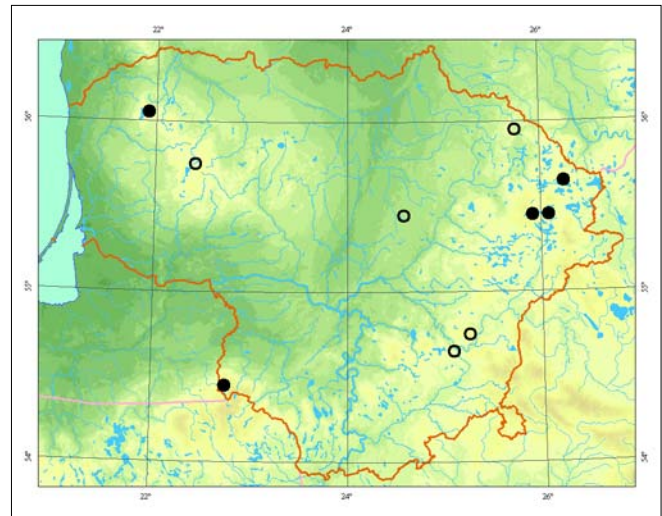
Lietuvoje nuo 1990 m. žinomos 5 radavietės rytinėje, vakarinėje ir pietvakarinėje dalyse. Gali būti, kad rūšis yra paplitusi plačiau, tačiau augalai gana sunkiai pastebimi ir atpažįstami.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 5–40 cm aukšči povandeninis augalas, dažnai išsisknijantis ties tarpambliais. Žiedai išauga iš priešinių bekočių lapų pažastų. Dažniausiai randami vegetuojantys augalai; su žiedais ir nesubrendusiais vaisiais surinkti liepos ir rugpjūčio mėn. Auga stovinčiuose ir lėtai tekančiuose, mažai maisto medžiagų ir karbonatų turinčiuose vandenyse. Dažniausiai aptinkamas ežerų seklumose, iki 0,5 m gylio, prie maudyklių ir prielaukose, kur pakrančių augalija specialiai šalinama arba neužauga dėl smarkaus trypimo. Kartais auga ežeruose povandeninių augalų juostoje, apie 1–2 m gylyje.

Populiacijų gausumas. Gausiausia šiuo metu žinoma yra Platelių ežero populiacija, kur rudeninės praujenės sudaro vešlius sąžalynus jachtų klubo akvatorijoje

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

je (nuo 0,5 iki 2 m gylio). Kitose naujose radavietėse populiacijos negausios. Gana gausi buvo Lėno ežero (Ukmergės r.) populiacija, kurios dabartinė būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl vandens taršos ir eutrofizacijos, vandens telkinių užžėlimo.

Užžėlusiuose ežeruose rūšiai išlikti padeda žmogaus veikla – povandeninės augalijos pertekliaus šalinimas, nendrių šienavimas.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1976: Praujeniniai – *Callitrichaceae* – Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 5: 266–274.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is rare in all of Europe; only five new localities are known to exist in Lithuania. The most abundant currently known population is in Lake Plateliai where it forms an overgrowth 50 m in length at a depth of 0.5–2 m. In the other newest localities the populations are not abundant. The state and distribution of the species in Lithuania has not been sufficiently studied.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Boloninis katilėlis

Campanula bononiensis L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA KATILĖLINIAI (CAMPANULACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

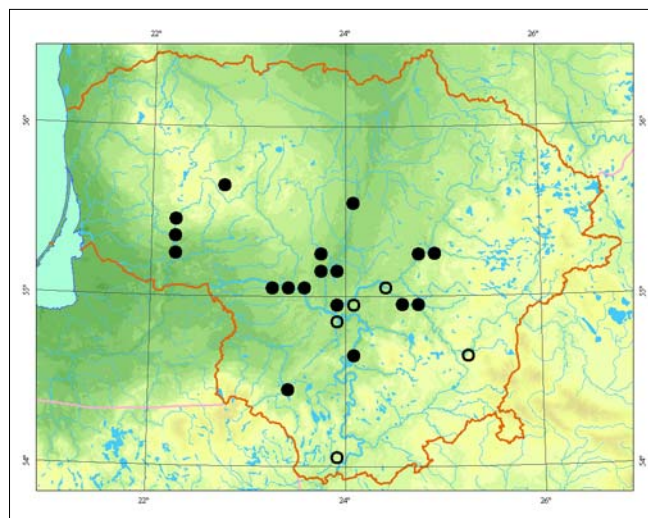
Paplitimas. Europoje, išskyrus arktinę sritį, Kaukaze, Vakarų Sibire, šiaurinėje Centrinės Azijos dalyje. Lietuvoje pagrindinės populiacijos yra vidurinės ir vakarinės dalies didžiųjų upių (Nemuno, Neris, Dubysos, Nevėžio) ir jų intakų slėniuose ir raguvose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, trumpu šakniastiebiu, 60–120 cm aukščio, stačiu stiebu žolinis augalas. Šviesiai mėlyni arba violetiniai žiedai susitelkę į siaurą, ilgą, paprastai daugiašalę kekę arba šluotelę. Žydi liepos–rugpjūčio mėn., dauginasi sėklomis. Mėgsta kalkingus dirvožemius, yra šviesomėgis ir šilumomėgis. Auga miškų aikštelėse, pamiškėse ir pakrūmėse, sausose pievose (*Trifolio-Geranietea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis. Duomenų apie populiacijų kaitą nėra.

Giedriaus Švitros nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Potencialią grėsmę populiacijoms kelia nebenaudojamų šlaitų (nešienaujamų, neganomų) apaugimas krūmais ir aukštaūgėmis žolėmis, ypač smiltyniniais lendrūnais (*Calamagrostis epigejos*), nes augalai nepakenčia pavėsinimo.

Būtina svarbiausiose boloninių katilėlių paplitimo vietose – didžiųjų upių šlaituose – dirbtinėmis priemonėmis palaikyti atvirų erdvių plotus. Taip būtų išlaikomos ir kitų saugomų augalų rūšių buveinės: stachosios notros (*Stachys recta*), pievinio šalavijo (*Salvia pratensis*), melsvojo gencijono (*Gentiana cruciata*), vaistinio kietagrūdžio (*Lithospermum officinale*).

Informacijos šaltiniai

Strazdaitė J., 1980: Katilėliniai – Campanulaceae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė, Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 11–23. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The main populations are situated in the valleys and ravines of the largest rivers (the Nemunas, Neris, Dubysa, Nevėžis) and their tributaries in the central and western parts of the country. The plant grows sporadically or in small groups. A potential threat to the populations is the overgrowth of the abandoned (not mowed or pastured) slopes with shrubs and tall grasses, especially *Calamagrostis epigejos*.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Šiurkštusis katilėlis

Campanula cervicaria L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA KATILĖLINIAI (CAMPANULACEAE)

3 (R) kategorija

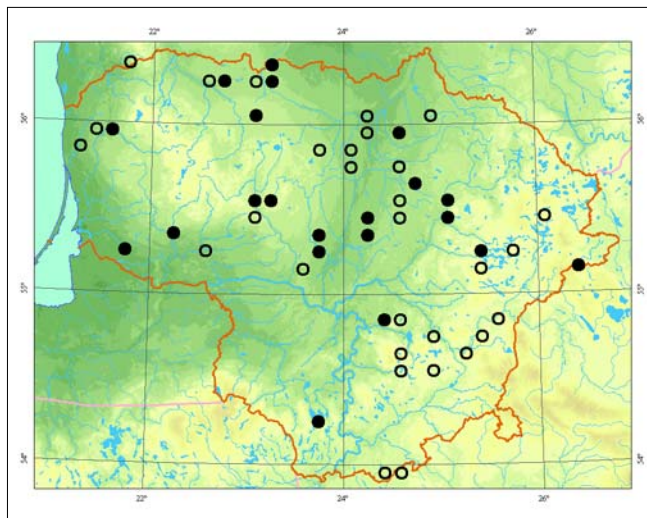
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje ir Vakarų Sibire. Lietuvoje rūšis aptinkama daugelyje rajonų, bet reta.

Biologija ir ekologija. Dvimetis, kartais daugiametis, tačiau žydintis tik vieną kartą, 0,4–0,8 m aukščio žolinis augalas. Pirmais metais suformuoja lapų skrotelę, o stiebus su žiedynais išaugina antrais metais. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. šviesiai mėlynais žiedais, susitelkusiais į galvutes. Vaisius – daugiasėklė dėžutė, atsidaranti angelėmis. Dauginasi sėklomis. Šviesomėgis. Mėgsta derlingus ir kalkingus dirvožemius. Auga išretėjusiuose plačialapių ir mišriuose miškuose, dažniausiai priklausančiuose *Quercus-Fagetea* klasei, taip pat palei miškų keliukus, kvartalų linijas, miškų aikštelėse, kirtimuose, pamiškėse. Augalai paprastai nesudaro išsistinės dangos, auga nedideliu atstumu vieni nuo kitų.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis (iki 10 individų), jose būna antramečių fertilių individų ir pirmų metų skrotelių.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pakeitus augavietes, dėl intensyvaus ūkininkavimo miškuose, trypimo, skynimo, rinkimo vaistams.

Informacijos šaltiniai

Strazdaitė J., 1980: Katilėlis – *Campanula*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 12–21. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The species is rare in Lithuania, recorded in many districts in calcareous soils in thinned broadleaved and mixed forests, beside forest tracks, quarter lines, in forest glades and along forest edges. *Campanula cervicaria* grows alone or in small groups (up to 10 individuals).

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Ežerinė lobelija

Lobelia dortmanna L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA LOBELIJINIAI (LOBELIACEAE)

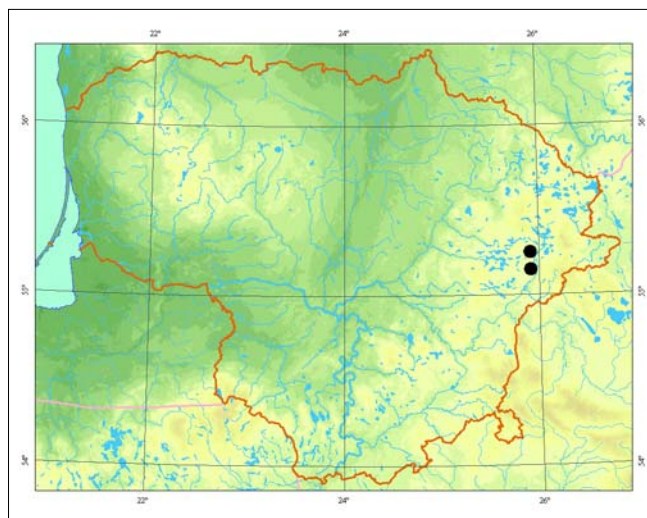
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės Amerikos ir Europos vidutinio ir šalto klimato juostų okeaninėse srityse. Lietuvoje rūšis rasta tik Keročio, Salinio, Salaičio, Ešerinio ir Girutiškio ežeruose (Švenčionių r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 50–70 cm aukščio vandens augalas. Šaknys baltos, kuokštinės. Trumpi povandeniniai lapai sudaro skrotelę. Melsvi žiedai sudaro virš vandens iškilusias mažažiedes kekes. Žydi birželio pabaigoje, liepos mėn. Vegetatyviniu būdu dauginasi šakniastiebio dalimis su lapo skrotele. Auga rūgščiuose, neturtinguose maisto medžiagų ir karbonatų minkšto vandens ežeruose. Sudaro įvairaus dydžio sąžalynus smėlėtose arba kiek uždumblėjusiose seklumose iki 0,5 m gylio. Lietuvoje niekada neauga kartu su panašios ekologijos ežerinėmis slepišerėmis (*Isoetes lacustris*).

Populiacijų gausumas. Šiuo metu didžiausios ir gausiausios yra Salinio ir Ešerinio ežerų populiacijos. Ta-

čiau jų sekiausiose augavietėse išigali pakrančių augalai. Labai sumažėjusi Keročio ežero populiacija – lobelijos išlikusios šiaurinėje ežero dalyje, užaugančioje nendrėmis. Ko gero, geriausiai atrodo Salaičio ežero populiacijos būklė. Tačiau nė viename ežere neatlikti nuodugnūs populiacijų tyrimai. Girutiškio ežere rūšis neberandama nuo 1972 m.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl ežerų taršos, eutrofizacijos ir rūgštėjimo, žuvivaisos, taip pat dėl konkurencijos su pakrančių augalais. Grėsmę kelia pernešygos intensyvus ežerų naudojimas poilsiui.

Informacijos šaltiniai

Šarkinienė I., 1980: Lobeliniai – *Lobeliaceae*. – Kn. Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 23–25 – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is very rare in Lithuania. In known localities the populations are rather abundant, but many habitats have been invaded by reeds and sedges. In Lake Girutiškis the species has not been found since 1972. The main threats are (extensive use of this type of lake for recreation and fishery) and its acidification.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

Miškinė varnalėša

Arctium nemorosum Lej.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

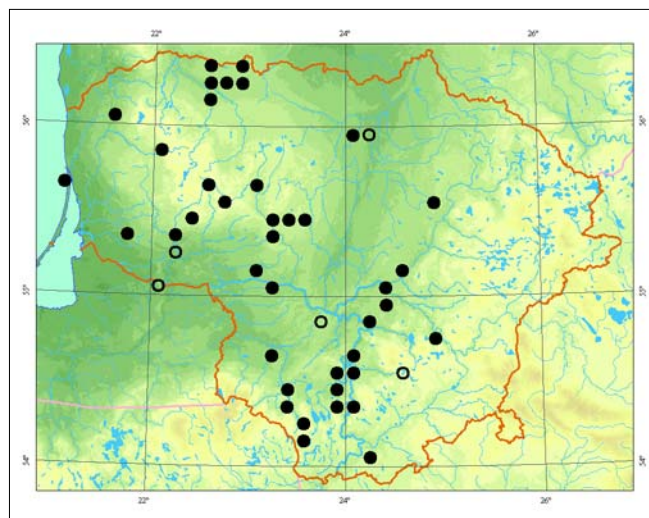
Paplitimas. Šiaurės, Vidurio ir Rytų Europoje. Lietuvoje rūšis aptinkama vakarinėje, šiaurvakarinėje, pietinėje dalyse. Nerasta rytinėje, šiaurrytinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Dvimetis, 1–2 m aukščio žolinis augalas. Pirmais metais išaugina liemeninę šaknį ir lapų skrotelę, antrais – šakotą stiebą su stambiais lapais ir graižais, po 3–6 susitelkusiais į kekes. Žydi liepos mėn., dauginasi sėklomis. Joms subrendus, graižai lengvai nulūžta ir išplinta prikibę prie žvėrių kailio, žmonių drabužių. Aptinkamas plačialapių miškuose (*Quercus-Fagetea* klasės bendrijos), dažniau – esančiuose upių slėniuose. Pasitaiko kirtavietėse, palei miško keliukus, pamiškėse.

Populiacijų gausumas. Daugelyje radaviečių populiacijos negausios. Paprastai viename miško sklype galima aptikti keletą žydinčių ir keletą pirmamečių

Jono Augustausko nuotrauka

augalų. Pietinėje Lietuvos dalyje esančiame Buktos miške (Marijampolės r.) aptinkami gana gausiai. Kai kur palei keliukus, kirtavietėse, pamiškėse sudaro miškinių varnalėšynų bendrijas.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta, kai dėl aktyvios ūkinės veiklos keičiamos augavietės, vaistams ar buitiniams reikmėms renkamos šaknys.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1980: Varnalėša – *Arctium* – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 146–149. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The species has been recorded in the western, northwestern and southern parts of the country, but not found in the eastern, northeastern and southeastern parts. *Arctium nemorosum* occurs in broadleaved forests, more frequently in river valleys; it also occurs in felled areas, along forest tracks and at forest edges. Populations are not abundant in a majority of localities. *Arctium nemorosum* forms communities by forest tracks, in felled areas and along forest edges only in Bukta forest (southern Lithuania).

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Įvairialapė usnis

Cirsium heterophyllum (L.) Hill

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

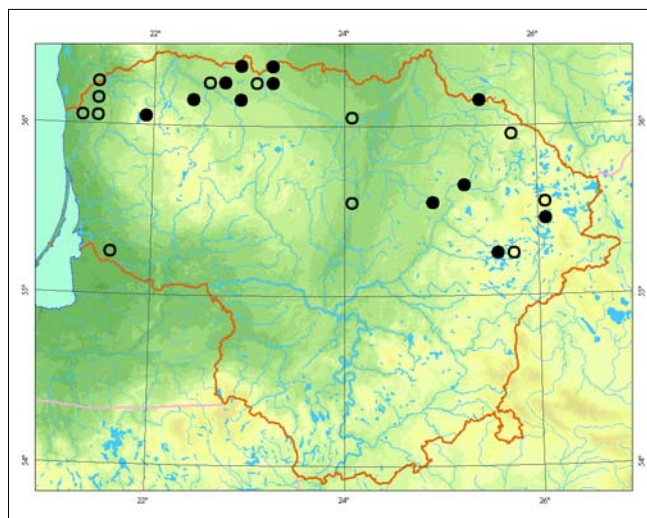
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rytų ir Šiaurės Europoje, išskyrus arktinio klimato juostą, Vidurio ir Vakarų Europos kalnuose, Didžiojoje Britanijoje, Airijoje, pietvakarinėje Vakarų Sibiro dalyje.

Dauguma žinomų radaviečių yra Lietuvos šiaurėje: Akmenės, Joniškio, Kretingos, Mažeikių, Plungės, Skuodo rajonuose. Pavienių radaviečių rasta Rokiškio, Zarasų, Ignalinos, Utenos, Švenčionių, Anykščių r.; Pietvakarių ir Vidurio Lietuvoje beveik neaptinkama.

Biologija ir ekologija. Daugiametis šakniastiebis žolinis augalas. Žydi liepos ir rugpjūčio mėn. Dauginasi šakniastiebiais ir sėklomis, tačiau ilgalaikis sėklų bankas dirvožemyje nesidaro. Dažniausiai auga mišriuose ir lapuočių miškuose: mišriuose eglynuose (*Melico nuntantis-Piceetum*), pakaitiniuose beržų ir drebulių miškuose, *Carpinion* ir *Alnion incanae* sąjungų lapuotynuose, taip pat drėgnose pievose (*Calthion*, *Molinion*) ir pagrioviuose. Paprastai aptinkama šviesesnėse vie-

tose – miškų retmėse, pamiškėse, vėjavartų plotuose, prie kelių, kvartalų linijų. Mėgsta vidutinio drėkinimo arba drėgnokas augavietes ir derlingus dirvožemius.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai auga grupėmis: ir nedideliais, ir iki keliolikos kvadratinį metrų ploto sąžalynais; rečiau aptinkama pavieniui. Stebėtose radavietėse augalų gausumas mažai kinta. Aptinkama naujų augaviečių.

Grėsmės ir apsauga. Plynieji kirtimai, sausinimas, medynų susivėrimas (ypač mišriuose miškuose sutankėjus eglėms).

Augavietėse gali reikėti retinti medžius ir krūmus, saikingai ganyti ir šienauti.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1980: *Calendulaea*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M. et al. (red.), 6:144–177*. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Cirsium heterophyllum sites concentrate in northern Lithuania and some are scattered in the eastern part. The species occurs in mixed species-rich spruce woods, birch and aspen forests, broadleaved forest communities, as well as in wet meadows. The plants prefer moist fertile soils. Populations are threatened by clear felling, draining, and increased shade. Restoration activities can include the thinning of trees and shrubs, mowing, and grazing.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Jono Augustausko nuotrauka

Juodgalvė bajorė

Centaurea phrygia L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europos, Vakarų Sibiro šalto ir vidutinio klimato juostose.

Lietuvoje rūšis aptinkama beveik visoje teritorijoje, tačiau reta. Daugiausia radaviečių vakarinėje dalyje. Nuo 1991 m. aptikta mažai radaviečių.

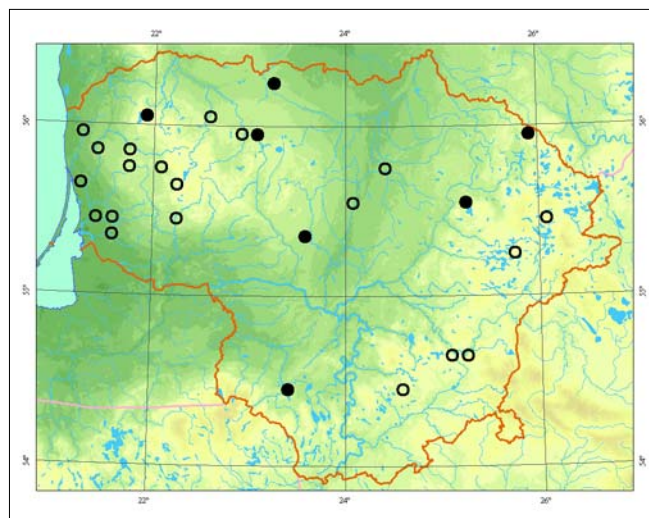
Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 80 cm aukščio žolinis augalas su medėjančiu šakniastiebiu, apaugęs šiurkščiais plaukeliais. Graižai pavieniai arba retomis kekėmis. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Sėklos su skristukais, subręsta ne kiekvienais metais. Natūraliose augavietėse – pievose, krūmuose, pamiškėse, miškų aikštelėse – dažniausiai auga pavieniui arba negausiomis grupėmis. Pastaruoju metu dažniau aptinkamas antropogeninėse augavietėse (kirtimuose, pakelėse, griovių ir kvartalų linijų pakraščiuose), kur sudaro nedidelius sąžalynus. Gali būti, kad jam dygti reikia pažeistų vietų ir gero apšvietimo. Nėra prierašus vieno tipo bendrijoms, pievose kartais auga briedgaurnuose (*Nardetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Natūraliose augavietėse populiacijos dažniausiai negausios. Kiek gausesnės antropogeninėse augavietėse. Nuodugniai populiacijų būklė netyrinėta.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta sukultūrintuose, per intensyviai naudojamuose (ganomuose, šienaujamuose),

Valento Ramono nuotrauka

taip pat apleistuose, užželiančiuose krūmais pievų plotuose, susivėrusiose miško bendrijose. Kad rūšis išliktų, reikia šienauti pievas.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1980: Bajorė – *Centaurea* – Kn. Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 172 – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The species is recorded almost throughout the whole territory of Lithuania, but it is rare. A majority of the localities are situated in the western part of the country. After 1991 it was mostly found in anthropogenic habitats. The populations in natural habitats are usually sparse; in anthropogenic habitats they are more abundant. Mowing is essential for the survival of the species in meadows.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Driskioji kiaulpienė

Taraxacum lacistophyllum (Dahlst.) Raunk.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2007 m.

Paplitimas. Rūšies arealas apima beveik visą Vakarų ir Vidurio Europą. Šiaurėje jis driekiasi per pietinius Norvegijos, Švedijos ir Suomijos regionus, o rytuose – per rytines Baltijos jūros pakrantes.

Lietuvoje reta rūšis, aptinkama ties rytiniu arealo pakraščiu.

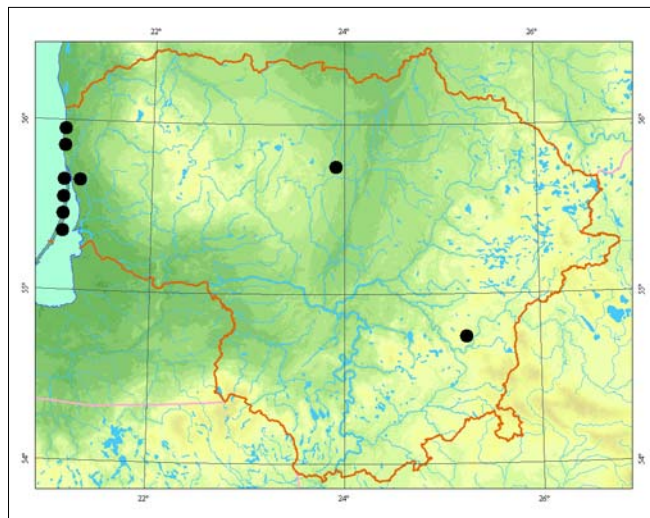
Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–30 cm aukščio augalas. Lapai suskaldyti į labai smulkias ir siauras, neretai garbiniuotas skiltis. Graižai 2,5–3,5 cm skersmens. Liežuviškieji žiedai geltoni. Žydi nuo gegužės vidurio iki birželio mėn. pradžios. Dauginasi ir plinta sėklomis. Vaisiai sunoksta praėjus maždaug 1,5–2 savaitėms nuo žydėjimo pabaigos, juos išnešioja vėjas. Žydėti pradeda antrais metais.

Auga šarminuose ar neutraliuose, dažnai karbonatų turinčiuose smėlio ir priemolio dirvožemiuose, dažniausiai smėlynuose, vidutiniškai sausose smiltpievėse, kopų papėdėje, pilkosiose kopose, palvėje, kalvų šlaituose.

Populiacijų gausumas. Baltijos jūros ir Kuršių marių pakrantėse esančios driskiųjų kiaulpienių populiacijos nedidelės, dažniausiai aptinkamos nedideliuose plotuose, šarminuose ar neutraliuose smėlio dirvožemiuose. Populiacijose individų paprastai nedaug, nuo kelių dešimčių iki šimto. Kelios gausios ir gyvybingos populiacijos

Linos Jasiukonytės piešinys

(kelių šimtų individų) išlikusios Kuršių nerijoje. Žemyninėje Lietuvos dalyje esančios populiacijos mažos. Ragainėnų apylinkėse (Radviliškio r.) esančioje populiacijoje 2005 m. aptikta mažiau kaip 100 individų, o Verkių regioniniame parke (Vilniuje) – mažiau kaip 10.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių nykimas: smėlynai ir smiltpievės savaimė užželia mišku arba apsodinamos medžiais. Intensyvaus poišio zonose augalai nukenčia nuo mindymo ir suspausto dirvožemio, tinkamų buveinių naudojimo statyboms.

Apsaugoti populiacijas galima tik palaikant joms palankią buveinių būklę.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1980: Kiaulpienė – *Taraxacum*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR Flora, 6: 252–261.

Kukk T., Kuusk V., Gudžinskas Z., 2003: *Taraxacum* Weber ex Wigg. – In: Kuusk V., Tabaka L., Jankevičienė R. (eds), Flora of the Baltic Countries, 3: 46–74. – Tartu. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania *Taraxacum lacistophyllum* is a rare and vulnerable species, mainly distributed along the Baltic Sea coast on grey dunes. Two isolated populations are known in Radviliškis district and in Vilnius. This species is threatened by habitat changes.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Švedinė kiaulpienė

Taraxacum suecicum G. E. Haglund

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

2 (V) kategorija

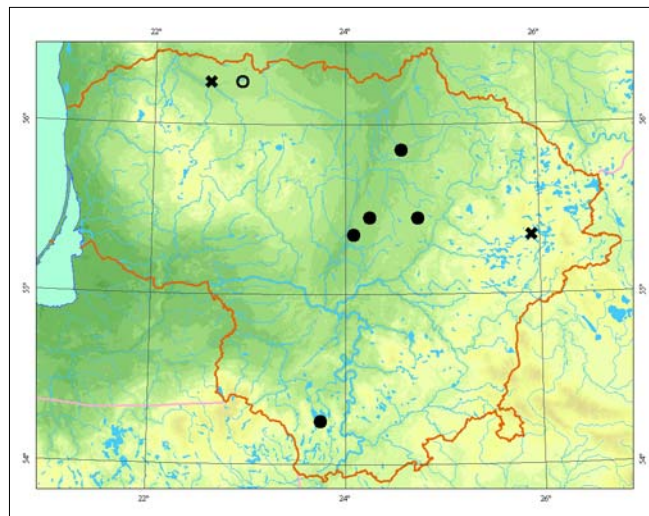
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Pagrindinė rūšies arealo dalis apima Švediją ir Suomiją, nedidelės arealo dalys apima Daniją, Estiją, Latviją ir Lietuvą.

Lietuvoje reta rūšis, nes yra ties pietiniu arealo pakraščiu.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, kartais dvimetis, 10–25 cm aukščio augalas. Apomiktinė rūšis. Žydi balandžio–gegužės mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis. Sėklos sudygsa vasaros pradžioje, iki rudens jauni augalai sudaro lapų skrotele. Auga turtingame karbonatų, drėgname dirvožemyje, dažniausiai šlapiose žemažolėse pievose, vandens telkinių pakrantėse, žvyro ir klinčių karjeruose.

Populiacijų gausumas. Visos dabar žinomos švedinių kiaulpienių populiacijos nedidelės, jas sudaro nuo kelių dešimčių iki kelių šimtų individų. Gausiausia buvusi populiacija Pašilėlių botaniniame draustinyje (Kė-

dainių r.) baigia sunykti. Ginučių ažuolyne švedinės kiaulpienės gausiai augo maždaug 250 m² plote, bet nuo 1993 m. jų neberandama.

Grėsmės ir apsauga. Visame areale švedinė kiaulpienė priskiriama prie pažeidžiamų rūšių grupės. Grėmę kelia buveinių nykimas, susijęs su drėgnų žemių sausimu, derlingų karbonatinių dirvožemių naudojimu žemės ūkio reikmėms. Aukštaitijos nacionaliniame parke, Ginučių ažuolyne, buvusi populiacija sunyko uždraudus miškapievelį ganyti ir šienauti. Apsaugoti populiacijas galima tik palaikant joms palankią buveinių būklę – reguliariai šienaujant, ganant.

Informacijos šaltiniai

Šablevičius B., 1999: Retosios augalų rūšys Aukštaitijos nacionaliniame parke. – Ignalina.

Kukk T., Kuusk V., Gudžinskas Z., 2003: *Taraxacum* Weber ex Wigg. – In: Kuusk V., Tabaka L., Jankevičienė R. (eds), Flora of the Baltic Countries, 3: 46–74. – Tartu. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania *Taraxacum suecicum* is a rare and vulnerable species. It was recorded in several isolated localities. However, at least three populations are probably extinct. This species is threatened by habitat changes caused by land drainage and insufficient usage of wet meadows that overgrow with tall herbs, shrubs and trees.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Mindaugo Rylos nuotrauka

Šiurkščioji kudlė

Pilosella echioides (Lumn.) F. W. Schultz et Sch. Bip.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

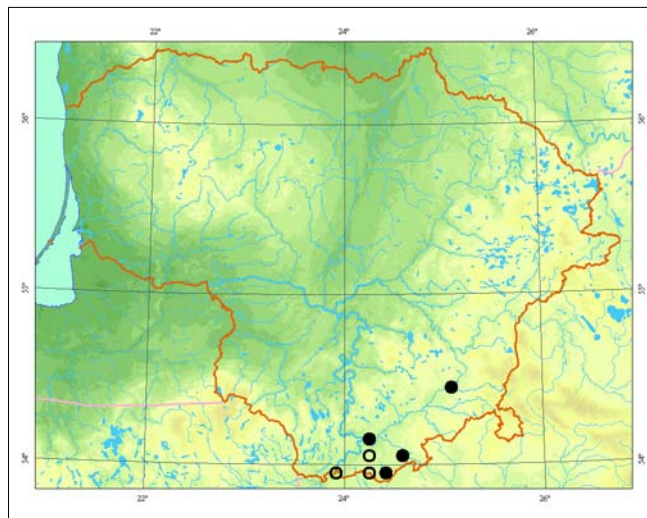
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Pietų ir Vidurio Europoje, vakarinėje Rytų Europos dalyje. Visame areale sparčiai nykstanti rūšis. Lietuvoje aptinkama tik Varėnos ir Šalčininkų r. bei Druskininkų sav. Literatūroje esančios nuorodos kitose šalies dalyse susijusios su klaidingai apibūdintais augalais, dažniausiai – *Pilosella rothiana*.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio augalas su gana storu įstrižu šakniastiebiu, niekada neišaugina palaipų. Žydi birželio–liepos mėn. Dauginasi ir plinta sėklomis, kurias išnešioja vėjas. Augalai iš sėklų sudygsa tais pačiais metais arba kitą pavasarį. Sėklos, patekusios tarp samanų arba į storą spyglių sluoksnį, nesudygsa arba sudygsė daigai žūsta. Auga retuose šiuriniuose pušynuose, sausų pušynų pakraščiuose, smėlynuose, šlaituose, karbonatų turtingame smėlio ar priemolio dirvožemyje. Gana dažnai šiurkščioji kudlė painiojama su *Pilosella rothiana*, kuriai būdingi rusvi šereliai ir liaukiniai plaukeliai stiebo viršuje, ant graižkočių arba ant skraistlapių (*Pilosella echioides* liaukinių plaukelių visai neturi).

Populiacijų gausumas. Beveik visos populiacijos negausios, sudarytos iš pavienių individų arba nedidelių jų grupelių ir dažnai užima nedidelį plotą. Gausiausia populiacija išlikusi Dzūkijos nacionalinio parko Skroblaus rezervate, pušimis apaugusiuose sausuose,

truptų eroduojamuose šlaituose. Anksčiau buvusios gausios populiacijos Čepkelių rezervate beveik sunykusios. Rūdinkų girioje buvusio karinio poligono smėlynus užsodinus pušimis, populiacija smarkiai sumažėjo. Manoma, kad visą rūšies populiaciją šalyje sudaro apie 500 individų.

Grėsmės ir apsauga. Tiesiogiai rūšis nyksta dėl smėlynų užžėlimo ir jų apželdinimo pušų plantacijomis. Būtinus nuolat kintančios buveinės su įvairaus dydžio atviro smėlio plotais. Kai kurios cenopopuliacijos dėl kitų *Pilosella* rūšių introgresijos visiškai arba beveik sunykusios.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2002: Distribution patterns of *Hieracium (Pilosella) echioides* in Lithuania and problems of its protection. – In: Gutermann W. (ed.), 6th Hieracium Workshop. Contribution Abstracts: 21. – Wien. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania *Pilosella echioides* occurs only in the Varėna and Šalčininkai districts, and in Druskininkai municipality. This species is threatened by changes to habitat, i.e. pine plantations on sand. The major threat to its existence is related to the intense introgressive hybridisation with other species of the genus that is caused mainly by changes in the surrounding habitats.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Gorskio pūtelis

Tragopogon gorskianus Rchb. f.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Rytinėje Vidurio Europos dalyje (Pripetės ir Merkio senslėniuose). Polesės smėlynų ir Pietryčių Lietuvos smėlėtosios lygumos endemas.

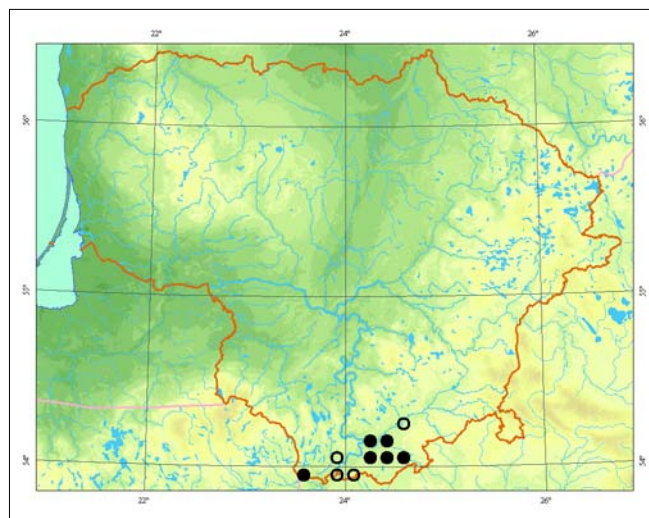
Lietuvoje rūšis aptinkama pietinėje dalyje (Lazdijų, Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Dvimetis, 30–60 cm aukščio augalas su ilga liemenine šaknimi, vienu ar keliais šakotais stiebais. Pamatiniai lapai siauri, liniški, stiebiniai kiek platesni, melsvai pilkšvi. Šviesiai geltoni žiedai susitelkę į graižus. Hemikriptofitas. Žydi birželio–rugpjūčio mėn. Vaisiai su skristukais, juos išplatina vėjas. Šviesomėgis. Auga sausuose retuose pušynuose, žemyninių kopų ir upių slėnių atviruose šlaituose, rečiau antrinėse buveinėse – pakelėse, ant kvartalų ir elektros tiekimo linijų.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba nedidelėmis grupėmis.

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Nyksta, nes mažėja tinkamų buveinių – atvirų miško aikštelių ir pamiškių plotų (dėl savaiminio užaugimo ar užsodinimo mišku). Tvarkant miškus, reikia palikti neužsodintas atviras aikšteles, dirbtinai stabdyti sukcesiją pamiškėse.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1980: Pūtelis – *Tragopogon*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė, Lekavičius A., (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 182–191. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

This endemic European species occurs in southeastern Lithuania on continental dunes and in dry pine forests. Populations are scattered and small.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Paprastoji muskrėslė

Pulicaria vulgaris Gaertn.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

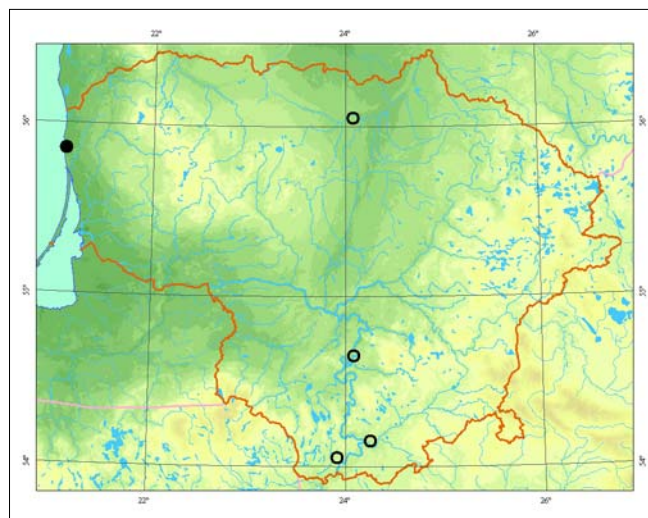
Paplitimas. Vakarų ir Pietų Europoje, Kaukaze, Centrinėje ir Mažojoje Azijoje, Vakarų Sibire ir Tolimuosiuose Rytuose, Šiaurės Afrikoje.

Lietuvos teritorija yra šiauriniame arealo paribyje. Iš herbariumo pavyzdžių Lietuvoje žinomos tik kelios istorinės (praėjusio amžiaus vidurio) radavietės, kurios pakartotinai nėra patvirtintos. 2002 m. rasta auganti Vakarų Lietuvoje (Nemirsetoje), tačiau vėliau rūšis šioje radavietėje taip pat nebeaptikta (tinkama buveinė sunaikinta).

Biologija ir ekologija. Vienmetis augalas. Stiebai statūs, 15–30 cm aukščio, nuo pamato šakoti, apaugę minkštais liaukiniais plaukeliais. Graižai gausūs, nedideli, pavieniai arba skydiškose šluotelėse. Liežuviš-

Linos Jasiukonytės piešinys

ki žiedai nešvariai geltoni, tik truputį ilgesni už vamzdiškus žiedus. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Auga drėgnose lomose, vandens telkinių pakrantėse.

Populiacijų gausumas. Duomenų apie istorinių populiacijų sudėtį nėra. Nemirsetoje stebėtas nedidelis sąžalynas.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta keičiantis buveinėms – susiveriant daugiametės augalijos dangai suardytuose drėgnuose smėlynuose ar vandens telkinių pakrantėse. Būtinoms gamtotvarkos priemonėms populiacijoms atkurti ir palaikyti.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1980: Muskrėslė – *Pulicaria*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė, Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 60–61. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Only a few historic localities (from the middle of the last century) are known in Lithuania; their existence has not been repeatedly confirmed. In 2002 the plant had been recorded in western Lithuania (Nemirseta), but later the species was not found in this locality. Restoration and maintenance of the populations through the implementation of management practices is recommended.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Gelsvasis pūkelis

Gnaphalium luteoalbum L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

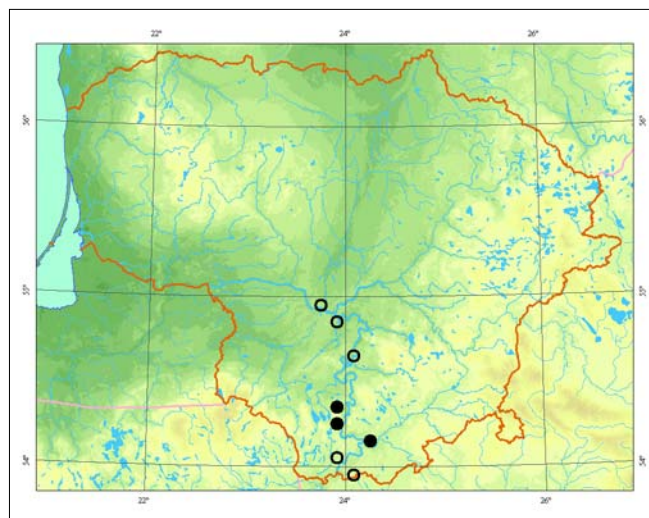
Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje, Viduržemio jūros regione, Kaukaze, Centrinėje Azijoje, Mažojoje Azijoje, Afrikoje.

Lietuva yra siaurrytiniame arealo pakraštyje. Žinomos kelios radavietės Nemuno krantuose, ruože tarp Druskininkų ir Kauno.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, kartais dvimetis augalas. Stiebai kylantys arba statūs, 10–60 cm aukščio dažniausiai tik viršūnėje šakoti, apaugę baltais pūkais. Graižai susitelkę į tankias krūveles skėtiškose šluotelėse. Vainikėlis oranžinis arba gelsvai baltas. Žydi birželio – spalio mėn. Auga eroduojamuose upių krantų šlaituose, drėgnuose smėlynuose.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Pastaraisiais metais stebėtos populiacijos negausios. Apie jų gausumo kaitą duomenų nėra.

Grėsmės ir apsauga. Labai retai pasitaikanti rūšis dėl tinkamų augaviečių stokos. Saikingai birūs, smėlingi Nemuno krantai gana retas reiškinys – stiprios erozijos veikiamuose stačiuose šlaituose nespėja išsitvirtinti net terofitai; lėkštesnius greitai sutvirtina daugiametės augalijos velėna.

Norint rūšį išsaugoti, būtinos veiksmingos gamtotvarkos priemonės. Siūloma galimose buveinėse sukurti palankesnes augimo sąlygas: apriboti erozijos mastą arba pašalinti daugiametę žolinę augaliją, suformuoti mikroterosas diasporoms sulaikyti.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1980: Pūkelis – *Gnaphalium*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė, Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 52–54. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The plant grows on eroding slopes of riverbanks and wet sands. A few localities on the banks of the Nemunas River between Druskininkai and Kaunas are known. Nature management measures are recommended for the protection of the species.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Trispalvis astras

Aster tripolium L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

1 (E) kategorija

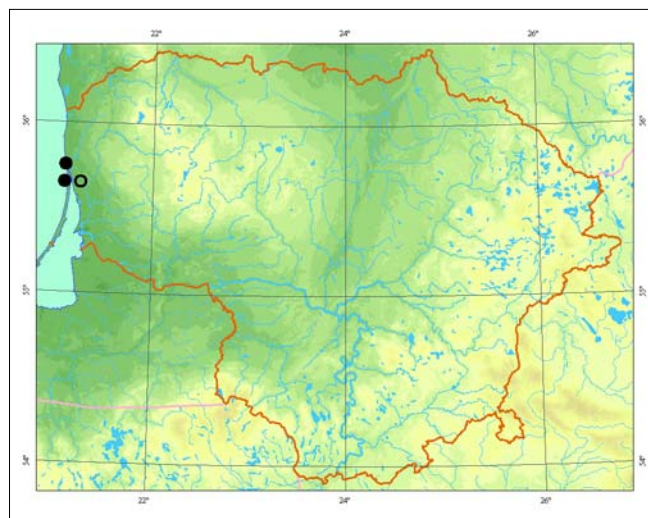
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Rytų Europoje, Balkanuose, Kaukaze, Mažajoje ir Centrinėje Azijoje, Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Japonijoje, Kinijoje, Šiaurės Amerikoje, Šiaurės Afrikoje.

Lietuvoje labai reta rūšis. Auga tik Kuršių marių pakrantėje: Smeltės pusiasalyje ir Smiltynėje.

Biologija ir ekologija. Lietuvoje – daugiametis, kitur gali būti vienmetis arba dvimetis, 15–60 cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Halofitas. Auga ant apysūrio sąnašinio smėlio, dažnai užliejamose vietose.

Populiacijų gausumas. Literatūroje nurodoma, kad XX a. pradžioje *Aster tripolium* Kuršių marių pakrantėse augo gausiai. Šiuo metu Lietuvos pajūryje žinomos 3 *Aster tripolium* populiacijos. Smeltės pusiasalyje žydinčių augalų nedaug, jie nuolat užpilami uosto ar buitinėmis atliekomis, mindomi žvejų mėgėjų. Smiltynėje stebima

populiacija, kurioje 20–30 žydinčių ir 10–15 nežydinčių augalų. Kopgalyje tarp marių krantą sutvirtinančių akmenų auga 15–20 žydinčių augalų. Kuršių nerijoje, pamaryje, kartkartėmis randama pavienių augalų.

Grėsmės ir apsauga. Pagrindinė nykimo priežastis yra urbanizacija, mechaninis augaviečių suardymas.

Informacijos šaltiniai

Bandžulienė R., Pakalnis R., 1984: Lietuvos pajūrio augalija ir jos apsaugos problemos. – Baltija, 60–71. – Vilnius.

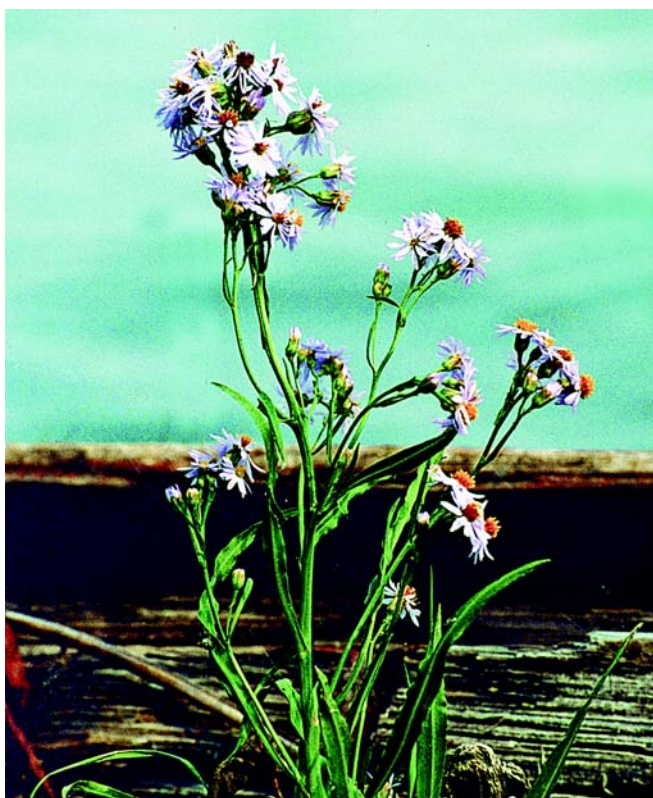
Purvinas E., 1978: Biogeocenez *Aster tripolium* i *Glaux maritima* – predstaviteli Krasnoj knigi Litovskoj SSR. – Ochrana i vostonovlenije rastitel'novo pokrova, 108–109. – Tartu.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Three populations are known to exist on the Lithuanian seacoast. Species distribution is limited by the absence of wet halophilous meadows. The localities have been damaged by different kinds of construction activities. The main threats are likely to be urbanisation and the lack of a habitat management system.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Gedimino Gražulevičiaus nuotrauka

Gauruotoji žilė

Senecio congestus (R. Br.) DC.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

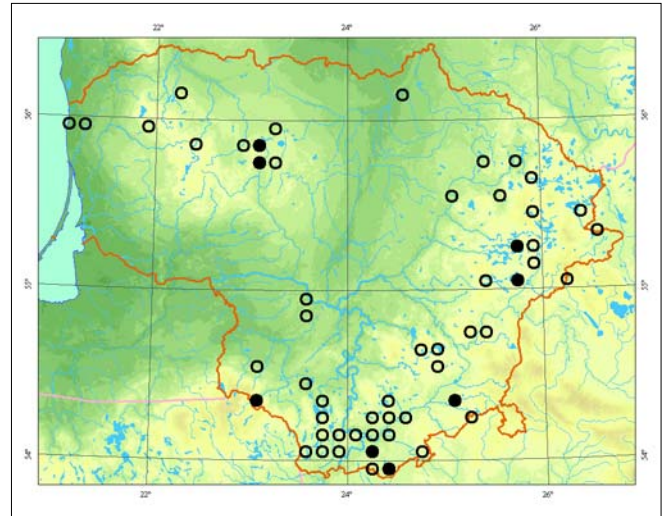
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus pietinę dalį, Šiaurės Azijoje, šiauriniuose Šiaurės Amerikos regionuose. Lietuvoje aptinkama įvairiose šalies dalyse, bet dažnesnė Pietų Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Dvimetis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Auga atvirose, laikinai užliejamose vietose, turtingame maisto medžiagų, humusingame, durpingame ar dumblingame dirvožemyje tiek natūraliose, tiek antropogeninėse buveinėse. Natūraliose buveinėse auga salpinėse ir pelkėtose pievose bei šaltiniuose žemapelkėse, šaltiniuose upelių ir ežerų pakrantėse, šlapiose pakrančių pievose, atvirose dumblingose upių ir ežerų pakrantėse. Pastarosiose vietose gauruotosios žilės dažniausiai aptinkamos pionierišiose augalų bendrijose. Antropogeninėse buveinėse aptinkamos tvenkinių krantuose, eksploatuojamuose durpynuose, šlapiose pakelėse ir grioviuose bei jų krantuose.

Populiacijų gausumas. Iš viso žinoma per 40 radaviečių. Naujų duomenų yra tik apie nedidelę radaviečių dalį.

Šios rūšies augalai dažniausiai auga pavieniui arba negausiomis grupelėmis, sąžalynus sudaro itin retai.

Grėsmės ir apsauga. Nedidelis augalų gausumas raudvietėse atspindi ypatingą šios rūšies jautrumą nepalankioms ekologinėms sąlygoms. Todėl ne tik tinkamų buveinių naikinimas, bet ir jų keitimas – pelkių ir šlapių pievų sausinimas, upelių ir ežerų pakrančių pertvarkymas – kelia grėsmę rūšies išlikimui.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1980: Žilė – *Senecio*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A. (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 135–144. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Senecio congestus is distributed in many districts of Lithuania, but it is more frequent in the southern part of the country. It is found in floodplains and swampy meadows, springfens, on spring rich banks and wet meadows of rivers and lakes, on open silty riverbanks and in the littoral zone of lakes. This species occurs in anthropogenic habitats such as pond banks, in exploited peatlands, along wet roadsides and on the edges of ditches as well.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Kalninė arnika

Arnica montana L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA ASTRINIAI (ASTERACEAE)

2 (V) kategorija

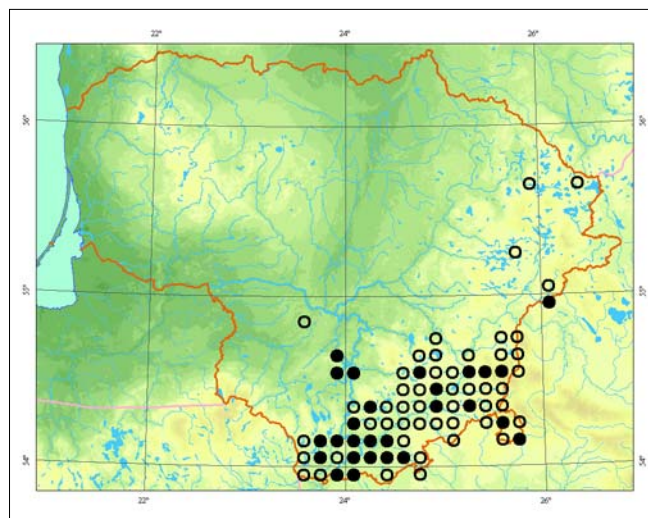
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europos kalnuose (Pietų Skandinavijoje, Alpėse, Šiaurės Balkanuose, Pirėnuose, Karpatuose) ir Rytų Europos lygumose. Lietuvoje auga tik pietinėje ir pietrytinėje dalyje, per kurią eina šiaurinė rūšies paplitimo riba. Toliausiai į šiaurę ir vakarus nutolusios radavietės buvo registruotos Kauno, Utenos ir Zarasų rajonuose. Šiuo metu jų būklė nėra žinoma.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 20–30 cm aukščio žolinis augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Sėklos subręsta liepos–rugpjūčio mėn. Auga sausuose ir kintamo drėgnumo, nederlinguose kerpiniuose ir brukniniuose pušynuose, putokšliniuose briedgaurynuose. Kalninė arnika yra vaistinis, dekoratyvus augalas.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Šviesiuose pušynuose ir briedgaurynuose kalninės arnikos auga įvairaus dydžio grupėmis, užimančiomis iki kelių dešimčių kvadratinių metrų. Tankesniuose pušynuose randami pavieniai augalai ar nedidelės jų grupelės. Visose arnikų populiacijose žydintys augalai sudaro ne daugiau kaip 15 proc.

Grėsmės ir apsauga. Gali nykti dėl miškų kirtimo, pievų arimo, ganymo ar šienavimo nutraukimo. Kalninių arnikų žiedynų rinkimas vaistinei žaliai mažina dauginimosi ir plitimo galimybes. Pievas, kuriose auga kalninės arnikos, būtina šienauti ne rečiau kaip kas 2–3 metai, rugsėjo pabaigoje, o šieną išvežti.

Informacijos šaltiniai

Lazdauskaitė Ž., 1980: Arnika – *Arnica*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.*, (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 134–135. – Vilnius.

Penkauskienė E., Rimkienė S., 1991: Ekologo-biologičeskie osobennosti dikorastuščikh i okulturenykh vidov lekarstvennykh rastenij Litvy. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Arnica montana occurs in dry pine forests and meadows in southeastern Lithuania. Population decline is caused by forest clearing and flower picking.

Aprašė Birutė Karpavičienė

Siauralapis dumblialaiškis

Alisma gramineum Lej.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA DUMBLIALAIŠKINIAI (*ALISMATACEAE*)

3 (R) kategorija

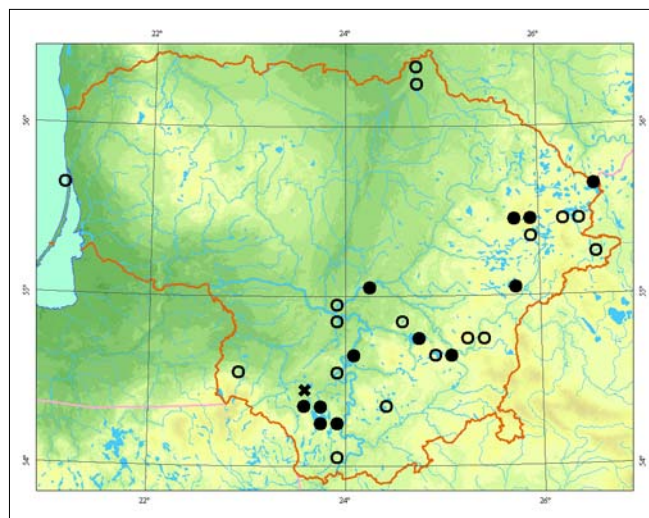
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Šiaurės pusrutulyje: Europoje, Azijoje, Šiaurės Afrikoje, Šiaurės Amerikoje.

Daugiausia radaviečių Pietų ir Rytų Lietuvoje. Labai mažai radaviečių šiaurinėje šalies dalyje, vakarinėje dalyje rūšis rasta tik Kuršių mariose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis augalas trumpu storėjusiu šakniastiebiu ir pamatinių lapų skrotele. Vandinės formos turi tik bekočius, linijiskus, iki 1 m ilgio lapus, tarpinės – linijiskus ir plūduriuojančius, antžeminės – tik siaurai lancetiškus apie 10 cm ilgio kotuotus lapus. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Subrandina daugybę sėklų, kurios dugno nuosėdose sudaro sėklų banką. Pavasarį seklumose sudygę augalai iki rudens gali subręsti ir išbarstyti sėklas. Peržiemoja tik vandens apsemtose augavietėse augantys augalai. Auga gėluose ir posūriuose vandens telkiniuose: ežeruose, tvenkiniuose, upių ir marių pakrantėse. Labai vešlūs sąžalynai pastebėti žuvininkystės tvenkiniuose.

Populiacijų gausumas. Gausiausia šiuo metu žinoma populiacija (keli tūkstančiai individų) yra Vievio ežere, kuriame didesni ar mažesni siauralapių dumblialaiškių sąžalynai aptinkami iki 2 m gylio. Gerokai skurdesnės Tauragno (apie 500 kerų), Dusios (apie 100 kerų) ir Obelijos (apie 200 kerų) ežerų populiacijos. Trakų Vokės žuvininkystės tvenkinių populiacijoje gali būti daugiau kaip 5 000 kerų. Daugelyje

senesnių radaviečių populiacijų būklė nežinoma, tikrai išnykusi Žuvinto ežere.

Grėsmės ir apsauga. Natūraliose augavietėse nyksta dėl vandens eutrofizacijos ir konkurencijos su kitais augalais, ypač aukštaisiais helofitais ir siūliniais žaliadumbliais. Taip pat kenkia vandens tarša, krantų pertvarkymas, upių vagų tiesinimas, vandens lygio reguliavimas.

Informacijos šaltiniai

Šarknienė I., 1961: Rytų ir Pietų Lietuvos TSR ežerų makrofitų floristinė ir morfologinė-ekologinė analizė. – Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų mokslo darbai. Biologija, 1: 159–194.

Šarknienė I., 1963: Papliauškiniai – *Alismataceae*. – Kn: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 92–102.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

The majority of localities are situated in southern and eastern Lithuania, with only one recorded in the west (Curonian Lagoon). The most abundant currently known population is in Lake Vievis (thousands of individuals), while populations in the Tauragnai, Dusia, Obelija lakes and in the Trakų Vokė fishery ponds are also rather abundant. In many earlier existing localities population status is unknown; in Lake Žuvintas the population is definitely extinct.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Lancetinis dumblialaiškis

Alisma lanceolatum With.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA DUMBLIALAIŠKINIAI (*ALISMATACEAE*)

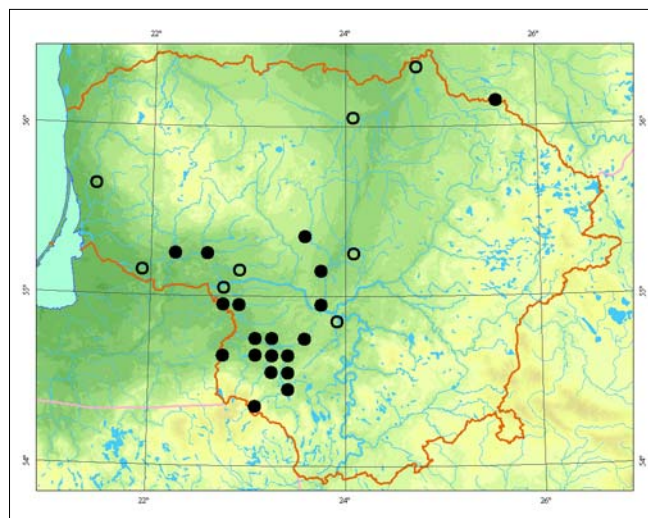
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1991 m.

Paplitimas. Natūraliai auga Europoje, Azijoje, Šiaurės Afrikoje. Introdukuota Šiaurės ir Pietų Amerikoje, Australijoje.

Lietuvoje yra šiauriniame rūšies arealo pakraštyje. Paplitimas susijęs su derlingų dirvožemių rajonais. Daugiausia radaviečių Vidurio Lietuvoje, labai mažai vakarinėje dalyje. Naujausios radvietės aptinkamos pietvakarinėje šalies dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 1 m aukščio augalas su lancetišku kotuotų lapų skrotele ir šakotu žiedynu. Auga sekliuose stovinčiuose ir tekančiuose vandenyse: upių, upelių, griovių, senvagių, tvenkinių, kūrų pakraščiuose, apleistų kelių ir tarpkalvių balose. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis, kurios sudygsta vandeniui nusekus. Nusekusių vandens telkinių pakrantėse susidaro tankūs sudygusių lancetinių dumblialaiškių ir vienmečių augalų sąžalynai. Vėliau didelė dalis augalų sunyksta, pavieniai kerai auga vandens

telkinių seklumose arba helofitų bendrijose. Rūšies biologija ir ekologija Lietuvoje iširta nepakankamai.

Populiacijų gausumas. Natūraliose augavietėse, esant vidutiniam vandens lygiui, cenopuliacijos dažniausiai negausios, sudarytos iš pavienių kerų. Gausios juvenilinių augalų populiacijos susiformuoja pradinėmis dirbtinių vandens telkinių užžėlimo stadijomis, nusekusių vandenų pakraščiuose, kur vėliau, dėl konkurencijos su kitais augalais, individų skaičius mažėja.

Grėsmės ir apsauga. Rūšis yra arealo pakraštyje. Nyksta dėl dirbtinio vandens režimo pokyčių: sausinimo, upių tiesinimo, hidrografinio tinklo pertvarkymo.

Informacijos šaltiniai

Šarkinienė I., 1963: Papliauškiniai – *Alismataceae* – Kn: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 92–102.

Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

The distribution of the species in Lithuania is associated with regions having fertile soils. The newest localities are concentrated in the southwestern part of the country. The populations are usually sparse, formed of sporadic plants. Abundant populations of juvenile plants form, on the exposed shores of dried out water bodies. The distribution and biology of the species has not been sufficiently studied.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Menturlapė ežerutė

Hydrilla verticillata (L. f.) Royle

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VANDENPLŪKINIAI (HYDROCHARITACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Savaime rūšis paplitusi Europoje, Pietų ir Rytų Azijoje, Afrikoje ir Australijoje. Šiaurės Amerikoje introdukuota XX a. viduryje, kur tapo invazine rūšimi. Europoje gana reta.

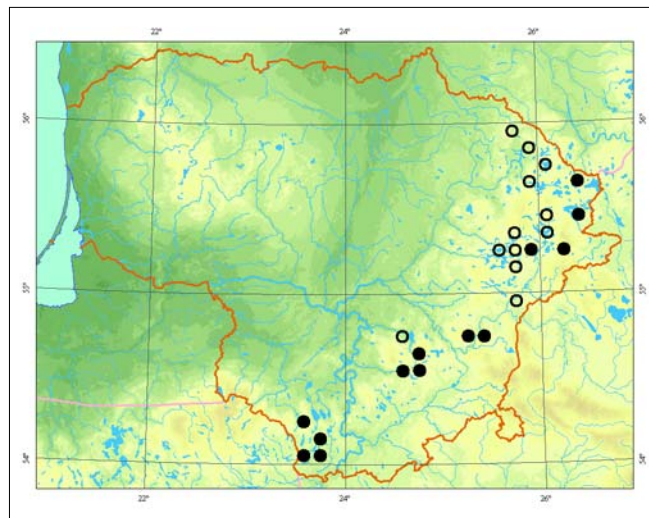
Lietuvoje yra šiaur rytiniame arealo pakraštyje. Paplitusi tik Baltijos aukštumų ežeruose. Naujesnės radavietės aptinkamos Ignalinos, Zarasų, Švenčionių, Vilniaus, Trakų, Lazdijų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Povandeninis, daugiametis, silpnai išsisknijantis augalas. Stiebai su menturiškai išsidėsčiusiais lapais, šakoti, siekia iki 2 m ilgio. Augalai būna vienanamiai arba dvinamiai, tačiau manoma, kad europinėje arealo dalyje vyriški žiedai nesusidaro. Lietuvoje žydinčių augalų nepastebėta. Dauginasi vegetatyviniu būdu – stiebo dalimis ir turionais, kurie žiemoja vandens telkinių dumblyje. Auga stovinčiame ir lėtai tekančiame vandenyje (ežeruose, tvenkiniuose), 1–3 (6) m gylyje.

Populiacijų gausumas. Daugelyje žinomų radaviečių menturlapių ežerūčių populiacijos buvo labai gausios. Pastebėta, kad išplito dirbtiniuose vandens telkiniuose (Antalieptės, Bagdanonių tvenkiniuose). Daugelyje seniai žinomų radaviečių populiacijų būklė nežinoma. Viena iš gausiausių populiacijų Lentvario ežere jau išnyko.

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia vandens tarša ir eutrofizacija. Nors augalas pakenčia eutrofines sąlygas, nyksta dėl vandens skaidrumo mažėjimo ir konkurencijos su kitais, vandens augalais.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R. ir kt., 1980: Naujos Lietuvos florai augalų rūšys ir papildomos retų rūšių radimvietės. – Kn. *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.*, Lietuvos TRS flora, 6: 271–312.

Sinkevičienė Z., 2000: *Hydrilletum verticillati* Tomaszewicz 1979 – menturlapinis ežerutynas – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 129–130. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

In Lithuania the species is at the northeastern border of its distribution range. It is distributed only in lakes in the Baltic highlands. Recent localities are situated in the Ignalina, Zarasai, Švenčionys, Vilnius, Trakai and Lazdijai districts. The populations are usually abundant, but in many earlier localities their status is unknown. The species becomes extinct in rapidly overgrowing eutrophic lakes.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Pajūrinė narytžolė

Triglochin maritimum L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA NARYTŽOLINIAI (*JUNCAGINACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus pietinius regionus, Vakarų Azijos kalnų regionuose, Šiaurės Azijoje, Šiaurės ir Pietų Amerikoje.

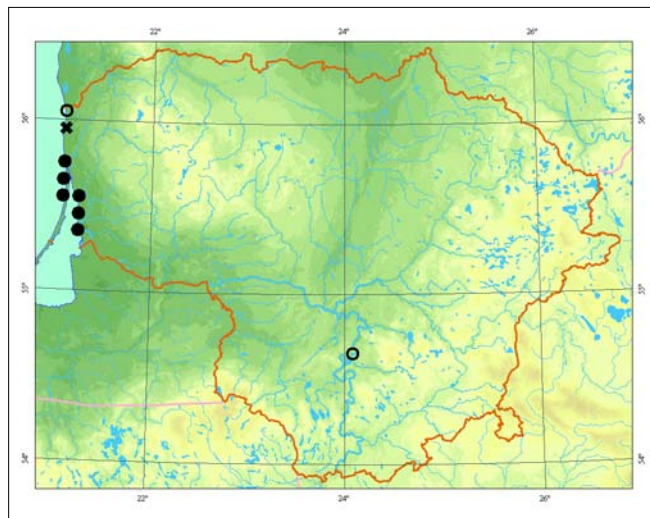
Lietuvoje yra rasta prie Birutės šaltinių (Birštone), Klaipėdoje ir Klaipėdos bei Šilutės r., Kuršių marių pakrantėse, Šventosios upės krantuose (Kretingos r.). Buvo aptinkama ir Palangoje, bet išnyko suregulavus Ronžės upės vagą.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet tinkamoje augavietėje gali išplisti ir šakniastiebiais. Druskomėgis, aptinkamas perteklingai drėkinamose augavietėse. Pajūrinių narytžolių retumą Lietuvoje lemia siaura ekologinė niša ir tinkamų augaviečių retumas. Auga druskingų vandens telkinių krantuose ir sūriu vandeniui periodiškai užliejamuose plotuose, prie druskingų šaltinių versmių. Negausių sąžalynų yra Kuršių marių ir nendrynų retmėse, o pamario užliejamose pievose pajūrinės narytžolės auga dveiliuose viksvynuose (*Caricetum distichae*), rečiau – šlapiuose krantuose baltųjų smilgų (*Agrostis stolonifera*) sudaromose bendrijose.

Populiacijų gausumas. Pagal esamus duomenis augalų gausumas populiacijose yra nevienodas. Dažniau-

Jono Augustausko nuotrauka

siai augalai pavieniai, didelių sąžalynų nesudaro. Tik pamario užliejamose pievose į vakarus nuo Dituvo ir į šiaurę nuo Kintų pajūrinės narytžolės gausios, išplitusios dideliuose, kelių hektarų dydžio plotuose.

Grėsmės ir apsauga. Augaviečių naikinimas ir jų būklės keitimas: Kuršių marių ir upių krantų pertvarkymas, sausinimas ir vandens tarša. Dėl sausinimo ir eutrofizacijos atsiranda antriniai šiai rūšiai grėsmę keliantys veiksniai – augavietės apauga nendrėmis ir krūmais. Norint tokiuose pažeistuose plotuose išsaugoti pajūrinės narytžolės, reikalingos tvarkymo priemonės.

Informacijos šaltiniai

Purvinas E., 1963: Liūnsarginiai – *Juncaginaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 88–92. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Most localities are in fact the largest populations of this species, and are concentrated on the banks of the Curonian Lagoon. There are some localities on springy river banks and saline springfens in the Kretinga district and in Birštonas as well.

Aprašė Darytė Matulevičiūtė

Smailialapė plūdė

Potamogeton acutifolius Link

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA PLŪDINIAI (*POTAMOGETONACEAE*)

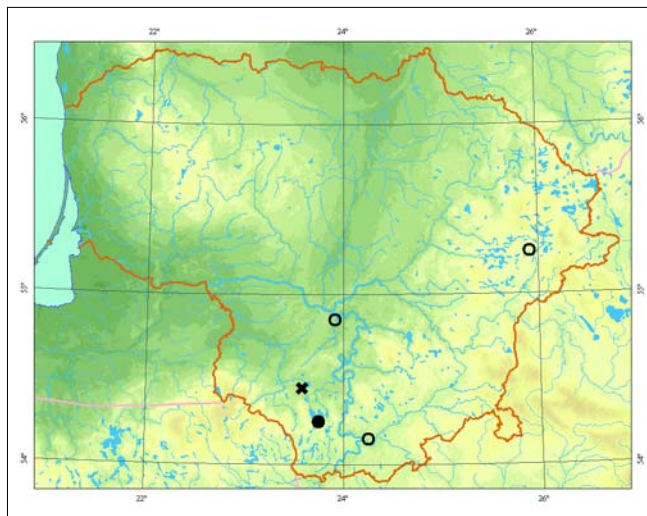
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Ištisinis arealas apima Europą, atskirų radviečių yra Rytų Azijoje.

Lietuvoje aptinkama už šiaurinės ištisinio arealo ribos (šiauriau randama Latvijoje, nerandama Estijoje). Lietuvoje paplitimas ištirtas nepakankamai, nes ši rūšis dažnai painiojama su *P. compressus* arba panašios išvaizdos hibridais (*P. acutifolius* × *P. compressus*, *P. acutifolius* × *P. friesii*). Augalų, artimiausių tipiškiesiems, rasta Luknos ežere (Švenčionių r.), Žmoginio ežere (Ignalinos r.) ir Menkutyje (Lazdijų r.) (kastinis). Gali augti ir gretimuose ežeruose.

Biologija ir ekologija. Povandeninis augalas, iškeliantis virš vandens žiedynus. Stiebas 60 cm ilgio, suplotas. Žydi birželio – rugpjūčio mėn. Dauginimosi sėklomis nepastebėta ir detaliai netirta. Gali būti, kad dėl nepalankių klimato sąlygų sėklos nesubręsta. Visi rasti augalai yra išaugę iš turionų, kuriais ši plūdė vegetatyviniu būdu dauginasi, plinta ir žiemoja. Auga nedideliuose ir sekliuose vandens telkiniuose: mažuose ežeruose, kūd-

rose, tvenkiniuose. Piečiau Lietuvos esančiuose kraštuose sudaro *Potamogetonum acutifolii* bendrijas.

Populiacijų gausumas. Dabartinė populiacijų būklė nežinoma. Išnykusi Žuvinto ežere.

Grėsmės ir apsauga. Gali būti nustatytos nuodugniau ištyrus rūšies biologiją.

Informacijos šaltiniai

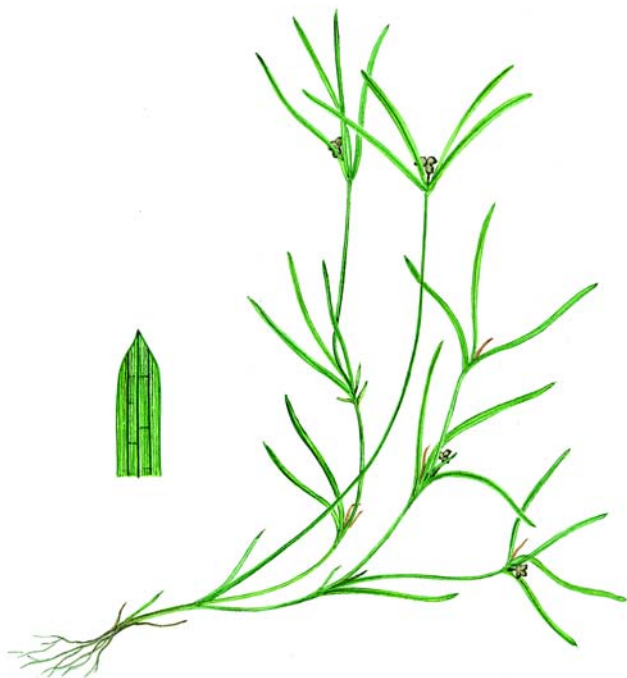
Galinis V., 1963: Plūdiniai – *Potamogetonaceae*. – Kn. *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 34–80 – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In Lithuania this species is beyond the northern border of its distribution range. According to current data, the species is very rare in Lithuania, but its distribution is insufficiently studied. Only one locality has been recorded since 1991. The current state of populations is unknown. It is definitely extinct in Lake Žuvintas.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Linos Jasiukonytės piešinys

Meinshauzeno plūdė

Potamogeton × meinshauzenii Juz.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA PLŪDINIAI (*POTAMOGETONACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1991 m.

Paplitimas. Endeminė Rytų Europos šiaurinės dalies rūšis, paplitusi Rusijos šiaurinėje ir šiaurvakarinėje dalyje, Estijoje, Lietuvoje. Tikslios paplitimo ribos nėra nustatytos dėl neaiškios šios hibridinės rūšies kilmės ir panašumo su artimomis rūšimis.

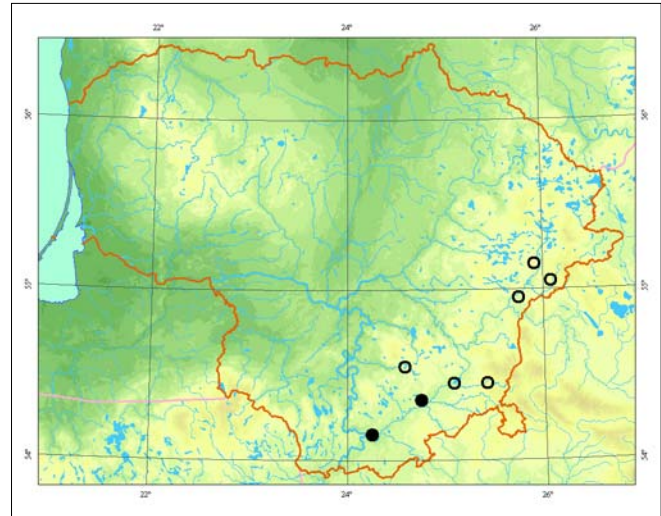
Lietuvoje reta rūšis, paplitusi tik pietrytinių ir rytinių rajonų (Šalčininkų, Varėnos, Trakų, Švenčionių) upėse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis vandens augalas. Stiebai 1–2 m ilgio, su linijiškais lapais, dugne išsišaknijančiais šakniastiebiais. Lietuvoje nežydi ir vaisių nemezga. Dauginasi ir plinta tik vegetatyviniu būdu. Auga srauniose šaltiniuose upėse ir upeliuose. Neretai sudaro didelius, iki 80 proc. vagos užimančius sąžalynus, kartais mažesnius – ant povandeninių seklumų. Šios rūšies sudaromos bendrijos priskiriamos prie *Potamogetonetum meinshauzenii* asociacijos (*Ranunculion fluitantis* sąjunga).

Populiacijų gausumas. Nuo 1990 m. aptiktose naujose arba patikrintose senose radavietėse (Versekos, Merkio, Skroblaus, Verknės upėse) populiacijos buvo gausios – augalai sudarė tankius sąžalynus (iki 1 km ilgio ruožuose), užėmė iki 80 proc. viso vagos ploto. Sąžalynų tankis ir užimamas plotas šiek tiek kinta. Pastebėta, kad sąžalynų plotai smarkiai sumažėja kiais metais po ilgalaikių vasaros poplūdžių.

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Augalų gyvybingumas gali sumažėti dėl vyraujančio vegetatyvinio dauginimosi būdo. Populiacijų gausumą laikinai sumažina ilgalaikiai dideli vasaros poplūdžiai. Nepalankūs antropogeniniai veiksniai: vandens tarša, upių vagų tiesinimas, patvenkimas, dugno nuosėdų šalinimas.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., Meinshauseno plūdė (*Potamogeton × meinshauzenii* Juz.) Lietuvos TSR floroje. – *Biologija* (Vilnius), 16: 107–110.

Minkevičius A. ir kt., 1980: Papildymai ir pataisymai „Lietuvos TSR“ I–V tomams. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 271–312. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is rare in Lithuania, distributed only in fast flowing, springy rivers in the southeastern and eastern regions of the country. In recent (after 1990) and checked former localities the plant grows in large patches covering more than half the riverbed. Sometimes it grows sparsely in communities of other aquatic plants.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Siūlinė plūdė

Potamogeton trichoides Cham. et Schldl.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA PLŪDINIAI (*POTAMOGETONACEAE*)

1 (E) kategorija

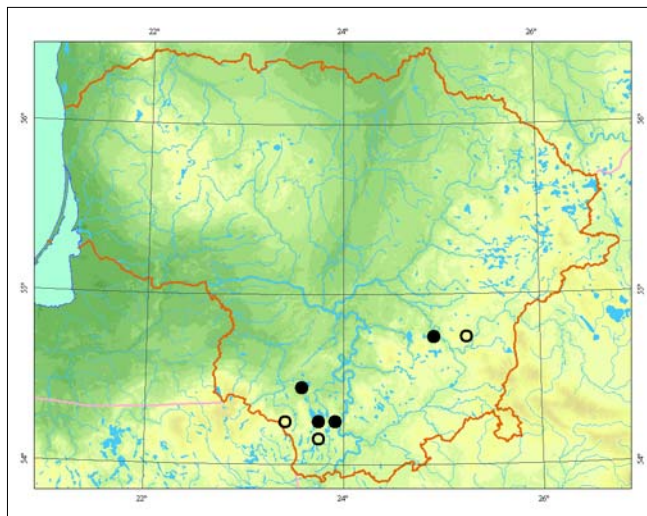
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Pagrindinis arealas Europoje, apima nedidelę dalį Azijos ir Afrikos.

Lietuvoje rūšis labai reta, arti šiaurinės arealo ribos. Rasta Alytaus, Lazdijų, Trakų r. ir Vilniaus apylinkėse, išnykusi Žuvinto ežere.

Biologija ir ekologija. Labai gležnas daugiametis povandeninis augalas, iškeliantis į paviršių žiedynus. Stiebas siūliškas, 30–60 cm ilgio, labai šakotas. Žydi birželio – rugpjūčio mėn. Dažniausiai žiedyne subręsta tik viena sėkla. Auga sekliuose stovinčiuose arba labai lėtai tekančiuose vandenyse. Kadangi auga žiemą iki dugno iššalančiuose vandens telkiniuose, pavasarį turėtų išaugti iš turionų arba sėklų. Natūraliuose vandens telkiniuose auga nedidelėmis grupėmis, dirbtiniuose – pradinėmis augimo stadijomis arba po parkotinio išvalymo sudaro didelius sąžalynus.

Populiacijų gausumas. Labai gausios populiacijos stebėtos tik dirbtiniuose vandens telkiniuose. 1992 m. siūlinių plūdžių populiacija buvo aptikta tvenkinyje prie Rykantų (Trakų r.). Ji sudarė apie 2 m pločio juostą nuo tvenkinio pakraščio. Augo iki 1 m gylio. Rūšis šioje augavietėje išsilaikė iki šiol, tačiau daug mažesniame plote, nes plūdes nukonkuravo kitos augalų rūšys. 1998 m. Aleknonių kaimo (Alytaus r.) kūd-

roje aptikta tuo metu visą jos plotą užėmusi populiacija. Kelerius metus jos gausumas kito (priklausė nuo kūdros valymo dažnumo ir pašalinamo augalų kiekio). Kitų populiacijų dabartinė būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl konkurencijos su kitais vandens augalais, dėl vandens taršos.

Reikėtų saikingai valyti užželiančius dirbtinius vandens telkinius.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1963: Plūdiniai – *Potamogetonaceae*. – Kn. *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 34–80 – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

The species is very rare in Lithuania; here it is close to the northern border of the distribution range. It has been recorded in the southern and southeastern parts of the country. There have been only five new localities since 1990, and it is extinct in Lake Žuvintas. The most abundant populations are found in artificial water bodies. In natural habitats the populations are sparse; the major threats are competition with other plants and water pollution.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Pelkinė vandensargė

Zannichellia palustris L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VANDENSARGINIAI (*ZANNICHELLIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Kosmopolitė.

Lietuvoje pirmą kartą aptikta 1956 m. Seirijų ežere (Lazdijų r.). Ilgą laiką apie šios rūšies paplitimą nebuvo jokių žinių. 1997–1998 m. rasta Drūkšių (Zarasų r.), Obelijos (Alytaus r.), Vištyčio (Vilkaviškio r.) ežeruose, daugiausia radaviečių Kuršių mariose.

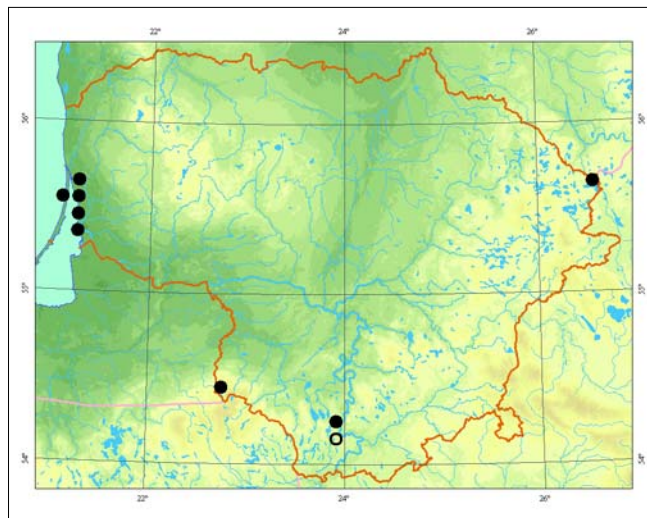
Biologija ir ekologija. Daugiametis povandeninis augalas. Stiebas laibas, 10–40 cm ilgio, šliaužiantis, gausiai šakotas, ties tarpubambliais išsišaknijantis. Lapai linijiški, beveik siūliški. Žydi ir vaisius subrandina po vandeniu. Vienanamis augalas. Vaisiai išauga ir subręsta liepos–rugpjūčio mėn. Auga ir gėlo, ir posūrio vandens telkiniuose – ežerų ir marių seklumose.

Populiacijų gausumas. Gausiausia gėlavandenė pelkinių vandensargių populiacija aptikta Vištyčio ežere. Čia vandensargės auga iki 1–2 m gylio beveik visame Lietuvai priklausančiame ežero pakraštyje. Seklumose užima 50–80 proc. bendrijų ploto. Kuršių mariose tankiausi sąžalynai susiformuoja atviruose marių plotuose, neapaugusiose kitais augalais seklumose.

Grėsmės ir apsauga. Vandens tarša ir eutrofizacija. Eutrofizuotose augavietėse negali konkuruoti su stambiais vandens ir pakrančių augalais, siūliniais dumbliais.

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Informacijos šaltiniai

Galinis V., Ragaišytė J., 1973: Kai kurių retų Lietuvos TSR augalų naujos radimvietės. – *Biologija*, 12: 25–29.
Sinkevičienė Z., 1998: Nauji duomenys apie *Zannichellia palustris* L. ir jos bendrijas Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 4 (3): 335–340.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

In 1956 the species was recorded for the first time in Lithuania (Lazdijai distr.). In 1997–1998 it was found in four inland lakes and in the Curonian Lagoon where it grows in both freshwater and brackish habitats. The most abundant freshwater population occurs in Lake Vištytis. It is close to extinction in Lake Drūkšiai.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Lankstusis plukenis

Najas flexilis (Willd.) Rostk. et W. L. E. Schmidt

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA PLUKENINIAI (*NAJADACEAE*)

1 (E) kategorija

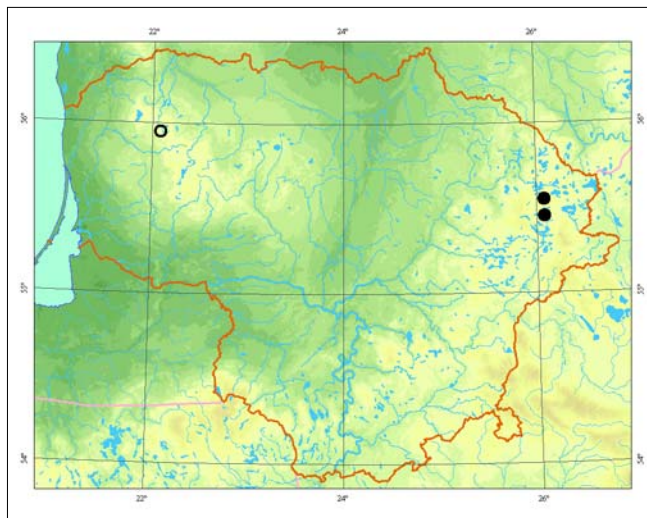
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2003 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I, ES Buveinių direktyvos II priedus.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje, Šiaurės Azijoje, Šiaurės Amerikoje. Visoje Europoje labai reta ir nykstanti rūšis.

Lietuvoje yra pietiniame arealo pakraštyje, labai reta. Rasta Sągardo ežere (Ignalinos r.) ir Germanto ežere (Telšių r.). Paplitimas Lietuvoje iširtas nepakankamai.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, gležnas povandeninis augalas. Lietuvoje rasti augalai labai žemi, 4–5 cm aukščio, nors gali siekti 30–40 cm. Žiedai ir vaisiai išauga lapų pažastyse. Manoma, kad lankstusis plukenis dauginasi tik sėklomis. Lietuvoje augalai su sūbrendusiais vaisiais surinkti rugpjūčio mėn. Sągardo ežere auga labai negausiai, 2–3 m gylyje, kartu samanomomis (*Drepanocladus fluitans*, *Drepanocladus aduncus*, *Fontinalis antipyretica*), maurabragūnais (*Chara stri-gosa*, *Chara contraria*, *Nitella*) ir žiediniais augalais (*Na-*

jas minor, *Batrachium circinatum*). Germanto ežere augo maurabragūnų (*Charetum asperae*) bendrijoje.

Populiacijų gausumas. 1998 m. Sągardo ežere lankstusis plukenis buvo labai negausus, vėliau jis nebuvo stebėtas. Germanto ežero populiacijos būklė nežinoma. Šių vienmečių augalų gausumas kiekvienais metais gali kisti.

Grėsmės ir apsauga. Lankstusis plukenis, kaip vienmetis augalas, negali konkuruoti su daugiamečiais vandens augalais. Jam gyvuoti reikalingi neužžėlę vandens telkinių dugno plotai. Nyksta dėl vandens eutrofizacijos, taršos.

Būtina stebėti žinomų populiacijų būklę, ieškoti naujų radaviečių.

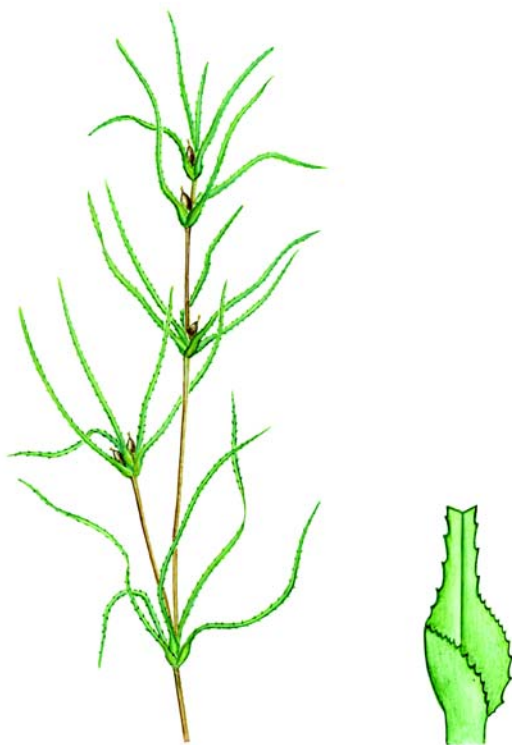
Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 2001: *Najas flexilis* ir *Najas minor* Lietuvoje. — *Botanica Lithuanica*, 7 (2): 203–208. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Very rare in Lithuania, recorded only in two lakes situated in the western and eastern parts of the country. The distribution of this species in Lithuania has been insufficiently studied. In 1998 in Lake Sągardas (Ignalina distr.) the population was rather sparse. The state of the population in Lake Germantas (Telšiai distr.) is unknown.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Linos Jasiukonytės piešinys

Didysis plukenis

Najas marina L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA PLUKENINIAI (*NAJADACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1984 m.

Paplitimas. Daugiausia paplitusi šiaurės pusrutulio vidutinio ir priatogrąžių klimato juostose. Gana reta rūšis visame areale.

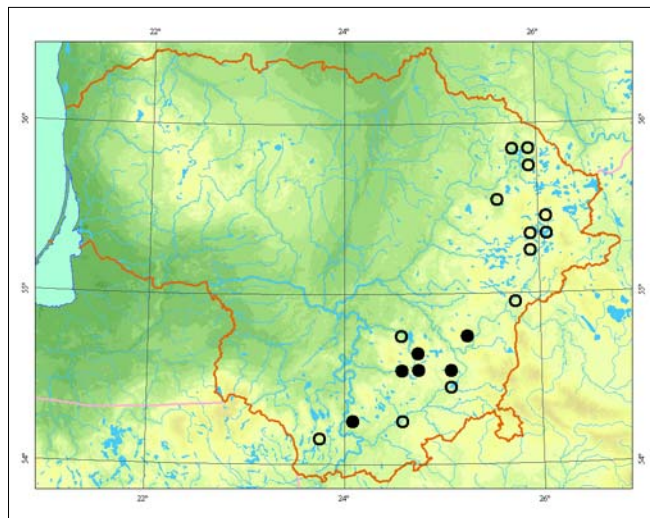
Lietuvoje rūšis aptinkama tik Baltijos aukštumų ežeruose. Daugiausia radaviečių Lazdijų, Trakų, Utenos, Zarasų r. ežeruose, pavienės – Alytaus, Varėnos, Vilniaus, Švenčionių r. ežeruose.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, trapus, povandeninis, iki 0,6 m aukščio augalas. Dauginasi vegetatyviu būdu ir sėklomis. Žiedai vienalyčiai. Lietuvoje žydintys augalai pastebėti liepos mėn., subrendusios sėklos – rugpjūčio mėn. Manoma, kad sėklas platina vandens paukščiai, o perėjimas per paukščių virškinimo traktą skatina jų daigumą. Auga nedideliuose ežeruose ir didesnių ežerų įlankose, 0,5–7 m gylyje. Sudaro *Najadetum marinae* bendrijas, auga maurabragūnų ir žiedinių augalų bendrijose.

Populiacijų gausumas. Paprastai didžiųjų plukenių cenopopuliacijos yra negausios, sudarytos iš pavienių augalų, įeinančių į kitų augalų bendrijų sudėtį. Gausesnės monodominantinės populiacijos susiformuoja neužžėlusiose kitais augalais ežerų seklumose. (Sienio ežere, Trakų r.). Praėjusio amžiaus viduryje gausiausia populiacija aprašyta Zarasų r. Girininkijos ežere (plotas 2 ha), kur didieji plukeniai vyravo iki 4,5 m gylio. Daugelyje senų radaviečių populiacijų būklė nežinoma.

Broniaus Šablevičiaus nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Grėsmę kelia vandens tarša ir eutrofizacija. Gilesnėse augavietėse nyksta dėl vandens skaidrumo mažėjimo, seklesnėse – kaip vienmetis augalas, negalintis konkuruoti su daugiamečiais vandens augalais.

Informacijos šaltiniai

Galinis V., 1958: Didžiojo plukenio – *Najas marina* L. paplitimas Girininkijos ežere. – Vilniaus ped. i-to darbai, 7: 169–172.

Sinkevičienė Z., 2000: *Najadetum marinae* Fukarek 1961 – didysis plukenynas – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 86–87. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS, HSUD.

Summary

Rather rare in Lithuania, recorded in exceptional cases in the inland lakes of the Baltic highlands. Populations are usually sparse, more abundant only in the shallows of lakes not overgrown with other plants. In many earlier localities the state of populations is unknown.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Mažasis plukenis

Najas minor All.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA PLUKENINIAI (*NAJADACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Natūraliai rūšis paplitusi Pietų ir Vidurio Europoje, Šiaurės Afrikoje, Azijoje, introdukuota Šiaurės Amerikoje.

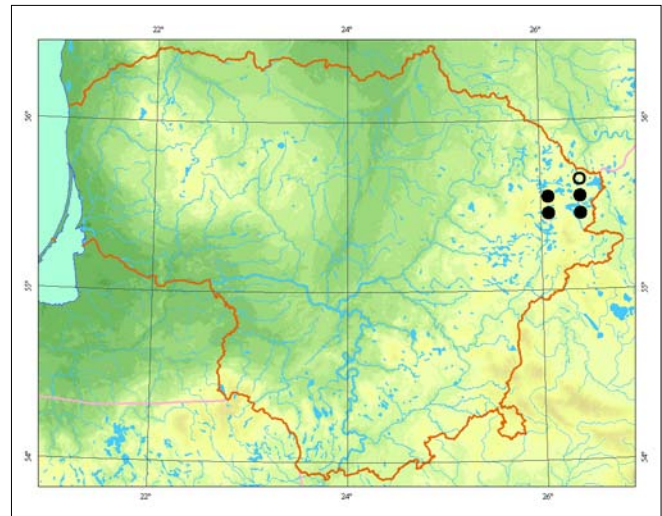
Lietuvoje nuo 1900 m. žinomos radavietės yra rytinėje dalyje: Skritelio ežere (Zarasų r.), Sągardo ir Alksno ežeruose (Ignalinos r.). Paplitimas Lietuvoje iširtas nepakankamai.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, povandeninis, dugne įsišaknijantis augalas. Dauginasi sėklomis. Žydi ir sėklas subrandina po vandeniu. Lietuvoje gausiai derantys augalai rasti rugpjūčio mėn. Gali būti, kad šie vienmečiai augalai išauga ne kiekvienais metais. Sągardo ežere mažasis plukenis rastas augantis 1–3 m gylyje, kartu su samanomis (*Drepanocladus aduncus*), maurabragiais (*Chara strigosa*) ir žiediniais augalais (*Najas flexilis*, *Batrachium circinatum*, *Elodea canadensis*, *Myriophyllum spicatum*). Alksno ežere auga apie 1 m gylyje, siauroje dugno juostoje tarp pakrantės helofitų ir povandeninių maurabragūnų sąžalynų. Labai panašioje augavietėje mažieji plukeniai augo ir Skritelio ežere.

Populiacijų gausumas. Gausiausia šiuo metu žinoma populiacija yra pietvakarinėje Alksno ežero dalyje, kur gali būti apie 1 000 individų. Sągardo ežere 1998 m. mažasis plukenis kiek gausesnis buvo tik augavietėje šiaur rytinėje ežero dalyje. Skritelio ežere 1997 m. rūšis neaptikta, tačiau negalima tvirtinti, kad ji išnyko. Dabartinė šios populiacijos būklė nežinoma.

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Vandens telkinių eutrofizacija ir su tuo susijęs jų užaugimas, tarša. Reikia ieškoti naujų radaviečių, stebėti žinomų augaviečių ir populiacijų būklę.

Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 2001: *Najas flexilis* ir *Najas minor* Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 7 (2): 203–208.
Herbariumo pavyzdžiai: WI, BILAS.

Summary

The species is very rare in Lithuania. Since 1900 it has been recorded only in three lakes in the eastern part of the country. The most abundant populations currently recorded are in Lake Alksnas (Ignalina distr.).

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Taurinė pudmė

Tofieldia calyculata (L.) Wahlenb.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

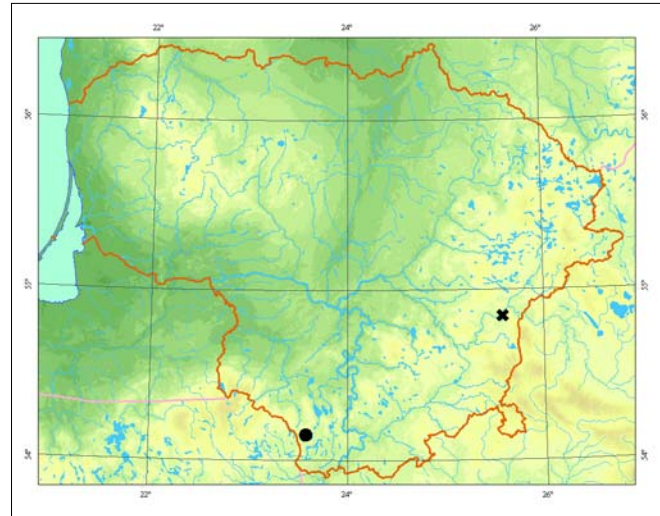
ŠEIMA MELANTINIAI (*MELANTHIACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės, Vakarų ir Vidurio Europoje, Pietų Europos kalnuose. Rytų Europoje paplitusi iki Dnepro. Lietuvoje rūšis yra už šiaur rytinės ištisinio arealo ribos. Anksčiau šalyje buvo aptikta Lygajiniuose (Trakų r., 1822) ir Nemenčinės apylinkėse, Tuščėvėlės kaime (Vilniaus r., 1938). Iki šiol išlikusi vienintelė populiacija (aptikta 1975 m.), esanti Veisiejų regioniniame parke (Lazdijų r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–60 cm aukščio augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Gerai išsivysčiusiame žiedyne užsimezgasiuose vaisiuose subręsta iki 500 sėklų. Smulkių sėklų daigumas gamtoje yra ne didesnis kaip 8 proc. (vidutiniškai 3 proc.). Peržydėję ir vaisius subrandinę ūgliai apmiršta. Taurinės pudmės neatspa-

Mindaugo Rylos nuotrauka

rios konkurencijai. Dirvožemyje padidėjus azoto kiekiui augalai sunyksta. Auga drėgnose ir šlapiose, kartais šaltiniuose pievose, kalkingose žemapelkėse ir jų pakraščiuose, retai sausose pievose.

Populiacijų gausumas. Duomenų apie Trakų ir Vilniaus r. buvusių taurinių pudmių populiacijų gausumą nėra. Lazdijų r. esanti populiacija užima nedidelį plotą. Augalai auga keliomis grupėmis, bet jų tankumas nedidelis.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta užželiant pamiškių ir šlaitų pievoms krūmais ir medžiais. Būtina išsaugoti esamą buveinių būklę ir žolynų rūšių sudėtį, negalima tręšti ar dirbtinai želdinti atvirų plotų. Galima šiek tiek ganyti avis.

Informacijos šaltiniai

Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai – *Liliaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. – Vilnius.

Movšovičius J., 1940: Retų ir atneštinių augalų naujos buvimo vietos Vilniaus krašte. – *Kosmos*, 1–3: 143–146.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania one population of Tofieldia calyculata is known to exist in Lazdijai district. This population consists of less than 1000 individuals. It is threatened by habitat change.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Sibirinis vilkdalgis

Iris sibirica L.

KLASĖ MAGNOLIJAINIAI (MAGNOLIOPSIDA)
ŠEIMA VILKDALGINIAI (IRIDACEAE)

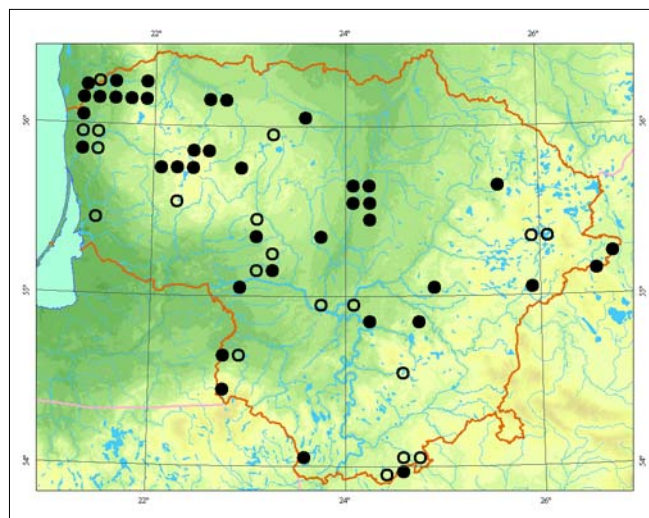
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas driekiasi iš vakarų į rytus nuo Vidurio, Rytų, Pietų Europos iki Sibiro ir Mongolijos ir į pietus iki Kaukazo, Balkanų.

Lietuvoje pasitaiko didesnėje teritorijos dalyje, tačiau nerasta šiaurrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, su šakniastiebiu, 0,4 – 0,9 m aukščio žolinis augalas. Lapai sutelkti į veduokliškas puokštes. Violetiniai ar melsvi žiedai pražysta gegužės pabaigoje – birželio mėn. Vaisius – dėžutė. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Dekoratyvus. Auga šlapiose arba užliejamose pievose, krūmynuose, šlapiuose lapuočių ir mišriuose miškuose, miškų aikštelėse, pamiškėse. Tinkamiausios augavietės yra užliejamose pievose, kurių dirvožemiai – neutralios reakcijos velėniniai jauriniai priemoliai su aliuvio sluoksniu, turtingi maisto medžiagų. *Iridetum sibirici* bendrijose sibiriniai vilkdalgiai vietomis dengia 60 – 70 proc. paviršiaus ploto. Tokie sibiriniai vilkdalgynai rasti Mituvos upės

slėnio Lemčiauskynės lankose (Raseinių r.), Vieکشnalių kaime (Telšių r.), Žeimenos upės slėnyje (Švenčionių r.).

Populiacijų gausumas. Pasitaiko pavienių individų, tačiau dažniausiai auga įvairaus dydžio grupėmis. Tinkamiausiomis sąlygomis sudaro bendrijas, kuriose dengia didesnę pusę paviršiaus ploto.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl augaviečių sausinimo, vandens lygio keitimo greta esančiuose vandens telkiniuose, pievų arimo, pernelyg intensyvaus ganymo, žiedų skynimo, augalų perkėlimo į gėlynus.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vilkdalgis – *Iris*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 555 – 563.

Balevičienė J., 2000: *Iridetum sibirici* Philippi 1960 – sibirinis vilkdalgynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 36.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Occurs across most of the country, but has not been recorded in the northeast. *Iris sibirica* grows in wet or flooded meadows, among shrubs, wet deciduous and mixed forests, in forest glades and along forest edges. *Iris sibirica* usually grows in groups of various sizes, though plants growing alone also occur.

Aprašė Daiva Patalauskaitė

Lauryno Noviko nuotrauka

Paprastasis kardelis

Gladiolus imbricatus L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VILKDALGINIAI (*IRIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

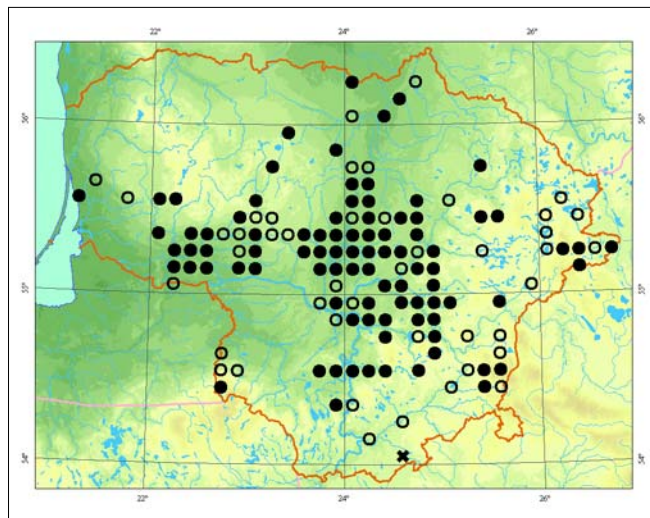
Paplitimas. Rytinėje Vakarų Europos dalyje, Vidurio ir Rytų Europoje (rytuose iki Dnepro ir Volgos aukštupių). Lietuvoje reta rūšis, bet aptinkama daugelyje rajonų, išskyrus kai kurias Žemaičių aukštumos dalis ir šiaurės bei šiaurės vakarų rajonus.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–70 cm aukščio augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Žiedus apdulkina vabzdžiai. Sėklos subręsta liepos–rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir dukteriniais gumbasvogūniais. Iš sėklų išaugę individai pražysta 3–4 augimo metais.

Auga drėgnuose mišriuosiuose miškuose, krūmynuose, drėgnose, užliejamose ir pelkėtose pievose žemapelkių pakraščiuose, mezofitų pievose. Dažniausiai auga derlingame, neutralios ar šarminės reakcijos dirvožemyje (pH 6,7–7,5). Šviesomėgis augalas, bet pakenčia nedidelį pavėsį. Ūksmingose buveinėse (krūmynuose, miškuose) paprastieji kardeliai nežydi. Vegetatyvinės būsenos individai gali išlikti gyvi kelis dešimtmečius.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Daugelis populiacijų gausios arba gana gausios, tačiau užima nedidelius plotus. Gausiausios populiacijos žinomos Lietuvos Vidurio žemumoje. Augalų tankumas gausiausiose populiacijose siekia iki 50 individų 1 m², bet dažniausiai jų būna iki 10. Dauguma dabar esančių populiacijų šalyje auga nebūdingose antrinėse buveinėse, jos paprastai nedidelės ir mažai gyvybingos.

Grėsmės ir apsauga. Nemažai populiacijų buvo sunaikinta arba jos smarkiai nukentėjo nusausinus pelkes ir drėgnas pievas, jas pavertus dirbamais laukais. Kai kurios populiacijos sunyko buveinėms užžėlus krūmais ar jas apsodinus mišku. Gumbasvogūnius graužia graužikai, nemažai jų suėda šernai. Būtina išsaugoti natūralias buveines, jose palaikyti palankias sąlygas augalams augti.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vilkdalginiai – *Iridaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 555–565. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Gladiolus imbricatus is distributed all over the territory except in the north, northwestern districts and parts of the Žemaitija highlands. This species is threatened by the loss of habitats.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Dirvinis česnakas

Allium vineale L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA ČESNAKINIAI (*ALLIACEAE*)

2 (V) kategorija

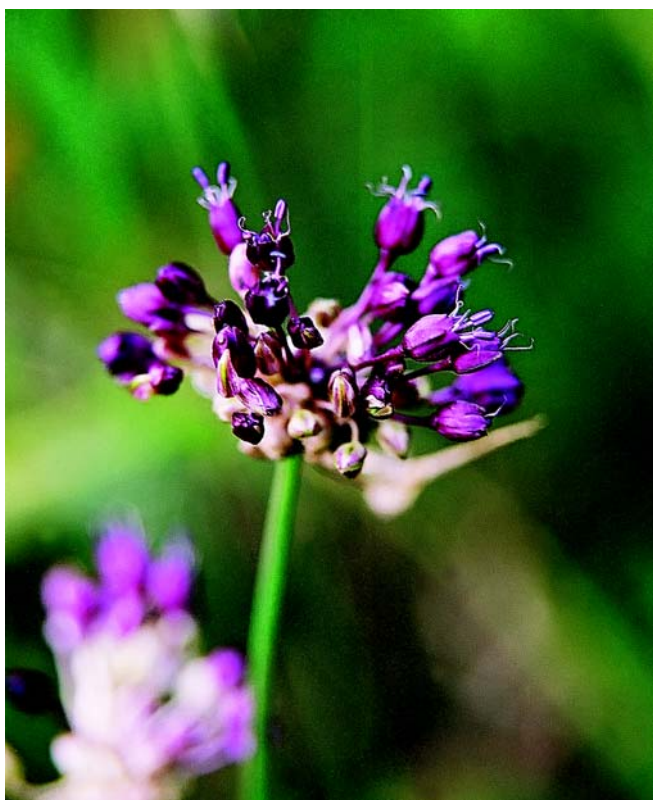
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Pietų Europoje, Šiaurės Afrikoje, Kryme, Kaukaze, Mažonoje Azijoje. Introdukuota Šiaurės Amerikoje, Australijoje ir Naujojoje Zelandijoje.

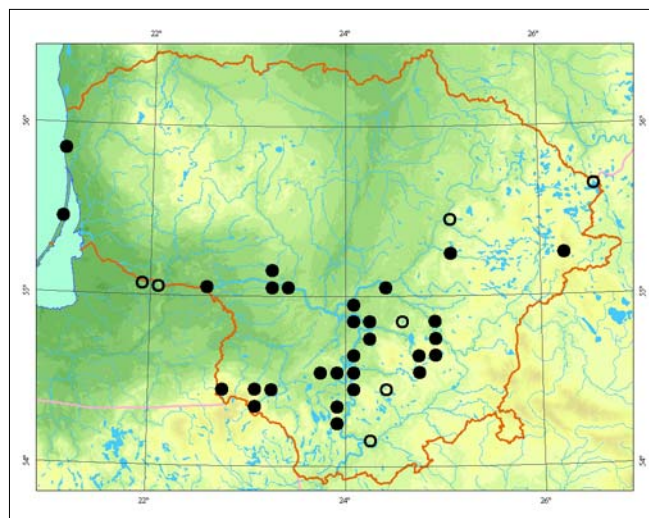
Lietuvoje rūšis dažniau aptinkama pietinėje dalyje; rytinėje ir vakarinėje dalyje labai reta, kitur visai neaptinkama. Daugiausia augaviečių yra Alytaus, Kaišiadorių, Kauno, Jurbarko, Marijampolės ir Trakų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio svogūninis augalas. Žydi liepos mėn. Žiedynas nedidelis, su svogūnėliais, kartais žiedų nebūna – tik svogūnėliai. Sėklos subręsta ne kasmet, todėl dažniausiai dauginasi vegetatyviniu būdu. Auga sausuose, smėlietuose ar žvyruose šlaituose, pakelėse, pamiškėse, pievose.

Populiacijų gausumas. Didžiausia, apie 0,5 ha plotą užimanti dirvinių česnakų populiacija yra pakelėje

Žydruno Sinkevičiaus nuotrauka

netoli Palangos. Kitos populiacijos dažniausiai yra negausios – jas sudaro pavieniai žydintys augalai ar nedidelės jų grupės. Augaviečių registraciją apsunkina tai, kad pastebėti galima tik subrendusius, žiedyną išauginančius augalus, kurių populiacijoje ne visuomet būna.

Grėsmės ir apsauga. Smėlio ir žvyro kasimas, pievų arimas, statybos, apaugimas krūmais bei mišku ir kitoks augaviečių naikinimas. Kadangi dauguma populiacijų yra negausios, užima mažą plotą ir yra labai pažeidžiamos.

Tokias populiacijas būtina saugoti ne tik *in situ*, bet ir *ex situ*.

Informacijos šaltiniai

Karpavičienė B., 2004: *Allium* genties rūšių paplitimas Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 6: 19–30.

Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai – *Liliaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Allium vineale occurs more frequently in the southern part of Lithuania. Its populations are not abundant. The main threats to its survival are the ploughing of habitats and their transformation into forest.

Aprašė Birutė Karpavičienė

Pievinė vištapienė

Gagea pratensis (Pers.) Dumort.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA LELIJINIAI (*LILIACEAE*)

3 (R) kategorija

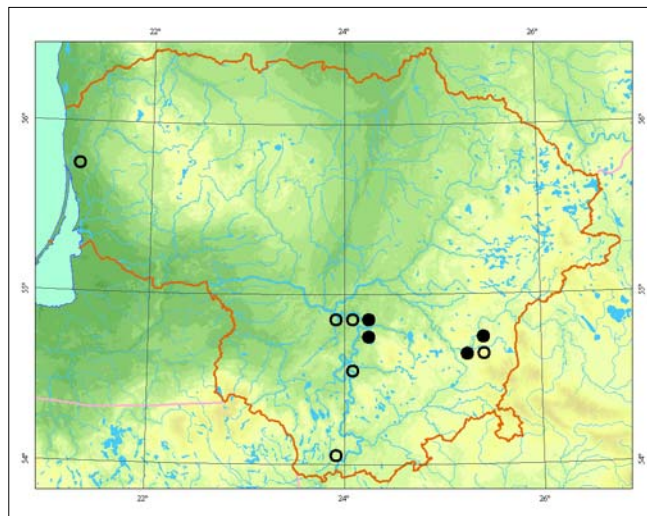
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Skandinavijos pietuose, rytinėje Vakarų Europos dalyje, Vidurio ir Pietų Europoje. Lietuva yra ties rytiniu rūšies arealo pakraščiu. Šalyje pievinių vištapienių populiacijos aptinkamos Nemuno vidurupio ir jo intakų slėniuose bei gretimose teritorijose. Nuo jų atskirta grupė populiacijų yra Vilniuje. Literatūroje nurodoma populiacija Tauralaukyje (Klaipėdos r., 1902 m.). XIX a. pabaigoje buvo rasta Šilutės apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, gumbasvogūnius išauginantis, iki 15 cm aukščio augalas. Geofitas. Efermeroidas. Žydi balandžio – gegužės mėn. Dauginasi ir plinta vegetatyviniu būdu – dukteriniais gumbasvogūniais. Paprastai žydi maža populiacijos individų dalis. Sėklos subręsta gegužės mėn. pabaigoje – birželio pradžioje. Jas išnešioja skruzdėlės. Birželio pradžioje, baigiant nokti sėkloms, lapai pagelsta ir nunyksta. Auga natūraliose vidutinio drėgnumo pievose (*Cynosurion* sąjungos bendrijos), upių ir upelių šlaituose, pakrūmėse. Žydi tik atvirose vietose augantys individai. Retai aptinkami žiemkenčių pasėliuose (Dabintos k., Kaišiadorių r.), kultūrinėse pievose.

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Kai kurios populiacijos gana gausios, bet užima nedidelius plotus. Gausiausios populiacijos aptiktos Kruonyje, Migonyse, Tadaravoje (Kaišiadorių r.). Nedidelės populiacijos yra Neries pakrantėse ir Antakalnyje (Vilniuje). Dabartinė populiacijų būklė Jiesioje, Girionyse (Kauno apyl.) nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl buveinių keitimo: pievų kultūrinimo, vertimo dirbamais laukais. Buveinės užželia krūmais. Ūksmėje augantys individai išlieka ilgai, dauginasi vegetatyviniu būdu, bet nežydi ir ilgai išnyksta.

Buveinėse reikia išsaugoti tradicinį ūkininkavimą.

Informacijos šaltiniai

Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai – *Liliaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. – Vilnius.

Abromeit J., Neuhoff W., Steffen H., 1940: Flora von Ost- und Westpreussen, 4. – Königsberg. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania Gagea pratensis is distributed in the valley of the mid-section of the Nemunas River and in the valleys and surroundings of its tributaries. Separate populations are known to exist in Vilnius. Populations are rather abundant. They are threatened by changes in meadow habitats.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Kamputotasis česnakas

Allium angulosum L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA ČESNAKINIAI (*ALLIACEAE*)

3 (R) kategorija

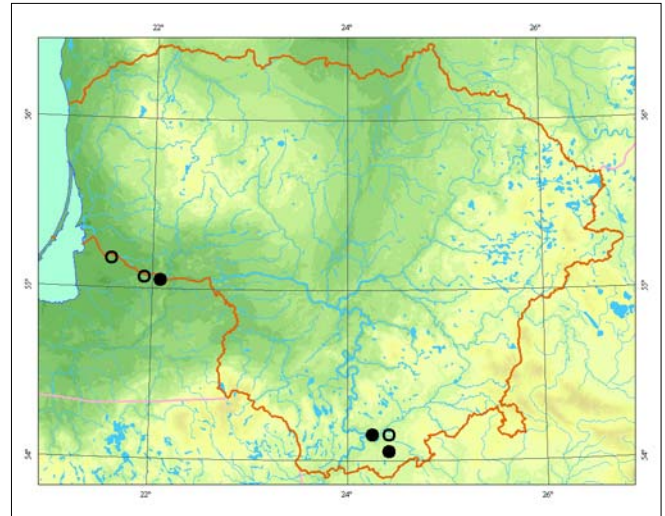
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Arealas apima Vidurio Europą, Šiaurės Balkanus, Kaukazą ir Sibirą iki Jenisejaus. Per Lietuvą eina šiaurinė paplitimo riba.

Pietų Lietuvoje žinomos radavietės Marcinkonių ir Merkinės apylinkėse, Vakarų Lietuvoje – Nemuno žemumo lankose Bitėnų, Pagėgių ir Girėnų apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 15–60 cm aukščio svogūninis augalas. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Tai šviesomėgis augalas, pakenčiantis laikiną užtvindymą ir sausrą. Lietuvoje auga upių vidurinės ekologinės juostos aukštesniuose lygmenyse, termofilinėse bendrijose.

Populiacijų gausumas. Mažiausia, tik 4 m² užimanti populiacija registruota Marcinkonyse, netipiškoje šiai

rūšiai augavietėje – sausoje pamiškės pievoje. Bitėnų apylinkėse, Nemuno lankose, kamputotieji česnakai užima maždaug 0,5 ha plotą ir sudaro gana tankų sąžalyną (1 m² auga nuo 1 iki 70 žydinčių individų).

Grėsmės ir apsauga. Kamputotųjų česnakų išlikimui grėsmę kelia augaviečių naikinimas, apaugimas krūmais ir smarkus trypimas.

Pievas, kuriose auga kamputotieji česnakai reikia šienauti ne rečiau kaip kas 2–3 metai, rugsėjo pabaigoje, o šieną išvežti. Merguvos ežero pakrantėje esančioje augavietėje riboti poilsiautojų srautus.

Informacijos šaltiniai

Karpavičienė B., 2004: *Allium* genties rūšių paplitimas Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 6: 19–30.

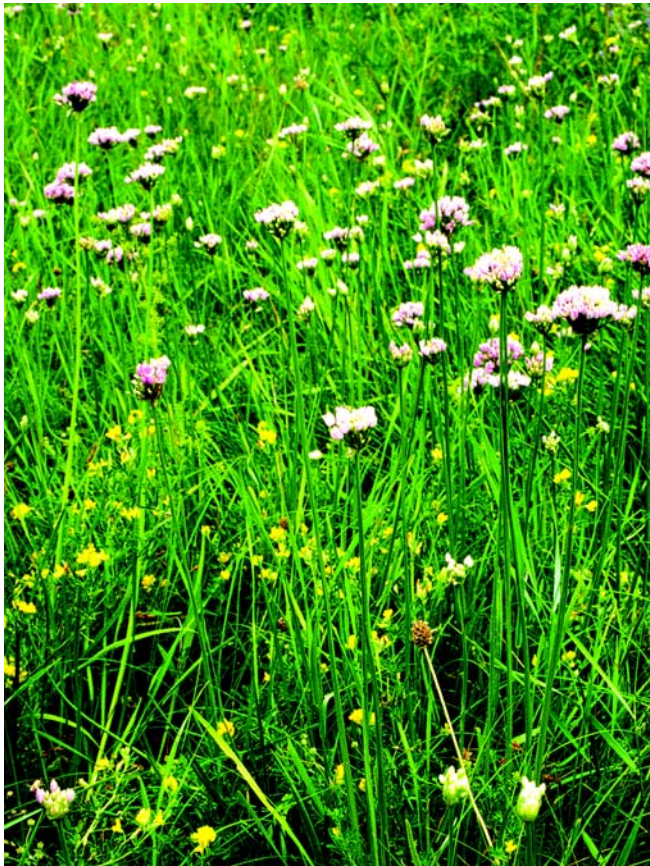
Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai – *Liliaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

There are six locations of Allium angulosum known to exist in Lithuania. The most important threats to its survival are the ploughing of meadows and other changes to habitats.

Aprašė Birutė Karpavičienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Porinis česnakas

Allium scorodoprasum L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA ČESNAKINIAI (*ALLIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

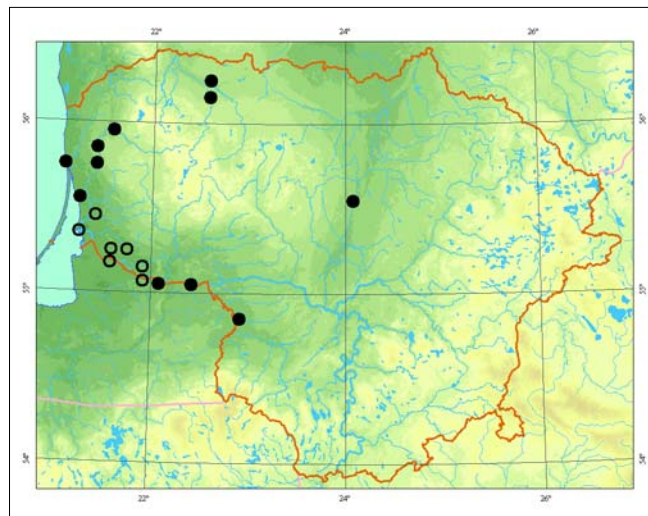
Paplitimas. Arealas apima Vidurio ir Atlantinę Europą, Viduržemio pajūrį, Mažąją Aziją, Krymą ir Kaukazą. Šiaurinė paplitimo riba eina per Estiją ir Pietų Skandinaviją.

Lietuvoje rūšis paplitusi vakarinėje dalyje. Daugiausia radaviečių aptikta Akmenės, Klaipėdos, Kretingos ir Šilutės rajonuose. Jurbarko, Panevėžio ir Šakių r. registruota po 1 radavietę.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 35–90 cm aukščio svogūninis augalas. Žiedyne būna nuo iki 15 žiedų ir nuo 25 iki 50 svogūnėlių. Žydi liepos mėn., sėklų nebrandina. Dauginasi svogūnėliais išaugančiais žiedyne ir dukteriniais svogūnėliais. Auga didesnių upių: Nemuno, Minijos, Ventos slėnių pievose ir pakrūmėse. Pakenčia tiek laikiną užtvindymą, tiek sausrą.

Populiacijų gausumas. Gausiausia, didžiausią plotą užimanti porinių česnakų populiacija yra Bitėnų apylinkėse, Nemuno užliejamose pievose. Čia 1 m² auga iki 40 žydinčių augalų. Mažiausia, tik 16 m² užimanti populiacija aptikta Šešupės salpoje (Šakių r.). Jos išlikimui pavojų kelia besiskverbiantys ruderaliniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl pievų arimo, apaugimo mišku. Pievas, kuriose auga poriniai česnakai, reikia šienauti ne rečiau kaip kas 2–3 metai, rugpjūčio pabaigoje, o šieną išvežti. Krūmynus retinti

arba visai iškirsti. Ypač jautrios yra negausios, mažą plotą užimančios populiacijos, kurių būklę būtina tikrinti kas 2–5 metus. Jas galima pagausinti *ex situ* išaugintais augalais.

Informacijos šaltiniai

Karpavičienė B., 2004: *Allium* genties rūšių paplitimas Lietuvoje. — *Botanica Lithuanica*, 6: 19–30.

Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai — *Liliaceae*. — Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Allium scorodoprasum is concentrated in the western part of Lithuania in large river valleys. The most important threats to its survival are the ploughing of meadows and other changes to habitats.

Aprašė Birutė Karpavičienė

Vytauto Uselio nuotrauka

Meškinis česnakas

Allium ursinum L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA ČESNAKINIAI (*ALLIACEAE*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje (išskyrus šiaurines sritis), Kaukaze, Mažonoje Azijoje.

Lietuvoje rūšis dažnesnė Vidurio ir Pajūrio lygumose bei vakariniame Žemaičių aukštumos šlaite. Dideli sąžalynai yra Biržų, Tauragės, Kėdainių, Kretingos rajonuose. Pietinėje ir rytinėje Lietuvos dalyje labai reta.

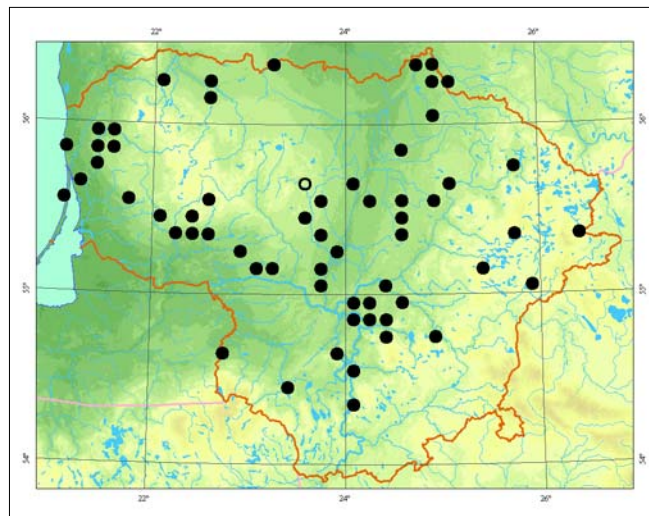
Biologija ir ekologija. Daugiametis, 15–60 cm aukščio svogūninis augalas, efemeroidas. Žydi gegužės mėn. Birželio mėn. pradėjus nokti sėkloms lapai nunyksta. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu – dukteriniais svogūnėliais. Vienas augalas subrandina 5–55 (80) sėklų, kurios nėra prisitaikiusios plisti, jos išbyra aplink derėjusį augalą. Auga drėgnuose plačialapių miškuose, šaltiniuose upių ir upelių pakrantėse, šlaituose. Dažniausiai auga *Alnion incanae* ir *Carpinion betuli* sąjungų bendrijose, humusingame, nerūgščiam dirvožemyje.

Populiacijų gausumas. Palankiomis sąlygomis meškiniai česnakai auga gausiais, kelis hektarus užimančiais sąžalynais, kurių 1 m² būna 200–2 500 individų. Didžiausią jų dalį (50–75 proc.) sudaro daigai ir jauni augalai. Žydinčių individų būna nuo 3 iki 15 proc. Mažiau palankiomis sąlygomis populiacijas sudaro pavieniai augalai ar jų grupės.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę meškinių česnakų išlikimui kelia augaviečių naikinimas – plynieji

Birutės Karpavičienės nuotrauka

miškų kirtimai. Kirtavietės dažniausiai užsodinamos eglišėmis, po kuriomis meškiniai česnakai žūsta. Plynose kirtavietėse, paliktose tam, kad miškas savaimė ataugtų, išsilaiko, tačiau dėl pavasarinių šalnų ir grybinių ligų beveik nesubrandina sėklų. Todėl augavietėse gali būti atliekami tik sanitariniai kirtimai.

Meškinių česnakų lapai yra renkami maistui. Lapų skynimas silpnina augalus ir yra pavojingas mažoms populiacijoms. Šlaituose augančioms populiacijoms pavojų kelia mindymas.

Informacijos šaltiniai

Karpavičienė B., 2004: *Allium* genties rūšių paplitimas Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 6: 19–30.

Ribokaitė R., 1963: Lelijiniai – *Liliaceae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 498–549. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Habitats of Allium ursinum are concentrated in the middle and western lowlands of Lithuania. Species are very rare in the southern and eastern parts of Lithuania. The main threat to its survival is the clear felling of forests.

Aprašė Birutė Karpavičienė

Plačialapė klumpaitė

Cypripedium calceolus L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I, ES Buveinių direktyvos II, Vašingtono (*CITES*) konvencijos I priedus.

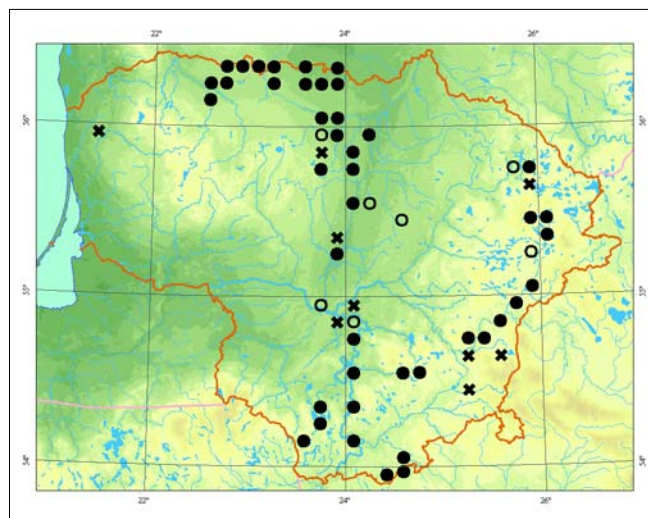
Paplitimas. Beveik visoje Europoje, išskyrus arktines sritis. Taip pat auga Sibire, Centrinėje ir Rytų Azijoje. Lietuvoje rūšis paplitusi beveik visuose regionuose, tačiau žinoma tik 1 atskirta augavietė Vakarų Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Subrendusios sėklos beveik nedaigios, todėl daugiausia augalai dauginasi vegetatyviniu būdu. Iš sėklų augalai vystosi lėtai, vidutiniškai pirmą kartą pražysta 12 metais. Subrendę augalai ilgaamžiai.

Dažniausiai auga mišriuose ar lapuočių miškuose, pamiškėse, miškų aikštelėse. Geriausiai auga natūraliuose miškuose, kuriuose susidaro nuolat kintanti įvairiai apšviestų miško aikštelių mozaika. Eglunuose augalai skursta ir ilgainiui išnyksta dėl pernelyg didelio pavėsio ir spyglių sukeltų dirvožemio cheminių pokyčių. Mėgsta kalkingą dirvožemį.

Selemono Paltanavičiaus nuotrauka

Populiacijų gausumas. Lietuvoje žinoma daugiau kaip 30 populiacijų, tačiau daugelyje jų auga tik pavieniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijos nukenčia perkeliančiam augalus į darželius, skinant žiedus; nyksta plynai iškirtus medynus, ugdant grynus spygliuočių medynus, įveisiant spygliuočių plantacijas. Taip pat nyksta dėl natūralių dirvodaros procesų, viršutiniame dirvos sluoksnyje sumažėjus karbonatų. Dalis populiacijų kenčia nuo poilsinės veiklos.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

There are over 30 *Cypripedium calceolus* populations registered in Lithuania, but a majority are rather small. In several populations the number of plants exceeds 200 individuals. The population in the Žalieji Lakes area near Vilnius is one of the largest in Europe, with about 3000 plants recorded.

Aprašė Mindaugas Ryla

Kardalapis garbenis

Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

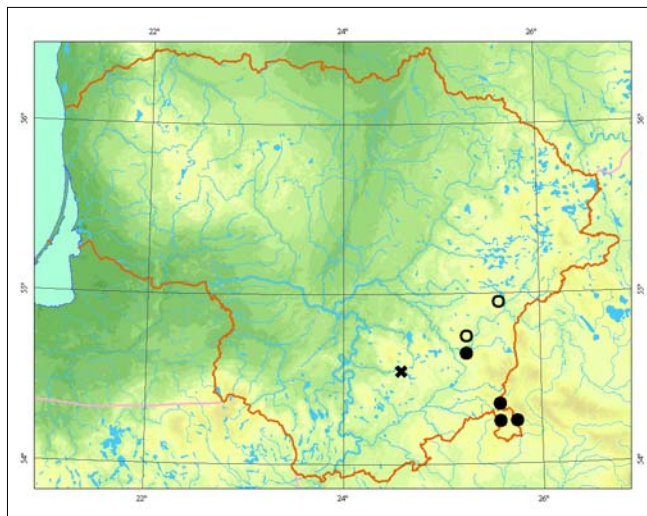
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Europoje, Šiaurės Afrikoje ir Mažonoje Azijoje, vidutinio ir Viduržemio jūros klimato juostose. Dažniausiai rūšis aptinkama kalnuose.

Per Lietuvą eina šiaurrytinė arealo riba.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Augalai vystosi labai lėtai. Pirmą kartą pražysta 10–11 gyvenimo metais. Geriausiai auga šviesiuose lapuočių miškuose, nedidelėse miškų aikštelėse su reta žoline augalija, kurį laiką gali iškęsti gana didelį pavėsiniimą.

Populiacijų gausumas. Šiuo metu Lietuvoje žinomos 4 populiacijos. Aukštadvario apylinkėse (Trakų r.) 1993 m. buvusioje gausios populiacijos vietoje aptikti tik keli augalai, o 1994 m. jie jau nebeišaugo. Šalčininkų r.

esančių 3 populiacijų gausumas nesiekia 200 individų. 2004 m. Panerių apylinkėse (Vilniuje) užregistruota per 30 000 individų, iš kurių apie 5 000 – generatyviniai. Kitos populiacijos Vilniaus apylinkėse tikriausiai buvo sunaikintos plečiantis Vilniaus miestui.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pernelyg susivėrus medynui. Populiacijos skursta, jei pro medžių ir krūmų arbus prasiskverbia mažiau nei 40 proc. šviesos.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Ryla M., Čiuplys R., 2005: Populations of *Cephalanthera longifolia* (L.) Fritsch in Lithuania. – In: K. Czyżewska, J. Hereźniak (eds), Biodiversity in relation to vegetation zones in Europe: 41–55. – Łódź.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The southeastern border of *Cephalanthera longifolia* distribution range crosses the territory of Lithuania. All known populations are dispersed in the southeastern part of the country. A majority of populations include less than 200 individuals.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Raudonasis garbenis

Cephalanthera rubra (L.) Rich.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

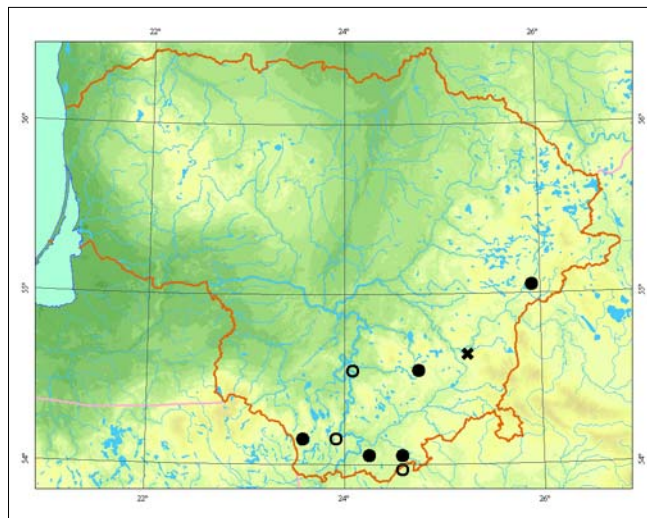
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Europoje, Šiaurės Afrikoje ir Mažojoje Azijoje. Visame areale reta rūšis, aptinkama grupelėmis.

Per Lietuvą eina šiaur rytinė Vidurio Europos arealo atšakos riba.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu, ant paviršinių šaknų susidarant pridėtiniams pumpurams. Vegetatyviniu būdu dauginasi negausiai. Šaknys turi labai stiprius ryšius su mikoriziniu grybu. Šviesomėgis. Auga įvairaus tipo retuose miškuose, sausose, šiltose saulėtose augavietėse, dažniausiai šlaituose, kalkingame ar turinčiame karbonatų smėliniame dirvožemyje su reta žolių danga.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Šiuo metu Lietuvoje žinomos 6 populiacijos Varėnos, Trakų, Lazdijų, Švenčionių rajonuose. Visose jose yra mažiau nei 100 augalų. Literatūroje minima, kad XIX a. raudonieji garbeniai augę Antakalnyje, Ribiškėse (Vilniaus apyl.), tačiau nei herbariumo pavyzdžių, nei vėlesnių duomenų iš ten nėra.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pernelyg susivėrus medynui, ar mechaniškai sunaikinus augavietes. Augalai nepakenčia vegetatyvinės dalies pažeidimo, pažeisti daugeliui metų pereina į antrinės ramybės būseną.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415 – 441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565 – 628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The southeastern border of *Cephalanthera rubra* distribution range crosses the territory of Lithuania. All known populations are dispersed in the southern and southeastern parts of the country. All populations there are small, consisting of less than 100 individuals.

Aprašė Mindaugas Ryla

Tamsialapis skiautalūpis

Epipactis atrorubens (Hoffm.) Besser

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

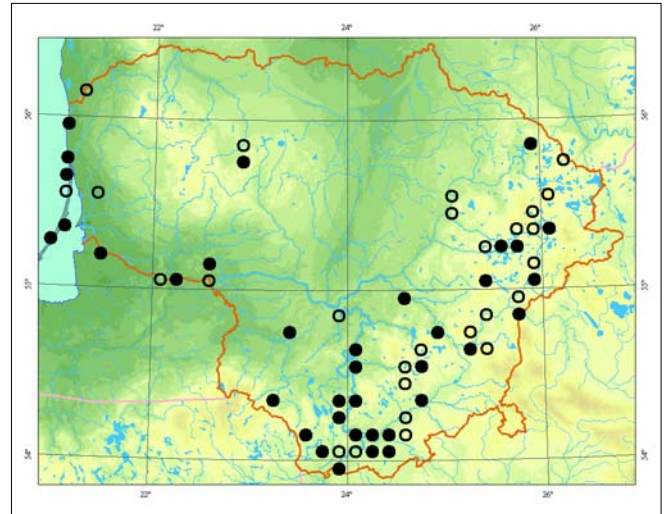
Paplitimas. Beveik visoje Europoje, išskyrus arktinę sritį. Atskirtos populiacijos randamos Azijoje iki Vidurio Sibiro.

Lietuvoje gana dažna rūšis rytinėje ir pietinėje dalyse bei pajūryje, kitur reta ar visai neauga. Rūšies paplitimas glaudžiai susijęs su smėlėtų dirvožemių paplitimu.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dažniausiai dauginasi sėklomis, labai retai – vegetyvinu būdu, dalijantis kerui. Šviesomėgis, geriausiai auga visiškai atvirose ar nelabai pavėsingose augavietėse. Dažniausiai auga retuose pušynuose, beržynuose arba visiškai atvirose, nesusivėrusiose buveinėse (pajūrio ar žemyninėse kopose, paupių nuobirynuose), karbonatingame smėlyje ar karbonatiniame dirvožemyje sausose, šiltose augavietėse.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Žinomos gausios ir gyvybingos populiacijos Rytų ir Pietų Lietuvoje, pajūrio smėlynuose. Kartais sudaro labai gausias populiacijas ant rinėse buveinėse – ant pakelės pylimų, smėlėtų miško kvartalų linijų, kur pažeista žolių danga.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pernelyg susivėrus medynui ar mechaniškai sunaikinus augavietes. Dalis rūšies augaviečių buvo sunaikintos apsodinus spygliuočių plantacijomis.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is quite common in the eastern and southern parts of Lithuania, and in coastal dune areas. In other areas it is extremely rare or absent.

Aprašė Mindaugas Ryla

Širdinė dviguonė

Listera cordata (L.) R. Br.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

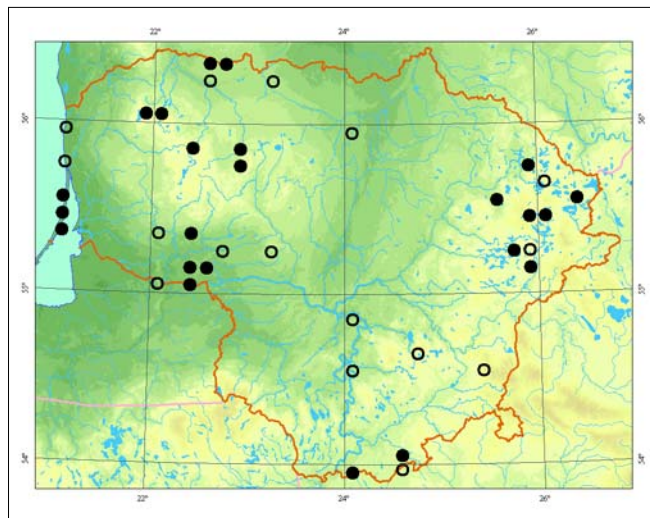
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Cirkumpoliarinio paplitimo rūšis. Dažniausia Vidurio Europoje, neaptinkama žemyninėse Europos srityse. Žemyno pietuose auga tik kalnuose. Atskirtos arealo dalys rastos Sibire (Jakutijoje) ir Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rūšis kiek dažnesnė rytinėje ir vakarinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Nedidelis, sunkiai pastebimas žolinis augalas. Augalai pradeda žydėti anksti – gegužės mėn. Liepos mėn. išbyrėjus sėkloms augalų antžeminė dalis labai greitai nunyksta. Dauginasi sėklomis. Auga ūksminguose, drėgnuose ar šlapiuose miškuose (dažniausiai eglynuose ar mišriuose medynuose), humusinguose dirvožemiuose. Taip pat aptinkamas pelkiniuose spygliuočių miškuose, tarpinėse pel-

kėse, tarp kiminių, tačiau atvirose vietose populiacijų tankis daug mažesnis. Labai retai (Kuršių nerijoje) auga palyginti sausuose pušynuose, ant smėlio.

Populiacijų gausumas. Ūksmingose vietose populiacijos kartais būna labai gausios ir tankios. Populiacijos gausumas skirtingais metais labai svyruoja.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl miškų kirtimo ir melioracijos.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed across the whole country, but it is more frequent in the east and the north. In suitable habitats it can sometimes form very dense and abundant populations.

Aprašė Mindaugas Ryla

Jono Augustausko nuotrauka

Belapė antbarzdė

Epipogium aphyllum Sw.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (ORCHIDACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

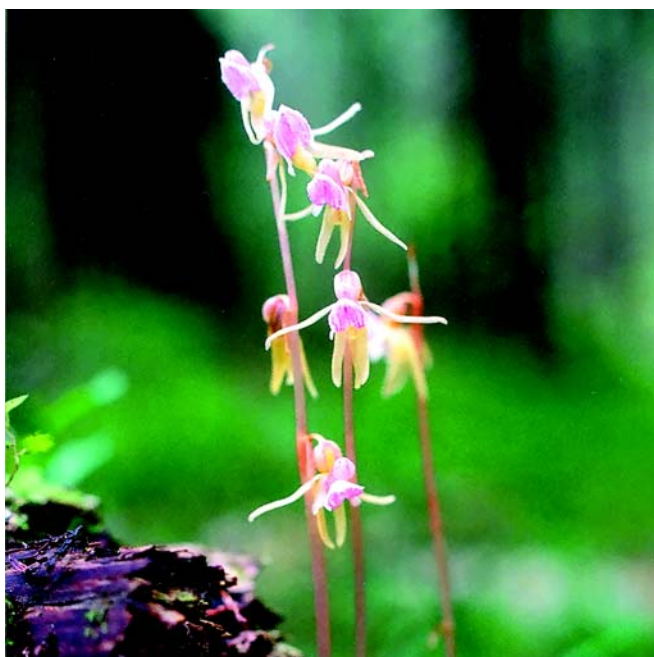
Įrašyta į Vašingtono (CITES) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje ir Mažojoje Azijoje. Neauga Viduržemio jūros ir žemyninio klimato regionuose. Į rytus arealas per vidutinio klimato juostą tęsiasi iki Japonijos. Visame areale labai reta rūšis. Lietuvoje rasta rytinėje ir pietrytinėje dalyje.

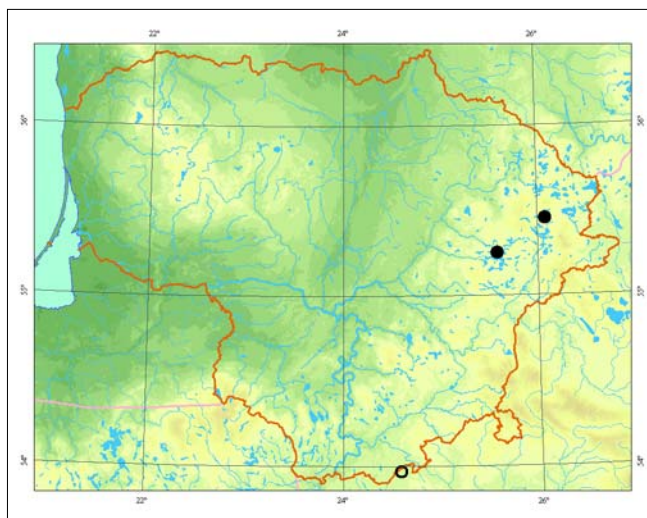
Biologija ir ekologija. Saprofitas. Augalas didžiąją savo gyvenimo ciklo dalį praleidžia po žeme, neišleisdamas jokių antžeminių dalių. Virš substrato paviršiaus išauga tik stiebas su žiedynu. Kryžmadulkis, todėl sėklos užsimezga tik tada, kai gausiose populiacijose tais pačiais metais pražysta daug augalų. Dažniausiai dauginasi vegetatyviniu būdu, šakniastiebiais. Gausiau žydi tais metais, kai pavasarį būna daug drėgmės.

Lietuvoje auga ūksminguose drėgnuose eglynuose ar mišriuose miškuose (dažniausiai su drebulėmis), taip pat lapuotynuose su stora nuokritų paklote.

Populiacijų gausumas. Šiuo metu Lietuvoje žinomos 2 belapių antbarzdžių populiacijos. Viena iš jų, esanti Vainiūnų apylinkėse (Ignalinos r.), nuolat stebima. Joje antžemines dalis išleidžiančių augalų kiekis kiekvienais metais labai svyruoja. 2001 m. Švenčionių r.

Mindaugo Rylos nuotrauka

buvo aptikta dar 1 populiacija, kurioje augo keletas augalų. 1978 m. rūšis užregistruota Čepkelių rezervate, tačiau augavietė nebuvo tiksliai kartografiuota ir pakartotinai augalų rasti nepavyko. Šios populiacijos būklė nežinoma. Yra duomenų, kad XIX a. antbarzdės augo Paluknyje (Trakų r.). Šiuo metu ši populiacija yra sunaikinta nusausinus aplinkines pelkes.

Grėsmės ir apsauga. Labai jautriai reaguoja į bet kokius augavietės sąlygų pokyčius. Nyksta dėl miškų melioracijos ir kirtimo. Sultingus ir trapius žiedynus neretai nugraužia sraigės.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (Orchidaceae). – Vilnius.

Šablevičius B., 2001: Belapė antbarzdė (*Epipogium aphyllum*) Lietuvoje. – Botanica Lithuanica, 7 (4): 379–383.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Two populations of the species are known to exist in the country. One population in the Ignalina district has been monitored since 1984. The state of the population in Čepkeliai Strict Nature Reserve is unknown.

Aprašė Mindaugas Ryla

Pievinis plauretis

Gymnadenia conopsea (L.) R. Br.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

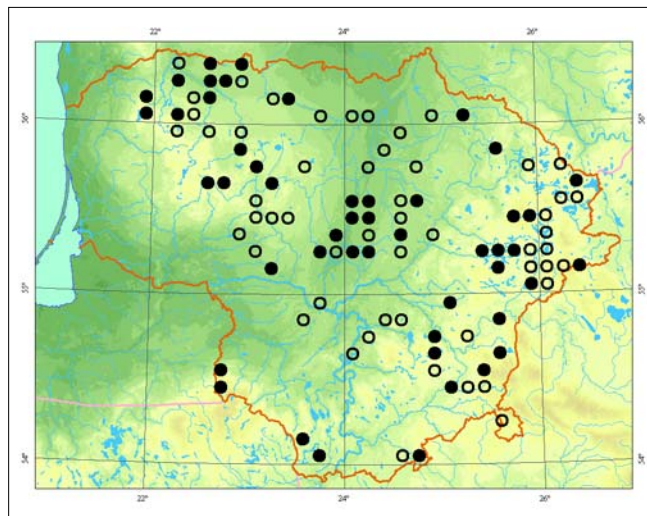
Paplitimas. Arealas apima Europą, išskyrus arktines ir aridines sritis. Viduržemio jūros regione auga tik kalnuose. Azijoje arealas pasiekia Tolimuosius Rytus ir Japoniją.

Lietuvoje rūšis paplitusi visose dalyse, tik šiaurinėje ir rytinėje dalyje kiek dažnesnė, nerasta Pajūrio žemumoje ir vakarinėje Vidurio Lietuvos žemumos dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Individai subręsta ir pražysta 6–7 gyvenimo metais ar vėliau.

Auga drėgnose ir šlapiose pievose, žemapelkių pakraščiuose, tarpinėse pelkėse, kalkinguose ar silpnai rūgščiuose dirvožemiuose. Dažniausiai aptinkamas turtinguose rūšių melvenynuose. Mėgsta augavietes su pažeista velėna.

Populiacijų gausumas. Populiacijos labai įvairaus gausumo, dažniausiai dideliame plote aptinkama nuo kelių

iki keliolikos žydinčių augalų. Labai gausi ir tanki populiacija (apie 300 žydinčių augalų) tarpsta Plomėnų pelkės pakraštyje (Trakų r.). Pastaruoju metu dėl pasikeitusio drėgnų natūralių pievų naudojimo populiacijų skaičius ir augalų gausa jose mažėja ypač sparčiai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl buveinių naikinimo (suariant, ištręšiant ar sukultūrinant natūralias drėgnas pievas), melioracijos, dėl buveinių naudojimo pokyčių. Nešienaujamos pievos ir žemapelkės apauga krūmais ir medžiais. Didelę žalą populiacijoms daro šernai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is spread over all of Lithuania, with more frequent populations in the northern and eastern parts of the country. The number of populations is in decline because of changes in wetland usage and the transformation of natural meadows into agricultural fields.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Kvapusis plauretis

Gymnadenia odoratissima (L.) Rich.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

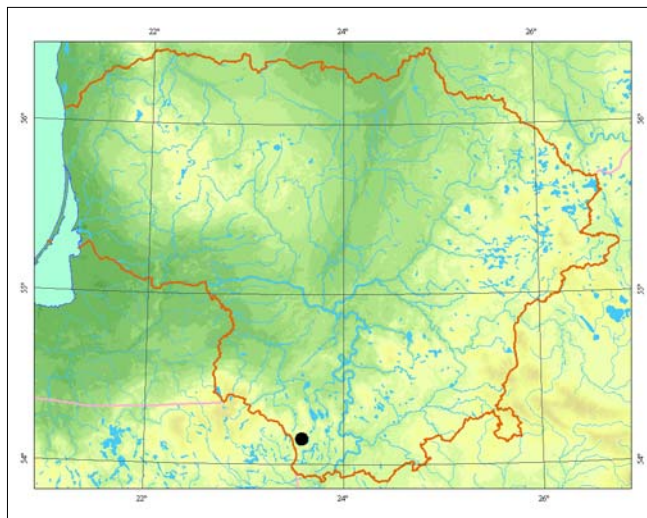
Paplitimas. Arealas apima Vakarų, Pietų ir Vidurio Europą, Skandinaviją. Daugiausia augaviečių yra kalnuose, o lygumose randamos tik pavienės atskirtos populiacijos.

Lietuvoje žinoma 1 radavietė Veisiejų apylinkėse (Lazdijų r.). Reliktinė populiacija.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas su požeminiais pirštiškai skiltėtais šakniastiebiais. Nuo artimo pievinio plaurečio skiriasi visų dalių dydžiu. Tai laibas ir smulkus augalas. Dauginasi sėklomis. Sėkloms sudygti ir augalui vystytis būtina mikorizė. Šviesomėgis, nepakenčia pavėsiniui. Pietų ir Vakarų Europoje auga įvairiose vietose, įvairaus drėgnumo dir-

Mindaugo Rylos nuotrauka

vožemyje. Lietuvoje aptiktas anksčiau ganytoje ganykloje, labai kalkingame dirvožemyje, reto miško aikštelėje, nuo vėjų apsaugotoje vietoje. Bendrijoje labai didelė rūšių įvairovė, joje gausu kitų saugomų augalų rūšių. Žolynas retas, yra atviro dirvožemio lopų. Auga atviriausioje miško aikštelės vietoje.

Populiacijų gausumas. 2000 m. populiacijoje buvo apie 100 individų, ji užėmė labai mažą, apie 2 arų plotą. Populiacijos užimamas plotas ir augalų kiekis joje nuolat mažėja, nes atvira aikštelės dalis sparčiai apauga krūmais.

Grėsmės ir apsauga. Nustojus ganyti, augavietė apauga krūmais ir mišku. Jei augavietė skubiai nebus šviesinama, augalai išnyks.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. — *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

There is only one relic population remaining, located out of the range of the species distribution. The population numbers less than 100 individuals.

Aprašė Mindaugas Ryla

Miškinė plikaplaiskė

Neottianthe cuculata (L.) Schltr.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Pagrindinis arealas plyti į rytus nuo Lietuvos ir per Rytų Europą ir Azijos temperatinę zoną tęsiasi iki Kinijos ir Japonijos.

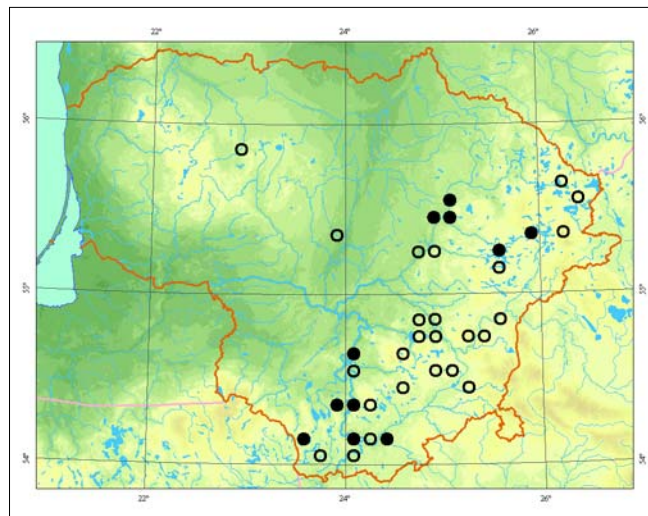
Per Lietuvą eina vakarinė arealo riba. Rūšis neaptingama šiauriniuose ir vakariniuose Lietuvos rajonuose (žinoma tik 1 atskirta radavietė Kelmės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Auga spygliuočių, rečiau – mišriuose miškuose, laidžiuose smėlio dirvožemiuose, gausiai samanomis apaugusiuose plotuose su išretėjusia žolių danga. Geriausiai auga šiek tiek eroduojamose vietose. Geriausiai auga vietose, kur vyrauja stipri, tačiau išsklaidyta saulės šviesa.

Mindaugo Rylos nuotrauka

1 (E) kategorija

Populiacijų gausumas. Vienas iš sparčiausiai Lietuvoje nykstančių gegužraibinių augalų. Iki 1970 m. šių augalų buvo randama daugelyje Rytų ir Pietryčių Lietuvos vietų, pavienės radavietės žinotos Vidurio Lietuvoje. Vėlesnių duomenų apie daugumą radaviečių nėra. Šiuo metu žinomos 6 rūšies augalų augavietės, iš kurių tik 2 vietose populiacijos yra palyginti gausios ir gyvybingos.

Grėsmės ir apsauga. Augalai išnyksta po plynųjų kirtimų, susivėrus krūmų ardui.

Norint išsaugoti šią rūšį Lietuvoje, reikia palaikyti tinkamą apšviestumą augavietėse.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskis Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415 – 441.

Gudžinskis Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565 – 628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The northwestern border of *Neottianthe cuculata* distribution crosses the territory of Lithuania. All known populations are dispersed in the southern and eastern parts of the country. All the populations there are not abundant.

Aprašė Mindaugas Ryla

Žalioji plateivė

Coeloglossum viride (L.) Hartm.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

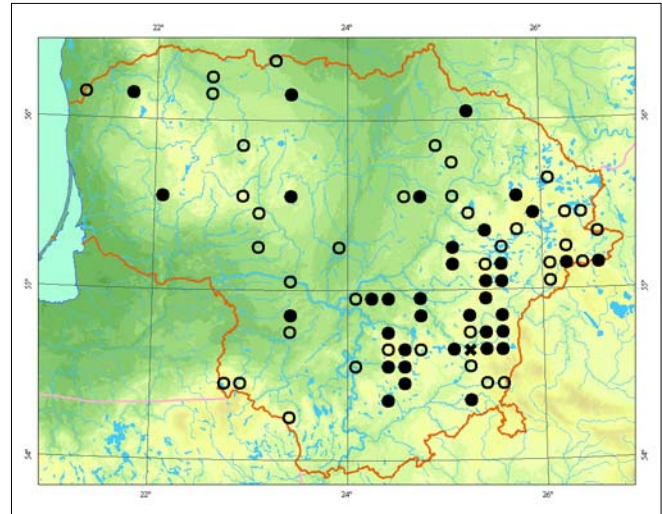
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Holarktinio paplitimo rūšis, aptinkama Europoje ir Šiaurės Amerikoje. Paplitusi beveik visoje Europoje.

Lietuvoje daugiausia radaviečių aptikta rytiniuose rajonuose, tačiau pavienių radaviečių yra ir kitose Lietuvos vietose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis. Dauginasi sėklomis. Tik apie 25 proc. augalų žydi antrą kartą. Neaišku, ar peržydėjęs augalas ilgam laikui pereina į antrinės ramybės būseną, ar žūsta.

Dažniausiai auga šaltuose smėlietuose dirvožemiuose, žemažolėse drėgnose pievose, turtinguose rūšių bried-

Mindaugo Rylos nuotrauka

gaurynuose. Pakelia dalinį pavėšį, todėl kartais pavienių augalų aptinkama apleistose, krūmais apaugusiose pievose ar netgi retuose miškuose. Dirvožemiai skurdūs mineralinio azoto.

Populiacijų gausumas. Pastaruoju metu žinomos tik pavienės radavietės Rytų ir Pietryčių Lietuvoje. Šiose vietose populiacijos yra įvairaus gausumo (nuo pavienių iki kelių šimtų augalų). Apie kitose Lietuvos dalyse buvusių populiacijų būklę duomenų nėra. Populiacijoms būdingos fluktuacijos.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta pernelyg susivėrus žolynui ar mechaniškai sunaikinus augavietes (suariant ar įtręšiant pievas). Nustojus šienauti ir ganyti pievas, pavieniai augalai kurį laiką išlieka, tačiau buveinėje įsivyravus sumedėjusiai augalijai populiacijos išnyksta.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (Orchidaceae). — Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai — Microspermales. — Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565—628. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Most data about the state and distribution of this species is outdated and only little is known of the existence of plants in the eastern part of Lithuania.

Aprašė Mindaugas Ryla

Žalsvažiedė blandis

Platanthera chlorantha (Custer) Rchb.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

4 (I) kategorija

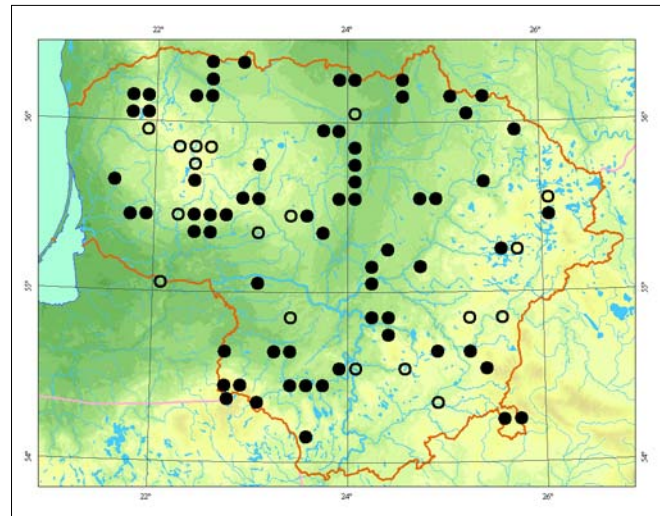
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje (išskyrus arktines sritis), Kaukazo šalyse, Mažajoje Azijoje. Neauga Rytų Europos sauso klimato srityse ir Pietvakarių Europoje. Lietuvoje rūšis aptinkama visuose regionuose, tačiau gerokai dažnesnė ir gausesnė Žemaitijos aukštumoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 30–80 cm aukščio žolinis augalas su požeminiais verpstiškais šakniagumbiais. Dauginasi sėklomis. Šviesomėgis, tačiau išveria gilų šešėlį. Auga pievose, dirvnuose, krūmuose ir miškuose (dažniausiai plačialapių medžių). Mėgsta kalkingus dirvožemius.

Populiacijoms būdingas labai didelis žydinčių augalų kiekio svyravimas. Peržydėję ir sėklas subrandinę augalai neretai pereina į antrinės ramybės būseną ir

1–2 metus visai neišleidžia antžeminių dalių. Labai gausaus žalsvažiedės blandies žydėjimo sezonai kartojasi maždaug kas 10–12 metų, o kitu metu aptinkami tik pavieniai augalai.

Populiacijų gausumas. Gausumas kiekvienais metais labai svyruoja. Dažniausiai dideliame plote aptinkami pavieniai augalai, tačiau kai kuriais metais populiacijų kiekis padidėja dešimtis kartų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta miškus pertvarkant į miško plantacijas, ariant ar įtręšiant natūralias pievas.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspemales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed throughout all of Lithuania. The number of plants in populations fluctuates over the years as the plants are capable of spending several years in dormancy after flowering. The most abundant populations are known to be in the Plungė district.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Musinis ofris

Ophrys insectifera L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

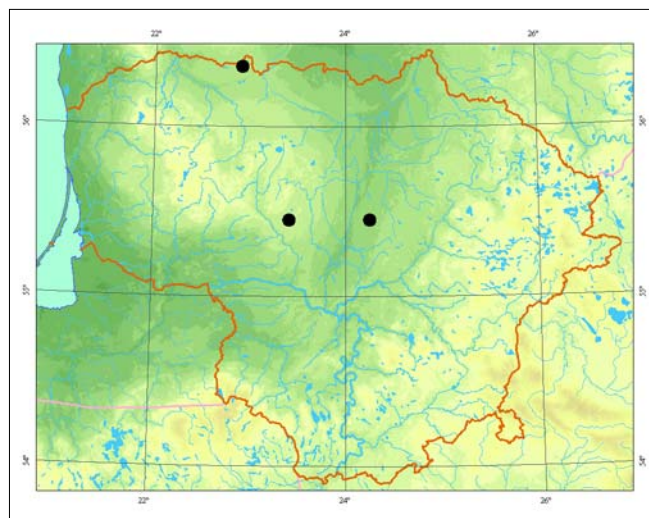
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Vakarų Europoje, Vidurio Europoje, pietvakarinėje Skandinavijos dalyje ir Didžiojoje Britanijoje, Baltijos šalyse, europinėje Rusijos dalyje. Lietuvoje žinomos 4 radavietės Kėdainių, Radviliškio ir Akmenės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–60 cm aukščio žolinis augalas. Žiedo forma primena vabzdį, žiedai skleidžia kvapą, primenantį tos rūšies vabzdžių patelėms būdingus feromonus, kuriais augalai prisivilioja vabzdžius apdulkintojus. Dėl savito apdulkinimo būdo, augalų paplitimas ir populiacijų būklė labai glaudžiai susijusi su apdulkintojų populiacijų būkle. Šviesomė-

Mindaugo Rylas nuotrauka

gis. Lietuvoje auga kalkingose dirvose, dažniausiai karbonatingose vidutinio šlapumo žemapelkėse, melvenynuose, tačiau drėgmei nereiklus.

Populiacijų gausumas. Žinomos 4 musinių ofrių augavietės, kuriose gausumas per pastaruosius 7 metus sumažėjo iki kritinės ribos. 1995 m. Pašilėlių pelkėje (Kėdainių r.) augo apie 200 žydinčių augalų, pastaruoju metu stebimi mažiau nei 5. 1998 m. Naujosios Akmenės klinčių karjere ir jo apylinkėse augo tūkstančiai žydinčių augalų, o 2004 m. stebėta mažiau nei 100. Praviršulio tyrulyje (Radviliškio r.) nuolat stebimi tik pavieniai augalai. Luokavos (Akmenės r.) populiacijoje rasti 2 augalai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl pelkių sausinimo, augaviečių užžėlimo krūmais ir medžiais.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 1998: Musinis ofris (*Ophrys insectifera* L.) Lietuvoje. — *Botanica Lithuanica*, 4 (3): 329–334.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Four populations are known to exist in the country. Over the last seven years the number of individuals has decreased to critical limits.

Aprašė Mindaugas Ryla

Vyriškoji gegužraibė

Orchis mascula (L.) L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje (išskyrus arkines sritis), Šiaurės Afrikoje, Kaukaze, Mažonoje Azijoje, Irane. Žinomos kelios atskirtos radavietės Vidurio Rusijoje.

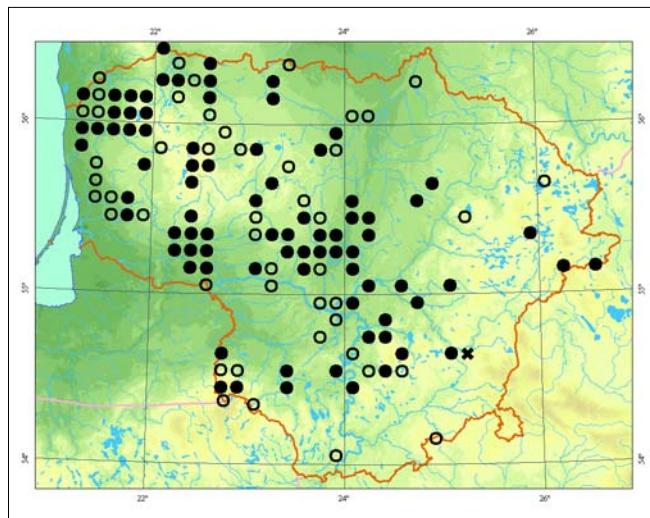
Lietuvoje dažniau aptinkama šiaurės ir šiaurės vakarų rajonuose. Rytiniuose ir pietrytiniuose rajonuose labai reta rūšis.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas, su 2 apvaliais, gana stambiais šakniagumbiais. Dauginasi sėklomis, labai retai – vegetatyviniu būdu. Daugelis augalų žydi tik vieną kartą, po to nunyksta. Žydinčių individų kiekis populiacijoje kasmet labai svyruoja.

Šviesomėgis, tačiau pakelia dalinį pavėsinimą, todėl auga šviesiuose miškuose (dažniausiai ažuolynuose

Lauryno Noviko nuotrauka

ar beržynuose), miškų aikštelėse ir vidutinio drėgnumo pievose įvairaus tipo, dažniausiai kalkinguose, dirvožemiuose. Neauga šlapiose ir rūgščiose dirvose.

Populiacijų gausumas. Anksčiau šiauriniuose ir šiaurvakariniuose rajonuose buvo gana dažnas augalas. Populiacijų skaičius, ir individų kiekis populiacijose sparčiai mažėja.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta augavietes keičiant į žemės ūkio naudmenas, taip pat joms apaugant krūmynais ir mišku.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskis Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskis Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspemales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species was formerly quite common in the northern and northwestern parts of the country; however, recently the number of populations and individuals it supports has declined rapidly. The main reason for this pattern is change in land usage traditions.

Aprašė Mindaugas Ryla

Šalmuotoji gegužraibė

Orchis militaris L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

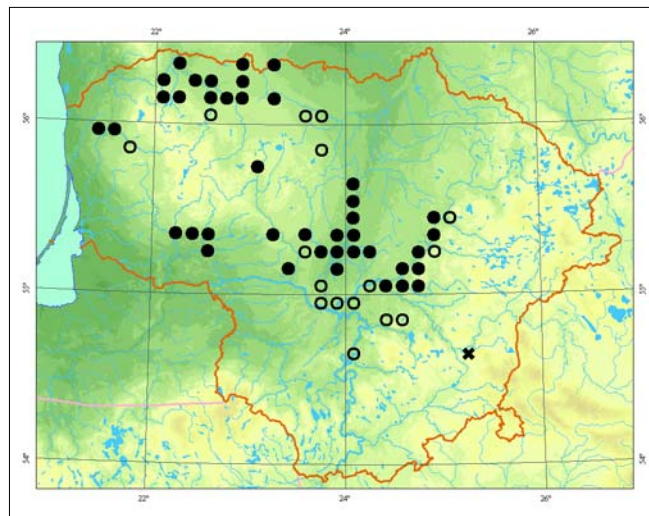
Paplitimas. Beveik visoje Europoje (išskyrus arktines sritis), Kaukaze, Vakarų ir Rytų Sibire. Aptinkama Mažajoje Azijoje, Irane, Mongolijoje. Pietinėse srityse randama tik kalnuose.

Paplitusi beveik visoje Lietuvoje, tačiau nerasta šiaurės rytų ir pietiniuose rajonuose. Kiek dažnesnė Vidurio ir Šiaurės Vakarų Lietuvoje. XIX a. pradžioje buvo gana dažna Vilniaus apylinkėse. Šiuo metu rūšis neaptinkama nei Vilniaus, nei daugelyje kaimyninių rajonų.

Biologija ir ekologija. Augalas aptinkamas labai įvairiose buveinėse – drėgnokose pievose, miškų aikštelėse, krūmynuose. Mėgsta vietas su išretėjusia žoline augalija. Manoma, kad augalų plitimą riboja vandens stygius vasarą. Atsparus šalčiui, tačiau sunkiai ištvėria karštas ir sausas vasaras.

Mėgsta turinčius karbonatų, turtingus azoto, gerai drenuotus dirvožemius. Kalkingame dirvožemyje šalmuotosios gegužraibės auga ir sausokose vietose. Lietuvoje neretai aptinkamos labai gausios, tačiau laikinos populiacijos antropogeninės kilmės buveinėse su kalkingu dirvožemiu: žvyro ir molio karjeruose, pakelėse, dirvonuose.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai dideliuose plotuose auga negausios augalų grupės. Kartais sudaro

labai gausias, tačiau neilgaamžes populiacijas pažeistose buveinėse.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta augavietes keičiant į žemės ūkio naudmenas (jas įtręšiant, suariant), taip pat joms apaugant krūmynais ir mišku. Gražūs žiedynai skinami puokštėms.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The most spectacular species of the genus in Lithuania, thus one of the reasons for species decline is flower picking. Populations are dispersed in the central and northwestern parts of the country.

Aprašė Mindaugas Ryla

Rimvydo Kindurio nuotrauka

Mažoji gegužraibė

Orchis morio L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

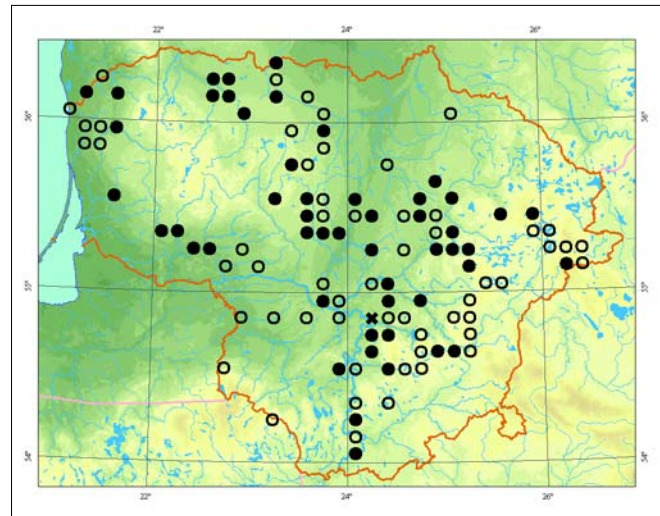
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Tik Europoje, neauga arktinėse srityse, šiaurrytinėje Europos dalyje, bei sausringuose regionuose. Visame areale reta rūšis.

Lietuvoje anksčiau augo visuose regionuose, vietomis buvo gana dažna.

Biologija ir ekologija. Žemas augalas, žiedynas retai kada siekia 20 cm. Žydi anksti – gegužės pabaigoje, kai natūralios pievos dar nespėjusios suvežėti. Liepos mėn. subrendus sėkloms augalai gelsta ir nunyksta, po žeme lieka šakniagumbiai. Subrendę augalai neretai dygsta rudeniį ir po sniegu žiemoja su lapų skrotelėmis. Dauginasi sėklomis. Žydi 4–5 metais. Šviesomėgis. Nepakelia pavėsinimo. Auga drėgnokose žemažolėse pievose, nuolat ganomuose plotuose, kur žolė trumpai nuėdama. Ištrypdami ir pažeisdami velėną gyvuliai sudaro sąlygas sėkloms sudygti. Negausios augalų grupės gali kurti laiką augti ties pievų takeliais. Augalai trumpaamžiai, todėl populiacijoms būtina nuolat atsinaujinti, užimti naujus plotus.

Populiacijų gausumas. Viena iš sparčiausiai nykstančių gegužraibinių rūšių Lietuvoje. Dar prieš 30 metų

augalai augo visuose Lietuvos regionuose, o kai kuriose vietose buvo gana dažni. Kiek gausesnės pavienės populiacijos vis dar žinomos Vidurio Lietuvoje. Augalų populiacijų skaičiaus mažėjimas užregistruotas visame areale.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta augavietės keičiant į žemės ūkio naudmenas (jas įtręšiant, suariant), taip pat jas nustojus šienauti ir ganyti.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species used to be quite common in the country, however recently the number of populations and individuals has been declining rapidly. It is possible, that more than half of the populations will vanish over the next decade. The main reason for this pattern is change in land usage techniques and traditions.

Aprašė Mindaugas Ryla

Jono Augustausko nuotrauka

Smulkiažiedė gegužraibė

Orchis ustulata L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

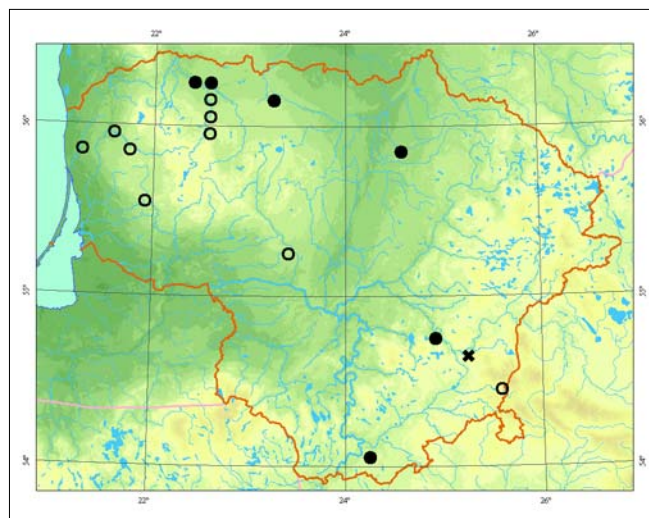
Paplitimas. Vakarų ir Vidurio Europoje (išskyrus arktines sritis). Pietų Europoje randama kalnuose. Nuo pagrindinės arealo dalies nutolusios arealo dalys aptinkamos Vidurio Sibire, Kaukaze, Mažonoje Azijoje. Didžiojoje arealo dalyje labai reta rūšis.

Lietuvoje kiek daugiau augaviečių būta šiaurės vakaruose. Žinomos tik pavienės populiacijos ir pietrytinėje šalies dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Mėgsta šviesą, nepakelia pavėsio. Auga sausose ar vidutinio drėgnumo pievose, pamiškėse, kalkingame dirvožemyje, gerai apšviestuose, šiltuose šlaituose ar ganomose žemažolėse pievose. Lapus išleidžia rudenį ir su jais žiemoja. Gerai pakencia šaltas žiemas. Manoma, kad jas kenkia dažni atlydžiai žiemą ir drėgmės trūkumas vegetacijos metu.

Mindaugo Rylas nuotrauka

Populiacijų gausumas. Dauguma buvusių populiacijų tikriausiai išnykusios. Žinomos populiacijos labai negausios, prastos būklės. Dažniausiai jose auga tik pavieniai augalai. Palyginti gausi ir gyvybinga likusi tik 1 populiacija Varėnos rajone.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta augavietes keičiant į žemės ūkio naudmenas (jas įtręšiant, suariant), taip pat joms apaugant krūmynais ir mišku, šlaituose įveisiant miško plantacijas. Augalai labai jautrūs trąšoms ar pesticidams. Kai kuriose vietose juos ėda šernai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. — Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). — Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai — *Microspermales*. — Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This is the rarest species of the Orchis genus in Lithuania. Currently only one quite abundant and viable population is known in the Varėna district. All other populations are in a critical condition. It is possible that a majority have already vanished.

Aprašė Mindaugas Ryla

Raiboji gegūnė

Dactylorhiza cruenta (O. F. Müll.) Soó

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1991 m.

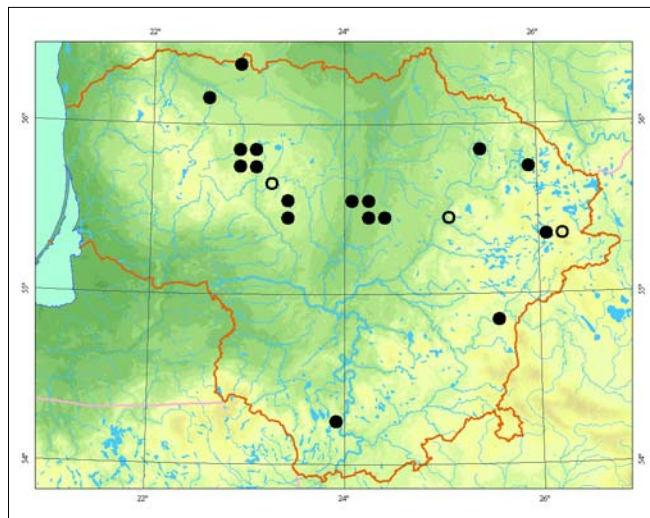
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje (Skandinavijoje ir Baltijos šalyse), į rytus arealas tęsiasi iki Sibiro. Lietuvoje populiacijos aptinkamos visoje šalyje, tačiau kiek dažnesnės Šiaurės ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, ant žemės augantis augalas (geofitas) su požeminiais pirštiškai skiltėtais gumbais. Itin gausiu lapų dėmėtomu raiboji gegūnė aiškiai išsiskiria iš visų kitų Lietuvoje augančių gegūnių. Dauginasi sėklomis. Prisiaikiusi augti savitose, Lietuvoje retos ir mažus plotus užimančiose buveinėse: kalkingose žemapelkėse ar ant kalkingo dirvožemio susiformavusiose tarpinėse pelkėse. Labai retai aptinkama antrinėse, žmogaus sukurtose buveinėse. Rečiausia genties rūšis Lietuvoje.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Dauguma populiacijų labai ne-gausios. Gana gausios ir gyvybingos populiacijos (daugiau nei 200 žydinčių augalų) žinomos Sartų (Zarasų r.) ir Kurtuvėnų (Kelmės r.) apylinkėse, Praviršulio Tyrulyje bei Gomertos pelkėje (Radviliškio r.).

Grėsmės ir apsauga. Didžioji dalis žinomų augaviečių anksčiau buvo šienaujamos ar ekstensyviai ganomos. Šiuo metu dauguma augaviečių užželia medžiais, krūmams ir medžiams susivėrus augalai nežydi ir ilgainiui išnyksta. Populiacijoms taip pat kenkia nešienaujamos žemapelkėse susidarantis apmirusių viksvų lapų sluoksnis, kuris trukdo dygti jauniems augalams. Nyksta ir dėl kryžminimosi su raudonąja gegūne.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Ryla M., 2001: Diversity, state, and protection of *Dactylorhiza* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 495–516.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo proble-mos. – *Botanica Lithuanica*, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Over a dozen *D. cruenta* populations are registered in Lithuania, but most are not abundant. Only four popu-lations can count over 200 generative individuals.

Aprašė Mindaugas Ryla

Aukštoji gegūnė

Dactylorhiza fuchsii (Druce) Soó

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

4 (I) kategorija

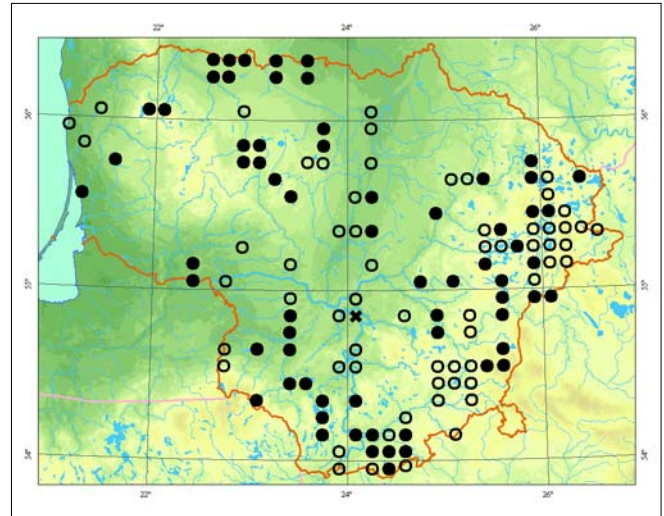
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Beveik visoje Europoje (išskyrus arktines sritis), Pietų Europoje auga tik kalnuose. Į rytus arealas tęsiasi iki Sibiro ir Šiaurės Mongolijos.

Tinkamose augavietėse rūšis aptinkama visoje Lietuvoje, tačiau dažniausia Rytų ir Pietryčių Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Jauni augalai apie 3 metus neišleidžia jokių antžeminių dalių, yra maitinami grybo ir tik 3–4 gyvenimo metais išleidžia pirmą žalią lapą. Vienintelė iš Lietuvoje aptinkamų gegūnių rūšių gerai pakelia ūksmę – net vidutiniškai tamsiose vietose gerai auga ir žydi. Geriausiai auga vidutinio apšviestumo drėgnuose ar šlapiuose, pelkiniuose juodalksnyuose, mišriuose miškuose ar eglynuose, ant humusingo, turinčio karbonatų dirvožemio. Kartais la-

bai gausiai auga pažeistose buveinėse, miško griovių pakraščiuose, pakelėse.

Populiacijų gausumas. Tinkamose, nepažeistose augavietėse populiacijos būna gausios ir gyvybingos. Tankiausiose populiacijos vietose 1 m² auga vidutiniškai 4 žydintys augalai ir 12 įvairaus išsivystymo lygio nežydinčių individų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl miškų plynųjų kirtimų ir melioracijos, gumbus ėda šernai ir pelės.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Lekavičius A., 1980: Gegužraibė – *Orchis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 290–293. – Vilnius.

Ryla M., 2001: Diversity, state, and protection of *Dactylorhiza* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 495–516.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – *Botanica Lithuanica*, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed throughout the whole country, however, it is more common and abundant in the east. In suitable undamaged habitats numerous and viable populations have developed.

Aprašė Mindaugas Ryla

Rimvydo Kindurio nuotrauka

Raudonoji gegūnė

Dactylorhiza incarnata (L.) Soó

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

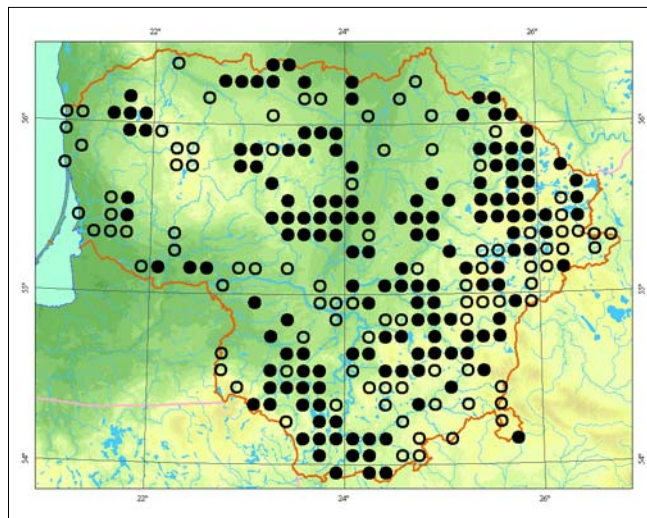
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Visoje Europoje, neauga arktinėse srityse. Azijoje arealas tęsiasi iki Mongolijos ir Šiaurės Vakarų Kinijos. Taip pat auga Šiaurės Afrikoje. Aptinkama visoje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Sėkloms sudygti ir augalams vystytis būtina mikorizė. Rūšies ekologinė amplitudė yra labai plati – svarbiausia, kad augavietėje nuolat būtų drėgna ir jos neužtamsintų augantys medžiai. Dažniausiai augalai aptinkami drėgnose ir šlapiose pievose, žemapelkėse, tarpinėse pelkėse, ant kalkingo ar silpnai rūgštaus, humusingo dirvožemio. Neauga labai rūgščiose, neturtingose maisto medžiagų dirvose. Pakenčia tik nedidelį pavėšį, geriausiai auga visiškai atvirose vietose. Neretai aptinkami antrinėse,

Mindaugo Rylos nuotrauka

žmogaus sukurtose buveinėse (žvyro ar molio karjeruose, pakelių grioviuose), drėgname dirvožemyje, kur kartais sudaro tankias, tačiau laikinas populiacijas.

Populiacijų gausumas. Tinkamose augti vietose populiacijos yra gausios ir gyvybingos.

Grėsmės ir apsauga. Augalai geba augti pažeistose drėgnose antrinėse buveinėse, todėl rūšies išlikimui grėsmės nėra. Nuolat mažėja tinkamų augti natūralių buveinių plotai. Didelę žalą populiacijoms daro šernai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Lekavičius A., 1980: Gegužraibė – *Orchis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 290–293. – Vilnius.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – *Botanica Lithuanica*, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is spread out across all of Lithuania. The number of natural populations is in decline due to changes in wetland usage and the transformation of natural meadows into agricultural fields. However, the species is not in danger of vanishing because it is capable of quickly spreading in wet anthropogenic habitats with sparse vegetation, such as fresh roadsides, quarry sites, etc.

Aprašė Mindaugas Ryla

Baltijinė gegūnė

Dactylorhiza longifolia (Neuman) Aver.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

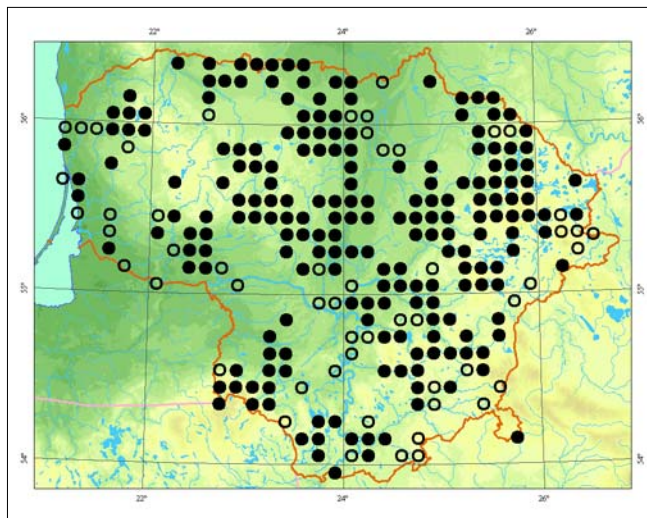
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Į rytus nuo Baltijos jūros. Į rytus arealas per Sibirą tęsiasi iki Mongolijos ir Šiaurės Vakarų Kinijos. Lietuva yra ties pietvakarine arealo riba. Lietuvoje rūšis paplitusi visuose rajonuose, kai kur gana dažna. Rečiau aptinkama pietinėje Lietuvos dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas su pirštiškai skiltėtais šakniagumbiais. Dauginasi sėklomis. Auga drėgnose ir šlapiose užliejamose ar šaltiniuose pievose, žemapelkėse, tarpinėse pelkėse, paupiuose, kalkingame ar silpnai rūgščiame, humusingame, trąšiam dirvožemyje. Gana gerai pakelia pavėsį, todėl neretai auga krūmais apžėlusiose šlapynėse. Labai greitai paplinta pažeistuose, kitų augalų dar neužimtuose plotuose (žvyro ar molio karjeruose, pakelių grioviuose), drėgname, turinčiame karbonatų dirvožemyje.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Tinkamose augti vietose populiacijos yra gausios ir gyvybingos.

Grėsmės ir apsauga. Augalai nyksta sunaikinus natūralias buveines. Augalai geba augti įvairiose antropogenizuotose buveinėse, todėl rūšies išlikimui tiesioginės grėsmės nėra.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Lekavičius A., 1980: Gegužraibė – *Orchis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 290 – 293. – Vilnius.

Ryla M., 2001: Diversity, state, and protection of *Dactylorhiza* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 495 – 516.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – *Botanica Lithuanica*, 5: 47 – 61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is spread over all of Lithuania. The number of populations is declining due to changes in wetland usage and the transformation of natural meadows into agricultural fields. In Lithuania the species is not in danger of vanishing because it is capable of quickly spreading in wet anthropogenic habitats with sparse vegetation, such as fresh roadsides, quarry sites, etc.

Aprašė Mindaugas Ryla

Dėmėtoji gegūnė

Dactylorhiza maculata (L.) Soó

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

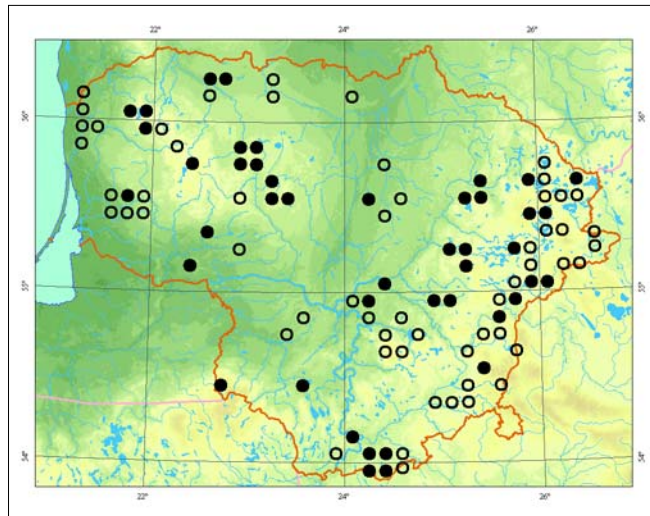
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Visoje Europoje, reta pietinėje dalyje. Už Uralo kalnų rūšies arealas tęsiasi iki Vidurio Sibiro. Dažnumas ir gausumas skirtingose Lietuvos dalyse labai nevienodas. Dažnesnė aukštumose ir labai reta Vidurio bei Pajūrio žemumose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas, geofitas. Dauginasi sėklomis. Pasižymi itin didele žiedo formų, atspalvių ir marginimų įvairove. Šviesomėgis augalas, pakelia tik nedidelį pavėšį, nepakenčia kitų augalų konkurencijos. Geriausiai auga vidutinio derlingumo ar nederlinguose rūgščiuose dirvožemiuose su reta žolių danga – tarpinėse pelkėse, aukštapelkių pakraščiuose, briedgaurynuose, labai retai – apypelkio viržynuose. Kartais aptinkamas retuose pelkiuose spygliuočių miškuose.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Gausiausios žinomos populiacijos yra Vakarų Lietuvoje. Platelių apylinkėse (Plungės r.) žinomos labai gausios populiacijos, kuriose yra dešimtys tūkstančių subrendusių augalų. Kitose vietose populiacijų gausumas retai siekia 200 žydinčių augalų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl pasikeitusio žemės naudojimo (nešienaujamos ir neganosios pievos apauga krūmais ir mišku), natūralių pievų vertimo į intensyvaus žemės ūkio naudmenas (tręšimo, arimo), melioracijos, pelkių eutrofizacijos. Didelę žalą kai kurioms populiacijoms daro šernai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Lekavičius A., 1980: Gegužraibė – *Orchis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 290–293. – Vilnius.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – *Botanica Lithuanica*, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed throughout the whole country, but is extremely rare in lowlands. The most abundant populations are registered in the northern part of the country, especially in Žemaitija National Park.

Aprašė Mindaugas Ryla

Plačialapė gegūnė

Dactylorhiza majalis (Rchb.) P. F. Hunt et Summerh.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Arealas apima Vakarų ir Vidurio Europą. Šiaurės Amerikoje augalai buvo užvežti mėgėjų ir natūralizavosi.

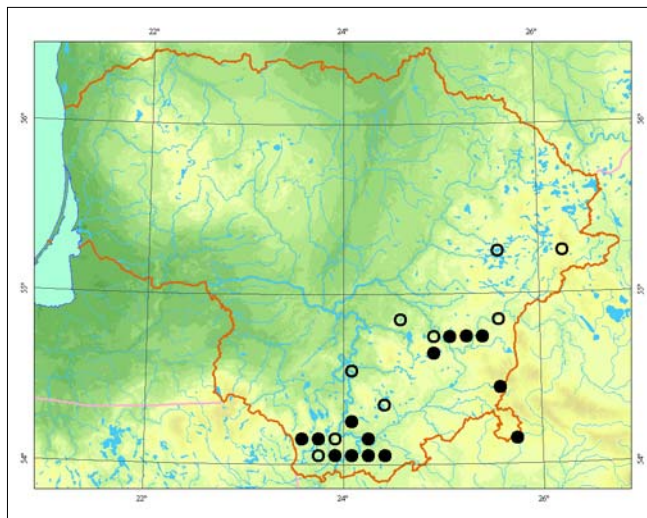
Per Lietuvą eina šiaurrytinė rūšies arealo riba.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Pražysta anksčiau už kitų rūšių gegūnes – gegužės viduryje – birželio pradžioje. Peržydėję augalai nugelsta (jau liepos mėn.), o antžeminė dalis nunyksta.

Augalai mėgsta šiltas, gerai saulės šildomas augavietes (pietinės ekspozicijos šlaitus; nuo vėjų apsaugotas vietas). Auga žemažolėse pievose, smėlėtose, karbonatingose dirvose. Retai auga žemapelkėse. Už Pietryčių lygumos ribų daugiausia aptinkami antrinėse buveinėse – ant drėgnų pietinės ekspozicijos geležinkelių pylimų, kur susidaro jiems tinkamas mikroklimatas.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Dzūkijos nacionaliniame parke žinomos gausios ir gyvybingos populiacijos. Kitur populiacijos negausios (dažniausiai ne didesnės nei 100 augalų), užima nedidelius plotus.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl didėjančių poilsiautojų srautų, augviečių naikinimo. Nustojus šienauti ir ganyti pievas, plačialapės gegūnės labai greitai nukonkuruoja kiti žoliniai augalai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Lekavičius A., 1980: Gegužraibė – *Orchis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M., Jankevičienė R., Lekavičius A.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 290 – 293. – Vilnius.

Ryla M., 2001: Diversity, state, and protection of *Dactylorhiza* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 495 – 516.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – *Botanica Lithuanica*, 5: 47 – 61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The southeastern border of Dactylorhiza majalis distribution range crosses the territory of Lithuania. All known populations are dispersed in the southern and southeastern parts of the country. The most abundant populations are found in the Varėna district.

Aprašė Mindaugas Ryla

Gelsvoji gegūnė

Dactylorhiza ochroleuca (Wüstnei ex Boll) Holub

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

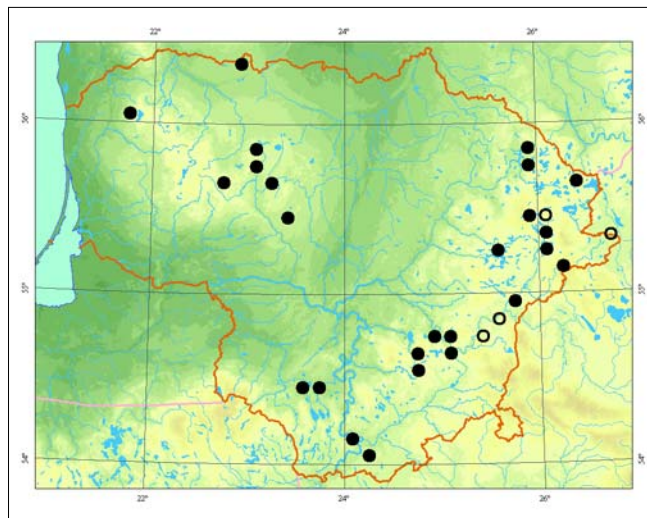
Paplitimas. Riboto arealo rūšis. Bendras augalų paplitimas nėra visiškai aiškus. Daugiausia radaviečių Vidurio ir Šiaurės Europoje. Į rytus nuo Baltijos valstybių augalų beveik neaptinkama. Visame areale labai reta rūšis.

Lietuvoje aptinkama tik Žemaičių ir Rytų Lietuvos aukštumose, o Vidurio Lietuvoje nerasta.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Auga tik kalkingose žemapelkėse, šaltiniuose šarmingose šlaitų žemapelkėse ir tarpinėse pelkėse, susiformavusiose ant kalkingo dirvožemio. Augalui būtinos su šaltinių vandeniu gaunamos mineralinės medžiagos. Visiškai nepakenčia sumedėjusių augalų sudaromo pavėsio.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Populiacijos užima įvairaus dydžio plotus. Ir nedidelius plotus užimančios populiacijos yra gana gausios. Pavieniai augalai aptinkami labai retai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta apaugant žemapelkėms. Dauguma augaviečių dar apie 1950 m. buvo šienaujamos, kai kuriose sausesnėse vietose buvo ganomi gyvuliai. Ilgainiui nešienaujamose žemapelkėse susidarantis apmirusios žolės sluoksnis trukdo dygti sėkloms, todėl tokiose vietose gelsvųjų gegūnių populiacijose būna mažiau jaunų individų. Dalis pelkių keičiasi dėl seniau padarytos melioracijos. Kai kurios augavietės kinta natūraliai, storėjant durpių klodui.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 1997: Gelsvoji gegūnė (*Dactylorhiza ochroleuca*) Lietuvoje. — *Botanica Lithuanica*, 3 (2): 135–145.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). — Vilnius.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. — *Botanica Lithuanica*, 5: 47–61.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed only in highlands; it does not grow in lowlands. In suitable habitats it usually forms dense and viable populations.

Aprašė Mindaugas Ryla

Siauralapė gegūnė

Dactylorhiza traunsteineri (Saut.) Soó

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

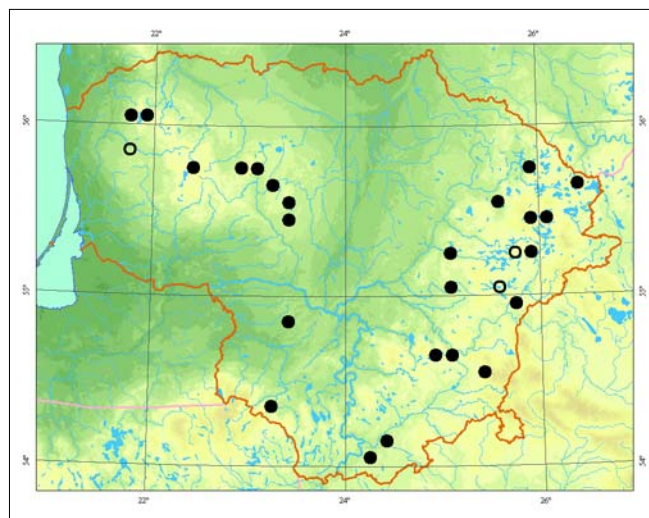
Paplitimas. Europos rytuose arealas tęsiasi iki Rytų Sibiro. Europos pietuose aptinkama tik kalnuose. Labiausiai išplitusi šiaurinėje Europos dalyje, Vidurio Europos kalnuose, o visur kitur labai reta rūšis.

Lietuvoje aptinkama tik aukštumose. Žemumose žinoma tik 1 radvietė Višakio Rūdoje (Marijampolės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis. Sėklos labai smulkios, jas išnešioja vėjas. Auga labai savitose, mažus plotus užimančiose buveinėse. Dažniausiai – ant kalkingo pagrindo susidariusiose tarpinėse pelkėse arba bazių turinčiose šaltiniuose šlaitų pelkėse, kiek iškilesnėse jų vietose. Visiškai nepakelia kitų žolinių augalų konkurencijos, auga vietose su reta viksvų danga, ant kiminių.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijų gausumas. Dažniausiai nepažeistose augavietėse populiacijos būna labai gausios ir tankios, tačiau užima nedidelius plotelius. Pažeistose buveinėse (nusausesėjusiose ar apaugusiose nendrynais) auga tik pavieniai generatyviniai augalai, o jaunų beveik nebūna.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl pelkių sausinimo, jų užžėlimo medžiais ir krūmais. Kartais didelę žalą populiacijoms daro pelėnai ir šernai, ėdantys krakmolingus augalų šakniagumbius.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Ryla M., 2001: Diversity, state, and protection of *Dactylorhiza* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 495–516.

Ryla M., 2003: Lietuvos gegūnių atpažinimo problemos. – *Botanica Lithuanica*, 5: 47–61.

Ryla M., Gudžinskas Z., Sennikov A. N., 2002: Lectotypification of names of infraspecific taxa of *Orchis angustifolia* described by Johannes Klinge. – *Komarovia*, 2: 65–84.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed in highlands, and does not grow in lowlands. In suitable habitats it usually forms dense and viable populations.

Aprašė Mindaugas Ryla

Vienagumbis medauninkas

Herminium monorchis (L.) R. Br.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

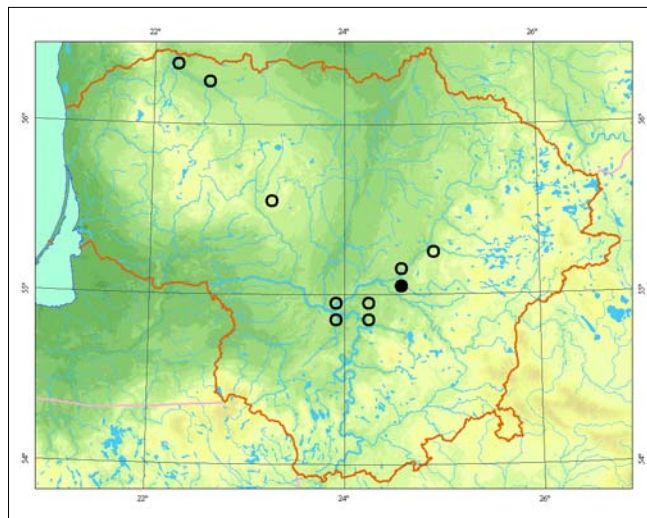
Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Europoje (pietinėse srityse auga tik kalnuose). Į rytus vidutinio klimato juosta arealas tęsiasi iki Japonijos ir Kinijos (Himalajų kalnų).

Anksčiau rūšis Lietuvoje buvo paplitusi beveik visuose regionuose. Šiuo metu žinoma tik 1 negausi populiacija netoli Upninkų (Jonavos r.).

Biologija ir ekologija. Žemas, 10–15 cm aukščio, žolinis augalas su vienu apvaliu šakniagumbiu. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Po žeme išauga dauginimuisi skirti laibi šakniastiebiai, kurių gale susidaro naujas šakniagumbis. Auga žemažolėse drėgnose ar vidutinio drėgnumo pievose, kalkinguose dirvožemiuose. Neišlaiko kitų žolinių augalų konkurencijos.

Populiacijų gausumas. Iki 1980 m. buvo žinoma apie 10 įvairaus gausumo, tarp jų ir labai gausių populiacijų,

tačiau nuo 1981 m. nebuvo gaunama jokių duomenų apie rūšį šalyje. Buvo manoma, kad augalai Lietuvoje jau išnyko. 2000 m. Šventosios slėnyje netoli Upninkų (Jonavos r.) atrasta nauja, labai negausi, bebaigianti išnykti populiacija, kurioje augo 8 individai. Dabartinė populiacijos būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Dalis augaviečių buvo sunaikinta Šventosios slėnyje įveisiant spygliuočių miškų plantacijas. Kitose vietose augalai išnyko apleidus pievas.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Until 1980 there were about 10 relatively abundant populations known to exist in the country. During the last two decades, for unknown reasons, the species has suddenly almost disappeared. As a result only one very small and sparse population remains.

Aprašė Mindaugas Ryla

Linos Jasiukonytės piešinys

Pelkinė laksva

Hammarbya paludosa (L.) Kuntze

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

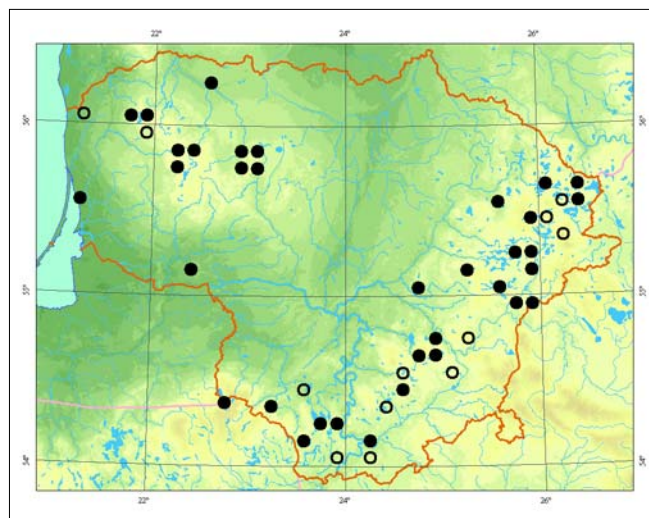
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Cirkumpoliarinio paplitimo rūšis. Visame areale auga vėsaus ir vidutinio klimato juostose. Vakarų Europoje ir kai kuriuose Vidurio Europos srityse beveik išnykusi dėl pelkių sausinimo ir durpių kasimo. Lietuvoje auga visuose regionuose, tačiau dažnesnė aukštumose ir dėl tinkamų augaviečių stygiaus labai reta žemumose.

Biologija ir ekologija. Smulkus, iki 10 cm aukščio, daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu, ant lapų galų susidarančiais gemaliniiais pumpurais. Sėklos ir gemaliniai pumpurai gali plaukti, juos išplatina vanduo. Dažniausiai auga tarpinėse pel-

Mindaugo Rylos nuotrauka

kėse ir liūnuose, aukštapelkėse, tarp kiminių paklotės, ant silpnai rūgštaus ar neutralaus substrato. Kartas pavieniai augalai aptinkami pelkiniuose pušynuose.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai auga pavieniai augalai ar nedidelės jų grupelės, tačiau tinkamose vietose sudaro labai gausias grupes.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl melioracijos ir pelkių bei vandens telkinių eutrofizacijos.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed throughout the whole country, but it is more common and populations are more numerous in the highlands in the eastern and north-western parts of the country. In the lowland area it is extremely rare due to a lack of suitable habitats.

Aprašė Mindaugas Ryla

Vienalapis gedutis

Malaxis monophyllos (L.) Sw.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

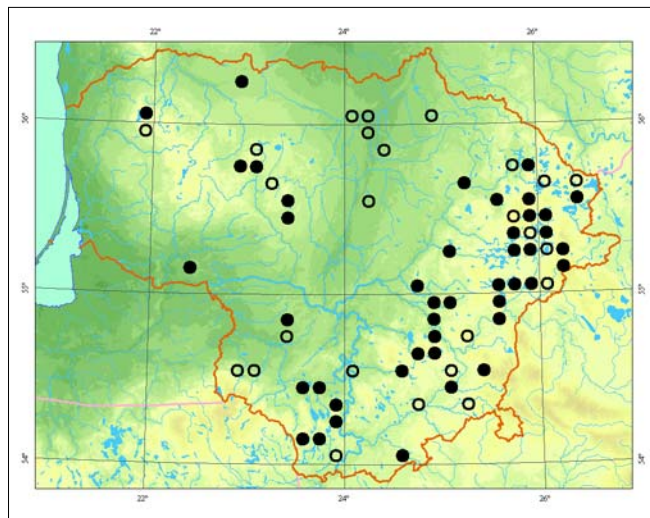
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Cirkumpoliarinio paplitimo rūšis. Pagrindinis rūšies arealas driekiasi Europos vidutinio ir vėsaus klimato srityse. Vakarų Europoje neaptinkama arba aptinkami labai retai. Europos pietuose auga kalnuose. Rūšis paplitusi visoje Lietuvoje, tačiau dažniausia ir gausiausia Rytų Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Subrendę individai dažniausiai išaugina tik vieną (labai retai du) lapą. Žiedynas 8–30 cm ilgio, laibas, gausiažiedis. Žiedai žalsvi, labai smulkūs. Stiebo pagrinda, ties dirvožemio paviršiumi, susiformuoja žalias žiemojantis stiebagumbis.

Dažniausiai auga drėgnuose ar šlapiuose eglynuose, lapuočių ar mišriuose miškuose, krūmynuose, tarp-

nėse pelkėse, šlapiuose, humusinguose, neutraliuose ar kalkinguose dirvožemiuose. Augalai tikriausiai yra prieraišūs turtingam maisto medžiagų dirvožemiui. Nereiklūs šviesai, tačiau labai ūksmingose vietose skursta. Geriausiai auga daliniame pavėsyje. Labai retai aptinkami atvirose miško aikštelėse, pievose, kadagnuose sausame kalkiniame dirvožemyje.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai auga pavieniui ar nedidelėmis grupėmis. Gausios populiacijos Lietuvoje aptinkamos labai retai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl drėgnų miškų kirtimo ir melioracijos.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. — Jour. Eur. Orch., 33 (1): 415–441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). — Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai — *Microspemales*. — Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. — Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed across the whole country, but dense and abundant populations are extremely rare.

Aprašė Mindaugas Ryla

Mindaugo Rylos nuotrauka

Dvilapis purvuolis

Liparis loeselii (L.) Rich.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1992 m.

Įrašyta į Berno konvencijos I, ES Buveinių direktyvos II ir Vašingtono (*CITES*) konvencijos I priedus.

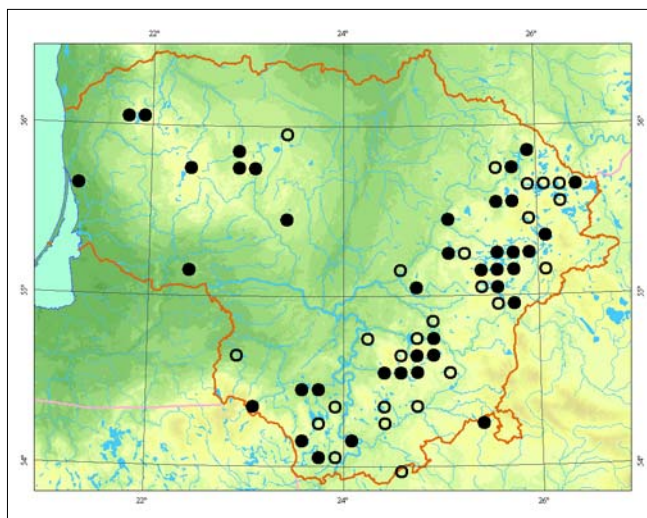
Paplitimas. Cirkumpoliarinio paplitimo rūšis. Paplitusi Europos vidutinio ir vėsaus klimato srityse. Vakarų ir Vidurio Europoje daugelyje vietų išnyko, likusios tik pavienės populiacijos.

Lietuvoje rūšis aptinkama visuose regionuose, tačiau daugiausia augaviečių aukštumose. Žemumose labai reta.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Stiebo pamatas sustorėjęs, sudaro stiebagumbį, kuriame kaupiamos maisto medžiagos. Augalas ir žiedai smulkūs, gelsvai žalsvos spalvos. Žydi birželio – liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu (iš stiebagumbio išauga daugiau nei vienas stiebas). Augalai trumpaamžiai, todėl populiacijos labai jautriai reaguoja į pasikeitusias aplinkos sąlygas.

Mindaugo Rylos nuotrauka

Auga šlapiose vietose ant neutralaus ar šarmino (kalkingo) substrato: tarpinėse pelkėse, žemapelkėse, paėžerių liūnuose. Neauga rūgščiaje dirvožemyje. Mėgsta atviras, gerai apšviestas buveines. Palankiausias sąlygos purvuoliams yra šlapiose kalkingose žemapelkėse su žaliųjų samanų danga ir reta žolių danga.

Populiacijų gausumas. Dažnai populiacijas sudaro pavieniai, dideliame plote augantys individai, tačiau rytinėje Lietuvos dalyje žinoma nemažai gausių ir tankių populiacijų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl melioracijos ir šlapžemių apaugimo krūmais ir medžiais.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., 2001: Diversity, state and protection of *Orchidaceae* species in Lithuania. – *Jour. Eur. Orch.*, 33 (1): 415 – 441.

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspemales*. – Kn.: *Natkevičiatė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565 – 628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed across the whole country, but due to a lack of suitable habitats, it is rare in the lowlands.

Aprašė Mindaugas Ryla

Nariutoji ilgalūpė

Corallorhiza trifida Châtel.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA GEGUŽRAIBINIAI (*ORCHIDACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Įrašyta į Vašingtono (*CITES*) konvencijos II priedą.

Paplitimas. Holarktinio paplitimo rūšis, aptinkama Eurazijoje ir Šiaurės Amerikoje.

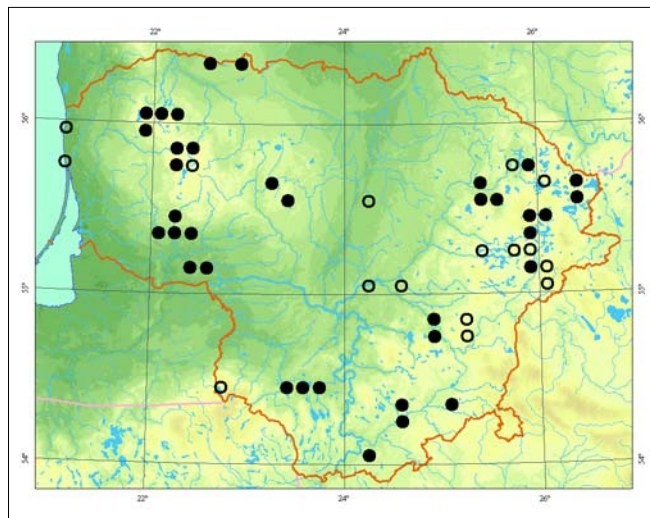
Auga beveik visoje Lietuvoje. Kiek dažnesnė aukštesnėse. Dėl tinkamų augaviečių stygiaus labai reta Vidurio Lietuvos žemumoje.

Biologija ir ekologija. Saprofitas (mikosimbiotrofas) su gausiai šakotu, koralo pavidalo šakniastiebiu. Didžiąją savo gyvenimo dalį augalas praleidžia po žeme, maitinamas grybo ir neišleidamas jokių antžeminių dalių. Antžeminių stiebą su žiedynu augalai išleidžia tik sukaupę pakankamai didelę šakniastiebio biomasę. Dauginasi sėklomis, tikriausiai ir vegetatyviniu būdu – šakniastiebio dalimis. Dauguma augalų išsivysto per 4 metus.

Lietuvoje auga įvairaus tipo pelkiniuose miškuose, žemapelkių pakraščiuose, tarpinėse pelkėse. Visose augavietėse nuolat būna drėgna, didelę metų dalį jose

Mindaugo Rylos nuotrauka

telkšo vanduo, žolių dangą išretėjusi dėl šviesos trūkumo, paviršinio vandens arba susidarančio nuokritų sluoksnio, tačiau neauga visiškai atvirose vietose.

Populiacijų gausumas. Visoje Lietuvoje aptinkami pavieniai augalai ar nedidelės jų grupės, tačiau dėl savitos augalų biologijos ypatybės – požeminio gyvenimo būdo – apie tikrą populiacijų gausumą ir būklę spręsti sunku.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta mechaniškai sunaikinus augavietes, dėl miškų ir pelkių melioracijos. Dalį augalų sunaikina šernai.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Ryla M., 2006: Lietuvos gegužraibiniai (*Orchidaceae*). – Vilnius.

Snarskis P., 1963: Orchidažiedžiai – *Microspermales*. – Kn.: Natkevičiatė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 565–628. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This species is distributed mainly in elevated areas, and only a few localities are known to exist in lowlands. In most cases only a few plants in each population are registered, but because of its saprophytic nature, the exact number of plants per population is unknown.

Aprašė Mindaugas Ryla

Galvinis vikšris

Juncus capitatus Weigel

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKŠRINIAI (*JUNCACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje, Šiaurės Afrikoje, Šiaurės Amerikoje.

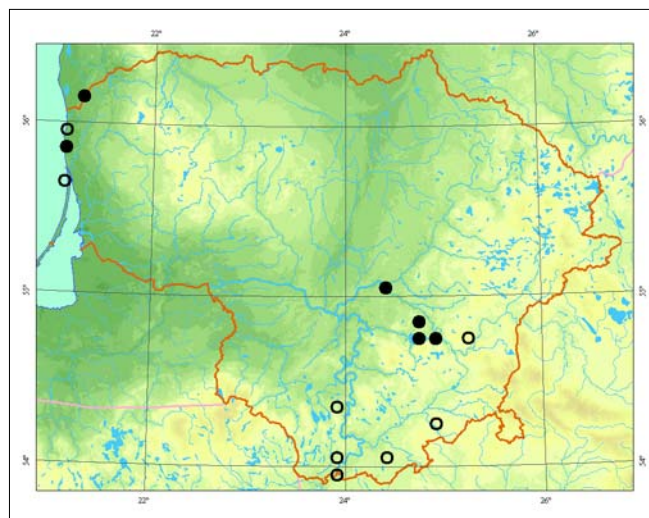
Lietuvoje ankstesnės radavietės aptiktos pietiniuose rajonuose, pastaruoju metu rasta Skuodo, Klaipėdos, Jonavos, Trakų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 5–15 cm aukščio augalas. Stiebai laibi, ties pamatu šakoti. Žiedai po kelis susitelkę į žvaigždžiškas galvutes stiebų viršūnėse. Žydi birželio – rugsėjo mėn. Auga drėgnose (laikiniai užliejamose) nedidelėse dirbamų laukų ir ganyklų, smėlynų lomose, ant lauko kelių, siejamas su nederlingais drėgnais smėlio dirvožemiais (*Isoeto-Nanojuncetea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Populiacijų gausumas labai priklauso nuo meteorologinių sąlygų – drėgnomis va-

Linos Jasiukonytės piešinys

saromis, ypač antroje vegetacijos sezono pusėje, augavietėse augalų būna gausu.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta dėl tinkamų augaviečių trūkumo ir buveinių sąlygų keitimosi: grūdinių kultūrų pasėliai įveisiami tik nusausintuose ir išlygintuose laukuose, mažėja lauko kelių tinklas, pasėliams prižiūrėti taikomos pažangios technologijos. Pastarąjį dešimtmetį stebėta buvusi gausi populiacija pajūrio smėlynų keliukuose ir slėsumose ties Šaipiais (Kretingos r.) beveik sunyko – silpnai konkurentiškus terofitus baigia išstumti susiverianti daugiamečių psamofitų velėna. Mažėjant tinkamų augaviečių, būtina atkurti populiacijas anksčiau žinomose radavietėse ir taikyti palankias gamtotvarkos priemones.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vikšriniai – *Juncaceae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 466–498. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Recently only a few localities are known to exist. The abundance of populations very much depends upon meteorological conditions – during humid summers the plants are numerous. The species becomes extinct due to the scarcity of suitable habitats and changing habitat conditions.

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Druskinis vikšris

Juncus gerardii Loisel.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKŠRINIAI (*JUNCACEAE*)

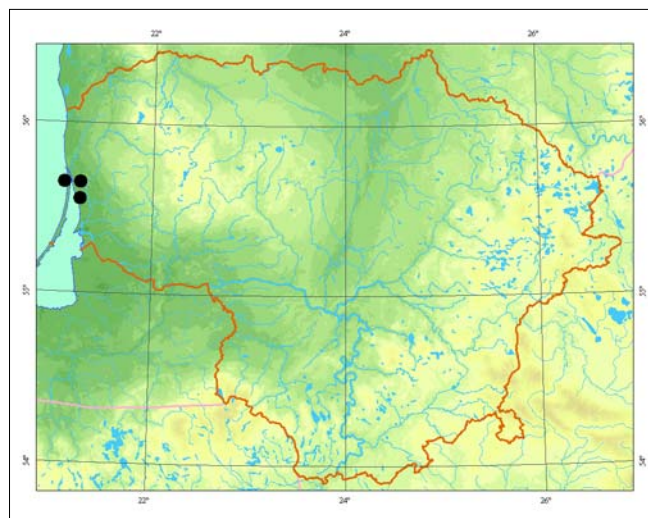
1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1984 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Šiaurės Amerikoje. Lietuvoje labai reta rūšis. Auga tik Kuršių marių pakrantėje ties Klaipėda (Smeltės pusiasalyje, Kairiuose). 1990 m. duomenimis, augo ties Juodkrante, tačiau vėliau neaptikta. Literatūros šaltiniuose nurodomos radavietės – ties Giruliais (1976) ir Šventosios žiotimis (1978) – nepatikrintos.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 12–30 cm aukščio retakeris augalas su ilgu šakniastiebiu. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Žydi birželio–rugsėjo mėn. Halofitas. Auga ant apysūrio sąnašinio smėlio, dažnai užliejamose vietose. Būdinga *Juncetum gerardii* bendrijų rūšis. Bendrijos skurdžios, jose neauga tipingos halofitų ir litoralinės rūšys.

Populiacijų gausumas. Lietuvos pajūryje žinomos 2 populiacijos. Statant Tarptautinę jūrų perkėlą Smeltės

pusiasalyje, buvo sunaikinta apie 0,5 ha halofitų pieva, didžioji dalis *J. gerardii* populiacijos. Šiuo metu Smeltėje išlikusi maža populiacijos dalis, kurioje vyrauja vegetatyviniai individai. Ties Kairiais populiacija gausi, sudaro tankias vejas, kuriose vyrauja generatyviniai individai.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta užželiant marių pakrantėms ir dėl urbanizacijos. Bandymai perkelti pavienius augalus į kitas vietas buvo nesėkmingi.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vikšris – *Juncus*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 467–491 – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Juncus gerardii is almost solely restricted to the salt meadows and shores of the Curonian Lagoon. A lack of suitable habitats and their destruction are the main reasons of decline.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Pelkinis vikšris

Juncus stygius L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKŠRINIAI (*JUNCACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje, Šiaurės Azijoje, Šiaurės Amerikoje.

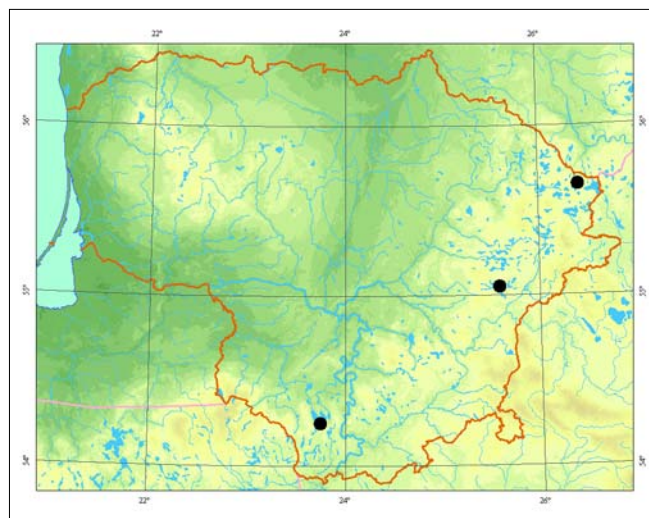
Šiuo metu Lietuvoje žinomos 3 radavietės: Smalvose (Zarasų r.), Seirijuose (Lazdijų r.), nuo 2002 m. aptinkama Purviniškėse (Švenčionių r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 10–25 cm aukščio retakeris augalas. Lapai siūliški. Stiebas laibas, apatinėje dalyje rausvai rudas. Žydi liepos mėn. Dauginasi sėklomis, jų subrandina nedaug. Auga šarminuose (pH 7) tarpinio tipo pelkėse, paežerių liūnuose. Dažniausiai aptinkamas *Caricetum lasiocarpae* bendrijose, tarpinių pelkių ir liūnų bei žemapelkių su šakotosiomis ratainytėmis buveinėse.

Populiacijų gausumas. Zarasų ir Lazdijų r. populiacijos gausios (200–300 augalų), tačiau augalai jose

Mindaugo Rylos nuotrauka

auga atokiai vienas nuo kito, todėl užima gana didelius plotus (400–600 m²). Purviniškių pelkėje (Švenčionių r.) populiaciją sudaro 3 mozaikiškai išsidėsčiusios cenopopuliacijos. Augalai jose pasiskirstę netolygiai: mažesnę plotą užimančiose cenopopuliacijose 10–30, o didesnėse – 100–200.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta sausinant pelkes, keičiant aplinkinių teritorijų hidrologinį režimą.

Informacijos šaltiniai

Jankevičienė R., 1963: Vikšris – *Juncus*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 467–491 – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

This extremely rare species occurs in only two localities on moss fens. The most abundant populations are in the Zarasai and Lazdijai districts (200–300 individuals); both are situated in protected territories.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Šerinis meldelis

Isolepis setacea (L.) R. Br.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

3 (R) kategorija

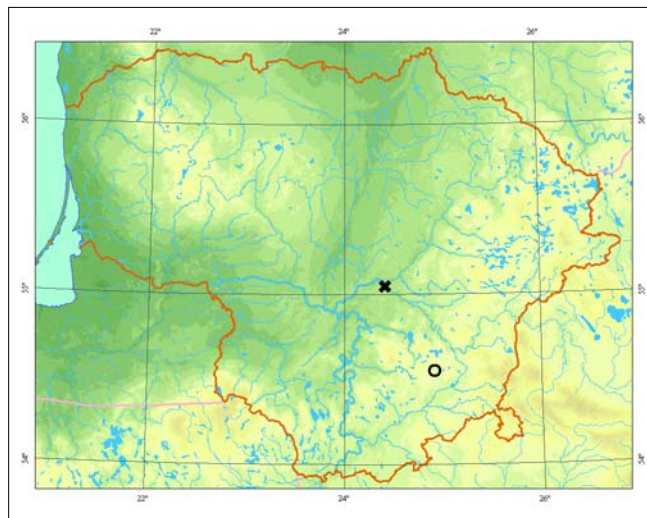
Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Pietvakarių ir Centrinėje Azijoje. Šiaurės Amerikoje laikoma adventyvine rūšimi. Lietuvoje ypač reta rūšis. Literatūroje nurodoma radavietė Paluknyje (Trakų r.), bet naujų tai patvirtinančių duomenų nėra. 1993 m. buvo rasta Ruklos apylinkėse (Jonavos r.), tačiau 2004 m. rūšis minėtoje vietoje jau buvo išnykusi.

Biologija ir ekologija. Vienmetis ar daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir šakniastiebiais. Auga atvirose, drėgnose, dažniausiai laikinai užliejamose augavietėse: vandens telkinių pakrantėse, antropogeninėse augavietėse su suardyta žolių danga. Dirvožemis – dumblo sluoksniu padengtas smėlis arba priemolis, paprastai turtingas maisto medžiagų. Šerinis meldelis prierašus *Isoeto-Nanojun-cetea* bendrijoms.

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Populiacijų gausumas. 1993 m. Ruklos apylinkėse (Jonavos r.) aptiktos 2 šerinių meldelių cenopopuliacijos buvo nedidelės: augalai buvo išplitę keliasdešimties kvadratinių metrų plotuose, kur jų skaičius tesiekė keletą dešimčių. Tačiau 2004 m., susivėrus žolinių augalų dangai, šeriniai meldeliai šiose radavietėse buvo išnykę. Apie literatūroje minimą populiaciją Trakų r. naujų duomenų nėra, nežinoma ir tiksli jos radavietė.

Grėsmės ir apsauga. Šerinis meldelis neatlaiko kitų žolinių ir sumedėjusių augalų konkurencijos, todėl gali išlikti tik esant natūraliems ar antropogeniniams velėnai susidaryti trukdantiems veiksniams. Dėl menkų konkurencinių savybių grėsmę jo išlikimui kelia augviečių eutrofizacija: padidėjus biogeninių medžiagų kiekiui, šerinių meldelių nustelbia stambūs nitrofiliniai augalai.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Meldelis – *Isolepis*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 334 – 336. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

The status of Isolepis setacea in Lithuania is not clear. The locality in Paluknys (Trakai distr.) can not be confirmed by new data, and its location is unknown. In 2004 these plants were extinct in the Rukla area (Jonava distr.) due to denser vegetation cover.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Pajūrinis liūnmeldis

Bolboschoenus maritimus (L.) Palla

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rūšis – aptinkama visuose žemynuose įvairaus klimato juostose, išskyrus arktinę, bet labiau paplitusi pajūrio regionuose.

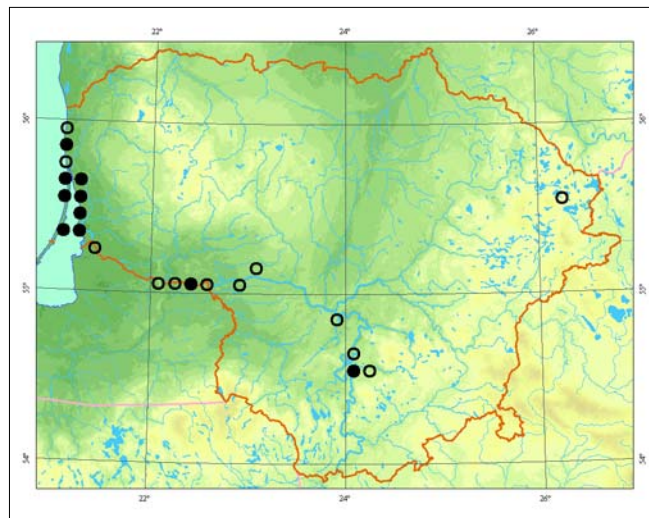
Lietuvoje dauguma radaviečių yra Kuršių marių pakrantėse Klaipėdos ir Šilutės r. bei Neringoje. Kiek rečiau aptinkama šaltiniuose Nemuno pakrantėse Jurbarko, Šakių ir Šilutės r. bei Kaune. Pavienių radaviečių yra Birštone, Palangoje, Ignalinos ir Prienų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, ilgus šakniastiebius išauginantis augalas. Druskingų augaviečių retumas lemia rūšies retumą Lietuvoje. Kuršių mariose auga sekliose priekrantėse, bet dažniau – potvynių užliejamoje kranto zonoje. Šaltiniuose upių pakrantėse aptinkamas plotuose tarp upės vagos ir krūmų juostos, kur smėlis dažniausiai būna susimaišęs su dumbliu ir geležingomis šaltinių nuosėdomis. Rečiau auga druskingose šaltiniuose pelkėse ir pievose bei versmėtose pašlaitėse ir druskomis užterštose antropogeninėse augavietėse. Sudaro pajūrinius liūnmeldynus (*Scirpetum maritimi*).

Populiacijų gausumas. Didžiausi, šimtais kvadratinų metrų matuojami pajūrinių liūnmeldžių plotai aptinkami ties Juodkrante ir Kintais bei Sūrymo pelkėje

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

(Prienų r.). Kitur augalai aptinkami kelių ar keliasdešimties kvadratinų metrų plotuose, individų skaičius juose siekia nuo keleto iki kelių dešimčių.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta naikinant ir keičiant buveines: sausinant pelkes ir versmėtas vietas, pertvarkant vandens telkinių pakrantes, teršiant vandens telkinius. Pažeistas augavietes būtina tvarkyti.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Liūnmeldis – *Bolboschoenus*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 320–322. – Vilnius.

Sinkevičienė Z., 2000: *Scirpetum maritimi* (Br.-Bl. 1931) R. Tx. 1937 – pajūrinis liūnmeldynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 101–102. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Most localities and the largest populations are concentrated on the banks of the Curonian Lagoon. Bolboschoenus maritimus is sporadically distributed on the springy banks of the Nemunas River and saline springfens. Two localities of this species are in saline anthropogenic habitats.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Lieknasis švylys

Eriophorum gracile W. D. J. Koch ex Roth

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

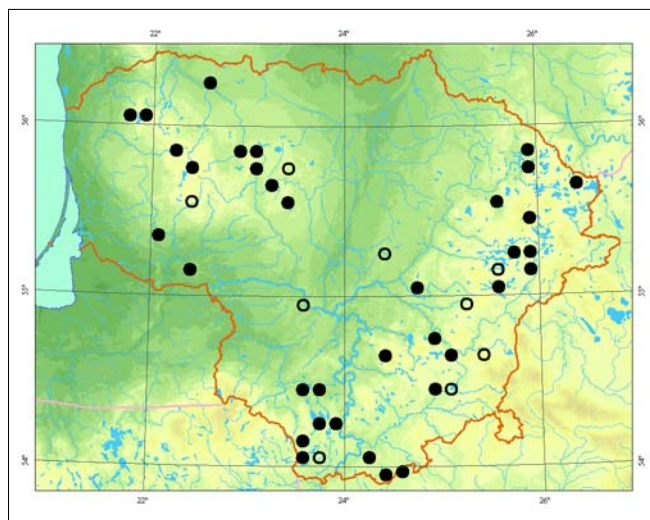
Paplitimas. Europoje, išskyrus pietinius regionus, Šiaurės Vakarų Azijoje, Šiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rūšis aptinkama įvairiose teritorijos dalyse. Rasta 20 rajonų ir 1 sav.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir šakniastiebiais. Sėklos geriausiai sudygsta ir jauni augalai sutvirtėja tose vietose, kur praardyta samanų danga. Aptinkami tarpinėse pelkėse ir liūnuose, rečiau – šarmingose ir šaltiniuose žemapelkėse. Augavietės neturtingos maisto medžiagų, terpė dažniausiai būna silpnai rūgšti, rečiau – neutrali. Tokia palyginti siaura ekologinė niša ir buveinių su praardyta samanų danga poreikis turi įtakos rūšies retumui.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Augalų skaičius populiacijose nevienodas – nuo pavienių iki keleto tūkstančių augalų, bet dažniausiai tik kelios dešimtys. Didžiausios lieknųjų švylių populiacijos aptiktos Siberijos (Plungės r.), Debesnų (Telšių r.), Smalvykščio ir Raisto pelkėse (Zarasų r.) bei pelkėtose Žuvinto (Alytaus r.) ir Liubelio (Lazdijų r.) apyžerėse.

Grėsmės ir apsauga. Rūšies išlikimui grėsmę kelia pelkių sausinimas ir eutrofizacija; buveinių rūgštėjimas (dėl globalinės taršos).

Rūšies buveinės gali būti sunaikinamos kasant durpes. Durpių klotas gali būti suslėgtas ir pažeistas erozijos ir daug ganant.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Švylys – Eriophorum. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 305–312. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

More than 30 localities of Eriophorum gracile are known in different parts of Lithuania. It usually occurs in transition mires and quaking bogs, sometimes in alkaline and spring fens.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Kupstinė kūlingė

Trichophorum cespitosum (L.) C. Hartm.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

2 (V) kategorija

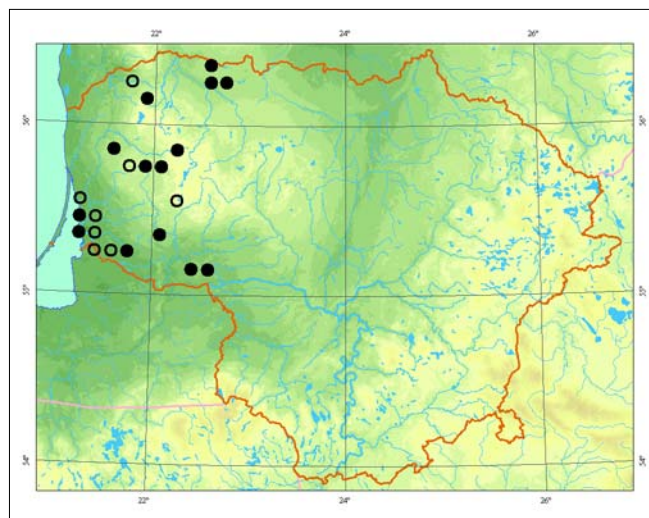
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Šiaurės, Vakarų ir Vidurio Europoje, atlantinėje Rytų Europos dalyje, Pietų Europos kalnuose, Šiaurės ir Rytų Azijoje, Šiaurės Amerikoje, Grenlandijoje. Per Lietuvą eina pietrytinė arealo riba. Aptinkama tik vakarinėje Lietuvos dalyje: Akmenės, Klaipėdos, Plungės, Skuodo, Šilalės, Šilutės, Tauragės r., Rietavo sav.

Biologija ir ekologija. Daugiametis tankiakeris augalas. Daugiausia dauginasi sėklomis. Aptinkamas aukštapelkių plynėse, rečiau – plynraisčiuose. Augaviečių mikroreljefas lygus arba su nedideliais kemsais. Vegetacijos laikotarpiu vanduo slūgso 15–25 cm gylyje. Vandens pH 4,4–4,6. Esant tinkamoms hidrologinėms sąlygoms, kartais auga ir pažeistų pelkių atvirose durpėse, tačiau tokiose buveinėse augalai paprastai nebūna gausūs. Kupstinės kūlingės pelkėse sudaro švylinius kūlingynus (*Eriophoro-Trichophoretum cespitosi*), kuriuose vyrauja ir nulemia atspalvį.

Populiacijų gausumas. Naujų duomenų yra tik apie pusę Lietuvos populiacijų. Esamais duomenimis, augalų gausumas jose labai nevienodas – nuo pavienių iki tūkstančiais skaičiuojamų augalų santalkų, išplitusių kelių hektarų plote.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta eksploatuojant aukštapelkes, kai durpių gavybos metu sunaikinamos rū-

šies buveinės. Neigiamą įtaką populiacijos būklei turi pelkių sausinimas ir apypelkio teritorijų hidrologinių sąlygų pokyčiai. Sausinimo poveikis yra dvejopas: pažemėjus vandens lygiui, sąlygos tampa nepalankios kupstinėms kūlingėms; dėl sausinimo suvešėję krūmokšniai ir medžiai jas nustelbia.

Informacijos šaltiniai

Balevičienė J., 2000: *Eriophoro-Trichophoretum cespitosi* (Zlatnik 1928) Rübeler 1933 em. Dierssen 1975 – švylinis kūlingynas. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 34–35. – Vilnius.

Lekavičius A., 1963: Kūlingė – *Trichophorum*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 312–314. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is distributed only in the raised bogs of western Lithuania. Populations occupy an area of some square metres to some hectares.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Jono Augustausko nuotrauka

Rudoji viksvuolė

Cyperus fuscus L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

5 (Rs) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje ir Šiaurės Vakarų Azijoje, išskyrus šiaurinius regionus, Šiaurės Afrikoje. Šiaurės Amerikoje atneštinė rūšis.

Lietuvoje aptinkama įvairiose vietose, bet daugiausia auga prie didžiųjų upių ir kitų stambių vandens telkinių.

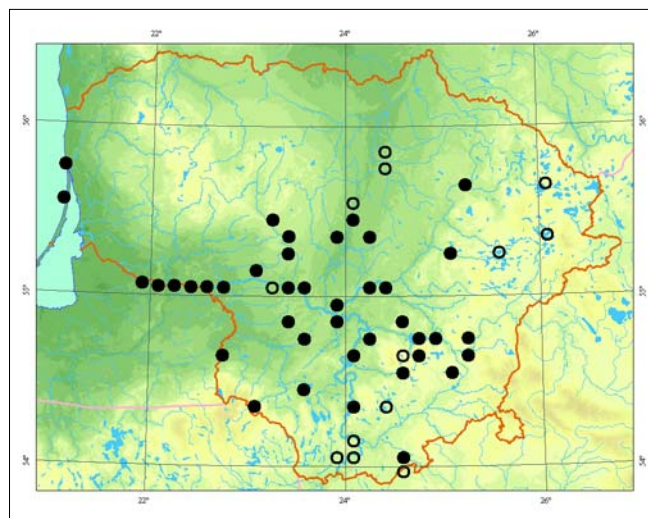
Biologija ir ekologija. Vienmetis, žolinis, sėklomis besidauginantis augalas. Auga upių, ypač senvagių, ežerų ir tvenkinių bei balų smėlėtose ir dumblietose pakrantėse, drėgnose pievose, pievų ir miškų kelių drėgnuose pakraščiuose ir provėžose, apypelkiuose, karjeruose. Augavietės ilgesnį ar trumpesnį laiką būna užlietos, augalai išauga vandeniu nyslūgus. Sudaro *Cypero fusci-Limoselletum* bendrijas iš įvairios ekologijos augalų: vyrauja helofitai, higrofitai, bet dėl vegetacijos laikotarpiu smarkiai kintančių hidrologinių sąlygų pasitaiko ir mezofitų.

Populiacijų gausumas. Žinoma daugiau nei 60 rudųjų viksvuolių radaviečių, bet dėl biologijos ypatybių (vienmetis augalas) jose, esant nepalankioms sąlygoms, viksvuolės aptinkamos ne kasmet. Augalų gausumas populiacijose nevienodas – nuo kelių iki kelių tūkstančių.

Grėsmės ir apsauga. Pertvarkant vandens telkinių pakrantes – jas grindžiant, tiesinant upių vagas –

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

sunaikinamos natūralios rūšies buveinės. Šiai rūšiai pražūtingas ir natūralių sezoninių vandens lygio pokyčių sutrikdymas buveinėse. Kai nėra vandens lygio svyravimų, smulkieji vienmečiai augalai neįstengia konkuruoti su pastoviomis hidrologinėmis sąlygomis suveštinčiais daugiamečiais augalais. Vandens telkinių tarša taip pat turi neigiamą įtaką – eutrofinių vandens telkinių pakrantėse suveši nitrofiliniai augalai, kurie nustelbia smulkiuosius vienmečius augalus.

Informacijos šaltiniai

Rašomavičius V., 2000: *Cypero fusci-Limoselletum aquatica* (Oberd. 1957) Korneck 1960 – viksvuolinis dumblynynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 68–70. – Vilnius.

Lekavičius A., 1963: Viksvuolė – *Cyperus*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 302–304. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

More than 60 localities of *Cyperus fuscus* are found in Lithuania. They are more concentrated in the valleys of large rivers. The number of individuals in populations varies between solitary and several thousand plants.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Šakotoji ratainytė

Cladium mariscus (L.) Pohl

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

2 (V) kategorija

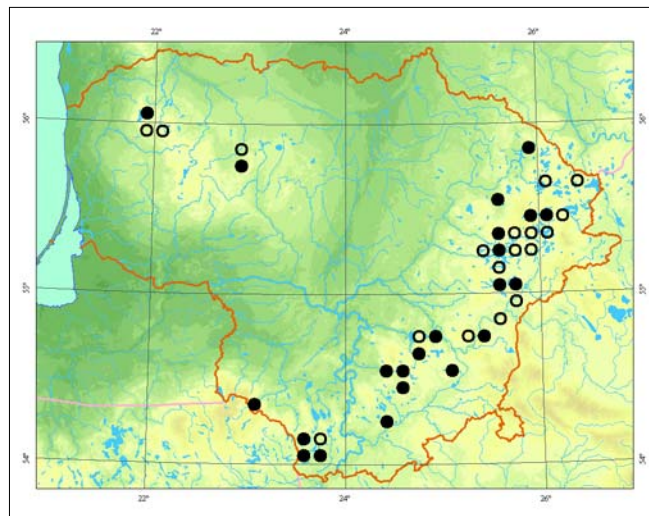
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Rūšis paplitusi visuose žemynuose, tačiau Lietuvoje augantis porūšis (subsp. *mariscus*) – Azijoje ir Europoje.

Lietuvoje aptinkama tik ežeringų aukštumų rajonuose. Daugiausia radaviečių yra Lietuvos šiaurės rytų ežeryne, mažiausiai – Žemaičių aukštumoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 1–2 m aukščio žolinis augalas, pilkšvai žaliais, aštriai dantytais lapais. Žydi gegužės–birželio mėn. Subrandina daug sėklų, kurias išplatina vandens srovės. Augalai lengvai dauginasi vegetatyviniu būdu (palaipomis) ir sudaro įvairaus dydžio sąžalynus. Auga daug mineralinių medžiagų turinčiose, dažnai žalsvos vandens spalvos, užželiančių ežerų pakrantėse iki 0,5 m gylio ir paežerinėse pelkėse.

Populiacijų gausumas. Daugelyje radaviečių populiacijos negausios – dažnai aptinkami nedideli ploteliai (nuo 2 iki 10 m²) užimantys sąžalynai tiek ežerų pakrantėse, tiek ir apyežerės pelkėse. Didžiausi pas-

taruoju metu žinomi pakrantiniai ratainyčių sąžalynai, sudaryti iš vandeninių populiacijų, palaipsniui pereinančių į pelkines, paplitę Liūnelio (Lazdijų r.), Mažųjų ir Didžiųjų Vagiekų, Vepriūnų ir Vepriūnų (Trakų r.), Pravalos (Vilniaus r.) ir Ilgaičio (Švenčionių r.) ežeruose. Labai gausios pelkinės populiacijos yra Vepriūnų ir Vepriūnų tarpežeryje, Smalvo ir Smalvykščių (Zarasų r.) paežerėse.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta keičiant hidrologinį režimą; sausinant ir pertvarkant pakrantes, bebrų patvenktose augavietėse. Pelkinės bendrijos, ypač nusausinose augavietėse, užželia medžiais ir krūmais.

Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 2000: *Cladietum marisci* (Allorge 1922) Zobrist 1935 – šakotasis ratainytynas – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 118–119. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

Distribution in Lithuania is limited to regions in the lake-rich highlands; the majority of localities are situated in the northeastern lakes district; the least number of localities are in the west. Small populations are most frequently found. Sometimes the plant forms large belts along the lakeshore or occupies a large area of the surrounding wetlands.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Mindaugo Rylos nuotrauka

Rusvasis vikšrenis

Schoenus ferrugineus L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus pietinius ir vakarinius regionus.

Lietuvoje aptinkama Alytaus, Kelmės, Kretingos, Trakų ir Vilniaus rajonuose.

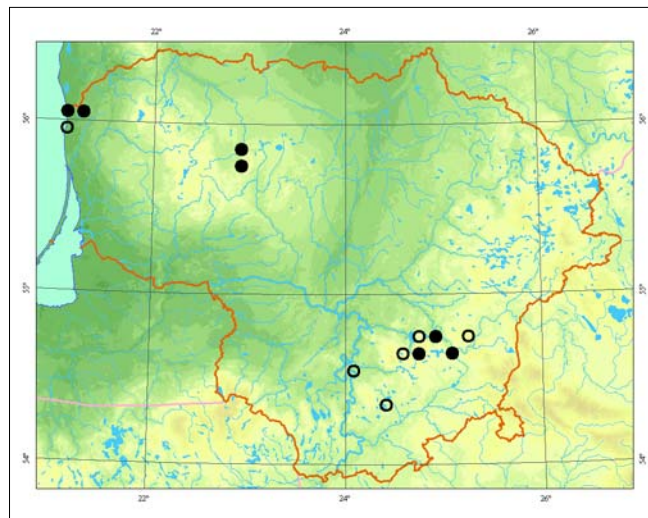
Biologija ir ekologija. Daugiametis, tankiakeris žolinis augalas, dauginasi sėklomis. Rusvasis vikšrenis yra kalkiamėgis, auga turtingose bazių, neutralios ar silpnai rūgščios reakcijos, pažliugusiose ar drėgnose durpėse. Aptinkamas negiliose šaltiniuose ir kalkingose žemapelkėse bei durpingose žemažolėse pievose. Sudaro raktažolinius vikšrenynus (*Primulo-Schoenetum ferruginei*), bet auga ir liekniniuose viksvynuose (*Caricetum davallianae*).

Populiacijų gausumas. Palyginti naujų duomenų yra tik apie pusę radaviečių. Augalai populiacijose nėra gausūs – sudaro nedideles grupes. Retai suskaičiuojama po kelias dešimtis augalų.

Grėsmės ir apsauga. Augavietės naikinamos eksploatuojant pelkes ir kultūrinant nenašias durpingas pievas bei ganyklas. Grėsmę kelia ir pelkių bei aplinkinių teritorijų sausinimas, buveinių eutrofizacija.

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Būtina nustatyti tiksliai visų populiacijų radavietes ir įvertinti jų būklę, o prireikus taikyti gamtotvarkos priemones.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Vikšrenis – *Schoenus*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 336–338. – Vilnius.

Balevičienė J., 2000: *Caricetum davallianae* Dutoit 1924 – liekninis viksvynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 28–30. – Vilnius.

Balevičienė J., 2000: *Primulo-Schoenetum ferruginei* Du Rietz 1925 – raktažolinis vikšrenynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 48–50. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Schoenus ferrugineus is found in Lithuania, in the Alytus, Kelmė, Kretinga, Trakai and Vilnius districts. *Schoenus ferrugineus* plants are not usually abundant. Some populations decrease due to habitat overgrowth with shrubs, and reeds due to drainage.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Rusvoji saidra

Rhynchospora fusca (L.) W. T. Aiton

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

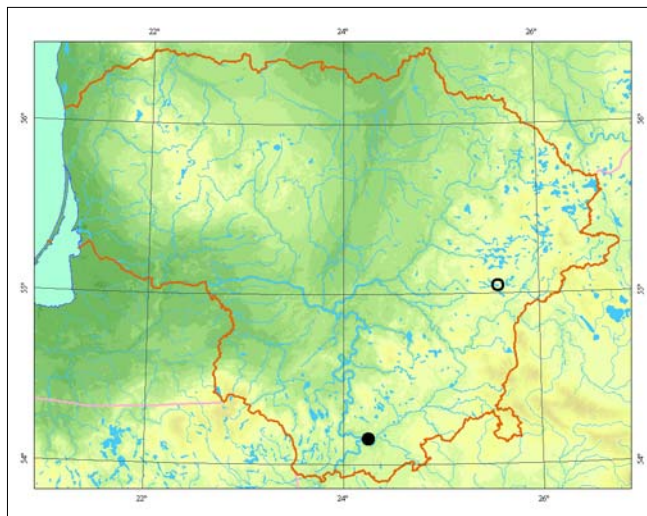
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Skandinavijoje, Vakarų ir Vidurio Europoje, Italijoje, Rytų Europoje, išskyrus arktinius ir pačius piečiausius rajonus.

Lietuvoje labai reta rūšis. Literatūroje nurodoma, kad augo Gačkiškiuose (Pabradės apyl.) ir Nemuno žemupio pievose (Šilutės r.). Vienintelė šiuo metu žinoma radavietė yra Merkinės apylinkėse (Varėnos r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 20–40 cm aukščio augalas ilgais, šliaužiančiais šakniastiebiais, sudaro retus sąžalynus. Hemikriptofitas, geofitas. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Dauginasi vegetatyviniu būdu ir sėklomis. Auga tarp kiminų ir ant atvirų durpių aukštapelkėse ir tarpinio tipo pelkėse, durpynuose, paprastai gausiai.

Populiacijų gausumas. Vienintelė šiuo metu žinoma populiacija miško pelkutės lago zonoje yra stabili ir pavojus jai negresia. Ji užima apie 100 m² plotą.

Grėsmės ir apsauga. Būklę gali paveikti miško kirtimas pelkės pakraščiuose.

Būtina ieškoti naujų radaviečių, nes tikėtina, kad ši rūšis yra labiau paplitusi.

Informacijos šaltiniai

Lekavičius A., 1963: Saidra – *Rhynchospora*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 340–343. – Vilnius.

Summary

Recently there is only one locality in the Merkinė area, in the Varėna district. The population is stable, covering a 100 m² area.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Linos Jasiukonytės piešinys

Pievinė viksva

Carex buxbaumii Wahlenb.

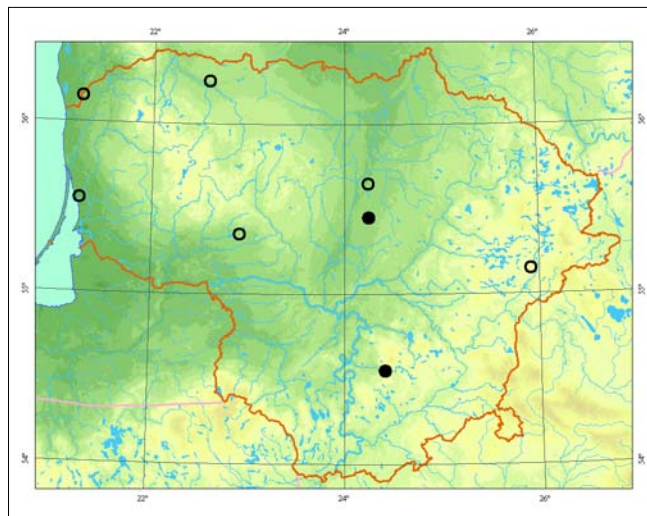
KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Šiaurės, Atlantinėje, Vidurio ir Rytų Europoje, Šiaurės Vakarų Azijoje, Šiaurės Amerikoje. Lietuvoje aptinkama Kamanų pelkėje (Akmenės r.), Pašilėlių pelkėje (Kėdainių r.), Tyro pelkėje (Klaipėdos r.), Margininkų miške (Kretingos r.), Upytės apylinkėse (Panevėžio r.), Stakliškių apylinkėse (Prienų r.), Viduklės apylinkėse (Raseinių r.), Garnių k. (Švenčionių r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, kalkiamėgis augalas. Auga šaltiniuose pievose, šarmingose žemapelkėse, šaltiniuose pašlaitėse ir vandens telkinių pakrantėse bei šaltiniuose pelkėse; rečiau pasitaiko šlapiuose krūmynuose ir pelkėtose miško buveinėse: beržynuose, pušynuose, juodalksnynuose, ypač atviresnėse jų vietose. Dėl prieraišumo karbonatingiems

dirvožemiams dažniausiai auga liekniniuose viksvynuose (*Caricion davallianae*), rečiau – melsvuosiuose melvenynuose (*Molinion caeruleae*).

Populiacijų gausumas. Naujų duomenų yra tik apie populiacijas, esančias Pašilėlių pelkėje (Kėdainių r.) ir Stakliškių apylinkėse (Prienų r.). Jos gana didelės – augalai gausūs, skaičiuojami šimtais individų, išplitę palyginti dideliuose plotuose. Likusių populiacijų dabartinė būklė nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių pertvarkymas, sausinimas ir eutrofizacija. Dėl hidrologinių sąlygų pokyčių ir eutrofizacijos buveinės apauga sumedėjusiais augalais. Pažeistoms buveinėms išsaugoti būtinos tvarkymo priemonės.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Carex buxbaumii is sporadically distributed in the different parts of Lithuania. Most populations are not abundant and occupy a very little area. These plants are distributed in a rather large area reaching several hectares only in some alkaline fens and springfens.

Aprašė Darytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Liekninė viksva

Carex davalliana Sm.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

1 (E) kategorija

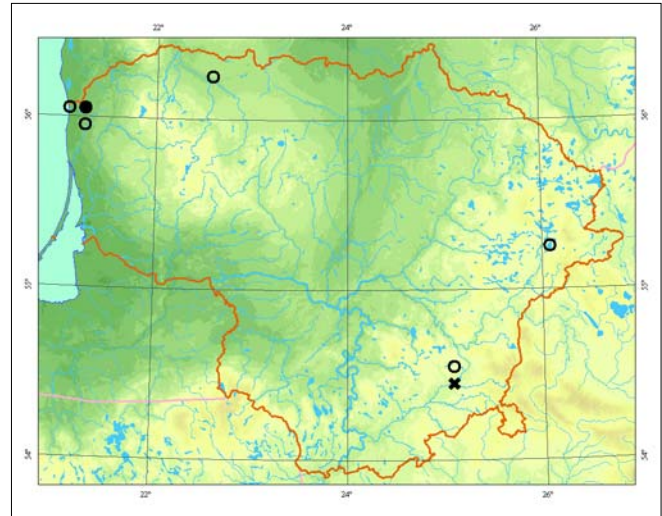
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus šiaurinę jos dalį ir Britų salas, Mažojoje Azijoje.

Lietuvoje aptikta Darbėnų ir Daubėnų apylinkėse (Kretingos r.) bei Lenkės miške (Kretingos r.), Rėškutėnų apylinkėse (Švenčionių r.) ir Ilgučio apyežerės pelkėje (Trakų r.). Nepatikrintais literatūros duomenimis, nurodoma augus ir Kamanų pelkiniame komplekse (Akmenės r.). Šios rūšies augalai buvo išplitę ir Papio apyežerės pelkiniame komplekse (Vilniaus r.), kuri nusausinusi išnyko.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, tankiakkeris, dvinamis žolinis augalas. Šliaužiančių šakniastiebių neišaugina, todėl dauginasi tik sėklomis. Kalkiamėgė rūšis, prisitaikiusi augti savitose vietose – perteklingai drėkinamose šarmingose, neretai karbonatingose buveinėse. Pastarosios savybės lemia rūšies retumą visame areale ir išnykimą daugelyje Europos vietų. Kartu su kitais kalkiamėgiais augalais sudaro liekninius viksvynus (*Caricetum davallianae*).

Populiacijų gausumas. Populiacija Papio ežero apylinkėse (Vilniaus r.) yra sunaikinta. Abejojama ir liekniinių viksvų išlikimu Kamanų rezervate, tačiau tai patvirtinančių ar paneigiančių duomenų nėra.

Darbėnų apylinkėse (Kretingos r.) esančioje radavietėje 2000 m. liekniinės viksvos buvo gana gausios, bet išplitusios nedideliame plote. Duomenys apie likusias populiacijas yra neišsamūs ir seni, todėl dabartinė jų būklė yra nežinoma.

Grėsmės ir apsauga. Buveinių pertvarkymas ir sausinimas. Dėl hidrologinių pokyčių buveinės apauga krūmais, todėl jas būtina tvarkyti.

Informacijos šaltiniai

Snarskis P., 1949: Naujos retesniųjų Lietuvos TSR augalų augimo vietos. – Mokslo darbai. Gamtos ir matematikos mokslų serija, 1: 171 – 185.

Balevičienė J., 2000: *Caricetum davallianae* Dutoit 1924 – liekniinis viksvynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 28 – 30. – Vilnius.

Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343 – 457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Ten localities of *Carex davalliana* are known to exist in Lithuania, yet the species is probably extinct in two of these. The status of most populations is not clear due to the lack of new data.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Protarpinė viksva

Carex distans L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

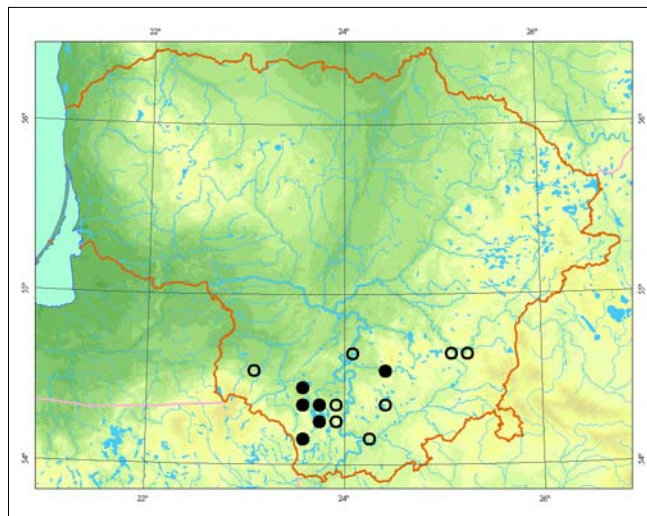
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės, Vidurio, Rytų ir Pietų Europoje, Šiaurės, Vakarų ir Centrinėje Azijoje, Šiaurės Afrikoje. Lietuvoje aptinkama pietinėje dalyje: Dauguose, Obelijos ir Žuvinto apyžerėse (Alytaus r.), Sekionių apylinkėse (Kaišiadorių r.); Dusios ir Metelių apyžerėse, Šlavantėlio ir Liūnelio tarpežeryje, Mankūnėlių apylinkėse (Lazdijų r.); Stakliškių apylinkėse (Prienu r.), Lentvario apylinkėse (Trakų r.), Puvočiuose (Varėnos r.), Bartininkų apylinkėse (Vilkaviškio r.), Neries slėnyje (Vilniuje).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, tankiakėris, tvirtą šakniastiebį išauginantis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plisti gali ir šakniastiebiais. Kalkiamėgis. Ši ypatybė bei menkos konkurencinės savybės lemia augalo retumą visame areale. Auga drėgnose karbonatingose ir šaltiniuose pievose bei kalkingose žemapelkėse.

Populiacijų gausumas. Tikslus šiuo metu egzistuojančių populiacijų skaičius ir būklė nėra žinomi, nes naujų duomenų yra tik apie 6 populiacijas.

Populiacijos paprastai užima nedidelius (nuo kelių iki keliasdešimties kvadratinų metrų) plotus. Augalai dažniausiai būna negausūs – aptinkamos nedidelės, iki 30 augalų grupės. Retai individų skaičius populiacijose didesnis nei 100.

Grėsmės ir apsauga. Išlikimui grėsmę kelia buveinių pertvarkymas ir sausinimas, tręšimas ar trąšų pateikimas iš gretimų vietų. Pažeistas buveines būtina prižiūrėti: atkurti hidrologines sąlygas, kirsti medžius ir krūmus, šienauti ar ganyti.

Informacijos šaltiniai

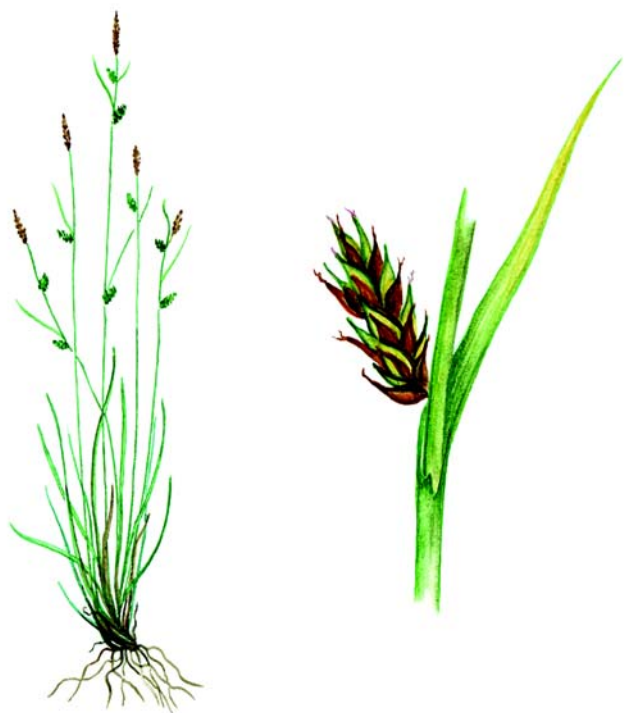
Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The exact number of localities is not known due to a lack of data. Data exists for about six populations, which are not abundant and occupy a very little area (up to 100 m²). The status of the other populations is not clear because they are represented only by old data.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Liūninė viksva

Carex heleonastes Ehrh.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

3 (R) kategorija

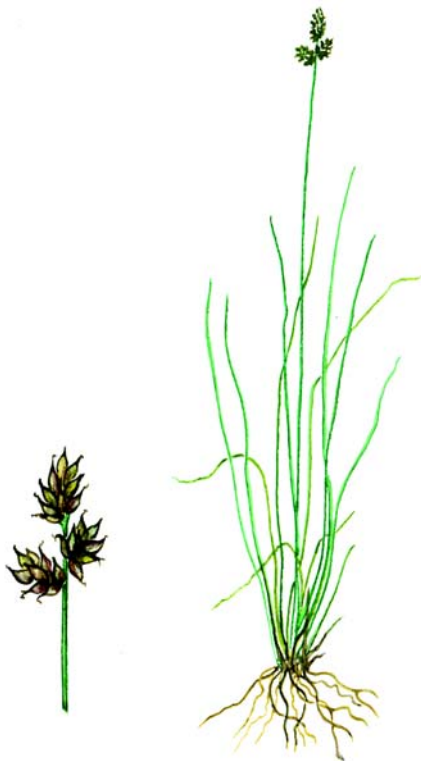
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europoje, šiaurinėje Šiaurės Amerikos dalyje.

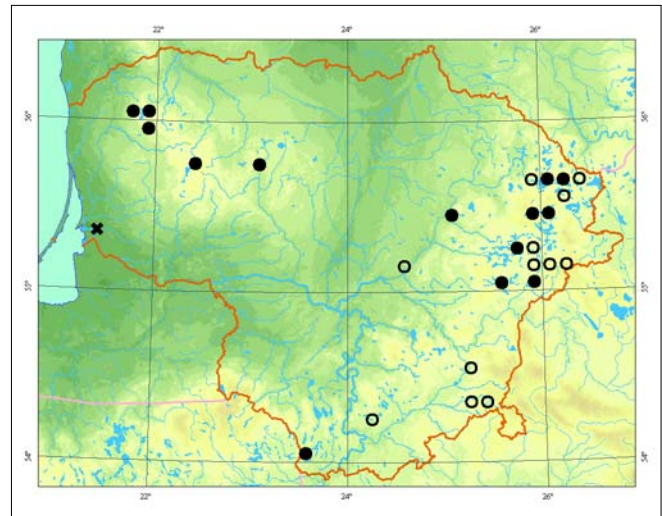
Lietuvoje rasta Anykščių, Ignalinos, Lazdijų, Plungės, Šalčininkų, Šiaulių, Šilutės, Švenčionių, Telšių, Ukmergės, Utenos, Varėnos, Vilniaus ir Zarasų rajonuose. Daugiausia radaviečių yra Plungės, Švenčionių ir Zarasų rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, retakeris augalas. Dauginasi sėklomis, bet gali plisti ir palyginti trumpais šakniastiebiais. Dažniausiai auga paežerių liūnuose ir tarpinėse pelkėse, rečiau – šaltiniuose ir šarminuose žemapelkėse. Augavietėms būdingas aukštas vandens lygis, silpnai rūgšti ar neutrali dirvožemio reakcija. Sudaro liūninius viksvynus (*Caricetum heleonastae*).

Populiacijų gausumas. Nors Lietuvoje suskaičiuota per 30 radaviečių, bet naujų duomenų yra tik apie trečdalis

Linos Jasiukonytės piešinys

populiacijų dabartinę būklę. Liūninės viksvos dažniausiai yra negausios ir užima labai nedidelius – nuo keleto iki keliasdešimties kvadratinį metrų – plotus. Aukštumalės pelkėje (Šilutės r.) buvusi populiacija yra sunaikinta sausinant ir eksploatuojant pelkę.

Grėsmės ir apsauga. Išlikimui grėsmę kelia buveinių naikinimas ir jų ekologinių sąlygų keitimas. Lemtingi buveinių pokyčiai yra susiję su jų sausinimu ir tarša. Pažeistose buveinėse būtina bendra augalijos ir liūninių viksvų populiacijų stebėseną. Prireikus gali tekti atlikti gamtotvarkos darbus, pvz., šalinti nendres ir krūmus.

Informacijos šaltiniai

Balevičienė J., 2000: *Caricetum heleonastae* (Paul et Lutz 1940) Oberd. 1957 – liūninis viksvynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 31–33. – Vilnius. *Stancevičius A.*, 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

More than 30 localities are sporadically distributed throughout all of Lithuania. In most districts Carex heleonastes plants are not abundant and occupy a very little area – less than 100 m². The status of most populations is not known due to a lack of new data.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Laibastiebė viksva

Carex ligerica J. Gay

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

4 (I) kategorija

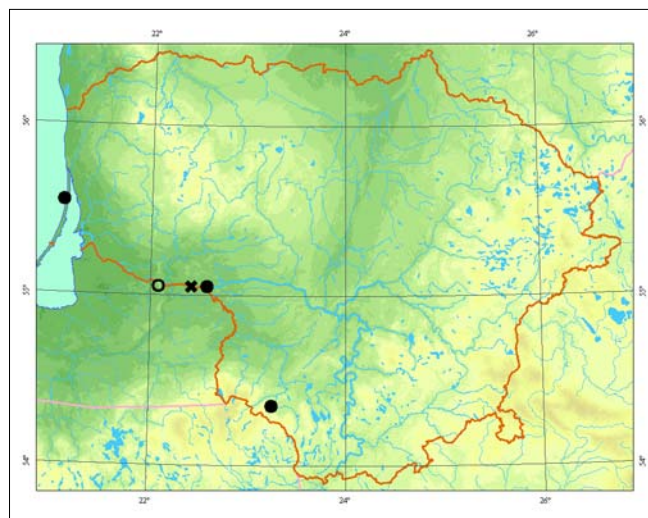
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vidurio ir Atlantinėje Europoje.

Lietuvoje rasta Nidos ir Juodkrantės apylinkėse (Kuršių nerijoje), Pagėgiuose ir Bitėnų apylinkėse (Pagėgių sav.), Naujienėlės k. (Kalvarijos sav.) bei Smalininkų apylinkėse (Jurbarko r.). Buvo žinoma šios rūšies radavietė Viešvilės apylinkėse, bet pastaruoju metu šioje vietovėje neaptinkama.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir ilgais šliaužiančiais šakniastiebiais. Natūralios augavietės – visai atviros arba daugiau ar mažiau susivėrusios smiltpievės, pajūrio kopos, užpelkėjusi pajūrio palvė. Paprastai auga inicialinėse pilkųjų kopų bendrijose (*Corynephorretalia canescentis*). Aptiktas ir antropogeninėje buveinėje – urbanizuotoje teritorijoje, pagriovyje.

Populiacijų gausumas. Duomenys apie didesnę populiacijų dalį yra seni (20–70 metų), todėl gali neat-

spindėti dabartinės jų būklės. Populiacijų užimami plotai yra nedideli – 5–500 m². Juose laibastiebės viksvos sudaro gana tankius sąžalynus.

Grėsmės ir apsauga. Laibastiebė viksva yra nekonkurencinga, pionierinė rūšis, todėl krūmais ir žoliniais augalais apaugančiose buveinėse ilginiui išnyksta. Labai smarkiai eroduojamose buveinėse ši rūšis taip pat gali išnykti.

Tiek apaugančias krūmais ir žoliniais augalais, tiek smarkiai eroduojamas buveines reikia prižiūrėti ir atlikti jų stebėseną.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

Carex ligerica is found on the Curonian Spit, in the Pagėgiai district as well as in the Jurbarkas district. The habitats of *Carex ligerica* are seacoast dunes and wet sandy plains, and sandy grasslands. These plants have been found in anthropogenic habitats as well, such as on the side of a ditch.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešiny

Raistinė viksva

Carex magellanica Lam.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

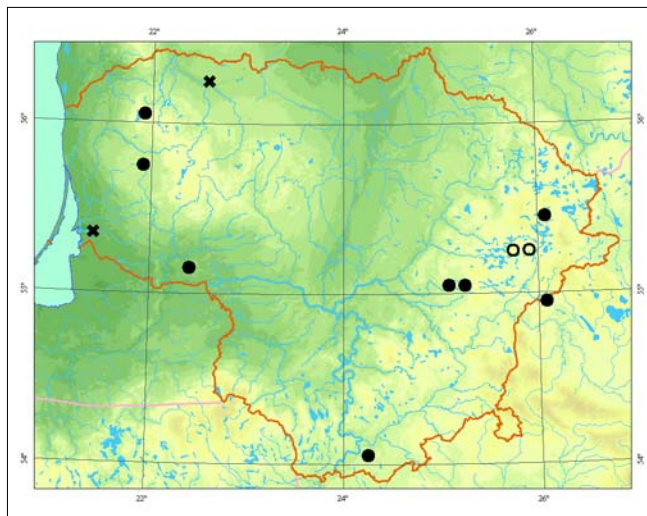
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Lietuvoje aptinkami liūninio porūšio (*C. magellanica* subsp. *irrigua* (Wahlenb.) Hiitonen) augalai. Šio porūšio arealas apima Europos, Azijos ir Šiaurės Amerikos vidutinio ar vėsaus klimato juostas. Lietuvoje randama: Ažvinčių girioje (Ignalinos r.), Giedraičių apylinkėse (Molėtų r.), Patyrio ir Rukundžių miškuose (Plungės r.), Bajorų apylinkėse (Širvintų r.), Baranavos ir Puveinės miškuose (Švenčionių r.), Sakalinės miške (Tauragės r.), Rudnios apylinkėse (Varenos r.). Literatūros duomenimis, buvo aptinkama Kamanų (Akmenės r.) ir Aukštumalės (Šilutės r.) pelkiniuose kompleksuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir vegetatyviniu būdu – šakniastiebiais. Auga šaltiniuose paežerių liūnuose, šaltiniuose miškų pelkėse, pelkėtuose ir drėgnuose apypelkių miškuose – pelkiniuose juodaksnynuose, kimininiuose eglynuose, rečiau – šlapiuose beržynuose

ir mišriuose miškuose. Prieraišus *Carici elongatae-Alnetum* ir *Sphagno girgensohnii-Piceetum* bendrijoms.

Populiacijų gausumas. Nors populiacijų yra nemažai, tačiau augalai jose negausūs (nuo 10 iki 100, bet dažniausiai ne daugiau kaip 20). Kamanų ir Aukštumalės pelkiniuose kompleksuose raistinė viksva išnyko dėl šių pelkių ir apypelkio miškų sausinimo.

Grėsmės ir apsauga. Rūšis jautri hidrologinių ir su jomis susijusių trofinių sąlygų pokyčiams. Pagrindinę grėsmę kelia miškų kirtimas ir sausinimas bei bebrų veikla, dėl kurios smarkiai pakinta buveinės hidrologinės sąlygos. Bebrų keičiamose buveinėse būtina populiacijų stebėseną. Prireikus gali tekti reguliuoti bebrų skaičių.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

There are 11 localities of *Carex magellanica* ssp. *irrigua* sporadically distributed all over the country. Plants in populations are not abundant – the number of individuals does not reach 100. One of the populations is under threat due to habitat changes caused by beaver activity. Two populations are extinct due to habitat drainage.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Ežinė viksva

Carex muricata L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

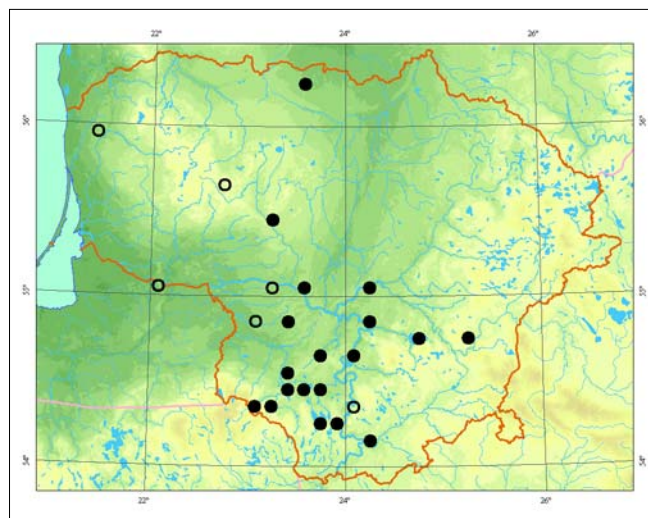
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Europoje, išskyrus arktinius regionus, Vakarų Azijoje, Šiaurės Afrikoje, Šiaurės Amerikoje (adventyvinė).

Lietuvoje rūšis aptinkama Alytus, Jonavos, Joniškio, Jurbarko, Kaišiadorių, Kauno, Kelmės, Kretingos, Lazdijų, Marijampolės, Prienu, Raseinių, Šakių, Šilutės, Trakų, Varėnos, Vilniaus ir rajonuose bei Kalvarijos sav. Dažniau aptinkama pietvakarinėje Lietuvos dalyje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, žolinis, retakeris augalas. Dauginasi sėklomis. Prieraišus nelygaus reljefo vietovėms. Dažniausiai aptinkamas šviesiose miškų buveinėse. Auga ir atvirose buveinėse: miškų aikštelėse ir pamiškėse, retuose krūmynuose, natūraliose mezofitų ir iš dirvonų susiformavusiose pievose. Kartais aptinkamas ir antropogeninėse buveinėse, tokiose kaip parkai ar pavienių medžių pavėsinamos vejų, pakelėse, karjeruose ir kirtavietėse.

Populiacijų gausumas. Dažniausiai augalai būna ne-gausūs (ne daugiau kaip 10 populiacijoje) arba auga pavieniui. Retai jų skaičius siekia kelias dešimtis.

Grėsmės ir apsauga. Ežinei viksvai būtinas geras apšvietimas, todėl medžių ir krūmų lajų susivėrimas nepalankus populiacijoms. Neigiamą įtaką turi ir kirtimai brandžiuose medynuose, po kurių pradėjęs smarkiai augti pomiškis pablogina apšvietimo sąlygas.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

Carex muricata is found in different parts of Lithuania, yet it is more frequent in the southwest. It occurs in light deciduous, sometimes in mixed and rarely in coniferous forests, in sparse, light bushes, along forest edges, in clearings and in neophyte meadows. Sometimes it grows in anthropogenic habitats, such as parks, squares, roadsides, cuttings and quarries.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Vakarinė viksva

Carex pseudobrizoides Clavaud

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

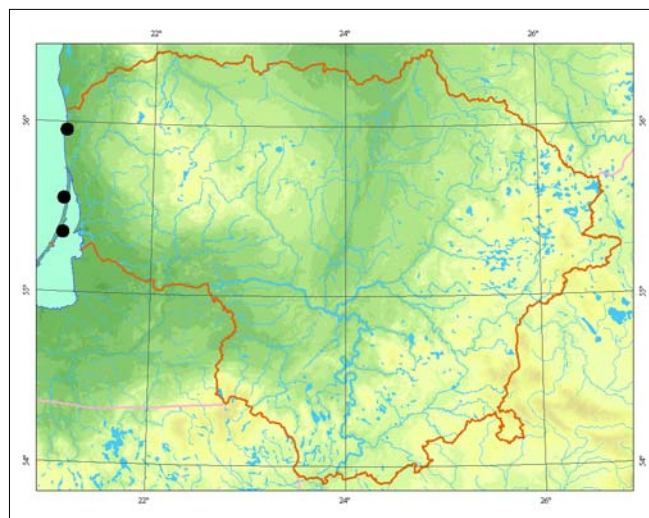
Paplitimas. Europos rūšis, paplitusi temperatinėje ir submeridianinėje zonoje, okeaninėse srityse. Auga Olandijoje, Danijoje, Belgijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Latvijoje, Lenkijoje. Visose šalyse reta rūšis. Lietuvoje rasta netoli Palangos ir Nidoje, Juodkrantėje (Kuršių nerijoje).

Biologija ir ekologija. Daugiametis 30–50 (90) cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu, turi ilgus, šliaužiančius šakniastiebius. Žydi birželio–liepos mėn. Auga sausose, smėlėtose vietose, pušnyuose. Nemažus plotus užima drėgnųjų tarpkopių buveinėse bei pajūrio palvėje. Tokiems pušynams būdingi gausūs žolių ir samanų arдай, juose nėra pomiškio ir trako. *C. pseudobrizoides* vyrauja žolių arde – sudaro tankias vejas.

Populiacijų gausumas. Žinomos 3 populiacijos. Gausiausia populiacija Kuršių nerijoje ties Nida. Joje vy-

Linos Jasiukonytės piešinys

rauja generatyviniai individai su visiškai išsivysčiusiais vyriškais ir moteriškais žiedais. Populiacija užima 10 × 20 m kauburėtosios pajūrio palvės plotą. Juodkrantės apylinkėse esanti populiacija užima 10 × 10 m plotą, yra gausi, tolygios demografinės struktūros. Netoli Palangos, ties Uošnos upeliu, esanti populiacija mažiausia, užima 5 × 10 m plotą. Joje vyrauja vegetatyviniai individai, retai pasitaiko generatyvinių, kurių žiedynuose daugiau vyriškų žiedų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta mechaniškai suardant augavietes. Didžiausia grėsmė iškilusi Palangos apylinkėse esančiai populiacijai, kadangi šioje teritorijoje netaikomas joks apsaugos režimas ir vyksta nekontroliuojama urbanizacija.

Informacijos šaltiniai

Stankevičiūtė J., 1997: *Carex pseudobrizoides* Clavaud – nauja rūšis Lietuvoje. – *Botanica Lithuanica*, 3 (4): 391 – 394.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Carex pseudobrizoides was first found on the seacoast of Lithuania in 1995. At present three localities are known in Lithuania. The localities have been ruined by different kinds of mechanical destruction.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Palaipinė viksva

Carex rhizina Blytt ex Lindblom

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (*CYPERACEAE*)

3 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1976 m.

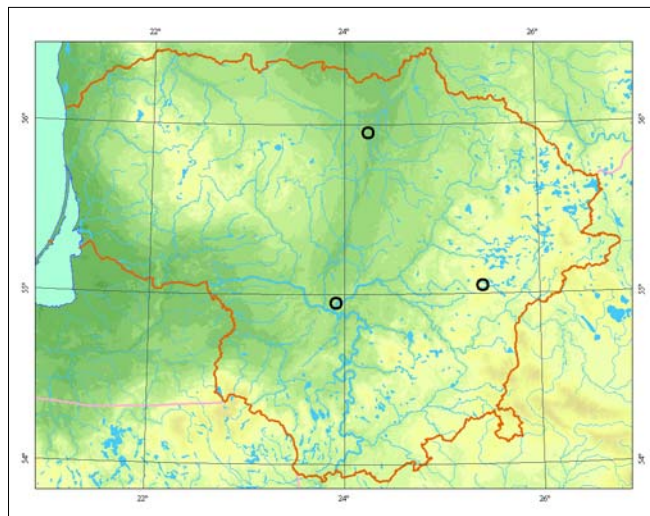
Paplitimas. Arealas platus, apima didžiąją dalį Europos ir Azijos, bet nevientisas. Išskirtini 2 pagrindiniai paplitimo plotai. Vienas iš jų apima Rytų Europos vidutinio klimato juostą, kitas yra Azijoje, nusidriekęs per Pietų Sibirą. Atskiros daugiau ar mažiau viena nuo kitos nutolusios salelės aptinkamos Eurazijos vėsiaus, vidutinio ir šilto klimato juostose, išskyrus Vakarų ir Pietų Europą.

Lietuvoje rūšis aptikta Nemenčinės apylinkėse (Vilniaus r.), Mickevičiaus slėnyje (Kaune), Joniškėlio apylinkėse (Pasvalio r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir šakniastiebiais. Visame areale auga karbonatinguose dirvožemiuose, brandžiuose sausuose lapuočių ir mišriuose miškuose, aikštelėse ir laukymėse, dažniausiai šlaituose. Prieraišumas karbonatingiems dirvožemiams gali būti viena iš šios rūšies retumo daugelyje arealo vietų priežasčių. Lietuvoje auga mišriuose ir lapuočių miškuose, dažniausiai šlaituose, karbonatinguose dirvožemiuose, kaip ir visame areale.

Linos Jasiukonytės piešinys

Populiacijų gausumas. Palaipinių viksvų yra aptikta 4 radavietėse, tačiau visos vietos nėra tiksliai nustatytos. Esami duomenys apie jas negausūs ir seni (1924–1959 m.). Nėra atlikta jokių rūšies populiacinių tyrimų.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, upių šlaitų erozija, trypinimas.

Norint rūšį saugoti, būtina nustatyti tikslią populiacijų vietą ir būklę.

Informacijos šaltiniai

Stancevičius A., 1963: Viksva – *Carex*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 343–457. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

There are data about four localities of *Carex rhizina*. But the exact location of populations and their status is unknown.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Gauruotoji viksva

Carex tomentosa L.

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)
ŠEIMA VIKSVUOLINIAI (CYPERACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ištininė arealo dalis apima Vakarų, Vidurio ir Pietryčių Europą. Šiaurės Europoje ir pietinėje Rytų Europos dalyje, Vakarų ir Centrinėje Azijoje plyti atskirta šios rūšies arealo dalis.

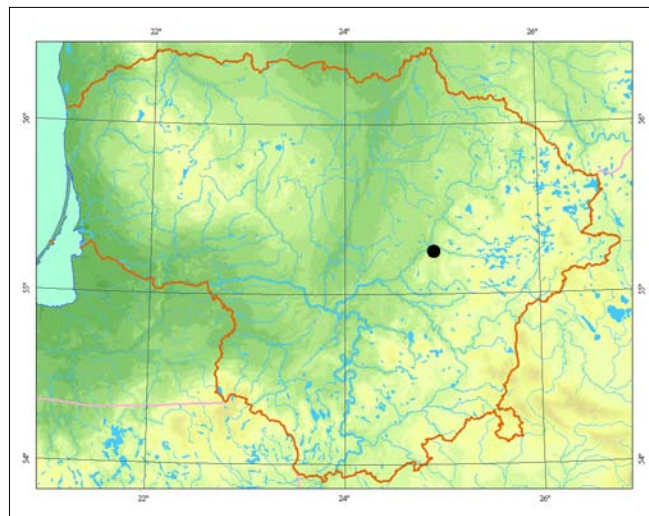
Lietuvoje aptikta tik 1 vietoje – Siesarties upės slėnyje (Ukmergės r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis žolinis augalas. Dauginasi sėklomis, bet plinta ir šakniastiebiais. Ištininės arealo dalies centre – Vidurio Europoje – auga įvairaus drėgnumo, vasarą išdžiūstančiose pievose, miškapievėse ir šviesiuose salpiniuose miškuose. Dirvožemiai augavietėse nederlingi, bet karbonatingi priemėliai, priemoliai ar moliai. Lietuvoje gauruotųjų viksvų aptikta sausoje aukštoje užliejamoje pievoje.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje yra žinoma 1 radavietė. Populiacija užima apie 200 m² plotą, kur gauruotosios viksvos sudaro netankią ištininę veją.

Linos Jasiukonytės piešinys

Grėsmės ir apsauga. Nuodugnūs populiacijų tyrimai nėra atlikti. Manoma, kad grėsmę gali kelti sumedėjusių augalų konkurencija.

Būtina atlikti šios ypač retos rūšies populiacijos stebėseną, prireikus tvarkyti augavietes.

Informacijos šaltiniai

Matulevičiūtė D., 2001: *Carex depressa* subsp. *transilvanica* and *C. tomentosa* in Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 7 (3): 303–306.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Only one locality of *Carex tomentosa* is known to exist in Lithuania. A population covering an area of about 200 m² is in a river valley.

Aprašė Dalytė Matulevičiūtė

Melsvasis mėlitas

Sesleria caerulea (L.) Ard.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

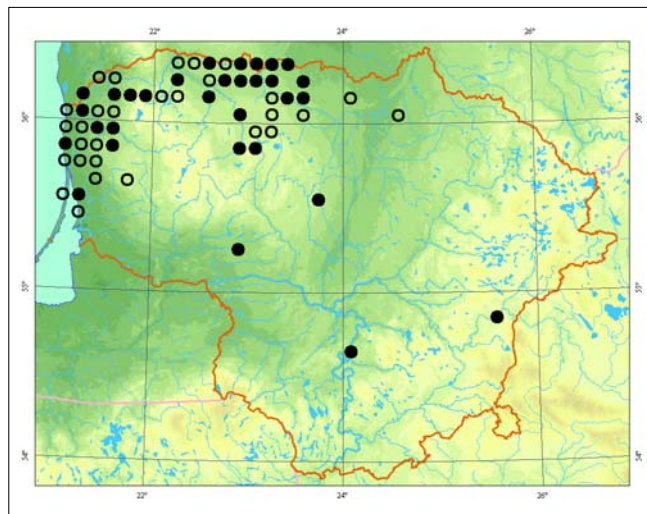
Paplitimas. Atlantinėse Vakarų Europos srityse, šiaurinėje Vidurio Europos dalyje, Skandinavijoje, šiaurvakarinėje Rusijos dalyje.

Lietuvoje reta rūšis, aptinkama vakariniuose ir šiaurvakariniuose rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis tankius kupstus sudarantis, 20–50 cm aukščio melsvai žalias augalas. Žydi gegužės – birželio, kartais pakartotinai žydi liepos mėn. Vaisiai subręsta liepos – rugpjūčio mėn. Auga drėgnose pievose, kalkingose ir šaltiniuose žemapelkėse, sudaro bendrijas. Auga durpiniame arba karbonatų turtingame, neutralios ar šarminės reakcijos (dažniausiai pH 7,0–7,3) dirvožemyje. Jeigu paviršiuje susidaręs durpių sluoksnis, tai maždaug 20–30 cm gylyje slūgso karbonatingos uolienos. Šviesomėgis augalas.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijų gausumas. Iki XX a. vidurio šiaurvakarinėje Lietuvos dalyje daugelis populiacijų buvo gausios ir labai gausios, užėmė gana didelius plotus. Šiuo metu Dauguma populiacijų yra negausios, jas sudaro vos kelios dešimtys ar keli šimtai individų. Gyvbingų, 0,5 ha ir didesnius plotus užimančių rūšies populiacijų išlikę Kretingos r., kiek mažesnių esama Akmenės, Skuodo, Kelmės, Joniškio rajonuose. Labiausiai į pietryčius nutolusi populiacija Skersabaliuose (Vilniaus r.) baigia sunykti nedidelei pelkutei užžėlus krūmais.

Grėsmės ir apsauga. Didelė dalis populiacijų, gyvavusių XX a. viduryje, buvo sunaikintos nusauginus pelkes ir šlapias pievas, jas pavertus dirbamais laukais. Dabar svarbiausia rūšies nykimo priežastis yra menkas išlikusių žemažolių pievų ir žemapelkių naudojimas. Būtina skubiai parengti ir įgyvendinti buveinių tvarkymo planus.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – Gramineae – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Sesleria caerulea is distributed in the northwestern districts. The main means of conservation of *Sesleria caerulea* is maintenance and proper management of its habitats.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Eraičininė nendrūnė

Scolochloa festucacea (Willd.) Link

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

3 (R) kategorija

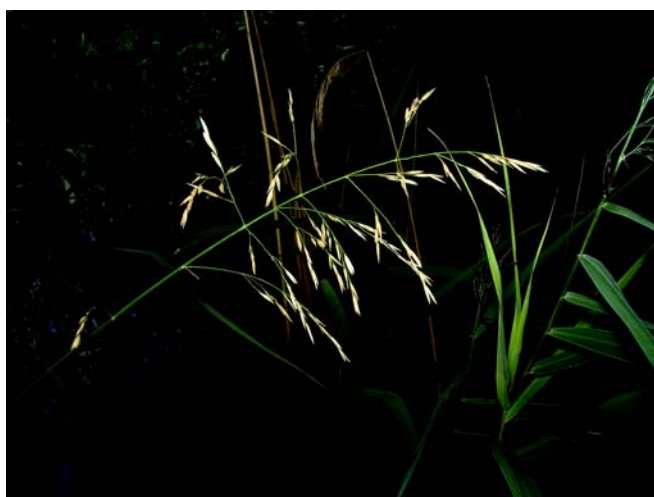
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Šiaurės Amerikoje, Azijoje ir Europoje, kur dažnesnė šiaurinėje ir rytinėje dalyje.

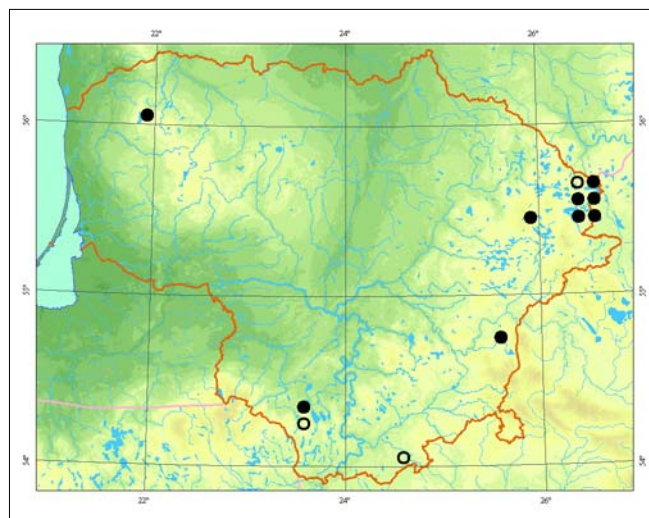
Lietuvoje reta rūšis, nes yra vakariniame Eurazijos arealo pakraštyje. Daugiausia radaviečių yra rytiniuose Ignalinos ir Zarasų rajonuose. Pavienių radaviečių aptikta Utenos, Lazdijų, Varėnos, Vilniaus ir Plungės rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 1–2 m aukščio vandens telkinių pakrančių augalas. Žydi liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga užpelkėjančių ežerų, rečiau – upių pakraščiuose, iki 1,5 m gylio, taip pat periodiškai užliejamose paežerių pievose, upių senvagių pakraščiuose. Sudaro *Scolochloetum festucaceae* bendrijas arba auga kitų pakrantės helofitų bendrijose. Tik nuolat užlietose vandens vietose augantys augalai žydi ir subrandina sėklas. Laikiniai užliejamose vietose auga tik vegetuojantys augalai, kurie dažniausiai sudaro labai vešlius sąžalynus, kartais negausiai auga viksvynuose.

Populiacijų gausumas. Vandeninėse cenopopuliacijose individų skaičius nėra didelis, taip pat mažesni ir jų užimami plotai. Gausumu pasižymi sausesnėse augavietėse susidariusios vegetuojančių individų populiacijos, kuriose gali augti dešimtys tūkstančių augalų.

Zofijos Sinkevičienės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Užpelkėjusių vandens telkinių pakrančių sausinimas ir krantų pertvarkymas. Teršiamuose vandens telkiniuose gali išnykti dėl konkurencijos su nendrėmis ir kitais stambiais šakniastiebiais pakrančių augalais.

Informacijos šaltiniai

Kizienė B., 1980: *Scolochloa festucacea* novyj vid dlja flory Litovskoj SSR. – Botaničeskij žurnal, 65 (10): 1467–1469.

Kizienė B., Šidla L., 1984: Nauja eraičininės nendrūnės radimvietė Lietuvoje. – Lietuvos TSR MA darbai, ser. C, 2 (86): 3–8.

Sinkevičienė Z., 2000: *Scolochloetum festucaceae* Rejevski 1977 – eraičininis nendrūnynas – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 99–100. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is rare throughout the whole country, except for the eastern regions. In permanently flooded habitats the plant forms a sparse overgrowth of fertile plants. Lush overgrowths of vegetative plants form only in periodically flooded habitats. The plant is threatened by drainage of boggy banks, the reconstruction of lakeshores and riverbanks and competition with larger plants.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Miškinė dirsuolė

Bromopsis benekenii (Lange) Holub (sin. *Bromus benekenii* Lange)

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

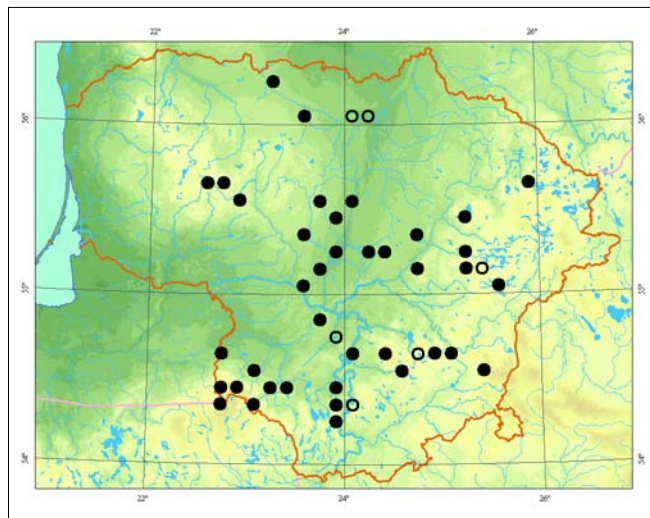
Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, Kaukaze, Pietvakarių ir Centrinėje Azijoje, Sibiro pietvakariuose. Lietuvoje rūšis daugiausia paplitusi Vidurio lygumoje.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 60–150 cm aukščio augalas su trumpais šakniastiebiais. Žydi birželio pabaigoje – liepos mėn. Dauginasi sėklomis, plinta sėklomis ir šakniastiebiais. Žiedus apdulkina vėjas. Subrendusius vaisius (grūdus) išnešioja vėjas, gyvūnai. Vidutiniškai šviesą mėgstantis augalas. Auga šviesiuose lapuočių ir mišriuose miškuose, miškų aikštelėse, pamiškėse, vidutinio drėgnumo dirvožemiuose. Augalui labai svarbu, kad dirvožemis būtų nuolat drėgnas, bet neįmirkęs. Priskiriamas prie kalkiamėgių augalų grupės. Geriausiai auga brandžiuose lapuočių ir mišriuose miškuose, kuriuose yra įvairaus apšviestumo plotų.

Populiacijų gausumas. Beveik visos populiacijos užima nemažus plotus, tačiau augalų tankumas niekada nebūna didelis. Dažniausiai pavieniai augalai auga šviesesnėse miškų aikštelėse, laukymėse, miškų pakraščiuose. Didžiausio ploto populiacijos žinomos Žagarės regioniniame parke (Joniškio r.) ir Panevėžio r. Kitur paprastai aptinkama po kelias dešimtis derančių augalų. Iškirstuose plotuose dažnai būna trumpalaikių populiacijų pagausėjimų, bet vėliau, suvešė-

Mindaugo Rylos nuotrauka

jus krūmams, individų skaičius sparčiai mažėja. Nėretai gana didelės augalų grupės randamos ant kvartalų linijų ar po elektros perdavimo linijomis, einančiomis per miškus.

Grėsmės ir apsauga. Intensyvus ūkinis miškų naudojimas ir medžių tankumo didinimas, spygliuočių plantacijų veisimas iškirstų lapuotynų plotuose, miškų aikštelių ir proskynų užžėlimas ar apsoadinimas.

Būtina išsaugoti įvairaus amžiaus lapuočių medžių medynus, negalima vesti arba buveinių plotuose ugdyti eglynų. Svarbu kartografuoti rūšies paplitimą miškuose ir atsižvelgiant į rūšies poreikius derinti miškotvarkos projektus.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – Gramineae – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

The majority of *Bromopsis benekenii* populations are concentrated in the northern, central, eastern and south-western districts of Lithuania. The largest and most abundant populations are found in the Panevėžys and Joniškis districts.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Stačioji dirsuolė

Bromopsis erecta (Huds.) Fourr (sin. *Bromus erectus* Huds.)

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

1 (E) kategorija

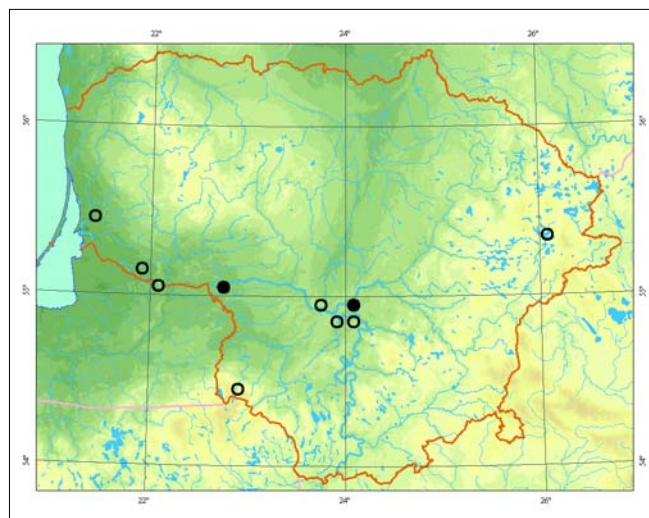
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1962 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Pietų Europoje, Šiaurės Afrikoje, Kaukaze.

Lietuvoje rūšis aptinkama Nemuno ir jo intakų slėniuose ir šlaituose. Pietvakarinėje šalies dalyje pasitaiko nuo upių nutolusiose vietose – sausų kalvų šlaituose. Kai kurios toli nuo upių (pvz., Ignalinos r.) ir palei kelius esančios populiacijos gali būti antropogeninės kilmės.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, retus kerus sudarantis, 100–120 cm aukščio augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Dauginasi sėklomis, plinta sėklomis ir šakniastiebiais. Sėklos subręsta liepos–rugpjūčio mėn. Auga grupėmis arba sudaro nedidelius sąžalynus užliejamose pievose, kalvų ir upių šlaitų pievose. Kalkiamėgis augalas. Auga beveik neutralios reakcijos ar truputį šarminuose (pH 6,3–7,4) molio ir priemolio dirvožemiuose.

Populiacijų gausumas. Daugumos XX a. viduryje aptiktų rūšies populiacijų dabartinė būklė nežinoma. Anks-

čiau stačiosios dirsuolės gana gausiai augo Nemuno užliejamuosiose pievose dabartinėje Pagėgių sav. ir Nevėžio žemupio pievose ties Bivyliais (Kauno r.). Išlikusios rūšies populiacijos paprastai negausios ir užima nedidelius plotus, būklė ir pokyčiai šalyje iki šiol netirti.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę rūšies populiacijoms kelia menkas šlaitų pievų ganymas, šienavimas. Kai kurių populiacijų nykimą paspartino šlaitų želdinimas medžiais. Neigiamą įtaką turėjo upių slėnių užliejamų pievų kultūrinimas, gausus tręšimas.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae* – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius.

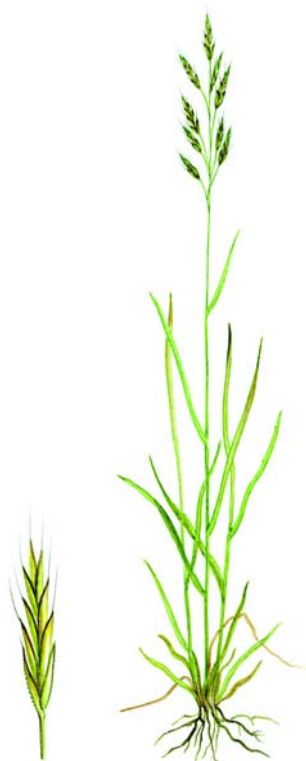
Kizienė B., 1998: Klasė *Festuco-Brometea erecti* Br.-Bl. et R. Tx. 1943. Stepinės pievos. – Kn.: Rašomavičius V. (red.), Lietuvos augalija, 1. Pievos: 77–94. – Kaunas–Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Native populations of Bromopsis erecta are concentrated in valleys and on the slopes of the Nemunas River and its tributaries. The current state of populations is unknown. The species is under threat due to changes in meadow usage.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Europinis miežvienis

Hordelymus europaeus (L.) Harz

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

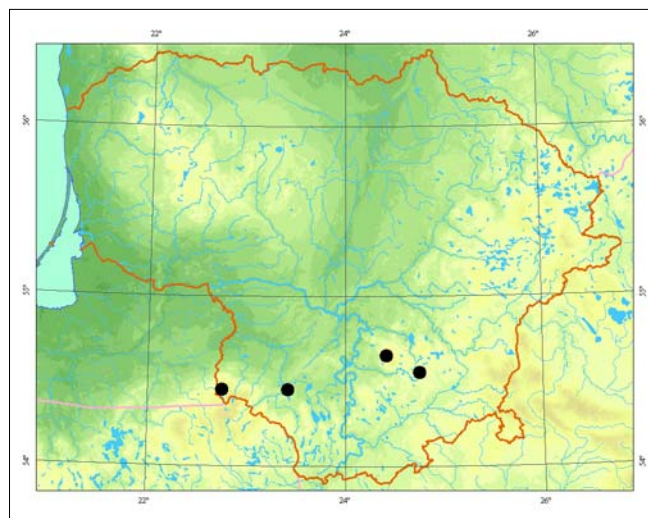
Paplitimas. Vakarų, Vidurio, Pietų ir Pietryčių Europoje, pietinėje Skandinavijos dalyje, Kaukaze. Lietuvoje esančios populiacijos yra ties šiaur rytine arealo riba. Lietuvoje rūšis labai reta, aptikta 4 vietose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 60–120 cm aukščio augalas su trumpais šakniastiebiais. Žydi liepos mėn. Dauginasi sėklomis, plinta sėklomis ir šakniastiebiais. Auga gana retuose vidutinio drėgnumo lapuočių ir mišriuose miškuose, miškų aikštelėse. Priskiriamas prie kalkiamėgių augalų grupės. Dažniausiai auga *Tilio-Carpinetum betuli* bendrijose. Susidarius ūksmei, augalai keletus metų gali išlikti vegetatyvinės būsenos, o vėliau žūsta.

Populiacijų gausumas. Populiacijos užima nedidelius plotus, išskyrus esančią Būdos miške (Marijampolės r.). Mergiškių kalvų miške (Trakų r.) bei Drausgirio ir Vištytgirio miškuose (Vilkaviškio r.) esančias populiacijas

Žydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

sudaro po keliolika individų. Buktos miške, Buktos ir Žaltyčio girininkijose (Marijampolės r.) esanti populiacija didelė ir ją sudaro kelios augalų grupės. Daugelis grupių yra negausios, sudarytos iš mažiau kaip 10 subrendusių individų. Dviejose vietose europinių miežvienių grupės, augančios gana retuose medynuose yra palyginti gausios, jas sudaro maždaug po 100 derančių individų.

Grėsmės ir apsauga. Rūšies populiacijoms grėsmę kelia medžių tankumo didinimas, spygliuočių plantacijų veisimas iškirstų lapuotynų plotuose, miško aikštelių ir proskynų užžėlimas krūmais.

Europinių miežvienių populiacijų užimamuose plotuose neleistini plynieji kirtimai. Tvarkant buveines, reikia sudaryti atvirų miško aikštelių ir lajų mozaiką.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – Gramineae – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

In Lithuania four populations of Hordelymus europaeus are known in the Trakai, Vilkaviškis and Marijampolė districts. Lithuania is on the northeastern border of the species' distribution range. This species is threatened by changes to habitat conditions.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Pievinė poavižė

Helictotrichon pratense (L.) Besser

KLASĖ LELIJAINIAI (LILIOPSIDA)

ŠEIMA MIGLINIAI (POACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

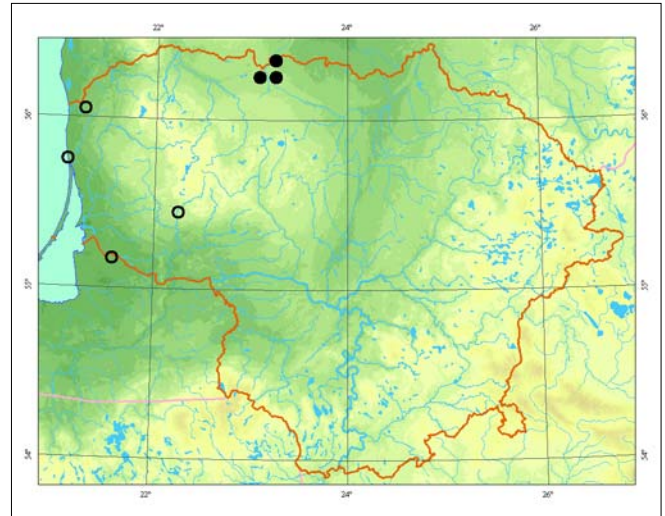
Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europoje, Skandinavijoje, Kaukaze.

Lietuvoje rūšis aptikta tik vakarinėje ir šiaurinėje dalyje, tačiau radavietės Klaipėdos, Šilutės ir Šilalės r. pastaraisiais metais nėra tikrintos. Paplitimo duomenis reikėtų laikyti nepakankamais, nes Latvijos kaimyniniuose pasienio rajonuose (Šventosios, Ventos, Nemunėlio slėniuose) yra žinoma nemažai radaviečių.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, tankiakkeris, 30–100 cm aukščio augalas. Žydi birželio–liepos mėn. Dauginasi sėklomis. Auga sausose pievose, šlaituose, miškų aikštelėse ir pamiškėse. Prieraišus karbonatiniams priemolio ir priemolio dirvožemiams (*Festuco-Brometea* klasės bendrijos).

Populiacijų gausumas. Žagarės apylinkių populiacijos gana gausios ir pakankamai stabilios. Kai kuriuose ozo atvirų erdvių žolynuose ir Švėtės pievose pievinės poavižės vyrauja.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijos gali sunykti mišku apželdinus atvirus šlaitus ir aikšteles arba savaime joms užaugant krūmais, nustojus žolynus šienauti.

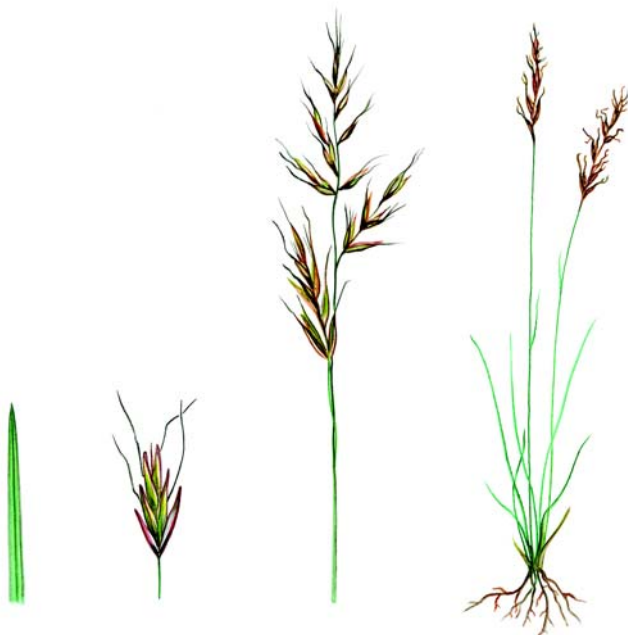
Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – Gramineae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

The species is known only to exist in the western and northern parts of the country, but data regarding its distribution should be recognised as insufficient. Currently the most abundant and rather stable populations are found in the Žagarė area (northern Lithuania).

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Linos Jasiukonytės piešinys

Sibirinė visgė

Trisetum sibiricum Rupr.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

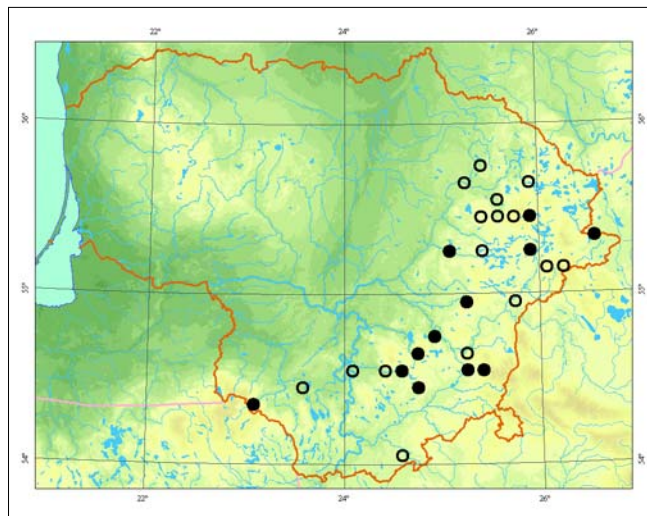
2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Rytinėje Vidurio Europos dalyje, Rytų Europoje, Sibire, Centrinėje ir Rytų Azijoje, Tolimuosiuose Rytuose, Šiaurės Amerikoje (Aliaskoje). Lietuvoje reta rūšis, arti šiaurvakarinio arealo pakraščio, aptinkama rytiniuose šalies rajonuose.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 50–120 cm aukščio augalas. Žydi gegužės – birželio mėn. Žiedus apdulkina vėjas. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu – šakniastiebiais. Plinta sėklomis, kurias išnešioja vėjas ir vanduo. Auga šaltiniuose ir šarminuose žemapelkėse, pelkėtose pievose, kartais krūmais arba nendrėmis apaugančiose žemapelkėse, pelkėtų miškų pakraščiuose ir aikštelėse. Dažniausiai augalai aptinkami durpiniam, rečiau – mineraliniam, paprastai neutralios reakcijos (pH 6,8–7,4) ar šarmingame dirvožemyje.

Populiacijų gausumas. Dauguma rūšies populiacijų užima palyginti nedidelius plotus ir yra gana negau-

sios – jas sudaro nuo kelių iki kelių dešimčių individų. Labai retai pasitaiko populiacijų, kuriose sibirinės visgės yra tarp bendrijoje vyraujančių augalų. Didžiausią – apie 2 ha – plotą užimanti šios rūšies populiacija 1966 m. buvo aptikta Utenos r., bet dabartinė jos būklė nežinoma. Dabar viena iš didžiausių žinomų populiacijų yra Elektrėnų sav. ir Bražuolės up. pakrančių pelkėse (Trakų r.).

Grėsmės ir apsauga. Didelė dalis populiacijų buvo sunaikinta nusauginus pelkes ir šlapias pievas, jas pavertus dirbamais laukais. Kai kurios populiacijos sunyko apsaisėjusioms buveinėms užžėlus krūmais.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – Gramineae – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius.

Lisaitė-Kizienė B., 1968: Rasprostranenie i ekologija triščetinnika *Trisetum sibiricum* Rupr. v Litovskoj SSR. – Botaničeskij žurnal, 53 (11): 1630–1634. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Trisetum sibiricum is distributed in Lithuania's eastern districts. Most populations occupy rather small areas and a number of populations suffer as a result of the drainage of their main habitats – alkaline fens and mineral-rich springs and spring fens.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Zigmanto Gudžinsko nuotrauka

Delavinio kelerija

Koeleria delavignei Czern. ex Domin

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

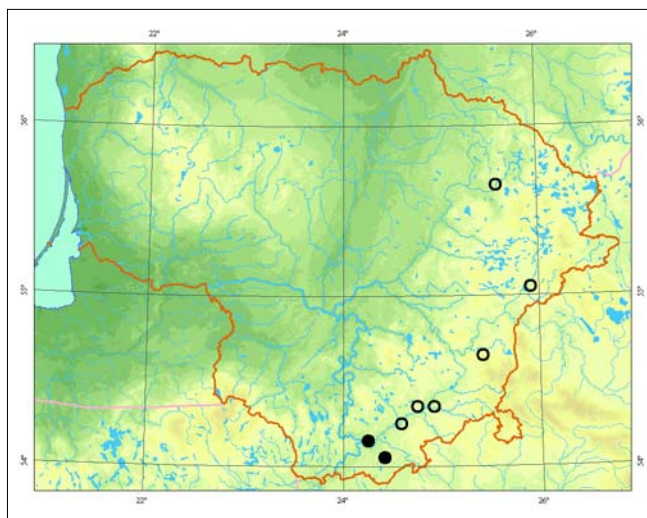
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Rytų, Pietryčių ir Vidurio Europoje, Vakarų ir pietinėje Rytų Sibiro dalyje.

Lietuvos teritorija eina šiaurvakarinė rūšies arealo riba. Radavietės aptinkamos rytinėje Lietuvos dalyje, daugiausia Matuizoje, Marcinkonyse, Merkinėje, Pirčiupiuose, Valkininkuose (Varėnos r.). Taip pat rasta Jiesioje (Kauno apyl.), Pažeimenėje (Švenčionių apyl.), Vyžuonų miške (Utenos r.) ir Markučiuose (Vilniaus apyl.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, apie 80 cm aukščio žolinis augalas šliaužiančiais šakniastiebiais, sudaro retus kerus. Šluotelė iki 10 cm ilgio, puri, dažnai violetinio atspalvio. Žydi birželio – liepos mėn. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Auga sausose

pievose Merkio salpos vidurinėje juostoje, aliuviniuose dirvožemiuose, taip pat sausose žemyninėse pievose.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje didžiausia populiacija yra Merkio slėnyje ties Merkine. Auga gausiai.

Grėsmės ir apsauga. Nutraukus tradicinį pievų ganyimą ir šienavimą, gresia augaviečių užaugimas mišku, ypač pušimis.

Būtina atnaujinti ekstensyvų šienavimą.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1980: Varpiniai – *Gramineae* Juss. (*Poaceae* Barnhart). – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 6: 273–285. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Localities are known to exist and are concentrated in eastern Lithuania, the northwestern outpost of this continental species. The largest population occurs in the Varėna district, in the flooded meadows of the lower reaches of the Merkys River.

Aprašė Mindaugas Lapelė

Linos Jasiukonytės piešinys

Ankstyvoji smilgenė

Aira praecox L.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

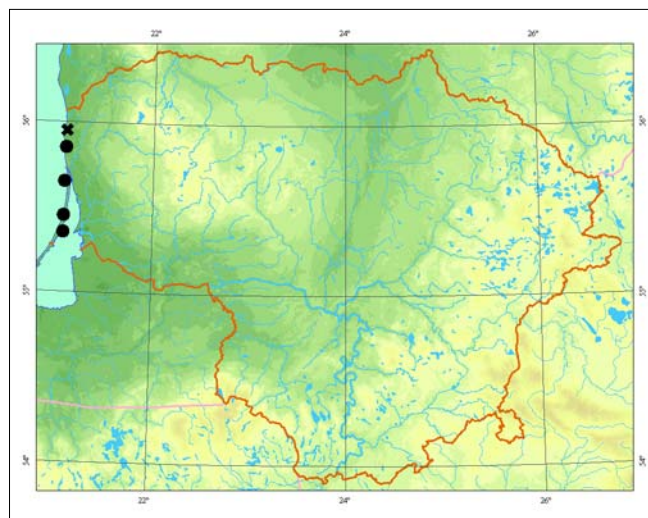
3 (R) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Pietų, Vidurio ir Vakarų Europoje. Per Lietuvą eina šiaur rytinė arealo riba. Lietuvoje aptikta tik Kuršių nerijoje ir ties Nemirseta.

Biologija ir ekologija. Vienmetis, 4–10 cm aukščio augalas. Dauginasi sėklomis. Žydi gegužės – birželio mėn., terofitas. Vegetacijos pradžioje ir žydėjimo metu populiacijoms būdingas raudonas, o vasaros pabaigoje šviesiai rudas atspalvis. Mėgsta tik neturintį maisto medžiagų lengvą priesmėlį. Auga atvirose vietose, smiltpievėse su retu žolynu, ant kvartalų linijų, miškų keliukų. Vyrauja *Carici arenariae-Airetum praecocis* bendrijose.

Populiacijų gausumas. Žinomos 7 gausios populiacijos, jose vyrauja generatyviniai augalai. Pavienių augalų retai aptinkama visame pajūrio ruože. Pakartotinai patikrinus seniausią (1928 m.) augavietę Palangoje, prie Birutės kalno, ankstyvųjų smilgenių nerasta.

2006 m. duomenimis, labai sumažėjo populiacijų, esančių Pajūrio regioniniame parke, gausumas.

Grėsmės ir apsauga. Dėl natūralios sukcesijos keičiasi bendrijų pobūdis.

Būtina atlikti stebėjimus, kad prireikus būtų galima stabdyti bendrijų užaugimo ir velėnėjimo procesą.

Informacijos šaltiniai

Stankevičiūtė J., 1998: *Airetum praecocis* (Schwickereth 1944) Krausch 1967 bendrijų paplitimas Kuršių nerijoje. – Biologinės įvairovės tyrimai ir aplinkosauginis švietimas regionuose. Respublikinės konferencijos dalyvių pranešimų santrauka: 37–38. – Vilnius.

Balevičienė J., Stankevičiūtė J., 2000: *Carici arenariae-Airetum praecocis* Westhoff et al. 1962. – Kn.: Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z. (red.): Raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 56–59. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania Aira praecox is distributed only on the coastal sands. The species is near the northeastern border of the distribution range, and rare in the whole area. A number of localities have decreased in size due to changes in the structure of communities.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Lietuvinė monažolė

Glyceria lithuanica (Gorski) Gorski

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Šiaurės ir Vidurio Europos rytuose, Rytų Europoje, Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Japonijoje. Labiausiai į vakarus nutolusios populiacijos užregistruotos Lenkijos šiaurės rytuose.

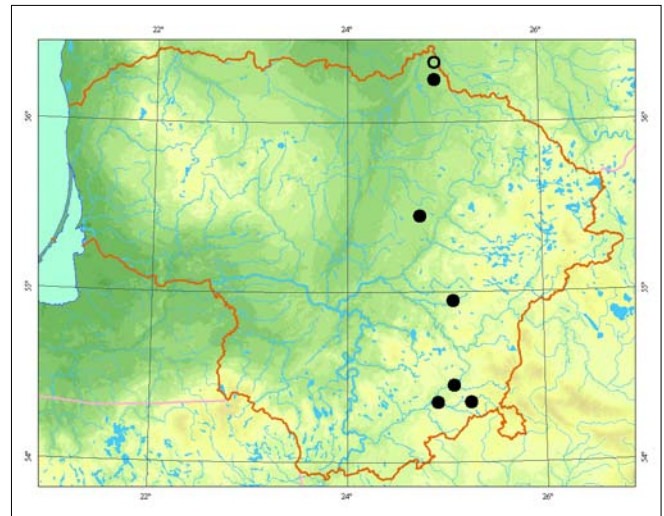
Lietuvoje populiacijos yra rytinėje dalyje, per kurią eina pietvakarinė rūšies arealo riba. Dabar šalyje žinoma 12 populiacijų.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, retus kerus sudarantis, 50–150 cm aukščio augalas su trumpais šakniastiebiais. Žydi liepos–rugpjūčio mėn. Sėklas nedideliu atstumu išnešioja vanduo. Auga drėgnuose ir šlapiuose miškuose, *Alno-Padion* sąjungos bendrijose. Biržų girioje lietuvinių monažolių pasitaiko vidutinio drėgnumo lapuotynuose, kuriuose vyrauja uosiai ir liepos. Paprastai auga nedideliuose duburiuose arba miško balų pakraščiuose, šaltiniuose miško upelių pakrantėse. Lietuvine monažole literatūroje anksčiau buvo klaidingai vadinama ruožuotoji monažolė (*Glyceria striata*) – iš Šiaurės Amerikos kilusi svetimžemė, gana sparčiai plintanti rūšis.

Populiacijų gausumas. Išsamių duomenų apie populiacijų dydį ir individų skaičių nėra, bet aišku, kad

Linos Jasiukonytės piešinys

visos žinomos populiacijos yra negausios. Jas sudaro vos kelios dešimtys žydinčių ar derančių individų, dažnai augančių nemažame plote. Rečiau augalai sudaro nedidelius sąžalynus. Gausiausios lietuvinių monažolių populiacijos (iš visų žinomų) yra Rūdninkų girioje.

Grėsmės ir apsauga. Labiausiai rūšis nyksta dėl miškų sausinimo ir plynųjų kirtimų, medynų ugdymo, paliekant tik spygliuočius, dažniausiai egles. Susidarius stipriai ūksmei, augalai negali žydėti, tam tikrą laiką vegetuoja, paskui išnyksta. Siekiant išsaugoti gyvybingas populiacijas, būtina išlaikyti tinkamiausią medyno sudėtį, lajų ir atvirų vietų mozaiką. Šiuo atžvilgiu ypač palankios brandžių šlapių miškų buveinės.

Informacijos šaltiniai

Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z., 2002: *Glyceria lithuanica* (Poaceae) in Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 8 (3): 239–246.

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae* – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

In Lithuania Glyceria lithuanica is known in the Biržai, Ukmergė, Širvintos, and Šalčininkai districts. All populations are rather small.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Miškinė monažolė

Glyceria nemoralis (R. Uechtr.) R. Uechtr. et Körn.

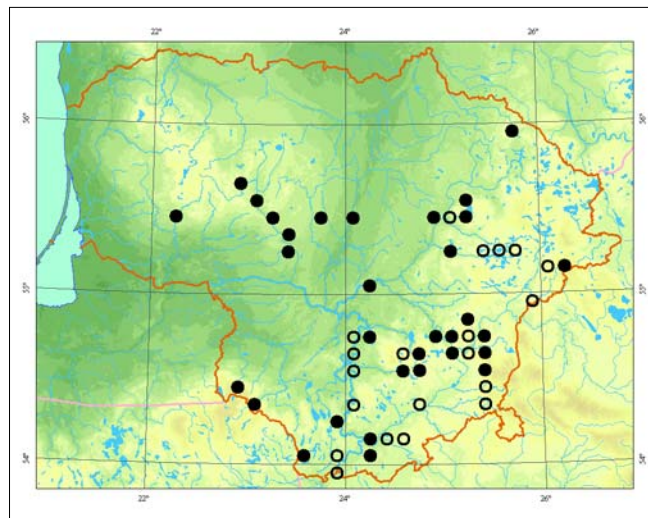
KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1984 m.

Paplitimas. Pagrindinis arealas apima Europą, labai nedidelė dalis – Azijoje (Kaukaze, Turkijoje). Lietuvoje didžiausia dalis radaviečių yra pietrytinėje dalyje, nerasta šiaurinėje ir šiaurvakarinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, iki 1 m aukščio, šviesiai žalias retakeris varpinis augalas. Dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Žydi birželio–liepos mėn., jeigu ruduo šiltas – stebimas antrinis žydėjimas. Prieraišus upių slėnių ir ežerų šlaitų lapuočių ir mišriems miškams, kur auga šaltinių išsiveržimo vietoje, iš jų ištekančiuose upeliukuose, griovose, šaltiniuose upių pakraščiuose. Sudaro miškinių monažolynų (*Glycerietum plicato-nemoralis*) bendrijas, kuriose kartu auga šaltiniuotoms augavietėms būdingi augalai (*Mentha aquatica*, *Veronica beccabunga*, *Scrophullaria umbrosa*, *Myosotis scorpioides*, *Poa trivialis* ir kt.).

Populiacijų gausumas. Tinkamose šaltiniuose augavietėse populiacijos dažniausiai gausios, sudarytos iš derančių ir vegetatyviniu būdu besidauginančių kerų.

Grėsmės ir apsauga. Nyksta kertant upių slėnių miškus, teršiant griovas ir šaltinius atliekomis, pertvarkant hidrografinį tinklą. Dėl svetimžemių rūšių (*Impatiens glandulifera*, *Impatiens parviflora*, *Heracleum sosnowskii*) įsigalėjimo vyksta nepageidautina biocenozė kaita.

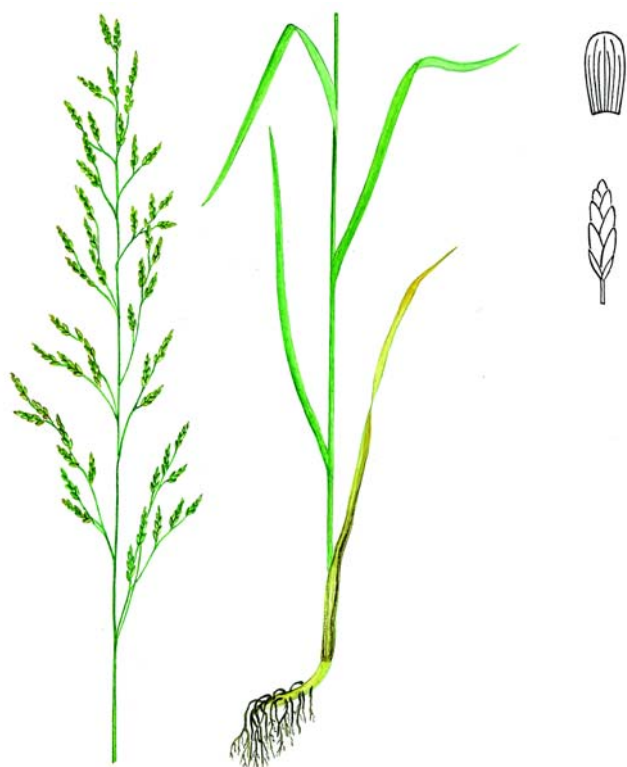
Informacijos šaltiniai

Sinkevičienė Z., 2000: *Glycerietum plicato-nemoralis* Kopecky 1972 – miškinis monažolynas. – Kn.: *Balevičienė J., Gudžinskas Z., Sinkevičienė Z.* (red.), Lietuvos raudonoji knyga. Augalų bendrijos: 124–126. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The species is not considered rare across most of Lithuania, yet is distributed only in specific habitats. Abundant populations are found on springy riverbanks and lake slopes overgrown with forest. The main threats are the clearing of slope forests, urbanisation of river valleys and the invasion of alien species.

Aprašė Zofija Sinkevičienė

Linos Jasiukonytės piešinys

Paprastoji bekmanija

Beckmannia eruciformis (L.) Host

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

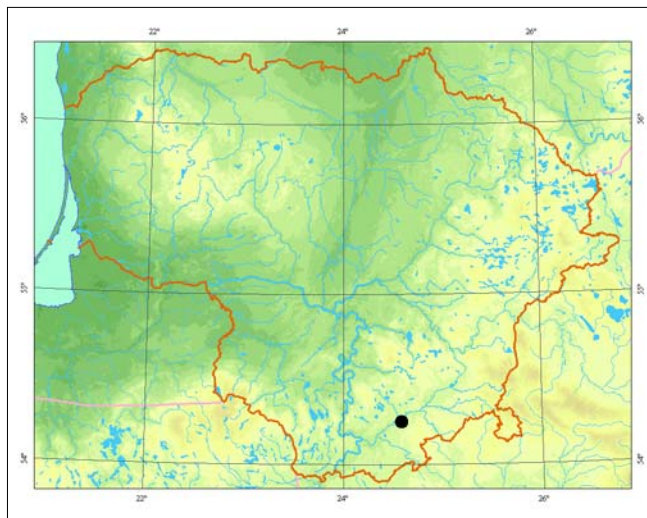
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Vidurio ir Pietų Europoje, Kaukaze, Centrinėje Azijoje, Sibire.

Vienintelė tikriausiai savaiminė šios rūšies populiacija Lietuvoje žinoma tik ties Merkio ir Varėnės upių santaka (Varėnos r.), o Kauno, Panevėžio, Utenos ir Vilniaus r. aptinkami augalai užnešti atsitiktinai arba išlikę buvusių pasėlių vietose ir sulaukėję.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, retus kerus sudarantis, 30–100 cm aukščio augalas su trumpais šakniastiebiais. Hemikriptofitas. Žydi liepos – rugpjūčio mėn. Žiedus apdulkina vėjas. Anksti nušienauti ar nuganyti augalai menkai žydi. Sėklos (grūdai) subręsta rugpjūčio – rugsėjo mėn., jas išnešioja vėjas ir vanduo. Auga vidutinio drėgnumo ir drėgnose pievose, vidutiniškai derlingame, mažai rūgščiame ar šarmingame (pH 5,8–7,6) dirvožemyje. Geriausiai auga gerai apšviestose bu-

veinėse, bet pakenčia ir dalinį pavėšį, todėl galima aptikti retais medžiais apaugusiuose paupiuose.

Populiacijų gausumas. Populiacijų gausumas ir užimamas plotas Varėnės pakrantėse ties Užmelnų kaimu ir Senąja Varėna (Varėnos r.) šiuo metu nežinomas. Anksčiau augo nedidelėmis grupėmis, vietomis sudarė retus, kelių ar keliolikos kvadratinių metrų ploto sąžalynus.

Grėsmės ir apsauga. Pernelyg intensyvus ganymas, menkas šienavimas, savaiminės pievų bendrijų sukcesijos, užtvindymas, žmonių sukelti vandens režimo pokyčiai. Pievos, kuriose auga paprastosios bekmanijos, turėtų būti mažai ganomos ir šienaujamos. Atskiri pievų plotai turėtų būti šienaujami rotacijos būdu: vieni – birželio antroje pusėje, kiti – rugpjūčio pabaigoje arba rugsėjo mėn. pradžioje. Antropogeninės kilmės populiacijos neturėtų būti saugomos.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae* – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

The only most likely native population of Beckmannia eruciformis is known to exist in the Varėna district, at the confluence of the Merkys and Varėnė rivers. Other populations are of anthropogenous origin.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Jono Augustausko nuotrauka

Juosvavarpis pašiaušėlis

Alopecurus arundinaceus Poir.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)

ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

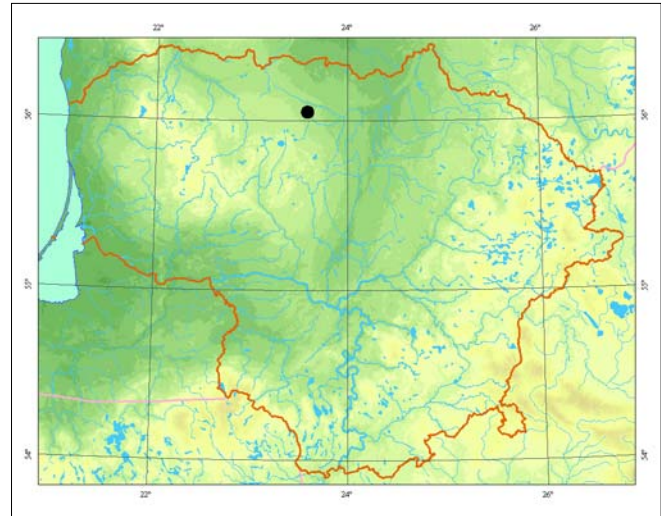
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Europoje, Kaukaze, Sibire, Centrinėje ir Mažojoje Azijoje, introdukuota arba užneštinė daugelyje kitų ne atogražų regionų.

Lietuvoje ilgą laiką nurodomos 2 radavietės (Vilnelės slėnyje Vilniaus apyl. ir Šiaulių apyl.), tačiau jose surinktų herbariumo pavyzdžių priskyrimas *Alopecurus arundinaceus* rūšiai abejotinas. 2005 m. rūšis aptikta Kruojos upelio slėnyje (Pakruojo r.).

Biologija ir ekologija. Daugiametis, aukštaūgis (50–150 cm), ilgus šakniastiebius turintis augalas. Žiedynas pilkšvas arba juosvas, varpažvyniai viršūnėje prasiskėtę. Žydi gegužės – birželio mėn., dauginasi sėklomis ir vegetatyviniu būdu. Laikomas geru pašariniu augalu. Gali augti drėgnose ir pelkėtose pievose, pagrioviuose, šlapiuose paupiuose ir paežerėse. Silpnas halofitas.

Populiacijų gausumas. Žinomoje radavietėje buveinė (vingiorykštynų ir pašiaušėlynų) užima maždaug 2 arus, kurioje juosvavarpiai pašiaušėliai auga padrikkais ploteliais.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės nėra įvertintos. Būtina ieškoti radaviečių ir tikslinti populiacijų būklę.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – Gramineae. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Data on the state of species populations and localities is inaccurate. Only one population in northern Lithuania was confirmed by scientific data (2005).

Aprašė Valerijus Rašomavičius

Linos Jasiukonytės piešinys

Miškinis eraičinas

Festuca altissima All.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

3 (R) kategorija

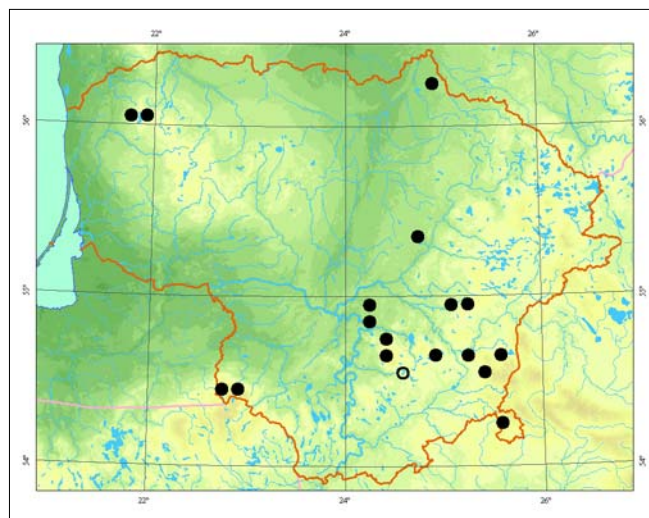
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vakarų, Vidurio ir Rytų Europoje, Kaukaze, Pietvakarių Azijoje, Altajuje.

Lietuvoje rūšies paplitimas susijęs su lapuočių miškų paplitimu. Reta rūšis.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, 60–120 cm aukščio augalas. Žydi birželio pabaigoje – liepos mėn. Žiedus apdulkina vėjas. Sėklos (grūdai) subręsta liepos – rugpjūčio mėn. Jas išnešioja vėjas, kartais gyvūnai. Ūksmę mėgstantis augalas, gali augti buveinėse, kuriose apšviestumas vegetacijos laikotarpiu sudaro apie 5 proc. viso šviesos kiekio, tačiau esant geresniam apšvietimui (iki 50 proc.) augalai gausiau žydi ir dera, būna vešlesni. Auga lapuočių ir mišriuose miškuose, vidutinio drėgnumo, derlinguose, turtinguose azoto junginių, dažniausiai priemolio dirvožemiuose.

Populiacijų gausumas. Aptiktos populiacijos yra nedidelės, jas paprastai sudaro pavieniai, dideliame plote augantys individai. Rečiau miškiniai eraičiniai auga gana tankiais guotais, kuriuos sudaro iki 100 kerų. Miškų kirtavietėse pirmais metais miškiniai eraičiniai

gausiai pražysta, bet vėlesniais metais, kai suklesti aukštosios kirtaviečių žolės ir krūmai, žydinčių individų lieka labai mažai. Mažai žydinčių augalų būna miškuose, kuriuose tankus krūmų ardas.

Kai kuriais metais atskiros populiacijos smarkiai nukentčia nuo grybinių ligų, kurias sukelia *Puccinia* ir *Uromyces* genčių grybai. Ligoti augalai nesubrandina sėklų arba jų derlius būna labai menkas.

Grėsmės ir apsauga. Didžiausią grėsmę kelia staigūs buveinių sąlygų pokyčiai, vykstantys iškirtus brandžius miškus. Taip pat nyksta dėl medžių tankumo didinimo, spygliuočių plantacijų veisimo iškirtų lapuotynų plotuose.

Būtina išsaugoti įvairaus amžiaus lapuočių medžių medyną. Rūšies buveinių plotuose negalima veisti arba ugdyti eglynų.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – Gramineae – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

In Lithuania the distribution of *Festuca altissima* is closely related with the distribution of broad leaf forests. This species is threatened by rapid changes in habitat conditions and improper forest management.

Aprašė Zigmantas Gudžinskas

Linos Jasiukonytės piešinys

Smėlyninis eraičinas

Festuca psammophila (Hack. ex Čelak.) Fritsch

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

4 (I) kategorija

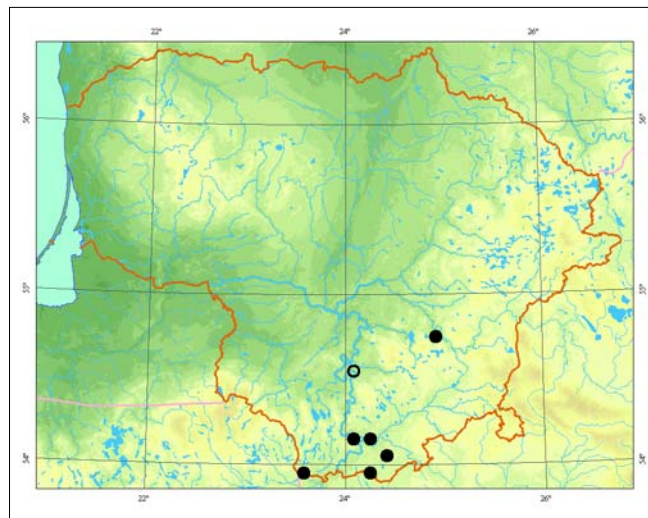
Statusas. Į Lietuvos saugomų augalų sąrašus rūšis įrašyta nuo 1981 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje.

Per Lietuvą eina šiaurvakarinė rūšies paplitimo riba. Paplitimas nepakankamai ištirtas. Lietuvoje ūšis rasta Pietryčių smėlėtoje lygumoje (Varėnos, Alytaus, Lazdijų r.). 2000 m. aptikta Neris upės smėlėtuose krantuose (Trakų r.). Bohemijos ir Lenkijos endemas.

Biologija ir ekologija. Daugiametis, tankiakkeris, nedidelius kupstus sudarantis, 20–60 cm aukščio augalas. Lapų makštys šviesiai violetinės, stiebas plikas, žiedyno ašis nešiuurkšti. Žydi birželio – liepos mėn. Dauginasi sėklomis, kurios platinamos per potvynius. Pagrindinės augavietės smėlėtuose upių šlaituose. Pasitaiko pamiškėse, žemyninėse kopose, pušynų retmėse. *Festuca psammophila*-*Koelerietum* bendrijų edifikatorius ir būdinga rūšis. Gana gausiai auga ir vyrauja *Cladonio-Pinetum* bendrijose.

Populiacijų gausumas. Populiacijos gausios, tačiau užima mažus plotus. Didžiausios (50–200 m²) yra Nemuno ir Merkio upių aukštuose smėlėtuose šlaituose. Jose generatyviniai ir vegetatyviniai individai žolyne sudaro beveik ištisinę dangą. Palei Ūlos, Sraujos, Skrob-

laus ir Stangės upes esančių populiacijų užimamas plotas daug mažesnis (16–30 m²) jose vyrauja vegetatyviniai augalai.

Grėsmės ir apsauga. *Festuca psammophila* priklauso tai augalų grupei, kurių išlikimo sąlyga – žmogaus ūkinė veikla. Svarbiausia ganyti galvijus, šienauti. Nyksta dėl vėjo ar vandens erozijos, apželdinant smėlynus mišku ir atsisakant Pietų Lietuvoje tradicinio gyvulių pergynimo ganytis.

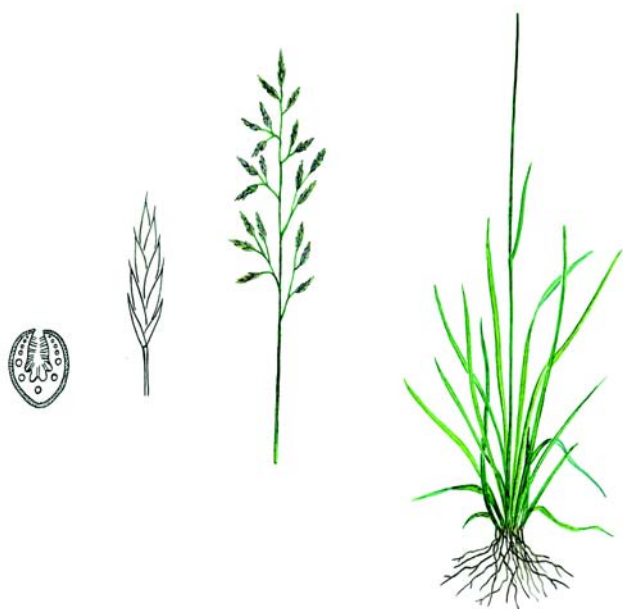
Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Eraičinas – *Festuca*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 246–258. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI.

Summary

Localities are concentrated on the fluvio-glacial plain of southeastern Lithuania. The species occurs on the continental dunes and dry sandy banks of rivers. The largest populations are on the sandy slopes in the valleys of the Nemunas and Merkys rivers.

Aprašė Jolanta Stankevičiūtė

Linos Jasiukonytės piešinys

Miškinė šunažolė

Dactylis polygama Horv.

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

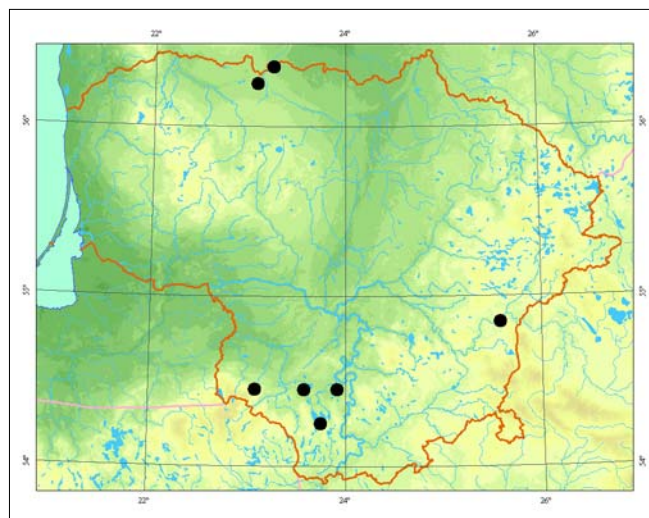
4 (I) kategorija

Statusas. Į Lietuvos raudonąją knygą rūšis įrašyta nuo 1989 m.

Paplitimas. Vidurio Europoje, Šiaurės Balkanuose, Pirėnų kalnuose, šiaurėje – iki Švedijos.

Lietuvoje rūšis aptikta Žagarės ir Martyniškių apylinkėse (Joniškio r.), Buktos miške (Marijampolės r.), Nemėnčinės apylinkėse (Vilniaus r.), Alytaus ir Lazdijų rajonuose. Esama senų duomenų apie radavietes Vilniaus apylinkėse ir Palangoje.

Biologija ir ekologija. Šakniastiebis žolinis augalas. Miškinę šunažolę sunku atskirti nuo miškuose retkarčiais aptinkamos paprastosios šunažolės (*Dactylis glomerata*), tačiau miškinės šunažolės apatinė šluotelės šakelė neaiškiai atitolusi nuo kitų; apatinio varpažvynio nugarėlė neblakstienota, šiurkšti. Augalai žydi birželio ir liepos mėn. Žiedus apdulkina vėjas. Dauginasi šakniastiebiais ir sėklomis. Auga šviesiuose lapuočių ir mišriuose miškuose: turtinguose rūšių

pušynuose (*Serratulo-Pinetum*, *Quercu-Pinetum*), sausuose *Carpinion* sąjungos ažuolynuose ir skroblynuose, senuose parkuose.

Populiacijų gausumas. Auga pavieniui arba grupėmis, po 10–15 augalų. Aptinkami šviesesnėse vietose (šlaituose, miškų retmėse).

Grėsmės ir apsauga. Plynieji kirtimai, medžių ir krūmų susivėrimas, nutrūkusi tradicinė ekstensyvi ūkinė veikla: miškų aikštelių šienavimas ir ganymas.

Gali reikėti retinti krūmus (rečiau medynus), saikingai ganyti miškuose.

Informacijos šaltiniai

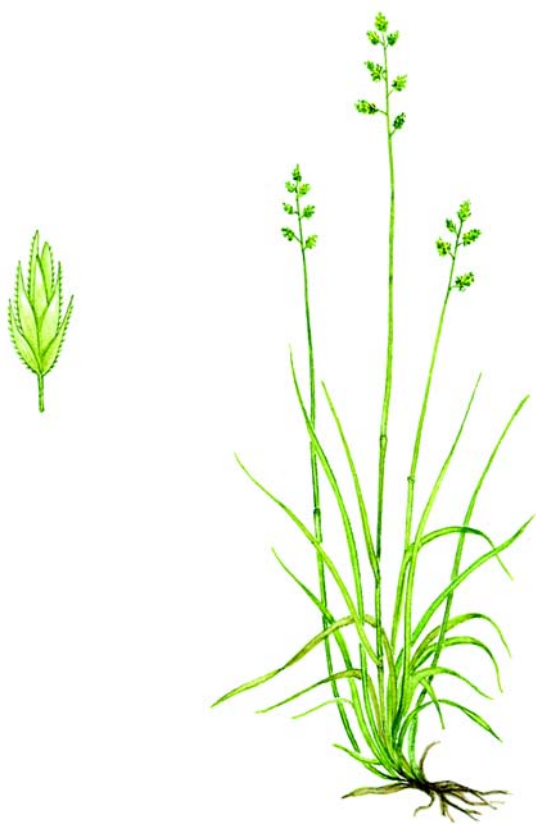
Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae*. – Kn.: Natkevičaitė-Ivanauskienė M. (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, HSUD.

Summary

In Lithuania, only several sites of Dactylis polygama are known. The species occurs in open broadleaved forests (Carpinion) and mixed pine forests (Serratulo-Pinetum, Quercu-Pinetum), usually along forest edges and on slopes. The main threats are clear felling, bush overgrowth, and discontinued grazing and mowing in forest clearings.

Aprašė Raimondas Čiuplys

Linos Jasiukonytės piešinys

Retožiedė miglė

Poa remota Forselles

KLASĖ LELIJAINIAI (*LILIOPSISIDA*)
ŠEIMA MIGLINIAI (*POACEAE*)

5 (Rs) kategorija

Populiacijų gausumas ir apsauga. Populiacijos dažniausiai negausios. Augalai auga pavieniais kereliais arba nedidelėmis grupėmis. Retkarčiais sudaro kelių kvadratinių metrų ploto sąžalynus.

Grėsmės. Didžiausią grėsmę kelia buveinių nykimas dėl miškų kirtimo ir sausinimo. Kai kada augavietės užtvindomos, ypač bebrų.

Informacijos šaltiniai

Natkevičaitė-Ivanauskienė M., 1963: Varpiniai – *Gramineae*. – Kn.: *Natkevičaitė-Ivanauskienė M.* (red.), Lietuvos TSR flora, 2: 114–299. – Vilnius.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS, WI, HSUD.

Summary

Poa remota is distributed in all of Lithuania, though it is rarer in the northern and western regions. The species is associated with springy broadleaved forests, mainly *Circaeo-Alnetum*. Populations are not usually abundant, consisting of solitary plants or small groups. The main threats are draining and forest felling. Some sites are also prone to flooding by beaver activity.

Aprašė Raimondas Čiuplys

KARALYSTĖ
GRYBAI
FUNGI

Skyrius
Aukšliagrybūnai
Ascomycota

Paprastasis taukius

Sarcosoma globosum

(Schmidel : Fr.) Casp.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA TAUKINIAI (*SARCOSOMATACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ėiaurēs Amerikoje. Lietuvoje iĖ turimō kolekcijō Ėinomos 3 radavietēs: AnykĖiō Ėilelyje (AnykĖiō r.), Ėiauliō r. (grybais prekiauta Ėiauliō turgavietėje) ir Verkiō miĖke (Vilniaus apyl.). J. Mazelaitis (1966) teigē, kad grybas Ėapnas centrinėje Ėalies dalyje, Ėiauliō ir Panevėpio r., taēiau tikslīō radavieēiō nenurodē.

Biologija ir ekologija. Apoteciai 3– 10 cm dyĖpio, rutuliōki, bekoēiai, juosvai rudi, prie substrato prisitvirtinē rizomorfomis, virĖutinėje dalyje su lēkĖtelēs formos ādubimu. Vaisiakūniai vienmeēiai, formuojasi tirpstant ar tik nutirpus sniegui kovo– geguĖs mėn., kartais pasirodo gruodpio mėn. Auga pavieniui ar grupėmis ant miĖko paklotēs tarp spygliō ir samanō, ant dirvoĖemyje panirusios medienos, Ėapniausiai brandpiuose eglynuose, jō pakraĖiuose. Saprotrofas. Vaisiakūniai drebutinēs konsistencijos, jais buvo tepamos Ėaizdos ir vėpimō ratō aĖys; drebutinēs masēs spiritinis antpilas buvo liaudies pripaĖintas vaistas nuo reumato. Turgavietēse buvo pardavinėjami kaip „Ėemēs taukai“.

Populiacijō gausumas. Lietuvoje tiksliai Ėinomos 3 populiacijos. Nerandamas nuo 1960 m.

Grėsmēs ir apsauga. Brandpiō ir senō egliō kirtimas, miĖko dirvoĖemio ir paklotēs ardymas, iĖtrypimas ir vaisiakūniō rinkimas.

Informacijos Ėaltiniai

Mazelaitis J., 1966: Materialy k flore sumchatykh (*Ascomycetes*) gribov Litovskoj SSR. – Scientific works, vol. 74, Botany, 2nd ser. Proceedings of the third symposium of the investigations of the Baltic republics mycolichen flora. Riga: 77– 83.

Kutorga E., 2000: Ausūnieēiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI.

Summary

Only three localities are known, yet has not been observed since 1960.

ApraĖē Ernestas Kutorga

Ilgakotē mikrostroma

Microstoma protracta (Fr.) Kanouse

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA PLAĖIATAURINIAI (*SARCOSCYPHACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurēs Amerikoje. Lietuvoje rūĖis rasta Vilniaus apylinkēse, Verkiō miĖke.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai vienmeēiai, formuojasi kovo– geguĖs mėn. Auga grupėmis, po 2– 10 apotecio, ant dirvoĖemyje ar miĖko paklotėje panirusios trūnijanēios medienos, miĖkuose su nesuardyta miĖko paklote ar dirvoĖemiu – ten, kur gausu medienos liekanō. Randamas Ėalia lapuoēiō medpiō (alksnīō, uosiō, klevō, āpuolō, liepō, lazdynō), kurie paprastai auga vidutinio drėgnumo ar drėgname, molingame ar kalkingame dirvoĖemyje.

Populiacijō gausumas. Lietuvoje Ėinoma 1 radavietē Vilniaus apylinkēse, Verkiō miĖke (1957 03 30).

Grėsmēs ir apsauga. MiĖkō retinimas ir Ėviesinimas, Ėpiūstanēiō ir nudĖiūvusio lapuoēiō medpiō kirtimas ir liekanō Ėalinimas, miĖkō sausinimas. MiĖko dirvoĖemio ir paklotēs ardymas, trypimas, Ėakō rinkimas.

Informacijos Ėaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieēiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

Only one locality is known, yet has not been observed since 1957.

ApraĖē Ernestas Kutorga

Apskritasporis bobausis

Gyromitra sphaerospora (Peck) Sacc.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)

ĖEIMA ALVYTINIAI (*HELVELLACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĩraĖyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, ĖiaurĖs Amerikoje. Lietuvoje ĩnoma 1 radavietĖ SartĖ regioniniame parke.

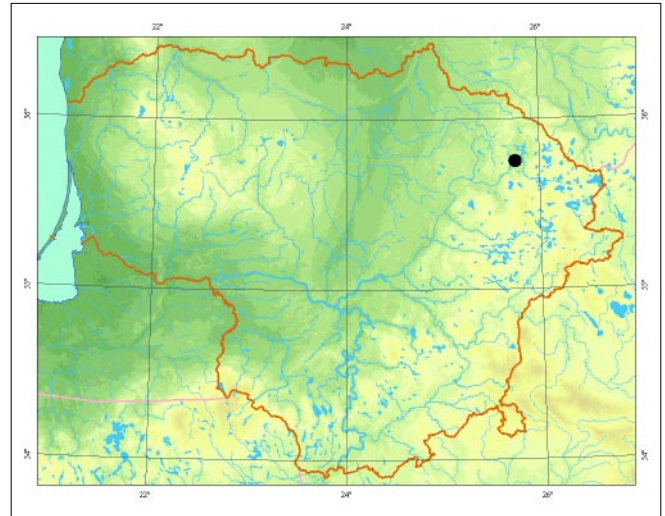
Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai vienmeĖiai, formuojasi vasarā, auga pavieniui ar grupĖmis ant labai sutrāĖusios, neretai apaugusios samanomis, lapuoĖiĖ ir spygliuoĖiĖ medienos lapuoĖiĖ, spygliuoĖiĖ ar miĖriuose miĖkuose. Medienos saprotrofas. Vaisiakūniai uĖauga iki 10– 15 cm aukĖio, kepurĖlĖ netaisyklin-gai iĖgaubta ar balno formos, ruda. Nevalgomas.

PopuliacijĖ gausumas. Lietuvoje ĩnoma 1 radavietĖ DusetĖ girioje. Grybas augo ant paprastosios eglĖs (*Picea abies*) kelmo sutrāĖusios medienos.

GrĖsmĖs ir apsauga. StambiĖ medienos nuokritĖ Ėalini-mas.

Linos JasiukonytĖs pieĖinys

Informacijos Ėaltiniai

IrĖnaitĖ R., 2004: Diversity and conservation of macromycetes in Dusetos forest, Sartai Regional Park. – *Botanica Lithuanica*, 10 (3): 177– 194. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

Only one locality is known. It was last observed in 2003.

ApraĖĖ Ernestas Kutorga

Popeminė hidnotrija

Hydnotrya tulasnei (Berk. & Broome) Berk. & Broome

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA ALVYTINIAI (*HELVELLACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ėiaurės ir Pietø Amerikoje. Lietuvoje Ŗinoma 1 radavietė Ėilutės r.

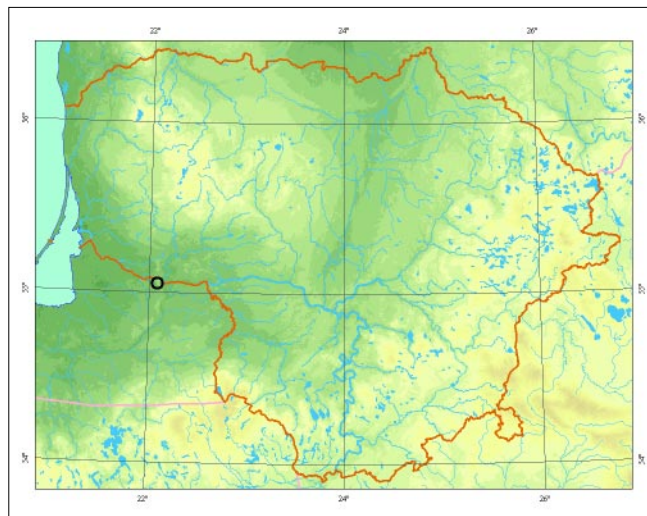
Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai 0,5– 4 cm dyĖpio, netaisyklingai rutuliĖki ar elipsoidiniai, gelsvi arba rudi. Vienmeėiai, formuojasi vasarā ir rudenā, auga grupėmis dirvøpemyje, lapuoėiø ir spygliuoėiø miĖkuose. Sudaro ektomikorizā. Vaisiakūniai mėsingi, valgomai, jais minta miĖko gyvūnai.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje Ŗinoma 1 populiacija. 1988 m. Rambyno miĖke aptikti keli vaisiakūniai.

Grėsės ir apsauga. MiĖkø kirtimas, miĖko dirvøpemie ir paklotės ardyimas, trypimas. Pernelyg intensyvus miĖko gyvūnø mitimas vaisiakūniais.

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Informacijos Ŗaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdŖiai: BILAS.

Summary

Only one locality is known. Not observed since 1988.

ApraĖė Ernestas Kutorga

Ryðkioji grapiataurė

Caloscypha fulgens (Pers.) Boud.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA GRAPIATAURINIAI (*CALOSCYPHACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rûðis åraðyta nuo 2000 m.

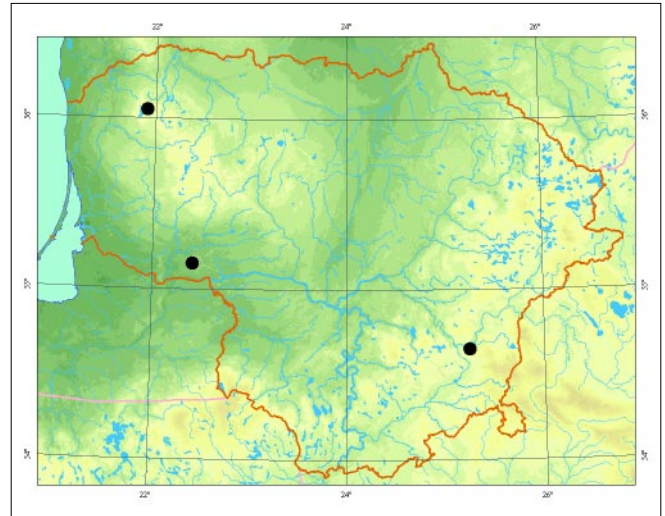
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinomos 3 radavietės Jurbarko, Plungės r. ir Vilniuje.

Biologija ir ekologija. Apoteciai 1– 4 cm skersmens, gilaus dubenėlio formos, bekoėiai ar su trumpu kotu; himenis ryðkiai geltonas ar oranþinis, paspaudus – pilkðvai þalsvas ar melsvas. Vaisiakūniai vienmeėiai, formuojasi pavasarå ir vasaros pradþioje. Auga pavieniui ar grupėmis ant spygliø ir kitø nuokritø paklotės, tarp samanø, spygliuoėiø ir miðriuose miðkuose. Lietuvoje daþniausiai aptinkamas eglynuose ar medynuose su eglėmis. Saprotrofas.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 3 populiacijos. Po keletå vaisiakūniø aptikta Vieðvilės valstybiniam rezervate (1994 m.), Vingio parke (Vilniuje, 1997 m.) ir Plokðtinės gamtiniame rezervate (2001 m.).

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Brandþiø spygliuoėiø medþiø, ypaė egljø, kirtimas; miðko paklotės ardymas.

Informacijos ðaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Vulnerable species, three localities are known (observed in 1994, 1997 and 2001).

Apraðė Ernestas Kutorga

Puslaisvis briedpiukas

Morchella semilibera DC.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA BRIEDPIUKINIAI (*MORCHELLACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

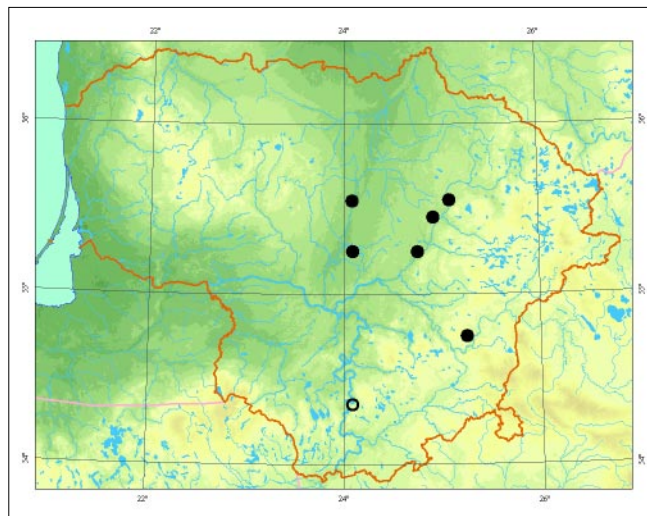
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje Ėinoma 12 radavieĖiū: Alytaus, AnykĖiū, Kėdainiū, KupiĖkio, Panevėpio, Ukmergės ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Apoteciai iki 15–20 cm aukĖiū. Kepurėlė kūgio formos, korėta, prie koto paprastai priaugusi vidurine dalimi, pilkūvai ruda. Kotas cilindriĖkas, su negiliomis ādubomis ar vagelėmis, balsvas. Vaisiakūniai vienmeĖiai, formuojasi pavasarā, auga

Ernesto Kutorgos nuotrauka

pavieniui ar grupėmis ant smėlėto ar humusingo dirvoĖmio, tarp Ėoliū ir pūvanėiū lapū, lapuoėiū ar miĖriuose miĖškuose ir parkuose. DirvoĖmio saprotrofas arba sudaro mikorizā. Vaisiakūniai valgomi.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje Ėinoma 12 populiacijū, dalis jū gyvybingos, taėiau fruktifikacija vyksta nereguliariai.

Grėsmės ir apsauga. Pibrėstanėiū ar brandĖiū lapuoėiū miĖkū kirtimas, vaisiakūniū rinkimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI.

Summary

12 localities are known. This is a rare species that reproduces at irregular intervals.

ApraĖė Ernestas Kutorga

Bohemiðkasis aukðliavarpis

Verpa bohemica (Krombh.) J. Schröt. (sin. *Ptychoverpa bohemica* (Krombh.) Boud.)

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA BRIEDPIUKINIAI (*MORCHELLACEAE*)

3 (R) kategorija

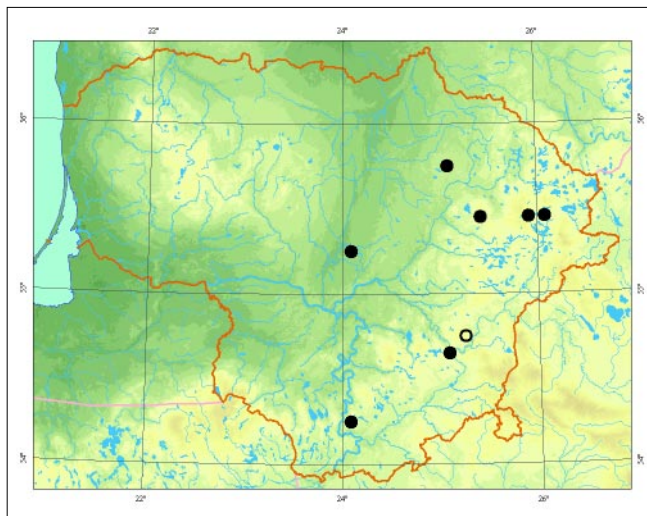
Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinoma 15 radaviečių Anykðėiø, Ignalinos, Kėdainiø, Trakø, Utenos, Varėnos ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai vienmečiai, formuojasi pavasarį, auga pavieniui ar grupėmis ant humusingo ir drėgno dirvøpmio, tarp þoliø ir pūvanėiø lapø, lapuočių, miðriuose miðkuose ir parkuose, paprastai ðalia drebuliø. Dirvøpmio saprotrofas ar sudaro mikorizę. Vaisiakūniai uþauga iki 15–20 cm aukðio, kepurėlė varpelio formos, iðilgai giliai raukðlėta, prie koto priaugusi virðūnine dalimi, ruda. Ðvieþias

Ernesto Kutorgos nuotrauka

grybas toksiðkas. Galima supainioti su puslaisviu briedþiuku (*Morchella semilibera*), kurio kepurėlė kitaip priaugusi prie koto.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 15 radaviečių, kai kurios populiacijos gyvybingos, taėiau fruktifikacija vyksta nereguliariai.

Grėsmės ir apsauga. Pibręstanėiø ar brandþiø lapuočių medþiø, ypaė drebuliø, kirtimas, vaisiakūniø rinkimas.

Informacijos ðaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūniečiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

15 localities are known. This is a rare species that reproduces at irregular intervals.

Apraðė Ernestas Kutorga

Pirėtuotasis aukėliavarpis

Verpa conica (O. F. Müll.) Sw. (sin. *V. digitaliformis* Pers.)

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA BRIEDPIUKINIAI (MORCHELLACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūėis āraėyta nuo 1992 m.

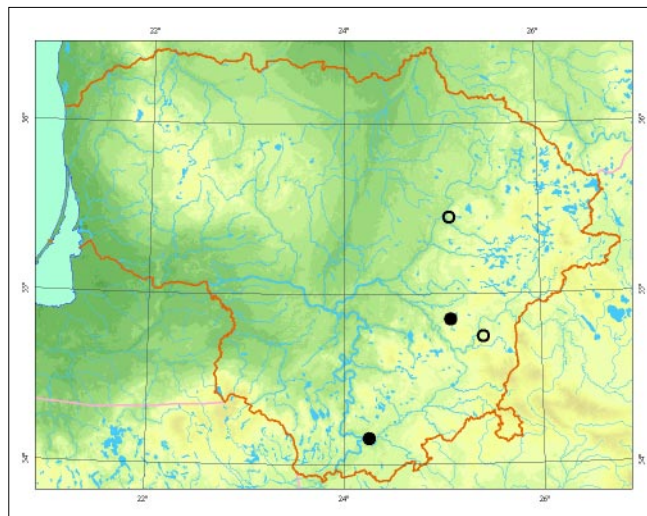
Paplitimas. Europoje, Islandijoje, Azijoje, Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje ėinomos 4 radavietės Anykėėiė, Varėnos ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai vienmėėiai, formuojasi pavasarā, auga pavieniui ar grupėmis ant smėlėto ar humusingo dirvėpmio, tarp ėoliė, spygliuoėiė ir lapuoėiė miėkuose, pamiėkiė pievelėse, upiė slėniuose, kartais soduose. Dirvėpmio saprotrofas ar sudaro mikorizā. Vaisiakūniai uėauga iki 10–15 cm aukėėio, kepurėlė varpelio ar beveik rutulio formos,

Ernesto Kutorgos nuotrauka

truputā banguota ar raukėlėta, prie koto priaugusi virėėnine dalimi, ruda. Ėvieėias grybas toksiėkas.

Populiacijė gausumas. Lietuvoje ėinomos 4 radavietės, aptinkami tik pavieniai vaisiakūniai, fruktifikacija vyksta nereguliariai.

Grėsmės ir apsauga. Miėkė kirtimas, vaisiakūniė rinkimas.

Informacijos šaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausėnieėėiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

Four localities are known. This is a rare species that reproduces irregularly.

Apraėė Ernestas Kutorga

Smiltyninis ausūnis

Peziza ammophila Durieu et Mont.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA AUSŪNINIAI (*PEZIZACEAE*)

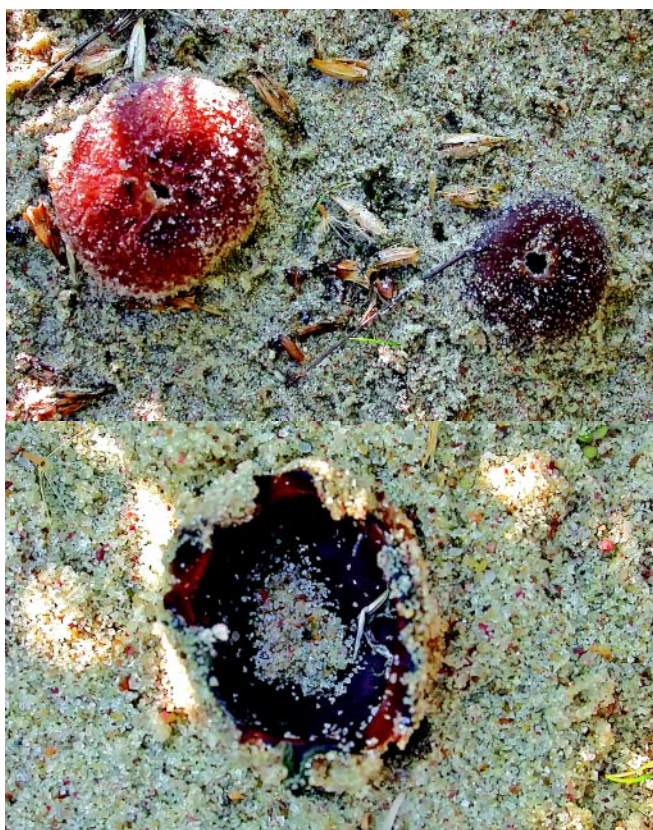
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis ĩraĖyta nuo 1992 m.

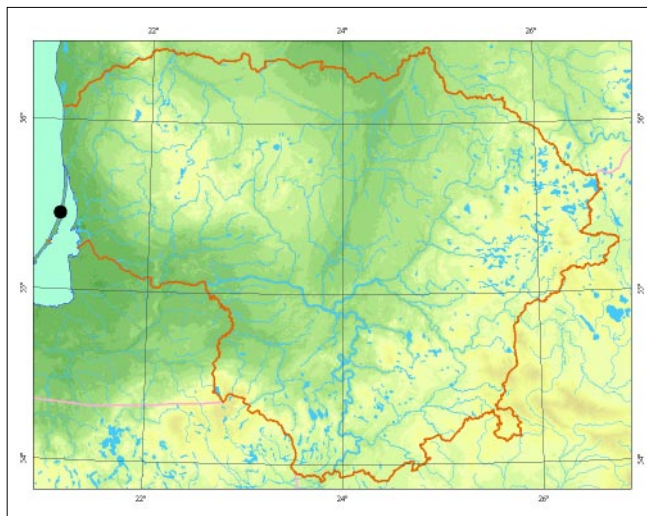
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje ĩnomos 4 radavietės KurĖiø nerijoje.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai vienmėėiai, formuojasi vasaros pabaigoje ir rudenā. Auga pavieniui ar nedidelėmis grupėmis, iĖ dalies panirė ĩ pajūrio ir KurĖiø mariø krantø ir kopø smėlā, paprastai tarp pajūrinės smiltlendrės (*Ammophila arenaria*), pajūrinio eraiėino (*Festuca arenaria*) ir smiltyninės rugia-veidės (*Leymus arenarius*). Smėlyje esanėiø organi-

Ernesto Kutorgos nuotraukos

niø liekanø saprotrofas, druskomėgis. Grybas auga tose vietose, kuriose yra pustomo smėlio su retais ĩoliø sūpalynais ir kurios dar neapaugo kerpėmis, samanomis ir krūmais.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje ĩnomos 4 radavietės. KurĖiø nerijos nacionalinio parko Nagliø gamtos rezervate grybas aptiktas 4 kartus. Populiacijø būklė kol kas stabili (stebėta 1988 ir 2003 m.).

Grėsmės ir apsauga. Kopø ardymas ir jø nykimas, natūralus apėlimas samanomis, kerpėmis ar krūmais bei dirbtinis apėldinimas; poilsinė veikla.

Informacijos Ŗaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI.

Summary

Four localities are known. Populations are in a stable condition (observed in 1988 and 2003).

ApraĖė Ernestas Kutorga

Geltonasis kiðkiaausis

Otidea onotica (Pers.) Fuckel

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA PIRONEMINIAI (*PYRONEMATACEAE*)

2 (V) kategorija

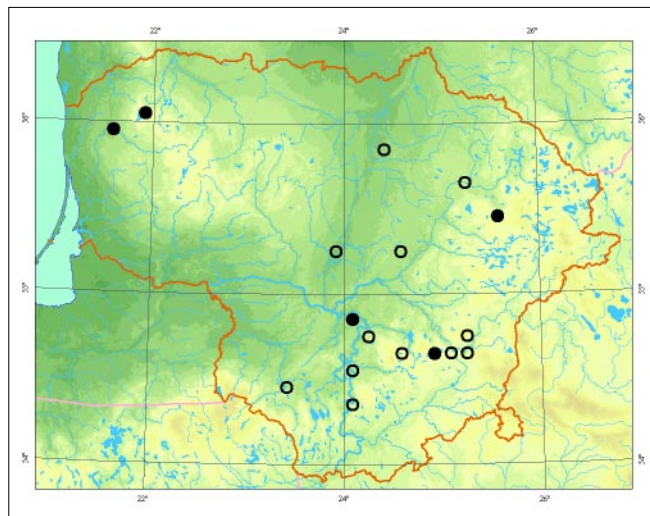
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje þinoma apie 30 radavieèiø Alytaus, Anykð-èiø, Kaiðiadoriø, Kauno, Kėdainiø, Marijampolės, Panevėþio, Plungės, Ðilutės, Trakø, Ukmergės, Utenos ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Apoteciai 1– 3 cm skersmens, 2– 10 cm aukðeiø, ausies ar ðaukðto formos, oranþiniai ar smėlio geltonumo, trumpakoèiai. Vaisiakūniai vienmeèiai, formuojasi vasarà ir rudenà. Paprastai auga grupėmis ant dirvoþemio, miðko paklotės ir sutrūnijusios kelmø medienos lapuoèiø, spygliuoèiø ir miðriuose miðkuose, parkuose, dabniausiai ðalia àpuolø. Sudaro ektomikorizà.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma apie 30 populiacijø. Daugiausia jø stebėta ir kolekcijø surinkta

1950– 1980 m. Ðis grybas buvo traktuojamas kaip labai dabnas, taèiau nuo 1981 m. iki 1997 m. kolekcijø nebuvo surinkta (dalis populiacijø galėjo sunykti). Kelios negausios populiacijos aptiktos 1998, 2001 ir 2004 m.

Grėsmės ir apsauga. Bendras miðkø degradavimas ir mikorizės būklės blogėjimas (galbūt dėl atmosferos tarðos), brandþiø miðkø kirtimas.

Informacijos ðaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieèiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Vulnerable species, 30 localities are known (only a few observations from 1998–2004).

Apraðė Ernestas Kutorga

Ramutės Dukevièienės pieðinys

Krateriðkasis taurûnis

Urnula craterium (Schwein.) Fr.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA TAUKINIAI (*SARCOSOMATACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurës Amerikoje. Lietuvoje þinoma 10 radavieèiø Alytaus, Jurbarko, Molëtø, Trakø ir Vilniaus rajonuose.

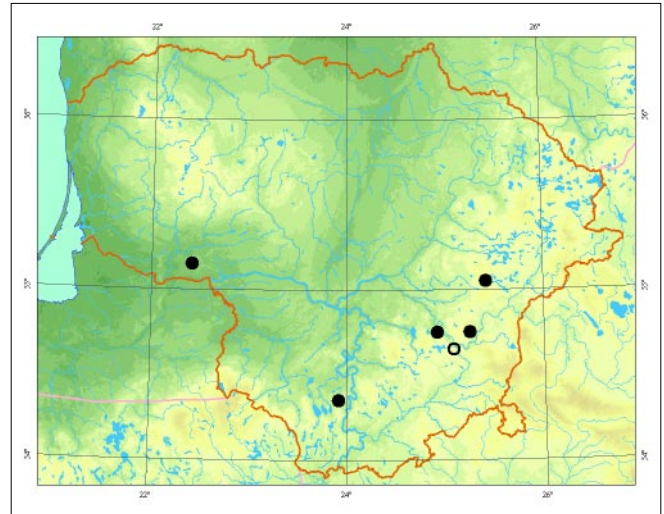
Biologija ir ekologija. Vaisiakûniai vienmeèiai, formuojasi pavasará, auga pavieniui, grupëmis ar kuokðtais ant dirvøpemyje ar jo pavirðiuje trûnijanëios lapuoèiø ðakø ir ðakeliø medienos lapuoèiø ir miðriuose miðkuose, parkuose. Medienos saprotrofai. Vaisiakûniai upauga iki 10 cm aukðëio ir 4 cm ploëio, gilios taurës formos, juosvai rudi, odiðki, nevalgomi.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 10 radavieèiø, kai kurios populiacijos gyvybingos, taèiau fruktifikacija vyksta nereguliariai.

Grësmës ir apsauga. Lapuoèiø medþiø kirtimas, medienos nuokritø ðalinimas, miðko paklotës ardymas.

Darius Stonëiaus nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausûnieèiai (Pezizales). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

10 localities are known. This is a rare species that reproduces irregularly.

Apraðë Ernestas Kutorga

Baltasis godūnas

Choiromyces venosus (Fr.) Th. Fr. (sin. *Ch. meandriformis* Vittad.)

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA TRUMINIAI (TUBERACEAE)

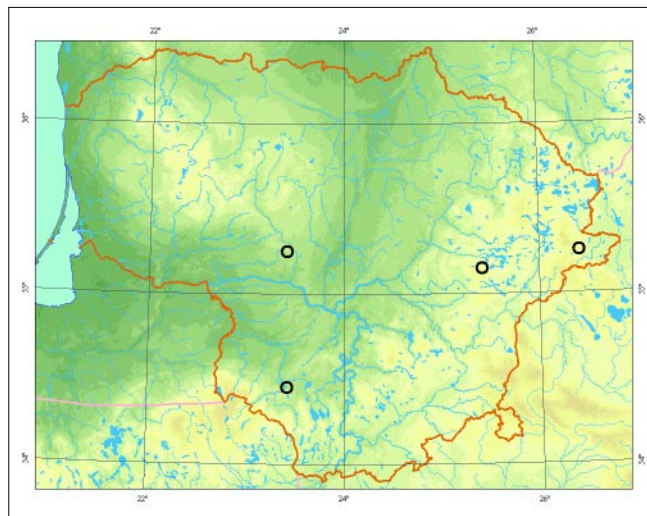
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje iĖ turimø kolekcijų Ėinomos 4 radavietės Ignalinos, Marijampolės, Molėtø ir Raseiniø rajonuose. Remiantis literatūros duomenimis, taip pat rasta Klaipėdos r., Babėnø miĖke (Kėdainiø r.) ir Labanoro miĖkuose.

Biologija ir ekologija. Vaisiakūniai 5– 13 cm dyĖpio, netaisyklingai rutuliĖki ar elipsoidiniai (primena bulviø stiebagumbius), pavirĖius balsvai pilkĖvas ar gelsvai rudas. Vaisiakūniai vienmeėiai, formuojasi rugpjūĖio– spalio mėn., auga nedidelėmis grupėmis humusingame ir kalkingame dirvoĖemyje, iĖ dalies ar visiĖkai panirę Ė substratā, lapuoėiø ir miĖriuose miĖkuose, Ėalia lapuoėiø medĖiø ir krūmø, su kuriais sudaro ektomikorizę. Vaisiakūniai mėsingi, kartais sve-

Gedimino Karoso pieĖinys

ria iki 500 g, aromatingi, skleidĖia stiprø kvapā. Valgomi, jais minta miĖko gyvūnai, ypaė Ėernai.

Populiacių gausumas. Lietuvoje Ėinomos 7 populiacijos. 1988– 1990 m. buvo gyvybinga populiacija Vilkaraisėio miĖke (Molėtø r.). Nuo 1990 m. duomenø nėra.

Grėsmės ir apsauga. BrandĖiø lapuoėiø medĖiø kirtimas, miĖko dirvoĖemio ir paklotės ardymas, iĖtrypimas, vaisiakūniø rinkimas, miĖko gyvūnø mitimas vaisiakūniais.

Informacijos Ėaltiniai

Kutorga E., 2000: Ausūnieėiai (*Pezizales*). – Lietuvos grybai, 3 (5). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI.

Summary

Seven localities are known, yet it has not been observed since 1990.

ApraĖė Ernestas Kutorga

Kimininė kelmenė (sin. Kimininis pėmlielys)

Geoglossum sphagnophilum Ehrenb. (sin. *G. glabrum* Pers.)

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA KELMENINIAI (GEOGLOSSACEAE)

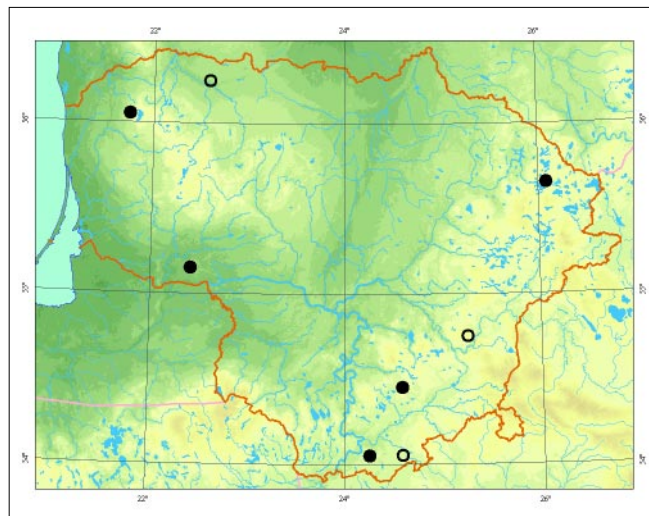
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis ĩraĖyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje.

Lietuvoje ĩnomos 8 radavietĖs: AkmenĖs, PlungĖs, TauragĖs, TrakĖ, VarĖnos, ZarasĖ ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Apoteciai buopĖs ar irklo formos, iki 10 cm aukĖio, juosvi. Vaisiakūniai vienmĖiai, formuojasi vasarā ir rudenā. Auga pavieniui ar grupĖmis ant kiminĖ apmirusiĖ daliĖ ir kitĖ augaliniĖ liekanĖ, aukĖtapelkĖse, tarpinio tipo pelkĖse ir ūpelkĖjusiose paeperĖse, tarp kiminĖ, balpūvĖ, spanguoliĖ, saidrĖ. Saprotofas. Ėio grybo vaisiakūniai labai primena ĖiurkĖiojo grybliĖpūvio (*Trichoglossum hirsutum*) vaisiakūnius, kurie auga panaĖiose auga-

vietĖse. Nuo pastarojo *G. sphagnophilum* skiriasi lygiu ar smulkiai grūdĖtu vaisiakūniĖ pavirĖiumi ir aukĖliasporiĖ dydĖiu bei sandara.

PopuliacijĖ gausumas. Lietuvoje ĩnomos 8 populiacijos. Dzūkijos nacionalinio parko (1975, 2003) ir KamanĖ valstybinio rezervato (1988) aukĖtapelkĖse aptikta iki 10 vaisiakūniĖ. 2000 m. VieĖvilĖs valstybiniam rezervate stebĖta gyvybinga populiacija, keliĖ kvadratinĖ metrĖ plote augo per 100 apoteciĖ.

GrĖsmĖs ir apsauga. AukĖtapelkiĖ, tarpinio tipo paeperiĖ hidrologinio rĖpimo pokyĖiai (sausinimas, ilgalaikis ūptvindymas), degradacija ir ūpaugimas kito tipo augalija.

Informacijos Ėaltiniai

Kutorga E., 2002: Discomycetes of VieĖvilĖ Strict Nature Reserve. 1. Diversity and distribution. – *Botanica Lithuanica*, 8 (1): 77– 90.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI.

Summary

Eight localities are known, with some populations in good condition.

ApraĖĖ Ernestas Kutorga

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Ėiurkėtusis grybliėpuvis

Trichoglossum hirsutum (Pers.) Boud.

KLASė AUKėLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ėEIMA KELMENINIAI (GEOGLOSSACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūėis āraėyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje, Tasmanijoje, Naujojoje Gvinėjoje, Indonezijoje.

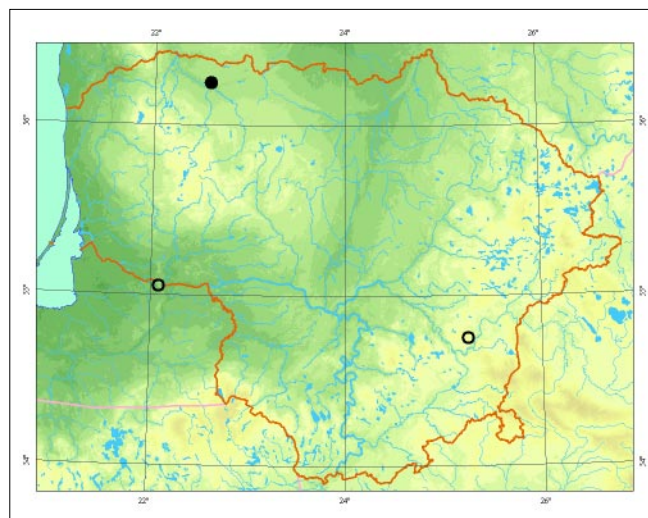
Iė patikrintė herbariumo pavyzdėiė Lietuvosė ėinomos 2 radavietėse Akmenės ir Vilniaus r. Remiantis literatūros duomenimis, dar 1 radavietė yra Ėilutės r.

Biologija ir ekologija. Vaisiakėniai vienmeėiai, formuojasi vasaros pabaigoje ir rudenā. Auga pavieniui ar grupėmis ant drėgno dirvoėemio tarp kiminė, samanė, ėoliė ir nukritusė lapė, aukėtapelkėse, tarpinio tipo pelkėse, drėgnose ir uppelkėjusiose pievose ar miėkuose. Saprotrofas. Ėio grybo juosvi, buopės ar kastuvo formos, ėereliais padengti, iki 10 cm aukėėio vaisiakėniai labai primena kito grybo – *Geoglossum sphagnophilum* vaisiakėnius (ėr. jo apraėā).

Populiacijė gausumas. Lietuvoje ėinomos 3 radavietės. Negausios populiacijos aptiktos Kamanė valstybiniame rezervate (2003), Ėemaitijos nacionalinio par-

Jono Augustausko nuotrauka

ko Siberijos tarpinio tipo pelkėje (1999). Rambyno kraėtovaizdėio draustinyje (ėilutės r.) ir Ėaliėjė eėerė apylinkėse (Vilniaus r.) 1960 m. aptiktos populiacijos, apie kurias nėra pakartotiniė duomenė.

Grėsmės ir apsauga. Augavieėė hidrologinio rėpimo pokyėiai (sausinimas, ilgalaikis uėtvindymas), pelkiė ir natėraliė drėgnė pievė degradacija ar apaugimas krėmais ir medėiais.

Informacijos šaltiniai

Urbonas V., Mazelaitis J., 1987: Grybai (makromicėtai). – Kn. Rambynas. – Vilnius: 30– 31, 69– 77. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

Three localities are known. Populations are small and in vulnerable habitats (last observed in 1999 and 2003).

Apraėė Ernestas Kutorga

Kislusis elniagrybis

Xylaria polymorpha (Pers.) Grev.

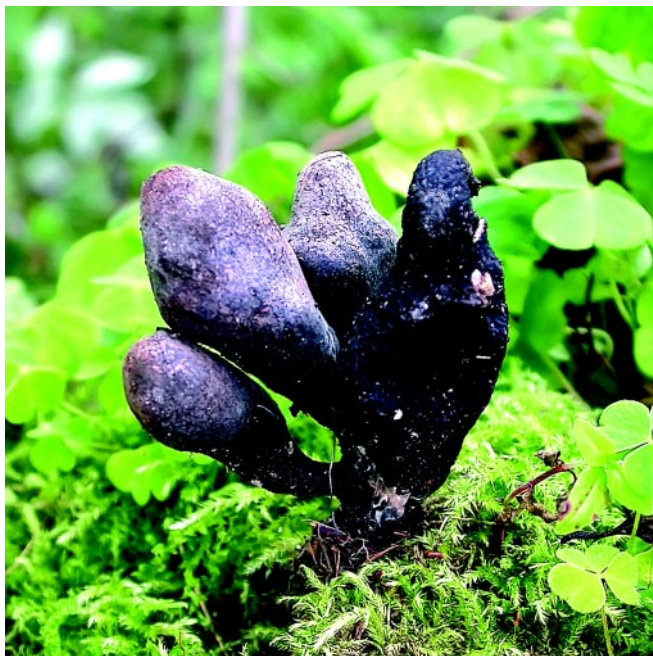
KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA ELNIAGRYBINIAI (*XYLARIACEAE*)

4 (I) kategorija

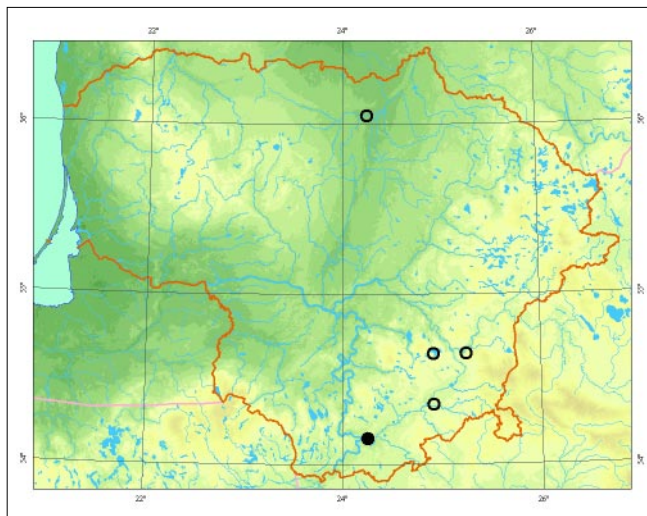
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis ĩraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, ĖiaurĖs Amerikoje. Lietuvoje ĩpinomos 5 radavietĖs Pasvalio, Trakø, VarĖnos ir Vilniaus rajonuose.

Biologija ir ekologija. Stroma su mikroskopiniais vaisiakūniais (periteciais), kurie yra buoĖs formos ir su bukai suapvalĖjusia virĖūne, iki 8 cm aukĖio, rudai juodi, kieti; formuojasi vasarā ir rudenā, bet gali ĩĖlikti ilgesnā laiko tarpā. Auga grupĖmis ir kuokĖtais ant trūnijanĖios lapuoĖiø kelmø ir stuobriø medienos miĖkuose. Medienos saprotrofas. Kislusis elniagrybis labai panaĖus ĩ *Xylaria longipes*, kurios stromos virĖūnĖs smailĖjanĖios, be to, skiriasi abiejø rūĖiø aukĖliasporiø dydis ir dygimo plyĖio formos.

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Populiacijø gausumas. Lietuvoje ĩpinomos 5 radavietĖs. Kai kurios populiacijos buvo gyvybingos (grybai formavo didelā kiekā stromø), taĖiau nestabilios, nes suirus substratui, nunyksta ir grybas.

GrĖsmĖs ir apsauga. Stambios medienos liekanø, ypaĖ trūnijanĖios lapuoĖiø kelmø ir virtuoliø, Ėalinimas bei plynieji kirtimai.

Informacijos Ŗaltiniai

Mazelaitis J., Urbonas V., 1980: Lietuvos grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI.

Summary

5 localities are known. Populations are rare and unstable.

ApraĖĖ Ernestas Kutorga

Skyrius
Papėdgrybūnai
Basidiomycota

Kopinis mėðlagrybis

Coprinus dunarum Stoll.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rûðis åraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europos borealinėje zonoje. Rûðis rasta Latvijos pajûryje. Lietuvoje buvo þinoma 1 radavietė Palangos kopose.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga vasarå ir rudenå ant kopø smėlyje esanėiø organiniø medþiagø, daþniausiai ant supuvusios medienos. Nuo kitø mėð-

lagrybiø, ypaè nuo raðalinio mėðlagrybio (*Coprinus atramentarius*), skiriasi maþesniais, ðviesesniais vaisiakûniais ir augimo vieta.

Populiacijø gausumas. Nerastas nuo 1977 m. Tinkamø augavieèiø yra ir kitose pajûrio vietose, taèiau ten ðis grybas neaptiktas.

Grėsmės ir apsauga. Augavietė sunaikinta tvarkant pajûrio kopas. Atsikurti populiacija galimybèiø neturi, nes Latvijoje taip pat neberandamas.

Informacijos ðaltiniai

Urbanas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Probably extinct, one locality was known, now destroyed.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Gelsvarudis pievagrybis

Agaricus augustus Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

4 (I) kategorija

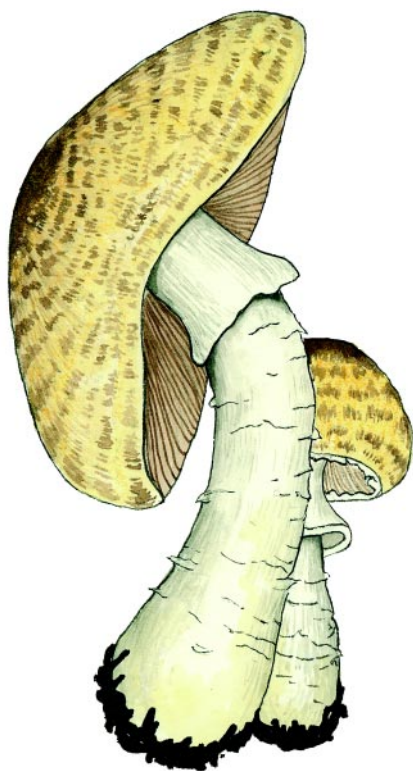
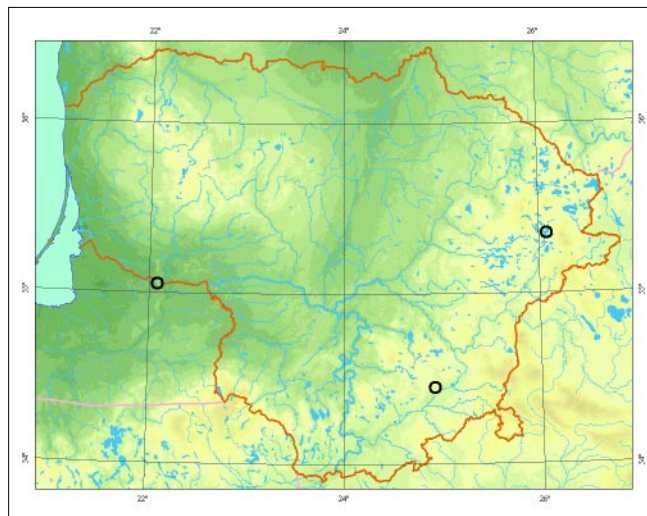
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis āraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje þinomos 3 radavietės.

Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Auga vasarā ir rudenā plaėialapių lapuoėių, spygliuoėių miðkuose, parkuose, miðko pakraðėiuose, aikðtelėse, pakelėse tarp þolių. Ðapnai aptinkamas po eglėmis. Ðiltesnio klimato zonoje auga āpuolnyuose arba miðriuose miðkuose su āpuolais. Gelsvarudā pievagrybā sunku supainioti su kitomis rūðimis dėl didelių vaisiakūnių, rusvai þvynuotos kepurėlės ir migdolų kvapo.

Populiacijų gausumas. Ðiuo metu þinomos 3 populiacijos.

Ramutės Dukeviėienės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Augavieėių dirvoþemio savybių, mikroklimato, medynų struktūros ir sudėties pokyėiai dėl senų medþių kirtimo, retinimo.

Informacijos ūaltiniai

Urbanas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present three populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Didysis pievagrybis

Agaricus langei (F. H. Møller et Jul. Schäff.) Maire

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĩraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurinėje Afrikoje. Lietuvoje ĩnamos 6 radavietės.

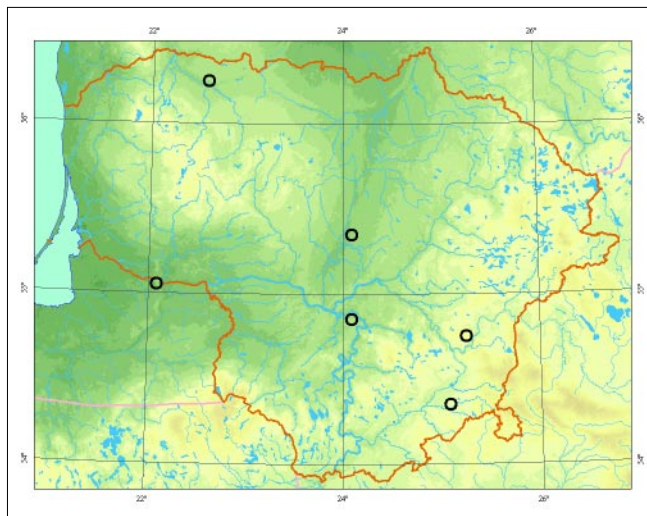
Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Auga vasarā ir rudenā spygliuoėė, miĖriuose miĖkuose, Ėapniausiai eglynuose. Ėiltesnio klimato zonose auga spygliuoėė arba miĖriuose spygliuoėė ir plaėialapi, miĖkuose. Nuo kit, pievagryb, ypaė nuo miĖkinio (*A. silvaticus*), skiriasi didesnėmis sporomis, stambesniais vaisiakūniais ir ypaė tuo, kad ĩpjauta arba perlaupta trama staigiai paraudonuoja. MiĖkinio pievagrybio trama irgi paraudonuoja, taėiau po kurio laiko iĖblunka.

Populiacij, gausumas. Ėiuo metu ĩnamos 6 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. MiĖk, kirtimas, retinimas, Ėėl kuri, pakinta augavieė, struktūra ir rūĖinė sudėtis, mikroklimatas, dirvoėemio savybės.

Vincento Urbono nuotrauka

Informacijos Ėaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present six populations are known.

Apraėė Jonas Kasparaviėius

Baltoji p̄vynabudėlė

Lepiota alba (Bres.) Sacc.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
DEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

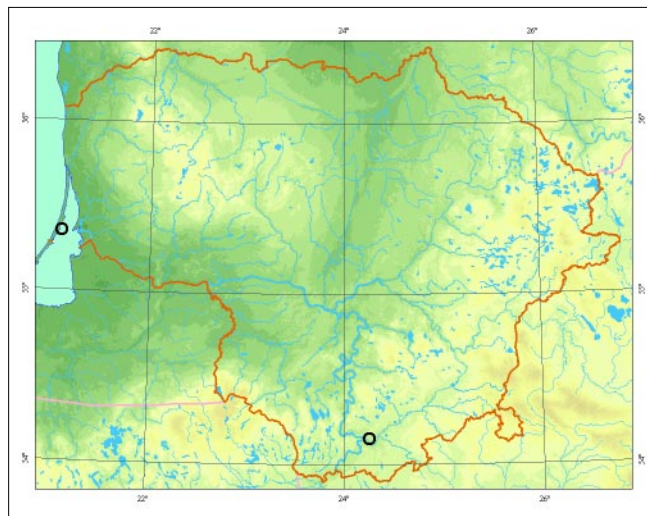
4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis āraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje. Europoje reta rūðis.

Lietuvoje þinomos 3 radavietės.

Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Auga vasarā ir rudenā miðkø pievose, þolėtuose miðkø parkraðėiuose, parkuose, pievose, ganyklose, varpiniais augalais apaugusiose kopose. Mėgsta kalkingus dirvoþemius. Vengia drėgnø vietø. Nuo skydinės p̄vynabudėlės (*L. clypeolaria*) skiriasi beveik lygiu baltu ar kiek gelsvu, o ne plauðuotu ar p̄vynuotu kepurėlės pavirðiumi; kotu su apatine plauðuota, o ne p̄vynuota

Linos Jasiukonytės pieðinys

dalimi, virð kurios yra þedas arba jo liekana, ir atvira augimo vieta.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Neðienaujamø ir neganomø pievø uþaugimas miðku. Dirvoþemio rŭgøtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present two populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Nuosėdinė p̄vynabudė

Lepiota cortinarius J. E. Lange

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ėraĖyta nuo 2000 m.

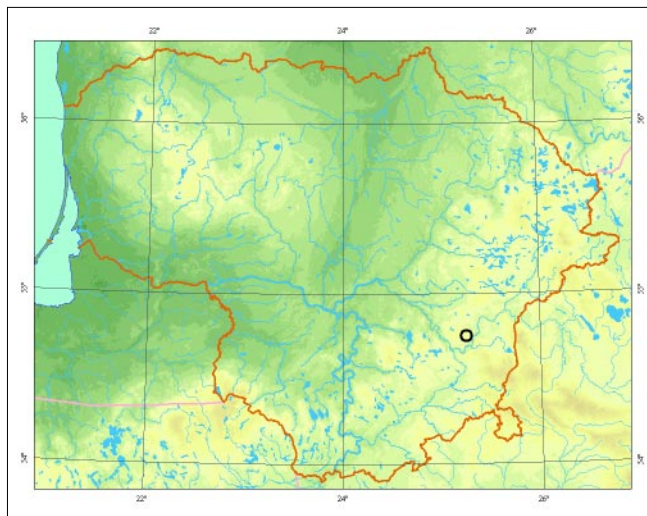
Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Amerikoje. Paplitusi visoje Europoje, taėiau reta.

Lietuvoje p̄inama 1 radavietė Palijø p̄erø apylinkėse (Vilniuje).

Biologija ir ekologija. MiĖko paklotės saprotrofas. Auga vasarā ir rudenā spygliuoėiø ir miĖriuose miĖkuose ant spygliø paklotės. Mėgsta humusingā dirvøpėmā.

Populiacijø gausumas. Ėiuo metu p̄inama 1 populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Senø medpiø kirtimas ir su tuo susiję augavieėiø medynø struktūros ir sudėties, mikroklimato, dirvøpėmio savybiø pokyėiai.

Ramutės Ėukeviėienės pieĖinys

Informacijos Ėaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Rausvarudė p̄vynabudėlė

Lepiota fuscovinacea F. H. Møller et J. E. Lange

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

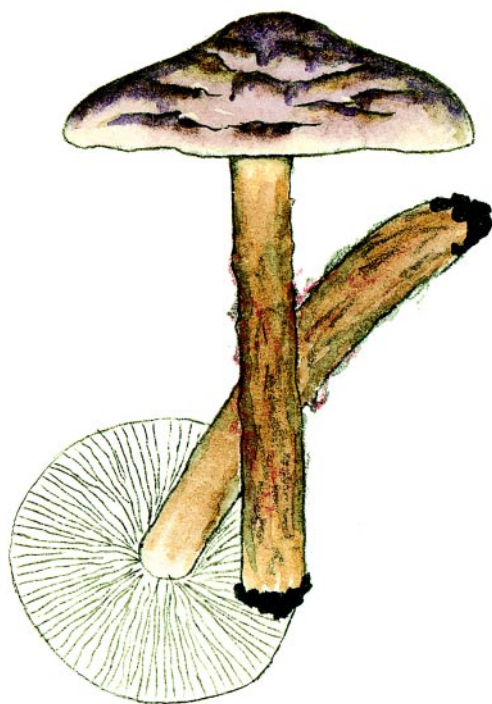
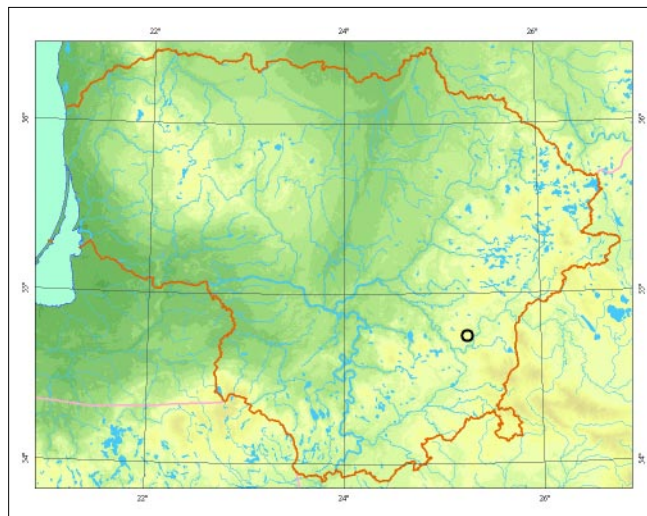
Paplitimas. Europoje, Azijoje.

Lietuvoje p̄noma 1 radavietė Paliųjė eĖerė apylinkėse (Vilniuje).

Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Vasarā ir rudenā auga lapuoėiė, miėriuose, spygliuoėiė miėkuose, parkuose, drėgnuose krūmynuose. Termofilas. DaĖnai randamas atvirose vietose. Nuo graĖiosios p̄vynabudėlės (*L. lilacea*) skiriasi didesniais vaisiakūniais, neturi odiėko p̄iedo.

Populiacijė gausumas. Ėiuo metu p̄noma 1 populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Senė medp̄iė kirtimas ir su tuo susijė augavieėiė medynė sudėties ir struktūros, dirvėpėmio savybiė bei mikroklimato pokyėiai.

Ramutės Ėukeviėienės p̄ieĖinys

Informacijos Ŗaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Juodapvynė p̄vynabudėlė

Lepiota hystrix F. H. Møller et J. E. Lange

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ŪEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūđis ĩrađyta nuo 2000 m.

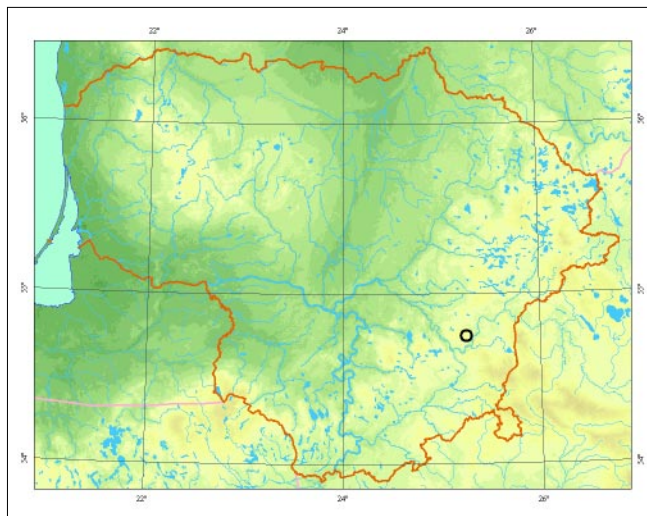
Paplitimas. Europoje, Azijoje.

Lietuvoje p̄inoma 1 radavietė Palijø eferø apylinkėse (Vilniuje).

Biologija ir ekologija. Paklotės saprotrofas. Vasarā ir rudenā auga drėgnuose lapuoėiø arba miđriuose miđkuose ant dirvoþemio, lapø ar spygliø paklotės. Mėgsta kalkingus, turtingus humuso dirvoþemius. Nuo kitø rūđiø p̄vynabudėliø, ypaė nuo smailiapvynės (*L. aspera*), skiriasi rudais lakđteliø pakrađėiais.

Populiacijø gausumas. P̄inoma 1 populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Senø medpiø kirtimas ir su tuo susijø augavieėiø medynø sudėties ir struktūros, dir-

voþemio savybiø, mikroklimato pokyėiai. Dirvoþemio rūgđtėjimas dėl oro tarđos.

Informacijos ūaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known.

Aprađė Jonas Kasparaviėius

Ramutės ūukeviėienės pieđinys

Kiunerio þvynabudëlë

Lepiota kuehneri Huijsman

KLASË PAPËDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

4 (I) kategorija

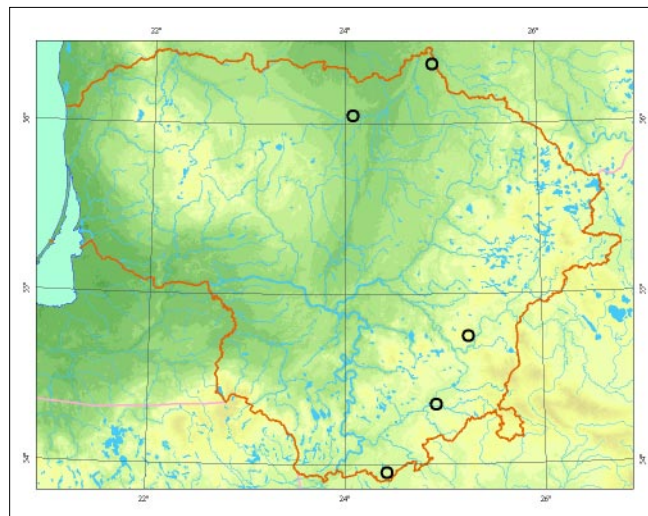
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurës Afrikoje. Lietuvoje þinomos 5 radavietës.

Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Auga vasarà ir rudenà eglynuose, miðriuose miðkuose, parkuose. Nitrofilas. Ðiltesnio klimato zonose auga plàialapiø lapuoèiø ir miðriuose miðkuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 5 populiacijos.

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, miðkø valymas, dël to kinta augavieèiø medynø struktûra ir sudëtis, mikroklimatas, pasikeièia dirvoþemio savybës.

Linos Jasiukonytës pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present five populations are known.

Apraðë Jonas Kasparavièius

Grapioji plynabudėlė

Lepiota lilacea Bres.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

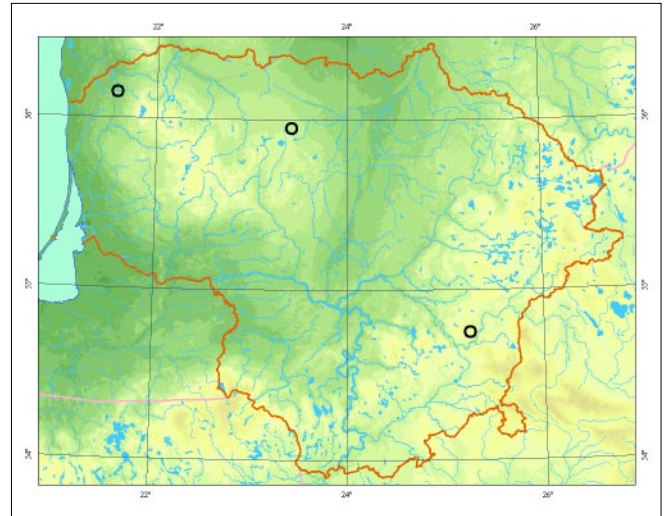
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Afrikoje, Pietø Amerikoje. Europoje reta.

Lietuvoje ŗinomos 3 radavietēs ŗiaurvakarinėje, ŗiaurinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiø miŗkuose, parkuose, soduose. Mėgsta kalkingā dirvoŗemā. ŗiltesnio klimato zonose auga bukynuose, āpuolynuose.

Populiacijø gausumas. ŗiuo metu ŗinomos 3 populiacijos.

Grėsmēs ir apsauga. Senø medŗiø kirtimas ir retinimas, dėl kuriø pakinta augavieėiø medynø struktūra

Ramutēs ŗukeviėienės pieđiny

ir sudėtis, dirvoŗemio savybēs, mikroklimatas. Dirvoŗemio rūgđtėjimas dėl oro tarđos.

Informacijos ŗaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieėiai (*Agaricales*), gijabudieėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdŗiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present three populations are known.

Aprađė Jonas Kasparaviėius

Balsvoji p̄vynabud̄l̄e

Lepiota subalba Kühner ex P. D. Orton

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

1 (E) kategorija

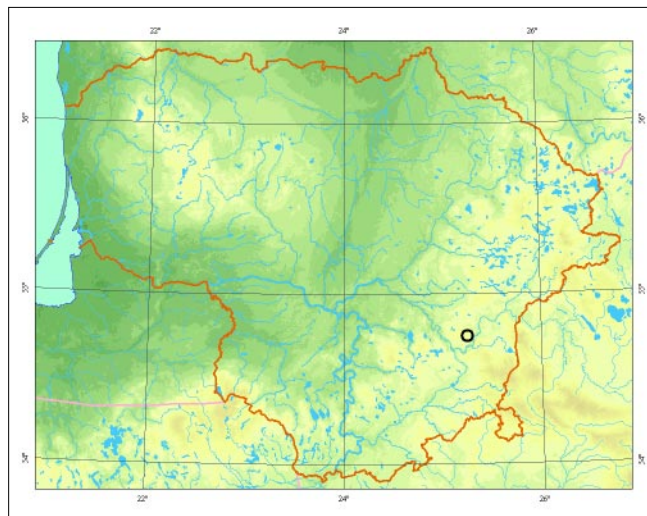
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje.
Lietuvoje p̄inomos 2 radaviet̄s pietrytin̄je dalyje.

Biologija ir ekologija. MiĖko paklot̄s saprotrofas. Vasarā ir rudenā auga plāialapiŃ lapuōiŃ, miĖriuose, spygliuōiŃ miĖkuose su lazdynais, berp̄ais, alksniais. M̄gsta kalkingā, turtingā maisto medp̄iagŃ dirvoþemā.

PopuliacijŃ gausumas. Ėiuo metu p̄inomos 2 populiacijos.

Gr̄sm̄s ir apsauga. Medp̄iŃ kirtimas, retinimas ir miĖko valymas, d̄l to pakinta augaviet̄s struktūra,

Ramut̄s Ėukevīien̄s pieĖinys

sud̄tis, dirvoþemio savyb̄s ir mikroklimatas. Dirvoþemio rūgĖt̄jimas d̄l oro tarĖos.

Informacijos Ńaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikiēiai (*Agaricales*), gijabudiēiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known.

ApraĖĖ Jonas Kasparavīius

Kelminis þalialakõtis

Melanophyllum eyrei (Masse) Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA PIEVAGRYBINIAI (*AGARICACEAE*)

2 (V) kategorija

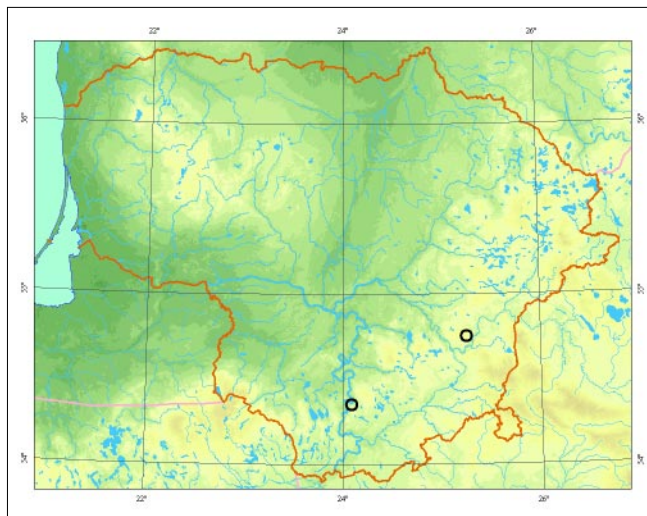
Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje. Europoje reta rûðis. Lietuvoje þinomos 2 radavietës pietinëje ir pietrytinëje dalyje.

Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Vasarà ir rudenà auga lapuoèiø ir miðriuose miðkuose, tarp þoliø, ant þemës. Mëgsta kalkingà, turtingà maisto medþiagø dirvoþemà. Unikaliø iðvaizdos. Nuo kitø grybø skiriasi melsvai þalsvais lakõteliais, þalsvu sporø atspaudu.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas ir su tuo susijæ augavieèiø medynø sudëties ir struktûros, dirvoþemio savybiø, mikroklimato pokyèiai; dirvoþemio rûgõtëjimas dël oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudieèiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present two populations are known.

Apraðë Jonas Kasparavièius

Linos Jasiukonytës pieðinys

Didpioji karteklė

Gymnopilus spectabilis sensu A. H. Smith (sin. G. junonius (Fr.: Fr.) P. D. Orton)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA NUOSĖDINIAI (*CORTINARIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

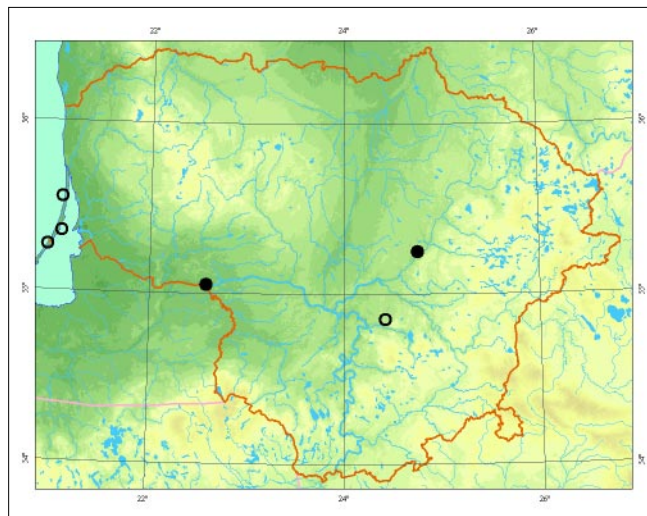
Paplitimas. Europoje, Azijoje, ĖiaurinĖje Afrikoje, ĖiaurĖs Amerikoje.

Lietuvoje Ėinomos 7 radavietĖs.

Biologija ir ekologija. Ksilotrofas. Auga vasarā ir rudenā ant negyvos lapuoĖiū, ypaĖ alksniū ir berĖū medienos. Ėiltesnio klimato zonose auga plaĖialapiū miĖkuose: āpuolynuose, kaĖtainiū giraitĖse. Nuo auksavirĖs skujagalvĖs (*Pholiota aurivella*) skiriasi grūĖtomis sporomis ir karĖia trama.

RamutĖs ĖukeviĖienĖs pieĖinys

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu Ėinomos 5 populiacijos.

GrĖsmĖs ir apsauga. Senū medĖiū kirtimas, virtuoliū, kelmū, kitū medienos nuokritū Ėalinimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Urbonas V., 2005: NuosĖdieĖiai (*Cortinariales*). – Lietuvos grybai, 8 (5). – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present five populations are known.

ApraĖĖ Jonas KasparaviĖius

Gumbuotasis baltnuosėdis

Leucocortinarius bulbiger (Alb. et Schwein.) Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA NUOSĖDINIAI (*CORTINARIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūđis ĩrađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, điaurinėje Afrikoje, Điaurės Amerikoje.

Lietuvoje įinoma 16 radavieėių.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā spygliuoėių ir miđriuose miđkuose. Daįniausiai randamas po puđimis ir eglėmis. Mėgsta kalkingā dirvoęemā.

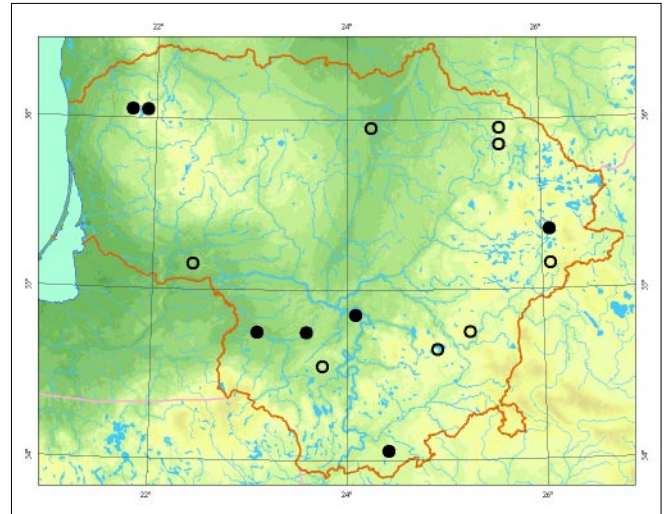
Populiacijų gausumas. Điuo metu įinoma 15 populiacijų.

Grėsmės ir apsauga. Miđkų kirtimas, retinimas, dėl to pakinta augavieėių medynų struktūra ir sudėtis. Dirvoęemio rūgđtėjimas dėl oro tarđos, azotinė dirvoęemio tarđa.

Informacijos šaltiniai

Urbonas V., 2005: Nuosėdieėiai (*Cortinariales*). – Lietuvos grybai, 8 (5). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdįiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present 15 populations are known.

Aprađė Jonas Kasparaviėius

Vincento Urbono nuotrauka

Palsvoji gijabudė

Entoloma incanum (Fr.) Hesler

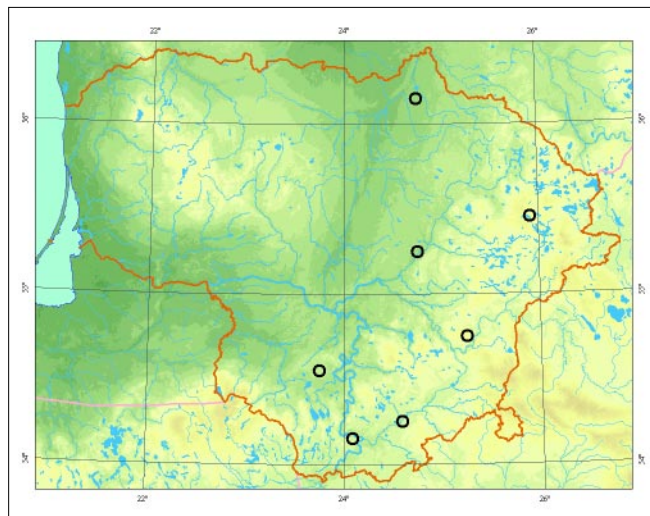
KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA GIJABUDINIAI (*ENTOLOMATACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje, Pietų Amerikoje, Australijoje. Lietuvoje Ŗinomos 8 radavietės.

Biologija ir ekologija. Humuso saprotrofas. Auga vasarā ir rudenā netrāđiose nesukultūrintose (intensyvios ūkinės veiklos nepaliestose) pievose, ganyklose, dirvonuose, Ŗolėtose pakelėse, parkuose. Ėiltesnio klimato zonose kartais randamas plaėialapių lapuoėių retmiđkiuose. Mėgsta āvairaus drėgnumo kalkingā dirvopemā. Nuo kitų gijabudų ir panađių grybų skiriasi Ŗaliu ar geltonai Ŗaliu kotu, higrofaniđka kepurėle, dąpnai nemalonių kvapų. Kartais galima supainioti su Ŗalsvąja guotene (*Hygrocybe psitacina*), kurios vai-

Ramutės Ėukeviėienės pieđinys

siakūniai Ŗalsvi ir taip pat auga pievose, taėiau yra slidūs, lipnūs, neturi nemalonaus kvapo, o kotas yra tokios pat spalvos, kaip ir kepurėle. Ŗalsvosios gijabudės kotas yra Ŗalsvas, o kepurėle gali bŭti Ŗalsva, geltona ar rusva.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje Ŗinomos 8 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Tradicinio ūkininkavimo nutraukimas, kai neganomose ir neđienaujamos pievose atŖelia miđkas; azotinė tarđa.

Informacijos Ŗaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieėiai (Agaricales), gijabudieėiai (Entolomatales). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdŖiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present eight populations are known.

Aprađė Jonas Kasparaviėius

Melsvoji gijabudė

Entoloma bloxamii (Berk. et Broome) Sacc. (sin. *E. madidum* (Fr.) Gill.)

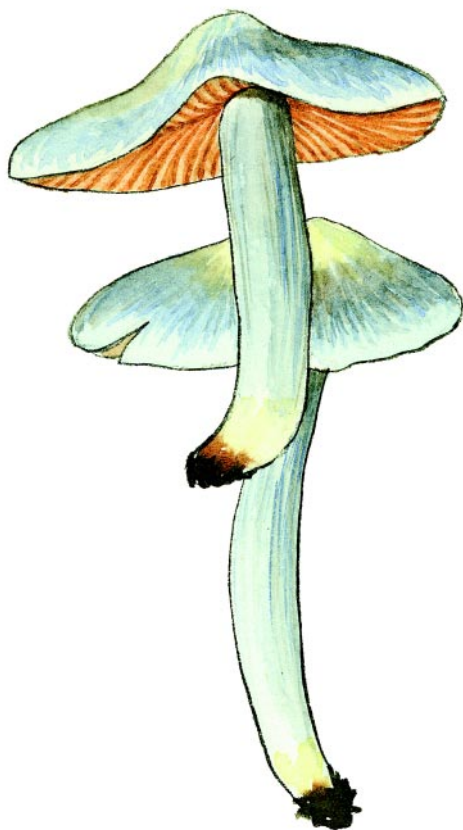
KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA GIJABUDINIAI (*ENTOLOMATACEAE*)

2 (V) kategorija

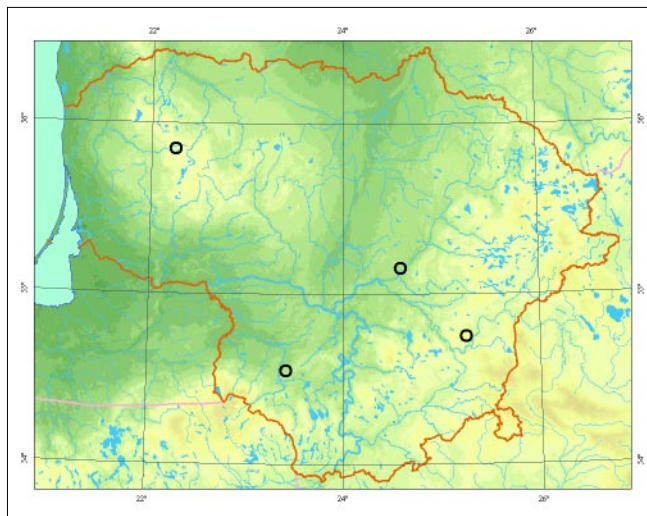
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĩraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Pietø Amerikoje. Lietuvoje ĩnomos 4 radavietės vakarinėje, rytinėje, pietrytinėje ir pietvakarinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga vasarā, dabniausiai rudenā, netrāĖiose, nesukultūrintose pievose, ganyklose, pamiĖkėse. Gali augti atvirose spygliuoėėø ir miĖriø miĖkø vietose. Mėgsta kalkingā priemolio dirvojemā. Ėiltesnio klimato zonose kartais auga plaėialapiø miĖkuose. Nuo kitø gijabudĖiø skiriasi mėlynais ar pilkĖvai mėlynais vaisiakūniais.

Ramutės Ėukeviėienės pieĖinys

Populiacijø gausumas. Ėiuo metu ĩnomos 4 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. NeĖienaujamø ir neganomø augavieėėø ūpaugimas miĖku, azotinė tarĖa.

Informacijos Ėaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieėėiai (*Agaricales*), gijabudieėėiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present four populations are known in the south western and eastern parts of the country.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Ąpuolinė kepena

Fistulina hepatica (Schaeff.) With.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĐEIMA KEPENAININIAI (*FISTULINACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ąrađyta nuo 2000 m.

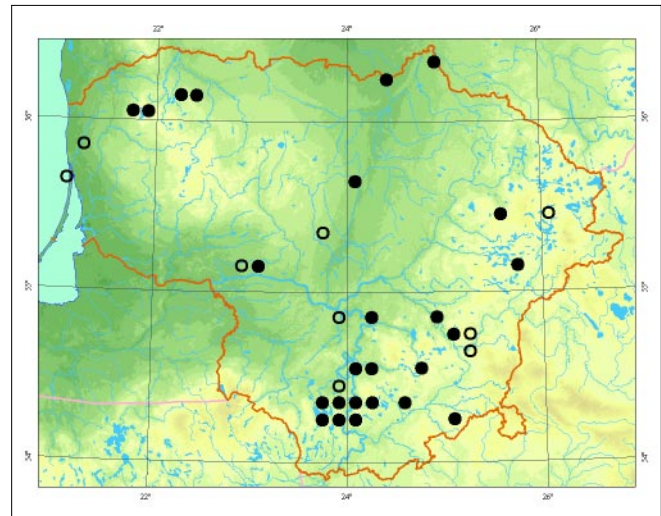
Paplitimas. Cirkumborealinė rūđis vidutinė platumė plaėialapiė miėkė ekosistemose ir Indijos subtropikė kalninėje zonoje. Paplitimas Skandinavijoje sutampa su ąpuolo arealu.

Lietuvoje labiausiai paplitusi điaurvakarinėje, pietinėje ir pietrytinėje dalyse. Po kelias radavietes yra ir kitose Lietuvos dalyse.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis rudąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, iđauga rudėnā. Đviepi vaisiakūniai minkėti, vandeningi, iđvaizda ir konsistencija primena kepenis. Auga ant senė, stambė, gyvė, dpiųstanėė ar nudpiųvusėė ąpuolė ir ant jė virtulėė. Vaisiakūniai dąpniausiai iđauga kamieno apatinėje dalyje, pađaknėje, kartais aukđėiau – ant kamieno ar stambėė đakė. Điaurėė Europoje auga tik ant ąpuolė, Pietė ir Vidurio Europoje kartais randamas ant kađtonė ir kitė lapuoėė medpiė.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijė gausumas. Lietuvoje įinama daugiau nei 50 radavieėė su gausiomis populiacijomis Punios đile ir Vidzgirio miėke (Alytaus r.), Kauno ąpuolyne (Kaune), Kretingos (Kretingos r.) ir Raudonėės pilies (Jurbarko r.) parkuose, Pėmaitijos nacionaliniame parke (Plungėės r.), Dūkėtė apylinkėse (Vilniaus r.), Verkiė ir Paliėjė eperė (Vilniuje) apylinkėse.

Grėsmė ir apsauga. Senė stambė ąpuolė kirtimas ir medienos đalinimas iđ miėkė ir parkė.

Informacijos đaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėėiai (*Aphyllorphorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor pā ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252– 265. Herbariumo pavyzdįiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species. Over 50 localities are known with large populations in the southern, southeastern and central parts of Lithuania.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Juosvoji guotė

Hygrophorus atramentosus Secr. ex H. Haas et Haller

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA GUOTENINIAI (*HYGROPHORACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis ĩraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje. Retai aptinkama. Lietuvoje ĩnimos 8 radavietės.

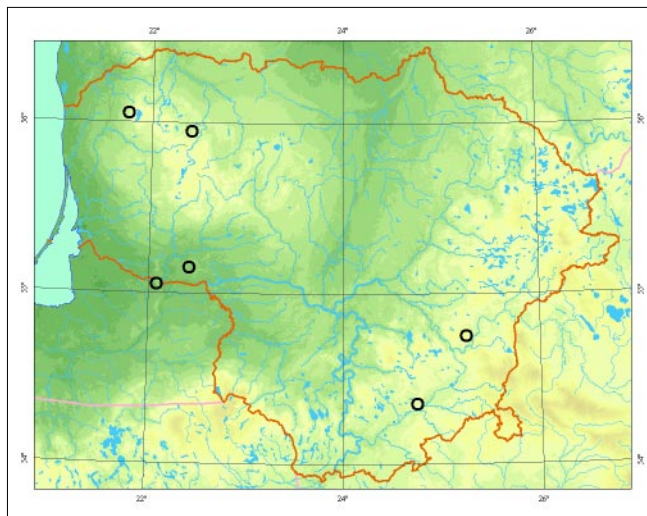
Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā spygliuoėiū (daĖniausiai eglynuose), miūriuose miūkuose. Mėgsta kalkingus dirvoĖemius. Nuo kitū guoėiū, ypaė nuo juosvarudės (*H. camarophyllus*), skiriasi augavietėmis – pastaroji daĖniausiai auga puūynuose.

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu ĩnimos 7 populiacijos.

Grėsmė ir apsauga. Miūkū kirtimas, ypaė plynasis, retinimas, dėl to pakinta augavieėiū medynū struktūra, rūĖinė sudėtis, dirvoĖemio savybės.

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Informacijos Ŗaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), ĩvynbarvykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present seven populations are known.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Geltonpūvynė guotė

Hygrophorus chrysodon (Batsch) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA GUOTENINIAI (*HYGROPHORACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis āraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje. Auga temperatinėje ir Vidurpemie jūros zonoje.

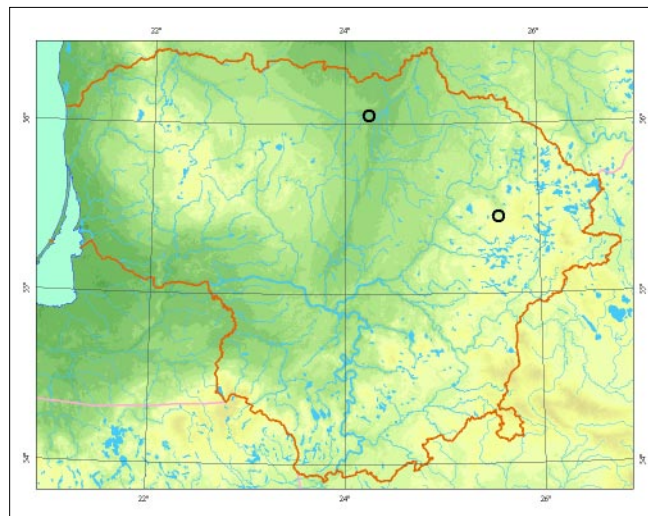
Lietuvoje þinomos 2 radavietės ðiaurinėje ir rytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā brandþiuose lapuoèiø, miðriuose, spygliuoèiø miðkuose, parkuose. Termofilas. Mėgsta drėgnā kalkingā arba neutralø, turtingā maisto medþiagø dirvøþemā. Ðiltesnio klimato zonoje auga po bukais, ðiaurinėje zonoje – spygliuoèiø miðkuose, ypaè eglynuose su kalkingu dirvøþemiu. Vaisiakūniai pasirodo ne kiekvienais metais.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, dėl kurio pakinta augavieèiø medynø amþius, struktūra ir sudėtis, dirvøþemio savybės.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known in the northern and eastern parts of the country.

Apraðė Jonas Kasparavičius

Purpurinė guotė

Hygrophorus erubescens (Fr.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA GUOTENINIAI (*HYGROPHORACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĩraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje. Lietuvoje ĩpinomos 6 radavietės.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudena spygliuoėiū, kartais miĖriuose miĖkuose. DaĖniausiai randamas po puĖimis, eglėmis. Mėgsta kalkingus dirvoĖemius. Nuo ūmėdinės guotės (*H. russula*) skiriasi Ėviesesne kepurėle ir tuo, kad auga spygliuoėiū, o ne lapuoėiū miĖkuose.

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu ĩpinomos 6 populiacijos.

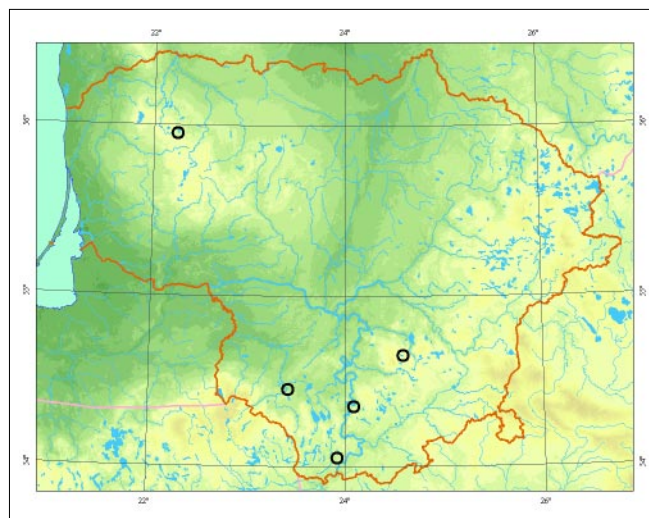
Grėsmės ir apsauga. Senū medĖiū kirtimas, retinimas, Ėėl to pakinta augavieėiū medynū struktūra ir rūĖinė sudėtis. DirvoĖemio rūgĖtėjimas Ėėl oro tarĖos, azotinė dirvoĖemio tarĖa.

Informacijos Ėaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempnieėiai (*Polyporales*), ĩvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Kāstuėio Raulinaieėio nuotrauka

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present six populations are known.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Kietoji guotė

Hygrophorus penarius Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA GUOTENINIAI (*HYGROPHORACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

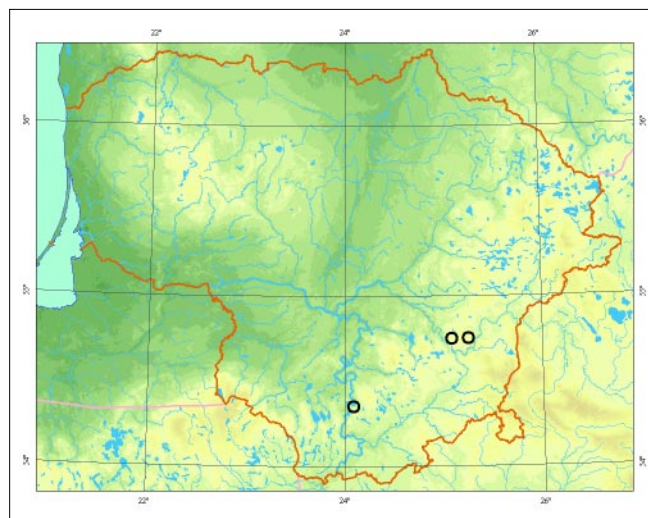
Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Amerikoje. Lietuvoje ėinomos 7 radavietės pietrytinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiū miėkuose. Mėgsta kalkingā dirvoėemā. Ėiltesnio klimato zonose auga po bukais ir āpuolais, aptinkamas miėriuose āpuolynuose.

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu ėinomos 4 populiacijos.

Ramutės Ėukeviėienės pieĖinys

Grėsmės ir apsauga. Senū medėiū kirtimas ir Ėėl jo atsirandantys medynū sudėties ir struktūros pokyėiai, dirvoėemio rūgĖtėjimas Ėėl oro tarĖos, azotinė tarĖa.

Informacijos Ėaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), ėvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present four populations are known in the western and eastern parts of the country.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Ūmėdinė guotė

Hygrophorus russula (Fr.) Kauffman

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA GUOTENINIAI (*HYGROPHORACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis ĩraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje.

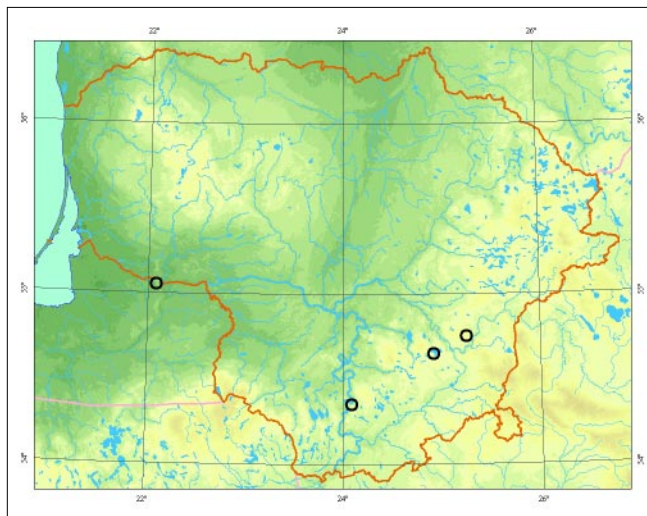
Lietuvoje ĩnoma 10 radavieėiø vakarinėje, pietinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiø, miðriuose miðkuose. Aptinkamas atvirose, Ėviesiose vietose. Termofilas. Mėgsta kalkingā dirvoėemā. Ėiltesnio klimato zonose auga plaėialapiø miðkuose. Nuo kitø guoėiø, ypaė nuo purpurinės guotės (*H. erubescens*), skiriasi tuo, kad seni purpurinės guotės vaisiakūniai āgauna geltonas dėmes, jos lakðteliai retesni, o trama karti.

Populiacijø gausumas. Ėiuo metu ĩnomos 4 populiacijos.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas augavietėse ir jo sukelti medynø struktūros, sudėties ir amþiaus pokyėiai, pomiðkio atþėlimas, sutankėjimas; dirvoėemio rųgðtėjimas dėl oro tarĖos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempnieėiai (*Polyporales*), þvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. At present four populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Didysis kukurdvelkis

Langermannia gigantea (Batsch) Rostk.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PUMPOTAUKĖLINIAI (*LYCOPERDACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Plaėiai paplitusi rūĖis vidutinė platumė zonoje, iĖskyrus Pietė Amerikā ir vakarinė Ėiaurė Amerikos dalā.

Aptinkama visoje Lietuvoje.

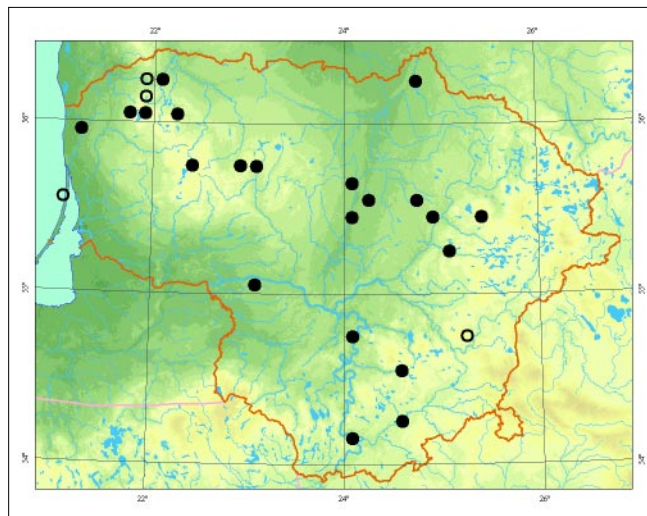
Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vienmėėiai, iĖauga vasarā. Dideli rutulio formos vaisiakūniai kartais uĖauga iki 50 cm skersmens. Auga turtingose maisto medĖiagė pievose, parkuose, dirbamuose laukuose, atvirose sodė ir miĖkė vietose. Nitrofilinė rūĖis.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje Ėinoma daugiau nei 30 radavieėiė. Populiacijos gausios. DaĖnai iĖauga po kelis ar keliolika vaisiakūniė ir toje pat radavietėje grybas randamas kelerius metus iĖ eilė.

Grėsmė ir apsauga. Jaunė vaisiakūniė rinkimas ir naikinimas nespėjus Ėiems subrėsti.

Jono Augustausko nuotrauka

Informacijos Ŗaltiniai

Mazeliaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

A rare species. Over 30 localities are known. Populations are abundant. Usually more than one fruiting body appears in the same location several years in a row.

ApraĖė Reda IrĖėnaitė

Juodkotis maþūnis

Marasmius alliaceus (Jacq.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA MAÞŪNINIAI (*MARASMIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭðis åraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje.

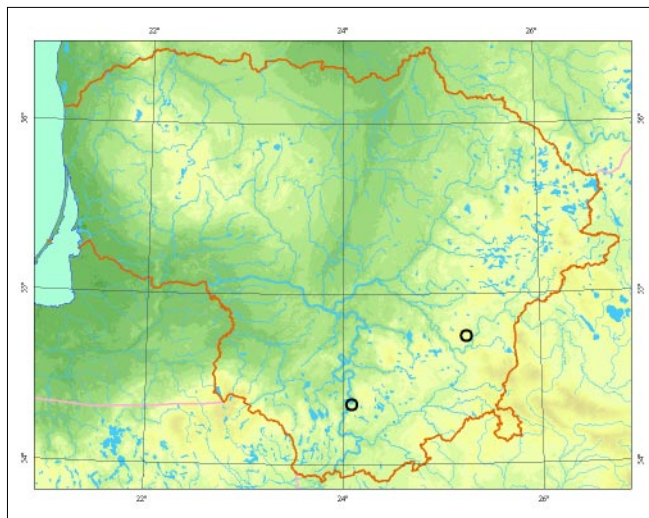
Lietuvoje þinomos 2 radavietĕs pietinĕje ir pietrytinĕje dalyje.

Biologija ir ekologija. Nuokritŭ saprotrofas. Auga nuo pavasario iki rudens lapuoĕiŭ miðkuose ant nukritusiŭ ir dirvoþemiu apneðtŭ ðakeliŭ, ðakŭ, stuobriŭ, lapŭ. Mĕgstata kalkingå dirvoþemå. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais. Nuo daugumos maþŭniŭ skiriasi ĕsnaþŭ kvapu ir skoniu, o nuo ĕsnaþinio (*M. scorodoni*) ir aðtriakvapio (*M. prasiosmus*) maþŭniŭ skiriasi ilgu, ðiurkðĕiu, ðeriuotu, juodai rudu kotu ir augimo vieta.

Populiacijŭ gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Linos Jasiukonytĕs pieðinys

Grĕsmĕs ir apsauga. Senŭ medþiŭ kirtimas, dĕl kurio kinta augavieĕiŭ medynŭ sudĕtis ir struktŭra, dirvoþemio savybĕs; miðkŭ valymas ir su tuo susijĕ augavieĕiŭ edafiniai ir mikroklimato pokyĕiai. Dirvoþemio rŭgðtĕjimas dĕl oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieĕiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present two populations are known.

Apraðĕ Jonas Kasparaviĕius

Baltoji skydabudė

Pluteus pellitus (Pers.) P. Kumm.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA SKYDABUDINIAI (*PLUTEACEAE*)

4 (I) kategorija

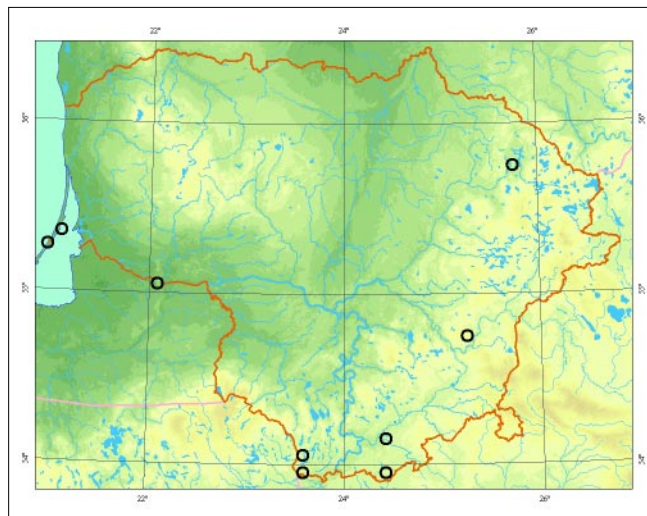
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, ėiaurinėje Afrikoje. Lietuvoje ėinomos 9 radavietės.

Biologija ir ekologija. Ksilotrofas. Auga vasarā ir rudenā ant lapuoėiø, ypaė plaėialapiø, medienos miðkuose, parkuose. Ėiltesnio klimato zonose iĖauga po bukais, liepomis. Nuo rusvaėvynės skydabudės (*Pluteus petasatus*) skiriasi maėesniais vaisiakūniais, lygiu kepurėlės pavirėiumi – rusvaėvynės skydabudės kepurėlės centrinė dalis rusvai ėvynuota.

Linos Jasiukonytės pieėinys

Populiacijø gausumas. Ėiuo metu ėinomos 8 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medėiø kirtimas, virtuoliø ir kitø medienos nuokritø ėalinimas augavietėse.

Informacijos ŗaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmirieėiai (*Amanitales*), ŗmedieėiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present eight populations are known.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Medûzgalvė trapiabudė

Psathyrella caput-medusae (Fr.) Konrad et Maubl.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA TRAPIABUDINIAI (*PSATHYRELLACEAE*)

2 (V) kategorija

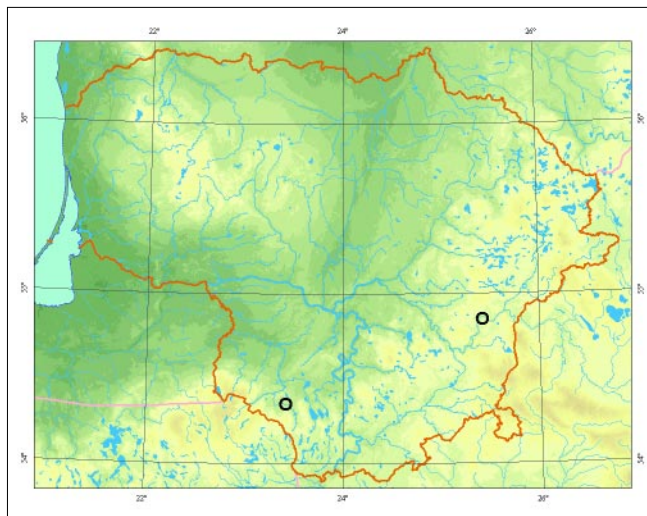
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis ĩraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje. Europoje re-ta rūðis.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės pietvakarinėje ir piet-rytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Ksilotrofas. Auga vasarā ir ru-denā spygliuoèiø ir miðriuose miðkuose ant spygliuo-èiø kelmø, stuobriø ar ðalia jø. Vidurio ir Vakarø Europoje auga plaèialapiø miðkuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 popula-cijos.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Neigiamā atakā populiacijoms daro iðvirtusiø medþiø, kelmø, ðakø ðalinimas ið au-gavieèiø.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1999: Agarikieèiai (*Agaricales*), gijabudie-èiai (*Entolomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (3). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present two populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Dulkanėioji þvaigpdėsporė

Asterophora lycoperdoides (Bull.: Fr.) Ditmar.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

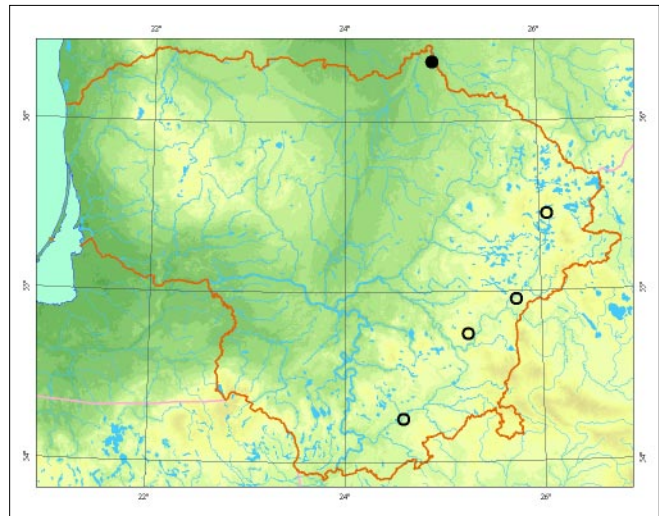
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje þinoma 12 radaviečių.

Biologija ir ekologija. Biotrofas. Auga vasarå ir rudenå ant keleto rûðiø negyvø ūmėdþiø (*Russula*), piengrybiø (*Lactarius*) vaisiakūniø. Lietuvoje daþniausiai randamas ant juodmėsės ūmėdės (*Russula adusta*), kiek rečiau ant juosvosios ūmėdės (*R. nigricans*), taip pat gali augti ant ūmėdės garduolės (*R. delica*) ir piengrybio paliepio (*Lactarius vellereus*) vaisiakūniø. Nuo kitos parazitinės þvaigpdėsporės (*A. parasitica*) skiriasi tuo, kad pastaroji ant kepurėlės pavirðiaus neformuoja miltiðkø chlamidosporø ir visuomet turi gerai iðsivysėiusius lakðtelius.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Up kai kurias ant negyvø ūmėdþiø ir piengrybiø vaisiakūniø auganėias plempiø rûðis – sklerotinæ (*Collybia tuberosa*), Kuko (*C. cookei*) ir nykòtukinæ (*C. cirrata*) – dulkianėioji þvaigpdėsporė yra stambesnė, be to, minėti grybai neformuoja chlamidosporø.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 5 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijø gausumas priklauso nuo grybø, ant kuriø vaisiakūniø auga dulkianėioji þvaigpdėsporė, gausumo.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikiečiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Vulnerable species, at present five populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavičius

Melsvoji balteklė

Calocybe ionides (Bull.) Donk

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

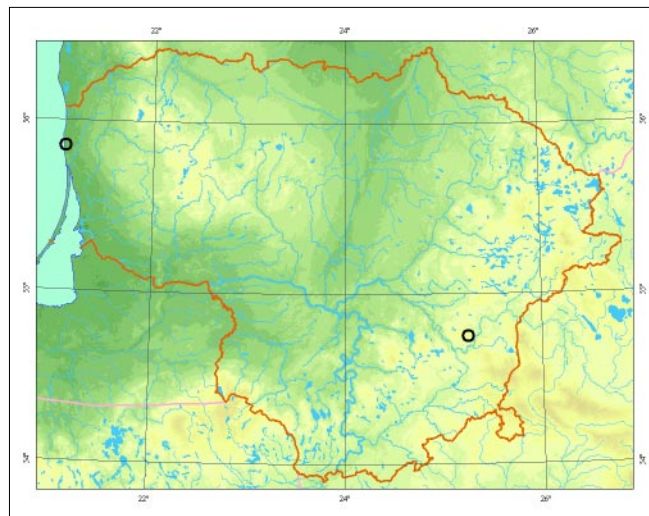
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje Ėinomos 3 radavietės pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiū, miūriuose, spygliuoėiū miūkuose. Mėgs-ta kalkingā dirvoėemā. Ėiltesnio klimato zonose auga plaėialapiū ir spygliuoėiū miūkuose. Nuo kitū balteklėiū skiriasi violetine kepurėle ir kotu.

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu Ėinomos 2 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Miūkū kirtimas ir su tuo susiję augavieėiū medynū sudėties ir struktūros, mikrokli-

mato pokyėiai, miūko paklotės paėeidimai; dirvoėemio rūgūtėjimas dėl oro tarĖos.

Informacijos Ŗaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieėiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species. At present two populations are known.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Linos Jasiukonytės pieėinys

Juosvoji guotenė

Hygrocybe ovina (Bull.) Kühner

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

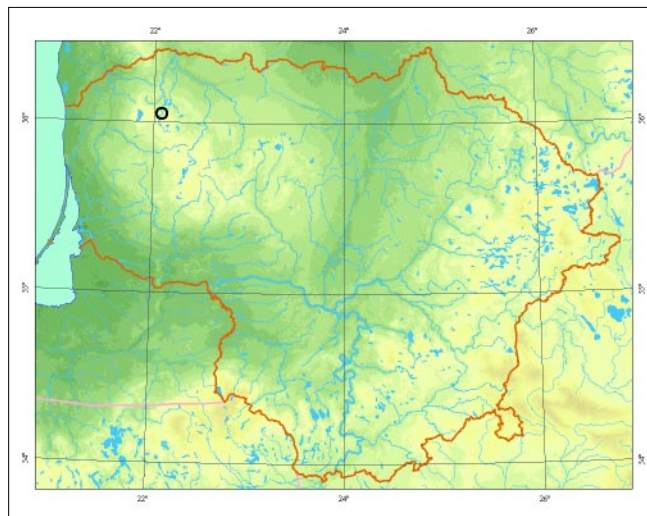
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje. Lietuvoje ŗinoma 1 radavietė Sedos apylinkėse (Maŗeikių r.).

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vasarā ir rudenā auga ŗolėtose pamiđkėse, pievose, ganyklose. Gali augti ir atvirose đviesiose miđrių ar spygliuoėių miđkų vietose. Mėgsta kalkingā, taėiau neturtingā azoto ir fosforo junginių dirvoŗemā. Nuo kitų guotenių, ypaė nuo aitriosios (*H. nitrata*), skiriasi tuo, kad paspausti, perlauŗti arba sendami vaisiakūniai rausta.

Populiacijų gausumas. Ėiuo metu ŗinoma 1 populiacija.

Ramutės Ėukeviėienės pieđinys

Grėsmės ir apsauga. Miđkų atŗelimas neđienaujamo-se ir neganomose pievose, senų medŗių kirtimas, dirvoŗemio rųgėtėjimas dėl oro tarđos, azotinė tarđa.

Informacijos ŗaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), ŗvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdŗiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known.

Aprađė Jonas Kasparaviėius

Pilkõvarudë stirnabudë

Lepista luscina (Fr.) Singer

KLASË PAPËDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Å Lietuvos raudonajà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

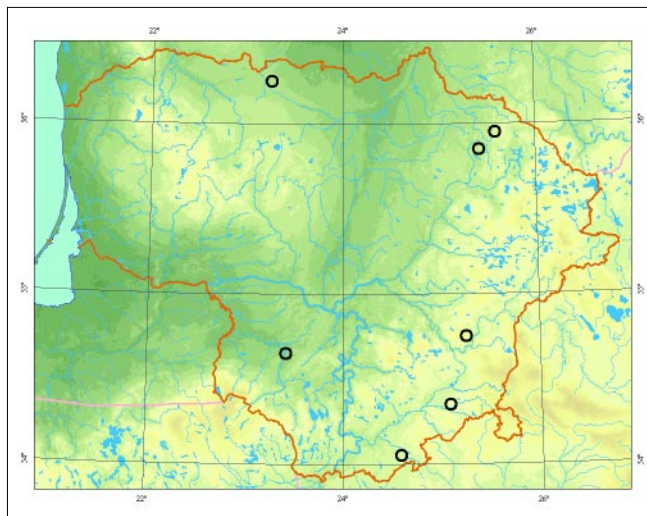
Paplitimas. Europoje, Azijoje, ðiaurinjë Afrikoje. Lietuvoje þinoma 13 radavieèiø.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga rudenà ðviesiuose miðriuose miðkuose, miðkø pakraðèiuose, miðkapiëvëse, pievose, ganyklose. Nemëgsta drëgnø vietø. Nuo kvapiosios stirnabudës (*Lepista irina*) skiriasi vandeningomis dëmëmis ant kepurëlës, maþesnëmis sporomis.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 8 populiacijos.

Jono Augustausko nuotrauka

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, dël kurio kinta medynø struktûra ir sudëtis; neganomø ir neðienaujamo atvirø vietø upaugimas miðku.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieèiai (Tricholomatales). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present eight populations are known.

Apraðë Jonas Kasparaviëius

Melsvakotė stirnabudė

Lepista personata (Fr.) Cooke

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

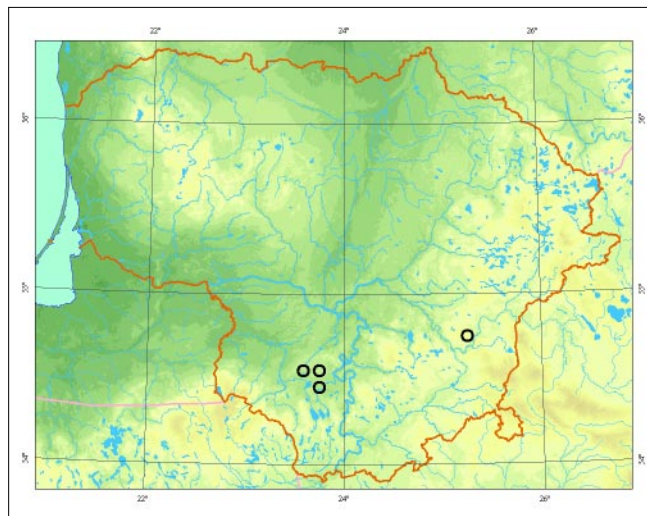
4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje. Lietuvoje ŗinomos 5 radavietės.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga rudenā miđrių miđkų aikųtelėse, ŗolėtuose miđkų pakrađėiuose, birŗėse, parkuose, krūmokūniuose, ganyklose. Nuo kitų stirnabudŗių, ypaė nuo lelįjinės (*Lepista nuda*), ir dirvinės (*L. sordida*), skiriasi pilkai ruda kepurėle, ŗviesiai violetiniu kotu ir balta trama. Minėtų rūđių stirnabudŗių kepurėlės, lakūteliai ir kantai yra beveik vienodų spalvų, o tramos violetinės arba pilkūdvos spalvos.

Populiacijų gausumas. Ėiuo metu ŗinomos 4 populiacijos.

Linos Jasiukonytės pieđinys

Grėsmės ir apsauga. Senų medŗių kirtimas ir su tuo susiję augavieėių struktūros, mikroklimato pokyėiai. Neđienaujamos ir neganomų pievų ŗpaugimas miđku.

Informacijos ŗaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieėiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdŗiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present four populations are known.

Aprađė Jonas Kasparaviėius

Trispalvė medžkabudė

Leucopaxillus compactus (Fr.) Neuhoff (sin. *L. tricolor* (Peck) Kühner)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis ĩraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje.
Lietuvoje þinomos 2 radavietės pietrytinėje dalyje.

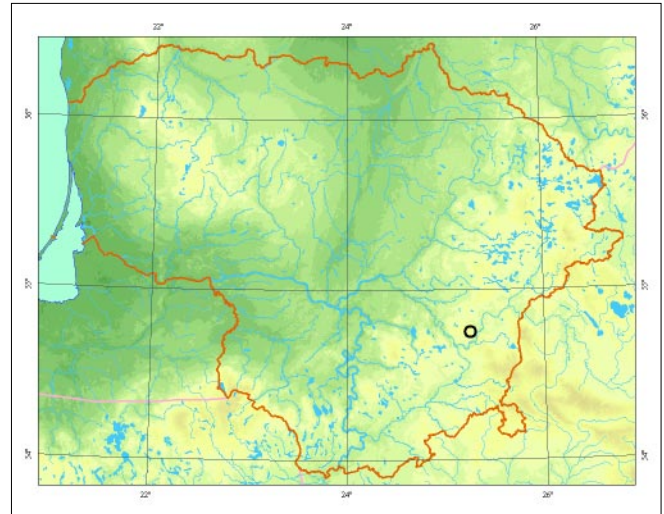
Biologija ir ekologija. Paklotės saprotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiø, miðriuose su āþuolais miðkuose. Termofilas. Mėgsta kalkingā dirvoþemā. Ðiltesnio klimato zonose auga plaėialapiø miðkuose po bukais, skroblais, āþuolais. Nuo rievėtakraðėio baltiko (*Tricholoma acerbum*) skiriasi þalsvai geltonais sieros spalvos lakðteliais su rausvais taðkeliais ir plauðuotu, sustorėjusia apatine dalimi kotu.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 2 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, retinimas, dėl kuriø pakinta augavieėiø medynø sudėtis, struktūra, dirvoþemio savybės, mikroklimatas. Dirvoþemio rūgðtėjimas dėl oro tarðos.

Kąstuėio Raulinaiėio nuotrauka

Informacijos ūaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieėiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Juosvasis minkštūnis

Melanoleuca turrita (Fr.) Singer

KLASĒ PAPĒDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĒEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis āraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurēs Afrikoje. Lietuvoje þinoma 1 radavietē Minēios apylinkēse (Utenos r.).

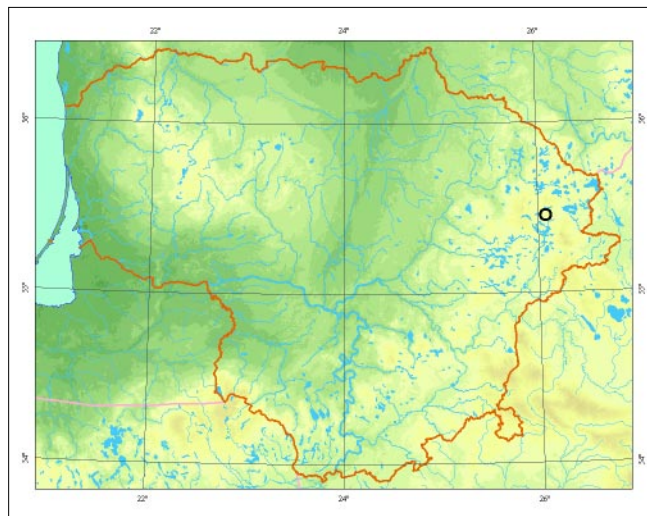
Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga vasarā ir rudenā miðriuose ir spygliuoēiø miðkuose. Mēgsta turtingā maisto medþiagø dirvoþemā. Ðiltesnio klimato zonose auga plaēialapiø medþiø – bukø, āþuolø arba miðriuose miðkuose.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu Lietuvoje þinoma 1 populiacija.

Grēsmēs ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, retinimas, dēl kuriø pakinta augavieēiø medynø sudētis ir struktūra, dirvoþemio savybēs, mikroklimatas.

Informacijos ūaltiniai

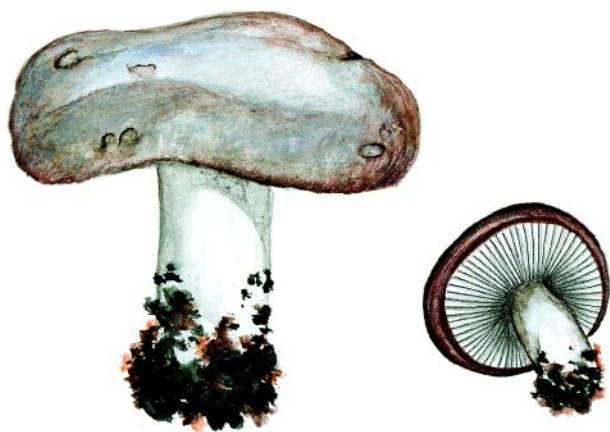
Urbanas V., 1997: Baltikieēiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius. Herbariumo pavzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known.

Apraðē Jonas Kasparaviēius

Linos Jasiukonytēs pieðinys

Dubioji laibė

Pseudoomphalina compressipes (Peck) Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

1 (E) kategorija

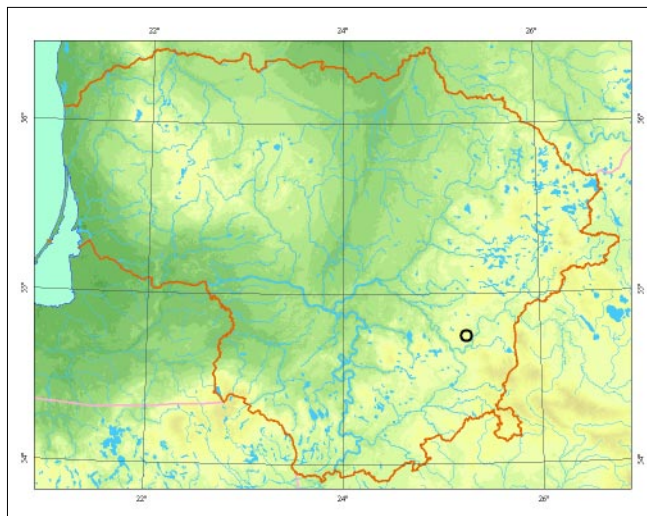
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdīs ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje.
Lietuvoje ŗinomos 2 radavietės pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Auga vasarā ir rudenā spygliuoėiø miøkuose, daŗniausiai eglynuose. Randamas atvirose ŗviesiose vietose, kartais auga pamiøkėse, pievose. Mėgsta kalkingā dirvoŗemā. Nuo panađios taurelinės juosvabudės (*Pseudoclitocybe cyathiformis*) skiriasi tuo, kad dubiosios laibės vaisiakūniai smulkesni, jø lakđteliai stori, resvi, o juosvabudės – tankūs, daŗnai ŗakoti, pakrađtelis karpytas. Skiriasi ir jø augavietės – taurelinė juosvabudė auga pamiøkėse, pakelėse, mėgsta ruderalines vietas.

Linos Jasiukonytės pieđinys

Populiacijø gausumas. Œiuo metu ŗinomos 2 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medŗiø kirtimas, su tuo susiję augavieėiø medynø sudėties ir struktūriniai, mikroklimato pokyėiai, pomiøkio suveđėjimas. Dirvoŗemio rūgđtėjimas dėl oro tarđos.

Informacijos ŗaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieėiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdŗiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known.

Aprađė Jonas Kasparaviėius

Gyslotoji krempliabudė

Rhodotus palmatus (Bull.) Maire

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1992 m.

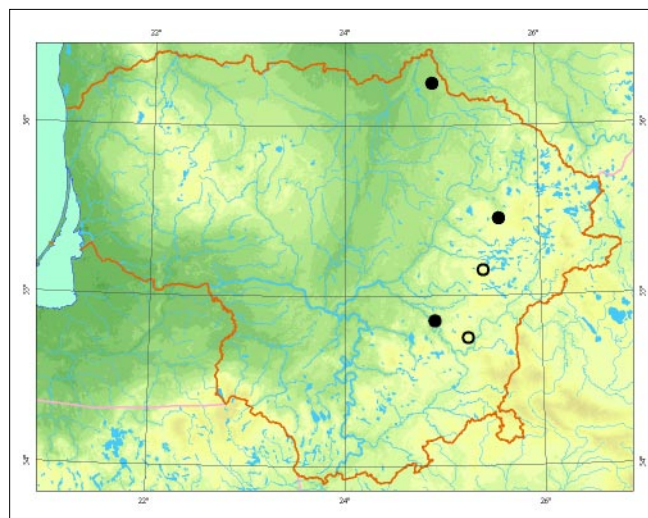
Paplitimas. Visoje Europoje, bet reta. Aptinkama Rytø Sibire, Tolimuosiuose Rytuose, Japonijoje ir Ŗiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rasta Ŗiaurinėje, rytinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotofas. Vaisiakūniai vienameėiai, iđauga rudenā ir kartais pavasarā. Vaisiakūniai abrikoso spalvos, raukđlėtu drebutinės konsistencijos kepurėlės pavirđiumi. Auga ant guobø, reėiau ant āpuolø, senuose lapuoėiø miđkuose drėgnose augavietėse. Grybas ilgai ardo virtuolā, todėl ant to paties substrato iđsilaiko kelerius metus. Ardomā medienā grybas smarkiai dpiovina ir taip uđkerta keliā patekti kitiems grybams. Dađnai iđauga ant đakø ar virtuoliø, kurie nukritę ant þemės arba yra drėgnoje

Darius Norkūno nuotrauka

aplinkoje, đalia vandens. Didpiojoje Britanijoje dađnas ant guobø, iđvirtusiø po guobø maro.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinomos 5 radavietės: Birþø girioje (Birþø r.), Kazokø apylinkėse (Molėtø r.), Dūkotos upelio slėnyje (Vilniaus r.), Verkiø apylinkėse (Vilniuje) ir Āpuolijos miđke (Utenos r.). Pastarojoje radavietėje grybas rastas kelerius metus iđ eilės.

Grėsmės ir apsauga. Lapuoėiø medþiø kirtimas, negyvos guobø ar kitø lapuoėiø medienos đalinimas iđ miđkø ir parkø.

Informacijos šaltiniai

Urbanas V., 1997: Baltikieėiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species. Five localities are known in the northern, eastern and southeastern parts of Lithuania.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Salierinis baltikas

Tricholoma apium Jul. Schäff.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis ĩraðyta nuo 1992 m.

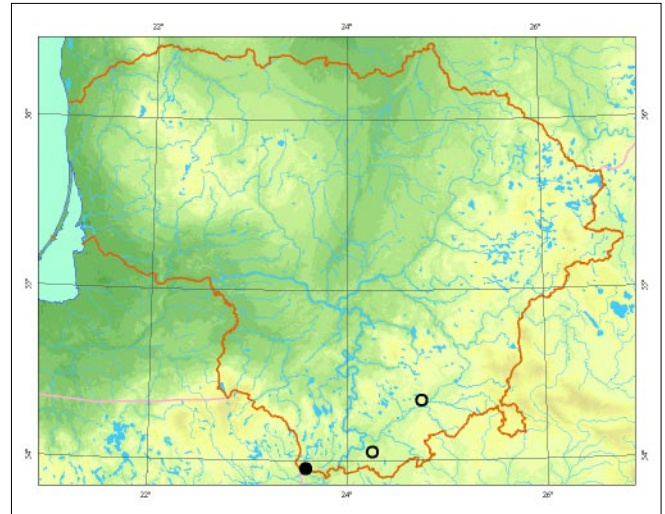
Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Amerikoje. Reta rūðis visame areale.

Lietuvoje þinomos 4 radavietės pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā spygliuoèiø miðkuose. Mėgsta laidþius vandeniui, skurdþius maisto medþiagø dirvoþemius. Nuo kitø baltikø skiriasi salierø kvapu.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu Lietuvoje þinomos 4 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, ypaè plynasis, dėl kurio pakinta augavieèiø medynø struktūra ir sudėtis; azotinė dirvoþemio tarða.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieèiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present four populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Baèò baltikas

Tricholoma fracticum (Britz.) Kreisel (sin. *T. batschii* Gulden)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

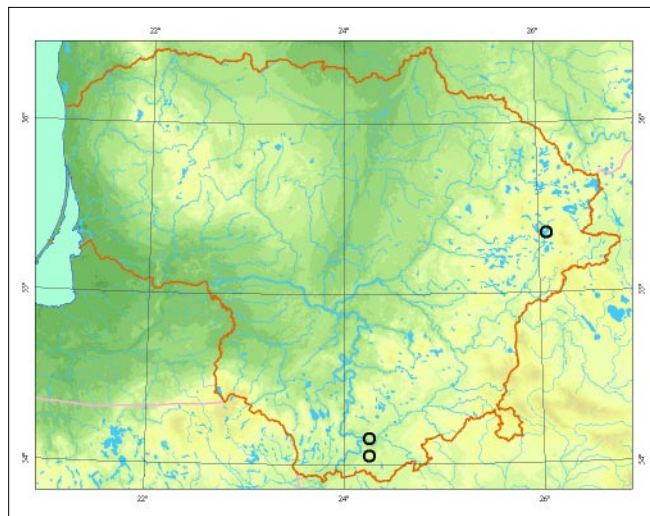
Paplitimas. Europoje, Ðiaurës Amerikoje. Europoje ne-
daþna rûðis.

Lietuvoje þinomos 3 radavietës rytinëje ir pietinëje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà spygliuoèiø ir miðriuose miðkuose. Mëgsta kal-
kingà dirvoþemà.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 3 popula-
cijos.

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, retinimas,
dël kuriø pakinta augavieèiø medynø sudëtis ir struk-

Linos Jasiukonytës pieðinys

tûra. Dirvoþemio rûgûtëjimas dël oro tarðos, azotinë tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieèiai (*Tricholomatales*). – Lie-
tuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present three populations are known.

Apraðë Jonas Kasparavièius

Plauðabudinis baltikas

Tricholoma inocyboides Corner

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rûðis åraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje.
Lietuvoje þinomos 5 radavietës.

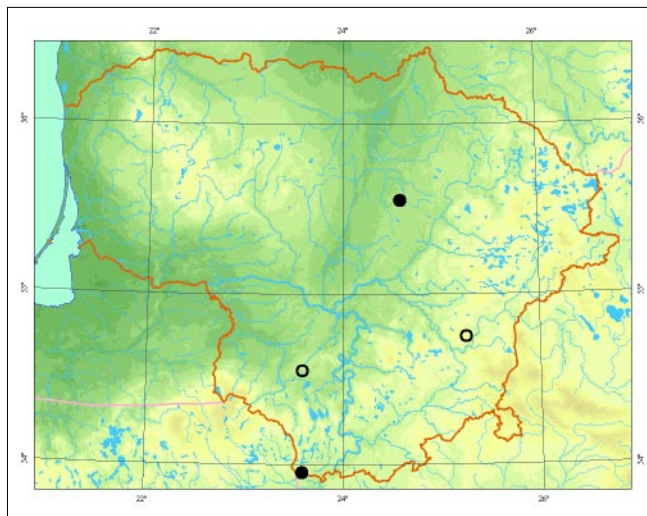
Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarå ir rudenå lapuoèiø, miðriuose miðkuose, parkuose. Randa-
mas atvirose þolëtose vietose. Ðapnai auga po ber-
þais. Mëgsta kalkingå dirvoþemå.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 4 popula-
cijos.

Grësmës ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, miðkø
retinimas augavietëse ir jø sukelti medynø sudëties,

Linos Jasiukonytës pieðinys

amþiaus, struktûros pokyèiai. Dirvoþemio rûgûtëjimas
dël oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

*Urbonas V., 1997: Baltikieèiai (Tricholomatales). – Lie-
tuvos grybai, 8 (2). – Vilnius.*
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

*A rare species requiring more research. At present
four populations are known.*

Apraðë Jonas Kasparavièius

Aitrusis baltikas

Tricholoma ustaloides Romagn.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BALTIKINIAI (*TRICHOLOMATACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje, Pietø Amerikoje.

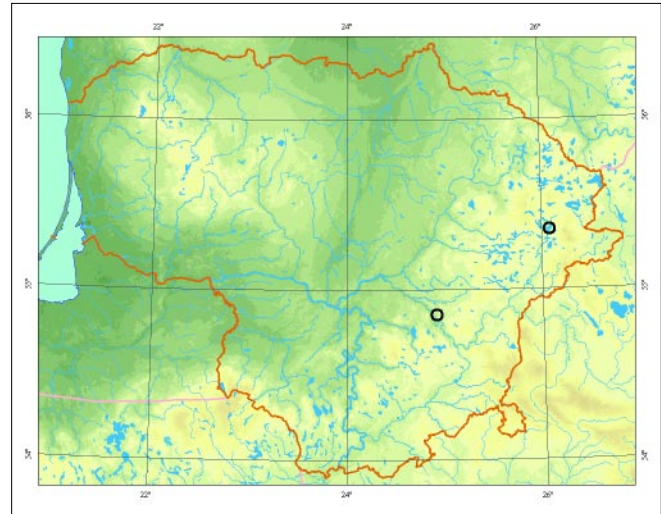
Lietuvoje Ėinomos 2 radavietės rytinėje ir pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiø miøkuose, kartais aptinkamas ir spygliuoėiø miøkuose. Termofilas. Randamas atviresnėse vietose, miøko pievose. Mėgsta kalkingā dirvoėemā. Ėiltesnio klimato zonose auga po bukais, kaĖtonais, āpuolais. Nuo kitø panaėiø baltikø su rusvos spalvos vaisiakūniais: Baėo (*T. fracticum*), baltarudėio (*T. albobrunneum*) ir stambiojo baltiko (*T. colossus*), aitrusis baltikas skiriasi tuo, kad auga lapuoėiø miøkuose, o nuo drebulyninio (*T. populinum*) baltiko skiriasi tuo, kad pastarasis ant koto neturi ryėkios Ėiedo zonos.

Populiacijø gausumas. Ėiuo metu Ėinomos 2 populiacijos.

Vincento Urbono nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senø medėiø, trako kirtimas, dėl to pakinta augavieėiø medynø struktūra ir sudėtis; neganomø ir neėienaujamø pievø ūpaugimas miøku. Dirvoėemio rūgėtėjimas dėl oro tarĖos.

Informacijos ŗaltiniai

Urbonas V., 1997: Baltikieėiai (*Tricholomatales*). – Lietuvos grybai, 8 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Bronzinis baravykas

Boletus aereus Bull.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis ĩraðyta nuo 1992 m.

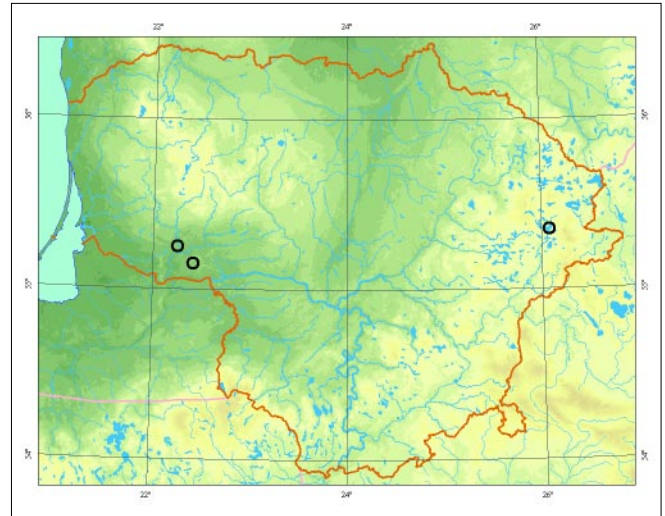
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, Australijos temperatinėje ir Vidurþemio jūros zonosė. Lietuvoje þinomos 3 radavietės vakarinėje ir rytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoèiø ir miðriuose miðkuose. Termofilas. Heliofilas, randamas atvirose ðviesiose vietose. Mėgsta vandeniui laidø, sausā, kalkingā dirvoþemā. Ðiltesnio klimato zonosė auga po bukais, kaðtonais, āpuolais.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 3 populiacijos.

Sergejus Solianskio nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, dėl kurio pakinta medynø sudėtis ir struktūra; neganomø ir neðienaujamo pievø uþaugimas miðku; azotinė tarða ir dirvoþemio rŭgðtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempnieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present three populations are known.

Apraðė Jonas Kasparavièius

Dėmėtasis baravykas

Boletus erythropus Pers.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje. Auga temperatinėje ir Vidurpemie jūrų juostose.

Lietuvoje Ėinomos 6 radavietės.

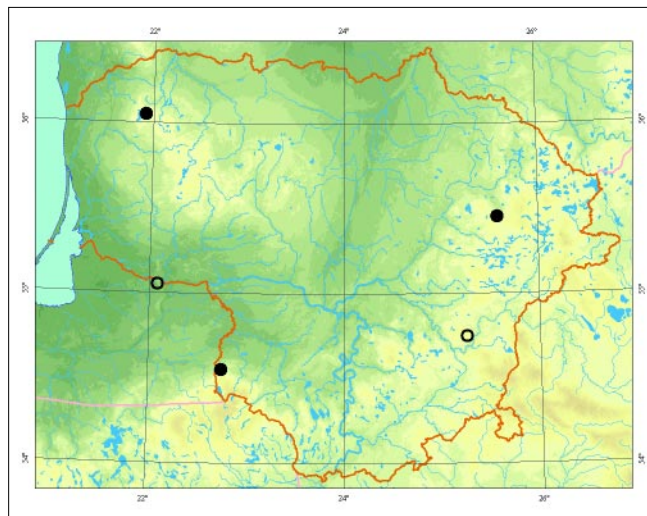
Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiū, miĖriuose, spygliuoėiū miĖkuose. Termofilas. Aptinkamas atvirose, Ėviesiose vietose. Mėgsta kalkingā dirvā. Ėiltesnio klimato zonose auga po bukais, āpuolais, kaĖtonais. Lietuvoje auga po āpuolais, puĖimis, eglėmis. Nuo baravyko paāpuolio (*B. luridus*) skiriasi tuo, kad dėmėtojo baravyko kotas be tinklelio, o paāpuolio kotas yra su rausvu tinkleliu.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje Ėinomos 6 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senū medĖiū kirtimas augavietėse ir jo sukelti medynū sudėties, amĖiaus, mikroklimato pokyėiai, pomiĖkio atĖėlimas, sutankėjimas; dirvoĖmio rūgĖtėjimas dėl oro tarĖos.

Romualdo Barausko nuotrauka

Informacijos Ŗaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), Ėvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

A rare species. At present six populations are known.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Fechtnerio baravykas

Boletus fechtneri Velen.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis ĩraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje.

Lietuvoje þinoma 1 radavietĕ Ginuĕiø āþuolyne (Ignalinos r.).

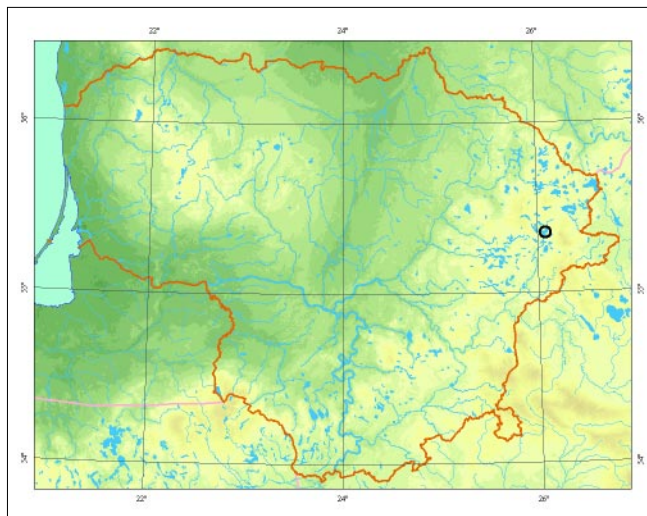
Biologija ir ekologija. Mikosimbiotrofas. Vasarā ir rudenā auga miðriuose ir lapuoĕiø miðkuose. Termofilas. Randamas atvirose vietose, miðko pievose arba miðko pakraðĕiuose. Mĕgsta kalkingā dirvoþemā. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 1 populiacija.

Grĕsmĕs ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, su tuo susiję medynø sudĕties ir struktūros pokyĕiai augavietĕse; neganomø ir neðienaujamo pievø uþaugimas miðku; dirvoþemio rŭgðtĕjimas dĕl oro tarðos, azotinĕ tarða.

Informacijos ðaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempinieĕiai (*Polyporales*), þvynbaravykieĕiai (*Strobilomycetales*), baravykieĕiai (*Boleta-*

les), guotenieĕiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present one population is known.

Apraðĕ Jonas Kasparaviĕius

Vincento Urbano nuotrauka

Blyškasis baravykas

Boletus impolitus Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

1 (E) kategorija

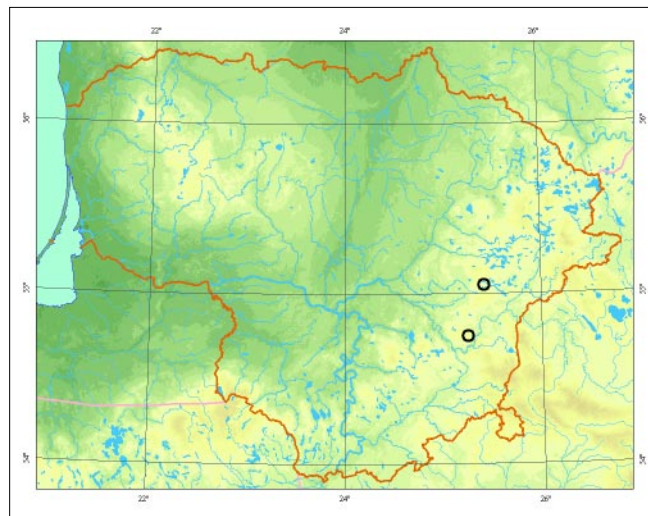
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, ĖiaurĖs Afrikoje, ĖiaurĖs Amerikoje. Auga temperatinĖje ir VidurpĖmio jūros zonosė. Lietuvoje Ėinomos 2 radavietĖs Verkiø ir Asvejos regioniniuose parkuose.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiø miøkuose, parkuose. Aptinkamas atvirose vietose, miøko pievose, tankesniø miøkø pakraĖėiuose. Termofilas. MĖgsta kalkingā dirvoĖmā. Ėiltesnio klimato zonosė auga po bukais, skroblais, āpuolais. Lietuvoje daĖniausiai auga po āpuolais.

Linos JasiukonytĖs pieĖinys

Populiacijø gausumas. Ėiuo metu Ėinomos tik 2 populiacijos.

GrĖsmĖs ir apsauga. Senø medĖiø kirtimas, neĖienaujamo ir neganomo pievø uĖaugimas miøku, dirvoĖmio rūgĖtĖjimas dĖl oro tarĖos.

Informacijos Ŗaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieėiai (Polyporales), Ėvynbaravykieėiai (Strobilomycetales), baravykieėiai (Boletales), guotenieėiai (Hygrophorales). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two populations are known in the eastern part of the country.

ApraĖĖ Jonas Kasparaviėius

Kislusis baravykas

Boletus pulverulentus Opat.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis ĩraðyta nuo 1992 m.

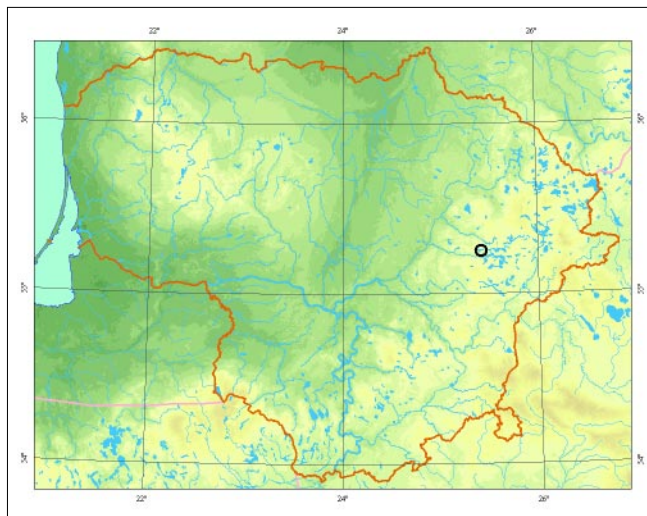
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinoma 1 radavietė Molėtø apylinkėse.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiø, miðriuose ir spygliuoėiø miðkuose, parkuose, ypaė āpuolynuose su lazdynø traku. Rاندamas atvirose ðviesiose vietose. Termofilas. Mėgsta kalkingā dirvoþemā. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais, āpuolais, kitais plaėialapiais medþiais.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 1 populiacija.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Medynø sudėties ir amþiaus pokyčiai dėl senø medþiø kirtimo, retinimo, pomiðkio suveðėjimas; dirvoþemio rųgõtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieėiai (Polyporales), þvynbaravykieėiai (Strobilomycetales), baravykieėiai (Boletales), guotenieėiai (Hygrophorales). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one population is known in the eastern part of the country.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Kartusis baravykas

Boletus radicans Pers.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

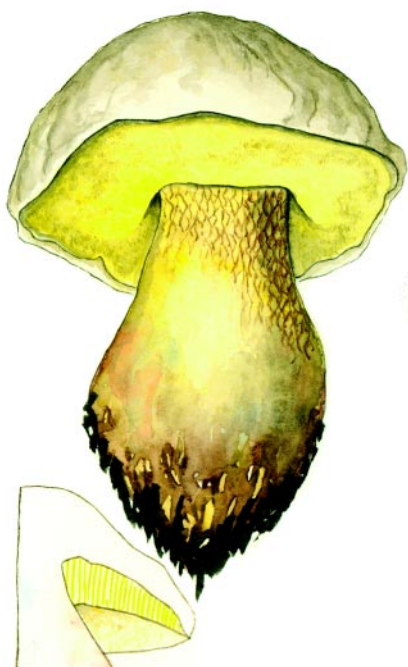
Paplitimas. Europoje, ĖiaurĖs Afrikoje. Auga temperatinĖje ir VidurpĖmio jūros zonoje.

Lietuvoje Ŗinomos 3 radavietĖs pietrytinĖje ir ĖiaurvakarinĖje dalyje.

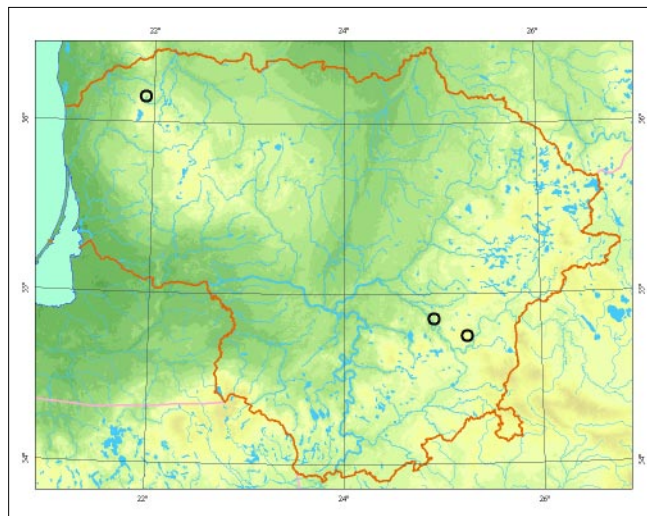
Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoĖiø arba miðriuose miðkuose, miðkapiĖvĖse. Aptinkamas atvirose vietose. Termofilas. MĖgsta kalkingā arba neutralø dirvoĖmā. Ėiltesnio klimato zonoje auga po bukais, skroblais, āpuolais, kaðtonais. Lietuvoje daŖniausiai auga po āpuolais.

Populiacijø gausumas. Ėiuo metu Lietuvoje Ŗinomos 3 populiacijos.

GrĖsmĖs ir apsauga. Senø medŖiø kirtimas, sanitariniai kirtimai, dĖl kuriø pakinta augavieĖiø medynø struktūra ir sudĖtis; neĖienaujamo ir neganomo pievø uŖaugimas miðku, dirvoĖmio rŭgĖtĖjimas dĖl oro tarĖos.

RamutĖs ĖukeviĖienĖs piedŭny

Informacijos Ŗaltiniai

Urbonas V., 1997: KempinieĖiai (*Polyporales*), ŖvynbaravykieĖiai (*Strobilomycetales*), baravykieĖiai (*Boletales*), guotenieĖiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdŖiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present three populations are known.

ApraĖĖ Jonas KasparaviĖius

Skroblyninis raudonvirðis *Leccinum griseum* (Quél.) Sing. (sin. *L. carpini* (R. Schulz.) M. M. Moser ex D. A. Reid)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonájà knygå rŭðis áraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje.

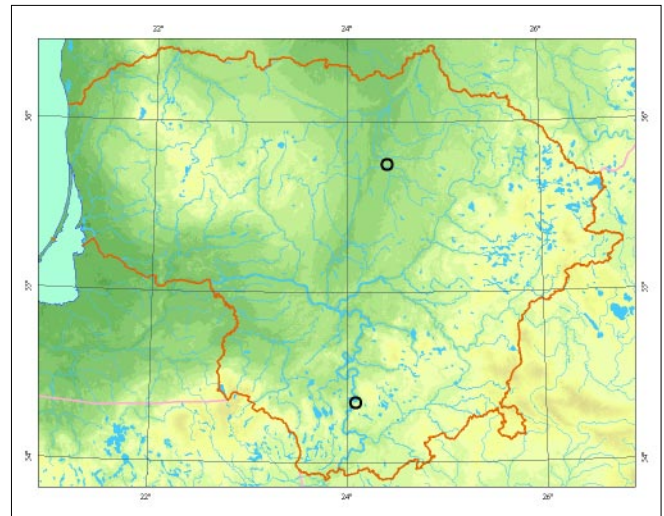
Lietuvoje þinomos 2 radavietĕs ðiaurinéje ir pietinéje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarà ir rudenà lapuoĕiø ir miðriuose miðkuose. Ðapniausiai aptinkamas po skroblais, lazdynais. Gali augti po tuopomis, àpuolais. Mĕgsta kalkingà dirvoþemà. Ðiltesnio klimato zonose auga po skroblais, taip pat aptinkamas po lazdynais, drebulĕmis, tuopomis, reĕiau – po berþais, bukais, àpuolais.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinomos 2 populiacijos.

Linos Jasiukonytĕs pieðinys

Grĕsmĕs ir apsauga. Senø medþiø kirtimas augavietĕse ir su tuo susijæ medynø sudĕties ir struktŭros pokyĕiai. Dirvoþemio rŭgðtĕjimas dĕl oro tarðos, azotinė dirvoþemio tarðà.

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempnieĕiai (*Polyporales*), þvynbaravykieĕiai (*Strobilomycetales*), baravykieĕiai (*Boletales*), guotenieĕiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present two populations are known.

Apraðĕ Jonas Kasparaviĕius

Tikrasis juodbaravykis

Porphyrellus porphyrosporus (Fr. et Hök) E. J. Gilbert

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje. Reta rūĖis visame areale. Lietuvoje ėinomos 9 radavietēs vakarinēje ir pietvakarinēje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoēiū, miūriuose, spygliuoēiū miūkuose. Termofilas. Mēgsta rūgĖčius dirvoĖmius. Ėiltesnio klimato zonose auga po bukais.

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu Lietuvoje ėinomos 9 populiacijos.

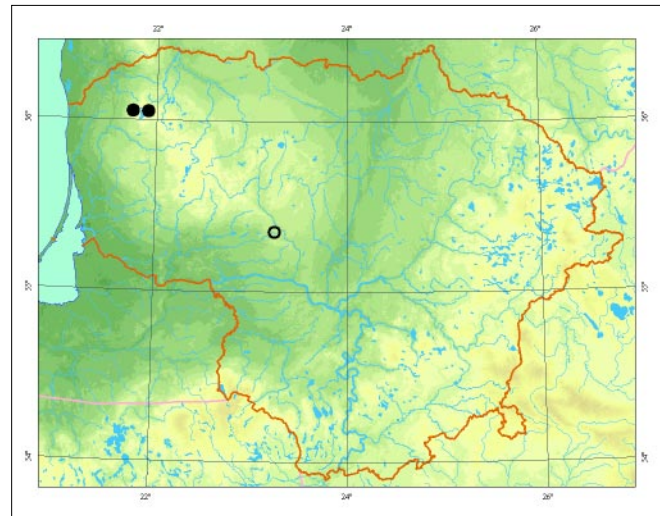
Grēsmēs ir apsauga. Senū medĖiū kirtimas, retinimas, dēl kuriū pakinta augavietēs būdinga medynū sudētis ir struktūra, dirvoĖmio savybēs; azotinė dirvoĖmio tarĖa.

Informacijos ŗaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempinieēiai (*Polyporales*), ėvynbaravykieēiai (*Strobilomycetales*), baravykieēiai (*Boletales*),

Ernesto Kutorgos nuotrauka

les), guotenieēiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present nine populations are known.

ApraĖė Jonas Kasparaviēius

Parazitinis aksombaravykis

Xerocomus parasiticus (Bull.) Quél.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis ĩraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje þinoma 1 radavietė Varnupiø apylinkėse, (Anykðeiø r.).

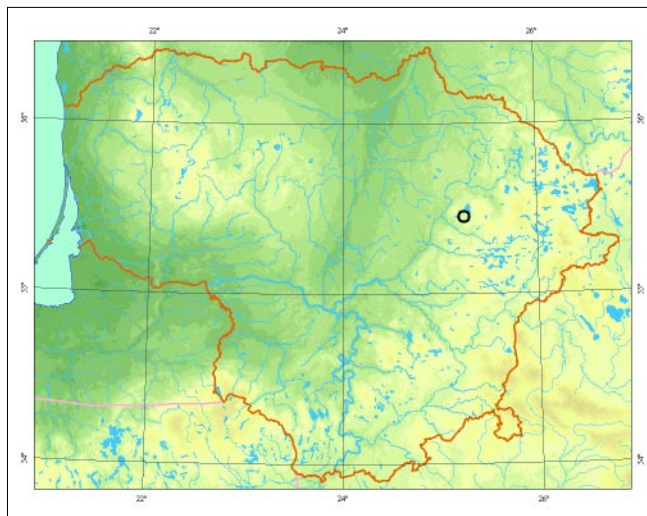
Biologija ir ekologija. Parazitas. Auga tik ant gyvø paprastosios ankðtenės (*Scleroderma citrinum*) vaisiakūniø. Aptinkamas vasarā ir rudenā lapuoèiø bei miðriuose miðkuose. Nuo kitø aksombaravykiø skiriasi parazitiniu gyvenimo bũdu.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 1 populiacija.

Grėsmės ir apsauga. Populiacijos gausumas priklauso nuo paprastosios ankðtenės (*Scleroderma citrinum*) gausumo.

Informacijos ðaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*),

les), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, at present one population is known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Eduardo Budrio nuotrauka

Raudonkepuris aksombaravykis

Xerocomus rubellus (Krombh.) Quél.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BARAVYKINIAI (*BOLETACEAE*)

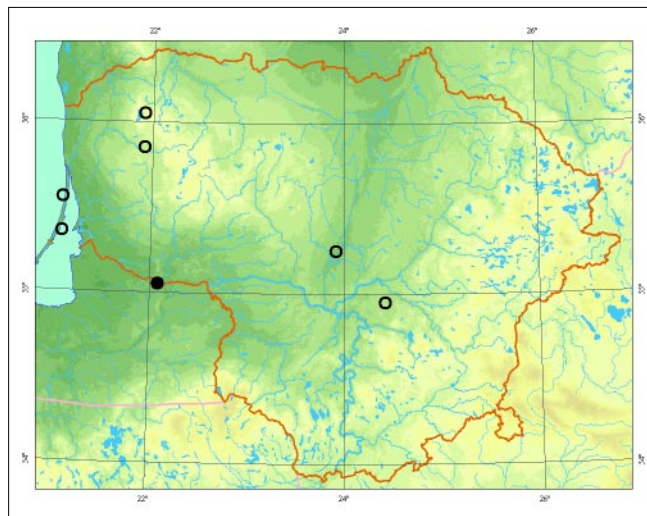
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Afrikoje, Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje Ėinomos 9 radavietės vakarinėje ir centrinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiū ir miėriuose miėkuose, parkuose. Mėgsta kalkingā dirvoėemā. Ėiltesnio klimato zonose auga plaėialapiū lapuoėiū miėkuose po āpuolais, kaĖtonais. Jaunus vaisiakūnius kartais galima supainioti su tokiais pat auksakoėio aksombaravykio (*Xerocomus chrysenteron*) vaisiakūniais, ypaė kol jū kepurėlės pavirėius dar nesutrūkinėjās, taėiau *X. chrysente-*

Linos Jasiukonytės pieėinys

ron sporos yra didesnės. Senus vaisiakūnius, jei jū kotas netenka būdingos raudonos spalvos, kartais galima supainioti su Ėalsvojo aksombaravykio (*Xerocomus subtomentosus*) vaisiakūniais.

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu Ėinomos 8 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Miėkū kirtimas ir su tuo susijū augavieėiū medynū sudėties, amėiaus, struktūros pokyėiai. Dirvoėemio rūgėtėjimas dėl oro tarėos, azotinė tarėa.

Informacijos Ėaltiniai

Urbanas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), Ėvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species. At present eight populations are known.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Pilkoji voveraitė

Cantharellus cinereus (Pers.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA VOVERAITINIAI (*CANTHARELLACEAE*)

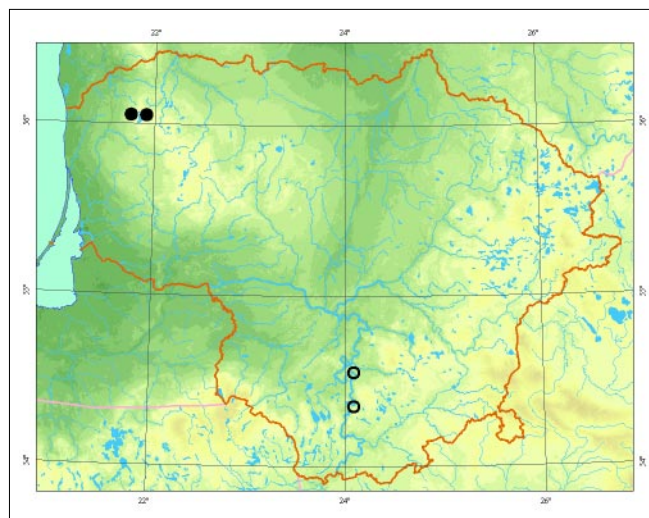
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ĩrađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Gana reta rūđis visoje Europoje ir Ėiaurės Amerikoje.

Lietuvoje rasta vakarinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakūniai vienmeėiai, iđauga vėlyvā vasarā ir rudenā. Tamsiai pilki piltuvėlio formos, su lakđteliais, đio grybo vaisiakūniai dađnai painiojami su paprastuoju trimitėliu (*Craterellus cornucopioides*), kurio vaisiakūniai pilki, bet kepurėlės apaėia lygi. Panađios rūđies raukđlėtojo trimitėlio (*Pseudocraterellus sinuosus*) vaisiakūnių kepurėlės pilkđvai rudos, su raukđlėta kepurėlės apaėia. Pilkoji voveraitė auga đalia plaėialapių medpių ir lazdynų augvietėse, turtingose maisto medžiagų. Dađniausiai randamas senuose lazdynų miđkeliuose, plaėialapių miđkuose su lazdynais ar medžiais apaugusioje ganyklose. Kalcifilinė ir termofilinė rūđis, mėgstanti kalkingas augvietes su plona augaline danga, taip pat atviras

saulėtas vietas. Kartais auga ir spygliuoėių miđkuose, kurie susiformavo ūpaugus miđkapievėms.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje žinomos 4 radavietės. 2 radavietės yra Punios ąile ir Vidzgirio miđke (Alytaus r.) ir 2 – Beržoro bei Platelio girininkijose (Plungės r.).

Grėsmės ir apsauga. Plaėialapių medpių ir senų lazdynų krūmų kirtimas ir ganyklų apaugimas spygliuoėiais. Dirvojemio rūgđtėjimas.

Informacijos šaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforėiėių eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Four localities are known in broadleaved forests in the western and southern parts of Lithuania.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Linos Jasiukonytės piešinys

Raukšlėtasis trimitėlis

Pseudocraterellus sinuosus (Fr.) Corner

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA VOVERAITINIAI (*CANTHARELLACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ėiaurės ir Vidurio Europoje, retai randama Ėiaurės Amerikoje.

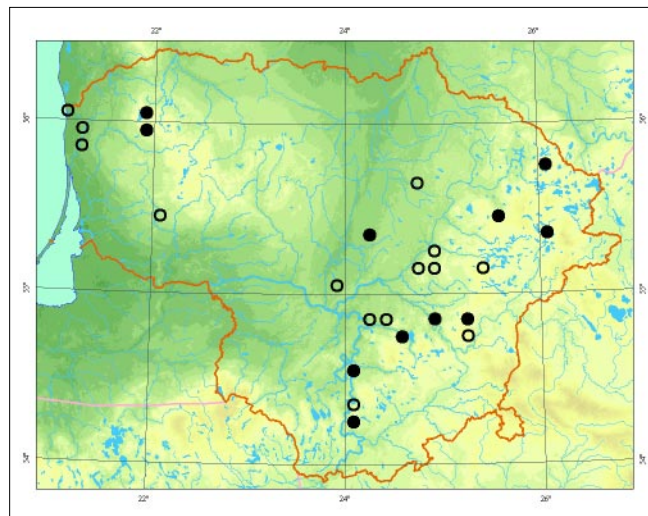
Lietuvoje daugiausia paplitusi vakarinėje, centrinėje, pietrytinėje ir rytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakūniai vienameėiai, iđauga rudenā. Daėniausiai auga dirvoėemyje ėalia āpuolė ir lazdynė lapuoėiė miđkuose, kartais parkuose. Mėgsta tiek atviras vietas, tiek paūksmė, bet pirmenybė teikia menkesne augaline danga padengtam dirvoėemiui. Nuo panađios rūđies pilkosios voveraitės (*Cantharellus cinereus*) skiriasi pilkėvai ruda kepurėlės spalva ir raukšlėta, bet ne ryđkiaiai vagota kepurėlės apaėia.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje ėinoma 30 radavieėiė su gausiomis populiacijomis Āpuolijos miđke (Utenos r.), Dūkėtė miđke (Vilniaus r.), Ėemaitijos nacionalinio parko Platelio ir Berėoro girininkijose (Plungės r.), Verkio apylinkėse (Vilniuje).

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senė lapuoėiė medynė kirtimas ir spygliuoėiė medynė ugdymas jė augavietėse. Paklotės ardymas.

Informacijos ŗaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieėiė eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. 30 localities are known with abundant populations in the eastern, southern and western parts of Lithuania.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Mėsingasis dyglutis

Hydnum rufescens Pers.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA DYGLUTINIAI (*HYDNACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rûðis åraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Plaèiai paplitusi Europoje ir Ðiaurës Amerikoje, bet gana reta.

Lietuvoje rûðis aptinkama vakarinėje, rytinėje, pietrytinėje ir centrinėje dalyse.

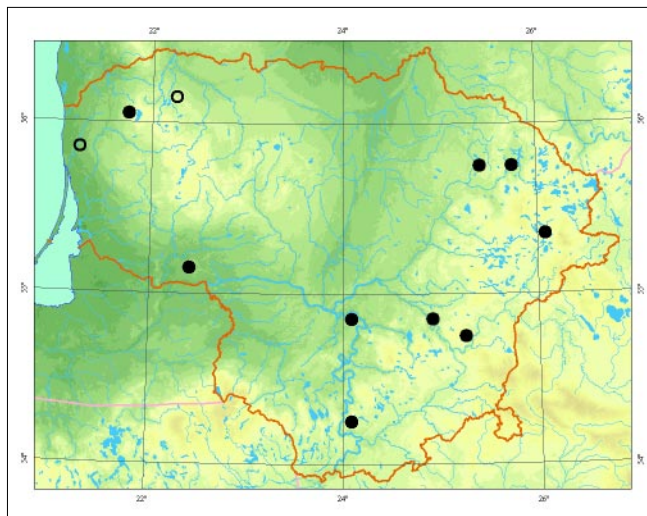
Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakûniai vieni-meèiai, iðauga vėlyvå vasarå ir rudenå, daþniausiai grupėmis. Auga lapuoèiø miðkuose su åþuolais, liepomis, lazdynais, kartais spygliuoèiø miðkuose. Mėgsta drėgnesnes augavietes. Panaðus å raukðlėtåjå dyglutå (*Hydnum repandum*), kurio vaisiakûniai stambesni, mėsingesni ir daþnesni sausesnėse augavietėse.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinoma 12 radavieèiø. Populiacijos gausios.

Grėsmės ir apsauga. Medþiø kirtimas, retinimas ar ūkinė veikla, kuri keièia augavietėms būdingå medynø struktūrą. Dirvoþemio sausinimas.

Darius Norkūno nuotrauka

Informacijos šaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieèiø eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. 12 localities are known, with abundant populations, mostly in broadleaved forests.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Kamdotinis skylenis

Inonotus dryadeus (Pers.) Murrill

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA ĖIURKĖTENINIAI (*HYMENOCHAETACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

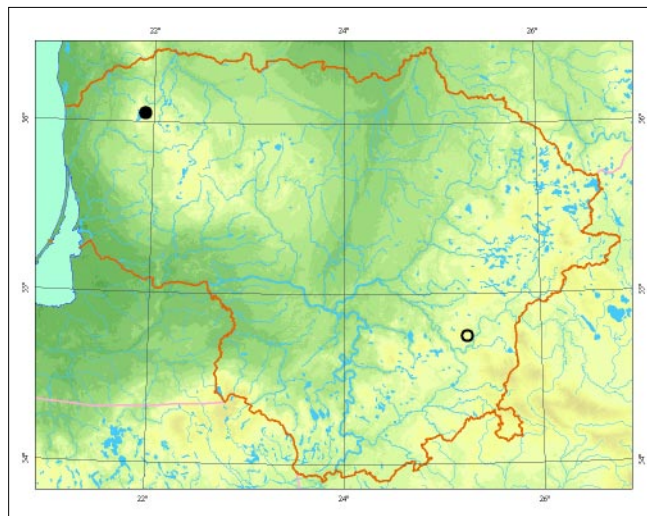
Paplitimas. Būdingas cirkumborealinis ir meridianinis poliarinis paplitimas vidutinio platumo zonoje. RūĖis randama Ėiaurės Afrikoje, Azijoje ir Ėiaurės Amerikoje. Europoje daugiausia paplitusi pietinėje ir centrinėje dalyje.

Lietuvoje rasta Ėiaurvakarinėje ir pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltąjā gyvū medžio Ŗaknū ir Ŗaknies kaklelio medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeĖiai, iĖauga vasarā ir rudenā. Jie stambūs ir kartais uþauga iki 40 cm. Auga ant labai stambiū senū āpuolū apatinėje kamieno dalyje, prie þemės, kartais ant Ŗaknū. Mėgsta derlinguose dirvoþemiuose, atvirose augavietėse augančius āpuolus. PanaĖsaus grybo āpuolinio skylenio (*Inonotus dryophilus*)

Linos Jasiukonytės piešinys

vaisiakūniai iĖauga aukĖtai ant āpuolū kamienū ir turi jiems būdingā grūdėtā grybienos branduolā.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje þinomos 2 radavietės. Verkiū apylinkėse (Vilniuje) rastas 1980 m. Platelio eþero Pilies saloje (Plungės r.) rastas vienas vaisiakūnis buvo menkai iĖsivystęs.

Grėsmės ir apsauga. Senū stambiū āpuolū ir āvairaus amþiaus āpuolū medynū kirtimas ir jū augavietėiū uþsodinimas kitū lapuoėiū ar spygliuoėiū medynais. Pievū ir ganyklū apaugimas medþiais.

Informacijos Ŗaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor pā ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252– 265.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species. Two localities are known in the Verkiiai region (Vilnius) and Pilies Island in Plateliai Lake (Plungė district).

ApraĖ Reda IrĖėnaitė

Ąpuolinis skylenis

Inonotus dryophilus (Berk.) Murrill

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĐEIMA ĐIURKĐTENINIAI (*HYMENOCHAETACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ąrađyta nuo 1992 m.

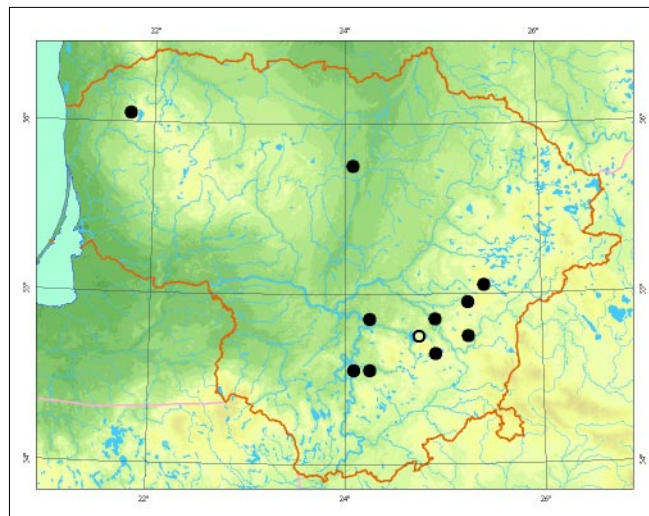
Paplitimas. Cirkumborealinė rūđis điaurinėje vidutinio platumo zonoje nuo Azijos iki Điaurės Amerikos. Europoje daugiausia paplitusi pietinėje ir centrinėje dalyje. Lietuvoje daugiausia auga pietrytinėje ir centrinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltąjā đerdinā gyvō medpio kamieno medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, lđauga vasarā ir rudenā. Auga ant vidutinio dydpio ir stambiō ąpuolō, pavieniō ar miđkuose, ant kamieno (dviejō ir daugiau metrō aukđtyje) ar apatinio stambiō đakō. Panađūs kamđtinio skylenio (*Inonotus dryadeus*) vaisiakūniai auga apatinėje ąpuolo kamieno dalyje.

Populiacijō gausumas. Lietuvoje pinoma 19 radavieėiō su ypaė gausiomis populiacijomis Punios đile (Alytaus r.), Kauno ąpuolyne (Kaune), Gustonio miđke (Panevėpio r.), Gojaus miđke (Prienō r.), Dūkđtō apylinkėse (Vilniaus r.), Verkio ir Paliojō eperō apylinkėse (Vilniuje).

Linos Jasiukonytės pieđinys

Grėsmės ir apsauga. Senō ąpuolō ir ąvairaus ampio ąpuolō medynō kirtimas ir jō augavieėiō upsođinimas kitais lapuoėiais ar spygliuoėiais. Pievō ir ganyklō apaugimas medpioais.

Informacijos šaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphylophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor pā ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252– 265.

Herbariumo pavyzdpioai: BILAS.

Summary

A rare species. 19 localities are known with the largest populations in Punia forest (Alytus district), Kaunas oak forest (Kaunas), Gustony's forest (Panevėpys district), Gojus forest (Pienai district), the Dūkđtos environs (Vilnius district), and the Verkiai and Palieji Lakes environs (Vilnius).

Aprađė Reda Irđėnaitė

Tamsiarudė kempinė

Phellinus nigrolimitatus (Romell) Bourdot et Galzin

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA ĖIURKĖTENINIAI (*HYMENOCHAETACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinē rūĖis borealiniuose spygliuoĖiø miøkuose. Paplitusi þemyninēje Europos dalyje. Lietuvoje rasta rytinēje ir pietinēje dalyje.

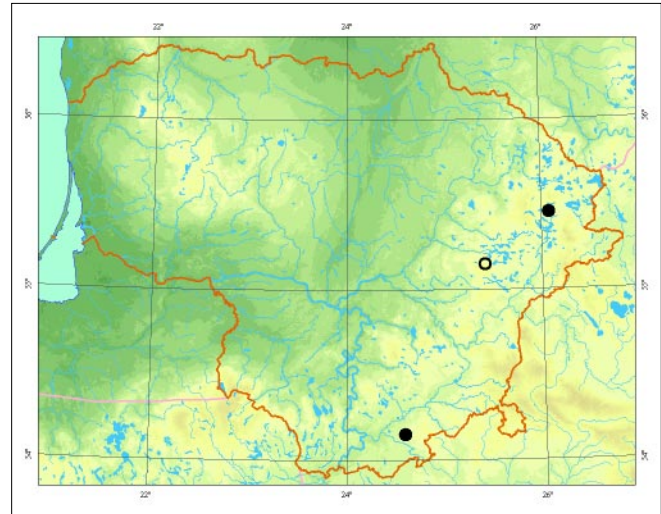
Biologija ir ekologija. Saprotofas, sukeliantis baltājā medienos puvinā. Vaisiakūniai daugiameĖiai. Auga ant stambiø, smarkiai suirusiø egliø virtuoliø, apaugusiø samanomis ir jau be þievės, daþniausiai apatinēje jø dalyje. Mēgsta āvairaus amþiaus, ypaĖ senus, drėgnus eglynus.

Populiacijø gausumas. Þinomos 3 radavietės. Populiacijos negausios. Rasta Minėios girioje (Utenos r.), Bijutiøkiø apylinkėse (Molėtø r.) ir Dzūkijos nacionalinio parko Povilnio rezervate (Varėnos r.).

Grėsmės ir apsauga. Negyvos egliø medienos Ŗalini-mas ið miøkø, senø eglynø kirtimas.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Informacijos Ŗaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: AfiloforieĖiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Three localities are known. Populations are not abundant.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Pilkoji baravykpintė

Boletopsis grisea (Peck) Bondartsev et Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA DYGLEININIAI (*BANKERACEAE*)

2 (V) kategorija

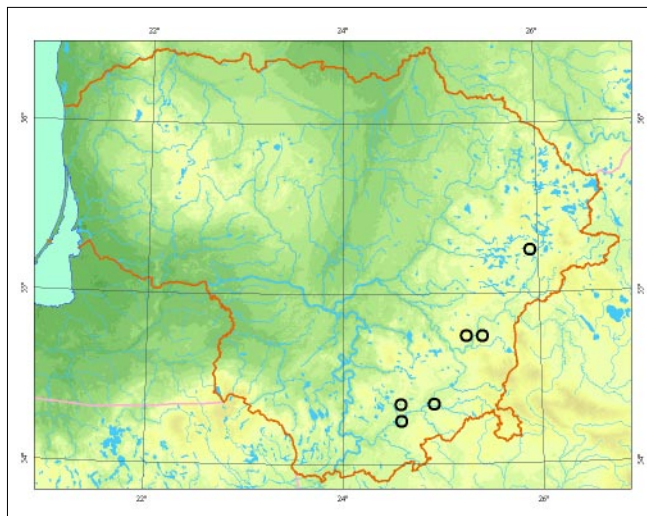
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Plaėiai paplitusi rūĖis, bet gana retai aptinkama borealinėje zonoje Europoje ir Ėiaurės Amerikoje. Europoje labiau paplitusi Ėemyninėje dalyje. Lietuvoje rasta rytinėje, pietrytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakūniai vieniėėiai, iĖauga rudenā. Auga atviruose sausuose kerpĖiliuose ir sudaro mikorizą su puĖimis. Būdingas brandiems puĖdynams, bet gali iĖaugti ir jaunesniame sodintame miĖke. Randama prie senų puĖų, saulės apĖviestose vietose. Ėis grybas labai panašus ā *Boletopsis leucomelaena*, kurio vaisiakūnio kepurėlė tamsesnė ir kuris auga eglynuose.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje Ėinomos 9 radavietės. Kelerius metus grybas buvo rastas Senosios Varėnos ir Valkininkų apylinkėse. Po vienā kartā Valakampiuose ir Naujuosiuose Verkiuose (Vilniuje), Nemenėinės (Vilniaus r.), Pirėiupių (Varėnos) ir Kaltanėnų (Ėvenėionių r.) apylinkėse. Dauguma radavietėų buvo iki 1959 m., viena – 1988 m.

Grėsmės ir apsauga. Senų puĖdynų kirtimas ir jų sukcesija ā miĖrų spygliuoėėų miĖkā tuo atveju, kai natū-

ralūs miĖko gaisrai sausose puĖdynų augavietėse yra ilgā laikā kontroliuojami.

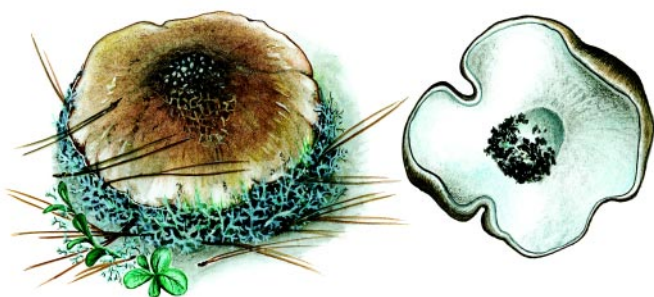
Informacijos šaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėėiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Nine localities are known in dry pine forests mostly in the southern and southeastern parts of Lithuania.

ApraĖė Reda IrĖėnaitė

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Keturskiautis pvaigp̄dinas

Gastrum quadrifidum DC.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PVAIGPDININIAI (*GEASTRACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Visoje Europoje, taip pat Rytø Sibire, Indijoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje, Ėiaurēs ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje rūĖis daugiausia paplitusi vakarinėje, Ėiaurinėje ir rytinėje dalyse.

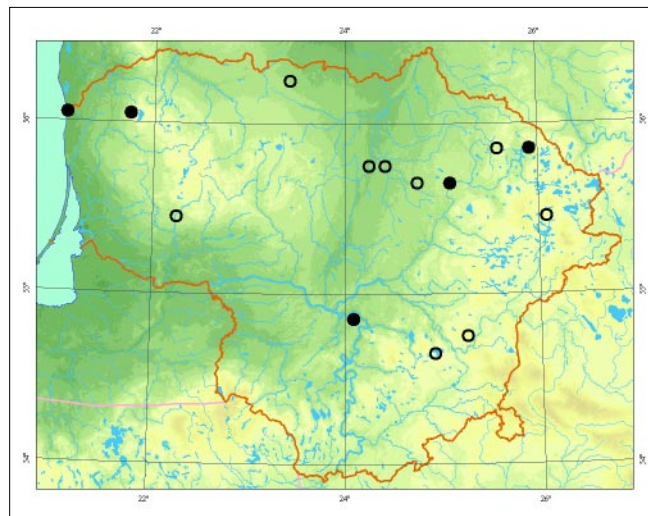
Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vienameėiai, iĖauga rudenaĖ, bet seni vaisiakūniai kartais iĖlieka iki kitø metø pavasario. Auga spygliuoėiø, kartais miĖriuose miĖkuose po senomis eglēm̄is, ant storos spygliø paklotēs, kartais ant senø skruzdėlynø. Mėgsta vandeniui ir orui laidø dirvoĖemā.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje ėinoma 16 radavieėiø. Kelis kartus grybas buvo rastas Verkiø apylinkėse (Vilniuje) ir UĖtrakio miĖke (Trakø r.).

Grėsmės ir apsauga. MiĖkø kirtimas ir negyvos medienos Ėalinimas, miĖko paklotēs ardymas.

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Informacijos Ėaltiniai

Mazalaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species requiring more research. 16 localities are known. Found on several occasions in the Verkiai environs (Vilnius) and UĖtrakis forest (Trakai district).

ApraĖė Reda IrĖėnaitė

Didysis pvaigpdinias

Geastrum triplex Jungh., (sin. *G. indicum* (Klotzsch) Rauschert)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PVAIGPÐININIAI (*GEASTRACEAE*)

4 (I) kategorija

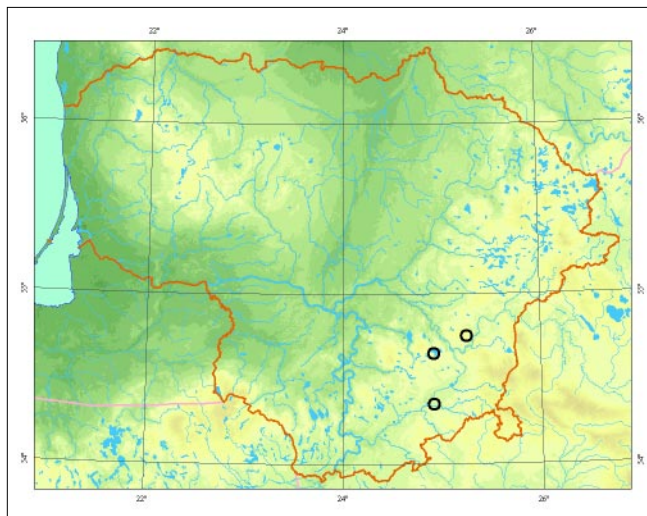
Statusas. Á Lietuvos raudonájá knygá rúðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Plaèiai paplitusi temperatinėje ir paatog-ráþiø zonose. Randama visoje Europoje. Lietuvoje rúðis rasta pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vien-meèiai, iðauga rudená, bet iðdþiuvæ kartais iðlieka iki kitø metø pavasario. Auga senuose lapuoèiø miðkuose ir parkuose ant nukritusiø lapø ir spygliø paklotės. Mėgsta kalkingá, humusingá dirvoþemá ir atviresnes vietas. Kartais iðauga ðalia senø medþiø kamienø ar virtuoliø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 3 radavietės. Po viená kartá grybas rastas Uþtrakio parke (Trakø r.), Pirèiupiø apylinkėse (Varėnos r.), kelerius metus buvo rastas Verkiø apylinkėse (Vilniuje). Nuo 1978 m. daugiau neaptiktas.

Grėsmės ir apsauga. Senø lapuoèiø medþiø kirtimas, atvirø vietø uþaugimas krūmais, dirvoþemio rúgðtėjimas.

Informacijos šaltiniai

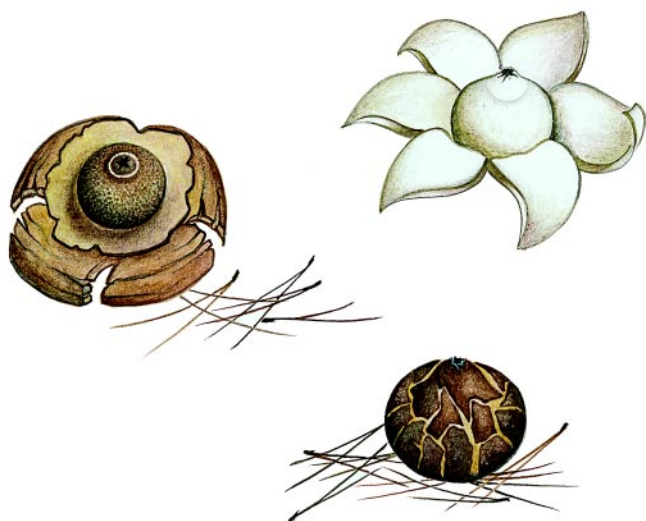
Mazelaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. Three localities are known in the southeastern part of Lithuania. Not observed since 1978.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Linos Jasiukonytės pieðinys

Piestinis pirštūnis

Clavariadelphus pistillaris (L.) Donk

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA KUOKINIAI (*GOMPHACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

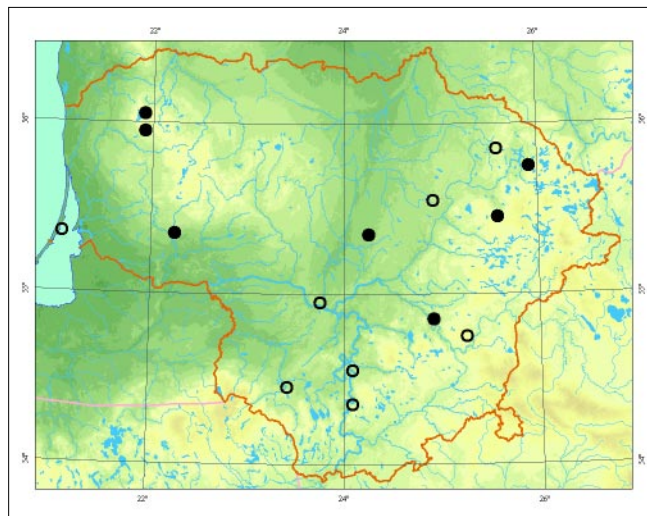
Paplitimas. Visoje Europoje, Ėiaurės Amerikoje ir Pietė Azijoje.

Lietuvoje rūĖis rasta vakarinėje, pietinėje, centrinėje ir rytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vienameėiai, iĖauga vėlyvā vasarā ir rudenā, daėniausiai grupėmis. Ochros spalvos buoėės pavidalo vaisiakūniai uėauga iki 6–20 cm dyĖpio. Auga daėniausiai lapuoėiė miėkuose su āpuolais, kartais miėriuose miėkuose su eglėmis, kuriė stora samanė danga. Mėgsta kalkingā dirvoėemā.

Darius Norkūno nuotrauka

Populiacijė gausumas. Lietuvoje ėinoma 15 radavieėiė. Ėiuo metu gausiausios populiacijos Tyrelio miėke (Tauragės r.) ir Āpuolijos miėke (Utenos r.). Iki 1980 m. kelis kartus grybas buvo rastas Ėalioėjė eėerė (Vilniuje) ir Rageliė (Rokiėkio r.) apylinkėse.

Grėsmės ir apsauga. Medėiė kirtimas, retinimas ar ūkinė veikla, kuri keiėia augavietėms būdingā medynė struktūrā ir samanė dangos storā. Dirvoėemio rūėtėjimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieėiė eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species. 15 localities are known, the largest current populations in the western and eastern parts of Lithuania.

ApraĖ Reda IrĖėnaitė

Didysis kuokas

Gomphus clavatus (Pers.) Gray

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA KUOKINIAI (*GOMPHACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis ĩraðyta nuo 1992 m.

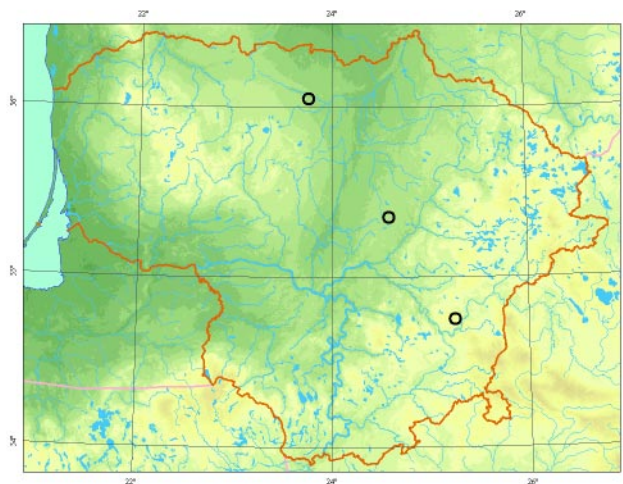
Paplitimas. Plaèiai paplitusi rūðis, bet reta Europoje. Rasta Azijoje ir Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje paplitusi rytinėje dalyje. Po 1 radavietė yra centrinėje ir ðiaurinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakūniai vieni-meèiai, iðauga rudenā. Apversto kūgio ar piltuvėlio formos pilkai ar gelsvai violetinės spalvos vaisiakūniai uþauga iki 15 cm aukðèio. Auga samaniniuose eglynuose, pusiau neutraliuose ir kalkinguose molio dirvoþemiuose, kalvotose vietovėse. Mėgsta aukðto boniteto senus, turtingus rūðiø eglynus.

Populiarijò gausumas. Pinomos 3 radavietės. Ðeðis kartus grybas rastas Vilniuje, prie Ðaliejø eþerø, po 1 radavietė buvo Klusiðkiø miðke (Pakruojo r.) ir Sevei-

Linos Jasiukonytės pieðinys

kiø miðke (Ukmergės r.). Nuo 1974 m. daugiau nebuvo rastas.

Grėsmės ir apsauga. Medþiø kirtimas, retinimas ar ūkinė veikla, kuri keièia augavietėms būdingā medynø struktūrā ir samanø dangos storā. Dirvoþemio rūgðtėjimas.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieèiø eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species. Three localities are known, the most abundant near Palieji Lakes in Vilnius, not found since 1974.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Atskiroji lentarija

Lentaria byssiseda Corner

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA KUOKINIAI (*GOMPHACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Visame điauriniame pusrutulyje. Paplitimas atogrąpose nėra aiđkus.

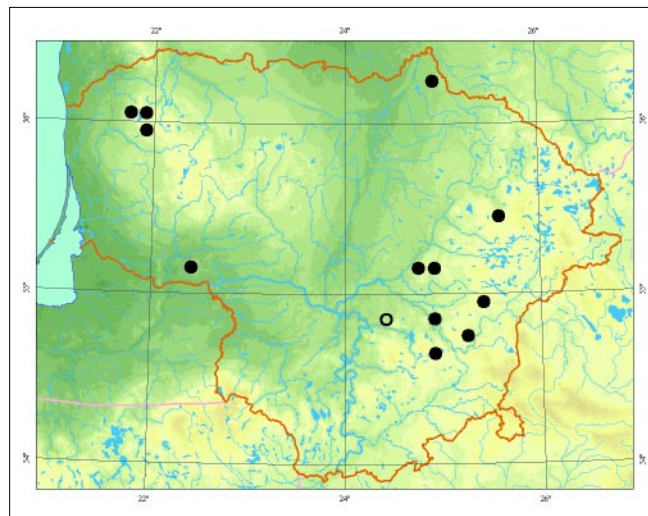
Lietuvoje daugiausia randama vakarinėje ir pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vienameėiai, iđauga vasarā ir rudenā. Auga ant medienos, miđko paklotės ir medųių ęievės. Lietuvoje daųniausiai randamas ant stambių lapuoėių – āpuolų, uosių ir klevų – kamieno ęievės (tarpuose), reėiau – ant paklotės (smulkių eglėių ar lapuoėių đakelių) miđriuose miđkuose ir eglėnuose.

Populiacijų gausumas. Pinoma 14 radavieėių su gausiomis populiacijomis Āpuolijos miđke (Utenos r.), Dūkđtos miđke (Vilniaus r.) ir Ėemaitijos nacionaliniame parke (Plungės r.).

Vytauto Uselio nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senų lapuoėių, ypaė āpuolų, kirtimas ir miđkų valymas đalinant medienos nuokritas, paklotės ardyamas.

Informacijos šaltiniai

Mazalaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieėių eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdųiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. 14 localities are known with abundant populations in Āpuolija forest (Utena district), Dūkđtos forest (Vilnius district) and Ėemaitija NP (Plungė district). Mostly found on the bark of old oaks.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Auksaspalvis ūakoėius

Ramaria aurea (Schaeff.) Ouel.

KLASė PAPėDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĐEIMA KUOKINIAI (*GOMPHACEAE*)

2 (V) kategorija

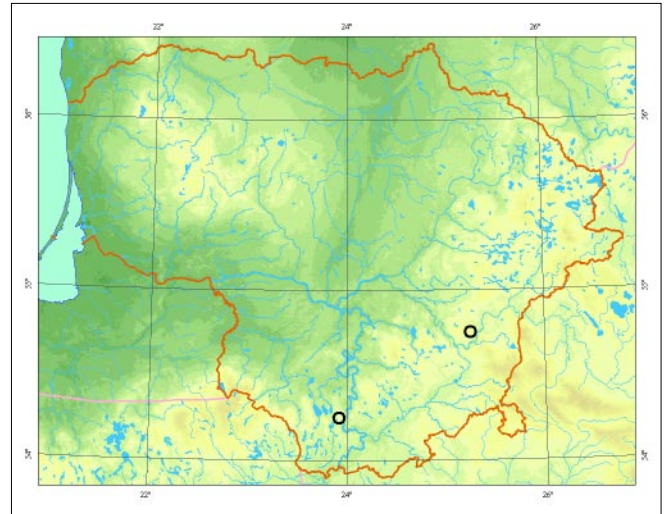
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ĩrađyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Paplitusi visuose ėemynuose. Lietuvoje rūđis rasta pietinėje ir pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakūniai vienmeėiai, iđauga rudenā. Ryđkiai geltonos spalvos ūakoti vaisiakūniai primena koralā. Auga lapuoėiū, kartais spygliuoėiū miđkuose. Mėgsta brandėius miđkus su stora miđko paklote. Pietū Europoje daėniau siejamas su bukais.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje ėinomos 2 radavietės. Tris kartus grybas rastas ėaliejū eėerū apylinkėse (Vilniaus r.) ir Dzirmiđkio girininkijoje, Miroslovo apylinkėse (Alytaus r.). Nuo 1970 m. daugiau nebuvo rastas.

Grėsmės ir apsauga. Medėiū kirtimas, retinimas ar ūkinė veikla, kuri keiėia augavietėms būdingā medynū struktūrā.

Informacijos ūaltiniai

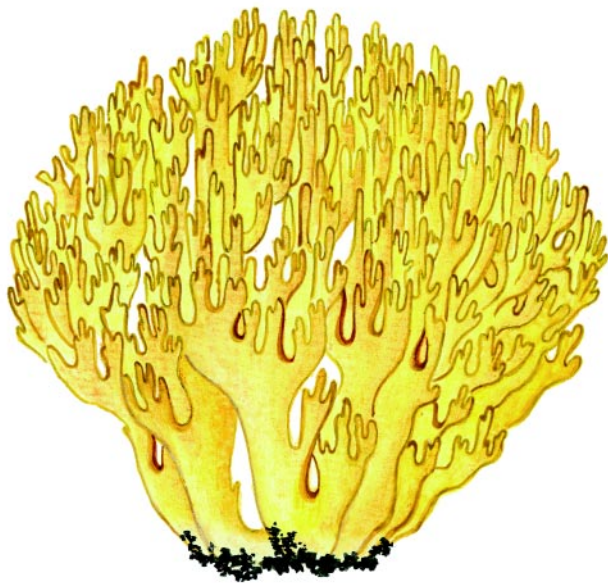
Mazalaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieėiū eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Two localities are known in the Palieji Lakes environs (Vilnius) and Dzirmioškis forest (Alytus district), yet has not been observed since 1970.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Linos Jasiukonytės pieđinys

Ėuniðkoji poniabudė

Mutinus caninus (Huds.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PONIABUDINIAI (*PHALLACEAE*)

1 (E) kategorija

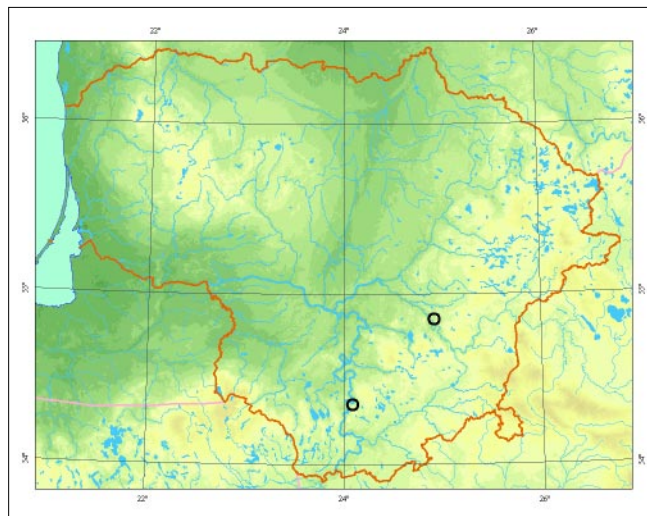
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Plaėiai paplitusi ðiauriniame pusrutulyje. Lietuvoje rasta pietrytinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vieniemeėiai, iðauga rudená. Auga turtinguose maisto medþiagø dirvøpemiuose, tamsiose ir drėgnose augavietėse ant ðlapios sutrąðusios medienos liekanø ar ðalia jø, ypaė lapuoėiø virtuoliø ir ðakø. Daþniausiai grybas aptinkamas ðalia lapuoėiø: uosiø, guobø, skroblø, ápuolø ir lazdynø. Mėgsta kalkingus dirvøpemis ir ðiltesnio klimato vietas. Kitose Europos dalyse auga prie bukø. Ėuniðkoji poniabudė panaði á *Mutinus ra-*

Linos Jasiukonytės pieðinys

venalli, kurio receptakulas (kotas) ryðkios karmino spalvos, þalia sporø masė labai greit iðnyksta ir kvapas daug stipresnis.

Populiacijos gausumas. Þinomos 2 radavietės: Vidzgirio miðke (Alytaus r.) ir Dūkøtø miðke (Vilniaus r.). Nuo 1985 m. grybas nebuvo rastas.

Grėsmės ir apsauga. Lapuoėiø medþiø kirtimas grybui tinkamose augavietėse, ypaė medienos liekanø ðalinimas.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species. Two localities are known, in Vidzgiris forest (Alytus district) and Dūkøtos forest (Vilnius district). Not found since 1985.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Hadriano poniabudė

Phallus hadriani Vent.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PONIABUDINIAI (*PHALLACEAE*)

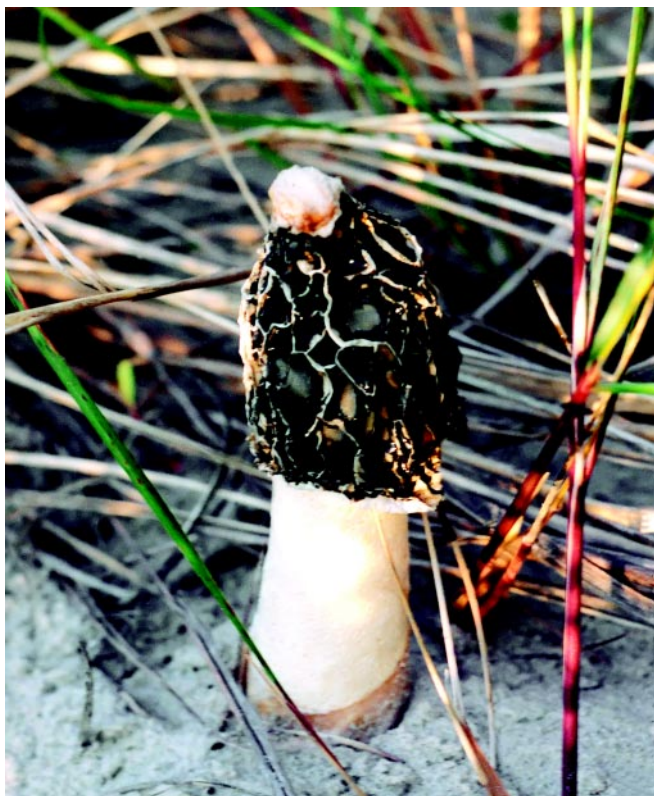
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis ĩraðyta nuo 1992 m.

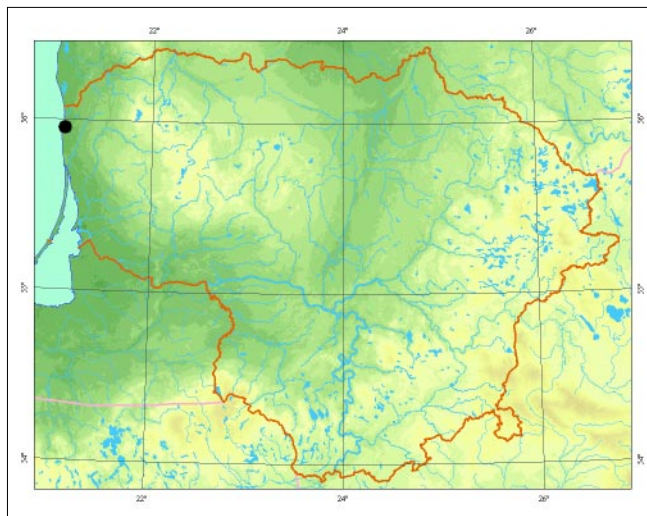
Paplitimas. Europoje daugiausia paplitusi pietinėje dalyje. Rasta Ðiaurės Amerikoje ir Azijoje. Lietuvoje aptikta vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vieni-meèiai, iðauga vasarà ir rudenà. Psamofilinė rūðis. Auga smėlio kopose tarp þoliø, atvirose vietose, kuriose smėlis labai ákaista nuo saulės. Nuo plaèiai paplitusios paprastosios poniabudės (*Phallus impudicus*) skiriasi augaviete (pastaroji paplitusi lapuoèiø ir miðriuose miðkuose) ir rausvos spalvos kiauðinio stadijos jaunu vaisiakūniu.

Populiacijø gausumas. Pinoma 1 radavietė Palangos kopose.

Ernesto Kutorgos nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Kopø apþeldinimas, jø uþstatymas pastatais ir takø tiesimas, kopø augalijos sunaikinimas.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., 1982: Lietuvos TSR gasteromicetai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species. One locality is known in the Palanga dunes (Palanga).

Apraðė Reda Irðėnaitė

Suaugtinė dirvapintė

Albatrellus confluens (Alb. et Schwein.) Kotl. et Pouzar

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA DIRVAPINTINIAI (*ALBATRELLACEAE*)

4 (I) kategorija

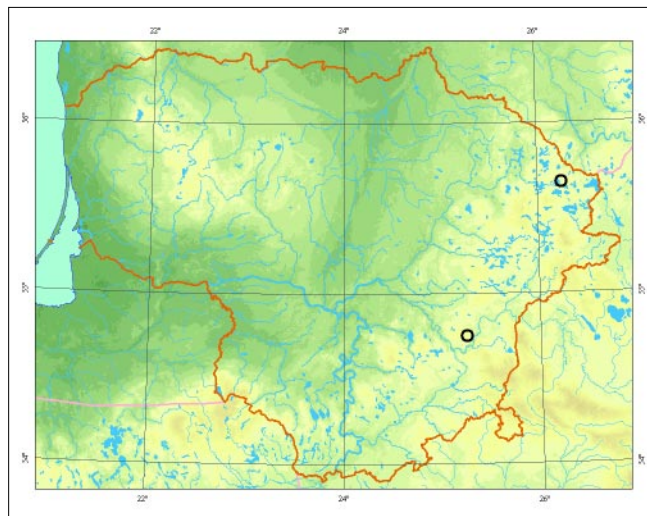
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Cirkumborealinė subkontinentinio paplitimo rūĖis, aptinkama spygliuoĖiū miūkū ekosistemoje. Nerasta Portugalijoje, Anglijoje, Danijoje, Vakarū Prancūzijoje, Belgijoje, Ėiaurės Vakarū Vokietijoje ir vakarinėse Skandinavijos pakrantėse.

Lietuvoje rasta rytinėje ir pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Vaisiakūniai vienameėiai, iūauga vėlyvā vasarā ir rudenā. Daūniausiai auga grupėmis, po 6– 12 vaisiakūniū. Kartais jie būna suaugū kepurėlėmis ar kotais. Kreminės spalvos su blyūkiai raudonu atspalviu porū pavirūius skiria ŗa grybā nuo eglynuose auganėios avinės dirvapintės (*Albatrellus ovinus*), kurios vaisiakūniū porū pavirūius paliestas ar paėeistas ryūkiai pageltonuoja. Suaugtinė dirvapintė auga ant dirvūemio tarp samanū spygliuoĖiū miūkuose, reėiau ant papuvusiū kelmū, daūniausiai po puūimis, kartais po eglėmis. Gana plaėios ekologinės amplitudės grybas.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje ėinomos 2 radavietės. Naujūjū Verkiū apylinkėse (Vilniuje) grybas rastas kelerius metus iū eilės. Kita radavietė – Samavo

ėpero pakrantėje (Zarasū r.). Po 1956 m. daugiau nebuvo rastas.

Grėsmės ir apsauga. Senū spygliuoĖiū miūkū, ypaė puūynū, kirtimas ir negyvos medienos ŗalinimas, samanū dangos paėeidimai.

Informacijos ŗaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. Two localities are known, found on three occasions in the south-eastern part of Lithuania near Verkiai (Vilnius). Not observed since 1956.

ApraĖ Reda Irūėnaitė

Linos Jasiukonytės pieūinys

Krokinis minkštėnis

Hapalopilus croceus (Pers.) Donk, (sin. *Aurantioporus croceus* (Pers.) Murrill)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA MINKĖTENINIAI (*HAPALOPILACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rŭdis Ārađyta nuo 1992 m.

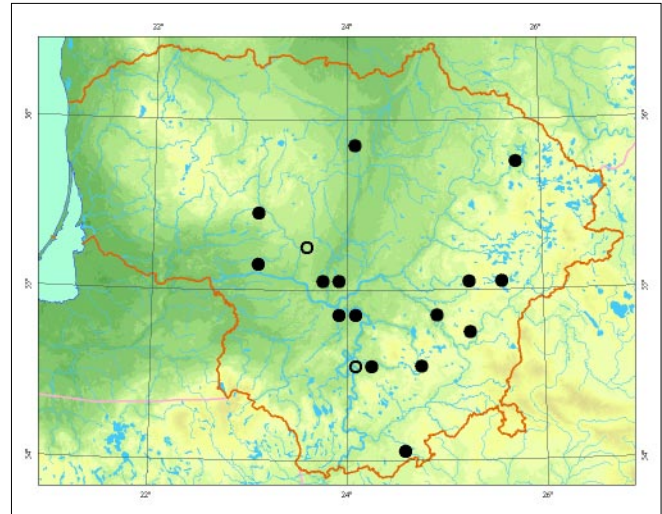
Paplitimas. CirkummeridianinĖ rŭdis vidutinĖ platumŭ zonoje. Europoje rŭdies paplitimas sutampa su Āpuolo arealu, iđskyrus điaurinė jo ribā. Lietuvoje daugiausia paplitusi pietryėiŭ ir centrinĖje dalyje.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltājā gyvŭ medpiŭ kamienŭ đerdies puvinā. Vaisiakŭniai vieniėėiai, iđauga vasarā ar ankstyvā rudenā, stambŭs, ryđkios oranđinės spalvos. Auga ant senŭ stambiŭ Āpuolŭ, dĀpniausiai gana aukđtai nuo ėemĖs, kartais ant virtuoliŭ ar stuobriŭ senuose plaėialapiŭ miđkuose ir parkuose. TermofilinĖ rŭdis.

Populiacijŭ gausumas. Lietuvoje ėinoma 21 radavietĖ su ypāė gausiomis populiacijomis Punios đile (Alytaus r.), Kauno Āpuolyne (Kaune) ir Gojaus miđke (Prienŭ r.).

Darius Stonėiaus nuotrauka

GrĖsmĖs ir apsauga. Brandpiŭ Āpuolŭ kirtimas, taip pat senŭ, papeistŭ Āpuolŭ ar jŭ virtuoliŭ, stuobriŭ ir kelmŭ đalinimas iđ parkŭ ir miđkŭ.

Informacijos đaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėėiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor pĀ ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252– 265.

Herbariumo pavyzdđiai: BILAS.

Summary

A rare species. Mostly distributed in the southeastern and central parts of Lithuania. 21 localities are known with the largest populations in Punia forest (Alytus district), Kaunas oak forest (Kaunas) and Gojus forest (Pienai district).

Aprađė Reda Irđėnaitė

Auksaspalvis minkõtenis

Hapalopilus salmonicolor (Berk. et M. A. Curtis) Pouzar

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA MINKÕTENINIAI (*HAPALOPILACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Cirkumborealínėje Azijoje iki pietinės JAV dalies. Plaèiai paplitusi rûðis, bet reta Europoje, spygliuoèiø miðkuose. Aptinkama nuo Ðiaurës Norvegijos iki Vidurþemio regiono. Rasta vakarinėje Lietuvoje dalyje.

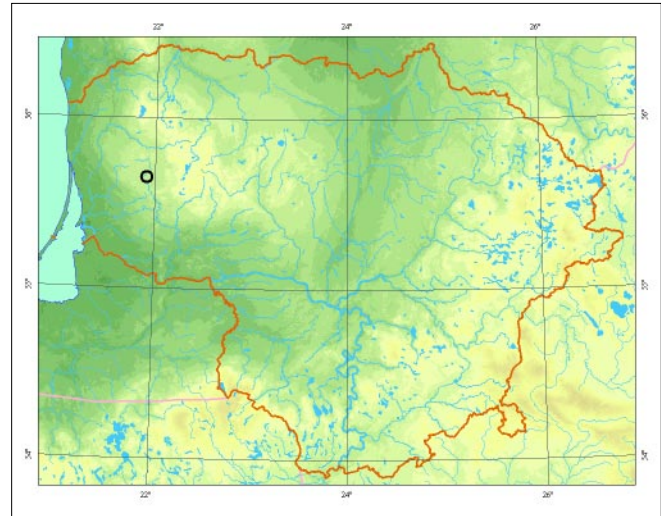
Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai vienmeèiai, iðauga rudenà. Grybo vaisiakûniai gerai pastebimi dël ryðkiai oranþinës spalvos. Auga daþniausiai ant stambiø puðø, reèiau ant egliø virtuoliø. Kartais randamas ir ant apdirbtos medienos. Panaðus á *Postia placenta*, kurio vaisiakûniai rausvos spalvos.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje 1 kartà rastas ant egliø virtuolio Rietavo apylinkëse (Plungës r.) 1963 m.

Grësmës ir apsauga. Senø puðø ir egliø kirtimas ir stambiø jø virtuoliø ðalinimas ið miðko.

Informacijos ðaltiniai

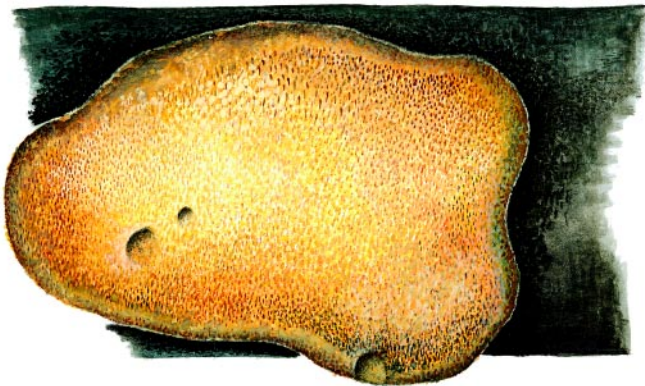
Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieèiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species. Only one locality is known in the Rietavas region (Plungė district), in the western part of Lithuania, not found since 1963.

Apraðë Reda Irðënaitë

Linos Jasiukonytës pieðinys

Putlioji odapintė

Spongipellis spumeus (Sowerby) Pat.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA MINKĖTENINIAI (*HAPALOPILACEAE*)

3 (R) kategorija

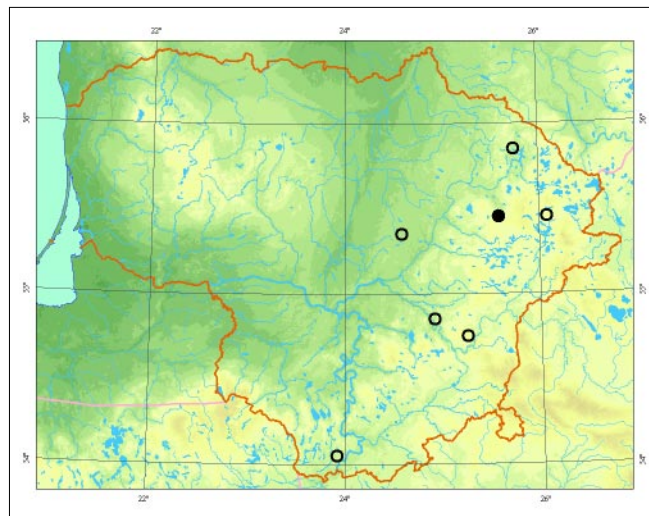
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė Ėiaurinėje vidutiniū platumū zonoje. Paplitusi visoje Europoje, Skandinavijoje aptinkama iki āpuolo arealo ribos.

Lietuvoje rasta rytinėje, centrinėje, pietrytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Parazitas, kartais saprotofas, sukeliantis baltąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vieniemeėiai, iĖauga vasarā ir rudenā. Lietuvoje daėniausiai auga ant gyvū guobū ir drebuliū, klevū ir uosiū, kartais ant jū virtuoliū, parkuose, alėjose ir miĖkuose. Vaisiakūniai iĖauga ant kamieno ar maėose drevėse.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje Ėinomos 8 radavietės. Pastaruoju metu grybas rasta Āpuolijos miĖke (Utenos r.). Visos kitos radavietės aptiktos iki 1991 m.: Druskininkū apylinkėse (Druskininkū sav.), Melduėiū

kaimo apylinkėse (RokiĖkio r.), Seveikiū miĖke (Ukmergės r.), Minėios girioje (Utenos r.), DūkĖtū miĖke (Vilniaus r.), Verkiū ir Ėaliūjū eėerū apylinkėse (Vilniuje).

Grėsmės ir apsauga. Medėiū kirtimas ir negyvos medienos Ėalinimas, ypaė senū serganėiū ar nudėiūvusiū medėiū Ėalinimas iĖ parkū ir pakelės alėjū.

Informacijos Ėaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species. Eight localities are known. Mostly found on aspens and elms.

ApraĖė Reda IrĖėnaitė

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Rausvoji pintainė

Fomitopsis rosea (Alb. et Schwein.) P. Karst.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PINTAININIAI (*FOMITOPSIDACEAE*)

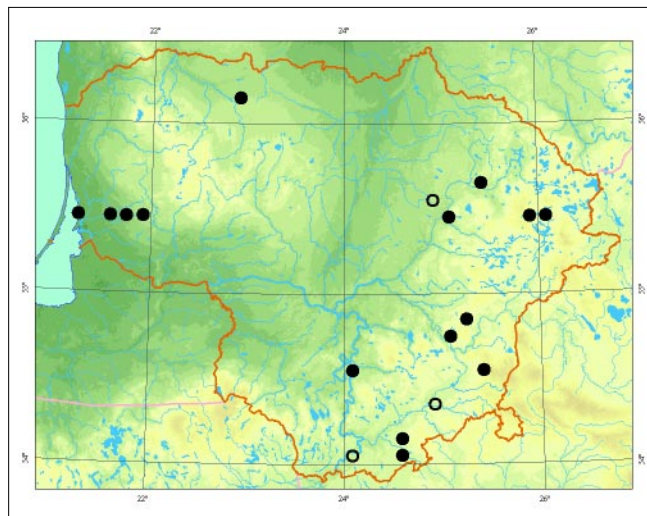
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumborealinė rūĖis Ėiaurės spygliuoėiū miĖkuose iki rytinės Ėiaurės Amerikos dalies. Europos Ėemyninėje dalyje paplitusi borealiniuose eglėnuose, centrinėje Europoje – kalnuose.

Lietuvoje paplitusi vakarinėje, rytinėje, pietrytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis rudājā medienos puvinā. Vaisiakūniai daugiameėiai, jū Ėviečiai ropinės spalvos porū pavirĖius sudaro ryĖkū kontrastā su tamsiu neiĖraĖĖkingu kepurėlės pavirĖiumi. PanaĖūis ā maĖus raudonkraĖtės pintainės (*Fomitopsis pinicola*) vaisiakūnius, bet Ėiems nėra būdinga ropinė spalva. Auga ant stambiū, vidutinio suirimo stadijos eglėū virtuoliū, senuose eglėnuose, kuriuose gausu negyvos medienos. Vaisiakūniai Ėapniausiai iĖauga virtuolio Ėoninėje dalyje. Kartais auga ir ant apdirbtos medienos: rastū ar pastoliū. Augavietėje, kurioje gau-

Pydrūno PreikĖos nuotrauka

su vaisiakūniū, jū galima rasti ir ant kitū medĖiū – puĖū, drebuliū ar berĖū virtuoliū.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje Ėinoma 18 radavieėiū su ypāė gausiomis populiacijomis Punios Ėile (Alytaus r.), Minėios ir AĖvinėiū giriuose (Utenos, Ignalinos r.).

Grėsmės ir apsauga. Negyvos eglėū medienos Ėalini-mas iĖ miĖkū, senū eglėnū kirtimas ir jū sausinimas.

Informacijos Ėaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (Aphyllophorales). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

A rare species. 18 localities are known with the largest populations in Punia forest (Alytus district) and Minėia-AĖvinėiai forest (Utena, Ignalina districts).

ApraĖė Reda IrĖėnaitė

Ąpuolinis pintenis

Piptoporus quercinus (Schrad.) P. Karst.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĐEIMA PINTAININIAI (*FOMITOPSIDACEAE*)

1 (E) kategorija

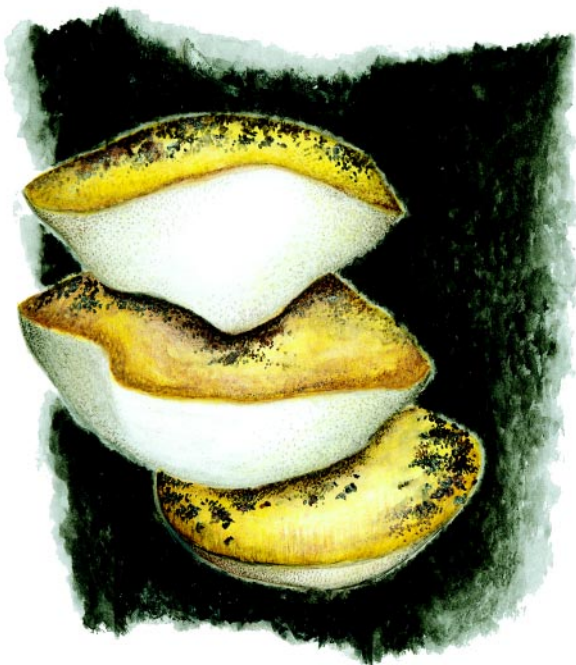
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ąrađyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Plaėiai paplitusi rūđis, bet reta visoje Europoje. Azijoje aptinkama rytuose, iki Japonijos. Lietuvoje rasta pietinėje dalyje.

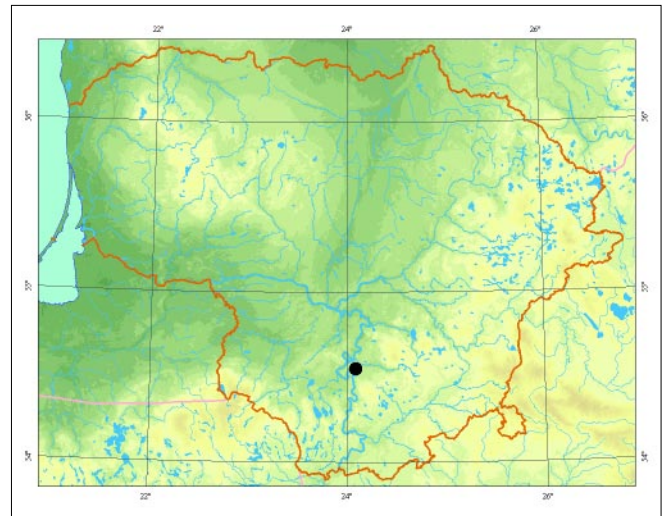
Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis rudąjā gyvū medų kamienū puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, ądauga vasarā ir rudenā. Auga tik ant senū stambiū ąpuolū, dąpniausiai arti nuo ņemės, plaėialapiū miškuose ir parkuose. Mėgsta atviras augavietes. Kartais ądauga ant ąpuolū virtuoliū ar stuobriū. Pietū Europoje randamas ir ant kađtonū.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje ņinoma 1 radavietė Puniū ąile (Alytaus r.).

Grėsmės ir apsauga. Brandų ąpuolū kirtimas; senū, papeistū ąpuolū ar jū virtuoliū, stuobriū ir kelmū ąalinimas ą parkū ir miđkū.

Linos Jasiukonytės pieđinys

Informacijos ąaltiniai

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor pā ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252– 265.

Summary

An endangered species. One locality is known in the Punia forest (Alytus district).

Aprađė Reda Irđėnaitė

Tikrinis blizgutis

Ganoderma lucidum (Curtis) P. Karst.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA BLIZGUTINIAI (*GANODERMATACEAE*)

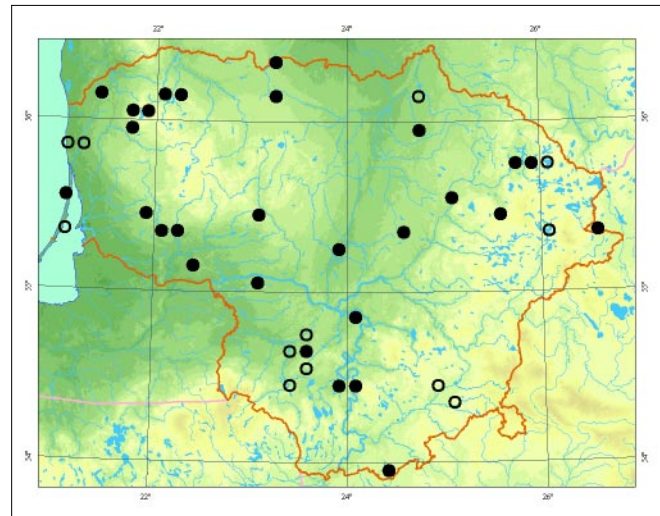
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. CirkumpoliarinĖ rūĖis ir galbūt paplitusi visuose Ėemynuose, taĖiau paplitimas atogrāpōse nĖra aiĖkus.

Aptinkama visoje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, kartais parazitas, sukeliantis baltājā lapuoĖiū ir spygliuoĖiū medĖiū Ėaknū ir Ėaknies kaklelio puvinā. Vaisiakūniai vienmĖĖiai, iĖauga vasarā ir rudenā, ilgai iĖlieka nesuirĖ. Auga ant āvairiū lapuoĖiū ir spygliuoĖiū medĖiū kamienū, kelmū, stuobriū. Lietuvoje, kaip ir ĖiaurĖs Europoje, Ėapniausiai iĖauga ant juodalksniū ir eglĖū, o Vidurio ir Pietū Europoje Ėapnas ant āpuolū.

Darius Norkūno nuotrauka

Populiacijū gausumas. Lietuvoje Ėinoma per 40 rada-viĖiū. Ėapniausiai randamas toje paĖioje vietoje ke-lerius metus iĖ eilĖs. GausnĖ populiacija Ėemaitijos nacionalinio parko BerĖoro, Plateliū, SkroblĖs ir Stir-baiĖiū girininkijose (PlungĖs r.).

GrĖsmĖs ir apsauga. Senū juodalksniū ar kitū lapuo-Ėiū medĖiū kirtimas. Negyvos medienos Ėalinimas.

Informacijos Ėaltiniai

*Gricius A., Matelis A., 1997: AfiloforieĖiai (Aphyllopho-
rales). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.*

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

*A rare species. Found all over Lithuania in more than 40 localities, mostly found in the same locations sev-
eral years in a row.*

ApraĖĖ Reda IrĖĖnaitĖ

Dvisluoksnis vingiaporis

Abortiporus biennis (Bull.) Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA VĖDUOKLINIAI (*MERIPILACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĩraĖyta nuo 2005 m.

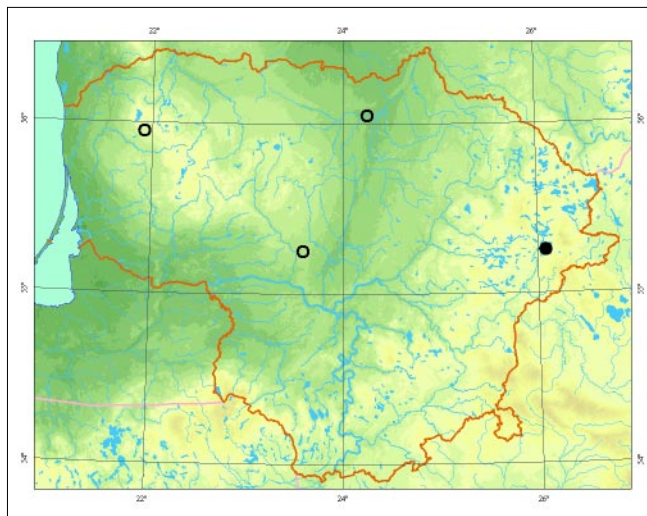
Paplitimas. Paplitusi visuose Ėemynuose. Europoje neaptikta Suomijoje.

Lietuvoje rūĖis rasta vakarinėje, Ėiaurinėje, centrinėje ir rytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotofas, sukeliantis baltājā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, iĖauga vėlyvā vasarā ir rudenā. Priklausomai nuo augimo sājy-gū ĩgyja labai āvairias formas: būna kotuoti, bekoėiai; apskritomis, piltuvėlio ar kastuvo formos kepurėlėmis; ĖerpiĖki. Auga ant lapuoėiū (āpuolū, liepū, uosiū) medienos ir dirvoĖemiu apneĖtū negyvū Ėaknū, virtuoliū, taip pat ant lapuoėiū kamienū, kelmū pamate arba ant Ėemės, kurioje yra medienos atliekū. DaĖnai randamas parkuose ar lapuoėiū miĖkuose.

Populiacijū gausumas. Lietuvoje Ėinomos 4 radavietės. Dvi radavietės buvo JoniĖkėlio ir Plungės parkuose, viena – Sviliū miĖke (Kėdainiū r.). Jos aptiktos iki 1965 m. Viena radavietė Antanū miĖke (Ėvenėioniū r.) aptikta 2001 m.

Grėsmės ir apsauga. Senū lapuoėiū medĖiū kirtimas miĖkuose ir parkuose, negyvos medienos Ėalinimas.

Informacijos Ėaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Herbariumas: BILAS.

Summary

A rare species. Four localities are known in deciduous forests and parks.

ApraĖė Reda IrĖėnaitė

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Kuokðtinë grifolë

Grifola frondosa (Dicks.) Gray

KLASË PAPËDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA VËDUOKLINIAI (*MERIPILACEAE*)

3 (R) kategorija

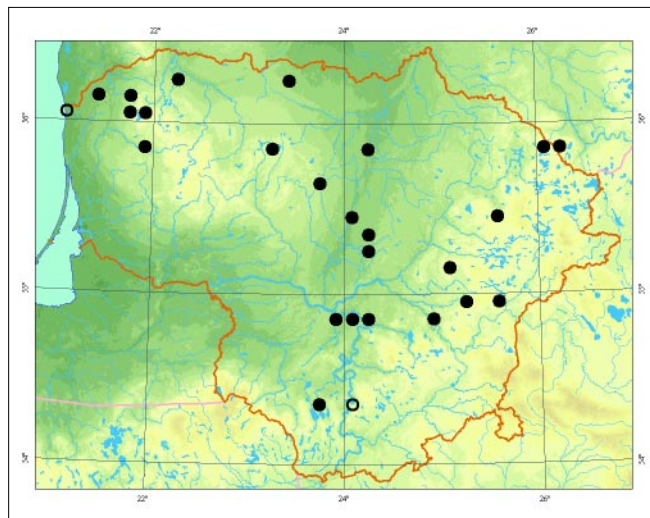
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinë ðiauriniame pusrutulyje. Paplitusi, bet reta rûðis visoje Europoje. Lietuvoje daugiausia paplitusi ðiaurvakariniëje, centrinëje ir pietrytinëje dalyse.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltàjà medienos puvinà. Vaisiakûniai vienmeèiai, iðauga vëlyvà vasarà ir rudenà. Minkðtas, mësingas, kuokðto formos vaisiakûnis, nuo kurio bendro koto atsiðakoja daugybë ðoniniø ðakeliø plokðëiomis kepurëlëmis, gali uþaugti iki 50 cm skersmens. Auga senø stambiø àpuolø kamienø paðaknëse ar kiek toliau nuo kamienø – ant ðaknø, kartais prie kelmø. Randamas àpuolynuose, pievose su senais àpuolais ir parkuose. Lietuvoje rastas augantis tik ant àpuolø, kitose Europos ðalyse

Darius Norkûno nuotrauka

kartais aptinkamas ir ant kitø lapuoèiø. Panaðus á ðakotàjà skylëtbudæ (*Polyporus umbellatus*), kurios kuokðto pavidalo vaisiakûnio kiekvienos ðakutës gale yra nedidelë skëtiðka kepurëlë.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinomos 33 radavietës su ypaè gausiomis populiacijomis Punios ðile (Alytaus r.), Kauno àpuolyne (Kaune), Þemaitijos nacionaliniame parke (Plungës r.) ir Ðukòtø apylinkëse (Vilniaus r.).

Grësmës ir apsauga. Senø àpuolø kirtimas ir negyvos medienos ðalinimas ið miðkø ir parkø.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieèiai (*Aphyllorphorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Sunhede S., Vasiliauskas R., 2003: Hotade tickor pà ek i Litauen. – Svensk Botanisk Tidskrift, 97 (5): 252– 265. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. 33 localities are known, with the largest populations in Punia forest (Alytus district), Kaunas oak forest (Kaunas), Þemaitija NP (Plungë) and the Ðukòtos environs (Vilnius district).

Apraðë Reda Irðënaitë

Ďvytruojanėioji minkĎtapintė

Physisporinus vitreus (Pers.) P. Karst.

KLASė PAPėDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĎEIMA VėDUOKLINIAI (*MERIPILACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĎis ĩraĎyta nuo 2000 m.

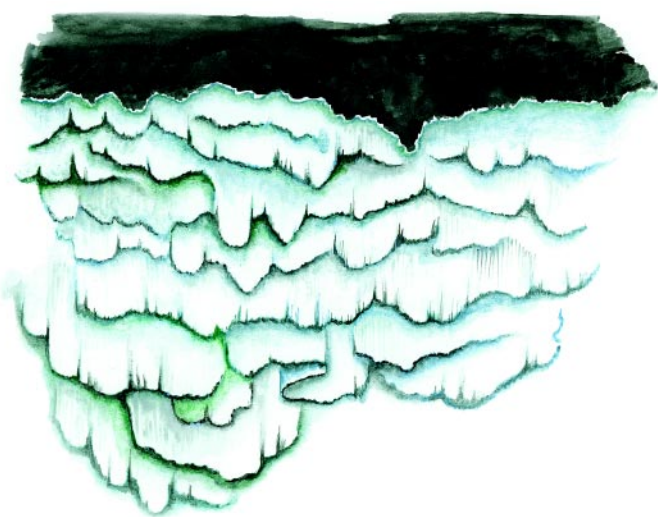
Paplitimas. Plaėiai paplitusi Pietø ir Vidurio Europos miĎkø regionuose, bet neĭnoma uĭ Ďiaurinėš āpuolo paplitimo ribos.

Lietuvoje rasta pietvakarinėje, centrinėje ir pietinėje dalyse.

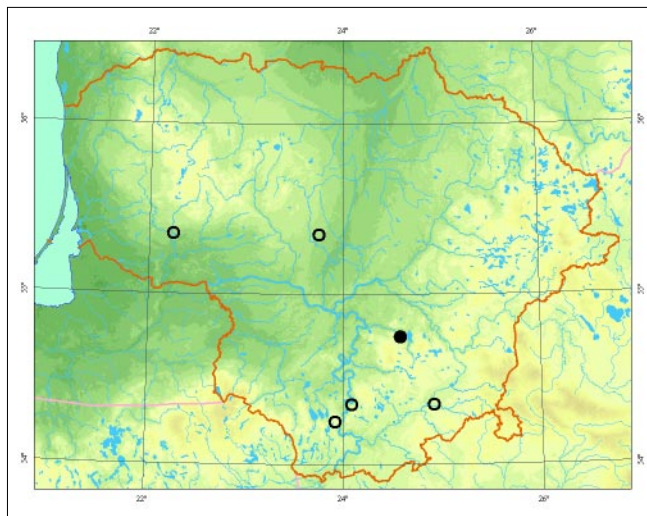
Biologija ir ekologija. Saprotofas, sukeliantis baltąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, iĎauga vasarā ir rudenā. Auga ant lapuoėiø (juodalksnio, skroblø, berĕø) ir spygliuoėiø negyvos medienos: virtuoliø, stuobriø, kelmø, kartais ir ant miĎko paklotės.

Populiacijos gausumas. Ėinomos 7 radavietės, iĎ kuriø tik 2 Jageloniø girininkijoje (Elektrėnø sav.) ir Dusetø miĎke (RokiĎkio r.) aptiktos neseniai, visos kitos – iki 1967 m.

Grėsmės ir apsauga. Lapuoėiø medĕiø kirtimas, negyvos medienos Ďalinimas iĎ miĎkø.

Linos Jasiukonytės pieĎinys

Informacijos Ďaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.
Herbariumo pavyzdĕiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. Seven localities are known. Mostly found on black alder.

ApraĎė Reda IrĎėnaitė

Plunksninis raukšliagyrbis

Phlebia centrifuga P. Karst

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA LAPIELAIPIINIAI (*MERULIACEAE*)

3 (R) kategorija

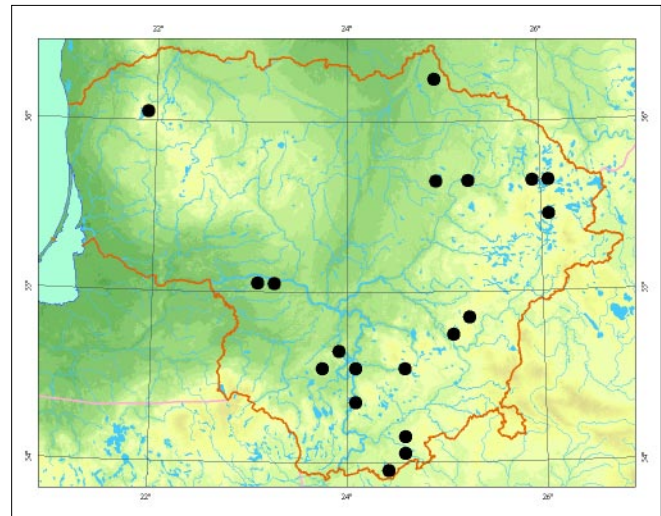
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Cirkumborealinė rūđis điaurės spygliuočių miškuose iki rytinės điaurės Amerikos dalies. Europos šemyninėje dalyje paplitusi borealiniuose eglėnuose, Vidurio Europoje – kalnuose. Lietuvoje aptinkama pietinėje, rytinėje ir pietvakarinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmečiai, iđauga vėlyvā rudenā, kartais – pavasarā. Auga ant stambių, vidutinio suirimo stadijos eglė virtuolių senuose eglėnuose, kuriuose daug negyvos medienos. Vaisiakūniai dažniausiai iđauga virtuolio đoninėje dalyje, ant šievės.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje šinama 20 radaviečių su ypāė gausiomis populiacijomis Punios đile (Alytaus r.), Minėios ir Āpvinėių giriose (Utenos, Ignalinos r.).

Grėsmės ir apsauga. Negyvos eglė medienos đalinimas iđ miškų, senų eglė kirtimas ir jų sausinimas.

Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

A rare species. 20 localities are known with abundant populations in Punia forest (Alytus district) and Minėia-Āpvinėiai forest (Utena, Ignalina district).

Aprađė Reda Irđėnaitė

Pydrūno Preikšos nuotrauka

Lazdyninis kelmenis

Dichomitus campestris (Quél.) Domański et Orl

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

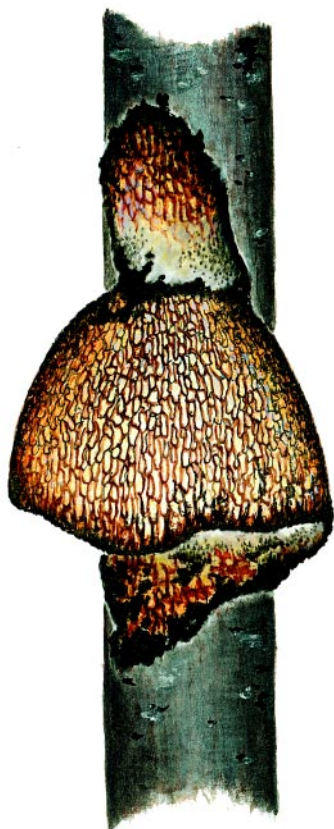
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĀraĖyta nuo 2005 m.

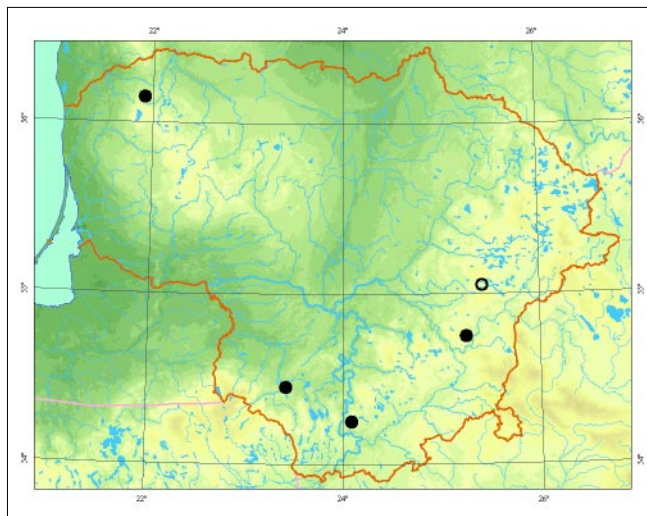
Paplitimas. Ėemyninio paplitimo rūĖis, retesnĖ vakarinĖse Skandinavijos pakrantĖse. Rytinis paplitimas Rusijoje neĖinomas, o ĖiaurĖs Amerikoje Ėinoma tik keliose valstijose.

Lietuvoje rūĖis rasta vakarinĖje, pietinĖje ir pietrytinĖje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotofas, sukeliantis baltājā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeĖiai, kartais daugimeĖiai, iĖauga vasarā. Randamas grynuose, Ėvie-

Linos JasiukonytĖs pieĖinys

siuose, senuose lazdynø medynuose. DaĖniausiai auga ant senø lazdynø negyvø, stambiø, dar stovinĖiø stuobriø, kartais randamas ant juodalksniø. Kitose Europos Ėalyse auga ir ant bukø, guobø, uosiø ar skroblø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje Ėinomos 6 radavietĖs su negausiomis populiacijomis, po 1– 2 vaisiakūnius: Ėuvinto rezervate (Alytaus r.), Dubingiø apylinkĖse (MolĖtø r.), Subartoniø miĖke (VarĖnos r.), KryĖiokø miĖke (Vilniuje), prie MaĖiūkø (Skuodo r.) ir Netiesø (VarĖnos r.) kaimø.

GrĖsmĖs ir apsauga. Senø, stambiø lazdynø krūmø kirtimas, taip pat negyvos medienos Ėalinimas.

Informacijos Ėaltiniai

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Six localities are known, with small populations in the western, southern and south-eastern parts of Lithuania.

ApraĖĖ Reda IrĖĖnaitĖ

Trogo virvuotė

Funalia trogii (Berk. in Trog) Bondartsev et Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

2 (V) kategorija

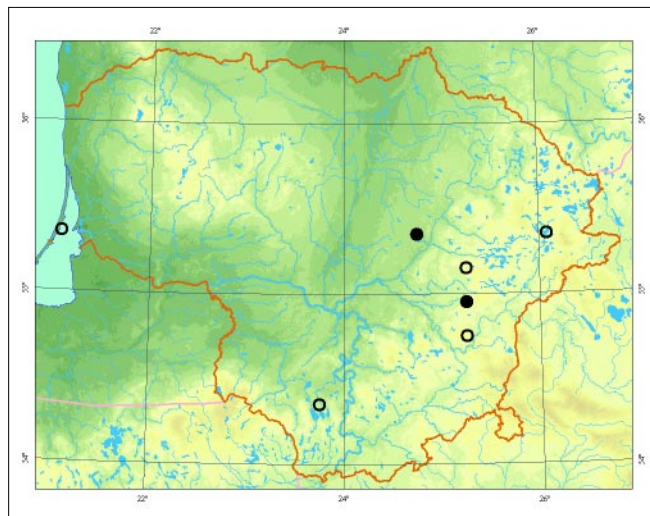
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė iki Ŗiaurės Amerikos. Plaėiai paplitusi Vidurio ir Pietø Europoje, retai aptinkama pietinėje Skandinavijos dalyje, nerasta Jungtinėje Karalystėje ir Danijoje. Dařna Sibire, didřbiojoje Ŗiaurės Amerikos dalyje.

Lietuvoje daugiausia aptikta pietrytinėje dalyje, po 1 radavietė – vakarinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, iđauga vasarā ir rudenā. Dařniausiai auga ant drebuliø, kartais ir ant kitø lapuoėiø (uosiø, āpuolø) virtuoliø ir stambiø Ŗakø. Labai retai iđauga ant gyvø medřiø. Randamas senuose lapuoėiø ir miđriuose miđkuose, kartais ant lapuoėiø virtuoliø jaunuose medynuose, Ŗalia kuriø yra brandřiø medynø. Vaisiakūniai forma primena rudąjā virvuotė (*F. gallica*), kurios porø pavirđius tamsesnis (rudas).

Populiacijø gausumas. Lietuvoje řinomos 8 radavietės. Dabartiniu metu grybas aptiktas tik Pađiliiø ir Gli-

tiđkiø girininkijose (Ukmergės r.). Iki 1980 m. kelis kartus buvo rastas řaliųjø eđerø apylinkėse (Vilniuje) ir Nidos, Preilos apylinkėse (Neringoje).

Grėsmės ir apsauga. Negyvos medienos Ŗalinimas, senø drebuliø ar kitø lapuoėiø medřiø kirtimas.

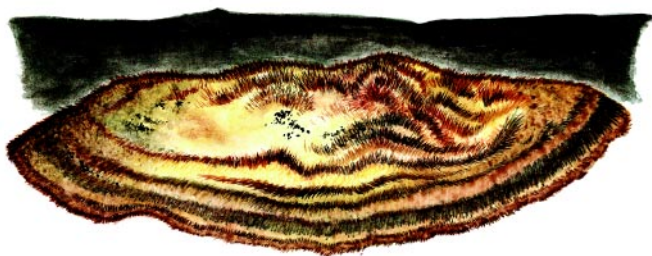
Informacijos Ŗaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdřiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Mostly distributed in the south-eastern part of Lithuania. Eight localities were known, with only two current localities in Pađiliai and Glitiđkės forests (Ukmergės district).

Aprađė Reda Irđėnaitė

Linos Jasiukonytės pieđinys

Kvapusis skiautenis

Panus suavissimus (Fr.) Singer

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

4 (I) kategorija

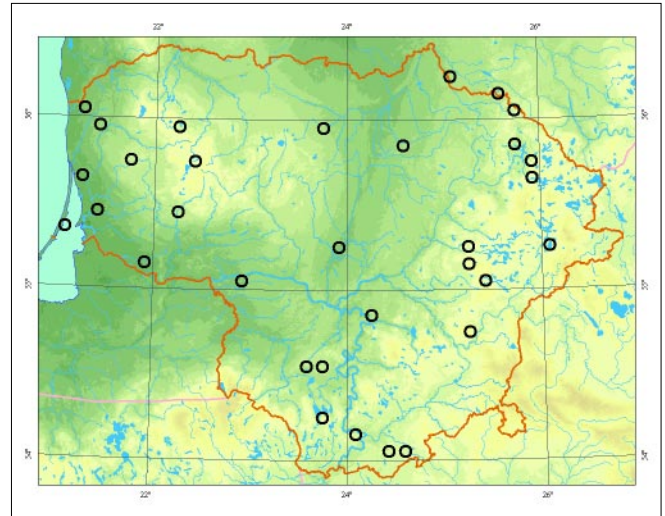
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis ĩraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Visoje Europoje ir Azijoje. Rūðis paplitusi visoje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakūniai vieni-meèiai, iðauga vasarà ir rudenā. Jiems būdingas stiprus anyþiø kvapas. Auga ant gluosniø sausø ðakø, dažnai dar esanèiø medþio lajoje, virtuoliø, stuobriø ir kelmø. Randamas miðkuose, reèiau parkuose. Mėgsta drėgnas pavėsingas daubas, upiø ir upeliø pakrantes.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinomos 35 rada-vietės. Nuo 1972 m. grybas daugiau nebuvo rastas.

Grėsmės ir apsauga. Senø gluosniø kirtimas miðkuose, parkuose ir negyvos medienos ðalinimas.

Linos Jasiukonytės pieðinys

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. 35 localities are known, yet it has not been found since 1972.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Vientisasis skylutis

Perenniporia medulla-panis (Jacq.) Donk

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Paplitusi visuose Ėemynuose. Europoje iki Ėiaurinės āpuolo paplitimo ribos.

Lietuvoje daugiausia aptinkama centrinėje, pietrytinėje ir vakarinėje dalyse.

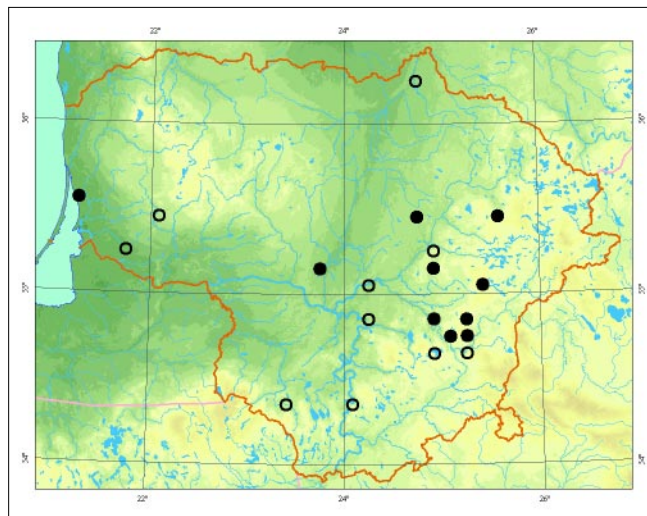
Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltājā medienos puvinā. Vaisiakūniai daugiameēiai. Auga daĖniausiai ant senø, stambiø, daĖnai jau be Ėievės āpuolo kelmø, stuobriø ar gyvø kamienø drevėse, reēiau – ant virtuoliø. Kitose Europos Ėalyse kartais randamas ir ant alksniø, uosio, bukø, liepø.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje Ėinomos 25 radavietės. Populiacijos negausios. Kelis kartus rastas Verkiø apylinkėse (Vilniuje) ir Vidzgirio miøke (Alytaus r.).

Grėsmės ir apsauga. Senø āpuolø kirtimas, ypaē virtuoliø ir stuobriø Ėalinimas ið miðkø. Medynø sudėties ir amĖiaus struktūros keitimas.

Darius Stonėiaus nuotrauka

Informacijos Ŗaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieēiai (Aphylllophorales). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

A rare species. 25 localities are known. Populations are not abundant.

ApraĖė Reda IrĖėnaitė

Ėakotoji skylėtbudė

Polyporus umbellatus (Pers.) Fr. (sin. *Dendropolyporus umbellatus* (Pers.) Jülich)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis ĩraĖyta nuo 1992 m.

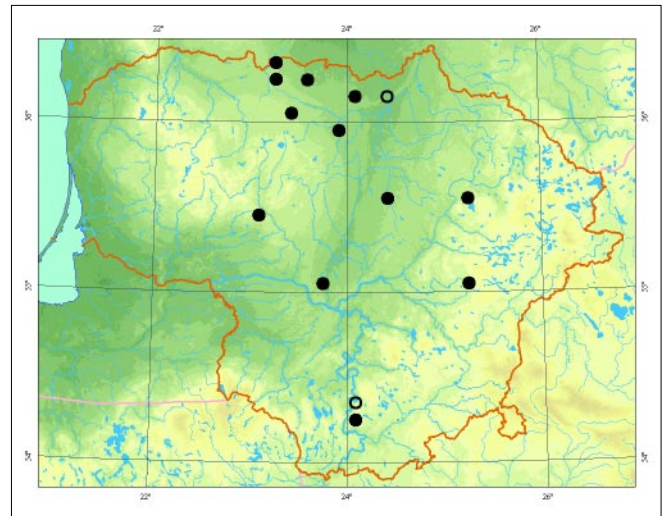
Paplitimas. Cirkumpoliarinė iki pietinės JAV dalies. Plaėiai paplitusi rūĖis, bet reta visame Ėiauriniame pusrutulyje.

Lietuvoje daugiausia paplitusi Ėiaurinėje ir centrinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, trumpaamėiai, iĖauga vasarā ir rudenā. Daugybė Ėakotø, gerai iĖsivysėiusiø baltø kotø, kuriø kiekvieno gale yra nedidelė skėtiðka kepurėlė, suformuoja stambius (iki 50 cm skersmens) vaisiakūnius. Nuo ðio grybo kuokðtinė grifolė (*Grifola frondosa*) skiriasi nuo bendro koto atsiĖakojusiomis plokðeimomis kepurėlėmis. Ėakotoji skylėtbudė auga dabniausiai Ėalia āpuolø, ant jø Ėaknø, kartais Ėalia kitø medėiø – juodalksniø, berpø. Vaisiakūniai dirvopemyje suformuoja skleroėius, kietus rutulio formos hifø darinius.

Jono Augustausko nuotrauka

Populiacijø gausumas. Lietuvoje Ėinoma 14 radaviėiø. Gausesnės populiacijos yra Ėagarės, Didmiðkio ir Daunoravos miðkuose (Joniðkio r.).

Grėsmės ir apsauga. Senø āpuolø kirtimas ir medynø struktūros keitimas. Dirvopemio ardymas.

Informacijos šaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species. 14 localities are known. Mostly found near oaks.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Tikroji raudonpintė

Pycnopus cinnabarinus (Jacq.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Cirkumpoliarinė Ėiaurė vidutinė platumė zonoje. Europoje paplitusi iki pat Ėiaurė, retesnė vakarinėje Skandinavijos pakrantėje.

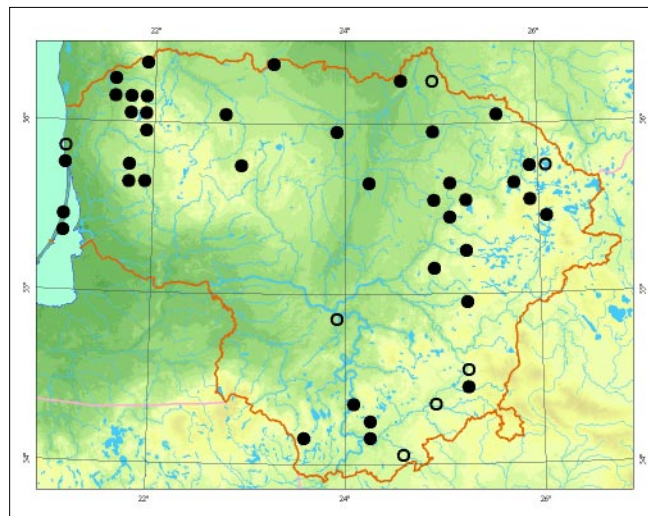
Lietuvoje daugiausia aptinkama vakarinėje, Ėiaurinėje ir rytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltājā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, iĖauga vasarā ir rudenā. Nedideli (iki 10 cm skersmens) vaisiakūniai iĖsiskiria ryĖkia oranĖine spalva, kuri virĖutinėje kepurėlės dalyje kiek Ėviesesnė. Auga ant lapuoėiė (berĖė, lazdynė, alksniė, ĖermukĖniė) negyvos medienos: virtuoliė ir Ėakė. Mėgsta Ėviesias, Ėil-tas vietas, kartais randamas jaunuolynuose.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje Ėinoma daugiau nei 60 radavieėiė su ypaė gausiomis populiacijomis Nidos ir Preilos apylinkėse (Neringoje), Pirėiupiė apylinkėse (Varėnos r.), Ėemaitijos nacionalinio parko BerĖoro, Platelio, Stirbaiėgiė girininkijose (Plungės r.).

Romualdo Barausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Negyvos lapuoėiė medienos Ėalinimas.

Informacijos Ėaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species requiring more research. Distributed in the western, northern and eastern parts of Lithuania, over 60 localities are known. Mostly found on birch, hazel and rowan.

ApraĖė Reda IrĖėnaitė

Skaisèioji raudonpintė

Pycnoporellus fulgens (Fr.) Donk

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

3 (R) kategorija

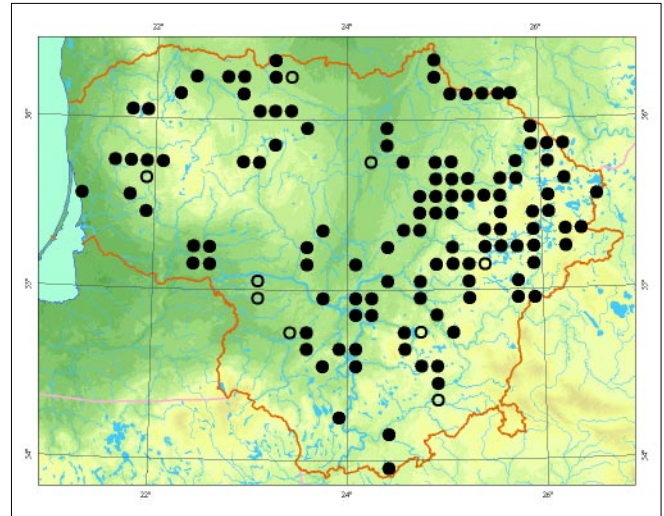
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis ĩraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Cirkumborealiniė ðiaurės spygliuoėiø miðkuose iki rytiniės ðiaurės Amerikos dalies. Europos þemyniniėje dalyje paplitusi borealiniuose eglýnuose, Vidurio Europoje – kalnuose.

Lietuvoje daugiausia aptinkama vakarinėje, pietiniėje ir rytiniėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis rudājā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, iðauga rudenā ir kartais iðsilaiko iki pavasario. Nedideli (iki 10 cm dydþio) vaisiakūniai iðsiskiria ryðkiai oranþine spalva. Auga ant stambiø egljø virtuoliø ir stuobriø, kurie jau būna gerokai suardyti raudonkraðtės pintainės (*Fomitopsis pinicola*). Augavietėse, kuriose yra daug negyvos medienos, grybas kartais auga ir ant kitø medþiø: puðø, juodalksniø, berþø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma daugiau nei 140 radavieėiø su ypaė gausiomis populiacijomis: Pu-

nios ðile (Alytaus r.), Vieðvilės rezervate (Tauragės r.), Kurtuvėnø regioninio parko Kurtuvėnø ir Vainagiø girininkijose (Kelmės r.), Þemaitijos nacionalinio parko Berþoro girininkijoje, Rietavo girininkijoje (Plungės r.).

Grėsmės ir apsauga. Negyvos egljø medienos ðalini-mas ið miðkø, senø eglýnø kirtimas ir jø sausinimas.

Informacijos ðaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphylllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. Mostly found in the western, southern and eastern parts of Lithuania. Over 140 localities are known.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Darius Norkūno nuotrauka

Karpotoji kempė

Trametes gibbosa (Pers.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

3 (R) kategorija

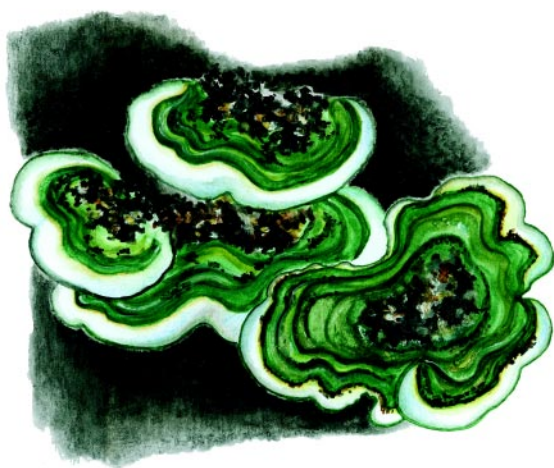
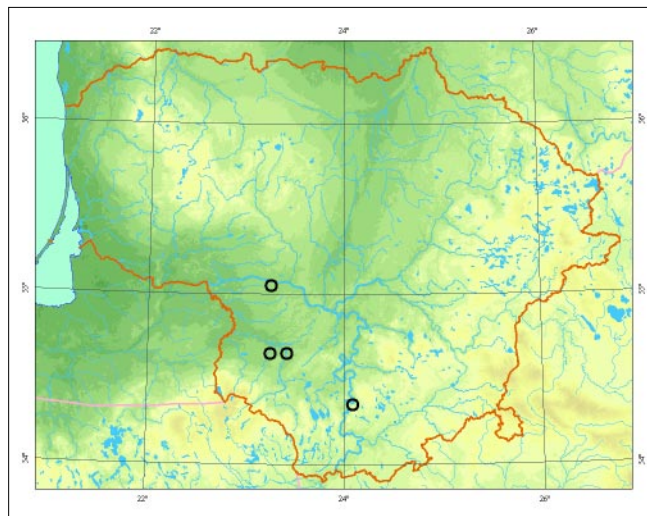
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Ėiaurės Europoje paplitimas sutampa su buko arealu. Aptinkama Azijoje ir Japonijoje, nerasta Amerikoje.

Lietuvoje paplitimas sutampa su skroblo arealo riba.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, iĖauga rudena. Auga lapuoėiū miūkuose ant stambiū virtuoliū ir kelmū. Lietuvoje grybas rastas tik ant skroblo medienos, kitose Europos ŗalyse daėniausiai ant buko.

Populiacijos gausumas. Lietuvoje ėinomos 4 radavietės: Ėunskir ir Giėiū miūkuose (Marijampolės r.), PlokĖiū

Linos Jasiukonytės pieėinys

apylinkėse (Ėakiū r.) ir Vidzgirio miūke (Alytaus r.). Nuo 1968 m. grybas daugiau nebuvo rastas.

Grėsmės ir apsauga. Negyvos medienos ŗalinimas, senū skrobliū ar kitū lapuoėiū medėiū kirtimas. Siejama su Lietuvoje arealo riboje esanėiu skrobliu.

Informacijos ŗaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (Aphyllophorales). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species. Four localities are known in the southwestern part of Lithuania. Found only on horn-beams, yet not since 1968.

ApraĖ Reda IrĖenaitė

Kvapnioji kempė

Trametes suaveolens (L.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĐEIMA KEMPININIAI (*POLYPORACEAE*)

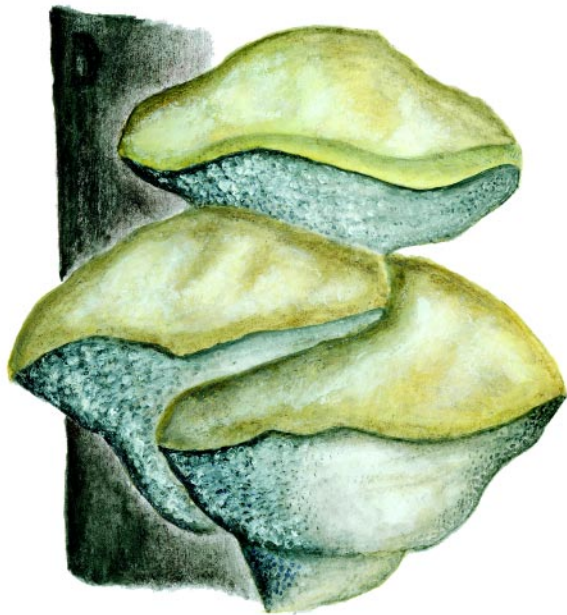
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis Ārađyta nuo 2000 m.

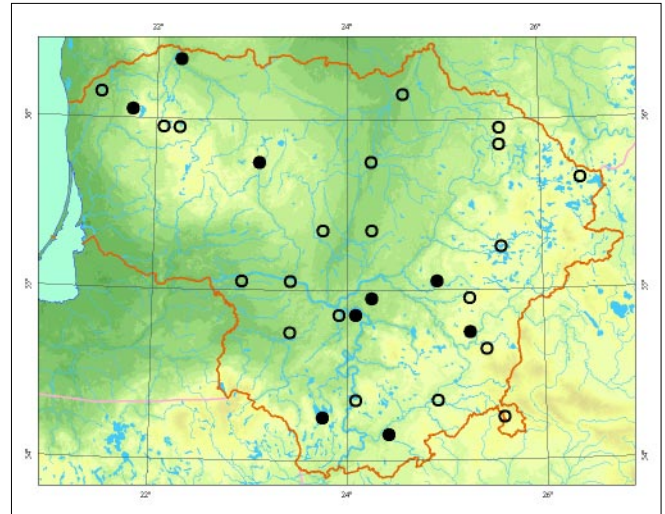
Paplitimas. Cirkumpoliarinė vidutiniø platumø zonoje iki rytinės Āiaurės Amerikos dalies. Plaėiai paplitusi Europoje iki pietinės Skandinavijos dalies. Paplitusi visoje Lietuvoje, daugiausia prie upiø ir eperø.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis baltąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, iđauga rudėnā. Āviepi vaisiakūniai turi stiprø anypiø kvapā. Lietuvoje daėniausiai auga ant senø gluosniø, kartais ant đermukðniø ir drebuliø, paupiuose, pakelėse, palaukėse, parkuose. Kitose đalyse auga ir ant guobø, uosiø, drebuliø, berpø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje ĩnoma 31 radavietė. Po du tris kartus grybas rastas Verkiø apylinkėse (Vilniuje), Stirbaiėiø girininkijoje (Plungės r.) ir Telđiø apylinkėse (Telđiø r.).

Linos Jasiukonytės pieðinys

Grėsmės ir apsauga. Senø medpiø kirtimas, ypaė senø gluosniø, ir medienos đalinimas.

Informacijos šaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (Aphylllophorales). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. 31 localities are known. Most sightings were prior to 1970, usually on willows.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Raukðlius kopûstgalvis

Sparassis crispa (Wulfen) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA KOPÛSTGALVINIAI (*SPARASSIDACEAE*)

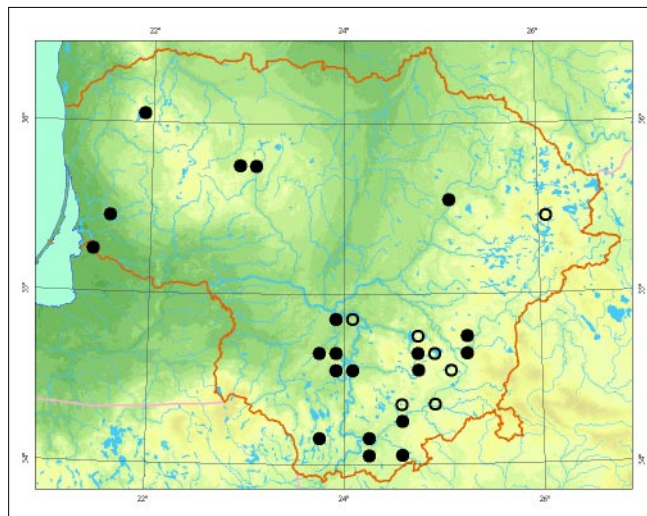
3 (R) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Visoje Europoje ir Ðiaurës Amerikoje. Lietuvoje rûðis daugiausia paplitusi pietinëje ir vakarinëje dalyje.

Biologija ir ekologija. Parazitas, sukeliantis rudàjà gyvø kamienø medienos puvinà. Vaisiakûniai vienmeèiai, iðauga vëlyvà vasarà ir rudenà. Stambûs (10– 40 cm skersmens) vaisiakûniai panaðûs á koralà plokðèiomis, tankiai iðsidësèiusiomis garbanotomis ðakutëmis, atsiðakojanëiomis nuo bendro iðtásusio koto. Auga senø storø puðø kamienø pamatinëje dalyje ar ðalia kamienø, ant negyvø ar mirðtanëiø ðaknø. Kartais iðauga ðalia stambiø puðø kelmø. Grybas auga ávairiuose biotopuose, kuriuose yra senø stambiø puðø, miðkuose, parkuose ar kultûriniame kraðtovaizdyje.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma daugiau nei 30 radavieèiø. Kelis kartus grybas rastas Verkiø ir Ðaliøjø eþerø apylinkëse (Vilniuje), Kauno apylinkë-

se, Ðemaitijos nacionaliniame parke (Plungës r.), Dzûkijos nacionaliniame parke.

Grësmës ir apsauga. Senø puðynø kirtimas ir jø sukcesija á miðrø spygliuoèiø miðkà tuo atveju, kai natûralûs miðko gaisrai sausose puðynø augavietëse yra ilgà laikà kontroliuojami.

Informacijos ðaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieèiø eilës grybai. – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species. Over 30 localities are known, mostly in the southern and western parts of Lithuania.

Apraðë Reda Irðënaite

Jono Augustausko nuotrauka

Rausvoji ūeriapintė

Junghuhnia collabens (Fr.) Ryvarden

KLASė PAPėDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĐEIMA LAIBADYGLINIAI (*STECCHERINACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis Ārađyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Plaėiai paplitusi pėmyniniuose borealiniuose spygliuoėiø miđkuose visoje Azijoje iki Điaurės Amerikos.

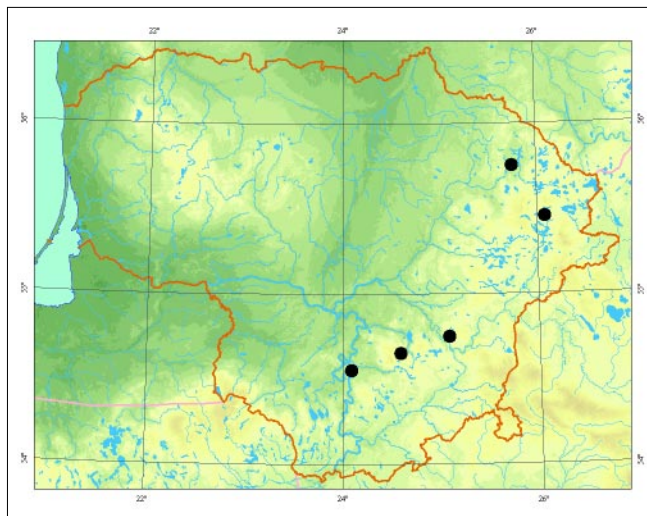
Lietuvoje rasta rytinėje, pietrytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltąjā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, iđauga rudenā. Auga ant gana stambiø, gerokai suirusiø, bet dar kietø eglės virtuoliø. Mėgsta senus, drėgnus, āvairaus amžiaus ir ilgā laikā neliestus eglynus. Grybas dąpniausiai plinta miceliu nuo vieno virtuolio iki kito ir vaisiakūnius iđaugina tik ant tinkamai apipuvusio virtuolio.

Populiacijø gausumas. Pinomos 5 radavietės: Punios ūile (Alytaus r.), Minėios girioje (Utenos r.), Dusetø girioje (Rokiđkio r.), Jagelonio girininkijoje (Elektrėnø sav.) ir prie Saidės upelio (Trakø r.). Populiacijos negausios.

pydrūno Preikđos nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Stambiø eglės virtuoliø dalinimas iđ miđko. Buveiniø suskaidymas Ā mapesnius plotus atskiria grybā nuo tinkamo substrato.

Informacijos ūaltiniai

Gricius A., Matelis A., 1997: Afiloforieėiai (*Aphyllophorales*). – Lietuvos grybai, 6 (2). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species. Five localities are known. Populations are not abundant.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Meðkinis dantûnelis

Lentinellus ursinus (Fr.) Kühner

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA AUSIADYGLIAI (*AURISCALPIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Visuose þemynuose, bet gana reta. Lietuvoje paplitusi centrinėje ir pietinėje dalyje.

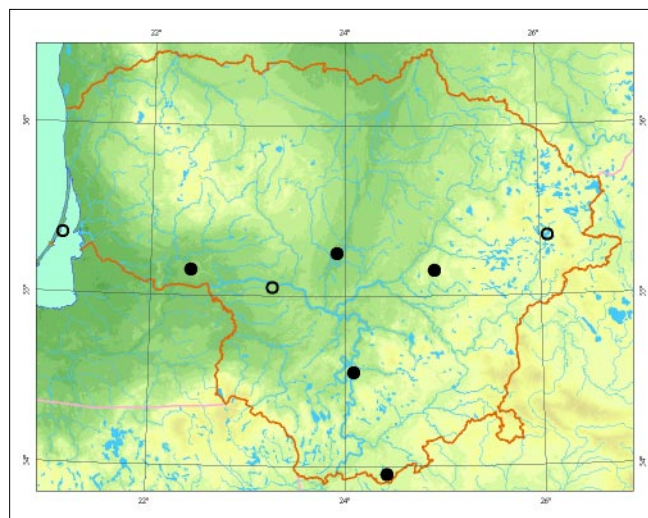
Biologija ir ekologija. Saprotrofas. Vaisiakûniai vienameiðiai, iðauga rudenà. Auga ant lapuoèiø (berþø, drebuliø, uosio) sutræðusiø, daþnai jau samanomis apaugusiø virtuoliø, stuobriø ir kelmø. Panaðus á trumpà kotà turintà lapinà dantûnelà (*Lentinellus vulpinus*).

Populiacijos gausumas. Lietuvoje þinomos 9 radavietės. Gausnės populiacijos Punios ðile (Alytaus r.), Vieðvilės valstybiniame rezervate ir Dzûkijos nacionalinio parko Musteikos rezervate (Varėnos r.).

Grėsmės ir apsauga. Senø lapuoèiø medþiø, ypaè drebuliø ir berþø, kirtimas miðkuose ir negyvos medienos ðalinimas.

Vytauto Uselio nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieèiai (*Polyporales*), þvynbaravykieèiai (*Strobilomycetales*), baravykieèiai (*Boletales*), guotenieèiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. Nine localities are known. Mostly found on birch.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Lapinis dantūnėlis

Lentinellus vulpinus (Sowerby) Kühner et Maire

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA AUSIADYGLIAI (*AURISCALPIACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ĩrađyta nuo 2000 m.

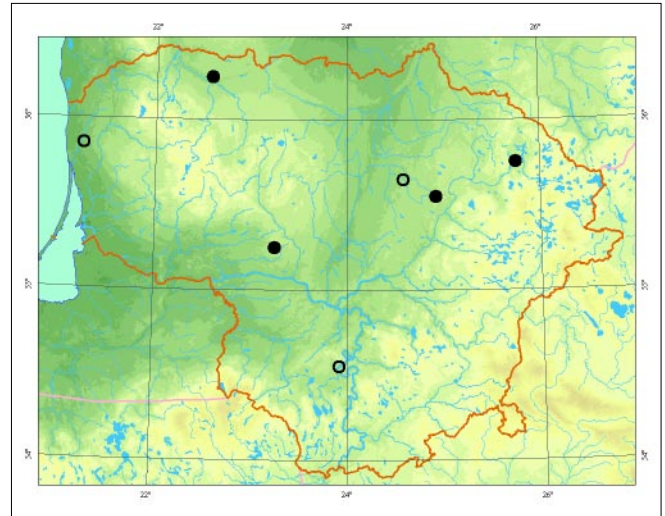
Paplitimas. Visoje Europoje ir Ńiaurės Amerikoje. Lietuvoje rasta centrinėje, Ńiaurvakarinėje, Ńiaurrytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, kartais parazitas. Vaisiakūniai vienmeėiai, iđauga rudenā. Auga ant gyvų paėistų medėių ar virtuolių, daėniausiai ant guobų, taip pat drebulių, berėų, bukų, đermukėnių lapuoėių ir miđriuose miđkuose, parkuose, alėjose. Vaisiakūniai auga aukėtai ant kamienų ar ant stuobrių. Panađus ĩ međkinā dantūnėlā (*Lentinellus ursinus*), kurio vaisiakūniai bekoėiai.

Populiacijos gausumas. Pinomos 7 radavietės. Populiacijos negausios.

Vincento Urbono nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senų lapuoėių medėių kirtimas miđkuose ir parkuose. Senų drebulių ir berėų iđkirtimas miđriuose ir spygliuoėių miđkuose.

Informacijos Ńaltiniai

Urbonas V., 1997: Kempinieėiai (*Polyporales*), Ńvynbaravykieėiai (*Strobilomycetales*), baravykieėiai (*Boletales*), guotenieėiai (*Hygrophorales*). – Lietuvos grybai, 8 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. Seven localities are known. Mostly found on birch.

Aprađė Reda Irėėenaitė

Korališkasis trapiadyglis

Hericium coralloides (Scop.) Pers.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA TRAPIADYGLINIAI (*HERICIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis āraðyta nuo 1992 m.

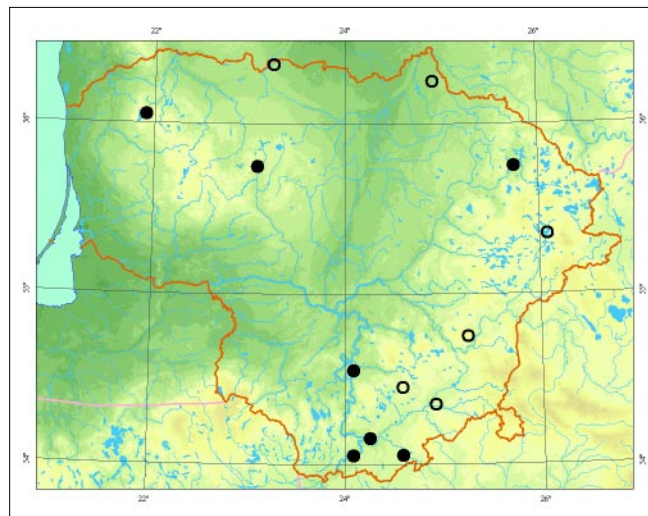
Paplitimas. Plaėiai paplitusi Europoje ir Ėiaurės Amerikoje, bet gana reta rūðis.

Lietuvoje daugiausia aptinkama pietinėje ir rytinėje dalyje. Pinomos kelios radavietės Ėiaurinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltājā medienos puvinā. Vaisiakūniai vienmeėiai, iðauga rudenā. Balti koralo formos vaisiakūniai kartais ūpauga iki 40 cm skersmens. Auga ant senø lapuoėiø medpiø virtuoliø, dažniausiai stipriai suardytø kitø grybø, prisunkusiø vandens ir jau atðokusia pieve. Būdingos augavietės – drėgni lapuoėiø ir miðrūs miðkai su

Darius Norkūno nuotrauka

gausiu negyvos medienos kiekiu. Pirmenybė teikia berpø virtuoliams, bet randamas ir ant drebuliø, klevø, guobø.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje þinoma 15 radavieėiø. Gausesnės populiacijos Punios Ėile (Alytaus r.) ir Dusetø girioje (Rokiðkio r.).

Grėsmės ir apsauga. Stambiø lapuoėiø medienos nuokritø Ėalinimas ið lapuoėiø ir miðriø miðkø, dirvoþemio sausinimas.

Informacijos ŗaltiniai

Mazalaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieėiø eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species. 15 localities are known with more abundant populations in Punia forest (Alytus district) and Dusetos forest (Rokiðkis district). Mostly found on birches and aspens.

Apraðė Reda Irðėnaitė

Aitriakvapis piengrybis

Lactarius acerrimus Britzelm.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ĀraĖyta nuo 1992 m.

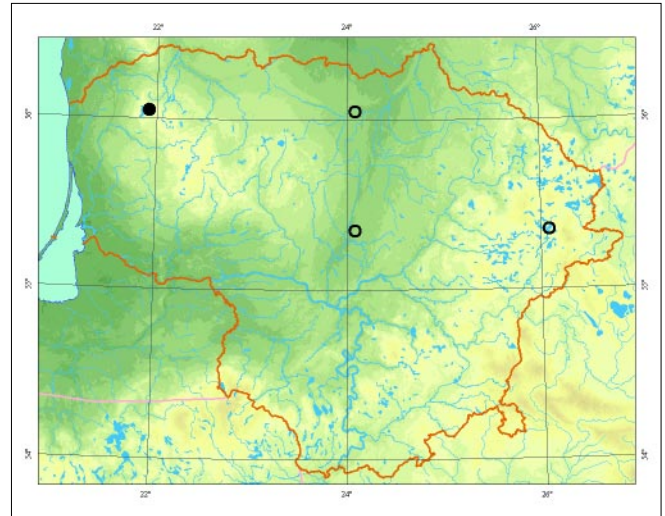
Paplitimas. RūĖis randama visoje Europoje. Gana nedabna.

Lietuvoje Ŗinomos 5 radavietės.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiø miøkuose, dabniausiai āpuolynuose. Mėgsta kalkingā dirvoþemā, nors gali augti ir neutraliame. Ėiltesnio klimato zonose auga plaėialapiø lapuoėiø miøkuose.

Populiacijø gausumas. Ėiuo metu Ŗinomos 4 populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas augavietėse ir su tuo susijø medynø sudėties ir struktūros

Ramutės Ėukeviėienės pieðinys

pokyėiai, spygliuoėiø āsivyravimas. Dirvoþemio rŭgėtėjimas dėl oro tarðos, azotinė dirvoþemio tarða.

Informacijos Ŗaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmirieėiai (*Amanitales*), ūmėdieėiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species, at present four populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Juodasis piengrybis

Lactarius lignyotus Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

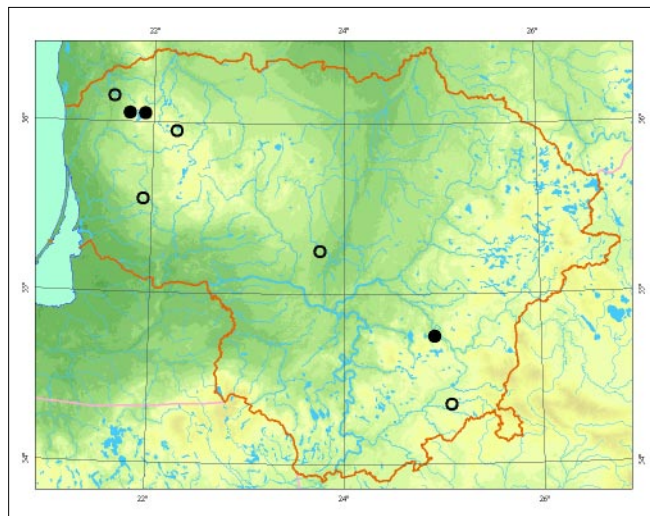
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos, Azijos ir ĖiaurĖs Amerikos temperatinĖje zonoje. CirkumpoliarinĖ rūĖis. Lietuvoje Ŗinoma 16 radavieĖiū.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā spygliuoĖiū miūkuose, daŖniausiai senuose aukĖto boniteto eglynuose. MĖgsta augavietes su arti pavirĖiaus esanĖiais gruntiniais vandenimis. Gali augti netoli durpingū pelkiū, Ŗlapyniū ribos. Nuo kitū piengrybiū skiriasi tamsiai ruda aksomine kepurĖle ir kotu; baltas, pereinanĖiais ā ochros spalvā lakĖteliais ir baltomis sultimis, kurios po kiek laiko parausvĖja.

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu Ŗinoma 12 populiacijū.

Linos JasiukonytĖs pieĖinys

GrĖsmĖs ir apsauga. Neigiamā ātakā turi senū meĖpiū kirtimas, retinimas, su tuo susijū medynū sudĖties ir struktūros pokyĖiai augavietĖse.

Informacijos Ŗaltiniai

Urbanas V., 2001: MusmirieĖiai (*Amanitales*), ūmĖdieĖiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdŖiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species, at present twelve populations are known.

ApraĖĖ Jonas KasparaviĖius

Kislusis piengrybis

Lactarius repraesentaneus Britzelm.

KLASĒ PAPĒDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĢEIMA ŪMĒDINIAI (*RUSSULACEAE*)

4 (I) kategorija

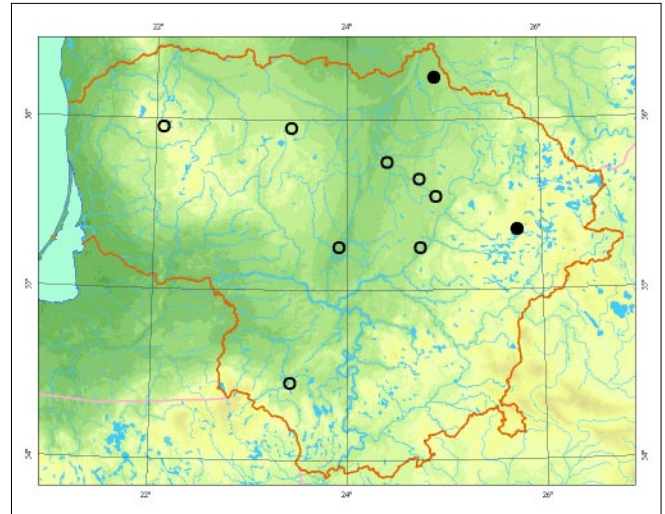
Statusas. Ā Lietuvos raudonajā knygā rūdis ārađyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ģiaurēs Amerikoje. Lietuvoje Ńinoma 16 radavieēiū.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā drēgnuose lapuoēiū, spygliuoēiū miūkuose su eglēmīs ir berŃais. Mēgsta drēgnas vietas. Ģiaurinēje arealo dalyje pasiekia tundros zonā, kur auga po berŃu keruŃiu (*Betula nana*). Nuo kitū piengrybiū skiriasi geltona kepurēle su gauruotais pakrađēiais ir duobutēmīs nusētu kotu, chemine reakcija. Nuo geltonojo piengrybio (*L. scrobiculatus*) skiriasi tuo, kad pa-

Linos Jasiukonytės pieđinys

spaudus ar perlaupus kisliojo piengrybio kepurēlā, kotā, nusidāpo melsva spalva – geltonajam piengrybiui tai nēra būdinga.

Populiacijū gausumas. Ģiuo metu Ńinoma 10 populiacijū.

Grēsmēs ir apsauga. Senū medŃiū kirtimas, retinimas, dēl to pakinta augavieēiū medynū struktūra ir sudētis, dirvoŃemio savybēs. Azotīnē dirvoŃemio tarđa.

Informacijū Ńaltiniai

Urbanas V., 2001: Musmirieēiai (*Amanitales*), ūmēdieēiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdŃiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present ten populations are known.

Aprađē Jonas Kasparaviēius

Gelsvasis piengrybis

Lactarius resimus (Fr.) Fr.

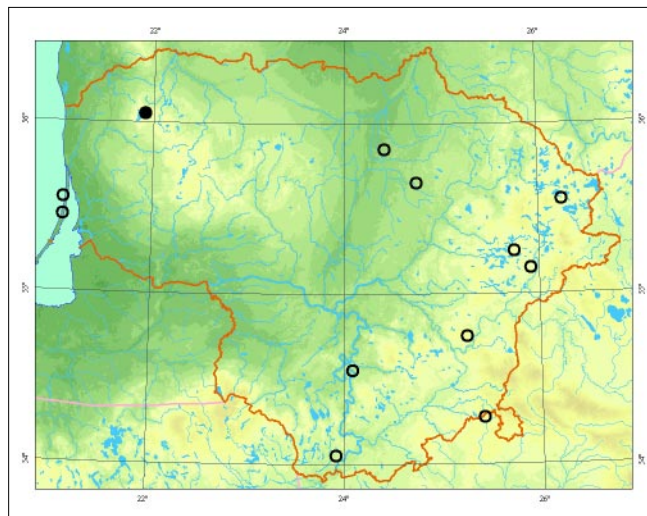
KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūðis āraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje. Lietuvoje þinoma 19 radaviečių.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā miðriuose miðkuose, berþynuose, puðynuose, kartais eglýnuose su berþais. Nemėgsta drėgnø vietø. Augavietėms būdingas lengvas, laidus vandeniui smėlingas dirvoþemis. Aptinkamas tiek rūgðėiuose, tiek kalkinguose dirvoþemiuose. Nuo kitø piengrybiø skiriasi augimo vieta, balta, ilginiui gelsvėjanėia, gaurotais pakraðėiais kepurėle; baltomis, greitai geltonuojanėiomis sultimis (tuo ypāe skiriasi nuo morfolo-

Linor Jasiukonytės pieðinys

giðkai kiek panaðios ūmėdės garduolės (*Russula delicata*), kurios trama neiðskiria pieniðkø sulėiø).

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 11 populiacijø.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, ypāe plynasis, retinimas, dėl to pakinta augaviečių medynø rūðinė sudėtis ir struktūra. Azotinė dirvoþemio tarða.

Informacijos ūaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmiriečiai (*Amanitales*), ūmėdiečiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present eleven populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Geltonasis piengrybis

Lactarius scrobiculatus (Scop.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūðis ĩraðyta nuo 1992 m.

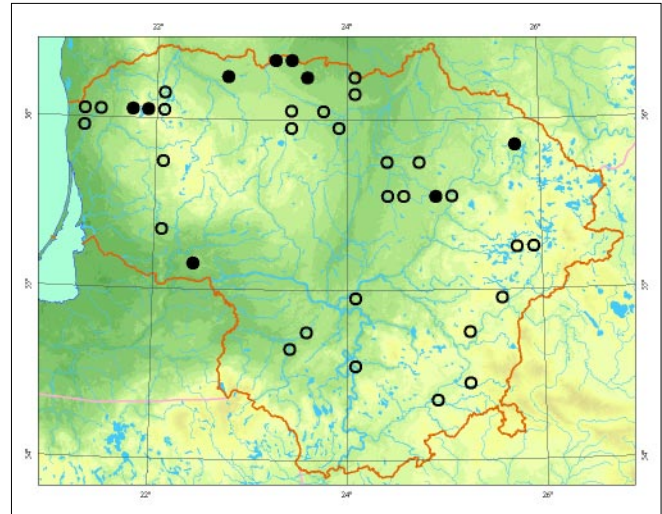
Paplitimas. Europoje, Azijoje, ÐiaurĖs Amerikoje. Rūðis randama visoje Lietuvoje. Labiau iðplĖtusi centrinĖje, Ðiaurinėje ir vakarinĖje Ðalies dalyse.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā brandþiuose spygliuoĖiø miðkuose, daþniausiai drĖgnuose eglynuose su gerai iðsivysĖiusiu þoliø ardu. Gali bŭti aptinkamas ir miðriuose miðkuose. AugavietĖms bŭdingas aukðtas gruntiniø vandenø lygis. Daþnai auga Ðalia upeliø, Ðlapyniø, pelkiø. MĖgsta kalkingā priemolio dirvoþemā. Nuo kitø piengrybiø skiriasi stambiais geltonos spalvos, dĖmĖtais kotais vaisiakŭniais, baltomis, greit gelstanĖiomis sultimis ir augaviete.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma per 30 radvieĖiø, taĖiau populiacijø gausumas nepakankamai iðtirtas.

Ernesto Kutorgos nuotrauka

GrĖsmĖs ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, retinimas, su tuo susiję medynø sudĖties ir struktŭros pokyĖiai, dirvoþemio savybiø pasikeitimas.

Informacijos Ðaltiniai

Urbonas V., 2001: MusmirieĖiai (*Amanitales*), ūmĖdieĖiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species requiring more research. Present abundance of populations is not known.

ApraðĖ Jonas KasparaviĖius

Piengrybis jautakis

Lactarius volemus (Fr.) Fr.

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1992 m.

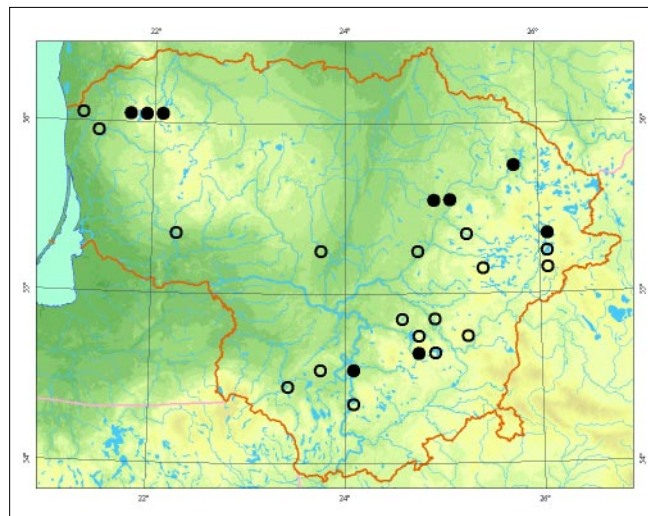
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje. Lietuvoje ŗinomos 38 radavietės.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiū, spygliuoėiū miūkuose. Termofilas. Aptinkamas atvirose ŗviesiose vietose. Mėgsta kal-kingus, derlingus dirvoęemius. Ėiltesnio klimato zono-se auga po bukais, āpuolais, kađtonais. Lietuvoje daŗniausiai auga po eglėmis ir āpuolais. Nuo kitū piengrybiū skiriasi stambiais raudonai oranęiniais vai-siakūniais ir labai gausiomis baltomis, po kurio laiko pilkūvėjanėiomis, salstelnanėiomis, lipniomis, tasiomis, pieniūdkomis sultimis ir savitu ŗuvides kvapu.

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu ŗinomos 26 popu-liacijos.

Jono Augustausko nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senū medęiū kirtimas, su tuo susijū augavieėiū medynū rūđinės sudėties ir struk-tūros pokyėiai, tankaus pomiūdkio ataugimas; dirvoęemio rūgūťėjimas dėl oro tarđos.

Informacijos ŗaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmirieėiai (*Amanitales*), ūmėdie-ėiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdęiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species requiring more research. At present 26 populations are known.

Aprađė Jonas Kasparaviėius

Auksavirðė ūmėdė

Russula aurea Pers. (sin. *R. aurata* (With.) Fr.)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ÐEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

3 (R) kategorija

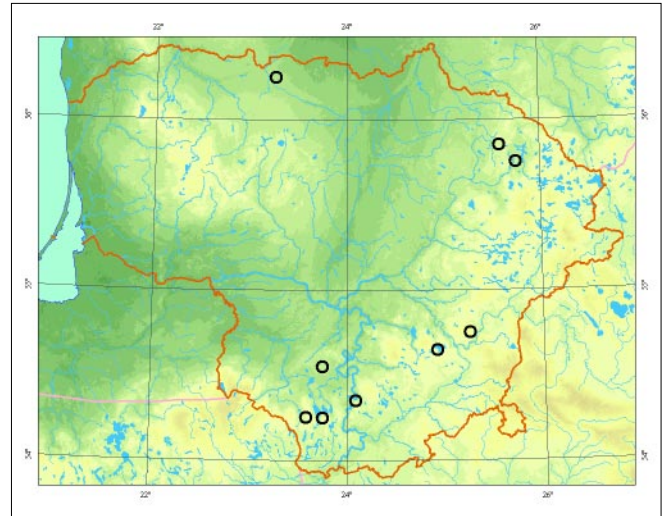
Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rŭðis åraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Ðiaurės Afrikoje, Ðiaurės Amerikoje.

Lietuvoje yra þinoma 16 radavieėiø.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarå ir rudenå lapuoėiø, miðriuose, retai spygliuoėiø miðkuose. Randamas atvirose, ðviesiose vietose. Mėgsta derlingå kalkingå dirvoþemå. Ðiltesnio klimato zonose auga po bukais, åpuolais, kaðtonais, skroblais. Lietuvoje daþniausiai auga po åpuolais, skroblais, lazdynais, eglėmis, berþais, drebulėmis.

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma 11 populiacijø.

Kæstuėio Raulinaieio nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Senø medþiø kirtimas, su tuo susijæ augavieėiø struktŭros ir rŭðinės sudėties, amþiaus pokyėiai, pomiðkio atþėlimas, sutankėjimas. Dirvoþemio rŭgŭtėjimas dėl oro tarðos.

Informacijos ūaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmirieėiai (*Amanitales*), ūmėdieėiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species. At present eleven populations are known.

Apraðė Jonas Kasparaviėius

Kvapioji ūmėdė

Russula grata Britzelm. (sin. *R. laurocerasi* Melzer)

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA ŪMĖDINIAI (*RUSSULACEAE*)

4 (I) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

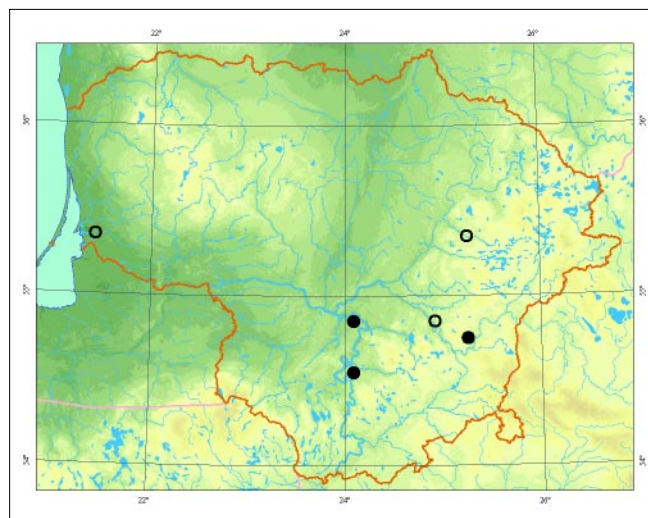
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje. Lietuvoje ėinomos 2 radavietės vakarinėje ir pietinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Simbiotrofas. Auga vasarā ir rudenā lapuoėiū, reėiau spygliuoėiū (su gausiu ėoliū ardu) miūkuose. Mėgsta kalkingā priemolio dirvoėemā. Ėiltesnio klimato zonose auga po bukais, āpuolais. Nuo kitū ūmėĖiū, ypaė nuo dvokianėiosios (*R. foetens*), skiriasi mąpesniais vaisiakūniais, siauresniais lakėteliais, migdolū kvapu, Ėvelnesnio, kartais visai nekartaus skonio trama ir chemine reakcija.

Populiacijū gausumas. Ėiuo metu ėinomos 2 populiacijos.

Linos Jasiukonytės pieĖinys

Grėsmės ir apsauga. Senū medĖiū kirtimas, jo sukelti medynū sudėties, amĖiaus, struktūros pokyėiai augavietėse. Dirvoėemio rūgėtėjimas dėl oro tarĖos, azotinė dirvoėemio tarĖa.

Informacijos Ŗaltiniai

Urbonas V., 2001: Musmirieėiai (*Amanitales*), ūmėdieėiai (*Russulales*). – Lietuvos grybai, 8 (4). – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

A rare species requiring more research. At present two populations are known.

ApraĖė Jonas Kasparaviėius

Kurapkinis storplutis

Xylobolus frustulatus (Pers.) Boidin

KLASĖ PAPĖDGRYBIAI (*BASIDIOMYCETES*)
ĖEIMA PLUTPINTINIAI (*STEREACEAE*)

3 (R) kategorija

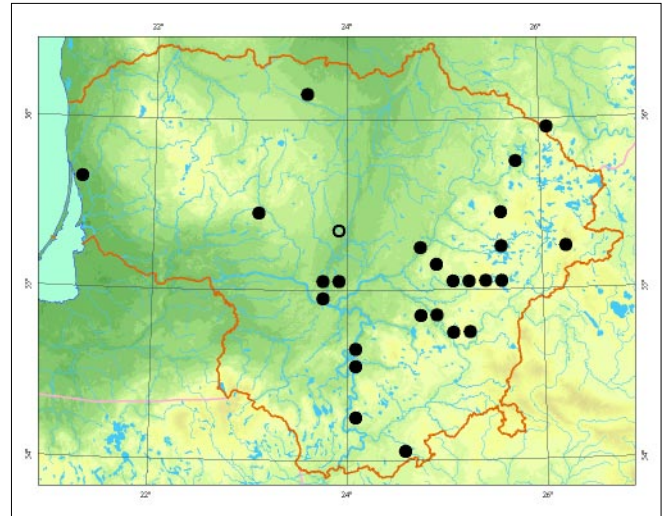
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdis ėrađyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Ėiaurės pusrutulyje nuo temperatinės iki atogrąpø zonos. Paplitusi visoje Europoje, ėinoma Azijoje, Ėiaurės Amerikoje ir Australijoje.

Lietuvoje daugiausia aptinkama centrinėje, rytinėje, pietrytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Saprotrofas, sukeliantis baltājā medienos puvinā. Vaisiakūniai daugiameėiai, išsiplėtę ir priaugę prie substrato. Seni vaisiakūniai uėima didelius plotus. Ėviesiai rudos spalvos, lyg sudėiuvusi ėemė suskeldėję vaisiakūniai kartais gerai matomi net ant aukđtai esanėio āpuolo đakø. Auga ant stambiø ėepievio sausø āpuolo đakø, tebesanėio medėio lajoje ar nukritusio ant ėemės. Išauga ir ant senø āpuolø kamienø ėepievės medienos.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje ėinomos 32 radavietės su gausiomis populiacijomis Punios đile (Alytaus r.), Pa-

dauguvos miške (Kauno r.), Dusetø girioje (Rokiđkio r.), Dūkđtø miške (Vilniaus r.) ir Verkiø apylinkėse (Vilniuje).

Grėsmės ir apsauga. Brandėio āpuolø kirtimas, taip pat senø, papeistø āpuolø ar jø virtuoliø, stuobriø, đakø đalinimas iš parkø ir miškø.

Informacijos šaltiniai

Mazelaitis J., 1976: Lietuvos TSR Afiloforieėio eilės grybai. – Vilnius.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

A rare species. 32 localities are known with the most abundant populations in the central, southern, south-eastern and eastern parts of Lithuania.

Aprađė Reda Irđėnaitė

Pydrūno Sinkeviėiaus nuotrauka

Skyrius
Ascomycota
Aukðliagrybûnai
Kerpës (*Ascomycetes lichenisati*)

Iðcentrinis akmenkeþis (sin. Iðcentrinis keþas)

Arctoparmelia centrifuga (L.) Hale
(sin. *Parmelia centrifuga* (L.) Ach.)

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA KEÞINIAI (*PARMELIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europos, Azijos, Ðiaurës Amerikos, Grenlandijos arktinėje ir borealinėje zonose, pieëiau – kalnuose.

Lietuvoje buvo þinoma 1 radavietė dabartinėje Kauno miesto teritorijoje, Vilijampolėje.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinio uolienø atvirose, gerai apðviestose vietose, nepakenëia aplinkos ir substrato eutrofizacijos. Tipingø iðcentrinio keþo gniuþulø virðutinė pusė yra gelsva, apatinė – rusva ar balsva. Jø augimo būdas labai savitas – senø gniuþulø vidurys apmirõta ir kerpė auga koncentriðkais þiedais. Iðcentriná keþà galima supainioti su apyreëiu Lietuvoje lygiuoju auksakeþiu (*Xanthoparmelia somloënsis*), kurio gniuþulo apatinė dalis kraðtuose tamsiai ruda, o viduryje juoda.

Populiacijø gausumas. Nerasta nuo 1936 m. Lietuvoje augo up arealo ribø. Atsikurti buvusi populiacija galimybø neturi, nes augavietė sunaikinta. Tinkamø augavieëiø yra Skuodo r., taëiau ten ði kerpė neaptikta.

Grësmës ir apsauga. Augavietė sunaikinta pleëiantis miestui. Net jei populiacija turëtø sàlygas atsikurti (tokia galimybė abejotina – artimiausios dabar þinomos radavietės: Estijoje, Latvijoje ðiuo metu neberandama; ðiaurinėje Lenkijoje, Baltarusijoje ir Kaliningrado srityje neauga), jai kelia grësmæ oro ir dirvoþemio tarða, eutrofizacija, klimato ðiltėjimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known, now destroyed. Lithuanian population was outside of the southern lowland distribution boundary.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Juostinis plynkeþis

Hypogymnia vittata (Ach.) Parrique

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA KEÞINIAI (*PARMELIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europos, Azijos, Ðiaurës Amerikos borealinėje zonoje, temperatinėje zonoje – kalnuose. Neaptinkamas stipriai okeaninėse vietovëse.

Lietuvoje buvo þinoma 1 radavietė Lavoriðkiø miðke (Vilniaus r.).

Biologija ir ekologija. Auga ant spygliuoëiø ir lapuoëiø medþiø kamienø senuose, drëgnuose, biologidkai turtinguose miðkuose. Pasipymi netaisyklingos formos, nutásusiu þemyn lapiðku gniuþulu su gausiais ðoniniais lakðteliais. Lakðteliai siauri, pilki, apatinė jø pusė juoda, geriau iðsivysëiusi nei virðutinė ir lakðtelio pakraðëiuose matoma kaip juoda juostelė. Ðia kerpė labai lengva supainioti su kai kuriomis ðalyje itin daþno putliojo plynkeþio (*Hypogymnia physodes*) formomis. Patikimai atskirti abiejø rûðiø gniuþulus galima tik su cheminiais reagentais.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje augo up arealo ribø, aptikta tik vienà kartà 1961 m. Atsikurti Lietuvoje populiacija beveik neturi galimybø, nes nelikæ stambesniø senø miðkø plotø, artimiausios ðiuolaikinės radavietės su tebeegzistuojanëiomis populiacijomis yra pietinėje Ðvedijoje. Kerpė neigiamai veikia klimato ðiltėjimas.

Grësmës ir apsauga. Miðkø kirtimas ir sausinimas, klimato ðiltėjimas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known (1961). Lithuanian population was outside of the southern lowland distribution borders.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Standusis taškuotkepis

Punctelia subrudecta (Nyl.) Krog
(sin. *Parmelia dubia* (Wulfen) Schaer.)

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ŠEIMA KEPINIAI (PARMELIACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąja knyga rūdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Ávairiuose þemynuose áiaurės ir pietø pusrutulyje temperatinėje ir paatograpiø zonose. Lietuvoje buvo þinomos 2 radavietės dabartinėje Ðvenėioniø r. ir Vilniaus miesto teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoėiø medþiø atvirose vietose. Gniuþulas lapiðkas, paprastai rozetės formos. Virðutinė pusė pilka, su taðkiðkais soraliais, soredės miltiðkos, kiek ðviesesnės nei gniuþulas. Apatinė pusė ðviesiai ruda ar balkðva. Kai kurios labai daþnos kerpės vagotojo keþo (*Parmelia sulcata*) formos gali būti panaðios, taėiau jø gniuþulo apatinė pusė tamsiai ruda, greitai pereinant á juodà spalvą. Kitos saugomos kerpės – þalsvosios kepytės (*Cetrelia olivetorum*) gniuþulai taip pat gali būti panaðus, taėiau ir jø apatinė gniuþulo pusė būna ruda, pereinant á juodà spalvą.

Populiacijø gausumas. Nerasta nuo 1937 m. Populiacijos atsikûrimo galimybės neþinomos. Ðiltėjant klimatui gali pradėti plisti ið pieėiau esanėiø kraðtø. Artimiausios dabartinės populiacijos yra áiaurinėje Lenkijoje, pastaruoju metu aptiktos kelios naujos radavietės.

Grėsmės ir apsauga. Neþinomos. Gali būti jautri aplinkos pokyėiams, nes augo ant paplitimo arealo ribos. Kitose áalyse, kur yra reta (pvz., pietinėje Ðvedijoje) iðnyko sunaikinus augavietę.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: KRAM.

Summary

Probably extinct, two localities were known, last recorded in 1937. Lithuanian localities were situated on its northern distribution boundary.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Glotnioji kedenė

Usnea glabrata (Ach.) Vain.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ŠEIMA KEPINIAI (PARMELIACEAE)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąja knyga rūdis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europos, Azijos, Áiaurės Amerikos borealinėje ir temperatinėje zonose, pieėiau – kalnuose, kiek daþnesnė subkontinentinio klimato vietovėse. Lietuvoje buvo þinomos 2 radavietės Punios ðile ir dabartinėje Ðvenėioniø r. teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant spygliuoėiø ir lapuoėiø medþiø senuose miðkuose. Kerpei būdingas nedidelis (iki 4– 5 cm ilgio) þalsvos spalvos krūmiðkas gniuþulas. Pagrindinės jo ðakelės iðsipūtusios, ties ðakojimosi vietomis iðsiskirsėiusios á verpstiðkus segmentus, be izidiðkø iðaugėliø. Kiek iðsipūtusios gali būti gauruotosios kedenės (*Usnea hirta*) ðakelės, taėiau joms nebūdingi verpstiðki fragmentai, ant jø visada gausu izidiðkø ataugėliø. Kitos kedeniø rūðys, kurios gali turėti panaðø gniuþulą, taip pat niekada nebūna su verpstiðkais ðakeliø segmentais.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje pastarąjį kartà aptikta 1959 m. Reta arba labai reta visame paplitimo

areale, populiacijos visur menkos, išskaidytos. Plitimo galimybės ir intensyvumas neįnomin.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, dirvūstanėiø ir nudirvūvusio medžio ðalinimas, senø miškø plotø išskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

Probably extinct, two localities were known, last recorded in 1959.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Rudoji blakstienė

Anaptychia runcinata (With.)

J. R. Laundon

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA ÐIAUBERINIAI (*PHYSICIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rūðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Vakarø, Ðiaurės ir Pietø Europoje, jūrø ir vandenyno krantuose, retai kiek toliau nuo pajūrio zonos.

Lietuvoje buvo þinoma 1 radavietė dabartinėje Kretingos miesto teritorijoje, Akmenos upės slėnyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinø uolienø atvirose, gerai apðviestose vietose, paprastai jūrø ir vandenyno krantuose, tik labai retai aptinkama toliau nuo kranto. Tai gana nesunkiai atpaþastama kerpė, kuriai būdingas stambus (iki 10 cm skersmens) rudas lapiðkas gniupulas su gausiais vaisiakūniais – apoteciais. Nuo panaðio ant akmenø auganėio kerpio (rudkepio (*Neofuscelia*) ir juodkepio (*Melanelia*) genėio) nesunku atskirti dėl neblizganėio gniupulo ir apotecio bei naudojant cheminius reagentus.

Populiacijø gausumas. Nerasta nuo 1934 m. Atsikurti buvusi populiacija galimybio neturi, nes augavietė sunaikinta. Daugiau tinkamø augaviečių ðalyje beveik nėra, nes ðiai kerpei reikalingos akmenuotos jūros pakrantės. Labai reta ar visai nerandama aplinkinėse ðalyse – Lenkijoje, Latvijoje, Estijoje.

Grėsmės ir apsauga. Augavietė greitaiusiai sunaikinta pleèiantis miestui.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known, presumably now destroyed. There is a lack of suitable habitats in the country.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Putlioji ðiurė

Cladonia turgida Hoffm.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA ÐIURINIAI (*CLADONIACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rūðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, nuo arktinės zonos pietinės dalies iki temperatines zonos ðiaurinės dalies, pieèiau – kalnuose. Lietuvoje buvo þinomos 8 radavietės pietinėje ir pietrytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant skurdaus smėlingo dirvopemio spygliuočių miðkuose gerai apðviestose vietose, ypaè dažnai pamiðkėse. Būdingas kerpės þopymis – dimorfinis gniupulas. Pirminio gniupulo þvyneliai stambūs, pailgi, giliai akirpti, kartais dichotomiðkai pasidaliję, netrapūs. Antrinis gniupulas – 1,5– 5 cm aukðio iðsiðakoję podeciai, kartais iðsipūtę arba su netaisyklingomis taurelėmis, padengti lygiu þieviniu sluoksniu. Tiek pirminis, tiek antrinis gniupulas – pilkai þals-

vos spalvos, be gelsvo atspalvio. Pirminį gniūpulą lengviausia supainioti su lakūtuotąja čiure (*Cladonia foliacea*), o antriną – su coline čiure (*C. uncialis*). Abiejų šių rūšių gniūpulai visada būna gelsvo atspalvio.

Populiacijų gausumas. Lietuvoje ši kerpė buvusi apyretė ir tikriausiai negausi (tiksliau duomenų nėra). Pastarąją kartą aptikta 1977 m. Šios rūšies populiacijų mažėjimas pastebėtas ir pietinėje Žvedijoje bei šiaurės rytinėje Lenkijoje. Pastarojoje yra artimiausios putlųjų čiurių populiacijos.

Grėsmės ir apsauga. Nykimo priežastys ir grėsmės nepinomos, greičiausiai šia borealinę rūšį veikia klimato šilptėjimas.

Informacijos šaltiniai

Minkevičius A., Rudzinskaitė T., Galinis V., 1983: Vadovas Lietuvos kerpėms papinti. – Vilnius.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškiosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Probably extinct, eight localities were known, last recorded in 1977.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Karpuotoji meškapedė

Peltigera aphthosa (L.) Willd.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŠEIMA MEŠKAPĖDINIAI (*PELTIGERACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūšis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Šiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, Australijoje, borealinėje ir temperatinėje zonoje, piečiau – kalnuose. Nerandama stipriai okeaninėse vietovėse.

Lietuvoje buvo þinoma 1 radavietė Trakų apylinkėse. Vienas herbariumo pavyzdys yra A. Pabrėpos rinktoje kolekcijoje (WI), tačiau šio rinkinio radavietės nurodytos netiksliai ir sunku pasakyti, kur iš tiesų buvo surinkti pavyzdžiai.

Biologija ir ekologija. Auga ant samanų spygliuočių miškuose. Kerpei būdingas stambus (iki 10–20 cm skersmens) lapiškas gniūpulas, kurio viršutinė pusė pilkšvai ar rusvai þalsva, sudrėkusi – ryškiai þalia, su tamsiai rudais ar juodais smulkiomis dariniais – cefalodėmis. Apatinė gniūpulo pusė ties kraštais rusva, link centro tamsėjanti iki juodos, beveik be gyslelių. Šia kerpė labai lengva supainioti su ir dabar aptinkama plėvėtąja meškapede (*Peltigera leucophlebia*), kuri skiriasi tik labiau gyslota apatine gniūpulo dalimi.

Populiacijų gausumas. Nerasta nuo 1930 m. Lietuvoje augo už arealo ribų. Atsikurti buvusi populiacija gali būti tikriausiai neturi, nes buvusi augavietė sunaikinta, o kitas pavyzdys aptiktas daugiau kaip prieš 150 metų. Per tą laiką ávyko pernelyg didelių aplinkos pokyčių tinkamose regiono augavietėse.

Grėsmės ir apsauga. Tiesioginės nykimo priežastys ir grėsmės nepinomos, greičiausiai šia arktinę ir borealinę rūšį veikia klimato šilptėjimas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., Miadlikowska J., 1998: Revised list of the genus *Peltigera* (Lichenized *Ascomycotina*) and peltigericolous fungi in Lithuania. – Acta Mycologica, 33 (2): 307–316.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškiosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdžiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known, it has not been recorded since 1930.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Gyslotoji meškapedė

Peltigera venosa (L.) Hoffm.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŠEIMA MEŠKAPĖDINIAI (*PELTIGERACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūšis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Āiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, arktinėje ir borealinėje zonoje, pieėiau – kalnuose.

Buvo ĩinomos 4 radavietės Rytø ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant dirvoėemio spygliuoėiø miøkuose ir ĩvyringuose ðlaituose. Arktinė ir borealinė pionierinė rūðis, kurià temperatinėje zonoje greiėiausiai iðstumia tariamoji meðkapėdė (*Peltigera didactyla*). Nuo pastarosios gyslotàjà meðkapėdė lengva atskirti pagal tamsias, vėduokliøkai iðsiskleidĳianėias gysleles apatinėje gniupulo pusėje ir plokðėius, o ne vamzdiøkai susisukusius ar balno formos vaisiakūnius.

Populiacijø gausumas. Nerasta nuo 1930 m. Lietuvoje augo up arealo ribø. Populiacijos atsikūrimo galimybės neaiðkios – artimiausios populiacijos buvo Latvijoje, taėiau dabartinė jø būklė neĳinoma. Āi kerpė nebeaptinkama beveik jokiose anksėiau registruotose Europos temperatinio klimato juostos ĩemumø radavietėse.

Grėsmės ir apsauga. Nykimo prieĳastys ir grėsmės neĳinomos, greiėiausiai ðià arktinę ir borealinę rūðà veikia klimato ðiltėjimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Miàdlikowska J., 1998: Revised list of the genus *Peltigera* (Lichenized *Ascomycotina*) and peltigericolous fungi in Lithuania. – Acta Mycologica, 33 (2): 307– 316.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdĳiai: WI.

Summary

Probably extinct, four localities were known, last recorded in 1930. Lithuanian localities were situated outside its southern lowland distribution boundary.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Baltagyslė meðkapėdė

Peltigera degenii Gyeln.

KLASĖ AUKðLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĀEIMA MEðKAPĖDINIAI (*PELTIGERACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonàjà knygå rūðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Āiaurės Amerikoje, Australijoje, borealinėje ir temperatinėje zonoje, pieėiau – kalnuose. Reta arba visai nerandama stipriai okeaninėse vietovėse.

Lietuvoje buvo ĩinoma 1 radavietė Varninkėliø miøke (Trakø r.).

Biologija ir ekologija. Auga ant samanø senuose spygliuoėiø ir miðriuose miøkuose, ypaė eglynuose. Kerpei būdingas stambus (iki 7 cm skersmens) lapiðkas gniupulas, kurio virðutinė pusė blizganti, melsvai pilka, sudrėkusi – tamsiai pilka. Apatinė pusė balta, su ryðkiomis baltomis, link centro kiek rusvėjanėiomis gyslelėmis. Gniupulai su blizganėia virðutine puse būdingi kelioms meðkapėdĳiø rūðims, taėiau jø visø apatinė pusė arba tamsi, arba be gysleliø. Baltos gyslelės apatinėje gniupulo pusėje taip pat būdingos ðunvaisčiai (*Peltigera canina*) ir gūbriuotajai (*P. membranacea*) meðkapėdėms, taėiau ðiø dviejø rūðiø gniupulø virðutinės pusės neblizga, o lakðtø galiukuose matyti veltiniðkas pavirðius.

Populiacijø gausumas. Nerasta nuo 1930 m. Populiacijos atsikūrimo galimybės neĳinomos. Artimiausios populiacijos buvo Latvijoje, taėiau dabartinė jø būklė neĳinoma. Rūðis gana reta visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Grėsmės tiksliai nėra ĩinomos. Tikriausiai pagrindinė grėsmė yra miøkø kirtimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Miàdlikowska J., 1998: Revised list of the genus *Peltigera* (Lichenized *Ascomycotina*) and peltigericolous fungi in Lithuania. – Acta Mycologica, 33 (2): 307– 316.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known, last recorded in 1930.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Akytoji solorina

Solorina spongiosa (Ach.) Anzi

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA MEDKAPĖDINIAI (*PELTIGERACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rūðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Ávairiuose þemynuose ðiaurės ir pietø pusrutulyje nuo arktinės iki temperatinės zonos, ðiltesnio klimato vietovėse – kalnuose.

Lietuvoje buvo þinoma 1 radavietė Trakø apylinkėse, Rėkalnyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant kalcio turtingo dirvoþemio retapolėse pievose. Būdingas smulkus lapiðkas pilkðvas ar pilkai rusvas gniuþulas, augantis kaip siaura apykaklė aplink giliai ádubusius vaisiakūnius. Lietuvoje panaðio kerpio rūðio nėra, supainioti su niekuo neámanoma.

Populiacijø gausumas. Lietuvoje aptikta tik vienà kartà 1932 m. Buvusi populiacija greičiausiai sunaikinta, artimiausios populiacijos pernelyg toli (Ðvedijoje, Gotlando saloje, Estijoje), kad galėtø bŭti atsinaujinimo ðaltinis. Be to, Lietuvoje nepakanka tinkamø augaviečių – temperatinės zonos lygumø dirvoþemiuose ði kerpė sunkiai konkuruoja su samanomis, induoėiais augalais ir kitø rūðio kerpėmis.

Grėsmės ir apsauga. Augavietė tikriausiai sunaikinta uþstaėius vietovė bei uþsodinus miðkà. Kitos grėsmės neþinomos. Neigiamai gali veikti klimato ðiltėjimas, nederlingø þemio uþsodinimas miðku.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known (found in 1932), now probably destroyed.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Uplinkusioji nefroma

Nephroma resupinatum (L.) Ach.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA NEFROMINIAI (*NEPHROMATACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rūðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, nuo arktinės zonos pietinės dalies iki temperatinės zonos ðiaurinės dalies, pieėiau – kalnuose. Lietuvoje tiksliai buvo þinoma 1 radavietė dabartinėje Vilniaus miesto teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miðriuose miðkuose ant apsamanojusio medþio kamieno ar apsamanojusio akmenø. Reikli aplinkai, neplinta dideliais atstumais. Gali augti tik esant tinkamam miðko mikroklimatui ir pakankamam substrato (medþio) amþiui. Neaptinkama vidutinio amþiaus ir jaunuose miðkuose. Kerpe būdingas stambus (iki 10 cm skersmens) lapiðkas gniuþulas, kurio virðutinė pusė pilkai rusva, apatinė – balsva, veltiniðka, paprastai su kŭgiðkomis karputėmis. Ðiå kerpė, ypaė be vaisiakūniø, labai lengva supainioti su medkapedþio (*Peltigera*) genties kerpėmis, kuriø apatinės gniuþulo pusės veltinis priglundæs ir jame niekada nebŭna karpuėio.

Populiacijø gausumas. Iki XIX a. pabaigos– XX a. pradþios Lietuvoje augo senuose miðkuose. Dabar iðnykusi, tikriausiai negraþtamai, nes ðalyje per maþi ir pernelyg iðskaidyti senø miðkø plotai. Ði borealinio paplitimo rūðis jautri klimato ðiltėjimui. Artimiausios

ðiuluaikinės radavietės su tebeegzistuojanėiomis populiacijomis yra tik Estijoje ir pietinėje Āvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas ir sausinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas, klimato ðiltėjimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: KRAM.

Summary

Probably extinct, one locality was known, now destroyed. At present suitable habitats in the country are either lacking or too fragmented.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Āeriuotoji þiovenė

Chaenotheca hispidula (Ach.) Zahlbr.

KLASĖ AUKĀLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)

ĀEIMA BRYLŪNINIAI (*CONIOCYBACEAE*)

0 (Ex) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjå knygå rŪdis åraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europos, Azijos, Āiaurės Amerikos borealinės zonos pietinėje dalyje ir temperatinėje zonoje, taip pat Australazijoje ir Pietø Amerikoje.

Lietuvoje buvo þinoma 1 radavietė dabartinėje Vilniaus miesto teritorijoje, Karoliniðkėse.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø lapuoėiø medþiø, ypaė ant åpuolø miðko pakraðėiuose ir senuose parkuose. BŪdingi pobymiai: Ā þievæ paniræs gniupulas, kurio nematyti substrato pavirðiuje, ir kotuoti smulkŪs (iki 1 mm aukðėio) vaisiakŪniai, kuriø galvutes dengia storoka geltonø dulkeliø apnaða. Turi retai þioveniø gentyje pasitaikantå fotobiontå *Trentepohlia* su oranþinio riebalinio pigmento laðeliais. Āeriuotåjå þiovenæ galima supainioti su panaðiose vietose auganėiomis rudagalve (*Chaenotheca phaeocephala*) ir þalsvåja (*C. chlorella*) þiovenėmis, kurioms bŪdingas gerai iðsivystæs, substrato pavirðiuje augantis pilkas, grŪdėtai karpotas gniupulas ir fotobiontas be oranþinio riebalinio pigmento laðeliø.

Populiacijø gausumas. Nerasta nuo 1931 m. Atsikurti buvusi populiacija galimybŪ neturi, nes augavietė Karoliniðkėse sunaikinta. Reta visame savo paplitimo areale, populiacijos visur menkos, iðskaidytos, plitimo galimybės ir intensyvumas neþinomi.

Grėsmės ir apsauga. Augavietė sunaikinta pleėiantis miestui. Kitos galimos grėsmės – miðkø, ypaė senø medþiø kirtimas, oro tarða, medþiø þievės eutrofizacija.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – Botanica Lithuanica, 5 (3): 251– 269. Herbariumo pavyzdþiai: WI.

Summary

Probably extinct, one locality was known, now destroyed.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Paliagalvė taurenė

Calicium adpersum Pers.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA TAURENINIAI (CALICIACEAE)

1 (E) kategorija

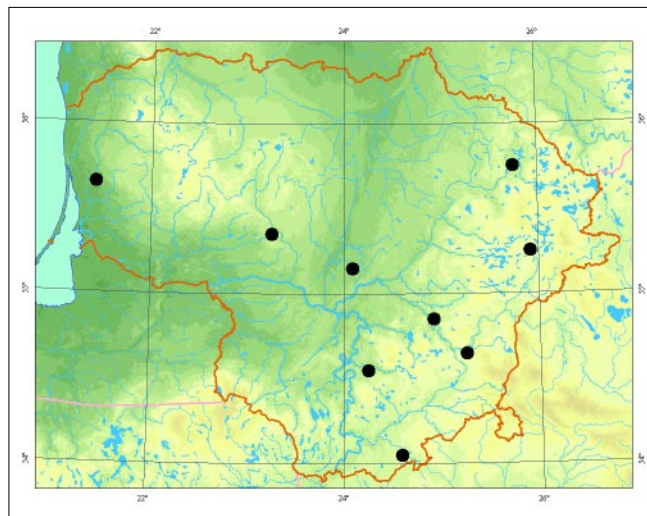
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje ir Ėiaurės Amerikoje temperatinėje zonoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje ir Pietų Amerikoje.

Ėinomos 9 radavietės Rytų, Pietų ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant senų āpuolų, retai ant senų eglė lapuoėių ir miėriuose miėkuose. Kerpei būdingas Ėiauberiėkas karpotas pilkas gniuėpulas ir juodi, kotuoti, iki 1,4 mm aukėio vaisiakūniai, kurių virėus (macedis) juodas, o galvutė dengia Ėalsvė dulkelis apnaėa. Panaėios kerpės yra āpuolinė taurenė (*Calicium quercinum*), kurios vaisiakūnių galvutės dengia balsva apnaėa, ir rudagalvė Ėiovenė (*Chaenotheca phaeocephala*), kurios galvuėių virėus (macedis) rudas.

Populiacijų gausumas. Aptinkama ant senų ir labai senų medėių. Nerandama ant jaunų ir vidutinio am-

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Ėiaus forofitų bei medėių, auganėių pavieniui, ne miėkuose. Visose radavietėse aptikta tik po vienā ar kelis medėius, apaugusius Ėios kerpės gniuėpulais. Gali iėnykti dar labiau sumapėjus tinkamų forofitų skaiėiui. Dauguma radavieėių nėra grieėtai saugomose (rezervatinio reėimo) teritorijose.

Grėsmės ir apsauga. Miėkų kirtimas, Ėėiūstanėių ir nudėiūvusiu medėių Ėalinimas, senų miėkų plotų iėskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – Botanica Lithuanica, 9 (1): 71– 88. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI.

Summary

An endangered species. Grows only on ancient oaks and spruces in forests. Nine localities are known, yet each has only several phorophytes colonized by this lichen.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Ąpuolinė taurenė

Calicium quercinum Pers.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA TAURENINIAI (*CALICIACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis ĀraĖyta nuo 2000 m.

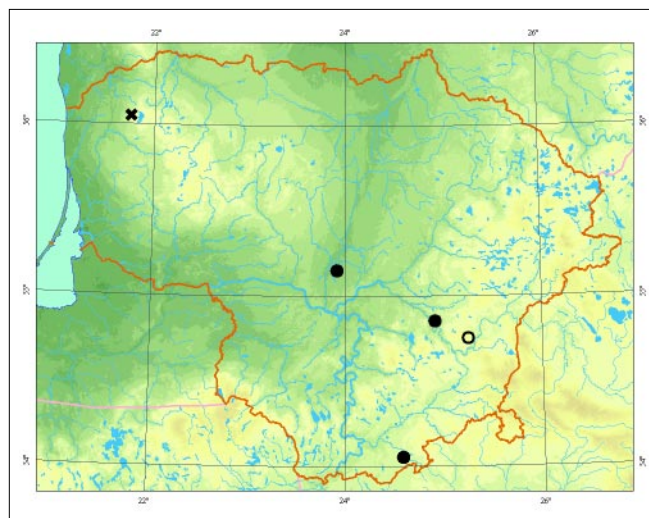
Paplitimas. Europos ir Ėiaurės Amerikos temperatinėje zonoje bei mediteraninės zonos kalnuose. Lietuvoje Ėinomos 5 radavietės Āvairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant senų lapuoėių medų, ypaė Āpuolų, retai ant senų medinių pastatų. Kerpei būdingas Ėiauberiėkas karpotas pilkas gniupulas ir juodi, kotuoti, iki 1,3 mm aukėio vaisiakūniai, kurių virėus (macedis) juodas, o galvutė dengia balsvė dulkelis apnaėa. Panaėios kerpės yra Ėaliagalvė taurenė (*Calicium adpersum*), kurios vaisiakūnių galvutes dengia Ėalsva apnaėa bei blyėkioji taurenė (*Calicium glaucellum*), kurios gniupulas panirėis Ā substratā, niekada neauga pavirėiuje, o galvuėiū apnaėa plonytė ir jei būna, tai tik ties paėiu kraėteliu.

Populiacijų gausumas. Aptinkama ant senų ir labai senų medų ir senų, tradicinės kaimo architektūros nedapytų medinių pastatų. Neauga ant jaunų ir vidutinio amėiaus forofitų. Visose dabar Ėinomose rada-

Renato Jakaėiėio nuotrauka

vietėse aptikta tik po 1–2 medų, apaugusius Ėios kerpės gniupulais. Ant medinio pastato aptikta tik vienā kartā – Ėiuo metu jis jau sugriuvės, augavietė sunykusi. Kerpė gali iėnykti dar labiau sumapėjus tinkamų forofitų skaiėiui. Nė viena radavietė nėra grieėtai saugomose (rezervatinio rėpimo) teritorijose. Reta rūėis visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miėkų kirtimas, Ėpiūstanėiū nudųiūvusis medų Ėalinimas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 5 (3): 251– 269. Herbariumo pavyzdųiai: WI, BILAS.

Summary

An endangered species, growing only on ancient hardwood trees and old untreated timber buildings. Five localities are known, where, at present, only 1–2 phorophytes are colonized by this lichen.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Pilkoji miltpuodė

Cyphelium inquinans (Sm.) Trevis.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA TAURENINIAI (CALICIACEAE)

1 (E) kategorija

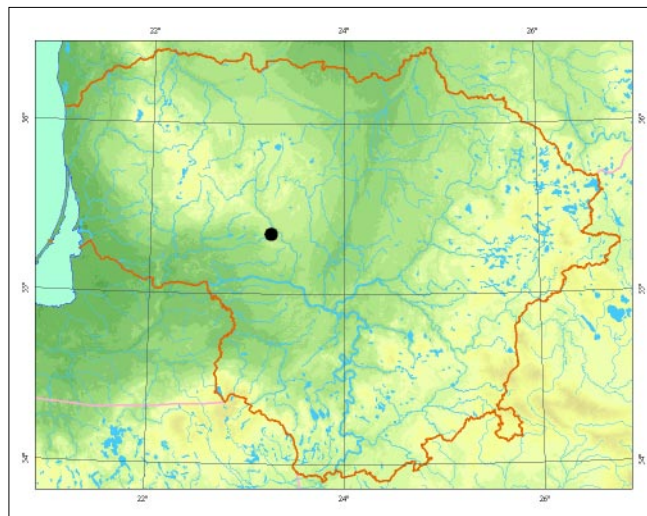
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Australazijoje, Pietų Amerikoje, nuo arktinės iki temperatinės zonos, Ėiltesnio klimato zonose – kalnuose. Ėinomos 2 radavietės Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant senų āpuolų kamienų gerai apĖviestose vietose. Neaptinkama ant jaunų ir vidutinio amĖiaus medĖių. Jautri apĖvietimo pokyĖiams, gali iĖnykti ūpaugus tankiam pomiĖkiui. KerĖei būdingas gana storas, pilkas, karpotas ĖiauberiĖkas gniupulas ir juodi, iki 1,3 mm skersmens vaisiakūniai, kurie atrodo tarsi pripildyti juodų miltelių ar smulkio grūdelio (macedĖio masės). Vaisiakūnių kraĖ-

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

tus dengia balsva apnaĖa (ypaĖ gerai matoma jaunuose vaisiakūniuose).

Populiacijų gausumas. Populiacijų gausumas ir būklė neĖinomi. Artimiausios Ėiuolaikinės populiacijos Ėinomos tik Estijoje, rytinėje Lenkijoje (BeloveĖo girioje) ir pietinėje Ėvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. MiĖkų kirtimas, ĖĖiūstanėių ir nudĖiūvusio medĖių Ėalinimas, miĖko atsodinimas, pomiĖkio ūpaugimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Motiejūnaitė J., Stonėius, D., Kukwa M., 2005: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. II. – Botanica Lithuanica, 11 (1): 41– 49. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present two isolated populations are known, yet their condition and abundance are unknown.

ApraĖė Jurga Motiejūnaitė

Geltonoji miltpuodė

Cyphelium tigillare (Ach.) Ach.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ŠEIMA TAURENINIAI (CALICIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis árašyta nuo 2005 m.

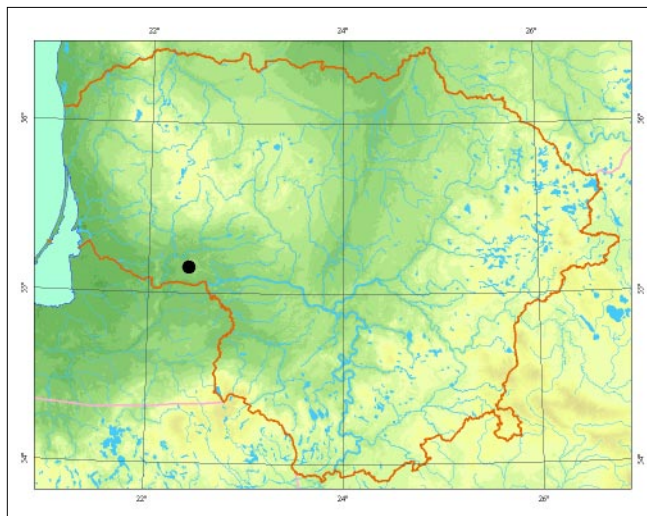
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Áiaurės Amerikoje, borealinėje zonoje ir temperatinės zonos áiaurinėje dalyje, pieèiau – kalnuose.

Lietuvoje þinoma 1 radavietė Vieðvilės valstybiniame rezervate.

Biologija ir ekologija. Auga ant puðø medienos gerai apðviestose vietose, ypaè pelkiniuose miðkuose, jai būtinas didelis kiekis beþievio staèio puðø stuoþriø. Lietuvoje greièiausiai auga ant pietinës lygumø arealo ribos, gali būti jautri klimato pokyèiams. Kerpei

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

būdingas gana storas, ryðkios citrinos spalvos, karpotas þiauberiðkas gniuþulas ir juodi, iki 1,3 mm skersmens vaisiakūniai, kurie atrodo tarsi pripildyti juodø miltelio ar smulkiø grūdelio (macedþio masės). Senø vaisiakūniø macedis dþþnai iðþyra ir lieka tik dubenelio formos juodas kraðtelis – ekskulpas.

Populiacijø gausumas. Populiacijos gausumas ir būklė nepinomi. Artimiausios áiuolaikinės populiacijos þinomos tik Estijoje, áiaurinėje Lenkijoje ir pietinėje Ðvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Dþiūstanėio ir nudþiūvusio medþio ðalinimas, klimato ðiltėjimas.

Informacijos šaltiniai

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, at present one isolated population is known, whose condition and abundance are unknown.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Palsvoji piovenė

Chaenotheca chlorella (Ach.) Müll. Arg.

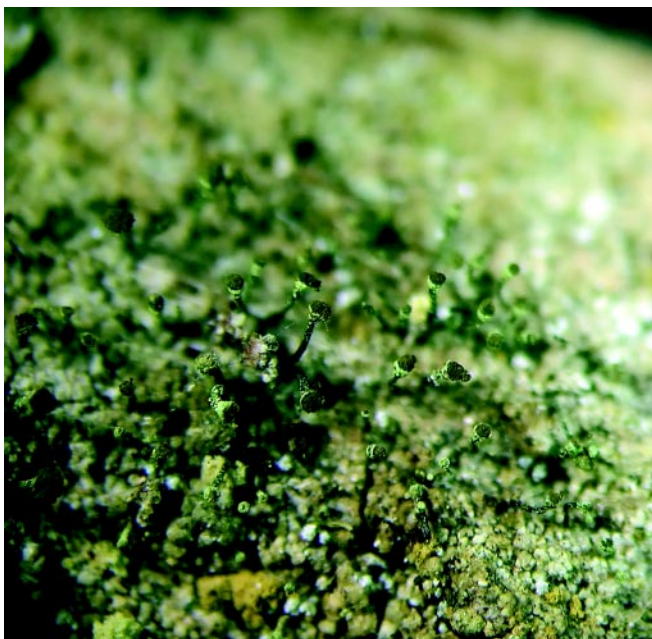
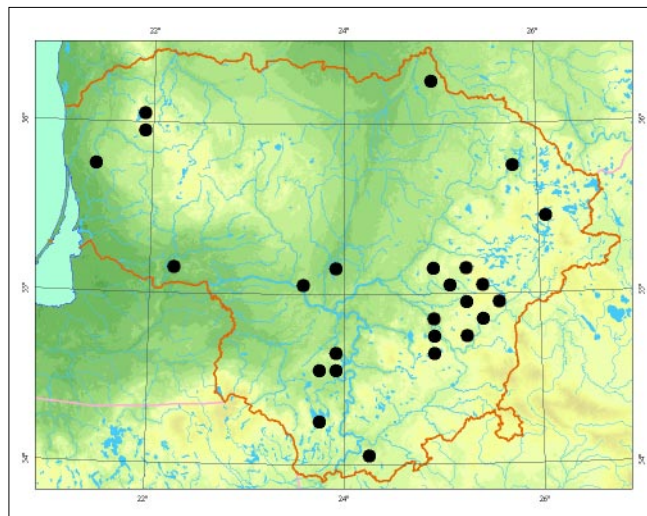
KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA BRYLŪNINIAI (CONIOCYBACEAE)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rūĖis, randama āvairiuose ėemynuose (iĖskyrus Afrikā) borealinėje ir temperatinėje zonose, Ėiltesnio klimato juostose – kalnuose. Lietuvoje ėinomos 29 radavietėse āvairiuose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant āvairiū medėiū (daĖniau lapuoėiū) pūvanėios staėiū stuobriū ir dreviū medienos natūralios kilmės, daĖniausiai senuose ir drėgnuose miĖkuose. Neaptinkama jaunuose miĖkuose ir miĖkuose, iĖ kuriū paĖalinama negyva mediena. Kerpei būdingas grūdiĖkai karpotas, pilkai ėalsvas ėiauberiĖkas gniūpulas ir 0,4– 0,8 (0,9) mm aukĖėio vaisiakūniai apoteciai, kuriū kotelis juodas, o galvutė su geltona apnaĖa. Sporos rutuliĖkos ir pailgai elipsoidinės. PanaĖiausia yra rudagalvė piovenė (*Chaenotheca phaeocephala*), kuri auga ant medėiū ėievės ir ne tokiose pavėsingose vietose, o jos aukĖliasporės būna tik rutuliĖkos. Labai daĖnos auksagalvės ėiove-

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

nės (*Chaenotheca chrysocephala*) apoteciai taip pat būna su geltona apnaĖa, taėiau jos gniūpulas visada ryĖkiai geltonas, o ne pilkas.

Populiacijū gausumas. Gausumas netirtas, tinkamose augavietėse daĖniausiai būna gausios.

Grėsmės ir apsauga. MiĖkū kirtimas, ėĖiūstanėiū ir nudėiūvusiū medėiū Ėalinimas, miĖkū sausinimas.

Informacijos Ėaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – Botanica Lithuanica, 5 (3): 251– 269. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI, UGDA, LECB.

Summary

Rare species, 29 localities are known, all are biologically rich forest fragments. Some populations are abundant.

ApraĖė Jurga Motiejūnaitė

Melsvoji piovenė

Chaenotheca cinerea (Pers.) Tibell

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŖEIMA BRYLŪNINIAI (*CONIOCYBACEAE*)

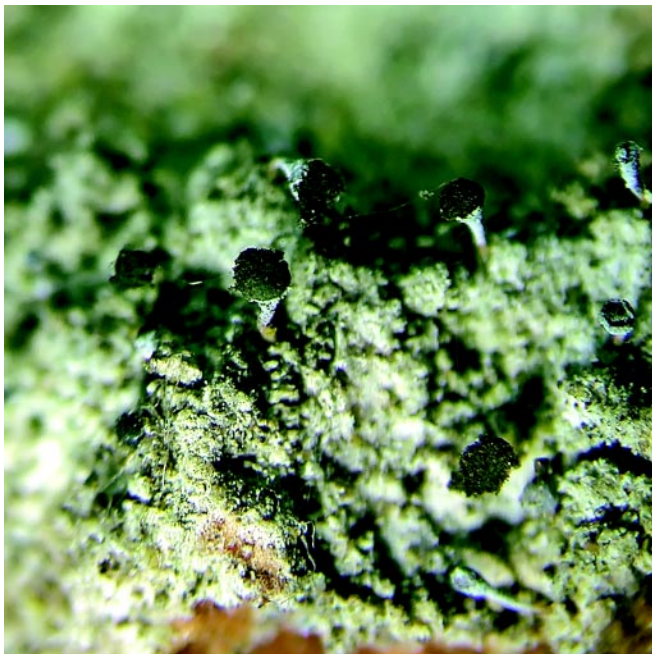
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūđis Ārađyta nuo 2000 m.

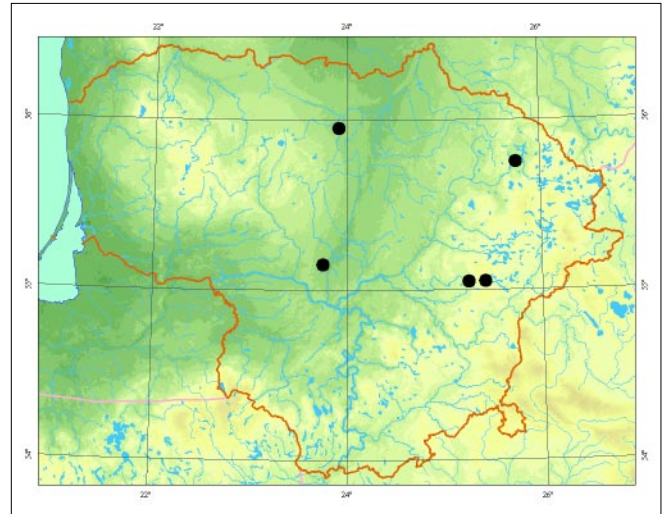
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ŗiaurės Amerikos borealinėje ir temperatinėje zonoje.

Pinomos 7 radavietės Rytø, Ŗiaurės ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø lapuoėiø medžiø, ypaė uosiø, senuose miðkuose ir parkuose. Kerpė būdingas plonas balsvas Ŗiauberiðkas gniuþulas, paprastai grūdiðkai karpotas. Kartais būna paniræs Ā substratā. Vaisiakūniai – iki 1 mm aukðėio, su blyðkiai rusvais koteliais, rudu galvutės virðumi (macedžiū) ir stora melsvai balta apnaða, kuri dengia galvutės ðonus ir virðutinæ kotelio dalā. Galvutės virðutinis pakraðtys atrodo tarsi iðplėdytas. Melsvājā piovenæ galima supainioti su daþnai pasitaikanėia plaukailaibe piovene (*Chaenotheca trichialis*), kurios vaisiakūniø koteliai paprastai juodi, o apnaða balta, plona, būna tik ties galvutės pakraðėiu, kuris neatrodo tarsi iðplėdytas. Kartais pasitaiko ðios piovenės formø su storoka galvuėiø apnaða ir tarsi iðplėdytu pakraðtėliu, bet tuomet koteliai būna juodi, o gniuþulas storas, beveik þvyniðkas ir þalsvos spalvos.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Aptinkama tik ant senø ir labai senø medžiø. Neauga ant jaunø ir vidutinio amþiaus forofitø. Visose radavietėse aptikta tik po 1–2 medþius, apaugusius ðios kerpės gniuþulais. Kerpė gali iðnykti dar labiau sumaçėjus tinkamø forofitø skaiėiui. Dauguma radavieėiø nėra grieþtai saugomose (rezervatinio reþimo) teritorijose. Rūđis yra reta arba labai reta visame paplitimo areale, daugelyje Europos daliø jau iðnykusi.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medžiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos Ŗaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 5 (3): 251– 269. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species, growing only on ancient hardwood trees. Seven localities are known, where, at present, only 1–2 phorophytes are colonized by this lichen.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Lieknoji piovenė

Chaenotheca gracillima (Vain.) Tibell

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA BRYLŪNINIAI (*CONIOCYBACEAE*)

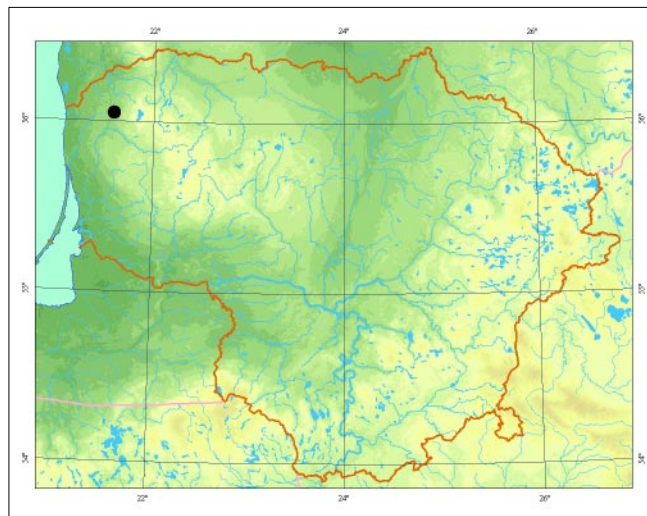
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Abiejuose pusrutuliuose āvairiuose þemynuose borealinėje zonoje, Ėiltesnio klimato zonose – kalnuose.

Þinoma 1 radavietė Þemaitijos nacionaliniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant pūvanėios medienos (daþniausiai eglė ir berþ) senuose spygliuoėiø miðkuose. Neaptinkama jaunuose ir vidutinio amþiaus miðkuose, jai būtinas didelis kiekis āvairiø puavimo stadijø medienos ir drėgnas mikroklimatas. Tai palyginti nesunkiai atskiriama kerpė, kuriai būdingas paniręs ā substratā arba jo pavirĖiuje augantis þalsvas plonas gniupulas ir kotuoti, gana ilgi (iki 2,5 mm aukĖio), banguotai iĖlinkę juodi vaisiakūniai, kuriø virĖutinę dalā dengia stora plytø raudonumo apnaĖa. PanaĖus gniupulas ir ilgi, banguotai iĖlinkę vaisiakūniai būdingi grakĖėiajai þioveni (*Chaenotheca graci-*

lenta), taėiau juos dengia baltai roþinė apnaĖa. Kitos ant medienos auganėios þioveniø rūĖys turi trumpesnius vaisiakūnius, kuriø niekada nedengia raudonai ruda apnaĖa.

Populiacijø gausumas. Aptikta keliose vietose senuose PlokĖtinės rezervato eglėnuose. Ėiuo metu populiacijai tiesioginės grėsmės nėra, taėiau ji labai atskirta (artimiausios Ėiuo metu þinomos populiacijos yra Estijoje ir pietinėje Ėvedijoje) ir yra uþ pietinės paplitimo arealo ribos.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medþio Ėalinimas, miðkø sausinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas; klimato Ėiltėjimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, BM.

Summary

An endangered species, one isolated population is known to exist in Þemaitija National Park.

ApraĖė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Tamsioji brylytė

Sclerophora coniophaea (Norman) J. Mattsson et Middelb.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŖEIMA BRYLŪNINIAI (*CONIOCYBACEAE*)

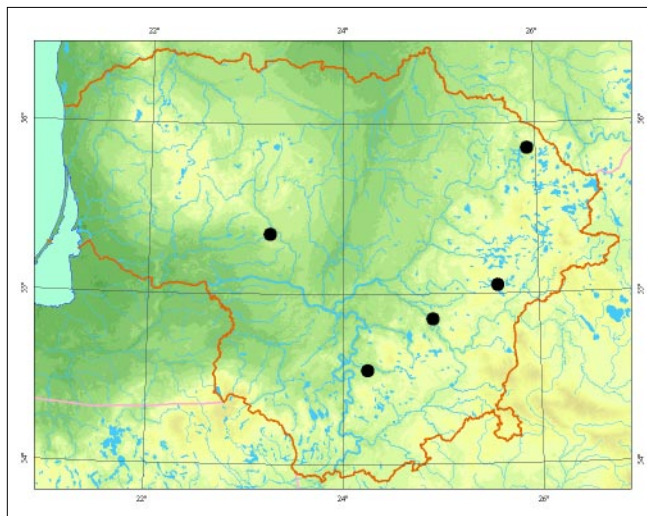
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūdis Ārađyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europos, Azijos ir Ėiaurės Amerikos borealinėje ir temperatinėje zonoje.

Lietuvoje ĩnimos 8 radavietės āvairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miđriuose ir lapuoėiø miđkuose ant senø āpuolø kamienø. Neaptinkama vidutinio amĖiaus ir jaunuose miđkuose, ant jaunø ar vidutinio amĖiaus medĖiø. Kerpei būdingas menkai pastebimas, paniræs ā substratā gniupulas ir iki 1,5 mm aukđeio vaisiakūniai su rudu koteliu. Kotelio virđutinæ dalā ir vaisiakūnio galvutæ dengia stora raudonai rudø ar rusvø dulkelio apnađa. Iđ visø panađioø kerpioø rūđioø tamsioji brylytė iđsiskiria raudonai ruda vaisiakūnio apnađos spalva. Panađios spalvos apnađa būdinga ir

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

lieknajai ĩioveni (*Chaenotheca gracillima*), taėiau pastarosios vaisiakūnio kotelis juodas ir gerokai ilgesnis, be to, ėi kerpė auga ant kitokio substrato.

Populiacijø gausumas. Visose radavietėse aptikti tik pavieniai medĖiai su ėios kerpės gniupulais. Rūdis reta arba labai reta, jautri augavietės pokyėiams visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miđkø kirtimas, dĖiūstanėio ir nudĖiūvusioø medĖiø ėalinimas, senø miđkø plotø iđskaidymas.

Informacijos ŗaltiniai

Motiejūnaitė J., Kukwa M., Czarnota P., Prigodina-Lukođienė I., Himelbrant D., Kuznetsova E., Kowalewska A., 2003: Lichens and allied fungi collected during the XV Symposium of Baltic Mycologists and Lichenologists in Birđtonas, Lithuania. – Botanica Lithuanica, 9 (2): 109– 119.

Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI, LECB, UGDA-L.

Summary

An endangered species, eight localities are known, where it can be found growing only on single trees.

Aprađė Jurga Motiejūnaitė

Miltuotoji brylytė

Sclerophora farinacea (Chevall.) Chevall.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA BRYLŪNINIAI (*CONIOCYBACEAE*)

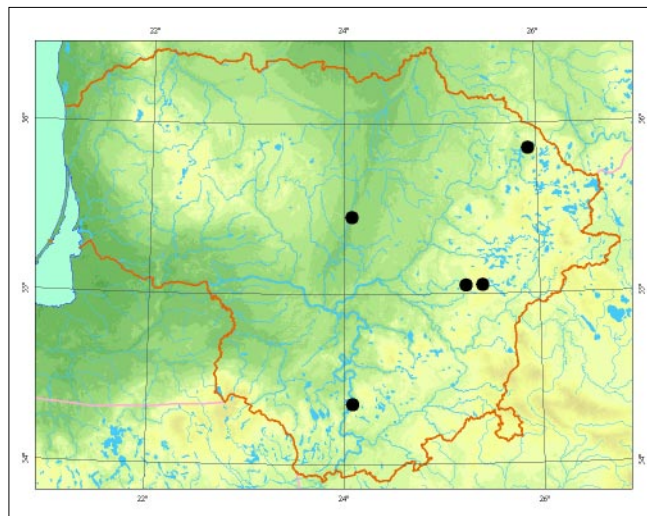
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europos, Azijos (Kaukazo) ir Ėiaurės Amerikos temperatinėje zonoje.

Ėinomos 6 radavietės Pietø, Rytø ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miĖriuose ir lapuoėiø miĖkuose, reėiau – senuose parkuose ant senø lapuoėiø medþiø kamienø. Neaptinkama vidutinio amþiaus ir jaunuose miĖkuose bei ant jaunø ar vidutinio amþiaus medþiø. Kerpei būdingas menkai pastebimas, paniræs Ā substratā gniupulas ir iki 1,2 mm aukĖiø vaisiakūniai su rudu koteliu. Vaisiakūnio galvutæ dengia stora baltø dulkeliø apnaĖa. PanaĖius, nors paprastai maþesnius vaisiakūnius turi blyĖkioji brylytė

þydrūno Sinkeviėiaus nuotrauka

(*Sclerophora pallida*), taėiau pastarosios vaisiakūniø kotelis gelsvas ar balsvas, o galvuėiø apnaĖa gelsva.

Populiacijø gausumas. Visose radavietėse aptikti tik pavieniai medþiai su Ėios kerpės gniupulais. RūĖis reta arba labai reta, jautri augavietės pokyėiams visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. MiĖkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medþiø Ėalinimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Motiejūnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – Botanica Lithuanica, 9 (1): 71– 88.
Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

An endangered species, six localities are known, where it can be found growing only on single trees.

ApraĖė Jurga Motiejūnaitė

Ďviesiagalvė brylytė

Sclerophora peronella (Ach.) Tibell

KLASė AUKĎLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĎEIMA BRYLŪNINIAI (*CONIOCYBACEAE*)

1 (E) kategorija

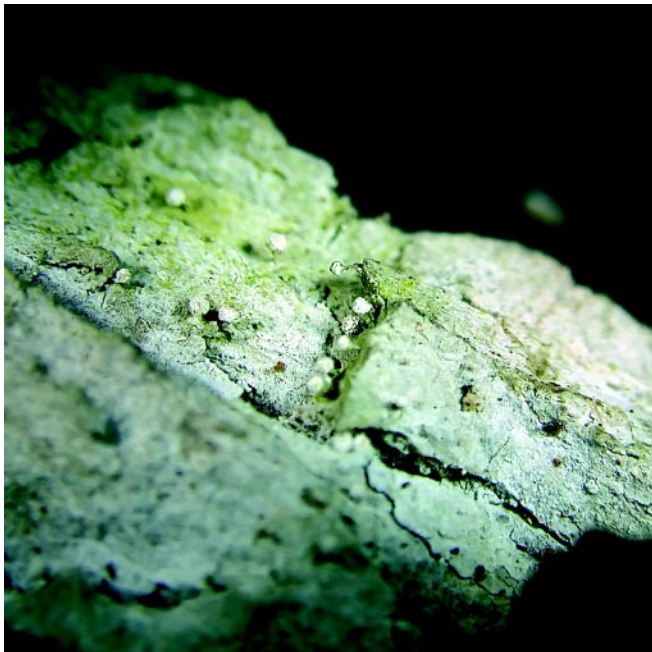
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĎis āraĎyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europos ir Ďiaurės Amerikos borealinės zonos pietinėje dalyje ir temperatinėje zonoje, mediteraninėje zonoje – kalnuose.

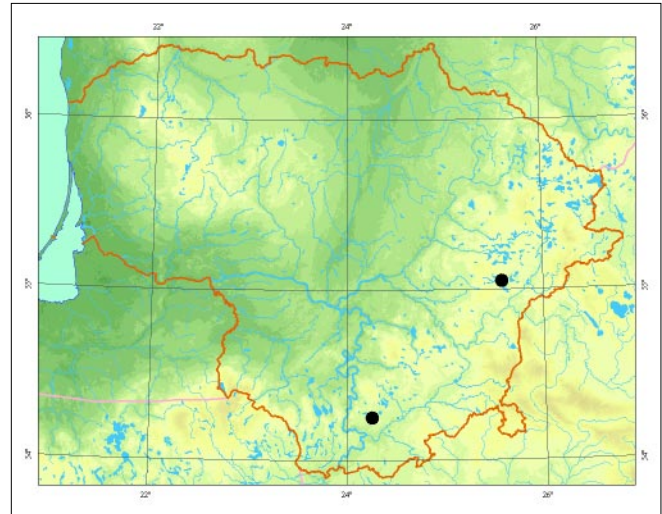
Lietuvoje ĩnomos 2 radavietės pietinėje ir rytinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miĎriuose ir lapuoėiø miĎkuose ant senø lapuoėiø medĕiø kamienø. Neaptinkama vidutinio amĕiaus ir jaunuose miĎkuose bei ant jaunø ar vidutinio amĕiaus medĕiø. Kerpei būdingas menkai pastebimas, paniręs ā substratā gniuþulas ir iki 0,8 mm aukĎeio vaisiakūniai su pilkøvu koteliu ir mėsos raudonumo galvute, kuriā dengia sutrūkinėjusi baltø dulkelio apnaĎa (todėl galvutė kiek primena teniso kamuoliuko pieĎinā). Galvutė ir smulkesnės aukĎliasporės iĎskiria Ďviesiagalvė brylytė iĎ kitø panaĎiø kerpio.

Populiacijø gausumas. Visose radavietėse aptikti tik pavieniai medĕiai su Ďios kerpės gniuþulais. RūĎis

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

reta arba labai reta, jautri augavietės pokyėiams visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. MiĎkø kirtimas, Ďpiūstanėiø ir nudĕiūvusiø medĕiø Ďalinimas.

Informacijos ōaltiniai

Prigodina-LukoĎienė I., Kukwa M., Naujalis J. R., 2003: Lichen species new to Lithuania. – Botanica Lithuanica, 9 (4): 379– 384.

Herbariumo pavyzdĕiai: WI, BILAS.

Summary

An endangered species, two localities are known, where it can be found growing only on single trees.

ApraĎė Jurga Motiejūnaitė

Flotovo gijalekta

Gyalecta flotowii Körb.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA GIJALEKTINIAI (GYALECTACEAE)

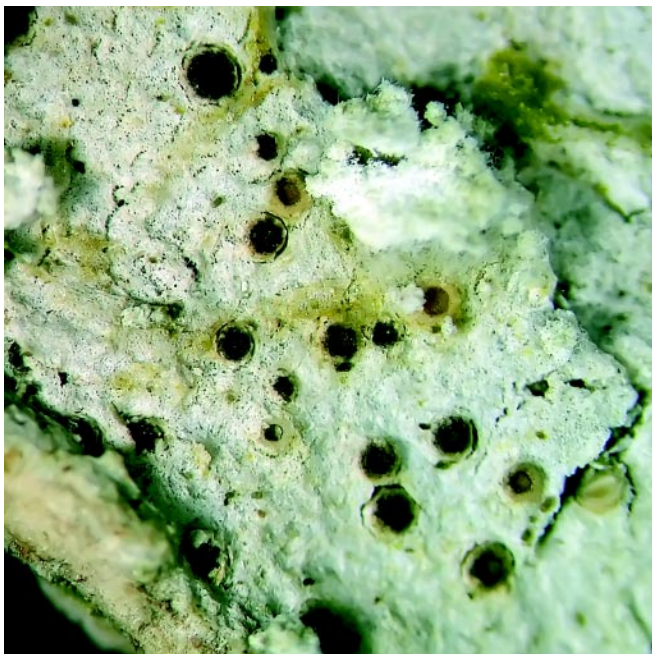
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2005 m.

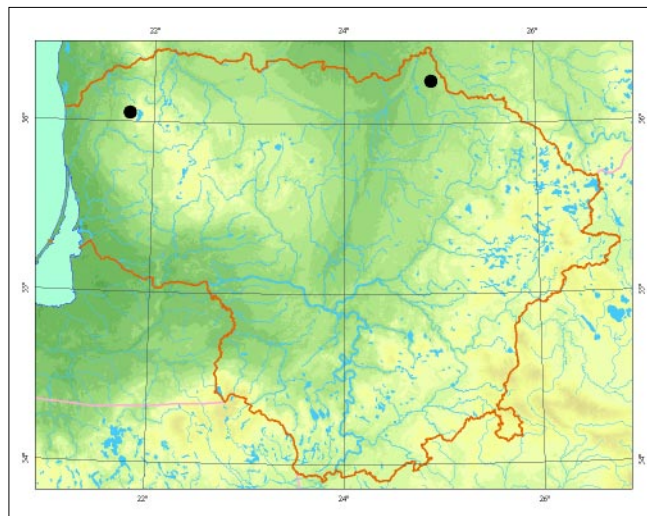
Paplitimas. Europos ir Ėiaurės Amerikos temperatinėje ir mediteraninėje zonose.

Lietuvoje Ėinomos 2 radavietės Ėemaitijos nacionaliniame parke ir BirĖjė girioje.

Biologija ir ekologija. Auga ant labai senė plaėialapiė medĖiė, ypaė uosio kamienė. Neaptinkama ant jaunė ir vidutinio amĖiaus medĖiė. Ėiai kerpei būdingas menkai pastebimas Ėiauberioėkas, plonos plėvelės pavidalo ar panirės ā substratā balsvai pilkėvas gniuėulas. Vaisiakūniai – gausūs, 0,2–0,4 mm skersmens gelsvai rusvi dubenėlio formos apoteciai su ryĖkiu, sutrūkinėjusiu, kiek Ėviesesniu nei vaisiakūnio centrinė dalis kraėteliau. Kerpė gana sunku pastebėti, kartais jā galima supainioti su iĖoriėkai panaėiomis lekanoros (*Lecanora*) genties rūĖimis, nuo kuriė skiriasi anatominė sandara ir ypaė aukėliasporėmis. Nuo puĖinės dimereilės (*Dimerella pineti*) bei kitė gijalektos (*Gyalecta*) genties kerpeiė skiriasi kitokiomis aukėliasporėmis.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Populiacijė gausumas. Abi populiacijos labai negausios – rasta tik po vienā medā su kelias kerpeiė gniuėulais. Populiacijos iĖgyvens tik tuo atveju, jei aplink liks tinkamo amĖiaus forofitė. Ypaė pavojingos būklės yra Ėemaitijos nacionaliniame parke rasta populiacija, nes jos augavietėje tinkamo amĖiaus plaėialapiė medĖiė beveik nėra.

Grėsmės ir apsauga. Miėkė kirtimas, ĖĖiūstanėiė ir nudĖiūvusio medĖiė Ėalinimas, senė miėkė plotė iėskaidymas.

Informacijos Ėaltiniai

Motiejūnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – Botanica Lithuanica, 9 (1): 71– 88. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

An endangered species, two very sparse populations in the western and northern parts of the country are known, one of which is under threat of extinction.

ApraĖė Jurga Motiejūnaitė

Guobinė gijalekta

Gyalecta ulmi (Sw.) Zahlbr.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŖEIMA GIJALEKTINIAI (*GYALECTACEAE*)

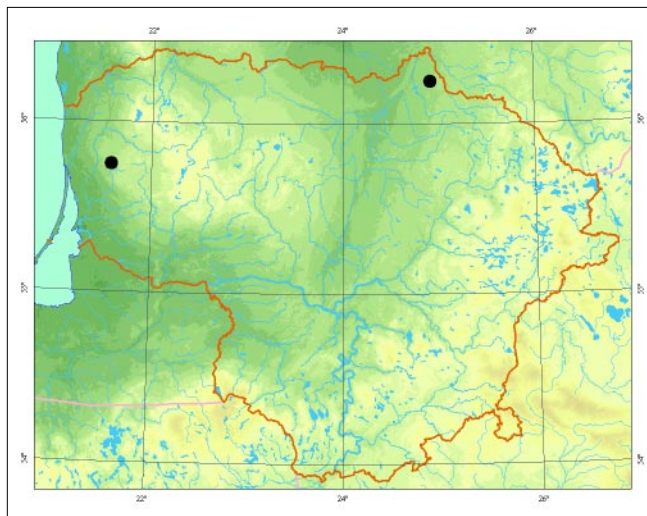
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis Ārađyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, nuo borealinės iki mediteraninės zonos.

Lietuvoje ĩpinomos 2 radavietės vakarinėje ir điaurinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant labai senų plaėialapių medų kaminų. Neaptinkama ant jaunų ir vidutinio amų medų. Reta ir sparėiai nykstanti visame areale. Kerpei būdingas ĩauberiđkas, labai plonas, ĩalsvai pilkđvas ar balsvas, ĩđtisinės plėvelės pavidalo, reėiau – smulkiai karpotas ar kiek miltiđkas gniųpulas. Vaisiakūniai – gausūs, giliai ĩdubusio dubenėlio formos 0,5– 1,6 mm skersmens apoteciai, kurių vidurys rudas, o krađteliai stori, dąpniausiai sutrūkinėję, paprastai padengti balta apnađa. Guobinė gijalektā galima supainioti su ĩđoriđkai panađiomis le-

Pydrūno Sinkeviėiaus nuotrauka

kanoros (*Lecanora*) genties rūđimis, nuo kurių skiriasi savo anatomine sandara ir ypaė aukđliasporėmis. Nuo kitų gijalektų (*Gyalecta*) genties kerpių skiriasi kitiomis aukđliasporėmis.

Populiacijų gausumas. Populiacija Birų girioje labai negausi – rastas tik vienas medis su keliais kerpių gniųpulis. Kitos populiacijos gausumas ir būklė neįinomi. Rūđies būklė Europoje rodo, kad populiacijos Lietuvoje ĩđliks tik taikant grieptas apsaugos priemones jė augavietėse.

Grėsmės ir apsauga. Miđkų kirtimas, dųiđstanėių nudųiđvusių medų đalinimas, senų miđkų plotų ĩđskaidymas.

Informacijos đaltiniai

Motiejūnaitė J., Stonėius, D., Kukwa M., 2005: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. II. – Botanica Lithuanica, 11 (1): 41– 49. Herbariumo pavyzdųiai: BILAS.

Summary

An endangered species, two populations in the western and northern parts of the country are known, the situation of one population is unknown, while the other is very sparse – several thalli growing on one phorophyte.

Aprađė Jurga Motiejūnaitė

Samaninis diploðistis

Diploschistes muscorum (Scop.) R. Sant.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ÐEIMA TELOTREMINIAI (THELOTREMATACEAE)

3 (R) kategorija

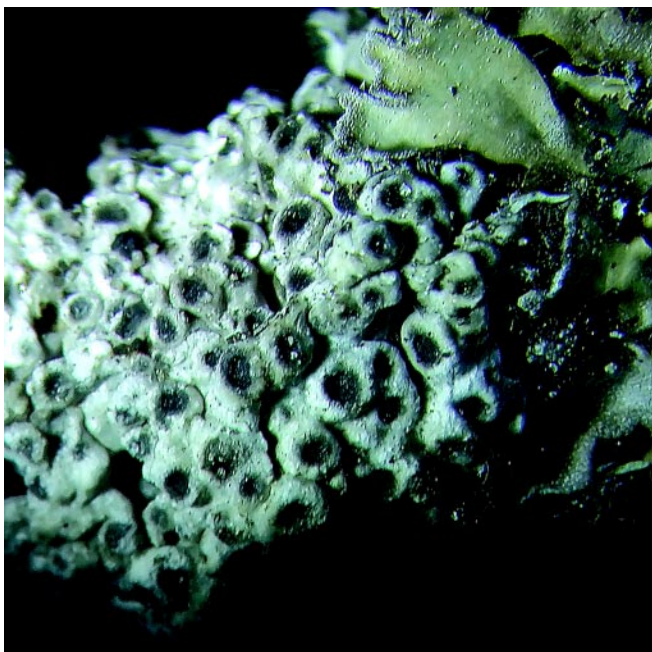
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rûðis, aptinkama visuose þemynuose ávairiose gamtinėse zonosė. Lietuvoje þinomos 4 radavietės pietinėje ir pietrytinėje dalyje. Greiėiausiai yra daþnesnė.

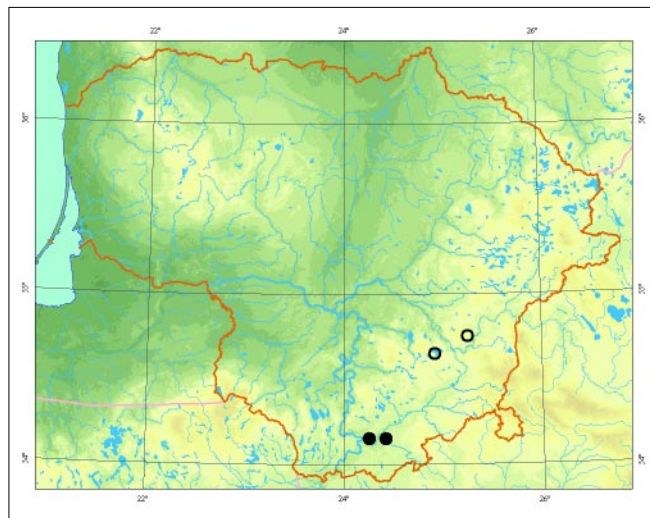
Biologija ir ekologija. Auga ant dirvoþemio ir *Cladonia* genties kerpjø gniupulø kalkingose retapolėse smilt-pievėse. Kerpei bûdingas þiauberiðkas pilkas, grublėtai karpotas gniupulas ir á gniupulà panirė vaisiakūniai – apoteciai, su giliai ádubusiu juodu, balsva apnaða padengtu viduriu. Visada gyvenimà pradeda kaip ant þemės auganėjø ðiuriø (*Cladonia*) gniupulo parazitas, tik vėliau tampa savarankiðka kerpe. Panaðiausia kerpė yra akmeninis diploðistis (*Diploschistes scruposus*), kuris auga tik ant silikatinjø akmenø.

Populiacijø gausumas. Gausumas nepinomas.

Grėsmės ir apsauga. Pievø apaugimas krūmais nu-stojus ganyti gyvulius.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – Botanica Lithuanica, 5 (3): 251– 269. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

Rare species, four localities are known. Habitats may be threatened by overgrowth with shrubs.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Dantytoji telotrema

Thelotrema lepadinum (Ach.) Ach.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA TELOTREMINIAI (*THELOTREMATACEAE*)

1 (E) kategorija

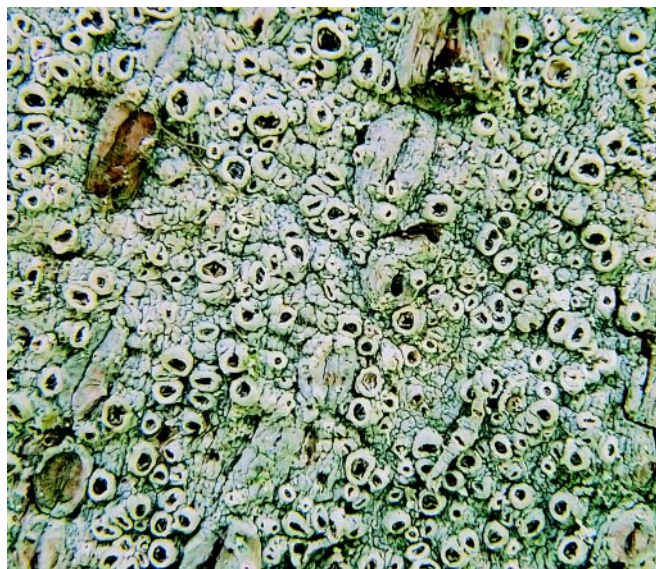
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ąrađyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Āvairių Ńemynų temperatinės zonos okeaninėje ir subokeaninėje dalyse, Ńiltesnio klimato zonoje – kalnuose.

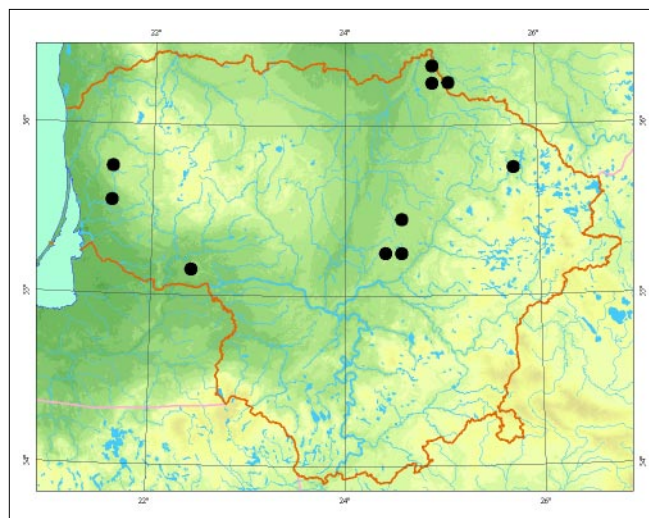
Pinoma 17 radaviečių Vakarų, Ńiaurės ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miųriuose ir lapuočių miųkuose ant lapuočių medžių kamienų. Neįsikuria vidutinio amžiaus ir jaunuose miųkuose. Kerpei būdingas pilkas, daugiau ar mažiau lygios Ńiauberės pavidalo gniųpulas ir vaisiakūniai – apoteciai, panirę Ā gniųpulo karputes. Karputės su vaisiakūniais atviros, gana plačiose angose matyti tamsus apotecio vidurys, o angos pakrađėiuose matyti plonas, balsvas, daŃniausiai dantytai išplėdytas tikrasis apotecio krađtelis. Dantytoji telotrema kartais gali priminti kai kurias spuoguotų (*Pertusaria*) genties rūđis, tačiau pastarųjų karputės su vaisiakūniais turi tik labai siauras, tađkiokas aneles, kurios niekada plačėiau neatsiveria.

Populiacijų gausumas. Pagrindinės populiacijos (11 iš 17 radaviečių) susitelkusios Birųų ir Dusetų giriose.

Pydrųno Sinkevičiaus nuotrauka

Dusetų girios populiacija gana gausi ir gyvybinga, didelė jos dalis yra rezervatinėje zonoje, todėl Ńiuo metu tiesioginės grėsmės jai nėra. Kitų populiacijų gausumas ir būklė nėpinomi. Rūđis jautri augavietės pokyčėiams visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miųkų kirtimas, Ńpiųstanėių ir nudpiųvusėių medžių Ńalinimas, senų miųkų plotų išskaidymas.

Informacijos Ńaltiniai

Motiejūnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – *Botanica Lithuanica*, 9 (1): 71– 88.

Andersson L., Kriukelis R., Skuja S., 2005: Kertinių miųko buveinių inventurizacija Lietuvoje. – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

Endangered species, 17 localities are known, yet a larger part of the populations are concentrated in two forests.

Aprađė Jurga Motiejūnaitė

Ėilinė puvėseklė

Icmadophila ericetorum (L.) Zahlbr.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA PUVĖSEKLINIAI (ICMADOPHILACEAE)

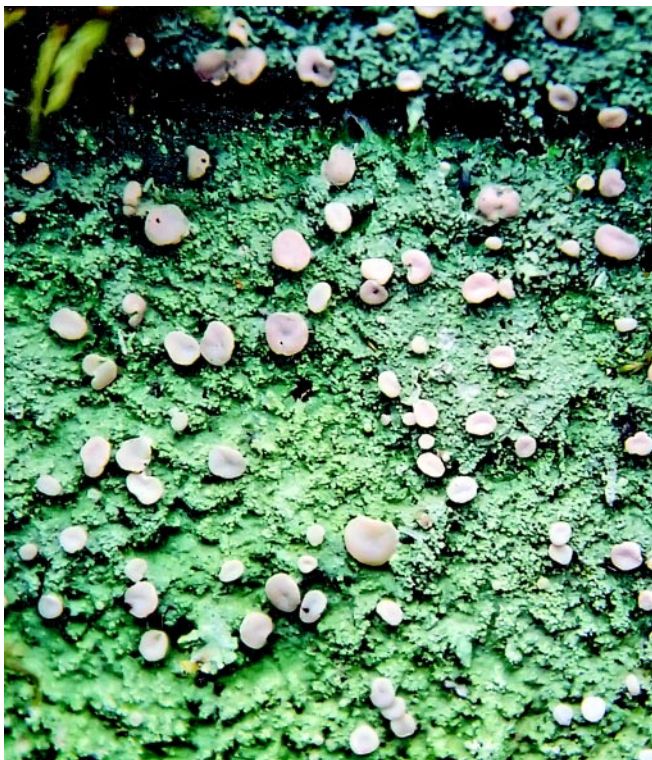
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

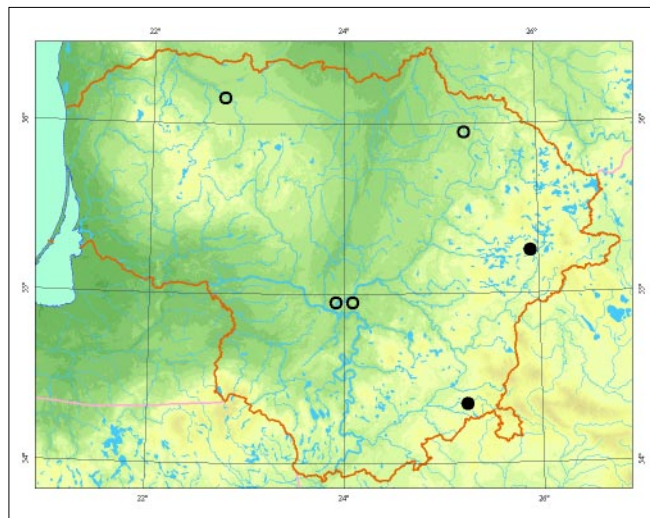
Paplitimas. Europoje, Azijoje, ĖiaurĖs Amerikoje, Naujojoje Zelandijoje, nuo arktinĖs iki temperatinĖs zonos, Ėiltesnio klimato zonose – kalnuose.

Lietuvoje Ėinomos 6 radavietĖs āvairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant pūvanĖio iĖvartø, kartais ant augalø liekanø pelkĖtuose miĖkuose. Jautri klimato pokyĖiams, pastaruoju metu nyksta vietovĖse, esanĖiose ā pietus nuo Lietuvos. Kerpei būdingas Ėalsvas karpotas Ėiauberiðkas gniuĖulas su miltiðkais dariniais – soredĖmis. Vaisiakūniai – røpinĖs spalvos, plokĖti, 0,5– 3 mm skersmens gana gausūs apoteciai. PanaĖiose augavietĖse auganĖio ir panaĖø gniuĖulā turinĖio grūduotojo trapeliopsio (*Trapeliopsis granulosa*) vaisiakūniai tamsesni – rusvi, oranĖiniai, pilki, daĖnai margi.

Darius Norkūno nuotrauka

Populiacijø gausumas. Ėiuo metu Ėinomos tik 2 populiacijos AukĖtaitijos nacionaliniame parke ir Rūdninkø girioje. Pastaroji gana gausi. Senesniuose literatūros Ŗaltiniuose teigiama, kad kerpĖ buvusi nereta – tai liudija ir palyginti gausios kolekcijos herbariumuose.

GrĖsmĖs ir apsauga. ĖĖiūstanĖio ir nudĖiūvusio meĖĖio Ŗalinimas, miĖkø ir pelkiø sausinimas, klimato ŖiltĖjimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Minkevičius A., Rudzinskaitė T., Galinis V., 1983: Vadovas Lietuvos kerpĖms paĖinti. – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: WI, BILAS, H.

Summary

Endangered species, at present two populations in the eastern and southern parts of the country are known, in earlier literature it was not reported as a rare species.

ApraĖĖ Jurga MotiejūnaitĖ

Palsvoji kepytė

Cetrelia olivetorum (Nyl.) W. L. Culb. et C. F. Culb.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA KEPIINIAI (*PARMELIACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Subokeaninė rūĖis, randama Europoje, piet-ryĖiø Azijoje, Ėiaurės Amerikos rytuose ir Ramiojo vandenyno pakrantėse, Naujojoje Gvinėjoje, Australijoje, nuo borealinės zonos pietinės dalies iki paatogrąpiø zonos.

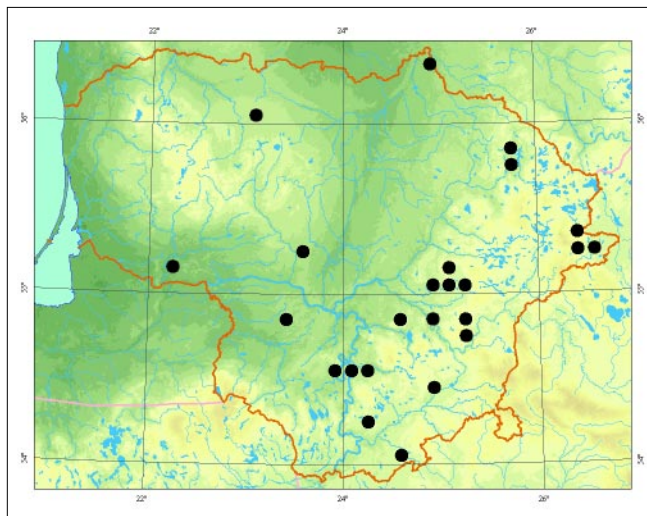
Lietuvoje Ėinoma 30 radavieėiø āvairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoėiø medpiø kamienø ir Ėakø senuose miėriuose miėkuose. Neaptingama jaunuose ir vidutinio amėiaus miėkuose. Ėiai kerpei būdingas stambus (iki 10 cm skersmens) lapiðkas gniupulas. Lakðtø pakraĖiai suapvalėjæ, banguoti, kraðtai pakilæ, senesniø lakðtø kraðtai padengti iðtisine miltiðkø dariniø – soredpiø juostele. Virðutinė pusė melsvai þalsva, su gausiomis smulkiomis balsvomis dėmelėmis. Apatinė – juoda, raukðlėta. Ėia kerpæ lengva supainioti su labai dąpna melsvąja kerpenute (*Platismatia glauca*), kurios lakðtø pakraĖiuose niekada nebūna miltiðkos juostelės, taėiau dąpnai gausu smulkiø iðaugėliø – izidpiø, o virðutiniam lakðtø pavirðiuje nebūna balsvø dėmeliø.

Populiacijø gausumas. Gausumas neėinomas, paprastai randama po vienà ar kelis medpius su Ėiø kerpiø gniupulais.

Pydrūno Sinkeviėiaus nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medpiø Ėalinimas, miðkø sausinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos Ėaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaē*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, LECB.

Summary

Vulnerable species, 30 localities are known, confined to old forests, usually only one to several phorophytes are found colonized by this lichen.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Skėtrioji briedragė

Evernia divaricata (L.) Ach.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA KĖPINIAI (PARMELIACEAE)

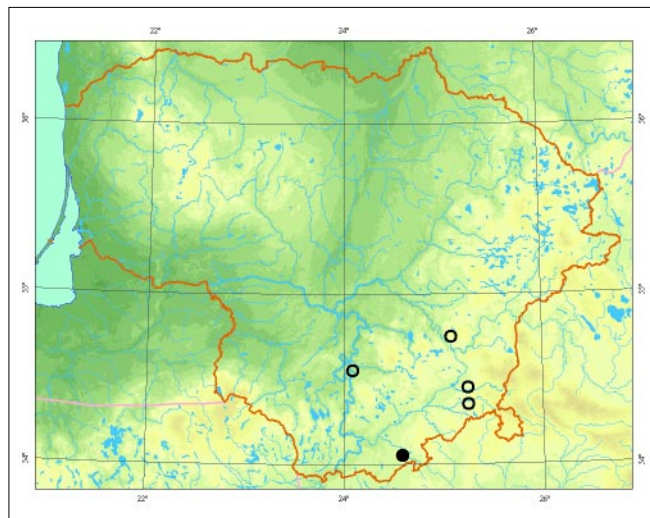
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, borealinės zonos subkontinentinėje ir kontinentinėje dalyse, pieėiau – kalnuose.

Lietuvoje Ėinomos 5 radavietės pietinėje ir pietrytinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant spygliuoėiū medĖiū kamienū ir Ėakū senuose miėkuose, ypaė senuose eglynuose. Lietuvoje auga uĖ pietinės lygumū arealo ribos. Jautri tiek klimato, tiek augavietės pokyėiams. Kerpei būdingas krūmiėkas, nusvirās, minkėtas Ėalsvos spalvos gniuĖulas, kurio lakėteliai plokėti, gana gausiai iėsiėakojā, Ėakeliū galai nusmailėjā, abi lakėtū pusės vienodos spalvos, be miltiėkū dariniū – soredĖiū ar smulkīū iėaugėliū – izidĖiū. Panaėi kerpė yra

Jurgos Motiejūnaitės ir Mindaugo Rylos nuotrauka

labai daĖna sodinė briedragė (*Evernia prunastri*), kurios lakėtū apatinė pusė Ėviesesnė nei virėutinė, Ėakeliū galai paprastai buki, o pavirėius su soredėmis. Kintanėiosios briedragės (*Evernia mesomorpha*) lakėtū virėutinėje pusėje gausu smulkīū iėaugėliū – izidĖiū.

Populiacijū gausumas. Ėinoma tik 1 Ėiuolaikinė populiacija Pietū Lietuvoje, ties Ėepkeliū rezervato riba, kurioje augo vos keli nedideli gniuĖulai. Populiacijos atsikūrimo galimybės menkos – artimiausios yra retos ir sparėiai nykstanėios populiacijos Estijoje, Ėiaurrytinėje Lenkijoje ir pietinėje Ėvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miėkū kirtimas ir sausinimas, dĖiūstanėiū ir nudĖiūvusīū medĖiū Ėalinimas, senū miėkū plotū iėskaidymas; klimato Ėiltėjimas.

Informacijos Ėaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiėkosios ir krūmiėkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI.

Summary

Endangered species, at present only one sparsely populated location in the southern part of the country is known.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Kintanėioji briedragė

Evernia mesomorpha Nyl.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŖEIMA KĖPINIAI (*PARMELIACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

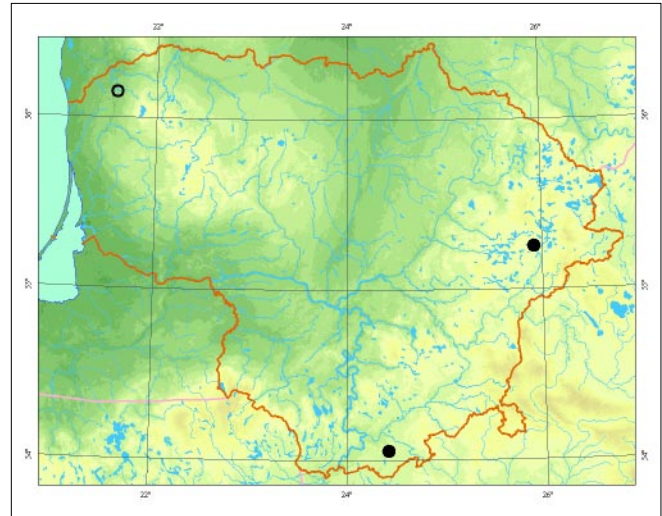
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ŗiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, arktinės zonos pietinėje dalyje, borealinės zonos subkontinentinėje ir kontinentinėje dalyse, pieėiau – kalnuose.

Lietuvoje įinomos 3 radavietės: Salantė regioniniame parke, Aukėtaitijos nacionaliniame parke ir Ėepkelio valstybiniame rezervate.

Biologija ir ekologija. Auga ant berpė, puđė ir kadagio kamienė ir đakė senuose miđkuose, riedulynuose ir pelkėse. Lietuvoje auga up pietinės lygumė arealo ribos. Jautri tiek klimato, tiek augavietės pokyėiams. Kerpei būdingas krūmiđkas, nusvirės, įalsvos spalvos gniupulas, kurio lakėteliai plokėti, negausiai išsiđakojā, đakeliė galai nusmailėjā, abi lakėtė pusės vienodos spalvos, su smulkiomis išaugėlėmis – izidėmis. Panaėi kerpė yra labai daįna sodinė briedragė (*Evernia prunastri*), kurios lakėtė apatinė pusė đviesesnė nei

Jurgos Motiejūnaitės ir Mindaugo Rylos nuotrauka

virėutinė, đakeliė galai paprastai buki, o pavirėius su soredėmis. Skėtriosios briedragės (*Evernia divaricata*) lakėtė virėutinėje pusėje nėra smulkiė išaugėliė – izidpiė ir jos gniupulas minkėtesnis.

Populiacijė gausumas. Visos 3 populiacijos labai negausios – augo vos po kelis nedidelius gniupulus. Atsikurti populiacija galimybė turi maįai – artimiausios điuolaikinės populiacijos yra tik Estijoje, be to, kerpė veikia klimato điltėjimas.

Grėsmės ir apsauga. Miđkė kirtimas, đpiūstanėiė ir nudpiūvusio medpiė đalinimas, klimato điltėjimas.

Informacijos đaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiđkosios ir krūmiđkosios kerpės (Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticulosae). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdįiai: BILAS, WI.

Summary

Endangered species, three very sparse populations in the southern, eastern and northern parts of the country are known.

Aprađė Jurga Motiejūnaitė

Raukšlėtasis geltonkepīs

Flavoparmelia caperata (L.) Hale (sin. *Parmelia caperata* (L.) Ach.)

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA KEPINIAI (PARMELIACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūđīs ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rūđīs, randama visuose ŗemynuose nuo borealinės zonos pietinės dalies iki atogrāpŗ zonos.

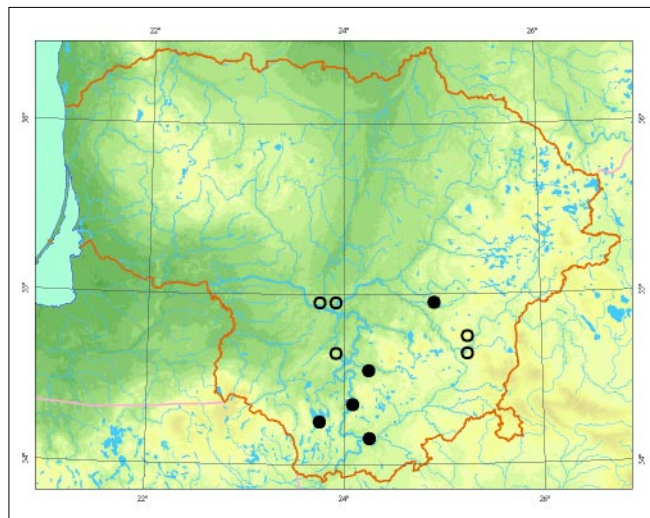
Pinoma 11 radavieėiŗ Pietŗ ir Vidurio Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant spygliuoėiŗ ir lapuoėiŗ (daŗniausiai juodalksniŗ) medŗiŗ kamienŗ senuose ir drėgnuose miŗriuose miŗkuose. Neaptinkama jaunuose ir vidutinio amŗiaus miŗkuose. Kerpei būdingas gana stambus (iki 10 cm skersmens) lapiŗdkas gniupulas, kurio virđutinė dalis raukšlėta, ŗalsva ar ŗalsvai gelsva, daŗnai su negausiais miltiŗdkais dariniais – soredėmis, apatinė – juoda, pakrađeiai rudi. Lakŗtŗ galai suapvalėjā. Nesunkiai atpaŗastama, iŗ kitŗ panađiose vietose auganėiŗ kerpiŗ iŗsiskiria stambiais, suapvalėjusiais galais lakŗtais ir raukšlėta, ŗalsvo atspalvio virđutine puse.

Populiacijŗ gausumas. Gausumas neŗpinomas, paprastai randama po vienā ar kelis medŗius su ŗiŗ kerpiŗ gniupulais. Ŗylant klimatui gali pradėti plisti.

bydrūno Sinkeviėiaus nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Miŗkŗ kirtimas, dŗiŗstanėiŗ ir nudŗiŗvusisŗ medŗiŗ ŗalinimas, miŗkŗ sausinimas, senŗ miŗkŗ plotŗ iŗskaidymas.

Informacijos ŗaltiniai

Motiejŗnaitė J., 2002: Lapiŗdkosios ir krŗmiŗdkosios kerpės (Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdŗiai: BILAS, WI, H.

Summary

Vulnerable species, 11 localities are known, confined to old forests, usually only one to several phorophytes are found colonized by this lichen species.

Aprađė Jurga Motiejŗnaitė

Alksninė hipotrachina

Hypotrachyna revoluta (Flörke) Hale

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŖEIMA KEPIINIAI (*PARMELIACEAE*)

3 (R) kategorija

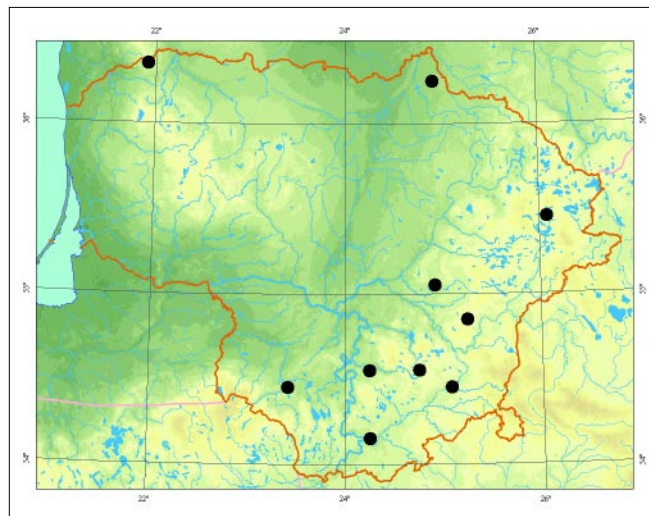
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė subokeaninė pietinio paplitimo rūđis, randama visame pasaulyje, iđskyrus Antarkties regionā. Neauga arktinėje ir borealinėje zonoje. Lietuvoje Ŗinoma 10 radavieėiū.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoėiū medŖiū, ypāe juodalksniū ir baltalksniū, kamienū natūralios kilmės drėgnuose miūkuose. Kerpei būdingas netaisyklingas lapiūkas gniūpulas, iki 5 cm skersmens, nors dažniausiai būna mažesnis. Virđutinė gniūpulo pusė lygi, pilka ar Ŗalsvai pilka, apatinė – juoda, su gausiomis rizinomis. Virđutinės pusės lakūtū galai paprastai visada būna miltuoti – miltiūkū dariniū – soredŖiū sankaupos plokđėios, netaisyklingos, kiek tamsesnės nei gniūpulas. Alksninė hipotrachinā lengva supainioti su plynkepiais (*Hypogymnia*), kuriū gniūpulo apatinėje pusėje niekada nebūna rizinū, taip pat su keŖais (*Parmelia*), kuriū gniūpulo virđutinė pusė visada būna su pieđiniu (daŖnai reljefiūku), primenanėiu tinklā.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Populiacijū gausumas. Gausumas neŖinomas, dažniausiai aptinkami pavieniai medŖiai su điū kerpiū gniūpulis.

Grėsmės ir apsauga. Miūkū kirtimas, đŖiūstanėiū ir nudŖiūvusiū medŖiū đalinimas, miūkū sausinimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiūkosios ir krūmiūkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdŖiai: BILAS.

Summary

Rare species, ten localities are known, grows in humid forests of natural origin. Population abundance is unknown.

Aprađė Jurga Motiejūnaitė

Smulkialakštis juodkepis

Melanelia panniformis (Nyl.) Essl.

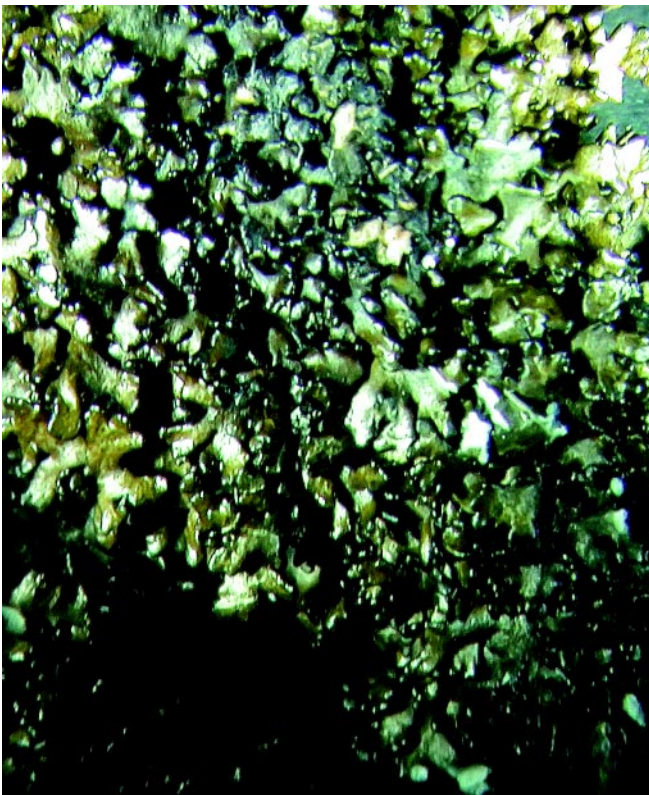
KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA KEPINIAI (PARMELIACEAE)

1 (E) kategorija

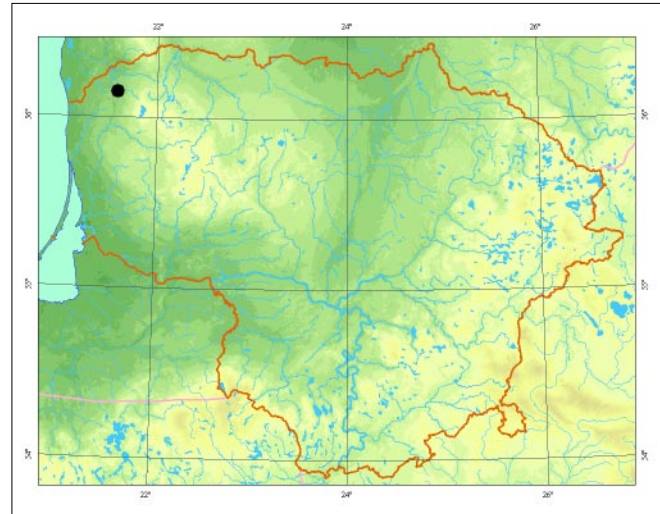
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijos, Ėiaurės Amerikos, Grenlandijos arktinėje ir borealinėje zonoje, temperatinėje zonoje – kalnuose, taip pat Pietų Amerikoje. Lietuvoje Ėinoma 1 radavietė Salantų regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinų riedulių riedulynuose. Kerpei būdingas tamsiai rudas lapiškasis gniuþulas, kurį sudaro platesni (iki 1,5 mm ploëio) kraštiniai ir gausūs, labai siauri (iki 0,8 mm ploëio), tankiai susiglaudę viduriniai lakšteliai. Vaisiakūnių beveik niekada nepasitaiko. Ið visų ant akmenų auganėių pana-

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

šų kerpių rūšių smulkialakštis juodkepis išsiskiria smulkuëiais siaurais lakšteliais gniuþulo viduryje.

Populiacijų gausumas. Ėinoma tik 1 populiacija, kurios gausumas neþinomas. Ėiuo metu tiesioginės grėsmės jai nėra, tačiau stipriai pasikeitus buveinės sąlygoms (riedulynui uþaugus krūmais), jos būklė gali smarkiai pablogėti. Populiacijos gausėjimo iš aplinkinių populiacijų galimybė menka, rūšis auga uþ savo lygumų arealo ribų. Artimiausios dabar egzistuojančios populiacijos yra pietinėje Ėvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Riedulynų apaugimas krūmais nustojus juose ganyti gyvulius.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškosios ir krūmiškosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Endangered species, one isolated population is known in the northwestern part of the country.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Skylėtoji menegacija

Menegazzia terebrata (Hoffm.) A. Massal.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŠEIMA KERPINIAI (*PARMELIACEAE*)

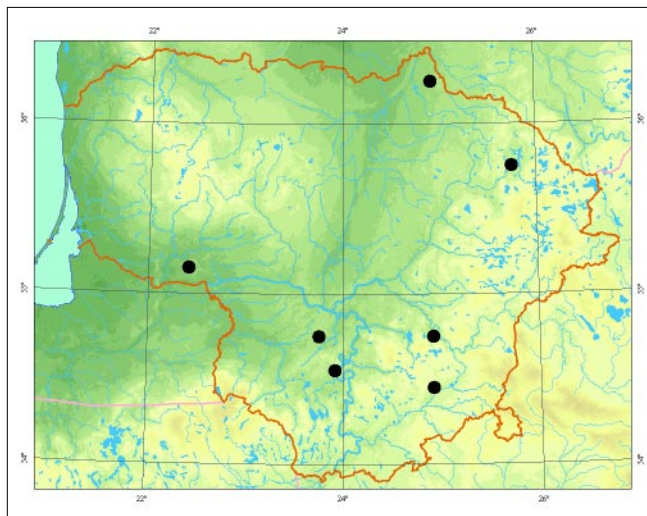
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąja knyga rūdis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Áiaurės ir Centrinėje Amerikoje, Naujojoje Gvinėjoje, subokeaninė rūdis, randama temperatinėje zonoje ir kiek Áiauriau jos, Áiltesnio klimato juostose – kalnuose.

Lietuvoje þinoma 10 radaviešiø ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø lapuošiø medþiø, ypaè juodalksnio, kamienø senuose pelkėtuose miškuose. Neaptinkama jaunuose ir vidutinio amþiaus miškuose, ypaè jautri drėgmės reþimo pokyèiams. Nyksta beveik visoje Europoje. Kerpei būdingas lapiðkas, apskritas arba netaisyklingos formos, priglundæs prie substrato gniupulas. Lakðtai priglundæ vienas prie kito, iðsipūtæ, su ertme viduje. Virðutinė pusė pilka arba pilkai þalsva, su gausiomis apskritomis arba pailgomis perforacijomis, kuriø kraðtai lygūs, neiðtrupėjæ, neiðplėdyti ir su rutuliðkomis ar þiedo formos miltiðkø darinio – soredþiø sankaupomis. Sky-

lėtąja menegaciją galima supainioti su plynkerpiø (*Hypogymnia*) genties kerpėmis, kuriø gniupulo virðutinė pusė niekada nebūna perforuota (pasitaiko skyluèiø, atsirandanèiø dėl mechaniniø paþaidø, taèiau jø kraðtai būna nelygūs, aptrupėjæ ir iðplėdyti).

Populiacijø gausumas. Beveik visas populiacijas sudaro vienas ar keli medþiai su pavieniais diø kerpiø gniupulais. Beveik visur gniupulai menki, dažnai prarandantys spalvą.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanèiø ir nudþiūvusio medþiø dalinimas, miðkø sausinimas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, ten localities are known, virtually all populations consist of one to several phorophytes colonized by scarce thalli of this lichen. Most of the thalli are small, often showing signs of damage.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

bydrūno Sinkevièiaus nuotrauka

Ruduojanėioji kedenė

Usnea fulvoreagens (Räsänen) Räsänen

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA KEPINIAI (PARMELIACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

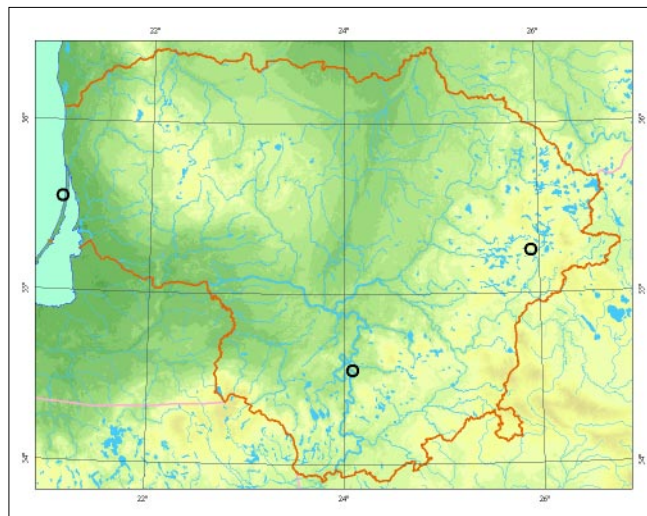
Paplitimas. Europos ir Ėiaurės Amerikos borealinės ir temperatinės zonos okeaninėje ir subokeaninėje dalyje, pieėiau – kalnuose.

Lietuvoje Ėinomos 4 radavietės vakarinėje, rytinėje ir pietinėje dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga pavieniais gniuĖulais, nesudaro dideliū sankauĖ. DaĖniau aptinkama senuose miūkuose. Jautri oro tarĖai. Kerpei būdingas Ėalsvos spalvos krūmiūkas, nusviręs, išsiūakojęs ā Ėalis, nedidelis, iki 3– 4 cm ilgio gniuĖulas. Jo pamatinė dalis pajuodavusi, Ŗakelės plonos, atrodo tarsi sutrūkinėjusios, plaėiū ātrūkimū vietose matomi miltiūki dariniai – soredės. Iš visū Lietuvoje auganėiū kedeniū išsiskiria itin dideliais, daĖnai visā Ŗakelē apsupanėiais soredĖiū telkiniais. Kitū rūĖiū kedenėms būdingi maĖi, taūkiūki ar pailgi soredĖiū telkiniai arba jū visai nebūna.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Populiacijū gausumas. Populiacijos itin negausios, aptinkama po vienā du gniuĖulus. Paskutinā kartā aptikta 1989 m. Negausi ir reta visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miūkū kirtimas, ĖĖiūstanėiū ir nudĖiūvusiu medĖiū Ŗalinimas, oro tarĖa.

Informacijos Ŗaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiūkosios ir krūmiūkosios kerĖės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS, WI.

Summary

An endangered species, four localities are known; last found in 1989.

ApraĖė Jurga Motiejūnaitė

ĖiurkĖioji kedenė

Usnea scabrata Nyl. (sin. *U. barbata* (L.) F. H. Wigg.)

KLASė AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA KERPINIAI (*PARMELIACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis ĀraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europos, Azijos ir Ėiaurės Amerikos borealinėje zonoje, pieėiau – kalnuose. Neauga stipriai okeaninėse vietovėse.

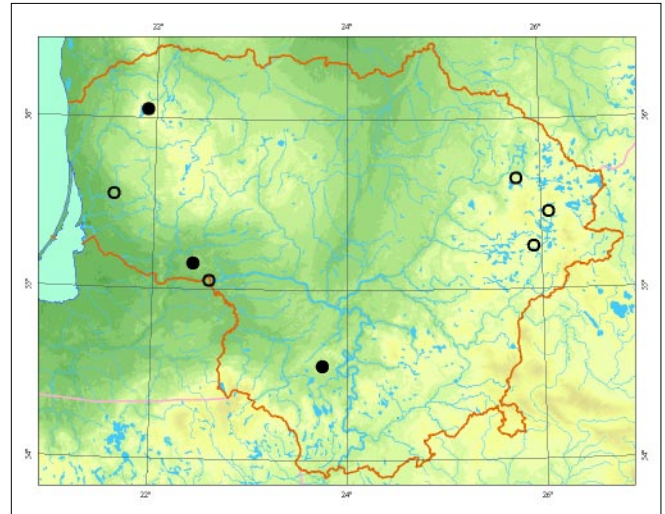
Lietuvoje Ėinomos 9 radavietėse Āvairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga pavieniais gniupalais senuose miėkuose. Jautri oro tarĖai. Kerpei būdingas Ėalsvos spalvos krūmiėkas, nusvirėas, barzdos formos gniupulas, kuris gali uĖaugti iki 37 cm ilgio. Jo pamatinė dalis neryĖki, Ėapniausiai nepajuodavusi, Ėakelės plonos arba gana storos, Ėapnai labai nevienodo storio. Trumpė Ėoniniė Ėakuėiė nedaug, Ėapnai beveik nėra (jos neprimena Ėuvies aĖakos). Ėakuėiė pavirĖius tarsi randuotas (randai lieka nukritusie Ėoniniė Ėakeliė vietose). PanaĖus gniupulas būdingas barzdotajai kedenei (*Usnea filipendula*), kurios Ėakelės (bent jau dalis) tankiai ir gana tolygiai apaugusios Ėoninėmis Ėakutėmis (primena Ėuvies aĖakā), o pavirĖiuje nėra gausie randeliė.

Populiacijė gausumas. Populiacijos negausios, aptinkama po kelis gniupulus. Ėinomos tik 3 Ėiuolaikinės radavietės, kitose kerpė aptikta daugiau nei prieĖ 40 metė.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Miėkė kirtimas, Ėpiūstanėiė ir nudėiūvusie medėiė Ėalinimas, senė miėkė plotė iėskaidymas, oro tarĖa.

Informacijos Ėaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiėkosios ir krūmiėkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaee*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, WI.

Summary

Endangered species, three localities are currently known, with each population consisting of only several thalli.

ApraĖė Jurga Motiejūnaitė

Mupo auksakepis

Xanthoparmelia mougeotii (Schaer. ex D. Dietrich.) Hale

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA KEPINIAI (PARMELIACEAE)

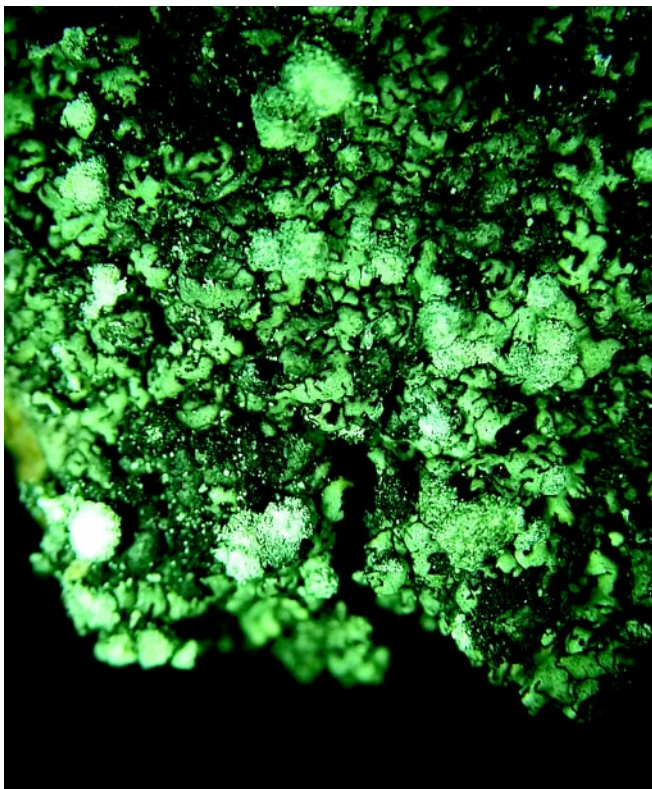
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2003 m.

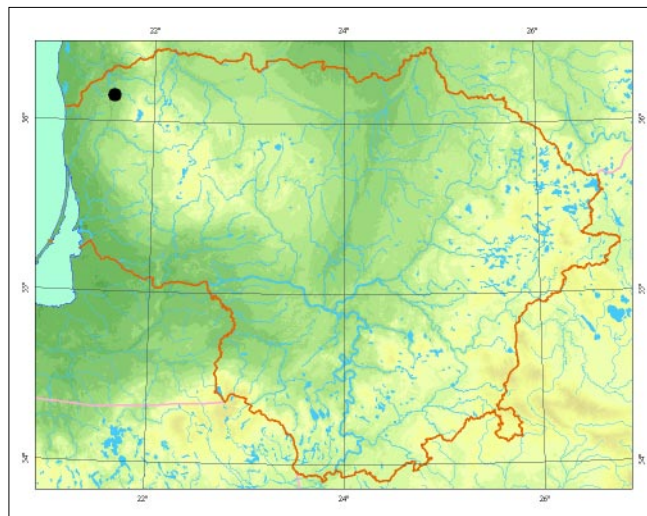
Paplitimas. Europos temperatinės zonos okeaninėje ir suboceaninėje dalyse bei mediteraninės zonos kalnuose.

Lietuvoje Ėinoma 1 radavietė Salantė regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinė riedulė riedulynuose. Kerpei būdingas stipriai prie substrato priaugęs apskritas ar netaisyklingos formos lapiėkas gniupulas, sudarytas iė tankiai priglundusiė siaurė lakėtelė. Virėutinė gniupulo pusė gelsvai ar pilkėvai Ėalsva, su pusapvalėmis miltėėkė dariniė – soredėiė sankaupomis. Apatinė pusė juoda, pakraėėiai rudi. Iė visė ant akmenė auganėiė ir gelsvā gniupulā turinėiė kerpiė Mupo auksakepis iėsisiskiria itin stipriai prie substrato priaugusiu gniupulu ir soredėiė sankaupo-

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

mis. Panaėi kerpė – tariamoji keėuotė (*Parmeliopsis ambigua*) niekada neauga ant akmenė.

Populiacijė gausumas. Ėinoma tik 1 populiacija, kurios gausumas netirtas. Ėiuo metu tiesioginės grėsmės jai nėra, taėiau stipriai pasikeitus buveinės sąlygoms (riedulynui ūpaugus krėmais), jos būklė gali smarkiai pablogėti. Populiacijos gausėjimo iė aplinkiniė populiacijė galimybė menka, rūĖis auga ant arealo ribos, artimiausios dabar egzistuojanėios populiacijos yra Latvijoje ir Ėiaurinėje Lenkijoje.

Grėsmės ir apsauga. Riedulynė apaugimas krėmais nustojus juose ganyti gyvulius.

Informacijos Ėaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiėkosios ir krėmiėkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdėiai: BILAS.

Summary

An endangered species, one isolated population is known in the northwestern part of the country.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Blyðkioji lekanora

Lecanora albella (Pers.) Ach. (sin. *L. pallida* (Schreb.) Rabenh.)

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA LEKANORINIAI (*LECANORACEAE*)

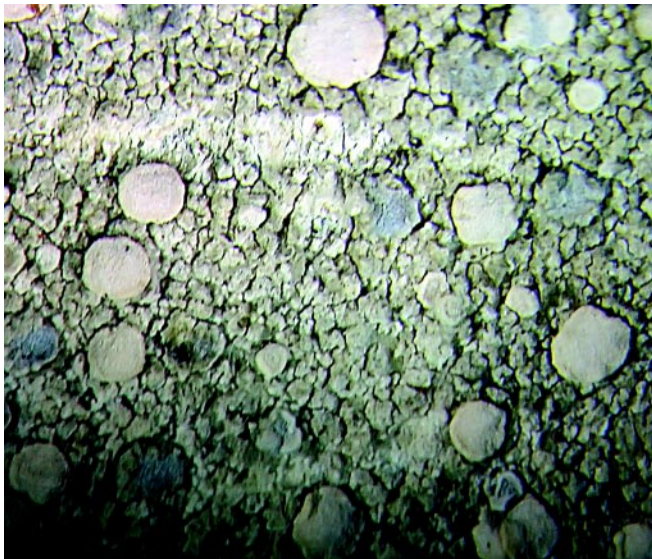
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rûðis åraðyta nuo 2000 m.

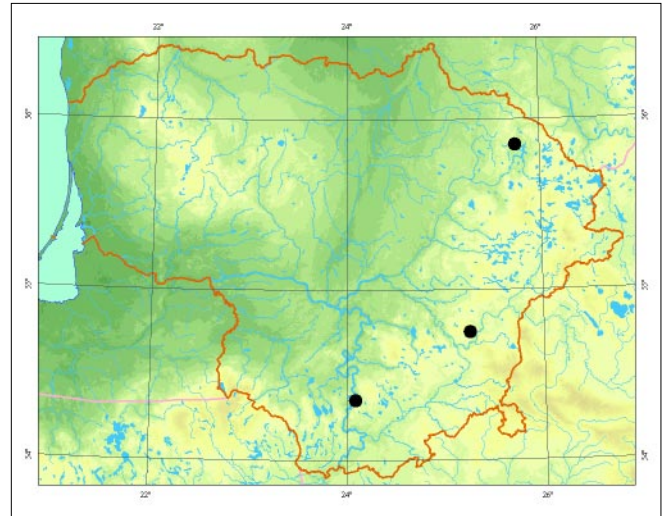
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės ir Centrinėje Amerikoje, nuo borealinės zonos pietinės dalies iki mediteraninės zonos, pieèiau – kalnuose. Lietuvoje þinomos 3 radavietės rytinėje ir pietinėje dalyje, galbût yra daþnesnė.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoèiø medþiø natûralios kilmės lapuoèiø ir miðriuose miðkuose, daþniau senuose, taèiau nėra prieraði vieniems miðkamams. Kerpei būdingas plonas, lygus, balsvas ar pilkðvas þiauberiðkas gniuþulas ir gausūs dubenėlio formos ar plokði vaisiakûniai, padengti stora baltø dulkelio apnaða. Ðia kerpæ nesunku supainioti su labai daþna kamuotąja lekanora (*Lecanora carpinea*), kurios apoteciai pasiþymi kitokiomis cheminėmis reakcijomis.

Populiacijø gausumas. Gausumas nepinomas. Sporaðiðkai aptinkama beveik visose Lietuvå supanėiose åalyse.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiustanėiø ir nudþiuvusiø medþiø åalinimas.

Informacijos åaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 5 (3): 251– 269. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species, three localities are known. Grows in natural deciduous and mixed forests; not confined exclusively to old forests.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Raudonvidurė þiauberuotė

Phaeophyscia endophoenicea (Harm.) Moberg

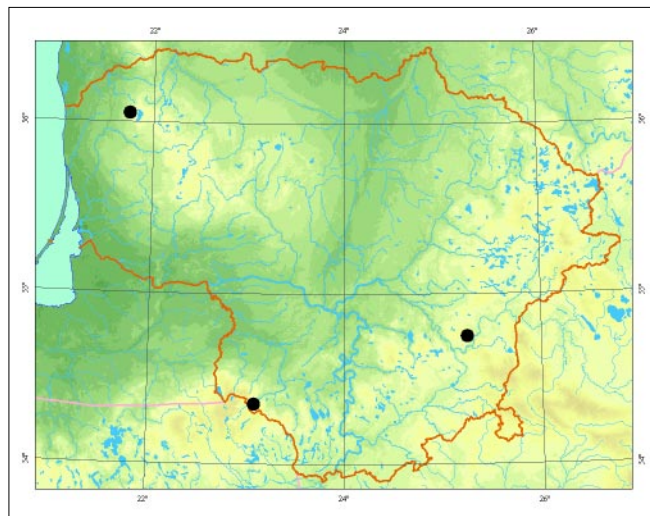
KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ÐEIMA ÐIAUBERINIAI (PHYSICIACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Subokeaninė rūðis, randama Europos temperatinėje zonoje, mediteraninėje zonoje – kalnuose. Lietuvoje þinomos 3 radavietės pietinėje, pietrytinėje ir áiurvakarinėje dalyse, galbūt daþnesnė.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø apsamanojusio lapuoèiø medþiø kamienø miðkuose ir parkuose. Neaptinkama ant jaunø ir vidutinio amþiaus medþiø. Kerpei būdingas nedidelis, iki 2 cm skersmens lapiðkas apskritas arba netaisyklingas gniupulas. Virðutinė jo pusė þalsvai ar rusvai pilka, su rutuliðkomis, juostiðkomis ar lūpos formos miðkø dariniø – soredþiø sankauptomis. Apatinė pusė juoda. Gniupulo vidus ar bent jo dalis oranþinės spalvos. Ðiā kerpæ lengviausia supainioti su labai daþna ir visur paplitusia apskritąja þiauberuote (*Phaeophyscia orbicularis*), ku-

rios gniupulo vidus visas yra baltos spalvos (kartais jos soredės gali būti oranþinės).

Populiacijø gausumas. Visas populiacijas sudaro vienas ar keli medþiai su pavieniais ðiø kerpiø gniupulais.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medþiø ðalinimas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, three localities are known, all populations consist of one to several phorophytes colonized by scarce thalli of this lichen.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Kupstinė žiurė

Cladonia caespiticia (Pers.) Flörke

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŠEIMA ŽIURINIAI (*CLADONIACEAE*)

1 (E) kategorija

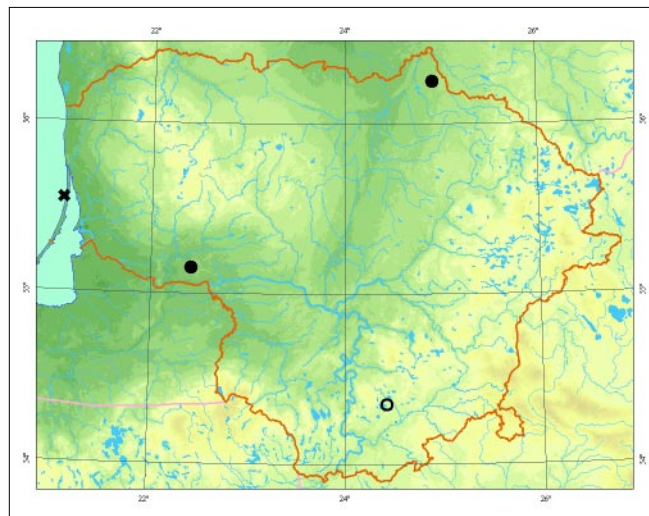
Statusas. Á Lietuvos raudonąja knyga rūdis árašyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, rytinėje Azijoje, Žiaurės Amerikos rytinėje dalyje, Pietø Amerikoje, temperatinės zonos okeaninėje ir subokeaninėje dalyje, žiltesnio klimato zonose – kalnuose.

Lietuvoje þinomos 4 radavietės ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant pūvanėios medienos, rečiau ant berþø kamienø pamatinės dalies senuose, drėgnuose spygliuoėiø ir miðriuose miðkuose. Neauga jaunuose ir vidutinio amþiaus miðkuose, jai būtinas didelis kiekis ávairiø puvinimo stadijø medienos ir drėgnas mikroklimatas. Būdingi kerpės popymiai: dimorfinis gniuþulas, pirminio gniuþulo þvyneliai stambūs, statūs, netaisyklingai karpyti, gausūs, uþgoþiantys antriną gniuþulą – 0,5– 2 cm aukðeiø balsvus ar blyðkiai rusvus podecius, kurie neturi þievinio sluoksnio, todėl atrodo perðvieėiami, ypaė kai sudrėksta. Neðakoti, virðūnėlės baigiasi rudu vaisiakūniu. Kitø panaðiose augavietėse auganėiø žiuriø podecius dengia þievinis sluoksnis arba soredės, todėl jie būna þalsvi ar pilkøvi ir niekada neatrodo perðvieėiami.

Populiacijø gausumas. Žiuo metu tikrai þinoma, kad auga Vieðvilės valstybiniam rezervate ir Birþø girios botaniniame draustinyje. Radavietė Varėnos r. netikrinta, buvusioje radavietėje Neringos nacionaliniame

parke nerasta. Žiuo metu Vieðvilės rezervate esanėiai populiacijai tiesioginės grėsmės nėra, Birþø girioje esanti populiacija yra intensyviai tvarkomoje draustinio dalyje, jai kelia grėsmę tiek miðkotvarkos darbai, tiek miðko nusausinimas. Abiejose vietovėse aptikti tik keli individai (kerpėmis apaugę substrato vienetai).

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medþiø ðalinimas, miðkø sausinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2000: Vieðvilės rezervato kerpės ir su jomis susiję grybai. – *Botanica Lithuanica*, 6 (2): 203–216.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaes*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

An endangered species, two populations are still known to exist in Vieðvilė State Nature Reserve and Birþai Forest Botanical Reserve.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Lakštuotoji čiurė

Cladonia foliacea (Huds.) Willd.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA ČIURINIAI (*CLADONIACEAE*)

3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

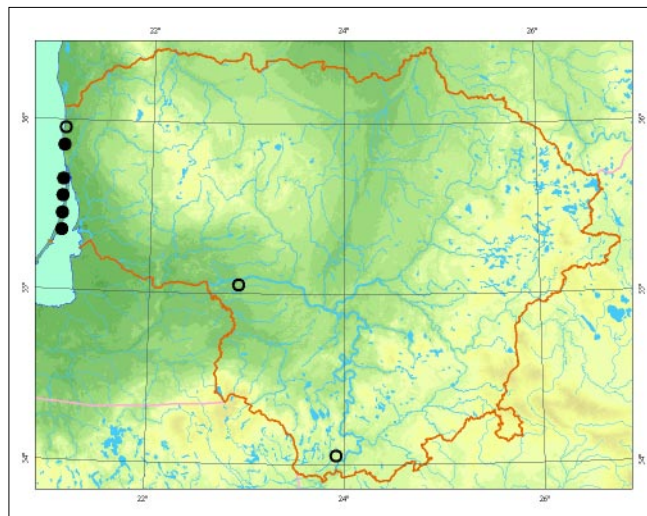
Paplitimas. Europoje, pietvakarinėje Azijoje, Ėiaurinėje Afrikoje. Subokeaninė rūĖis, randama temperatinėje ir mediteraninėje zonose.

Lietuvoje auga beveik visoje KurĖiø nerijoje. Pinomos 2 radavietės þemyniniame pajūryje ir 2 radavietės Nemuno krantuose.

Biologija ir ekologija. Auga ant smėlio pajūrio kopose, reėiau smėlio sánaĖynuose palei didþiasias upes. Būdingi kerpės popymiai: dimorfinis gniuþulas, pirminio gniuþulo þvyneliai stambūs, pakilę nuo substrato ir uþsiritę, giliai ir netaisyklingai karpyti, daþnai su juodomis blakstienėlėmis virūuje. Virūutinė jø pusė gelsvai þalsva, apatinė – gelsva, beveik citrinos spalvos. Lakšteliai gausūs, uþgobiantys antriną gniuþulą – pavienius 0,5– 1 cm aukĖio gelsvai þalsvus podecius su neplaėiomis taurelėmis, kuriø pavirĖiø dengia lygus þievinis sluoksnis. Nė viena Lietuvoje auganti Ėiurė neturi tokiø stambiø gelsvo atspalvio pirminio gniuþulo lakštelio. Putliosios (*C. turgida*) ir stirnaragės (*C. cervicornis*) Ėiuriø pirminis gniuþulas taip pat auga ant smėlingo dirvøpemio ir sudarytas iĖ stambiø lakštelio, taėiau jie yra ne gelsvo, o pilko atspalvio.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Populiacijos KurĖiø nerijoje gausios ir stabilios, kitø populiacijø gausumas ir būklė neþinomi. Palangos apylinkėse iĖnyko dėl intensyvios poilsinės veiklos.

Grėsmės ir apsauga. Sporto ir poilsinė veikla ir jai skirtø ārenginiø statymas.

Informacijos Ŗaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticulosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A rare species. Most of the present populations are concentrated in the Curonian Spit with no direct threat at present. Parts of the coastal populations were destroyed due to intensive recreational activities.

ApraĖė Jurga Motiejūnaitė

Parazitinė žiurė

Cladonia parasitica (Hoffm.) Hoffm.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŠEIMA ŽIURINIAI (*CLADONIACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. A Lietuvos raudonąja knyga rūdis įrašyta nuo 2003 m.

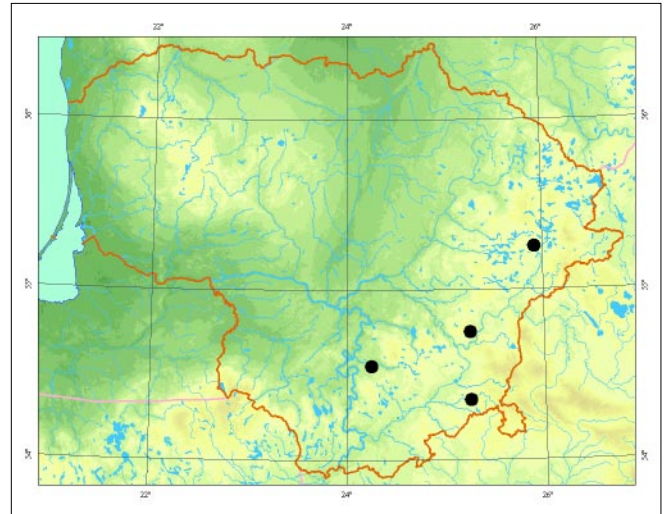
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Šiaurės Amerikoje, nuo borealinės iki paatograpiškos zonos, taip pat Haityje ir Australijoje.

Pinomos 5 radavietės rytinėje ir pietinėje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant pūvanėios medienos, ypač senų ąžuolų kelmų ir virtuolių, senuose, dažnai drėgnuose miškuose ir spygliuočių miškuose. Neaptinkama jaunuose ir vidutinio amžiaus miškuose, jai būtinas didelis kiekis avarių puvimo stadijų bei didelio tūrio medienos, taip pat drėgnas mikroklimatas. Būdingi kerpės požymiai: dimorfinis gniužulas, pirminio gniužulo švyneliai paprastai smulkūs, tankiai ir giliai karpyti, galuose koralidškai išsidakoję, gausūs, dažnai užgojiantys antriną gniužulą – 0,5–1 cm aukščio podeciūs, kurie išauga iš pirminio gniužulo lakštelio galų, išlinkę ir kreivi, kartais išilgai išplydę. Jų paviršius dengia grūdėliai ir švyneliai, viršūnėlės gana dažnai baigiasi rudu vaisiakūniu. Žiurė nesunku supainioti su avariomis panašiose augavietėse augančiomis tos pačios genties kerpėmis,

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

kurios skiriasi cheminėmis reakcijomis ir nepymiais morfologiniais požymiais.

Populiacijų gausumas. Visose radavietėse aptikta ne-gausiai (kolonizuoti 1–2 substrato vienetai). Kai kuriose iš jų (pvz., Stakliškio apylinkėse esančiame Gogaus miške ir Verkių regioniniame parke) gali išnykti, nes iš miškų intensyviai dalinamos stambios medienos nuokritos.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, dirbiūstanėių ir nudirbiūvusių medžių dalinimas, miškų sausinimas, senų miškų plotų išskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškiosios ir krūmiškiosios kerpės (Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticulosae). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

An endangered species; at present only five populations are known, some of which are in danger of extinction.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Juodai þaliasis rizokarpas

Rhizocarpon viridiatrum (Wulfen) Körb.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA RIZOKARPINIAI (*RHIZOCARPACEAE*)

2 (V) kategorija

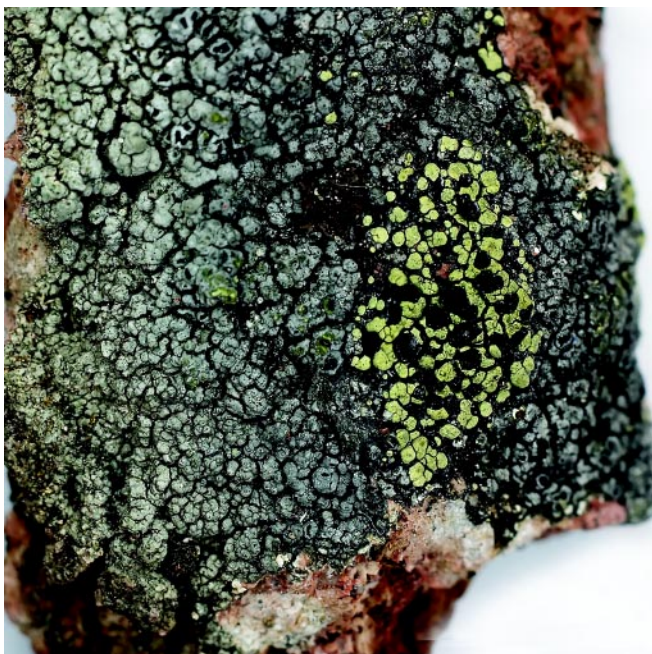
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rûðis, aptinkama visuose þemynuose nuo borealinės iki mediteraninės zonos, ðiltesnio klimato juostose – kalnuose.

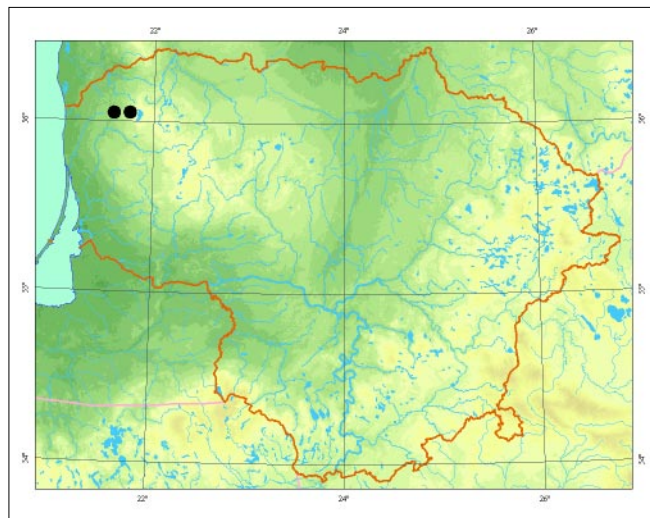
Lietuvoje þinomos 2 radavietės ðiaurvakinėje dalyje. Dar gali būti aptikta Salantø regioniniame parke, kur gausu ðiai rûðiai tinkamø augavieèiø.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinio riedulio riedulynuose. Reta lygumose. Ðiai þiauberiðkai kerpei bûdingas gelsvai þalsvas smulkus gniupulas ir juodi plokðti ar iðgaubti vaisiakûniai – apoteciai. Ið kitø gelsvai þalsvø gniupulø turinèiø rizokarpø iðsiskiria smulkiu gniupulu ir tuo, kad pradeda gyvenimà kaip kitø epilitinio kerpiø parazitais.

Populiacijø gausumas. Populiacijos negausios, jas sudaro 1– 2 rieduliai su ðios kerpės gniupulais. Vienai ið jø ðiuo metu tiesioginis pavojus negresia, taèiau kitai gali kelti grėsmæ riedulyno apaugimas krûmais.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Riedulynø apaugimas krûmais nustojus ganyti gyvulius.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 5 (3): 251– 269. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

Vulnerable species, two localities are known, one population is stable with no direct threats at present, while the other may decline if the boulder meadow overgrows with shrubs.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Diskinė plokštė

Lopadium disciforme (Flot.) Kullhem

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŠEIMA EKTOLECHINIAI (*ECTOLECHIACEAE*)

1 (E) kategorija

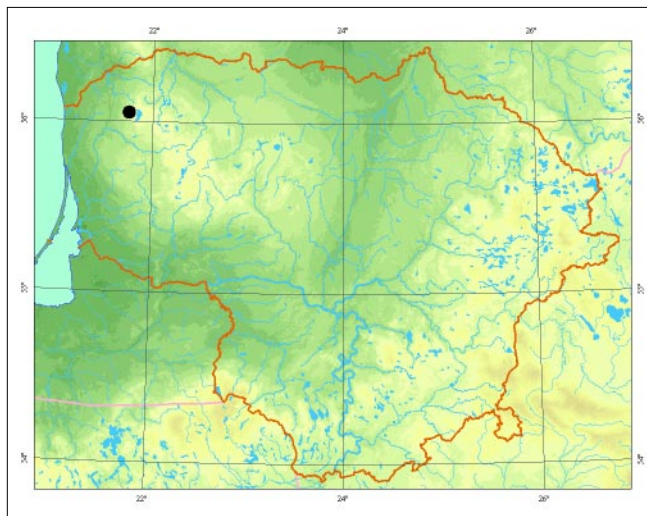
Statusas. Á Lietuvos raudonąją knygą rūdis įrašyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Šiaurės Amerikos borealinėje ir temperatinėje zonoje, piečiau – kalnuose. Lietuvoje žinoma 1 radavietė Bėmaitijos nacionaliniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant senų ąžuolų kamienų. Neauga ant jaunų ir vidutinio amžiaus medžių. Kerpei būdingas sunkiai pastebimas piauberioškas grūdėškas ar grūdėškas žvynioškas rudai žalsvos ar rudos spalvos gniužulas. Vaisiakūnių – juodų plokštėš apotešio pasitaiko retai, Lietuvoje neaptikta. Dėl savitos išvaizdos gniužulo diskinė plokštė sunku supainioti su kitomis kerpių rūšimis.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Populiacijų gausumas. Žinoma tik 1 populiacija, kurią sudaro vienas medis, apaugęs kerpių gniužulais. Populiacijos gausėjimo iš aplinkinių populiacijų galimybė menka, nes artimiausios yra Estijoje ir pietinėje Švedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miškų kirtimas, žpiūstanėš ir nudžiūvusių medžių šalinimas, senų miškų plotų išskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – Botanica Lithuanica, 9 (1): 71– 88.
Herbariumo pavyzdžiai: BILAS.

Summary

An endangered species; one sparse, isolated population is known in the western part of the country.

Aprašė Jurga Motiejūnaitė

Kraujaspalvis mikoblastas

Mycoblastus sanguinarius (L.) Norman

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA MIKOBLASTINIAI (MYCOBLASTACEAE)

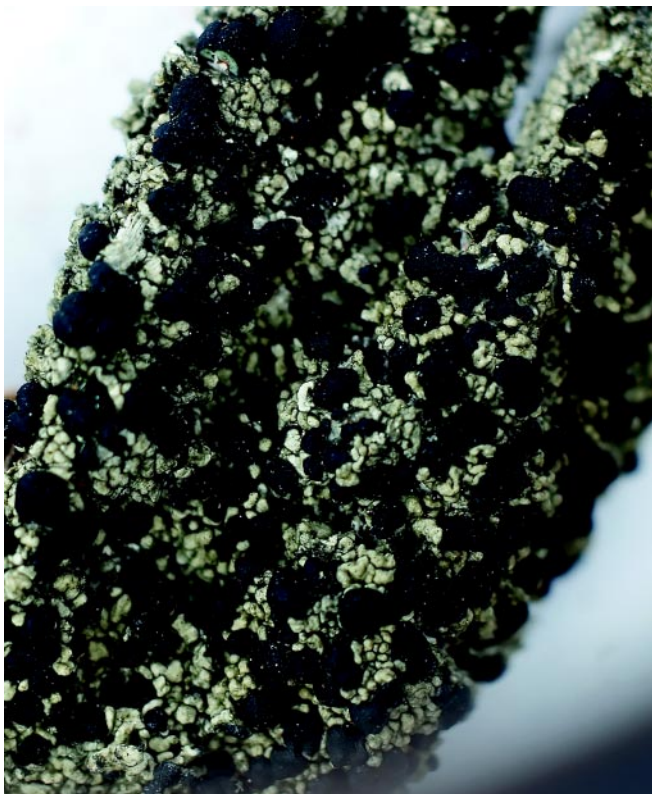
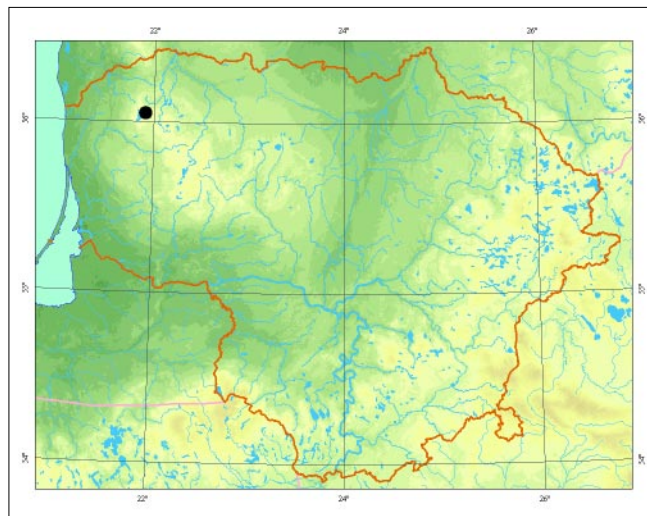
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, arktinėje ir borealinėje zonose, temperatinėje zonoje – kalnuose.

Lietuvoje Ėinomos 2 radavietės Ėemaitijos nacionaliniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga ant berĖo kamieno pelkio pakraĖiuose. Kerpėi būdingas gana storas, pilkos ar balsvos spalvos, karpotas Ėiauberiokas gniuĖulas ir gana gausūs juodi, iĖgaubti vaisiakūniai – apoteciai be ryokio kraĖtelio. Apotecio vidus ryokiai raudonas, raudona spalva matyti ir ant gniuĖulo, nuimto apotecio vietoje. Nors ant medĖio Ėievės ir medienos auga

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

āvairios gana panaĖios kerpės su juodais vaisiakūniais, taėiau tik kraujaspalviām mikoblastui būdingas ryokiai raudonas apotecio vidus.

Populiacijø gausumas. Ėinomos tik 2 populiacijos, kuriose auga po kelis medĖius, apaugusius kerpės gniuĖulais. Populiacijos gausėjimo iĖ aplinkinio populiacijø galimybė menka, nes artimiausios yra Estijoje ir pietinėje Ėvedijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miokø kirtimas, sausinimas, ĖĖiustanėio ir nudĖiūvusio medĖio Ėalinimas, klimato Ėiltėjimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Motiejūnaitė J., Andersson L., 2003: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. – Botanica Lithuanica, 9 (1): 71– 88.
Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

An endangered species; two sparse populations are known in the north-western part of the country.

ApraĖė Jurga Motiejūnaitė

Baltijinė ramalina

Ramalina baltica Lettau

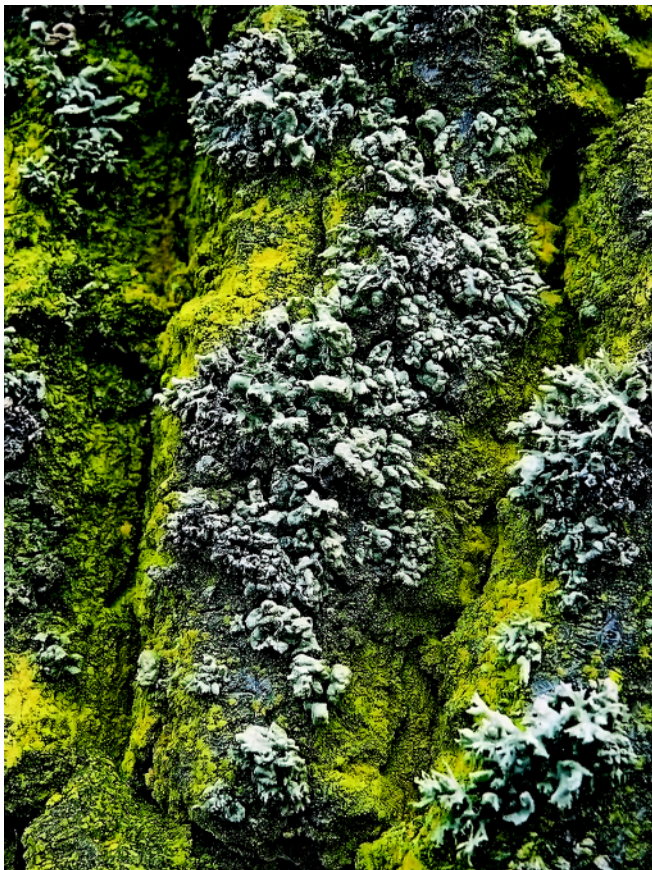
KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŖEIMA RAMALININIAI (*RAMALINACEAE*)

3 (R) kategorija

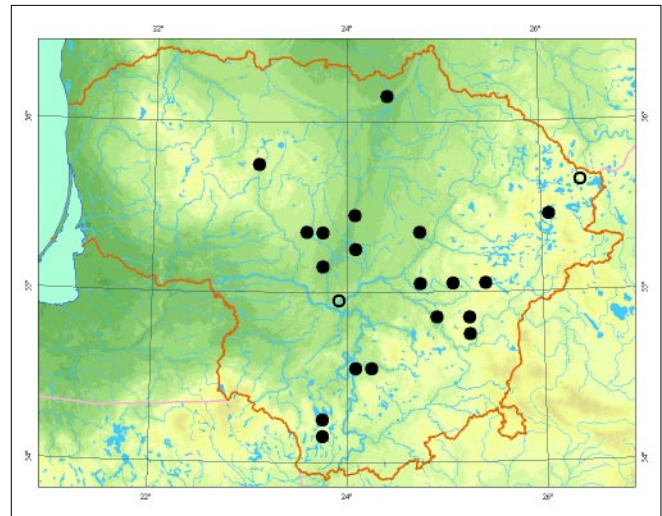
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūđis Ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Subokeaninė rūđis, randama Europoje ir Ŗiaurės Amerikoje temperatinėje zonoje. Lietuvoje ĩnimos 25 radavietės.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø lapuoėiø medžiø senuose parkuose ir atvirose vietose miðkuose. Kerpei būdingas labai trumpos (1– 3 cm ilgio) þalsvas krūmiðkas gniuþulas, kurā sudaro keli kaspino formos išsipūtā lakðtai. Lakðtø galai paprastai praplyðā, primena gobtuvā, kurio viduje matyti þalsvi miltiðki dariniai – soredės. Vaisiakūniø beveik niekada nebūna. Panađiausia kerpė yra daþnai pasitaikanti

Bydrūno Sinkeviėiaus nuotrauka

lygiajuostė ramalina (*Ramalina fastigiata*), kurios gniuþule niekada nebūna soredþiø, o lakðtø galuose visada formuojasi gelsvai þali vaisiakūniai – dubenėlio ar sagos formos apoteciai.

Populiacijø gausumas. Gausumas nepinomas, daþniausiai aptinkami pavieniai medþiai su điš kerpisø gniuþulais.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusiø medþiø dalinimas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, H.

Summary

A rare species, 25 localities are known, grows on old deciduous trees in parklands and forests. Population abundance is unknown.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Plonaðakė ramalina

Ramalina thrausta (Ach.) Nyl.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA RAMALININIAI (*RAMALINACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonąjā knygå rūðis árašyta nuo 2000 m.

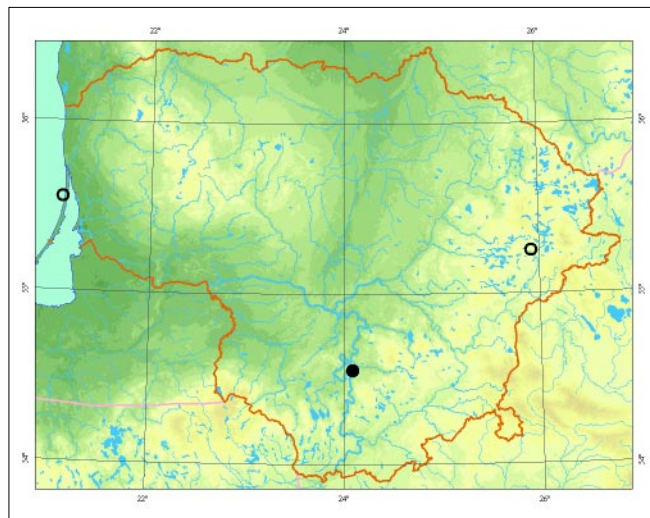
Paplitimas. Europos ir Ðiaurės Amerikos borealinėje zonoje, pieëiau aptinkama kalnuose. Ðinomos 3 radavietės Rytø, Vidurio ir Vakarø Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miðriuose ir spygliuoëiø miðkuose ant egljø ðakeliø, reëiau – ant lapuoëiø medþiø, ypaè ápuolø kamienø ir ðakø. Reikli aplinkai, gali augti tik esant tinkamam miðko mikroklimatui. Neaptinkama vidutinio amþiaus ir jaunuose miðkuose. Kerpei būdingas krūmiðkas, nusviræs, þalsvos spalvos gniuþulas, galintis siekti iki 20 cm ilgio. Ðakelės siūliðkos, baigiasi kabliuko formos dariniu. Panaðūs laumagauriø (*Bryoria*) genties gniuþulai niekada nebūna þalsvos spalvos, o jø ðakeliø galiukai tiesūs. Kai kurios miltuotosios ramalinos (*Ramalina farinacea*) formos gali turėti panaðius gniuþulus, taëiau jø ðakelės, ypaè ties pamatine dalimi, visada yra plokðeios ir kiek iðplatėjusios.

Populiacijø gausumas. Ðinoma tik 1 ðiuolaikinė ðios rūðies populiacija Punios ðile. Jos gausumas neþinomas, aptikti keli gniuþulai iðvirtusio ápuolo vainike, ten pat gali augti ir kituose medþiø vainikuose. Kur-

Renato Jakaiëio nuotrauka

ðiø nerijoje ji nebuvo rasta pakartotinai tiriant vietovæ 1997 m. Kita populiacija aptikta 1939 m. – pastaruoju laiku toje vietovėje kerpės netirtos.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, sausinimas, dþiustanëiø ir nudþiuvusiø medþiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas; klimato ðiltėjimas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

An endangered species, one population is currently found in Punia forest.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Glebioji gleiviakerpė

Collema flaccidum (Ach.) Ach.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŖEIMA GLEIIAKERPINIAI (*COLLEMATACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūdīs Ārađyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ŗiaurinėje Afrikoje, Ŗiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, āvairiose gamtinėse zonosė.

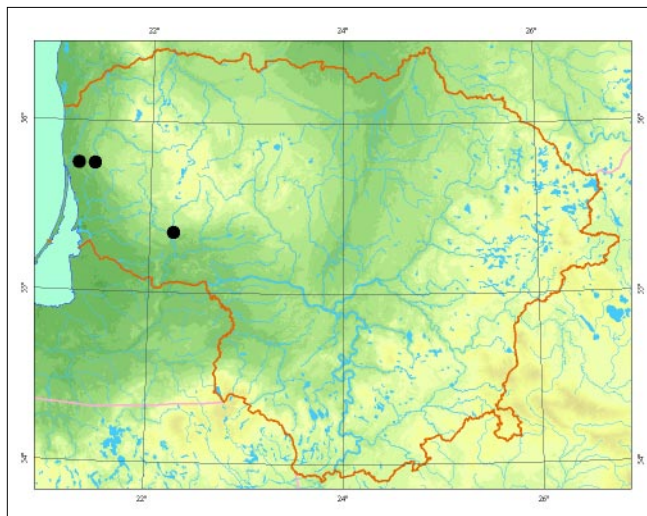
Lietuvoje pīnomos 3 radavietės vakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant samanomis apaugusių akmenų ir pamatinų medų kamienų dalių upelių vagose ir krantuose. Jautriai reaguoja Ā medų iđkirtimā palei upelių vagas ir Ā vagų pokyčius, vandens tarđa ir eutrofizacijā. Kerpei būdingas lapiđkas gniuþulas, kuris sudrėkās iđbrinksta. Sausas gniuþulas juodas, sudrėkās – þaliai juodas, lakđtų galiukai suapvalėję, nekarpyti, su gausiomis plokđiomis þvyniđkomis iđaugėlėmis. Daugiau panađių kerpių tokiose augavietėse Ŗalyje nerandama, todėl supainioti Ŗios rūdīs su kokia nors kita beveik neāmanoma.

Populiacijų gausumas. Visose radavietėse aptikta ne-gausiai (kolonizuoti vienas ar keli substrato vienetai), tinkamos augavietės iđlikusios tik nedidelėse upelių

Pydrūno Sinkevičiaus nuotrauka

ruoþuose. Gali iđnykti net ir nepymiai pakitus augaviečių kokybei.

Grėsmės ir apsauga. Þemės ūkis (trāđimas, pesticidų naudojimas), kitokia vandens tarđa, miđkų kirtimas, gyvenviečių ir þemės ūkio paskirties pastatų statymas. Vandens ir krantų augalijos tvarkymas sausini-mo tikslais, upelių vagų tiesinimas, ūptvindymas.

Informacijos Ŗaltiniai

Motiejūnaitė J., Kalinauskaitė N., 1998: The first locality of *Collema flaccidum* (Ach.) Ach. in Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 4 (3): 325– 327.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiđkosios ir krūmiđkosios ker-pės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruti-cosae*). – *Lietuvos grybai*, 13 (1). – Vilnius.

Motiejūnaitė J., Golubkov V. V., 2005: Cyanolichens of freshwater aquatic and subaquatic habitats in Lithuania and Belarus. – *Botanica Lithuanica*, 11 (1): 35– 40. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

An endangered species; at present three populations are known and all their habitats are under possible threat of deterioration, potentially leading to population extinction.

Aprađė Jurga Motiejūnaitė

Latakinis gleivytis

Leptogium corniculatum (Hoffm.) Minks (sin. *L. palmatum* (Huds.) Mont.)

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA GLEIIAKERPINIAI (COLLEMATACEAE)

1 (E) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygà rùðis árašyta nuo 2000 m.

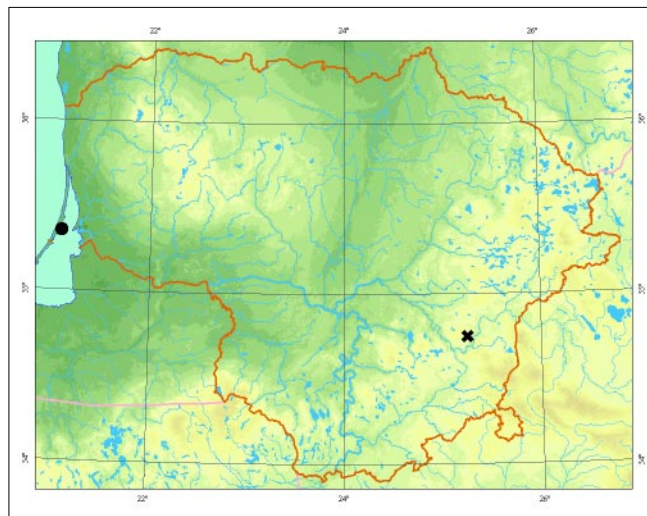
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, ávairiose gamtinėse zonose.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės Kurðio nerijos nacionaliniame parke ir dabartinėje Vilniaus miesto teritorijoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant kalkingo smėlio arba ant samanomis apaugusio akmenio atvirose vietose, kur didelė oro drėgmė. Kerpei būdingas lapiškasis arba beveik krūmiškasis gniuþulas, kurio lakštai iki 0,5 mm pločio, statūs, daugiau ar mažiau susisukę á latakėlá, pilkšvai juosvi. Sudrėkė iðbrinksta ir tampa þalsvai juosvi. Vaisiakūniø beveik nepasitaiko. Panaðiose vietose auganėios kerpės, kurioms būdingas iðbrinkstantis gniuþulas, – gleiviakerpės (*Collema*) ir kitø rùðio gleivyčiai – nė viena neturi tokio plėtio, gana ilgø, latakioðkai susisukančio lakšto.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Populiacijø gausumas. Ðiuo metu þinoma tik 1 populiacija, antroji, buvusi Vilniaus miesto teritorijoje, nebėgzistuoja. Kurðio nerijoje esanti populiacija auga keliasdeðimtyje kvadratinio metrø.

Grėsmės ir apsauga. Urbanizacija, sporto ir poilsinė veikla ir jai skirtø árenginiø statymas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., Nordin A., Zalewska A., Bjelland T., Hedenas H., Westberg M., Heidmarsson S., Prigodina I., 1998: Materials on lichens and allied fungi of Neriga National Park (Lithuania). – *Botanica Lithuanica*, 4 (3): 285– 305.

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškosios ir krūmiškosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, BG, UPS, UME, LD, OLS.

Summary

An endangered species; one sparse population is known in the Curonian Spit.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Kerpiðkasis gleivytis

Leptogium lichenoides (L.) Zahlbr.

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA GLEIVIAKERPINIAI (*COLLEMATACEAE*)

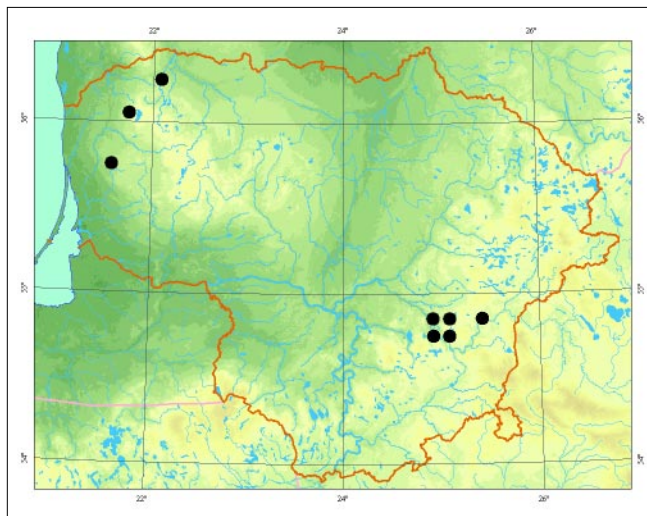
2 (V) kategorija

Statusas. Á Lietuvos raudonájá knygá rûðis áraðyta nuo 2005 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurės Amerikoje, nuo arktinės iki mediteraninės zonos.

Lietuvoje þinoma 10 radavieèiø ávairiose dalyse, gausiausia – Vilniaus regione.

Biologija ir ekologija. Auga ant apsamanojusio senø uosio kamieno ir storoje samanø dangoje ant rieduliø miðko upeliø pakrantese. Kerpei búdingas lapiðkas gniuþulas, sudarytas ið gana siaurø (iki 5 mm pløèio) lakøteliø, kuriø galai uþsibaigia adatiðkomis iðaugëlėmis. Gniuþulas pilkai arba rudai juosvas, sudrøkæs iðbrinksta, tampa þaliai juodas. Vaisiakûniø pasitaiko retai. Tai dubenëlio formos apoteciai su ðviesiai rudu viduriu ir gniuþulo spalvos kraðteliais, apaugusiais smulkiais iðaugëlėmis – izidėmis. Kerpiðkájá gleivytá sunku supainioti su kitomis kerpėmis, nes jokios panaðios rûðys tokiose augavietése neaptinkamos. Adatiðkasis gleivytis (*Leptogium teretiuscu-*

lum) paprastai auga tiesiog ant medþiø þievės, jo augavietės nesusijusios su vandens telkiniais, o gniuþulas gerokai smulkesnis.

Populiacijø gausumas. Dalis populiacijø Vilniaus regione gana gausios, kitur aptikta ant pavieniø medþiø.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanëiø ir nudþiūvusio medþiø ðalinimas, upeliø vagø tiesinimas, vandens tarða.

Informacijos ðaltiniai

Motiejūnaitė J., Golubkov V. V., 2005: Cyanolichens of freshwater aquatic and subaquatic habitats in Lithuania and Belarus. – *Botanica Lithuanica*, 11 (1): 35– 40. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS.

Summary

A vulnerable species; ten localities are known, some populations consist of solitary phorophytes colonized by scarce lichen thalli.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Pydrūno Sinkevièiaus nuotrauka

Adatiškasis gleivytis

Leptogium teretiusculum (Wallr.) Arnold

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA GLEIVIAKERPINIAI (COLLEMATACEAE)

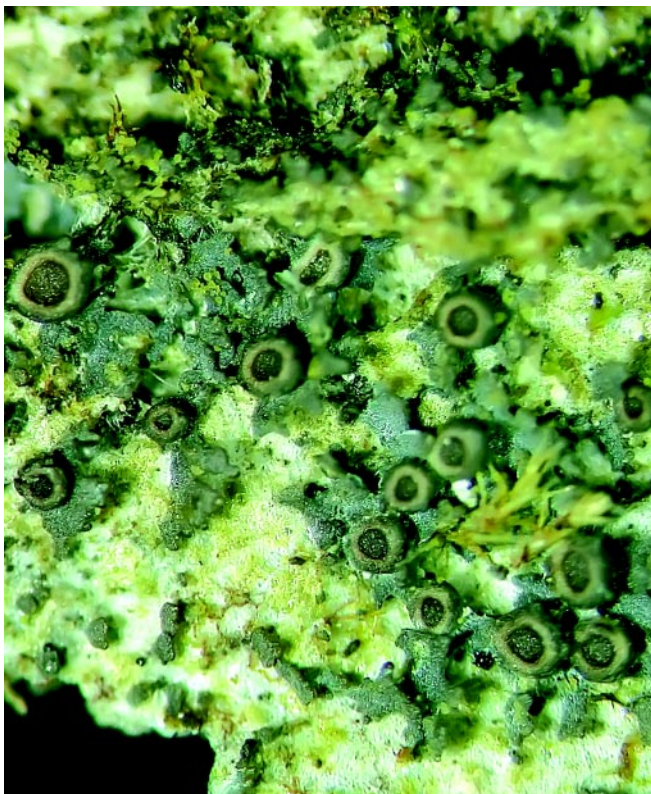
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 2005 m.

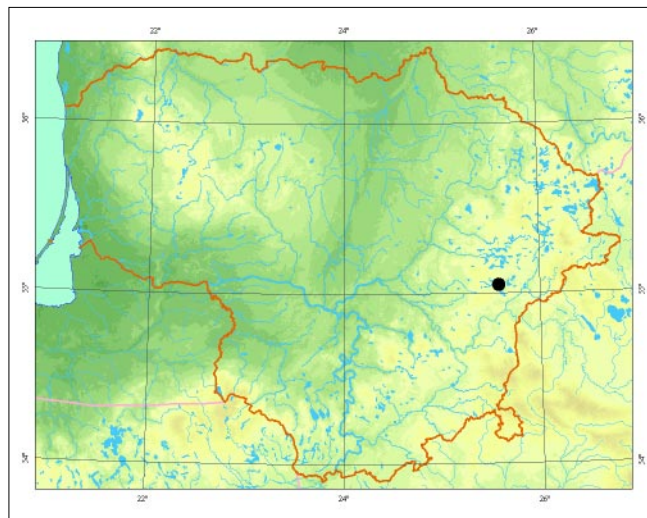
Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Amerikoje, nuo borealinės iki mediteraninės zonos.

Lietuvoje ūpinoma 1 radavietė Asvejos regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miđriuose miđkuose ant apsamanojusio medūio kamienū. Reikli aplinkai, neplinta dideliais atstumais. Gali augti tik esant tinkamam miđko mikroklimatui ir pakankamam substrato (medūio) amūiui. Neaptinkama vidutinio amūiaus ir jaunuose miđkuose. Ėiai kerpei būdingas smulkus lapiđkas gniupulas, kurā sudaro siauri (iki 2 mm ploėio) lakđteliai. Lakđteliū galai ūpsibaigia adatiđkomis iđaugėlėmis. Gniupulas rudas, sudrėkās iđbrinks-

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

ta, tampa ūaliai juodas. Vaisiakūniū – giliai ādubusio dubenėlio formos apotecio pasitaiko retai, nors Lietuvos populiacijoje buvo gausūs.

Populiacijū gausumas. ūpinoma tik 1 negausi populiacija – keli medūiai, ant kuriū auga kerpės gniupulai. Populiacijos gausėjimo ar atsikūrimo kitose vietovėse galimybės neaiđkios, nes artimiausios ūiuolaikinės populiacijos yra ūiaurrytinėje Lenkijoje.

Grėsmės ir apsauga. Miđkū kirtimas, dūiūstanėiū ir nudūiūvusio medūio ūalinimas, senū miđkū plotū iđskaidymas.

Informacijos ūaltiniai

Motiejūnaitė J., Stonėius, D., Kukwa M., 2005: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. II. – Botanica Lithuanica, 11 (1): 41– 49.

Andersson L., Kriukelis R., Skuja S., 2005: Kertiniū miđko buveiniū inventorizacija Lietuvoje. – Vilnius. Herbariumo pavyzdūiai: BILAS.

Summary

An endangered species; one sparse, isolated population is known in the eastern part of the country.

Aprađė Jurga Motiejūnaitė

Gulsèioji medžkapėdė

Peltigera horizontalis (Huds.) Baumg.

KLASĖ AUKŖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ŖEIMA MEDŖKAPĖDINIAI (*PELTIGERACEAE*)

1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūđis Ārađyta nuo 2000 m.

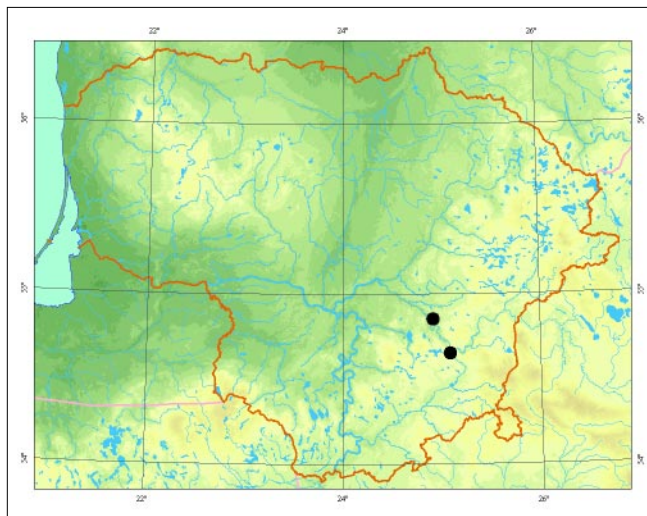
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ŗiaurės Amerikoje, borealinės zonos pietinėje dalyje ir temperatinės zonos okeaninėje ir subokeaninėje dalyse, mediteraninio klimato zonos kalnuose.

Lietuvoje Ŗinomos 2 radavietės Trakø istoriniame nacionaliniame ir Neries regioniniame parkuose.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miŖriuose miŖkuose ant apsamanojusio medŖio kamienø pamatø. Reikli aplinkai, neplinta dideliais atstumais. Gali augti tik esant tinkamam miŖko mikroklimatui ir pakankamam substrato (medŖio) amŖiui. Neaptinkama vidutinio amŖiaus ir jaunuose miŖkuose. Kerpei būdingas stambus (iki 10 cm skersmens) lapiŖkas gniupulas, kurio virđutinė pusė melsvai pilka, kiek blizganti, sudrėkusi – tamsiai pilka. Apatinė pusė su ryđkiu tamsio gysleliø tinklu, kuris gerai išsiskiria Ŗviesesniame fone. Ant gysleliø auga tamsio rizinø kuokŖteliai, kurie išsidėsto koncentriškais ratais. Vaisiakūniø – plokđeio rudø apotecio būna ne visada. Gniupulā su vaisiakūniais atskirti labai lengva, nes visø kitø ant tokio substrato auganėio medžkapėdŖio genties kerpiø vaisiakūniai yra ne plokđti, o balno formos arba vamzdioškai susisukę. Gniupulai be vaisiakūniø labai panađūs Ā daugiapirŖtės medžkapėdės (*Peltigera polydactyla*) gniupulus, kuriø rizinø kuokŖteliai išsidėsto netaisyklingai, niekada neauga koncentriškais ratais.

Jurgos Motiejūnaitės ir Mindaugo Rylos nuotrauka

Populiacijø gausumas. Ŗinomos 2 populiacijos, kurias sudaro negausūs gniupulai, augantys ant keliø medŖio. Populiacija, esanti Trakø istorinio nacionalinio parko teritorijoje, yra kiek gausesnė ir, matyt, kol kas stabili – Ŗi kerpė tame paėiame miŖke aptikta 1930 m. ir randama iki Ŗio dienø, nors gausumo pokyčiai neŖinomi.

Grėsmės ir apsauga. MiŖkø kirtimas, sausinimas, dŖiūstanėio ir nudŖiūvusio medŖio Ŗalinimas, senø miŖkø plotø išskaidymas.

Informacijø Ŗaltiniai

Michalski A., 1935: Porosty Wilna i Trok. – Prace Tow. Przyjc. Nauk w Wilnie, 11: 335– 347.

Motiejūnaitė J., Miądlikowska J., 1998: Revised list of the genus *Peltigera* (Lichenized *Ascomycotina*) and peltigericolous fungi in Lithuania. – *Acta Mycologica*, 33 (2): 307– 316.

Motiejūnaitė J., 2002: LapiŖkosios ir krūmiŖkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdŖiai: BILAS, WI.

Summary

An endangered species; two sparse populations are known in the south-eastern part of the country.

Aprađė Jurga Motiejūnaitė

Pvynuotoji meðkapėdė

Peltigera lepidophora (Nyl. ex Vain.)

KLASĖ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA MEÐKAPĖDINIAI (*PELTIGERACEAE*)

2 (V) kategorija

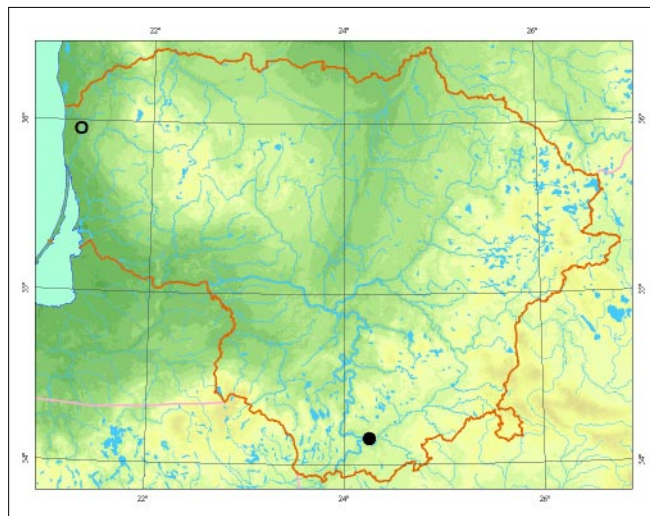
Statusas. Á Lietuvos raudonąjå knygå rûðis áraðyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rûðis, aptinkama Europoje, Azijoje, Ðiaurės ir Pietø Amerikoje, Grenlandijoje, Havajuose, Naujojoje Zelandijoje, arktinėje ir borealinėje zonose, õiltesnio klimato juostose – kalnuose. Lietuvoje þinomos 2 radavietės pietinėje ir ðiaurvakarinėje dalyje, gali būti daþnesnė.

Biologija ir ekologija. Auga ant smėlingo, daþniausiai kalkingo dirvoþemio atvirose vietose, ypač pamiðkėse. Ekologiniai poreikiai Lietuvoje maþai þinomi. Kerpei bûdingas lapiðkas, iki 5 cm skersmens gniupulas. Virðutinė jo pusė pilkai rusva, pavirðius veltiniðkas (veltinis storas ir pasiðiauðæs), su plokðeiais, blyneliø formos dariniais – izidėmis. Apatinė pusė õviesi, su vos rusvomis gyslelėmis ir kuokðtais auganėiomis rizinomis. Panaðiose vietose galinėios augti tariamosios meðkapėdės (*Peltigera didactyla*) gniupulo virðutinės pusės veltinis plonesnis, nepasiðiauðæs, pavirðius beveik lygus ir niekada nebūna blyneliø formos dariniø.

Populiacijø gausumas. Populiacijø gausumas ir bûklė neþinomi. Aplinkinėse õalyse aptinkama sporadiðkai.

Grėsmės ir apsauga. Klimato õiltėjimas, miðkø sodinimas, pievø apaugimas krūmais nustojus ganyti gyvulius.

Informacijos õaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiðkosios ir krūmiðkosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species; two localities are known, population abundance and present state unknown.

Apraðė Jurga Motiejūnaitė

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Plaèioji platurpè

Lobaria pulmonaria (L.) Hoffm.

KLASÈ AUKÐLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ÐEIMA PLATURPINIAI (*LOBARIACEAE*)

2 (V) kategorija

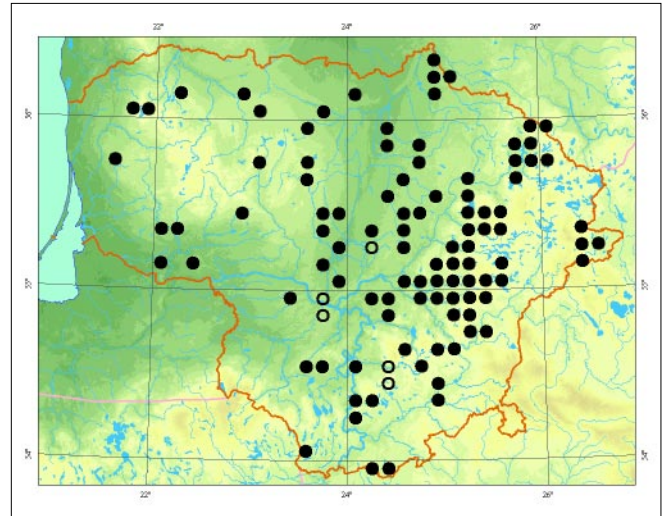
Statusas. Á Lietuvos raudonàjà knygå rûðis áraðyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ðiaurès ir Centrinèje Amerikoje, Afrikoje, borealinèje ir temperatinèje zonoje, pièèiau – kalnuose.

Lietuvoje þinoma 120 radavieèiø ávairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø lapuoèiø medþiø kamienø senuose miðkuose ar jø salelèse. Ilgamþpè ir sunkiai plintanti kerpè. Neauga jaunuose ir vidutinio amþiaus miðkuose, ant jaunø medþiø. Nyksta daugelyje Europos ðaliø (iðskyrus stipriai okeanines vietas). Kerpei bûdingas labai stambus (iki 30 cm skersmens) gniupulas, priaugæs prie substrato vienu kraðtu. Kitas kraðtas ðpniausiai upsirietæs ir pakilæs á virðø. Virðutinè jo pusè þalsvai rusva ar pilkðvai þalsva, sudrèkusi – ryðkiaiai þalia, pavirðius labai reljefiðkas, briaunotas ir duobètas (kiek primena plauèiø pavirðiø). Apatinè pusè ruda, veltiniðka, pavirðius su iðkilimais, kurie atkartoja virðutinès pusès duobeles. Iðskirtinès iðvaizdos kerpè, kurios neámanoma supainioti su jokia kita, auganèia mûsø ðalyje.

Populiacijø gausumas. Daugumà populiacijø sudaro vienas ar keli medþiai, apaugæ ðiø kerpiø gniupulais. Daugelis populiacijø neatsinaujina – jas sudaro tik

seni gniupulai, beveik niekada nebeaptinkama su vaisiakûniais. Gausiausia ir gyvybingiausia populiacija yra Asvejos regioniniame parke.

Grèsmès ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiùstanèiø ir nudþiuvusiø medþiø ðalinimas, senø miðkø plotø iðskaidymas.

Informacijos ðaltiniai

Motiejûnaitè J., 2002: Lapiðkosios ir krûmiðkosios kerpès (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosaes*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species; 120 localities are known, most populations consist of one or several phorophytes colonized by thalli of this lichen. Most of the populations contain only senile thalli.

Apraðè Jurga Motiejûnaitè

Pydrûno Sinkevièiaus nuotrauka

Miltuotoji nefroma

Nephroma parile (Ach.) Ach.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA NEFROMINIAI (NEPHROMATACEAE)

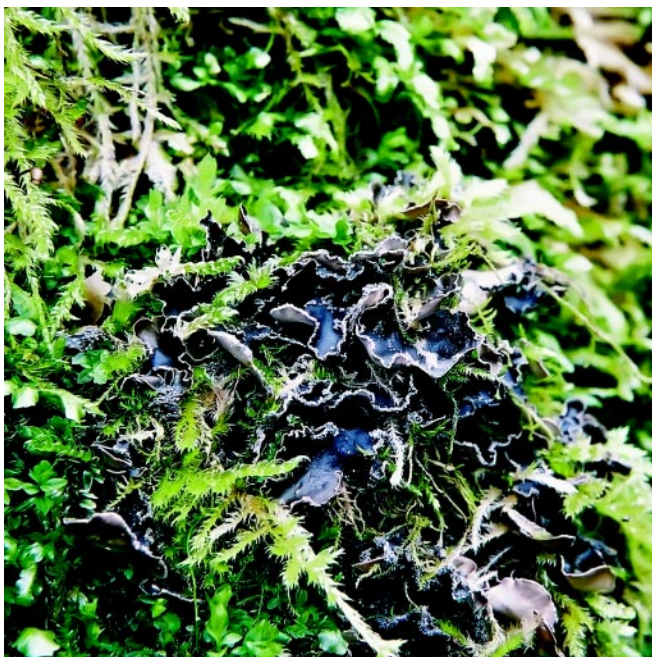
1 (E) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2005 m.

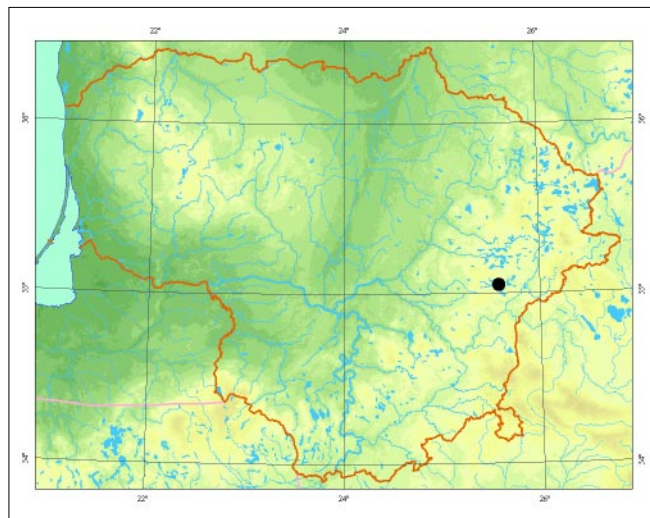
Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės ir Pietų Amerikoje, Grenlandijoje, nuo arktinės zonos pietinės dalies iki temperatinės zonos Ėiaurinės dalies, Ėiltesnio klimato zonoje – kalnuose.

Lietuvoje Ėinoma 1 radavietė Asvejos regioniniame parke.

Biologija ir ekologija. Auga senuose miĖriuose miĖkuose ant apsamanojusio medĖio kamienų. Reikli aplinkai, neplinta dideliais atstumais. Gali augti tik esant tinkamam miĖko mikroklimatui ir pakankamam substrato (medĖio) amĖiui. Neaptinkama vidutinio amĖiaus ir jaunuose miĖkuose. KerĖi būdingas lapiĖkas gniupulas, kurio lakĖtų virĖutinė pusė pilkai ar melsvai rusva, su gausiais miltiĖkais dariniais – soredėmis. Apatinė pusė balsva, lygi ar kiek veltiniĖka, be gyslelių. Ant samanotų medĖio kamienų aptinkamų meĖkapėdĖio (*Peltigera*) genties kerĖio gniupulo apatinė dalis būna su ryĖkiomis gyslelėmis ir rizinomis.

Bydrūno Sinkeviėiaus nuotrauka

Populiacijų gausumas. Ėinoma tik 1 populiacija, kuriā sudaro negausūs gniupulai, augantys ant kelių medĖio. Populiacijos gausėjimo galimybių iĖ aplinkinių populiacijų beveik nėra, nes artimiausios dabar egzistuojanėios populiacijos yra Estijoje ir pietinėje Ėvedijoje, o Ėi rūĖis tokiais dideliais atstumais neplinta.

Grėsmės ir apsauga. MiĖkų kirtimas, sausinimas, Ėpiūstanėio ir nudĖiūvusio medĖio Ėalinimas, senų miĖkų plotų iĖskaidymas; klimato Ėiltėjimas.

Informacijos Ėaltiniai

Motiejūnaitė J., Stonėius, D., Kukwa M., 2005: Contribution to the Lithuanian flora of lichens and allied fungi. II. – Botanica Lithuanica, 11 (1): 41– 49. Herbariumo pavyzdĖiai: BILAS.

Summary

An endangered species; one sparse, isolated population is known in the eastern part of the country.

ApraĖė Jurga Motiejūnaitė

Gûbriuotoji pûsliakerpė (sin. Gûbriuotoji saitakerpė)

Lasallia pustulata (L.) M rat (sin. *Umbilicaria pustulata* (L.) Hoffm.)

KLASĖ AUK LIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
 EIMA SAITAKERPINIAI (*UMBILICARIACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas.   Lietuvos raudonaj  knyg  r d s  ra yta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Afrikoje,  iaurės ir Centrinėje Amerikoje, nuo borealinės zonos pietinės dalies iki paatogr pių zonos.

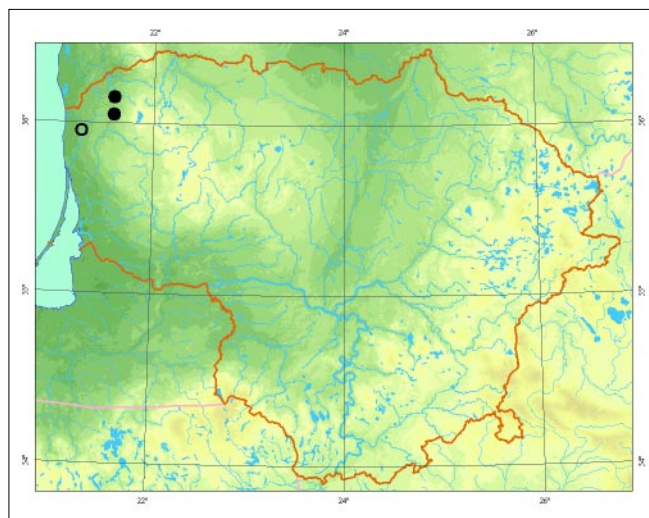
Lietuvoje  inomos 4 radavietės  iaurvakinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatin  riedulių riedulynuose, retai ant senų akmens m ro tvorų. Reta temperatinės zonos lygumose. Kerpei b dingas 3–7 cm skersmens lapi kas vienalak tis gniupulas, kuris tvirtinasi prie substrato vienu gomfu. Vir utinė gniupulo pusė juodai ruda, su gausiomis  dkiliomis pūslelėmis ir smulkiais koral dkomis  daugėlėmis – izidėmis. Apatinė pusė – nuo pilkai rudos iki juodos, pavir ius šiurkštus. Nuo pana ių saitakerpių (*Umbilicaria*) genties r d i skiriasi p slėta gniupulo vir utine puse.

Populiacij  gausumas. Populiacija  aukli  riedulyne gausi, šiuo metu tiesioginis pavojus jai negresia, ta iau populiacija gali labai sum pėti ar  nykti riedulynams apaugus kr mais.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Riedulyn  apaugimas kr mais nu-stojus ganyti gyvulius, senų m ro tvorų restauracija.

Informacijos  altiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapi kosios ir kr mi kosios ker-pės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruti-cosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzd iai: WI.

Summary

A vulnerable species; four localities are known, one population is abundant and there is no direct threat at present, yet decline is possible if the boulder meadow overgrows with shrubs.

Apra ė Jurga Motiejūnaitė

Suodinoji saitakerpė

Umbilicaria deusta (L.) Baumg.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA SAITAKERPINIAI (UMBILICARIACEAE)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, Grenlandijoje, arktinėje ir borealinėje zonoje, Ėiltesnio klimato juostose – kalnuose.

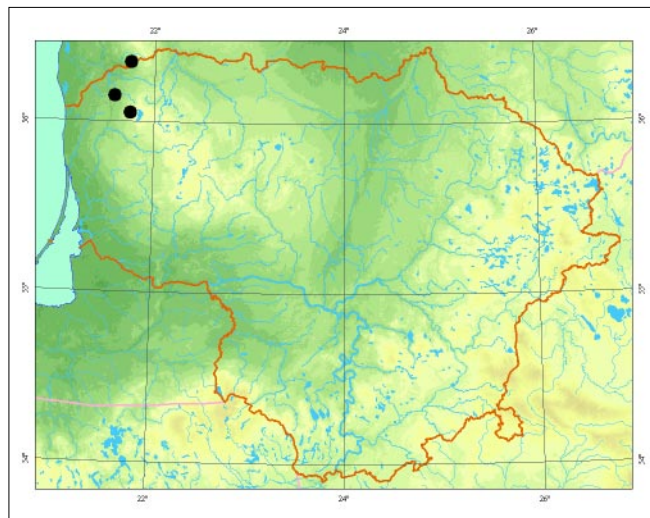
Lietuvoje Ėinomos 4 radavietės Ėiaurvakarinėje dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinio riedulio riedulynuose. Reta temperatinės zonos lygumose. Kerpei būdingas 2–3 cm skersmens lapiokas gniuþulas, kuris susideda iš keliu laku, o prie substrato tvirtinasi vienu gomfu. Viruutinė gniuþulo pusė juodai ruda, su gausiomis smulkiomis išaugėlėmis – izidėmis. Apatinė pusė kiek Ėviesesnė uþ viruutinę, duobėta. Nuo panašios daugialakūtes saitakerpės (*Umbilicaria polyphylla*) skiriasi gausiomis išaugėlėmis gniuþulo viruutinėje pusėje.

Populiacijū gausumas. Populiacija Ėaukliu riedulyne gausi, Ėiuo metu tiesioginis pavojus jai negresia, taėiau galima grėsmė yra riedulynu apaugimas krūmais.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Riedulynu apaugimas krūmais nustojus ganyti gyvulius.

Informacijos Ŗaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiokosios ir krūmiokosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius. Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species; four localities are known, one population is abundant and there is no direct threat at present, yet decline is possible if the boulder meadow overgrows with shrubs.

ApraĖ Jurga Motiejūnaitė

Daugialakštė saitakerpė

Umbilicaria polyphylla (L.) Baumg.

KLASĖ AUKŠLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA SAITAKERPINIAI (*UMBILICARIACEAE*)

2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūđis ārađyta nuo 1992 m.

Paplitimas. Kosmopolitinė rūđis, aptinkama visuose ėemynuose arktinėje ir borealinėje zonose, ōiltesnio klimato juostose – kalnuose.

Lietuvoje ėinomos 2 radavietės Salantø regioniniame parke.

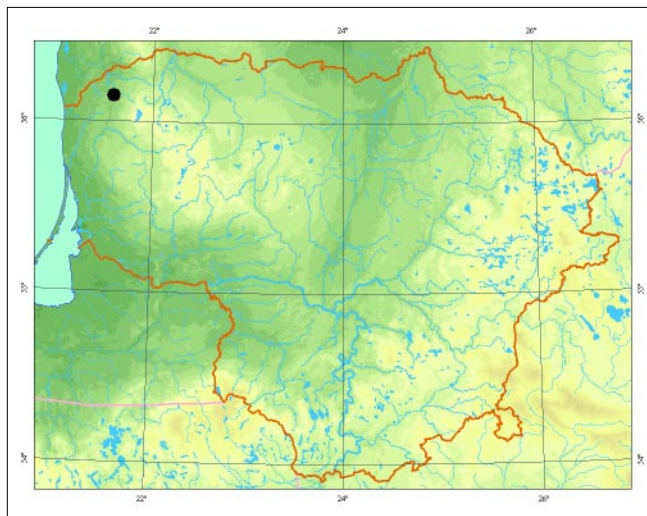
Biologija ir ekologija. Auga ant silikatinio riedulio riedulynuose. Reta temperatinės zonos lygumose. Kerpei būdingas 2– 3 cm skersmens lapiškasis gniuėulas, kuris susideda iš keliø lakštø, o prie substrato tvirtinasi vienu gomfu. Virđutinė gniuėulo pusė tamsiai ruda ar juodai ruda, lygi, be išaugėliø. Apatinė pusė juoda, lygi. Nuo panađios suodinosios saitakerpės (*Umbilicaria deusta*) skiriasi lygia, be išaugėliø virđutine gniuėulo puse.

Populiacijø gausumas. Populiacija ėaukliø riedulyne gausi, ōiuo metu tiesioginis pavojus jai negresia.

Grėsmės ir apsauga. Riedulynø apaugimas krūmais nustojus ganyti gyvulius.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Informacijos ōaltiniai

Motiejūnaitė J., 2002: Lapiškosios ir krūmiškosios kerpės (*Ascomycetes lichenisati. Species foliosae et fruticosae*). – Lietuvos grybai, 13 (1). – Vilnius.

Summary

A vulnerable species; two localities are known, one population is abundant and there is no direct threat at present, yet decline is possible if the boulder meadow overgrows with shrubs.

Aprađė Jurga Motiejūnaitė

Skylėtoji spuoguo­­­tė

Pertusaria pertusa (Weigel) Tuck.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA SPUOGUOTINIAI (*PERTUSARIACEAE*)

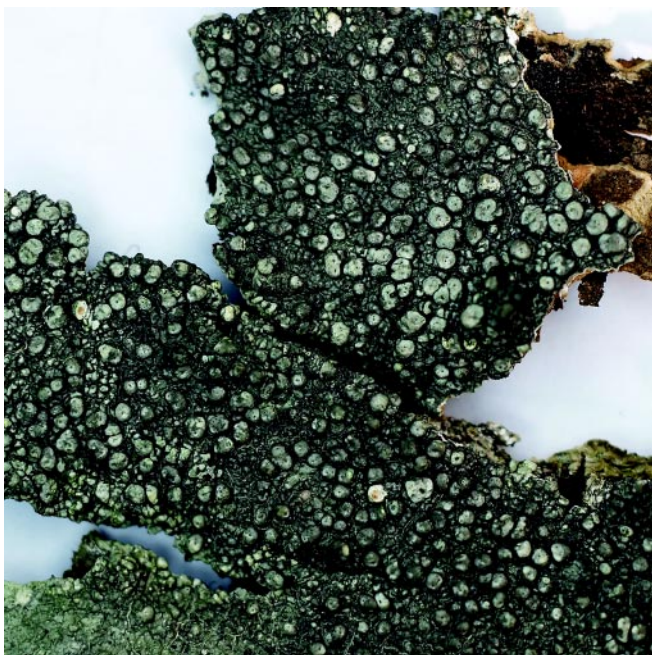
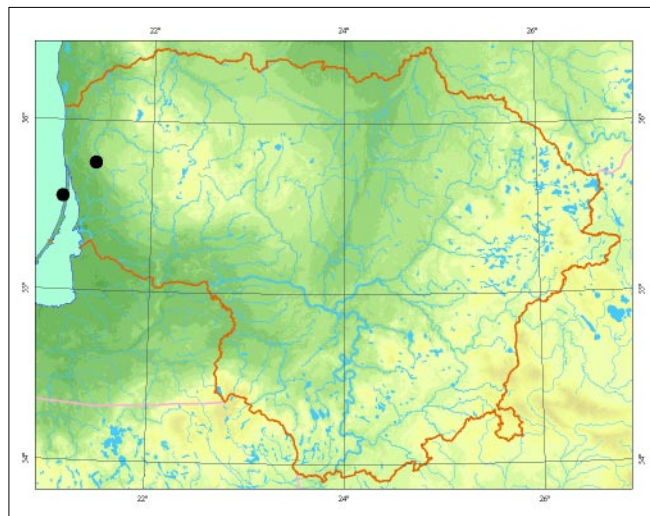
3 (R) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Afrikoje (Kanarø salose), nuo borealinės iki mediteraninės zonos.

Lietuvoje þinomos 2 radavietės. Greiėiausiai yra daþnesnė, ypaė vakarinėje Ėalies dalyje.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoėiø medþiø kamienø natūralios kilmės miðkuose ir parkuose. Kerpėi būdingas þiauberiðkas, pilkas, kiek blizgantis, lygus ar raukðlėtas karpotas gniupulas su keliomis ryðkiomis zonomis pakraĖiuose. Vaisiakūniø beveik nematyti, jie po kelis panirā Ā gniupulo karputes, atsiveria tik taðko formos angelėmis. Sporos labai stambios, po dvi aukðlyje. PanaĖiausia kerpė yra daþnai pasitaikanti ir panaĖiose augavietėse randama lygioji

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

spuoguo­­­tė (*Pertusaria leioplaca*), kurios karpūtėse daþniausiai būna tik po vienā apotecā, o sporos – po keturias aukðlyje.

Populiacijø gausumas. Populiacija KurĖiø nerijoje yra labai gausi, jos būklė stabili jau kelis deðimtmeėius. Antros populiacijos gausumas ir būklė neþinomi.

Grėsmės ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusių medþiø Ėalinimas.

Informacijos Ŗaltiniai

Motiejūnaitė J., 1999: Checklist of lichens and allied fungi of Lithuania. – Botanica Lithuanica, 5 (3): 251– 269. Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

A rare species; two localities are known. One population has been stable and abundant for at least several decades.

ApraĖė Jurga Motiejūnaitė

Dviguboji artonija

Arthonia didyma Körb.

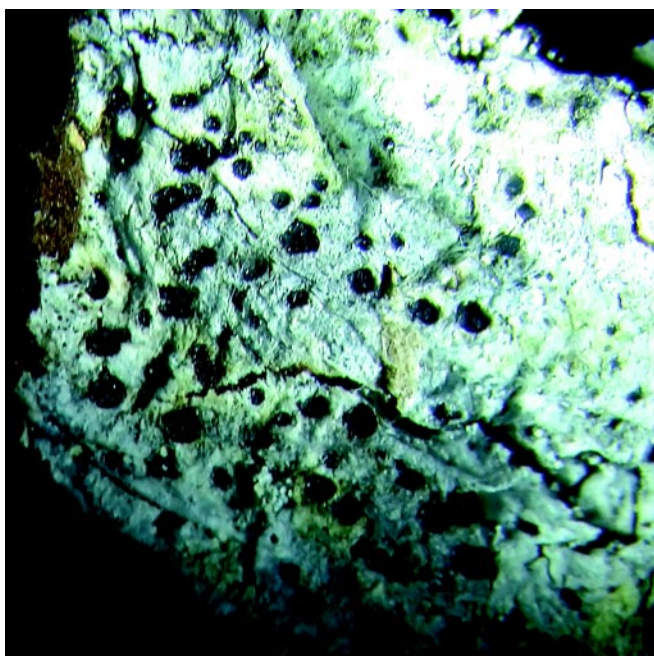
KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA ARTONIJINIAI (*ARTHONIACEAE*)

2 (V) kategorija

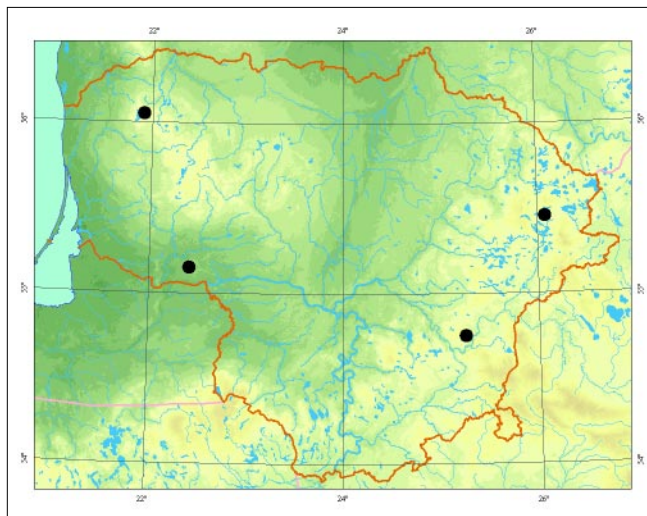
Statusas. Ā Lietuvos raudonājā knygā rūĖis ėraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, ĖiaurĖs Amerikoje, nuo borealinĖs zonos pietinĖs dalies iki mediteraninĖs zonos. Lietuvoje ėinomos 4 radavietĖs ėvairiose dalyse, tikriausiai yra daĖnesnĖ.

Biologija ir ekologija. Auga ant lapuoĖiø medĖiø natūralios kilmĖs lapuoĖiø ir miðriuose miðkuose, daĖniau senuose, taĖiau nĖra prieraidi vien seniems miðkamams. KerpĖi būdingas plonas, rusvai þalsvas þiauberiðkas gniuþulas, daĖnai paniræs ė substratā. Vaisiakūniai – juodi, plokšti ar kiek ėdubæ apskritø ar pailgø ðemeliø pavidalo apoteciai. AukðliasporĖs dvilastĖs, bespalvĖs, vĖliau tampa rusvos ir karpotos. Ðiā kerpæ nesunku supainioti su vynine (*Arthonia vinosā*) ir kaðtonine (*A. spadiceā*) artonijomis, kuriø vaisiakūniai aukðtesni, niekada nebūna ėdubæ, be to, kaðtoninĖs artonijos aukðliasporĖs gerokai maþesnĖs ir neparudoja su amþiumi, o vyninĖs artonijos vaisiakūniø pigmentas daĖnai tarsi nudaþo aplinkinā gniuþulā.

Jurgos MotiejūnaitĖs nuotrauka

Populiacijø gausumas. Gausumas nĖpinomas. Sporadiškai aptinkama beveik visose Lietuvos supanĖiose ŗalyse.

GrĖsmĖs ir apsauga. Miðkø kirtimas, dþiūstanĖiø ir nudþiūvusiø medĖiø ŗalinimas.

Informacijos ŗaltiniai

MotiejūnaitĖ J., 2000: VieðvilĖs rezervato kerpĖs ir su jomis susijæ grybai. – Botanica Lithuanica, 6 (2): 203–216.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI.

Summary

A vulnerable species; four localities are known and it grows in natural deciduous and mixed forests, yet is not confined exclusively to old forests.

ApraðĖ Jurga MotiejūnaitĖ

Baltakrautė artonija

Arthonia leucopellaea (Ach.) Almq.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA ARTONIJINIAI (ARTHONIACEAE)

2 (V) kategorija

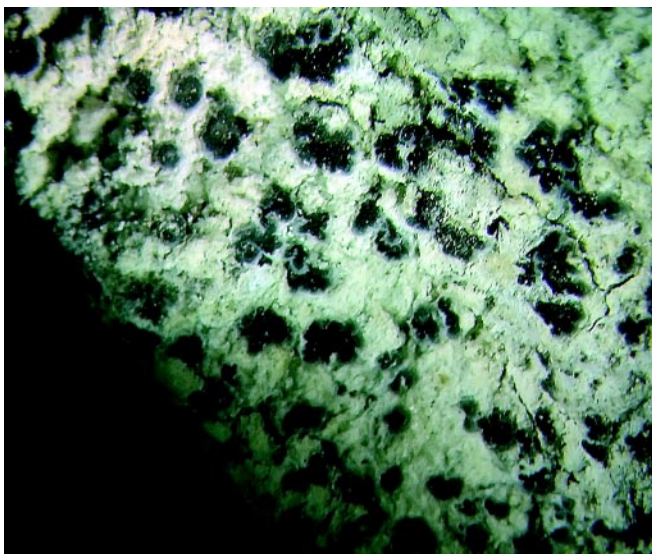
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Ėiaurės Amerikoje, subokeaninė rūĖis, aptinkama borealinės zonos pietinėje dalyje ir temperatinės zonos Ėiaurinėje dalyje bei Vidurio Europos kalnuose.

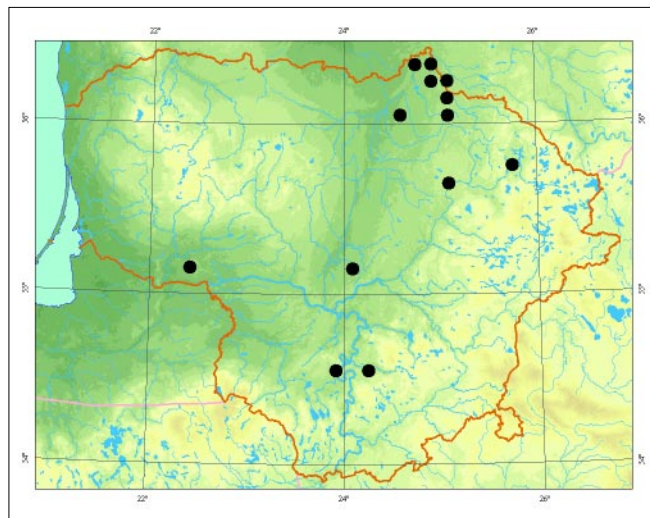
Lietuvoje Ėinoma 20 radavieėiū āvairiose dalyse.

Biologija ir ekologija. Auga ant senū eglė ir juodalksnė, retai ant lapuoėiū medėiū kamienū senuose, Ėapniausiai drėgnuose miėriuose miėkuose, taip pat tokiū miėkū salelėse griovose ir palei upelius. Kerpei būdingas gana plonas, miltėdkas ar voratinkliėdkas, balsvas, kartais su Ėviesiai violetiniu atspalviu gniupulas ir gausūs, netaisyklingū dėmeliū formos, plokėti arba kiek iėgaubti, rudi arba juodi su balsvais kraėtais, Ėapnai su plonyte pilkėvū dulkeliū apnaėa vaisiakūniai – apoteciai. Iė visū panaėiū kerpiū iėsisikiria netaisyklingos formos rusvais ar juosvais vaisiakūniais su Ėviesesniais kraėteliais.

Populiacijū gausumas. Gausumas neėinomas. Tikriausiai populiacijos negausios, paprastai aptinkamos ant pavieniū forofitū.

Jurgos Motiejūnaitės nuotrauka

Grėsmės ir apsauga. Miėkū kirtimas, Ėpiūstanėiū ir nudėiūvusėiū medėiū Ėalinimas, miėkū sausinimas, senū miėkū plotū iėskaidymas.

Informacijos Ėaltiniai

Motiejūnaitė J., 2000: Viedėvilės rezervato kerpės ir su jomis susiję grybai. – *Botanica Lithuanica*, 6 (2): 203–216.

Motiejūnaitė J., Kukwa M., Czarnota P., Prigodina-Lukoėienė I., Himelbrant D., Kuznetsova E., Kowalewska A., 2003: Lichens and allied fungi collected during the XV Symposium of Baltic Mycologists and Lichenologists in Birėtonas, Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 9 (2): 109–119.

Herbariumo pavyzdėiai: BILAS, LECB.

Summary

A vulnerable species; 20 localities are known, usually not abundant.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Vyninė artonija

Arthonia vinosa Leight.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (*ASCOMYCETES*)
ĖEIMA ARTONIJINIAI (*ARTHONIACEAE*)

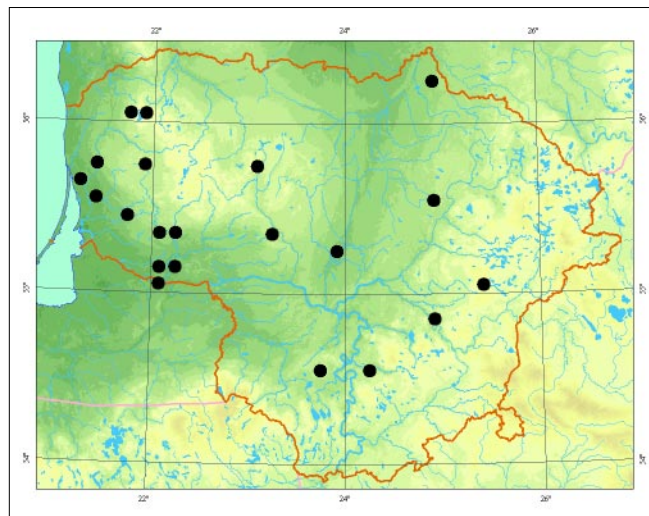
2 (V) kategorija

Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis ĀraĖyta nuo 2000 m.

Paplitimas. Europoje, Azijoje, Ėiaurės Amerikoje, nuo borealinės zonos pietinės dalies iki mediteraninės zonos.

Lietuvoje Ėinomos 33 radavietės Āvairiose dalyse, daþnesnė ir gausesnė vakarinėje Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant senų lapuoėių medþių, ypaė Āpuolų kamienų, daþniausiai senuose miėriuose miėkuose. Kerpei būdingas plonas, kartais kiek miltiėkas ar smulkiai grūdėtas, kartais paniręs Ā substratā, balsvas ar gelsvai rusvas, daþnai rudomis, su oranþinių atspalvių dėmėmis gniupulas (dėmės ypaė pastebimos aplink vaisiakūnius, atrodo, tarsi jų pigmentas būtų nudaþęs gniupulā). Vaisiakūniai – kiek iėgaubti, apskriti ar pailgų dėmelių pavidalo, rudi, su raudonu ar oranþiniu atspalviu, retai – juodi apoteciai. Aukėliasporės dvilastės, bespalvės, vėliau tampa rusvos ir karpotos. Ėiā kerpę nesunku supainioti su dvigubąja (*Arthonia didyma*) ir kaėtonine (*A. spadicea*) artonijomis. Pirmosios vaisiakūniai Ėemesni, niekada nebūna iė-

gaubti, gniupulas be rudų dėmių, o kaėtoninės artonijos ir gniupulas be rudų dėmių, ir aukėliasporės maþesnės, bespalvės ir nebūna karpotos.

Populiacijų gausumas. Gausumas neþinomas, kai kur (pvz., Ėemaitijos nacionaliniame parke) populiacijos gausios.

Grėsmės ir apsauga. Miėkų kirtimas, dþiūstanėių ir nudþiūvusių medþių Ėalinimas.

Informacijos šaltiniai

Motiejūnaitė J., 2000: Vieėvilės rezervato kerpės ir su jomis susiję grybai. – *Botanica Lithuanica*, 6 (2): 203–216.

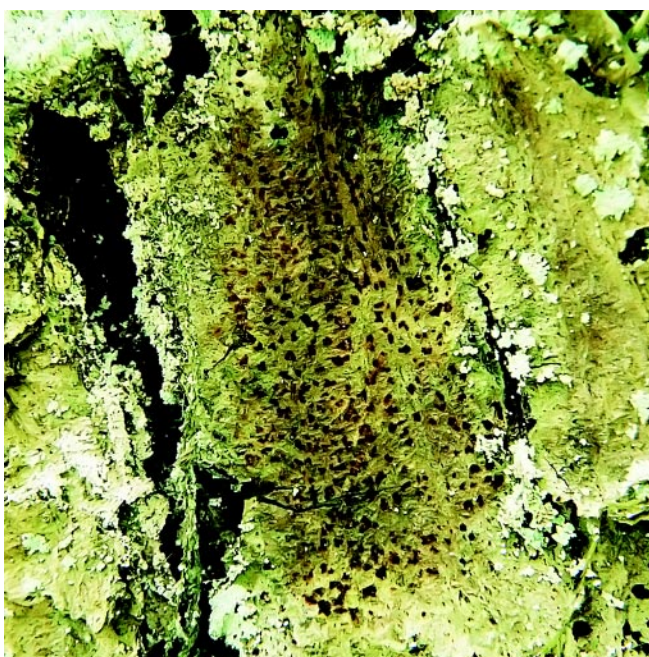
Motiejūnaitė J., Kukwa M., Czarnota P., Prigodina-Lukoėienė I., Himelbrant D., Kuznetsova E., Kowalewska A., 2003: Lichens and allied fungi collected during the XV Symposium of Baltic Mycologists and Lichenologists in Birėtonas, Lithuania. – *Botanica Lithuanica*, 9 (2): 109–119.

Herbariumo pavyzdþiai: BILAS, WI, LECB, GPN.

Summary

A vulnerable species; 33 localities are known, most frequently confined to old forests.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Pydrūno Sinkeviėiaus nuotrauka

Ąpuolinė baktrospora

Bactrospora dryina (Ach.) A. Massal.

KLASĖ AUKĖLIAGRYBIAI (ASCOMYCETES)
ĖEIMA ROĖELINIAI (ROCCELLACEAE)

1 (E) kategorija

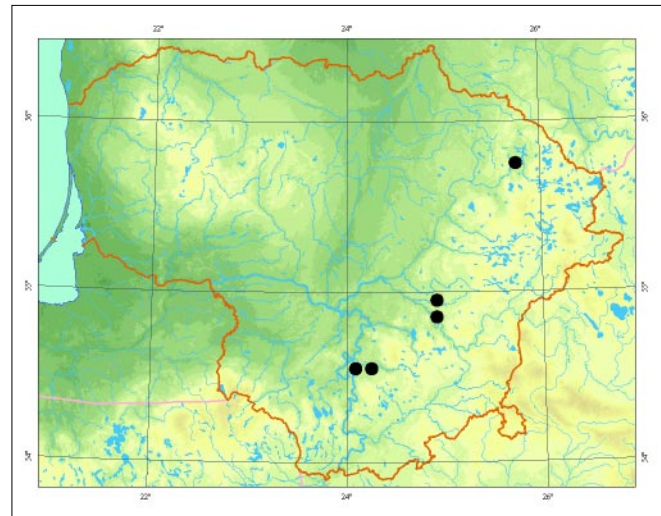
Statusas. Ā Lietuvos raudonąjā knygā rūĖis āraĖyta nuo 2003 m.

Paplitimas. Europos temperatinės ir mediteraninės zonos okeaninėje ir subokeaninėje dalyje. Ėinomos 7 radavietės Vidurio, Pietryėiø ir Ėiaurės Rytø Lietuvoje.

Biologija ir ekologija. Auga ant senø āpuolø lapuoėiø ir miėriuose miėkuose. Kerpei būdingas baltas, lygias þiauberės pavidalo gniuþulas ir juodi vaisiakūniai – lecidinio tipo apoteciai. Aukėliasporės – ilgos, daugialastės, taėiau anksti subyranėios ā paskirus fragmentus po 2– 4 ląsteles. Morfologiėkai panaėios rūėys yra pelėsinė artonija (*Arthonia byssacea*), kurios vaisiakūniai padengti stora balta dulkelio apnaėa bei artoninė artonija (*A. arthonioides*), kurios gniuþulas pilkesnis. Abi Ėios rūėys labai skiriasi savo apotecio anatomine sandara ir aukėliasporėmis.

Renato Jakaiėio nuotrauka

Populiacijø gausumas. Aptinkama ant senø ir labai senø medþiø. Nerandama ant jaunø ir vidutinio amþiaus āpuolø bei medþiø, auganėiø pavieniui, ne miėkuose. Visose radavietėse aptikta tik po 1– 5 medþius, apaugusius Ėios kerpės gniuþulais. Gali iėnykti dar labiau sumapėjus tinkamø forofitø skaiėiui. Didesnė pusė radavieėiø nėra grieþtai saugomose (rezervatinio reþimo) teritorijose. Reta rūėis beveik visame paplitimo areale.

Grėsmės ir apsauga. Miėkø kirtimas, dþiūstanėiø ir nudþiūvusio medþiø Ėalinimas, senø miėkø plotø iėskaidymas.

Informacijos šaltiniai

Prigodina-Lukoėienė I., Kukwa M., Naujalis J. R., 2003: Lichen species new to Lithuania. – Botanica Lithuanica, 9 (4): 379– 384.

Herbariumo pavyzdþiai: WI, BILAS.

Summary

An endangered species that grows only on ancient oaks in forests. Seven localities are known, yet each has only several phorophytes colonized by this lichen.

Apraėė Jurga Motiejūnaitė

Lietuviškø vardø rodyklė

- Agaras plūduriojantysis 402
Akmenkepis iðcentrinis 732
Aksombaravykis parazitinis 680
- raudonkepuris 681
Aldrūnė pūslėtoji 452
Antbarzdė belapė 554
Antis pilkoji 186
- smailiauodegė 187
- ūkaukūtasnapė 188
- urvinė 185
Apolonas juodasis 102
Apsiuva kalninė 90
- mėlynsparnė 91
Apuokas didysis 231
Apuokė pūkuotoji 291
Arionas juodasis 28
Arnika kalninė 529
Artonija baltakrautė 787
- dviguboji 786
- vyninė 788
Asiūklis didysis 388
Astrancija didpioji 472
Astras trispalvis 527
Atgiris statusis 385
Audinė europinė 161
Aukūliavarpis bohemiūkasis 624
- pirūtuotasis 625
Auksakepis Muþo 763
Auksavabalis aūtuoniataūkis 73
- marmurinis 71
- niūriaspalvis 72
Auksinukas didysis 104
- ūiaurinis 105
Aukstotė pelkinė 365
- pievinė 366
- vislioji 367
Aukšveitis pievinis 475
Ausylis rudasis 262
Auslinda smėlinė 59
Ausūnis smiltyninis 626
Avocetė 215

Āpuolas bekotis 428

Bajorė juodgalvė 520
Baktrospora āpuolinė 789
Baltasprindis pilkasis 33
Balteklė melsvoji 660
Baltikas aitrusis 671
- Baėo 669
- plauūabudinis 670
- salierinis 668

Baltuosėdis gumbuotasis 646
Bangija purpurinė 275
Baravykas blyūkūsis 675
- bronzinis 672
- dēmėtasis 673
- Fechtnerio 674
- kartūsis 677
- kislūsis 676
Baravykpintė pilkoji 688
Bartramija tiesialapė 290
Barzdenė barzdotoji 294
- lieknoji 293
Baublys didysis 179
- maþasis 180
Bazanija tridantė 301
Begalis plaėialapis 478
- prūsinis 479
Bėgikas juodakrūtis 218
Bekmanija paprastoji 610
Bembiskas ilgāþandis 152
Berþas kerūpis 430
- liekninis 429
Berutis raudonþiedis 506
Bitė mėlynoji 35
- stepinė gauruotakojė 147
Blakstienė rudoji 734
Blandis þalsvaþiedė 559
Bligna trilapė 411
Blizgė daugiametė 449
Blizgiavabalis iūdaginis 77
- liepinis 78
Blizgutis tikrinis 703
Bobausis apskritasporis 620
Briedragė kintanėioji 756
- skėtrioji 755
Briedþiukas puslaisvis 623
Brija apskritalapė 346
- Funko 347
- Ðleicherio 345
Brylytė miltuotoji 747
- tamsioji 746
- ūviesiagalvė 748
Bukasnapė liekninė 370
- paupinė 368
- rinėiuotoji 369

Cefalozija grandinėlinė 302
Cidarija estinė 129
Cikada kalninė 60

Ėemerys Lobelio 405

Ėesnakas dirvinis 544
- kampuotasis 546
- meūkinis 548
- porinis 547

Danėiasnapis didysis 192
- vidutinis 191
Dantūnelis lapinis 720
- meūkinis 719
Dėlė medicininė 23
Didenė kalkinė 338
Dygė Riėardsono 376
- vingiastiebė 375
Dyglutis mėsingasis 684
Diploūstis samaninis 751
Dirsuolė miūkinė 601
- staėioji 602
Dirvapintė suaugtinė 697
Dirvinukas pajūrinis 138
Dirvuolė kvapioji 454
Dobilas ilgagalvis 460
- penkialapis 459
Drėgva balkūvoji 352
Drepanė pataisinė 371
Drikūa kreivoji 380
Driuūė ilgakalė 334
Druskė smiltyninė 427
Dumblabragis aūþalnis 284
- lizdiūkasis 283
Dumblialaiūkis lancetinis 531
- siauralapis 530
Duoja rutė 295
Dusia plaėioji 68
Dviguonė ūirdinė 553
Dvyndantė durpyninė 328
- garbanotoji 329
- raukūlėtoji 330
- þalioji 331
Dþioveklė blyūkioji 503
- didpioji 502

Efemerėlė rudasparnė 41
Elniagrybis kislūsis 632
Elniavabalis 31
- ūiaurinis 74
Eraiėinas miūkinis 612
- smėlyninis 613
Erelis jūrinis 196
- didysis rėksnys 200
- kilnūsis 201
- maþasis rėksnys 199

Eresas raudonasis 39
 Erika tyrulinė 435
 Eperė uolinė 377
 Eperutė menturlapė 532

 Frulanija tasioji 304

 Gaga sibirinė 190
 Gaidukas 219
 Gandras juodasis 182
 Garbenis kardalapis 550
   - raudonasis 551
 Garnys didysis baltasis 181
 Gaurabitė sieninė 148
 Gaurenė netikroji 348
 Gebenė lipikė 470
 Gedutis vienalapis 575
 Gegūnė aukštoji 566
   - baltijinė 568
   - dėmėtoji 569
   - gelsvoji 571
   - plačialapė 570
   - raiboji 565
   - raudonoji 567
   - siauralapė 572
 Gegupraibė maŃoji 563
   - smulkiapiedė 564
   - Ńalmuotoji 562
   - vyriŃkoji 561
 Geldutė ovalioji 29
 Geltonkepīs raukŃlėtasis 757
 Gencijonas melsvasis 487
   - siauralapis 488
 Gencijonėlė pelkinė 490
   - pievinė 489
 Genys baltnugaris 242
   - tripirŃtis 243
 Gervė pilkoji 213
 Gijabudė melsvoji 648
   - Ńalsvoji 647
 Gijalekta Flotovo 749
   - guobinė 750
 Gyvatėdis 157
 GlaŃutė miŃkinė 419
   - smulkialapė 418
 Gleiviakerpė glebioji 774
 Gleivytiīs adatiŃkasis 777
   - kerpiŃkasis 776
   - latakinis 775
 Glindė karaliŃkoji 500
   - Kaufmano 404
   - miŃkinė 501
 Godūnas baltasis 629
 Grambuolys margasis 70
 GraŃiataurė ryŃkioji 622
 Grenlandija tankialapė 405
 Grybliėpuvis ŃiurkŃtusis 631

 Gričiuukas paprastasis 221
 Griėplė 212
 Grifolė kuokŃtinė 705
 Gulbė giesmininkė 183
 Guostė pelkinė 476
 Guotenė juosvoji 661
 Guotė geltonŃvynė 651
   - juosvoji 650
   - kietoji 653
   - purpurinė 652
   - Ńmėdinė 654
 GurgŃdis plaukuotasis 474
 Guveiniīs pūslėtasis 277
 Gvazdikas BorbaŃo 425
   - gauruotasis 424
   - puoŃnusis 426
   - smiltyninis 423

 Hesperija juodoji 99
   - rudmargė 101
   - smiltyninė 100
 Hidnotrija poŃeminė 621
 Hipotrachina alksninė 758

 IŃnura maŃoji 44
 Ilgalūpė nariuotoji 577

 Jonapolė gulsėioji 401
   - kalninė 433
   - plaukuotoji 432
 Juodbaravykis tikrasis 679
 Juodgalvė didŃiapiedė 511
 Juodkepīs smulkialakŃtis 759
 Juodsprindis baltajuostis 130
 Juodvabalis kelminis 85
 JūrŃarkė 214

 Kaldezija ŃirdŃialapė 404
 Kalnarūtė mūrinė 394
   - Ńerinė 396
   - Ńalioji 395
 Kalpokė iėėialapė 507
 Kalviukas dirvoninis 244
 Kamanė didŃiaakė 150
   - stepinė 151
 Kapnopsis 43
 Kardelis paprastasis 543
   - pelkinis 406
 Karklas gulsėiasis 445
   - laplandinis 443
   - mėlynialapis 444
 Karteklė didŃioji 645
 Kartenė lanksėioji 448
   - svogūninė 447
 Katilėlis boloninis 515
   - ŃiurkŃtusis 516
 Katuogė Ńiaurinė 401

 Kedenė glotnioji 733
   - ruduojanėioji 761
   - ŃiurkŃėioji 762
 Kelerija Delavinio 606
 KelmagrauŃis pŃuklaūsis 87
 Kelmenė kimininė 630
 Kelmenis lazdyninis 708
 Kempė karpotoji 715
   - kvapnioji 716
 Kempinė tamsiarudė 687
 Kemsia siauralapė 322
 Kepena aŃuolinė 649
 KerėŃa ŃikŃninė 382
 Kerpytė taŃkuotoji 33
 KeŃas iŃcentrinis 732
 KeŃytė Ńalsvoji 754
 Kiaulpienė driskioji 521
   - Ńvedinė 522
 KiŃkiaausis geltonasis 627
 Kielė geltongalvė 245
 Kietagrūdīs vaistinis 494
 Kimbara pavasarinė 485
 Kiminas graŃusis 319
   - minkŃtasis 316
   - plačialapis 318
   - tankusis 317
   - Vulfo 314
   - Ńvilgantysis 315
 Kiras maŃasis 225
 Kirlikas jūrinis 216
 Kirmvabalis Ńneiderio 84
 KiŃkis baltasis 263
 Klumpaitė plačialapė 549
 Kordulegastras geltonŃpiedis 52
 Kragas juodakklis 179
   - raguotasis 178
   - rudakaklis 177
 Krempliabudė gyslotoji 667
 Ktenidis riestasis 381
 Kudlė ŃiurkŃėioji 523
 Kukmedis europinis 399
 Kukulija pajūrinė 134
 Kukurdvelkis didysis 655
 Kukutis 239
 Kūlingė kupstinė 584
 Kūmutė raudonpilvė 170
 Kuoduotis puŃinis keliaujantis 132
 Kuokas didysis 692
 Kuolinga didŃioji 222
 Kuplė smailioji 335
 Kurtinys 208

 LaŃalas reliktinis 42
 LaŃiŃa 163
 Laibė dubioji 666
 Laibenis smiltyninis 450
 Laksva pelkinė 574

- Laumþirgis maþasis karaliðkasis 49
 - ðiaurinis 47
 - þaliasis 48
- Lekanora blyðkioji 764
- Lelija paprastoji vandens 408
- Lentarija atskiroji 693
- Lepidozija Pearsono 300
- Linapolë baltijinė 497
- Lingë pievinë 197
- Linkë trapioji 341
- Linlapis melsvasis 469
 - plikapiedis 468
- Lipikas plaëialapis 483
 - triþpiedis 484
- Liünmeldis pajürinis 582
- Liünsamanë tundrinë 373
- Lobelija eþerinë 517
- Lokys rudasis 160
- Lüðis 690
- Lügnë maþapiedë 409
- Lututë 236
- Machaonas 103
- Maitvabalis keturtaðkis 69
- Maludë totorinë 477
- Margûnas pavasarinis 32
- Marguolis esparcetinis 94
 - pietinis 92
 - raudonþpiedis 93
- Maþûnis juodkotis 656
- Maþuolë dirvinë 402
- Maurabragis baltijinis 286
 - pilkðvasis 288
 - ðluotelinis 287
- Medauninkas vienagumbis 573
- Medkirtis didysis trumpasparnis 88
- Medumëlë melisalapë 508
- Medvarlë europinë 169
- Medðarkë plëðrioji 249
- Meldelis ðerinis 581
- Meleta pilkoji 240
 - þalioji 241
- Mëlyngurklë 246
- Mëlitas melsvasis 599
- Melsvys baltajuostis 111
 - gencijoninis 108
 - kraujalakinis 110
 - smiltyninis 113
 - stepinis 112
 - taðkuotasis 109
 - þalsvasis 107
- Menegacija skylëtoji 760
- Menturdumblis blizgantysis 282
 - kurklinis 279
 - lieknasis 280
 - smailiavirðûnis 281
- Merkija ðiaurinë 308
- Meðkabudë trispalvë 664
- Meðkapëdë baltagyslë 736
 - gyslotoji 735
 - gulsëioji 778
 - karpuotoji 735
 - þvynuotoji 779
- Meðkutë baltamargë 54
 - geltonmargë 139
 - raudonsparnë 140
 - rudajuostë 34
- Mëðlagrybis kopinis 634
- Mëta miðkinë 512
- Mezija ilgakotë 350
 - pelkinë 349
 - tribriaunë 351
- Miegapelë æpuolinë 159
 - didþioji 264
 - miðkinë 265
- Mieþvienis europinis 603
- Miglë retapiedë 615
- Mikoblastas kraujaspalvis 771
- Mikrostoma ilgakotë 619
- Miltpuodë geltonoji 742
 - pilkoji 741
- Minkðtapintë ðvytruojanëioji 706
- Minkðtenis auksaspalvis 699
 - krokinis 698
- Minkðtûnis juosvasis 665
- Mizidë reliktinë 37
- Monapolë lietuvinë 608
 - miðkinë 609
- Muskrëslë paprastoji 525
- Naðlaitë aukðtoji 440
 - griovinë 441
 - liüninë 442
- Naktiþpiedë lietuvinë 422
 - þalsvoji 421
- Nakviða maþasis 255
 - rudasis 257
- Naras juodakaklis 175
- Narytþolë pajürinë 533
- Nariuotë dirvinë 401
- Nefroma miltuotoji 781
 - uþlinkusioji 737
- Nëgë jürinë 162
- Nehalenija maþoji 46
- Nendradusë dvijuostë 67
- Nendrinukë meldinë 247
- Nendrünë eraiëininë 600
- Nertis gleþnalapë 410
- Nertvë maþoji 358
 - patisinë 359
- Notra staëioji 509
- Odapintë putlioji 700
- Ofris musinis 560
- Paðiauðëlis juosvavarpis 611
- Palasëja 38
- Palemonas mëlynasis 493
- Pataisiukas patvankinis 384
- Papulnutë vingialapë 378
- Patvenis daugiametis 491
- Peikõtë laiboji 339
- Pelëausis Branto 252
 - küdrinis 253
 - Natererio 254
- Pelëda balinë 235
 - liepsnotoji 230
 - uralinë 234
 - þvirblinë 232
- Pelëdgalvis dvinulis 136
 - retasis ratuotasis 135
- Pelëdikë 233
- Pelësakalis 203
- Pelëþirnis geltonþpiedis 461
 - þirniaalapis 462
- Pelkiasprindis gelsvasis 127
 - spalvotasis 126
- Pelkinukas juodamargis 125
- Perlinukas pietinis 114
 - stepinis 106
 - ðiaurinis 115
- Peslys juodasis 194
 - rudasis 195
- Pienapolë pajürinë 438
- Piengrybis aitriakvapis 722
 - gelsvasis 725
 - geltonasis 726
 - jautakis 727
 - juodasis 723
 - kislusis 724
- Pievagrybis didysis 636
 - gelsvarudis 635
- Pievasprakðis raudonasis 76
- Pilelë Helerio 297
- Pintainë rausvoji 701
- Pintenis æpuolinis 702
- Pirõtûnis piestinis 691
- Plaëiaausis europinis 261
- Plateivë þalioji 558
- Platupë plaëioji 780
- Plaumuonë vandeninë 492
- Plauretis kvapasis 556
 - pievinis 555
- Plautë siauralapë 495
- Plikaplaiskë miðkinë 557
- Plikðnys dvispalvis 260
- Plikûnë plaëialapë 303
- Plynkepis juostinis 732

- Pliusnė garbanotoji 362
 - plunksninė 361
 Plojenė paprastoji 305
 Plokėiavabalis puėinis 83
 - purpurinis 82
 Plokėtkerpė diskinė 770
 Plūdė Meinshauzeno 535
 - siūlinė 536
 - smailialapė 534
 Plūdvoris didysis 40
 Plukenis didysis 539
 - lankstusis 538
 - maėasis 540
 Plunksnalapė prapangiaėpedė 547
 Poavipė pievinė 604
 Pokrepis Baumgartnerio 355
 Polija melsvoji 344
 Poniabudė Hadriano 696
 - ėuniėkoji 695
 Pontoporėja 31
 Potija brįjinė 337
 Praujenė rudeninė 514
 Pudmė taurinė 541
 Puikiapėgis didysis 31
 - ėiaurusis 61
 Pūkelis gelsvasis 526
 Puoėniaėėgis didysis 62
 - grakėtusis 63
 - ėalvarinis 64
 Purslainė ėvelnioji 374
 Purvuolis dvilapis 576
 Pūšliakerpė gūbriuotoji 782
 Pūtelis Gorskio 524
 Putokėlė Volfgango 403
 Putpelė 209
 Puvėseklė ėilinė 753
- Rainė eėerinė 165
 Raistenė pelkinė 471
 Raitinytė vaistinė 496
 Raktapėlė pelenėlė 463
 Ramalina baltįjinė 722
 - plonaėakė 773
 Ratainytė ėakotoji 586
 Ratenas pelkinis 481
 Raudonpintė skaisėioji 714
 - tikroji 713
 Raudonvirėis skroblyninis 678
 Raugė dirvinė 420
 Raukėliagybis plunksninis 707
 Raukėlius kopūstėgalvis 717
 Rėėiukas paprastasis 446
 Riėija Huebenerio 313
 - rausvoji 312
 Riestūnė ėvilėėioji 372
 Rikardija vingiuotoji 306
- Rizokarpas juodai ėaliasis 769
 Rudė 189
 Rumbainė ėliauėianėioji 379
 Ruonis ilėasnukis 270
 Rupėpė nendrinė 172
 - ėalioji 171
 Rūtenis tarpinis 415
 - tuėėiaviduris 414
- Saidra rusvoji 588
 Saidrenis gelsvasis 407
 Saitakerpė daugialakėtė 784
 - gūbriuotoji 782
 - suodinoji 783
 Sakalas keleivis 206
 Satyras akiuotasis 120
 - pelkinis 124
 - pietinis 123
 Satyriukas pievinis 122
 - rudaakis 121
 Saulaėarė maėalapė 453
 Sėjikas dirvinis 217
 Sėmainis ėaliasis 323
 Seradėlė smulkioji 458
 Sfinksas nakviėinis 98
 Sicista berėinė 266
 Sykas eėerinis 164
 Skaptukas ėpuolinis 79
 Skeltadantė Arnoldo 324
 - skiauterėtoji 326
 - smulkioji 325
 Skėriukas besparnis 58
 - kopinis 57
 Skersnukis 166
 Skėtė baltakaktė 53
 - grakėėioji 54
 - rudajuostė 56
 - ėarvuotoji 55
 Sketsakalis 206
 Skiautalūpis tamsialapis 552
 Skiautenė alpinė 296
 - Kunzės 292
 Skiautenis kvapusis 710
 Skydabudė baltoji 657
 Skydinukas puoėnūsis 89
 Skydvabalis didysis 80
 - pūzrinis 81
 Skydvėpis vasarinis 36
 Skylenis ėpuolinis 686
 - kamėtinis 685
 Skylėtbudė ėakotoji 712
 Skylutis vientisasis 711
 Sklenduonis plūduriuojantysis 311
 Skliautenė karoklinė 360
 Skolija gauruotoji 154
 Slepėderė eėerinė 386
- Slyva dygioji 455
 Smėliabitė ilėanosė 143
 - katilėlinė 142
 - raukėlėtoji 144
 - ėverino 145
 Smilėiasprindis 128
 Smilėenė ankstyvoji 607
 Smiltė siauralapė 417
 Smiltvapsvė kopinė 153
 Snaputis blįzgantysis 467
 Solorina akytoji 737
 Sotvaras pajūrinis 431
 Sparis 156
 Spyėlainis miėkinis 397
 Sprakėis didysis 75
 Sprindytis vingirinis 131
 Spuoguotė skylėtoji 785
 Starta pilkoji 251
 - sodinė 250
 Startsakalis 204
 Stiebinukas pajūrinis 137
 Stieėlapė akytoji 309
 - Vondraėeko 310
 Stiklasparnis ėpuolinis 95
 - juodalksninis 96
 - vapsvinis 97
 Stirnabudė melsvakotė 663
 - pilkėvarudė 662
 Storgalvis boruėinis 39
 Storplutis kurapkinis 730
 Strėliukė Johansono 45
 Stulgys 220
 Stumbras 271
 Sturys 156
 Suktenė keturdantė 26
 - maėoji 25
 - pūstoji 27
 Sukutė ilėalapė 327
- Ėaėkytė auksuotoji 116
 - baltamargė 117
 - maėoji 118
 - tamsioji 119
 Ėakoėius auksaspalvis 694
 Ėalavijas pievinis 513
 Ėepė bruoėuotoji 357
 - Lajelio 356
 Ėerardija dirvinė 482
 Ėeriapintė rausvoji 718
 Ėermuonėlis 267
 Ėikėniukas nykėtukas 255
 Ėikėnys ėiaurinis 258
 - vėlyvasis 259
 Ėilagėlė vėjalandė 412
 Ėilkabitė Baltijos 141
 Ėimtūnė maėoji 439

Ðindra pelkinė 456
 Ðirdapolė pajūrinė 486
 Ðiurė kupstinė 766
   - lakðtuotoji 767
   - parazitinė 768
   - putlioji 734
 Ðoklys pajūrio 65
 Ðunapolė miðkinė 614
 Ðvygþda 210
 Ðvylys lieknasis 583
 Ðvitrelė plunksninė 343

 Taðkuotkeþis ðiurkðtusis 733
 Tausius paprastasis 619
 Taurenė àpuolinė 740
   - þaliagalvė 739
 Taurūnis krateriðkasis 628
 Teilorija lieknoji 342
 Telotrema dantytoji 752
 Tensmenis smailiaðakasis 363
 Tetervinas 207
 Tetralonija dedeðvinė 149
 Tikutis 224
 Trapiabudė medūzgalvė 658
 Trapiadyglis koraliðkasis 721
 Trimitėlis raukðlėtasis 683
 Tritomarija àkirptoji 298
 Tritonas skiauterėtasis 168
 Trupsamanė plikoji 332
 Tujinutė maþoji 364
 Tuklė paprastoji 504
 Tulikas raudonkojis 223
 Tulþys 237

 Ulðukas 229
 Uolaskėlė pelkinė 451
 Uolenė vaiskioji 333
 Usnis àvairialapė 519

 Ūdra 268
 Ūmėdė auksavirðė 728
   - kvapioji 729
 Ūsuotis didysis àpuolinis 32
   - dailidė 86

 Vagabitė tamsiaþalė 146
 Vaisgina staèioji 505
 Vandenė riestasėklė 434
 Vandensargė pelkinė 537
 Vapsvaėdis 193
 Varnalėða miðkinė 518
 Varpenis daugiaskiltis 391
   - maþasis 392
   - ðakotasis 390
   - virgininis 393
 Vėdrynas rėpliojantysis 413
 Veisija garbanotoji 340
 Veronika blizganėioji 499
   - gebenlapė 498
 Versmenė brandenburginė 353
   - velėninė 354
 Vėþlys balinis 173
 Viðtapienė pievinė 545
 Viðtelė plovinė 211
 Viðtvanagis 198
 Vieversys kuoduotasis 159
 Vijūnas 167
 Vikðrenis rusvasis 587
 Vikðris druskinis 579
   - galvinis 578
   - pelkinis 580
 Vikis krūmelinis 463
   - pavasarinis 464
   - þirniaļapis 465
 Viksva eþinė 595
   - gauruotoji 598
   - laibastiebė 593
   - liekninė 590
   - liūninė 592
   - palaipinė 597
   - pievinė 589
   - protarpinė 591
   - raistinė 594
   - vakarinė 596
 Viksvuolė rudoji 585
 Vilkdalgis sibirinis 542
 Vingiaporis dvisluoksnis 704
 Vyrskydė laiboji 437
 Virvuotė Trogo 709

 Visgė sibirinė 605
 Voveraitė pilkoji 682

 Zylė ūsuotoji 248
 Zuikrugis alavijinis 320
   - maþasis 321
 Zunda pajūrinė 473

 Ðalialakðtis kelminis 644
 Ðaltys lygiaþvynys 174
 Ðalvarnis 238
 Ðarotūnė lininė 466
 Ðasis pilkoji 184
 Ðemlielys kimininis 630
 Ðemtaurė kvapioji 299
 Ðiauberuotė raudonvidurė 765
 Ðilė gauruotoji 528
 Ðilutė pūpsanėioji 336
 Ðiomenė miðkinė 510
 Ðiovenė lieknoji 745
   - melsvoji 744
   - ðeriuotoji 738
   - þalsvoji 743
 Ðirgelis geltonkojis 50
   - pleiðtinis 51
 Ðuvėdra baltaskruostė 227
   - juodoji 228
   - maþoji 226
 Ðuvininikas 202
 Ðvaigþdėsporė dulkanėioji 659
 Ðvaigþdinas didysis 690
   - keturskiautis 689
 Ðvaigþdūnė balandinė 480
 Ðvakidumblis ðiurpinis 285
 Ðvilgūnas pilkaþalis 133
 Ðvynabudė balsvoji 643
   - graþioji 642
   - juodaþvynė 640
   - Kiunerio 641
   - nuosėdinė 638
   - rausvarudė 639
 Ðvynabudėlė baltoji 637
 Ðvynuotė Lajelio 307
 Ðvitraþygis palinis 66

Lotyniðkø vardø rodyklë

- Abortiporus biennis* 704
Abramis ballerus 156
Accipiter gentilis 198
Acipenser sturio 156
Acrocephalus paludicola 247
Aegolius funereus 236
Aeshna crenata 47
- *viridis* 48
Agaricus augustus 635
- *langei* 636
Agonum ericeti 66
Agrimonia procera 454
Agrostemma githago 420
Agrotis ripae 138
Aira praecox 607
Aythya nyroca 189
Ajuga pyramidalis 505
Albatrellus confluens 697
Alcedo atthis 237
Aldrovanda vesiculosa 452
Alisma gramineum 530
- *lanceolatum* 531
Alyssum gmelinii 450
Allium angulosum 546
- *scorodoprasum* 547
- *ursinum* 548
- *vineale* 544
Alopecurus arundinaceus 611
Amblyodon dealbatus 352
Amblystegium fluviatile 368
- *humile* 370
- *tenax* 369
Anaptychia runcinata 734
Anas acuta 187
- *clypeata* 188
- *strepera* 186
Anastrophyllum hellerianum 297
Anax parthenope 49
Andrena curvungula 142
- *nasuta* 143
- *rugulosa* 144
- *suerinensis* 145
Androsace filiformis 437
Anostirus purpureus 76
Anser anser 184
Anthophora plagiata 148
Anthus campestris 244
Antitrichia curtispindula 360
Aphanes arvensis 402
Aquila chrysaetos 201
- *clanga* 200
- *pomarina* 199
Arctia festiva 34
- *villica* 34
Arctium nemorosum 518
Arctoparmelia centrifuga 732
Arenaria saxatilis 417
Aricia eumedon 111
Arion ater 28
- *empiricorum* 28
Arnica montana 529
Arthonia didyma 786
- *leucopellaea* 787
- *vinosa* 788
Asio flammeus 235
Aspitates gilvaria 127
Asplenium ruta-muraria 394
- *trichomanes* 396
- *viride* 395
Aster tripolium 527
Asterophora lycoperdoides 659
Astrantia major 472
Aurantioporus croceus 698
Athene noctua 233
Atrichum angustatum 322
Avosetta recurvirostra 215

Bactrospora dryina 789
Bangia atropurpurea 275
Baptria tibiale 130
Barbastella barbastellus 261
Barbilophozia attenuata 293
- *barbata* 294
Bartramia ithyphylla 294
Bazzania trilobata 301
Beckmannia eruciformis 610
Bembix rostrata 152
Betula humilis 429
- *nana* 430
Bison bonasus 271
Bolboschoenus maritimus 582
Boletopsis grisea 688
Boletus aereus 672
- *erythropus* 673
- *fechtneri* 674
- *impolitus* 675
- *pulverulentus* 676
- *radicans* 677
Boloria frigga 115
Bombina bombina 170
Bombus confusus 150
- *pomorum* 151
Boros schneideri 84
Botaurus stellaris 179
Botrychium matricariifolium 390
- *multifidum* 391
- *simplex* 392
- *virginianum* 393
Brenthis daphne 114
- *hecate* 106
Bryum cyclophyllum 346
- *funckii* 347
- *schleicheri* 345
Bromopsis benekenii 601
- *erecta* 602
Bromus benekenii 601
- *erectus* 602
Bubo bubo 231
Bufo calamita 172
- *viridis* 171
Buxbaumia viridis 323

Caldesia parnassifolia 404
Calicium adspersum 739
- *quercinum* 740
Calidris alpina 218
Callicladium haldanianum 379
Calliargon richardsonii 376
- *trifarium* 375
Callitriche hermaphroditica 514
Calocybe ionides 660
Caloscypha fulgens 622
Calosoma inquisitor 61
- *sycophanta* 31
Campanula bononiensis 515
- *cervicaria* 516
Campylium elodes 365
- *polygamum* 367
- *protensum* 366
Cantharellus cinereus 682
Capnopsis schilleri 43
Carabus coriaceus 62
- *intricatus* 63
- *nitens* 64
Cardamine bulbifera 447
- *flexuosa* 448
Carex buxbaumii 589
- *davalliana* 590
- *distans* 591
- *heleonastes* 592
- *ligerica* 593
- *magellanica* 594
- *muricata* 595
- *pseudobrizoides* 596
- *rhizina* 597
- *tomentosa* 598

Carterocephalus palaemon 401
Cassida margaritacea 89
Centaurea phrygia 520
Centaureum littorale 486
Centunculus minimus 439
Cephalanthera longifolia 550
   - *rubra* 551
Cephalozia catenulata 302
Cerambyx cerdo 32
Cerastium brachypetalum 418
   - *sylvaticum* 419
Ceratophyllum submersum 410
Ceruchus chrysomelinus 74
Cetrelia olivetorum 754
Chaenotheca chlorella 743
   - *cinerea* 744
   - *gracillima* 745
   - *hispidula* 738
Chaerophyllum hirsutum 474
Chara baltica 286
   - *baueri* 287
   - *canescens* 288
Charadrius hiaticula 216
Chariaspilates formosaria 126
Chlidonias hybrida 227
   - *niger* 228
Choiromyces meandriformis 629
   - *venosus* 629
Chondrostoma nasus 166
Cicadetta montana 60
Cicindela maritime 65
Ciconia nigra 182
Cygnus cygnus 183
Cyperus fuscus 585
Cyphelium tigillare 742
   - *inquinans* 741
Cypripedium calceolus 549
Circaetus gallicus 157
Circus pygargus 197
Cirsium heterophyllum 519
Cladium mariscus 586
Cladonia caespiticia 766
   - *foliacea* 767
   - *parasitica* 768
   - *turgida* 734
Clavariadelphus pistillaris 691
Cnidium dubium 476
Coeloglossum viride 558
Coenagrion johanssoni 45
Coenonympha hero 121
   - *tullia* 122
Collema flaccidum 774
Colletes caspicus 141
Columba oenas 229
Conioselinum tataricum 477
Coprinus dunarum 634

Coracias garrulus 238
Corallorhiza trifida 577
Cordulegaster boltonii 52
Coregonus lavaretus 164
Corydalis cava 414
   - *intermedia* 415
Coronella austriaca 174
Coturnix coturnix 209
Crex crex 212
Cruciata glabra 485
Ctenidium molluscum 381
Cucujus cinnaberinus 82
   - *haematodes* 83
Cucullia balsamitae 134

Dactylis polygama 614
Dactylorhiza cruenta 565
   - *fuchsii* 566
   - *incarnata* 567
   - *longifolia* 568
   - *maculata* 569
   - *majalis* 570
   - *ochroleuca* 571
   - *traunsteineri* 572
Dasypoda argentata 147
Dendrocopos leucotos 242
Dendroxena quadrimaculata 69
Dentaria bulbifera 447
Diachrysia zosimi 133
Dianthus arenarius 423
   - *armeria* 424
   - *borbasii* 425
   - *superbus* 426
Dichodontium pellucidum 333
Dichomitus campestris 708
Dicycla oo 136
Dicranodontium denudatum 332
Dicranum drummondii 330
   - *leioneuron* 328
   - *spurium* 329
   - *viride* 330
Didymodon tophaceus 338
Diploschistes muscorum 751
Distichium capillaceum 335
Dytiscus latissimus 68
Dolomedes plantarius 40
Dracocephalum ruyschiana 510
Drepanocladus lycopodioides 371
Dryomys nitedula 265
Drosera intermedia 453

Egretta alba 181
Elatine hydropiper 434
Eliomys quercinus 159
Emberiza calandra 251
   - *hortulana* 250

Emys orbicularis 173
Entoloma bloxamii 648
   - *incanum* 647
   - *madidum* 648
Epipactis atrorubens 552
Epipogium aphyllum 554
Epirrhoe tartuensis 129
Eptesicus nilssoni 258
   - *serotinus* 259
Equisetum telmateia 388
Eresus cinnaberinus 39
Ergates faber 86
Erica tetralix 435
Eryngium maritimum 473
Erynnis tages 99
Eriophorum gracile 583
Endrosa kuhlweini 33
Eupallasella percunurus 165
Euphydrias aurinia 116
   - *maturna* 117
Eupithecia thalictрата 131
Eurylophella karelica 41
Evernia divaricata 755
   - *mesomorpha* 756

Falco columbarius 204
   - *peregrinus* 206
   - *subbuteo* 205
   - *tinnunculus* 203
Festuca altissima 612
   - *psammophila* 613
Fissidens arnoldii 324
   - *dubius* 326
   - *exilis* 325
Fistulina hepatica 649
Flavoparmelia caperata 757
Fomitopsis rosea 701
Fontinalis dalecarlica 358
   - *hypnoides* 359
Fossombronina foveolata 309
   - *wondraczekii* 310
Frullania tamarisci 304
Fucus vesiculosus 277
Funalia trogii 709

Gagea pratensis 545
Galerida cristata 159
Galium rubioides 483
   - *triflorum* 484
Gallinago media 220
Ganoderma lucidum 703
Gavia arctica 175
Geastrum quadrifidum 689
   - *indicum* 690
   - *triplex* 690

Gentiana cruciata 487
   - *pneumonanthe* 488
Gentianella amarella 489
   - *uliginosa* 490
Geocalyx graveolens 299
Geoglossum glabrum 630
   - *sphagnophilum* 630
Geranium lucidum 467
Gyalecta flotowii 749
   - *ulmi* 750
Gymnadenia conopsea 555
   - *odoratissima* 556
Gymnopilus spectabilis 645
   - *junonius* 645
Gyromitra sphaerospora 620
Gyroweisia tenuis 339
Gladiolus imbricatus 543
   - *palustris* 406
Glaucidium paserinum 232
Glaucopsyche alexis 107
Glaux maritima 438
Glyceria lithuanica 608
   - *nemoralis* 609
Glis glis 264
Gnaphalium luteoalbum 526
Gnorimus variabilis 73
Gomphus clavatus 692
   - *flavipes* 50
Graphoderus bilineatus 67
Gratiola officinalis 496
Grifola frondosa 705
Groenlandia densa 405
Grus grus 213

Haematopus ostralegus 214
Haliaetus albicilla 196
Halichoerus grypus 270
Hamatocaulis vernicosus 374
Hammarbya paludosa 574
Hapalopilus croceus 698
   - *salmonicolor* 699
Hedera helix 470
Helictotrichon pratense 604
Hericium coralloides 721
Herminium monorchis 573
Hydnotrya tulasnei 621
Hydnum rufescens 684
Hydrilla verticillata 532
Hydrocotyle vulgaris 471
Hygrocybe ovina 661
Hygrohypnum mole 374
Hygrophorus atramentosus 650
   - *chrysodon* 651
   - *erubescens* 652
   - *penarius* 653
   - *russula* 654

Hyla arborea 169
Hypericum hirsutum 432
   - *humifusum* 401
   - *montanum* 433
Hyphoraia aulica 139
Hypogymnia vittata 732
Hypotrachyna revoluta 758
Hipparchia statilinus 123
Hirudo medicinalis 23
Holostomis phalaenoides 91
Homomallium incurvatum 380
Hordelymus europaeus 603
Huperzia selago 385

Icmadophila ericetorum 753
Inonotus dryadeus 685
   - *dryophilus* 686
Ipimorpha contusa 135
Iris sibirica 542
Ischnura pumilio 44
Isoetes lacustris 386
Isolepis setacea 581
Isopyrum thalictroides 411
Ixobrychus minutus 180

Juncus capitatus 578
   - *gerardii* 579
   - *stygius* 580
Junghuhnia collabens 718

Koeleria delavignei 606

Labidura riparia 59
Lactarius acerrimus 722
   - *lignyotus* 723
   - *repraesentaneus* 724
   - *resimus* 725
   - *scrobiculatus* 726
   - *volemus* 727
Lagopus lagopus 158
Langermannia gigantea 655
Lanius excubitor 249
Larus minutus 225
Lasallia pustulata 782
Laserpitium latifolium 478
   - *prutenicum* 479
Lasioglossum prasinum 146
Lathyrus laevigatus 461
   - *pisiformis* 462
Lecanora albella 764
   - *pallida* 764
Leccinum carpini 678
   - *griseum* 678
Leiocolea rutheana 295
Lejeunea cavifolia 305
Lentaria byssiseda 693

Lentinellus ursinus 719
   - *vulpinus* 720
Lepidozia pearsonii 300
Lepiota alba 637
   - *cortinarius* 638
   - *fuscovinacea* 639
   - *hystrix* 640
   - *kuehneri* 641
   - *lilacea* 642
   - *subalba* 643
Lepista luscina 662
   - *personata* 663
Leptogium corniculatum 775
   - *lichenoides* 776
   - *palmatum* 775
   - *teretiusculum* 777
Lepus timidus 263
Leucocortinarius bulbiger 646
Leucopaxillus compactus 666
   - *tricolor* 664
Leucorrhinia albifrons 53
   - *caudalis* 54
   - *pectoralis* 55
Lycaena dispar 104
   - *helle* 105
Lychnothamnus barbatus 285
Lycopodiella inundata 384
Limosa limosa 221
Linaria loeselii 497
Lynx lynx 269
Liocola lugubris 71
Liparis loeselii 576
Lyrurus tetrix 207
Listera cordata 553
Lithospermum officinale 494
Lithostegia griseata 33
Lobaria pulmonaria 780
Lobelia dortmanna 517
Lopadium disciforme 770
Lophozia collaris 296
   - *kunzeana* 292
Lopinga achine 120
Lucanus cervus 31
Lunaria rediviva 449
Luscinia svecica 246
Lutra lutra 268

Macaria carbonaria 125
Maculinea alcon 108
   - *arion* 109
   - *teleius* 110
Malaxis monophyllos 575
Marasmius alliaceus 656
Meesia longiseta 350
   - *triquetra* 351
   - *uliginosa* 349

Melanelia panniformis 759
Melanoleuca turrata 665
Melanophila acuminata 77
Melanophyllum eyrei 644
Melitaea aurelia 118
- *diamina* 119
Melittis melissophyllum 508
Menegazzia terebrata 760
Mentha longifolia 512
Mergus merganser 192
- *serrator* 191
Mesoligia literosa 137
Mycoblastus sanguinarius 771
Microstoma protracta 619
Miliaria calandra 251
Milvus migrans 194
- *milvus* 195
Myotis brandti 252
- *dasycneme* 253
- *nattereri* 254
Myrica gale 431
Myriophyllum alterniflorum 457
Misgurnus fossilis 167
Mysis relicta 37
Moerckia hibernica 308
Montia fontana 416
Morchella semilibera 623
Motacilla citreola 245
Mustela erminea 267
- *lutreola* 161
Mutinus caninus 695

Najas flexilis 538
- *marina* 539
- *minor* 540
Nasturtium officinale 446
Necydalis major 88
Neckera crispa 362
- *pennata* 361
Nehalennia speciosa 46
Neoephemera maxima 42
Neottianthe cuculata 557
Nephroma parile 781
- *resupinatum* 737
Neotia lugubris 71
Nyctalus leisleri 256
- *noctula* 257
Nymphaea alba 408
Nymphoides peltata 492
Nitella confervacea 279
- *gracilis* 280
- *mucronata* 281
- *syncarpa* 282
Numenius arquata 222
Nuphar pumilum 409

Oeneis jutta 124
Ophiogomphus cecilia 51
Ophrys insectifera 560
Orchis mascula 561
- *militaris* 562
- *morio* 563
- *ustulata* 564
Ornithopus perpusillus 458
Orobanche elatior 502
- *pallidiflora* 503
- *reticulata* 503
Orthotrichum lyellii 356
- *striatum* 357
Osmoderma eremita 72
Ostoma ferruginea 81
Otidea onotica 627
Ovalisia rutilans 78

Pallasiola quadrispinosa 38
Pallavicinia lyellii 307
Pandion haliaetus 202
Panurus biarmicus 248
Panus suavissimus 710
Papilio machaon 103
Paraleucobryum longifolium 327
Parmelia caperata 757
- *centrifuga* 732
- *dubia* 733
Parnassius mnemosyne 102
Pedicularis kauffmannii 404
- *sceptrum-carolinum* 500
- *sylvatica* 501
Peltigera aphthosa 735
- *degenii* 736
- *horizontalis* 778
- *lepidophora* 779
- *venosa* 735
Peltis grossa 80
Peplis portula 456
Perenniporia medulla-panis 711
Pernis apivorus 193
Pertusaria pertusa 785
Petromyzon marinus 162
Peziza ammophila 626
Phaeophyscia endophaenicea 765
Phallus hadriani 696
Phellinus nigrolimitatus 687
Phibalapteryx virgata 128
Philomachus pugnax 219
Philonotis caespitosa 354
- *marchica* 353
Philopotamus montanus 90
Physisporinus vitreus 706
Phlebia centrifuga 707
Pycnoporellus fulgens 714
Pycnoporus cinnabarinus 713

Picoides tridactylus 243
Pycreus flavescens 407
Picus canus 240
- *viridis* 241
Pilosella echlioides 523
Pinguicula vulgaris 504
Pipistrellus pipistrellus 255
Piptoporus quercinus 702
Pyrgus serratulae 100
Plagiothecium undulatum 378
Platanthera chlorantha 559
Plecotus auritus 262
Pluteus pellitus 657
Pluvialis apricaria 217
Poa remota 615
Podalonia luffii 153
Podiceps auritus 177
- *griseigena* 176
- *nigricollis* 178
Podisma pedestris 58
Pogonatum aloides 320
- *nanum* 321
Pohlia cruda 344
Polemonium caeruleum 493
Polycnemum arvense 401
Polygala wolfgangiana 403
Polyommatus coridon 112
- *dorylas* 113
Polyphylla fullo 70
Polyporus umbellatus 712
Polystichum aculeatum 397
Polysticta stelleri 190
Pontoporeia affinis 31
Porella platyphylla 303
Porphyrellus porphyrosporus 679
Porzana parva 211
- *porzana* 210
Potamogeton × *meinshauzenii* 535
- *acutifolius* 534
- *trichoides* 536
Pottia bryoides 337
Primula farinosa 436
Prionus coriarius 87
Proserpinus proserpina 98
Prunella grandiflora 511
Prunus spinosa 455
Psathyrella caput-medusae 658
Pseudocraterellus sinuosus 683
Pseudoomphalina compressipes 666
Pterigynandrum filiforme 363
Pterygoneurum subsessile 336
Ptychoverpa bohemica 624
Pulicaria vulgaris 525
Pulmonaria angustifolia 495
Pulsatilla patens 412
Punctelia subrudecta 733

Quercus petraea 428
Radiola linoides 466
Ramalina baltica 772
   - *thrausta* 773
Ramaria aurea 694
Ranunculus reptans 413
Rhynchospora fusca 588
Rhynchostegium murale 377
Rhytidiadelphus loreus 382
Rhizocarpon viridiatrum 769
Rhizomnium pseudopunctatum 348
Rhodotus palmatus 667
Riccardia chamaedryfolia 306
Riccia canaliculata 312
   - *huebeneriana* 313
Ricciocarpos natans 311
Rubus arcticus 401
Russula aurata 728
   - *aurea* 728
   - *grata* 729
   - *laurocerasi* 729

Salix lapponum 443
   - *myrtilloides* 444
   - *repens* 445
Salmo salar 163
Salsola kali 427
Salvia pratensis 513
Sarcosoma globosum 619
Saxifraga hirculus 451
Scabiosa columbaria 480
Schistostega pennata 343
Schoenus ferrugineus 587
Sclerophora coniophaea 746
   - *farinacea* 747
   - *peronella* 748
Scolia hirta 154
Scolochloa festucacea 600
Scutellaria hastifolia 507
Sembris phalaenoides 91
Senecio congestus 528
Seseli annuum 475
Sesleria caerulea 599
Setina roscida 33
Sherardia arvensis 482
Sicista betulina 266
Silene chlorantha 421
   - *lithuanica* 422
Sympetrum pedemontanum 56
Synanthedon conopiformis 95
   - *mesiaeiformis* 96
   - *vespiformis* 97
Solorina spongiosa 737
Sparassis crispa 717

Sphagnum compactum 317
   - *molle* 316
   - *platyphyllum* 318
   - *pulchrum* 319
   - *subnitens* 315
   - *wulfianum* 314
Sphingonotus caeruleus 57
Spongipellis spumeus 700
Srix uralensis 234
Stachys recta 509
Stenagostus rufus 75
Sterna albifrons 226
Succisella inflexa 481
Swertia perennis 491

Tadorna tadorna 185
Tayloria tenuis 342
Taraxacum lacistophyllum 521
   - *sueticum* 522
Taxus baccata 399
Tetralonia macroglossa 149
   - *malvae* 149
Tetrao tetrix 207
   - *urogalus* 208
Teucrium scordium 506
Thaumethopoea pinivora 132
Thelotrema lepadinum 752
Thesium ebracteatum 468
   - *linophyllum* 469
Thuidium minutulum 364
Tyria jacobaeae 140
Tyto alba 230
Tofieldia calyculata 541
Tolypella nidifica 283
   - *prolifera* 284
Tortella fragilis 341
Tragopogon gorskianus 524
Trametes gibbosa 715
   - *suaveolens* 716
Trapa natans 402
Trematodon ambiguus 334
Trichocolea tomentella 291
Trichoglossum hirsutum 631
Tricholoma apium 668
   - *batschii* 669
   - *fracticum* 669
   - *inocyboides* 670
   - *ustaloides* 671
Trichophorum cespitosum 584
Trifolium lupinaster 459
   - *rubens* 460
Triglochin maritimum 533
Tringa glareola 224
   - *totanus* 223
Triops cancriformis 36

Trisetum sibiricum 305
Tritomaria exsectiformis 298
Triturus cristatus 168

Uloma culinaris 85
Umbilicaria deusta 783
   - *polyphylla* 784
   - *pustulata* 782
Unio crassus 29
Upupa epops 239
Urnula craterium 628
Ursus arctos 160
Usnea barbata 762
   - *fulvorea* 761
   - *glabrata* 733
   - *scabrata* 762

Veratrum lobelianum 405
Veronica hederifolia 498
   - *polita* 499
Verpa bohemica 624
   - *conica* 625
   - *digitaliformis* 625
Vertigo angustior 25
   - *geyeri* 26
   - *moulinsiana* 27
Vespertillio murinus 260
Vicia dumetorum 463
   - *lathyroides* 464
   - *pisiformis* 465
Viola elatior 440
   - *persicifolia* 441
   - *stagnina* 441
   - *uliginosa* 442

Warnstorfia tundrae 373
Weissia squarrosa 340

Xanthoparmelia mougeotii 763
Xerocomus parasiticus 680
   - *rubellus* 681
Xestobium rufovillosum 79
Xylaria polymorpha 632
Xylobolus frustulatus 730
Xylocopa valga 35

Zannichellia palustris 537
Zygaena achilleae 94
   - *angelicae* 92
   - *epialtes* 93
   - *loti* 94
Zygodon baumgartneri 355

Li305

Lietuvos raudonoji knyga / [V. Raðomavièius (vyr. red.) ir kt.] – Kaunas: „Lututė“, 2007. – 800 p.: ilustr., bibliograf.

ISBN 978-9955-692-71-3

Leidinyje pateikiama informacija apie 767 gyvūnø, augalø ir grybø rūðiø, áraðytø í Lietuvos raudonàjà knygà, paplitimà, bũdingus biologijos ir ekologijos bruoþus, populiacijø gausumà, grėsmes joms ir pagrindinius apsaugos bũdus. Rũðiø apraðai iliustruoti originaliomis nuotraukomis ir pieðiniais, sudaryti paplitimo þemėlapiai. Leidinys skirtas visiems, besidomintiems biologine ávairove ir jos apsauga, ypaè gamtos apsaugos specialistams, moksleiviams, studentams, pedagogams, mokslo visuomenei.

UDK 502(474.5)

LIETUVOS RAUDONOJI KNYGA

Leidykla „Lututė“, V. Krėvės pr. 66-95, LT-50399 Kaunas
Tel.: (8 _ 37) 223 072, 8 698 73 508, el. paðtas lutute@lutute.lt
www.lutute.lt